Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De oratore

Cicero, Marcus Tullius

[Nürnberg], 26. März 1497

urn:nbn:de:bsz:31-324199

Visual Library

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

+ Pc 21
AN 465 (1 in Pc 21)
+ 5711 (i)
GW 6753

G

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

TVLIVS DE ORATORE lib iij
CVM COMMENTO.
ET ALIA OPERA

Sum Mathej Werlin
Parochi ad S. Johannem.

de perfecto oratore li j
de partitione li j
de claris oratoribus li j
de optimo genere oratorum
epistola qua de hoc opere
disputatur ad Brutum

Ex Bibliotheca Carolsruhana

~~Ad. Georgij Gadenstedt Vberlingensis~~
~~et liberalitate Rdi Dni Georgij Rappij~~
~~Parochi Dietzenhoffensis ad Rhenum~~
~~Anno 1598.~~

ORATIO DE

CLARISSIMI & eloquentissimi Rhetoris Omniboni Leonicení: Oratio de laudibus eloquentiæ fœliciter incipit.

VANTVM admirationis habeat eloquẽtia Vicentini ciues: vel ex hoc intelligí põt: q̃ ita diues: ita copiosa est: vt quoties de virtutibus eius dicendũ fuerit: tã & si res dissicillima sit: nũq̃ tñ sibi ipsa deficiat. Hoc ꝓximo: hoc tercio ægimus anno hoc idẽ beneiuuãte deo in p̃sentiarũ agemus. Nam ne ignari litis hoc ꝓcessimus vt eloquẽtiã laudemus: laudatã diligamus. dilectã cõsequi studeamus. Igit̃ cõsiderãti mihi de laudibus eloquẽtiæ: duæ solent ipsius laudãdæ rõnes occurrere: quarũ vna de meritis eius ducit̃: altera de sua ipius natura sumit̃. Et nũc quidẽ priorẽ tm̃modo: & eam ipsam q̃breuissime fieri poterit expediã: q̃q̃ id vix fieri posse arbitror. Quis em̃ rem tantã paucis absoluet: q̃ bñ de rebus bũanis merita fuerit: Qua sola cõsistit quicqd in rerũ natura: toto q̃ mũdo laudabile versat̃: quippe cuius adminiculis oia nitũt̃: fouent̃: illustrãt̃. Habet igit̃ laudis & gloriæ plusq̃ ab vllo fingi aũt excogitari põt q̃ res oẽs sustẽtat: q̃ in lucẽ deducit: q̃ in tenebris eas iacere nõ patit̃. Nã si eloquẽtiã tollas: nil tamexcelles qđ nõ aliqñ deficiat tãmagnificũ qđ nõ funditus peat: tã spectandũ qđ nõ interea sordescat: tã egregiũ qđ nõ sensim intereat tã p̃clarũ qđ non cõtinuo abolescat. Ergo nulla psarũ mẽtio fieret: nulla macedonũ: Tetrica sparte. & ingeniose silerent̃ athenæ: Et ne singula pcenseã: regna: vel oppida: q̃ rerũ potita sunt vrbis Rome: hoc est principis terrarũ ꝑpli monumẽta nõ essent. Quin etiã tot regũ tot principũ: & imꝑatorũ: noia cũ suis pplis & vrbibus tpis delere antiquitas. Nec Alexãder vsq̃: nec darius: vel xerxes noiarent̃. Boni pbotiois: iusti aristidis: & Agesilai regis inuicti memoria cõticescceret: Peridis: themistocdis: Niciæ: Cononis: alcibiadis fama in obscuro esset. Et nostrorũ baud secus. Nemo Camillos: nemo fabricios: nemo decios illustres aias: nemo scipiones ꝛlioq̃ nocerẽt: & quos infinitũ esset enumerare. Sed illi q̃q̃ bello fuerũt ac pace fortissima viri: oes tñ ꝑpetuo silentio: & obliuione vetustas inuolueret. Quid artes (quas mœchanicas vocãt) q̃tulũ suis q̃q̃ artificibus ꝓfuissent: Nihil phidiæ iuppiter olympius: siue minerua: nihil appelli venus: nihil spirãtia ꝓpe signa: viuiq̃ vultus polycleto: nihil pictura lysippo: nihil cœlatura Mentori: siue parasio & Alcidamãti nihil architectura fabro illi Epeo ad immortalitatẽ nois & famæ cõtulisset etiã si fabrilia eius instrã: gbus ligneũ equũ ædificauit vbiq̃ fama celebratũ viserent̃: vt Aristo. scribit in templo statuæ palladis (id ei cognomen est) multis postea sæculis reposita sub eam italiæ partẽ quã baud ꝓcul a Metaponto gargariã dicũt. Nam vitruuiũ qui iunior est architectũ ab interitu vendicat nõ ars quã & ipse ꝓfitebat̃ sed liber quẽ de arte cõscripsit minime cõtemnẽdũ. Nec vero tanta fuerit ædificiorũ magnificẽtia quæ diuturnitate tpis labefactari no possit. Turritæ vrbes: immania templa deũ & celsa pyramidũ fastigia suis molibus obruta iacẽt. Nec minus supbũ illud mausolũ q̃q̃ ad id cõdendũ accersiti fuerint e toto orbe terrarũ p̃stantissimi ætatis illius artifices: nisi ad cõsecrandũ etiã cõuenissent vndiq̃ ingenio: & lingua p̃clari poetæ & oratores quos inter Teopompũ socratis discipulũ mgño ipso concertãte: palmã obtinuisse cõmemorãt vt suis elegis poeta nõ ignobilis tam vere q̃ eleguanter cecinerit: Nam neq̃ Pyramidũ sumptus ad sydera ducti: Nec iouis idæi cœlũ imitata domus nec mausolí diues fortuna sepulcri: Mortis ab exrrema cõditõe vacãt. Aut illis flama aut imber subducet honores. Annorũue situs ponderevicta ruent. At nõ ingenti quæsitũ nomẽ ab æuo. Excidet ingenii statq̃ vigetq̃ decus. Sed quid reliqua cõmemoro: bona etiã corpis q̃ diuturna esse nõ p̃nt (nam vel morbo extinguunt̃: vel ætate defloresc̃t) diuina poetarũ carmina posteritati cõmẽdant. Et de fortitudine minus mirũ: q̃ cõis est tam animi q̃ corpis virtus. Velocitas & dignitas formæ. Vatum bñficio manẽt incorrupta. nam & camilla nobilior est pnicibus ignea plantis. Et pelides itẽ ille magna q̃uis grecorũ fortissimus esset: Pedocys tñ legit̃ ſæpius & vt nõ tam vi corpis videat̃ q̃ pedũ celeritate memorabilis. nam & helenæ decora facie ꝓpe notior est q̃ Ioue pr̃ ede qua Troes apud Homerũ nõ indignũ putãt tam longo bello certare cum grecis id solũ q̃ pulchritudinis diis immortalibus ꝓxime accedebat. Quã a se depictã etiã bis ipsis Homeri carminibus laudauit Phidias quoq̃ in olympio Ioue fingendo interrogatus de quo exemplo diuinã mutuaret effigiẽ rñdit: Archetypũ se Iouis in bis Homeri carminibus inuenisse. vbi facile apparet naturæ ipsius æmulos artifices poetæ optimo plus multo tribuisse quã sibi nã supcilliis & crinibus totũ se Iouis multũ collegisse ait. Et recte quidẽ. nam qđ ad corũ arẽ ptinet: nec olympii Iouis bonos augustior esset nec diuæ Helenæ forma celebrior. Illa vero ſactura incõpabilis q̃ cum hac dicẽdi facultate optimi cuiusq̃ tolleret̃ industria: nec res ardua quisq̃ nec piculo fas susciꝑet ꝓ prima: ꝓ rep. ꝓ focis & aris nullus oppeteret si nõ immortalitatẽ virtuti p̃miũ eloquentia ꝓmitteret. vt ꝓposita laude & gloria laborẽ ocio mortẽ incolumitate p̃ferre nõ dubitaret. Ipsi phi sub Stoa Zeno in academia plato in Nympharo Arist. in lycæo Carneades siue Chrysippus. & reliqui phoq̃ in suis quisq̃ gimnasiis torpescerẽt. Itaq̃ rerũ causæ laterẽt. Doctissimorũ virorũ p̃cepta & instituta nõ essent. nõ iura nõ leges nõ mores cõsisterẽt. Omnia dolo malo fierent. nihil aui & iniuria tutũ. Contemni deũ negligit iusiurandũ dñari ꝑfidũ dissolui cõiunctionẽ bumanã sine modo sine ordine res agi videres. Scitu igit̃ illud Cice. vt oia. Iam vero dña rerum (vt nos soletis dicere) vis eloquẽdi q̃ p̃clara est q̃q̃ diuina q̃ primũ efficit vt ea q̃ ignoramus discere & ea q̃ scimus alios docere possimus. Hac cohortamur. hac psuademus hac cõsolamur afflictos hac gestientes cõprimimus. hac iracũdias cupiditatesq̃ restringimus. Hæc nos iuris legũ vrbiũ societate deuinxit. Hæc aũt bumanã vitã hac ferã segregauit. Quæ cum ita sint res boim boiesq̃ ipsi q̃ sunt q̃ viuũt q̃ vigẽt totũ hoc eloquẽtiæ debent. Id si ita est nõ laudẽ mereat̃ tñ sed multo magis admirationẽ. Fateor equidẽ (quis eñ eat inficias) ma

gno vſui mortalibus eſſe eloquentiã. ſine qua nõ populi: nõ vrbes nõ imperia: nõ regna ſtare poſſent: nõ ipm denicꝙ humanũ genus coaleſceret & ob eam rem oim biom pconiis celebraudã eſſe. Verũ illud cõtẽdo q̃ tm̃ valeat brẽ pfecto aliquid vi ſua natura pclarũ atꝙ pcipuũ. Quid igit̃ hoc fuerit: ppe explicabit̃ ſi fons & origo eius inueniri poterit: qbus in vrbibus: p quos viros parta: enutrita: educata & adulta fuerit q̃ varia q̃ multiplici rõne varia ipſa mutiplexꝙ tractet̃. Hæc nobis deinceps q̃ breuiſſime fieri poterit p currẽda ſunt: vt intelligamus nõ eſſe cur quiſq̃ miret̃ ſi tam late patet eloquẽtia: vt oia ſuis viribus continet nullius nõ rei decus & columen euaſerit. Dicimus igit̃ eloquentiã diuũ genus eſſũ deorũ. Nec illud quidẽ agimus: deũ vniuerſitatis huius pentẽ eſſe iccirco huius etiã de qua nũc logmur facultatis. Eſt em̃ rerũ oim q̃ ſũt vniuerſale principiũ. Sed quoddã ppriũ magis & ſuũ ipſius eloquẽtie querimus. Fatemur oẽs qui quidẽ bn̄ ſentiũt illud platonis: qd̃ ſine alio bonũ eſt ſine quo nihil qd̃ pbi bonũ vocãt: alii ſummũ alii vero ſolũ. Hoc inquã deũ eſſe nemo diſſentit. Vt igit̃ vnũqdꝙ plus bonitatis habet: ita maxime diuinitati pximũ eſt. Atꝙ eloquẽtiã dudũ oñdebaẽ de numero bonorũ immo vero ipſam bonorum humanorũ longe pſtantiorẽ. Quis igit̃ dubitet rerũ oim optimã diuiuitus in boies pfectã eſſe: ab ipſo videlicet bonorũ oim datore & principe deo. Hoc multo pbabilius eſt qd̃ fabuloſe iactãt elequẽtiã munus eſſe mercurii. prius etiã ab ipſis diis vſurpatã cujus rei teſtẽ faciũt apud grecos Homerũ apud nr̃os vir. Pandit̃ interea domus omps olympi Conciliũꝙ vocat diuũ pr̃ atꝙ boim rex. Siderã in ſedem: & reliqua. Ipſam vero quidã auctores ſunt ſyracuſis primũ excepta fuiſſe: q̃ ciuitas eſt Siciliæ. Hanc inſulã: id qd̃ inter oẽs cõſtat inſignes feriata tyrannos ptuliſſe. Duos tm̃ ſupra quã credi poſſit immanes: Gelonẽ Hieronẽ: qui ad hoc inſolentiæ pgreſſi ſunt vt ſyracuſanis nec biſcere quidẽ pmitterẽt: ſed qd̃ ſibi cuiꝙ cõmodũ eſſet nunc pedibus manibuſue: nũc vultu: & oculis ſignificarẽt: hinc & ſaltãdi vſum primordia cœpiſſe. Nam cp ſermo ipſis interdictus erat exp̃ſſam neceſſitatẽ inueniendi ſigna qbus res indicarẽt. Cum igit̃ ſupbe adeo & efferate haberenẽ: liberatori Ioui ſupplicaſſe vt amara iſta & intolerabili ſeruitute liberarenẽ. Nec in caſſum fudiſſe p̃ces quippe volẽte deo pditis oino tyrãnis: libertatẽ adeptos fuiſſe Veritos deinde ne in tyrãnidẽ eiuſmodi reciderẽt ſummã rerũ demãdaſſe nõ vni: aut antea ſed pplo Tum virũ quẽdã noie Coracẽ genere ſiracuſanũ: q̃ prudẽs eſſe & eloquẽs cũ pplm cerneret rẽ eẽ mobilẽ etiã curreti fluuio ſimilẽ niſi oronis moderatoe guberneẽ: vt recta rõne meliora ſequi deteriora fugere perſuaſi: nihil temere nihil incõſulte gerãt pceſſiſſe in cõtionẽ. Ibi mollioribus primo verbis & baud multũ abſonis opinioni multitudinis aures pmulſiſſe vulgi: & ptentaſſe animos eorũ: quos vbi patos vidit ad audiendũ. expoſuiſſe qd̃ optimũ factu cenſeret. Deinde id qbus pbaret rõnibus breui ſubiectis argumentis cõfirmaſſe partim veris: partim ſilibus veri. Poſtremo q̃ p oẽm deinde oronẽ tractaſſet ſingulis qbuſq̃ cõmouẽdi gra ſuccinct̃e collectis intuliſſe qd̃ efficere volebat & vnãquãq̃ oronis partẽ ſuis noibus appellaſſe. Primas exordiũ & narrationẽ. Medias ppoſitionẽ & pbationẽ. Vltimã vero p orationem. Hac igit̃ dicẽdi rõne Coracẽ pplo facile qd̃ vellet pſuaſiſſe qui finis eſt vt pleriſq̃ placet artificii oratoris. Eo factum vt pmiis ppoſitis ſyracuſani filios ei magno ſtudio traderẽt eiuſmodi facultate inſtruẽdos. Interea adoleſcentẽ quẽdã noie Creſiã cupidũ & ipm diſcẽdæ artis cæterũ mercede pauliſp deterritũ quia videlicet ſoluẽdo nõ eſſet auſum tm̃ his verbis petere Coracẽ vt exponeret quãto ſtudio eloquentiã pcipe vellet. At em̃ pecuniã ſibi nunc quidẽ non eſſe vbi vero didiciſſet duplũ mercedis redditurũ. Excæptũ deinde humaniter a Corace poſtq̃ doctus euaſerit imprudenter nimis inſultaſſe mgro. Dic mihi inquit o Corax: Quis eſt rhetorice finis. Cum ſubieciſſet pſuaſiſſe dicẽdo. Tunc ille Tibi ergo de mercede litem intẽdo cp ſi pſuaſero nõ dandã nõ dedi magiſtrorũ optime. quia pſuaſi. Si minus iterũ nõ dedi cp abs te pſuadere nõ didici, Immo vero cõuertens e cõtrario Corax: ſi pſuaſeris inquit accipiã diſcipulos ingratiſſime didiciſti em̃: Sinaũt accipiã rurſus nõ em̃ pſuaſiſti. Tum qui aderant cotinuo ſucclamaſſe. Malicorũ: malum ouũ: Nam corax græce idẽ ſonat quod latine coruus. & Syracuſis quidẽ in hunc modũ eloquẽtiam Corace auctore inſtitutã accepimus. Athenis vero Gorgia Leontino p̃ceptore ac p̃uio: qui cum legatus petitũ venerat auxilia piclitanti patriæ, quã finitimi bello infeſtabãt. Hic dato cõcilio: incredibile eſt quanta audiẽdi cupiditate pplm affecerit: Is ornatus erat oronis: ea dicẽdi ſuauitas: & copia. Quo circa iterum ac tercio introductus (neꝙ em̃ ſemel tm̃ orauit) tum vero totas: Vꝙ adeo cõmouit athenas: vt concurſus vndiq̃ fieret. Dieſq̃ ipſos quibus cõcionaret̃: feſtos: cõtiones vero lampadas vocarẽt: quia videlicet tanq̃ fulgur auditorũ animos dicẽdo pſtringeret. Hac deinde facũdia capti Athenienſes auxilia q̃ petebat Leontinis miſerũt: ipm vero gorgiã penes ſe retinuerũt cui pmia publice decreta: vt dicẽdi gymnaſia iuuẽtuti apiret. Et ſtatim pfecere adoleſcentes mirũ immodũ. Accedebat ad ingeniũ: quo gens illa pſtabat in primis induſtria: cupiditaſq̃ diſcẽdi. Hinc igit̃ exorti ſunt cũ alii pmulti: tum vero diuinus ille oratorũ decẽ catalogus: Antiphonis: Rhãnuſii: Lyſiæ: Cephali: Iſocratis: Iſæi: Eudocidis: Lycurgi Demonſthenis Aeſchinis: Hipperides: Dinarchi. Quorũ adhuc memoria viuit viuetq̃ dum ſtudia lr̃arum extabunt. Neq̃ em̃ obſcura eſt. aut eiuſmodi: vt ſilentio poſſit inuolui qui tm̃ dicẽdo valuerũt: vt græciã oẽm ſui nominis fama cõplerint. Nam de nr̃is qui Rome potiſſimũ ſloruere tacere ſatius exiſtimo: q̃ pauca dicere cũ vnus Cice. tm̃ excellat eloquio vt oẽs oim gentiũ: & ætatum oratores: nullo deſſentiẽte ſuperarit aut certe adequarit. De quo pclare quidẽ vaticinatus eſt. Tullius ætatis agitabat in agmie turmas. Regia progenies & tulli ſanguine ab alto. Indole p quãta iuuenis quantumq̃ daturus Auſoniæ pplis vẽtura in ſæcula ciuem ille ſup gangem ſup exauditus & indos implebit terras voce & furialia bella fulmine cõpeſcit linguæ: nec deinde relinquet par decus eloqui cuiq̃ ſperare nepotũ. Sed & ille tanti viri gloriã mire cõplexus eſt: qui Romanũ imperiũ dixit: nihil ipm ſibi habuiſſe ſimilius. q̃ Ciceronis ingeniũ. O admirandã & vere mu-

nus deorum eloquentiã: quæ potissimas orbis terrarũ ciuitates: & in bis ingenia magna splẽdore suo nobilitat. Nec mirũ cuius dicẽdi nõ põt quãta deteritas sit. Est enim versatilis natura: quæ miris modis quolibet ipsa tam verti possit: q̃ vertere. Siquidem antistropbos est nunc pbia: qua vsi sunt Pytbagoras Socrates: Plato. Nunc politice: cuius principes fuerunt: Cicon: atq; Tbemistocles. Nunc dialecticæ: cuius auctores fuerũt Demostbenes: Lycurgus: & reliqui oratores. Nunc sopbistice cuius inuẽtores fuerũt Aristrogitõ Aegemon. Nunc scõmaticæ: cuius pũii fuerũt: Demades & Aristobolus: quibus oibus inest latens pſuasio quædã: in aliis alia magis: minusue pcepta sine qua nulla earũ suũ officiũ põt implere. Qđ cũ ita sit propter varietate rerũ ac psonarũ: de quibus apud quos agitẽ vocevultu gestu pcipe docere: monere: castigare: redarguere: accusare. cõcitare: impellere: vrgere: mulcere: sedare cõprimere: assentire cedere delectare. Denicq; in oẽs ptes versare licet: vt animos ita & oẽs. His ergo rõnibus ductus eloquentiam existimo: vt ab initio ppositi nõ mõ laudandã esse: q̃ ita merita sit verũetiã laudabilẽ: q̃ ita nata fuerit. Quo fit vt pbandũ sit maxime ppositũ eorũ qui se buiuscemodi studiis dederunt: ex quibus sibi patriæ suæ fructus vberrimos cõsequent.

DIXI.

PRAEFATIO EIVSDEM IN MARCI TVLII ORATOREM.

QVANTVM Ciceronis orator scriptis oibus: nõ dico aliorũ: sed ipsius quoq; Cice. põtet: si scire vultis adolescẽtes optimi: accipite ipsius de boc lib. iudiciũ: qui cum ad Leptã scriberet: Oratorẽ inquit meũ tantotpe a te pbari vehemẽter gaudeo: mibi quidẽ sic pluadeo: mei quicqd buerim iudicii de dicẽdo in illũ librũ cõtulisse: qui si est talis qualẽ tibi videri scribis: ego quoq; aliqd sum. Alter nõ recuso quin quantũ de illo lib. tantũdẽ de mei iudicii fama detrabat. Quocirca videtis quãti facundius sit de oratore lib. in quo secũ ipse Cice. quodãmodo certarit. Eteni cum aliis opibus cæteros scriptores superarit: boc certe seipm vicisse pfitẽ. Est igitẽ omni diligẽtia pdiscẽdus lib. ex quo nũc dem ũ possit vis oĩs oratoria pcipi. Hic em oratorẽ qualis esse debeat eximius orator expsit: qđ ab illo nõ minori studio q̃ arte cõfectũ est. Siquidẽ vires oẽs excitaut ingenii: vt quẽ animo cõcepat: studio didicerat: vsu pbauerat: virũ dicẽdi pitũ nobis añ oculos poneret. Quã dignũ igitẽ q̃ venustũ q̃ elegãtẽ ab eo frugi putamus: q̃ cũ scriptores oẽs longo interuallo reliquerit: In boc vno tota mẽte versatus est: vt legẽtibus sũmi oratoris vim atq; virtutẽ onderet. Vt em pictor egregius: si qđ potissimum pingere velit: vbi artis suæ specimen pbeat: pdarũ quoddã efficere solet: ita facultatis buius incõpabilis auctor: cum statuisset artificii sui piculũ facere: id cõtinuo deprõpsit opus: qđ diuino potius q̃ bũano ingenio elaboratũ videri posset. Appelles Veneris formã pictura imitatus est. Pbidias Mineruæ signũ mirabili arte pficit. Multũ qdẽ in suo vterq; genere elaborauit. Cui rei id vel maximo fuerit argumẽto: q̃ alterius diuæ caput summũq; pectus posteritas impfectũ reliqt: q̃q̃ boc de industria factũ videri pt: vt cũ Anadyamenen vocãt: maris vndas quasi emergentẽ pubetenus extare voluerit: alterius effigiẽ. Atbenienses in ipsius deæ tẽplo: qđ in arce amplissimũ pulcerrimũq; babuerũt: collocandũ studiosissime curarũt. Quis tum ppli concursus fuit: q̃ alacritas. vt pstãtissimorũ artificiũ pstãtissima opa spectarẽt. Equidẽ ex vltimis terrarũ ptibus gẽtes cõfluxisse crediderim: vt qđ fama pcepant: id re ipsa curiosi boies expirent: q̃ si ea q̃ dico: & alia bmoi signa: tabulasq; pictus: visendi libine: studioq; ducebant illi: nullũ sæpe laborẽ itineris recusantes: quãto studiosi nos expssam oratoris imaginẽ cõtemplari debemus: quã nõ in aere nobis aut marmore Cares: siue Lisippus ope manibusq; primi: sed incorruptis lĩaq; notis Romani decus eloquii Ci. cõciderit: psertim cũ nullæ nobis spacia viæ dimetiẽda sint. Adest: & põsto est volentibus lib. nõ q̃ oculos inani pictura teneat: sed animũ vera delectatiõe pmulceat: & cũ spectãdis imaginibus laudentẽ artifices: q̃ viuos vultus colore ducũt: & marmore cognoscẽda oratoris virtute q̃ se nobis boc libro totã explicat: auctoris qdẽ sui nequaq; pulcelebratẽ laus: ipsius vero lectoris nibilo minor cõprobatẽ vtilitas: q̃ ppositũ dicendi mgrm tanta admiratione psequitẽ vt nibil sibi pclarius esse videatẽ. quẽ vero tantope admiretẽ: ad eius imitationẽ necesse est summa ope nitatẽ. Nisi forte ingenio simus bumili: & abiecto q̃ nibil magnũ: nibil egregiũ sperare audeamus. Neq; em audiẽdi sunt bi q̃ talẽ dicũt a Cice. describi oratorẽ: qualis nemo vnq; fuit: & ppterea stultũ esse in eo elaborare: qđ nec illi quidẽ cõsequi potuerũt q̃ oibus dicẽdi arte põstiterũt. Hoc nibilo plus valet quã siqs pbisicũ iubeat a studio suo desistere: ppterea q̃ rerũ naturã cognoscere nullo mõ possit: aut pbilosopbũ male sanũ appellet: q̃ sapiam sequatẽ: q̃ nulli vnq; boim oi ex pte pcessa fuerit. Nam qđ poeta elegans dixit: est aliqd pdire tenus: si non datẽ vltra põdare sil'. & recte dictũ arbitror. Nunq; ingenia magna pulcberrimo laboris pmio fraudantẽ. Qui minus igitẽ laudãdus erit: siqs cũ dicẽdi artẽ pcipe cupiat: bunc Cice. librũ crebra lectõe ptractet. quã Scipio ille Abricanus: q̃ cum imperatorias artes expeteret: Xenopbontis libellos nunq; de manibus ponere solebat. Nec nescius erat Scipio Cyrũ illũ nõ ad bystoriæ fidẽ scribi: sed ad iusti imperii effigiẽ induci. legebat tñ nibilo setius in quo nullũ põtermitti videbat diligẽtius: & moderati imperatoris officiũ. Et quantũ verbis plus pcipe studuerat: tm re ipsa vir strenuus pstare elaborabat. Eo euenit vt imperatoriis artibus nõ infelicior euaderet: quã qui vnq; amplissimi fuerũt. Quid igitẽ p bibet: parẽ nobis industrie fructũ. laborisq; pare: si tanto nos studio imitemur Cice. oratorẽ: quãta ille diligentia xenopbontis imperatorẽ. Quæ cũ ita sint. nulla nos rõ defendere poterit: ne non indigni videamur laudibus eloquẽtiæ: si boc nobis negligẽt opus: ex quo tm oratorie facultatis pcipiatẽ: quantũ ex eo pcipi põt: q̃ nullũ ne Cice. quidẽ: Cicero ipse testatẽ esse põtius. Postremo bic liber est: q̃ quãtũ nobis placuerit: tantũ nos pfecisse sciamus & quẽadmodũ Cicero voluit in bui⁹ libri dignitate suũ de dicẽdo iudiciũ piditari: ita nos: quicqd de illo iudicauerimus: eruditõis nostræ testimoniũ esse putemus.

Finis Præfationis.

OMNIBONI LEONICENI RHETORIS CLARISSIMI IN MARCI TVLII ORATOREM AD QV. FRATREM: COMMENTARIVM FOELICITER INCIPIT.

COGITANTI MIHI Sæpenumero. Quæ in principiis librorū requiri solent: ea breuiter libanda censuimus: vitam scriptoris: intentionem scribentis: titulum libri: numerum librorum: cui parti philosophiæ hoc opus subiiciatur. Vita scriptoris varios passa est euentus. Nam cum post studia ad rēp. se cōtulisset: fortuna magis ac magis agitatus est. In quē nūq; destitit seuire: priusq; vrbe: quam fuerat tutatus: caruerit. Intētio scribētis est: pfectū oratorē instituere: & ipsa materia est de oratoris institutōe. Titulus ē. M. Tullii Ciceronis de officio: & institutōne oratoria liber primus incipit. Volumina oia sunt tria: vt ipse etiaꝫ testatē in epla ad Lētulū: quæ est: Qđ rogas vt tibi mea scripta mittā. Parti aūt phie subiiciē: q̄ sermocinalis appellatē. Omnis nāq; phia diuidiē in phisica. i. in naturalē: æthicā moralē: logicā sermocinalē. Si gs forte quærat: quo tpe editū fuerit hoc opus: cōstat fuisse scriptū eo tpe quo. P. Lentulus suæ prouinciæ administrationē gereret & ante ciuilia bella Cesaris & Pompeii: & anteq; Crassus pficiscereret in parthiam. Cogitanti: in oibus pœmiis hoc seruari solet: vt auditores dociles: beniuoli: & attenti reddantē. Beniuolentia igitē primū captat a psona sui: cū sua incōmoda referat: & ea cæterorū suæ professionis cōmodis cōpat. Nā pleriq; oratoribus licuit in repu. bn cōstituta cū trāquillitate viuere: vt Peridi: vt Socrati. qđ nō ita sibi euenisse conquerit. Dicit em se nullis occupationibus. nulliq; piculis impeditū fuisse: quin morē fratri suo gereret: Nam didicimus in arte: beniuolentiā a nostra pso-

MARCI TVLLII CICERONIS AD Quintum fratrem in libros de oratore præfatio.

COGITANTI MIHI SE penumero & memoria vetera repetēti: pbeati fuisse Quinte frater illi videri solent qui in optima repub. cuꝫ & bonoribus & rerum gestarum gloria florerent. eum vite cursum tenere potuerūt: vt vel i negocio sine periculo: vel in ocio cū dignitate eē possent. Ac nūc quidē mihi qnoq; initiū reqescēdi: atq; animū ad vtriusq; nostrū præclara studia referēdi fore iustū. & ppe ab oibus cōcessum arbitrarer. si infinitus forēsiū rerum labor. & ambitiōis occupatio decursu honorū etiā ętatis flexu cōstitisset: quā spem cogitationū: et consiliorꝫ meorum: cum graues conium temporꝫ: tum varii nostri casus fefellerunt. Nam

na contrahi: si nostra incōmoda pferimus: quibus impediti nihilominus in officio pstitimus. Cogitanti: bene cogitanti & nō considerāti: nam cogitamus p̄sentia: cōsideramus futura: repetimus p̄terita. Quare a syderibus tractum est cōsiderare: quia futura pspicimus. Nunc vero cū scriberet: p̄sentia cogitabat: simul & p̄terita: quare subiicit. Et memoria vetera repetēti: ac si diceret. antiquū reipu. statum memoria repetenti. In optima republica. i. in repu: bene cōstituta. i. in optimatum repu. Aristocraciam dicit: in qua optimates omnes rempu. tractant. nam respu. omnes aut sunt sub aristrocatia. i. sub optimatū administratiōe: aut sub Dimocratia. i. suo populi potentia: aut sub Monarchia. i. sub vnius principis administratione. Quæ quoquo modo florerent. i. quocunq; modo florerent: infinite positum est: videlicet vel bello: vel pace: vel domi: vel militiæ. Et bonoribus: ad magistratum hoc ptinet. s. ad ædilitatē: p̄turam &c. Gloria rerꝫ gestarum: res gestas (vt ante diximus) & bello & pace consequi possumus. Vt vel in negocio: quod ocium paucis coceditur: sed multo minus ipsi Ciceroni. Hoc etiam cōqueritur Salu. in Catilinario: sed ego ingt adolescentulus initio sicuti pleriq; a studio ad rempu. delatus sum: ibiq; mihi multa aduersa fuere. nam p pudore &c. Deinde subiungit. Igitur vbi animus ex multis miseriis atq; periculis requieuit. & mihi reliquam ætatem a repu. pcul habendam decreui. nō fuit cōsilium socordia atq; desidia bonum ocium cōterere. & reliqua. Negociū aūt cum dignitate. est reipu. administratio. & amicorum defensio: rursus in senatu sniam dicere: & in foro causas agere. Ac mihi tps: videlicet cum Catiline cōiurationem dissoluisset: sperabat se tale ocium cōsecutum esse. Prædara studia: sine dubio intelligit studia liarū: & p̄cipue philosophie Si infinitus: Exponit quod ante dicebamus. s. negocium cum dignitate. Rerum forensium: quæ ad causidicos ptinent: nam intelligit causas quæ agunt in foro. Ambitionis: in petendis magistratibus: quos cū ambitione candidati petebant Est aūt medium vocabulum: nam ambitio aliq̄ honesta est: cum p̄sertim sine largitione fit: aliq̄n crimen ambitus incurrit: nam ambitus est ipsius rei crimē: ambitio vero est actio ipsa. Constitisset: firmatus esset & stetisset. Virgi. Et paribus Cyllenius alis constitit. Cursu bonorum qa fere p oēs magistratus & bonores cucurrerat Cicero. nam fuit Augur: ædilis: questor: ptor. p̄fectus totius Asiæ: & cōsul cum L. Antbonio in vrbe. Flexu ætatis: declinante ætate ad senectutem. Quā spem. vt aliq̄n requiescere possem. Cum. i. partim. Cōium temporꝫ: videlicet defensiones ciuiles: in quibus maximo cum labore se exercuit: & p̄cipue tempore Catillinæ. Nostri varii casus: quia ne tribunitio furori ciues: & rempu. obiiceret cicero: vrbe discessit sponte: cum post consulatum suum inimicitias. P. Clodii incurri-

Qui locus.tpe.ſ.ætatis intelligit.hoc eſt ſenectutem. Quietis.quies eſt corporis. tranquillitas vero animi. Tempeſtates.ſeditiões dicit:p metaphorã loquit. Hic animaduerte.q reciprocæ cõparatões ſunt inter tempeſtatẽ & ſeditionẽ. Nam Virgi.cõparauit tempeſtatem ventorum ſeditioni in primo aenei. hic cõparat ſeditionem tempeſtati.vt. Acveluti magno in pplo cum ſæpe coborta eſt ſeditio. Cupientibus & optantibus.plus eſt optare q̃ cupe:cupimus quæ in ſpe ſunt:optamus vero quæ nõ ſperamus conſequi poſſe. Cupimus præterea affectu.exopramus electu. Colendas.exercitatõe. Nam in prima ætate incidimus i pturbationẽ.intelligit ſeditiões quæ fuerũt int r Sillã & Mariũ. Veteris diſcipli næ:pturbationẽ morũ intelligit. Dicit em̃. Romanos a cõſuetudine maiorum declinare cœpiſſe. A conſulatu.i.a principio conſulatus noſtri. Certamen contẽtionum: quia ſimul ac creatus eſt conſul Cicero:in cõtentionem adduxit Catilinam. Et diſcrimẽ.poteſt eſſe boc ſine certamine ideo bñ iunxit. Iis fluctibus.pmanet in tranſlatione: quam ſuperius fecit. Qui fluctum. P. Clodii factiones intelligit: quas Cicero poſt conſulatũ ſuum maximo periculo expertus eſt. Naz ne bonos ciues, furori tribunitio (vt añ diximuu) obiiceret exulauit vltro. Sed tñ q̃ q̃ q̃ hæc omnia me a ſtudiis detrabãt. Sic plane videmus quomodo beniuolentiam captat a pſona ſui. Nam hæ omnes tempeſtates nequaq̃ poſſunt eum detraberea ſtudiis: quin fratris obſequaẽ voluntati:quantũ pt

Aſperitatibus rerum quantũ diſcrimina tampublica q̃ priuata. Vel anguſtiis.ad diſciplinas malas referẽ. Tibi vero frater. hic beniuoleotiã captat a pſona auditoris. Didicimus em̃ ab auditorũ pſona beniuolẽtiã capi:ſi proferemus quæ de his eſtimatio ſit Nam oſtẽdit quanta ſit ſua de fratre æſtimatio:cum dicat alium neq̃ auctoritate magiſ perſuadendo:neq̃ voluntate potius rogando eum poſſe mouere. Tibi vero.ac ſi dicat & ſi cæteris deeſſem tibi pfecto non deero. Alium neq̃ auctoritate ſi borteẽ. Neq̃ voluntate:ſi rogabit. Hortãti.auctoritate. Roganti. voluntate tua. Ac mibi.comparat attentionem. Facit enim auditorem attentuz a rebus ipſis:cum oſtendit ſe de rebus magis eſſe dicturum. & de bis rebus quæ ad ipſum auditorem pertineant. Non ſatis explanata.non ſatis oſtenſa per ipſos diſputatores qui ad ipſam diſputationem conuenerãt. Nam probatiſſimi bomines cum de re magna per diſputationem contendant: onantur quiſq̃ ſuam defendere ſententiã: quo fit vt non ſatis propter ſententiarum varietatem ipſa res quæ aſſumitur diſputanda:explicari quæat. Craſſum enim Cottam:& alios probatiſſimos viros videbimus diſputare de omni rõne dicendi. & vnuſ quiſq̃ ſuam ſententiã affert. Repetenda:præteritarum rerum eſt repetitio. A pueris aut adoleſcẽtibus ſi non puer: ſaltem adoleſcens erat tum Cicero:cum bæc compoſuit commentariola de dicendi genere rudia quidem: quippe quæ ab ipſo adoleſcente ſunt edita. Ex commẽtariolis:retboricam veterẽ intelligit quam conſtat in adoleſcentia cõpoſuiſſe. Inchoata.neq̃ enim opus illud perfecꝫ ſed inchoatum reliqt. Nam cum ſint quinq̃ rbetoricæ partes: de ſola dicit inuentione. Hoc enim opus poſtea nõ ꝓbauit. Atq̃ rudia.præcepta illa rbetoricæ veteris non ſunt edita illa elocutione. qua in cæteris ſcriptis vſus eſt Cicero:ergo inchoata ad infectionem. rudia ad ornatum refertur. Hac ætate. vel bis temporibus: quibus maxime viget eloquentia. Vel bac ætate: ſcilicet ætate ipſius Ciceronis: quia in maiori ætate digniora ſcribere poterat. Vſu cõſuetudine & exercitatione. Tot.ad numerũ refertur: quia multas dixit cauſas. Tantis.ad dignitatem. Politius.quia illa rudia. Perfectius.quia iſta inchoata tñ ſed non perfecta:ad ſupiora ergo iſta. De iiſdem rebus. de ratione dicendi. Statuam. iudicem: quia Cicero cenſebat eſſe artem ali-

qui locus quietis & tranquillitatis pleniſſimus videbatur: in eo maxime moles moleſtiarũ: & turbulentiſſime tempeſtates extiterunt. Neq̃ vero nobis cupiẽtibus atq̃ exoptãtibus fructus otii datus ẽ: ad eas artis: q̃bus a pueris dediti fuimus celebrandas. inter noſq̃ recolendas. Naz prima ætate incidimus in ipſaz perturbationem diſcipli næ veteris & cõſulatu deuenimus in medium rerum omnium certamen arq̃ diſcrimen: & boc tẽpus omne poſt conſulatum obiecimus iis fluctibus: qui per nos a cõmuni peſte depulſi. ĩ noſmet ipſos redundarent. Sed tñ in eis vel aſperitatibus rerum: vel anguſtiis tẽporis obſequar ſtudiis noſtris. Et quantum mibi vel fraus inimicorum vel cauſæ amicorũ: vel reſpub. tribuet otii: ad ſcribendum potiſſimum conferam. Tibi vero frater neq̃ bortanti deero: neq̃ rogãti. Nam neq̃ auctoritate quiſquam apud me plus valere te poteſt: neq̃ voluntate. Ac mibi repetenda eſt veteris cuiuſdã memorię: non fane ſatis explicata recordatio. ſed vt arbitror apta ad id quod reqris: vt cognoſcas quæ viri omnium eloquentiſſimi clariſſimiq̃ ſanxerint de omni ratione dicendi. Vis enim vt mibi ſępe dixiſti: quoniam quę pueris: aut adoleſcentibus nobis: aut ex cõmẽtariolis noſtris: inchoata atq̃ rudia exciderũt: vix bac ętate digna: & boc vſu quẽ ex cauſis q̃s diximus: tot tãtiſq̃ cõſecuti ſumus: aliqd eiſdẽ d rebus politius a nobis perſe

quam rhetorice facultatis. Ab elegantia doctrinæ. quia doctrina est electa & separata a vulgari opinione: ideo elegans dicitur: nam doctrina est sæpe cõtraria vulgaribus sentẽtiis. Quodam ingenii & exercitationis: quia suopte ingenio quisq; etiam rudis: exercitatione artem dicendi consequi potest. AC MIHI QVIDEM. In superiori prœmio ostendit se: & litterati ocii dignitate: & Q. fratris auctoritate commotum: inter multas vel rerum asperitates: vel temporum angustias constituisse de oratoris institutione scribere. Nunc in hoc prooemio ostendit oratoriam artem rem quandam esse miram. & amplissimam. Et tria facit. Nam primo quærit cur tam pauci oretores fuerunt. In secũda quæ incipit: Sed nimirũ. ostẽdit qua de causa plures in omni genere litterarũ excelentes fuerint. q̃ in oratoria arte. In tercia parte. quæ incipit. Sed quia nõ dubito. ostẽdit quisnam sit rhetoricæ facultatis modus. In prima sic intendit: admirãdum eẽ cum in cæteris artibus plures excellentissimi euaserint: tamen paucos excellẽtes inuenire oratores: præsertim cum neq; plures cæteris artibus inseruiant. neq; quisq; aut maiori delectatione. aut se vberiore. aut præmiis amplioribus ad illa pducendas commoueat. & tñ in illis plures. in hac vero arte ppauci inueniant excellentes. in qua cõcurrunt ea omnia. quibus ad studia solent animi incẽdi. Est pfecto res admirabilis. Bñ igitur quærit cur hoc sit: Sedo qua de causa sit. ondit. Sæpenumero. aduerbium est numeri. & tota vna ps. & numero ad ornatũ addit. Summos homines. quantũ ad eoꝝ dignitatẽ. Ac summis ingeniis pditos. quantũ ad sniarum profunditatẽ. Vt summos dicit virtute: q̃ cõsistit in actione. vt impatores. & rerũpublicarũ rectores: & gubernatores. Præditos summis ingeniis dicit eos qui in sniarum obscuritatibus & varietatibus versant. Admirabiles. qa admiramur cũ videmus aliquem qui longe cæteris præstet hominibus. Quocunq;. id est ad quamcunq; artem vel virtutẽ. Animo & cogitatione. id est, cogitatione animi. Permultos: ad numerum refertur.

Excellentes. ad magnitudinem sentẽtiarum. In quocunq; genere. scilicet & in exercitationibus virtutis & in litterarum artibus. Quis enim? Ecce quo-

ctiusq; proferri. Solesq; nonnunquam hac de re a me in disputationibus nostris dissentire: quod ego eruditissimorum hominum artibus eloquẽtiam contineri statuam. Tu autem illaq; ab elegãtia doctrinæ segregandam putes: & in quodam ingenii atq; exercitationis genere ponendam. Ac mihi quidem sæpenumero in summos homines: ac summis ingeniis præditos intuẽti: querendum esse visum est: quid esset cur plures in omnibus artibus: quam in dicẽdo admirabiles extitissent. Nam quocunq; te animo & cogitatione cõuerteris: permultos excellentes in quocũq; genere videbis: non mediocriũ artium: sed prope maximarum. Quis est enim. qui si clarorum hominum scientiam. rerum gestarum vel vtilitate. vel magnitudine meterivelit. non anteponat oratori imperatorem. Quis autem dubitet quin belli duces ex hac vna ciuitate præstantissimos pene innumerabiles. in dicendo autem excellentes vix paucos proferre possimus. Iam vero cõsilio ac sapientia. qui regere ac gubernare rempublicam possint multi nostra. plures patruꝝ memoria. atq; etiam maiorum extiterunt. quam boni perdiu nulli. vix autem singulis ætatibus singuli tolerabiles oratores inuenirentur. Ac nequis forte cuꝝ aliis studiis. q̃ reconditis artibus. atq; in quadam

modo iam infert. quod agere cœperat. Clarorum hominum scientiam. scilicet philosophorum. astrologorum. mathematicorum etiam oratorum & hoc iam refert ad homines maximarum artiũ. Belli duces. vt Qu. Catullus Fabii. Fabritii Scipiones Marcelli. Catones: Cesares. denicq; plures alii. Vix paucos. vt Gracchi. Nortensius. Anthonius. Crassi. Scæuola. & cæteri. de quibus habetur in hoc libro

Iam vero. artium mediocrium homines iam comparat oratoribus: nam reipubli. administratio respectu imperatoriæ artis est ars mediocris. Memoria nostra. scilicet nostri q viuimus. & adhuc sumus: nã ad præsens tempus refertur. Patrum. ad eorum tempus qui viuunt refertur. Atq; etiam maiorum ad tempora priscorum refertur. Tolerabiles. nec summi sed mediocres. Ac ne quis. Occurrit cuidã obiectioni. quam facere posset aliquis. non esse oratoriam artem cum his comparandam. quæ ad virtutem potius q̃ ad studia litterarum sunt conferenda. propterea q̃ inter ipsas nulla sit similitudo. sed illis esse comparandam artibus quæ in litterarum studiis repositæ sunt. Cum aliis studiis. aliis scilicet ab arte imperatoria. & reipubli. administratione. hic innuit artem imperatoriam inter studia esse connumerandam simul cum rerumpubli. administrationibus. In artibus reconditis. id est obscuris. artem mathematicam intelligimus: quæ magnam habet rerum obscuritatem: vt paulopost dicemus. Atq; in quadam varietate litterarum: philosophia intelligit: cuius magna est varietas propter philosophorum varias sectas. Nam sicuti varie sentiebant: ita diuersa sunt eorum studia: finis autem philosophiæ vnus est Bene viuere. & summum bonum quærere. Sed alii alia ratione id quæruut. Sunt enim qui in virtute

ſummum bonum eſſe putant: vt Stoici qui diuitias: bonores: cæteraq; talia contemnunt: ſicut in paradoxis declaratur. Sunt qui in virtute quidam putant bonum eſſe: ſed negant ſolum bonum in virtute eſſe q̄ diuitie: & cætera fortunæ & nature bona ſunt: vt peripatetici. Sunt qui ſummū bonum in voluptatibus ponunt: vt Epicuri. Cinici vero nibil eſſe malum volunt. quod natura appetat. Quare bone ſtius aiunt in foro comedere: vel aliud facere turpius: ſi natura appetat. Ergo borum: quoniam variæ ſūt ſententiæ: neceſſe eſt: vt quæ litteris mandantur: varia ſint: ſic varia ſunt pbiloſopbiæ præcepta vel documenta. Imperatoris laude: laudantur imperatoris res geſtæ & non approbantur ſcripta. Prudentia ſenatoris: prudētia docet eos: qui reſpu. regunt vel adminiſtrant. Eaipſa. ſ. q̄ mō diximus. Quā q̄ multi ſint. vt pytbagoras: Diogenes: Ariſtoteles: Socrates: Democritus: Ptolemeus: & multi alii. Quanta ſit: ad pns.

Fuerit ad p̄teritū tp̄s referē. Neq; em̄ te fugit. apit: quod dixit: vnam q̄ artē. oratoriæ cōparans. Et quia princeps artiū eſt pbia: ab ea incipit & docet: tm multo plures inueniri pbiloſopbos q̄ oratores. Laudatarū oim artium: artes dicit liberales quæ ingenio colunt: & ꝓpterea liberis boibus dignæ ſunt: quas ideo dicit laudādas eſſe: q̄m animum excolunt Illiberales vero: quas mecbanicas dicimus: & in manuū opa cōſiſtunt: eam laudem nō merent: q̄m ſeruile babent miniſteriū & manū opibus accōmodate ſunt Procreatricē quandam. quia oēs artes a pbia deſcendunt. ois aūt pbiloſopbia diuidit̄ (vt in principio diximus) in naturalē: moralē: & ſermocinalē: Rurſus pbiloſopbia naturalis diuidit̄ in pbiſicam. metbapbiſicam & matbematicā. Ethica vero. i. moralis diuidit̄. in politicam. monaſticā. & æconomicam. Sed logica diuidit̄. in grammaticam dialecticā. & rbetoricā. ergo oim artiū ꝓcreatrix. & quaſi mater eſt pbia. Quæ nō in vna aliqua re. ſ. vel naturali. vel morali. vel ſermocinali. Vel diſſerēdi. intelligit logicā. q̄ maxime oēs cōtinet queſtiones.

Vel queſtigatione ſciæ. quantū ad moralem & naturalem pbiam: quarum magiſtri omnia inquirunt.

Quis ignorat: pergit facere: quod cœperat: vt oſtendat rariores ſemper extitiſſe oratores quam cæterarum artium periti viri: & bic oratores comparat matbematbicis: quorum ars quanq̄ ſit obſcuriſſima ſpeculatiua: atq; multiplex: tamen qui illi vebementius ſtuduerint. videntur id quod optarunt conſecuti: ſed non bunc aſſequuntur effectum qui oratorie arti ſe dederunt. Nam tanta eſt ipſius ſcientiæ magnitudo & ꝓfunditas: vt vix pauci tolerabiles inueniri poſſint oratores. Matbematici: ſūt qui in aritbmetica: Geometria & aſtrologia verſantur. Nam matbeſis græce latinæ appellatur diſciplina: ſed bæc ſcientiæ diſcipline dicuntur: eo q̄ diſcantur plane & per demonſtrationem quandam percipiantur. Sed pbiloſopbia. Grammatica atq; rbetorica non diſciplinæ dicuntur: quia non firmiſſima demonſtratione: vt illæ: ſed ratione quadam & ſtudii inueſtigatione percipiuntur. In quanta obſcuritate rerum. quoniam alie corporeæ: aliæ incorporeæ ſunt: in quibus matbematici verſantur. Obſcuritatem vero babent: quia verſantur in numeris atque menſuris: quibus nibil poteſt eſſe obſcurius. propterea quod de his cuncta dimetiuntur. Sed numerus eſt: alius perfectus alius imperfectus. Perfectus numerus dicitur qui ex ſuis partibus conſtat: & in ſuas partes reſoluitur: ita vt ad vnitatem reducatur vt ternarius numerus. Imperfectus dicitur numerus qui ita reſolui non poteſt: ſed aliquid babet ſuperfluum: vt quaternarius. nam in numeris eſt paritas & imparitas. Imparitas: vt vnus. Paritas vt duo. In menſuris vero conſideratur quantitas continua: & quantitas diſcreta. In quantitate diſcreta eſt perfectio & imperfectio. Sed in quantitate continua conſideratur longitudo: latitudo: altitudo & profunditas. Per altitudinem conſideramus ætberea & res cœleſtes. Per latitudinem conſideramus aera: & res aeris. Per longitudinem res terrenas: & per profunditatem aquas conſideramus. Quarum rerum rationem numerus aritbmeticus complectitur: quæ res obſcuriſſima eſt: & ſpeculatiuo indiget ingenio. Recōdita arte: in occulta arte & ſpeculatiua: nam res ſpeculatiue recondite dicuntur. Multiplici: quia in aritbmetēca: qua numerum agit: in geometria: vbi de menſuris & aſtrologia verſantur matbematici: ſic multiplex eſt matbematica. Subtilīq;: Hæ tres profecto ſunt ſubtiles: & ſpeculatiuis accomodantur ingeniis: ſed tamē barum ſubtilius eſt aſtrologia. Multi perfecti bomines: vt Nicomacbus in aritbmetica: Eu-

uarietate litterarum verſentur magis banc dicēdi rationem: q̄ cum imperatoris laude: aut cum boni ſenatoris prudentia comparandā putet. qui cōuertat animum ad eaipſa artiū genera: circumſpiciatq; qui in iis floruerūt: q̄q; multi ſint. facillime quanta oratorum ſit: ſemperq; fuerit paucitas iudicabit. Neq; enim te fugit omnium laudatarū artium ꝓcreatricem quandā: & quaſi parentem eam. quam pbiloſopbiam græci vocant. ab omnibus doctiſſimis iudicari. In qua difficile ē numerare quod viri: quanta ſcientia: quantaq; in ſuis ſtudiis varietate & copia fuerit: qui non vna aliq̄ in re ſeparatim elaborarint: ſed omnia quecunq; poſſent: vel ſciētiæ peruestigatione: vel diſſerēdi ratione comprebenderint. Quis ignorat: ii q̄ matbematici vocantur quanta in obſcuritate rerum & q̄ recōdita i arte: & multiplici ſubtiliq; verſen

elides in geometria. Ptolome⁹ in astrologia. Plures alii fuere: sed hii principatum tenent. Et scētiæ. s. si ue arithmeticæ siue astrologiæ: quæq; sub mathematica complectuntur. Quis musicis dedit se. cœpit specialiter probare in oīi arte plures inuenir⁹ præstantes viros: q̄s in arte dicendi: ac de pbylosophis qui dē superius: & de mathematicis dixit. nūc idem de musicis. & grāmaticis intendit. Pene infinitā vim & materiā: nam siqs varietates vocū & numerorū compbendere voluerit: illud vix conficere poterit. Pa ri ratione. siqs omnē artis grāmatice materiā cōplecti voluerit illud vix cōsequi poterit. Materia em̄ artis grammatice sunt līæ: syllabæ dictiones & orationes. Nam elementa ipse līæ sūt ex quibus syllabe conficiunt̄. ex syllabis dictiones. ex dictionibus orationes cōponunt̄. Quæ oia si quis cōplecti voluerit: inueniet laborē pene ifinitū & inexuperabilem. Vere & vt cū poet⁹ oratores cōparēt. videam⁹ nūqd plures oratores boni. an poetæ reperiāt̄. Negari inquit nō pōt. quin & ex nr̄is: & ex greci pauci admodū poetæ boni fuerint: sed si cū oratoribus cōparent̄. multo pauciores bi. q̄ illi reperient̄. Artiū liberalissimis studiis. i. liberalissimarū artiū studiis Liberales aūt dicūt̄ artes. eo q⁹ boies liberos efficiant In q̄ praro. qa poetica ars sub rhetorica cōtinet̄. Necesse. n ē vt bon⁹ poeta optime teneat artē dicēdi. Qd hoc etiā. Postq̄ cōfirmauit plures in cæteris artib⁹ viros p̄stātes inueniri: q̄s in arte dicēdi: nūc ostēdere incipit multis rationib⁹ id admirandū esse. Quia cæterarū artiū studia fere: fere dicit ꝓpter grāmaticā & musicā: quarū materia: & si ampla sit: nō tamē in rebus versat̄ obscuris sed quæ & ipse in vsu quotidiano sunt. Recōditis atq; abditis. librate loquit̄: nā recōditis dicit: quia obscura & difficilia sūt abditis aūt: quia noua & insuetata. In medio. cōtra id qd̄ dixit recōditis. Cōmuni: quodā vsu atq; hominū more ad id qd̄ dixit abditis A vulgari: si nimis antiq̄ verba ꝓnunciaueris. A cōsuetudine cōmunis sensus: qa orator elaborare debet in eo: vt nō tantū vera: quā verisimilia dicat: vicz q̄ sint ex opinioe boim Ac ne illud: postq̄ a facili arguit mirū ee: cur pauci admodū oratores inueniāt̄ nūc ꝓbat illd a dignitate & vtilitate. Dicit. n. mlt⁹ huic arti operā dare ꝓpter maxia cōmia: q̄ huic studio ꝓposita sūt: vl ad gratiā: vl ad opes vl ad dignitatē. & tñ inde paucos excellētes euadere Ac ne illud g dē. occurrebat illud. ido forte nō multos inueniri in hac arte p̄stātes. q⁹ pauci huic studio operā darēt. Tollit hoc Ci. Eloquētiæ princeps. & si in cæteris cessērit græcia Romanis tñ eloquētiæ princeps esse voluit. sed postea Cicero. quū apud Appollonium græce orasset: iudicio appollonii e Græcia Romam trāstulit eloquentiā. Et inuēta ē & pfecta. bono ordinevsus ē. nā primo aliqd inueniē: deinde pficitur. Inuentrices. Nam bonarum artiū matrem Athenas dicūt. Ac primo quidē. primo quidem inquit suopte ingenio ad studia eloquentiæ ducebantur. quippe quæ nullam præceptionem huius

tur. Quo tamē in genere ita multi perfecti homines extiterunt: vt nemo forte studuisse ei scientiæ vehementius videatur: quin quod voluerit consecutus sit. Quis musicis. Quis huic studio litterarum quod profitentur ii: qui grammatici vocantur: penitus se dedit: quin omnium illarum artiu⁹ pene infinitam vim & materiem scientia & cognitione comprehenderit. Vere mihi hoc videor esse dicturus ex omnibus iis qui in haru⁹ artium studiis liberalissimis sint: doctrinisq; versati nimiam copiam poetarum egregionum extitisse. atq; in hoc ipso numero: in quo praro exoritur aliqs excellens: si diligēter & ex græcorum & nostros copia comparare voles: multo tamen pauciores oratores q̄ poete boni reperient̄. Qd hoc etiam mirabilius debet videri: quia cæteraru⁹ artiū studia fere recōditis atq; abditis fontibus hauriunt̄ dicēdi aūt ois rō in medio posita: cōmuni quodā in vsu: atq; in boim more & sermone versat̄: vt in cæteris id maxime excellat qd̄ longissime sit ab imperitoꝝ intelligentia sensuq; disiūctu⁹: in dicēdo aūt vitium vel maximū est: a vulgari genere oronis: atq; a cōsuetudie cōmunis sensus abhorrere. Ac ne illud quidem vere dici potest: aut plures ceteris inseruire: aut maiore delectatione: aut spe vberiore: aut pręmiis ad perdiscendū amplioribus cōmoueri. Atq; vt omittā greciā quæ semper eloquentiæ princeps esse voluit. Atq; illas omnium doctrinarū inuentrices athenas: in quibus sūma dicēdi vis: & inuēta & pfecta est: in hac ipsa ciuitate profecto nulla⁹ vnquam vehementius: quam eloquentię studia viguerunt. Nam postea quam imperio omnium gentium constituto: diuturnitas pacis ocium confirmauit nemo fere laudis cupidus adolescens: non sibi ad dicēdū studio omni enit̄dum putauit. At primo quidē

exercitationis habebant. existimabant enim a natura tantummodo proficisci eloquentiam. non exercitatione: neq; alia arte confici. Oratoribus scilicet Hermestre. Hermagora. Magnitudo ac varietas: nulla fere causa erat: quam non in vrbe Romana agere potuissent. qui se huic studio dederant: Magnitudo. ad quantitatem continuam: Multitudo ad quantitatem discretam. Varietas. quia omnis res ad dicendum proposita ē materia oratoris. Multitudo. quæ in iudiciali. in demōstratiuo & deliberatiuo genere causarum versarentur. Adiungeretur vsus. id est exercitatio. Ingenia vero ad gratiam: vt q eloquētissimus esset. apud optimos gratus esset & opibus præstaret: & summo apd ōmes in honore esset. Ingenia vero. erat & alia causa cur multi banc artem consequerentur: quod & romani cæteris gentibus ingenio præstiterunt. Sed nimirū: Hæc est postrema pars huius capitis in qua soluitur quæstio. cur in cæteris artibus excellentes iuri complures: in arte oratoria pauci inueniantur: & hæc causa est. q; banc artem dicit cæteris esse difficiliorem q; ita esse coniecturis euidenter ostendit. Erit ergo coniecturalis constitutio. Intentio est ars oratoria cæteris difficilior est: Depulsio non est. Quæstio est. vtrum ars oratoria cæteris artibus difficilior sit: Quod probare vult artem oratoriam cæteris artibus esse difficiliorem coniecturis ostendit non factum esse qd oportuit: hoc modo. Si ars oratoria cæteris difficilior non esset. à multis sicut cætere discī oportuit. cum multi præsertim operam darent: sed hoc factum non ē. apparet ergo banc artem cæteris esse difficiliorem. Maius est. scilicet hoc artificiū oratorium: nō est inquit vt vulgo homines opinantur q; hæc ars facilior sit Est em & scientia. hoc dicit quantus pertinet ad materiā Rhetoricæ facultat. nam in hac probatione breuiter vniuersum corp; artis oratoriæ complectitur. Nō solum electione sed etiam constructione: & hoc q̄tum ad elocutionem quæ in tres partes diuiditur. in Elegantiam. compositionem & dignitatem. Electione. ad elegātiam quæ facit vt vnumquodq; verbum pure & aperte dici videatur. nam in simplicibus verbis quod nō est latinum: sic in coniunctis quod non est consequens est vituperandum. ergo electione scilicet simplicium verborum. constructione. scilicet cōiunctorum. Constructione ad cōpositionem. quæ est constructio verborum æqualiter perpolita. Et omnes animorum motus. Nam partium orationis duæ: ad quam docendā valent. narratio & cōfirmatio. Ad impellendos animos duæ. principiū & peroratio: hoc pertinet ad principia: & conclusiones in qbus animi hominū & ad beniuolentiā trahūt. & ad indignationē cōcitātur. & ad misēdiam flectūt. Cognoscēdi ergo sūt hoīm affect; vt ex diuersitate cōplexionū put nobis cōmodū erit co; animi vl ad beniuolentiā. vl ad indignationē vl ad misēdiam trahāt: Nā si hō coleric; fuerit ad iracūdiā facile concitat: Si sanguineus ad beniuolentiā inducit. Si melancolicus. ad odiū. Aut sedandis. si ad misericordiam traducere volet orator. Excitandis. si ad odiū & indignationē. illud p cōquestionē fiet incōmoda nīa cōmemorādo. Hoc p amplificationē. aduersarioꝝ crimina exaggerando

totius orationis ignari: qui neq; exercitationis vllam vim: neq; aliquod præceptum artis arbitrarentur: tantum, quantum ingenio & cogitatione poterant: consequebant. Post autem auditis oratoribus grecis: cognitisq; eorum litteris: adhibitisq; doctoribus: incredibili quodam nostri homines dicendi studio flagrauerunt: Excitabat eos magnitudo: ac varietas multitudoq; in omni genere causarum vt ad eam doctrinam quam suo quisq; studio adsecutus esset: adiungeretur vsus frequens: qui omnium magistrorum præcepta: superaret: Erāt autem huic studio maxima: quæ nunc quoq; sunt: exposita præmia: vel ad gratiā. vel ad opes: vel ad dignitatem. Ingenia vero: vt multis rebus possimus iudicare: nostroruꝫ hominum multum cæteris hominibus omnium gentium præstiterunt. Quibus de causis quis nūc iure miretur: ex omni memoria etatū temporum: ciuitatum: tam exiguū oratorum numeruꝫ inueniri. Sed nimirum maius est hoc quiddam: quam homines opinātur: & pluribus ex artibus studiisq; collectum. Quis enim aliud in maxima discētiuꝫ multitudine summa magistrorum copia prestantissimis hominū ingeniis: infinita causarum varietate: amplissimis eloquentie propositis præmiis esse causæ putet: nisi rei quandam incredibilē magnitudinem ac difficultatem. Est enim & scientia cōprehendenda rerum plurimarū: sine qua verborum volubilitas inanis atq; irridēda ē. Et ipsa oratio conformanda non solum electione: sed etiam constructione verborum: & omnes animoꝝ motus: quos hominum generi natura rerum tribuit: penitus pernoscēdi: quod omnis vis ratioq; dicendi in eorū qui audiunt mentibus: aut sedan

Accedat eodem oportet.hoc pertinet ad confirmationem & cõfutationem:tam & si enim in principiis & conclusionibus præcipue seruandum est:vt beniuoli reddantur auditores:tamen hoc quoq; per totã orationem seruandum est. Facetiæ autem nonnunq; etiam animos auditorum oblectãt.& aduersarios plærumq; confundunt. Ergo his in confirmatione & in confutatione vtendum est. Lepos facetiæq; Est autem lepos oratio continua & iucunda:facetiæ autem oratio breuis & iucunda. Respondendi:ad confutationem. Lacessendi.ad confirmationem. Venustate.ad leporem. Vrbanitas.& leporem & facætias complectitur. Tenenda:hoc ad exornandam & locupletandam pertinet argumentationem. Iuris ciuilis.hoc etiam præcipit.Quintilianus libro institutionum vltimo. Ait enim. Iuris quoq; ciuilis scientia necessaria huic viro est: & morum ac religionum eius reipubli.quam capesset. Nam de actione ipsa hoc pertinet ad pronunciatiõnẽ quæ voce:vultu:& gestu corporis moderanda est quæ pars difficilis est:Sicut demosthenẽ videbatur. Ex quo quum quaeretur:quid esset primum in oratore:respondit pronunciatio. Quid secundum:pronunciatio. Quid tertium pronunciatio. Motu corporis:omnis pronunciationis ratio in duas partes diuiditur: in vocis figuram:& corporis motum. Motus autem corporis:in vultus & gestus moderatione continetur:in vultu pudorem & acrimoniã esse oportet:in gestu vero venustatem conspiciendam non turpitudinem. Figura vocis in tres partes diuiditur:in magnitudinem:firmitudinem:mollitudinem. Quæ quãta sit: quum multi fuerint qui fabulas in theatro recitauerint:pauci adhuc inuenti sunt q spectatoribus placuerint. quum vnus tantum modo Ciceroni placuerit:quem delitias suas appellabat. Roscius videlicet ex quo de præbendi facile potest q̃ difficilis sit pronũciandi ratio:Nam si in re leui & inani: vtpote ludrica pronuntiatio tanti fuit quãto magis ea in oratore æstimanda est. Quid dicam de thesauro:id est repositione: nam inuenta & excogitata in memoria reposita: fideli custodia seruantur. Rerum omnium scilicet inuentionis.in qua continetur exordium:narratio.Diuisio.Confirmatio.Confutatio:& conclusio. Inuentis.cogitatis: inuẽta ad res veras. cogitata ad verisimiles pertinent. Rebus & verbis.res ad inuentionem:verba ad elocutionem pertinent. Hortemurq; potius q̃ admiremur ac si diceret. Omissa admiratione liberos nostros hortemur. vt cogitent quanta sit huius rei magnitudo. Quibus vtuntur omnes scilicet vulgo. Præceptis: quæ de hac arte tradita sunt. Aut magistris:Rhetoribus Aut exercitationib?.i.declamationib?.q̃ aliis quibusdam.videlicet his quæ a nobis

dis aut excitãdis expromẽda est. Accedat eodẽ oportet lepos quidã facetiæq; & eruditio libero digna:celeritasq; & breuitas: & respondendi: & lacessendi: subtili venustate atq; vrbanitate cõiũcta. Tenẽda præterea omnis antiquitas: exẽplorumq; vis: neq; ius legum aut ciuilis iuris scientia negligenda est.Nam quid ego de actione ipã plura dicam:quæ motu corporis:quæ gestu:quę vultu:quæ vocis conformatione:ac varietate moderanda est:quæ sola per seipsa sit:histrionũ levis ars & scęna declarat.In qua cum omnes in oris et vocis & motus moderatõe laborẽt:quis ignorat q̃ pauci sint fuerintq; quos animo ęquo spectare possimus. Quid dicam de thesauro rerũ omniũ memoria:que nisi custos inuentis cogitatisq; verbis & rebus adhibeatur: intelligimus oĩa etiã si præclarissima fuerint:in oratore peritura. Quam obrem mirari desinamus: quæ causa sit eloquentiũ paucitatis:qum exiis rebus vniuersis eloquẽtia constet: ĩ quibus singulis elaborare pmagnũ est. Hortemurq; potius liberos nostros cæteros que quos gloria nobis: & dignitas chara est vt animo rei magnitudinem complectantur. Neq; eis aut præceptis:aut magistris:aut exercitationibus quibus vtuntur omnes.sed aliis quibusdam se id quod expetunt. consequi posse confidant. Ac mea quidem sentẽtia nemo poterit esse omni laude cumulatus orator:nisi erit omnium rerum magnarumq; artium sententiam consecutus. Et enim ex rerũ cognitione efflorescat & redundet oportet oratio. quę tui si sit ab oratore percepta & cognita inanẽ q̃ndã habet elocutionẽ & pene puerilẽ.Neq; vero hoc ego tantũ oneris imponã

in his libris traduntur. Ac nisi erit omnium rerũ.q̃tum ad antiquitatis memoriam. Exempla em̃ antiquorũ ad id valent:vt argumentationẽ nostrã & confirmẽt & exornẽt. Magnarũq; artiũ:ad oẽs artes quæ liberales appellantur: Ex rerũ cognitione efflorescat & redundet oratio: vt Horatius. Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ. Efflorescat:ad exornationem. Redundet.ad locupletationẽ. Præcepta.ad memoriam. Et cognita ad intelligentiam Neq; vero tacitæ quæstioni respondet.Nam obiici posset:tantũ oratori præcipi:quãtũ assequi nemo possit:& præsertim occupatus homo sicuti Romani ciues.qui nõ solum in studiis litterarum exercentur: sed etiam in gerendarum rerũ exercitatione versantur

Nostris præsertim oratoribus: quia hoc fortasse græcis imponi posset: qui ocio abundant: vt omnia complecti possint. Vrbis ac vitæ. rempublicam & priuatam iunuit. Nihil vt his putem licere nescire. id est vt existimem necessarium esse oratorem omnia scire. Suscipere ad studium. Polliceri. professione. Vt omni de re. ergo si officium oratoris est omni de re: quæcunq; proposita sit ornare copioseq; disserere: sequitur oportere eum omnium rerum habere scientiam. Sed quia non dubito: quãuis videatur hoc esse oratoris officium: vt dixi. Tamen quia video Græcos qui ocio abundant non alii negociis occupati: sicut Romani. vt possent suũ omne tempus in studiis litterarum consumere: noluisse tamen oratorem omnia complecti sed a cæteris artibus separasse hanc dicendi rationem: quæ in forensibus disceptationibus iudiciorum & deliberationum versat̃: & hoc vnum genus oratori reliquisse.

Ego quoq; in his libris amplectar: quæ ad hanc partem pertinere putauerunt. Hoc immensum: magnitudine. Infinitum numero: Sed etiam ocio. contra illud in tanta occupatione vrbis ac vitæ. Neq; in vniuerso genere singulos. ac si diceret vniuersos omnes artes consequi potuisse: sed singulos certe vniuersas artes non fuisse complexos. A cæteris dictionibus scilicet physicis & moralibus. Iudiciorum aut deliberationum: videtur duo tantum genera causarum innuere: sed tamen altius intuẽs: tria genera fuisse complexum inueniet. Nã demonstratiuum genus de quo tacuisse videtur hoc loco sub iudiciali continetur. Est autem genus iudiciale quod in controuersia positum habet in se accusationem aut petitionem cum defensione. Demõstratiuum vero quod attribuitur in alicuius certæ personæ laudem vel vituperationem: sed aliqueq; accusare non possumus: quin eundem vituperemus: nec defendere quẽ non laudem?. Apparet ergo sub iudiciali recte gen? quoq; demonstratiuum intelligi. Repetamq; nõ ab incunabulis id est repetam non quæ a prima ætate didici aut etiam tradidi: sed q̃ intelligo in disputationibus nostrorum bominum eloquentissimorum: esse versata. Et hic facit auditorẽ attentum: quia dicit se nõ vsitata: sed noua de arte oratoria præcepta traditurum. Quendam ordinem præceptorum vt dicam tria esse genera causarum demonstratiuum: deliberatiuum & iudiciale. Deinde gnq; esse ptes integrales rethoricæ facultatis: inuentionem. dispositionẽ3. elocutionem: memoriam & pronunciationem. Postea inuentionis partes esse. Exordium: Narrationem. Diuisionem. Confirmationem. Confutationem. Conclusionem. & reliqua per ordinem digerere. Hoc non fuit propositum meum. In nostroꝝ bominum: vt Crassi aut Antbonii. Sed quoniam illa pateant in promptuq; sint omnibus: ac si diceret nemo est qui nesciat tria esse genera causarum quinq; partes Rhetoricæ facultatis: deinde inuentionẽ diuidi in partes instrumenti. Aut ornatius explicari aut planius exprimi: propria aduerbia verbis reddit & recte: nam aduerbia sunt quasi verborum epithcta. Explicare ẽ proprie extendere. explanare: Exprimere est pene rei ipsius imaginem describere. Vt eorum auctoritatem. videlicet Crassi & Antbonii.

nostris præsertim oratoribus: in hac tanta occupatione vrbis ac vitæ: nihil vt iis putem licere nescire quanq̃ vis oratoris professioq; ipsa bene dicendi hoc suscipere ac polliceri videatur: vt oĩ de re: quęcunq; res sit proposita: ornate ab eo copioseq; dicatur. Sed quia non dubito: quin hoc plerisq; imensum infinitumq; videat̃: & q̃ grecos bomies non solum ingenio & doctrina: sed etiaq; ocio studioq; abũdantes partionẽ quandã artiũ fecisse video: neq; ĩ vniuerso genere singulos elaborasse: sed seposuisse a cæteris dictionibus eam partõ dicendi: quę in forensibus disceptatõnibus iudiciorum: aut deliberationum versaretur: & id vnum genus oratori reliquisse. Non complectar in his libris amplius: quaq; qđ huic generi re quæsita: & multum disputata: summorum bominum prope consensu est tributum. Repetamq; nõ ab incunabulis nostræ veteris puerilisq; doctrinæ quendam ordinem præceptoꝝ: sed ea quæ quondam accepi in nostrorum bominum eloquẽtissimorum: & omni dignitate principum disputationibus esse versata. Non q̃ illa contemnã: quę greci dicendi artifices & doctores relinquerũt. Sed qm̃ illa pateant: in ꝓmptuq; sint oĩbus neq; ea interprætatione mea aut ornatius explicari: aut planius exprimi possint. Dabis hanc veniã mi frater vt opinor: vt coꝝ quibus sũma dicẽdi laus a nr̃is boibus concessa est: auctoritatẽ greçis añponam

VMIGITVR VEHEMENTIVS. Expedito primo huius operis tractatu: qui locū p hœmii obtinet (nam & beniuolentiam captauit a persona sua: quum incomoda sua cōmemo rauit & attentum fecit auditorem: quum se noua & inusitata de hac arte præcepta traditurum ostendit) Sequitur secundus tractatus: in quo disputationis future introductio cōtinet. Est autem huiusmodi. Quum seditione intestina Senatus & æquestris ordo disceptaretur. Drusus Tribu. plæ. causam senatus suscepit: & vt vires acquireret pernitiosa largitione: lata lege agraria plæbem excitauit. Huic rogationi resistebat cōsul Philippus qui largitionem illā ex dignitate Senatus non esse videbat: hic quū grauiter in senatum esset inuectus: & ei segnitiem pro rostris exprobrans dixisset: alio mihi senatu opus est. Idq; Crassus vir summus & eloquentissimus grauiter ferret lictorem immisit qui ei manum iniiceret. Illo repulso: nō es inquit mihi Philippe consul: quādo nec ego tibi senator sum. Sub hāc disceptationem dicitur Crassus causa recreandi se cum Antonio & duobus adolescētibus Cotta & Sulpitio: in agrum tusculanum recessisse. In causam principium. id est in senatus: quia senatus impotētiam æquestris ordinis ferre nolebat: quam in iudiciis exercebat: nam iudicia a senatu ad æquites translata erāt: quæ Senatus reuocare studebat. Ludorum Romanorum id est Circensium

Quasi colligendi: id est recreandi: vt ipse in Verrinis. manifesto furto perturbat? vbi se collegit: id est recreatus est. A tribus illis. Crasso: Mutio & Anthonio. Deplorata q̄ incommoda reipubli. miserabantur Quod non impendere illi tanto ante vidissent. Diuinarunt inquit viri illi consulares imminere reipublicæ quod postea reipsa sumus experti. Humanitatem: quæ est vni homini data ex vniuersis animātibus: Vnde ab homine appellatur humanitas. Lauti a lauto lautitia dicit. Vt dies inter eos curia: tanta iocunditate conuiuium in Tusculano celebrarunt: vt eo die nisi sint in senatu fuisse. Duobus spaciis tribusue. id ē quum bis terue deambulassent: Socratem illum: qui ē in phœdone Platonis. nam Plato inducit Socratem præceptorem suum cum phœdone de anima disputantem: vbi subtili & exactissima disputatione omnia quæ ad animā pertinent philosophus ille complexus est. Dicitur autem libellus ille

qui adhuc extat. Fuit autem phœdon Helidensis Socrati & Platoni familiarissimus: conditione seruus: forma tamē atq; ingenio liberali: ab Alcibiade seu Critone sodale monēte redemptus: quū a lenone domino infami quæstui intra celam se cogeretur addiscere. Is postea philosophus illustris fuit. Opacandum: inumbrandū. Quas illā. cuius vmbram secutus est Socrates sub vmbra illius arboris disputare: Quæ mihi videt nō tam aquula Plato describit circa plantanū fuisse riuulū discurrētis aq̄: q radices arbor̄ rigaret & eā frondib⁹ lætiorē redderet. Locū hūc aūt ita describit Plato: vt quodāmō videat amœnitate sua ad disputādū socratē inuitare.

Dyalogus Incipit narratio.

Vmigitur vehementius in ueberetur in causam principum consul philippus Drusiq; tribunatus p senatus auctoritate susceptus infringi iam debilitariq; videretur nemini dici mihi ludos Romanorum diebus. Le. Carassum quasi coligēdi sui causa se in tusculanum contulisse eodem socerū eius: qui fuisse Quintus Mutius dicebatur: & M. Antonius homo & consiliorum in repub. socius: et summa cū Crasso. familiaritate cōiunctus Exierant autem cum ipso Crasso adolescētes & Drusi maxime familiares: et in quibus magnā tū spem maiores natu dignitatis suæ collocarāt. C. Cotta qui tr. petebat: et. P. Sulpitius q deinceps eum magistratu; petiturus putabatur: hi primo. die temporibus illis: deq; vniuersa repub. quā ob causam venerant multum inter se vsq; ad extremum tempus diei collocuti sunt: quo quidem sermone multa diuinitus a tribus illis consularibus Cotta deplorata & cōmemorata narrabat: vt nihil incidisset postea ciuitati mali: qđ nō impēdere illi tanto ante vidissent. Eo autem omni sermone confecto tātam in Crasso humanitatem fuisse vt cum lauti accubuissent: tolleretur omnis illa superioris tristicia sermonis: eaq; esset in homine iucūditas: & tātus in loquēdo lepos: vt dies inter eos curie fuisse videt cōuiuiū tusculani. Postero aūt die cū illi maiores natu satis quiessent: et in ambulationē ventū esset: dicebat tum Scęuolā duobus spaiis tribusue factis dixisse. Cur nō imitāur Crassē Socratē illū q ē i phędone Platōis. Nā me hęc tua platanus admōuit. q̄ nō minus ad opacandū

De Platano plura in naturali historia scribit Plinius. Vnam dicit fuisse cubitorũ triginta vnius radice ramos antecedente: atq; ambulatione academica celebratam: de qua hoc loco Cicero loquitur. Non tam ipsa aquula. id est & parua aqua. Dicitur autem aqua. a qua viuimus. Quam platonis oratione creuisse. nam quia inducit Socratem sub ea arbore disputantem ideo ipsius arboris perpetua memoria manet. Durissimis pedibus. hoc de Socrate legitur. quod ab ortu solis. vsq; ad occasum in iisdem vestigiis. vno intuitu steterit. auctor est gellius. Meis pedibus. qui sunt molliores. Ibi vt ex pristino sermone. In hoc capite secundi tractatus continẽ Quomodo disputatio de studiis dicẽdi oritur a Crasso: quæ studia quũ ex rebus multis tum ex auctoritate sermonis: Et partim etiam ex vrbium constitutione laudantur.

In prima parte huius artis ostendit vtilitatem. In secunda: præstantiam. In tertia virtutem loquentiæ Pristino sermone quem de discrimine reipublicæ habuerant.

De studio dicendi: videlicet laudasse studia eloquentiæ. Tantam facultatem: facultas omnium artium genus est. Sic enim definire possumus vt Dialectica facultas disserendi: Logica facultas inueniendi. Rethorica: facultas dicendi. Est autem facultas vis q̃ dã quæ facit: vt id facilius fieri possit. quod de vna qua q; arte præcipitur. Aequalibus. id est æqueuis. Quam posse dicẽdo: tres orationis singulares tangit partes videlicet Docere: Delectare: & mouere. Quum enim dicit. Tenere hominum cœtus: quantum ad docere. Mentes allicere: quantum ad delectare. Voluntates impellere quantũ ad mouere. Hæc vna. argumentatur ab vtili

Libero populo. qui rerum potitus est: vt populus Romanus: & Athenienses. Floruit. ad bonorem & dignitatem. Dominata ad opes & potentiam. Quod omnib9 natura sit datum: quod a natura omnib9 datum est vt loqui possint. Qui vero id excellẽter facit: vel solus vel cum paucis: vnũ ne omni admiratione prosequendus est?

Aut tam iucundum: ad gratiam pertinet & dignitatem. Sumit autem argumẽtum a facili: simul & iocundo. Aut: tam potẽs: ad id quod dixit supra: dominata est. Sentẽtiis & verbis. vtrang; tangit ornationem & verborum: & sententiarum. Populi motum: in rostris concionando. Iudicium religiones: in foro causidicando. Senatus grauitatem: in dicendo sententiam. Iudicum autem religiones ideo dixit: quia iurati iudices exercebant iudicia. Tam liberale: liberalis dicitur: qui rogatus: munificus qui sponte beneficium contulit. Quid autem? argumẽtatur a tuto. Quam opem ferre singula singulis reddit: vt ostendat differentiam liberalis: & munifici. Supplicib9 ad id quod dicit liberale Excitare afflictos quantum ad munificum. Dare salutẽ: scilicet petentibus quantũ ad liberale. Periculis liberare: etiã non petentes: quantũ ad munificũ. Retinere in ciuitate homies ad vtrũq; referẽ. Tenere arma: i: eloquentiã.

hunc locum patulis diffusa est ramis: q̃ illa cuius vmbram secutus est Socrates: quæ mihi videtur non tam ipsa aquula quæ describit̃: quam Platonis oratione creuisse: & quod ille durissimis pedibus fecit: vt se abiiceret in herba: atq; itaq; philosophi diuinitus ferunt eẽ dicta: loquerẽt̃: id meis pedibus certe concedi est equius: tum Crassum. Immo vero cõmodius etiã: puluinoscq; poposcisse: & oẽs in his sedibns quæ erant sub platano cõ sedisse dicebat. Ibi vt ex pristino sermone relaxarentur animi oĩm: solebat Cotta narrare. Crassuz sermonem quendam de studio dicendi intulisse. Qui cum ita esset exorsus. Non sibi cohortandũ Sulpitium & cottam: sed magis vtrunq; collaudandum videri: quod tantam iam essent facultatem adepti: vt non æqualibus suis solum anteponerentur: sed cum maioribus natu compararent̃ Neq; mihi vero quicquam inquit præstabilius videtur: quam posse dicendo tenere hominum cœtus: mentes alicere: voluntates impellere quo velit: vnde autem velit deducere: hæc vna res in omni libero populo maximeq; ĩ pacatis trãquillisq; ciuitatibus: præcipue semper floruit sempq; dominata est. Quid enim est aut tam admirabile quam ex infinita multitudine hominuz existere vnum qui id quod omnibus natura sit datuz: vel solus: vel cum paucis facere possit. Aut tam iucũdum cognitu atque auditu: quaz sapientibus sententiis: grauibusque verbis ornata oratio & perpolita: aut tam potens atq; magnificuz: quam populi motus iudicum religiões senatus grauitatẽ: vnius oratione cõuerti. Quid tam porro regiũ tam liberale: taz munificũ: quã opẽ ferre supplicibus: excitare afflictos: dare salutẽ liberare periculis: retinere boies in ciuitate? Quid aũt tam necessariũ: q̃ tenere semper arma: quibus vel tectus ipse esse possis: vel ꝓuocare improbos: vel te vlcisci lacessitus. Age vero ne semper forum subsellia rostra;

Sic ipse in arte veteri. Qui vero ita est armatus eloquentia. Vel tectus in defendendo. Prouocare. lacessendo & accusando. Age vero. ostenstit etiam ociosis eloquentiam vtilem esse. Forum causidicus. Subsellia: concionator. Curia senator. Subsellia: autem sunt: in quibus triumuiri. Trib. plæ. Quæstores videlicet minores magistratus iudicia exercere solebant: non in sellis currulibus: sicut consules & prætores. Quæuis alia. Fera efferata. Humanum cultum: ad id quod dixit fera. Ciuilē: ad id quod dixit agresti. Aut dispersos homines: Sic in arte veteri: qui dispersos in agris homines: & in tectis siluestribus abditos ratiōe quadam compulit & vnum in locum congregauit. Aut iam constitutis ciuitatibus: leges: iudicia: iura q describere: Sensus est: aut ciuitates constituere aut constitutas seruare. Hoc vno cum in cæteris fere similes sumus animantibus. in hoc excellimus. Sensa sensus sunt quibus sentim⁹ sensa vero quæ sentimus: sicut audit⁹ & audita. Sunt enim quædā nomina. quæ in numero singulari quarte sunt declinationis. & masculini generis. In plurali vero neutra. & declinationis secundæ. Ac ne plura quæ sunt innumerabilia: ac si diceret. si omnia voluerim eloquentie ornamenta: atq adiumēta narrare. longū nimis erit: atq prolixum.

curiamq meditere: quid esse potest in|ocio aut iucundius: aut magis proprium humanitatis: quaz sermo facetus: ac nulla in re rudis: Hoc enim vno præstamus vel maxime veris: q colloqmur inter nos: & exprimere dicēdo sensa possimus. Quāob rē quis hoc nō ī re miret: sūmeq; ī eo elaborāduz esse arbitret vt quo vno homies maxime bestiis prestent: in hoc hominibus: ipsius antecellat. Vt vero iā ad illa summa veniamus: quæ vis alia potuit: aut dispersos homines vnum in locum congregare. aut a fera agrestiq; vita ad hunc būanuz cultum ciuilemq; deducere. aut iam cōstitutis ciuitatibus. leges iudicia. iura dscribere. Ac ne plura quæ sunt innumeralia consecter: comprebēdam breui. Sic enī statuo perfecti oratoris moderatione & sapientia: non solum ipsius dignitatē: sed & priuatorum & plurimorum: & vniuerse reipub. salutem maxime contineri. Quamobrem pergite vt facitis adolescētes: atq in id studium in quo estis: icūbite. vt & nobis honori: & amicis vtilitati & reip. emolumēto eē possitis. Tum Scæuola comiter vt solebat. Cetera inqt assentior Crasso: ne aut de. C. Lelii soceri mei: aut d huius generis aut arte: aut gl'ia detrabā: sed illa duo Crasse vere or. ne tibi possim concedere. Vnum quod ab oratoribus: ciuitates: & ab initio constitutas: & sepe conseruatas esse dixisti. Alterum quod remoto foro: concione. iudiciis: senatu: statuisti oratorem in omni genere sermonis & buanitatis eē pfectuz Quis enī tibi hoc concesserit: aut initio genus hominum in montibus ac siluis dissipatum nō prudentium consiliis conpulsum potius: quam disertoz oroe delinitū: ie oppidis mœnibusq; sepsisse. Aut vero reliqs vtilitates: ant īstituēdis: aut cōseruandis citatibus: nō sapietibus & fortibus viris.

Sic enim statuo: breuiter per enumerationem: compræbendit omnia: quæ sparsim p totam orationem diffundit Moderatiōe translatio ab auriga: qa vt ille æquis: sic animus hominis moderatur oratore. Vnde recte Græci moderationem appellant: bene autem sapientiam coniūgiēnam eloquentia sine sapientia plerumq; obfuit: nunq; autem profuit. Tum Scæuola Scæuola neq; vrbes ab initio p oratores cōstitutas: aut cōseruatas neq; eos esse in omni genere sermonis perfectos contra Crassum disputat. & in prima quidem parte proponit duo membra: quæ Crassus de laudibus eloquentiæ dixit quæ non concedit. In secunda parte primum membrum refellit: In tertia secundum. Et primum quidem est oratione eloquentis constituturas esse ciuitates. atq; seruatas. Secundum oratorem in omni genere dicēdi esse perfectum. Ac primum quidem membrū in duas partes scinditur. prima in qua refellit. Scæuola. ciuitates a disertis hominibus & ornate dicentibus esse constitutas. Altera in qua repræbēdit easdem per oratores esse seruatas: secundum vero membrum simplex est. C. Lelii soceri mei. qui & ipse eloquentissimus fuit. Foro. in quo iudiciale genus tractatur. Cōtione. in qua demonstratiuum. Senatu vbi deliberatiuum. In omni genere sermonis humanitatis. Quo dicto omnes artes & studiorum genera complectūtur. Humanitas autem est eruditio. institutioq; in bonas artes. non autem dexteritas quædam vt multi existimant. Quis em̄ incipit primi mēbri primam partem refellere. & vult qd crassus eloquentiæ cōcesserat. prudentis viri cōsilio potius attribuendum. Delinitum. delinire est placare & delectare. Ipse ad Cæsarem. voluptatis illecebris delinitus. A sapientibus. consilio. A fortibus: viribus corporis. nam alterum alterius indiget auxilio. vt etiam ait Salustius. & ipse exemplo sequenti demonstrat.

A difertis.non dicit loquentibus. Nam eloquens dicitur:cuius oratio est grauibus sententiis referta:& rarius distincta verbis: difertus vero:qui ornatissimis verbis redundat. An vero:exemplis incipit exornare suam argumentationem: videlicet non fuisse a difertis viris conseruatas ciuitates. Pastores aut conuenas cōgregasse. quum asylum aperuit:quod Athenis primi instituerant Herculis filii:timentes eos:q a patre iniuriam acceperant ad quorum postea similitudinem Romulus & Remus eiusmodi templū aperuerunt. Aut sabinorum connubita coniunxisse. Nota est historia:quemadmodum Romulus cum a finitimis per legatos connubia impetrare nō posset:a quibusdam etiam superbū satis responsum accepisset: dicentibus ecquod fœminis quoq; asylum aperuisset:id enim demum compar cōnubium fore:iram dissimulans quāmagnificētissimo potuit apparatu ludos instruxit:vt rem dara; expectatamq; faceret. Quo cum ex cæteris populis multi cōuenissent:sabini omnium proximi ferme omnes conuenere. Ibi cum omnes ludis intenti essent:ex composito dato signo:iuuētum Romana passim ad virgines rapiēdas discurrunt. Hic finis ludorū fuit. Patres virginū mœsti rediere. Hac de causa a tribus simul populis bellum Romanis indictū: ab Antenatibus:Crustumeniis: Ceninentib9: quos romulus haud difficulter subegit. A Sabinis postremo bellum indictum:multoq; id maximum:quod tamen ipsum euentu fœlici confectum est. His rebus apparet inquit Romulū consilio.& viribus magis: q3 eloquentia ciuitatem nostram instituisse. Finitimorū vim repressisse:hoc ad vires pertinet. Vnde supra dixit:a sapientibus:& fortibus. Vim autē finitimo⁹ repræssit eo mō quo diximus. Quid enim: Numa Pompilio:Quid in seruio Tullio:Quid in cæteris regibus:qui omnes (vt inquit Liuius) merito vrbis conditores appellari possunt. Mēte nō lingua:id ē cōsilio: nō eloquentia: & instrumentū posuit pro re Nam a mente consiliū:a lingua proficiscitur eloquētia. Et hoc quoq; patet: quo modo Brutus stultū se finxerit vt apud regem tutus esset:donec ei regnum extorsit. Quid exactis regibus:scilicet fuit in principibus ciuitatis. Ego vero. oratorie agit. Postq; em refutauit argumenta aduersarii:sua confirmat:dicit em nō solū eloquentes nō instituisse ciuitates: sed institutas euertisse plerumq; Tiberiū & Cn Sempronios.q tiberii Graccbii filii fuerūt bii quum intēderent ferre leges agrarias: q reipu.pnicosæ erāt:interempti sunt. Alter a Scipione Nasica.alter ab.L.Opimio cōsule Libertinos in vrbanas tribus trāstulit:qd etiā multis annis ante.Q.Fabius fecerat.qui ex illo maxim9 cognominatus est. Et hoc idem factum est: quia magnum erat reipubli. detrimentum & summæ causa seditionis:si libertini per se suffragia ferrēt. Nam libertini subornabantur a principibus ciuitatis:vt suffragia eorum quocunq; vellent traberent:& ita magistratus:ac imperia indignis plerunq; demandabantur. Sed postq; in tribus vrbanas translati sunt:necesse erat vt cum aliis non separatim suffragia ferrent. Censor.s. cum claudio. At vero ostendit per comparationem plus valuisse patrem consilio sine eloquentia:quaz filios eloquētia:imo illum plurimum profuisse reipubli.hos maxime nocuisse. Naturæ:ad ingeniū. Doctrinæ.ad industriā. Vel auitis armis.id est armis Scipionis Africani superioris:qui pater Corneliæ fuit matris Tiberii &.C.Graccborum. Gubernatione vnius:ironice loquitur. Dixerat em Crassus. Sic causam statuo:perfecti oratoris moderatione Quid leges:ordo est num autē inuentæ sunt:zeugma.n.ē ab inferiori:pergit autem refellere ab oratoribus ciuitates esse constitutas:atq; seruatas. An inquit in eo: q ad leges:& mores:& auspicia & religiones pertinet ciuitates ab oratoribus cōstitutæ & cōseruate sunt

sed a difertis:ornatuq; dicentibus esse cōstitutas. An tibi Romulus ille aut pastores & conuenas cōgregasse:aut sabinoz cōnubia cōiunxisse: aut finitimorum vim repressisse eloquētia videt: nō consilio & sapientia singulari. Quid enim in Numa Pompilio. Quid in seruio Tullio. Quid in cæteris regibus:quoruz multa sunt eximia ad cōstituendā rempub.num quod eloquētie vestigiū apparet. Quid exactis regibus.tam & si ipsaz actionē mēte nō lingua pfectā.L.Bruti esse cernimus.sed deinceps oia nonne plena consilioz:inania verboz videmus. Ego vero si velim nrę ciuitatis exēplis vti & aliarū plura pferre possim de trimēta publicis rebus: q ad iumēta p boies eloquētissimos importata. Sed vt reliqua pterm̄ittā omniu; mibi videor exceptis. Crasse vobis duobus:eloqntissimos audisse. T.&.C.sempronios: quoz pater homo prudens & grauis haud q3q3 eloquēs: & sępe alias:& maxime censor saluti reipubli.fuit. Atque is non accurata quadaz oratio nis copia sed nuda:atque verbo libertinos ī vrbanas tribus transtulit: quod vi fecisset rempu.quā nunc vix tenemus iā diu nullam haberemus. At vero eius filii desertī: & oibus vel naturæ vel doctrine præsidiis ad dicendū parati: cum ciuitatē vel paterno cōsilio: vel auitis armis florentissimā accępissent ista præclara gubernatrice . vt ais. ciuitatē eloquētia remp.dissipauerunt. Quid leges

Leges.quæ.xii.tabulis cõtinentᵉ. Primum enim in ciuitate ab Atbenis latæ fuerũt:quibus rempub. cõstituere. Ante eas em̃ nulle erant apud Romanos scriptæ leges. Mos eqꝫ maiorum.mos cũ plus ali quãto in ciuitate inualuerit ꝓ legibus habet. Quid auspicia:qa apud Ro.nibil publice nec priuatim gerebanᵗ.nisi captis auspiciis. Vñ etiã auspicia in nuptiis adbibebanᵗ.vt apud Lucanũ.Contentiqꝫ auspicæ bruto:Quibus ego & tu Crasse.nã scæuola & Crassus augures fuere. Quid religiones.& cerimoniæ.Nam pontifices docebãt quibus diebus.quibusue ostiis sacrificandũ esset:in quibus religiones. & cerimoniæ cõtinentᵉ. Equidᵉ.exemplo probat nõnullis oratoribus.& bis q maxime laudibus eloquẽtiæ ꝑstarẽt.ius ciuile incognitũ fuisse.quo maxime ciuitates ꝓstituunᵗ atqꝫ seruanᵗ.Sergiũ Galbam.&.M.Aemilũ porcinam.&. C.ipsum Carbonẽ.Hic suis tpibus dari omnes oratores extiterunt.vt etiã ipse Cicero in libro de claris oratoribus ostendit

Quem tu adolescẽtulus ppulisti.Crassus adolescẽs.Cn. Carbonẽ sibi inimicissimũ accusauerat.& cũ scriniũ eius cõplura cõtinens.qbus facile carbo opprimi posset.allatũ eẽt a seruo.vt erat signatũ & seruo catenato ad eũ remisit.vt animi magnitudinẽ oñderet.In bac accusatiõe Crassus supior euasit. In iure ciuili ius ciuile genus ẽ:cõꝑbẽdit em̃ & leges & istituta maiorũ.Q ꝺ pudeat: ꝓ ciuib9 pudeat.Nam bocverbũ aliqñ est psonale.Quodvero:Postꝫ Primũ mẽbrum cõsutauit:videlicet:nõ esse ab oratorib9 ciuitates cõstitutas:& cõseruatas: qꝺ in duas partes diuisum erat transit ad secũdũ:videlicet oratorẽ in omni genere sermonis esse pfectũ & boc q̃ꝫ repbendit.

Nisi i tuo regno.i.in tusculano tuo:et vrbane banc ſmonis Crassi cõsutationẽ suscipit.& iocaᵗ scæuola.Multisqꝫ ꝑsse. id ẽ me ducẽ ꝑstarẽ bis q tecũ cõtendere vellẽt:Et bñ ꝑssem dicit:quasi aduocatus:nam iurisc̃onsultus erat. Qui aut interdi.tecũ cõ.interdictũ vocat formas:& cõceptões:verborũ qbus cõtẽdere solẽt inter se nõnulli de possessione:aut quasi possessione alicuius rei:cum ꝑtores:aut aliquid fieri pmittunt:aut ꝓbibent.Est ergo interdictũ:vt summatim dicam:prætoria ꝓbibitio de possessionis pturbatione:quotiens prætor prohibet: ne aliquis de possessione perturbetur. Dicit ergo multis præessem:qui tecum probibitione ꝑtoria agerent: ne eos de possessione perturbares:vt pbilosopbi:quia oratoribus vẽdicas: quod eorum proprium est. Aut te ex iure consertum.id est ad conserendum.boc est contestata lite in ius vocarent.Lis dicebatur esse cõtestata:cum vtriqꝫ patribus existentibus ad prætorem.dicitur:Testote testes.boc modo: Cum accusator & reus in iudicium venissent.altera pars scilicet accusator:summam cause narrabat.Deinde bis qui aderant:dicebat:Testes estote:tum vtraqꝫ pars ius suum quærebat.Vt exempli gratia:Est qui consequitur sua ab aliquo possessionem occupari.bic aduersarium in iudicium citari facit:& apud prætorem:vel iudicem contra aduersarium intendit boc modo:Occupasti possessionem meam:ille depellit:non occupaui

Tum qui petit.qui adsunt testes esse iubet:quomodo protestatus sit possessionem suam ab eo:quem reum facit:occupatam. Reus vero eosdem testes facit negare se possessionem illã occupasse. His itaqꝫ actis:lis dicitur contestata. Quod in alienas possessiones. nam cum constituis oratorem in omni genere sermonis esse pfectum:id ei attribuis:qꝺ totum suum nõ est sed aliorum.Omnes pytbagorei:pytbagoras samuis fuit mnesarchi annulorũ sculptoris filius: siue vt Aristoxenus ait. Tyrrbenus ex insula. quam electis Tyrrbenis Atbenienses possederunt.Is dicebat animas de corpore in corpus transmigrare.Qui ergo a pytbagora descenderunt. Nam ille in ea parte Italiæ.quæ magna olim Græcia vocabat pbilosopbiam docuit contenderent oratores nescire.quõ animæ de corporibus in alia corpora migrarent. Democriti.democritus Atbenocriti filius.siue Damasippi fuit.Hunc legimus tractasse rerũ omniũ naturã ex atomis cõstare.Sensit etiã infinitos esse modos generationi.& corruptiõi obnoxios nibil ex eo qꝺ nõ sit fieri.neqꝫ in id qꝺ baud quaqꝫ sit corrũpi. Ornati boies:q̃tũ ad verba. Graues.q̃tũ

ad ſnias. Quibus cum iuſto ſacramento conſuetudo erat vt in iudiciis vtraq; pars iuraret ſuã petitionem: vt ipſe crederet: eſſe iuſticiã: ac verã: vel negationẽ: accuſationẽ: vel defenſionẽ. & tãta apud eos iuriſiurandi obſeruatio fuit: vt qui iuraſſet ex eo iudicio nõ ſine magna laude: vel ignominia euadere poſſet. Laude. ſi viciſſet. Ignominia. ſi victus fuiſſet. Quod hæc conſuetudo antiquitus fuerit: apud Valerium quoq; cognoſci licet: vbi de teſtamentis tractat. Afronia inquit tum cũ ſorore ſacramẽto cõtendere voluit. Item alibi. L. quidẽ Sextilius: &. M. Pompilius: quos. P. aneus ſanguine ſibi cõiunctos ex eadẽ pte q̃ Tulianũ. Hæredes fecerat: facto cũ adoleſcẽtulo contẽdere auſi non ſunt

Quibus cum iuſto ſacramẽto neq; em̃ iuſte iurares materiã pbor; ppriam oratoris eſſe. Iam ab illo fonte & capite Socrate deſcendẽrũt inſtarẽt oratorẽ de vita & moribus hoim nõ poſſe diſcernere. Ab illo fonte & capite dicit. qa ſocrates primus fuit. q̃ moralẽ pbiam de cœlo in terrã dẽ deduxiſſe. Hoim moribus. i. de rõne vitæ: q̃ tum ad moralẽ pbiam. Vitæ aũt rõ triplex eſt: Politica. Monaſtica. & Oeconomica. Singulæ familie. i. ſecte. Nam pbi loſopbiæ moralis tres ſectæ fuerũt: quæ quidẽ ꝓbarent̃. Stoici: Peripatbetici & academici: Epicurei q̃ de moribus & vita diſputarũt: ſed belluarũ more. Stoicorum principes Zeno fuit. Peripateticoq; aũt plato. Et ſtoici quidẽ nibil ꝓter virtutem bonũ eſſe dicebãt. Peripatetici autẽ virtutẽ quidẽ ſummũ bonum affirmãt: ſed alia quoq; eẽ. q̃ bona & eſſent: & appellari deberẽt: vt diuitiæ: potẽtia: nobilitas: bona valitudo: & huiuſcemodi alia Cum bis etiã eſſe quædã adminicula ad virtutẽ cõparandã. Rurſus Stoici neminẽ bonũ eſſe dicebãt niſi ſapientẽ. Sapiẽtem aũt interptabãt eũ: in quẽ nulla animi pturbatio caderet. At vero Peripatetici bonũ quidẽ neminẽ eſſe niſi ſapientẽ affirmabãt. Sed ſapientẽ eũ: nterptabãt in quẽ pturbatões animi caderẽt: ſed virtute eas coercẽt. Academici aũt nibil cõfirmabant: ſed qđ ꝓbabilius videbat̃. id in ſua diſputatõe ſequebant̃. Et dicebãt oĩa de quibus diſputarẽt bomies videri magis: q̃ vt ita eẽt affirmari poſſe. Diſputationũ ſuarũ: atq; interrogationũ laqueis. Stoici cõcluſis vtunt̃ argumentis. vt exempli gratia. Probare nolunt diuitias malum eſſe: boc modo intendunt. Diuitiæ plerunq; nocent: ergo male ſunt: breue boc: ſed validum: ac ppe neceſſarium argumentum eſt. Adiumẽta: atq; ornamẽta dicendi. Cum dicit adiumenta: reſpicit illud: Quid autẽ tam neceſſarium: q̃ tenere arma: quibus vel tectus ipſe eſſe poſſis: vel ꝓuocare improbos: vel te vlciſci laceſſitus. Nam arma ſignificat locos: ex quibus argumenta ſumunt̃: ſiue rõnes noſtras confirmare: ſiue aduerſariorum diſſoluere volumus. Nouimus aũt Ariſtotelem & Theopbraſtum. Peripateticos maxima eloquentia viros: locos nõ ſolum logicos: ſed etiam rbetoricos & ſubtiliter compoſuiſſe & tractaſſe. cum vero dicit. atq; ornamenta dicendi. tangit illud. Aut tam iocundum cognitu & auditu. q̃ ſapientibus ſententiis. grauibus verbis ornata & perpolita oõ: Hoc ergo qđ ſupra craſſus dixit. ad ornamenta dicẽdi ptinet. q̃ ex bõe fontibus bauriuntur. Nam ſapienter & grauiter dicere nemo poteſt: qui non præcepta pbiloſopbiæ didicerit. Ariſtotelem: Ariſtoteles ſtagyrites inter oĩes Platonis diſcipulos maxime excelluit. Theopbraſtum: Theopbraſtus aũt creſius fuit: vir ſummæ prudentiæ: ſtudiiq; ſingularis: ac diſcẽ eloquentiæ. Ad eum audiẽdum ꝓgebant diſcipuli ad duo milia. Fuit aũt Platonis diſcipulus: deinde Ariſtoteiis. cum aũt ex Ariſt. p̃ceptore quæreret: quẽ poſt mortẽ ſucceſſurũ relinquerit rndit Theopbraſtũ. Miſſos facio. eſt occupatio. Mathematicos. vt Aſtrologos. Geometras. Quadã ꝓpria facultate: vel iuriſcũſulti. vel pbi. ga ingenio p̃ſtas. In iudiciis: q̃tũ ad iudiciale genus. Concionibus: ad demõſtratiuũ. Sẽtẽtiis. ad deliberatiuũ

cõtẽdere nõ liceret. Vrgerent præterea pbõr; greges: iaz ab illo fonte & capite Socrate: nibil de bonis rebus ĩvita: nibil de malis: nibil de aĩ ꝓmotiõibus: nibil de boĩm moribus nibil de rõne vite dicisse: nibil oĩno q̃ſſe: nibil ſcire cõuincerent: & cũ vniuerſi in te ĩpetũ feciſſent: tuz ſingulę familię litẽ tibi intẽderẽt. Inſtaret academia q̃ quicqd dixiſſes: id teipſum negare cogeret. Stoici vero nr̃i diſputationũ ſuarr;: atq; interrogationẽ laqueis te irretitũ tenerẽt. Peripatetici aũt hæc ipſa quę propria oratorr; putas eſſe adiumẽta atq; ornamenta dicẽdi: a ſe peti dicerẽt oportere: ac nõ ſolũ meliora ſed etiã mlto plura Ariſtotilem Theopbraſtũ de bis rebus: q̃ omnes dicendi magiſtros ſcripſiſſe oſtenderent: miſſos facio mathematicos: grammaticos: quorr; artibus vr̃a iſta dicendi vis ne minima quidem ſocietate cõiungit̃. Quãobrem iſta tanta tamq; multa profitenda Craſſe non cenſeo: ſatis id ẽ magnũ: q; potes præſtare: vt iudiciis ea cauſa quacunq; tu dicis: melior & ꝓbabilior eſſe videatur: vt in cõcionibus & ſententiis dicendis: ad perſuadendũ tua plurimũ valeat oõ. Deniq; vt prudentibus diſerte: ſtultis etiam vere videare dicere. Hoc amplius ſiquid poteris non id mibi videbitur orator: ſed Craſſus ſua quadã propria nõ communi oratorum facultate poſſe. Tum ille

TVN ILLE. Crassus eam disputatiõis partem: qua oratorem dixit: in omni genere sermonis p-fectum: defendit: & sententiam Scævolæ alio modo interpretatur. Carneades. bic libicus fuit. Cyrenaeus princeps iunioris academiæ Chrysippi discipulus: æthicæ se magis dedouit q̃ physici ad cum quoq; audiendum oratores pergebant: vt Laertius scribit. Clitomachus. cartbaginensis fuit: patriaq; lingua Hasdrubal appellabat̃: Athenis aũt cõtendit quadraginta annos natus. audiuitq; Carneadem ad tantũ autem peritiæ puectus est. vt vltra quadraginta volumina scripserit. Aeschines. Charini tunicas vendentis siue Lysaniæ filius Atheniẽsis fuit. Erat aũt in arte oratoriæ maxime exercitatus is nunq; a Socrate discedebat. at q; iõ de illo socrates dicere solebat solus nos nouit bonorare aeschines: fuit aũt a puero mire indolis: ac laboris patiẽtissimus. Metrodorus. is fuit athenieẽsis pector: idẽq; philus: & in vtraq; scia (vt Pli. in lib. natu. histo. refert) magnæ auctoritatis: itaq; cum. L. Paulus deuicto Perse petiisset ab atheniẽsib9 vti sibi q̃ philosophũ mitterẽt ad erudiẽdos liberos metrodorũ elegerũt. professi eũdẽ in vtro q; desiderio pstantissimũ: qđ ita paulus q̃s iudicauit. Auditor panætii: g scipionis africani pceptor fuit: & quẽ cicero imitatus ẽ in officiis. Critolaus & Diodorus bi naturã deos; pœnitus sustulerunt Vñ Diodo. atheos ẽ appellatus. A gubernaculis ciuitatũ: qđ ppriũ philosophi esse dicerẽt. Vñ plato dicere solebat. Tũ demũ beatũ orbẽ futurũ cũ aũt sapiẽtes regnare aut reges facere cœpissent. Detrudi: q̃si ex alta scia: In aliqđ pristinũ amare sil' & vrbane dixit. i. tanq; orator in vile ministeriũ deiiciẽdus esset: & hoc est laborẽ magnũ & ignominiosum dignus sustinere. Sed neq; ego. Scda ps est: vbi oñdit cur scævolæ no assentiat̃. Gorgiam: librũ plato cõposuit. quẽ gorgiã inscripsit in quo disputat rhetoricã no eẽ artẽ sed ydolũ & vmbrã artis. adeo vt eã comparet coquinæ: & iõ dicit irridẽdis. quẽadmodũ em̃ coquus quandã habet codiẽdorũ expientiã: ita rhetoricã diciti quãdã expientiã habere dicẽdi. Verbi em̃ cõtrouersia. s. oratoris. Dicunt em̃ ist græculi. Si diserte de causis loquit̃: orator est: si de philia philus: nec intelligũt propriũ oratoris esse: distincte: ornate: & copiose dicere. Siue ergo qs de causis: siue de philia: siue de alio quocũq; genere tractat: dummodo id distincte: ornarte: copioseq; faciat: orator appellãdus est. Nam si quis: psupposito nõ tamen concesso: vt sicut ipsi dicunt: oratoris sit: qui agit in iudicio: aut apud populum: aut in senatu copiose loqui possit: tamen huic ipsi multum tribuant necesse est. Non em̃ sine verbis copiose loqui poterit verba aũt sunt rerum: igit̃ sine cognitiõe rerum copiosus esse nõ poterit. In iure aut in iudiciis: quãtũ ad iudiciale genus: siue de re iudicãda quærat: siue de re iudicata. iudicanda quantũ ad ius: iudicata q̃tũ ad iudicia. Apud ppli. q̃tum ad demonstratiuũ. In senatu: q̃tum ad deliberatiuũ genus. Neq; em̃ sine ptractatione: pbat necesse esse vt multa tribuant oratori. & hic innuit politicã: aut exiguam æthice philosophiæ partem. Hæc aũt sunt philosophi ppria. igit̃ si copiosus esse debet orator: hæc quoq; tenere necesse est. Legum lex est generale ppli ius: aut plebis rogante magistratu. Morum: quod in ciuitatibus fieri solet: vt pactum: pariæquum: iudicatũ. Ius duplex est: diuinũ & humanũ. Ius diuinũ dicit̃ religio: & omnis cerimonia. Ius humanum diuidit̃ in pietatem: gratiam: vindicationẽ: obseruantiã: veritatem & fidem. Neq; natura hoim incognita: per qđ hoim affectus: vel ad iram: vel ad misericordiam concitare: & flectere possit. quod est physici proprium. id etiam orator tenere debet. vt cognoscat cholericum ad iram facile incitari. sanguinem ad misericordiam. phlegmaticum ad metum.

Non sum inqd nescius Scęuola ista inter grẹcos dici & discæptari solere. audiui enim summos homines cum quẹstor ex macedonia venissem athenas: florente academia vt temporibus illis fere batur: quod eã Carneades & Clitomachus & Aeschines obtinebant. Erat etiam Metrodorus: qui cum illis vna etiã ipsum illum. Carneadem diligẽtius audierat hominẽ omniũ in dicẽdo. vt fere batur. acerrimum et copiosissimũ. Vigebat auditor Panætii illius tui Mnexarchus: & peripatetici Critolaus et Diodorus. Multi erãt pterea pclari in phia: & nobiles: a q̃bus oibus vna penevoce repelli oratorẽ a gubernaculis ciuitatis: excludi ab oi doctrina rerũq; maioꝝ scia actãtũ in iudicia et cõciũculas: tãq; in aliqđ pristinũ detrndi & cõpigi videbaꝝ. Sed ego neq; illis assentiebar: neq; barũ disputationũ inuẽtor & pncipi lõge oim in dicẽdo grauissimo: et eloquẽtissimo Platoni: cuius tũ Athenis cuꝝ Carneade diligẽtius legi gorgiã: quo in libro in hoc maxie admirabar platone: q; mihi in oratoribus irridẽdis: ipe eẽ orator sumus videbat̃. Verbi. n. cõtrouersia tãdiu torq̃t hoies greculos: cõtẽtionis cupidiores q̃ veritatis. Naꝝ si quis bũc statuit eẽ oratorẽ q̃ tãtũmõ in iure aut in iudiciis possit: aut apđ ppli'm: aut in senatu copiose loq̃: tñ huic ipi multa tribuat et cõcedat: necesse ẽ. Neq; em̃ sine multa pertractatõe omniũ rerũ pu. neq; sine legũ morũ iuris scia: neq; natura bo

Ac morbus. priuatis vniuſcuiuſq; quia alii ſunt cupidi. alii liberales. alii vrbani alii callidi. Ergo p̄ qualitate morum eorum qui audient erit oratio adaptanda. Nam ſi cupidus eſt. ad parſimoniam prodiſ eſt. Si liberalis ad munificentiā. Si callidus ad dolum. Si vrbanus ad riſum. Callide: ad naturæ rōnē pti net. Perite ad morū experientiā: illa minima. ſ. legū morū iuris ſcīam. & naturā hoīm cognoſcere ac mores quibus rebus mouentur.

Hæc tamen paulo poſt maximam vim habere dicit. Q̄obrē Concludit nunc Craſſus: ex quo oſtendit græculos illos contentiōis cupidiores eſſe q̄ veritatis: & ver bi tm̄modo cōtrouerſia torqueri Ornate. ad elegantiā verborum & ſniarū. Cōpoſite. ad ipſius orationis conciniatem. Copioſe. ad vtrunq; ptinet. Sine. ea ſcientia. ſcilicet æthica. Phiſicus ille Democritus qui rerū naturam ex atomis conſtare dixit. JA ciuilibus controuerſiis remotiſſimis: vt in timæo de deo mūdi: in Mennone de virtute: in phædrone de anima: in Creſiphonte de republica. Ali ab oratoris ſtudio. Si carneades quem ſis. legimus omnē diuinandi tractaſſe rōnem: duobus libris: quoruꝫ in altero de ſomniis: i altero de oraculis tractat. Etenim videmus: vult p̄bare eloquētiā nō phi: ſed oratoris p̄priā eē & argumētaē hoc mō: Si elocutio p̄pria phi eſſet: gcū q̄ ſine elocutiōe phiam tractaret: hic nō eſſet phūs appellēdus. At cōplures phi loſophiā nudis verbis: & ſine vllo ornatus tractarūt: biq; in numero ſubtiliū phoꝝ habenē: nō ergo eſt elocutio phi p̄pria: ſed oratoris exiſtimāda. Ieiune q̄tū ad ſnias. Exiliter. ad verba. Nec q̄. imo ſatiſfeciſſe Ob eā rē: qđ ieiune & exiliter diſputarēt. Alienam. a philoſophia. Quidē ergo. q̄n videmus quoſdā ieiune & exiliter diſputaſſe: & eos q̄dē acutiſſimos. Quid intereſt: inter oratorē & phos: Vnum erit. vt ipſe declarat: Vbertatē ſniaꝝ. Copiā: verborū. Varietate p̄pter tres characteres: ſublimem mediocrem: & humilē. Habent p̄priā cōpoſitā orationē: & ornatā. & artificio. quadā expoſitione diſtinctā: paucis verbis oſtendit: quid oratorē habere oporteat: Propriā: ad elegantiam: Compoſitam: ad orationis concinnitatem. Propriam: vt pura ſit oratio ac vſitatis & p̄priis verbis compoſita. Pura eſt oratio quæ ab omni vicio remota ſeruat. Vſitata verba ſunt quæ verſant in ſermone & conſuetudine quotidiana. Propria: q̄ eius rei verba ſunt. aut eſſe poſſunt: qua de re agitur: & ex his verbis comparat elegantia. Compoſitā: vt oratio ex omni parte ſit æqualiter perpolita ſine hiatu. Artificio: ad id quod dixit propriam artificis enim eſt: nequando plus in materia progrediatur q̄ liceat: ergo: ſi voluerit orator propriam eſſe orationem: raro tranſlationibus vtetur. Quod ſi vti voluerit. id artificioſe faciat. Expoſitione. pertinet ad id quod dixit ornatam. Ornatam: ad dignitatem pertinet. Eſt enim dignitas: quæ redit ornatam orationem: varietate diſtinguens. Hæc verborum: & ſententiarum exornatione continetur. Quum ergo dicit: propriam: compoſitam: & ornatam: elocutionem complectitur vniuerſam: quæ in elegantiam diuiditur compoſitionem & dignitatem. Res: videlicet ſententiæ. Percepta & cognita. bono vtiē ordine. Vel pro etiam optimorum. Nam ſi quis: Nunc eu idētius exponit quod ſuperius incœperat: videlicet ſecū

minū incognita ac moribus: in his ip̄is rebus ſatiſ callide verſari: & p̄pite pōt. Qui āt hęc cognouerit ſine q̄bus ne illa q̄dē minima in cauſis q̄ſq; recte tueri p̄t: quid huic abeē poterit: đ maximaꝝ rerū ſcia. Sin oratoris nil vis eſſe: niſi cōpoſite: ornate: copioſe loqui: q̄ro idip̄ qui poſſit aſſequi: ſine ea ſcia: quaꝫ ei nō cōcedis: dicēdi n. virtus niſi ei q̄ dicet: cet: et ea de quibus dicet: p̄cepta ſint: extare nō p̄t Q̄obrē ſi ornate locutus ē: ſicut & ferunt et mihi videt phyſicus ille Democritus: materia illa fuit philoſophie: de q̄ dixit: ornatus vero ip̄e verboꝝ oratoꝝ putādus ē. Et ſi Plato đ rebus a ciuilibus cōtrouerſiis remotiſſimis: diuinitus ē locutus: qđ ego cōcedo ſi idē Ariſtotiles: ſi Theophraſtus ſi Carneades in rebus his de q̄bus diſputaueŕt eloquētes & in dicendo ſuaues atq; ornati fuerŕt: ſint hę res đ q̄bus diſputāt: in aliis q̄buſdā ſtudiis oro quidē ip̄a p̄pria ē huius vnius rōis: de q̄ loq̄mur & q̄rimus. Etem̄ videmus iiſdeꝫ de rebus ieiune quoſdā & exiliter: vt eū quē accutiſſimū ferŕt. Chryſippū diſputauiſſe. Neq; ob eā rem philoſophiæ nō ſatiſfeciſſe: qđ nō habuerit ex arte: alienā hanc dicendi facultatē. Quid ergo intereſt. aut q̄ diſcernes eoꝝ quos nominaui: in dicendo vbertateꝫ & copiā: ab eoꝝ exilitate: q̄ hāc dicendi varietate et elegātia nō vtunt̄. Vnū erit p̄fecto: qđ ii qui bñ dicūt: p̄priā cōpoſitā oronem: & ornatā & artificio quodā expolitione diſtinctā habent: hęc aūt oratio ſi res nō ſubeſt: ab oratore pærcepta & cognita: aut nulla ſit neceſſe eſt: aut omniū irriſione laudat̄: quid eſt enim tā furioſum q̄ verboꝝ vel optimorū atq; ornatiſſimoꝝ ſonitus inanis nulla ſubiecta ſententia nec ſcientia. Quid quid erit igitur quacunq; ex arte: quocūq; de genere orator:

dam ſuæ propoſitionis partem. nam ita ꝓpoſuerat: ſi dicitis ꝓprium oratoris eſſe iudiciales: aut demonſtratiuas: aut deliberatiuas cauſas tractare: pbiloſopbiam moralem & naturalem neſcire nō poteſt. Si autem proprium oratoris eſſe conceditis, diſerē: ornate & copioſe dicere: non video cur moralem ſaltem negare poſſitis. Snias. demōſtratiuā: deliberatiuā & iudicialē. Snia iudicialis eſt accuſandi aut defendendi. Demōſtratiua: laudādi: aut vituꝑandi Deliberatiua ſuadādi: aut diſſuadēdi. Cæterarū artiū: videlicet qōnis ciuilis. Cancellis. i. ſeptis. Cancellus idē eſt qđ locus quibuſdā finibus circūſcriptus. quos ꝑterire nō licet Eſt em̄ cancellus locus quibuſdā diffinitis terminis circūſcriptus lignis in quibuſdā in modū rbetis inuicē conſertis: vt ipſe Cicero in Quintiana Ab bis cācellis quibus me circūſcriptis declinauero. Maximā vim ſi bæc ſupius minima appellauit: quō maximā vim babere dicit? minima ſuperi? appellauit reſpectu partiū oīonis. quia mouere eſt ps cōcluſionis. Vel ad irā vel ad odiū: cū tria ſint oratoris ꝓpria: docere: ſuadere: mouere. maximū eſt mouere. Niſi q naturas boim̄ꝫ: vim oēm bumanitatis: cū dicit: vim̄ꝫ oēm bumanitatis: declarat id qđ dixit: naturas boim. id eſt oēm bumanā rōnem: nec bumanitatē intelligit. vt ſupius: Cauſaſq eas: vnū pendet ex alio: naꝫ ſi apud ambitioſos bonores laudaueris: apud integrū innocentiā: & cōtinentiam admiratus fueris: apud magnificū fortia facta extuleris: deniq ſi totam moribus boim oīonē accōmodaueris: ad lenitatē flectes. Si ecōtra. ad odiū:

si id tanquā clientis cauſaꝫ dicent: dicet melius & ornatius: q ꝑ ipſe ille eius rei inuentor atq artifex: nam ſiquis erit: q̄ hoc dicat: eſſe quaſdā oratoꝝ ꝓprias ſentētias atq cās: & q̄ſi certaꝝ artiū forenſibus cācellis circūſcriptā ſcientiā: fatebor equidē in his magis aſſiduе verſari bāc noſtraꝫ dictionē: ſed tm̄ in iis ipis rebus ml'ta ſūt: q̄ ipi mgri q̄ rbetorici vocant: nec tradunt nec tenent. Quis. n. neſcit maximā vim exiſtere oratoris: in boim mētibus vel ad irā: vel ad odiū: aut doloreꝫ incitādis: vl' abbiſce iiſdeꝫ ꝓmotōnibus ad lenitatem: miſcdiāq reuocādis. q̄ niſi q̄ naturas bominū vimq omneꝫ būanitatis: cāſq eas q̄bus mētes aut incitant: aut reflectunt: penitus ꝑſpexerit: dicendo q̄d volet: perficere nō poterit: atq totius biclocus pbōꝝ ꝓprius videt. Neq orator me auctore vnq repugnabit: ſiꝫ cū illis cognitōe reꝝ cōceſſerit: q̄d in ea ſolū illi voluerint elaborare: tractatōeꝫ oīois: q̄ ſi ne illa ſcia nll'a eſt: ſibi aſſumet: boc. n. ē ꝓpriū oratoris: q̄d ſæpe iā dixerā. ſeꝫ oīo grauis: & ornata: & bominū ſenſibus ac mentibus accommodata. Quibus de rebus Ariſtotilem & Theophraſtū ſcripſiſſe fateor: ſed vide ne boc Scęuola totū ſit a me. Nā ego q̄ ſunt oratori cum illis cōia non mutuor ab illis: iſti qui de bis rebus diſputāt oratoꝝ eē cōcedūt. Itaq ceteros libros artis ſuę noīe: bos rbetoricos & inſcribūt: et appellāt. Etenī quū illi in dicendo inciderint loci: q̄d perſępe euenit: vt d̄ diis īmortalibus: de pietate: de cōcordia: d̄ amicitia: de cōi ciuiū de boīm: de gentiū iure: de equitate de tpantia: de madnitudine anī: de omni virtutis genere: ſit dicēdū. clamabūt credo omnia gymnaſia: omēs pbōꝝ ſcholæ: ſua bæc eſſe omnia ꝓpria: nibil omnino ad oratorē ptinere. Quibus ego vt de bis rebus in angulis cōſumēdi ocii cā differāt

Aphyſionomia autem ipſa: mores bominū intelligere poterimus. Incitātur. diſſimilitudine. Reflectunt. ſimilitudine. Philoſophorum. videlicet phyſicorum. Vlla ſcientia. ſ. philoſophia. Grauis ſententiis. Ornata verbis. Senſibus ac mentibus: ſenſibus ad mores. qa ſenſus ad noſtri morū ſimilitudine flectnt si diſſimilitudine: incitant: mentibus: ad naturā. Totū ſit a me: id eſt mecū faciat: a me ſtet. Hos in quibus ꝑcepta dicēdi cōtinent. Quæ ſunt cōmunia. videlicet. loci dialetici: qui ſumunt a ſimili a pariti

De diis. metbapbiſicam tetigit: q̄ trāſcēdit rōnem bumanam. De pietate. cō. bæc moralia ſunt. De concordia: inter ciuitatem. Amicicia. inter priuatos. De diis: ad religionem. de concordia: amicicia ad ius bumanum ptinent. De communi ciuium iure: ius cōe dicit de æquo & bono: ius æquum & bonum ē quod ad veritatem & vtilitatem cōmunem ptinere videt. De boim iure. Hoc diuiditur in pactum & iudicatum: Pactum eſt quod inter aliquos cōuenit. Iudicatum eſt de quo iaꝫ aut alicuius: aut aliquorū ſententia conſtitutū eſt. Gentium: ius genitum eſt quod par appellatur. id eſt qđ inter omnes conuenit. ſicuti eſt: vt legati tuti ſint apud omnes gentes. Aequitate: æquitas eſt: vt nibilo plus babeat alius ab alio: quum omnes vna eademq conditione viuunt. Sed occurrit cum dicit: De cōmuni. de bominum: de gentiū iure: boc videt magis iuriſconſulti quam pbiloſopbi ꝓprium eſſe. Sed rndetur: quod ius ciuile ab inſtitutis pbie dicit. Gymnaſia. loca vbi pbiloſopbi exercentur. dicta: p tranſlationem. nam loca proprie dicebantur vbi iuuenes nudi & punctu oleo palæſtra exercebant. vnde & gymnaſiū dictū. nam nudū ſignificat.

Tribuã:iure. Dabo:sponte. Tenui:exili & exangui. Cogebat eñ me. M. Marcellus:quum ex Macedonia rediret quæstor:& Athenis diuertísset:apparet ibi inuenísse. Marcellũ:a quo se coactum dicit: vt cõtra pbos diceret: Nísi ludos faceret. Quid ludi sint:ipse Cicero in oratione contra verrem declarat. De legibus instituendis:videlicet de institutis. De bello:ius dicẽdi:bellum ab equiculis sumptũ est De sociis:in fide retinendis. De vectigalibus:locandis & cõducendis. De iure ciuili generatim:non est iteratio illius loci:neq; sine legum morumq; iuris scientia. Illa eñ id est generaliter dicta sunt. Hæc id est generatim.nã ius de quo supra dixit:generaliter de oi intelligiẽ iure:quod ex fontibus manat philosophiæ:nunc autẽ dicit de legibus pticulariter scriptis. In ordines.qa aliud iuris senatoribus seruandũ est: aliud equiti:aliud plæbeo. Aetates.alio iure tenentur pueri.alio iuuenes: alio senes.

Vel græci.ideo dicit vel quia dicturus est vel nostros. Lycurgũ.bic leges tulit lacedæmoniẽsibus. Solon autẽ Atheniensibus. Hypperides.& demosthenes pstantíssimi oratores fuerunt iisdem temporib9. Et hypperides quidẽ (vt Quintilianus in decimo scribit) dulcis fuit & acutus. Vel nostros decemviros.nam T. Tremelio & C. Veturio consulibus missi legati sunt Athenas:vt liuius scribit:iussiq; inditas leges Solonis describere:& aliarũ græcie ciuitatum instituta moresq; iuraq; noscere. Variæ:ad id qđ dixit pfectum: Copiose:ap id quod dixit plenũ. Obscuriore aliqua scientia.id est ex philosophia naturali & morali: ac geometria plerunq;: vt si quis imperatorem accusare vel defendere voluerit:multi possũt incidere loci:quos nisi geometriam plene tenuerit orator:cõmode tractare nõ poterit: vt si accuset imperatorẽ q̃ dadem ab hostibus acceperit:q̃ ab eo locus castris idoneus non captus fuerit. q̃ iniquo loco pugnauerit hunc oportebit ex cognitione geometriæ.& quantitatẽ & qualitatẽ ostẽdere loci. Nam spacia terrarũ. tractusq; maris. solo aspectu metiri posse:geometrarũ est. Quæro eñ. scilicet ex bis qui dicunt cõcedi tantummõ oratori causas iudiciales. demõstratiuas & deliberatiuas. Cõtra imperatorẽ.si nõ fm rei militaris disciplinã pugnauerit. De legibus iubẽdis. suadẽdo Vetãdis.dissuadẽdo. Hoc autẽ facere nõ poterit.nisi iurispitus sit: sed ius ẽ ps philie moralis:igitẽ & cætera. Sine sũma rerũ ciuiliũ cognitõe:maxima ps est politicæ. De oi reipu.genere quæ domi:q̃ foris:quæ pace:quæ bello gerenda sunt. Cognitioe:q̃tum ad scientiam. Prudentia q̃tum adusum. Num admoneri ad sensus:ostendit oratorem peritum esse debere philosophiæ naturalis: nam similitudine morum mouentur auditores.

Atq; motus:propter naturam.vnum opinionis est:alterum affectionis secundum opinionem sensus vel commiserãtur vel indignantur. Secundum affectionem.motus vel incitantur vel reprimuntur. Equidem non dubito. dicit oratorem nihil desiderare aliarum artium adiumenta. sed econtra alias artes indigere oratocũ cõcessero illud tñ oratori tribuã & dabo.vt ea dẽ de qbus illi tenui quodã & exiguo fmone disputãt hic cũ oi grauitate & iucunditate explicet hæc ergo cum ipsis pbis tum Athenis disserebãt cogebat eñ me. M. Marcellus hic noster q̃ nunc ædilis curulis est. & pfecto nisi ludos nũc faceret huic nro fmoni intereẽt.ac etiã tũ erat adolescẽtulus bis studiis mirifice deditus. Iã vero đ legibus instituẽdis.đ bello.đ pace.đ sociis.đ vectigalibus de iure ciuili generatim in ordines ętatesq; descripto dicãt: vel greci si volũt Lycurgũ aut Solonẽ q̃q̃ illos q̃dẽ cẽsemus i nũmero eloq̃ntiũ reponẽdos: scisse melius q̃ Hypperiẽ aut Demosthenẽ pfectos iaq; boies in dicẽdo & ppolitos:vel nros. x. viros q̃. xii. tabulas perscripsẽrt:quos necesse ẽ fuisse prudẽtis:anteponat i hoc genere & Ser. galbę:et socero tuo. C. Lęlio:quos cõstat dicẽdi gloria pstitisse. Nunq̃.n.negabo esse quasdã artes pprias eoꝝ q̃ in bis cognoscẽdis atq; tractãdis studiũ suũ omne disposuerũt: sed oratorẽ plenũ atq; perfectuq; esse eũ:q̃ de oibus rebus possit copiose varieq; dicere. Etenim sępe in bis causis:q̃s omes pprias esse oratoꝝ confitemur:est aliquid qđ nõ est ex vsu forensi: quẽ solũ oratoribus conceditis sed ex obscuriore aliqua scia sit pmẽdum atq; sumendũ. Quæro eñ num possit aut cõtra imperatorẽ:aut p imperatore dici:sine rei militaris vsu:aut sæpe etiaq; sine regionũ terræstriũ aut maritimarũ scia. Num apud ppm de legibus iubẽdis:aut vetandis.num in senatu omni reip. genere: dici sine sũma reꝝ ciuiliũ cognitiõe & prudentia. num ad moueri possit oro ad sensus animoꝝ atq; motus: vl inflamãdos:vl etiã extiguẽdos q̃ nũ i oratore dñat sine diligẽtissima puerilitatõe eaꝝ oim rõnũ q̃ de naturis humani generis ac moribus a a pbis explicãt. Atq; haud scio an minus vobis hoc sim pbaturus: equidẽ non dubito qđ sentio

dicere: physica ista ipsa quæ pauloante & mathematica: & cęterarū artiū ꝓpria posuisti: sciētię sunt eorū qui illa ꝓfitentur. Illustrare aūt oronē siquis istas ipsas artes velit: ad oratoris ei cōfugiendum est: tanquā ad architecti potius facultatem. Necꝫ enim si Philonem illū architectum qui Athenis armamentariū fecit: constat perdiserte pplo rōnēꝫ operis sui reddidisse existimāduꝫ est architecti potius artificio disertum: q̄ oratoris fuisse. Nec si huic. M. Antonio ꝓ Hermodoro fuisset de nauali opere dicēduꝫ: num quum ab illo causam didicisset: ipse ornate de alieno artificicio copioseꝫ dixisset. Neꝫ vero Asclepiades is: quo nos medico amicoꝫ vsu sumus: cū eloquētia vincebat cęteros medicos: ī eoipso q̄ ornate dicebat medicinę facultate vtebat nō eloq̄ntie. Atꝫ illd̄ est ꝓbabilius: neꝫ tn̄ verū qd̄ Socrates dicere solebat: oēs in eo qd̄ scirent satis esse eloq̄ntes. Illud verius: neꝫ quenq̄ in eo disertuꝫ esse posse: qd̄ nesciat: neꝫ si id optime sciat ignaruseꝫ si sit faciūdę ac poliendę oronis: diserte idipm de quo sciat nō posse dicere. Q̄obrem siqs vniuersam & ꝓpriaꝫ oratoris vim definire complectiꝫ vult: is orator erit mea sententia: boc tā graui dignus est noīe: q quęcūꝫ res inciderit: q̄ si dictiōe explicāda: prudenter: & cōposite & ornate: & memoriter dicet: cū quadā actionis etiā dignitate. Sin cuipiam nimis infinitū videt: q̄ ita ꝓposui quacūꝫ de re licet binc quantū cuiꝫ videbit: circūcidat atꝫ amputet: tn̄ illud tenebo: si q̄ cæteris ī artibus aut studiis sita sunt: orator ignoret: tātūꝫ ea teneat: quæ sint in disceptatōnibus: aut vsu forensi: tn̄ si de bis rebus ipsis sit ei dicendū: quū cognouerit ab bis qui tenent quę sint in vnaquaꝫ re: multo oratorē melius: q̄ ipsos illos: quoruꝫ eæ sunt artes: esse dicturum. Ita si de re militari dicendū: buic erit Sulpitio: quæret a. C. Mario affini nostro: & quū accęperit: ita ꝓnunciabit vt ipsi. C. Mario pene bic melius: q̄ ipse ille scire videat. Sin de iure ciuili: tecum cōicabit. te boiem prudentissimū et perissimum in bis ipsis rebus. quas abs te didicerit. dicendi arte superabit. Sin quæres inciderit. in qua de natura. de viciis bominum. de cupiditatibus. ris officio. si de suis quisq̄ sentn etiis disputare voluerit. quod probat exemp'is.

Tanꝫ ad architecti: sicut architect⁹ materiā ꝓpositā artificio suo cōponit i opus ita & orator rem ꝓpositā. Philonem. de boc Valerius mentionem facit in memorabilib⁹: fuit em̄ architectus nō ignobilis. Adeo aūt de institutione sua disserti ssime dixit: vt maiorē gloriā ei popul⁹ tribuerit de eloquētia q̄ꝫ de arte architecturæ Armamentariū: locus ē vbi arma reponūt. Rationē opis sui: cur id & eo loco & ea forma struxisset. Et antonio pro bermodoro dicendū fuisset: num ne inquit melius & copiosius de illo artificio dixisset: q̄ꝫ ille ipe a q̄ causam accepisset: Asclepiades prusiensis fuit qui (vt Pli. dicit) Cōdita noua secta: spretis legatis & polliciationib⁹ mitbridatis reg⁹: repta rone q̄ vinū egris medet: relato e funere boie. & cōseruato: sed maxime sponsione facta cuꝫ fortuna: ne delatus ad rogū medicus crederet: sivnꝫ inualidus vel o mō fuisset ipe: & victor supma in sene cta lapsu scalarum examinatus. Hæc Pli. De boc etiā multa refert Apuleus. li. iiii. Atꝫ illud ē ꝓbabilius: refellit dictum socratis. Dicit em̄ ꝓbabilius cē: qd̄ socrates dixit q̄ꝫ qd̄ ipe ꝓposuit: sed tn̄ verius qd̄ ꝓposuit Q̄obrē si quis: bāc conclusione recte ex superiorib⁹ infert. Prudēter & cōposite: oēs ptes itegrales rbetorieæ facultatis cōplexus ē. Prudēter ad inuentionē. Cōposite ad dispositionē: Cōpositio aūt duplex ē: Vna rerū: altera verboꝫ. Rerū ē: vt p̄cedētibus seqntia cōueniāt: & de bac itelligit. nā verboꝫ magis aptitudo ē. Ornate ad elocutionē. Memoriter ad memoriā. Cum quadā actionis dignitate. Ad ꝓnunciationē. Actio em̄ ē ꝓnūciatio. Sic & qntiltanus Pronunciationē actionē appellat. Circūcidat atꝫ amputet. Circūcidere ē partē partis alicui⁹ demere. Amputare vero ē totā partē abscindere vt si quis oratori pbilosopbiā cōcedat: sed non plenā: ille circūcidit. vt ex tribus ptibus. pbilosopbiæ naturali. morali. & logica. nullā q̄dē demat. sed eas nō plene concedat Q̄d siquis ex bis ptibus aliquaꝫ oratori penitus demeret: bic dicit amputare.

Ita si de re militari: ponit exemplū qd facere debeat orator. Si si me audierit: dixi de q̄cūꝫ re: si opus fuerit plenū oratorē scire optere: sed si nimiū id nō nullis vi debit: cōcedā vt relinq̄t pbilosopbiā naturalē: moralē vero q̄ ab ipo separari nō pōt: oīno cōplectat. De natura de vitiis bæc omnia ad naturalē: vel moralem pbilosopbiā pertinēt. De cupiditatib⁹. Tria sunt genera cupiditatum: Auaritia pecuniarū: ambitio bonoꝫ. Ira vlciscēdi:

De mõ. de cõtinẽtia. ptes ſũt tẽperãtiæ: & ad mores ſpectãt. De dolore de morte: hæc ad fortitudinẽ referũt. q̃ in patiẽtiã diuidit & pſeuerãtiã: patiẽtia dolorẽ ſuperat. pſeuerãtia mortẽ cõtẽnit. Hæc noſſe q̃ ad pbiam ptinẽt. Tecũ. ſ. o ſcœuola. Naturæ obſcuritatẽ. videlicet pbiſicã. Diſſerẽdi ſubtilitatẽ. i. logicã. q̃ in duo diuidit. in inuẽtionẽ. & diſputationẽ. Inuẽtio ad logicã. diſputatio ad dyalecticã ptinet. In uitã atq; mores: æthicã. i. bñ viuẽdi rationẽ. Inertiæ. qa excuſamus nos nõ poſſe cõplecti tãta ſciam. qd igit ẽ inertiæ retribuimus difficultati rei. • Totus ẽ oratori. quũ dicit totus oñdit etiã ptẽ pbiæ naturalis & logices eẽ tacendã. Si q̃n volet. ſi de rõne naturæ. & diſſerẽdi tractare voluerit. Eteñ ſi: pbat exẽplo fieri poſſe: vt de pbia naturali & logica diſſerere poſſit orator: tam & ſi eas nõ tenuerit artes. De lata narrãdo. Tradita docẽdo. Aratũ. hũc ipe Cicero ẽ græco i latinũ ſermonẽ trãſtulit. vt i lib. de officiis teſtatr. Cuius verſũ hũc Priſcianus i auctoritatẽ adducit Spicũ illuſtre ferẽs pſtãti corpe virgo Hic ergo de apparẽtibus ſtellis locut? ẽ. qnũ tn aſtrologia ignoraret. Ouidi. Cuj cœlo & ſtellis ſp aratus erit. cui? liber adbuc exta. Nicander vero ẽ agricltura ſcripſit: ſcripſit &

Fuit aũt lydius ex vrbe Colophone. Ad certã cãm. p rei de q̃ agitur natura. vt ſi laudãdus ſit impator. diſcat quõ id facere debeat. vt ipe Cicero i Põpeiana vbi põpeiuj laudãs de re militari diſſeruit. bõ mime militarj Tẽpuſq; videlj ad occaſionẽ vt ipe Cicero i Catone maiore. quũ ẽ voluptatib? ſenũ loq̃retur arrepta occaſione de agricultura diſſerere cœpit. Eſt. n. finitim? ga exẽplo poetaꝝ pbauerat bo coccurrebat illẽ: aliẽ eẽ poetas aliẽ oratores dicit mlt? i reb? pœtas oratorib? ſiles eẽ. nũeri aſtrictior: ẽ & orator aſtrict?: qẽ etiã. qntil. oñdit. Nũeris: mẽſuris ſyllabaꝝ vt Nũeros memini ſi verba tenerẽ. Verborũ licẽtia liberior. qa poeta plerũq; figurj vtit: aut abiectione ſyllabæ. vt nos abiiſſe rati. aut pmutatiõe: vt olli ceruleus: mutatiõe tpm. vt ſteterẽtq; comæ. & mille alia. Multj ornãdi generib?. vt vtẽ ple pſis. zeugma. Anadiploſiaſis: anapbora panalepſis & mlta bmõi exornationũ genera. q plura dicerit. tã oratori q̃ poete iueniet eẽ cõia. Penẽ par. pene idẽ dicit ga orator res veras aut veriſiles tractat poeta neutrũ plerũq; facit. Circũſcribit ius ſuũ. nã q̃cq̃d voluerit ſiue poeta ſiue orator: p arbitrio ſuo tractabit. vt poeta pbyſica. & metapbyſica. Virg. i vi. ſciẽtiæ plen? ẽ. nã mlta i eo per altã ſciam pbõꝝ dñr ſic orator. vt Cicero. Nũ ne in ſuis libris oẽ refert genus doctrinæ: nã i lib. de officiis æthicã: i ſono Scipiõis aſtrologiã i libris de natura deoꝝ metapbyſicã tractauit. In meo regno. ſ. in tuſculano. nã ſupius dixerat id niſi i tuo regno eſſemus. nõ tuliſſem. In oñi genere ſermonis. in quo ſeria tractanẽ. Quorũ tria ſunt genera. mores. conſiliũ. biſtoria. Mores in præcipiendo. Conſiliũ docẽdo. Hiſtoria narrãdo. Humanitatis ad iocos. Quoꝝ tria ſunt genera. ſ. lepos facetiæ vrbanitas. licet poſtremũ duo illa priora compræbendat. aut oẽs liberales artes dicit. Sed vt ſolebat. non boc dico q̃ ego is ſim. quem ego fingo ſed bæc mea eſt ſententia. Subiratus tibi. qa de repub. diſſentiebant inter ſe. Propter eam ipſam cauſam: q̃ tibi ſubiratus ſit: ſcit enim te mibi amiciſſimum eſſe.

de mõ: de cõtinentia de dolore: de morte dicẽduj ſit: forſitan ſi ei ſit viſum: & ſi bæc quidej noſſe debet orator: cuj Sex. põpeio erudito boie in pbia comicarit: boc profecto efficiet: vt quemq; rem a quoquo cognouerit. De ea re multo dicat ornatius: quã ille ipſe a quo ante cognorit. Sed ſi me audierit: qm̃ pbiloſopbia in tres partes ẽ diſtributa: in nature obſcuritatẽ: in differendi ſubtilitatẽ; in uitã atq; mores: duo illa relinquamus: atq; largiamur inetiæ noſtræ. Tertium vero qđ ſp oratoris fuit: niſi tenebimus: nibil oratori in quo magnus eſſe poſſit relinq̃mus. Quare bic locus de vita & moribus: totus ẽ oratori perdiſcendus. Cætera ſi nõ didicerit: tũ poterit ſiquãdo opus erit: ornate dicendo: ſi modo ad eũ erunt delata et tradita. Et enim ſi cõſtat inter doctos bominẽ ignaruj aſtrologię ornatiſſimis atq; optimis verſibus. Aratũ de cœlo ſtelliſq; dixiſſe: ſi de rebus ruſticis bominẽ ab agro remotiſſimũ Nicandꝝ Colopboniũ poetica q̃daj facultate nõ ruſtica ſcripſiſſe p̃clare: qđ ẽ cur nõ orator đ rebus iis eloq̃ntiſſime dicat: q̃s ad certã cãm tẽpuſq; cognorit. Eſt. n. finitimuſ oratori poeta nũeris aſtrictior paulo: verboꝝ ãt licẽtia liberior: mltis vero ornãdi generibus ſocius ac pene par. In boc q̃dẽ certe ꝑpe idẽ nullis vt terminis circũſcribat: aut definiat ius ſuũ: quominus ei liceat eadej illa facultate & copia vagari q̃ velit. Nãq; illud quare Scęuola negaſti. te fuiſſe laturũ: niſi in meo regno eſſes: q̃ in omni genere ſmonis: in omni ꝑte bũanitatis: dixerim oratorẽ perfectũ eẽ debere. Nũq̃ me bercule boc dicerẽ ſi eũ quẽ fingo: meipm eẽ arbitrarer: ſj vt ſolebat. lucilius ſępe dicere bõ tibi ſubiratus: mibi ꝑpter eã ipſam cãm minus q̃ volebat: familiaris: ſed tñ

Doctus.ad seria.Pertu ban⁹.ad iocos referẽ. Tamẽ apparet.ex q̃litate oronis significaẽ vtrũ orator doctus sit.an ignarus:vrbanus an rusticus? In ipa lusione.pulchra silitudo.sicut ipa agilitate comparis ludẽtis sit nec ne.dũ pila ludit.oñdit.sic ipo dicẽdi genere significaẽ doctus sit orator barũ artiũ nec ne. Et q̃ fingũt.ẽ vel in aere vel lapide vel terra alicuius rei effigie formare. Pingere ẽ coloribus alicuius imaginẽ exprimere: Iudicio⁹.i.in causis forensibus. Cõtionũ.i.in demõstratiuis. Senatus.i.deliberatiuis. Lactatus.exercitatus translatio a tempestate.

& doctus & pturbatus. Sic sentio neminẽ esse in orato⁹ nũero hñdu⁹:q̃ nõ sit oibus iis artibus: q̃ sũt libero digne perpolitus:q̃bus ipsis: si in dicendo ñ vtimur:tñ apparet atq; extat:vt⁹ simus ea⁹ rudes: an didicerimus:vt q̃ pila ludũt:nõ vtũẽ in ipsa lusiõe artificio ꝓprio palestrę.sed ipse motus indicat didicerint:ne palestra an nesciat. Et aliqd fingũt:& si tũ pictura nihil vtunt̃:tñ vt⁹ sciat pingere:an nesciat:nõ obscu⁹ est:sic in oronibus bisce ipsis iudicio⁹:cõcionũ senatus:etiã si ꝓprie cętere nõ adhibeant̃ artes: tñ facile declaraẽ:vt⁹ is qui dicat:tãtũmõ in hoc declamatorio sit opere iactatus an ad dicendu⁹ oibus ingeniis artibus instructus accesserit. Tũ ridens Scævola. Nõ iuctator inquit tecũ Crasse ãplius. Id.n.ipm qd contra me locutus es.artificio quodã es consecutus:vt mihi qui ego vellẽ nõ eẽ oratoris cõcederes: & eaipsa nescio quõ rursus detorq̃s: atq; oratori ꝓpria traderes:hęc quũ ego prætor:rbodũ venissem:et cũ sũmo illo doctore istius disciplinę Apollonio:ea q̃a Panętio acceperã:cõtulissem: irrisit ille quidẽ vt solebat:philosophiã : atq; cõtẽpsit: multaq; nõ tã grauiter dixit:q̃ facete:tua aũt fuit oro eiusmodi:non vt vllã artem doctrinã ve cõtemneres:sed vt oẽs comites ac ministras oratoris esse diceres: quas ego siquis sit vnus cõplexus oẽs idẽq; si ad eas facultates:ista⁹ ornatissimæ oronis adiũxerit nõ possum dicere eũ nõ egregiũ quendã hominẽ atq; mirãdu⁹ fore.Sed siquis esset:aut si etiã vnq̃ fuisset:aut vero si esse posset:tu esses vnus ꝓfecto: qui & meo iuditio & omniũ:vix vllã cæteris oratoribus.pace bo⁹ dixerim.laudẽ reliquisti. Ver⁹ si tibi ipsi nihil deest: qd in forensibus rebus ciuilibusq; vertaret̃ quin scias:neq; eã tñ scientiã quã adiungis oratori:cõplexus es:videamus ne plus ei attribuas:quã res ipsa & veritas concedat.Hic Crassus. Memento inquit me non de mea se de oratoris facultate dixisse. Quid enim nos aut dicimus:aut scire potuimus: qui ante ad agendũ q̃ ad cognoscẽdum venimus:quos in foro: quos

TVM RIDENS SCAEVOLA.

Hoc ẽ quintũ caput.in quo Scevola risu ꝓsequit̃.Crassi artificiũ quo.fuerat vsus vt quod nõ cõcedebat:quodãmõ concedere videret̃.nam Scævola Crassi disputationẽ ex hoc maxime ridet:q̃ nemo talis orator fuit qualẽ Crassus definit.Nũ luctabor.contendam:trãslatio a palestra Vt mihi.quæ ego vellẽ.nõ esse oratoris cõcederes.Hoc fecit crassus quũ dixit at q̃ tot? bic loc? pbõ⁹ ꝓpri? putaẽ. Cõcederes quũ dixit at⁹ tot? bic loc? pbõ⁹ ꝓpri? videẽ: neq; orator: neq; me oratore repugnabit. Et ea ipa nescio quõ rursus detorquæres cũ dixit.na⁹ ego q̃ sunt oratori.quũ illis cõia nõ mutuor ab illis . isti q̃ de bis disputãt:oratorum eẽ concedũt

Cum illo.dicẽdo illo.emphasim facit.

Appollonio:hũc pstantissimũ constat oratorẽ fuisse.quẽ cicero audiuit & octauianus. Quæ a panætio acceperã:videlicet phisica & æthica. Grauiter.serio. Facete ioco.Quas ego siqs:phat qd dixerat Scævola.dũ rei pderet iis q̃ Crassus disputanerat.videlicet fieri non debere. vt rerũ omniũ atq; artiũ doctrina oratori tribuatur.Dicit enim si fieri possi⁹.vt vnus omniũ artiũ scientiã cõplecteretur & huic facultas oratõis addita fuerit.hũc ego egregiũ.& admirandũ sentirem. sed nullus eiusmodi ẽ:& id Crassi ipius probat exemplo.qui & si acri sit ingenio: nõ tamẽ eam oratoris facultatem sit assecutus. Quas.s.artes liberales. Vnus. orator.Istam.s.facultatẽ. Sed si quis.id ẽ talis qui istas artes esset complexus.

Esset.præsenti tpe. Fuisset.præterito

Esse posset.ad vtrũq; refertur.& semper auget. Omnium.scilicet iudicio.

Laudem reliquisti:quia oẽs laudes quæcunq; tribui possunt oratori: tu sol⁹ compræbendisti: & tamen nondum omnium scientiarum facultatẽ adeptus es. Verũ concludit ergo. Forẽsibus:q̃tũ ad iudiciale. Ciuilibus.q̃tum ad politicam sub qua demõstratiuum & deliberatiuum continetur:quod vel in foro vel in curia tractatur. Res & veritas.veritas rei:endia dis est.Hic Crassus respondit breuiter Crassus ad ea: quæ de laudibus suis Scævola dixerat: & dicit non de seipso locutũ fuisse: quia nec didicit: nec discere potuit assiduis & proprie importunis occupationibus impeditus. Q̃d si quis pstanti igenio fuerit:& otiũ habuerit id cõsequi poterit q̃d necessariũ ppe existimat. In foro:in causis agendis.

In ambitione:in petendis magistratibus. In republica:administrãda: Amicoꝝ:in defendẽdis amicis
Aut didicimus:ac si diceret:no modo nihil didicimus:sed ne discere quidẽ potuimus:tam in tempestiuis:& assiduis occupationibus impediti. Cõfecit:defatigauit: vt ipse alibi: His me laboribus confeciſſem. Quod si tibi tantũ.quod Scæuola cõtra se dixerit:id in suã vtilitatẽ conuertit. Si mihi tantum inquit attribus occupato homini:qd si alius extiterit maiori ingenio:& ociũ adeptus fuerit:num ne existimas illum hæc omnia consecuturum. Qualem dignitate. Quantũ.magnitudine.

TVM ANTONIVS. Antonius q̃si arbiter iter Crassũ & Scæuolã sniam crassi cõfirmat:sed difficultatẽ in tãta re ostẽdit:negãs vllã eẽ artẽ dicẽdi. Diuidit an tẽ hoc caput in tres ptes. In prima dicit difficile eẽ occurrat/ hoib⁹ cuiusmodi sũt romani tantaꝝ reꝝ sciam posse cõplecti. In secũda pte oñdit aliud dicẽdi gen⁹ eẽ orator/:& aliud pbilosopbi. sed tñ in suo genere vtrũq; grauẽ:& ornatũ. In tertia aũt Mnesarchi & carneadis di putationẽ ponit:& Carneadis sniam confirmat. Quæ dicis.de oratore pfecto. Rationẽ.q̃tũ ad p̃cepta. Naturã q̃tũ ad ꝓprietatẽ. Grãmatices ẽ ꝓpriũ recte loq recteq; scribere Dialectice ꝓpriuꝫ.ab aduersario verũ extorquere. Rhetoricæ. auditorib⁹ pluadere. Arithmeticæ.quãtitatis & nũeri rationẽ explicare& sic ã cæteris. Vita.s.politica. Occupationib⁹ administrandæ reipublicæ. Ne abstrahamur.etiã si iis studiis dẽdi voluerim⁹. Popular q̃tũ ad demonstratiuũ & deliberatiuũ. Forẽsi q̃tũ ad iudiciale. Aliã.n. Hæc ẽ secũda hui⁹ capitis ps. Vere inq; vereor ne abstrahamur:qa aliud & cætera. Eorũ boim.s.pbilosophoꝝ. Ornate.verbis. Grauiter sentẽtiis. De natura rerum.qd est pbisici. Humanis rebus.qd est æthici. Nitidũ quoddaꝫ & ostendit differentiã inter genus dicendi pbilosophorũ & oratorũ. Nitidũ.planũ & exile. Letum.gratũ:nam ex primo sequit̃ secundũ. significat autẽ quietum disputãdi genus quo vtũtur pbilisophi.

Palestræ: hoc ẽ ludi cuiusdã mansueti oris:quã prælii asperioris. Quod aũt dixit palæstræ.& olei:innuit gracile: & extenuatum dicendi genus quo vtunt̃ pbilosopbi. Turbæ ac fori.qa videliꝫ i forensibus causis. & etiã in populo acriori bus vtimur & verbis & sentẽtiis. Nãq; egomet.aggredi:ẽ tertiã partẽ. Egomet.nõ qui ab alio audiuerim. Quis ero:occurrebat quõ Athenis audire volusti græcos disputãtes qui & latin⁹ esses & Romanus videꝛ. Leuiter.superficialiter. Increbuisset:fama vulgatũ eẽt. Maioribus.difficilioribus: siue incuria: siue ad populũ. Proseq; quisq;: vt mihi gratificaret̃. Rõne videlicet ex arte dicere.

Operarios.qui operas suas locant dicentibus. Vnam quandam virtutem: quia bene dicendi scientia.si est sciẽtia bene dicendi:ergo virtus est:sed qui vnam habet virtutem:omnes habeat necesse ẽ ergo orator omnium artium scientiam tenebit.

in ambitione: quos in rep. quos in amicoꝝ negociis res ipsa ante confecit; q̃ possemus aliquid de rebus tantis suspiciari. Qd si tibi tantum in nobis videtur esse:quibus etiã si ingeniũ vt tu putas nõ maxime defuit:doctrina certe & ocium:& hercule etiaꝫ studiũ illud dicẽdi acerrimũ defuit. Quid censes si ad alicuius ingenium.vel mauis illa quę ego nõ attigi accesserint:qualẽ illum oratorem et quantum futurum. Tum Antonius: Probas mihi inquit ista Crasse quæ dicis: nec dubito: quin multo locupletior in dicendo futurus sit:siqs omniũ rerum atq; artium rationem naturamq; cõprehẽderit. Sed primũ id difficile factu est:præsertim in hac nr̃a vita & nostrisq; occupatõibus. Deinde illud etiã verẽdũ est:ne abstrahamur ex hac exercitatõe & consuetudine dicendi populari & forensi. Aliud enim mihi quoddaꝫ genus oratio nis esse videt̃ eorum hominuꝫ: de quibus paulo ante dixisti: q̃uis illi ornate & grauiter:aut de natura rerum:aut de humanis rebus loquantur. Nitidum quoddaꝫ genus est verboꝝ & lętũ. sed palæstræ magis:& olei q̃ huius ciuilis turbę ac fori Nãq; egomet q sero ac leuiter græcas litteras attigissem: tñ cũ ꝓcõsul i cicilia ꝓficiscẽs Athenas veniſſeꝫ:cõplures tũ ibi dies sum ꝓpter nauigãdi difficultatẽ cõmoratus. Sed cũ quotidie mecum haberẽ hoies doctissimos: eos fere ipsos:qui abste modo sunt noiati. quũq; hęc nescio quomodo apd eos increbuisset:me i causis maioribus sicuti te fore versari: ꝓ secq; quisq; poterat:de officio et de oratoris rõe disputabat:hoꝝ alii sicuti iste ipe Mnesarchus:hos quos nos oratores vocaremus nihil eẽ dicebat: nisi quosdã operarios lingua celeri & exercitata. Oratorẽ aũt nisi q sapiẽs eẽt:eẽ neminem:atq; ipsam eloquentiã:qd ex bene dicẽdi sciẽtia cõstaret:vnã quãdã esse virtutẽ: & qui vnã virtutẽ haberet:omnis haberet: easq; esse inter se

Aequales magnitudine. Pares vi Aequales.quantitate.Pares dignitate. Spinosa:aspera:non facile psuadēs:nā argumēta eor̄ sunt exilia. Abhorrebat:non enim probat qđ volebat. Carneades vero ostendit vberiori ratione disseruisse Carneadē.quā Mnesarchū. No quo aperiret sententiā suā:naꝫ Academici nihil certum ponunt.sed quod ex disputatione magis probant sequent̄. Signi.cabat vnde de Academico significabat dixit non aūt affirmabat qa illi nihil certi affirmant.Rhetores noīa.i.qui dicēdi præcepta tradūt. Sophistæ vero declamationib⁹ adolescētes exercēt.oratores vero ex arte dicunt Quēꝫ.s.eloquētiæ studentē. Phōruꝫ inuēta didicisset:rhetores aūt nō dicisset: ergo nec aliis tradere posse.Cōtra.s.būc carneadē. Diserti.s.oratores Repub. causisq; in foro: i populo:i curia. Hospes quā anthoni⁹ suscepat hospitio. Institutendarū re.publicar̄. legiꝫ & moribus

Agēdarū gubernatioe:& administratione:& bono vtiē ordie. Prōptus.acri i genio. Ipsius prudētie.quam dixerat Menedem⁹ eē oratoris. Incredibili varietate re.q. ois philosophiæ genus tenebat Carneades. De diis imortalib⁹. qđ ē iuris pontificii: ad religionē ptinēt & cerimonias.in qbus metaphysica cōtinet̄. De disciplina iuuētutis.ad politicā.i.de studiis iuuenū:vt belli pacisq; tēporibus possint esse minuti:vt videlicet litteris & armis exerceanē:Litteris in pace:armis in bello. De Iusticia.id ē de innocentia vt legib⁹ pareat̄:quarū custos ē iusticia:hæc autē omnia tractant̄ ab æthico. De patientia:quæ est pars fortitudinis:temperantia est ipsa virtus:cui⁹ ps est continetia & modestia. Modo:modus est quattuor reruꝫ.modus pecuniæ: modus bonoris:modus vtciscendi:modus etiamvoluptati: Esse aut omnino tollunt̄:aut si stant:non stant bene moratæ. De ciuitatibus instituēdis:ad id qđ dixit constituendarū rerū publicarum:& ē laudāda oratoris copia:nam eadē quæ supra diuersis verbis dicit. Caput.i.summam. De æquitate de iusticia. Iusticia ē vniuersalis quædam virtus:quæ & virtutū omniū opera iubet:& vitiorū omnium facinora vetat: æquitatis vero specialis est magis. vt omnes æquo iure viuant vt nec plus quisq; alio commodi cōsequatur nec plus incommodi. De fide:quæ ē pars iuris naturalis. Nam in fide fœdera cōtinent̄. De frangēdis i cupiditatib⁹:q; tū ad temperantiā .i. deuincēdis appetitibus: vt fracti bello.i. victi.

De coformandis:ad id qđ dixit.disciplinā iuuētutis vt sciant & quid turpe vitent.& quid honestū sequant̄. Illi⁹ prudentiæ.scilicet constituendarū ciuitatum

Vitæ dignitate:bene sentiendo. & bene agendo:vitæ dignitas comparat̄.hoc autē cognosci potest bene viuendo. sed nulla vtilitate extrinsecus quæsita: Et vt eos affici.& summam oratoris esse.vt auditorum animos moueat.

æqualis & pares. Ita qui esset eloquēs cū virtutes oēs habere atq; esse sapientem sed hæc erat spinosa quædam & exilis oratio: longeq; a nostris sensibus abhorrebat. Carneades vero multo vberius bisdem de rebus loq̄bat̄: nō quo aperiret sententiā suaꝫ:hic em̄ mos erat patrius academię: aduersari semper omnibus in disputādo: sed tū maxime tm̄ hoc signabat: eos qui rhetores nominabant̄:& qui dicendi.præcepta traderēt: nihil plane tenere: neq; posse quem q̄p facultatem assequi dicendi nisi quin philosophoꝫ inuēta didicisset. Disputabāt cōtra diserti hoīes atheniēses in rep. causisq; versati in quis erat etiaꝫ is qui nup romæ fuit Menedemus hospes meus qui cuꝫ diceret eē quādā prudētiā:q̄ versaret̄ in pspiciēdis rōnibus cōstituendarū & agendarū re pub.excitabat̄ hō ꝓmptus ab hoīe abundāti doctrina:& q̄dā incredibili varietate reꝝ atq; copia. ois ei partis illius ipsius prudētie petēdas eē a philosophia dicebat Neq; ea q statuerent̄:in republica đ diis immortalibus de disciplina iuuentutis: de iusticia:de patientia:de tēperātia de mō rerū omniū cęteraq; ne quibus ciuitates:aut esse:aut bene moratę esse nō possent:vsq; in eoꝝ libris inueniri. Qđ si tantā vim rerū maximaruꝫ arte sua rhetorici illi doctores complecterent̄ quærebat cur de proemiis:& de epilogis & de huiusmōi nugis. Sic enim apellabat.referti essent eoruꝫ libri. de ciuitatibus instituendis:de describendis legibus: de æquitate:de iusticia:de fide:de frāgendis cupiditatibus:de cōformandis hominū moribus:littera nulla in eorū libris inueniet̄. Ipsa vero præcepta sic illudere solebat:vt oñderet eos non modo exptes esse illius prudentię.quā sibi asciscerent:sed ne hanc quidem ipsam dicendi rationem ac viam nosse. Caput.n. esse arbitrabat̄ oratoris vt & ipsis apđ quos ageret:talis qualē se ipse optaret videret̄:id fieri & vitę dignitate:de q̄ nihil rhetorici isti doctores in ꝑceptis suis reliquissent:& vti eorū qui audirē sic afficerent̄ animi: vt eos affici velit orator: qđ idē fieri nullo mō posse; nisi cognosceret is qui diceret

Quot. scilicet animos auditorum inclinari: vt vult orator. Quot modis. duobus scilicet: primus si ingenio: deinde moribus horum: qui audiunt: orationem accomodauerimus. Quibus rebus. videlicet laudando: quæ placent auditoribus. & vituperando quæ displicent: Quo genere orationis. vel sublimi: vel mediocri: vel attenuato: sublimi si ad odium: vel indignationem concitauerimus: humili si ad misericordiam lenire voluerimus. In quanq; partem videlicet in principium & cõclusionem. Retrusa. reposita Abdita recõdita. Primoribus. id est summis: vt Sandalo innixus primoribus digitis. i summis. Exemplis magis quam argumentis: quia videlicet Dialecticã ignorabat simplex causidicus. Demosthenis qui tam etsi orator tantũ fuisset non phyloſophus: tamen quicquid voluisset suadere poterat. Vel iudicum: in foro causas agendo. Vel populi: contiones habendo. Siue ingenio. nullo adiutus artificio. Ferebatur dirigebatur. Vt & blãdiri: nã rustici etiam: quũ timent se cõdemnari. Sine arte: sine p̃ceptione suppliciter blandiũt iudicib9: & ad phœmium spectat insinuare: qd est phœmii ppriũ.

Aduersarios minaciter terrere quum vt causam aduersariorũ: vel ipsos etiã insectamur: & minamur nõ esse illis exsentẽtiis cessurũ. sicut existimant. Rẽ exponere. quod est narrationis. Confirmare. q̃tum ad eam partem orationis: quæ est confirmatio & confutatio. Deprecari. quod est conclusionis per cõquæstionẽ. nam est proprie oratio auditorum misericordiã captans. Id aũt fit aut veniã petendo. aut miserias nostras exponendo.

Nec mediocriter disertum. ergo nulla est ars. quãdo qui p̃cepta tradunt indisserti sunt. Corace & Cteſia: q primi de arte scripsere. Horum Quintilianus meminit. Fuerunt autem siculi. In altero. quod ego aliquid in dicendo possem.

Artem vero negabat: hoc modo argumentabatur. Ars non habet plenã significationẽ. sed ad aliquod vnũ tẽdit tanq; certum finẽ. vt verbi gratia. Geometria ad finem dimetiendi. & nunq; demetiendo falli potest: qui scientiam de mensur7 tenuerit. Eodem modo si Rhetorica eẽt ars: tenderet ad finem in quo falli nõ posset. Fallitur aũt plerũq;. non eñ semp persuadet: igitur non est ars. Nõ valet argumentum. Primũ nõ cõcedimus finẽ esse suadere: ſ bñ dicere: sicut apud quintilianũ phatur. Orator autẽ cũ bene dixerit: functus ẽ officio: igit ad finẽ tendit: in q falli nõ potest. Deinde p̃supposito: vt finis sit psuadere: etiã si nõ psuaserit: & bñ dixerit: suo functus ẽ officio: nõ. n. ipsius culpa. sed auditoris. q persuaderi noluit. Ita tamen disputabat Carneades. Cognitis simpliciter. Perspectis intelligẽtia & ratione. Dubia. q̃tum ad id qd dixit fallẽtibus. Dubia q̃tum adoratorẽ Incerta q̃tũ an auditorẽ. Ab iis q oia nõ plane. ſ. ab oratoribus. quibus dubia sunt. vtpote ad certã causã & tẽpus acceptа. Et audirẽtur ab iis. ſ. auditorib9 q bus persuasũ ẽ. phabilius magis q̃ necesquot moris hominum mentes: & quibus rebus: & quo genere oratõis in quãq; partẽ mouerent. hæc autẽ esse penitus in media philoſophia retrusa atq; abdita. q̃ isti rhetores ne p̃mioribus quidẽ labris attigissẽt. Ea Menedemus exẽplis magis q̃ argumẽtis refellere cõabat. Mẽoriter enĩ multa ex oronibus Demosthenis p̃clare scripta pronũcians. dicebat illum in animis vel iudiciũ vel ppli in oẽm partẽ dicendo permouẽdis nõ fuisse ignarum: quibus ea rebus consequeret: q̃ negaret ille sine philoſophia quẽq̃ scire posse: huic ille respõdeat: nõ se negare Demosthenẽ sũmã prudẽtiam sũmãq; vim habuisse dicẽdi: sed siue ille hoc ingenio potuiss7: siue id qd cõstaret. Platõis studiosus audiendi fuisset: nõ qd ille potuisset: sed quid isti docerent: eẽ q̃rendũ. Sæpe etiã in eã partẽ ferebat oro̅ne: vt oĩno disputaret nulla7 artẽ esse dicẽdi. Idq; cũ argumẽtis docuerat: q̃ ita nati eẽmus: vt & blandiri suppliciter iis a quibus aliquis eẽt petendum: et aduersarios minaciter terrere posse mus: & rem gestam exponere: et id qd intendere mus cõfirmare: & id qd cõtradiceret: refellere & ad extremũ deprecari aliqd & cõqueri. Quibus in rebus ois oratorũ versaret facultas quũ cõsuetudo exercitatioq; & intelligendi prudentia acueret: & loquẽdi celeritatẽ incitaret. Tum etiã exẽplorũ copia nitebat. Nã primũ q̃si dedita opera neminẽ scriptorẽ artis: ne mediocriter qdez disertũ fuisse dicebat: quũ repeteret vsq; a Corace nescio quo & Cteſia: quos artis illius inuentores & p̃cipes fuisse cõstaret: eloquẽtissimos tñ boies: q ista nec didicissent: nec oĩno scire curassent: innumerabiles quosdã brẽ noiabat: ĩ q̃b9 etiã siue ille irridẽs: siue q̃ ita putaret: a. q̃ ita audisset: me ĩ eo nũero q illa nõ didicissem: & tñ vt ipe dicebat posse aliq̃d ĩ dicẽdo p̃ferebat. Quo7 ego illi facile alte7 assẽtiebar: nihil me didicisse In altero aũt me illudi ab eo: aut etiã ip7 errare arbitrabar. Artẽ vero negabat eẽ vllã: nisi q̃ cognitis penituſq;

sariis argumẽtis:& ideo eis incerta sunt. Non scientia:nõ em̃ ideo oratoris est docere:vt scientiam faci at:sed vt iuadeat. Aut certe falsã:auditor em̃ q̃ ab oratore falsis orationibus decæptus fuerit:captus cer te erit ꝓbabilibus magis q̃ necessariis. Nam oratoris est probabilia dicere:sicut enim Quintilianus do cet: Vera nisi verisimiliter dicantur:fidem non faciunt. Exiguit temporis:quia perorata oratione:statim sequitur iudicium. Quid multa:scilicet potest dicere. Sic mihi tum:ideo dicit:quia postea mutata sen tentia aliter sensit. Neq; artificium:hoc perseueranter sensit. Neq; quemq̃:in hoc mutauit sententiã.

perspectis: & in vnũ exitũ spectãtibus:et nũq̃ fal lentibus rebus cõtineret. Hęc aũt omia q̃ tracta rent ab oratoribus:dubia eẽ:et incerta:quũ:et di cerent ab iis:qui ea oia non plane tenerent: & au dirent ab iis:quibus nõ scientia esset tradẽda:sed exigui tpis:aut falsa: aut certe obscura opinio im mittenda. Quid multa. Sic mihi tũ persuadere vi debat:neq; artificiũ vllũ esse dicẽdi:neq; quẽquã posse nisi q̃ illa q̃ a doctissimis hõibus in philoso phia dicerent cognoscet:aut callide: aut copiose dicẽ. In qbus Carneades solebat ingeniũ tuũ cras sevehemẽter admirari me sibi perfacilẽ in dicẽdo te perpugẽcem in disputãdo esse visũ. Tũ ego hac eadẽ opiniõe adduct:scpsi ẽt illã quodãmodo libello q̃ me iprudẽte et inuito excidit:et peruenit in ma nus hoim:disertos me cognosce nõnullos: eloq̃n tẽ adhuc neminẽ:qd eũ statuebã disertũ:q̃ posset satis acute atq; dilucide apd mediocres hõies:ex cõi q̃dã opiniõe hominũ mirabiliter dicere. Elo quẽtẽ vero q̃ mirabilius et magnificẽtius augere posset:atq; ornare q̃ vellet: oisq; omniũ rerũ q̃ ad discendũ pertinerent fontis aio ac mẽoria cõtine ret. Id si est difficile nobis: qd añq̃ ad dicendũ in gressi sumus:obruimur ambitõe et foro:si tm̃ in re positũ atq; nã. Ego.n. q̃tũ auguror cõiectura: q̃ta q̃ ingenia nr̃is hõibus esse video:nõ dispero fore aliq̃n alique q̃ & studio acriore q̃ nos sumus atq; fuimus et ocio ac facultate discendi maiore ac ma turiore: & labore atq; industria superiore: quũ se ad audiendũ:legendũ:scribendũq; maiore opera dederit:existat tal' orator:q̃le q; querimus:q iure nõ solũ dictus:sz etiã eloquens dici possit:qui tm̃ mea snia aut hic et tũc crassus: aut siqs fuerit ingenio pa ri:pluraq; q̃ hic et audierit: & lectitarit & scpserit paulũ huic aliqd poterit addere. Hoc loco Sulpi tius:Insperãti mihi inq̃t et cottæ:sed valde optãti quidem hoc:non tamen sperabamus. Aliis rebus:non de eloquentia:sed spectantibus ad rempu. Ex cipere:captare. Huius:vel studii:vel artificii:vel facultatis:alii enim dicebant artem rhetoricam esse stu dium:alii artificium:alii facultatem. Facultas est genus ad omnes artes. Artificiũ est ipsius facultatis ope

Callide:cum subtilitate. Copiose:cũ vbertate. Perfacilẽ q̃d suauissime om nes me audirẽt. Te ppugnacẽ in dispu tando:q̃a obtineres q̃d velles. Impru dente & inuito:quia statuerat. Antho nius nihil in scriptis relinquere. Mira biliter:accutius inueniẽdo. Magnificẽ tius:pstantius eloquẽdo. Augere:sen tentiis. Ornare verbis. Fontis:fontes dicunt oẽs ares quærõne:& doctrina p cipiunt:nam inde omnes materiã dicẽ di sumũt. Animo ac memoria:id est me moria animi adeo. vt animus ꝓ memo ria accipiat. vt Virgi in bucolicis. Om nia fert ætas animũ quoq;: id est memo riã:ergo memoria ad discẽdũ artes illas: quas fontes dixit. Ambitiõe:in peten dis honoribus. Et foro:in causis agen dis. In re atq; natura:hoc est in facultate dicẽdi:quia aliter eloquẽs esse non pote rit:nisi materiam philosophiæ didicerit. Studio:dicendi. Ocio:scribẽdi. Facul tate:studio & ocio conficit facultas dicẽ di. Maturiore:quia tardius ad dicẽdũ veniet. Et labore:ad studiũ. Industria q̃tum ad facultatẽ. Est autẽ industria ex ercitatio frequẽs:& assidua circa rem bo nestã. Ad audiendũ:q̃tum ad studium Scribendũ:ad ociũ. Paulũ adere non tm̃ multum.

HOC LOCO SVLPITIVS. Hic tertius iractatus:vbi definit:vtrum ars sit aliqua dicẽdi. Primũ in quinq; partes diuidit. In prima Sulpitius ꝓ se: & Cot ta Grassum rogat:vt suam velit de dicẽ do dicere sniam. In secunda:quæ incipit: tum ille Grassus oẽm huius disputatio nis rõnem a se reiicit in Antboniũ:& ex cusat q̃ sulpitio ante roganti morem nõ gesserit. In tercia:quæ incipit:tum Cot ta Vrgetur crassus vehemẽtius dispu tare de his quæ audire desiderant adole scẽtes. In quarta crassus dicit hũc morẽ græculorũ hoim ociosoꝝ esse:vt de vna quaq; re sibi ꝓposita disputẽt:quem mo rem ipse semper derisit. In quinta scæuo la Crassum repræbendit. q̃ nimis tena citer bonorum adolescentium studiis ad uersetur. Insperanti:speramus melio ra:optamus magna:speramus facilia:op tamus difficilia:speram? quæ facile eue nire possunt:optamus quæ vix contin gere possunt. Dicit ergo optabamus

ratio.id'est quod ars ipsa operatᵉ:vt quum dicimus:oratione magno artificio compositā. Ars p̄cepta tradit:ex p̄ceptis efficitur facultas. Artificiū est:quod ꝙliquid fm facultatem conficit. Pene:ideo dicit pene:quia nodum de omni charactare dicēdi disputauerant:sed tm̄ de materia dicēdi disseruerāt. Vix optandū:ne dum sperandū. Incensus:miro quodā ardore captus. De vi:de efficacitate: & potestate. Per meip̄m egissem:agere p se:tentare paliū. Drusum. Crasso familiarissimū. Percontanti:explorāti. Quæreti:roganti. Aditum:quandā quasi viam ad eas res aperuit:quas quærimus. Princeps:primus:vt Virgi. Princeps ardentē cōiecit lampada turnus:& cōtrario:princeps p Primus:vt prima qđ ad Troiam p charis gesserat argis.i.princeps. Veniā bñficiū:nec em̄ peccauerat quicq̄ vt Virgi. Hortatᵉ pater ire mari: veniāq̄ præcari.

Magnā habeo Crasse:quasi remuneratio est bñficii. Huic palestræ.i.huic disputationi:est aūt translatio ab athletis:q palæstra ludunt.i.sicuti illi luctādo:ita bi disputando contendunt:vnde Gymnasia tam philosophorum:q̄ athletarū dicuntur. Academiæ illi:in translatione p̄sistit:nam Academia lōge nobilissimū gymnasium fuit ac si diceret:hic locis dignissimus est:qui Academiæ comparetᵉ

Ac Licio:tanq̄ Licio: Est aūt licius locus athenis: vbi philosophi disputando versantur: Suburbanum gymnasium: videlicet Tusculanū. Tum ille. Hæc est secunda pars huius capitis: in qua nitit̄ Crassus omnem hanc disputationem in Antboniū reiicere. Vt te audio dicere nam superius dixerat:sæpe sibi quærenti benigne Antbonium respondisse. Cupienti:cupimus effectum:optamus electu. Rectissimo:honestissimo. Optimo:vtilissimo. Natum:ingenio. Aptum habitu ipsius corporis. Insolentia desuetudine. Terentius. Quid tu athenas insolens. Quod difficillimum.s.vt possemus te adducere ad hoc:sed tu tua sponte venisti:ergo nostra culpa erit:si te dimiserimus. Tum Cotta: Alia pars: in qua vehementius Crassus vrgetur a Cotta disputare:de his rebus quæ audire desiderant:vt in certioribus: vt arithmetrica:philosophia: dialectica: mathematicis quæ artes certiores sunt. Qui de his artibus scribunt: in principio ita profitentur explicabo:vt siam & potero Nunc ergo dicit argumētum intendēs: si his qui de disciplinis certioribus scribunt hoc licet:multo magis mihi licebit disserēti de arte dicendi: vt polliceor me esse dicturum cum hac exceptione quātum sciam:quantumq̄ possim quando hæc ars de rebus plærumq̄ tractat incertis:vtpote de his:quæ ad casum temporis accommodate sint. Quid mihi vos nunc. Quarta pars in qua Crassus dicit hanc esse grecorū cōsuetudinē: vt de vnaquaq̄ re sibi ꝓposita disputēt. Tanq̄ alicui græculo:sicut ipse in libro de amicicia:doctorū est ista consuetudo eaq̄ grecor̄:vt ꝓponatᵉ ab his:q̄bus de reb? disputēt. Docto ad rem. Erudito:ad ora vtriq̄ nostrū cecidit: vt in istuc sermonē crasse de laberemini. Nobis.n. huc venientibus iucundū satis forevidebatᵉ si quū vos de rebus aliis loqueremini:tm̄ nos aliquid ex fmone vro mēoria dignū excipere possemus. Vt vero pene in eaz ipsam totius huius vel studii: vel artificii:vel facultatis:disputatōnē intimā perueniretis vix optādū nobis videbatᵉ. Ego.n. qui ab ineūte ętate incēsus eēm studio vtriusq̄ vīm crasse:tuo vero ēt amore quū ab eo nusq̄ discederē: verbum ex eo nūq̄ elicere potui de via acrone dicēdi: quū & per meipsum egissem:& per drusū sępe tētassem. Quo i genere tu Antoni vere loquar:nunq̄ mihi percōtati aut q̄rēti aliq̄d defuisti:et persępe me q̄d soleres in docēdo obfuare docuisti. Nūc qm̄ vterq̄ vīm patefecit eaz rez ipsaz aditū:q̄s quærimus:et qm̄ princeps Crassus eius fmōis ordiēdi fuit: date nobis hāc veniā:vt ea q̄ sentitis de oī genere dicēdi:subtiliter ꝓsequimini. Qđ quidē si erit a nobis ipetratū magnā hēo Crasse huic palestrę:et tusculano tuo gratiā: & lōge academiæ illi ac licio:tuū hoc sub urbanū anponā. Tū ille: Enī uero īquit sulpiti rogemus Antoniū:qui & pōt facere id qđ requiris: et cōsueuit:vt te audio dicere:nā me quidē fateor semper a genere hoc toto fmōis refugisse: & tibi cupienti atq̄ instāti sępissime negasse: vt tu te paloañ dixisti: qđ ego nō superbia neq̄ ibūanitate faciebā:neq̄ quo tuo studio rectissimo atz optiō obsequi vellē:p̄sertim quū tevnū ex oibus addiscēdū maxie natū aptūq̄ cognosseż:sz me bercule istius disputatōis insolētia atq̄ eaz rez quę q̄si tradūtᵉ arte insciti a. Tū Cotta: Qm̄ id qđ difficillimū nobis videbatᵉ:vt oio d[illegible]s Crasse loquere:assecuti sumus: de reliquo iā nra culpa fuerit:si tenisi oīa q̄ percōtanti erimus: explicaris:dimiserimus. De his credo reb⁹ inquit Crassus in cōditiōib⁹ scribi solet quib⁹ sciā. poteroq̄. Tū ille. Nāq̄ qđ tu nō poteris. aut nescies:quis nostrū tā ipudens ē. qui se scire aut posse postulet. Iaz ve

tionem:ac si diceret:qui sciat & eloquēs sit. Leontinum: fecisse gorgiam:sicut apud Platonē calicles in dicitur:qui dicit gorgiam ꝓfiteri se quacūq; de re esse disputaturū: Tanta:ad magnitudinē. Improuisa:tam repentina. Noua inusitata. Quod scilicet adducere græcū assuetū eiusmodi disputatiōibus M.Pisonem adolescentē huic studio deditum:sicut ostendit ipse in libro de claris oratoribus. In illo suo genere.s.peripareticorū. Constare cōuenire:ita oēs cōsentiūt hunc principatū tenere in illa sua disputandi cōsuetudine. Quē tu mihi.q.d.hoc frustra facis. Quinta pars in qua scæuola Crassum qddā modo repbendit:nimis obstinate resistē tem studiis adolescentū. Loquacitatē: quia nihil est volubilius lingua grecorū vt Grais ingeniū. Grais dedit ore rotūdo musa loqui. Sine usu:sine expientia agendi difficiliores causas. Cantilenam respexit ad cōsuetudinē declamatorum qui in scholis quasi canere soleant:aut respexit ad vanitatē:quia inania quædā loquunt̄ de arte rbetorica & nihil ad artē ptinentia. Qui in libellis:qui nō habeant scientiā:sed usum atq; experientiam hoc est in experientia potius quā in buiusmodi ꝓceptionibus versantur. Hoc domicilio.id est senatu. Consilio lingua q; duo detegit:quæ plene oratorē ꝓficiunt:prudentiam & eloquentiā. Consilio:ad id quod dixit sapiētissimo. Lingua:ad id quod dixit eloquentissimo.

Deum.id est diuinū quendam boiem.

Fas nō puto:liptote est id est nefas esse existimo.

EGO VERO INQVIT:Crassus nullā esse ꝓpriam artē dicendi:sed quādam velut artis similitudinē:& imaginē respondet:quedā vero plus ad eloquētiam q; ipsam artem conferre. Est autem caput fm quod in tres partes seinditur: In prima parte Crassus dicit nō esse vllā ꝓpriam dicendi artem:sed quædam alia esse:quæ plus ad eloquentiā conferant.

In secūda laudat Antbonius Crassi sētentiā:& simul hortatur: vt explicet qd melius arti videat̄ anteponendū. In tercia crassus se cedere dicit tandem voluntati rogantis & suum de dicendo iudicium exponit:quod summa cum moderatione facit. Aut nullam:sed artis idolū fm Platonem:vt

Sic enim ait in gorgia. Aut pertenuem.id est exilem:& quasi vmbrā quandam. In verbi controuersia positum ac si diceret te cōsentiunt:verbo dissentiunt:& qui artem esse dicunt: & qui negant omnes quæ de arte præcipiunt̄ concedunt esse vtilia oratoribus. In hoc ergo tm differunt q; bi artem vllam esse negant:illi vero confirmant. Exposuit Antbonius: ex sententia Carneadis: & idem quod Carneades senserat dicit:sed diuersis verbis. Nam si ars:probat a' definitione: nullam artem esse hoc modo. Si artis proprietas semper fuit vt certus sui finem haberet qui certa scientia compræbendi posset. Ars vero rbetorica de rebus ambiguis & incertis tractat: non igitur ars est. Ab opinionis arbitrio vi

ro ista cōditione:duz mihi liceat negare posse:qd nō potero:et fateri nescire qd nesciā:licet inqt crassus vro arbitratu ꝓcūtemini. Atqui inquit Sulpitius:hoc oñdi qd mō Antonius exposuit: qd sentias:q̄rimus. Existimes ne arte aliquā eē dicendi Quid mihi vos nūc inquit Crassus tāq; alicui grę culo ocioso & loquaci: & fortasse docto atq; erudito quæstiunculā:de qua meo arbitratu loquar: imponitis: qñ.n.me ista curasse aut cogitasse arbitramini:¦& nō sp irrisisse potius eorū boim īpudētiā:qui quū in schola assedissent: & magꝝ boim frequētia dicere auderēt:siqs quid q̄reret. Qd ꝑmuz ferunt Leōtinū fecisse gorgiā:qui ꝑmagnū qddā suscipere:ac ꝓfiteri videbat̄: quū se ad oīa de quibus quisq; audire vellet:eē paratū denūciaret. Postea vero vulgo hoc facere cœpert bodieq; faciūt vt nlla sit res neq; tāta neq; tā iprouisa: neq; tā noua:d qua se nō oīa qui dici pñt: ꝓfiteant̄ eē dicturos. Qd si te Cota arbitrarer: aut te Sulpiti de iis rebus audire velle adduxissem huc grecū aliquē qui nos istiusmōi disputatōibus delectarer qd nec nūc quidē difficile factuz ē. Est.n.apd.M.Pisonē adolescentē iā huic studio dedi tū sūmo ingenio: nrīq; cupidissimus peripateticus Stapseas:hō eruditus nobis sane familiaris: & vt inter boīes peritos cōstare video: in illo suo genere oīm ꝑnceps. Quē tu inquit mihi Mutius Stapseā quē peripateticū narras. gerēdus ē mos adolescētibus Crasse:qui nō greci alicuius quotidianā loquacitatē sinevsu neq; ex scholis cātilenā requirūt:sz ex boīe oīm sapiētissimo atq; eloquētissimo:atq; ex to q. nō in libellis:sz in maximis causis & in hoc domicilio imperii & glie:sit cōsilio lingua q; ꝑnceps:cuius vestigia qui pers qui cupiunt:eius sententiam sciscitant̄. Equidem tequum in dicendo semper putauit deū tum vero tibi nunq; eloquētię maiorem tribui laudē: quā hūanitatis: qua nūc vti vel maxime decet:neq; defugere eā disputationē: ad quā te duo excellentis ingenti adolescentes cupi

delicet quæ eſt ex certo ſui fine: qui certa ſcientia compræhendi poteſt nō ex opinione vulgi: q̄ plærunq̄ fallitur. Varia ergo nō certa nam aliud eſt laudare. & vituperare: aliud defendere & accuſare: aliud ſuadere: & diſuadere. Varia ergo ꝓpter cōſtitutōes: & conſtitutionū partes: quæ in vnūquodq̄ genus incidere poſſunt. Ad vulgarē q̄ popularē q̄ ſenſum: ex his cōſtitutionibus ſumunt ea quæ maxime ꝓbabilia videnť: & ad ꝓſuadēdū accōmodata: quæ ergo ꝓbabilia ſunt: nō neceſſaria ſunt ſi nō neceſſaria: ergo incerta. Callidis: acutis ingenio. Peritis: ſtudio: induſtriis. Animaduerſa a callidis. Notata a peritis

Verbis deſignata generibus illuſtrata: ptibus diſtributa: His paucis verbis circūſcribit̄ id qđ vniuerſa rbetorica tractat videlicet qōnes. q̄ circūſtātiis induſe ſūt quas greci vocāt. Nam ciuilis qō quæ eſt materia rbætoricæ facultatis eſt hipothęſis. i. qō circūſtātiis inuoluta: nā thęſis eſt q̄ a dialecticis tractat̄. Orator vero ſi qn̄ thęſim ſumit vt hypotęſim cōfirmet: aſſumit: vt Cic. in miloniana: qui thęſim ſumpſit: liceret ne boiem interfici hoc aūt fecit: vt ad hypothęſim deſcēderet: nā cū thęſis ſit liceat ne interficere hominē: q̄ eſt qō ſine circūſtantiis: igit̄ nun quid licuerit miloni interficere Clodiū: q̄ eſt hypoteſis. i. qō circūſtantiis implicita

Circūſtātiæ ſunt: qs quid: vbi: cur: quō q̄n. Quū ergo qō ſit: vtrū licuerit Miloni interficere Clodiū: bæ circūſtantiæ indudūt̄ in hac qōne. Quis: milo: Quid: interficere. Cur: ga inimiciciæ interceſſerant. Quō: ex ſupiori loco cōtra locū inferiorē: Q̄n: tpe noctis. Ergo ſi thęſis ꝓbat̄: videlicet licere aliq̄n interficere hominem: quæ eſt qō ſine circūſtantiis (neq̄ em̄ hic: aut pſona: aut factum: aut loc⁹: aut cauſa: aut tps: aut oportunitas quæritur) multo facilius ꝓbabit̄ hypotęſis. ſ. licuiſſe miloni interficere Clodiū. Verbis deſignata: definita: vt quum dicim⁹ artem rbetoricā eſſe facultatē dicēdi: cuius materia eſt hypoteſis. Hypoteſis aūt definit̄ generibus. ſ. demonſtratiuo: deliberatiuo: & iudiciali. Omnes em̄ cauſæ. quæ ſunt ciuilis queſtionis ſub vno iſtorum generū cadunt: vel ſpeciales: & erūt thęſes: vel indiuiduc: & erunt hypoteſes Specialis in demonſtratiuo: vt ſi quæratur laus viri fortis. Indiuidua: vt ſi quæratur laus ſcipionis. In deliberatiuo cauſa ſpecialis incidere poteſt: vt ſi queratur de pace: aut de bello: vtrum pax an bellū ſuſcipiendum ſit: indiuidua: vt ſi querat̄ de pace: & bello pyrrbi. In iudiciali ſpecialis: vt ſi quæratur de maieſtate aut de repetundis. Indiuidua vt⁹ quæratur de maieſtate cornelii: aut de repetundis. C. Verris. Partibus. ſ. q̄s integrales vocant. ſ. inuētionē: diſpoſitionē: elocutionē: memoriā & ꝓnūciationē q̄ ideo integrales ptes dicunt̄: ga ſi qua earū defuerit impfecta erit oratoris facultas. Illi ſubtili definitōne: nā ita fortem ſupra definiuit: vt diceret nullā artē eſſe: niſi q̄ cognitis penituſq̄ pſpectis & in vnū exitū ſpectantib⁹: & nūq̄ falletib⁹ reb⁹ cōnerēť: Hac vulgari ac ſi diceret pingui. Sentit g̃ rbetoricā pinguí q̄dā ſone artē dici poſſe ſi minus illa ſubtili definitōe: nec em̄ pœnit⁹ artē repudiat: neq̄ oēm vim dicēdi i arte ponit. ſed q̄dā exiſtimat pluſq̄ ipſā artē ad dicēdū ꝓdeſſe poſſe. Ineptias efferatis. i. oñdatis: edatis & ſūma cū moderatōe logī vires ſuas extenuādo. Mgr̄: rbetor. Artifex: ſopbiſta. Alter em̄ p̄cepta dicēdi tradit: alter p̄ceptōes. exercet more circū forū ſupplex quoq̄ populo ire cogeret̄: nunq̄ adduci potuit: vt id pſente. Q. Scæuola gra-

unt accedere. Ego vero inq̄t iſtis obſeq̄ ſtudeo nec grauabor breuiter meo more qđ quaq̄ de re ſentiā: dicere ac primū illd qm̄ auctoritatē tuā negligere ſcęuola fas mihi eē n̄ puto: rn̄deo mihi dicēdi aut nullā artē aut ꝓtenuē videri: ſ̄ oēm eē cōtētionē iter boies doctos i verbi cōtrouerſia poſitā. Nā ſi ars definit̄. vt pauloañ expoſuit antōius ex rebꝰ penitus pſpectis plāeq̄ cognitis: atq̄ ab opiniōis arbitrio ſciūctis: ſciaq̄ cōpbēſis: n̄ mihi vīas oratoris eſſe vlla. Sūt: n. varia & ad vulgarē popularēq̄ ſenſū accōmodata oia gña bꝰ forēſis nr̄ę dictiōis. Sināt ea q̄ deſuata ſūt i vſu ac rōe dicēdi: bęc ab oibꝰ callidis ac pitis: aniaduerſa ac notata verbis deſignata: generibꝰ illuſtrata partibus diſtributa ſunt qđ fieri potuiſſe video. Nō intelligo: q̄ obrē nō ſi minus illa ſubtili definitione: at ac vulgari opinione ars eſſe videat̄: ſ̄ ſiue ē ars ſiue artis quedā ſiſ̄itudo: nō ē ea quidē negligēda vel̄ intelligēdus ē alia q̄dā ad cōſequēdā eloquētia eē maiora. Tū Antonius vehemēter ſe aſſentiri craſſo dixit: q̄ neq̄ ita āplecteret̄ artē vt bi ſolēret q oēm vim dicēdi in arte ponerēt: neq̄ rurſum eā totā ſicut plerīq̄ pbōr facerēt: repudiaret. Sed exiſtio inq̄t g̃tū te bis eē factus: ſi ita expoſueris q̄ putas ad dicēdū plus q̄ ipſam artē poſſe ꝓdeſſe Dicā eqdē quoniā iſtitui: petāq̄ a vobis inq̄t: ne bad meas ineptias efferatis: q̄ q̄ moderabor ipſe: nec vt q̄dā mgr̄ atq̄ artifex: ſ̄ quaſi vn⁹ ē togatorꝰ nūero: atq̄ ev forēſi vſu bō mediocris neq̄ oio rudis videar nō ipe aliq̄d a me ꝓmiſiſſe: ſ̄ fortuito i ſermonē veſtrū icidiſſe. Eqdē quū peterē mgr̄atū ſolebā in pbēſando dimittere a me Scęuolē: dū ei

uissimo:& sapietissimo viro socero suo faceret:& reliqua. Hoc ergo dicit in tãta se reuerẽtia sp̃ habuisse sœuolã:vt quoties magistratuũ petẽs ambire vellet:sp̃ illũ ad se dimitteret:ne illo p̃nte bas faceret inceptias:& tñ dicit se eo redactũ:vt illo p̃nte disputare cogat̃. Præstabo.i.p̃ te pendã:& est verbũ iuris. Ineptũ qđ em̃ ineptus est:quã supplicẽ cogi ppo:& ignobilius qbusq; supplicare. Nisi De cũ estad monicũ:q duo dicẽdi tñ tpa p̃scribit:scilicet quũ aut vera ducunt̃:aut necessaria.

SIC INQVIT IGITVR Crassus:instãte sœuola:& antonio naturã inqt maximã ad dicẽdũ vim afferre:quosdã tñ arte & doctrina politiores fieri:hoc autẽ caput in tres ptes diuidit̃. In prima Grassus oñdit plus ad elocutiã naturã quã artẽ valere:in secunda q̃ incipit:neq; em̃ disputãt iuuari q̃dẽ naturã ab arte: s; tñ hãc illi postponẽdã eẽ. In tercia q̃ incipit:nec hæc in eã sniam dicit nõ esse ab hoc studio dicẽdi desistẽdũ:etiã si aliq̃ in re nobis natura defuerit

ita dicere;:me velle esse ineptu;. Id erat petere blãdius qđ nisi inepte fieret:bñ nõ possz fieri: hũc aũt esse vnũ hoies ex oibus quo p̃nte ego ineptus eẽ mimevellẽ:quẽ q̃dẽ nũc meaz ieptiaz testẽ et spectatorẽ fortũa cõstituit.nã qđ ẽ ieptius:q̃ de dicẽdo dicere:quũ ipsum dicere nũq̃ sit nõ ieptũ: nisi quũ est necessariũ. Pergevero crasse inqt mutius Istã.n.culpã quã veteris ego p̃stabo. Sic inqt igr̃ crassus. Sẽtio naturã primũ:atq; igeniũ ad dicẽdũ nũ afferre maximã.neq; vero istis đ qbꝰ pauloañ dixit antõius scp̃toribꝰ artis rõnẽ dicẽdi et viã:s; naturã defuisse:nã aĩ atq; ingenii celeritas q̃dã motus esse debẽt:q ad excogitãdũ acuri:& ad explicãdũ ornãdũq; sintvberes et ad mẽoriã firmi atq; diuturni. S; qs ẽ q hæc putet arte accipi posse qđ falsu; est:p̃clare.n.res se hz si hec accẽdi:aut cõmoueri arte possint:inseri quidẽ & donari ab arte nõ p̃nt oĩa sũt.n.illa dona naturę:qđ de illis dicã:quę certe cũ ipo boie nascunt̃:linguę solutio vocis sonus latera:vires cõformatio q̃da; & figura totius oris & corpis neq;.n.hęc ita dico:vt ars aliquos limare nõ possit neq;.n.ignoro & q̃ bona sunt fieri meliora posse doctria:& q̃ nõ optĩa aliq̃ mõ acuitñ & corrigi posse. S; sũt q̃dã aut ita lingua hęsitantes. aut ita voce absoni: aut ita vultu motuq; corporis vasti at; agrestes:vt ẽt si ingeniis atq; arte valeãt:tñ i oratoz nũero venire nõ p̃nt. Sũt aũt q̃dã ita bisdã rebꝰ habiles:ita naturę mũeribus ornati vt non nati:s; ab aliquo deo ficti videat̃. Magnũ q̃ddã ẽ onus atq; munus susciꝑe atq; ꝓfiteri se eẽ oibꝰ silẽtibꝰ vnũ maxis đ rebꝰ magno in cõuẽtu boĩm audiẽdũ. Adest.n.fere nẽo:q ñ accutius at; accrius vitia reprehendat q̃ ea laudet:q̃ recta videat. Ita quicq ẽ in quo offendit̃: id ẽt illa q̃ laudãda sũt obruit: neq; hęc in eã inquit; disputo:vt boies ad lentes: siquid naturale forte nõ habeãt oĩno a dicendi stodio deterreã. Quis em̃ nõ videat. C. Lælio æquali meo magno bonori fuisse bomĩ nouo illam ipsam quacũq; assequi potuerit in dicendo

Naturã atq; ingeniũ:aut epbegesesis ẽ: aut endiadis.i.naturale igeniũ:aut ingeniũ ꝓ natura ponit̃. nã hic de bonis animi & ingenii dictur? est q̃ sint necessaria oratori:primo de bonis ingenii tractat.

His scriptoribus de qbus paulo ante dixit antbonius:nã etiã mediocriter disertos scripsisse de arte dixit nõ tñ eẽ eloqntes. Celeres qdã motus. ꝑmptitudo quedã debet esse ingenii. Ad excogitãdum:ad inuentionẽ ptinet. Ad explicãdũ ad dispositionẽ. Ornadum:ad elocutionẽ:ergo hic oẽs ptes integrales rhetorice facultatis complectit̃. nisi ꝓnunciationẽ:de qua hoc loco dicit:quia vt diximus hoc loco tractat de bonis animi: & ingenii:quæ oratori necessaria sunt.

Prædare em̃ res se habet nõ solũ hæc arte tradi nõ p̃nt: verũetiam res optime se habet:si erunt in aliquo:& arte accẽdi & inuitari poterunt:ne quodammodo torpescant. Lingue solutio:hoc ptinet ad ꝓnunciationẽ Solutio:expeditio vocis:q̃ consistit in magnitudine:firmitudine: & molitudine:harũ duas sibi natura vendicat.s.magnitudinẽ:& firmitudinẽ: sed firmitudo etiã exercitatõe compat:magnitudo tota naturæ ascribit̃:firmitudo partim naturæ datur:partim declamatõe cõfirmat̃ mollitudo tota exercitatiõe comparat̃. Lingue solutio:ne pplexa lingue sit. Vocis son? ad magnitudinẽ ptinet latera:ad firmitudinẽ. Conformatio q̃dã:ad motũ corpis ptinet:q ad oĩonez cõformãdus ẽ:Et figura:ad vultus venustatẽ:nã vultus fingit̃ pro q̃litate rei:mõ tristis:modo lęt?:modo acris:modo demissus:vel ad indignationem cõcitandã vel ad misericordiam commouendam.

Neq; enim hæc ita dico. Secunda ps principalior:in qua ostendit iuuari quidem naturam arte:se tamen hanc illi præponendam esse. Acui:vitium ingenii acuit̃ viciũ corpis corrigit̃. Lingua hæsitantes:balbutiẽtes. Voce absoni:effœminata voce:vultu in venusto. Habiles aptitudine corpis. Acrius:seueri?. Vastũ corpis gestu. Fœdũ:figura vultus.

SED Q VIA. Quibus rebus ornãdus sit: atq; instruẽdus futurus orator. Crassus ostẽdit seu Cice. sub psona crassi. Diuidit̃ at caput hoc in ptes sex: qs suo quasq; loco declarabimus. Coniũgit̃ aũt cũ superiori hoc mõ. Nõ ego inqt in eã sniam disputo: vt a discẽdi studio deterreã: sed qa de oratore q̃rimus: ciusmodi signãdus e. Detractis oibus viciis: bono ordine vsus est: nã primo vicia detrabunt̃: & sic oi laude cumulat⁹ eẽ pt orator: nec eñ si vicii aliq̃d ineſſe oi laude posset eẽ pfectus. Varietas causarũ cãe oẽs dupliciter consideranda: aut in se: aut extra se. In se vt quibus de reb⁹ agendũ sit: magnis an paruis: publicis an priuatis: pecuniariis an capitalib⁹ Extra se: vt ad quos ptineant: ad sũmos an ad infimos: an ad mediocres: an nobiles: an ignobiles: an priuatos: an ad eos qui cum imperio sunt. Multitudo litiũ. quia & de reb⁹ magnis & paruis: & publicis: & priuatis sunt. Litiũ: criminaliũ cum odio. Causarũ forensiũ: sine ira & odio. Varietas: qa aliæ ad summos pti nent: aliæ ad infimos: alie ad mediocres: Turba multitudo indocta. Barbaries: ineptitudo. Dat locũ: etiam si admittat oratores indocto: & ignobiles multitudo forẽsis indocta: inueniẽdus tñ nobis est: q sit oi laude pfectus: & cumulat⁹ orator. Itaq;: pticula est inceptiua hoc loco

His artibus. s. minorũ bistrionũ: a qb⁹ nõ vtilitas quæritur: sed tñ voluptas: & oblectatione: est eñ argumẽtũ a minori ad maius: si in rebus minimis tanta iudicando diligentia vtimur: vt nihil ineptũ pati possumus qd in oratore faciemus tanta. Nullæ em lites quẽadmodũ inquit nõ cogunt̃ boues i theatro mimos ineptos pati: ita nullæ causæ sũt: quæ cogant boues malos oratores in foro ppeti: iudicãdi eñ libertas omnibus data est

Non vt illis satisfaciat: qbus est necesse. s. iudicibus. Egregius inqt orator debit opa: vt porando causas non solũ his ad quos iudiciũ ptinebit. s. iudicibus satisfaciat: verũetiam aliis ad quos nihil iudiciũ causæ ptinebit. Rõ est: qa iudices siue causam ornate: & copiose: siue inculte: & ieiune poraueris: ipsi qd rectũ erit iudicabũt. At cæteri q extra causam honestam rudi: & incuita orõne tractaueris causa improbabunt: sin turpem ornate & splendide ac subtiliter portaueris eam probabunt. Tam & si id accidere non potest: dico eos etiam: qui optime dicũtur. timide ad dicendum accedere: quod nisi fecerit imprudentẽ iudicẽt: cuius pfectus orator non potest nisi timidus ad dicendum accedere. nouit enim dicendi difficultatem. Dicendi difficultatem: actionis ipsius onus & laborem. Variosq; euentus: vt non modo non leniat id quod quærit: sed exasperet auditorem.

Expectationẽq; hoim ne nõ satisfaciat auditoribus. maiora quædã expectantibus. Nihil põt dignũ re. dignũ nomie oratoris. dignũ hoim auribus efficere atq; quãta sit Ciceronis: copia. ex hoc facile comprehendi potest: qui quum sepius partes quinq; rhetorice facultates integrales innuat: id tamen varie facit: vt aliud dicere videat̃: vt hoc loco. Nam dicit dignũ re innuit inuentionẽ cum dicit dignum nomine oratoris. innuit dispositio-

mediocritatẽ. Quis vim eq̃lẽ meũ. Qu. Variũ vastũ boiez atq; fœdũ: nõ it elligit illa ipa facultate q̃ cunq; bũit: magnã esse in ciuitatẽ gram cõsecutũ. Sed qa de oratore q̃rimus: fingẽdus ẽ nobis oro ne nra detractis oibus vitiis orator atq; oi laude cumulatus: neq;. n. si multitudo litiũ: si varietas causaz: hæc: si turba & barbaries forẽsis dat locũ vim vitiosissimus oratoribꝰ idcirco nos hoc qd querimus omittemus. Itaq; in his artibꝰ in qbꝰ nõ vitlitas q̃rit̃ necessaria sz aĩ libera q̃dã oblectatio: q̃ indiligẽter & q̃ ppe fastidiose iudicamus. Nullę eñ lites neq; cõtrouersie sunt q̃ cogãt boies: sicut in foro nõ bonos oratores: itẽ in theatro actores malos ppeti. Est igit̃ oratori diligẽter puidẽdũ nõ vt illis fatisfaciat: qbꝰ necesse ẽ. sz vt his admirabilis eẽ videat̃ qbꝰ libere liceat iudicare. At si q̃ ritis plane qd sentiã: enũciabo: apd boies familiarissimos: qd hucsp tacui: & tacendũ putauit mihi etiã q̃q; optie dicũt: q̃q; id facillie atz ornatissime facere pñt: tñ nisi timide ad dicẽdũ accedãt: et ĩ exordiẽda orone pturbãt̃: pene ĩ pudẽtes videt̃. tã et si id accidere nõ põt. Vt. n. qs optie dicit: ita maxime dicẽdi difficultatẽ: variosq; euẽtus oro is expectatõnẽq; hoim ptimescit. Qui vero nihil põt dignũ noie oratoris: dignũ hoim auribꝰ efficere atz edẽ. ẽ mihi ẽt si cõmoueat̃ ĩ dicẽdo tñ ipudẽs vr. Nõ. n. pudẽdo sz ñ faciẽdo id qd nõ decet: ipudẽtię nomẽ effugere debem⁹. Quẽ vero ñ pudet id qd ipleriscq; video: hũc ego nõ repbẽsiõe solũ: sz ẽt pœna dignũ puto. Eqdẽ et ĩ vobis aĩaduertere soleo: et ĩ meipo sępissime expior: vt exalbescã ĩ principiis dicẽdi: & tota mẽte atz oibꝰ artibꝰ cõtremiscã. Adolescẽtulus vero sic ĩ initiis dicẽdi ĩatus sũ: vt hoc sũmũ bñficiũ. Q. maxio debuerĩ q; cõtinuo cõsiliũ dimisserit: sil'ac me fractũ ac debilitatu: metu viderit. Hic oẽs assensi significare: & colloq; iter se cepert. fuit. n. mirificus qdã i Cras

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

hem quũ dicit dignũ auribus hominũ efficere: ostendit elocutionẽ quũ dicit edere intellígit ꝓnunciatiõ
nẽ q̃ sine memoria eẽ nõ põt. Sed diceret aliqs quõ: cũ dicit dignũ noie oratoris ad dispositionẽ pertinet
Similitudo ẽ nõ longe quæsita: nã sicuti imperatoris ẽ ꝓinde ac iẽ instruere: ita oratoris ẽ callide argumẽ
ta locare qđ dispositionis ẽ. Ea. n. docet quẽadmodũ argumẽta Ponanẽ vt i prima frõte & i extrema parte
oronis validiora argumẽta ponanẽ i medio debiliora q̃ si p se Ponanẽ nihil cũ aliis cõiunẽta plurimũ ef-
ficiũt. Tũ impudẽs qa plus suscipit q̃ ꝓstare possit & iõ siue tõ noueat siue nõ tæ impudẽs ẽ. Equidẽ
& in nobis ꝓbat exemplo pfectũ orato-
rẽ in principio cõmoueri. Et exalbescã
.i. palescã. Adolescẽtulus vero: si ꝓue-
ctiori ætate palleſco: qđ adolescẽtulus: fa
cere debuerã. Accusatiõis quã intẽde
rat cõtra. C. Carbonẽ: sicut supra vidistis

so pudor q tñ nõ mõ nõ obesset eius oronis: sz etiã ꝓbitatis cõmẽdatõe ꝓdesset. Tũ Anto. Sæpe vt dicis inqt aĩaduerte Crasse & te & cæteros oratores sũmos. q̃q̃ tibi par mea sñia nemo nunq̃ fuit: in dicendi exordio ꝓmoueri. Cuius qdẽ rei cum causam querer ẽ quidnã eẽt cur vt in quoq̃ oratore plurimũ eẽt: ita maxime is ptimesceret: bas causas inueniebã duas. Vnam q̃ intelligerẽt ii quos vsus ac natura docuisset nõnũ q̃ sũmis oratoribꝰ nõ satis ex sñia euẽtuz dicẽdi ꝓcedere. Ita nõ iniuria quotiẽscunq̃ diceret. id qđ aliqñ alicui nimis posset accidere ne illđ ipm acciderẽt timere. Altera est hęc de q̃ q̃ri sæpe soleo: q̃ cæterarũ hoies artiũ spectati & ꝓbati siqñ aliqđ minus bñfecerint q̃ solẽt aut noluisse aut valitudie ipeditos: nõ potuisse cõseq id qđ scirẽt: putãt. Noluit inqunt bodie agere Roscius: aut crudior fuit Oratoris peccatũ liqđ est aĩaduersũ: stulticię pctm vr. Stulticia aũt excusationẽ nõ hz. Quare nemo videt aut qa crudus fuerit: aut q̃ ita maluerit stult? fuisse quo etiã grauius iudiciũ in dicẽdo subimus. Quotiẽs em dicimus totiẽs de nobis iudicat: at q sed in gestu peccauit. nõ cõtinuo existimat nescire gestuz cuius aũt i dicẽdo qđ reꝑbẽsuz ẽ. aut ęterna in eo aut certe diuturna valet opinio tarditatis. Illđ vero qđa te dictũ ẽ: eẽ ꝓmulta q̃ orator nisi a natura brẽt nõ multũ a mgro adiuuaret: valde tibi assentior inqt eoq̃ vl maxie q̃ ꝓbaui sũmũ illũ docto rẽ alabãdẽsem appoloniũ q cuz mercedẽ doceret tñ nõ patiebat eos quos iudicabat ñ posse oratores euadere opam apđ sese ꝑdere dimittebatq̃: et ad quãcũq̃ artẽ putabat eẽ aptũ ad eã ipellere atq̃ hortari solebat. Satis ẽ. n. ĩ ceteris artificiis ꝓcipiẽdis tãtũmõ simile eẽ hois & id qñ tradat vel etiã inculcet siqs forte sit tardior posse ꝓcipere aio & memoria custodire. nõ querit mobilitas linguæ nõ celeritas verborũ nõ deniq̃ ea quæ nobis nõ

Quinto maxio: ꝓtori iudici illius causæ. Cõsiliũ dimiserit: & rem in sequentẽ diẽ reiecerit. Oẽs. s. qui aderãt: assensi sunt huic de oratore sentẽtiæ. Probitatis: q̃ ex pudore ꝓcedit. Tũ Antonius. Hæc ẽ secũda ps in q̃ Antoni? exequitẽ quid ita: maxie sit: vt optimus q̃sq̃ orator fuerit ita ad dicendũ timidus accedat: & duas causas eẽ dicit. Sũmos dixi sũmos oratores q̃q̃ nemo orator sit tibi paro Crasse mea quidẽ sñia. Permoueri: ꝓturbari. Plurimũ. s. facultatis. Natura: rõ dicẽdi. Vsus expientia. Nõ iniuria: imo iure Queri ꝓ conq̃ri. Spectati cogniti dari & insignes. Noluit: ꝓbat exẽplo cæterarũ artiũ hoies excusari

Roscius min?. nobilissim?: hic vnq̃ spectãte populo gestus: nisi q̃s domi meditatus fuisset ponere solebat: vñ & vulgi primoz: & principũ familiaritatem adeptus ẽ sicut etiã Vale. dicit: Dicit g̃ nulla ẽ excusatio i oratore: sicut in cæterarũ artiũ artificib? vt in mimica arte. Nã si Roscius i scæna se aliqñ ieptũ oñderit nõ dicũt eũ nescisse q̃ aut noluisse aut valitudine ipeditũ nõ potuisse q̃ si peccat orator stulticia credit esse peccatum. Crudior quia non potuit stomacho indigesto: & crudo gestus agere cõsuetos & decoros

Nemo. s. orator. Alabandẽsem Apolloniũ Alabandæ Asie minoris oppiduz fuit quod Appolloni? appellat cistã inuersam: scorpionum plenã: quorũ illic magna vis est quo ideo dixit appollonius: quia oppidum subiacet duobus ꝓmontoriis in speciẽ cistæ inuersæ imminẽtibus. Non posse oratores. s. ineptos a natura. Similem esse bominis. id est instrumẽta qualiacunq̃ bũani corporis babere conformia modo babeat vultum ipm & linguã q̃ instrumẽta humano corpori cõuenientia sunt. Inculcet: iteratio est sæpius eadẽ iterãdo ingerere. Facies totius corpis forma. Vultus oris venustas. Sonus gratia linguæ. In oratore autẽ ostendit quãta sint q̃ in pfecto oratore sunt requirenda: bæc videlicet.

Acumen dialecticorum: ꝓpter logicẽ quæ ẽ ratio disserendi: & diuiditur in inueniendi. & iudicandi rationem: illam topicem id est localem banc Analecticem id est resolutoriam vocant. nam nisi quis argumentandi ration ẽ optime calluerit rationes suas assuerare non poterit: nec ad

uersariorum refellere: quod est in oratore potissimū. Sententiæ philosophorum nam ex philosophia senientiæ graues eliciuntur: sine qua inanis & puerilis erit oratoria facultas. Verba ꝓpe poetarū: nā magnā inter se affinitate habent oratorēs & poetæ: sicut etiā Quinti. ostēdit. Memoria iurisconsultor̄ nulla em̄ facultas ē q̄ maiorē memoriā desideret. q̄ iuris quilis scia: q̄ nihilominus ē oratori necessaria. Gestus pene: ideo dicit pene: qa tā etsi necessari⁹ ē gestus: tm̄ venustus eē debet cū moderatōe maiore: quā minimi seruare soleāt. Quæ. n. singulā rū rer̄ artifices. b. d. singulas artes singuli artifices dūmō teneāt satis ē. Omēs artes nisi i pfecte tenuerit orator: vt de bis disserere possit: si necessitas iciderit ꝓbari nō pōt. Tū Crassus: Hæc est q̄rta pars huius capitis in q̄ Crassus arguit negligētiā oratorꝝ ætatis suæ: q̄ videlicet i rē maiori atq; vtili minus diligentiæ adhibere soleant q̄m in re minori: & in vtiliori vt in bistrionica in qua tm̄ diligentiæ adhiberi solet: vt nihil omnino offendatur. In artificio. s. bistrionica. Opera quā tenui & leui: hic plane inuit bistrionomiā sed libratē loquit̄. Tenui: vbi iocosa non seria tractantur. Leui vbi ficta & nō vera Rursus tenui vt comica: leui vt tragica.

Nihil ē tā insigne nec tā ad diurnitatē vt ē illud: Scribit in marmore læsus. Nisi pfectū: vt nihil nisi cū sūma venustate. vt vel ineptū: vel inuenustum: vel nisi qd cōgruū esse videat̄. Moueat atq; delectet vt sit grauis qa etiā modestus mouere potest: delectare aūt nisi gratus. Absolutionē: vt nihil supsit. Perfectionēq;: vt nihil abundet. Nō potest: ad pfectionē. Vitiose facit ad absolutionem.

Quem deniq; ne decet: sic supra nihil nisi vt ita deceat. Num tu igit̄ inquit hoc cū superiore cōiungitur vbi ostenditur ad oratoriā artē magis ad hortādos qui ingenio & natura valet: q̄m deterrendos qui his reb⁹ tm̄ mediocriter a natura videant̄ esse muniti: & est sensus. Q̄n quidem oratoriam vim tantam esse vis quanta nos consequi non possumus ergo ad alianos studia adhortaris. Tamen hæc quæ sunt in specie posita id est quæ sunt in promptu videlicet vultus & oris dignitas aptitudo membrorum: gestus moderatio. Hæc sunt vt perspici possint. Quem solent græci. scilicet rhetores de hac arte præcipientes. Motu: ad gestus corporis. Neq; ipso habitu: ad aptitudinem. Forma ad qualitatem. Pleniorem nō muliebrem sed virilem. Suauiorem: non horridam: sed humanam. Quibus. id est alīquibus.

Et de hoc vno minime ē facile præcipere eo q̄ id naturale est. Sicut vnus paterfamilias. id ē tāq; occupatus homo. si possumus fingere: facies: vultus sonus. In oratore aūt acumē dialecticor̄: sīnia phōr̄ verba ꝓpe poetar̄: mēoria iurisconsultor̄: vox tragœdor̄ gestus pene sūmorū actor̄ ē reqrēdus. Q̄robrē nihil in hoīm gñe rarius pfecto oratore iueniri pōt. Quę enī singularū rer̄ artifices: singula si mediocriter adepti sūt ꝓbant̄. ea nisi oīa sūma sint ī orarore ꝓbari ñ pñt. Tū Crassus: atq; videinqt ī artificio: et opa: q̄ tenui & leui q̄to plus adhibeat̄ diligētię q̄ ī hac re q̄ cōstat eē maximā. sępe. n. soleo audire roscii quū ita dicat se adhūc repisse discipl'm quē qdē ꝓbare potuisset neminē nō quo nō eēnt q̄dā ꝓbabiles sz̄ qa si aliq̄d mō eētvitii id ferre ipse nō posset. Nihil ē. n. taz̄ insigne nec tā ad diuturnitatē mēorię stabile q̄ id in quo aliq̄d offenderis. Itaq; vt ad hāc similitudinē huius bistrionis oratoriā laudē dirigamus: videtis ne q̄ nihil ab eo nisi pfectū nihil nisi cū sūma venustate fiat nisi itavt deceat: et vt oēs moueat atz̄ delectet. Itaq; hoc iādiu ē cōsecutus vt ī quo q̄sq; artificio excelleret: is ī suo gñe Roscius diceret̄. Hāc ego absolutiōez̄ pfectionē q; ī orare desiderās: a q̄ ipse lōge absū: facio ipudēter. Mihi. n. volo ignosci: ceteris ipe ñ ignosco: nā q nō pt q vicios facit quēdeniq; ne decet: hūc vt Appollonius videbat ad id qd facē possit detrudēdū puto. Nū tu igit̄ inqt Sulpitius: me ad hūc cottā ius ciuile aut rē militarē iubes discere nā qs ad ista sūma atz̄ ī oī genere pfecta pt puenire. Tū ille: Ego vero inqt qd ī nobis egregiā quādaz̄ ac p clarā idolē ad dicēdū eē cognoui Iccirco hæc exposui oīa. nec magis ad eos deterrēdos q̄ nō possēt q̄ ad vos q posletis exacuēdos accōmodaui oīoem meā: & q̄q̄ invtroq; vīm sūmū eē igentū studiūq; pspexit tm̄ hæc q̄ sūt in specie posita de quibus plura fortasse dixi q̄ solēt græci dicere: in te. sulpiti diuīa sunt. Ego. n. neminem nec motu corporis neq; ipso habitu atq; forma aptiorē: nec voce pleniorē aut suauiorē mihi vidēor audisse qui quibus a natura minora data sūt: tm̄ qui illud asse qui pñt vt biis qui bñt. modice & sciēter vtant̄ & vt ne dedeceat. id. n. ē maxime vitādū. Et de hoc vno mīme ē facile pcipere: non mihi mō qui sicut vnus pfamilias bis de rebus loquor: sed etiā ipsi illi Roscio: quē sæpe audio dicere caput esse artis decere: qd tamē vnū id esse qd tradi arte nō possit

cūt patrefamilias in adminiſtrāda familia occupati ſūt. Caput eē artis. i. ſummā artē eē docere. Sz ſi placet ita loqr̄ q̄ſi laborē būc de rōne diſcēdi a ſe reiicere cupiat & alio trāſferre ſmonē. Nr̄o ſenatorio more nō rbetoꝝ more. Mimevo. ſ. ſmonē alio trāſferam⁹. Hæc ē ſexta ps i q̄ dicit craſſus: cæteras quidē artes ſtudio ac deſiderio vehemētiori cōparari: ſed p̄cipue oratoriā artē. Quoniā retines nos: ga nos ad dicendū nō ineptos eē cōfirmas. Iſta duo mediocri eloquēcia ſicut tu dicis. Nō nimis deeſſe: liptote ē & meritū ſuū extenuat. Quid cenſes. ſ. aſſumendū. Studia deſideria. Ferat ducat: Nihil inquit p̄deſt deſideriū veniendi aliq̄: niſi viam cognoueris: q̄ quo cupias: puenire poſſis. Ferat ducat vt Vir. quæ fert acherōtē ad vndam: Abducat: ſiſtat. Leuius on⁹. dedarat quare leuius: ga nō de oratoris arte: ſed de mea quātulacunq; ē facultate quæritis. Reconditā: q̄ percipi itellectu no poſſit. Difficilē: quæ rōe cognoſci nō poſſit. Magnificam amplitudine'. Grauē: dignitate. Odiē optatū cotta. Sulpitius maiore quadā animi leticia repletus in bæc verba irrūpit p exclamationē. Inſidiando fallendo quum aliud agere viderer. Speculādo: captādo obſeruādo tpa oia & momēta. Quid ageret: tunc quū ſe exerceret Lectore Deypbilo: bic erat Craſſi id̄ē lector. Nā principes Romani lectores tenere ſolebāt: quos legētes audirēt quum ipſi occupati eſſent vt legere non poſſent: ſicut in conuiuiis.

TVM CRASSVS. Hic tertius tractatus eſt in quo quæritē de totius facultat⁹ rbetoricæ artificio atq; exercitatiōe dicēdi. Huius primuꝫ caput duas partes habet. In prima breuiter & quaſi p tranſitū facultatis rbetoricæ mēbra parteſq; eius tangit. Et primum quidem quid ſit oratoris officium. deinde materiam: poſtea quæſtiones: ſiue vt alii dicunt: cauſarum coſtitutiones: Inde de genera: & ſpecies earum poſtea d̄ partibus rbetoricæ facultatis: item de oīonis ipſius partibus. Poſtremo de orationis elegantia: compoſitione & dignitate. In bis enim partibus & membris vniuerſa rbetorica continetur. In ſecunda parte: quæ incipit: in bis dicit artificium non nibil prodeſſe. exercitationem tamē primā ac potiſſimā eſſe i elocutia. Tum craſſus: de artificio rbetoricæ facultatis dicturus nitat arrogantiam. dicens in ſe nibil eiuſmodi eſſe q̄d de re tanta audire velint. Reconditum. obſcurū. Nibil expectatiōe veſtra dignū qui audire maiora expectatis: Nouū: quod nūq; cognitū fuerit. Liberaliterq; educato: liberaliter educanē qui bis artibus inſtituunē: quæ liberales appellātur.

Contrita: vſitata tracta eſt translatio a veſtibus quotidiano vſu pertuſis. Primum oratoris officiuꝫ. Oratoris inquit officiū ē dicere appoſite ad p̄ſuaſionē: deinde materiā ipſam aggrediē in q̄ verſarē.

Sed ſi placet ſmonē alio trāſferamus: et nr̄o more aliqñ nō theodorico loquamur. Mimevero inqt Cotta: nūc. n. te iā exoremus neceſſe ē. qm̄ retines nos ī b̄ ſtudio: nec ad aliā dimittē artēvt nob̄ explices q̄cq̄d ē iſtā qā ī dicēdo tu potes. neq;. n. ſumus nimis auidi: iſta tua mediocri eloquētia cōtēti ſumus idq; ex te q̄rimus: vt ne plus nō aſſeq̄mur q̄p quātulū tu ī dicēdo aſſecutus es qm̄ qua a natura expetēda ſūt: ea dicis ñ nimis deceꝫ nobis: q̄d p̄terea eē aſſumēdū puteſ. Tū Craſſus arridēs. Quid cēſes inqt Cotta: niſi ſtudiū et ardorē quēdā amoris ſine quo quū invita nibil q̄cq̄ egregiū tū certe boc q̄d tu expetis: nēovnq̄ aſſeq̄t: neq; vero nos ad eā video: eē adortādos: quos quū mibi quoq; ſitis moleſti nimis ēt flagre itelligo cupiditate: ſz p̄fecto ſtudia nibil p̄ſūt p̄uenīēdi aliquo niſi illā q̄d eo quo itēdas ferat: abducatq; cognoris. Quare qm̄ mibi leuius quoddā onus īponitiſ: neq; ex me d̄ oratoris arte: ſz d̄ bac mea quātulacūq; eſt facultate q̄ritis: exponā vobis ñ quādaꝫ aut recōditā aut valde difficilē aut magnificā aut g̃uē cōſuetudis mee q̄p quōdā ſolitus ſū vti quū mibi in iſto ſtudio verſari adoleſcenti licebat. Tū Sulpitius. O diē Cotta nobis inqt optatū: quod. n. neq; p̄cipibus vnq̄p nec inſidiādo: nec ſpeculando aſſequi potui: vt quid Craſſus ageret: meditādi aut dicēdi cauſa: nō mō videre mibi ſed ex eius ſcriptore & lectore Deypbilo ſuſpicari liceret: id ſpero nos eſſe adeptos: oīaq; iā ex ipſo quī diu cupimus cognituros. Tū Craſſus: At q̄ arbitror Sulpiti quū audieris: ñ tāte hęc admiratuꝫ q̄ dixero q̄p exiſtimatuꝫ. tū quū ea audire cupiebas. cām cur cupe res ñ fuiſſe. Nibil. n. dicā recōditū nibil. expectatiōe veſtra dignum. nibil aut inauditū nobis: aut cuiq̄p nouū. nā p̄ricipi illud q̄d eſt boīe ingenuo liberaliē q; educato dignū ñ negabo me iſta oīm oratoris officiū deinde eē oēm orationē: aut de diffiuita rei quæſtione. Quæſtio ciuilis materia ē rbetoricæ facultatis. Oīs aūt quæſtio: aut finita eſt aut infinita. infinita tbeſis eſt: finita bypotbeſis. Tbeſis porro duplex eſt: tbeoricæ & practicæ. Tbeoricæ eſt quæ diuina cognoſcit: Practicæ quæ in bominum nego

ciis:&'ciuili disceptatione versaf. Superioris exemplū buiuscemōi ē:qlis sit forma mūdi. Multi.n.dicunt mūdū in modū speræ ee collectū multi oblonga rotūditate ee formatū multi plena facie:multi quadratā: multi in camere modū.s.vt sub terra nō sit similis:ac supra caput ē mūdi facies posterioris erit boc exemplū. Et qd sit bonū pter honestatē Stoici dicūt:honestate solā bonū ee. iam multi disputāt:vtrū & vtilitas bonū sit. Et thesis qdē theorice oio oratori tollit:practice aūt ita tollit vt eiusmōi nō sit liceat aūt ei pargumēto pferre: Vt si quaraf vtrū recte fecerit Romu. quū facinorosis boibus asylū retulit & virgines rapuit. Qui bāc thesim pbare voluerit:oportebit dicere aliqd bonū esse pter honestū videlicet vtile. qd quū pbauerit:redigat id ad cōmodū suæ causæ dicēs: Bene ergo fecit romulus:qui in ciuitate constituenda vtilitatis rationē habuit. Hypothesis aūt qd dr circūstantiis iuoluta:q sunt qs:qd cur. vbi qū. quēadmoduz.i.qbus adminiculis. Quis respicit psonā. Quid factū. cur causam. Vbi locū. Quādo tps. Quib? adminiculis opportunitatē. De hac g materia loquit. Lfinita & infinita. In vtraq autem re: Hic succincte peurrit oēs cōstitutiones. Ois em res q habet in se positā in dictiōe:ac disceptatione controuersiā aut facti:aut generis: aut nōminis:aut actionis: cōtinet quæstionē facti cotrouersia est. Quū quærit factū ne sit in quo cōtinetur & dictū. Nominis quū quærit. quid sit. Generis quū quærit q̄le sit. Actionis quū quærit:more an legibus res in iudicū venire possit. Quum de facto quærit:cōstitutio coniecturalis appellatur. Cōiecturis.i.quærit:factū ne sit. quū aūt de noie cōtrouersie est.i. quū de facto cōstat:sed quærit quō id factū noie appellet:qa vis vocabuli diffinieda verbis ē: cōstitutio diffinitiua noiat. Cū vero & de facto & de noie conuenit. sed qrit. q̄le sit id qd in iudicio versat: constitutio generalis vocat. At quū talis fuerit cōtrouersia: vt ab alio nos accusari debere dicam?: aut nō bos sed alios: accusari: aut nō apd bos q alios nō hac lege q alia: nō hoc crimie sed alio: nō hac pena sed alia: trāslatiua dr cōstitutio: qm ī his oib? de trāslatiōe actiois cōtrouersia ē: & facti qdē cōtrouersia ī oia tpa pt distribui: pteritū: pns & futurū. De pterito: vt si quarat. Nunqd Aiacē Vlyxes occiderit. In psenti vt si quarat: Bono ne aio sint erga rēpu. flagellani. De futuro vt si Carthaginēses reliquærim? incolumes: nunqd sit commodi ad rempu. puentuz. Generalis autē constitutio in duas ptes diuidit: in iurisdicialē: & negocialem. Iurisdicialis semp de pterito ē: est autē quū factū conuenit: sed iure an iniuria quærit. Negocialis de futuro. de iurisdiciali constitutione boc erit exemplū. Si quarat: Verri licuerit ne pecuniā a siculis accipere. In negociali autē de futuro. Viro forti pmiū det vir fortis pmiū inimici mortē petit: Iurisdicialis est in q̄ æqui & recti natura: & pmii: aut penæ ratio quærit. Hæc diuidit in absolutā q̄litatē & assumptiuam. In absoluta q̄litate æqui & recti natura q̄rit. In assumptiua vero pmii. & penæ ratō quærit. Quæ assumptiua q̄ttuor ptes habet: concessionē remotionē criminis: relationē criminis: comparationē. Concessio duas ptes habet purgationē: & depcationē. In purgatione tria sunt: imprudētia: casus necessitas. In purgatione factū concedit. sed faciētis animus excusat: In depcatione vero factū & culpa concedit: sed tamen venia postulat. Et bæ quidē partes sunt iurisdicialis cōstitutionis: nam negocialis nullas ex se artes fundit: & bæ quidē constitutiones sunt: q ex re ipsa sumunt disceptationis cōtrouersia: q em in scripto cōtrouersiæ versant sunt: scriptū. ambia. ambiguū: cōtrariæ leges: & sub hac cōstitutiōe status cōtinet. Aut qd nōnulli addūt: recte ne factū ee videat. h.d. qa boc supfluo faciūt: nā q̄rere q̄le sit sub generali cōstitutioe cōtinet. Aut ambigue: ambiguū dicit qd in duas vel plures ptes trahi potest. Cōtrariæ leges: quum alia vetat: alia permittit. A sententia scriptura: bæc cōtrouersia fit. quū altera pars sentētiā: altera scriptū defendit. Subiecta quædam esse argumenta: nam vnaquæq constitutio propria habet argumēta quibus confirmari potest. Sed causarū. Nunc breuiter perstringit tria genera causarū. [illegible]ciale demōstratiuū & deliberatiuū. Iudicialis finis est æquitas. Omnia em argumenta quæ in hoc genere tractant contendunt vt æquū esse ostendat id de quo agitur. Deliberatiui finis est vtilitas. Demonstratiui vero laus vel demonstratiui finis est honestas: deliberatiui honestas: & vtilitas. A communi quæstione. videlicet ab infinita quæ thesis dicitur. In quinq partes: quinq partes integrales perstringit rhetorice facultatis. scilicet inuentionem: dispositionem: elocutionem memoriam & ponunciationem. Deberet reperire ad inuentionē ptinet. Inuenta non solum ordine sed etiā momento tangit dispositionē. Disponēdi aūt duo genera sūt. Vnū quidē ē ab artis istitutiōe pfectū. Alteq quod est ad casum tpis accommodatū

cōmunia et cōtrita pręcepta didicisse. Primū oratoris officiū esse dicere ad persuadenduz accōmodate. Deinde esse omnez oronem aut de infinitæ rei qōne: siue designatiōe psonaz: aut tpoz aut de certis in personis actpibus locata. In vtraq aūt re quicquid in cōtrouersiā veniat: in eo queri solere. aut factū ne sit. aut si ē factū. q̄le sit: aut etiā quo noie vocet. aut qd nōnulli addūt. rectū ne factū ee videat. Existere āt cōtrouersias etiaz ex scptis in terptat ei quo aut ābigue qd sit scriptuz: aut cōtrarie. aut itavt a snia scptura dissentiat. His āt oibus partibus subiecta q̄dā ee argumēta ppria sz cāz quę sūt a cōi q̄stione seiūcte. parti in iudiciis versari. partim in deliberatōibus. esse etiā genus tertiū qd in laudādis aut vituperādis boibus poneret certosq ee locos: quibus ī iudiciis vtemur: ī qbus

nec duo disponēdi genera hoc loco cōplexus ē. Nō solū ordine: q ex artis institutiōe ꝓficiscit. Sz etiā mōēto: ac iudicio: secundū dispositionē: quæ secundū oratoris iudiciū ad casum tpis accomodata est.

Mōēto ꝓpter tpis necessitatē Iudicio: ꝓpter oratoris arbitriū. Dispensare: secūdū artis institutiōnē. Cōponere ꝓ tpis necessitate. Vestire: verbis: & sententiis: hoc ad elocutionē ptinet. Memoria sepire: claudere: munire plane hoc ad memoriā. Agere cū venustate & dignitate: hoc ad ꝓnunciationē: dignitate vultus: & oris venustate: ac relig corpis motu.

equitas queritᶻ: alios ī deliberatiōib⁹: q oēs advtilitatē dirigerēᶻ eoꝝ: quib⁹ cōsiliū daremus. alios ītē in laudatiōib⁹ in quib⁹ ad personaꝝ dignitatē oīa referēᶻ. Quūq; eēt oīs oratoris vis ac facultas in q̄nq; ptes distributa: vt deberet repire ꝑmū: qđ diceret deīde inuēta nō solū ordīe sz etiā mōēto quodā ac iudicio dispēsare & cōponē tuz ea deniq; vestire atq; ornate orōe: post mēoria sepire: ad extremū agere cū dignitate et venustate. Etiā illā cognorā & acceperā: añq; đ rebꝫ dicerem⁹ initio cōsiliādos eoꝝ eē aios q̄ audirēt deinde rē demōstrādā postea cōtrouersiā cōstituēdā: tū id qđ nos intēderemus cōfirmādū post quę cōtradicerentᶻ: refellēda extrema aūt oīoe ea q̄ ꝓ nobis eēnt: amplificāda & augēda q̄q; eēnt ꝓ aduersariis ifirmāda atz frāgēda audierā ēt q̄ đ oīois ipius ornamētis traderēᶻ. In q̄ ꝑcipitᶻ: ꝑmū: vt pure et latine loq̄mur: deīde vt plane et dilucide: tūt ornate. post ad reꝝ dignitatē apte & q̄si decore singularūq; rerū ꝑcepta cognorā. Quietiā q̄ maxie ꝓꝑa eēnt naturę: tū bisipis artē adbiberi viderā: nā đ actiōe et de mēoria quedā breuia sz magꝭ cū exercitatiōe ꝑcepta gustarā. In bis. n. fere rebꝫ oīs istoꝝ artificū doctria versatᶻ: quā ego si nibil dicā adiuuare: mētiar: bz enī q̄dā q̄si ad cōmouēdū oratorē quo qđq; referat: quo intuēs ab eo qđcūq; sibi ꝓposuerit minus brēt. Veꝝ ego hāc vim intellīgo eē in præceptis oīb⁹: nō vt ea secuti oratores eloquētię laudē sint adepti: sz quę sua spōte boīes eloq̄ntes facerēt: ea quodā obseruasse atq; id egisse: sic eē nō eloquentiā ꝓfectā: sed naturā secutā. Quāq; ego nō ignorē: q̄ sit ars: q̄ natura in dicendo: & q̄ plurimū natura ualeat: tamen artē ipsā: quę nō sit: nisi ea quę sunt in natura: cōplectat: nō dubitabo dicere. Quāq; ego nō ignorē: q̄ sit ars: q̄ natura in dicendo: & q̄ plurimū natura ualeat: tamen artē ipsā: quę nō sit: nisi ea quę sunt in natura: cōplectat: nō dubitabo dicere. Quāq; ego nō ignorē: q̄ sit ars: q̄ natura in dicendo: & q̄ plurimū natura ualeat: tamen artē ipsā: quę nō sit: nisi ea quę sunt in natura: cōplectat: nō dubitabo dicere.

Etiā illā cognoram: Nūc instrumēti ptes exequiē instrumētū aūt ē oratio. Ipi⁹ ptes exordiū: narratio. diuisio. cōfirmatio confutatio: & cōclusio. In diuisione primo videndū ē qđ nobis cōueniat cum aduersariis: deinde qđ in cōtrouersia relinquat: hoc fit quū & ea de q̄bus dixim⁹: breuiter colligim⁹ & q̄bus de rebus dicturi sumus ondimus. Amplificandā tāgit conclusionē: q̄a oēs cōclusiones siue p amplificationē siue enumerationē: siue p cōquæstionē fiūt. Inuētæ sunt & ad ea q̄ aduersariorum sunt minuēda & soluēda: q̄ vero nīa efferēda atq; corroborāda: vt efficiat id qđ intēdimus. Quæ de orationis tres elocutionis ptes tāgit. elegantiā cōpositionē & dignitatē. Elegātia ē q̄ facit vt vnūq̄dq; verbū pure ac apte dici videat. Huius due ptes sunt latinitas & explanatio. Latinitas ē: q̄ sermonē purū seruat ab omni vitio remotū. In hac duo vitia vitāda sunt: solœcismus & barbarismus. Solœcism⁹ ī oīone fit plurimis verbis. quū consequēs verbū priori nō accōmodat. Barbarismus in singulis verbis quū aliq̄d vbū vitiose efferē. Explanatio ē q̄ reddit apertā & dilucidā orationē Ea duabus rebus comparat. s. & vsitatis verbis vtamur: & ꝓpriis vsitata sunt q̄ versant in vsu & cōsuetudine quottidiana. ꝓpria sunt quæ eius rei: de q̄ loquimur verba sint: aut esse possunt. Compositō ē q̄ facit vt oīs ptes orationis sint æq̄liter perpolitæ. Dignitas ē in q̄ verborum & sententiarū exornationes cotinentur.

Pure sine vitio ad solœcismū. Latinæ cōtra barbarismū plane: vt vsitata verba sint. Dilucide vt ꝓpria. Ornate: hoc ad cōpositionē ptinet: in qua etiā superius docuimus: quæ vitia vitanda sint.

Ad rerum dignitatē. hoc ad dignitatem ptinet. Apte ad sententiarū exornationes. Decere ad verborum exornatione ꝓpria essent naturæ. s. memoriæ & ꝓnūciatio: in q̄bus pl⁹ natura valet q̄z artificium Quædam breuia: nā in actione. id ē ꝓnunciatione sciebam tria esse considerāda. s. vocis magnitudinē: firmitudinē: mollitudinē: magnitudinem totam esse naturæ: mollitudinem totam esse artis: firmitudinē partim a natura ꝓficisci: partim etiā declamatione iuuari. Item q̄z in ꝓnunciatione motū corpis gestus moderatione formari. In memoria locos & imagines considerari: hæc sunt quæ dixit quædā breuia se gustasse. In bis. n. Hæc sūt inquit ea quæ vulgo a rhētoribus de rhetorica arte tradunt: quæ q̄uis non nihil oratori ꝓsint: multo tamen magis exercitatio confert. Quo quid q̄z referat: certū. s. finē quo intuens ab eo minus aberret admonet ne a ꝓposito discedamus. Verū ego: id agit vt ostendat artis quidē ꝑcepta oratori ꝓdesse: multomagis tamen exercitationē. Sua sponte: videlicet suopte ingenio: sine ꝑceptione artis: sine ratione ꝑceptoris. Atq; id egisse. s. per exercitationem: Non illiberale. id est non indignum igenuo homine.

Estis in cursu: id est q̄uis vos eam susceperitis. Tanq; in acie: nam sicut in castris milites: ita in foro oratores exercentur. Ludicra: scilicet palestra. Prædiscere. scilicet declamationibus: Nam ora-

tores anteq̄ ad veras cauſas in foro agēdas accederēr: ſe apud ſophiſtas declamationib⁹ exercebant. Declamationes em̄ ſunt quædā ꝓludia orādi. Meditari: exercere: vt Virgi. Nec ia3 furtiuū dido meditaē amorē .i. exercitatiōe mutata. l. līa i. d. Vex illa mox. i. poſtea. alias ſtatim ſignificat.

Equidē ꝓbo: laudo inq̄t veras iſtas declamatiōes: nō aūt modū ipm declamādi. Cauſa aliq̄ poſita. ſ. ficta q̄ tm̄ veræ ſilis ſit: vt exēpli gīa: Deliberat hannibal vtrū in ytalia maneat: an exercitū in Aphricā traiiciat Hæc cauſa deliberatiua ficta quidē3: ſed vere ſilis eſt. Sed pleriq̄ in boc: ecce cauſam cur modum ipſum declamandi non probem: quia declamationes tantum ad id exercent: vt pronunciationem iuuent nō vt ſtilū ipm dicēdi meliorem efficiant

Et vires exercēt vt latera firmiora ſint

Linguæ celeritatē. linguā expeditiore3 reddēdo. Verborūq̄ frequētia nō ſententiarū: vnū aūt ſequit̄ ex altero: na3 ex celeritate linguæ verbor̄ ſequit̄ frequētia. Qđ audierūt dicēdo homines: qđ audierūt: puerbiū ē qui dicere frequēter exercēt aſſequūt̄ vt dicāt: Sed quocūq̄ ſcilic3 nō curātes bn̄ an male dicāt. Q3obrē in ipis iſtis exercitatiōibus. b. d. ēiā ſi declamationes efficiunt: vt ex pte dicere poſſint: videlicet ſine vlla cogitatione ſi opus fuerit: tamen vtilius eſſe diligenter conſiderare. Caput autē eſt. id eſt ſumma: quod græci dicunt

Vult ergo tria eſſe genera declamādi. Vnum quū ex tempe dicimus. Alter̄ quū primo cogitam⁹: & ſic ad dicendū venim⁹. Tertiū cū ea q̄ cogitam⁹ ꝓſcribim⁹: poſtremo ꝓnūciam⁹. Stilus opimus. i. character vberrimus. Ergo ita ſe ba3 declamatio ſubita cogitata: & ſcripta. Subita valet ad id vt ex tpe dicamus ſi opus fuerit cogitata: vt ꝓmptius & accuratius dicat̄ Scripta vt copioſius & ornatius. Effector. id ē auctor. Magiſter. id ē doctor. Cōmentatio: tria ſunt quæ quandā inter ſe ſimilitudinē habēt: cōmentatio cogitatio: conſideratio: quæ ita ſe habent: ſicut memoria: intelligētia: ꝓuidentia Cōmentatio eſt. id ē memoriæ: cogitatio ē. T. y. i. intellectus. quem græci vocāt. cogitatio facit vt res ipſas inueniamus. conſideratio: vt quæ inuēta fuerint: ornatiſſimis verbis: & ſententiis eloq̄mur. Ergo inuentionē tribuit cogitationi: elocutionem ſcriptioni. Prudentiæ phiſicæ virtutis. Acie perſpicuitate: acumine. Genus: qualitas. Maxime illuſtria. id ē vſitata: & ꝓpria. Sub acumen. ſcilicet ſcribentis.

Succedant. quaſi ordine quodam: & ita tangit elegantiam. Tum ipſa collocatio: tangit compoſitionem. Conformatio. id eſt concinitas. Non poetico numero: quia nō ita aſtrictus ē pedibus orator ſicuti poeta: ſed tamen & ipſe pedibus vtitur ſicut & Quintilianus docet

Hæc ſunt: q̄ clamores: exercitatiōis inquit inſtituta tm̄ valent: vt excitare poſſint multitudinem ad plauſum. & doctiores in admirationem: ſi quādo ſcriptū quētiā ex artificio ſed artificiū ex eloquētia natū qđ tm̄: vt ante dixi: nō eiicio. eſt. n. etiā ſi minus neceſſariū ad bn̄ dicēdū: tm̄ ad cognoſcēdū nō illiberale. Ea exercitatio qdā ſuſcipienda vobis ē: q̄ q̄ vos q̄de3 iā pridē eſtis in curſu: ſed ii q̄ ingrediūt̄ ad ſtudiū: q̄q̄ ea q̄ agēda ſunt in foro tā q̄ in acie pn̄t ēt nūc exercitatiōe q̄ſi ludrica p̄diſcere ac meditari. Hanc ipam inq̄t Sulpitius noſſe volumus attn̄ iſta q̄ abs te breuiter đ arte đcurſa ſūt: audire cupimus: q̄ q̄ ſūt nobis quoq̄ nō iaudita. Vex illa mox: nūc d ipa exercitatōe qd ſentias q̄rimus. Eq̄dē ꝓbo iſta. Craſſus inq̄t: q̄ nos facē ſoletis vt cā aliq̄ poſita cōſiliū cāx eax q̄ in fox deferūt̄: dicatis q̄ maxie ad veritatē accōmodatę: ſ3 pleriq̄ in boc vocē mō neq̄ eā ſciēter et vires exercēt ſuas: & līguę celeritatē incitāt: verborūq̄ frequētia delectant̄ in quo fallit eos: qđ audiert dicēdo bōies vt dicāt: efficere ſolere. Vere em̄ ēt illud dr̄ puerſe dicere bōies: q̄ puerſe dicendo facillime cōſequi. Q3obrē in iſtis ipis exercitatōibus: et ſi vtile ē ēt ſubito ſępe dicē tm̄ illđ vtilius. ſūpto ſpatio ad cogitādū ꝓpatus atq̄ accuratius dicere. Caput āt eſt qđ vt vere dicā mīme facimus ē. n. magni laboris quē pleriq̄ fugimus: q̄ plurimū ſcribē ſtilus opimus et p̄ſtātiſſimus dicēdi effector atq̄ mgr̄ neq̄ iniuria. nā ſi ſubitā: et fortuitā oroe3 cōmētatio & cogitatio: facile vincit: bāc ipa3 ꝓfecto aſſidua ac diligēs ſcptura ſuperabit. Oēs. n. ſiue artis ſūt loci ſiue ingenii cuiuſdā ac prudētię q̄ mō inſūt ī ea re đ q̄ ſcribimus: inq̄rētibus nobis: oiq̄ acie ingenii cōtēplātibus: oñdūt ſe & occurrt: oēſq̄ ſniæ. Verba q̄ oia q̄ ſunt cuiuſq̄ gn̄is maxime illuſtria: ſub acumen ſtili ſubeāt et ſuccedāt neceſſe eſt: tū ipſa collatio cōformatio q̄ verbor̄ perficiē in ſcribendo: nō pœtico: ſed quod oratorio mō & nūero.

Hęc ſūt q̄ clamores et admiratōes in bonis oratoribus efficūt: neq̄ ea q̄ſq̄ niſi diu mltū q̄ ſcriptitarit etiā ſi vehementiſſime ſe in bis ſubditis dictiōibus exercuerit cōſeq̄ē. Et q̄ aſcribēdi cōſuetudie ad dicēdū venit bāc affert facultatē: vt ēt ſubito ſi

aliquod attulerit: quum argumenta nostra ꝓbare voluerimus. Vt concitato nauigio: pulcerrima est similitudo quã a nauigantibus sumit. In quotidianis aũt cõcitationibus: diximus de exercitatõe scripti onis: modo videamus de exercitatiõe dictionis quotidiane: Duo aũt genera exercendi esse dicit quib9 ipse adolescentulus vti cõsueuit: quorũ alterum alteri ꝓponi. Primũ huiusmodi est: ex versibus: aut oro/nibus aliorũ quã maxime grauibus: sinias q̃ plurimas memoria cõpræbẽdere: & eas alii verbis: qnam ab inuentoribus earũ tractatæ sint: efferre. Alterũ excercendi genus ita se habet: græcas summorũ orato/rum oratione explicare: & ex græcis lati nas facere: & boc superiori añ ponit. In quotidianis: iõ quotidianis dicit. vt dif/rentiam ostendat abscriptione: quia non nisi superante ocio scribere quisq̃ potest Concitationibus. id est exercitatiõibus: nã ois exercitatio cõcitatio ẽ: siue anim9 intentiõe: siue corpus labore exercitatũ fuerit. C. Carbonẽ: de quo superius di/xit Finem. mensuram: tm̃ inquit legebã quantũ memoria capere poteram. Eam rem: eundẽ sensum. Verbis aliis qã ma xime possem lectis: verbis pro viribus electis. Minus idoneis. id est deteriori bus. Nihil ꝓdesse: quia nulla erat exer citatio. Postea mihi placuit: ecce aliud genus exercitatõis. Dummodo essent idonea: sicut p̃cipit in arte pœetica Hora tius. Iam vocis & spũs: dixit de exerci tatione: quæ optimũ efficit dicẽdi cha/racterem: nunc de exercitatõe dicit: quæ ꝓ nunciationem ptinet quæ gestu corpis: venustate vtilius: & oris: ac vocis mode ratione continet. Iam vocis: in voce per exercitationem firmitudo & multitudo comparat. nam magnitudo tota ad natu ram ptinet: vt ante diximus. Natura em̃ p̃stat vt solum magn: & canorũ habem9

Spũs: vt firmiora latera sint ad longas periodos. Linguæ motus: vt expedito & solutio lingue fit. Non artis indiget. id est magis in exercitatione cõsistunt: q̃s in p̃ceptione. Quibus in rebus in hac exercitatione nihil aliud p̃cipere possu/mus: nisi vt eligamus quorũ similes esse velimus. Actores: Mimi. Quorũ simi les: ne imitemur inuenustos & ineptos.

Deformitatem: cõtra venustatẽ vultus.

Prauitatem: ineptitudinem: in gestu sci licet totius corporis. Iam locorum si/mulacrorũ: nam memoria artificialis du/abus rebus cõtinet locis & imaginibus.

Educenda deinde. Quintil. totum hũc locũ accidit: quum de exercitatione scri/ptionis p̃cepta tradidit. Educenda dein/de: tranlatio militibus: qui præludis q busdam se ad certamen p̃parant: ita causi dici in foro cõtestata lite faciunt. Dictio id est character dicẽdi. Ex hac domesti/ca: que domi exercet. Vmbratili: quia sub tectis siue in schola hoc exercere so/lemus: & pistit in translatione: vmbrati li quasi in tentorio. In agmen. i. in turbã populi. In pulverem: quasi in strepitum pedum. In clamorem: scilicet litigantiũ. In castra: in foro. In aciem foren/sem: contra aduersarios nostros. Subeũ

dicat: tñ illa q̃ dicant: similia scripto/ eẽ videant atq; ẽt si qñ i dicẽdo scptus attulerit aliqd quũ ab eo discesserit: reliq̃ silis oro cõsequt: vt cõcitato na uigio cũ remiges inbabuerit: retinet tm̃ ipsa nauis motũ & cursus suũ: intermisso impetu pulsuq; re mo/: sic in oone ꝓpetua cũ scripta deficiũt: parẽ tm̃ obtinet oro reliq̃ cursus: scripto/ silitudie et vi cõcitata. In quotidianis aũt cõcitatiõibo eqdẽ mi bi adolescẽtulus ꝓponere solebã illã exercitatio nẽ maxie: q̃. C. Carbonẽ nm̃ illus inimicũ solitũ esse vti sciebã: aut versibus ꝓpositis q̃ maxie gra uibo aut oone aliq̃ lecta ad eũ finẽ quẽ memoria possem cõprebẽdere. eã rẽ ipsa: quã legissem ver bis aliis q̃ maxie possem lectis ꝓnũciarẽ: sed post aiaduerti boc eẽ in boc vicii: q̃ ea verba: q̃ maxie cuiusq; rei ꝓpria: q̃q; eẽnt ornatissima: atq; optia occupasset: aut Ennius si ad eius versus me exer cerẽ: aut gracchus: si eius orationẽ mihi forte pro posuissem. Ita si iisdẽ verbis vterer: nihil ꝓdesse si aliis: etiã obesse: cũ minus idoneis vti cõsuesserẽ. Postea mihi placuit: eoq; sum vsus adolescẽs: vt sum mo/ orato/ græcas o/ones explicarẽ. qbus lectis boc assequbar: vt quũ ea q̃ legerã græcę latię redderẽ: ñ solũ optimus verbis vterer: attamẽ vsi tatis: sed etiã exprimerẽ q̃ dã verba imitãdo. q̃ no ua nris eẽnt: dumõ eẽnt idonea. Iã vocis & spũs: & totius corpis: & ipius ligue motus & exercita tiões. ñ tã artis idigẽt: q̃ laboris qbo i rebo bñda est rõ diligeret: quos imitemur: quo/ similes veli mus eẽ. Intuẽdi nobis sũt nõ solũ oratores: sz etiã actores: ne mala cõsuetudie ad aliq̃ deformitatẽ prauitatẽq; veniamus. Exercẽda ẽ ẽt mẽoria: edi scẽdis ad verbũ plurimis & nris scptis et alieni Atq; i ea exercitatõe ñ sane mihi displicet adbi bere si cõfuis ẽt ista loco similacro/ q; rõnẽ: q̃ in arte tradit. Educẽda deide dictio ẽ ex bac dome stica exercitatõe et vmbratili mediũ in agmẽ: in pulverẽ: i clamorẽ: i castra atq; acie forẽsez. subeũ dus vsus oim. et pclitãdevires igenii. et illa cõmẽ

dus vſus:id eſt ſubeunda eſt cōſuetudo:vel experiētia oim rerū. Periclitandæ experiēde:nā piculū idē eſt quod experimentū:vt Terentius. Fac periculū in litteris:fac in paleſtra: & deducit a verbo antiquo perioi periris quod nō eſt in vſu. Commentatio:rerum fictio:quas ſæpe meditatus fueris. In lucem p ferenda eſt:in claritatem ꝓbabiliter dicendo. Legendi poetæ:vt fabulas ſcire poſſimus:qui vero poetæ potiſſimum ſint ab oratore legendi:Quintilianus præcipit. Hyſtoria:vt exemplis abūdemus. Doctores:ad bonas artes. Scriptores:æd byſtorias. Interprætandi: exponendi. Corrigendi:emendandi. Vituperandi:improbandi. Refellendi: infirmandi. Laudandi:quaſi boni. Interprætandi:ſi obſcuri. Vituperādi quaſi vicioſum. Refellendi:ſi falſum. Diſputandūq; de omni re.id ē quaſi controuerſia conſtituenda eſt: vt aduerſus eos dicamus:qui aliquid ſcripſerint. Exercitationis:modi quatuordecim:fabula: byſtoria:narratio: vtilitas:ſententia: improbatio:locus cōmunis:laus:vituperatio:imitatio:comparatio:deſcriptio:theſis.legis latio. Fabula quidem: & narratio:non multum indiget exercitatione. Fabula:ſiue byſtoria:vtilitas:ſentētia: ac theſis:deliberatiui ſunt generis. Improbatio:comprobatio:locus cōmunis: iudicialis ſunt generis. Laus vituperatio: imitatio:comparatio:demonſtratiui ſūt generis. Legendi poetæ:fabulam innuit. Legendi ac peruolutandi intelligit ſententiam:ac vtilitatem. Laudandi:qa laus:& vituperatio tractatur. Vituperandi:& refellendi:ad probationē: & improbationem. Eliciendum:excipiendū Diſcendum ius ciuile:ad eam partem: quam diximus legiſlatio. In quacunq; re. vel in poeſi:vel in byſtoria:vel i doctrina pbiloſopbiæ. Cognoſcēdæ legis ius eſt generale:eius partes ſunt tres natura:conſuetudo:& lex. Lex aūt eſt: qui populus cēturiatis comitiis ſciuerit:aut decreuerit. Percipienda:ad id quod dixit cognoſcenda. Antiquitas omnis. id eſt mores maiorum: aut ius quod in ſcriptis continetur. Senatoria conſuetudo.id eſt modus conſulendi ſenatus. Diſciplina reipu.ad magiſtratum:qui ſcientiam gubernā de ciuitatis habere debet. Cauſa imperii.id omnes res quæ pertinent augendum: conſeruandumq; imperium:quo in genere ſunt milites: claſſes:vectigalia:quæ omnia Cicero appellat neruos reip. Fœdera:ad religionem pertinent:nam naturale eſt quod diuiditur in religionem:pietatem:gratiam:vindicationem:obſeruantiam:& veritatem nam in fœderibus religioſe quædam cerimoniæ ſunt. Pactio:in veritate conſiſtit. Libandus: breuiter attingendus. Cn.ſpecie. Facetiarum:facetiæ ſunt dicta quædam vrbana ſine ſcurilitate. Tanq; ſale:nam quemadmodum ſalſ[illegible]pidiores ſunt epulæ:ita etiam orationes facetiis ornatæ ſunt iocundiores. Effudi vobis omnia:nunc concludit Craſſus dicens:ſe feciſſe id:vt ſuam de arte oratoria ſententiam diceret. Quemcunq;:etiam eruditū. Paterfamilias:quē dā priuatū:& negocioſum biem. Circulo:ex aliquo cōuentu:& corona cōfabulantiū in foro. Percōtātibus:interrogātibus. Silentiū eſt conſecutū.ſ.ab his qui audiebāt. Satis:ſufficiēter. Q d erat ꝓpoſitū.ſ.qcqd de exercitatōe oratoris ſentiret diceret. Sentiebāt:iudicabāt. Peroratū:finē dicēdi factū.

tatio incluſa ī veritatis lucē ꝓferēda ē: legēdi etiā poetę cognoſcēda hiſtoria: oim bonaꝝ artiū ſcriptores ac doctores & legēdi & ꝓuolutādi: & exercitatōis cā laudādi. iterptādi: corrigēdi: vituperādi: reꝙellēdi: diſputādūq; de oī re ī cōtrarias partes: & qcqd erit ī q̄cūq; reꝙd ꝓbabile videri poſſit eliciendū: atq; dicēdum: ꝓdiſcēdū ius ciuile cognoſcēdæ leges: ꝓcipiēda oīs antiqtas: ſenatoria cōſuetudo: diſciplina reip. iura ſociorū: fœdera: pactiones: cā iperii cognoſcēda ē libādus ē ex oī genere vrbanitatis facetiaꝝ qdā lepos: quo tāq; ſale ſpargat oīs oro: effuſi vobis oīa q̄ ſentiebā q̄ fortaſſe ſi q̄ncūq; patremfamilias arripuiſſetis ex aliquo circulo eadē vobis pcōtātibꝰ rndiſſet. Hæc quū Craſſus dixiſſet: ſilētiū ē cōſecutū. ſed q̄ q̄ ſatis bis q aderāt: ad id qd erat ꝓpoſitū dictuꝫ videbat: tn̄ ſentiebāt celerius eē multo q̄ ipi vellēt abeo poratū. Tū Scæuola. Quid ē cotta inqt: qd tacetis. Nihil ne nobis in mentē venit: qd ꝓterea a Craſſo reqratis. Immo id me hercule inqt ipm attēdo: tantus.n. curſus verborū fuit: & ſic euolauit oro vt eius vim & icitationē aſpexerī: veſtigia ingreſſumq; vix viderim: & tāq; i aliquā locupletē acrefertā domū venerim: nō explicata veſte: neq; ꝓpoſito argento: neq; tabulis & ſignis ꝓpalā collatis ſed bis oibus mītis magnificiſq; rebꝰ cōſtructis ac recōditis. Sic mō in oro ne Craſſi diuitias: ac ornamēta eius ingenii: ꝓ quadā inuolucra atq; integumēta ꝓſpexi. ſed tanta quū cōtemplari cuperem: vix aſpiciendi poteſtas fuit. Itaq; nec hoc poſſuꝫ dicere me oīo ignorare qd poſſideat. neq; plane noſſe atq; inuidiſſe. Quin tui igit facis idē inqt Scæuola qd faceres. ſi in ali[illegible] domū plenā

TVMSCAEVOLA:In boc ſecundo capite cõſtituit Craſſus.vt de oratoria facultate generatim dicat. Poteſt aũt in tot partes diuidi:quot ſunt ſermones dialogi.quos in expoſitiõe ipſa facile ꝓcipietis. Hortat ita ꝙ ſcæuola Craſſum:vt illa rerum genera:quæ oratori:attribuit quaſi nõ ſatis explicata:deinceps planius aperiat: Quid:id eſt cur. Attendo:conſidero. Curſus velocitas:tranſlatio a curſore ſumpta:qui tanta celeritate ſtadium metiũ:vt veſtigia eius vix ꝓſpi poſſint. Vim.i.impetum:& motũ quẽ admodũ velociſſimis curſoris motũ:quod videmus:ſed veſtigia vix ꝓſpicimus. Ingreſſi ic̃:qua curſũ fecerit:& greſſum ſuum tetenderit. Locupletem.diuitẽ. Refertam plenam ornamentorũ oim. Explicata:euoluta:& explanata.Nam ea quæ ſũt inuoluta:minus apparẽt:explicata vero pœnitus patent Propoſito:palam poſito ante oculos. Tabulis.ſ.pictis.nã tabulas pictas magno in bono apud maiores noſtros fuiſſe cõſtat. Signis.i.ſtatuis:nam tabulæ ſunt picturæ:ſigna vero ſtatuæ. Propalam.i.in ꝓpatulo. Collatis.i.in ordine diſpoſitis. Recõditis:abditis:& occultatis interius.quẽadmodũ videmus in ſcriniis: Inuolucra i.ꝓ quaſdã inuolutiones:pſiſtit in tranſlatõe:ad id quod dixit:cõſtructis tranſlatio ſumpta eſt ab auleis:quibus inuolutis:pictura minus apparet: Integumenta:ad id quod dixit recõditis. Conſtructis.cõglobatis: nam quæ conſtructa ſunt: inuoluta ſunt quæ abſtruſa ſunt. Tegumẽtis ſicut in ſacris:& arcbanis fieri videmus. Diuitias copiam. Ornamẽta doctrinã. Cõtemplari:intueri. Sed differunt aſpicere: & cotemplari. Aſpicimus qđ ſubito apparet: deinde oculis nr̃is ſubito euaneſcit. Contemplanr̃ quod diligenter intuemur. Tanta.tam ꝓcioſa. Inuidiſſe: nõ accipiat in ſua ſignificatione:ſed inuidiſſe interius.ac pœnit⁹ vidiſſe. Quin tu igit. Hic apte reſpõdet Scæuola Cottæ. Villam:vila domus ẽ in agris:& villam dixi:eo ꝙ res in agris agebat. Ea.ſ. ornamenta.Sepoſita:ſeorſum poſita: ſecreta abdita. Quin tu igitur facis:quandoquidẽ fateris te ꝓcepiſſe magna quædam de ingenio Craſſi:nec tamen ea intellexiſſes. In domum:quæ ſit in vrbe. In villam.i.in agris.nam domus in vrbe:villa in agris habitatio eſt. Tu.ſcilicet o Cotta: qui deſiderio ſpectandorum ornamentorum cupidus es. Proferri:promi:palam aperiri. Familiaris.ſcilicet ipſi domino ornamẽtorum. Similiter nunc petas.id eſt idem de rebus:quæ ad oratorem pertinent:in ingenio ac ſcientia Craſſi latetibus. Eam copiam.eam multitudinem ornamẽtorum ſuorum.i.ſciẽtiæ quã oratori attribuere nõ dubitauit. Conſtructam:coniectam:compoſitam. Vno in loco:id eſt vno ipſius Craſſi ingenio. Per tranſenam:per feneſtram. Eſt autẽ ſimilitudo ſumpta ab bis qui domum aliquam ꝓtereuntes iniectis oculis ꝓ feneſtram aliquid ſemiplenẽ vidẽt:ita etiã nos:qui ea craſſi quaſi ꝓ tranſſenam vidimus:& dicit trãſſena.ꝓ quã aſpectus ꝓtranſire pot. Strictim.ſubito.celeriter breuiter. Proferat.expromat. In lucem id eſt in aptum. Collocet.i.generatim omnia euoluat:& explicet:ac exponat. Collocet.ſ.ordinatim.

EGO VERO.Nunc reſpondet Cotta in perſona ſui:& ſulpitii dicens.o Scæuola:nos quidem magno barum rerum deſiderio tenemur:ſed boc vereor ab bomine ita maturo bæc quæ ætati ſuæ non conueniunt petere.ſed tu qui maturior es ætate.id ab eo pete. Ego vero quotiens parentbeſis longior fuerit.quæ quaſi byperbaton videatur.& quæ quaſi obſcuram orationem reddere videatur.ponere ſolimus coniunctionem aliquam.vt boc loco. Et bunc demonſtratiue dixit. Me ſcilicet Cottam. Ab bomine grauiſſimo id eſt Craſſo maxime auctoritatis viro. Genus buiuſcemodi.videlicet de arte ora

toria.vt etiam supius dixit. Isti:cra. To. Elementa principia:& rudimenta puerorum. Nam elementa sunt principia rerum oim:vnde notas lrarum scriptores elementa vocant:eo q̄ sint principia orationis: nam ex dictionibus syllabæ:ex syllabis littere fiunt ergo elementum est nota prima orationis. Veniam beneficium. Coartauit:constrinxit:colligauit in vnum:& est translatio sumpta a vectoribus. Refersit id est implendo stipauit & est translatio ab his:qui in nauibus onera componunt:qui stipatores dicunt eo q̄ paruo in loco multa collocent:Sicut & Crassus breuiter multa cōprahēderet. Dilatet:aperiat. Explicet:euoluat:aperiat ad id quod dixit: coartauit. Ego mehercule:Respondet Scæuola.se quodāmodo cupidum esse: vt hoc audiat:quæ nunq̄ cupiuit: nō solum causa sociorum:sed etiā sua. Nostra causa volebam.s.vt de his rebus disputaret Crassus: qui quod a me attinet solebam exercitatione in causis delectari magis:q̄ artificio eloquētiæ. In causis: tunc quū ad pagendas causas in foro prodierit. Nunc vero:sed nunc ne etiā incendisti cupiditate audiēdi:ergo quia iā diu tū ocii ñ fuit nobis da operā: vt hoc cōsequamur. Exedificare quēadmodū iactis fundamētis opus pficit: ita etiam sic facias rogo. Disputationē: quæ de artificio cōstituta est. Formā:imaginē quasi corpus quoddā. Meliorē:vtilitatem. Maiorē materiā.

Enimuero inquit crassus. Nunc Crassus subridēs quodāmodo:& quū admiratōe iocūda inquit.Miror scæuola:qui cupidus sis hæc audire: & qui a me hoc desideres:qui nec ipe ita pbe teneam:vt qui docēt:ne si tenerē digna essent sapiētia tua De adolescētibus vero minus miror. Neq̄ primo quidē non ita dici: vt aliis tradere possem: q̄ si didicissem: tñ ista tua sapietia:qui oēm philosophiam: & ius ciuile optime didiceris: digna nō esset. Teneo.i.scio:nam necesse est: vt qui aliquid tradere voluerit.id pfecte teneat. Docent.s.rhetores Generis cōditionis. Sapiētia.i.maturitate. De istis scr̄ptis quæ supra invnū collegit crassus. Peruagatis.diuulgatis. Huic etati:videlicet mature.Illa q̄ tu dixisti oportere inesse oratori. An tu: Scæuola inquit. Quid est quod mireris crasse:hæc optare q̄uis sint cōmunia: & vulgaria: tamen audienda sunt. Naturis:quō incitarentur:& reprimerentur hominū mentes. Incitātur scilicet per amplificationem. Reprimuntur per cōquestionē: Tu vocatiui casus est. Communibus:quæ vulgo tradunt de arte oratoria id est tria esse genera causarum:demonstratiuū:deliberatiuū:& iudiciale.Et q̄ ptes rhetoricæ sunt q̄nq̄:inuētio:dispositio elocutio:memoria:& pnūciatio. Huic ætati scilicet nīæ maturæ grauescenti. De hystoria:videlicet vt documenta maiorum teneat memoria. De antiquitate de moribus maiorum nostrorū. De nostro iure quod pfecto magna grauitate dignum est. Ego enim banc sciam:o Crasse non dubitabam vnq̄ hystorias:& copiam rerum omniū:& philosophiæ in tua prudentia esse:sed artificium oratoris nunq̄ videram. Scientiam:iuris ciuilis. Copiam:tam philosophiæ naturalis q̄ moralis. Instrumento:oratione:nam instrumētum oratoris proprie est oratio lauta:& abūdans.

POTES IGITVR. Nunc Crassus hortatu Scæuolæ incipit singulatim de his rebus disserere: quas superius summatim percurrerat: oratori necessarias: & inter cætera rerum genera: quæ oratori attribuerat iuris ciuilis scientiam quoque oratori retinendam esse dicit. In hoc igitur capite tercio agitur de iure ciuili:quod ita pertinet ad iudiciale genus causarum: vt sine hoc nihil. aut parum valeat orator. Igitur:quandoquidem vultis de his rebus disputari: de iure ciuili primum dicamus. Tu-

pugnatis vix huic ætati audiendum putas:etiam ne illa negligere possumus: quę tu oratori cognoscenda esse dixisti de naturis hoīm: de moribus: de rationibus his:quibus hominum mētes: & incitantē & reprimuntur:de hystoria:de antiquitate de administratione reip.deniq̄ de ipō nro iure ciuili:hāc ego enim oēm sciētiā & copiā rerū in tua prudētia sciebā inesse. In oratoris vero instrumēto: tā lautā suppellectilē nūq̄ viderā. Potes inqt igit crassus vt alia omittā innumerabilia:& imensa & vt ad ipm ciuile ius tuū veniā: oratores putare eos:quos mltas oras expectauī:quū in campū pperarē:& ridēs & stomachās.Scæuola: cū Hypsenus maxīa voce plurimis verbis a. N. crasso prætore contenderet: vt ei quē defendebat cā cadere liceret.Cn.autē octauius hō cōsularis nō minus lōga orone recusaret: ne aduersarius cā caderet.Ac ne is pro quo ipe diceret turpi tutelæ iudicio atq̄ omni molestia stultia aduersarii liberaretur. Ego vero istos inqt oratores nō puto:memini enim mihi narrare Mutiū non mō oratoris nomine:sed neforo quidē dignos vix putare. Aliq̄ nō defuit illis patronis eloquētia inquit Crassus: neq̄ dicendi ratio:aut copia sed iuris ciuilis scientia:q̄ alter plus lege agēdo:petebat:q̄ q̄tum lex in.xii.tabulis permiserat:quod quum impetrasset

um:ius ciuile:quia iurisconsultus erat Scæuola. Alia.i.aliarum rerum scientiam atq; doctrinam. Innumerabilia:vt supra dixit necessaria esse oratori:videlicet philosophiam:antiquitatē: hystoriam & cæterabuiusmodi. Ridens scilicet actorem & defensorem:videlicet Hypsenum & Cottam:propter ignorantiam iuris ciuilis. Stomachans:quia properabat in campum martium:vbi futura erant comitia expectauit tñ vt tam stultæ actionis exitum videret. Stomachans.i.irascens:& est sermo græcus. Lex est duodecim tabularū:nihil extra causam petito:si petieris eam cadito.

causa caderet. Alter iniquū putabat plus secū agi q̄ qđ esset in actione: neq; intelligebat si ita esset actū:litē aduersariū perditurū:quid in his paucis diebus:nōne nobis i tribunali. Qu.pompeii p̄toris Vrbani familiaris nostri sedentibus:bō ex numero disertoꝝ: postulabat:vt illi vnde peteretur. vetus atq; vsitata excæptio daret̄:cuius pecunię dies fuisset:q̄ petitoris causa cōparatū esse non intelligebat:vt si ille inficiator ꝓbasset iudicia: ante petitā pecuniaꝝ esse q̄ esset cœpta deberi: petitor rursus quū peterat exceptione excluderet̄:qđ ea res i iudicium antea veniſſet. Quid ergo hoc fieri turpius:aut dici potest. Quā eum qui hanc p̄sonā susceperit: vt amicorū cōtrouersias causasq; tueatur. Laborantibus succurrat:ægris medeat̄:afflictos excitet. Hūc in minimis tenuissimisq; rebus ita labi:vt aliis miserādus aliis irridēdus esse videatur. Equidem ꝓpinquū nostrū. P. Crassum illuꝝ diuitē: & multis aliis rebus elegantē hominē; & ornatum:præcipue in hoc efferendum & laudandum puto q̄ tum. P. Scæuolę fratri esset solitus p̄ sępe dicere. neq; illum in iure ciuili. satis illi artī facere posse: nisi dicendi copiam assumpsisset quod quidem hic qui mecum consul fuit: filius eius:est

At qui. Crassus dicit octauio & Hypseno eloquentiā nō defuisse:sed eam: q̄ iuris ciuilis imperiti erāt. nihil eis ꝓfuisse. Illis patronis.s. Hypseno & cotæ dicendi rō.i.ars. Copia.i.exercitatio. Agēdo lege id est legitime agēdo:siqdē lege ageret plus alter petebat:q̄ cōcedebat̄ a lege duodecim tabularū. Alter.s. Hypsenus. Quod cum impetrasset.s.a p̄tore causa caderet. Quod.s.plusq; lex cōcederet. Alter scz. Cn. octauius. In actione quia in actione erat:vt semel contestata lite.vel damnaret̄.vel absolueretur Ille vero hoc plus addebat:vt quæreret̄:nūquid causa intermissa aliter ex cōmodo suæ agi posset: Vetus atq; vsitata:in lege est:qui ante tps agit:inutiliter agit in hunc errorem siquis incidisset: quū denuo eandem causam suo tpe acturus esset:petere solebat a p̄tore:ne sibi actio illegittime inchoata fraudi esset Erat ergo p̄toria exceptōe inutilis esset actio intempestiua eius causæ:quæ legitime rursus susciperetur Quæ ideo petebatur exceptio:ne cum dispendio nouande integro instituī oporteret actionem. Concedebatur ita petitori excæptio. Tollebat̄ em̄ illa exceptio qua vti potuisset is:qui debebat:non admitti oportere actionem:de qua iudicatum antea fuisset. R. præbendit ergo crassus eum. qui exceptionem dari peteret inficiando quæ inuenta sit ex cōmodo petentis. Nobis scilicet me Crasso sedente: quia assessor erat pompeii prætoris in tribunali ius dicentis. Assessor.id est iudex. Homo:scilicet causidicus. Ex numero:scilicet eloquentum. Vnde:a quo pecunia peteretur:id est a debitore.nam petūt creditores a debitoribus. Cuius pecuniæ dies fuisset.id est exceptio eius pecuniæ cuius pecuniæ tempus exisset: vt post legitimum tempus petendæ pecuniæ:tempus exciperetur non legitimum petitæ. Petitoris:creditoris. Cuius.scilicet soluendæ pecuniæ dies exisset. Inficiator:negator debitor. Cœpta

numerabilia:vt supra dixit necessaria esse oratori:videlicet philosophiam:antiquitatē: hystoriam & cæterabuiusmodi. Ridens scilicet actorem & defensorem:videlicet Hypsenum & Cottam:propter ignorantiam iuris ciuilis. Stomachans:quia properabat in campum martium:vbi futura erant comitia expectauit tñ vt tam stultæ actionis exitum videret. Stomachans.i.irascens:& est sermo græcus. Lex est duodecim tabularū:nihil extra causam petito:si petieris eam cadito.

Hypsenus qui accusatus erat:petebat a p̄tore vt aliter atq; i scriptura erat causam agere liceret ex cōmodo suo:vnde & ipse cliens a causa sua cadebat: petebat igitē aliquid extra causam.i.vt a causa sua caderet:quod quum defensor non intelligeret:negabat id facere: & ga vter q̄ ius ciuile ignorabat:in hunc errorē deuenerunt:Cadere aūt a causa est aduersario in causam cōcedere:quod pleriq; faciunt:ne maiora incōmoda incurrāt. Cn. aūt octauius interpretabat̄ causa cadere ne omissa prima actione aliam denuo instituere liceret. Contenderet:peteret qa interp̄tabat̄ non causa cadere aduersario cedere:sed a causa cadere eē priorē actionem omittere:& aliam deinde instituere

A.M. Crasso.apud quem iudiciū babebat̄. Vt liceret causa cadere quia defēdere credebat petēdo: vt liceret ei quē defenderet causa cadere.i.amittere litem nā qđ aliud est cā cadere nisi ꝓdere litem Sed hoc ipm cū faceret: nō intelligebat: & hoc eueniebat ꝓpter iurī ciuilis ignorantiā. Cn. aūt octauius: Cn. octauius iuris ciuilis impitus:illi rei nō ꝓuidebat nā si ꝓuidisset litē obtinuisset. Ac ne is ordo est: ac recusaret ne is in iudicio: & omni molestia liberaret̄. Turpi tutelæ: bñ turpi:q̄quidē eum ꝓdemnari studebat:quē defendere credebat. Stultitia: ꝓpter stultitiā aduersarii qui cōcedebat dienti suo:vt causa caderet liceret. Ego vero:rñdet Scæuola Crasso: Tu quæris ne boies bmōi oratores putem: Rñdeo & bos non puto esse oratores. Istos:sicuti fuit Hypsenus & octauius. Mutiū scilicet angurē Scæuolā:qui senior erat.

esset deberi:id est anteqū tempus statutum soluendæ pecuniæ esset. Excluderetur: scilicet a petitione. Ante scilicet tempus. Dies.i.legitimū tps. Comparatum:constitutum. Quid ergo:nunc concludit dicens. Quandoquidem bis exemplis ostendimus causidicos:ꝓpter iuris ciuilis ignorantiam irrideri. Est ne igit̄ aliud quod turpius efficere possit:quū clienti potius nocere videat̄ quam ꝓdesse. Hanc ꝓ son am.s.oratoris:vt tueat̄ causas amicorum. Controuersiascausasq;:id est ꝓtrouersias causarū:endiadis Laborātibus:a potēt̄oribus oppīssis. Aegeris:q consilio indiget. Afflictos:qui oi ope destituti sūt: boc est oppīssos:abiectosdesolatos. In minimis.i.infimis. Tenuissimis:leuib? Miserādus.s.amicis irridēdus inimicis

Equidē ꝓpinquū nostrū:nūc ꝓpterea Carassum laudat:qui dixit se non prius causidicū esse voluisse:q̄ iuris ciuilis peritus esset:qui quū ceteris in rebus esset ornatus: id intellexit:nō satis esse eloq̄ntiam ad agendas causas:nisi etiā ius ciuile adderetur:& alios deinde huiusmodi opinionis cōmemorat. Propinquum nostrū:quia de cadē familia fuit. P. Crassus:qui dictus est diues. Elegantē:natura. Ornatū:doctrina. Efferendum:extollendū:ꝑdicandū:laudādū & apbārefis est. Cæuolæ:auguris. Solitus dicere. P. Scæuolæ frater ad crassū ita locus est. Nec tu iuri ciuili satisfaceres: nisi eloquens esses. Cui Crassus. Nec ego inquit prius causidicus esse voluit q̄ iuris ciuilis scientiam tenerem. Ordo est:cū P. Scæuola frater solitus esset ei Crasso sc̄ dicere: nec illū.s.Crassum satisfacere & cætera:aut.s.crassus & cætera: ꝑ parēthesim legi. Satisfacere:satisfacere: vt asconius pædianus dicit:est tm̄ facere q̄ tū satis est. Assumpsisset cū iure ciuili.

Quod quidē:videlicet adidisse dicendi copiā iuri ciuili. Filius s.P. Scæuolæ Tractare causas.i.causidicū ee. Quid vero ille.M.cato.ꝓbat exemplo maiorē catonis. Ille.s.cato maior: qui censorī⁹ est appellatus:& orator eximius. Quāta illa tpa:in quibus cato fuit:neq̄ em̄ viri adeo docti erant sicuti postea fuerunt

Tempus generale. Aetas:vero magis specialis. Omniū scilicet suæ ætatis. Verecundus bac de re quia videbat̄ quodammodo insectari. M. Antbonīū:qui & si oim eloquētissimus illo tpe fuit:tm̄ nunq̄ ius ciuile discendū putauit. Verum qm̄ sententiæ:sed tm̄ quia me coegistis:vt meā de oratore sententiā exprimā:nō occultabo q̄nicq̄:quod ad id ptineat:& boc faciam nō vt aliquid cōtra Antbonīū dicā:sed vt voluntati vestræ more geram:qui boc a me tantope petiistis. Participes:vt meā sniam nobiscū communicem. Exponam:declarabo. De qua re.i.generatim. Antbonii incredibilis quædā:vide q̄ apte Crassus excusat Antbonium:& tm̄ dicat oratores cōtemnendos esse sine iure ciuili:boc dicit:sed si Antbonius boc facit:tamen non est idem faciendū omnibus:quia nō putabat boc scilicet iniurie esse vt videlicet de iure ciuili dicam q̄ ipse fortasse incredibilē:& singulari ingenio sit:nam omnes id facere possunt

Diuina vis:virtus quæ est in:M. Antbonio. Etiam si nudata.i.q̄uis sit sine bac scientia iuris ciuilis. Hic.s.Antbonius. Sit exceptus:cum excipio:q̄ ille id suopte ingenio consequit̄. Cæteros vero.s. excepto Antbonio. Inertiæ q̄ ius ciuile nō discant. Impudentiæ:q̄ ad agēdas causas se cōferūt. Nā volitare in foro.i.bucatq̄ illuc se circumferre:sicut causidici facere solent qui suam operam modo huic modo illi policent̄:& causas eorū se defensuros. Herere.i.dubitare.s.in iure:quū ad agendas causas venīūt:dubitāt:si quid de iure agendū fuerit. Obire:adire ad iudicia:quia ignorare:quæ ad publica ptinēt: turpe est:ignorare quæ ad priuata:turpissimū. De facto:an sit:quid sit:& quale sit:& primū quum quæritur an factum sit:in coniecturali cōstitutione positum est:deinde quid sit in diffinitiua:deinde quale sit generalis. De ætate ac iure.i.de ætate iuris:boc ē de negociali & legitimo statu. Iactare gloriari ambitiosus. In causis centumuiralibus:in causis de q̄bus centū viri iudicabāt:binc centumuiralia iudicia dicta sunt:quæ versabant̄ in bis ferme cōtrouersiis:videlicet vsucapionū:tutelarū:& eiusmodi q̄ sequū-

consecutus. Neq̄ se ante causas amicoꝝ tractare atq̄ agere cœpisse q̄ ius ciuile didicisset. Quidvero ille. M. Cato:nōne & eloquētia tanta fuit: quā tam illa tempora atq̄ illa ætas in bac ciuitate ferre maximā potuit. Et iuris ciuilis omniū peritimus Verecūdius bac de re iam dudum loquor: quod adest vir in dicendo summus: quem ego vnū oratorē maxime admiror:sed tamē idem de boc semper ius ciuile contempsit:verum quoniam sententiæ atq̄ opinionis meæ voluistis esse participes: nibil occultabo:& quo ad potero vobis exponā qd ḋ quaq̄ re sentiā. Antonii incredibilis quędā & prope singularis & diuina vis ingenii videt̄:si bac sciētia iuris nudata sit posse se facile ceteris armis prudētie tueri atq̄ defendere: q̄obrē bic nobis sit exceptus. Cæteros vero nō dubitabo primū inertię condēnare:sententia mea: post etiā impudentiæ:nam volitare in foro:bærere in iure: ac prætoꝝ tribunalibus iudicia priuata magnarum rerū obire:in quibus sæpe nō de facto: sed de æqtate ac iure certetur: iactare se in causis centūuiralibus in quibus vsucapionū: tutelarum:gentilitatum:agnationum: alluuionum: nexorum:manci

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

tur. Centū viri erāt: paulo plures: q cōstituebanē: qnū tres ex vnaquaq; tribu excíperentur: sed vt cōmodius nominarenē. centū viri sunt appellati. In qbus vsucapionū: videlicet de tpe vsucapionis: qd legitimū sit. Hoc aūt diffinitē instituto; li. i. Nā triennio vsucapio ē iter pntes de rebꝰ mobilibꝰ: decēnio ā rebus imobilibꝰ: vigēnio iter absentes de rebꝰ imobilibꝰ: q no tāti tpis vsucapionē fecerit: possessione excídere pōt. Diffinitē aūt a Modestino sic. Vsucapio ē acqsitio vl' adiectio dñi: p continuationē possessionis tpis lege diffiniti. Tutelaq;: q danē pupillis impuberibꝰ. Tutelarū tria sunt genera: aliæ testamētariæ sive hæreditariæ: aliæ legitimæ: aliæ datiuenam pueri post quartumdecimū annum puelle vero post duodecimum in sua tutela sūt postea vero ꝓcuratores succedūt vt in ístitutis patet. Est aūt tutela: vt Seruius iurísc̄ōsul. diffinit. Ius ac ptās in capite libero ad tuendū eū: q p ætatem suā sponte se defendere negt iure ciuili data ac pmissa. Gentilitatū quū de gēte & familia quæritē. qs cui ꝓximior sit famil æ. quē ad hereditatē admittere oporteat.

Agnationū quis sit ꝓximior agnatione: cognationē & gentilitatem: agnati dícūt qui ex linea paterna: vsq; ad septimū gradū descēdūt: cognati qui ex materna potius gētilitas vtrosq; coplectitē. Alluuionū: vt si vi atq; ipetu fluminis pars alicuiꝰ agri aggeratē in aliū agrum. cedit in possessionē eius cuiꝰē ager: sicut instituto; li. ii. cōtinetē de rerū diuísione Lucanus huius rei peritus ait Illos terra fugit dños: huiꝰ rura colonis Accedūt donante pado & cætera: Circūluuio: ē quū partē alicuius agri rapidus amnis in alueum suum impulerit: & in modū insule circūluitur: iure vicinioris erit. Nexorū mācipiorū: fm Varronē: nexus est liber. quí opas suas i fuitute p pecunia quā debebat dño pstabat. Mancipiū aūt seruus: siue aliud aliquid ex bís: quæ possidenē: quæ in potestate dominí dono vel pecunia pōt ab altero mancipari: vl' qui iā mācipatus ē: vt qui bella capiunē: & diciē mancipiū: eo q manu capi possit. Parietū si paries cui domꝰ vtrinq; cohæreat: in dubiū venit vtrius esse debeat: an alterius: an vtriusq;: & boc in iure ciuili tractatē. Luminū: vt si quis vicinū ꝓhibeat parietes ædificare: aut ædificatos demoliri cogat: eo q obstet luminibus ædiū suarū Lumen autē. i. vt cœlū videat. Sicut paulus diffinit: qui facit differre inter ꝓspectū & lumen. Nā ꝓspectus etiā ex inferioribꝰ locis ē: lumē ex iseriore loco nō ē. Fluminū: nō solū irriguū: qd p̄ter labitē cāpos: verūetiā piscosū: vtrius eē debeat quæritē: vtrū piscatio sit vnius vel pluriū: vel publica vel priuata. Stillicidiorū: quia potest vicinꝰ ꝓhiberi ne domū ita ædificet vt in aream vicini sui pluuia de tecto cadat: quia si boc fieret a vicino potest ꝓhiberi: si voluerit. Stillicidū ē gutta q̄ de tecto in terrā cadit: a stilla & cado dictū. Testamēto;ꝝ ꝓpter q̄dam solēnia: quæ in cōdendis testamētis requirunē: cōtra qd siquis fecerit cōtinuo testamēta rescindenē: aut qa p̄territus ē filius sine legitima causa: aut postbumꝰ natus ē: qui nec causā quidē afferre potuit vllā exhæredādi legitimā: q̄s iurisc̄ōsulti q̄tuordecim eē voluerūt. Ratorū firmorū i quibꝰ q̄ritē: quis primus quis secūdus: quis tertiꝰ: primꝰ ascendēs: secūdus descēdens: tertius collateralis hæc fiūt: quū ab iteſtato aliq; moritē. Ciuis an peregrinus: vel progatione: vel priuilegio: vel mancipio. cuis habebitē: nisi forte dediticius fuerit: vt in sequetibus de Caio Mancino diceē: alioqn peregrinꝰ erit. Seruus: supius dixit: quæ nōnūq; q̄ri solēt: cuiꝰ mancipiū: an seruus eēt: nūc dicit de coditione ipius. Insignis: magnæ & nobilis imprudētiæ. Illa vero: nunc p similitudinē ostēdit: cur ridēdus sit arrogās. dicit. n. quēadmodū ridendus ē qui si minorē lembū gubernare nesciat: maioris nauigii gubernationē accipe vellet: ita ille deridēdus ē orator qui quū minores causas sustinere ac defendere no possit: maiores suscipiat: ille impudēs est q ad agēdas causas se cōfert: q̄stioni vero maiores causas ꝓfiteē scire defendere arrogās ē. Maiores. vt septiremes: & per exemplum probat. Tu mibi: quum satis cognoscere non possis stipulatiunculam: nec tabellas: ego tibi maiores causas committere audebo. q. d. nullo modo. In circulo in conuentu.

Stipulatiuncula. i. obligatiōe pecuniæ: quæ minima solet esse conuentio. a stipe dicta id est ab ære: vnde stipendia publica: præmia quæ militibus dantur Nam vt ait Varro de doctrina linguæ latinæ: stipulare: est pecuniam alligare. Aduersarii: quam aduersarius obligauerit. Quum obsignes id est obsignando probes: ac si diceret: si non intelligis verba testamenti: quomodo intelliges ius ciuile: qui signabat ta-

bellas: oſtẽdebat ſe ꝓbare illas. In tabellis clientis: in qbus ſcriptũ eẽt: quõ deciperet cliẽs: & ſi nõ itel ligeres: tñ obſignares: in trãſlatiõe pſtit ſilitudinis ſupradictæ quũ tu decipiaris i obligatione pecuniæ. & in teſtamẽto: citius ego cõmiſerim argo nauẽ i euxinõ põto ei q in portu ſcalmoꝝ duoꝝ nauiculã ob ruerit. nam qui duoꝝ ſcalmorũ nauiculã in portu obruerit: dignior eſt: q argo nauẽ in euxino ponto gu bernat: q̃ tu: ꝙ in bis cauſis minimis decæptus: cauſã maiorẽ ægeris: & ẽ ſyllogiſmus. Cõſtat. n. ex ꝓpo ſitione: ꝓpoſitionis aſſumptiõe & cõcluſione. Scalmus: lignũ teres: cui nautæ renos loro quodã alliga re ſolent: vt firmius nauiget. Putẽ. q. d nõ. In euxino: ꝓ excellentiã dixit: q̃ſi in mari aſperimo. ẽ aũt dictus euxin⁹ ab in boſpitali feritate q̃ſi anxeos. ſicut in natu rali byſtoria pli. teſtatẽ. In portu: in tran quillo. Quid ſi ne: g̃ ſi paruæ cauſæ nõ ſunt bis cõmittẽdæ: qui ſunt ignari iuris ciuilis: quõ magnæ cõmittent. Qd̃ tã dẽ os. i. q̃ tandẽ frons ẽ. q. d. imprudẽtiſ ſima: quũ ad bas' cauſas ſe cõferat: qui iu ris ciuilis ĩperitiſſimus ſit. Ad eas cau ſas. ſ. maiores. Quæ potuit ígiẽ. Hãc cauſam Cicero declarat ei⁹. qui creditus mortu⁹: poſtea rediit. Nã buic filiũ mor tuũ eẽ nunciatũ ẽ. qui poſtea audita filii morte teſtamentũ mutauit. Hic maxima iur̃ ciuilis ſciẽtia opus fuit ruuis q ígna rus fuiſſet: ꝓfecto rẽ bene agere nõ poſ ſet. Miles. ſ. q primo creditus erat mor tuus. Domũ in vrbẽ Romã. Aegiſſet q̃ lege ꝑm legẽ: quia fili⁹ exbæredari nõ poterat q nibil cõmiſerat: cur exbæreda ri deberet. In ea cauſa: quæſitũ ẽ an filius exbæres vel beres eſſe deberet. Hæc cau ſa in lege ẽ: quũ mater paraſo: de teſtamẽ tatis in defectuoſis. Noiatim. quia nõ ſcripſit filius, me⁹ exberes eſto: neq̃ etiaꝫ filius me⁹ bæres eſto. Quid. ſ. dicã de re inter marcellos & daudios Hæc cauſa ta lis ẽ: Ancilla marcellorũ plebeiorũ pepe rit filiũ ex liberto marcelloꝝ daudiorum patriciorũ: bic filius caſtrenſe patrimoni um adeptus ẽ: poſtea marcelli plæbei be reditatẽ adeunt: lege ſtirpis quia erat ſua ancilla. & quia partus ſequit̃ ventrẽ. At vero Claudii patricii Marcelli lege gen tilitatis ſuã hæreditatẽ vocabãt q̃ filius eſſ̃ ex liberto ſuo: igiẽ neceſſe erat vt pa tronus intelligeret: quid faciendũ eſſ̃ & quærendũ erat de gẽtilitate. Duæ fami liæ. ſ. marcellorum plæbeiorũ & daudio rũ patriciorum: bi videlicet plæbei ꝓno men babent Marcum: illi vero patricii daudium. Gente. id eſt gentilitatis lege ſuam vocant bereditatem quia de gente ſua venerat. Stirpe: lege ſtirpis. quia partus ventrem ſequitur. Quicquid item. & bãc quoq̃ cauſam Cicero declarat. Quidam qui exul quaſi dientem ſe ad quændam quaſi patron um ciuem Romanum applicuerat: illo apud quem exulabat: quum poſt aliquot annos ab inteſtato mortuus eſſet: dicebat illam bereditatem ſibi deberi iure applicatiõis. & bæc cauſa in iure ciuili quærẽda erat: de iure ap plicationis. In teſtato. ab inteſtato: id eſt ſine teſtamento. In centũuirali iudicio tractata fuit cau ſa ſuperior apud centũ viros. Nam centũuirale iudiciũ eſt quod centũuiri iudicabãt. Exulare: in exilio poſſet eſſe Romæ. Applicuiſſet. adiunxiſſet Obſcurum. intellectu difficile ius. Ignotum: deſuetu dine incognitum. Patefactum: ad id quod dixit ignotum. Illuſtratum: ad id quod dixit obſcurũ. Quid nuper: boc Cicero libro tertio de officiis planius tractat. Vbi dicit quendam Marium gaditanum ædes ſuas vendidiſſe cuidam Sergio oratæ: a quo aliquot ante annis emerat: & quum eas venderet: banc ſerui tutem Mancipio ineſſe non dixerat: quod lege mancipii deberi dicebantur. Nam lex eſt quicquid in Mancipio vitii venditor ſciens non dixerit: id præſtato. Ergo in bac quoq̃ cauſa de iure ciuili quæſitũ ẽ:

Quæ potuit igitur eſſe cauſa maior: q̃ illius mili tis de cuius morte quum domum falſus ab exer citu nuncius veniſſet: et pater eius re credita. teſta mentum mutaſſet & quem ei viſus eſſet hęredem feciſſet: eſſetq̃ ipſe mortuus & res delata eſſet ad centũuiros: quum miles domum reueniſſet: ægiſ ſetq̃ lege in hereditatẽ paternã teſtamento exbæ res filius: nempe in ea cauſa quæſitũ eſt de iure ci uili: poſſet ne paternoꝝ bonoꝝ exbæres eẽ filius: quẽ pater teſtamento: neq̃ bæredẽ neq̃ exbære dẽ ſcripſiſſet nominatim. Quid q̃ de re inter mar cellos: & claudios patricios centũuiri iudicarunt quum Marcelli. A. liberti filii: ſtirpe Claudii Pa tricii eiuſdẽ boĩs: bæreditatẽ gente ad ſe dicerent rediſſe: nõne in ea cauſa fuit oratoribꝫ de toto ſtir pis ac gentilitatis iure dicendũ. Quid qd̃ itẽ in cẽ tũuirali iudicio certum eſſe accepimus: ꝓ romã in exiliũ veniſſet: cui romæ exulare vis nõ eſſet: ſi ſe ad aliquẽ q̃ſi patronũ applicuiſſet: inteſtatoq̃ eẽt mortuus: nõne in ea cauſa ius applicatiõis obſcu rum ſane: & ignotũ patefactum in iudicio atq̃ il luſtratuꝫ eſt a patrono. Quid nupꝫ quum ego. C. Sergii orate cõtra bũc nr̃m Antoniũ iudicio pri uato cãm defenderez: nõne oĩs nr̃a in iure verſata deſẽſio ẽ. Quũ. n. M. Marius cracidian⁹ ędes ora tæ vẽdidiſſet: neq̃ fuire quãdã eaꝝ ędiũ ptẽ i mã cipii lege dixiſſet. defẽdebamus qcq̃d fuiſſet icõ modi i mãcipio. ſed ſi vẽditor ſciſſet. neq̃ declaraſ

q̃ cauſam cũ.M.Antonio diſputauit. Cui:Sergio oratæ. Iudicio priuato:nõ in foro:ſed domeſtí-
ci diſputatione. Nõne:id ẽ nõ dixiſſet in alteri⁹ poteſtate eẽ. Mancipiũ dr̃ quicqd a dño in dñm migra-
re poteſt:ſicuti nũc ædes:p̃dia & bona oia mobilia & imobilia q̃ alienari poſſunt. Eſt g̃ lex mãcipii:qcq̃d
in mancipio vitii fuerit:venditor ſciens nõ dixerit:id p̃ſtato. Sub hoc mancipio erat hoc incõmodũ:q⁹ nõ
libere venditoris erãt:vt ſi domus quã Marius vendebat oratæ:ex pte erat poſſeſſionis alterius:vt ſunt
ædes: p quibus annuã penſionẽ ſoluimus: licet vſus ſit vnius & penſio alterius. Incõmodi.id ẽ vitii.
Mancipio.i.ædibus. Quo quidẽ ſu-
perius dixit de ædib⁹ q̃ ex pte ſeruirent:
venditis Sergis orate:nũc p̃ſequitur di-
cens.M. buculeiũ in ſimili genere cauſæ
erraſſe:q⁹ videlicet nõ p̃uidit: quidnã vi
tii in mancipio futurũ eẽt In quo genere
qd̃ ad vitiũ mãcipii ptinet. Suo valde ſa-
piẽs q̃ ſibi plus fortaſſe arrogat: q̃ reue-
ra ſit. Nam quũ ædes:ſenſus eſt:ædes de
beculuio venditas fuiſſe lucio fuſio ea cõ
ditione:vt lumina ſicuti tunc erãt bucule
ius p̃ſtaret. Recepit buculeius ſe ita p̃ſta-
re:in quo fefellit eum:q⁹ nõ p̃uidit parie-
tes præſtari poſſe:qui luce ædib⁹ illis ob
ſtarẽt. Recæpit:recipe ẽ repromittere:
& ẽ verbũ iuris. Mãcipio.i.ædib⁹.Mo
do tantũmõ. Fuſius aũt:ſed quũ cœpiſ
ſent ædificare parietes in remotiore par-
te & ſuarũ ædiũ luminibus nocerẽt:ægit
cũ buculeio lege: videlicet q⁹ nõ p̃ſtabat:
qd̃ receperat. Procul.i. q̃uis pars illa cœ
li procul eſſet: tamen quantulũcunq; of-
ficiebant ne lumina ædiũ talia eſſent:qua
lia ferant quũ vendidit. Putabat.ſ.fuſi-
us. Quid vero rurſus aliud exemplu;
alterius cauſæ: Hæc aute; exempla ad id
pertinent vt oſtendant neminem orato-
rem poſſe perfectũ eſſe niſi iuris ciuil'ſci
entiã teneat. Quid.ſ.fuit:nonne magna
fuit & magna hominũ diſputatiõe facta.
Quidam paterfamilias moriens: relicta
vxore grauida:ita teſtamento ſcripſit hæ
redem ſuum. Si filius poſthumus natus
erit primus mihi hæres eſto. Si mortuus
fuerit anteq̃ condat teſtamentũ.M.curi-
us ſecundus mihi hæres eſto. Poſtea euẽ
nit vt poſthumus non naſceretur. Scæuo
la dicebat quia nullus poſthumus natus
eſt: nec mortuus ergo.M. curius ĩdo nõ
debet eſſe hæres:poſtea lege cautũ eſt:vt
qui in vnum caſum inſtituerit in alteru;
etiam inſtituiſſe videatur. Quo cõcur
ſu.q̃.d.magno. Aequalis:æquus. Li
matus expolitus. Subtilis:elegans acu
tus. Iuriſperitorũ eloquẽtiſſimus eloquẽtiũ iur⁹ peritiſſim⁹:pulchra cõmutatio. Poſthumus:poſthu
m⁹ dr̃ q p⁹ mortẽ p̃iis naſcit q̃ſi poſtumũ. In ſuã tutelã veniret.i. añq̃ ad q̃rtũdecimũ annũ pueniret.
nã vſq̃ ad q̃rtũdecimũ annũ ſub alio; tutela poſitus ẽ pupill⁹ cũ aũt ad q̃rtũdecimũ annũ puenerit a tute
la q̃ ſibi data ẽ:i ſuã venire icipit. Secũdũ .i.poſthumũ. Ego.ſ.Craſſus. Eũ.ſ.q teſtuamentũ cõdidiſſet
Hac mẽte:hoc ãi⁹. Tũ quũ cõdidit teſtamẽtũ. Vterq̃.ſ.Scæuola:& ego Craſſus. Nũ deſtitit:& di-
cit quõ bas cauſas egerint iure ciuili potiſſimũ verſatos eẽ dicit. Auctoritatib⁹:eorũ qui vl'ſecũdũ ſcri
ptũ:vel ſecundũ voluntatẽ teſtatoris iudicabant. Exemplis:eorũ qui bæreditatẽ adiiſſent:vel etiã non
adiiſſent. In teſtamẽtor; formulis in vel ſimilib⁹ vel diſſimilibus. Formulæ ſunt q̃ vulgo inſtra dicũ tur.
In medio iure ciuili:in penitiori ac magis arcbana pte iur; ciuilis. Capitis nũ:ſed ad bis cauſis dicamus
q̃ ad ſalutẽ capitis ptinet q̃ nũq̃ diffiniri p̃nt niſi ius ciuile adbibitũ fuerit. Capitis nũ capital' cauſæ: q̃ ẽm
maior cauſa eẽ põt:q̃ qui ptinet ad iudiciũ capit; .q.d.nulla. Etẽm accidit cauſa capit; de.C.mãcino quã
diffinire nemo potuiſſet ſine iure ciuili. Hic.C.mancinus conſul:cũ numãtinis bellum geſſit aſſiduis cæ

dibus. Hunc. C. mancinū ſubactū cogere numātini fœdus ſecū: ferire: vt inermis abiret. ſed quū ſenatus hoc nō patereť: eū dedēdum numantinis cenſuit numantini nō acceperunt. Quū igiť domū rediſſet in ſenatū cum cæteris ingreſſus eſt. Sed rutilius neuius tribunus plæbis dixit eū nō ee ciuē: qa dedit⁹ fuiſſet boſtib⁹: & nō acceptus. Nobiliſſimū: qui patritius erat. Optimū: quia hoc non iniquitate ſed neceſſitate fecerat. Cōſularē: qui cōſul fuerat bello numātino. Propter inuidiā i. odiū: qa iuſſus fuit populo Romano q̄ fœdus ignominioſū cū numātinis pcuſſiſſet. Paterpatratus. ſacerdos fecialiū. Fe-

ciales autē: a fœderibus faciēdis dicti ſūt Paterpatratus erat: qui ſolēnia verba fœderis pnūciabat. Hic erat qui nō ſolū idi ceret bellū ꝫ etiā ſiquis dedēdus erat: patripatrato negociū tradebať. Senatuſcōſul: quia ſenatus decreuit vt dededere tur. Veniſſet: q̄ſi ſui iuris factus eſſet: q̄ a numātinis liberatus eēt. Neq; i ſenatū itroire: q̄ſi ſemel liberatus fuiſſet: eo qđ a numantinis nō fuiſſet: eo receptus. Poſtliminiū autē vt paulus diffinit: ē iuſ amiſſæ rei recipiēdæ ab extraneo: & i ſtatum priſtinum reſtituende inter nos ac liberos: oēs populos: regeſq; moribus: legibus cōſtitutum. naꝫ qđ bello amiſim⁹ aut etiā circa bellum boc ſi rurſum accipi am⁹: dicimur poſtliminio recipe id q; naturali æquitate introductum ē: vt qui p iniuriam ab extraneis detinebať: is vbi in fines ſuos rediiſſet: priſtinum ius ſuū reciperet. Quā. q. d. nullā: bæc oia q̄ ſequū tur ad mancinum referenda ſunt. Ordine videlicet ſenator habendus ſit: an nō. Cauſā cōtentionē q;. i. cauſæ cōtentionē.

De ciuitate: vtrū ciuis Romanus an peregrin⁹ habēdus ſit. De libertate ſeru⁹ an liber. De capite bois: abſoluēdus an dānandus: recipiēdus: an eiiciēdus eſſet ab alio: q̄ a iure cōſulto. In iure ciuili: i iure ciuili diſputatio erat vt priſtinæ cōditionis eēt an alienæ fact⁹: ex q̄ deditus erat. Inferiori: q̄ ſenatorĩ ordinis. Seruiſſet. i. ciuis Romani ſeru⁹ fuiſſet. Fœderato: q nobis fœdere cōiunctos ē vt latini. Nū is. i. an ad ꝓpria redire potuiſſet: & nūq d deſiſteret ciuis roman⁹ eſſe. Nā quū puus liber fact⁹ eēt. & ciuis Romanus: q̄ſi ad patriā ſuā rediiſſet eūq; patriæ ſuæ ciues nollēt qa poſt eliminationē rediret: an ciuis romanus deſiſteret eē. Si. n. quū ad patriā ſuā rediit: ciuis romanus eſſe deſiſtit: poſtq; ſui recipe nolūt neceſſaria multa: q̄ cōtingere poſſunt: cauſarū q̄ in iure ciuili verſanē: vt ſi quæraē de libertate vtrum liber ſit an puus: verbi gra. Si qs romanus ciuis ſeruū habeat: & eū in libertatē admittat: deinde in aliq̄ daſſe ā cēte domini. Quo iudiciū. ſ. libertatis. Nōne: ē paterfamilias q ſeruū habet & manumiſſum eū incēſu ponit in aliqua daſſe ex cenſu ante legittimū tempus luſtri: Nam vt apud. T. liuiū didiciſtis: popul⁹ Romanus in daſſes diſtributus fuit. Tribus luſtris: id ē ter condito a cenſoribus. Luſtrū aūt dr: qa quū conditū ſit luſtrum capita Romanorū cenſebantur: & quia luſtrum per quinquenniū fiebat: obtinuit vt luſtrum quinquennium dicatur. Grauius: quippe quæ pertinent ad conditionem hominis: ſeruus ſit an liber. Cen ſus: qui in aliqua daſſe ex cenſu poſitus ſit. Ne. id eſt an ſit liber an tantum quum conſiderit luſtrum. Quid quod: vltimum ponit exemplum cauſarum ampliſſimarum Cicero quæ in iure ciuili verſari poſſunt: quæ nullo modo defendi poſſunt: niſi ab bis qui iuris ciuilis ſcientiā didicerint. ſ. diuortiū: q̄ illa cognoſceret ſecū factū eē diuortiū. Priori: vt ſcire poſſ⁹ altera ducta diuortiū ſecū fieri ex priori & ſecūda vxore. Quum q̄reret: venit in quæſtionē an alter eorū: an vterq; ciuis eſſet: ſi vtraq;

nobiliſſimum atq; optimū virum ac conſularem quū ꝓpter inuidiā numātini fœderis pr̄patratus ex ſenatuſconſulto numātinis dediſſet: eūq; illi nō recepiſſent: poſtea q; Mācinus domū veniſſet neq; ī ſenatū introire dubitaſſet. P. Rutilius. M. F. tri. pl. de ſenatu iuſſit educi: quod eum ciuē negaret eſſe: quia memoria ſic eſſet ꝓditum: quē pater ſuus aut populus vendidiſſet: aut pr̄patratus dediſſet: ei nullum eſſe poſtliminiū: quaꝫ poſſumus reperire ex oibus rebus ciuilibꝫ cauſam: cōtentionēq; maiorē: q̄ de ordine: de ciuitate: de libertate: de capite bois: cōſularis preſertim: quum hæc non crimine aliquo qđ ille poſſit inficiari: ſed in ciuili iure cōſiſterēt. Similiq; in genere: inferioriq; ordie: ſiqs apud nos ſeruiſſet ex pp̄lo fœdere to ſeſeq; liberaſſet: ac poſtea domuꝫ reueniſſet: q̄ſi tum eſt apđ maiores noſtros: nū is ad ſuos poſtliminio rediſſet: & amiſiſſet hanc ciuitatē. Quid de libertate. quo iudiciū grauius eſſe nullum pōt nō ne ex iure ciuili poteſt eſſe contentio. Quū quæritur: is qui domū domini volūtate cenſus ſit. ſi nō conditū luſtrū. ſit ne liber. cōtinuo ne an tribus luſtris cōditis. quid qđ vſu memoria patrū venit: vt paterfa. qui ex biſpania romā veniſſet: cū vxorem pregnātē ī ꝓuincia reliqſſet: romęq; alterā duxiſ

Vſu venit. i. cōtigit. Patrū. i. maioꝝ noſtrorū. Prægnātē. i. grauidā. In ꝓuintia. ſ. biſpania. Nunciū Inteſtato: ſine teſtamēto: quū neq; būc neq; illū feciſſet hæredē. Mediocris. q. d. magna. Exutraq;

vxor legittima eē nō poterat: alter ciuis eē nō poterat. Sed videndū erat vtrā vxor legitima eē debebat. Verba legittima cū priori vxore fecerat: & cū secūda etiā: ḡ sequit̄ vt secūda cōcubina sit nō bares: & prima bares esse debeat. De duob⁹ ciuiū capitibus. i. illoꝝ puerorꝝ: vtrū tm̄ hic ciuis eēt: an ille: & vtꝝ hic bæ eius vxor: an cōcubina: q̄ scda vxor. Certis qbusdā verbis. i. si iudicatū eēt nō aliter fieri posse diuortiū nisi legitimis quibusdā verbis: qbus vti solet vxor: quū a viro suo repudiat̄. Digestoꝝ li. ii. lex ista exponit̄. Dicit. n. i renūciatione cōnubii: cū diuortiū fit: verba hæc haberi solent tu tibi res tuas habeto tua tibi agito & plautus dat hæc verba alemenæ. Vale res tuas tibi habeas. Hæc igitur: Nūc coducit q̄ bis exemplis ꝓbare intēdebat: videlicet impudentē esse eū qui iur⁹ ciuilis perit⁹ eēt. Igit̄ quū possint in iudiciis eiusmodi causæ tractari plarūq̄: Hæc supra memorata. Erectū supinum corpe. Celsum: sublimē. Prompto ore. id ē facie: vultu specie: & fronte apta. Intuentē q̄si se oibus offerat: qui operā suaꝝ desiderent Vagari cum magna caterua clientū. Præsidiū: inferioribus. Opem paribus afferri notandū ē. Tendētem ostendentē & pollicentē. Porrigētem affirmantē. Flagitiosum: ē vitiū flagitione dignū. i. reprēhensione: vt in eunucho donatus ait. Nā si ꝓ suppositō & non cōcessō: vt iuris ciuilis difficilima eēt cognitio: tm̄ vtilitatis causa: eā capessere deberent sed quū nō sit difficilis imo facilis deberēt caulidici: eā omino capessere.

O dii. sed ego inquit nō auderē de facilitate iur⁹ ciuilis disputare p̄sente Scæuola. nisi audiuissem sæpe ex eo nullaꝝ rē sine artem sibi faciliorem videri. O dii pterpositionē legēdū ē: & ē exclamatio cōtra inertiā & segniciem facta. Q d̄ qdē Nūc causas exeqtur cur iuris ciuilis scientia nonnullis difficilis esse videat̄: & q̄ primo dicit: Nōnulli sunt qui ius ciuile difficile appellēt quia qui iuri ciuili p̄fuerūt vt potentiores: ius ciuile ignotū esse voluerūt nam iuris ciuilis scientia: bos ideo reddidit potentiores: q̄ eos vniuersa ciuitas consuleret. Obtinendæ: vt nō solū potentiā suā habereēt sed etiā augerēt.

Artē. s. iuris ciuilis. Potētiæ suæ: nā potentiores reddebat eos iur⁹ ciuilis scientia: boc ipo q̄ obscuꝝ erāt & ignotū popl'o. Id. n. iter sacra: cerimoniasq̄ deoꝝ imortaliū abditū: solisq̄ pōtificib⁹ notū. Cn. fabio libertino p̄ genit⁹ & scriba cū ingēti nobilitatis indignatiōe factus edil' curulis vulgauit ac fastos pene toto fore exposuit. Deinde: a causa: sed si bāc causam addant: cur quum a Cn. fabio p totū forū expositū fuit: nō ē visum facile: bōc fuit q̄ p nūeros dirigere & cōponere nesciebāt.

Artificiose digesta. i. artificioso ordine dispositā vt certa quadā rōe diffiniret̄ q̄d primū esset in iure: q̄d ue secundū: & reliq̄ deinceps: q̄d in oīni artis p̄ceptione requirit̄. Generatim: p gen⁹ distincta iura. Nihil ē. n. id ē q̄d possit reduci in artē quandā. Nam ars quædā videt̄ esse eius rei quæ certa quadā ratiōe cōposita fuerit. Sed si quis etiā tenuerit initia alicuius rei: & tamē nō habeat artē: q̄ eam cōponere possit non poterit de eis aliquā artem facere. Q ui illa: id ē qui tenet illa elemēta & initia quib⁹ ars effici possit Habeat illā scientiā id ē habeat eā industriā sciēdi efficere ex bis rebus quarū nōdū sit ars. Vt ex bis rebus. i. principiis: vt verbi gra. Qui prim⁹ grāmaticā: istituit artē: illā nunq̄ instituere potuisset: nisi lras & oia buiusmōi in ordinē quendā cōposuisset vt litteras: alias vocales: alias mutas: alias semiuocales: & syllabas vnigrāmas alias. vt singule vocales: q̄ syllabā efficere possunt. Vnigrammā vt a. bigrammā vt ne trigrāmā vt nec nō: vl' vsq̄ ad exagrāmā: vt stirps. Deinde dictiōes i ordinē exposuisset: vt alias declinabiles: alias idedinabiles diceret. Et nisi q primū bāc artē istituit: bāc scia⁊ habuissꝫ tn̄ & si lras oēs tenuissꝫ

entia: boc ipo q̄ obscuꝝ erāt & ignotū popl'o. Id. n. iter sacra: cerimoniasq̄ deoꝝ imortaliū abditū: solisq̄ pōtificib⁹ notū. Cn. fabio libertino p̄ genit⁹ & scriba cū ingēti nobilitatis indignatiōe factus edil' curulis vulgauit ac fastos pene toto fore exposuit. Deinde: a causa: sed si bāc causam addant: cur quum a Cn. fabio p totū forū expositū fuit: nō ē visum facile: bōc fuit q̄ p nūeros dirigere & cōponere nesciebāt.

Artificiose digesta. i. artificioso ordine dispositā vt certa quadā rōe diffiniret̄ q̄d primū esset in iure: q̄d ue secundū: & reliq̄ deinceps: q̄d in oīni artis p̄ceptione requirit̄. Generatim: p gen⁹ distincta iura. Nihil ē. n. id ē q̄d possit reduci in artē quandā. Nam ars quædā videt̄ esse eius rei quæ certa quadā ratiōe cōposita fuerit. Sed si quis etiā tenuerit initia alicuius rei: & tamē nō habeat artē: q̄ eam cōponere possit non poterit de eis aliquā artem facere. Q ui illa: id ē qui tenet illa elemēta & initia quib⁹ ars effici possit Habeat illā scientiā id ē habeat eā industriā sciēdi efficere ex bis rebus quarū nōdū sit ars. Vt ex bis rebus. i. principiis: vt verbi gra. Qui prim⁹ grāmaticā: istituit artē: illā nunq̄ instituere potuisset: nisi lras & oia buiusmōi in ordinē quendā cōposuisset vt litteras: alias vocales: alias mutas: alias semiuocales: & syllabas vnigrāmas alias. vt singule vocales: q̄ syllabā efficere possunt. Vnigrammā vt a. bigrammā vt ne trigrāmā vt nec nō: vl' vsq̄ ad exagrāmā: vt stirps. Deinde dictiōes i ordinē exposuisset: vt alias declinabiles: alias idedinabiles diceret. Et nisi q primū bāc artē istituit: bāc scia⁊ habuissꝫ tn̄ & si lras oēs tenuissꝫ

eas cõponere nõ potuisset: & artẽ illam nunq̃ efficere potuisset: Ita etiã q̃ iuris ciuilis capita nõ tenu erit artẽ de ea nunq̃ efficere poterit. Hoc vide: fatet Cicero in pſona Crassi: hoc obscurius dictũ. Hoc. ſ. qđ ptinet ad scientiã artificis. Paulo obscurius: qa fert. ne necessariũ ẽ: vt qđ breuiter dicat: id obscurũ videat. Oia fere q̃ sunt incipit p singulas artes discurrere q̃ materia cuiuslibet art̃ sp fuerit dissipata quæ nũc cõdusa & cõiuncta ẽ. Cõdusa cõiuncta. Dispsa: locis diuũcta. Dissipata: ordinib̃ incerta. Vt in musicis: musica ex ptib̃ vocũ cõposita ẽ atq̃ mẽsura. Voces & nũeri sp fuerũt. sed tam & si hæc elementa fuerũt: tamẽ nisi voc̃ mẽsura cũ numero vocis addita fuisset ars musica nũq̃ compsita fuisset. Nũeri: rbyth: mimi concinitates. Moditoni: q̃s græci appellãt. Voces qa vos ẽ nũeri & mõi genus. nã numeros metra dixerunt Virgi. Numeros memini si verbi tenerem.

Lineamẽta. i. supficies ex lineis: vt punctus q̃ ẽ principiũ bui⁹ artis. Dicit autẽ punctus q̃ diuidi nõ pt. Linea q̃ ab vno puncto ad aliũ ducit & liq̃scit: Supficies ex lineis ducũt: qa duæ lineæ cõiũcte faciũt supficie vnius anguli vel acuti vl̃ obtusi. Formæ q̃ ex multis supficieb⁹ consistũt. ſ. orthogonus: rectus angulus: qui ex vtraq̃ parte æq̃lis ẽ. Ambligonus angulus obtusus: q̃ ẽ latior ex altera parte Rectangul⁹ ẽ quũ lineæ ita coniungunt̃ vt nulla ps magis dedinet Circul⁹ q̃ exametro æqualibus ptibus ducto circũcirca: voluitur. Pyramis ẽ ad similitudinem ignis in acutũ tendẽs. Interualla: cõplẽtis: latitudinẽ. Magnitudines: q̃ continent altitudines. In astrologia cœli cõuersio: circa polũ articũ & antarticũ. Arcticus septentrionalis. Antarticus meridionalis. Ortus & obitus: quia solis & lune variantur tempora: quia altius vel humilius sol currit: vt hic canit errantem lunam solisq̃ labores. Motusq̃ siderum: tardiores vel celeriores: quattuor anni tempora varietates: nam si ecliptica sol dedinare ceperit: incipit facere autumnum. Deinde quum paulo plus descenderit facit byemem: quũ ad extremũ descẽderit ꝓfunda dr̃ byems: & hæc sp fuerũt: sed anteq̃ in ordine cogerentur ars astrologiæ nõ erat. In grãmaticis poetarũ: alia quoq̃ exempla subiũgit: quib⁹ ostendit qđ superius dixerat. Poetarũ ptractatio: hæc antea primo dispersa fuerũt. Historiarũ cognitio: q̃ in factis & dictis illustriũ virorũ posita ẽ. Verbor̃ iterptatio: quã etbymologiã vocãt: p quã singula verba interpta mur: vt si quis interpretetur boc nomen pbũs: cõpositum a :qđ ẽ amor & sapientia. Pronũciandi quidã sonus: q̃ accentuũ diuersitate variat̃ siue acuto siue graui: siue circũflexo. Acutus: vt dñs in vltima syllaba magis dinoscit̃: gravis vt penæ. circũflexus vt apprime: rauennas: arpinas. In hac deniq̃. ſ. ratione dicendi partes eius dispersæ erant. Ratione. i. arte. Excogitare: ad inuentionẽ. Ornare ad elocutionem. Disponere. ad dispositionẽ. Agere ad ꝓnunciationẽ. Meminisse ad memoriam Adbibita ẽ igit̃ ars extrinsecus. ſ. ab artifice: qui ageret in materiã vt ligni robur artifex: æriq̃ massam incidens opus informat. Sic pbylosopbus genera rerũ diffiniens atq̃ deducens concinat in corpus. Ex alio genere quodã quod sibi quæ diuersa est a materia. Nam possumus tenere materiam alicuius rei: sed tamen alio genere scientiæ indiget: vt informetur: nam pbylosopbiæ ẽ. Hæ materiæ cognitæ reducuntur in artem: qđ pbylosopbor̃ est. Nam pbylosopbor̃ boc ꝓprium est: rerum naturã: rationẽq̃ cognoscere & cognitas suo quãq̃ ordine collocare. Totum scilicet rerũ naturã cognoscere: Dissolutã. id est rem membratim sparsam. Diuulsam: passim disiectam. Conglutinaret: dissolutam. Constringeret: ad id quod dixit diuulsam. Sit ergo: quandoquidẽ exemplis ostendemus res ante sparsas cuiuslibet art̃ postea a pbylosopbis in formas fuisse redactas: ita & de iure ciuili dicimus: & sicut cæterarum artiũ suus finis est: ita etiam iuris ciuilis conseruatio æqualitatis est. Legitime fm leges. Vsitate: fm mores.

In causisq̃ ciuiũ id est in causis ciuilibus. Tum post finem. Notanda sunt genera: quæ ad ipsum finem dirigantur. Numerum: ad ordinem. Paucitatemq̃: vt multas species contineat. Genus a logicis diffinitur quod prædicatur de pluribus differentibus specie: re quidem idem est quod Cicero dicit: Verbis autem differt Genus autem est quod similis sui. id est similitudinis suæ: necesse est vt similitudinem habeat cum genere suo. Communione: quia similitudinem illam genus cum partibus communicat. Specie autem differentis: quia genus & duas & plures partes habere potest aut plures. Nam

nisi ille prius: qui illa tenet: quoruq̃ artẽ instituere vult habeat illaq̃ sciãm: vt ex bis rebus: quarũ ars nondũ sit artẽ efficere possit: boc video: dum breuiter voluerim dicere: dictum a me esse paulo obscurius: sed experiar: & dicam si potero planius: omnia fere quæ sunt cõclusa nũc artibus: dispersa & dissipata quondã fuerũt: vt in musicis: & numeri & voces & modi. In geometria lineamenta: formæ: interualla: magnitudies: i astrologia cœli cõuersio: ortus. obitus: motusq̃ siderũ: i grãmaticis poetar̃ ptractatio: bistoriar̃ cognitõ: verbor̃ interptatio. ꝓnũciãdi qdã sonus. in hac deniq̃ ipa rõne dicẽdi. excogitare. ornare. disponere meminisse. agere. ignota quõdã oĩbus & diffusa late videbant̃. adbibita est igit̃ ars q̃dã extrinsecus ex alio gñe quodã. qđ sibi totũ pbilosopbi assumũt: q̃ rẽ dissolutã diuulsãq̃ cõglutinaret. & rõne q̃dã cõstringeret. Sit ergo i iure ciuili finis bic. legitie atq̃ vsitate in rebo causisq̃ ciuiũ ęq̃litatis cõserua

hoc genus qđ est aial ptes cõplectit̃: vt bouẽ & leonẽ: sed iste spẽs diuerse sunt: nam alia species est bõ: & aial. Duas aut plures: spẽs est quæ p̃dicat̃ de pluribus differẽtibus numero. bõ est spẽs qa p̃dicat̃ de pyrro & de epyrotima. Partes: vt bõ & leo subiiciũt̃ huic generi: qđ est aial. Ex qbus emanãt. i. descẽdũt

Subiiciunt̃ oia q̃ post p̃ docuit qđ sit genus qđ sit spẽs: nunc dicit genera & ptes esse diffiniendũ. Nã sigs voluerit diffinire qđ sit aial: generis nomen diffiniet: hoc modo. Aial est substãtia viuẽs & sensibilis Si ptes: vt bõ rõnale aial est & mortale. Vim virtutẽ. Est em̃ Declarat qđ sit diffinitio. Diffinitio est cũ

breuiter & absolute explicamus rem illam quã diffinire volumus Breuis: cui nihil supest: absoluta cui nihil deest. Circũscripta: pfecta: quũ em̃ dico rõnale: ad huc nõdũ differẽtia est explicata: qa etiã angeli aialia sunt: & rõnabilia: sed si addideris mortale: tũc facta erit diffinitio hominis. Explicatio: exp̃sio. Hisce ego rebus: adiũgere inquit exẽpla bis rebus quẽadmodũ supra nos fecimus: nisi baberẽ disputatõ; apud bmõi boies: q sũt eruditissimi. His̃ce reb⁹: gñii & speciei.

tio. Tũ sũt notãda genera & ad certũ numer⁹ paucitatem q̃ reuocanda. genus aũt id est quod sui similis cõmunitõe quadã: specie aũt differẽtis: duas aut plures cõplectit̃ partes. Partes aũt sunt: quæ generib⁹ iis ex quibus emanant: subiiciunt̃: oia quæ q̃ sunt vl' generũ vel partiũ noia: diffinitionibus quã vim habeãt: ẽ exprimẽdũ. Est em̃ diffinitio rerũ ea⁹: quã sunt eius rei ꝓprie: quã diffinire volum⁹: breuis & circũscripta quædã explicatio bisce ego rebus exẽpla adiũgerẽ: nisi apud quos bæc haberet̃ oro cernerẽ. Nunc cõplectar qđ ꝓposui breui: si em̃: aut mihi facere licuerit: qđ iam diu cogito: aut alius quispiã: aut me impedito: occupauerit: aut mortuo: effecerit: vt primus oẽ ius ciuile in genera digerat quę p̃ pauca sunt: deinde eo⁹ generũ quasi quædã mẽbra dispartiat. Tum ꝓpriã cuiusq̃ vim definitiõe declaret: pfectã quidẽ artẽ iuris ciuilis habebitis: magis magnã: atq̃ vberẽ q̃ difficilẽ & obscurã. Atq̃ interea tm̃ dum bæc q̃ dispsa sunt: cogunt̃: vl' passum licet carpentẽ: & colligẽtẽ vndiq̃ repleri istã iuris ciuilis sciẽtia. Nõne videtis equitẽ. R. hominẽ accutissimo omniũ ingenio: sed minie cæteris artib⁹ eruditũ. C. aculeonẽ: q mecũ viuit: semp q̃ vixit: ita tenere ius ciuile vt ei quũ ab hoc discesseris: nẽo đ bis q

Si q̃m aut mihi facere: si aut inquit ego genera iuris: aut ptes eius cõponã: aut alius ꝓuenerit. Aut alius quispiã: quicũ q̃ fuerit. In genera digerat: q̃ pauca sũt vtpote tria: aut em̃ ius a natura ꝓficiscit̃ vñ ius oĩne originẽ habuit: alterũ qđ in consuetudinẽ ex vtilitatis rõne ꝓuenit: terciũ qđ & ip̃m a natura ꝓfectũ: a cõsuetudine ꝓbatũ legũ metu ac religiõe sancitũ est. Primũ natura: scđm ꝓsuetudine tercium lege ius appellari noluerũt. Jus nature est: q̃ nõ opinio genuit: sed vis q̃dam innata inseruit. Eius ptes sunt: religio: pietas: gña: vindicatio: obseruantia: veritas. Religio est: quæ supioris⁹ cuiusdam nature: quã diuinã vocãt curã cerimoniã q̃ affert: pietas p̃ quam sanguine cõiunctis: patriæq̃ beniuolus officiũ: & diligẽs tribuit̃ cultus. Gratia i qua amicitiarũ & officiorũ alterius memoria & remunerãdi voluntas cõtinet̃. Vindicatio est p̃ quã ius & iniuria: & oẽ oino qđ offuturũ est defendẽdo aut vlciscẽdo ꝓpulsat̃. Obseruãtia est p̃ quã boies aliq̃

dignitate antecedẽtes cultu quodã & bonore dignamur. Veritas est: p̃ quã immutata ea: q̃ sunt aut antefuerũt aut futura sunt dicunt̃. Et bæ quidẽ nature iuris aut eius partiũ diffinitõe sunt? Consuetudine vero ius ius est quod leuiter a natura tractũ: aliud aut magis vsus fecit: vt religionem aut siquid eorũ quæ ante diximus: a natura ꝓfectũ manu factũ ꝓpter cõsuetudinẽ videmus: aut q̃ in morem vetustas vulgi approbatiõe pduxit. Partes eius sunt tres. Pactũ: quod inter aliquos cõuenit. Par: qđ inter oẽs æquabile ius cõtinet. Judicatũ: de quo aliquorũ snia: vel sentẽtiis cõstitutũ est. Jus lege est: q̃ eo inscripto quod ꝓpõ exposituꝫ ẽ: vt obseruet cõtinet̃. Cuius virtus quadruplex: aut em̃ impat aut vetat aut ꝑmittit aut punit. Eius ptes pene innumerabiles sũt totvidelicet quot capita legũ: q̃ a ꝓbatissimis iurisc̃ultis lata tradũt̃. Leges sũt q̃s popu.ro. cẽturiatis cõmitiis sciuerit aut decreuerit. Hæc genera iuris cũ ptib⁹ eo⁹ quẽadmodũ ab ipso Cicerone diffiniũt̃ exposita p̃ tpe satis huic loco fecisse videant̃. Perpauca: vtpote tria. Membra: ptes iuris naturalis. Tum ꝓpriã. s. & generis ex partiũ: boc mõ habetis ius ciuile. Atq̃ interea. Sed diceret aliq⁹ qđ faciemus interea: dũ alius aliq⁹ digerat in ordinẽ spẽs istas: Rñdet & dicit dum bæc q̃: & reliqua. Carpentẽ: singula. Colligentẽ: plura. Vndiq̃ ex oibus legibus: vel certe iurisc̃ultis: q qđẽ ꝓbatissimi & sint & habeãt̃. Hoiem acutissimo oim ingenio. s. in iure ciuili: sed in cæteris artibus impitũ: Mecũ viuit. i. familiarius meus est. Oia em̃ supposita: ꝓbat qđ supius ꝓpositum erat sc; ius ciuile neq̃ difficile neq̃ ita magnũ vt nõ facile ꝑcipi possit. In vsu q̃tidiano: qa frequẽter incidũt quæ in iure ciuili fiũt. In cõgressione boim: qa ius ciuile sermone boim celebrat̃. In foro: qa sepi⁹ agit̃

de iure ciuili apud ptores a cauſidicis. Eodē em̄ ordo eſt. Eadē em̄ ſunt elata primū pluribus ſcriptoribꝰ deinde ſunt ſcripta etiā ab eiſdē ſæpius paucis cōmutatiua verbis: vel certe: Eadē ſunt elate: primū pluribus verbis: deinde ſcripta ſæpius ab iiſdē ſcriptoribus paucis cōmutatis verbis: vt ſit ſenſus: Facile intelligi poſſe: q̄ & copioſe: & ſepius variis eadē verbis cōſcripta ſint: ſed nō videt cū ſuperioribꝰ cōuenire: qđ dixit: nō multis liis. aut voluminibus cōtineri. Quare verius eſt: ſi dicas eadē ſunt elata primū pluribus deinde ſunt elata paucis cōmutatis verbis. Hic facta diſtinctōe: deinde inferat etiā ab eiſdē ſcriptoribus ſcripta ſūt ſepius. Et erit ſenſus Vere nō cōtinet multis liis aut voluminibus iura: quippe q̄ antea pluribus verbis ſcripta erāt eadē nūc paucis ſcripta ſunt cōmutatis verbis: hoc eſt cōpendioſioribꝰ

A pluribus deinde paucis: q̄ antea pluribus verbis: eadē paucis poſtea ſcripta fuerūt. Accedit vero. ſ. ad oīa ſupradicta

Percipi: intelligi. Cognoſci: vbi pceptū fuerit. Suauitas verborū. Delectatio: rerū: nā duo ſunt in cognoſcēdo: quæ delectāt. ſ. res & verba. Q̄d. ſ. ſuauitatē: & delectationē eſſe in iure ciuili.

Nam ſiquē: nihil qđ magis ſuauitatez rerū afferat q̄ nouitas & varietas. Aliena: quaſi pegrinarū rerū: & ab vſu nr̄o remotiſſimarū ſtudia ga adeo iā vetuſtate abſoluerūt vt pegrina potius q̄ domeſtica eſſe videant. In iure ciuili. ſ. naturali: morali: legali. Pōtificū: qui ſacra rituſq; deorū & religionē cōtinēt. In duodecim tabulis: q̄ ciuitatis cōmodoꝝ rōnem habēt. Effigies imago quædā q̄ſi ſpēs antiquitatis: ſicut in hyſtoria vetuſtiſſima cōtinent inuſitata verba: & obſolet dudū mores. Vitāq; maioꝝ: vt de auſpiciis & in augurādi cōſuetudine de fœcialibus: de patre patrato: & de hmōi aliis legibns quarum exigua memoria apud nos extat. Extant etiā in antiquiſſimis legibes vetuſtiſſimi ſermones: vt apud. T. Liuiū: cōplæraq; aliarum illud ſacri fœderis inſtitutū. Dicit em̄ Si rem po. ro. Quiritiū ad pximū quinquēniū ſic validā: ſaluā q; ſaluauerit biſce duellis datū ioui donū duit po. ro. Quiritiū q̄ duellum populo ro. cum carthaginenſibus eſt: quæq; duellum cum gallis ſunt qui cis alpes ſunt: qđ ver attulerit ex ſuilo: caprino: ouilo grege &c̄. Genera quædam: quæ continebantur in his legibus: vt actiones auſpiciorum: & iura inaugurandi: vt fœdera fecialium: & patriſpatrati: ſicut fœdera de indicendo bello: de fœderibus cīedis. Seu quis ciuilem ſciam: ſcriptis vtilitatibus: ac partibus: videlicet de adminiſtratione reip. & ciuitatis. Nā ſcia ciuilis eſt: vt ex rep. i. ex vtilitate reip. ciuitas gerat. Ex aliquo genere: id eſt reip. gubernatione. Duodecim tabulis: quæ cōmodorū ciuitatis rone habent: quas decem viri cōpoſuerunt: vt reip. totiuſq; ciuitatis incolumitatem: & potentiam conſeruarent

Deſcriptis omnibus ciuitatis vtilitatibus: vtilitatū reip. barū ptes ſunt: incolumitas & potētia. Incolumitas vt ſalus ciuitatis integra & incorrupta ſeruet. Potētia: vt & nīa cōſeruare & aliena tueri poſſumus. Partes ciuitates ciuitatis ſub incolumitate ptinēt: agri: portus: claſſes: naues: milites & ſocii q̄ ciuitati adiuncte ſunt. Nam potentiam non ſolum vtilitati reip. conſulit: rerum etiā amplitudini vt excellēti quadam pecunia: & amicis ac ſocius abundet. Præpotens virtute: q̄tum ad inuentionē: & ad ſtoicos ptinet. Glorioſa: induſtria: docendi q̄tum ad diſputationem peripateticorum. Dicam audacius quia a vulgari opinione alienum videt. ſ. omnem philoſophiam in iure ciuili contineri. Hoſce habet fontes. Hoc ideo dicit: quia iuris ciuilis fundamentū eſt iuſticia. Iuſticia aūt omnem complectit virtutē: ſed philoſophia in virtutum diſputatione verſatur: recte ergo dicit: in iure ciuili philoſophiam omnem contineri: q̄ aūt iuſticia oēm cōplectat virtutem probatur hoc modo. Juſticia eſt fm leges obſeruatio. Leges autem cunctarum virtutum præcepta iubent: & omniū vitiorum facinora vetant: ergo iuſticia virtutē omnem complectit. Philoſophia autem in diſputatione virtutum verſat: apparet in iure ciuili: cuius fundamentum eſt iuſtica omnē philoſophiā contineri: iuſticia aūt pfecta dicit q̄ nullius virtutis vſus illi deſit

peritiſſimi ſūt: ante ponat. Oīa. n. ſuppoſita ante oculos collocata in vſu quotidiano: in cōgreſſione hoīm atq; foro: neq; ita multis litteris: ac voluminibus magnis cōtinent. Eadē em̄ ſunt lata primū a pluribus: deinde paucis cōmutatis verbis etiā ab iiſdeq; ſcriptoribus ſcripta ſunt ſæpius. Accedit vero quo facilius percipi: cognoſciq; ius ciuile poſſit. quod minime plæriq; arbitrant: mira quædā i cognoſcēdo ſuauitas & delectatio. Naz ſiquē hæc aliena ſtudia delectant: plurima eſt: & in iure ciuili: & in pōtificū libris: & in duodecim tabulis: antiqtatis effigies: qđ et verboꝝ priſcaue tuſtas cognoſcit: & actionū genera quędā maiorū cōſuetudinē vitāq; declarāt. ſeu qs ciuilē ſcientiā cōtemplet: quā Scæuola nō putat oratoris ēe ppriā: ſed cuiuſdā ex alio genere prudentiæ totā banc deſcriptis oībus ciuitatis vtilitatibus ac partibus. xii. tabulis contineri videbit: ſiue quē iſta p potēs & glorioſa phia delectat. dicam audacius boſce hz fontes oīm diſputationū ſuarū q in iure ciuili & legibus cōtinent. Ex bis. n. & dignitatē maxime expetēdā videmus: tū vero & iuſtus ac boneſtus labor bonoribus pmiis ſplēdore decoratur. Vitia aūt hoīm atq; fraudes damnis vincu

Siquidē ipsa iustitia oim virtutū princeps est: quæ iustitia pfecta adeo laudabilis est: vt quēadmodū ait Euripides. Nec besperus nec lucifer ita admirabilis sit. Qui in iure ciuili & legibus. i. in legibus iuris ciuilis: & est endiadis. Ex bis. s. legibus: & pbat hoc Cicero. Dignitatē: cū ea legibus seruentur quæ in pbia pcipiunt. Verus: sine simulatōe. Iustus: sine iniuria: vt nemini noceat. Honestus: sine turpitudine vt recte & cum virtute gerat. Labor: quia verus vt recte & cum virtute fiat. Honoribus: quia verus. Præmiis: quia iustus. Splendore: quia honestus. Vitia: cōtra honestatē. Fraudes: cōtra virtutē

lis ignominiis verberibꝫ exiliis morte mulctāt. & docemur infinitis cōcertationūꝫ plenis disputationibus: sed auctoritate nutuꝫ legū domitas nostræ libidines: cohercere omēs cupiditates nostra tueri ab alienis mentē: oculus manus abstine refremant: oēs licet dicaꝫ qđ sentio bibliothecas mehercule omniū philosophoꝝ vnus mihi videtur. xii. tabularū libellus: siquis leguꝫ fontes & capita viderit & auctoritatis pondere & vbertate vtilitatis superare. Ac si nos id qđ maxime debet nostra delectat: cuius rei tanta est vis: ac tanta natura: vt itbacā illam in asperrimis saxulis tanꝫ nidulum affixā sapientissimus vir immortalitati anteponeret: quo amore tandeꝫ inflāmati esse debemus: in eiusmodi patriā: quæ vna in oībus terris domus ē virtutis. imperii dignitatis: cuius primū nobis mens: mos disciplina: nota eē debet vel qa est patriā parēs oīm nostrū: vel quia tanta sapientia fuisse in iure cōstituēdo putāda est quāta fuit in bis tātis opibus imperii cōparandis. Percipietis etiā illaꝫ ex cognitiōe iuris lætitiā: & voluptatem qꝫ q̄tum præstiterint nostri maiores prudentiā: cæteris gentibus: tū facillime intelligetis: si cū illoꝝ lycurgo et dracone & solone: nostras leges conferre volueritis: incredibile est em̄ q̄ sit omne ius ciuile: præter hoc nostrū inconditū: ac pene ridiculum de quo multa soleo in sermonibꝫ quottidianis dicere: quum hominū nostroꝝ prudentia ceteris hominibus: & maxime græcis antepono His ego de causis dixeram Scæuola iis: qui pfecti oratores essevellent: iuris ciuilis cognitionem esse necessariam: iam vero ipsa per sese quātum afferat iis qui ei præsunt: bonoris: gratie: dignitatis

Damnis: dum cōdemnant extorquēdo diuitias. Ignominiis: in pſona. Verberibus: cedendo. Exiliis: patria pellendo. Morte: capitis mulctando. Infinitis: sine numero. Concertationū: videlicet affirmationū & cōfutationū: ga alii alia p̄cepta dant: & inuicem dissentiunt. Nutuꝫ legū voluntate: quasi ipso nutu boies ꝓbibēt a vitiis. Libidines. s. liberi: cereris: veneris: nam libidinis advoluptates corpis ptinent. Omnes cupiditates: pecuniæ: bonoris: vindictæ: auariciæ: ambitōis & iracūdiæ. Tueri: defendere vt quod suū cuiusꝫ ē eo vt suo vtatur & cōibus vt cōibus. Mentē: animū

Oculos: cōcupiscētiā. Manus: rapinā Fremāt oēs. Prosequit oſtēdere qđ superius dixerat iuris ciuilis fundamentū esse iustitiā: Iustitiā aūt omnē pbiam cōplecti. Id aūt p̄cipuæ ꝓbat ex duodecim tabulis oia pborum p̄cepta cōtineri vt ille liber oēs pboꝝ bibliotecas sup. Fremant redament pbi qꝫ velim libris suis duodecim tabulas anteponere. Bibliothecas: bibliotheca ꝓprie locus dī vbi libri reponunt̄: nam græce latine liber: & repositio: vñ bibliotheca: locus vbi libri reponunt̄. Libellus: quē decē viri cōposuerūt. Fontes origine. Capita: principia. Auctoritatis pondere quia duodecim tabulæ ex maiori ꝑte ex Solonis & Licurgi legibus a decem viris cōpilate sunt. Vtilitatis: q̄ ex supradictis partibus ciuitatis sūt. Ac si nos. Aliā rōnem adducit Cicero: cur sciam iuris ciuilis ꝓdiscere debeamus videlicet amore patrie quā sine hac scia nū q̄ tueri poterimus: quantū aūt patriam amare debeamus: ꝓbat exemplis. Itbacam: insula est cui impauit Vlixes in asprimis locis posita: ante leucada: & acbaiam. Ad boc ptinet vt argumentū intēdat. Si patriā illā infœcundā & sterilem amauit tantope Vlixes: quātope nostrā amare debemus: quæ omnibus anteponendā est. Itbacā: Fabula ita se babet. Quū excisa Troia Vlixes domū redirce ventorū tempestatibus ad insulā quādā iecit? ē: vbi Calypso nympba babitabat

quē cū suscepisset bospitio ipsius amore correpta: qꝫ vir erat: & alio corpe ꝑstātissimus: in suos inuitauit amplexus: & cū discedere velle immortalē eū fore ꝓmittebat. si apud se oē æuū degeret. Ille patriæ desideriū pati nō posse rndit. Saxulis: diminutiuo vtit: vt insulā illis minuat. Affixā: nō sitā: vt q̄si pendēs iāiā lapsura videat. Sapientissim? vir. s. vlixes. Immortalitati: quā Calypso pollicebat: si apud se oē euū degerevellet: vtpote nympba. Patriā. s. vrbē romā. Virtutis videlicet magnitudine rerū gestarū: Impii quæ caput orbis est. Dignitatis: videlicet auctoritate maiestatis. Mens: cōsiliū. Vir. Quo facere id possis nostrā nūc accipe mentē. Mos cōsuetudo: Disciplina: rō vite. Vel qa est patria: debem? scire oīa iura

vt possumus ꝼm ipsius vtilitatē:& voluntatē viuere:nam & filii parētibus obedientes esse debēt:ita et ā ciues patrie. Patrie aūt obedientes eē nō poterim⁹ nisi hæc oia dicerimus. Vel ga tanta sapia:si magna sapia fuit in cōparādo impio:quantā in cōparādis legibus fuisse credimus. Opibus:ꝑ potentia posuit.

Percipietis:etiā.i.capietis:& est alia rō cur discere velimus ius ciuile:qđ voluptatē copabimus:nō mediocrē. Illo:rū:ppīo⁹ græcorū. Percipietis:quos ciues:si cōferre voletis nros legū latores: cū lycurgo: dracone:solone:& legibus suis. Lætitiā animi: Voluptatē:corpis. Præstiterint:excelluerint.s.sapia Lycurgo:dracone:& solone:bi tres ꝑstātissimi legū latores fuerūt:videlicet:Lycurgus Lacedæmonius:solon athenien'is: ex ḡbus draco seueriſſimus fuit:adeo vt diceret oē delictū pena mortis puniēdū hoc exēplo. Quū ꝑscriptū fuerit: ne qs hunc terminū trāseat:q vno digito trāsierit:nihilomin⁹ peccauit quā q mille passibus ꝑterierit. Cōferre copare. Præter hoc nostrū.s.ius ciuile:qđ duodecim tabulis cōtinet. Inconditū:incōpositum Ac pene ridiculū.q.irrisione dignum. His ego decausis. Nunc cōcludit:& dicit ꝙ ille rōes quas supra memorauerat iō pstricte sunt:vt etiā cognitione iuris ciuilis discēdā esse diceret. Iam vero ipsa p se:ꝑter ꝙ qđ necessariū est videm⁹ etiā ꝙ sit honorificū. Ipsa p se: sine respectu necessitatis:& vtilitatis. Honoris:qa colunt. Grātia ga amant. Dignitatis:qa obseruant. Non vt apud græcos.s.iurisconsultos:q̄s appellāt q.negociales:& bi vulgo ꝓcuratores vocāt nam negociū signāt. Mercedula: q̄tūlibet pua mercede. Ministros:qa suggerūt ius ciuile oratoribus Clarissimus vir:apud quos iuris ciuilis scia maxime celebrat. A summo poeta:videlicet Ennio. Nā summus poeta apud Roma. Enni⁹ fuit. Aelius sex:iuris ciuilis pitissimus fuit. Cordatus hō.i.insignis corde & pstās mēoria & est hemistichiū Ennii. Multiꝙ ꝑterea:licet ingeniū faciat auctoritatē:tn auctoritas nonunq̄ supat:ingeniū:adeo vt & siqs aliqđ male ꝑmat:tn id auctoritate sua recte dictū videatur. Senectuti vero:alias itē rōes adducit:ḡbus bortet nos ad ius ciuile pdiscēdū:qđ videlicet:in senectute plurimū ornamenti:ac decoris afferat ac eā qdāmō desolatā iacere nō patiat. Q đ bonestius pōt esse ꝓfugiū.q.d.nullū. Celebrā dæ: colēdæ:obseruāde:frequētāde. Ornandæ:decorāde. Egdē mihi: & ex eo qđ ipse facit oñdit qđ aliis faciēdū sit. Hoc subsidiū.s.ius ciuile:nō solū ad vsum forensem:sed ad bonestatē & ornamētū senectutis cōparaui. Q uū me vires desicere cepisset ꝓpter senectutē. Iā em̄ ad maturiorē ætatē declinabat. Crassus:& ē notāda locutio:q̄ bonestissima ē. A solitudine:nā si senex iuris ꝑit⁹ fuerit:solus eē nō poterit. Quippe q vniuerse reipu. cōsulit.

Honorib⁹.s.ptura:cēsura:cōsulatu.& cæteris bmōi magistratib⁹. Q đ apud enniū dicat ille Pbyti⁹. Ennius inducit appolinē ita loquētē. Si reges ad me cōsulēdū nō venirēt tn eo cōsularet:ꝙ ciuib⁹ meis cōsilia ꝓpono:qb⁹ cōsilii mei cōpotes reddo. Suo iure suo arbitrio: Idē.s.Pbytbius:& pbytbi⁹ dictus ē aut a pbytbone serpēte:quē ipse cū diana sorore interfecit:cui⁹ pellē tripodib⁹ imposuit:aut ab interrogādo. Vñ:quo. Sibi:q boc petit. Quos:s.ciues meos. Mea ope:meo auxilio.s.iuris ciuilis scia ciues meos adiuo. Cōpotes cōsilii:qđ nā cōsiliū potissimū capiāt. Turbidas obscuras:dubias &

quis ignorat. Itaq̄ nō vt apud græcos infimi homines: mercedula adducti: ministros se præbent in iudiciis oratoribus:ii qui apud illos pragmatici vocant: sic in nra ciuitate contra amplissimus atq̄ clarissimus vir vt ille: qui propter banc iuris ciuilis scīam sic appellatus a sūmo poeta est. Egregie cordatus hō. Catus. Aelius Sextus multiq̄ præterea:qui cū ingenio sibi auctore dignitatem peperissent perfecerunt vt in respondēdo de iure: auctoritate plus etiā ꝙ ipo ingenio valerent:senectuti vero celebrādę & ornāde qđ bonestius pōt esse perfugiū: ꝙ iuris interptatio. Equidem mibi hoc subsidiū iā inde ab adolescētia cōparaui non solum ad causarū vsum forēsem:sed etiā ad decus atq̄ ornamentū senectutis: vt quū me vires qđ fere iā tēpus aduētat:deficere cœpissent:a solitudie domū meā vindicarē. Quid est em̄ ꝑclarius:ꝙ honoribꝰ & reip. mūeribꝰ ꝑfunctū senē posse suo iure dicere:idē qđ apud enniū dicat ille Phytius apollo:se eē eū vñ sibi si nō populi & reges: at oēs sui ciues cōsiliū expectāt suaq̄ sūmarū reꝝ icerto: quos ego mea ope:ex icertis certos cōpotesq̄ cōsilii dimitto:vt ne res temere tractēt turbidas: est em̄ sine dubio domus iurisconsulti totius oraculū ciuitatis:testis ē buiusce. Q. Mutii ianua & vestibulū qđ i eius ifirmissima valitudie:affectaq̄ iam ætate maxia quotidie frequētia ciuiū: ac sūmorū boim splēdore celebrat. Iam vero illa nō longaꝝ oronē desiderāt ꝙobrē existimē publica quoq̄ iura q̄ sūt ꝓpia ciuitatis atq̄ ipii:tū monumēta rerū gestaꝝ:et vetustat' exēpla oratori nota eē dbere. Nā vt ireꝝ ꝓuataꝝ causis atq̄ iudiciis depro

cere cepisset ꝓpter senectutē. Iā em̄ ad maturiorē ætatē declinabat. Crassus:& ē notāda locutio:q̄ bonestissima ē. A solitudine:nā si senex iuris ꝑit⁹ fuerit:solus eē nō poterit. Quippe q vniuerse reipu. cōsulit.

Honorib⁹.s.ptura:cēsura:cōsulatu.& cæteris bmōi magistratib⁹. Q đ apud enniū dicat ille Phyti⁹. Ennius inducit appolinē ita loquētē. Si reges ad me cōsulēdū nō venirēt tn eo cōsularet:ꝙ ciuib⁹ meis cōsilia ꝓpono:qb⁹ cōsilii mei cōpotes reddo. Suo iure suo arbitrio: Idē.s.Pbytbius:& pbytbi⁹ dictus ē aut a pbytbone serpēte:quē ipse cū diana sorore interfecit:cui⁹ pellē tripodib⁹ imposuit:aut ab interrogādo. Vñ:quo. Sibi:q boc petit. Quos:s.ciues meos. Mea ope:meo auxilio.s.iuris ciuilis scia ciues meos adiuo. Cōpotes cōsilii:qđ nā cōsiliū potissimū capiāt. Turbidas obscuras:dubias &

piculosas. Et est translatio a fonte: cuius aqua turbata impedit oculos: ne ꝓspicere possint. Est em̄ & ꝓsistit in sil'itudine. Quēadmodū appollinis tēplū: ita etiā domū iurisc̄ōsultorū intrātes ab eo cōsilium petūt. Testis est. I⁹ ꝓbat testimonio. Quiriti scævole iurispitissimi: q̄ hunc disputatōi intereat. Janua & vestibulū. i. vestibulū ianuæ Qđ. s. vestibulū celebrat̄: & frequēt̄ vt supius etiā dixit. Infirmissima qa iam vires deficiebāt in senectute. Jam vero illa: alia rō cur juris ciuilis scia nō minus cōphēdi debeat quā bystoria & antiquitas. Jam illa q̄ dicturus sum. s. ius ciuile oratori esse ꝓdisendū: sed etiā ius publicū

mēda sępe oro est ex iure ciuili: & iccirco. vt ante diximus. oratori iuris ciuilis scīa necessaria est sic in causis publicis: iudiciorū cōcionū: senatus oīs hæc & antiquitas mēoria: & publici iuris auctoritas: & regēdæ reip. ro. & scīa. tanq̄ aliqua materies: iis oratoribus quiuersant̄ in rep. subiecta eē debēt. Non em̄ causidicū nescio quē neq̄ proclamatorem aut tabulā boc sermone nostro conquirimus: sed si eu⁹ virū qui primus sit eius artis antistes: cuius quū ipsa natura magnā boī facultatem daret: tamē deus esse putat̄: vt & ipm qđ est boīs ꝓprium nō factū ꝓ nos: sed diuinitus ad nos ꝓlatum videret̄. Deinde qui possit nō tam caduceo q̄ noīe oratoris ornatus incolumis: vel inter bostium tela versari: tū qui scelus fraudēq̄ nocentis possit dicēdo subiicere odio ciuiū: supplicioq̄ cōstringere idēq̄ ingenii p̄sidio innocētiā iudicioꝝ pœna liberare. Idēq̄ labentē languentēq̄ ꝑpl'm ad decus excitare: aut ab errore deducere aut inflāmare ī improbos: aut incitatū ī bonos mitigare. Qui deniq̄ quēcūq̄ in animis hominū motū res & causa postulari: eum dicēdo vel excitare possit vel sedare. Hancvim siquis exist̄imat: aut ab iis q̄ de dicendi rōne scripserūt: expositā esse: aut a me posse exponi tā breui: vehemēter errat: neq̄ solū in sciam meā: sed ne reꝝ qdem magnitudinē ꝓspicit. Equidē nobis. qm̄ ita voluistis: fontes vn̄ bauriretis: atq̄ itinera ipsa ita putaui esse demōstrāda nō vt ipe dux essem qđ & infinitum est & non necessariū: sed vt cōmonstrarē tantū viam: & vt fieri solet digitū ad fontes intenderē. Mihi vero inqt. Mutius satis superq̄ abs te videt̄ istoꝝ studiis si modo sunt studiosi. esse factū. nam vt socratē illuꝛ solitum autē dicere: perfectum sibi opus esse siq⁹

qđ nīi statuta appellant: qđ ꝓprie plæbe scita dici deberet. Publica quoq̄ iura ī. statuta ꝑpl'i. Nā in statutis ciuitatis reip. administratio cōtinet̄. Quæ sūt ꝓpria ciuitatis. i. q̄ sua sunt cuiusq̄ ciuitatis: & quæ ad reipu. mg̃ratū ptinent. Monumēta: bystorias. Et vetustatis exꝑbus oīones nīas ornatores: & robustiores efficere possimus. Namvt in reꝝ Reddidit rōnē: cur iuris quoq̄ priuati: & bystoriarū peritiam tenere debeamus. Nā vt illa in ꝓriuatis causis necessaria sūt: ita etiam hæc in publicis. In causis: in controuersiis. Judiciis: qa ex cōtrouersiis: iudicia nascunt̄. Depromēda: bauriēda.

Sæpe est: supius satis demonstratū est: quō oratori ius ciuile necessariū sit. Judiciorū ī foro. Concionū: ī campo martio. Senatus in curia. Reip. ad magistratus ptinet: qui rempu. gerūt: atq̄ administrāt. Tanq̄ aliqua materies: & ita declarat: quid sit ciuilis qō. s. spālis & in diuidua & thesim & hypothesim quarū altera ad oratorē: altera ad philosophū ptinet. Qui versant̄. ī. q res ciuiles agūt & tractant. Non em̄ vere inquā hæc tenēda sūt oratori: qa si hæc ignoraret: potius ꝓclamatorvocandus eet: q̄ orator.

Proclamatorem: qui vociferando ꝓpugnat. Rabula: litigiosum. a rabire dictū vt No. marcello placet vt apud Senecā in Hercule furente. Hic clamosi rabiosa fori iurgia vendēs improbus iras: & verba locat. Sed si eū virum: sed requirim⁹ eum virū: qui sit orationis antistes quæ oro & si ꝓpria bomis sit tn̄ eius antistes deus putat̄. Qui: cuius magna dicendi ptās boibus concessa sit: tn̄ oronis antistes mercurius deus esse putat̄: cuius officio fungit̄: & boc dicit fm̄ poetas: qui mercuriū eloquētiæ deū esse finxerunt. Antistem: templi custodē ꝓprie dicim⁹ quē nūc ꝓ oratore ponit: quia si maioris cuiusdā q̄ generis bumanæ res p̄ses. Facultatē possibilitatē: & boc ptinēt ad id: vt ostēdat magnā reuerentiā babēdam esse eloquentiæ. Vt & ipm quod erat bois: quia boc voluerūt maiores nīi ob hāc causam: vt etiā si ꝓpriū bois est log tn̄ id diuinit⁹ poti⁹ q̄ būaniter cōsequ videremur. Deīde: nūc etiā laudat eloq̄n

tiā dicēs se nō itelligere causidicū: siue ꝓlatorē: & rabulā: sed eū q̄ possit nō tā caduceo: q̄ p̄sidio ingenii tutus eē. Caduceū ē virga: q̄ vtit̄ mercuri⁹ei ab appolline dono data: cū ille lyrā accepisset: vt dicit Horati⁹ Hui⁹ aūt virge hæc ē rō. Mercuri⁹ & oronis dī de⁹: & interp̄s deoꝝ: vn̄ virga bellātes diuidit. Nā bellātes interp̄tū orone sedāt̄. Vn̄ teste Liuio: Legati pacis: caduceatores dicūt̄. Vir. Tū virgā capit: bcc alias ille euocat orcbo. Pallētes alias sub tartara tristia mittit. Dat somnos: adimitq̄: & luminamorte resignat.

Illa fretus agit ventos & turbida trannat.i. eloquētia: alios damnat: alios absoluit: alios accusat: alios defendit. Vñ p caduceatores ita pax fiebat: vti p feciales bellū indiciebaē. Incolumis.b.d. ad filitudinem respicies: qa orator vbiq; locorū tutus esse debet iure gentiū. Et vt caduceatores vbiq; tuti sunt: ita & orator vbiq; tutus esse debet eloquētia. Subiicere odio ciuiū.i.q possit in odiū ciuiū maleficos adducere. Scelus: mali facinoris: Fraudē: male calliditatis. Nā scelus facto: fraus dicto cōmittit. Odio ciuiū: accusando. Supplicio: dānādo. Constringere: cōprimere. Præsidio.i. vi ingenii. Innocētiā p innocētes Languente: adhortādo. Labētē docēdo. Excitare: ad languentē. Ab errore deducere: ad labētē referas. Inflamare.i.q possit inuidiā cōtra improbos cōmouere. Exq̄ p̄cipit inuidia improbos: odio maleficos laborare. Sed aia aduertendū est id qd dixit supius: scelus fraudem q̄ nocētis subiicere odio ciuiū. Im probos magna nimis appetētes. Inflāmare: pamplificationē. Mitigare. p cōmiserationē. Qui deniq; a supiori oia pendēt. Motū: vel leticiā: vel mœdestiā: & his similia. Excitare: amplificando. Sedare: cōquirēdo: & mitigādo. Ab iis. s. rbetoribus. qui de hoc artificio præcepta tradiderūt. Tam breui: tam paucis verbis. Equidē vobis: sed possent dicere auditores: si tā breuibus spaciis pspici nō possunt: qd ea tam breuiter pstrinxisti: Rñdet: ego hoc feci: non vt vobis artē exponerē: sed vt viā quandā artis vobis monstrarē. Fontes originē: Vñ. s. ab eloquētia. Itinera: viā quandam: & rōnem. q̄ ad eloquentiā puenire possetis. Non vt. s. artificiū hoc qd est infinitū. i. plixū nimis. Nō necessariū vobis s. no impitis: & inuenire cupientibus. Ad fontes: nā quēadmodū sitientes cupiditate magna ferunt ad fontes: ita etiā qui scire cupiūt: ita cupidevebūt ad sciam. Mihi vero hoc sermone mutii quasi cōdudit oro crassi: nā idē pbat qd crassus dixit: Studios. s satis eē eloqn tiæ viā: rōnēq; discēdi demōstratam esse Et hoc dicit fm Socratē: qui dicebat: nihil p̄terea regrendū esse: q discere vellet nisi hoc: vt doceri vellet. Satis supq;. i. plusq; satis. Illū. s. magnū: & sapientē: pemphasim dixit illū. Esse factū: videlicet esse ad opis pfectionē puentū. Sigs satis: ga q rem aliquā cupit: id maiori ex pte cōsecutus est. Cognoscē de: primo dixit cognoscē de deinde p̄cipiende qa primo cognoscim?: deinde p̄cipim?. Nemo em rē aliquā iuestigabit: quā nō irius cognouerit. Quib? em id pſuasū. Hic diffinit qd sit pbia. Pbia em ē: q docet bonos viros eē. Nā pbi: nisi bonos sapientes eē negabat. Nihil mallēt. i. supra cōcupiscere. Doctrinā. s. pbiæ: quia pbia non solū est scire qd sit virtus: sed multo magis cū virtute viuere. Nobis vero inqt: in hoc sermone. Sulpitius rñdet se cōprobare: q dicta sūt de iure ciuili: & q plani? dicāē de arte rbetorica reqrit. Vero: nō solū sp est aduersatiua: sed etiā affirmatiua: vt hoc loco: vero p vere: certe. Ea q ptinet ad vim dicēdi. Percursa: pstricta. Quū illa: qa supi? dixit p̄desse q̄ a rbetorib? i arte tradūē. Sed nō cōtineri hæc oia in ea arte: quæ ad oratorē ptineat. Ea. s. q ad p̄ceptionē artis ptinēt. Nā nūc: Hæc pticula cū supiore cōiūgitē. Vere inquā dixit ea nobis piucūda fuisse: q a nobis disputata sunt. Sed a te plani? dici volum?: q de arte rbetorica dicūē. Quid si inqt: Crassus approbāte sulpitio: petit ab antonio vt suā explicet de dicēdi arte snia? Quid: ac si diceret laudabitis ne: Vre volūtati: qa id vt dicerē magnopē institutis. Quā cōsuetudini q̄ in studiis minime versat? fuerim. Nature. q̄ ab his etiā auersus fueri. Misteria: ppria arcana facta sūt eē

satis esset cōcitatus cohortatōne sua: ad studiū cognoscēde: p̄cipiēdeq; virtutis: qbus. n. id pſuasus esset: vt nihil vallent se esse: q̄ bonos viros: iis reliquā facilē esse doctrinā: sic ego intelligo: si in hæc quæ patefecit oīoe sua Crassus intrare volueritis facillime vos ad ea q̄ cupitis: peruēturos: ab hoc aditu ianuaq; patefacta. nobis vero inqt Sulpiti? ista sunt p̄grata: perq; iucūda. Sed pauca etiā requirimus. In primisq; ea: q̄ valde breuiter a te Crasse de ipsa arte percursa: sunt: quū illa te: & nō contēnere: & didicisse cōfitere: ea si paulo latius dixeris expleris oēm expectatiōē; diuturni desiderii nri nā nūc quibus studendū rebo esset accepimus qd ipsum est tñ magnū: sed vias eaq; rerum rationēq; cupimus cognoscere. Quid si inqt Crassus: qm ego quo facilius vos apud me tenerē: vr̄æ potius obsecutus sum voluntati: q̄ aut cōsuetudini atq; nature meæ petimus ab Antonio: vt ea q̄ contineret: neq; adhuc ptulit ex qbus vnū libellū sibi excidisse iamdudū quæstus est. explicet nobis. & illa dicendi mysteria enunciet. Vt videē inqd Sulpitius: nā Antonio dicēte. etiā qd tu intelligas. sentiemus. Peto igitē inquit Crassus a te. quoniā id nobis antoni boibus id ętatis oneris ab hoq; adolescētiū studiis imponitē vt exponas quid iis de rebus quas a te queri vides sentias. Deprehensum me inquit Antonius plane video atq; sentio nō solū q̄ ea reqrunt a me: quoq; suq; ignarus atq; insolēs. s; qa qd i causis valde fugere soleo: ne tibi Crasse succedā id me nunc isti vitare nō sinūt. Ve

ris. Sed hoc loco mysteria arcbana:& secreta q; ædã de dicendi arte p̃cepta. Nã antonio: Sensus bi paulũ obscurior ẽ. Nã antonio dicẽte: etiã qđ tu intelligis: sentim⁹ ideo dicit: qa Crassus aut ꝓbabit: aut cõtradicet qcqđ Antonius dixerit. Peto igr̃ Crassus petit ab Antonio: vt suã de biis reb⁹ exponat sentiã.& Antonius ad dicendũ se modestissime p̃parat. Quoniã id. Primũ id ad oneris. secundum ad ætatis referẽ. Id ætatis hominibus id ẽ hominibus iam grandioris ætatis. Dep̃bensum: postq̃ probante Sulpitio; Crassus petiit ab Antbonio: vt suã de arte rbetorica sententiã explicet: nunc se p̃parat modestissime: vt bis adolescẽtibus morẽ gerat. Dep̃ben ũ: detentũ: & ẽ verbũ nauticũ vt Virgili⁹: Dep̃bensis olim statio g̃tissima nautis: Nõ solũ: duab⁹ de causis video me esse detentũ. Primũ qa ego cogor de bis reb⁹ disputare: q̃s ignoro. Secũdo: qa ego nunc cogor facere id: qđ sp aufugi: ne post orationẽ tuã ego loqrer: & in boc maxime laudat Crassum. Insolens: id ẽ nõ sum solitus disputare. Id me nũc: videlicet ne succedã post orationẽ tuã quia post Crassi eruditã orationẽ sua videret incultior: nã opposita oppositis clarius elucescũt. Verũ ego: sed ego inquit audacius dicã quia vt nulla in me vnq̃ eloquẽtia fuit: ita etiã ne nũc quidẽ a me expectat. Vsu esse venturũ. i. fore vt cõtingat vt Cicero in Catone maiore Si ea culpa senectutis esset: eadẽ oia non solũ mibi vsu euenirẽt: sed oibus maioribus natu. Sensus ẽ audaci⁹ dicã: qa quũ nunq̃ in me fuerit eloquentia: nec nũc quidem expectabitur. Neq̃ enim ecce quãta vtitur modestia Antonius: & vult potius consuetudinẽ quandam esse q̃ artẽ

rum ego ingrediar ad ea quæ vultis audaciũ. qđ idem mibi vsu esse venturũ in bac disputatiõe: qđ in dicendo solet: vt nulla expectet ornata oratio Neq̃ enim sum de arte dicturus: quam nũq̃ didici: sed de mea consuetudine. Ipsa q̃ illa: quæ in cõmentariũ mæum retuli: sunt eiusmodi: nõ aliqua mibi doctrina tradita: sed in reru; vsu: causisq̃ tractata: q̃ si nobis boibus erudissimis nõ ꝓbabũtur vestrã iniqtatem accusatore: q ex me ea q̃siueritis q̃ ego nescirẽ: meã facilitatẽ laudatote: quũ nobis nõ meo iudicio s; vro studio iductus nõ grauate rndero. Tũ Crassus iqt Perge mõ Antoni. Nullũ. n. ẽ piculu; ne qđ tu eloq̃re: nisi ita prudẽter vt neminẽ nr̃m peniteat adbũc te hmonẽ impulisse. Ego vero inqt pgã. & id faciã: qđ in principio fieri i oibus disputatiõibꝫ oportere cẽseo: vt qd illđ sit de q̃ disputet explanet: ne vagari: & errare cogat oro: si ii q inter se dissenserint: nõ idẽ eẽ illđ đ quo agit intelliget. Nã si forte q̃reret: q̃ esset ars impatoris: cõstituẽdu; putarẽ pricipio qs eẽt ipator q quũ eẽt cõstitutus admistrator belli gerẽdi. tũ adiũgeremus: đ exercitu: de castris: de agminibus: đ signoꝝ collatiõibꝫ: đ oppidoꝝ oppugnationibꝫ: de cõmeatu: đ insidiis faciẽdis atq̃ vitãdis

Ipsaq̃ illa: quæ ad consuetudinẽ meas pertinent. Non aliqua: ipsa illa q̃ disputasti de eloquẽte & diserto: sunt poti⁹ cõsuetudinis q̃ artis Tradita: quod ego doctrina aliqua peæperim. Cõmentariũ vbi disputabat de eloquẽte & diserto

Dicimus autẽ & cõmentaria & cõmentarios. Quæ si nobis si inqt q̃ a nobis de hac cõsuetudine nostra dicendi exposita fuerint: a vobis minus ꝓbabunt: nõ me sed iniquitatẽ vestram accusatore. Vestram iniquitatẽ: quia nõ voluisti vos mibi æquos præbere. Iniquitatẽ: improbitatem quia nibil iniquius est: q̃ aliquid ab eo expectare. quod ille minime præstare possit. Facilitatẽ scilicet in obsequiendo. Meo iudicio: quia iudicabam me barum rerum ignarum: secuti sum. Tum Crassus. In hoc sermone Crassus ostendit tantam esse facultatem Antbonii cui sit magnopere confidendum. EGO VERO INQVIT Hoc caput quartum & vltimum est: In quo plane negat Antbonius q̃ Crassus dixerat: proprium eẽ oratoris ciuitatis gubernationem: pb⁹ losophiæ studium: iuris ciuilis scientiam: & pronunciationis exquisitam rationem. Quæ omnia Crassus disseruit oportere haud mediocriter inesse oratoribus: quemadmodum in superiore ipsius disputatione vidistis. Hoc caput in septẽ partes diuiditur. In prima quodammodo per inductionem ostẽdit: quid sit orator. In secũda refellit Crassi opinionem: q̃ oratorem velit eundem: & gubernatorem ciuitatis esse. In tercia refellit Crassi sententiã q̃ dixerat perdiscendam esse pbylosophiam naturalem ararori: vt animorum motus. quocunq̃ voluerit flectere possit. In quarta ostendit absurdum esse: q̃ dixit perdiscendam oratori pbylosopbiam moralem: vt de iusticia moribusq̃ ciuium differere possit. In quinta confutat omnino: q̃ Crassus tam mulꝫ verbis probare conenderat: iuris ciuilis scientiam oratori per necessariam esse. In sexta non improbat: quod dixit de oratoris exercitatione: sed dicit esse opus longioris tpis. In septima & vltima: omino plane condẽnat: q̃ Crassus de pronunciatione: nimis aspere: & duriter senserit: Prima pars est in principio lectionis. s. Ego vero inquit. Secũda ibi: Crassus vero mibi. Tercia ibi. Nec vero. Quarta: pbylosopboꝝ aũt. Quinta. Nam q̃ ius ciuile: Sexta: Sed me Hercules. Septima & vltima. illud vero fuit. Ego vero: Respondet

Antonius:dicēs. Postq̄ talibus adolescentū studiis obsequi necesse ē:primū disputare incipiā:qd sit ora tor. Vt.i.scilicet.& ē expositio eius:qd faciendū ē in oībus disputationib⁹:sicut græci dicūt. Ne vagari cogat̄:Sensus ē cogeť oratio a ꝓposito nō declinare:quū ex diffinitione cognitū fuerit:qd sit de quo disputeť. Nā si quid forte alienū diceť:cōtinuo diuersū eē intelligeť. Vagari p diuersa. Errare p aliena. Nā si forte primo diffinit quid sit orator quodāmō p inductionē. q̄ si nunc cōstituit ars ora toris primū diffiniendū ē:quid sit orator. Administrator belli gerēdi:diffinitio ē imperatoris. nam qd aliud ē imperator: nisi administrator bel li gerēdi. De exercitu:hæc oīa ad scien tiā rei militaris ptinent. De exercitu.i. de genere & de numero militū. De ca stris:opportuno loco mutādi. De agmi nibus:struēdis. Signorū collationibus cōserenda manc:& comittēda pugna.

De oppidorū oppugnationibus vide licet q̄bus machinis oppida capi possūt.

De cōmeatu: vt opportuno loco castra metanť: vt abūde cōmeatus cōuehi pos sint. De insidiis faciēdis atq̄ vitandis. in quibus stratagemata.i.astutia militar⁹ continet̄. De reliquis rebus vicꝫ q̄ pti nēt ad bella gerēda. Aio:ad gerendum. Sciētia ad ꝓuidendū. Aphricanorum exēplis:vult oñdere eiusmodi viros fuisse Aphricanorū. s.superioris & inferioris Scipionis qui Carthaginēses bello ꝓfli garūt. Maximorū:vt fabii maximi:ex quibus:primus ille dici meruit maxim⁹. qui hānibalē iuueniliter exultantē:patiē tia sua superauit. Epimenidē.qui lacæ demonios sæpissime acievicit.& p̄cipue apud leutrā.& mantineā. Fuit aūt thēba nus iter primos græcæ duces habit⁹:phi losophus fūmus:prudēs modestus.gra uis tpibus sapiētervtēs pitissimus belli: fortis manu:aio maxio ve: iratis amicis: continēs:demēs ac patiēs & alia pene in nūera q̄ de illo legūt Hannibalē qui in italia romano ruꝫ opes cōtudit:& maxīe cānas vicū apuliæ:vbi quinq̄ginta milia ciuiū romanorū iterfecit. Eius gener⁹ q bello p̄stātes fuerūt.vt Alexandrū: Tbe mistodē:Nicīā:Lysandrū: & eius gene ris alios cōplures. Quis eēt.s.reipu.ad ministrator. Moderandi moribus istitu endā. Vsum:expientiā. Scientiā.i.habitū. Studiū:affectionē. Vtilitas reip.ptibus īcolumitas vide licet agris portubus:classibus nautis militibus. Augereť ptibus potentiæ:exornatōe.amplitudie ex cellētia pecuniarū.& amicorū eiusdē reipublicæ. Publici cōsilii auctorē.i.principē senat⁹.P.Leutulum Hic est qui Gracchū in auētino oppressit rempublicā vexantē. Deinde inimicis:ac obtrectatoribus suis cedens:Siciliā exilii locū delegit. Tiberiū Graccū patrē s.Cn.Gracchi. Hic ē qui vt apud Valeriū ma ximū:Scipionē Asiaticum in carcerem coniici passus nō est. Qu.Metellū:qui & ipe administrādæ rei pub.peritissimus fuit:Hunc ferunt dixisse capita Carthagine.nescire plus ne boni:an mali ex ea re adrē publicam deueniret. P.Aphricanū.s.inferiorē:& C.Lælium amicum eius.Sinautem diceret aliquis q̄ re vtitur ante omnia hac inductione:non oīno ab re alienū est:q̄ confirmare intendit antonius: vt sin gula diffiniendo:ea omnia ab oratore aliena esse ostendat:quæ oratori Crassus attribuerat.Legum.scili cet in ciuitate scriptarum. Consuetudinis.sicut ius scriptum:ius lege:& ius cōsuetudine. Priuati:nā consuetudo ad priuatos homines pertinet. Ad respondendum:quia iurisconsultus tenere debet sen tentiam:& consulendi ex iure:& tractandi causas & solenniter condendi tabellas. Respondendū:vt ex iure consulat. Agendū vt causas agere sciat. Cauendum:scilicet tabellis testamentorū soleniter con dendis. Ex eo genere:Nunc subiungit exēpla p̄stantissimorū iurisconsultorū.s.Se.Aelii.M.Manilliū P.Mutiū qui omnes peritissimi legū scriptores fuere. Se.Aelium:quem Ennius laudauit. P.Mutiū: qui frater fuit.L.Crassi.Q u.vero Mutius Publii filius fuit:& Pont.vtiq̄ Max. Atq̄ vt iā id ē &vtvni uersaliter comꝑhendam:idem de omnibus artibus faciendū arbitror: boc est exempla præstantissimorū

De reliqs rebus:q̄ essent ꝓprie belli administran di quarū qui essent aīo & scīa cōpotes: eos eē im peratores dicerē:vterq̄ exemplis aphricanoꝝ & maximoꝝ. Epimenidē:hānibaleꝫ:atq̄ eius gene ris boīes noīarā sinaūt q̄reremus:qs esset iis:q ad rēp.moderādā vsum: & sciam & studiū suū cōtu lisset:definirē hoc mō:q q̄bus rebus vtilitas reip. pareret̄:augeret̄ q̄:teneret. iisq̄ vteret̄.būc reip. rectorē & cōsilii publici auctorē eē hūdū Prædi carēq̄.p.Lētulū principē illū.& tiberiū Graccbū patrē.& Qu.Metelū &.P.Aphricanū.&.C Læ liū:& īnumerabiles alios: tū ex nr̄a ciuitate:tū ex cęteris.Sinaūt q̄reret̄.qsnā iuris cōsultus vere no minaret̄: eū dicerē q legū cōsuetudinisq̄ eius: q̄ priuati ī ciuitate vterēť:et ad rn̄dēdū: & ad agen dū: & ad cauēdū ꝓpitus eēt. Ex eo gn̄e Se. Aeliū. M.Manilliū. P. mutiū noīarē: atq̄ vt iā ad leuio ra artiū studia veniam:si musicus:si grāmaticus:si poeta q̄rat̄:possum silīter explicare qd eoꝝ qsq̄ ꝓfiteat̄:& qd nō amplius a quoq̄ sit postulandū Philosophi deniq̄ ipsius.qui de sua vi.ac sapiētia vnus oīa pęne profitet̄ est tamen quædam descri ptio:vt is qui studeat omniū rerum diuinarū atq̄ humanaꝝ:vim: naturā causasq̄ nosse: & oēm bn̄ viuēdi rōnē tenere:& pseq nomine boc appellet̄

virorū eius artis afferre. Musicus musicā. Grāmaticus grāmaticā. Poeta:poesim ꝓfiteꝫ. A quoꝝ .s.phylosopho. Sua vi.acumine intelligēdi:eu inueniēdi rerū naturaliū causas tractādo. Sapietia ra tioe ꝓpiēda de moralib⁹. Vim effectū. Naturā:ꝓprietatē. vt verbi gratia. Ignis ꝓprietas ē vrere: & turalē ptinet quia phylosophi nō solū ē scire:quid sit viuere:sed etiā cū virtute viuere:vt dixi. Tenere scientia. Prosequi vita. Orator ē aūt:ecce qd superius dixi:primo Crassum p inductionē quodam mō diffinire qd sit orator. De eo.s.ora tore. Quē Crassus qa dixit oratoris ꝓ priū eē.appposite ad psuasionē de vnaq̄q re ꝓpposita dicere Qui & verbis.i.qui copositione: & elegātia orationis valeat

Oratorē aūt qm̄ de eo querimus:eq̄dem nō facio eundē: quē Crassus: q mihi visus est oēm omniū rerum atq; artiū scientiā cōprehēdere: vno orato ris officio: ac noīe atq; eum puto esse q & verbis ad audiendū iucūdis.& sententiis ad ꝓbandū ac cōmodatis. vti possit in causis forensibus atq; cō munibus: hūc ego appello oratorē eūq; esse præ terea instructum voce: & actione: & lepore quo dā volo. Crassus vero mihi noster visus est orato ris facultatē:nō illius artis terminis: sed īgenii sui finibus immensis pene describere naꝫ et ciuitatū regēdaꝝ oratori gubernacula snia sua tradidit:in quo ꝓmirū visum mihi ē.Scæuola: te hoc illi con cedere:quū sæpissime tibi senatus breuiter: īpoli teq; dicenti maximis sit de rebus assensus.M.ve ro Scaurus quē nō longe ruri apd sese esse audio: vir regēdę reip.sciētissimus: si audierit hāc aucto ritatē grauitatis & cōsilii sui vindicari a te Crasse q; eā oratoꝝ ꝓpriā esse dicas:iā credo huc veniat & hāc loq̄citatē nr̄am vultu ipso aspectuq; conte reat.Qui q̄q; ē in dicēdo minīe contēnēdus: pru dētia tm̄ rerū magnarū magis q; dicēdi arte nitiē neq; vero siqs vtrum pōt:aut ille cōsilii:P.auctor ac senator bonus: ob eā ipsam causam orator est: aut hic disertus.aut eloquēs si ā idē in ꝓcuratiōe ciuitatis egregius:aliqua scientia dicendi copiā ē cōsecutus:multū inter se distant istæ facultates lō geq; sūt diuersæ atq; seiūctæ: neq; eadē rōe ac via

In causis forēsibus:atq; cōmunib⁹.i.in causis priuati & publicis.Eūq; ꝑtereavo ce:& ad cōpositionē: & elegantiā oratio nis accedat oportet ꝓnūciatio cū vrbani tate quadā. Voce sono vocis. Actio ne gestu corpis. Lepore suauitate & vr banitate quadā vt orationē suaꝫ faceciis quibusdā exornet quo auditoꝝ animos ad audiendū retinere possit. Crassus vero:ratio fortissima ē q; ei ignoscaē: qa ingenia aliorū oratorū suo metiē igenio vt quantū ipse valeat:tm̄ etiā alios in di cēdo valere existimet. Illius.s artis rhe toricæ. Nā &:et aggrediē id quod di xit orator ꝓpriū esse debere ciuitatē ad ministrare:ideo primū fuisse qui guber nacula ciuitatis instituerit:& eos vna co alescere psuaserit. Et primo refutat illud nō esse oratoris ꝓpriū. Sententia sua sic em̄ sensit oratorē admīstrāde ciuitatis peritū esse oportere Quū sepissime miror inquit o Scæuola qd hoc Crasso cōcesseris:quū tu sine dicēdi copia:& or nata magna sæpe de rep.senatui psuaserꝫ

Breuiter sine copia. Impolite: incul te sine exornatione. M. vero scaurus: Ꝑterea.M.etiā scaurus cui⁹ ꝓpriū ē admi nistrare ciuitatem quia in ea gerendaver satus est.si audiret te hoc sentire:videlicꝫ admīstrare rēpu. eē oratoris ꝓpriū:te ab hac sentētia deterreret:Hic ē.M.scaurus quē principē senatus fuisse legim⁹ apud Valeriū maximū. Nō longe.s.a nobis videlicet a tusculano. Apud sese.i. sibi ipsi vacare quo animū suū a laborib⁹ rei publicæ colligat. Vindicari:oratori at tribui. Hucveniat:quia nullo mō pati etur hanc indignitatem. Aspectu quia aspectu tantummodo:etiam sine vlla voce nos ab hac loquaci tate deterreret. Qui quāq̄:cuius inquit tantum dicendo valeat:vt minīe cōtemni debeat:tamē pru dentia magis præstat q; arte dicendi. Neq; vero:incipit nunc argumentari contra Crassum. Nam cras sus dicebat oratorem eloquentia sua ciuitates constituere. Nititur contra hanc Crassi rationem. hoc mo do:Si orator erit gubernator:non tamen dicendum est oratoris vtrunq; proprium esse. Nam si orator etiā gubernare ciuitate didicerit vel ecōtra nō tm̄ qa orator ē:ideo gubernator ē vel qa gubernator:nō ideo orator. Vtrum & dicendo valet & in gubernanda republica pollet. Auctor publici consilii:videlicꝫ princeps senatus. Hic scilicet orator:non est tamen dicendus gubernator ciuitatis. Nam id proprius oratoris est:& habet cum gubernatione ciuitatis coniunctum:non est gubernator. Multum istæ facul tates:dicendi ornate:ac disertæ:& gubernandæ ciuitatis. Distant differunt. Diuersæ.natura:Nā alte ra politices:alia logices pars ē.politices pars ē gubernatio ciuitatis:logices eloquentia oratoris. Se iunctæ:ratione nam ille dicendo:hic gerendo suum implet officium:tantuꝫ enim differt:q̄tum agere & dicere.

M.Cato:Si dixeris fuisse quosdã qui vtriũq; fecerit:nõ negauerim: sed hoc cõtenderim: alteris officiũ ab alterius officio longe diuersũ.M.Cato.nõ eadẽ ratio gubernãdæ ciuitati:& ornãdæ orationis ẽ:ꝫ qa gubernare ciuitatẽ:& ornaae orationẽ idẽ nõ est ꝙ sequit aliũ eẽ oratorẽ & aliũ gubernatorem ciuitatis

Neq; em̃ vt inquit in aliquo esse põt grãmatica & rbetorica ita etiã cõcedimus posse esse & oratorẽ gubernatorẽ ciuitatis:& vt eos dicemus non eandẽ tenere scientiã:sed diuersas: ita etiã dicem⁹ oratores duas scientias babere nam si vtriũq; idẽ esset:sequereẽ vt eodẽ artificio indigeret. Lege:scripta.More cõsuetudine nõ scripta. Singulas artes quia singuli bomines plures artes ꝓcipere possunt. Nam nũc particulariter probat qđ superius generaliter dixit posse bomines plures artes compbendere: & dicit Peridẽ vtriũq; consecutum fuisse.

Perides:qui eloquẽtissim⁹ fuit:& prudẽtissimus:& qui rempublicã Atbenienſiũ q̃draginta annis rexit. Consilii publici.s.senatus:quẽ publicũ cõsiliũ maiores nostri appellarũt. Ideirco nõ ẽ dicẽdũ.q; vtraq; facultas:scilicet orationis & administrãdæ ciuitatis sit oratoris ꝓpria Eiusdẽ bois:aut oratoris aut gubernatoris ciuitat⁹. Atq; artis.aut gubernatio ciuitatis sit orator⁹ aut ars rbetorica sit gubernatoris ciuitat⁹. Nec si.P.Crassus aliud inducit exemplũ. In facultate.in scientia iuris ciuilis. Nam siqs: Postq; ꝓbauit diuersas artes in vno posse consistere nec tñ eas eiusdẽ facultatis esse: nũc a sequẽti ꝓbat:ostendẽs rem absurdissimã ꝓuenire:si quis boc cõcesserit: vt qui pila optime lũserit:& interpres iuris ciuilis peritissimus idẽ sit. Sed boc fuisse in C.Lælio accepimus:ergo pila ludere: & duodecim scriptis.idẽ ẽ. Præterea præter illã artẽ& facultatẽ dicẽdi:quã quisq; babet ex arte. In q̃ aliq; arte & facultate.i.in aliq; facultate artis:nã facultas dicitur facilitas illa: quã q̃q; babet ex arte vt facultas grãmaticæ art⁹ ẽ scribere & recte dicere. Ludere pila:agilitate corpis. Ludere duodecim script⁹: celeritate interp̃tãdi iuris ciuilis.Q uõ bæc cõparauit: respexit ad celeritatẽ:nam q pila ludit agili corpe vt sit necesse est. Duodecim scriptis in duodecim tabulaꝝ legib⁹. Vtq; ꝙ.i.& pila ludere:& ius ciuile interp̃tari.

Eadẽ ꝫ rõne dicanẽ quẽadmodũ siqs ad eam artẽ in q̃ excelluerit:aliã q̃q; artes adbibuerit:nõ eandẽ artes vocabim⁹:ita etiã pbysici:qui pœma aliquod scripserit:non idem artificium voceẽ. Empedocles:bic de rerũ natura scripsit dicens:omnia ex quattuor elementis constrare scripsit etiam versibus transitum xerxis & alia nõ nulla quæ postea vxor eius cremauit:Floruit autem eo tempore:quo Fabii ad Cremeram interfecti sũt.

M.Cato.P.Aphricanus. Qu. Metellus. C.Lælius:qui omnes eloquentes fuerunt: orationẽ suã & reip.dignitatẽ.exornabant. Neq; em̃ est inter dictum:aut a natura rerum:aut a lege aliqua atq; more:vt singulis bominibus ne amplius q̃ singulas artes nosse liceat: quare non & si sit eloquentissimus atbenis Perides idemq; ĩ ea ciuitate plurimos annos priceps cõsilii publici fuit:ideirco eiusdem bominis atq; artis vtraq; facultas existimanda est.Nec si.P.Crassus:idẽ fuit eloquẽs & iuris peritus ob eam causa inest in facultate dicendi iuris ciuilis scientia:nam si quisq̃:vt in aliq̃ arte et facultate excellens alia; quoq; artem sibi assumpserit:is pficietvt qđ præterea sciet:id eius:in quo excellet pars quadam esse videat⁸ : licet ista ratione dicamus pila bene:&.xii.scrupis ludere ꝓprium esse iuris ciuilis:q̃m vtrunq; eo⁹.P.Mutius optime fecerit:eadẽq; rõne dicanẽ : & quos pbysicos græci vocant: idem poetæ q̃m empedocles pbysicus egrægiũ poema fecerit ad boc:ne pbilosopbi quidẽ ipsi que omia sicut propria sua esse atq; a se possiderivolunt:dicere audẽt.geometriã aut musicã pbilosopbi eẽ:quia platonẽ oẽs in illis artib⁹ præstantissimũ fuisse ꝓfiteanẽ: ac si ia; placet omnes artes oratori subiungere.tolerabilius.ẽ sic potius dicere. vt quoniã dicendi facultas non debet esse ieiuna.atq; nuda . sꝫ aspera atq; distincta multarũ rerũ iucũda quadã veritate. sit boni oratoris

Ad boc.id est præterea:& cæteris omissis:& vt de pbylosopbis dicunt:qui omnia sibi arrogant: dixerunt geometriam esse quandam partem. Omnes Pbylosopbi quia Plato tam & si pbylosopbus fuerit præstantissimus: tamen in bis artibus plurimum.excelluit. Ac si iam quasi partes ipsius facultatis.

Sed si vis scire: quæ nam sit mea de oratore sententia: non ego dixerim bas arres esse ipsius facultatis oratoriæ.Sed fatebor multa vidisse:& legisse:vt oratio quibuscunq; ornamentis posset:ornata esset. Facultas ars rbetorica. Ieiuna sententiis. Nuda verbis. Aspera:quia multis. Distincta:quia variis one:per meditationem. Multa legendo: per lectionem. Libasse:leuiter tetigisse:& est translatio ab bis qui summis labiis poculum gustãt. Callidum:astutum. Tyronem:imperiũ:trãslatio sumpta a militib⁹.Nã tyrones noui milites dicũt⁸:& rei militar⁹ imperiti. Rudẽ indoctũ Peregrinũ aduenã. Hospitẽ:alienigenã;bocẽ ignarũ & ieexpertẽ. Neq; ỳo ist⁹ tragœdiis:Postq; ad id argumẽtũ rndit Antoni⁹

q̄ Crassus dixerat oratorē pbiam moralē discere oportere: nūc transit ad aliud argumentū: in quo dixerat Crassus pbiam quoq; naturalē oratori eē pdiscendā: & hoc loco Antonius ostendit satis esse oratori: si mores hominū atq; cōsuetudines didicerit. Ritis tragœdiis. i. portētis. Nā quēadmodū in tragœdiis ab histrionib⁹ magna quidē dictu sed re ipa inania tractantē: ita etiā ab oratore mouentē auditorū animi & ōndit animorū impulsionē quā Crassus dixerat necessariā eē oratori: qđ Antonius cōfutat. In eo. s. in flāmando: & restringendo. Inflāmare ad iracundiā. Aut restringere: lenire & mitigare. Vis virtus oratoris. nā mouere summum ac potissimū ē in oratore: Rerū oīm naturā. ppter pbysicā. Mores hoīm. ppter æthicam. Quo in studio: ac si diceret: si hoc verū eēt neminē sperare oporteret: posse hanc facultatē pcipere: q̄ pbylosophi oēm vitā in ea pcipiēda cōtritā eē videmus. Ingeniosissimorū: q̄ ingenio valēt. Ociosissimorū: q̄ tēpus vacuū habēt: nec in administrāda republica occupati sunt. Quoꝝ pbilosophiā quidē illorū nō contemno: sed oratoris ppriā eē nō dixerim. Copiā: q̄tū ad multitudinē rerū. Magnitudinēq; q̄tū ad difficultatē earū. Nobis tn̄: q̄uis hæc oia: q̄ a pbis tractantē: nō solū laude: sed etiā admiratiōe psequenda sunt. tn̄ ea oratoris ppria eē nō dixerim.

Ab hominū moribus: a cōsuetudine.

Quis eī̄ & ostendit tenēda hæc esse quæ ad mores hominū pertinēt potiꝰ cōsuetudine q̄ arte: nā si natura quæ nobis data ē cognoscere possumus: & iracundiam & feruorē mentis & si nō poterimus diffinire quid sit iracūdia: nō tamē ppterea officio pbylosophi satisfacere non poterimus: videlicet animos iudicū ad quē cunq; motū voluerim⁹ impellere. Magnus re & noie. Grauis. consilio & auctoritate. Hæsitauit dubitauit: tardus ē in dicēdo. Feruor ne mētis: si iniuria ad eos qui audiūt pertinet. An cupiditas ad eum de quo dicit̄ spectat. i. vlciscendi

Quod nesciret q̄d eēt iracūdia: haud magni refert diffinire iracundiā: iracūdia ne sit motus animi: an cupiditas, vlciscendi. Quis quū cæteros præterea quemadmodū dixi de iracūdia: pari mō dicendū ē de cæteris reb⁹. Cæteros: vt odii contentionis inuidiæ: rursus amoris misericordie & miserationis: qui affect⁹ moueri solent ab oratore. Aut populo: si in cōtione & rostris aliq̄d ageret. In animis hoīm: q̄ videlicet dīt animos nros ita uirtute eē cōpositos: vt ægritudie nulla cōmoueri possint. Qui &: vnde etiaꝫ apud Lacedæmones lex erat neq; pbœmio vterē: sed quū qs ad dicendū veniret: rē tn̄ mō nudā declararet: eo q̄ i pbemiis potissimū cōmouerēt & pturbarēt auditorū ai. Tolerabiliores. s. q̄ stoici. Mediocres: leues: q̄d ē academicorū & etiā p̄ipateticorū: quū i his pbis tāta sit dissensio: q̄d oratorī hæc pdiscere. Accedere. i. ppius venire ad cognitionē hūane cōsuetudinis. Orator: bis breuib⁹ verbis docet q̄ i pbemiis faciēda sūt. In cōi vitæ cōsuetudine: nō discedis a cōi hoīm cōsuetudine: quū motus aliquos sedare voluerit.

Mala vt noceāt. Molesta: vt displiceāt. Fugiēda: quia inuidiā concitāt: Bona: quia vtilia sunt: Iocunda: quia delectant: Honesta: quia per se sunt appetēda: & hæc superioribus cōtraria sunt. Neq; vult ita sapiens: cœpit superius dicere de oratoris officio: quid ipsi faciendū sit vt mores eorū diligenter exgrat. neq; velit ita sapiēs videri inter stultos: vt eū græculo cōparent: vl̄ quū eū audiant: insulsos se & isipientes eē existimēt: & ex hoc maliuoli reddant. Sapiēs: nā vulgū stultū dixit. Inter stultos. id ē inter turbam

& multitudinem vulgi. Ineptum: qui non seruato loco nec tempore de bis di putet quæ minime sunt idonea nam in foro no decet disputare de pbia & rebus naturalibus. Græculū quia græculorū ista cō suetudo est de eiusmōi rebus disputare in scolis. Sapientiā animi admirent: Hic qui hoc studet: vt apud oēs sapietia admirabilis sit: nō recusat quo minus illi qui audiūt ingeniū suū laudet ita & laudēt sapietiā suā: vt se insipietes eē putēt: nā hoc pareret iniuriā. Esse stultos: coparatione oratoris Sed ita pagat: sed ille sequit naturalē quandā rationē. & ita inducit: vt facile itelligat quid sit sibi faciendū. Animos bominū ita sensus. i. naturalis affectus Mētes: rōnes quib⁹ mores bominū cognoscunt: quorū Crassus dixerat aliud; naturaliū: aliud vero moraliū esse. Pbōrum descriptiones. i. pbylosopborū disputationes. Oratioe. s. disputādo: an in animo. i. in bonesto: an in corpe. i. in bona valitudine. Nā aliqui in bonesto: alii in bona valitudine summū bonū ponebāt: nō nulli in voluptate: & bi in nullo pbōrum numero babēt. In virtute: vt stoici: paripatetici: & academici. An voluptate vt epicuri. Nam qui virtutē summū bonū diffiniūt in animo ponunt. Qui vero in voluptate & bona valitudine: in corpe statuunt. An bæc. i. an summū bonū in bona valitudine aut in virtute: aut in voluptate simul cōiungi possit: quō boc cō coniūgi potest: difficile sane videt: vt q i corpe ponūt nō dissentiāt ab bis: q i animo constituūt sed boc mō nōnulli argumētari voluerūt vt sentētias pbōrū concordes ostenderent. Voluptas sine bona valitudine eē nō potest boc ē coniunctū Rursus bona valitudo virtutē desiderat vt modesta cōtinentiq; vita bonā valitudinē si ē: cōseruet: si nō ē cōparet. Rursus voluptatis comes est virtus: doloris comes ē vitiū. Nā vt rebus fortiter ac sapienter gestis gaudemus: ita contrariis ne esse ē doleamus. Quibusdā scilicet academicis: tam & si eīm multa; concedunt tamē nibil affirmant: vt Cice. ad Hortensiū in academia: Sunt qui concedāt solē: lunam stellas. cœlum & terram deos esse. Nam ga videbant certum ordinem seruare: propterea deos esse credebant sed tamen non affirmabant. Fateor magnam: nō negauerim inquit eam scientiam: quæ ab bis pbilosopbis tractatur: magnam esse: sed oratori no esse necessariam. Multiplicemq;: quia variæ sunt pbilosopborum sectæ. Copiosas: ipso argumentorū genere. Variasq;: modo naturales modo morales. Acuto ad intelligendum: Callido ad excipiendum. Sagaciter: insidiose quodam modo vestigans: & est translatio ab odorante cane. Cogitent: de præsentibus. Sentiant & opinentur de præteritis & futuris. Sentiant iudicando. Opinetur cogitando. Expectent. cupiendo: & optando futura. Cuiusq; generis: id est cuiuscunq; conditionis bumane & est Metapbora a fontibus: quorum p qualitate loci: aut dulces: aut salsæ: aut amaræ sunt venæ. Pari ratione bominum genera diuersa sunt alii sunt mites: alii acerbiores: alii comes & faciles: alii morosi & difficiles. Aetatis: adolescentiæ feruentioris. iuuentutis leuioris. senectutis grauioris. Ordinis vt plæbei: æquestris senatorii. Plæbei cupidioris. Equestris ambitiosioris & glorioſior. Senatorii constātioris: & grauioris. Agit in præsenti. Acturus in futuro. Mentes rationis est. Sensus: naturæ. Nā mentes pro consuetudine morum: sensus pro naturali affectu. Pbylosopborū. Sed quomodo Antboni: non vis oratorem pbylosopbiæ libros legere. Volo æquidem: sed nolo vt sint quasi ad minicula oratori: sed quædam quasi laxamēta a laboribus: quum a reipublicæ administratione vacui erimus. Atq; ociū: a gerendis rebus. Requiem a laboribus. Ne si quādo: nec velim ipm mutuo quasi accipere a Platone: quādo de ea disputare voluerit: quia nō est oratori necessaria. De iusticia: de q̄ supra dixit. Quæ duplex est altera vniuersalis: altera singularis. Singularis ē æquitatis māter Vniuersalis ē omniū virtutū capax. Hæc: q̄ ad iusticiā & æquitate ptinent. Quod si ea: postq; aliis argumētis nixus ē pbare pbylosopbiā nec moralē nec naturalē oratori necessariā esse: nūc ab ipius Crassi exemplis probat. Dicit eīm: o Crasse aliter dicis & aliter facis. Dicis oratori seruāda esse p̄cepta pbylosopborū & tamē in orationib⁹ bis facit. Item ea quæ vulgo expetenda atq; optabilia vidētur dicendo: amplificat atq; ornat: neq; vult ita sapiens inter stultos videri: vti qui audiāt aut illum ineptum: aut græculum putent: aut etiā si valde probent ingenium oratoris: sapientiā animi admirentur: se esse stultos moleste ferant. Sed ita peragat panios bominū ita sensus mentesq; p tractat: vt non desideret pbilosopbo; descriptiones: neq; exquirat oratōne. summū illud bonum in anio ne sit an in corpore: virtute: an voluptate definiat: an bæc inter se iungi copulariq; possint. an vero vt quibusda; visum est: nibil certū sciri: nibil plane cognosci: & percipi possit quarū rerū fateor magnā multiplicēq; esse disciplinam: & multas copiosas variasq; rationes. Ses aliud quidda; longe aliud Crasse quærimus. Acuto bomie nobis opus est & natura vsuq; callido: qui sagaciter perueſtiget quid sui ciues: iiq; bomies quibus alī quid dicendo persuadere velit: cogitent: sentiant: opinent: expectēt. Teneat oportet venas cuiusq; generis: ætatis. ordinis. & eorum apd quos aliqd

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

tuis aliter facis: nam si oōnes tuæ diligētius inspicient: animi aduertēt longe a pbis esse alienas. Ea: q̄ a Platone: & cæteris pbis tractant. Eripite. Ecce verba Crassi & dicta esse intelligimus aduersus Cepionem: & M. scaurum & L. Philippum. qui senātum inuaserāt equitū opibus freti: quē. M. Crassius defendebat. Drusus ēm cōtra nobilitatis principes plæbem erexerat maxime spe legis agrariæ: & p̄missio ne ciuitatis socios etiā in partes suas illexerat. Eripite. s.o Quirites. Ex miseriis. s. nobilitatis: qui nos in seruitutē: si cōcedit: tradere cupiūt. Eorū. s. equitū: qui sepe multa in plebē moliti sunt. Cuiq̄. s. nobilitati

agat aut erit acturus: mētes sēsusq̄ deguſtet. Phi losophoꝝ autē libros refuet sibi ad hmōi tuscula ni reqē atq̄ ociū. Ne si quū ei dicēdū erit de iusti cia & fide: mutuet a Platōe: q quū hæc exprimē da verbis arbitraret nouā q̄ndā fixit ī libris ciui tatē: vsq̄ eo illa: q̄ dicēda ḋ iustícia putabat: a vitę cōsuetudie & a ciuitatū moribꝫ abhorrebāt. Qd si ea p̄barēt ī pplis: atq̄ ī ciuitatibꝫ: qs tibi Crasse cōcessisset clarissimo viro & āplissimo p̄ncipi ciui tatis: vt diceres illa ī maxia cōciōe tuoꝝ ciuiū: q̄ dixisti. Eripite nos ex miseriis: eripite ex faucibus coꝝ: quoꝝ crudelitas nr̄o sanguie nō pōt expleri nolite sinere nos cuiq̄ seruire. nisi nobis vniuersis q̄bus et possumus et debemus. Omitto miserias in q̄bus vt illi aiūt vir fortis eē nō pōt: omitto fau ces: ex qbꝫ te eripivis: ne iudicio iniquo exorbea tur sanguis tuus qd sapiēti negant accidere posse. Seruire vero: nō mō te sed vniuersuꝫ senatū: cuius tū cās agebas. ausus es dicere: p̄t ne virtus Crasse seruire ilłis auctoribꝫ: quoꝝ tu p̄cepta oratoris facultate cōplecteris q̄ & sp & sola libera est. quęq̄ etiā si corpa capta sint armis: aut cōstricta vīculis tum suū ius atq̄ oīm reꝝ ipunitā libertatē tenere debeat. Quæ vero addidisti nō mō senatū seruire posse pplo: sꝫ ēt debere: qs hoc pbūs taꝫ mollis tā lāguidus: tā eneruat: tā oīa ad voluptatē corpis dolorēq̄ referēs p̄bare posset senatū seruire pplo cui ppls ipe moderādi & regēdi sui potestatē: q̄si q̄sdā habeas tradidissꝫ. Itaq̄ hæc quū a te diuītus ego dicta arbitrarer. P. Rutilius Ruffus hō doctus et phīe deditus nō tantū paꝝ cōmode sꝫ etiā turpiter et flagitōse dicta eē dicebat. Idē. Qu. Seruiū Galbā quē boiem p̄be nosse & meminisse. se aiebat p̄grauiter reph̄ēdere solebat. q̄ is. L. Scribonio q̄stionē ī eū ferrēte. pplī misceḋaꝫ cōcitasset quum. M. Cato Galbe grauis atq̄ acer inimicus aspere apd̄ pplm romanū: & vehemēter eēt locutus quā oōnē in originibꝫ suis exposuit. Reph̄ēdebat igit ēt Galbā Rutilius q̄ is. C. Sulpicii Gal

niſi nobis o Quirites. Debemus ēm solū pplo romano seruire. Probat Antbonius hæc verba Crassi longe diuersa a pbꝫ sētētiis. Omitto. s. eripite nos ex miseriis: ergo miseros cōcedis eē fortes: qd pœnitus pbi negāt. Fauces: ga fauces dixisti: ex quibus te vis eripe: ne sanguis tuꝰ exobeat iudicio iniquo. Q̄d videlicet vtrūq̄. s. & miserias: & metum mortis: Nā pbi negāt metū mortis sapienti timēdū. Seruire vero: Sed dicamꝰ qd dixisti seruire: quō p̄t hæc tua p̄cepta pbꝫ sentētiis esse accomodata: cū virtus nūq̄ seruire possit. nā si virtꝰ sp liberā. eē. quō sapiēs seruꝰ eē p̄t: Pōt ne. q. d. nō. Ea semp: ga nūq̄ seruit: nā ipse sola sempiterna vtr̄ libertate. Armis abhostibus. Vinculis: custodia. Impunita: ga nunq̄ supplicia sentit. Quæ vero addidisti: Pergit Antboniꝰ redarguere Crassum q̄ aliter fecerit & faciat in oōnibꝰ suis q̄ ipse supius p̄cepat: videlicet oratores pbie p̄cepta seq̄ debere: qd minime facit: & verbꝫ suoꝝ p̄ticulā illā reph̄ēdit. s. nolite sinere nos cupiā seruire: nisi vobis vniuersis hoc loco dixisti inquit o Crasse senatum debere seruire populo: quū senatus potius ipse habenas regendi & moderādi accepit. Quæ vero: & dicit hæc dicta reph̄endi a quibusdam philosophis. Tam mollis: tam effœminatus. Tam languidus: tam torpidus. Tam eneruatus: tam dissolutus

Ad voluptatem: sicut epicuri qui dicebant dolorem fugiendum: & voluptatē appetendam. Moderandi: ne cupide effluerent. Regēdi: ne a recto: errore labātur. Itaq̄: & ob eam rem: quia valde dissentiūt philosophi ab his quæ posita sūt in conditione humane vitæ: quum hæc tua dicta mirifice laudare. P. rutilius: ea reprehēdere cæpit: q̄ ea nimis molliter & effœminate dicta esse diceret. P. rutilius: de quo postea latius dicet. Homo doctus: eo q̄ philosophie plurimum deditus esset. Et philosophiæ deditus: & ideo abhorrebat ab his dictis tuis: quia philosophus erat. Turpiter: turpe dicitur quod est euitandum. Flagitiose: flagitiosum quod reprehendendum est.

Idē. s. P. rutilius reph̄ēdebat Sergium Galbā ob banc q̄onem: q̄ infra est: & babita est cōtra galbā: q̄ lusitanorum haud mediocrē numerū interposita fide p̄tor in byspania occidi iussit. Itaq̄ actiōi tribunitie cū se. M. cato admodū senex oratiōe sua: quam in originibus retulit: sub-

scriberēt. Reus p̄ se iā nihil recusans p̄uulos liberos suos: & gālli sanguine cōiunctū sibi filiū flens cōmē dare cœpit. Eoq; facto mitigata cōcione: qui oim cōsensu piturus erat: nullū pœne triste suffragiū habu it: quēadmodū Valerius in memoralibus li. viii. de his qui quū rei essent infames: nihilominus euasere.

Cōmeminisse: quō adolescēte galba causam ægisset. L. scribonio triplæ. Grauis: q inimicicias cū gal ba vehemēter agebat. Cn. sulpitii: hic sulpitius gallus est de q̄ apud Valeriū legimus: q̄. L. pauli Aemi lii aduersus Persam Macedonū regē bellū gerētis eclipsi factam: de cœli & siderum natura differens eos alacres: quum pauidi essent effecit. Re cordatōe & memoria: vnū patiētis: alte rū agentis. Ac se tanq; in p̄mptu siue p̄ cinctu in p̄mptu siue in p̄cinctu testū si gnificat: q̄ milites p̄ntibus cōmilitoni bus testamēta faciebāt nō scripta. Plutar chus dicit in coriolano: Mos Romanis erat: vt milites quū in acie instructi scuta caperent: vestēq; cincturi eēnt: tribus: aut q̄tuor audiētibus hæredem noiarent: & hoc testū vocabāt esse factū in p̄mptu siue in p̄cinctu. Sine libra: qa ibi libra nō adest: quū in hostem ruiturus est. Li bra: eo q̄ testū sp mācipationē continet quotiēs hæres aliq̄s noiat. mācipātio si gnificat. nā hæredibus noiatis: alienato sequit. Ois res q̄ mācipat. i. abvno dño in aliū trāsire p̄t: emācipat p̄ nexū. i. per quandā iuris solēnitatē. Nexus est quæ dā iuris solēnitas facta: sicut Caius expo suit institutorū li. ii. cui? verba hæc sunt. Mancipatio est q̄dā imaginaria vēditio q̄d est p̄priū ius ciuiū Romanorū Adhi bitis nanq; q̄nq; testibus ciuibus roma nis puberibus: p̄terea alio q libra teneat qui libripēs dicit: is qui mācipiū accip: t būc inquit boiem iure quiritū meū esse aio. Isq; mihi emptus est ære æneaq; li bra: & ære librā p̄cutit: idq; æs dat ei a q̄ mācipiū accipit: q̄si p̄cii loco. Nō aūt di cit: sine hac solēnitate: q̄si i p̄cinctu testū cōdidisse Galbā. Hæc Boetius in topica Ciceronis: q̄bus cuerbis intelligere pos sumus in testamētis cōdēdis. Ideo librā adhiberi: quia mācipatio sit hæreditatis. Nam bona testatoris in hæredes transe unt: cuius cōsuetudinis nos vestigia te nemus: quū in stipulatiōnibus dicat: Bo ni auri: iustiq; ponderis exhibitam esse pecuniā. Ergo & in tutoribus testamēto scribēdis hæc aderant q̄ significarēt bona testātis cum heredibus pupillis tantisp in ptāte tutoris esse: dum illi impuberes essent Hanc etiā cōsuetudinē Varro de doctrina linguæ latinæ bis verbis innuit. Nanilius iurisco. ingt. Om ne scribit qd p librā & æs geri in q̄bo sit mācipia. Mutius iurisco. q̄ p æs & librā fiunt: vt obligent: p̄ter q̄s mācipio dent. Hoc verius esse ipm verbū oñdit: de quo quærit. Nā id ē qd obligat p librā: neq; suū sit videlicet nexus: de nouis significatōe quærebat. Mutius: cui sniē conuenit: qd hoc loco Cicero dicit. Nam tutori nō dat mācipio pupillus: & obligat p librā. nec suus sit: sed ad tps dūtaxat obnoxius est ei qd ad intutelā suā veneret. Illorū. s. pupillorū. Inuidia: qd potēs nimiū atq; superbus fuisset g lusitanorū ingentē numerū interposita fide interemisset. Odio crudelitatis. His q̄s eū tragœdiis. i. bis q̄si tragœ diarū repētationibus. Nā tragœdiā repētare videbat: quū pupillū pœne in humeros extolleret: Item silr dicebat Rutilius sicut apud Cato. in libris originū scripta erat hæc oīo: Pueris: spectaculo puerorū. Hæc Rutilius valde vituperabat: vtpote pbūs. Sed si fuisset orator nō reprehendisset. Ergo apparet orato riā facultatē a pbōr facultatibus valde alienā atq; diuersam esse. Humilitati. i. abiectioni. Nā quū eēt ille sicut etiā apud valeriū hui? viri mētio fit: quō dānatus fuerit. Hūc. P. Rutiliū sūme innocētie virū: qm q̄stor. C. Mucii p̄cōsulis Asiā ab iniuriis publicanorū liberauit: inuidia equestris ordinis q tūc iudicia exercebāt repetūdarū dānatus in exiliū missus est. Qui cū postea ob syllanā victoriā in patriā redire lice ret: maluit in exilio esse: q̄ p aliquid cōtra leges fecisse videret. Innocētia: nā innocētia est primū iusti cie munus: vt ne cui q̄s noceat. Integrior: incorruptior: qa nulla cupiditate vinceret. Sanctior: firmior

lī ppinq̄ sui. Qu. pupillū filiū ipse pene ī humeros suos extulisset: q̄ p̄ris clarissimi recordatōe & me moria fletū populo mouerūt: & duos filios suos puos tutæle populi cōmēdasset ac se tāq; iprōptu siue in procinctu testamentum faceret: sine libra. atq; tabulis po. ro. tutorē instituere dixisset illos orbitati. Itaq; quū & inuidia: & odio populi tuz galba p̄mereret bis quoq; eū tragœdiis liberatū fe rebat: qđ itē apd catonē scriptū eē video: nisi pue ris & lacrimis vsus esset pœnas eum datuz fuisse Hæc Rutilius valde vituperabat: & huic hūilitati dicebat vel exilium fuisse: vel mortē añponendā neq; vero hoc solū dixit. sed ipse & sensit: & fecit. Nā quū eēt ille vir exēplū: vt scitis: īnocētiq̄: quū q; illo nēo neq; integrior eēt ī ciuitate: neq; sāctior: nō mō supplex iudicibz eē voluit: sed ne ornatius qdē aut liberius cām dici suā. q̄. simplex oīo veri tatis ferebat Paulū huic. Cottæ tribuit ptiū disser tissimo adolescēti sororis suæ filio: dixit itē cām il lā q̄dā exp̄te. Qu. mutius more suo nullo appara tu: pure & dilucide qđ si tu tūc Crasse dixisses: q̄ subsidiū oratori ex illis disputationibz qbus pbī vtunt: ad dicēdi copiā petēdū eē pauloante dice bas: & si tibi p̄. P. Rutilio nō pbōr more: sz tuo: licuisset dicere: q̄uis scelerati illi fuissent sicuti fue

cōstātior:q̄ nulla animi pturbatōe frāgi posset. Ornatius:apparatius. Ferebat:dabat:cōcedebat. Pa
lum huic:Cōcessit inquit huic Cottæ adolescēti disertissimo paulū ptiū.i.puulā dicēdi ptē:q̄ filius sor
ris suæ esset. Nullo apparatu.i.nullo ornatu. Pure simpliciter. Dilucide:vsitate:more solito. Q̄ si
tu nūc Crasse:Dānatus est inquit. P. Rutilius q̄ nemo p eo cām dixit sicut res merebatē. Sed si tu
inquit Crasse dixisses:nō pbos more:sed tuo potius arbitrio. P. Rutilius tantus ciuis esset seruatus ne
q̄ pbos imitatus esses:q̄uis oratori adiumēta a pbis sumenda esse dixisses. Tūc:quū q̄ habita est in
Rutilū. Subsidiū:adiumētū. Ex illis.s.
p̄ceptis & institutis pbor. Tuo more:
vt in cæteris causis dicere soles. Li cuis
set p ipm Rutiliū: videlicet q̄ nō est p se
passus orari. Pestiferi ciues equites no
tat:cuius ordinis inuidia:& factōe dāna
tus est Rutilius qui (vt supra dixim⁹)
cū Mutio cōsenserat ne q̄d publicani in
asia agerēt. Digni:q̄a ipsi merebanē sup
pliciū. Eorū:egtū & publicanorū. Euel
lisset:expulisset. Vis.i.potuisset oīo
nis tuæ vebemētia e cordibus eorū ipor
tunitatē delere. Nūc:sed n̄ ga oratorio
sed pbilosopbico more cā est acta: Ideo
dānatus est vir tantus:& ciuitas nr̄a vir
talē amisit. Dū c ita dr̄.i.nō alio more
Rutilī cā acta est:q̄si ageretur in ciuitate:
quā Plato sibi finxit in libris
.i.de legibus. Cōmēticia:ficticia:
quā Plato sibi finxit. Nemo ingemuit
sc; patronor ad cōmiserationē comouē
dā. Indamauit:ad indignationē conci
tandā in aduersarios. Nibil cuiq̄:ad id
q̄d dixit indamauit. Nemo est quæst⁹:
ad id q̄d dixit ingemuit. Nemo rēpu.
implorauit.i.nemo pplm inuocauit: vt
reo opem afferet. Nec supplicauit:nec
etiā reū sub iudicū ptāte statuit: nā vtra
q̄ loca plurimū valent ad cōmiserationē
cōmouendā. Pedē supplosit.idē nemo
pede strepitū nec plausum fecit dolores
oñdens. Credo ne stoicis renūciaret:
ironice dixit. Verebāt ne si ipsis suppli
catū fuisset p Rutilio:stoicos offēderet
q̄a Rutilius stoicus erat. Imitatus fecit
inquit quēadmodū Socrates: nā si in cā
sua se oratorē pbuisset:absolutus fuisset
Sed si Socrates absolutus fuisset:iniqui
nobis fuissent pbi nimiū pfecto. Vete
rem illū:p excellentiā boc dixit.q.d.ve
terem & summū pbm. Sapientissimus
etiā oraculo Appolinis. Ita in iudicio
capitis:videbat ipse non vt reus & sup
plex:sed eovultu:eoq̄ habitu cām suam
dixit:vt nō supplicare iudicibus:sed im
perare videretur. Accusabatur em bisce
criminibus q̄ iura violaret q̄ ciuitas ex
maiorū institutō susceperat deos esse non

runt pestiferi ciues supplicio q̄ digni:tm oēm eor importunitatē ex intimis mentibus euellisset vis oīonis tuæ:nunc talis vir amissus est:dū cā ita dr̄: vt si in illa cōmēticia platonis ciuitate res agerē: nemo ingemuit:nemo indamauit p̄ noz: nibil cuiq̄ doluit:nemo est q̄stus nemo rēp. iplorauit: nec supplicauit q̄d mlta:pedē nemo ī illo iudicio supplosit. Credo ne stoicis renūciaret:imitatus ē bō romanus & cōsularis veterē illū Socratē: qui quū oīm sapiētissimus eēt: sanctissimeq̄ vixisset: ita in iudicio capitis p se ipse dixit:vt nō supplex aut reus:sed magister:aut dns videret: eē iudicū: qn etiā cum ei scriptā oīonē disertissimus orator Lysias attulisset:quā si ei videret: ediscceret: vt ea p se in iudicio vteret:nō inuit? legit: & cōmode scriptā eē dixit:sz inq̄t:vt si mibi calceos syconios attulisses nō vterer: q̄uis eēnt babiles & apti ad pedē: q̄a nō eēnt viriles:sic illā oīonē disertā sibi et oratoriā videri:fortē & virilē nō videri. Ergo il le quoq̄ dānat? ē: neq̄ solū primis sentētiis q̄b? tantū statuebāt iudices dānarēt: an absoluerēt: sz etiāillis: q̄s iterū legibus ferre debebāt. Erat em atbenis reo dānato: si fraus capitalis non eēt: q̄si pœna ea estiatio & snia:quū iudicib? dare: iter rogabat re? q̄p q̄si estiatōe; cōmeruisse se maxie cōfiteret:q̄d quū iterrogat? socrates eēt: rndit se meruisse: vt āplissimis bonorib? & p̄miis decora ret & vt ei vict? quotidian? ip rytbaneo publice p̄beret: q bonos apd grecos maxim? brē. cui? mīsiōe sic iudices exarsert vt capitis inocētissimū boiez cōdēnarēt:q q̄dē si absolut? eēt:q̄d me ber cule.etiā si nibil ad nos ptinet:tm ppter ei? igenii

existimās:alia vero demonia inducēs. Cōtra ius itē & fas iuuenes corrūpe. Dānatus ē igit iudiciū ducē tis octoginta & vna sentētiis. Post paucos deinde dies venenū bausit. multa prius de imortalitate aiorū disserēs: Sed atbenīēsibus ei? facti tm pnie incessit vt mox palestras & gymnasia clauderēt. & alios q̄dē exilio: Melitū vero delatorē morte dānarēt. Socratē ærea imagine publice bonorarēt:quā a Lisippo pfe ctā i vrbis celeberrimo loco statuerūt. Pulcra ē appologia xenopbotis de Socrate quē cōstat caltissimū fuisse. Quū ei scriptā oīonē: Lysias discipul? Socratis fuit q̄ oīonē copiosissimā & cause sue cōmodissi mā cōposuit:& eā Socrati tradidit: vt ea si videret: vteret in iudicio. Eā q̄dē legit socrates:& p̄bauit cō m ode scriptā:sed tm ea vti noluit. Cui cū Lysias dixisset, Cur ea vti nō vis cū apte cōposita sit: Rndit. q̄a

videlicet nec si mihi calceos sycionios (sunt em effœminatiores) attulisses: etiã si mihi accõmodati & habiles cẽnt: ego tñ eis nõ vterer: qa nõ eẽnt viriles. Calceos sycionios: Sicon insusa ẽ: teste plinio in mari ægeo ex opposito ad epidaurũ: vñ calciamẽta sycionia dicta sũt. Lucan⁹: & pedib⁹ leua sycionia demit bonesta. Apti: idonei. habiles ad q̃titatẽ apti ad q̃litatẽ. Disertã: excultã. Oratoriã artificiosam. Ergo q̃si antoni⁹ cũ indignatõe dixit: ille dãnat⁹ ẽ ob suã seueritatẽ. Ille q̃: sicut Rutili⁹. Hoc iõ dicit: q Athenienses primo gdẽ simplr disputabãt reus nũqd dãnãdus: an absoluẽdus eẽt. Deinde si si noces videret reliqua cõsultatio erat qua pœna dãnandus eẽt. Et hoc dixit: qa nõ solũ primis sentẽtiis dãnatus ẽ: sed etiã reliqs: i qb⁹ pœna capitis afficiendũ eẽ putarũt. Illis legib⁹. i. fm illas leges: q̃ ita scelerib⁹ pena: sicut virtutib⁹ p̃miũ statuũt. Erat em athenis: & oñdit quõ ius reddebãt athenis: Primo qdẽ iudices inter se disputabãt: nũqd dãnãdus eẽt. Deinde quũ nocens visus fuisset: interrogabãt iudices reũ: nisi eẽt in iudicio capitis quã pœnã meruisset. Ita etiã de Socrate primis sententiis iudicarũt eũ eẽ nocentẽ. Secõ eũ obtulerũt iudicib⁹. Iudices aũt interrogarũt reũ quã pœnã meruisset: tũc ille se meruisse sumos bonores dixit: & sibi in gẽtia p̃mia i prutbaneo dãda eẽ dicebat cui⁹ rnso sic iudices exarserũt vt eũ pena capitis afficerẽt: Reo dãnato. ita statuebãt penã athenis iudices ei q dãnat⁹ eẽt q̃si ex ipsi⁹ rei snia. Dãnato: q dãnarẽt Fraus. i. pena: vt apud Vir. Jã nosces vẽ tosa ferat cui glia fraudẽ. i. pœnã. Aestimatio: estimabãt. i. statuebãt iudices: q̃lis quãta q̃ pœna sumẽda eẽt de reo. Prutbaneo sicut diceres i capitolio. Nã prutbaneus loc⁹ erat in arce dignissim⁹: vbi mgr̃atus consiliũ bre solebãt. Erat etiam prutbane⁹ mgr̃atus: vt cõsulatus dr̃: quẽ publici cõsilii principẽ appellabãt: græce aũt mgr̃atus ille appellabat. Quonã mõ: Si absolut⁹ fuisset socrates: adeo se nobis arrogãtes: p̃buisset vt nullo mõ ferri potuissent. q. d. Si nũc se iniquos p̃bẽt dãnato Socrate: q̃ iniquores fuissent: si absolutus fuisset. Insciti㠠 i. ignorantiã. Non pugno: nõ contẽdo Melius: cutius. Verius p̃babilib⁹: an oratore an philosop̃bari nõ dico vtrũ sit melio⁹: sed dico boc ão illo longe diuersissimũ. Hoc. s. orare. Sine illo: philosop̃bari. Nã q̃ ius ciuile: Hec ẽ rta q̃rta p̃s principalis hui⁹ capitis: in q̃ plane reꝑbẽdit antoni⁹ Crassũ: q̃ tãtope voluerit oñdere oratorẽ esse nõ posse sine iuris ciuilis scia. Et oñdit bãc multũ ab illa esse diuersã vt etiã de aliis oñdit. Videõ qd ægeris: Cã: cur tãtope ius ciuile laudaueris. Prior fuit vt gratificareris Scæuole: q dign⁹ ẽ amari. Altera cã: q̃ cũ ius ciuile nudũ esse videres: illud diuitiis eloquentiæ tue exornare: & locupletare voluisti. Amplex⁹: q̃si necessariũ oratori. Videbã. i. & nõ solũ video posteaq̃ disputasti: sed inter disputãdũ etiã ai tui sniam cognouerã. Pro ei⁹ eximia suauitate: nã mor̃ huius Scæuole suauitas ea ẽ vt amari ab oĩbus meruerit. Cui⁹ artẽ. Et oñdit q̃obrẽ tã multa de iure ciuili dixit crassus vt g ratificaret Scæuole qa iurisc̃sult⁹ erat: & qa nuda ea scia videbat eã voluit oõne sua exornare. Indotatã. inopẽ: nõ bñtẽ diuitias oõnis. Incõditatã: desolatã sine cõsortio alteri⁹ facultatis. Et incõptã: inornatã. Locupletasti: diuitẽ fecisti. Deinde q̃ mea: alia cã ẽ: qa i eo diutissime versat⁹ es: cũ ei⁹ studii tibi & hortator & mgr̃ esset: tibi domestic⁹: ꝓpter. P. Crassum q ꝓpinqu⁹ erat scæuole. Exagerasses: amplificasses. Istã artem. s. iuris ciuilis. Ne operã: ne frustra didicisses ius ciuile: sed ego: Sed si q̃ris meã snian nolo cõtra ius ciuile cõtendere: neq̃ negauerim eã esse magnã: sed dixerim cautas sine ea tractari posse. Tanta: ars iuris ciuilis. Etenim est em sicut tu dicis longe patens. Magna vi. s. qua iubet: aut vetat: aut p̃mittit. Et late patet. s. iusticia: q̃ in oẽs virtutes extendit. ad multos: æquitate: quæ vnicuiq̃ ꝓ dignitate tribuit. Et summo in bonore: id eni disputarat Crassus ius ciuile apud omnes semp maximo in bo magnitudinẽ vellẽ q̃nã mõ istos pbõs ferre posse m⁹: q nũc quũ ille dãnat⁹ ẽ: nullã aliã ob culpã nisi ꝓpter dicẽdi inscitiã: tñ a se oportere dñt peti p̃ cepta dicẽdi. Quib⁹ cũ ego ñ pugnovt̃ sit melio⁹ autveri⁹ tãtũ dico: & aliud illd eẽ atq̃ hoc: & hoc sine illo sũmũ eẽ posse. Nã q̃ ius ciuile Crasse taꝫ vehemẽter ãplex⁹ es: video qd ęgeris: tũc q̃ quũ dicebas videbã. Primũ Scæuolæ te dedisti: quẽ oẽs amare meritissimo ꝓ ei⁹ eximia suauitate debemus: cui⁹ artẽ: quũ indotatã eẽ atꝫ incomitatã & incõptã videres: verbo r̃ eã dote locupletasti: & ornasti: deinde qd i ea tu plus opę laboriseq̃ cõ sũpseras: quũ eius studii tibi & hortator: & magr̃ eẽt dom iverit⁹ es nisi istã artẽ oõe exaggerasses ne operã ꝓdidisses: sed ego ne cũ ista qdẽ arte pugno: sit sane tãta: q̃tã tu illã esse vis. Etenĩ sine controuersia: & magna ẽ: & late patet: et ad mltos pertinet: & sũmo i honore sp fuit: & dariss̃imi ciues ei studio & semp p̃fuerũt: & hodie p̃sunt. Sed vide Crasse neduꝫ nouo & alieno ornatu velis ornare iuris ciuilis sciaꝫ: suo quoq̃ eã cõcesso & tradito spolies atq̃ denudes: nã si ita diceres q iurisc̃sultus eẽt. Et eẽ eũ oratorẽ. Itẽq̃ q eẽt orator iuris ciuilis eũdẽ eẽ cõsultuꝫ: ꝑclaras duas artis cõstitueres atq̃ iter se pares: et buiuscemõi socias dignitatis. nũc vero iurisc̃sultũ sine hac eloq̃ntia: de q̃ q̃rim⁹ fateris eẽ posse fuisseq̃ plurimos: oratorẽ ne

nore fuisse. Et dariſſimi:& hodie nedū ſupiori tpe ius ciuile pſides habet pſtātiſſimos. Sed vide.i. vide o Craſſe.nedū tu ius ciuile ornare volueris alienis laudib?:ſuis etiā priues. Nouo.i.magno. Vigi. Pollio:& ipſe facit noua carmina.i.magna. Alieno:oratorio. Cōceſſo.i.ſicut res poſtulat accomodato. Tradito:ſicuti meruit.i.ex cōmodo & dignitate rei. Spoliés ad cōceſſum. Denudes:ad traditū. Nā ſi:& oñdit illud ita eſſe:& ita argumentaē. Si tu diceres:nec ius ciuile ſine eloquētia nec eloquētiā ſine iure ciuili:tunc velles vtrāq; ſciam ornare & iure ciuili adbibito eloquētie & eloquētia iuri ciuili adbibita.

gas niſi illam ſcientiam aſſumpſerit:eſſe poſſe. Ita & tibi iuriſcōſultus ipſe p ſe nihil: niſi Leguleius quidā cautus:& acutus præco actionum: cautor formularū:anceps ſyllabarū. Sed quia ſæpe vtitur orator ſubſidio iuris in cauſis: iccirco iſtam iuris ſcientiam eloquētię:tanq; ancillulā pediſſequāq; adiunxiſti. Qđ vero ipudētiā admiratus es eorū patronoꝝ: q aut quū pua neſcirēt magna ꝓfiterē tur: aut ea q̄ maxima cēnt i iure ciuili:tractare auderēt in cauſis quū ea neſcirēt nūq̄q; didiciſſent: vtriuſq; rei facilis ē & ꝓmpta defenſio naꝫ neq; illud eſt miranduꝫ: q qbus verbis coemptio fiat ne ſciat eūdē:eiꝰ mulieris q̄ coemptionē fecerit cām poſſe defendere: nam & ſi parui et magni nauigii eadē eſt in gubernando ſcientia:iccirco qui qbus verbis berciſcūdæ cieri oporteat. neſciat. idē berciſcūdæ familie cauſam agere nō poſſit: naꝫ q̄ maximas centūuirales cauſas i iure poſitas ꝓtuliſti: q̄ tandē eaꝝ cā fuit:q̄ ab boīe eloquēti.iuris imperito: nō ornatiſſime potuerit dici. Quibus qdem in cauſis oībus ſicut i ipſa. M. Curii q̄ abs te nup eſt dicta:vt.i. T. Lucilii Mācini cōtrouerſia. atq; in eo puero.q ex altera natꝰ erat vxore. nō remiſſo nūcio ſupiori. fuit inter pitiſſimos boīes ſūma Iouis dari cenſet:interp̄taē ære p̄cioſo fabricatū:qui dicit alterū interp̄taē æreū.i.aeri expoſitū: non in dictiōe ſed in ſyllaba diſceptatio ē:vt vel areꝰ aeri expoſitꝰ vel ex aere fabricatꝰ. Anceps ſyllabarū qa eiuſmodi ſyllabe ea cōtinere p̄nt q̄ ambiguitatē facere p̄nt. Sed qa:ecce quō oñdit ipſa ſuo bonore priuatā ee.quā alienis laudibꝰ ornare cōtēdit. Iccirco:neq; em̄ ſi ipator ſubſidiariis militibꝰ vtiē ad debellādos boſtes:iō dicimꝰ ſubſidiarios milites ēē ipatori anponēdos nō itaꝫ ē ipator bētvelites pricipes & ſubſidiarios. Q đ vero:nūc ad aliā argumētationē Craſſi deſcēdit: qa ita argumētabaē Craſſus q puas cās tractare neſcit:is magnas multo minꝰ tractare poterit. At q videmꝰ bos oratores in puis bæſitare ergo nō ſūt oratores:dicit facile ee vt eā abſoluat & quō oīno ſoluat oñdit. Impudētiā.ſ.eoꝝ q magna ꝓfitē tur cū pua neſciāt. Vtriuſq; rei & ꝙ orator etiā ſi pua ſæpe ignoret:& magna tractare poſſit: & ea quæ nunq̄ didicerit. Prompta:expedita. Nā neq; illud: Exēplo ꝓbat fieri poſſe vt orator etiā ſi verba iuris ignorauerit:tñ qđ ad ius ciuile ptinet:defendere poſſit:vt verbi gra Mulier nupſit viro:& qbus verbis conubia fiāt plerūq; ignorabit:orator tñ cām cōnubii facere poterit:cū id ignorauerit & ipſam legitimā ee oñdere. Coemptionē.i.pactionē nuptiarū.ea rōne ꝙ antiqtus vir & vxor inuicē ſe emebāt: quā emptionē antidotē appellamꝰ q̄ nūc etiā taruiſi vtunt. Q uū em̄ ſpōſa pacta fuerit:& ſexcētos aureos viro ſpopōderit cōtinuo intelligit tertiā ptē dotis.ſ.antidotē factā ee a ſpōſo:cū cōſenſerit i bāc dotē: & obligatū ee ducētis aureis.ſi dos eēt ſexcēto rū aureoꝝ. Vñ vir. videt hoc ſenſiſſe. An deꝰ imēſi venias maris:antua nautæ: Numina ſola colant tibi ſeruiat vltima tulæ. Teq; ſibi generū tbetis emat oībus vndis. His verbis fiebāt cōnubia. Ego te in ſpōſū accipio:& ego te in ſpōſam:alioqn fieri nō poſſet. Si em̄ diceret:ego te accipiā:& ecōtra fieri nō poſſet:qa oportet vt verba ſint de p̄nti. Nā & ſi pui nauigii: Refellit

Et dariſſimi:& hodie nedū ſupiori tpe ius ciuile pſides habet pſtātiſſimos. Sed vide.i. vide o Craſſe.nedū tu ius ciuile ornare volueris alienis laudib?:ſuis etiā priues. Nouo.i.magno. Vigi. Pollio:& ipſe facit noua carmina.i.magna. Alieno:oratorio. Cōceſſo.i.ſicut res poſtulat accomodato. Tradito:ſicuti meruit.i.ex cōmodo & dignitate rei. Spoliés ad cōceſſum. Denudes:ad traditū. Nā ſi:& oñdit illud ita eſſe:& ita argumentaē. Si tu diceres:nec ius ciuile ſine eloquētia nec eloquētiā ſine iure ciuili:tunc velles vtrāq; ſciam ornare & iure ciuili adbibito eloquētie & eloquētia iuri ciuili adbibita. Et bec rō eſt:nam ſi iuriſcōſultus ſine eloquētia eſſe pōt:videreris quodāmō ipſi us iuris ciuilis ſciam ancillā & pediſſeq̄ facere eloquētiæ ꝙ altera ab altera p̄t ee ſepata. Et quotiēs opus ē. vt orator ius ciuile tractet. neceſſe eēt vt ipſius iuris ciuilis ſcia ab oratore ſumaē tanq̄ pediſſequā. Nunc vero ecōtrario feciſti: imo coſeſſus es poſſe ius ciuile eſſe ſine eloquētia. Nūc vero ecce ꝙ ꝓ verbis craſſi Anto.irridet ius ciuile. Iuriſcōſultus ꝓverbis tuis videē nihil aliā ee niſi quo dāmō quædā lex vt iuriſcōſultus nihilo plus poſſit q̄ lex:ac ſi diceret. Remoue a iuriſcōſulto eloquētiā:nihil aliud erit q̄ ius legale.i ius ſcriptū. De qua querimus.i.de qua nūc diſputatio eſt. Plurimos iuriſcōſultos:nihil aliud facis niſi iuris ciuilis ſciam eloquētie pediſſequam. Ita & tibi.ſ.ꝓ verbis tuis. Cautus:callidus & aſtutus ad ꝓuidendū. Acutus acer ſpicax ad intelligēdū. Præco.i. promulgator actionū. Cautor:qa ſcribēdis teſtamētorū formulis dictib? ſuis cauet: Formule aūt dicunē q̄ nos inſtia appellamus. Anceps ſyllabarū.i.obſeruator ſyllabarū qa nō mō dictōes & oīoes obſeruat:ſed etiā ſyllabas: exēplū videam? Sit aliqs qui ita cōdiderit teſtm̄. Filiꝰ meus primꝰ bæres. Titio ſcdo bæredi æreū Iouis ſignū dato. Scribiē ꝓ æ diptbongum buic teſtatori duo ſigna erūt vnum iouis in medio ædiū ſuarū. nā beroes iouis ſignū babebant:alterum p̄cioſiſſimo ære fabricatū bæres petit p̄cioſum:ille reſpondit debere lapideū:videlicet obſeruando ſyllabas. nam qui p̄cioſius ſignū

argumentū Crassi & p silitudinē fecerat q puū nauigiū gubernare nō pt.is multū min⁹ magnū. Pari rō ne q puā cām agere nesciat:idē multo min⁹ magnā. Negat antoni⁹ hoc sile ee:videlicet eū q nesciat mini mas cās agere cū nescire magnas:& eū q puā nauim gubernare nesciat:nec etiā magnā gubernaturum. Dicit antoni⁹:aliud eē nauiū gubernatore:& aliud causarū actore. Nā quēadmodū nauigiū magnū gu bernare nō poterit:ita iuris ciuilis indoct⁹ magnā cām agere nesciet Vt verbi gīa:nā siqs verba legitima diuortii ignorauerit:iō nō poterit de diuortio grauissimas cās tractare. Hercisc̄ūdæ familiæ.i.diuidēde bereditatis. Nā familia ꝓ familiaii nō nūcp accipiē. Terē.in Hea vtō:Decēdie rū mihi vix ē familia.nā bereesc̄ere ꝓprie est diuidere. Dr aūt nā latine septū ē. Hūc morē Apulei⁹ li.iiii. de asino tetigit. Et in cā inqt finali de ꝓprietate soli:imo vie bercisc̄unde cōtēden tes.i.diuidēde. Nā q:rn̄det nūc ad ea q̄ supi⁹ multa dixerat Crassus de iure ciui li.cū cās multas ꝓponeret:& eas ꝓbare cōtēderet:nō posse ab eis agi: q iuris ci uilis ignari eent. Cētūuirales:de ꝗbus cētūuiri iudicare debēt:q̄ i iure ciuili tra ctāda erāt. Protulisti:pnūciasti. Quib⁹ cū ironia logē. Sicut i ipsa.M.Cur cā.s. de ædib⁹ illis:q̄s vēdiderat:nec ea⁊ viciū dixerat. Vt in.T.L.Mācini:q dedit⁹ ē. Numātinis ꝓpter fedus cū ipsis factum Atq; i eo puero:q altera nat⁹ erat vxore In cōtrouersia venit:eo q̄ nō miserat nū ciū supiori. Peritissimos boes.s.inf crassum & Scæuolā. Quæro igit̄. Ergo q̄n tu dicis cās bas fuisse cētūuirales:dic mi bi qd adiuuat oratorē iuris ciuilis scia:i mo plurimū iurisconsultos adiuuat elo quētia. Nā q bas cās ægerit.& plurimū eloquētia valuerit:sp victor euadet: Eg dē hoc sæpe audiui:& exēplū q̄dā po nit:ex quo facile ꝓcipi possit ver⁊ esse qd dicit Anto.dicit em̄ audiui aliq̄n:cū cras sus ædilitatē petitur⁹ eet. P.Sergiū Gal bā.eo q̄ crass⁹ filiā suā ei dederat vxorē: eū bonoris gīa ꝓsecutū fuisse:& quū do mū ei⁹ venisset:quēdā rusticanū cōsulen di cā accessisse:& crassū seduxisse. Dein de cū discederet: & eū Galba tristē aiad uerteret:rusticanū illū ad se vocauit:& in terrogauit. Dic mihi cur a Crasso tristis adeo discedis. Tū ille q̄ rn̄sum minime cause sue accōmodatū būisset. Cui Gal ba em̄ vero Crassus suspēsus aio cōsiliū tibi dedit:sz eam⁹ ad eū:& cū accessisset. Dic mihi inquit Crasse. Quid hoc cōsi liū huic dedisti. Tū ille: q̄ ita verū est:& in iure ciuili esse affirmabat Galba repu gnabat. Tandē Crassus confugere ad libros coactus est: & disserere de iure ciuili:exquo apparet etiā eloquentē posse sine iure ciuili de eo disputare. Assentaret̄:bonoris gīa ꝓsequet̄:binc asseda dictus est qui dm̄ assequit̄. Cōsulēdi cā.i.gīa petēdi cōsilii. Tristē:quia nō videbat̄ q̄ Crassus rn̄disset cōdu cere rei suæ. Audiuit.s.Galba Crassi rn̄sum. Cōmotū:aio:q̄ videlicet cōsiliū Crassi minime sibi placu isset. Suspēso:sollicito. Vir.Suspēsi euripylū scitatū oracula pbœbi mittimus. Et occupato.i.negocio so:vt in Tusculanis. Occupati ꝓtinus i.negocioſi. Heus tu inquit:ac si diceret inepte rn̄disti:nec ꝓfe cto ex iure rn̄disti. Silitudines:vt quēadmodū nec hoc pos⁊ et esse ius:ita etiā nec illud:quæ silitudines & inductōes plurimū valent ad argumentandū:vt de aspasia:quæ quum introduceret̄ a Xenophonte. quū interrogaret. Age dic mihi Si vicina tua aurum p̄ciosius q̄ tu haberet:vtrū malles tuū ne:an illius. Cui Aspasia:illius. Si vicina tua supellectilē bret melior̄ vtrū malles illius an tuā. Tandē interrogauit si vicina tua melior̄ virū bret:vtrū malles tuū an illius: Illa rubore obticuit. Pro æquitate:q̄ egtas est sin gularis iusticie:ne quis plus cōmodi:q̄ incōmodi suscipiat. Par.s.Galbæ:qa q̄ crassus inter eloq̄ntes conumerari possit.tn eloquētie Galbe impar ē. Et tāta erat vis eloquētie:vt ēt si aliter i iure ciuili scriptū de iure dissēsio. Quæro igit̄ qd adiuuerit orato rē in bis cāis iuris scia:quū bic iurisconsultus supe rior fuerit dissessurus q eēt nō suo artificio:sz alie no:boc ē nō iuris scia:sz eloquētia sustētatus. Eq dē hoc sepe audiui quū ædilitatē. P.Crassus pete ret cūq; maior natu: etiā cōsularis Sergi⁹ Galba assentaret̄ q̄ Crassi filiā. C. filio suo despōdisset: accessisse ad Crassū cōsulēdi cā quēdā rusticanū: q quū Crassū seduxisset atq; ad eū retulisset:rn̄sū q; ab eo verū magis q̄ ad suā rē accōmodatū. ab stulisset: vt eū tristē Galba vidit noīe appellauit: q̄siuitq; q̄ de re ad Crassū retulisset: ex quo vt au diuit: cōmotūq; vt vidit boīem:suspēso inqt aio: & occupato. Crassū tibi rn̄dissevideo:deīde ipm Crassus manu p̄hendit:& heus tu inqt qd tibi in mētē venit:ita rn̄deret. Tū illi Crassus fidēter bō pitissim⁹:cōfirmare ita se rem brē: vt rn̄disset: nec dubiū eē posse. Galba aūt alludēs varie:& copio se:mltas silitudines afferre mlta q; ꝓ æqtate cōtra ius dicere. Atq; illū quū disserēdo par eē nō pos set:q̄ q̄ fuerit Crassus i nūero diserto⁊:sz par Gal bæ nllo mō:ad auctores cōfugisse:& id qd ipe di ceret:& i. P.mutii frīs sui libris.et i Sex. Aelii cō mētariis scptū ptulisset:attn cōcessisse:Galbæ dis putationē sibi ꝓbabilē:& ꝓpe verē videri. Attn q cāe sūt eiusmōi:vt de ea⁊ re dubiū eē nō possit oīo i iudiciū vocari ñ solēt:nū qs eo testamto qd pfamilias añ fecit. q̄ ei filius nat⁹ eēt. bereditatē petit. Nēo:qa cōstat agnascēdo rūpi testm̄ ergo i boc gne iuris iudicia nlla sūt: licz ígr ipune orato

erat: q̄ galba diceret id tñ qđ Galba dicebat: Crasso ꝓbabilius videbat. Attamē q̄ cauſa. Q̄uis inquit orator tñ eloquētia valeat: vt plerūq; ea etiā q̄ i iure ciuili cōtinent vi eloquentiæ ſuæ redarguere poſſit tñ ſūt multa q̄ manifeſta ſūt: vt ſi etiā i iure cōtinent: cognoſci tñ ſua ſponte poſſint. In iudiciū: nā cum ipſaꝝ cauſaꝝ oibus notū ē poſſit ius nec ꝓpterea quiſq; dubitare poſſit quid de cauſis dubitari debeat neceſſariū oino nō ē: vt i iudiciū veniat. Nūquid cauſa ē de poſtbumo: quā Craſſus ſupius tetigit: dixit ei de pte qui teſtamētū cōdidit: neſciēs vxorē ſuā aluū geſtare ſcripſit hæredē externū q̄ndā nec vllā poſtbumi mētionē fecit. Poſtea natꝰ ē ei filiꝰ: etiā ſi aliū ſcripſiſſet hæredē teſtamento. Quis igr̄ neſciret eū ſcripto hæredi i agnatiōe anferri debere. Ergo hæc cauſa nō dꝫ i iudiciū ferri: qa bñ cōgſcit. Agnaſcēdo nomia q̄ icipiūt ab. n. plerūq; aſſumūt. g. vt antꝰ gnatꝰ agnaſcēdo. i. ꝑte naſcēdo. Ergo in boc genere qđ naturali q̄ dā rōe oibꝰ patet: quia iudicia nulla exercent: g̃ bāc ptē iurꝫ de q̄ nemo dubitare poſſit oratores poſſunt ipune ignorare.

ri oēm bāc ptē iuris in cōtroverſiis ignorare. q̄ ps ſine dubio mlto maxia ē. In eo ēt iure qđ ābigit. inter pitiſſimos: nō eē difficile oratori. eiꝰ ptis q̄ cūq; defendat: auctorē aliquē iuenire a quo quū amētatas baſtas accepit: ipe eas oratoris lacertis viribuſq; torqbit niſi vꝓro bona venia buiꝰ optimi viri dixerī Sceuole tu libellis aut p̄ceptis ſoceri tui cām. M. Curii defēdiſti nōne arripuiſti prōciniū ætatis: & defēſionē teſtamētoꝝ: ac volūtatis mortuoꝝ. Ac mea qdē ſnia freqūes. n. te audiui atq; affui mlto maiorē ptē ſniaꝝ ſale tuo et lepore: et pollitiſſimis facetiis pellexiſti: quū & illd nimiū acumē illuderes: & admirare ingeniū Scæuole: q̄ excogitaſſet: naſci ꝑus oportere. q̄ amori quūq; mltā colligeres & ex legibꝰ: & ex ſenatuſ cōſultis: et ex vita ac fmone cōi nō mō acute: ſꝫ ēt ridicule ac facete: vbi ſi verba nō rē ſeq̄rēt: cōficinihil poſſet. Itaq; hilaritatis plenū iudiciū: ac leticie fuit: i quo qd tibi iuris ciuilis exercitatio ꝓfuerit nō itelligo: dicēdi vis egregia: ſūma feſtiuitate ac venuſtate cōiūcta ꝓfuit. Ipe ille Mutiꝰ p̄ni iuris defenſor & q̄ſi p̄imonii ꝓpugnator ſui qd ī illa cā. cū cōtra te diceret. attulit. qđ de iure ciuili de prōptū videret. Quaꝫ legē recitauit. qđ patefecit dicēdo: qđ fuiſſet iperitis occultius. nēpe oīs eius oīo verſata ē i eo. vt ſcptū plurimū valere oporte

Quæ ps. ſ. iurꝫ qđ ipm p ſe patet. In eo aūt ſed nō negaueri aliquid i iure eſſe qđ ſcire neceſſe ē oratori. Sed ſi ñ iuriſperitꝰ erit orator. Nū ne facile erit a iuriſcōſulto id accipe: & quū ab eo q̄ſi famulo accepit meliꝰ ſciret tractare q̄ ipe iuriſcōſultꝰ. In eo. i. i ea ptē iurꝫ i q̄ diſceptationes eē ſolēt iter pitiſſimos viros. Amentatas amentatū lorū ē: q̄ media baſta relīgat & iacit. & dictū ē p ſilitudinē oratore accipe baſtas amētatas. i. munitas cās. Nā ſicut amētatū telū munitū dicimꝰ ita amētatas cauſas munitas iurꝫ ciuilis ſciētia. Vir. itendūt acres arcus amētaq; torquēt Spicula. & latēter vt dicere meliꝰ eē cauſā ab oratore agi: quā a iuriſcōſulto inſtrui. quēadmodū laudibꝰ ē telū a militeto q̄ri q̄ ipm ab artifice inſtrui. Torquæbit. vi oīonis ſuæ tractabit. Lacertꝫ. i. viribꝰ. Niſi vero: & vt habeāt argumēta ſua maiorē vim: ſp ipius Craſſi vtit exēplis. Bona venia. i. pace tua dixerim. Defendiſti: qđ ꝓfecto mime feciſti. Soceri tui ſ. ipius Scæuolæ. Patrociniū æquitatꝫ: vt oñderes æqtatē vt ſi qs ivē diderit vitiatū mācipiū ſcies niſi dixerit: p̄ſtare debeat. aegtatꝫ: q̄ ē ſingularꝫ iuſticiæ ne qs plꝰ bēat cōmodi q̄ icomodi. Freqūes. n. parētibeſim legit. Affui. ſ. tibi cām agēti. Mea. & vt arbitror Craſſe: tu potiꝰ relict argumētꝫ. ſalibꝰ vtebaris: q̄ cōmoueres: & aduerſariū cōfunderes. Pellexiſti. i. blandas ſubdolaſq; dediſti. Sale vrbanitate tua. ſignāt aūt ſcomata: q̄ prima fronte iocūda ſūt. exituvero ipo plrimū amaritudis bñt ſicut ſalis ē natura. Leporei verbis. Facetiis i dictis vrbanioribus. Ingeniū Ironice Craſſus iocabat in Scæuolā. quū ſe illiꝰ diceret admirari ingeniū qui bæc excogitare: & iuenire potuiſſet. Narci priꝰ ille argumentabatur quia teſtamēto ſcriptū erat ſi quis natus fuerit: & ab itestato mortuꝰ. M. Curius ſecūdus mibi hæres eſto. Natus nemo: g̃ nec mortuꝰ: igr̄ hæres eſſe nō debet quia multas leges: & mlta ſenatuſcōſulta colligebat in quibꝰ oñdebat: ſi verba ipa ſequi vellemꝰ: & non ſentētias nihil confici poſſe: vt verbi gr̄a: Lex eſt. Vim vi pellere licet. p verbis ipius legis. Si pater iſurgat in filiū: filius in patrem manus inferre ꝑt qđ nefas eēt dicere: quia bæc nō fuit conditorꝫ legis ſnia. Rurſus lex eſt: Per alienū nemo trāſito. Sed ſi verba ſequivel dicere: quia bæc nō fuit conditorꝫ legis ſnia. Rurſus lex eſt: Per alienū nemo trāſito. Sed ſi verba ſequivelꝰ: quū domo egreſſus fueris: pedem mouere non poteris. Itaq; g̃ bis tuis facetiis iudicū animos bilaritate & leticia compleſti. Hilaritatis ac lætitiæ: boc animi illud vultus: & oris lætitia ab altitudine animi dī: vñ p æ dipbtbongū ſcribit. Feſtiuitate: ſuauitate verboꝝ. Venuſtate iocūditate rerum. Vnum ē delectationis: vt ſuauitas. Alterꝝ vero etiā vtilitatis. Ipſe ille Non modo tu Craſſe quicq; de iure ciuili ſumpſiſti ſed nec Mutiꝰ. Paterni iuris: qđ a ꝑe didicerat iuris peritiſſimo. Et q̄ſi propugnator p̄imonii: quia iuris ciuilis ſcientia familiæ Scæuolarū peculiaris fuit. Defendere ſcriptū: nihil aliud eſt niſi ſcriptū ſeruare: nec ab eo vſq; quaq; diſcedere ne punctum quidā. Apud magiſtros: quia non eſt iuriſconſulti: ſed magiſtrorū docere pueros: & eos declamationibus exercere. In boc genere: Legitima conſtitutio conſtat ex ſcripto: ſentētia contrariis legibꝰ ambigua diffinitiōe trāſlatiōe: & ratiocinatione. Magi

ſtros:rbetores:ſiue ſopbiſtas:vbi p declamationes docent discipuli. Aequitatē.i.ſniam ſcripti. Et cre do:De alia cauſa dicit:quā ꝓpoſuerat:quū oñderet ius ciuile oratori neceſſariū eſſe:de milite illo:quē pa ter mortuū credēs ꝓtermiſerat teſtamēto:q quū paulo ꝓſt rediiſſet cōtēdebat nō ido bæreditate priuatū eē debere:& quodāmō p ironiā legiē. Hoſtilianas.i.ad leges boſtilii:de actionib⁹cauſarū. Nā Hoſtili us:ſicut ī iure ciuili legim⁹:legiſlator iſignis fuit ac nobilis. Vim.ſ.dicēdi:q magis ingenii q̄ iuris ciuilis ē. Tu vero.ſ.bereditatē ei⁹ qui ſcriptus eēt teſtamēto bæres:defenderes:ſic ageres. Nā multa multo rū teſtamēta colligeres:quib⁹ p ſimilitu dinē vterer ad cōfirmāda argumēta tua Militis:Diceres nō optere:quia ꝓtermiſ ſus fuerit ignorātia:patris ipruderiā mi liti nocere. Patrē ei⁹ pī orone tua itro ductus eēt ī ea cauſa:& mortuū ipm feciſ ſes:q̄ſi pñtē i pris bærere cōplexib⁹:& la chrymātem eū:& crudelia fata cōquærē tē:adeo vt & cōmēdatiōe filii & fortunæ ſuæ lamētationes ipa etiā ſaxa ī lacrimas cōcitare potuiſſes. Nihil bon ī iure ciui li cōtinet ſed ab oratore veniūt. Statu iſſes.i.eū mortuū:q̄ſi pſentē itroduxiſſet Cōmēdaſſet:vt obſecro vos ꝓ equitate vīa:nolite filiū meum bæreditate priuari: qđ ego nō volūtate ſed falſo mortis eius nūcio ꝓtermiſi. Vt totū illud:a ſuperi ori līa pendet. Totū illud.ſ.mouere au ditos⁹ aios:dū patrem q̄ſi a mortuis exci tas. Vti lingua nūcupaſſet:videlicet vel græca:vl' latina .i.quocūq; lingua contī giſſet:nuncupare ſiue cōmiſeratione.vel græce patbos.i.affectionē vl' conq̄ſtionē & iccirco loqui facit Anto.boc movt oñ dat illū rbetoricæ artis q̄ſi iperitū. Nō ī duodecim tabulis:qa ī bis legib⁹boc nō agiē.Dicis.n.ī duodeci tabulis oēm pby loſopbiā cōtineri. Oibus bibliotbecis: Quia ſicut ſupius diſputauit: duodecim tabulas omib⁹ bibliotbecis añponebat. In mgrī cauſa.i.p̄cepto rbetoris ſiue ſo pbiſtæ. Carmie.Nota quū dicat carmi ne alludit ad leges quia ſicut dr: Lex eſt bui⁹carmis:ac ſi diceret: nō ī iuriſcōſulti lege:q̄ ī rbetoris p̄ceptis cōtineri: ſic etiā apud Liuiū:lex ē borrēdi carmis. Naꝫ ꝓ iertiā:Nūc ad aliā ꝑiculā trāſit:ī q̄ re pbēdebat adoleſcētes ſuæ ætatꝭ Craſſus ꝓ nō diſcerēt ius ciuile. Primū: quia faci lis eēt iuris ciuilis ſcia:& vtilis. Deīde ꝓ plena eēt delectatiōis. Dicebat.n.ius ciui le etiā ſi difficilimū eēt:tñ ē pdiſcendū ꝓpter magnā ei⁹vtilitatē. Facilimā: q̄ prima rō e. Subnixi.i.ſurſū nixi & ſub limes:qui mos ē eor: q ſeipos magni fa ciūt. Sub.n.ſurſū nonunq̄ ſignat. vt apd Virgi. Et corpa ſaltu ſubiiciū ī eq̄s.i. ſur ſū iaciūt. Eā ar ē.i.ſciam iuris ciuilis. Si i gt fuerit aliqs iuriſcōſult⁹:aut orator q didicerit aliquā artē.i pbiam:tūc artē efficere poterit. Propriū.n. ē pbiæ:ī ſuo q̄q; loco digerere:& artē boc nō efficere vt ſupra diſputauit. Deiñ poſtq̄ refutauit illā rōnē Craſſe iſtā voluptatē patiūē:qa facile tibi cōce det. Tu die⁷ plurimū delectatiōis eē i iure ciuili: ſed omēs cōtrario dñt eas eē iculcas & ſordidas:& malunt aliquā fabulā:q̄ leges illas diſcere. Teucrū pacuuii:no mē fabulæ:ac ſi diceret:q ñ malit ediſcere fabulā teucri:q̄ d teucri calamitate pacuui⁹ſcripſ it fabula talis ē Teucro mādauit:ne ſine fratre rediret. Hic paterni interdicti memor patriam dimiſit:& in cyprum venit

re defenderet. At in boc gñe pueri apud magros exercent omēs: cū in eiuſmōi cauſis alias ſcriptū alias æquitatē defendere docent: & credo in illa militis cā:ſi tu aut bæredē. aut militē defendiſſes. ad boſtilianas te actiones.nō ad tuā vim.& orato riā facultatē cōtuliſſes. Tu vero.vel ſi teſtamentū defenderes. ſic ageres vt oē oīm teſtamentoꝝ ius in eo iudicio poſitū videret. vel ſi cām ageres mi litis partē ei⁹vt ſoles dicēdo a mortuis excitaſſet ſtatuiſſes ante oculos complexus eēt filiū: flenſq; eum centūuiris cōmendaſſet: lapides me hercule oēs flere:ac lamētari coegiſſet vt totū illud vti lin gua nūcupaſſet non in.xii.tabulis:quas tu oibus bibliotbecis anteponis: ſed ī magiſtri carmie ſcri ptum videret. Nā ꝙ inertiā accuſas adoleſcētiū: q iſtaꝝ artē:primū facillimā:nō ediſcāt:q̄ ꝙ ſit faci lis illi viderit: q ei⁹ artis arrogātia: q̄ſi difficilima ſit ita ſubnixi ābulāt. Deinde etiā tu ipe videris: q eā artē facilē eē dicis:q̄ ꝙ cōcedis adhuc artē:oīo nō eē ſed aliqñ: ſiqs aliā artē didicerit:vt bāc artē efficere poſſit:tū eſſe illā artē futurā. Deinde ꝙ ſit plena delectatiōis:in q̄ tibi remittūt oēs iſtā volu ptatē:& ea ſe carere patiunt nec q̄ſq; ē eoꝝ:q ſi iā ſit ediſcēdū ſibi aliqd nō Teucrū Pacuuii malit: q̄ ꝙ mamilianas venaliū vēdendoꝝ leges ediſcere. Tu aūt ꝙ amore patriæ cenſes: nos nr̄m maiorū inuēta noſſe debere:ñ vides veteres leges aut ipa ſua vetuſtate cōſenuiſſe:aut nouis legib⁹ eē ſubla tas: ꝙ vero viros bonos iure ciuili fieri putas:qa legib⁹ & p̄mia ꝓpoſita ſint virtutib⁹ & ſupplicia vitiis:eq dē putabā virtutē boib⁹:ſi mō tradi rōe poſſit inſtituēdo: & ꝑſuadēdo:nō minis & vi: ac

vbi vrbē cōdidit Salaminā de nomine patriæ sic appellatam: & in ea reliquū vitæ suæ tps pegit. Mamilianas leges. i. leges a Mamilio cōpositas: q̄ de rebus venalibus tractāt. Venaliu; de rebus venalibus: qa aliud alio mō vendit: vt supra dictū ē. Si quis vendat equū: aut domū: neq; vitiū dixerat pstare cenerator. Sed nō eodē mō: si agri venderent: aut fruges. Quas leges scripsit Mamilius. Siquid vitii inerit: venditor pstare debet. Tu aūt q̄ amore patrie: Ad aliā particulā trānsit in q̄ dixerat Crassus: nos ediscere debere ius ciuile: maxime hac rōne: vt monumēta maio; nostro; noscerem? quā antoni? refutat dicēs. Nō ea rōne eē discendū ius ciuile quia etiā si amam? patriā non tñ ius ciuile gcq; pīæ pdesse pōt: q̄ legū illarū plærecq; vī vetustate cōsenuerūt: & antiquitate fūt: vī etiam sublatæ. Nouis legib?: quia lex posterior sp derogat priori vel abrogat Nā derogare ē aliquid d̄ ea detrabere Abrogare vero eā penitus tollere. Cōsenuisse: obsoleuisse: antiquitas eē. Q d̄ vero viros bonos pgit sicut istituerat Antoni? rndere Crasso: ad oia q̄ ille d̄ iure ciuili posuerat: tā q; necessaria esse oratori. Legib? nā legib? pmia bonis supplicia mal' statuta sunt. Equidē putabā: rndeo tibi vt aliter longe sentis q; ego. nā existimabā eā posse pceptis. .istituēdo: & rōnib? .i. psuadēdo eā pcipitu aūt vis eā minis: vi ac metu tradi Ho cicdo dicit qa nōnulli volūt ingenio potī? isitā q; rōe compatā putabā q̄si cū irrisione dixit. Instituendo: pcæpt' psuadēdo: rōib?. Nō minis n ptinet ad id q̄d supra dixerat supplitia viris esse pata. Nā ipm qdē: qa nemo est ad̄o rōis exps: qui n itelligat: q; bonū sit vitare malū: & sequi virtutes. Illā. q̄d ad ius ciuile ptineret. Bellū elegās prudēs vt vult Nonius marcellus. Sed hoc loco melius cōuenit bellū. i. prudens De me aūt ipō cui vni: qa dixisti excepto te vno

metu tradi. nā ipm qdē illā etiā cognitōe iuris: q; sit bellū: cauere malū scire possum?. De me āt ipō cui vni tu concedis vt sine vlla iuris scia: tñ causis satisfacere possim: tibi hoc crasse rndeo neq; me vnq; ius ciuile didicisse neq; tñ i his causis q̄s i iure possim defendere vnq; istam sciam desiderasse aliud ē em̄ eē artificē cuiusdā gnis atq; artis: aliud in cōi vita vulgari hoim cōsuetudine nec hebetē nec rudē cui nrm nō licet fundos nros obire aut res rusticas vel fruct? cā. vel delectatiōis iuisere. Tñ nemo tā sine oculis tā sine mente viuit: vt q̄d sit semētis ac messis: q̄d arbo; putatio ac vitium. quo tpe anni. aut quō fiāt ea oīo nesciat. vñ igit' si cut fundus ispiciēdus. aut si mādādū aliq̄d pcuratori de agricultura. aut ip andū villico sit Magōis carthaginēsis sint libri pdiscēdi. an hac cōi intelligētia cotineri eē possum?. Cur ergonō idē i iure ciuili pserti cū i causis & i negociis & i foro. cōterramur. sat; istructi eē possim? ad hoc dūtaxat. ne in nra patria pegrini: atq; aduenæ esse videamur. Ac si iā sit cā aliq̄ ad nos delata obscurior. difficile credo sit. cui; hoc Scæuola cōicare: q̄ q̄ ipso oīa quo; negociū est c oulta ad nos. & exquisita detulerunt an vero si de re ipsa si de finibus cū in rem præsentē nō inuenimus si de tabulis & pscriptionibus cōtrouersia est cōtortas res & sepe difficilē

Tñ causis satisfacere possim nō inficior inqt Anto. me cās grauissimas ægisse & tñ nunq; ius ciuile desiderasse: qa dixisti excepto vno. Quas i iure: q̄ ad ius ptinent: q̄ cōtra ius mime tuerentē & q̄ contra ius suscepissem & subdit rōem. Neq; tñ: quia natura ipa mihi offerebat. q̄d iustū esset. Istā sciam. iur? ciuilis Aliud ē em̄. aliud est iquit alicui? artis tenere scientiā. & aliud ē scire ea: q̄ in cōi vita: & communi hoīm consuetudine contineantē. Cuiusdā generis. quia primo quidē; genus rē scire debem?: deinde artem: vt verbi gīa. Pbylosophia: æthicem. i. moralem diuisa est. Sed moralis diuidit' i logicem. id est sermocinalem. Sermocinalis diuidit' in grammaticā rherioricā: & dialecticā. Et hæ tres artes sunt: q̄ continentē sub logica. Esse artificem: videlicet discere: genus: vt logicen. Deinde artem: vt grammaticæ rhetoricæ: dialecticæ: nam hæ sermocinales sunt. Hebetem: tardū ingenio. Rudem: ignarū ꝓpter rerum imperitiam. Cui nostrū. Et p similitudinem pbat illud ostendens: quomodo etiā ea quæ ad æqtatem pertinet scire possum?: etiā sine iure ciuili: quēadmodū inquit aliquis: non esset adeo mente captus: vt n posse pcipere: quo tpe arandū esset: & putandæ vites: si non etiam vidisset magonis libros qui d̄ agricultura scripsit: ita etiā sine iure ciuili causas agere poterit orator. Obire audire: vt Ennius: ob romā ducere cepit legiones. i. ad romā. Fructus vtilitatis. Semētis. Hæc semētis: bui? semētis: signāt sationē. Vir. Et longos sementē extendit i annos. Sine oculis: ad ea q̄ videnē magis. Sine mente: sine rōne. Quid arborū putatio: q̄ tpe arbores putandæ sūt. i. falce purgādæ: vt suos fructus emittere possint. Putatio vitiū: cū putatio: q̄ tpe arbores putandæ sūt. i. falce purgādæ: vt suos fructus emittere possint. Putatio vitiū: cū vites mundanē & purganē. Quō quia oēs sciunt cū vites & arbores putanē: falce purgari: & arboru; vites mundanē & purganē. Quō quia oēs sciunt cū vites & arbores putanē: falce purgari: & arboru; putatio ac vitium vocatur. Num igit' p similitudinē ostendit. Aut res rusticas: Hic duas causas colēdi agri ptransitum tetigit vel vt fructum pcipiamus: vel delectationē. Tamen cuius iocunditatis: aut fructus causa agros reuisimus. Procuratori: procurator est cui agri colendi cura omnis incumbit: quasi vicarius domini. Villicus qui tantummodo villæ: & rebus domini præest. Magonis: qui de agricul-

tura copiosissime scripsit. Cur ergo: Nūc cōfert similitudinē dicens. Si boc ē i aliis reb⁹ cur nō etiā ꝑt boc fieri i iure ciuili. Profecto ꝑt fieri & ꝑsertim bis qui ꝙtidie in foro versanē. Idē: ꝑ idētidē. i. ꝑ sil⁹ posuit. est em̄ nomen ꝑ aduerbio positū. Coteramur. i. nīl idue versemur: & ē trāslatio sumpta a veste cōtrita. i. ꝙtidiano vsu lacerata. Dūtaxat. i. solūmō: subaudi possim⁹ instructi esse a supiori. Peregrini atq; aduenæ alienigenæ: & externi boc ē vt mores boim: & vitæ cōsuetudines teneam⁹ gb⁹ causas nras agere possim⁹

Ac si iā: Si etiā inquit causa aliq̄ obscurior iciderit: cū orator sine iuris ciuilis noticia agere nō possit: faci le erit cōsulere vel būc Scæuolā: vel aliuz quempiā iurisconsultū: vt ꝓpterea dicē dū nō sit oratori eē ius ciuile necessarium & ironice loquit̄. Quāq̄: q̄q̄ ingt nihil ē tam difficile: q̄ dientes ipos defendere cōsueumus. Mā quū pr mo diētes defe rūt causam suā ad iurisconsultos: deide ad oratores: nō ē opus: vt orator iuris ciui lis scientiā teneat. Obscurior difficilior

Cū boc demōstratiue dixit. Exquisi ta diligēter explorata. Cōsulta: de qui bus antea cōsuluerūt iurisconsultos. An vero. Nūc dicit oratorem facile pdiscere posse q̄ in iure ciuili cōtinent̄ ꝓpterea q̄ etiā discūt q̄ difficilima sūt. Et ita intēdit argumentū Antoni⁹ boc mō: Si res diffi ciles orator pdiscit: res faciles multo me lius discet. Si res difficiles discit: num ne res faciles discet orator. Si de finibus: declarat vt oñdat qđ ꝓposuerat: videlz si de finib⁹ cōtrouersia fuerit. Nā cōtrouer sia eē solet: quū duo vicini de aliq̄ re iter se contēdūt: vt quū de duob⁹ p̄diis cōtē dūt Difficile ē. n. itelligere fines alicui⁹ regionis nisi prius in eaz venerim⁹ & tn eā cōplectimur. Quotiēs de finib⁹ agit̄ totius regiōis situ n ēte cōplectimur taz etsi i locū p̄sentē nō venerim⁹. In rē p̄ sentē: videlz i regionē. Si de tabulis. & p̄scriptionib⁹. i. de p̄scriptionib⁹ tabulaq; i quib⁹ totius rei sūma cōtinet̄. Præscri ptionib⁹. i. rubrica i q̄ toti⁹ rei sūma conti net̄ Presc̄riptiōes aūt quosdā q̄si titulos dicit: quib⁹ totius rei sūma cōpredi vide tur. Vl̄ certe p̄scriptiōes dicit tpm: q̄ fiūt triēnio iter pntes i reb⁹ mobilib⁹ decēni i oreb⁹ imobilib⁹ vigennio iter absentes i reb⁹ itē imobilib⁹: vt i li. institutoq; capite de vsucapione: & ordo ē: an veremur ne inde quæram⁹ cognoscere ea: qa min⁹ studui mus iuri ciuili: si leges nobis: aut boim pitoq; rnīsa cognoscēda sūt: quū necessario pdicim⁹ res cōtortas. i. pplexas: pturbatas ꝯ sibiꝯ iuicē mime cobærētes: ē aūt intētio argumēti. Si res difficiles pdiscim⁹: faciles nō discem⁹. Cōtortas res. i. pplexas & pturbatas: & sibiꝯpi mime cobærētes: & contortū dr: quū id qđ seq̄t cū supiore nō cōuenit. Difficilē: nā qui vult causam suā de finib⁹ cōmittere p̄ono: necesse ē vt locū de scribat & dicat vicini mei p̄dia dextera iacēt: sinistra aūt mea. & deinde sulcus i medio ē: qui p̄diū meū ab llius diuidit. Si leges: Sc̄isus ē: Q n inquit bæc pturbata discim⁹: dubitam⁹ ne ea discere: q̄ i iure ciuili cōtinet̄: q̄ sūt faciliora & ē zeugma ab iferiori. Si res difficiles discim⁹: res faciles nō discem⁹. Peritorū: quia ea etiā ꝓ legib⁹, valēt: vt respōsa prudentū: cōsulta senat⁹: iudicata sapiētū: ꝓ legib⁹ babent̄. Nō quæ am⁹. q. d nō ē verū. Nihil ne igit̄. Hoc loco obiicit simul: & obiectū purgat: qa aliquis dicere posset. o an toni: nū ne oratori iuris ciuilis scientia ꝑ dest. respondet fateor quidē multa oratori necessaria esse: sed no lim ip̄m in diuersa distrabi. Et oratori. At ego nolim vt necesse sit oīb⁹ rebus studium intendere

Quis neget. Probat illud nō si multa necessaria sint oratori. Statuq̄: quia non mouendi solum sed etiā stāndi ratio oratori babenda est. Quis: q̄ ita sit nō esse distrabendū in plura studia. Plura studia: vt quæcunq̄ sibi ꝓsint ea summo studio p̄cipiat. Industriam: laborem studii. Tamē: ꝯ quis bæc videant̄ vtilia oratori: tamen nemo boc dixerit: oportere oratorē ita ēlaborare in bis gestib⁹: vt mimos & histrio nes. Opus eē oratori: quia nibil est tam necessariū oratori q̄ vox & quia sonus vocis necessari⁹ sit ora tori: tamen non debent tantum in vocis excitatione temporum consumere: ꝯ tum tragœdi: & græci po tissimum. Studiosis: qui studeāt dicendi copiam consequi. Dicendo: inter dicendum. Vox quod de gestu & motu diximus: idem de voce dicendum est. Græcorum: sophistarum: qui declamatiōes do

necessario ꝑ discimus. si leges vobis: aut si boium pitoq; responsa cognoscēda sunt: veremur: ne ea si ab adolescētia iuri ciuili minus studuerimus: nō queam⁹ cognoscere. Nihil ne igit̄ ꝓdest oratori iuris ciuilis scīa: nō possiuz negare: ꝓ desse vllā sciē tiā: ci p̄sertim: cui⁹ eloquētia copia req; debeat eē ornata. Sed multa et magna & difficilia sunt ea: q̄ sunt oratori necessaria: at ei⁹ industriā i plura stu dia distrabere noli. Quis neget opus eē oratori i boc oratorio motu statuq; Roscii gestu & venu state. Tn̄ nēo suaserit studiosis dicēdi adolescēti bus i gestu discēdo histrionū more elabere: q̄ dē oratori tā necessariū q̄ vox. Tn̄ me auctore: nēo dicēdi studiosus greçoq; more: et tragœdoq; voci fuiet. Qui & ānos q̄ pluris sedēdo declamitāt: & quotidie ātea q̄ ꝓnūciēt: vocē cubātes sēsim exci tāt: eādēq; egerūt sedētes ab acutissimo sono vsq; ad ḡuissimū sonū incipiūt: & q̄si quodāmodo col ligūt: boc nos si facere volum⁹: ante cōdēnabunt̄ ii. quoq; causas recipi em⁹. q̄ totiēs quotiēs. p̄scri bit̄ peanem aut munionem citatimus. q̄ si in ge stu: qui multū oratorē adiuuat: & in voce q̄ vna. maxime eloquētiā vel cōmendat vel sustinet: ela

cent. Tragœdorũ.i.tragœdiã cantantiũ. Inter tragicũ & tragœdũ hoc ínteresť. Nã tragicus pœta dicit̃. id ẽ cantus. Tragœdus vero: qui eã canit & recitat. Voci ſeruiet.i. operam dabit voci. Quí:& docet exercitationẽ hmoi hominũ. Quí græci. Sedẽtes.ſ.in ſcola. Declamitant. id ẽ declamationib⁹ dant operã. Cubãtes: videlicet vt ſedatiori: & íntegriori ſpiritu vocis ſonũ voc⁹ in uicent. Antea q̃ ꝓnuncient.i.anteq̃ verba ꝓferãt primo quidẽ cubãtes: quũ manũ ſub aure poſuerint. ſedatiori:& trãquilliori ſpũ vocẽ inuitãt. Deinde cũ inuitauerint:eã íntegriori ſpũ emittũt:& vox aſcẽdit nõ niſi ad quintũ gradũ. Cubãtes vocẽ ꝓuocãt:ſedẽtes ꝓnunciãt. Senſim paulatim. Egerũt emittũt. Nã egerere ẽ emittere. Ab acutiſſimo.id ẽ ſup̃mo Grauiſſimũ.i.ad primũ recipiũt.i. ad remiſſũ. Colligunt. Pulchra tranſlatio ab ímpatore. Nã ímpator milites ſuos ꝓfuſos recipit:& diſꝑſos colligit Hoc.ſ. exercere vocẽ quõ græci: & tragœdii faciũt. Hoc nos:ſi hoc facere vellem⁹ añ cõdẽnaret̃ re⁹:q̃s oia enarrauerim⁹. Peán:ẽ cãtilena añ principiũ pugne decãtata i bonorẽ phœbi vt apud Vir. Lætum pæana canẽtes. Munionẽ:munio cãtilena a munio quodã inuẽta. Perſcribiẽ accuſat̃. Te grandẽ tibi dicã ípingã:more græco Q d ſi i geſtu: Vide quo nũc argumẽtat̃ p ſ lítudinẽ. Per ſilítudinẽ argumẽtari ſolem⁹ a maiori ad min⁹ vl̃ ecõtra a miori ad mai⁹ vt ſi miori i re nobis nõ íſeruit amicus i maioríb⁹ multo min⁹ ínſeruiet a maiori ad min⁹:i geſtu & i voce:q̃ multo maxie oratori neceſſariæ ſũt: laborandũ ẽ:multo min⁹ i iure ciuili elaborandũ ẽ:qd nõ ẽ neceſſarium oratori. Geſtu.i.motu corpis. In voce in ſono vocis. Quæ vna.i.ſola vox. Hoc ideo dixit:quia ter iterrogat⁹ Demoſthenes: qd maximũ eẽt i arte oratoria Rñdit ꝓnũciationẽ. Cõmendat audiẽdo. Suſtinet dicẽdo. Nã eloquẽtiã vox quũ audiẽt commẽdat. Præterea quũ dicim⁹:ita ſeruat̃ vt a principio vſq̃ ad finẽ eq̃lis cõſtiterit:eã ſuſtinet. Acie quotidiani muneris i.aſſiduo labore.& certamie actionũ. Mũeris: Poliſem⁹ ſmo ẽ nã munus donũ ſignãt:& on⁹ militare: qd quum remittim⁹ vacatio dr̃. Mun⁹:officiũ vñ munícipes dr̃ qui ciuília munera .i. officia accípiũt: vt Vir. Collectũq̃ hæc ípſa ad munera glutẽ. Summatim vniuerſaliter ſecdm genus ſuum:& p rubricã. Ab illis rebus.ſ.voce:& geſtu.& declarat. Sumí pot: quidẽ accipi ſumi:eligi: vt Saluſtius. Sumunt ſibi aliquẽ ex populo munitorẽ. Arripi:ſicuti poteſt ius ciuile arripi a iuriſconſulto:quia primo eligimus: deinde electa capimus. Itaq̃. Hoc loco Antbonius argumentum Craſſi in ſuũ commodũ vertit. Nam Craſſus dixerat græcos neceſſitate quadam habere pragmaticos.id ẽ cauſidicos: qui ius ciuile ſibi ſbminiſtrarent. dicens ita oratori neceſſariã eſſe iuris ciuilis ſcientiam quemadmodum græcis: Hi cauſidici quos pragmaticos appellas:quaſi quoſdam ſubminiſtratores. In quo:non negauero quod tu dixiſti Craſſe:noſtros Romanos multo meli⁹ ægiſſe q̃s græcos vt voluerint dariſſimos viros: & iuris præſtantes eſſe quoſdam quaſi antiſtites iuris ciuilis. Tecta munita:tuta atq̃ defenſa. Sed tamen q̃uis hæc conceſſerim noſtros melius feciſſe q̃s græcos tamen boc affirmauerim:græcos etiam potuiſſe hoc videre:quod diſputaſti. oratorem oportere eſſe eruditum in iure ciuili ſi ita neceſſe eſſe arbitrati eſſent ſed quia videbant hanc iuris ciuilis ſcientiam minime oratori neceſſariam eſſe:ideo ſatis habuerunt oratori dare pragmaticum. Si ita neceſſe:ac ſi diceret:ipſi etiã optime vidiſſent. Nam qd: Ad aliud argumentũ:ſiue rationẽ Craſſi tranſit Antonius:q̃ argumẽtabatur. craſſus ius ciuile oratori pdiſcendũ:ne ſenectus deſtituta iaceret & hoc ſimul cũ cæteris cõfutat hoc mõ. Si hãc rõem dicis eẽ. cur ius ciuile orator diſcat: vt ſenectutẽ ſuã a ſolitudine vindicet:& frequentari velit:multa alia eſſe reſpondeo:quia ſi pecuniæ magnam quantitatem habuerit cõtinuo populũ beniuolum ſibi & frequentẽ largiẽdo pficiet:ergo etiã ſine hac poterit populum frequentem habere. A ſolitu-

borare nobis nõ licet.at tantũ in vtroq̃ aſſeq̃ poſſumus q̃tũ in hac acie quotidiani muneris ſpaciũ nobis dat̃:q̃to minus eſt ad iuris ciuilis ꝑdiſcendi occupationẽ deſcendẽdum. Qd & ſummatim percipi ſine doctrina põt.& hanc habet ab illis rebus diſſimilitudinẽ:q̃ vox & geſtus ſubito ſumi & aliũde arripi nõ poteſt: iuris vtilitas ad quãq̃ cãm q̃uis repẽte: vel a peritis:vel de libris depromi põt. Itaq̃ illi diſertiſſimi boies miniſtros hñt i cauſis iuriſperitos:quũ ipſi ſint peritiſſimi:& q:vt abs te paulo ante dictũ eſt:pragmaticí vocant̃:in quo nr̃i oĩno melius multo: q̃ clariſſimoꝝ boim auctoritates leges & iura tecta eſſe voluerũt. Sed tñ nõ fugiſſet hoc græcos boies ſi ita neceſſe eſſe arbitrati eſſent oratorẽ ipm erudire iure ciuili nõ ei pragmaticũ adiutorẽ dare. Nam qd dicis ſenectutem a ſolitudine vindicari iuris ciuilis ſcia:fortaſſe etiã pecuniæ magnitudine. Sed nos nõ quid nobis vtile:verũ qd oratori neceſſariũ ſit q̃rimus q̃q̃ quoniaꝝ multa ad oratoris ſilítudinẽ ab vno artifice ſumimus:ſolet idẽ Roſcius dicere: ſe quo plus ſibi ætatis accederet.eo tardioris tibicis modos. & cantus remiſſiores eẽ factuꝝ q̃ ſi ille aſtrictus certa q̃dã nũeroꝝ:moderatiõe et pedũ tñ alíqd ad reqẽ ſenectut̃ excogitat: q̃to facili⁹ nos nũ

dine:ne o ñino deſtituta iaceat. Mignitudine pecuniæ:videlicet largiẽdo:vt a ciuibus colat̃.Sed nos ſed facita eſſe:vt vtilitatẽ bãc afferat iuris ciuilis ſciẽtia. Ego dico tibi nõ quæri:quid oratori vtile ſit ſed quid neceſſariũ. Quã-ꝙ:dixit nos nõ quærere qd vtile ſit oratori:tam etiã boc quoꝙ oratori vtile erit ſi diligentius cõſiderauerit:vt nõ ſemp intendat animũ:ſed reprimat aliquãdo & boc ſeni nõ parũ vtilitatis afferet:& ſimilitudinẽ ſumit ab biſtrione:ſicut fecit & Craſſus:quia placebat oratorẽ multis i reb⁹ biſtrioni cõparari.ac ſi diceret.ego quoꝙ exemplo tui bãc Roſcii ſententiã oratori accõmodabo. Artifice:ab Mimo & biſtrione. Aetatis acce deret.i.quanto ſenior efficereẽ. Aetat̃ quia nõ poteſt id laboris ſuſtinere in maturiori ætate:qd in viridiori ſuſtinuerat.

Modos.modulationes ad harmoniã ptinet quæ variis vocibus certa quæda ratione conficit̃. Tardiores: longiori vocis interuallo. Na qui canit diuerſas voces:variaſq; formas in vnũ cõiũgit:& modulationes conficit. Sed qui ſenior ẽ nõ poteſt basvocis varietates celeriter p currere ſpiritu deficiẽte iam & langueſcẽte. Cantus.i.tonos boc eſt legitima grauitatis:& acuminis ſpacia. Namvt exvariis vocibus modus:ita ex variis modis cãtus conficit̃ & ꝓpterea cãtus cõtinuo ſubiunxit. Remiſſiores:tardiores.ſ.vocũ ipſarũ longiori interuallo vt harmoniam faceret:quũ plus ſpacii vel minus intendimus in deprimẽdavoce. Qd ſi ille aſtrictus:nũc intẽdit argumentũ. Numerorũ:modulationũ. Virgi. Numeros memini:ſi verba tenerem. Et pedũ:qa ꝓ quãtitate ſyllabarũ verſus modos cantuſq; recipiũt:quiavbi ſyllaba ꝓducit̃:tono vtimur acutiore:quũ vero corripitur breuiore. Laxare.ſ. vocẽ & nũeros ꝓnũciandi. Per multa.i.p magnã oratio nis partẽ. Neq;.n.ab ipo exemplũ ſumit: vide qd dicas:ne nimiũ vrgeas oratorẽ:& cũ velis voci operã dare intẽſius q; opteat. Nã & tuipſe poſt-q; ad maturiorẽ ætatẽ inclinare cœpiſti: voce moderatiore:vti incepiſti: vt facile appareat oratorem non poſſe ita ꝓnunciare:vt dixiſtibus omnis oratio verſatur: ſublime:mediocre:& humile in quibus varios dicendi modos ineſſe optet: vt alii p contentionem: alii p amplificationem:alii per ſermones afficiuntur.ergo multa genera dicendi: numero varia ipſis modis pronũciandis:vt ex ſe leuitatem ſermonis in Craſſo ſummam vim dicendi: & contentionem ineſſe dixit. Nam ſermonis pars dignitas eſt:cuius oratio cũ quadã grauitate eſſe debet ac remiſſione orationis. Contentionis partes ſunt continuatio & diſtributio quarũ altera per damnationẽ alii p amplificationẽ:alii per ſermonem. Quod haud ſciã:dubito an tuus boc oſtenderis variari genera dicendi ꝓ varietate & diuerſitate ætatis. Te Craſſe fallit:qd diximus de remittenda contẽtione vocis. Solebas.ſ.priori ætate. Neq; minus grauiſſimi quia ſermo eſt.cuius oratio debet cẽ cũ grauitate quadã vocis. Nã in bæc duo coptẽtio diuidit̃ in diſtributionẽ & cõtinuationẽ. Cõtinuatio eſt vocis damola celeratio. Diſtributio ẽ acris & diſtincta vociferatio. Multiq; orarores:& ſolũ boc fit in ſenectute:vt vocis ſonus remiſſior efficiat̃ ꝓ cõmodo ætatis ſed boc etiã vidimus fieri a nõnullis oratoribus:vt boc vterent̃ in oĩ ſuæ vitæ tpe & tñ nõ minus ꝓbari. Et boc ptinet ad id vt ꝓbat nõ cẽ oratori ita dandam operam ꝓnunciationi:vt biſtrioni. Scipione & Lælio:cõſtat.n. Scipionẽ & lælũ ſtudioſos eloquẽtiæ fuiſſe q; ita autem fuerint cõiunct̃ amicitia nemo eſt qui neſciat. Paulo intentiore.i.paulo vebemẽtiore: babi ta conſideratione negocii. Nunq; contẽderent: cõtentione vterentur. Lateribus vbi longioribus;pedẽſiſtere cogeẽ. Laterib⁹:ꝓpter longitudinẽ periodũ. Clamore:ꝓpter itentionẽ vocis. Qd ſi boc iã m⁹ deſolata relinq̃t̃. Nam ſi litigioſi boies eã nõ frequẽtarint:tñ viri dariſſimi eaꝫ frequentabũt. Iam vi-

laxare modos:ſ; totos mutare poſſumus. Neq; enim boc te Craſſe fallit q; multa ſint: & q; varia genera dicẽdi: & qd haud ſciã: an tu primus oſtẽderis:q iã diu dicis remiſſius & leuius. q; ſolebas neq; minus hęctamẽ tua grauiſſimis ſermonis leuitas:q; illa ſũma vis:& contentio ꝓbat̃:multiq; oratores fuerunt: vt illum ſcipionem audiuimus et Lælium:qui omnia ſermone cõficerent Paulo intẽtiore: nunq; vt Sergius Galba lateribus:aut clamore:contẽderent:quod ſi iam boc facere non poteris;aut noles:vereris ne tua domus talis & vir & ciuis:ſi a litigioſis bominibus non colatur:a cæteris deſerat̃. Equidem tantum abſum ab iſta ſententia:vt non modo non arbitrer ſubſidium ſenectutis:in eorum qui cõſultum veniant multitudine: eſſe ponendum: ſed tanq; portum aliquem expectem iſtam quam tu times ſolitudinẽ. Subſidiũ.enim belliſſimũ exiſtimo eſſe ſenectuti: ociũ reliqua vero etiaꝫ ſi adiuuãt. biſtoriã dico & prudentiã iuris publici:& antiqtatis iter:& exẽploꝝ copiã. Si quãdo opus erit. a viro optimo: & iſtis reb⁹ iſtructiſſimo familiari meo lõge mutuabor:

Q̃ multa ſint & q; varia quia tria ſunt genera dicendi in qui

delicet quū ad ætatē grauiorē pueneris. Noles: vt tādem ab eiusmodi litigiis desistas. Colaē: frequē
tes. A cæteris ſ. principibus. Eq dem: cōfutata rōne crassi ſuā ponit ſniam Prio qdē non destituet tua
domus: ſed hoc cōcedaē Ego id nō solū dixeꝝ eē senectutis incōmodū: ſed etiā cōmodū cōtēderim:
ro. Subsidiū em̄ bellissimū: elegātissimū: prudētissimū: & optimū. Reliqua vero &c. Dixit supius An
tonius illā nō esse rōem admodū ꝓbandā: qꝫ ius ciuile senectutē a solitudie vindicet. Deinde dixit se

neq; repugnabo quo min⁹ id qđ mō hortatus
es oia legāt: oīs audiāt ī oī recto studio atq; hu
manitate versent. Sed mehercule nō ita multū
spacii mihi hre videnē: si mō ea facere: & perse
q volēt: q̄ a te crasse p̄cepta sūt: q mihi ꝓpe iam
nimis duras leges imponere visus es huc ætati:
sed tm̄ ad id qđ cupiūt adipiscendū: ꝓpe necessa
rias: nā & subitæ ad ꝓpositas cās exercitatiōes
accurratæ ac meditatæ cōmēdatōnes: ac stilus
ille tuus: quē tu vere dixisti perfectorē dicendi
esse: ac mgm̄ multi sudoris ē: & illa oīonis tuæ
cū scriptis alienis cōparatio et de alieno scripto
subita: vel laudādi vel vituperādi vel cōprobā
di: vel refellēdi cā: disputatio: nō mediocris: cō
tentionis ē: vel ad memoriā vel ad imitandū. Il
lud vero fuit horribile: qđ mehercule vereor ne
maiorē vi ad deterrēdū habuerit: qꝫ ad cobor
tādū voluisti. n. ī suo gñe vnūquēq; nr̄m q̄si q̄n
dā eē Rosciū: dixisti q; nō tam ea. q̄ recta essent
probari qꝫ quæ parua sunt fastidiis adhæresceret
Qđ ego nō tā fastidiose ī nobis qđ ī histrionib⁹
spectari puto. Itaq; nos raucos sæpe attētissime
audiri video: tenet. n. res ipa atq; cā at Esopū si
paulū irracuerit explodi a qb⁹. n. nihil p̄ter vo

nō querere qđ oratori vtile sit: verū etiā
quid necessariū. Nūc vero dicit que de
historia: de morib⁹ de consuetudinibus
maioꝝ de exēplis dixerat crassus tenen
da esse oratori: vt orōnē locupletare pos
set. dicit nō se negare: sed nō eē adeo ne
cessaria. Nā si ea necessaria erūt: potero
a longo familiarissimo meo mutuari eti
am si nō ea in scriptis didicerim. Histo
riā dico: quia dixit reliqua a crasso supe
rius disputata. Prudētiā plebescitoꝝ: q̄
statuta vocāt. Antiqtatis: mores: & cō
suetudines maiorū. Exēplorū copiam
q̄ de historia & antiqtate sumunt. Istis
rebus. s. historia plebescitis: & consuetu
dine maioꝝ. Instructissimo. i. pitissimo
viro. Hūc longū cōstat historiarū studio
sissimū fuisse. Neq;. n. repugnabo: quia
supius dixerat antbonī⁹ nō cōcedere: vt
in diuersa studia oratoris industria di
strabaē: videbaē indicere: ne aliud disce
rēt p̄ter oratoriā artē. Nūc vero q̄ cōce
dēda sunt cōcedit: q̄ autē neganda refel
lit. Horati. sicuti vidim⁹ in crassi disputa
tione: In oīm recto studio & būanitate. i. in oīm bonesto studio būanitatis.

Hūanitatis eruditōis: & disciplinæ. Ci. ꝓ Archia poeta: eteni oēs artes q̄ ad hu
manitatē ptinent: qđdā quasi cōe vincu
lū &c. Nā ita multū Nūc quasi beniuo
lētiā captare videē a cotta & sulpitio.

Et pſequi. i. si voluerīt oia cōseq. Huic ætati occupatissime ꝓpter maiestatē po.
ro. Ad id qđ cupiūt. i pfectā facultatē oratoriā. Nā & subitæ: oia ferme repe
tit q̄ crassus dixerat superius oratori ne

cessaria. & est zeugma ab inferiori. Subitæ: vt vel ex tpe: ꝓpositā cā dicere possit. Accurratæ. diligēter
Cōmēdatōes collocās. i. mēorie mādanē. Meditatæ alio versatæ. Stilus: ad iudustriē scribēdi ptinet
Stilus character: vt sicut i scribēdo dicere cōsueuisses ita ꝓnūciādo seruares. Illa cōparatio. Hoc etiā i ex
ercitatōe p̄cepit crassus: vt in sua scripta cū alienis cōparet: & q̄ meliora eēnt sua: illis adæquare conten
derē. Tuæ. i. cuiusq; ꝓpriā. Et de alieno scripto: sensus est: si oia q̄ dicta sunt a te o crasse: orator offi
cere voluerit necesse est: vt nūq; ab exercitatōe desistat. Vel laudādi: q̄ digna sunt. Vel vituperandi: q̄
indigna. Cōprobādi: q̄ vera vel verisimilia. Refellēdi: q̄ falsa. Cōtētionis: nō mediocris intētionis
cōtinuationis & pseuerātiæ. Illud: Hæc est septima & vltima bui⁹ capitis ps in qua antbonius crassi
reprehēdi de sniam tanq; durā & immitē. Deterrēdū: remouēdū ab eloquētia: ne sperēt se tantā pro
nūciādi artē cōsequi posse Quā cohortādū: ab eloquētiā. In suo genere. in ꝓpria facultate dicendi.
Quasi quendā esse roscīū: actī diceret vt nihil posset in ꝓnūciatione nr̄a rep̄hendi. Dixistiq;: & quū
argumētaret crassus tantā opam in ꝓnūciatione ponēdā esse dixerat: Histrionē: si nōnūq; illā seruare
potuisset ꝓnūciationē accusatores facile inuenire: eo qꝫ diceret crudū eē & nō bñ dispositū ad eam rē.
Nō tam ea: quia dixerat ea: q̄ dicerent inepta: in ais auditoꝝ magis pmanere q̄s ea q̄ recta eēnt. Nō
tā que recta eēnt. s. q̄s ea q̄ eēnt inepta. Fastidiis fastidiosis boibus. Qđ ego Nūc antoni⁹ cōuertit hoc
argumētū crassi & dicit. Tu dixisti ea ō ab oratorib⁹ dicū fastidiosius audiri q̄s ea q̄ dicanē a mimis
& histrionib⁹. Sed ego aliter sentio. Nā q audiūt oratorē: nō vsq; quaq; audiūt delectatiōis causa sed
vtilitatis. Qđ si aliq̄ a minus iocūdū dixerit: eq̄ri anio ferūt: qa nō est oratoris intētio: vt delectet so
lū. Si vero histrio aliq̄d ineptū ꝓtulerit: qa nihil p̄terea requirit ab eo nisi delectatio: nulla ratōne tolle
rari potest. Itaq; vos. Primo qdem re ipa cōfirmat: deinde rōne refellit: qꝫ videlicet oratorē raucum

ſæpiſſime ſumma attẽtione audiuerit At vero biſtrionẽ ſi paulo vocez remiſerit: nõ eſt qui eũ audire velit. Res ipa atq; eã. i. cã rez. Tener. ſ. auditores nõ orator nõ ſolũ delectat ſed etiã doces: biſtrio vero tm̃o delectat. Sed ſi orator alterz fecerit. ſ. vt doceat. equo aio eũ popul⁹ patiet̃: & auditores. Res ipa. ſ. quũ docet. Irracuerit. i. paululũ rauc⁹ fuerit fact⁹. Notãdũ eſt verbũ qd rariſſime inuenies. Cõponiẽ ex in & rauceo. Explodi: eiici & vilipari: & eſt ſũptũ de theatro. Nã qui in theatro pronũciationẽ minime gratã habuiſſ: explodebat̃. i. extra theatrz: & extra plauſum eiiciebat̃. A qbus. n. Et ve ſimile ẽ vt audire nõ poſſit roſciũ: q; aliquid inio cũdũ dixerit: quia nulla alia de cã illuc acceſſerit. In iis biſtrionib⁹. Offendit̃ impſonale ẽ. i. offenſio fit. Simul atq;. i. q;primũ diminutio aliq; etiã pexi gua facta fuerit. Imminuit̃: detrabit̃.

Quæ. ſ. ab oratore ꝓnũciata. Sũma: nõ ſunt: quia i oõne ab oratore multa i ſerũtur: q; nõ ſunt magni põderis. Ergo vt ad primũ illud reuertar. Poſtq; craſſi rõnes cõfutauit antoni⁹: q; tãtaz rerũ ſcia oratori minime ſit neceſſaria nũc infert cõcluſionẽ oñdens qd ipſe de ꝑfata oratoris ſcia ſentiat Ego quoq; oretorẽ ita diffinio ſicut craſſus: & tñ nemo ipſi ea neceſſaria eẽ dicet que diſputauit craſſus: nã etiã ſine illis poterit officiũ ſuum adimplere. Ad primũ illud: quia quũ de oratore diſputatur⁹ eſſet craſſus: primũ p inductionẽ q̃ndã diffinire voluit qd eẽt oratoris officiũ. Accõmodate: qa nõ ſp ꝑſuadet orator: & finẽ bui⁹ breuiter p tranſitũ tetigit: qa finis bui⁹ artiſ eſt apte ꝑſuaſiſſe. In vſu: i cõſuetudie ciuitatũ. Rem geſtã: cæteris ſtudiis. ſ. philoſophiæ: aut iuris ciuilis. Vt ita; dicã: qa exercitationẽ dicẽdi opus appellauerat: iõ dixit vt ita dicã Op⁹. n. magis material'rei ẽ q; incorporeæ Illũ empha-ſim facit. q. d. ꝑſtãtẽ & illuſtrẽ. Impedimẽta naturæ: qa añq; ad dicẽdũ Demoſthenes euenirẽt: neceſſe fuit vt vicia naturæ corrigeret & emẽdaret. Diligẽtia ꝓpter ſtudiũ. Induſtria ꝓpter laborem Balb⁹. i. pplexa lingua eẽt. Primã lĩam ſcz. p. Coſtat. n ipm plurimũ laboraſſe in baç lĩa d p qua. A. quo dãmõ ꝓferebat.

Auguſtior: qa in media oõne deficiebat: & ꝑſertim ſi periodus lõgior fuiſſet

Ania. i. ſpũ retinendo. Cotentiones elatões: & intẽtiones vocis. Remiſſiones: demiſſiones. Cõiectis. ſ. calculis in oz ad corrigẽdã liguã balbuciẽtẽ: vt cũ ore ipedito multa ꝓnũciaret: expedito deide ore plura poſſet ꝓnũciare. Studium: qd ẽ magis ingenii. Laborẽ: qd eſt corpis. Tã cſi: nã etiã ſi tm̃ ingenio valuiſti: vt hec oĩa cõſeqreris: tũ no debes hec alioz igeniis ponere: q nõ ſũt adeo acuti igenio. Hæc quũ antoni⁹. Poſtq; inqt antoni⁹ aduerſus craſ. diſputationẽ p'fecit. quũ Sulpi. & Cotta cogitabundi ſe ſignificarẽt incertos eẽ: cui⁹ poti⁹ oõni aſſentirenẽ: oõnẽ ipius craſſus excepit. Tum craſſus: o antboni: tu oratorẽ oparium quendã facis: quẽadmodũ de oratore dixiſſe videbaẽ antoni⁹, q; nihil ageret: niſi cauſas ſm vulgarem hominũ luptatẽ aurium quæriẽ: in is offendit̃ ſimul atq; imminuit̃ aliqd de voluptate. In eloquẽtia aũt multa ſunt quæ teneãt: quæ ſi oĩa ſumma nõ ſunt & plæraq; tm̃ magna ſunt neceſſe eſt ea ipſa: quæ ſunt mirabilia videri. Ergo vt ad primũ illud reuertar. ſit orator nobis is q vt craſſus deſcripſit accõmodate ad ꝑſuadẽdũ poſſit dicere. Is autez cõcludat̃ in ea quæ ſunt in vſu ciuitatũ vulgari. ac forenſi remotiſq; cæteris ſtudiis q̃uis ea ſint ampla: atq; ꝑclara i boc vno ope (vt ita dicã) noctes & dies vrgeant̃. imitẽturq; illũ cui ſine dubio ſũma vis dicẽdi concedit̃. atbenienſem Demoſthenẽ in quo tãtũ ſtudiũ fuiſſe tãtuſq; labor dicit̃. vt primũ impedimẽta naturæ diligẽtia induſtriaq; ſupaſſet. Quum ita Balbus eẽt vt eius ipius artis cui ſtuderet primã lĩam non poſſz dicere. ꝑfecit meditãdo vt nemo plani⁹ eẽ locut⁹ putaret̃. Deide quũ ſpũs ei⁹ eẽt anguſtior tãtũ cõtinẽda aia i dicẽdo eſt aſſecut⁹: vt vna cõtinuatiõe verboz id qd eius ſcripta declarãt binæ ei cõtẽtiones vocis & remiſſiões cõtineret̃: qn etiam vt mẽorie ꝓditũ ẽ: cõiectis i os calculi ſũma voce verſus multos vno ſpũ ꝓnũciare conſueſcebat. Neq; is cõſiſtẽs loco: ſz inambulãs atq; aſcẽſu ingrediẽs arduo. Hiſce ego cohortatiõibus craſſe ad ſtudiũ & ad laborẽ incitãdos iuuenes vehemẽter aſſentior: cætera que collegiſti ex variis & diuerſ ſtudiis & artib⁹: tã etſi ipe es oĩno cõſecut⁹ tm̃ ab oratoris ꝓprio officio atq; mũere ſe iũcta eẽ arbitror. Hæc quũ antonius dixiſſet ſane dubitare viſus ẽ ſulpiti⁹ & cotta vtrius oõ ꝓpi⁹ ad veritatẽ videret̃ accedere. Tũ craſſus Opariũ inqt nobis q̃ndã Antoni oratorẽ facis. Atz baud ſcio an aliter ſentias: & vtar tua illa mirifica ad refellẽdũ cõſũetudie: q; tibi nemo vnq; ꝑſtitit: cui⁹ qdẽ ipius facultatis exercitatio oratoz ꝓpa ẽ: ſz iã i philoſophoz cõſuetudie verſat̃ maxieq; eoz q de oĩre ꝓpoſita i vtranq; ptẽ ſolent copioſiſſime dicere. Vez ego non ſolũ arbitrabar: bis preſertim audientibus: a me informa-

consuetudinē tractaret. Atq; haud scio:& tñ o anthoni q̄uis ingenium tuū in cōsutādis sentētiis nostris ostēderis:tñ te aliter sentire:& aliter dicere sentio. Prestitit:excelluit:quia mirific⁹ fuit anthonius in refellendis inimicor̄ causis. Propria:quia sicut Cice. ponit in arte id ꝓpriū est oratoris refellere aduersarior̄ cās. Exercitatio:est oratoris:sed p̄cepta sunt philosophiæ. sed iam in philosophor̄. s. peri & infirmandi. Infirmari:minui:vt eos negligētiores redderem⁹:sed potius augerem⁹:vt rerum magnitudine maius eor̄ desideriū efficeretur. Nulli⁹. i. q̄ntulūcūq; id eēt sed oia ornāta oratori Ro. necessaria eē oportet. Scia & liberales artes animū & ingeniū exornāt. In nīa rep. cuius imperii maiestas tāta est:vt iā ferme totū terrar̄ orbē occupauerit. Exiguis quibusdā finibus. i. exiguis diffinitōib⁹:quia breuiter descripsisti oratorē. De officiis quid agendū sit. Præceptisq;:quō agendum

ri oportere qualis eē posset is:q habitaret in subtelis. neq; quicq̄ amplius afferet:q̄ qđ cāruz necessitas postularet:sz maius qddā videbā quum cēlebam oratorē:p̄sertim in nīa rep. nulli⁹ ornamēti exptē eē oportere. Tu aūt qm̄ exiguis quibusdā finib⁹ totū oratoris munus circūdedisti: hoc facili⁹ nobis expones ea:q̄ abs te de officiis p̄ceptisq; oratoris q̄sita sunt:sz opinor ſm bene diē satis. n. multa a nobis bodie dicta sunt:nunc & scæuola qm̄ in tusculanū ire constituit. paulū q; reuiescet:dum se calor frangat. & nos ipi. qm̄ id tēporis est:valitudini demus opam. Placuit sic oīmbus. Tū scæuola. Sana inqt vellē. nō cō stituisse in tusculanū me bodie vēturū eē Lælio libēter audirē antoniū:& quū exurgeret: simul arridēs. neq; em̄ inqt tam mihi molestus fuit:q; ius nostrum ciuile puellit:quā iocundus q; se id nescire confessus est.

Scdm. i. post būc diē. Iā em̄ instabat tēpus curādi corpa. Nunc & scæuola:qa ab initio ēt boc dixerat ipe:q̄uis a lælio expectarē in tusculano:tñ dixerat se libēter buic disputatioi interesse. Dū se calor frāgat:bona & honesta pibrasis:vt oñdat caloris diminutionē. Tū scæuola: Vellē inqt nō cōuenisse cū lælio i tusculanū ire:qa libēter audire volebā antoniū:& quū boc diceret itelligim⁹ surrexisse:vt abiret i tusculanū. Quō ire poterat i tusculanū:si i tusculāo erat? Hoc iō dicit:qa ois ille ager appellat tusculanus:q ē circa oppidū tusculanū:q̄re nō est mirādū si de tusculano in aliud tusculanū ꝓfecti sunt. Peruellit. i. detraxit & dignitate eius ad suā vtilitatē

M.T.Ciceronis ad Quintū fratrē in secūdū de Oratore Librum præfacio incipit.

Agna nobis pueris Quinte frater: si meoria tenes:opinio fuit. L. Crassuz nō plus attigisse doctrinæ:q̄ q̄ntum prima illa puerili institutōe potuisz M. aūt antbonium oino oīmis eruditiōis expertē:

Liber primus finit.

Agna nobis. Hoc ꝓemii initiū cōtinet discessū scæuole ex tusculano i vrbē:& quō Catulus & cæsar frēs bortatu scæuolæ rboma ꝓfecti sunt i tusculanū: vt buic disputationi interessent. Q m aūt. L. crassi &. M. antbonii ois de oratore disputatio futura ē. Cicero ne videret eis ptes dedisse: q̄rū ipi oino ignari eēnt. Idcirco principio b⁹ ꝓbemii cōfutat eor̄ opinionē q crassum & antoniū de bac arte nibil aut par̄ didicisse credebāt. Hoc āt ꝓbemiū in ex ptes diuidere possum⁹. In pria ponit:quid de bis viris vulgo creditū sit. In secūda pte cōfirmat eos:quū alior̄. tū ipius iudicio doctissimos. In tertia pte rōnē affert. q̄re illi bui⁹ doctrinæ ignaros:& rudes videri voluerunt. In quarta oñdit eloquētiæ pstantiā:quā viri illi medio criter cōsecuti sunt eā eē:vt oīs doctrinæ & sapiētiæ studiū:cognitionēq; desideret. In quinta pte cās adducit cur būc de oratore sermonē ab bis viris babitum meoriæ ꝓdiderit. In sexta & vltima:bos libros Q fratri cōmēdat quū eiusmōi eē dicat vt nō possit cōtēni nec debeāt. In quo illud aia duertendū est Ciceronē interea nō ptermisisse ꝓbemii virtutes: nā quū diluit min⁹ honestā suspitionē:q; eos faciat de arte loq:q artē ignorēt:beniuolētiā cōparat a pso na sui. Itē quū dicit būc ſmonē ab bis viris babitū iō se scribere voluisse:ne tales viri apud posteros i docti haberenē. & ne ei⁹ nomē obliui oī mādarē. beniuolos reddit auditores Quib⁹ ita breuiter percursus ad līæ expositionē descēdam⁹. Magna opinio fuit s. inter oēs. Nobis pueris. i. a puericia nīa. Pria institutōe. i. in ludo līar̄:quū prias līas i scbola cū eq̄libus didicisset. M. aūt Antoniū:& rursus fuit magna opinio Exptē atq; ignar̄ i. iperitū & indoctū. Erātq; multi:& erāt nōnulli q nō solū q; ita fuisse existimabāt:sed iuidia q̄dā iducti nos a studio līar̄ deterrere voluerit q; dicerēt si sine bis studiis docti viri euaserūt:stultū ē nīm studiū. Rē bre:vt indocti fuissent. Hoies:antoni⁹ & crassus. Deterrerēt:remouerēt. Sūmā prudētiā atq; eloquentiā. in ꝓbemio artis veteris. Cicero disseruit elo

quētiā cū ſapiētia cōiūctā eſſe debere:alioquin vero pa ꝑ pdeſſe ciuitatib⁹. Prīs nr̄i.Q.ciceronis, In anis vanus & inutilis. Studiū i.incōſulta videret ēē cupiditas. Quos tu. Hæc ē ſcda ps in q̄ cicero cōfutat eo ꝝ opinionē.qui eos indoctos exiſtimabāt dicēs.q̄ q̄ boc illi dicerēt:nos:tn eo ꝝ opinionē facile cōfutabim⁹. Vt pueri.i.q̄tū pueri pñt:& eis cōcedebant. Teſtib⁹ pr̄e & C.Aculeoe qui vter q̄ familiariſſimi fuerūt:alter craſſi:alter arſtoni. Patruo:qui pentis ei⁹ frater extiterat. Teſtib⁹.ſ.pr̄e &.C Aculeone ꝑpinquo. Nr̄a mr̄tera Dedarat quid dixerat ꝑpinquo Dicit mr̄tera q̄ſi mr̄ altera: eſt em̄ ſoror matris. Patruus.ſ.aculeo.

In cicilia:quū antoni⁹ in ciciliā queſtor miſſus eſt:& reuerterūt vna.Deceſſerat nō ſignificat mortu⁹ erāt in ꝑuincia ſed deceſſerat.i.diſceſſerat.nā antonius poſtea iuſſu marii capite obtrūcatus eſt.

Cōſobrini:qui ex duab⁹ ſororib⁹ nati ēēnt & nō coſobrini dicūtur q̄ſi cōſororini. Ab bis doctorib⁹:quū craſſi cōſilio erudiemur:nā quos ille doctores babuerat & iā nobis ꝑfecerat. Illud.ſ. qđ ſequit. Eiuſmōi:eius ingenii & verecūde dixit pueros magni ingenii fuiſſe. Nullā alia noſſe:adeo apte græca lingua ꝓnūciabat vt nunq̄ in latino fuiſſe videret. Ponere:ꝑponere.eſt em̄ apberesis. Nouū:qđ no didiciſſet ipſe p ſe. Inauditū:qđ nō ab alio accepiſſet. De Antonio vero:dixi de craſſo:nūc de antonio. Acceperam⁹:audiueram⁹. Patruo.ſ L.cicerone. Sermonib⁹:ſicut etiam ipe craſſus de ſe dixerat:nā & ipe cōmemorauit quos ſermōes babuiſſet partim cum pbiloſopbis atbeniēſibus:partim cū pbiloſopbis rbodi:& ꝑcipue cuz Menedemo. Ipe:ſcimus fm priſcianū boc ꝓnomē tres pſonas ſignificare.ſcilicet primā:ſcdam:& terciā. Ineūtis ætatis Oſtēdit quid ſit adoleſcētiæ.i ineūtis ætatis tēpus quū a puericia ad adoleſcentiā venire cœperit. Patiebat:quia adoleſcētis ꝓprium ē & ineūtis ætatis pudor. Ex eo ſ.antbonio. Iā tum.ſ ab ineūte ætate. Ex multis quia ſæpe cum illo mibi colloqui cōtigit. Artibus:ſcilicet grām̄atica:rbetorica:& dialectica: quæ ſunt artes adoleſcēt e. Aeſtimare id eſt æſtimationē vel iudicium facere.

Rudē:imperitū. Ignarum:indoctū. Sed fuit: Hactenus confutauit opinionē eo ꝝ: qui nibil eos de bac arta didiciſſe credebant. Nunc aliā pārtē tranſit:in quo oſtēdit illos voluiſſe ſe ignaros & rudes in oi doctrina videri. Invtroq;.ſ. antonio & craſſo. nā craſſus non impediebat quin boies de ſe exiſtimarent ſcientiā:ſed illa græca volebat videri deſpicere eo q̄ græca latinis poſtponere conſueuerat. Si putaritur ſcilicet artificium diſcendi: vt non tam arti q̄ veritati confiſus eſſe videret. Alter.ſ.Craſſus. Alter.ſ.Antonius. Quale rectum nec ne Ad boc tēpus.ſ.attinet. Quo ꝝ cōſiliū Hæc ē quinta ps bui⁹ ꝑmii in q̄ confirmat & oñdit Cicero eloquētiā tātā vim babere vt oim rerū ſciam cognitionēq̄ deſideret. Illud aūt:ſed bæc mea ſciētia atq̄ ignarum fuiſſe. Erantq̄ multi q quanq̄ non ita ſeſe rem babere arbitrarentur:tn̄ quo facilius nos incēſos ſtudio dicēdi a doctrina deterrēt: libēter id quod dixi:de illis oratoribus ꝑdicaret: vt ſi boies nō eruditi ſūmā ēēnt prudētiā atq̄ incredibile eloquētiā cōſecuti inanis oīs nr̄ eſſet labor & ſtultū in nobis eruditēdis pr̄is nr̄i optimi ac prudētiſſimi viri ſtudiuz videret. Quos tū vt pueri refutare domeſticis teſtibus pr̄e &.C.aculeone ꝑpinquo nr̄o &.L.cicerone patruo.ſolebam⁹ gđ de craſſo pr̄.& aculeo:quo quū nupta erat nr̄a mr̄tera:quē craſſus dilexit ex oībus plurimū:& patru⁹ qui cū antonio in ciciliā ꝓfectus vna deceſſerat:multa nobis de ei⁹ ſtudio doctrina q̄ ſepe narrauit. Quū q̄ nos cū cōſobrinis noſtris:aculeonis filiis & ea diſcerem⁹ q̄ craſſo placerēt:& ab bis doctoribus q̄bus ille vteret̄ erudiremur etiā illud ſepe intellexim⁹.quū eſſem⁹ eiuſmōi.qđ vel pueri ſentire poteramus:illū (& græce ſic loq̄)nullā vt noſſe aliā linguā videret̄ & doctorib⁹ nr̄is ea ponere in ꝑcūctando:eaq̄ ipe oi fmōe tractare.vt nibil eē ei nouū:nibil inauditū videret̄. De antonio vero:q̄ q̄ ſæpe ex būaniſſimo boie patruo nr̄o accepamus.quēad modū ille atbenis vel rbodi.ſe doctiſſimoz bominū fmōib⁹ dedidiſſ;:tn̄ ipe adoleſcētul⁹ q̄n tū ili⁹ ineūtis ætatis meæ patiebat̄ pudor.multa ex eo ſæpe q̄ſiui:nō erit ꝓfecto tibi qđ ſcribo boc nouū:nā iam tū ex me audiebas.mibi illum ex multis variiſq̄ ſermōibus:nullius rei quæ q dem eēt in bis artibus:de quibus aliqđ æſtimare poſſem:rudē aut ignarum eſſe vſum.Sed fuit boc in vtroq̄ eoruz vt Craſſus nō tam exiſtimari vellet.nō didiciſſe q̄ illa deſpicere.& nr̄oruz bominū in oīi genere prudētiam græcis anteferre. Antbonius aūtē ꝓbabiliorem boc populo oratōnem fore cenſebat ſuam.ſi oīno didiciſſe nunq̄ putaretur. atq̄ ita ſe vterq̄ grauiorem fore, ſi alter continere, alter ne noſſe qui-

est:neminē sapientis nomē hre posse:nisi oim rerū ferme sciam tenuerit. Est.ptinet ad hāc disputationē quā instituim⁹. Sine dicēdi doctrina.i.sine p̄ceptione artis rhetorice. Florere vigere:& excellere eloquētia. Eteni:vere inqt nemo poterit eloquētiā pfectā hre nisi sciam oim artiū tenuerit.reliq ēm artes cōtente p se ipe sunt. Tuētur.i.singule artes:videlicet:grāmatica:rhetorica:dialectica:& reliquę certos termios habēt qbus se tueātur. Oīm sapia s.bonaꝝ artiū:& p̄sertim philosophiæ.Bñ dicere qđ est eloq̄ntis:nā illud quoq; Cicero i oīm libro de arte sentit. Per se:sine alteri⁹ artis adminiclo. Fere: ideo dixit:qa sūt quædā artes q̄ indigēt alteri⁹ adminiculo:vt verbi gīa:geometria sine arithmetrica ee nō pot. Scienter.docte. Perite.prōpte. Ornate eloquēter:nā sciēter ad artē:perite ad exercitationē.ornate ad elocutionē. Regionē.i.nō habet circūscriptā alicui⁹ scientiæ sedē. Terminis:finib⁹. Septa circūdata. Oia videlicet aut de oibus bñ dicere possit:aut certe eloq̄ntis nomē relinquat. Disceptationē:cōtrouersiā:cōtentionē. Posse ,pfitet.i.q̄ pfitet se posse dicere de q̄libet re artificiose. Quare eq̄dem. Cōcludit argumētū & syllogism⁹ est ex oīm pte pfectus. Perfecta eloquētia ē bñ de oibus rebus posse dicere:bñ aūt dicere! nemo poterit q nō cuislibet rei sciam tenuerit. At q antboni⁹ & crassus pfecte eloquētiæ fuerūt:igit nulliusrei cognitionē nō habuerūt. Hæc.s.precepta dicēdi:sensus ē. Fateor eqdē multos mediocrē dicēdi laudem cōsecutos fuisse:pfectā aūt neminē. Sine summa: boc est etiā mediocri scia. Talē eloquētiā.s.pfectā. Prudentiā:dixit.i.rōnem p̄ceptionis:nā hæc duo paulo post cōiūxit:vel p trāsitū oīndit sapiam cū eloquētia ee cōiūctā.nā prudētia ē de bis reb⁹ quæ aliter ee pñt.At sapia est pfecta diuinaꝝ humanarūq; rer⁹ cognitio. Prudētiā tātāq; dicēdi copiā : intellige artē & exercitationē:prudentiā: rōnem dicēdi copiā exercitationē : nā ex exercitatiōe sequit copia. Quo etiā feci libēti⁹ Hæc est sexta & vltima pars hui⁹ proemii:in quo beniuolentiā cōpat ab auditorib⁹ quū officiose se fecisse dicat:vt hunc sermonē ab bis viris habitum scriberet:nē eoꝝ memoria oblitaret. Alterꝝ crassus. Alterū:antonium. Quo.i.q̄obrē. De bis rebus:quæ ad eloquentiā pertinēt. Mandarem p cōmenderem. Tolleret abolereť: Vel vt quæ:facit attētos quū laudat quæ in boc opere continentur. Sūmis .s.Crasso & Antonio. Assequi: scilicet dignitatem dicendi. Cōplecti: magnitudinem cogitando. Senescentem:deficientem. Atq; a silentiō:vnum sequitur ex altero:nā quia obliuiscimur

dem græcos videret. Quoꝝ consiliū quale fuerit:nihil sane ad boc tēpus:illud autē est hui⁹ institute scriptionis ac tēporis:neminē eloquētia: nō modo sine dicēdi doctrina:sed ne sine omni quidē sapiētia:florere vnq; & prestare potuisse. Eteni cætere fere artes:se ipse p se tuentur singule:bñ dicere autem quod est sciēter & perite & ornate dicere:nō habere definitam aliquā regionem.cuius terminus septa teneat. Oīa enim quæcūq; in hominū disceptationem cadere possunt:bñ sunt ei dicēda:qui boc se posse profitet: aut eloquētie nomē relinquēdū est.Quare ęquidem & in nostra ciuitate:& in ipsa grætia: quæ semp hæc summa duxit:multos & ingeniis:& magna laude dicēdi:sine summa omniū rerum sciētia fuisse fateor:talē vero existere eloquētiā qualis fuerit in crasso & antbonio non cognitis rebus oīmbus quæ ad tantā prudētiā pertinerēt tantāq; dicēdi copiā:quāta in illis fuit.nō potis sime cōfirmo:quo etiā feci libētius:vt eum fmonē: quē quondā illi inter se de bis rebus babuissent.mādarē litteris:vel vt illa opinio quæ semp fuisset:tollereť.alterū non doctissimū,alterū plane indoctum fuisse:vel vt ea quæ existimarem a summis oratoribus de eloquētia diuinitus ē dicta.custodirē litteris:si vllo modo assequi complectiq; potuissem:vl'mebercule etiā:vt laudem eorum iā prope senescētē:quātum ego possem. ab obliuione bominū,atq; a silētio vindicarem: Nā si ex scriptis cognosci ipsi a suis potuissent. minus boc fortasse mibi eē laborādum putasse; Sed quū alter nō multum:quod quidez extaret. & id ipum adolescēs:alter nibil admodū scripti

iō silem⁹. Nā si ex scriptis:si ipi inqt aliq̄ scripta reliquisset:qb⁹ se mēoriæ pdidissent: boc on⁹ minime sustinēdū putassem sed qa nullū posteris scriptū reliquerūt:boc mibi sustinēdū putaui. Scriptis quæ ipi reliqssent boc.s.scribere de ipis. Sed quū alter.s.antoni⁹:libellū q̄ndā dicit quē supius cōmorauit antoni⁹ de eloq̄nte & diserto quē sibi iuito excidisse dixit:i quo dicebat mltos disertos:paucos vero eloq̄ntes adbuc iueniri. Alter:Crassus. Qđ.i.quia. Etiā nūc viuā:sensus ē.iō mibi de talibus viris scribēdū putaui vt mēoriā eoꝝ q̄nquidē apud nos manēs:apud posteros æternā reddere.

Qđ hoc etiã sensus ẽ. Spero inqt posteros maiori fide nr̃a lecturos: qꝫ videlicet de illis scribo: de qui
bus inter pr̃es adhuc mẽoria ẽ. Quia nõ defergii galbe aut. C. Carbonis: qui fuerũt tpe Prisci cato
nis & vetustissimi. Ad ꝓbandũ: videlicet q̃ de his libris scribo: quia si de his oratorib⁹ scriberẽ: quo
rũ mẽoria oblita est: fortasse fides nobis no adhiberet. Edo. i mẽorie prodo posteris. Differẽtia est
inter edere & cõponere: quia prio cõpoim⁹: deinde cõposita edim⁹: q̃re nõ ome qđ cõpositũ est: edi
tũ est: sed qđ editũ est: cõpositũ est. Sed edo hæc sensus ẽ: mortuos inqt viuoꝝ teitimonio posteris
notos facio. Ambo s. antboni⁹ & cras
sus. Nec vero. Hæc ẽ sexta & vltia ps
hui⁹ ꝓhemii: in qua cõmẽdat libros su
os Q. fratri: ne dicat eẽ contẽnẽdos &
auditores facit attẽtos. Quibusdam li
bris. s. vulgarib⁹. Nec vero. s. ipedio te.
Insequor: vrgeo: ipello Agrestis: signi
ficat veterẽ artẽ: quã Qu. frẽm Agrestẽ
appellare solebat. i. insulam. Subtili⁹ aut
ornati⁹ videlicet qđ pt eẽ disertũ magis
aut eloquens oõne tua: Siue iudicio:
qa cuius dicas tuã bãc eẽ sniam tñ fortas
se tecũ aliter sentis nã nõ iudicio sꝫ exẽ
plo Isocratis fecisti: q timiditate q̃dã a
dicẽdo refugis: qui dicebat tñmõ duo
gña dicẽdi ee: videlicet quũ ea q̃ dicũt
necessaria sũt: aut vtilia. Ingenua: libe
ro boie digna. Pt eloqntiæ. Nã Isocra
tes rbetor pstãtissim⁹ fuit Athenis: qui
dicẽdi p̃cepta tradidit: cui⁹ oões græce
scriptas adhuc i manib⁹ habem⁹. Tñ cꝫ
uis tu ita deterritus sis a dicendo.
Pro
pter ieiunitatẽ. s. bonaꝝ artiũ: qꝫ in bis li
bris nõ introducũt: q bonaꝝ artiũ exp
tes fuerũt: sed doctrina sũma pstãtes. Ni
hil. n. vere inq̃ nõ erãt cõtẽnẽdi tibi: eo
qꝫ in bis cõtinet sũma bonaꝝ artiũ eru
ditio. Sermõe: quẽ a crasso & antonio
habitũ fuisse facimus. Cognosci: rõne.
Percipi: sensu. Sũmis ingeniis: ingẽti
acumine: vehemẽti labore: pstãti scia: ex
ercitatõe nõ pua. Prudẽtiã rõnẽqꝫ dicẽ
di. i. p̃ceptionẽ & artẽ dicẽdi. Prudẽtiã
đ ẽ sapiaz: aut certe oñdit id qđ dixim⁹
eloqntiã cũ sapia cõiunctã eẽ oportere.
vsum. i. exercitatõe dicendi q̃li velit Q.
frẽm exercitatõi poti⁹ q̃ arti opam dare
Sed quo citi⁹ sed ne te logiori exordio
teneã: venim⁹ ad illoꝝ disputationem:
qui añ fmonẽ incœperãt. Non medio
cre. i. summũ: & attẽtos facit auditores:
quũ dicat se pfectuꝝ mun⁹. i artẽ quã in
cepat. Ergo sũmũ mun⁹. i. officiũ. Omis
sa nr̃a q̃ vsi sum⁹ hoc ꝓhemio: quũ te ad
hos libros legẽdos adhortabanr̃. Eoꝝ
sc; crassi & antonii. Sermonẽ disputati
onẽqꝫ: inter fmonẽ & disputationẽ hoc
interest: qꝫ disputatio ex fmonib⁹ cõsti
citur. Nã vnius fmo disputationẽ cõ
ficere nõ posset.

POSTERO IGITVR DIE

Hic incipit prim⁹ tractatus huius scdi
libri: i quo verecũda q̃dã disputatio in
ducit. Q. catulli & Iulii cæsaris fratꝝ cũ
L. crasso quũ illi supuenientes æquum censerent vt ipsum quoq; crassum diuinitus de eloquentia

reliquisset: deberi boca me tãtis boim ingeniis
putaui: vt quo etiã nunc viuã, illoꝝ memoriã te
neremus: bãc imortalẽ redderẽ si possem. Quod
hoc etiã spe aggredior maiore ad ꝓbandũ quia
nõ de Sergii galbæ: aut. C. carbonis eloquẽtia
scribo aliquid i quo liceat mihi fingere: siqd ve
lim: nulli⁹ memoria iã me refellẽte Sed edo hec
iis cognoscẽda: q eos ipos: de qbus loquor: sæ
pe audierũt: vt duos sũmos viros iis q neutrum
illoꝝ viderint eoꝝ qbus ambo illi oratores co
gniti sint viuoꝝ: & p̃sentiũ mẽoria teste cõmen
dem⁹: Nec vero te chariſſimi frater atqꝫ optime
rbetoricis nũc qbusdam libris: quos tu agrestis
putas: insequor vt erudiã qd em̃ pt esse tua oõ
ne aut subtili⁹ aut ornatius: sed qm̃ siue iudicio
vt soles dicere: siue vtile pt eloquẽtiæ de se Iso
crates scripsit ipe pudore a dicẽdo & timiditate
ingenua quadã refugisti. siue vt ipe iocari soles
vnũ putasti satis esse nõ mõ in vna familia rbeto
rẽ: sed pene in tota ciuitate. nõ tum arbitror tibi
bos libros i eo fore genere. qꝫ merito ꝓpter eo
rũ q de dicẽdi rõne disputarũt ieiunitate bonaꝝ
artiũ possit illudi. nihil. n. mihi qdẽ videt i cras
si & antonii sermõe eẽ pteritũ qđ quisq; sũmis in
geniis: acerrimis studii: optima doctrĩa: maxio
vsu cognosci ac p̃cipi potuisse arbitraret. qđ tu
facillime poteris iudicare qui prudentiã rõnem
qꝫ dicendi p te ipm vsum vero per nos p̃cipere
voluisti: sed quo citius hoc qđ suscepimus non
mediocre munus cõficere possimus: omissa nr̃a
abbortatõne ad eorum quos ꝓposuimus sermo
nem' disputatõemqꝫ veniamus. Postero igitur
die. qꝫ illa erant acta bora fere secunda quũ etiã
tum in lecto crassus esset & apud eum sulpitius
sederet. Antbonius ãtẽ inambularet cũ cotta
in porticu repẽte. Quintus Catullus senex cũ. C.
iulio fratre venit quod tibi audiuit commotus
Crassus surrexit: omnesqꝫ admirati. maiorem

disputantē audirent. Crassus aūt verecūde excusaret partim ingeniī ptī cōsuetudinē disputādi. Q ni tractatus in duo capita diuidi potest: sca primū continet quō quæriē vtrū disputandū sit: hinc Cæsar & Catull⁹ instant: disputādum esse: inde crassus negat. Ergo hoc caput in tot partes diuidi potest: quot sunt dialogi siue sermones. In hoc igitur sermone agiē de aduentu Cæsaris atq; Catulli: qui audiendi crassi mira quadā cupiditate tenebāē. Postero die. i. sequēti die. Igiē q̄quide crassi & antonii disputationē de eloquētia dicturi sum⁹. Illa. s. que in superiori libro disputata sunt. in lecto i. tridinio: Antiqui em̄ stratis trib⁹ lectis epulari solebāt vnde tridiniū dictū est. Antonius cuius erāt ptes disputādi bodierna die Inambularūt: more pīpatetico⁹ qui de ambulātes disputare cōsueuerāt. In porticu. s. ædiū vbi cōsederat crassus atq; sulpitius. Qu. catullus Hic est. Qu. catull⁹ qui de collega suo Lepido quū seditioso ei⁹ exercitu deleto triūphare noluit. Cōmotus aduētu eo⁹ quasi grādi aliq̄ causa venissent cæsar & catullus. Surrexit de lecto: vbi cōstiterat. Maiorē causam. s. fuisse aduēt⁹ eo⁹ q̄ venissent ex i. puis credidērūt causā maiorē ēē. i. q̄ ad rēpu. spectaret Quid. s. venistis: Noui sez accidit. nūquid. i. an. Vsus consuetudo: nā maxima cōsuetudine inter se coniūcti erāt. Inter se. s. crassus: catull⁹ & cæsar. Cōsalutassent i. vltro citroq; salutatiōe data. Nihil. s. accidit. Ludos de q̄bus in principio huius libri cōmemorauit. nā ædilis erat eo anno. ædiliū aūt officiū erat ludos instaurare. Sed tu vel nos: sed quā noueris causam aduēt⁹ nostri nos dixeris fortasse ineptos & molestos. i. icōmodos & graues. Quū ad me redd it causaz cur ineptos: seu molestos se esse putet dicit em̄ forte ita accidit: vt Scæuola veniret ad cæsarem: & narrauit quō tu o crasse mira quadā de æloquētia disputasses. In tusculanū: ager tusculi: tusculanus ois appellaē: qui circa tusculū erat: qđ oppidū nō lōge fuit ab vrbe: a Selegono circes & vlyxis filio cōditū. De suo tusculano. i. de sua villa tusculani venisset in meū tusculanū. Vesperi. i. iam sole ad occasum tēdente vesperi aduerbiū est & significat principio aduentus noctis: quo tpe stella beperus apparet. Euntes: abeūtes apberesis est nā sicut superius dixit: discessit Scæuola ab Antonio & Crasso. Ex quo. s. Scæuola. Mira: admiratiōe digna Te quem: Hoc mirū nobis visum fuit. q̄ tantūmō spōte tua cū Antonio disseruisti q̄d vt faceres nūq̄ te adducere potuimus. Tociēs. q. d. multociēs. Omni ratione. i. oi mō & oi arte. Elicere. i. arte q̄dam adducere. In schola: more græco⁹ qui disputare solēt in schola quū de aliqua re quæriē: ita etiaz vos feciſtis nā græce: latine significat ociū: quia in schola est ociū & studium litterarū: deriuatur q̄ a teste Festo: qđ vaco significat. Exorauit orare est precibus aliquid contēdere: exorare est oratum impetrare Fracer. s. cæsar. Non abborrentē. i. libentissime audientem: lyptote est: minus dicit & plus significat. Molesti: nam subdubitaui: ne noster aduentus subitus vobis molestiam aliquā afferet. Etenim: ecce qua spe venerant quia videlicet superiori die non de omnibus disputauissent: sed bonam & magnam partem distulissent in hunc diem. Aiebat. cæsar. Bonam. i. magnā. Esse dilatam: & ideo me frater exorauit vt adhuc ad vos venirem. Hoc si tu: si hunc aduentum nostrum cupiditati ascribas culpam Cæsari attribue. culpa enim ipsius est. qui me exorauit. Si vero familiaritati non solum ipsi sed mihi attribue. Familiarius id est familiaritate quadam factum est. nam vterq; nostrum ea familiaritate fretus est: quæ semper nobis tecum fuit. Tum Crassus. In hoc sermone Crassus eleuat hesternam disputationem suam: dicit enim quacunq; causa venistis ad nos: gaudeo quum mihi dariſſimi sitis: sed tamen voluissem quacunq; alia causa venissis q̄ hac. Chariſſimos scilicet te o Cæsar atq; Catulle. Ego enim quando qui dem nec mihiipsi hesterna die disputans suffeci ego vobis minus satisfaciam. Sentio: id est quemadmodum sententia mea est.

Facilitate: scilicet ingenii mei: quia facilis fui ad obsequendum studiis adolescentum: adeo vt

imprudenter boc munus ſuſceperim. Magis. Hic Craſſus eleuat diſputationem ſuã dicẽs ſe facilitate quadã adductũ: vt adoleſcẽtibus priuſq; ſibi obſequeretur. Adoleſcẽtibus: Sulpitio & Cotte: Senẽ cui bæc diſputatio nõ cõgrua erat: neq; em̃ grauitatẽ ſeruaui. Lis de rebus. ſ. de vita de moribus: de iure ciuili & cæteris q̃ in media pbia verlanẽ. Sed boc: q̃uis de eloquẽtia diſputauerim: tñ mihi placet: q; ptibus meis pactis ſupuenitis: et quũ viciſſim antonius diſputaturus ſit. Cecidit: accidit. Tũ cæſar In boc ſermone cæſar aperit q̃ cupidus ſit audiẽdi craſſi: & ſimul quid ſibi de ipſo craſſo polliceat. Lõgiore: dedarat. Ac ppetua. cõtinua fugi: ſine interceptiõe alicuius rei. Vt ſi id videlicet: vt perpetua oronevtaris. Sermone. Sermo eſt q inter duos vl' plures habet ex interrogatiõe & reſpõſioe mutua. Itaq;. Ergo quãdoquidẽ tãtopere te audire cupimus piculũ faciamus. pl' ne apud te cotta & ſulpitius valuerit q̃ ego. Te: eſt id ẽ augmẽtum. Exorabo. Inter orare & exorare boc intereſt: orare eſt p̃cibus petere. Exorare eſt p̃cãdo obtinere multi em̃ orãt pauci vero exorãt. Vt mihi quoq;. Hic tm̃ fretus eſt bumanitate craſſi vt exora tuã ſe dicat. Imptias. Eſt vnũ ex bis verbis: q̃ vtrãq; bñt declinationẽ actiuã. ſ. & paſſiuã vt reuerto: reuertor: impitio impitior: Libebit. ſ. mihi & Catullo obſeq. Vrgebo: inſtabo tibi. Ne tu ſis ineptus. ſi bãc diſputationẽ ſuſcipiamus. Tũ ille audito boc verbo inept' craſſus occaſionẽ nactus diſputãdi de boc verbo docet q̃d ſit inept' cũ ingẽti græcor' inſectatiõe: & dicit græcos boc verbũ nõ habere: ſed ipſius verbi relaborare: qui oim ineptiſſimi ſunt. Verbis. i. dictioibus: neq; em̃ boc loco verbũ p̃ illa parte oõis accipit. Vim ſignificationẽ. Maximã: effuſam & late patẽtẽ. Ineptũ. Ineptus ita interpretari pot nõ aptus: ſed videam' an græci habeãt boc verbũ: ſed nõ bñt verbũ: ſed rẽ. quũ ipi oim ineptiſſimi ſint. Ductũ: deriuatũ. Perlate patet q̃d ſuperius dixerat maximã vim habere. & diffuſam & late patentẽ. Nã qui: Hic locus p̃deſt ad intelligẽdũ decorũ illũ de quo cicero in libo de officiis diſputauit. Quid tẽpus poſtulet. i. q intẽpeſtiuus eſt. nã intẽpeſtiu' dicit. q præter tẽpus aliq̃d vl' dicit vl' agit: Aut plura loquit. i. qui petulãs eſt. Aut ſe oſtẽtat. i. arrogãs eſt. Vl' dignitatis vl' cõmodi vel incomodus vel importunus. In aliquo genere. ſ. dicti vl' facti. Incõcinn' incõgruus. nã cinnus plurimorũ eſt cõmixtio. Cicero in boc opere: cinnus vtriuſq; particeps: vl' vtriuſq;: ſi verũ quærimus: expers: vnde cinnare & cõcinnare Mult', i. grauis & moleſtus. Aut incõcinnus: incongruus. Hoc vicio. ſ. ineptiæ. Cumulata eſt. i. plena vſq; ad cumulũ. Eruditiſſima: vnde oia bumanitatis ſtudia emanarũt. Itaq; quãdoquidẽ græci nõ agnoſcunt boc viciũ ineptiæ. ideo nec nomẽ quidẽ ei impoſuerũt: nã: & ſi proximũ bñt: tñ ꝓpriũ nõ babent. vt .i. incõmodus: vel incõgruus: quæ ſpecies ſunt inepti. Vim buius mali græci nõ videt: ſignificationẽ: vl' magnitudinẽ & amplitudinẽ. Hui'

dũ ſentiã: loquar: nunq̃ mihi minus q̃ beſterno die placui: magis adeo id facilitate: q̃ alia vlla culpa mea cõtigit: q dũ obſequor adoleſcẽtibus me ſenẽ eſſe oblit' ſum: fecitq; id q; ne adoleſcẽs quidẽ fecerã: vt is de rebus q̃ doctrina aliq̃ cõtinerẽtur: diſputarẽ. Sz boc tñ cecidit mihi p opportũe qd trãſactis iã meis ptibus: ad antoniũ audiẽdũ veniſtis. Tũ Ceſar: Eqdẽ Craſſe ita ſum cupid' in illa lõgiore te: ac ppetua diſputatiõe audiendi: vt ſi id mihi min' contigat. vel boc ſim quotidiano fmõe cõtẽtus. Itaq; expiare qdem illud: vt ne Sulpitius familiaris meus: aut Cotta pluſq̃ ego apud te valere videant' & te exorabo ꝓfecto: vt mihi quoq; & Catullo tuæ ſuauitatis aliq̃d imptias. Sin tibi id min' libebit: nõ te vrguebo: neq; cõmittã: vt dũ vereare: tu ne ſcis inept' me ẽ iudices. Tũ ille. Ego mebercule inqt Cæſar ex oĩbus latinis verbis b' verbi vi vl' maximã ſp putaui. Quẽ. n. nos ineptũ vocam': is mihi videt' ab boc nomẽ bre ductũ: q; nõ ſit apt': idq; in ſermonis nri cõſuetudie plate pr̃. Nã q aut tps qd poſtulet: nõ videt: aut plura loqt' : aut ſe oſtẽtat: aut eor': qbus cũ ẽ: vel dignitatis vl' cõmodi rõnẽ nõ bz. aut deniq; i aliquo gñe: aut incõcinn' aut mult' ẽ ſi inept' eẽ dicit' : boc vicio cumulata ẽ illa eruditiſſima græcor' natio. Itaq; q; vim b' mali græci nõ videt: ne nomẽ q̃dẽ ei vitio imposuerit. Vt. n. q̃ras oĩa: quõ græci ineptũ appellẽt: nõ repies. Oĩm ãt ineptiar'. q̃ ſunt innũerabiles: baud ſcio an vlla ſit maior q; illor' qui ſolent quotũq; i loco: quoſq; inter bomines viſum eſt de rebus aut difficillimis. aut non neceſſariis argutiſſime diſputare boc nos ab iſtis adoleſcẽtibus facere inuiti & recuſantes heri coacti ſum'. Tum Catullius. ne græci quidem inquit Craſ

mali: de quo dixi q̄ latissime patere. Vicio. vnum sequit̄ ex altero: nam qui rem aliq̄s ignorant: ei no-
mē nō imponunt. Vicio. s. ineptiæ. Quæras. i. q̄nātū liber græca legas: tn nō inuenies quo verbo ap-
pellet̄ inept⁹. Oim aūt: Nunc reddit causā cur tā multa de inepto disputauerit: videlicet græcos aliis
quidē in rebus ineptos esse: sed in hoc potissimū: vt velint quibuscūq̄ in locis: aut q̄cūq̄ in re: & apud
quascunq̄ personas etiā digna disputare. Haud scio: ac si dicerē dubito. Vlla. s. ineptia. Maior. i. an ex
omnibus ineptiis vlla sit maior est em̄ abusio: aliquādo em̄ genitiuū recte damus cōparatiuo: vt hic.

se: q in ciuitatib⁹ suis magni & clari fuer̄t: sicuti tu es: nosq̄ oēs i nr̄a rep. volum⁹ eē: horū græco-
rū q se inculcāt auribus nr̄is sine fuerūt: nec tn̄ in
ocio: fmones hmōi disputatiōesq̄ fugiebēt. Ac
si tibi vident̄: q tp̄is: q loci: q hoim ronē nō hz:
inepti sicut debēt videri: num tādem aut locus
hic nō idoneus videt̄. i quo porticus hæc ipsa.
vbi inambulam⁹: & palæstra & tot loci fessiōes
gymnasiorū: & græcarū disputationū memoriā
quodāmō cōmouent. Aut importunū tēpus in
tāto ocio: qđ & raro datur: & nunc ꝓptato no
bis datū est. Aut boies ab hoc genere disputati
onis alieni: q oēs hi sumus. vt sine his studiis: vi
tā nullā eē ducamus. Oīa ista inquit Crassus.
ego alio mō interp̄tor: q primū palestram: & se
des: & portic⁹. etiā ipos Catulle græcos exerci
tatiōis & delectatiōis cā instituisse arbitror. nā
& sēis multis añ gymnasia inuēta sunt: q̄ in his
philosophi garrire cœperūt: & hoc ipo tp̄e quū
oia gymnasia philosophi: teneāt tn̄ eorū audito
res discum audire: q̄ philosophū malunt: qui si
mul ac vt increpuit: in media oratōne: de maxi
mis rebus: & grauissimis disputātē philosophū
omēs vnctiōis causa relinquūt: ita leuissimā de
lectationē. grauissime: vt ipi ferūt vtilitati ante
ponūt. Ociū autē: quod dicis esse assentio. Ve-
ocii fruct⁹ ē: nō cōtētio animi: sz relaxatio: sæpe

Quocunq̄ in loco: Quia superi⁹ dixit:
no habere rationē. vel dignitatis vel cō-
modi. Aut difficilimis: id ē. non serua-
ta pson̄ę. vel rei: vel loci dignitate. In
qđ viciū incurrim⁹ hesterna die: vt ado
lescentū studiis obsequeremur. Difficil
limis: Qđ superi⁹ dixit in aliquo gene
re dicti vel facti. Argutissime: loquacis
sime: quia argutari: vt Nōio marcello
placet. ē ꝓloqui quēadmodū loquaces
solēt. Inniti quia nullo pacto hāc disp̄u
tationē suscipere volebat. Heri: hester-
no die. Tēpore Quintiliani: here dixe-
runt. antea vero dicebant heri: sicut: &
nos dicimus. Tū Catullus. in hoc ser-
mone Crasso respōdet Catullus dicēns
græcos etiā grauissimos viros: siqñ oci
um daretur: neminē tamē ab huiusmōi
sermonū cōsuetudine abhorruisse. Tñ
q̄uis graues essent: & auctoritate p̄sta-
rent: tamē siquando eis ociū daret̄: nō
erant ab hmōi disputationibus alieni:
Clari: Sicut Socrates: Zenopbon: Pla-
to: Alcibiades: Aristides: & cæteri: qui
præstātissimi fuerunt. Magni: nomine
& re. Nos oēs. s. Romani ciues. Horū
græcorū: quos vt ineptos recte reprehē
dens dixisti. Inculcāt: ingerunt: obstre
punt: & nobis inuitis sp̄ aliquid habent
de quo disserere volunt. Similes: si di-
xero sum similis tui significat moribus:
vt si dixero sum silis tibi significat ima-
gine & forma. Nec tn̄: quāuis non es-
sent similes horū græcorū: qui nec loci:
nec tp̄is: nec hominū rationem habent
nō tamē hmōi diputationes fugiebat.
Ac si tibi. Nūc ad alterā partem descen
dit: in qua ostendit catullus: se ita cōmo
de venisse vt nihil eorū: quæ inepti ho-
minis sit: sibi obiici possit. Vedent̄ sci-
licet inepti: qui nec temporis: nec loci:
nec hominum rationē habent. Qui temporis. s. rationē non habent. Hæc ipsa. domonstratiue dixit.
Inambulamus: more peripateticorū: vt supra diximus. Palestra: Palestram posuit pro stadio vbi exer
cetur luctatio a .i. a luctando. Sessiones. i. sedilia ad similitudinem gymnasiorum: vbi boies
in colloquio consedere solebant. Aut importunus tempus: superius de loco probauit: nūc vero de tē
pore p̄bat. Peroptato. i. exoptato & valde optato. Qui oēs. s. hic presentes sumus. Dicamus i existi-
memus: ac si diceret sine litteris nemo nostrū viuere posset. Oia ista: Crassus respōdet nā hic crassi ser
mo totus artificiosus est vbi ad omnia respōdet quæ superius Catullus: de loci: de temporis cōmo di-
tate: de pson̄ę dignitate disputauerat: & in ꝓposito p̄sistit vt oñdat nō oportere se hmōi sermonibus
inferre Et primā partē primo cōfutat de loco: quē videlicet aptū & idoneū esse catullus affirmauerat:
neq̄ em̄ inquit ab ipsis gymnasia primū inuenta fuerūt disputatiōis gr̄a: sed exercitatōis & delectatōis
Garrire. i. inepte strepere. vt Nonio Placet qui huius loci vtit exemplo. Et hoc ipso tēpore non so
lum priscis illis tēporibus factitatum est: vt pocius exercerentur: q̄ disputarent: sed etiā hoc ipso tēp o
re. Quū omnia gymnasia i quū omnia gymnasia: in quibus iuuenes se exercere solebāt nūc disputan
tes p̄bi occupauerint. Teneant. occupauerint. Discū: Discus est rotunda moles cuius iactu iuuenes in
ter se certare solebāt q aut alti⁹ in sublime: aut logi⁹ in tractū iaceret. Simulac. i. quū primū. Increpuit ni

mio impetu missus:nam quum magna vi iacitur:stridorem facit per aerem. In media oratione.i inter rupta oratione:vt apd Virgi. Incipit effari:mediaq; in voce resistit. Vnctiois.i. causa palæstræ: Virg. Exercent pingues oleo labente palæstra. Leuissimam delectationem.s.disci. Vtilitati:disputationi. Vt ipsi ferunt. Hoc ideo dixit:ne ipsis assentire videretur. Ocium autem hactenus respondit ad id quod de loci commoditate dixerat:nunc de ocii commoditate: Quod de ocio dicis:assentior:sed si te sequimur:nullum ex hoc ocio fructum capiemus. Contentio:intentio: vt Cicero in hortensio. Magna animi contentio.i.intentio animi.

Relaxatis translatio ab arcu nam quũ intentus est laborat:quum remissus requiescit:& huic sententiæ suffragat Herodotus.qui refert de quodã rege græco:qui Nitrocis appellabatur. dicit emꝫ quũ a prima hora vsq; ad terciã iura suis ciuibus redderet. Interrogatus a familiaribus:quidnam ita faceret: Respondit græce: Si nũq; cesses tẽdere:mollis erit quod Ouidius in heroidibus sine dubio mutuatus est. Lælium cũ Scipione Exemplo probat ociuꝫ nõ negociũ esse debere:sed relaxationem animi:qꝫ Lælium & Scipionẽ fecisse legit:quũ se a republ laboribus:laxare volebat. Is.s. socer meus Scæuola Faunius & Scæuola generi fuerunt Lælii: hic autẽ Scæuola socer erat huius Crassi. Rusticari:rus colere quotienscunq; rus peteret Scipio: et cum illo proficiscebat Lælius. Repuerescere:Honeste dictũ est ad puericiã redire: vt idem Cicero libro de senectute: vt ex hac etate repuerescã:& in cunis vagiam. Tanq; ex vinculis: quẽadmodũ equi faciunt qui diu coerciti quũ remittuntur se relaxant. Conchas legere p colligere:sicut Valerius dicit. Conchas & calculos in caietæ littoribus: atq; laurenti legebant. Vmbiliculos est ostrei marini genus.sic dictũ: quod in vmbiliculi modũ speciose suauiterq; coeat: & eiusmõi ostrea in litore legebant. Sic.n. res recte quidem inquit dicis ociũ nobis datum esse:sed fructus ocii ẽ.a labore desistere:nã ideo rusticari solemus: vt animũ nim a labore relaxem. Qã nunc etiã facit:& p similitudinẽ ostẽdit: Aues ei ad tẽpus nidificãt & ad tps a labore desistũt:neq; n.vllũ aiantis genꝰ in ppetuo labore persistere potest. Procreationis atq; vtilitatis:videlicet vbi pariãt:in quibus hybernent. Effingere cõponere. Cõstruere edificare. Effecerint quũ ex parte nidificauerint. Leuandi: remittẽdi. Passim:varie.Solutas.i.liberatas ab ope. Forẽsibus:vt in priuata re amicorum. Vrbano ope: i publica administratione ciuitatis Gestiũt:exultãt.nã gestire est gestu & motu corporis læticiã animi significare Virg. Et studio incassũ videas gestire lauãdi. In causa curiana:De qua superi dixit vbi agebat de hereditate Curii:quũ Crassus testatoris voluntatẽ.Scæuola testamenti scriptũ defenderet. Nã si vnq; facere & vrbane:sicut mos erat crassi:cõstat emꝫ ipm fuisse vrbanissimũ. Nullũ testamẽtũ: Hæc autẽ dicebat Crassus in Scæuolam quasi p illusionẽ:quia Scæuola ita plene scribendũ esse dicebat testamentũ:vt ab eo ne pũctum quidẽ discedi oporteret. Non audeo:quasi diceret:vix audeo dicere propter grauitatẽ tantoꝝ viroꝝ sed tamẽ dicã:quod Scæuola narrare solebat. Nisi qã q.d.o Scæuola:si nemo cõdere testamẽtũ scit preter te necesse erit:vt ad te oẽs veniamus: igit si semper scribẽdis testamẽtis ocupatus eris quã

ex socero meo audiui:quũ is diceret soceꝝ suũ Læliũ sp fere cum scipione solitũ rusticari cosq; incredibiliter repuerescere esse solitos quũ rus ex vrbe:tãq; e vinclis euolauissem nõ audeo dicere de talibꝰ viris:sed tñ ita solet narrare Scæuola:cõchas eos:& vmbiliclos ad caietã:& ad lauretũ legẽ cõfuisse:& ad oẽm animi remissionẽ:ludũq; descẽdere Sic emꝫ res sese hꝫ vt quem admodũ volucres videmus:procreationis atq; vtilitatis suæ causa:effingere & cõstruere nidos easdẽ aũt qñ aliquid effecerint leuandi laboris sui cã:passim ac liberæ solutas opere volitare sic nostri animi forẽsibꝰ negocii:atq; vrbano ope defessi:gestiũt:ac volitare cupiũt:vacui cura ac labore. Itaq; illud qd ego in cã curiana scæuole dixi:nõ dixi secus ac sentiebã. Nam si vnq; scæuola nullum erit testamẽtum recte factũ nisi q tu scripseris:oẽs ad te ciues cum tabulis venie mus:oim testamẽta tu scribes vnus. Quid igit inq;:cum ages negociũ publicum. Qñ amicoꝝ quando tuũ:quãdo denicꝫ nihil ages. Tũ illud addidi:mihi enim liber eẽ non videt:qui non aliquãdo nihil agit in qua pmaneo Catulle sententia:meq; cum huc veni:hoc ipum nihil agere & plane cessare:delectat nam q addidisti tertiũ vos eos esse:qui vitã insuauẽ sine bis studiis putaretis id me:nõ mõ nõ hortatur ad disputandũ sed etiã deterret.nam vt.C.Lucilius homo doctus & pturbatus dicere solebat:ea q scriberet: neq; se ab idoctissimis:neq; ab doctissimis legi velle:qd alteri nihil intellígerẽt:alteri plꝰ fortas se q ipe:de quo etiã scripsit. Persiũ nõ curo lege

do negotiis publicis operam dabis:& rempu.adminístrabis.quando amícorum & tuum príuatũ ne-
gocium ages. Nihil ages.i.ocium babebis:acſi díceret quando tibi licebit ab omni re gerenda la-
xare animum. Tum illud ſi quis eſt:qui aliquando a labore non deſiſtat:hic nihi nullo pacto libertate
vti videt. Quid ſ.hæc verba ſuæ orationis attulerit:vt ex his verbis oſtẽderet ſuam ſemper fuiſſe ſen
tẽciam:vt animum ſuum a labore nonnũq; laxaret. Huc in tuſculanum. Quid hæc dixi:quũ aduer
ſus Craſſum orationem intenderem. Nam quid nunc aliam rationẽ Catulli confutat:q; videlicet di

re.hæc fuit eñ vt noramus oĩm fere noſtrorum
boĩm doctiſſimus. Læliũ decimũ volo quẽ co
gnouim⁹ virũ bonũ:& nõ illfatum:ſed nihil ad
Perſiũ Sic ego ſi iã mihi diſputãdũ ſit de bis no
ſtris ſtudiis:nolĩ eqdẽ apud ruſticos:ſed multo
min⁹ apud vos.Malo.n.nõ intelligi oſonẽ me
am q; reprebẽdi. Tum cæſar.Eqdem inqt Ca
tulle iã mihi videor nauaſſe opam:q; huc vene
rim:nã hæc ipſa recuſatio diſputationis:diſputa
tio quædã fuit:mihi qdem piocunda. Sed curĩ
pedimus.Antoniũ:cui⁹ audio eẽ ptis:vt de to
ta eloquẽtia diſſerat:quẽq; iãdudũ Cotta & ſul
pitius expectãt.Ego vero inqt Craſſus:neq; an
toniũ verbũ facere patiar:& ipſe obmuteſcã:ni
ſi prius a vobis impetrabo. Quid nã inqt catul
lus.Vt hic ſitis bodie. Tum quũ ille dubitaret:
q; ad frẽm ꝓmiſerat.Ego inqt iulius pro vtroq;
reſpondeo:ſic faciemus:atq; iſta qdẽ cõditione
vel vt verbũ nullũ faceres,me teneres Hic catul
lus arriſit & ſimul.Preciſa inqt mihi qdẽ eſt du
bitatio:qm̃ neq; domi ĩperarã.& hic apud quẽ
erã futurus.ſine mea ſnia.tã facile promiſit. Tũ
oñes oculos in Antboniũ cõiecerũt.Et ille.au
dite vero audite iquit:boiẽq eñ audietis e ſcho
la. atq; a magiſtro.& græcis litteris eruditũ &
eo quidem loquor confidentius q; Catullus

rũ dignitatẽ: propterea q; bi homines
tales erant:q; vitã nullã ſiue litteris eſſe
dicebant Vos eos ſicut dixiſtis:littera
rum eſtis ſtudioſi: ꝓpterea ego minus
audeo diſputatiõem ſuſcipere inter ta-
les viros:nam quũ vos audiatis: nihil
dicere poſſem ſine reprehenſiõe: quod
incultuꝫ eſſet ſiue iniocundum. Deter
reret:id eſt debortaretur. Namvt:Red
dit rationem:& auctoritate vtitur Lucil
lii: dicebat eñ ſcripta mea: neq; ab indo
ctiſſimiſ neq; a doctiſſimis legivellẽ:nã
idoctꝰ ñ itelligerẽt doctiſſimi vero for-
taſſe pl⁹itelligerẽtq; vellẽ:ita & ego po-
ti⁹apd ruſticos diſputationẽ baberevel
lem.hunc autem locuꝫ mutuatus eſt pli
nius in epiſtola ad Domitianum in præ
fatione naturalis biſtoriæ: Alteri indo-
ctiſſimi:qui doctrina carent. Alteri:do
ctiſſimi. Ipſe:de ſe.ſ. itellexiſſet:qui ſcri-
pſerat. Perſium nolis intelligere perſiũ
cuius ſatyræ extãt: ſed multo ante hic fu
it:& hæc verba ſunt Lucilii: qui dicebat
non curo legere perſium. Nihil ad per-
ſium:id eſt nihil perſio comparandus.
Hominum romanorum. Lælium.Hic
eſt lælius qui introducit a Cicerone de
amicicia diſputans. Sed nihil:acſi dice-
ret:nihil litteratus. ſi ad Perſiuꝫ ſpectes
id eſt compares. Virg:Si ad Vitulã ſpe-
ctes:nihil eſt q; pocula laudes. Sic pari
ratione. Multo minus ſcilicet diſputa-
tio apud ruſticos.

TVM CAESAR. Sunt qui velit hic incipere ſecundum caput huius tracta-
tus: nec abſurde quidem nam eſt quaſi quædã œconomia. i.præparatio ad An
tonii diſputationem & dicit opere præ-

ciũ eſſe audire Craſſum diſputare recuſantẽ:ſed inutile eſt Antoniũ impedire paratũ dicere. Manaſſe
ſtudio ſe impleſſe:& abſoluiſſe:vt ait Seruius. qui huius loci vtiꝫ exemplo.ergo manaſſe.i pfecte im
pleſſe operã Eſt aũt verbũ tractũ a celeritate nauiũ. Nã:p qa Craſſus dũ diſputare recuſat quodãmõ
diſputat.Periocũda:valde iocũdiſſima. Sed q̃uis placuerit audire craſſuꝫ diſputare recuſantẽ:ñ ꝓpte-
rea antoniũ impedire debemus diſputare paratũ. De eloquẽtia.ſ quid ſentiat Ego vero: In hoc ſer-
mone craſſus affirmat:nec ſe:nec antoniũ diſputaturos eſſe:niſi prius fidẽ dederit apud ſe illo die mã-
ſuros:qđ illi nõ:ſine quadã vrbanitate ꝓmittũt. Et ipſe obmuteſcam.i.ſilentiũ faciã. Quid nã inquit:
Et anteq; diceret qđ vellet Craſſus:interrupit orationẽ Catullus. Sitis:p maneatis. Tũquũ:quũ ſu-
ſpenſus animi neſciret Catullus quid faceret.nã ꝓmiſerat fratri ſe apud eum eo die futurũ tum Cæſar
frater pro vtroq; reſpondit. Ille.ſ.Catullus. Dubitaret.i.ſuſpenſus & incertus eſſet quid ageret. Qđ
id eſt quia promiſerat ſe futurum apud fratrem pro vtroq; ſcilicet pro fratre:& pro me.ſic faciemus: id
eſt erimus bodie apud vos. Me teneres:id eſt etiam ſi verbum nullum a nobis baberetur:tamen me
teneres. Vt pro quamuis: ſic enim aqud idoneos inuenitur ſignificare. vt famulos dicas bomines
tamen eſſe memento:id eſt quamuis. Hic Catullus. Catullus qui vidit adeo prompt.m fratrem fuiſ
ſe reſpondere etiam pro eo cur promiſerat ſe apud eum eo die futurum,riſu proſecutus eſt banc: fra-
tris promptam promiſſionem. Præciſa: ſublata: ut dubitare non poſſum. Arriſit: ideo ar-
riſit: quia tam prompte promiſit. Dubitatio: & quia nihil eſt quod dubitem: nam fratri pro-

miſeram & ideo famulis meis non imperaueram: vt tridinia parerent. ſed nec apud fratrē cui promiſe
ram cœnare poſſum. Nā ipſe Craſſo promiſit. ideo oīo apud te o Craſſe me eſſe oportet. Imperatā
vt ſterneret triciniū: vbi accūberem⁹. Et hic. ſ. frater meus: cui ꝓmiſerā me affuturū. Sine mea ſnia. i.
priuſq; exploraret qd ego vellē. Tū oēs poſtq; Craſſo vterq; promiſit: ſe apud eū eo die futuros: oēs
in antoniā coue: ſi iūt: expectātes vt diſputationē inciperet. In hoc aūt capite cōtinet: quō Antonius
diſputatiōis ſuæ partes aſſumit. In quo docet rbetoricæ facultatē preclarā eſſe: artē vero ſemiplenā. Au
dite: itelligimus Antoniū hæc dixiſſe p
io cū: que de ſeipſo loquit. Coniecerūt
.i. cōuerſi ſūt. Ille. ſ. Antonius. Hoiem
iocat. Eruditū: oia per ironiā dicta ſūt.
Vult. n. Antoni⁹ credi ſe huiuſmōi græ
corū ſtudioꝝ imperitū eſſe. Ego n. iqt
ſū: qui audierim homies eruditos. Et
eo qdē: & hic locus eſt captā de beniuo
lētiæ: nec tñ a ioco diſcedit: ac ſi diceret:
quū auditor mihi ſit adeo erudit⁹: liben
ter diſputabo. nā ipſi eruditi magiſtri di
ſputationē: & erudit⁹ auditor intelliget
Subtilitatē elegātiāq; ſ. diſerte oīonis.
Cui nō ſolū: ac ſi diceret: q nō ſolū latina
lingua cæteris præſtet: ſed etiā in aliena
tantū valeat: vt in ea princeps eſſe pute
tur. Sed tñ: Quātus Catull⁹ ſit adeo eru
ditus: vt nō ſolū latinæ: ſed etiā græce lin
guæ primas ptes conſecutus ſit tñ ego
tāq; diſcipulus docebo & hæc oia p lo
cū dicta ſunt. Vñ etiā riſus cōſecutus ē.
Hoc totū qd dicitur⁹ ſum artificiū: Ar
tificiū artis ꝑceptio. Studiū vſus: & ex
ercitatio dicēdi. Niſi os. i. niſi adhibita
ſit oīo: & inſtrumētū poſuit ꝑre. Doce
bo: iterū iocat. Qd plane iocū oſtēdit
vbiq; enim vult credi ſe imperitū eē hu
iuſmodi ſtudiorū. De omni genere: de oī qualitate artis rbetorice. Hic: ꝑ tūc quū dixiſſet vos diſci
puli. Arriſerūt: res em̄ ridicula erat: ſpondere ſe dictur⁹: qd nō didiciſſet. Res de qua diſputaturi ſu
mus. Facultatē: qd inter artē & facultatē intereſt videamus. ſic em̄ facile iutelligere poterim⁹: cū alicui⁹
rei artē precipimus: neceſſe eſt nos aliquid conſequi. Quare id qd ex arte precipit facultas eſt vt Cice
ro in arte veteri oſtendit materiā inquit artis hāc eſſe dicimus: circa quā oīs ars & ea facultas quæ ex ar
te cōficit verſatur: ergo facultas eſt ipſa eloquētia: ars videlicet eſt rbetorica. Facultate ꝛ eloquētia. Me
diocris: quia ſemiplena ars eſt huius facultatis: nā nō proprie ars eſt rbetorica: quēadmodū & ſentit &
docet Antonius: & ideo mediocris: dixit. Præclara quia ceterarū artium facultates eloquētia vicit.
Ars enim: ꝓbat a diffinitione: & eſt ſylogiſmus ex oī parte perfect⁹ ars eſt earū rerū quæ ſciētia cōpre
dunt: at vero rbetorica in rebus incertis verſat: non igit ars eſt. q ita ſit propoſitio ipa per ſe patet
artē eſſe earū rerū quæ ſciunt: at qui rbetorica eſt earū rerū: quæ incertæ ſunt fortaſſe prima aſſūptio: quā
minorē dyalectici appellant: indiget approbatione. ergo Antonius probat eſſe de rebus opinabilib⁹
& incertis. Omnis actio id eſt officiū: nā officium eſt congruus actus vniuſcuiuſq; perſone ſm mores
ciuitatis: ſed ſi officiū eſt ars: ergo omne officiū actio ne continetur. officiū aut̄ oratoris eſt appoſite di
cere ad perſuaſionem: perſuaſio aūt fit ex vulgi opinione ergo nō eſt de rebus certis officiū: ſiue ars ora
toris. q nō fiat ſciētia: ſed opinionibus ſæpe auditoribus perſuadet orator non veris. ſed veriſimilib⁹
non certis ſed probabilibus: quare hoc intendit: videlicet rbetoricā magis opinionibus: q; ſcientia cō
tineri. Nam & apud eos: Poſſumus enim perſuadere quæ falſa ſunt adeo rbetorica eſt de rebus incer
tis: vt plærumq; eos qui audiunt decipiat: at rbetorica ſi eſſet ars eſſet de rebus certis nam ſi eſſet de re
bus veris: auditoribus niſi vera perſuadere non poſſet. Que neſcimus ipſi: quod orator ſæpe dicat
quæ ipe neſciat: manifeſtum eſt: quippe quum dicat: quæ ipſe: dientibus acceperit. nam ſi dientes pro
quibus dicit falſa docuerint: neceſſe eſt vt dicat quod neſcit. Alias alio tempore. Apud eos ſcilicet.
iudices apud populum: apud concionem: apud ſenatū. Iiſdē de rebus quia modo hoc modo illud
iudicabunt: quare neſciūt auditores q dicit orator: qa mō vna mō alia gōne ſuadet aut diſſuadet. Iu
dicāt: quantum ad populum & iudices. Sentiunt: quantū ad ſenatum vbi ſententia dicitur. Et nos
nunc neceſſario probat Antonius: eam eſſe de rebus incertis. quum duo inter ſe oratores contendūt:
& alter affirmat: & alter negat: oportet alterum falſum dicere ergo ars non eſt de rebus certis. Nos: ſ.
oratores. Non modo vt Craſſus: vt alter neget: alter confirmet: ſed etiam vt eadem de re alius aliud
dicat: & ali⁹ aliud ſentiat. & hoc in cōiecturali cōſtitutione ſit: quū alter inſtat eſſe factū alter vero negat.

auditor acceſſi: cui nō ſolū nos latini ſermōis ſ;
etiā græci ipſi: ſolēt ſuæ lingue ſubtilitatē. elegā
tiāq; cōcedere. S; tñ qm̄ hoc totū: qcqd ē: ſiue
artificiū: ſiue ſtudiū dicēdi: niſi acceſſit os: nul
lū pōt eſſe. Docebo vos diſcipuli: qd ipſe ñ didi
ci: qd d oī genere dicēdi ſētit. Hic poſtea q; ar
riſert. Reſ mihi videt eſſe iqt facultate p̄clara ar
te mediocris. Ars. n. eaꝝ rerū ē: q ſciūt: orato
ris: āt oīs actio opiniōib⁹ nō ſciētia cōtinet. nā
& apd eos dicim⁹ q neſciūt & ea dicim⁹ q̄ neſci
m⁹ ipſi. Itaq; & illi alias aliud iiſdē de reb⁹ & ſē
tiunt: & iudicāt: & nos cōtrarias ſæpe cauſas di
cimus non modo vt Craſſus cōtra me dicat ali
quādo: aut ego cōtra. Craſſū: quū alterutri ne
ceſſe ſit falſū dicere ſed etiā vterq; noſtrū eade;
de re: alius aliud defendat: quu; plus vno vero
eſſe ñ poſſit. Vt igit in eiuſmōi re que mēdacio

Sed etiã:sed etiã cũ accidit:vt vterq; de eadẽ re alius aliud dicat:videlicet quũ factũ cõcediẽ. Hoc autẽ in iudiciali:aut in legitima cã sit. Eadẽ de re:qa factũ cõcediẽ:vt occidisti matrẽ:occidi:sed iure. Alius ali ud:alius iure:alius iniuria factũ dicit:ita etiã in legitima:nam alius scriptũ alius scripti voluntatẽ defen dit. Quũ alterutri sa sum necesse:necesse esset vnã sniam esse verã:alterã vero falsam. Alterũ:nunc de duob9:nã necesse ẽ:aut ex duab9 vnã ptẽ verã eẽ videlicet cũ factũ istat alter negat:aut ex plib9 necesse ẽ vnã tm̃ mõ sniam eẽ verã cũ videlicet scriptũ:aut legẽ mltis & varijs sentẽtijs interpẽtemur:g alterutrũ di xit de duob9:vnũ de plib9. Vt igr. Post q̃ ꝓbauit artẽ n eẽ rbetoricã nõ cõcediẽ. Post q̃ oñdit9 igr q dnã sit facultas rbe toricæ:non plena:sed semiplenã esse.ita de ipa loquemur:vt de re q̃ in opinione potius:quã in veritate cõsistat. Nixa:fir mata medacio. Quæ ad sciam.i.quũ in veritatẽ aliqñ nõ veniat:neq; auditor ne q̃ orator:sed vterq; nonunq̃ mẽtiat: is dicẽdo:ille vero audiẽdo. Venire: est in aliquã rẽ spõte se cõferre. Incedere casu: nunc ergo dicit nõ sæpe venit:sed incidit orator dicẽdo:auditor credẽdo: qa non nunq̃ orator dicendo in veritatẽ incidit auditor audiẽdo:ergo quia nõ cõstat rõ ne:ars aũt rõne cõficit:igr ars nõ est rbe torica. Opiniones:quũ aut verisimile: aut ꝓbabile aliquid dicat. Errores:Sub iũxit errores:quia ꝓbabile. aut verisimi le semper dicit orator:nec solum hoc in re falsa:sed etiam in vera semp seruatur. nihil em̃ impedit orator qđ boies opinẽ tur:dummõ se eis accõmodet. Aucupe tur:calide inuestigiet:qa satis habet ora tor mõ illis qđ velit pluadeat. Ita dicaꝫ si cãm.q.d.fortasse:qa ꝓfiteor me dictu rũ de rebus incertis:nec ea oño vobis non est audiẽda. Nos vero. Nunc introdu cit rñdentẽ catullũ pro se:& cæteris:q ad audiẽdũ parati erant:dicẽs se magnope putare hac de re audiendũ esset quã An tonius ꝓposuerat:videlicet nõ esse artẽ plenã:sed semiplenã. Nulla ostẽtatõe.i. q̃ pure ac simplr locutus es:nec vt inge nium tuũ ostentes:sed vt rei veritatem explices. Exorsus em̃ no gloriose. Sensus est:dedisti principiũ nõ arrogans:sed veritati ꝓpinquius:quã dignitati nõ ostentatõe vsus es in exordiẽdo:sed nuda:ac sim plici veritate:nam alii in exordijs magna quadã magis quã vera polliceri solent. Non glorioſe sicut so lent bi:qui magis ꝑclara quædã:quã vera pollicent. Dignitate:quod vulgo facere solet:vt in exordijs suis dignitatẽ quandã ꝓponant:vt attentos auditores habeãt. Vt igit:ergo q̃quidẽ vobis videt cau sam esse cur de hac re audiatis:quã ego nõ magnope artẽ esse dico. Incipiamus nunc sniam nostrã apire De ipso agere.i facultate rei:& vniuersa re s.rbetorica. Non esse.i.nõ esse magnope artẽ dicẽdi id qđ sequit.s. Non maximã.q.d. semiplenã. Per acuta:calida. Pertractãdos:pquirẽdos:& inuestigãdos. Excipiendas.i.capitãdas:& obseruandas voluntates hoim:nam excipere est dolo circũuenire:orator aũt nihil aliud agit:nisi vt voluntas hoim excipiat. Ad ptractandos animos hoim: nam facilius est per suadere auditoribus:quod sentiũt:q̃ quod nõ sentiũt. Si quis:si banc artẽ maximã esse qs dixerit:ego etiã cum illis sniam:sed tñ genus & facultatẽ nun q̃ artẽ esse maximã cõcesserim. Et em̃ illud confirmat cõcedam inquit banc artem esse:diligenter cognoscere animos hoim:vt ad opiniones eorum accomo detur oño:nam ex oratoribus ꝓdeunt ad dicendũ:alii cõsuetudine:alii exercitatõe:ergo hoc ipm:quod p exercitationẽ siue cõsuetudinẽ quandã efficit si quis in quãdã artem redegerint:no erit absurdũ illam dicere artem. Temere:incõsulte. Terenti. Vide nequid temere agas.i.incõsulte. Rõne:ꝑceptiõe: Pro pter exercitationẽ:aut cõsuetudinẽ. Idẽ dic:& est iteratio ex diffinitiõe. Exercitatio em̃ nihil aliud est q̃ assiduus rei cuiusdã vsus. Animaduerterit.i.diligẽter cõsiderauerit:& excogitauerit:an exercitatio:an cõ suetudo. Quod:videlicet ipsam exercitationẽ:nam exercitatio facit vt boies alii aliis melius dicãt. To to genere.i.vniuersa re & facultate dicẽdi. Atq; vtinã: Vellẽ inquit antbonius:vt quẽadmodũ in actio ne:ita in disputatõe explicare possem:nam quũ causas ago:video quid sit illud:qđ alii aliis melius dicãt ergo fatẽt antbonius se in agẽdis causis melius videre:quid agendũ sit:q̃ in dsputationibus explicare

nixa sit q̃ ad sciam sæpe pueniat:q̃ opiniones ho minũ:& sæpe errores aucupet. Ita dicã:si causaꝫ putatis esse:vt audiatis. Nos vero & valde quidẽ catullus inqt putam9:atq; eo magis a veritate vt putas:q̃ a nescio q̃ dignitate. Vt igit de ipo gñe sum confessus inquit Antonius artem esse nõ ma ximam:sic illud affirmo præcepta posse quædaꝫ dari peracuta:ad pertractandos hominũ animos & ad excipiẽdas eoꝝ volũtates:huius rei sciam: siqs volet magnã quandã artem esse dicere nõ re pugnabo. Etenim quũ plæriq; temere ac nulla rõ ne:causas in foro dicãt:nonnulli aũt ꝓpter exerci tionem aut ꝓpter consuetudinẽ aliquã callidius id faciant:non est dubiũ:quí siquis animaduertit: quid sit:quare alii melius q̃ alii dicãt id posse no tare. Ergo id qui toto in genere fecerit:is si nõ pla ne artẽ:at quasi artem quandã inuenerit. Atq; vti nam vt mihi videor illa videre in foro atq; in cau

& explicare quēadmodū oretor facere debeat. In fore atq; in cauſis. ſ. in cauſis forenſibus: qa cognoſcō: & qdāmō cōteplor. Exponere: explicare: Sed de me videor. ſ. quantū in ea re explicāda valeā. Nūc boc ego: redit ad illud. Prædarius: qa hæc facultas aliarū artiū dignitatē exupat. Nā vt vſu dicendi. Hic incipit nūc hāc facultatē dicēdi p cōpationē cæterarū facultatū extollere: quū ea aliis aūponat. Quoties aūt aliqd laudamus: id ab boneſto: ab vtili: a iocūdo laudamus: duo nūc cōplectiē antbonius. Dicit em̄ g ſit vtilis mibi nūc p̄termittēdū videē: ſed ſi quærimus voluptatē: & iocūditatē: cæteris oībus aūponetur.

Vſum: vtilitatē: quāta ē vtilitas ei⁹ facultatis: vt q in ea p̄ſtātes ſūt: bi in oi repudñi eſſe poſſint. Pacata: iō dixit pacata qa i ciuitate q̄ ſeditōe laborat: uō verbis ſed armis diſceptaē: ergo pacata ſine ſeditōe. Líbera: Nam in ciuitate: q̄ alicui ſeruit parēdū eſt vni nō p̄ſuadēdū. Líbera: q̄ nullius impio ſubiecta ſit. Auribus voce & cōpoſitōe oīonis: & verborum. Mentib⁹: magnitudine: & varietate rerū Quis em̄ a iocūditate ſiue delectatōe ſumit argumētū. Cantus: inter ſermonē & cōcionē mediocris. Artificioſa cōſtructiōe. i. clauſula piodi: q̄ certis qbuſdam numeris cōficit. Qui actor. i. minus & biſtrio q plærūq; nec res veras agit: nec veriſiles. In ſuſcipienda: qa q̄uis orator vera nō dicat: tñ boc debet eſſe ꝓpoſitū & nūq; falſa defendat. Subtilius p̄ſpicacius. Illuſtrata cumulataq;: nibil aliud eſt. q̄ ornate loqui & copioſe dicere. Ornate: Duo iſta cōp̄bendit. ſ. illuſtrationē verborū & cumulationē rerū. Huius ē: oratoris inquit ē & in curia dicere ſniaz ex dignitate ſenatoria: & in cōcione populū aut torpeſcentē excitare: aut ſeuientē cōprimere: & in foro defendere innocentes: & accuſare ſontes: tria bæc q̄ dixi mus: bis verbis Cice. cōplectiē. In dando cōſilio. i. in cōſulando de repu. Cum dignitate. ſ. ſenatoria. Explicita: expoſita. Incitatio ad vltionē improborum videlicet langueſcentē pp̄lm ad improborū vltionē incitare vitupando improbos. Effrenati: ſæuiētis in bonos. Moderatio: cōpræſſio. Eadē. ſ. facultas eloquentiæ. Fraus: iniuria. Integritas: innocētia. Quis cobortari: boc loco tria: quæ ſupra dixit genera cauſarū: oratoris ꝓpria eſſe dicit. nam & cobortari ad virtutes: & reuocare a vitiis deliberatiui generis eſt: qđ in ſenatu ſæpe tractaē: deinde laudare bonos: & vituperare malos demōſtratiuo generi conenit: qđ ad pp̄lm frequēter agiē. Cupiditatem frāgere: iudiciale genus innuit: a quo nō valde diſtat cōſolādo lenire mærorē: nam qui in iudicio nocētes defendit: ſine dubio cōſolaē mœſtos ſed boc dixit: vt amplius aliq̄d oratori attribueret: q̄ nō ſolū infontes defenderet: & ſontes accuſaret: ſed etiā miſeros cōſolando iuuaret. Illū aūt aia duertēdū eſt. Antoniū ſentire: qđ in ſequētibus apparebit: nec bortādo pp̄lm langueſcentē: nec obiurgādo ſeuientē: nec cōſolādo mœſtū in nullo genere cāz eſſe: qn etiā antoni⁹ negat demōſtratiuū gen⁹ nō eē: nā antoni⁹ boc facit. vt ſe bui⁹ artis impitū oñdat. Reuocare: cū aliq̄d ſuadem⁹: & boneſtū eē oñdim⁹: & ab oi turpitudie alienū. Ergo cū boc dicit: ſine dubio deliberatiuū gen⁹ oñdit. Ardēti⁹: cupidi⁹. Acrius: vebemēti⁹: vt acrior ad pugnā redit. Accuſando. ſ. nocētes: & defendēdo inſontes. Quis mœrorē. Ecce poſtq̄ dixit frāgere cupiditatem accuſando: addit mœſtos cōſolari: ſed tñ boc dixit antoni⁹: vt aliq̄d ampli⁹ oratori attribueret: vt mō dicebā. Mœrorem Quia vt ſupra dixit: defendere innocētes: ē ſine dubio mœſtos cōſolari. Quis leuare. ſ. p̄t. Hyſtoria vero: Hoc loco oñdit oratoris ꝓpriū eē: byſtoriā liis cōmēdare: vel etiā oīone ſua pp̄lo narrare res geſtas antiquorū: & eſt pulcra diffinitio byſtorie ex eo qđ effecit. Hæc em̄ oia q̄ in hac deſcriptōe cōtinet: ſūt qđā byſtorie effectus. Teſtis tēpoz: qa digerit ætates. Lux veritatis: qa res geſtas dariſſimorū virorū aperit. Memoria: qa vetera cōſeruat. Magiſtra vitæ: qa virtutes & vicia ꝓponit. Nūcia vetuſtatis: qa antiqua repūtat. Qua. ſ. voce. Immortalitati. i. ſempiterna cōmēdatōe donaē. Nā ſi q̄ ars: Nunc ꝓbas

omittā: qui in oñi pacata ac libera ciuitate dominatur: tanta oblectatio eſt in ipſa facultate dicēdi vt nibil boium aut auribus: aut mentibus iucundius ꝓcipi poſſit. Quis em̄ cantus moderata pronunciatione dulcior iueniri pōt. Qđ carmen artificioſa verboz⁹ conſtructiōe aptius. Qui actor in imitanda: quā orator in ſuſcipiēda veritate iucundior. Quid aūt ſubtilius: q̄ crebrę acutæq; ſententiæ. Quid aūt admirabilius: q̄ res ſplendore illuſtrata verborum. Quid plenius: q̄ omni reruz genere cumulata oratio: neq; enim vlla nō propria oratoris eſt res: quę quidē ornatæ dici grauiterq; debeat: buius eſt in dando conſilio de maximis rebus cum dignitate explicita ſententia: eiuſdem etiā languētis populi incitatio: & effrenati moderatio: eadem facultate et fraus bominū ad permitem: & integritas ad ſalutē vocaē. Quis cobortari ad virtutē ardentius: quis a vitiis acrius reuocare quis vituperare improbos aſperi⁹: qs laudare bonos ornatius: qs cupiditatē vebemētius frāgere accuſando poteſt: quis mærorē leuare mitius conſulādo. Hiſtoria vero teſtis tempoz⁹: lux veritatis: vita memoriæ: magiſtra vitæ: nūcia vetuſtatis qua voce alia niſi oratoris immortalitate commendatur: nam ſi qua ē ars alia quæ verboz⁹: aut

qđ ꝓpoſuit:ſi alia inqt ars boc efficere poſſet q̄ rbetorica nō eſſet ꝓpriū oratoris:ſed qa nō ꝑt:ergo ad oratorē tm̄m̄ ſpectat. Nā ſi qua ē ars alia:ſi alia ars dicēdi ꝑceptionē dat:q̄ rbetorica:aut boc ipm̄ qđ rbetorica facit:alius cuiuſpiā artis eſt:vt id ipſi cū alia arte conuenit:ſed nulla alia ars tale aliqd docet:aut alicui arti boc cōuenit:neceſſe eſt ergo bāc ꝑceptionē dicēdi nullius artis eſſe q̄ rbetorice:& id ē qđ boc loco dicit. Alia.i.alius cuiuſpiā artis. Verborū faciendorū:ꝓpter elegātiā q̄ nos facit ꝓpriis:& planiſſimis verbis vti. Deligēdorū:ex aliis auctorib⁹:poetis:atq; ſcriptorib⁹. Formare:ex ſuis ptib⁹.ſ.exordio narratōe:diuiſione:ꝓfirmatiōe:cōfutatōe:& ꝯcluſiōe. Variare & diſtinguere .i.fingere & ornare:nā exornatōes v̄borū & ſniarū v̄ſicolorē picturā imitāt. Verborū.ſ.exornatiōes:q̄ verborū & ſniarū ſunt. Verborum:ad id qđ dixi variare Sniarum:ad id quod dixit diſtinguere Via.i.rōne Vir. Fata viā inueniet.i.rōnem. Ab bac arte.ſ.rbetorica. Argumentorū:ꝓpter inuētionē. Inuētio enī eſt rerū verarū:ac veriſimiliū. Deſcriptionis:Sunt q ita intelligāt locorū diſpoſitōis vt tres ptes rbetorice facultatis tetigerit.ſ.elocutionē:inuētionē.& diſpoſitionē:q̄ diſponimus & ordinamus res inuētas:vt ſuo quæq; loco aptę ꝓnūciē ſed ſine dubio totū boc byſtoriæ conuenit. Qđ ipſe Cice.haud multo poſt declarat quū dicit rerū rō tēporū ordinē cōſiderat:& regionū deſcriptionē. Hoc.ſ. qđ docet rbetorica. Alienū:alius cuiuſpiā artis. Eſſe cōe.i.ipſi cū alia arte conuenire. Sed ſi:Nunc id efficit:qđ intēdit ſicut in argumēto diximus. Hæc etiam neq; aliena ē:neq; alicui arti cōis ꝑceptio dicēdi ergo in rbetorica facultate verſāt ſed ſi verſāt iam cæteri artifices:ſiqd bñ locuti ſunt:qđ oratoris eſt ꝓpriū effecerūt:boc aūt dicit:vt rñdeat illi obiectiōi: nō ſi mathematicos grāmaticos &c: In bac.ſ.facultate rbetorica. Rō.i.ars. Doctrina.i.facultas:q̄ ex arte ꝓficiſcit. Huius vnius.ſ.facultatis. Siqui.ſ.artifices piti docti aliarū artium. Sed vt orator:ſenſus ē. Quēadmodū inqt orator cæteras artes ſua ita ſuas artes cæteri artifices facultatem rbetorica exornāt. Eas.ſ.artes. Cognouit.ſ.ab bis:eas artes ꝓfitent optie. Pōt dicere boc:qa idē Craſſus diſputauit. Hoies.ſ eruditi. Illa ſua:q̄ didicerūt. Siqd ab bac arte.ſ.rbetorica faculate. Neq; em̄ ſi de rebus ruſticis. Ecce qđ ab initio dixit q̄ etiā ſi alii bñ locuti ſunt de artibus ſuis:tñ qđ eſt ꝓpriuꝫ orator effecerūt. De rebus ruſticis:de agricultura:vt Lucius columella. Cato.& Varro.q oēs de agricultura elegātiſſime ſcripſerūt. Id qđ.ſ.fecerūt. Diſerte acute:explicite.& dilucide. De morbis vt Cornelius celſus. Si de pingēdo pictor:vt appelles:q teſte Pli.in naturali byſtoria tradit:olympiade cētesima. xii.picture plura ſolus ꝓpe:q̄ cæteri oēs cōtulit voluminibus etiā editi q̄ doctrinā eā cōtinerēt. Dixerit.ſ.nō ſolū viua voce.ſed lr̄is etiā mādauerit. Ingeniis.i.qa boies multa ſuopte ingenio pcipiūt. Senſus eſt:boies ꝓ acritate ingenii id cōmodi ex rbetorica facultate capiūt. vt arte aq̄s nūq; didicerit: eas tñ ſcire qdāmō videāt. In q.ſ.eloquētia. Eo.i.ideo. Vis.i.virtus.qa multa ſuopte ingenio cōſequunt. Doctrina.illarū artiū. Generū:vt pbiæ. Aut artiū:q̄ ex ipſo genere manāt:cuius tria ſūt genera: vt pbiſices:æthices:& logices:ab æthica politica.œconomica:& monaſtica.nā illa qdē genus eſt:ſed regere ciuitatem:& gubernare rē familiarē artes ſūt. Sed qđ cuiq; ꝓpriū:ſenſus talis eſt. Oim artiū ꝓprietas ex ſuo fine ꝓficiscit:ſed rbetorica facultas boc amplius:nā cætere artes ſine eloquētia ſuū munus explēt. at rbetorica ſine eloquētia ſuū nomē retinere nō ꝑt. Propriū.i oim artiū ꝓprietatē.videlicet qd ſit cuiuſq; artis officiū:nā vnaquæq; ars ſuū habet officiū:vt verbi gra. Medici eſt officiū curare apposite ad ſanandū. At oratoris ꝓpriū eſt apposite dicere ad ꝑſuadēdū:& qđ ꝓpriū eſt medici fieri ꝑt ſine eloquētia.ſed qđ eſt oratoris ſine eloquētia.ſ.nō ꝑt ex fine ipſius artis. nā cognito ipſius artis fine. tūc deniq; cognoſcit officiū ſine ſine artis cognoſci nō ꝑt:ergo recte finis ab ipſo officio ducit & officiū a fine:vt medici officiū eſt apposite ſanare ſed medicinæ finis eſt curatōe ſanare:pari rōne oratoris officiū eſt dicere apposite ad ꝑſuadendū finis aūt rbetorice facultatis eſt dictōe ꝑſuadere. Quid quæq; doceāt.ſ.qd finis cuiuſq; artis Munus.i.ſuū officiū explēt. Orator.i.orator ſine eloquētia ſuū nomen retinere nō ꝑt:ex q̄ ſequit

vt cæteri artifices ab oratoribus nō ergo a cæteris artibus orator dicere discat. Hic.s.orator. Domestícis copiis.i.suis ipsius dicēdi p̄ceptis:q̄ rhetorica facultas subministrat. Tum Catullus:In hoc sermone Catullus admirat̄ antoniū:q̄ nā ille de laude oratoris dixerit:& sil' ei assentiē:bn̄ dicere ꝓpriū ē oratoris munus. Deinde Crassus iocabūdus cōdudit q̄ antonius vno noctis curriculo orator mitior factus sit q̄ solebat:dī añt catullus tanta vis est oronis tuæ:& ita elegāter eloquentiā laudas vt nemo hāc tuæ oronis cōtinuationē impedire debeat. Ego tñ nō possū me cōtinere p̄ nimia leticia. vt Plau. ille in trinū mo. Non em̄ possum.s.me cōtinere

Cursus:cōtinuatio. Interpellatōe:interruptōe. Ignosces.s.si te interpellauero. Ille.s.plautus. Pariete:quia p̄ læticia me cōtinere non possum:qn exclamē sil' admiratus:q̄ nā devi ac laude oratoria a te:dicta sunt p̄stātissime. Quū.i.partim Vim.i.vehemētia & virtute. Subtiliter .i.discrete. Copiosissime.i.& subtilitate & copia vsus es in laudando oratorem.

Q̄d videlicet laudare eloquētiā. Vel ꝓ etiā Optime nō mediocriter sed optime:nam si eloquētis est laudare quem voluerit:quāto magis est laudare ipsam eloquentiā:& cōtinuo reddit rōnē: quū eam assecutus sis:vt alios optimos laudare possis. Debet em̄ ad eā laudandā. Ecce rō:debet em̄ ad eā laudē illā ipsam adhibere quā laudat:vt cū eloq̄ntia laudet eloquentiā laudare nō debet nec p̄t

Sed pge:In prima pte dialogi admirat̄ antonius.q̄ p̄dare dixit de vi oratoris: nunc vero se ei assentire dicit: bn̄ dicere esse ꝓpriū oratoris. Perge:ꝓsequere: & pseuera:vt Vir. O dea:si prima repetens ab origine pgam. Porro.deinde.

Vestrū.s.oratoris. Diserte:acute & dilucide. Id q̄ vt bn̄ loquat̄. In alia arte faciat:vt siqs in aliq̄ arte bn̄ locutus fuerit nō suū esset:sed aliunde sumptū.s.a facultate rhetorica. Alia arte:in grāmatica: dialectica:aritmetrica:astrologia. Aliū.de.s.a facultate rhetorica. Nec ꝓprio nec suo.i nec sibi nec arti suæ accomodato. Et Crassus:hic iocabūdus rīdet antonio. Nox.i.spaciū noctis. Expoliuit:erudiit. Hoiem.i būanū:qa antea terridū reddebas. Hesterno sermōe.i. hesterna disputatoe. Vniuscuiusq̄ opis .i.laboris:qa descripseras nobis oratorē tanq̄s remigē & vectorē: q operā dat ꝓ pecūia:& q onera vebēda mercede suscipit:ergo vt inqt oparii & remiges onera vebēda mercede suscipiūt.ita etiā oratorē dicebas. Baiulū.i.vectorē:q humeris onera portat. Humanitatis.i.disciplīne:qa nolebant tm̄mō oratoris officiū in vsu quotidiano esse.

ris:qd quęq̄ doceāt:tñ hoc certi? eē nihil pōt: q̄ ꝙ oēs artes aliæ sine eloq̄ntia suū mun? præstare p̄nt:orator sine ea suū nomē obtinere nō:potui cęteri si diserti sint: aliqd ab hoc habeāt: hic nisi dolosticis se instruxerit copiis aliūde dicēdi copiā petere nō possit. Tuꝝ Catullus. Etsi inqt Antoni minime ipediēdus ē interpellatōe iste cursus oronis tuæ:patiere tñ:mihiq̄ ignosces. Nō em̄ possū qn exclamē:vt ait ille ī trinūmo: ita vim oratoris mihi quū exprimere subtiliter visus es:tū laudare copiosissime: qd qdem eloquētē vel optime facere oportet:vt eloquētiā laudet: debꝝ em̄ ad eā laudādā ipsā illā adhibere: quā laudat. Sed pge porro.tibi.n.assentior: vestrū eē hoc totū diserte dicere:idq̄ siqs ī alia re faciat eū assūpto aliūde vti bono non ꝓprio.nec suo. At crassus.nox te inqt nobis antoni expoliuit:hominēq̄ reddidit:nam besterno ꝛmonevniuscuiusq̄ opis vt ait Cecilius remigē aliquē. aut baiulu; nobis oratorē descripseras inopē quēda; būanitatis: atq̄ inurbanū. Tū M. Antonius. Heri.n.inqt hoc mihi ꝓposuerā. vt si te reuellissem bos abs te discipulo abducerē nūc catullo audiente & cęsare. videor. debere nō tā pugnare tecū. q̄ qd ipe sentiā dicere. Seqē igitur qm nobis ē hic de quo loqmur: in foro aut in oculis ciuiū cōstituēdis. vt videamus: quid ei negocii demus cuiq̄ eū muneri velimus cē præpositū:nā Crassus beri quū vos catulle et cæsar non adessetis. posuit breuiter in artis distributiōe:idē qd græci plæriq̄ posuerūt: neq̄ sane qd ipse senti

In vrbanū.i.agrestē & insulsum. Tum.M.antonius:O crasse nō intellexisti cur ea vsus fuerim oronē aduersus te:ego em̄ id agebā: vt oronē tuā refellerē:& bos discipulos a te alienarē. Hos abs te discipulos.s.cottā & sulpitiū. & piocū discipulos crassi appellat. Abducerē:alienarē. vt Vir. Iam pridē a me illos abducere Thestilis orat. Nunc:Sed nūc quia accesserūt ad hanc disputationem audiendā:& catullus:& cæsar:q̄ & ipsi eruditissimi sunt. nōagēdū mihi existimo: vt tibi cōtradicā:sed vt meā de hac facultate sniam explicē. Catullo & cæsare.s. doctissimis viris. Sequit igit:Qñ gdē ꝓbauimus hāc nō artē ꝓprie dici sed semiplenū qddā artificū:deinde oñdimus hanc facultatē cæteris artibus esse añponendā: seqē vt de oratoris officio loq̄mur:& ē tercīū caput hui? tractatus qd videlicet ī iuridiciali:& deliberatiuo genere causarū versat̄:& q̄re nulla sint in demōstratiuo gñe p̄cepta necessario dāda. In foro:apud iudices ī oculis ciuiū.s.ī senatu & cōcioe. Quid negocii.i.q̄ materia sit illi?. Nūeri.i.q̄ officiū ei? sit.s.ap-

posite dicere ad psuadēdū. Heri:besterna disputatōe:cui⁹ ptes fuerūt crassi. Distributōe:diuisione artis. Quid ipse sentiret.i.q̄ sua snia esset:nunq̄ laudaret:an vituparet: Ab bis.s.rbetoribꝫ. Neq; sane: tesim. Duo prima genera.i. vnū infinitū:& vnū certū:& mira quædā copia Cice.est. Nam idem sæpe alis atq; aliis verbis dicere. Infinitū:videlicet qꝫ in duplici qōne materia versaē.s.thesi & hypothesi.nam thesis ē qō sine circūstātiis:quā dialectica tractat.hypothesis ē qō cū circūstātiis quā rbetorica cōsiderat

ret sed quid ab bis diceret oñdit. Duo prima genera quæstionū esse: in qbus eloquētia versaret: vnum infinitū alterū certū. Infinitū mihi videtur id dicere. in quo aliquid generatim quereꝫ hoc mō expetēda ne esset eloquētia.expetendi ne bonores. Certū autē in quo quid in psonis & constitutа re. & definita quereretꝫ.cuiusmodi sunt. quæ in foro atq; in ciuiū causis.disceptationibusq; versaē. Ea mihi videntꝫ aut in lite ordināda aut in cōsilio dando esse posita: nā illud tertiū qđ a Crasso tactum est:& vt audio:ille ipe aristoteles qui hęc maxime illustrauit adiunxit: etiā si opus ē tn̄ minus ē necessariū: quidnā inquit catullus an laudationes.id em̄ video poni genus tertiū. Ita inquit Antoniꝰ & ī eo quidē genere scio & me & oēs q affuerūt delectatos esse vehemēter:quū abs te est popilia mr̄ vestra laudata.cui primū mulieri būc bonorē in nr̄a ciuitate tributū puto. sed nō omia q̄cunq; loqmur mihi videntꝫ ad artē & p̄cepta eē reuocāda. Ex bis.n.fontibus vnde oīa ornate dicēdi p̄cepta sumuntꝫ:licebit ēt laudationē ornare neq; illa elemēta desiderare.q̄ vt nemo tradat: qs est q nesciat q̄ sint in boie laudāda positis.n. iis rebus q̄s Crassus in illius oronis suæ quā cōtra col

Infinitū thesim infinitū appellat in qua nullæ circūstātie sunt locorū: rerum & psonarū. vt qs i.psona qd.i.q̄ res vbi locꝰ in q̄ loco res gesta sit qbꝰ auxiliis:cū cōsiderantꝫ:auxilia:quō:q̄ occasione:q̄ q̄tiens nō venerint in qōnē vel oia vel aliq̄ earū infinitū ē. Generatim qa qōnū aliæ sunt indiuidue:aliæ spāles inter generaliter & generatim boc intereſt:qa generaliter ē cū dicim⁹ vniuersalr:generatim cū p singulū genus de aliqua re loqmur:vt verbi gr̄a. Nunq̄d oratori expetēda eēt eloquetia iā eēt qō spālis nō indiuidua si qꝭ diceret expetenda ne sit scipioni: tūc erit finita. Expetēdi. Hic nec psonæ nec rei circūstātie sunt nā bonorū alii sūt cōsulatus alii censure:sed si dixisset expetendi ne scipioni sunt bonores cōsulatꝰ: dixisset & rem & psonā. Certū:qōnē hypothesi. In q̄ qd in psonis. Hic ostēdit cām videlicet hypothesim duplicē esse spālem & indiuiduā:quēadmodū dicebant vt si quæreretꝫ:vtrū viro forti petēdus sit bonos:cā cōstituta est:sed nō diffinita cōstituta est cā qa bonos & vir fortis bn̄t in se psonā & rem indusam sed in certā. Q̄ d si dicā an cōsulatus ē petēdus scipioni tunc eā diffiniero:& supra dicta spālis:bæc vero indiuidua dr̄. In psonis scꝫ scipioni. In re:cōsulatus. In foro q̄ tū ad iudiciale genꝰ causarū.i.in forēsibꝰ causis q̄ agunt̄ a ciuibꝰ. Disceptationibusq;. Hoc pītnet ad deliberatiuū genꝰ causarū: qa in senatu snie dr̄ diuersæ inter eos:q de aliq̄ re diss̄entiūt. Ea:q̄ pti nēt ad eas & deliberatiuū genꝰ. Ordinā da:instituēda cōtrouersia. Instātis.i.ac

cusantis. Depcātis.i.defendētis. In cōsilio:quod est ppriū deliberatiui generis cōsulere em̄ est in consuetudine suadētis & disuadētis. Nam illud tertiū:Nunc q̄si rōnem reddit Antonius:cur duo tn̄mō genera causarū posuerit qbus oīs materia:siue qō formaē hanc qōnē.s.infinitā & certā vt supius vidistis tria genera informāt.s.demōstratiuū:deliberatiuū & iudiciale. Sed qa antonius duas spēs tn̄mō ppositurat:nūc reddit rōnē cur tertiā nō adiūxit.s.demōstratiuū. Illud tertiū videlicet demonstratiuū:sicut postea ipse declarabit interrogāte catullo. Vt audio:semp in eo psistit vt oñdat antonius nō legisse pbos: ideo dixit vt audio. Extat librū rbetoricæ aristotelis:nā cū athenis aristoteles philosopbaret. Isocrates aūt rbetoricā doceret & maior discipulorū numerus ad Isocratē cōcurreret inuidia motus cæpit de eloquētia & arte rbetorica scribere. Hæc p̄cepta rbetborice artis. Illustrauit.s.scribēdo. Minus necessariū q̄ iudiciale & deliberatiuū. Quid nā.s.est illud tertiū qđ dicis. Laudatōes.s.demōstratiuū genꝰ ī q̄ laudatōes tractaē. Ita inqt antoniꝰ:rn̄det antoniꝰ illđ eē & nūc dicat q̄re minꝰ necessariū eē videaē illđ genus & illa duo sufficiāt ad oronē informandā: nec tn̄ negauerim inquit qn laudatio sit tractanda. In eo genere.s.laudis. Quū in funere matrē nostrā o catulle laudasti:& cū ego & cæteri oēs q affuerūt te laudante audiuerimꝰ magnope delectati sumꝰ. Affuerūt.s.exequiis. Hūc bonorē laudationū in funere qa prima fuit popilia q̄ laudationē in funere habuit. Sed nō oīa rō bæc est q̄ me adducit vt tertiū genus addere nolim:qꝫ vid elicet nō oia q̄ ab oratore tractanē sunt reuocāda ad artē rbetoricā:multa em̄ p se orator cōsequi p̄t sine rbetorice artis p̄ceptōe. Sine arte & p̄ceptis.i.sine p̄ceptis artis endiadis ē. His fontibus quia si q̄ mō elocutio fiat didicerimus multa sunt q̄ iisdē fontibus elocutōis sine aliis p̄ceptis exornare poterimus. Elocutōis em̄ tres ptes sūt elegātia cōpositio dignitas. Ex quib⁹.s.cōpositōe elegātia

& dignitate. Licebit etiã vt ex his fontibus exornemus etiam laudatões vt ꝓpterea nõ debeamus hoc quasi quoddã genus a cæteris separe. Eleméta: principia. Quis est qui neciat: breuiter oia percurrit: q̃ sunt quasi quædã semina & principia laudãdi. Quæ natura aut fortuna: verba Crassi quibus vsus est in oratione cõtra collegã. Cn. domitiũ. quũ quo censor fuerat: nã orta inter eos altercatiõe obiecit domitius crasso q̃ hymettias columnas in porticu domus habuerit: quẽ quũ cõtinuo Crassius quanti ipse domũ suam æstimaret interrogaret atq; vt rñdit sexagies sextercio quãto eam minorem fœnere æstimas si decẽ arbusculas inde succedero: ipse tricies sextercio inqt. Domitius Tũc crassus: vter igit̃ luxuriosior est: ego ne qd decẽ colũnas centũmilibus nũmũ emi: an tu q̃ decẽ arbuscularum vmbra tricies sextercũ summa compensas. Quæ vero bo in exordio posuit Crassus ac si diceret de his rebus q̃ natura vel fortuna parant̃: pati æquo animo possum me superia domitio. i. in rebus naturalib⁹ & fortuitis: in rebus aũt animi nõ patiar. Natura darent̃: vt bona corpis cõmoda videlicet & incõmoda: vt robur velocitas valitudo dignitas. hisq; cõtraria. Fortuna: q̃ externa bona appellãt̃ vt educatio diuitiæ ptãtes ciuitates pecuniæ & cætera eiusmodi hæc em̃ sunt fortune potius q̃ virtutis: nec si quispiã ea minus conse cutus fuerit vituperandus est. Neq; em̃ in dustria aut virtute sed fortuna compãt̃.

In his vero. s. in bonis animi q̃ consilio & rõne constãt: vt prudẽtia: iusticia fortitudine: & tẽperãtia & cætera hmõi. In his rebus. s. naturæ & fortunæ: in qbus se vinci pati posse dicebat Crassus: In iis rebus. s. ai in quibus dicebat se vinci pati nõ posse facile inueniantur semina.

Qui laudabit: nã duo genera sunt bonorũ ex quibus laudes dicunt̃: sicut totidẽ: qbus ecõtrario vituperatões sumũt̃: Vnũ bonorũ qđ ad animũ ptinet: alterũ ad corpus vt vires velocitas dignitas & quæ sunt cõtraria his: vt imbecillitas deformitas tarditas q̃ ꝓpter ea appellant̃ corpis: eo q̃ nobiscũ sunt. Bona aũt externa dicunt̃ q̃ nec ad animũ nec ad corpus ptinẽt q̃ in fortunæ ptãte posita sũt

legam censor habuit prĩcipio dixit: q̃ natura aut fortuna darent̃ hominibus in his rebus se vinci posse animo æquo pati: quæ ipi sibi boies parare possent: in his rebus se pati vinci non posse. Qui laudabit quẽpiã. intelliget exponẽda sibi esse fortunæ bona: ea sunt. generis pecuniæ: ꝓpinquorũ amicoꝝ opũ valitudinis formæ viriũ ingenii cæterarũq; rerum q̃ sunt aut corporis aut extraneꝝ si habuerit bene his vsum: si nõ habuerit sapiẽter caruisse si amiserit moderate tulisse. Deinde quid sapienter is quem laudet: quid liberaliter: qd fortiter: quid iuste: qd magnifice qd pie quid gratiæ qd humaniter quid denicq; cuꝫ aliqua virtute: aut fecerit aut tulerit. Hæc & quæ sint eius generis facile videbit qui volet laudare quempiam: & vituperare contraria. Cur igitur dubitans inquit Catullus facere hoc tertiũ genus quoniaꝫ inest in ratione rerum: non enim si ẽ facilius: eo de numero quoq; est excerpendũ. Quia nolo inquit omnia quæ cadũt aliquãdo in oratorem quãuis exigua sint: ea sic tractare: quasi nihil possit dici siue præceptis suis: nam & testimonium sæpe dicendũ est ac nõnunq; etiam accuratius vt mihi necesse fuit in Sex. Titium seditiosum ciuem & turbulentũ

Generis: qbus maioribus natus sit. Pecuniæ: paup an diues. Propinquorũ: vtrũ ꝓpinqs abundet: an careat: q̃ tũ ad nobilitatẽ vel ignobilitatẽ. Amicorũ qbus amicis vtat̃ bonis an malis qetis: an seditiosis. Opũ vtrũ opib⁹ polleat an ꝫ Valitudis vtrũ bonevalitudis an ecõtra. Forme ad dignitatẽ ptiet corpis: formosus an informis. Virũ robustũ an infirm⁹ Ingenii acuti an obtusi. Corpis vt antea commoruimus vires &c. extraneæ vt gen⁹ ꝓpinq amici pecuniæ & eiusmodi. Si habuerit: si laudare volumus aliquẽ q̃ hæc bona habuerit dicem⁹. bis sapiẽter vsus fuisse. Si nõ habuerit: dicemus æquo aia caruisse si amiserit fortiter & liſſe. sed si qñ habuerit: & postea amiserit: moderate tulisse: nã media sunt nec bona nec mala se ꝓ rõne voluntatis vt diuitie nõ sunt male: sed rõne vtẽtis nã siqs diuitias bũerit: & bis bñ & liberaliter vsus fuerit bñ distribuẽdo laudabit̃ sin aũt ꝓfuse vituperabit̃. Moderate: quũ moderatiõe.

Deinde qđ sapiẽter. Postq; de bonis extremis & corpis dixit: nũc de bonis animi loquit̃: deinde etiã bona animi laudabimus in eo quẽ laudandũ suscepimus. Bona animi: sicut scitis a q̃tuor fontibus manant a prudẽtia: fortitudine iusticia & tẽperãtia & a ptib⁹ earũ q̃rũ nõ nulla Cicero in psona antonii declarat. Sapiẽter q̃tũ ad prudẽtiã q̃ est virtutis ps qa ois virt⁹ in q̃tuor gña diuidit̃. Liberaliter ptinet ad cõtinẽtiã: Nã sicut auaritia cõtraria ẽ tẽperãtie ita etiã liberalitas quẽadmodũ tẽperãtia obsistit auaricie: eodẽ mõ de liberalitate intelligim⁹. Fortiter manifestũ ẽ ad fortitudinẽ ptinere. Iuste: ad iusticiã.

Magnifice: ad fortitudinẽ: Pie: ad iusticiã ptinet: nã pietas & gña in naturali iure cõtinent̃. Naturale ius diuidit̃ in pietatẽ: religionẽ gratiã & vindicationẽ: & reliqua. Humaniter ad iusticiã ptinet. Fecerit aliarũ virtutũ est. Tulerit magis fortitudinis est. Fortitudo em̃ in suas ptes diuidit̃ in fiduciã patientiam ꝑseuerantiam &c. Hæc & quæ sin:. Nunc quasi conducit q̃quidem hæc ipsa per se vltro se

offerunt laudare voleriti non sunt in aliquo genere ponenda ne omnia quæcunq; orator dixerit sub rhe-
toricæ præceptis cobercere velimus. Laudaro laudanda. Et vituperande vituperanda. Cur igitur
Catullus Quandoquidem inquit Catullus tu quoq; Antoni fateris hæc quæ ad laudem pertinent acci-
dere posse oratori vt tractanda sint tam etsi dicis esse minora illis duobus cur non etiam hoc in ipsis ge-
cõtinentẽ. Ita etiã in demõstratiuo genere dicã qñ accidere potest vt aliquis vituperãdus sit vel laudãdus

in eo testimoniũ explicaui: dicendo omnia consti
lia cõsulatus mei: qbus illo tribuno plebis ꝓ rep.
restitissem q̃ ab eo cõtra rẽpu. facta arbitrarer: ex
posui diu retẽtus sum: multa audiui: multa respõ
di. nũ igitẽ placet quũ de eloquẽtia p̃cipias: aliqd
etiã de testimoniis dicendis: q̃si in arte tradere: ni
hil sane inqt Catullus necesse est. Quid si qd sæpe
sũmis viris accidit: mãdata sint exponẽda: aut in
senatu ab imperatore: aut ad imperatorẽ: aut ad regẽ
aut ad pplm aliquẽ a senatu: nũ qa hoc gñe orois
in hmõi causis accuratiore est vtẽdũ: iccirco etiã
pars hęc causaꝝ numerãda videt: aut ꝓprii instí
tuẽda p̃ceptis. Minime vero inqt Catullus: nõ. n.
deerit boi diserto in eiusmodi rebꝰ facultas ex ce
teris rebus & causis cõparata. Ergo itẽ inqt illa q̃
sæpe diserte agẽda sunt: & quæ ego paulo ante cũ
eloquẽtiã laudarẽ: dixi oratoris esse neq; hñt suũ
locũ vllũ in diuisione ptiũ: neq; certũ p̃ceptorum
genus: et agẽda sunt nõ minus diserte q̃ q̃ i lite di
cunt: obiurgatio: cohortatio: cõsolatio. quoꝝ ni
hil est: qã nõ sũma dicẽdi ornamẽta desideret: sed

Quoniã inest in ratione. i. quia in nũe
ro & ordine rerũ dicẽdarũ ab oratore cõ
tinetur. Hoc terciũ. s. demonstratiuu-.
Non em. Hæc ratio reddit̃ a Catullo
cur nõ sit tollendũ: si nullã aliam rationẽ
habes: q; hoc cæterꝫ nõ anumeres qã fa-
cile est nõ mihi ratio satis valida videtur
Eo. i. ideo. Si est facilius. s. reliquis ge
neribus. Excerpendũ tollendũ. De nu
mero. s. generũ. Quia nolo inquit. Rñ-
det Antonius: ratio hæc ẽ cur nolim hoc
quod pertinet ad vituperationẽ: & lau-
dationem: cæteris generibus annumera
ri quia omnia quæ possunt accidere ora-
tori: vt peragenda sint non debent q̃si p-
priis p̃ceptis indigeãt in facultate rhetori-
ce artis inferri: quia ab aliis generibꝰ ve
nire possunt: & ad angustũ nimis omnia
redigerentur: si nihil cuiq; nisi præceptꝫ p-
priis dicere liceret. Quæ cadũt. i. inci-
dunt dicẽda oratori: quẽadmodũ inquit
oia quæ dicunt̃ pene infinita sunt: si vni-
cuiq; sua p̃cepta essent tradenda: sequæ-
retur vt etiã p̃cepta eẽnt infinita. Suis p̃
ceptis. i. cuiusq; rei ꝓpriis: hoc eẽt nimis
cobercere oratorẽ vt nihil diceret nisi ꝓ-
positis cuiusq; rei p̃ceptꝫ. Nã: & testimo
niũ. Multa cõmemorat: q̃ Catullꝰ bis an
numerauerat. Mihi necesse fuit in Se-
xtũ Titiũ Ecce ꝓbat exẽplo: nõ oia p̃cæ-
ptis ꝓpriis eẽ instruẽda. nã sæpe contin-
gere potest vt oratori sit dicendum testi-
moniũ: ꝓ verbis eiꝰ necesse est vt p̃cepta

tradanẽ testimonii. Ergo pari ratione nec demõstratiuũ genus p̃ceptis suis videt̃ mihi indigere. Accu
ratius: diligẽtius & exquisitius. Vt mihi etiã. i. cuius demõstratiuũ genus sit reliquis generibꝰ facilius
tamẽ nõ ẽ excerpendũ. ad illud respicit quia si hoc fatemur: infinita essent p̃cepta quæ in rerũ numero po
sita sunt. In sextã Titium seditiosũ ciuẽ ob legẽ egrariã: in tribunatu suo latã: ob quã rem populo grati-
osus erat: sed tamẽ imago saturnini in domo eius inuẽta ita vniuersam contionẽ in eũ exacerbauit: vt suf
fragiis oim opprimeret. Seditiosũ: seditiones mouentẽ: quia illecebris legis agrariæ vniuersum popu
lũ aduersus senatũ incitabat. Turbulentũ: id ẽ populi animũ miscentẽ: hoc ẽ turbas cientem. Quibus
sc; consiliis. Pro repu. i. ꝓ vtilitate reipu Contra rempu. quia nõ ꝓ vtilitate communi sed pro priuatis
opibus id faceret. Dia retentus sum. s. a senatu: aut in disputationẽ. Multa audiui: ab interrogãtibus
vel contradicentibus Multa respondi sicut fieri solet quum testes examinant̃ur. Respondi. Ecce quã
obrem exemplum suipsius posuit: cur dixerit accurrate: quia accidere potest vt oratori dicendum sit testi
monium ergo præceptum testimonii tradere oportet. Præcipias præcepta dꝰs de eloquentia. In ar-
te: quasi testimonia in arte contineantur. Quid scilicet dicis o Catulle de mandatis legatorũ quotiens
ipsi a senatu: populo ꝓ Ro. aut ad imperatorem: aut ad Regem: aut ad populum aliquem mittuntur: aut
econtrario: nunquid etiam de mandatis præcepta tradunturvt de his quæ dicturi sunt præcepta accipiãt
non sane. Siquid sæpe summis viris: quia legationibus præficiuntur viri auctoritate dignissimi. Im-
peratore id est duce exercitus. Ad regem contra quem bellum gerat: vt ad Mithridatem: Antiochum
& Prusiam. Ad populum vt Athenienſem. & Carthaginenſem qui & ipsi aliquando rerum potiti sunt.
Hoc genere scilicet exponendorum mandatorum: Accurratiore: diligentiore: & exquisitiore. Eti-
am pars hæc causarum scilicet mandatorum: vt dicamus: verbi gratia: mandatiuum genus causarum.
Propriis. vt propria præcepta tradantur. Minime vero respondet Catullus qa poterit orator in eius
modi causis. siue testimonium siue mandata exponẽda fuerint facultatẽ habere. nã orator ex cæterꝫ gene
ribus causarũ p̃cepta habebit parata vt mãdata instituere possit. In eiusmodi rebus id est in testimoniis

& legationibus. Instruēda.munienda. Ex cæteris rebus.i.ex cæteris generib⁹ causarū. Cæteris quæ ab aliis generibus accipiunt. Ergo itē inquit. Nūc cōcludit a simili Antonius:postq̄ ꝓbauit mlta esse quæ non indigent ꝓpriis ꝓceptis:ergo inquit de laude & vituperatione dicemus. nō esse causaꝫ cur hoc genus in cæteris annumeres. Quæ agēda:videlicet laudationis:& vituperationis esse. Oratoris eē: quæ ad oratorē ptinet. In diuisione.i.in speciebus rbetoricæ.nā partes ꝓ speciebus posuit:vt quū dicimus pars sequitur suū gen⁹.ita etiā species sequit suū gen⁹:vt animal genus ē species ē bō:quicqd ē animalis.est & speciei:nā species & ps nullā ferme differetiā habēt. Partiū:specieruꝫ ædē dicunt ge nera causarū:ꝙ ois causa sub vno genere causarū cadat necesse est species & genera dicuntur quia sicuti dialectici docent:Aliud est species specialissima.& species subalterna: Rursus aliud est genus generalissimum Aliud genus subalternum: Nam species specialissima genus esse non potest. Itē genus genera lissimū nō potest esse species:vt ens: ens autē sub nullo ponitur quod omnia continet:& a nullo cōtineatur:animal: si respicias hominem:bouem & leonem:genus est idem partes appellari possunt supra dicta rōne:sed nō est genus generalissimū:vt si dicā Animal est substantia animata:hic animal species substātiæ.Deinde sunt genera:sed nō generalissima naꝫ si causas cōsideraueris recte dicentur genera:quibus causæ subiiciūtur: quia omnis causa siue indiuidua siue specialis sit:sub vno horum genere cadat:necesse est ædem species erunt rbetoricæ:quia facultas est genus. Partium. id est specierum: quia in diuisione non est ponenda species in qua laus contineatur. Non minus disertæ:acutæ & ornate. Quā quæ in lite.i.in iudiciali genere causarum siue in deliberatiuo. Obiurgatio:cobortatio:consolatio:obiurgare improbos: laudare bonos: cobortari ad virtutem:deterrere a vitiis:vel dolorem cōsolando lenire: altioris cuiusdam sententiæ est q̄ rbetorice:quod ad pbylosopbiam moralē. id est ad etbicam pertinet. Obiurgatio:a vitiis deterrendo.

Cobortatio:ad virtutem incitando. Consolatio:dolorem leuando. Præcepta.s.rbetoricæ facultatis.Præcepta ꝓprie intellige quia non sua propria ad eas res accommodati debent præcepta: sed quæ ex aliis generibus causarum sumuntur.Rbetorica autem tota ē in generibus suis:ergo species rbetoricæ artis est. Ex artificio.id est a rbetorica. Plane inquit Catullus:Hactenus docuit Antonius:nec testimonia:nec elegationem nec cobortationem:nec obiurgationem nec consolationē propria babere præcepta: quibus tractari debeant. Nunc quidem boc de bistoria confirmat non esse in tractanda bystoria propria rbetoricæ artis præcepta. Age vero inquit:de bistoria inquit dicamus. Qualis scilicet optimi. Et quanti:ac si diceret maximi:& cum admiratione potius q̄ interrogatione legendū est. Si vt græci Catullus respondet Antonio dicens. O Antoni summi bominis est scribere bistoriam. Si vt græci. scilicet si quæris quemadmodum græci scripserunt:latini vero non ita. Summi.scilicet bominis esse scribere bystoriam. Si vt nostri sed si qnæris quemadmodum nostri scilicet romani veteres bistoriæ scriptores res gestas memoriæ tradiderunt id est primi qui prisco illo & borrido dicendi modo scripsere annales. Satis est non esse mendacem id est vera scribere:quia proprium est bistorici nec falsa scribere nec vera conticere.Satis est ergo:siue veteres illos scriptores respicamus:qui nondum elimatiori stilo vsi sunt:sed prisco illo:& borrido modo. At qui ne nostros contemnas quia dixisti. O Catulle:si græcos respiciamus summi bominis est si nostros nō esse opus oratoris. Tibi dico non esse contemnēdos nostros quin græcos quoq; in eo numero habeas nam quemadmodum prisci scriptores latini rudes fuerunt:itidem etiaꝫ in græcis scriptorib⁹ reperies. Sic videlicet nil artificiose nil elaborate. Vt noster Cato:princeps portiæ familiæ qui de originibus romanis libros scripsit:in quibus magna pars bistoriarum continebatur:

Vt pictor vt Piso Hi omnes vetustissimi fuerunt bistoriæ scriptores:quorum testimonio frequentertur Liuius. Annalium confectio id est nibil aliud erat: q̄ explicatio rerum singulis annis gestarum vbi nullæ rationes continebantur:nec orationes arte habitæ:bas græci vocant.namo græce:latine tempus:vel annus est. Inde id est annales. Gellius libro quinto.noct.art.bystoriam ab annalibus:ita quorundam testimonio differre facit:quod quum vtriusq; sit rerū gestarum narratio.earum tamen proprie rerum sit bistoria:quibus gerendis interfuit is qui narret. Annales vero esse:quū res gestæ plurium annorū obseruatio cuiusq; anni ordine. deinceps componuntur.

Sed clarius ea differentia concipitur ex Libro. Sempronii. Asellionis primo ostendentis: quid inter Annales:& res gestas intersit. Verum inter eos inquit qui annales relinquere voluissent & eos q res gestas:a Romanis perscribere conati:essent omnium rerum boc interfuit.

ex artificio res iste p̄cepta nō querūt. Plane inqt Catullus assentior. Age vero inqt Antoni⁹:q̄lis oratoris: & quāti bois in dicēdo putas esse bistoriam scribere: si vt græcis scripserūt:sūmi inqt Catullus si vt nostri: nibil opus est oratore satis ē nō esse mēdacē. Atq; ne nostros contēnas inqt Antonius:græci ipsi sic initio scriptarūt: vt noster Cato:vt Pictor: vt Piso. Erat.n.bistoria nil aliud:nisi annalium cōfectio: cuius rei memoriæq; publicę retinēde causa:ab initio rerū romanaꝝ vsq; ad P.Mutium pōtificē maximū :res omēs singulorū annoꝝ mādabat lr̄is: pōtifex maximus effere

Annales libri tm̃mō quod factū quoquo anno gestūue sit demōstrabant. Nobis non satis esse video qđ factū eēt id ꝓnunciare sed & quo cōsilio quaq; rōne gesta essent: & infra Aselius. Naz neq; alacriores ad remp. defendendā: neq; segniores ad rem perperā faciundā annales libri cōmonere quicq; possunt. Cuius rei: Vis cognoscere ita esse: q̄ in scribenda historia nihil aliud requirebaē: cōpræbēdere possumus qz boc officium scribendi maximi pontificis fuit postea vero diligentius scriptum est. Cuius rei. s. annaliū

Memoriæ retinendæ causa. id ē rerum publicarum. Ab initio: id est ab vrbe cōdita: ex quo res romanæ græci cœptæ sunt. Adiunt. Ad. C. Mutiū. Nam a. C. Mutio cœperunt esse diligentiores in scribendis historiis Res omnes singulorū annorum: declarat qđ sint annales. Efferebat: pro proferebat: vt Virgilius Cestus pater extulit equos

In album: album ꝓprie dicitur tabula vbi populi Romani scribebātur actiōes.

Proponebat. id est in publicum proferebat: vt omnibus qui eam legere vellēt pateret. Domi. scilicet pontificis. Cognoscendi. s. res gestas litteris demandatas. Hanc similitudinem scribendi Declarat quid dixerit maximi: qa nihilo expolitiores fuerunt vetustissimi græcorū scriptores. Nam & ipsi tantūmodo memoriæ mandabant historias: nec maiori arte scribebant. Hanc. s. pontificū. Ornamentis. id est exornationibus verborz & sententiarum. Monumenta: historias: vt Virgilius. Tum genitor voluens veterum monumenta. id est historias.

Hominum. i. a quib⁹ res gestæ fuissent vt a Scipione contra Hannibalē. Temporū: quādo gesta sunt. i. quibus consulibus tunc existentibus. Locorum: vbi res gestæ sint. an in italia an in aphrica: vt Scipio in Aphrica bellum gessit. Rerū gestarum. scilicet qui gestum sit. Itaq; redit ad propositum: vt ostendat nihilo laudabiliores græcos fuisse scriptores q̄s

batq; in albū: & ꝓponebat tabulā domi: ptās vt eēt ppl'o cognoscēdi: biq; nunc annales maximi noiantē. Hāc silitudinē scribēdi multi secuti sunt: qui sine vllis ornamētis monumēta solum tēporz boim. locorz. gestarūq; rerū reliquerūt. Itaq; q̄lis apd greços Pherecydes. Hellanicus acesilas fuit aliiq; ꝓmulti. Talis nr̄ Cato: & pictor: & piso: q neq; tenēt qb⁹reb⁹ ornet̄ oro. Mō. n. buc ista sūt iportata: & dū itelligat̄ qd dicāt: vnā dicēdi laudē putāt esse breuitatē. Paululū se erexit & addidit historię maiorē sonū vocis vir optim⁹ Crassi familiaris antipr̄: ceteroz ñ exornatores: sz tātūmō narratores fuerī. Est inqt Catullus vt dicis: sz ipe iste Celi⁹ neq; distinxit historiā varietate locorz neq; verborz collocatiōe: & tractu oronis leni: & æq̄bili ꝓpoliuit illd op⁹: sz vt bō neq; doct⁹: neq; maxime aptus ad dicēdū: sicut potuit dolauit: vicit tm̃: vt dicis supiores. Minime mirū inqt Antonius: si ista res adhuc nr̄a līgua illustrata nō ē nēo em̃ studet eloquētię nostroz boim: nisi vt ī causis

romanos. Pherecydes: Syrius fuit: Basis filius: pittacię auditor: ac pythagoræ ꝑceptor. primus omniu⁊ de natura: & dis apud græcos tradidit & primus (vt Cicero in quæstionib⁹ Tusculanis scribit) animos hominum sempiternos asseruit. Idem teste Pli. lib. xii. natura. histo. Prosam orationem primus condidit. tempore Cyri regis floruit regnante Tullio hostilio Hellanicus &. Vsilas: bi apud græcos prisci historiarum scriptores fuerunt: sicut apud nos Cato: Piso: & Fabius pictor. Qui neq; nedum ipi potuerunt ex arte loqui. sed nec artem quidē tenuerunt. i. nesciebant quibus rebus ornetur oratio. Modo enim buc ista sint importata: dūmodo inquit ad banc ætatem nostram memoria rerum gestarū referatur: nihil præterea requirunt & nihil aliud laudandum putant præter breuitatem. Importata: quasi quodammō videtur modū illum borridiorem imitari dummodo ad banc ætatem facta ista veterum referantur vt cognosci possint satis habent: Importata relata. Huc ad banc ætatem. Paululum se erexit. i. post. C. Scæuolā historiam scribere cœpit Celius antipater: qui paulum altius scribendæ historiæ stilum euexit. Paululū. id est ad altiorem stilum se euexit & continuo dedarat dicens. Maiorem sonu⁊. id est grandiorem dicendi characterem. Cæterum ante Cælium antipatrem non fuerunt exornationes: quia satis habebant dūmodo rem gestam narrarent. Est inquit Catullus: Respondet Antonio Catulus dicens. Assentior tibi sed tamen nec iste de quo loqueris: omnia consecutus est in scribenda historia quæ requiruntur. Distinxit: variauit. Varietate locorum: quia regiones describendæ sunt ei qui historiaz coponit vt chorographiæ non sit ignarus Varietatæ: descriptione regionū. Verborū collocatione id ē in compositione quā compositionē verba apte locata conficiūt id ē illam dignitatē orationis quā compositionē appellāt.

Tractu id ē tenore quodā dicēdi trāslatione sumpta a filante namvt mulier filū trahit ita atiem scriptor tenore quodā deducit ea quæ scribēdo ꝓsequit̄ vt Cicero in Lælio. Alium quoddā filum oronis tuæ expectamus. Leni: & æquabili id est tenui: & vniformi ac simplici. Perpoliuit: translatio sumpta est a fabro qui opus suum primo fabricatur: deinde politius reddit. Doctus ad scientiam. Neq; aptus id ē eloquens. Dolauit translatio iterū a fabris quū ipsi etiam materiaz asperitates explanāt: edolare dicūt̄ eo ꝟbo vsi sunt antiq; scriptores vt Varro. Nūquid librū nō edolem ꝑ edolabo qa post edolationē sequi

tur expolitio. Supiores.ſ.biſtoriæ ſcriptores vt Catonē pictorē & piſonē. Miníme mirū ingt.Reſpō det Anto.Miníme ē mirandū:ſi nōdū tpibus ſuis rom:ni ſcriptores oēs nūeros ſūt conſecuti ꝓpterea ꝙ romanoꝝ nemo eloquētiā diſcebat:niſi vt i foro cauſas agere poſſet. Ac vero græci ſtudioſiſſimi fuerunt iidem & ocioſi. Miníme mirū:qa res ipa nō valde a nūis tractata fuit. Iſta res.ſ.ſcribēdi biſtorias. Nīa ſcz romana. Nemo.n.ſtudet eloquētiæ. niſi q̄tenus cauſas in foro tractare poſſit. In cauſis atq; foro.i. in cauſis forenſib⁹. Eluceat.i.clarior euadat in forenſib⁹ cauſis tractādis. Apud græcos aūt ſed apud græcos nō ita multi.n.viri p̄ſtantiſſimi ꝙ eloquētia cæteros anteibāt:ſe ab admini ſtratione reipūb.ſeparārūt:& ſe totos ad ſcribendū biſtorias applicuerūt. Res illuſtres.i.politias ſcribere vt de re militari:de oīi adminiſtratione ciuitat⁹:& de cæteris mēoratu dignis ac diſciplina viuendi. Nāq; & Herodotū: ꝙ ita ſit græcos a reb⁹ciuilib⁹ oino remotos biſtoriā ſcribendā ſuſcæpiſſe :ꝓbari p̄t.nā Herodotus maxim⁹ in biſtoria ſcribēda nūq; cauſas i foro tractauit:ē aūt teſtimonio Quintiliani dulcis cādidus & fuſus.Scripſitq; biſtoriā vt Pli.refert.xii. naturalis hiſto. annovrbis romæ.ccc.x. Princeps.id ē primus:vt Virgi. princeps ardentē cōie cit lāpada turn⁹.i.primus. Accæpimus intellexim⁹ Tāta eloquētia.ſ.Herodoti. Q̄tū ego hoc dixit reſpiciēs ad illud qđ vbiq; vult videt. Anto.nō valde lr̄is græcis erudit⁹ eē. Poſt illū.ſ.tpe & nō dignitate nā Quintilian⁹ Hūc Herodoto anponendū cenſet:fuit em̄ eodē teſte dēſus & breuis ac ſp ſibi inſtans:cōparat⁹q; Saluſtio:quēadmodū.Herodoto Liui⁹: exquo ſequit⁹ Saluſtiū Liuio eē meliorē Dicēdi artificio:videl⁹ ꝓceptione dicēdi ſecundū ꝓcepta rbetorice artis. Dicendi artificio:ꝓpter narrādi cōmoditatē. Ita creber ꝓpter concionu⁹ ſubtilitatē: quia nemo vnq; artificioſi⁹ſcripſit cōtiones ꝙ Tbucydides. Frequētia.i. vt q̄t v̄ba:tot ſentētias ip̄ius oratio cōtineat. Conſequat:adæquet. Preſſus verbis:nō potuiſſet melius exprimere:ita aptus & p̄ſſus.i.ita elegās & ſubtilis:Ci.de officiis: pulchritudo corpis apta cōpoſitiōe mēbroꝝ.i.elegāti. Idē i bortēſio.Quis aūt te:aut i diffiniēdis explicādiſq; ſnis p̄ſſior.i.ſubtilior. Atq;q̄uis tm̄ dicēdo valuerit:tm̄ nec ipe qđē cās ægiſſe legit⁹. In repu.fortaſſe min⁹ mir⁹ ē d herodoto ꝙ nūq; reip. adminiſtrationē geſſerit.nec cās ægerit. At vero d Tbucydide mirū ē ꝙ rēp. geſſit ſicut ipſe ſcripſit ga p̄fectus claſſis miſſus ē aduerſus Thracas. Et bos libros:nā quū biſtoriā Peloponneſiaci belli ſcripſit tbucydides exulabat lacedæmone. A repu.remot⁹.i.quū eēt i exiliū pulſus Id qđ optio:& dicere audēt optime oīm geſſiſſe rēp. Athenas vn oēs ferme optimi i exiliū pulſi ſūt. Id qđ optio cuiq;: ꝓpter exoſtraciſmō i.decē annoꝝ relegat⁹nē:legim⁹.n apud Plutarchū oēs ferme q̄s opes libertati obſturæ videbant⁹ a ppl'o Atheniēſi exoſtracizātos.i.ad tp̄s i exiliū miſſos:ſicut Alcibiades:ſicut Temiſtocles:ariſtides: ꝙ ꝓpter inocētiā iuſt⁹cognoiat⁹ē. Nā exoſtraciſm⁹dicebat⁹ ab obſtraco:qđ latine dici p̄t teſta.nā i oſtrac⁹.i.teſtis noia eoꝝ ꝙ relegādi a ppl'o videbāt⁹ iſcribi cōſuetū erat:& erat ſuffragii gen⁹: Vn legit⁹ i exoſtraciſmo Ariſtidæ:quū iuxta eū q̄dā ruſtic⁹ illiterat⁹ ſederet:ipi Ariſtidi teſtā dediſſe:vt nomē ſuū iſcriberet: Admiratus ariſtide.iterrogauit:nūqd iſtū cognoſceret.miníme inqt:ſed qa cæteri ita ſentiūt: ego quoq; ita cenſeo eē cū damnandū. Philiſtus:qui & ipe egregiā ſcripſit biſtoriā.& ꝓximus a Tbucydide fuit. Dyoni ſi familiariſſimus a quo ociū cōſecutus erat.ita vt oīm tempus in ſcribenda hyſtoria conſumere potuerit

Poſtea vero poſt hunc philiſtum ſyracuſanum ſecuti ſunt Theopōpus & Ephorus iſocratis diſcipuli.

Officina.id eſt ex ſchola. Theopompus.is tragicus fuit & orator vt teſtatur Gellius.lib.noct.at.x.

Cauſas omnino nunq;.id eſt nunq; ad cauſas agendas ſe contulerunt: Princeps Xenophon nā Xenophon primus philoſophorum omnium ſcripſit biſtoriam.Hic primo quidem apologiam.id eſt excuſationē Socratis præceptoris ſui damnati ſcripſit.deinde de arte equitandi.De arte venandi.De lacedæmonum

atq; in foro eluceat. Apud græcos aūt eloquētiſſimi boies remoti a cauſis forēſib⁹ quū ad cæteras res illuſtres:tū ad ſcribēda biſtoriā maxime ſe applicauerūt. nāq; & Herodotū illū:ꝙ princeps genus hoc ornauit i cauſis nihil oīo verſatū eē accæpim⁹: Atq; tāta ē eloquētia vt me qdē quātū ego græce ſcripta itelligere poſſum:magnope delectet & poſt illū Thucydides oīs dicēdi artificio: mea ſnīa facile vincit:qui ita ē creber rerū frequētia: vt verboꝝ ꝓpe nūerū ſnīaꝝ numero ſeq̄tur. Ita poro verbis eſt apt⁹ & p̄ſſus: vt neſcias vtꝝ res oſone:an verba ſentētiis illuſtrent. Atq; ne būc qdē ꝙꝙ in rep.verſat⁹: ex numero accæpim⁹ eorū ꝙ cās dictaꝝ:et hos libros tū ſcripſiſſe dr̄ quū a rep. remot⁹:atq; id qđ optimo cuiq; athenis accidere ſolitū ē:in exiliū pulſus eēt. Huc cōſecut⁹ ē Syracuſius Philiſtus:ꝙ quū Dyoniſii tyrāni familiariſſim⁹ eēt: ociū ſuū cōſūpſit ſcribēdo: maxieq; thucydidē ē:ſicut mihi vr̄ imitatus. Poſtea vero ꝙ ſi ex clariſſima rhetor⁹ officina duo p̄ſtantes ingenio Theopōp⁹ & Ephorus Socrate magro ipulſi:ſe ad biſtoriā cōtulerūt cauſas oīno nūq; attigerūt. Deniq; etiam aphia ꝓfectus priceps Xenophō Socraticus ille poſt ab ariſtotele Caliſthenes co

pollitia: de repu. Atheniensiū: & ā educatione Cyri: cui oēm disciplinā optimi imperatoris attribuit. qui liber scriptus ē nō ad veritatē sed ad exemplū. Illꝫ: emphasim facit: ac si dicer et magn⁹ ille. Calisthenes q Aristotelis discipul⁹ fuit: & illi necessitudine ex materna stirpe cōiunctus quū ad Alexandrū ab aristote missus fuisset q̄si bermolai cōiurationis auctor ab Alexandro interfect⁹ ē: de hoc plura Iustin⁹. li. xv. Scripsit aūt & gesta Alexādri. & bellū troicū. Et hic. s. Calisthenes. Rhetorico pene more. i. fm p̄cepta rhetorice artis. Leuiore sono. i. vsus ē humiliori stilo dicēdi. nā stilus siue character. Xenophont⁹ magis philosophicus est q̄ historicus. Illū impetū: quē calisthenes hr̄e videt. Minim⁹ natu. i. iunior. Timæus: q thebanū bellū scripsit: qđ Cicero idicat i epl̄a: quā ad. L. Lucciū scripsit. Quātū iudicare possū. i. quantū quidē iudicio meo consequi possum. Et rerū copia & sniaꝝ. i. q nō solū multarū: sed etiā variarū rerū sententiā teneret. Nō ipolit⁹. i. ppolit⁹ ornatu oīs Liptote ē. Nullū vsū: qa nūq̄ i foro causas tractauit. Hæc quū ille interponit alioꝝ fmonē delectatiōis causa ne vni⁹ ppetua: & longa nimis oīo fastidiū pariat. Quid ē iquit: qđ audiuim⁹ ab antonio disputāte. Vbi sūt q Antoniū ac si diceret: magnope fallāt: & cum admiratiōe q̄dā locut⁹ ē: q videlicet tāta copia antonius ā historiis græcis disputasset: quū tn̄ fecisset ad id tp̄s bāc oibus opinionē: se lr̄aꝝ græcarū exptem esse.

Quā sciēter: vt qui vim atq̄ virtutem eorū itelligeret. Quot historicos. Hic facile oēdit: se nō ignarū eē sed eruditissimū quū tot nominauerit historicos græcos

Proprie: q ꝓprietatē eorū explicauerit

Id mehercule inquit: Cæsar Catulo rn̄det: dicēs Se quidē admirari: q tā diligēter: tā ꝓbe de historiis scribēdis Antonius disputauerit: & aliā sibi dēpta admiratione m̄lto maiorē q̄ quū antea hæc Antoni⁹ ignorare videret: tātā ide dicendi facultatē haberet. Id mehercule: Sensus ē. id ꝯ inquit admirās: q disputatione sua se rarū grecaꝝ eruditissimū eē oīdit. Jā desino admirari. ac si dicat: quum ego id admirer: qđ de scriptorib⁹ græcis tāta scia disputauit: illa mihi: q̄ multo maior erat: sublata nunc ē admiratio: quonā modo litterarū græcarū ignarus hæc dicendo consequi posset.

Hæc. s. quæ a græcis didicit. Atqui Cattule: Respondet antonius dicens: O Cattule: ꝓ verbis tuis ego videor magna adiumenta ex lectione librorum græcorū cœpisse ad ornatum orationis sed nō est ita neq̄ enim bos libros græcos legere soleo: vt locupletiorem orationē reddam: sed oblectationis causa.

Vtilitatē: sicuti tu putas. Aucupans: id est latenter vendicans. Vtilitatē vt ex lectione librorū græcorū ornatior mea reddatur oratio. Quum est ociū: id ē quū mihi datur tempus vacuū a rebus gerendis. Quid ergo. Quid est diceret aliquis o antoni. q tn̄ in dicēdo valeas & orationē tuā variis distinctam coloribus pronuncies. Fatebor. s. fieri: & similitudine ostendit: quid or[illegible]et orationem suam. Quēadmodum inquit est quū in sole ambulo nō vt colorer: sed vt calefaciam & col[illegible]rer: tn̄ ita bos libros græcos lego. non vt ornet oīo & ornatur tn̄ qđ natura poti⁹ q̄ voluptate mea efficit. Ad missenum. id est lego in agris nō in vrbe: quia vsq̄ adeo rebus gerendis occupatus sum. Missenus mons campaniæ sic appellatus a Misseno comite Aeneæ: ibi sepulto. vt Virg. Qui nūc miss⁹ ab illo dicit. Cantu: suauitate dicēdi. Sed ne latius. Sed nollem nos existimare: me vim dicēdi intelligere. quæ in bis libris inest tantūmodo intelligo supficiem. nec aliud p̄terea requiro. nisi vt intelligam id quod ipi qui scripserunt intelligi voluerūt. Sed ne hoc latius patere videat. Fortasse credit⁹ me bos libros itelligere accurati⁹: ac subtili⁹ q̄ artificio scripti sūt. sed erratis ga tantū eoꝝ supficiem itelligo. quēadmodū voluerūt: q scripserūt: vt historiæ intelligerent. In philosophos vero. Sed si forte libros græcos qui de phia scripti sūt. in manib⁹ accepero quod plerūq̄ facio deceptus titulo librorū q quū facilis sit ita etiā reliq̄ eē credo. sed quū ad legēdū

venio nec verbum vllum quidē intelligo. In pbilosopbos nostros.o Cæsar & Catulle: quos cōstat fuisse eruditissimos līs græcis. Indicibus.i. p̄scriptionib? & titulis. Indices p̄scriptiones: & tituli librorū: q̄ indicāt de q̄ disputandū sit. Nullū: qa pbia ꝓrsus mihi incognita ē. Angustis & cōcisis disputatiōib?: .i. subtilib? & breuib? disputationib?: & ꝓpterea obscur?. Illigati intricati Poetas omīno: de poetis nihil ē q̄d admirationē faciam?. nā mihi nō videnē græca lingua: sed alia quodāmō locutos fuisse: bocideo dicit: qa poete græci oib? linguis vtunt: ꝓut stilo suo cōmodius ee vī: biada: attica dorica: æolica: & cōmuni siquis quæreret: quæ nā ē lingua pœtica

Lingua poetica e oib? linguis vti prout cōmodū erit. Quī bis. s. bistoric & oratorib?: qui itelligi voluerunt. Qui res gestas: sicuti multos noiauit. Aut oone sicuti Socrates. Nobis. s. mediocribus

Sed illuc redeo: Nūc redit ad bistorias dicēs: incertū eē bistoria plus ne adiumēti oratorib? afferat: an varietate an q̄ copiose scripta sit. Munus q̄tū vtilitatis ex bistoria cōsequaē orator. An flumine. i. copia & abundātia. Et varietate: quia bistoria nō solū multis sed etiam variis istructa sit necesse ē. Sensus ē: Historicos video nulla a rbetorib? p̄cepta sumere scribēd.: quī tamē ipa p̄cepta oībus cognita sint: sed sicut videm? inquit nulla scribēdæ bistoriæ p̄cepta: adbibēda & redit ad illud: nō oia quæ ornate dicēda sūt: ad rbetoricæ artis p̄cepta referenda eē. Neq̄ eam reperio separatim q̄ aliquod genus: quod sit ꝓpriū: adbibeatur scribendæ bistoriæ. Instructam munitam. Separatim: proprie ab alīs p̄ceptis. Sita añ oculos: obiectioni respōdet. id ē p̄cepta ita manifesta. vt ab omnibus perspici possint & ostendit ea q̄ sunt ꝓpria scribēdæ bistoriæ: nulla eē rbetoricæ artis. Nam quis. Hæc nō p̄cipiunē i arte rbetorica: quia rbetores p̄cipiūt: vt nō vera dicamus: sed verisimilia & fm vulgi opinionē loq̄mur. Nequid falsi. i. vt nihil a veritate discedat. Nequid vere tacere: qa potest aliquis non dicere falsum: sed nec tacere veritatem: necesse eī est vt quēadmodū falsa nō dicit. ita vera non taceat. Nequa suspitio gratiæ i. q̄d Cicero. L. Lucero scribit videlicet gratiā illam qua te nō magis potuisse affici demōstras: q̄ Hercul-m Xenopbontiū illū a voluptate sed me tibi vehemētius cōmēdabit: ne aspernare: amoriq̄ nro plusculū etiā: q̄ cōcedat veritas largiare. dicit eī bistoricū seruare oportere. ne cuiusq̄ gratia aut odio a veritate discedat. Neq̄ simultatis. Nec ita scribat: vt suspicenē legētes ad gratiā potius: q̄ ad veritatē locutum fuisse. Simultatis: q̄ simultate aliqua motus non dixerit veritatem. Omnibus qui bystoriam scribunt. Ipsa autem: ac si diceret: bæc sunt quædam q̄si p̄cepta. q̄ in bistoria scribenda sunt seruāda: & tamē non videmus in rbetorica arte contineri. Exædificatio. i. compositio & tractatio bistoriæ: & quasi fabricatio. & est reciproca translatio componere: & ædificare: nam ꝓprium est orationis componere ædificare ædium: & tamen componi ædes: & orationis ædificari reciprocæ translationes sunt quæ ita inter se habent: vt inuicem alia ꝓ alia ponatur: vt exædificatur oratio id est componitur: & econuerso: componitur ædis. id ē ædificatur: vt Virgi. Quā tuta possis vrbem componere terra: id est ædificatæ. In rebus. s. gestis. Verbis: quibus gesta scribunē: quia nō solum præstantiū virorum facta: verum etiā verba memoriæ tradunt: vt Thucydides: qui ostendit difficilimum esse: non solum digerere ordinibus: & temporibus: sed etiam verbis quæ dicta sunt. Rerum ratio: & quia dixit in verbis & in rebus. Primo ostēdit: quisnā rer̄ scribendar̄ ordo sit seruādus in bystoria. duo p̄cipue: ordo tpm: & descriptio regionū. i. vt intelligi possit & vbi quæq̄ res gesta fuerit: & qn̄: videlicet quib? cōsulibus. vbi an ī bispania an in italia. an in macedonia. Vult etiā: ecce quō manifeste docet boc loco Antonius: quæ in bistoria scribenda reqrebanē: & tamen nō contineri in p̄ceptis rbetoricæ artis: neq̄ omnia: quæ ornate dicenda sunt ad rbetoricæ facultatis præcepta transferri debere. Magnis memoriaq̄ Optimum sequitur ordinē: sicut bocidē Sallustius ostendit: nam priusq̄ inquit facias opus est consulis: Vbi consulueris: mature opus est facto bistoria ē: in q̄ res magnæ memoratuq̄ digne continenē: & vnū sequiē ex altero: naz qa magnæ sunt: iō me

cis quæ ipsi qui scripserunt voluerunt a vulgo intelligi. In philosophos vestros siquādo incidi. de ceptus indicibus librorum: qui sunt fere inscripti de rebus notis & illustribus: de virtute: de iustitia: de honestate: de voluptate verbū prorsus nullum intelligo ita sunt angustis et concisis disputationibus illigati. Poetas omīno quasi aliena quadam lingua locutos nō conor attingere: quū bis me (vt dixi) oblecto qui res gestas aut q orationes scripserūt suas: aut qui ita loquunē vt videantur voluisse nobis qui nō sumus eruditissimi esse familiares. Sed illuc redeo: videtis ne quātuz munus sit oratoris bistoria. Haud scio. an flumīe orationis: & varietate maximum: neq̄ tamen eam reperio vsquam separatim instructam rbetorū p̄ceptis: sita sunt em̄ ante oculos: nam quis nescit primam esse bistorię legē: nequid falsi dicere audeat deinde. nequid veri tacere audeat: nequa suspitio gratię sit in scribēdo: nequa simultatis bęc: scilicet fundamēta nota sunt oibus. Ipsa aūt exedificatio posita est in rebus et verbis. Rerum ratio ordinē tempoz̄ desiderat: regionū descriptionē vult etiā

moriæ digne. Cōsilia qa añ ꝙ facias primū opus ē cōsulto. Acta qa vbi cōsuleris mature op⁹ est facto. Euēt⁹ nā primo agiē deinde actionē sequiē eu ꝗt⁹. De cōsiliis recte dicit nā si hoc ordine scribēda ē bistoria eoꝝ de quib⁹ tractaē: vt primo qñ deinde vbi q qꝫ gesta fuerint describaē nō satis ē scriptorē bistoriarū cōsilia dicere ei⁹: de q res gestas scribere suscepit: nisi cōsilia ipsi⁹ vel laudet q laudāda sunt: vel vituperet q vituperāda. Significari. a scriptorib⁹. In rebus gestis ꝛctū sit qđ ptinet ad scdam ptē ordinis scribēde bistorie. Quō ad rōnē & cōsiliū agēdi ptinet. Vult. s. bistoria vt explicēt cāæ oim casuū oim rōnū & oim temeritatū. Vel cas⁹ nibil oino ptermisit quicqd eī euenit: vel casu accidit vel rōne geriē vel temeritate admittiē. Vel sapiæ q cōsilio illud gestū fuerit. Euentus qui subterfugi potuisset.

quoniam tamen in rebus magnis memoriaqꝫ dignis: cōsilia primum deinde acta postea euentus expectantur: & de cōsiliis significari: qd scriptor probet: & in rebus gestis declarari nō soluꝫ quid actum aut dictum sit sed etiā quę & quō de euentu dicatur: vt causæ explicentur omnes vel casus: vel sapientiæ vel temeritatis hominūqꝫ ipsorum nō solum res gestæ sed etiam qui fama ac nomine excellat: de cuiusqꝫ natura atqꝫ vita: verborum autem ratio: & genus orationis fusum atqꝫ tractum & cum lenitate quadam æquabiliter profluens: sine hac iudiciali asperitate. & sine sententiarum forensibus aculeis prosequēdum est. Harum tot tārumqꝫ rerum videtis ne vlla esse præcepta quæ in artibus rbetorum reperiātur: in eodem silentio multa alia oratorum officia tacuerunt: cohortationes cōsolatiōes præcepta admonita quæ tractanda sunt omnia disertissime: sed locuꝫ suum in illis artibus quæ tradite sunt habent nullum. Atqꝫ in hoc genere illa quoqꝫ est infinita silua: quod oratori plæriqꝫ vt etiam Crassus ostendit duo genera ad dicendū dederūt. Vnde decreta definitaqꝫ causa: quales sunt quæ in litibus. quæ in deliberatiōibus versanē: addat siqs volet etiā laudatio

Res gestæ qa multa in bistoria tractāē quæ nō solū ad acta verūetiā advitā & fāmā eoꝝ qui laudanē: ptinēt hoc videm⁹ fieri ab bistoricis & a. T. Li. & a Salustio vt laudenē qui laudādi sunt & cōtrario qui vituperandi vituperenē. Verborū aūt rō. Et quū diuideret in duas ptes bistoriæ cōpositionē in re & in verba: post ꝙ oñdit quid seruandū sit in rebus nūc oñdit quid in verbis seruari debeat. Rō & genus. i. cōpositio. Fusum planū sine asperitate vlla translatio a fuso metallo: qđ quū fudiē planū est æquū: Tractū iuge atqꝫ cōtinuū vt Vir. Tractūqꝫ susurrāt

Lenitate suauitate. Aequabiliter: naꝫ qđ fusum est æq̄bilitatē habet. Solēt em̄ quēadmodū bistorici: vt cū aliquid implicite dixerint explicite dicant sicut dicit hoc loco. Tractū cū æq̄bilitate. Iudiciali aspitate. i. sine acerbitate accusādi Q đ forensiū aculeis. i. sine vehemētia obiurgandi qđ in iudiciali genere tractatur & vtrūqꝫ sine vehemētia & acerbitate fieri idē dicit. Sine sniaꝫ. i. sine vehemētia accusandi: nā in forēsibus causis sicut videtur plerumqꝫ mordenē aduersarii vt in odiū adducanē. Aculeis quēadmodū aculeis: & stimulis apes vehementer nocent ita etiā pleriſqꝫ in causis aduersarii aduersarios mordēt quū eorū vitiū vituperēt. Harū tot tantarū & ita plane cognoscis quō antonius conclusit: qđ ab initio ꝓposuerat multa esse oratori dicēda quæ nō indigēt rbetoricæ facultatis ꝓceptis. Tot numero. Tantarū magnitudine. In eodē silentio. s. ꝓceptorū rbetoricæ arte videmus multa tacerī q in ꝓceptis rbetoricæ cōtineanē. Cohortatōes ad virtutē: Consolatōes doloris. Præcepta bñ viuēdi. Admonita bñ instituēdi. Cohortatōes vt impatoris ad milites. Consolatōes vt amici ad amicum. Præcepta pbi ad discipulos. Admonita vt sapiētis ad vulgus. Suū ꝓpriū. Illis artibus. s. rbetoricæ facultatis.

Atqꝫ in hoc genere. Nunc redit ad illud qđ ab initio dixit: quū cæteros artis scriptores tum Crassum etiā materiā oēm in duas ptes diuidere in certā & infinitā banc græci tbesim. i. positā circūstantiis appellāt illā vero bypotesim. i. circūstātiis inuolutā & dicit banc duplicē qōnē informa. duobus generibus causarū quia sicuti in hac disputatōe sua vidimus hæc est antonii sniа: aut iudiciale deliberatiuū sit tm̄mō tertiū vero demōstratiuū nullū locū habeat quia duci possit ex aliis generibus. In hoc genere. s. facultatis rbetoricæ. Illa q̄s est infinita silua. i. inexplicabilis materia quā græci vocāt .i. siluā. Infinita. i. qō infinita: quæ nec locis nec rebus diffinieē sed vaga qđāmō & libera ac late patēs est sicut Ci. paulo post declarabit. Duo genera. i. duplicē qōnē. De certa: Aduertendū est: ꝙ no possumus dicere qōnē infinitā causæ nā simulac dixeris cām cōtinuo psonā & rem includis. Cā em̄ est alicuius rei: res agiē: agiē aūt a pſona: res igiē nō pōt sine actōe pſonaꝝ: nā vnaquæqꝫ cā est rerū: res aūt agiē: igiē simulac cā ꝓposueris: rem certā includis: q̄ vna est e circūstātiis. Definitaqꝫ. j. qōne bæ qōnes finitæ hoc est qōnes finite causæ: formanē duabus ſpēbus. s. & specie iuridiciali & spē deliberatiua: id em̄ est qđ sentit antonius: nā quū dixit quales sint q in litibus versanē significat speciē iuridicialē in deliberationibus significat spēm deliberatiuam. Addat videlicet huius rbetoricæ artis scriptoris: cuius rōnes supius oñderim: cur mihi

duæ ſpecies videant. Addat etiã ſiquis volet deliberatiuã terciã. Oẽs ſcriptores rhetoricæ artis. Appellat. ſ. genus infinitũ a diuiſione generũ tñ nemo eſt eorũ qui de hoc p̃cepta dederit. Sine tpe ſine bis duabus circũſtantiis quia vbi nõ ſinit hæc duo qõ dñ infinita. Hoc qd & q̃tũ. Quũ dicũt infinitũ genus ſiue qõnẽ: dicũt quidẽ ſed nõ diffinũt quantũ ſit. i. huius generis infiniti neq; naturã neq; magnitudinẽ intelligere videnẽ. Si eñ eſt oratoris vere inquã nõ videnẽ intelligere: quia ſi intelligerẽt: no dicerent hoc eſſe oratoris ꝓpriũ: nã eſt adeo magnũ vt fieri nõ poſſit vt cõprahẽdaẽ ab oratore p̃t aũt incidere oia quæcũq; ab oĩbus artibus p̃cipiunẽ: ſed hoc nõ videẽ fieri poſſe: vt oẽs artes orator cõpḧendat: igit nõ videtur fieri poſſe: vt quũ in diuiſione ponã nõ intelligãt quid dicãt. Infinite. i. generatim ꝓpoſita ſit ad dicendũ. nã qõ infinita ẽ gñis: qõ finita ſpeciei ſiue indiuidui. Et q̃ta ſit ſolis de mathematicꝯ loq̃ẽ: ga alii dicũt ſolẽ terra maiorẽ: alii minorẽ alii eq̃lẽ. Quæ forma tre itẽ de forma terre diuerſe ſniæ fuere pbõr: nã alii quadratã alii oblongã alii rotũdã eſſe dixerũt. De muſicis vt ſi quæraẽ de ſonis d materia cantilenarũ q̃r triformis eſt natura nã aut a voce editẽ aut flatu aut pulſu. Voce qui canit ore flatu q tibiis pulſu q̃ fidibꝰ cauit. Deniq; bis q & breui cõplectar inquit Antonius bi q dicunt oratores res infinitas tractare oportere nihil aliud agũt niſi vt oratores de quacunq; re oẽ cõnẽ bñe poſſint. Suũ ꝓpriũ

Quæ tpibus & ſonis notæ ſunt. i. vt quũ accuſaẽ qs furti vel cædis: vt verbi gr̃a. Verres accuſaẽ hæc cã nota eſt oĩbus & re & ſona re furti ſona Verres

Foréſibus q̃ in foro tractanẽ vt de controuerſiis iuridicialibus & de qõne cõiecturali & iudiciali & ptibus eius in gbꝰ alius petit alius negat. Notæ cognitæ.

Infinitis genere vt ſupiꝰ poſuit de mathematicis. Nullũ p̃t. i nulla res de qua poſſit bñ oro: excepta erit oratori. Sed ſi illã q̃ ptẽ: primo qdẽ oñdit non eſſe ꝓpriũ oratoris infinitũ genꝰ qõnũ tractare. Nunc autẽ dicit quõ hoc q̃ oratoribus cõcedi poſſit: videlicet vt certa q̃dã diffinitõe termineẽ. Sed ſi illã. Hoc loco declarat antonius q̃le ſit infinitũ hoc genus qõnis qd oratori cõueniat & hæc oĩa de qbus nũc loquiẽ in aliquo rerũ expetẽdarũ aut vitandarũ genere poſita ſunt: ſũt aũt tria aut eorũ quæ ꝓpter ſe: aut eorũ quæ ꝓpter aliud aut eor ũquæ ꝓpter vtrã q̃. Primũ genus ꝓpter ſe nullũ vtilitate extrinſecus quæſita ſed qã nos ſua vi atq; natura alliciat: qd genus iuſticia veritas ſcia. Scdm genus eorũ q̃ ꝓpter aliud expetunẽ: q̃ nõ ꝓpter ſuã vim atq; naturã ſed ꝓpter fructũ nos ducũt ẽ genere ſunt diuitiæ pecuniæ & cætera hmõi q̃ ꝓpter vtilitatẽ expetunẽ. Terciũ genus ex duobus ꝓioribus ꝓmixtũ vt gloria amicicia amplitudo honores &c. Vt nonnulli voluerũt hæc nõ ſolũ dignitatẽ ſua trahũt ſed etiã vtilitatẽ quandã ꝑ ſe gerũt qua magna expetunẽ. Vagam nulla rõne moderatã. Liberã nullis terminis circũſcriptã aut diffinitã. Late patentẽ in oẽs ptes diffuſam

De rebus bonis aut malis expetẽdis genera ſũt rerũ expetẽdarũ ꝓpter ſe: & ꝓpterea ſubiũxit. Aut honeſtũ aut turpiꝰ. Duo gña vitii & virtutis. Expetẽdorũ bonorũ q̃ honeſta ſũt. Malor̃ q̃ turpia ſũt. Vtilibus aut inutilibꝰ. Alia duo genera ponit rerũ ꝓp aliud expetẽdarũ: nã oẽs res vtiles aut inutiles expetunẽ ꝓp aliud: aut fugiũẽ. De iuſticia nũc deſcẽdit ad ſpẽm: & prio de iuſticia dicit q̃ ps vna integralis ẽ virtutis. Nã a virtutis q̃tuor ptes ſũt integrales iuſticia prudẽtia fortitudo: & tẽperãtia. Cõtinẽtia ps eſt tẽperãtie. nã tẽperãtia diuidiẽ i abſtinẽtiã cõtinẽtiã & modeſtiã: Prudẽtia ẽ ps itegralis virtutis eiꝰ pares mẽoria itelligẽtia ꝓuidẽtia. De magnitudie ai referẽ. De liberalitate. Liberalitas etiã cũ fortitudine cõtineẽ: nã liberalitas ps ẽ magnificẽtiæ. De pietate: pietas ẽ ps iuſticie. De amicicia Multi voluerũt eã in eo gñe rerũ q̃ ꝓp ſe: & ꝓp aliud expetũẽ: vt ſupra diximꝰ. Ci. tñ li. de amicicia id ſentit ꝓp ſe & nõ ꝓp aliud expetẽdã. Nã amicicia vera expetẽda ꝓp ſe ẽ vt amiciciæ fructꝰ ſit ipſa beniuolentia ſed ſi ꝓp aliud

nis alterum quod appellant oñs ferre ſcriptores explicat nemo: infinitã generis ſine tẽpore & ſine perſona quæſtionẽ: hoc qd & quãtum ſit quũ dicunt: intelligere mihi non videẽ ſi eñ eſt oratori quæq; res infinite poſita ſit d ea poſſe dicere dicẽdũ erit etiaꝫ & quãta ſit ſolis magnitudo q̃ forma terr̃e d mathematicis de muſicis rebus non poterit qn dicat hoc genere ſuſcepto recuſare. Deniq; bis qui ꝓfitẽtur eẽ ſuũ: non ſolũ d bis cõtrouerſiis quæ tẽporibus & ſonis notæ ſunt hoc ẽ de oñibus foréſibus ſꝫ etiã de generũ infinitis quæſtionibus dicere nullum põt eẽ genus oñonis quod ſit exceptũ ſꝫ ſi illã quoq; partẽ quæſtionuꝫ oratori volumus adiungere vagaꝫ & liberã & late patẽtem vt de rebus bonis aut malis expetẽdis aut fugiẽdis: honeſtis aut turpibus: vtilibus aut inutilibus: de virtute de iuſticia de cõtinẽtia d prudẽtia de magnitudine animi de liberalitate de pietate de amicitia de fide de officio de cæteris virtutibꝰ contrariiſq; vitiis dicẽdum oratori putamꝰ. Itẽq; de republica de impio de re militari d diſciplina ciuitatis: de boĩm moribꝰ aſſumamus eã quoq; partẽ ſed ita vt ſit circũſcripta modicis regionibꝰ æquidẽ omnia quæ ꝓtinent ad vſum ciuium morem hominum: quæ verſantur in conſuetudine vi

expeteret nō esset vera amicicia:nam si amicicia ꝓptervtilitatē expeteret: deficiēte vtilitate deficeret amicicia. De fide ps est iusticiæ.nā fides veritati ꝯuenit quā scimus iusticie.i.iuris naturalis ptē esse. De officio: officiū ad oēs virtutes ptinet quicqd quū virtute geritē officiū est: Nā officiū duplex est: vnū ꝑ fectū qđ nos rectū græci appellāt.nā mediū.i.qđ cur factū fit:rō ꝓbabilis reddi pōt. Itē de repu. cuius cōseruāde rō in potētia & incolumitate cōsistit. De imꝑio cuius officiū mgīatus est. De re milita ri:hoc ꝓpriū est imꝑatoris: De disciplina ciuitatis:censoriæ ptātis est officiū. Censores em̄ cura habent sub optima viuendi disciplina ciues oēs vitā agāt. Modicis.i.moderatis nā modicus animꝰ est moderatus.sic Salu. Animus bella ingēs:domi modicus. Egdē oia. Dixit supius antonius etiā siqs velit infinitū illud qōnis genꝰ oratori atribuere:attribuat: dūmō modicis qbusdā terminis circūscribat. Nūc aūt qbus terminis diffinitē dū sit idē ꝑcipit & oñdit. Dicit em̄ oia q̄ supra dicta sūt bis spaciis circūscribēda esse cēseo q̄tenus orator oīoni suæ inserere possit si forte cōtigerit vt de bis rebus dicēdū sit q̄ versant in cōi boīm sensu: vt de rebꝰ moralibꝰ.nā moralis ꝓbiæ thesis est.i qō infinita. A dvsū ciuiū declarat ipse q̄ versant in vsu ciuiū Per mores em̄ boīm accipiamꝰ ius cōsuetudine. Nā mores dicunt: q̄ in ciuitatibus fieri solēt. In rōe reip. qa rō reip. moribus:& legibꝰ cōtinent. In hac societate ciuili.i.in hac cōione ciuiū. In sensu boi cōi & natura.i.in naturali sensu boīm:at q̄ iudicio. Moribꝰ:in oi rōne videdi q̄ ciuitatibꝰ bñ cōstitutis seruāda est. Si minus vt sepatim. Non inq̄t desiderio: vt orator ciusmodi disputatiōes teneat: sic ꝓbs vt cū de bis rebꝰ interrogatꝰ fuerit ex tpe possit ꝓborū more disputare sed satis erit si eatenꝰ didicerit: vt cū opus fuerit dicere possit. Rñdeat. s. quer ētibꝰ. Intexere:inserere. Prudēter ꝑ q̄litate rei de q̄ agit: vt supiꝰ dixit desuadendū: & dissuadēdo debortādo cōsolādo vitupando:& de cæteris bmōi. Hisce aūt de rebus.s.supradictis:oīa em̄ ad æthicā ptinēt.i.ad ꝓbiam moralē. Iura:capita legū:nam leges sunt spēs iuris. Constituerūt firmarūt vt Ci. in catone maiore:senū cōstituēda est vita.i.cofirmanda:Simpliciter cōmode nō more ꝓborū sed dilucide & ipse declarat. Sine vlla:ad id quod dixit simpliciter. Ieiuna ad id qđ dixit splendide. Simpliciter qui loquit̄ simpliciter nō vtit̄ longo ordine & tenore sniaꝝ:qui plerūq̄ magnitudine sua auditorē cōfundit. Splendide videlicet loquat̄:& nō obscure. Dilucide illud fit qđ in rōnibus sibi inuicē aduersantibus disputat̄. Ieiuna.i.inani & inutili. Nam qui ita disputāt vt rōnes afferāt ꝑ & cōtra easq̄ inter se:boc est alias aliis dissidētis obscurā facit orōnē & boc ꝓpriū ꝓborū ē qui in vtrāq̄ ptē arguūt. Neq̄ sit admiratio & quū multa ꝓposuerit infinita qōne cōtinent: rñdet bis q̄ fortasse dicerēt: qnquidē Antoni dicis infinitā qōnē oratori nōnunq̄ esse tractandā cur nō vis de hac ꝑcepta tradi. Ne qua admiratio.s.audiētibus banc meā oīonē sit tot tantaq̄: q̄t [illegible] ꝑcepta supius ꝓposuerim.

Tot numero. Tantarū magnitudine. Præcepta: sua ipsius qōnis infinite. Statuo sic diffinio. Difficillima videlicet ea q̄ difficultatē habēt. Reliquas. Sic inquit in arte rbetorica censeo sicut in cæteris artibus. Quū em̄ capita rerū ꝓposita fuerint certa quadā rōne distincta nō opus erit de oībus rebus q̄ ad eam ptinebūt ꝑcepta tradere. Ex generibus em̄ ipsis poterimus etiam ad alia quæcūq̄ spālia sint venire. Difficillima principia & capita rerū. Faciliora.s.difficillimis. Reliqua qua sub ipsis generibꝰ cōtinēt̄

Similia.s.generibus ipsis ꝓpositis. Et p silitudinē oñdit: vt inquit in arte pingendi videmus eū q̄ spē bois pingere didicerit: posse etiā cuiuslibet ætatis imaginē pingere: vt quū didicerit speciē viri effingere senioris. vel adultæ ætatis nō est opus vt ediscat pingere formā mulieris etiā a silitudine adulti poterit fingere puerū boc mō dicimus de arte rbetorica. Forme:forma est ꝓprie facies cuiuslibet rei. Aetatis videlicet aut pueri: aut infantis aut iuuenis aut etiā senis. Neq̄ esse piculū etiā statuo boc nō esse piculū si qs taurū aut leonē poterit ꝑstāter formare: idē etiā nō possit multorū animantiū imagines pingere ex silitudine em̄ pingi possunt. Egregie excellenter. Quadrupedibus: vt in equo:& inceruo: & in cæteris

hmõi aiantibus q̃uorũ imagines possunt excellenter pingi. Neq; est quæcũq; ars fuerit:siue grãmatica:siue rbetorica:siue dialectica:nec solũ artibus ad sciam ptinẽtibus.sed etiã de mechanicis:nõ pñt oia p̃cepta tradi:nec calceolarii quidẽ:q quũ vnã aut alterã calceorũ formã discẽti oñderit:ille ex borũ silitu dine multas discet:pari rõne de dictionibus:si vellet oẽs verbi gra dictõis quispiã scriptor artis tradere:infinitũ esset.ob eam rem dixit infinitũ esse.Oẽs em̃ dictões q̃ nunq; dicte sunt:vel dicunt̃:vel dicẽdæ sũt: si quis cõplecti vellet:opus immẽsum atq; infinitũ suscepisse videret. Silr cõfert silitudinẽ ad id qđ intendit: Primarũ:pstantiorũ:& p̃cipuarũ rerũ:vt Vir.Primos iuuenũ tot miserit orco. Et cæterarũ rerũ. Quemadmodũ inquit:qui didicerit:ptiũ oronis: alias esse declinabiles alias indeclinabiles.&vnũ aliq̃d nomen declinare didicerit ita aliud nomen eius silitudine declinare poterit:nõ incõmode imo cõmode & vtiliter. Rõe ad illud respicit: quia alii voluerũt rbetoricã nõ esse artẽ.sed vsum & exercitationẽ dicendi. Qui aut de repu.videlicet audiat sniam in senatu. De ipsis rebus s.priuatis.i.de rebus amicorum. Aut de bis oia quæ tractant̃ aut em̃ ad rempu.aut priuatã:aut ad amicos ptinẽt. Contra quos videlicet accusando.Nemo em̃ poterit pro amico dicere: quin contra aliquẽ dicat. Aut p̃ q̃bus: videlicet defensor. Quũ aliqua videlicet iudices: senatus ppls. Omis em̃ oõ fit:aut in senatu quũ snia dr̃:aut ad iudices quũ accusat̃ vel defendit̃ vel petitur vel negat̃ aut ad pplm.quũ vel concitat̃ aduersus improbos vel lenitur si contra p̃bos exasperatus fuerit. His cõtra q̃s Ostẽdit tm̃modo duo genera causar.s. deliberatiuũ & iudiciale:naz ad iudices vel accusas vel defendis:vel petis:vel negas. Apud senatũ:vel suades vel dissuades:boc facit antbonius vt in snia pñstat tm̃mõ duo genera esse. Statuẽdi.i.iudicandi. De toto:aut rõne aut cõsuetudine. Hunc de toto genere illo reliquarum orationũ.i.de vniuerso rerũ genere

vim adeptus sit: vt eoꝝ mẽtes qui aut de republica aut de ipsis rebus:aut de bis cõtra quos: aut p̃ quibus dicat quũ aliqua statuẽdi potestate audiant ad suum arbitriũ mouere possit hunc de toto illo genere reliquarũ orationũ: non plus quæsiturũ em̃ quid dicat:q polycletum illũ quũ herculẽ fingebat:quẽadmodũ pellẽ aut bydram fingeret: etiã si bac nunq; sperarim facere didicisset. Tum Catullus. Pręclare mibi videris Antoni posuisse ante oculos qđ diserte oporteret eum:q orator eẽt futurus:quid etiã si nõ didicisset ex eo quod didicisset assumeret. Deduxisti em̃ totũ boiem ĩ duo genera solum causarꝝ cætera innumerabilia exercitationi & silitudini reliquisti:sed vide:ne in istis duobus generibus bydra sit & pellis.bercules.et alia opa maiora: ne in illis rebus quas p̃termittis relinquant̃:nõ em̃ mibi minus opis videt̃ deuniuersis generib⁹ rerum quã de singulorꝝ causis ac multo etiam maius de natura deorꝝ. quã de bominum litibus dicere non ẽ ita inquit Antonius dicam em̃ tibi Catulle non tã doctus quã id quod est maius exptus. Omniũ cęterarꝝ rerũ oratio mibi crede:ludus ẽ bomini nõ bebeti neq; inexerci

Non plus quæsiturũ. Qui duo illa genera causarũ optime agere didicerit deliberatiuũ: & iudicialẽ nõ plus quæreret quõ tractet infinitã illam q̃onẽ quã polydetus quũ finxisset berculẽ quærebat quõ pellẽ & bydrẽ fingeret.nã quũ magna didicerit:parua etiã ab eorũ silitudine sciet. Reliquarum oronũ:qua sub neutro duorum generũ cõtinentur. Polydetum. Hunc teste Pli.cõstat fuisse sua ætate statuarium eximiũ Hagriadisq; discipulũ:& quemadmodum Quintilia.tradit:fuit diligẽtia:ac decore supra cæteros. Pellem leonis qua tectus erat Hercules. Nam bercules dicit̃ pellem leonis nęmei bumeris gestasse: Hydram fabula nota est. Quũ bydrã sagittis fixisset cui vno capite succiso tria:aut vt nõnulli volunt septẽ:vel centum pullularẽt:tandem eam igni cõsumpsit. Tum Catullus. Nic Catullus primo quidẽ rñdens antbonio quodãmõ epilogũ facit eorum oim.que antonius in disputatõe sua confirmauerat:deinde obiectionẽ quandã facit:q̃ ea videlicet:qua in q̃one infinita vtinent̃:longe se aliter babeat:q̃ antonius dixerat. Antbonius em̃ dicebat tractari posse ex similitudine generum.quæ in rbetorica tractant̃. At vero Catullus dici ea bis multo maiora esse.vtpote:vbi quærat̃ de virtute:& natura deorum. Præclare:egregie. Posuisse ante oculos.id est explicasse & declarasse. Quid diserte orator oporteret:videlicet duo genera causarum:quibus oratoria omnis materia informet̃:quam voluit esse questionem finitam. Nam infinitam p̃ antonii snia eatenus orator exercere debet: quoad de rebus eiusmodi in oratione sua dicere possit. Assumeret videlicet ex illa questione finita:& duobus generibus:quibus ipsa quæstio informat̃:assumeret: quum esset definita rõne differendum: & simul orante dicenda exponenda narranda exequenda testimonia mandata legatões bystoria cobortatio obiurgatio cõsolatio quæ nulla p̃pria p̃cepta rbetorice babeãt sed ab aliis instruant̃. vt supius dixit Antonius. Deduxisti: Ipse plane explicat:qđ antonius disputauerat dicens. In duo genera in iudiciale & deliberatiuũ. Cætera:vt questionem illam vniuersalem:testimonia: legatorum madata:vt bystoria:vt obiurgatio cobortatio consolatio vt superi⁹ dixit vt de bis rebus ora

. tor sine p̄ceptōe elegant̄er dicere posſit ſilitudine aliorum p̄ceptorum. Sed vide: quasi in ſilitudine pſi ſtit Antonii: qui ſupra dixit quū ostēdere vellet quid oratori faciendū esset: vt ex bis quæ difficilia tra ctare didicisset: posſet et alia: q̄ faciliora essent dicere. Nam ſilitudo bæc fuit antonii: qui imaginē Herculis optime fingeret: nō quasiturū quō pellē formaret: quū fingere herculē difficilius ſit. Pellē aut hydrā: q̄si facliora respectu imaginis herculeæ. Duo genera. ſ. iudiciale: & deliberatiuū. Sed vide bæc duo gene ra ita introducta sunt a te quasi res faciliores: qō illa infinita vbi ea cōtinent̄ q̄ nullis p̄ceptis instituūt̄ q̄si facilior. Sed vide ne id ecōuerso dicen dum ſit: videlicet qōnem illā infinitā: & oia: in quibus nulla p̄cepta rheroricæ tra dunt̄ ſint difficiliora duobus illis gene ribus boc est vide ne ea q̄ tibi faciliora & minora vident̄ cōuerso maiora: & diffici liora dici debeāt. Istis duobus. ſ. iudici ali: & deliberatiuo. Alia opa maiora vi delicet infinita qōne: vbi tractat̄ de reb⁹ honestis: & turpibus: vtilibus & inutili bus. Quas p̄termittis: quasi facillima.

tato neq; cōmuniū litterarū & politioris humani tatis experti: in causarū cōtētionibus: magnū est quoddā opus: atq; haud sciam: an de hūanis ope ribus longe maximū: in qbus vis oratoris plerū q; ab impitis exitu & victoria iudicat̄: vbi adest armatus aduersarius: q̄ sit & feriēdus & repellen dus: vbi sepe is qui rei dñs est: futurus est alienus atq; iratus. aut etiā amicus aduersario: & inimic⁹ tibi est: quum aut docēdus is est: aut dedocēdus: aut reprimēdus: aut incitādus aut oīm rōne ad tē pus. ad causam oīone moderādus: ī quo sæpe be niuolentia ad odiū: odiū autē ad beniuolētiā de ducendum est: qui tanq; machinatione aliqua: tū ad seueritatem. tum ad remissionē animi. tum ad tristiciam. tum ad lęticiam est contorquēdus. om nium sententiarū grauitate. omnium verborum ponderib⁹ est vtendū. Accedatur oportet actio varia: vebemēs plena animi: plena spiritus plena

Non em̄ no minus oratoris negociū esse videt̄ tractare de bis reb⁹ q̄ in dispu tatōne venire possent. Opis. i. laboris. De vniuersis boc est be bis: q̄ sub infini ta qōne cōtinēt̄. ſ. de reb⁹ honestis & tur pib⁹: vtilib⁹ & inutilib⁹: & cæteris bmōi virtutib⁹: & vitiis. Quā de singulorū: videlicet ā cauſ hypotec̄. i. cauſ q̄ circū stātiis inuolūtæ sūt: vt cū tractat̄ de pso na ā re ā loco de facultatib⁹ q̄s būit is q̄ accusat̄. Ac multo magis de natura de orū: qđ ptinet ad phiam: & methaphisi cam. Naturalis phia: diuidit̄ in mathe maticā. & metaphisicā. Methaphisyca. i. ea q̄ sunt post naturalia: nō dignitate sed ordine discendi: quia primo philosopho discēda sunt phylica. i. naturalia: deinde aggredit̄ metaphisica i. q̄ sunt post naturalia nō dignitate sed: sed ordine: quia primo discenda sunt na turalia: deinde supra naturalia: Supra naturalia dicunt̄ supra cœlestia: videlicet dicere de natura deorum: cuius naturæ sint: & cuius formæ. Nam in bac disputatōe philosophi multa dixerūt: quæ minus p̄bā da sunt religioni nostræ. Nam fuerūt qui dicerēt deum humanam formā habere: quū costet esse inuisi bile. Alii vero dum esse mentem sapiamq; pfectam: oīmq; rerum quæ sunt ei subiecte quasi prudentiam quandā p̄curantē cœlestia maxime deinde in terris ea quæ ptinēt ad boies: quæ oia deorum nature cō ueniūt: q̄ sit eadem sempiterna. Nibil em̄ valentius esse a quo intereat. Sed Simonides recte rn̄disse dī quū Hiero. syracusanus ex eo quæreret qualis deus esset ille cogitādi deum vnū popoſcit: postero die biduum petiit: & quū sepi⁹ duplicaret numerū: admiratus Hiero. quæsiuit ex eo: quid ita faceret: rn̄dit quia q̄to magis cōsidero tanto spēs eius mibi videt̄ obscurior. Non doctus quia maior est expiētia q; doctrina. Non est inquit. ſ. vt dicis. videlicet illa res de quibus generatim disputandū ē. difficiliores esse: q; foren ses causas. Oīo quæ cæteris ē adbibēda. No bebeti. i. nō obtusioris & tardioris ingenii Neq; inexpto. i. nō imperito. Inexercitato: qui nullā in bis meditationē fecit. Cōmuniū lr̄ar. cōes lr̄as appellat studia humanitatis: quæ ad grammaticā & rbetoricam ptinent. Politioris vrbanioris: q̄ ad politicum. i. ciuilem boiem ptinent. Ludus: Hæc quæ tibi difficiliora vident̄. p ludo babent̄ homi ni ingenioso. Sed agere causas in iudicio maiori est opus ingenio. Contentionibus. i. disceptationib⁹ scilicet cōtendere de iure de facto rei. Longe valde. De humanis opibus. i. est de omnibus negociis humanis: quæ ad boiem ptinent baud scio an maximum sit tractare causas. In quibus. ſ. cōtentionibus Et primo dicit difficile ee oratori. q; videlicet etiā si egregie dixerit. tn̄ auditores plerūq; iudicant ex euē tu causæ. vt si bene dixerit. & causam amiserit eum imperitum iudicet si contra bene dixisse existiment. Vis: virtus. Exitu. i. ab euentu & successu. Armatus instructus rōnibus & argumentis suis ad con tradicendū: vbi abest. Hic breuiter: vim oēm oratorem tangit quæ ad iudiciale genus ptinet. Feriēdus quū accusas. Repellendus: quū defendis. Vbi sæpe rei dñs: videlicet iudex. Iudex em̄ dñs est rei: nam in potestate eius est vel damnare vel absoluere ideo dixit cum aliqua potestate. Alienus atq; iratus & quum iratus videbitur necesse erit magna artevt ex alieno propitium & ex irato pacatū reddas. Ami cus id est & ex amico necesse est reddas inimicum aduersario. Inimicus sed videtur iterare quod supe rius dixerat futurus alienus & iratus efficit̄ auditor merito cause. Nam si causa fuerit eiusmodi: quæ dis pliceat aut etiam si ille nobiscum amicicias non agat vtrunq; borum subtractum faciet. Alienus turpi

tu.sine causæ alienat.is. Iratus psua.sione aduersariorū infensus. Amicus:gra aduersarii. Inimicus:videlicet simultate aliqua:quæ tibi cū illo aliqñ fuerit. Docēdus videlicet bonestā esse causam:q ipsi turpis esse videbat. Dedocēdus:dissuadēd?:vt dissuadeas cām tuā nō eē turpē. Reprimēd? ab ira:si qd tibi iratus fuerit. Incitādus contra aduersarios:si forte eis amicus fuerit. Ad tps ad cām.i.ad cām tpis.i.ad opportunitatē cause. Omni rōne.i.oi nō.i.quōcunq; pōt. Moderādus:corrigēdus. In quo.i.in q̄ moderatōne:si te oderit:necesse est vt arte quadā ex alieno tibi beniuolū reddas:si aduersariū dilexerit: iratū facias. Machina ꝓprie est instrūm q̄ moles aliqua facile quocūq; volueris impelli pōt. Nā solēt qui eiusmodi rerū artifices sunt pitissimi machinas quasdaz struere:qbus res grauissimas puo labore impellūt. Pari rone vtēdū est artificio quo auditorū animū:in q̄cunq; partem volueris facile impellas. Qui.s.auditor Machinatōe instīto quodā:q fabrivtunt ad moles torquēdas. Ad seueritatē.i. asperitatē:qd fit p amplificationē cū augēt crimen:& instigat auditor. Ad remissionē:cōtrario & ad tristiciā:p cōmiserationē:quū minuit crimen & misericordia captat:& xtrobiq; orator curabit vt suauis nō rebus tm̄o insit:sed etiam verbis:vt Vir.de Junone. Gens inimica mihi tyrrenum nauigat æquor. Inimica dixit mihi non bis quibus faueo sed mihi tyrrenū dixit quasi iam ytaliā teneret Aeneas. Illū i ita.liā portās:victorq; penates:Illū dixit nō reliquas in italiā portare. victosq; penates:& qa poterat Aeolus dicere si se cū deos portant eis obsistere nō potero:dicit Juno secū deos fractos & deuictos portare. Ad lætitiā:nōnunq; vrbanitate:& facetiis nostris torquēdus est auditor ad lætitiam. Omniū sententiarū omniū verborū:vt non res solum: sed etiā verba sua vim habeāt:vt supra diximus. Actio.i. ꝓnūciatio:quia ꝓnūciatio in actione consistit Nam si verba essent grauia:& veteris humili voce:nō seruares .i.deorū. Nam quū res de qua agit̄:seuera fuerit ac tristis vehemēti voce:& cū quadā acrimonia ꝓnūcianda est. Varia:putres fuerit:vel seuera vel humilis vel tristis vt læta. Vehemēs:quū acrimonia quadā p cōtentionē. Plena animi.i.iræ videlicet p cōtinuationē:vbi exclamatōe cōtinuata verba conficiunt̄. Plena spūs.i.intentioni voce p distributionem:vbi exclamatio ab imis faucibus adbibet̄. Doloris:hoc tristiciam ptinet:quū p nunciationem verbis similem.i.mœstam fecerimus:nam docet etiam Cice.plerūq; in ꝓnūciatiōe quū de re tristi & mœsta loquimur caput esse pulsandum:& id p cōquæstionē faciēdū:pars est distributionis vbi ad misericordiam auditoris animus comouet̄. Seueritatis p cobartationem.i.quum res seuera fuerit: sed seueritas significat̄ in actione:voce magis q̄ gestu corpis. Vox em̄ quæ plenior est & canora:seueritatem quandam significat:sicuti vox humilis:& remissam leticiam quandam:p̄ se fert. In bis nunc ergo cōcludit antonius in causis:& in iudiciis si quolibet auditoris animū versare didicerimus in cæteris reb? quacunq; tractanda fuerint nihil erit quod magnope laboremus. In bis.s.exercitationibus versandi auditorum animos. Compræbenderit:si eam artem cōpræbenderit:vt tm̄ dicēdo valeat quantū pbidias in fingēdo: ita non elaborabit in minoribus opibus quemadmodum pbidias in clypeo. Pbidias:qui minerue statuam egregie fabricauit. Minora illa:hæc omnia supra memorata minora dicit. videlicet de rebus bonestis turpibus de virtute & vicio & be cæteris bmōi. Fuit autem pbidias statuarius clarissimus melior tamen in di[illegible] Mineruæ quoq; vt in na.bysto. Pli. refert:statuam fecit Athenis amplitudine cubitorum.xxvi. quæ ebore & auro constabat. Sed in scuto eius in quo amazonum prælium celauit ambitu parmæ eiusdem concaua parte & gigantum dimicationem. In soleis vero lapithārum & centaurorum. In basi autem sunt dii.xxx.numero:& reliqua quæ Pli.de eodem tradit. Minora.s.potuit fingere. Non sane:nam quū ipse formasset signum minerue:facile fuit clipeum effingere.

TVMCATVLLVS. Hic est tercius tractatus:in q̄ agit̄ de eo qđ ptinet ad pfectam dicēdi rationem boc est de inuentōe earū rerū quæ ad veram eloquentiā ptinent. Diuidit̄ aūt in quatuordecim capita q̄ oia suo quæq; loco nobis plana fiēt. In primo aūt capite repbendunt̄ græci qui rerū forēsium ignari: & imperiti p̄cepta oratori nec necessaria:nec ad veras causas accōmodata subiiciūt. & Catullus vbi Antonium disputantem audiuit de bis rebus quæ ad materiam ptinerent oratoris:q̄ finita videlicet quæstio circūstantiis inuoluta maior atq; pstantior ppria esset oratoris:infinita vero nonunq; ab eo tractaretur: quā ab oratore volebat eatenus suscipi vt res eiusmodi:si qñ opus eē cōtingeret:eas etiā sciret ipse oōni sue inferere:in hunc modū loqui introducit̄. Maiora & mirabiliora:quæ ppria sunt oratoris:vide-

doloris:plena seueritatis. In bis opib? siqs illā artē cōpræbēderit:vt tanq̄ Phidias minuere signū efficere possit nō sane quēadmodū in clypeo idez ille artifex minora illa opera facere discat: labora bit. Tuz Catullus. Quo ista maiora & mirabilio ra feciſti: eo me maior expectatio tenet: qbusdaz rōnibus:qbusue ꝑceptis:ea tāta vis cōparet̄: nō quo mea quidē iā interſit: neq; n. ætas id mea desiderat: & aliud quoddā genus dicēdi nos secuti sumus:qui nunq̄ sentētias de manibus iudicū vi quadaz orationis extorsimus: ac potius placatis eorū animis tantū quantū ipsi patiebant̄ accæpimus sed tamen ista tua:nullum ad vsum meū:tantum cognoscēdi studio adductus reqro. Nec mihi opus ē gręco aliquo doctore:q mihi ꝓulgata

licet materiã hãc finitã q̃ duab⁹ bis specieb⁹ iformat̃.ſ.iudiciali:& deliberatiua. Et me maior expectatiõ tenet:q̃ ab bis etiam ſumi pñt p̃cepta:gb⁹illa ætiã q̃ſtio ſupplereť:q̃ difficilior aliis videbat̃:caꝫ Antoni⁹ oñdit eſſe faciliorem. Quibuſnã rationib⁹ gbuſue p̃ceptis.i.gbus rationibus p̃ceptoꝝ eſt.n.endiadis. Tãta vis.ſ.oratoris:q̃ in vtroq̃ genere conſumit̃:in iudiciali & deliberatiuo. Neq̃.n.ætas id mea deſiderat: nec deſidero inquit:q̃ ad hãc facultatem pertinent:qđ mea ætas ita poſtulare videatur q̃ iam ingrata ueſcit:& p̃ſertim quũ fuerim alio dicendi genere delectat⁹. Id gen⁹.ſ.contentioſum qđ in foro & cauſis verſat̃. Aliud videlicet familiare quietũ ac planũ:ſine vlla acrimonia:& ſine vlla dicẽdi vehemẽtia. Exorciſm⁹:extorq̃re eſt vehementia quadã & artificio dicẽdi ſniam a iudicib⁹ p vim quodammõ auferre. Snias.ſ.dãnandi vl̃ abſoluendi

p̃cepta decantet: quũ ipſe nunq̃ forũ.nũq̃ vllũ iudiciuꝫ aſpexerit: vt pipateticus ille dr̃ Phormio. quũ Hãnibal Carthagine expulſus.ephesum ad Antiocũ veniſſet exul:.p que eo.q ei⁹ nomẽ erat magna apd oẽs gl̃ia ĩuitatus ẽ etiã ab hoſpitibus ſuis:vt eũ quẽ dixi:ſi velit audiret:quũq̃ ſe nõ nolle dixiſſet locutus eſſe dr̃ bõ copioſus aliquot horas de ĩpatoris officio:& đ oĩ re militari. Tũ quũ cæteri q illũ audierãt: vehemẽter eẽnt delectati. querebãt ab Hãnibale qdnã ille ipſe de illo phõ iudicaret. Hic pœnus nõ optime gr̃æce: ſꝫ tñ libere reſpõdiſſe fertur multos ſe deliros ſenes ſepe vidiſſe: ſed qui magis q̃ Phormio deliraret vidiſſe neminẽ:neq̃ me hercule iniuria:q d.n.aut arrogãtius:aut loq̃cius fieri potuit:q̃ Hãnibali.q tot annos đ impio:cũ ppl̃o Romano oĩm gentiũ victore certaſſet:græcũ hominẽ q nunq̃ hoſtẽ:nũq̃ caſtra vidiſſet: nunq̃ deniq̃ minimam partẽ vllius publici mũeris attigiſſet:p̃cepta đ re militari dare Hoc mihi facere oẽs iſti:q đ arte dicẽdi p̃cipiunt. vidẽtur.quod.n.ipſi expti non ſunt: id docẽt cæ

Placatis:trãquillis:ac nulla oĩone cõmotis:qa orator .put cauſæ reqrũt audito⁹ aios cõcitare ſolet vl̃ ad iraꝝ vl̃ ad odium. Quãtũ ipi patiebãt̃.i. quãtũ eius poſtulabat volũtas. Sed tñ q̃uis inqt ea p̃cepta ſint a ppoſito meo aliena q̃ tu p̃feſſus es ea tñ nõ eã vtilitat̃ ſed ſcie deſiderõ. Nec mihi. Et ne forte ſe excuſet Antoni⁹:q̃ hæc conſuetudo tradendi p̃cepta græcorũ ſit dicit ſe quidẽ ſcire peruulgata eſſe præcepta a græcis: nec ea ſe deſiderare ab doctore græco qui ſibi p̃cepta oibus nota tradat. Peruulgata.hoc loco Catullus dicit ſe græcoꝝ p̃cepta didiciſſe: quæ vulgo de arte rhetorica proponere ſolent: videlicet officium oratoris eſſe:apposite dicere ad p̃ſuadendum Deinde tria genera cauſarũ:demonſtratiuum:deliberatiuũ & iudiciale Poſtea qnq̃ rhetoricæ artis ptes cẽ.ſ.inuentionẽ:diſpoſitionẽ:elocutionẽ:memoriã & p̃nũciationem:& cætera hmõi: & ob eam rem nihil de eis curare. Quũ ipe nunq̃ foꝝ. Quõ inquit potuerũt græci præcepta dicẽdi nobis tradere: & ad veras cauſas accõmodata:quũ nunq̃ cauſas egerint neq̃ forũ vnq̃ aſpexerint. Vt pipateticus & exemplo oſtendit græcos eiuſmodi rhetores:qui p̃fitentur ſe dicendi præcepta dare: eſſe temerarios:q̃ videlicet eorum præcepta quoruꝫ ipſi nullam experientiam habent aliis tradere audeant. Quũ Hannibal Carthagine pulſus apud Anthiochũ exularet:forte accidit:vt ab hoſpitibus eius philoſophus hic phormio ad conuiuium vocaret̃ cum ipſo,Hannibale:qui rogatus vt audire vellet Phormionẽ de re militari diſputantem:non recuſauit:quuꝫ igitur ille multa de imperatoris & militũ officio diſputaſſet & cæteri admiratione quãdam tenerentur & ipſe Hannibal nihil oĩno moneretur:interrogatus:quid de hac Phormionis diſputatione ſentiret. Tũ ille multos inquit deliros vidi ſenes:neminem autẽꝫ Phormione magis et recte quidem q̃ ausus fuiſſet tractare de re militari:q̃ nunq̃ attigiſſet. Hannibale p̃ſertim audiẽte quẽ conſtat imperatorem fuiſſe præſtantiſſimũ:qui bellum diu contra romanos geſſerit:et ita geſſerit: vt plerunq̃ prælio victor euaderet: et conuiuio Scipionem etiam cum Hannibale interfuiſſe:narrat Plutarchus. Quum inter cætera quærere-tur ex Hannibale quem omnium primum putaret eſſe ducem Reſpondit Alexandrum magnũ:qui omnem ferme terrarum orbem ſubegiſſet. Deinde quem ſecũm Pyrrhum dixit qui optime rei militaris peritiam tenuiſſet. Poſtea quem tertiũ: tum ſe reſpondit Hannibal præſtantiſſimorum cæterorũ ducem fuiſſe. Hic Scipio Quid ſi me viciſſes. Enim vero inquit Hanibal:& Alexandro & Pyrrho me antepoſuiſſeꝫ

Vt peripateticus ille dicitur:quotiens incepta oratione multa interponuntur anteq̃ periodus perficiat:eo q̃ hiperbatos obſcuriorem orationem facere videtur: iterum reppeti ſolet quod ab initio poſitum erat:vt hoc loco locutus eſſe dicitur. Expulſus.poſtq̃ Scipio aphrican⁹ ſuperior Carthaginẽ popl̃o romano tributariã fecit haud multo poſt populus carthaginenſis:quũ videret Hannibalẽ inquietũ eẽ:eũ ciuitate expulere q patriã relinquẽs ad Antiochũ regẽ Syrie.ſe cõtulit. Hoſpitib⁹.ſ.Hãnibalis. Copioſus q multarũ rerũ ſcientiã teneret. De imperatoris officio.i.đ officio imperatoris:& militũ. Hic p tũc. Pœnus:Hãnibal nõ ſatis locut⁹ẽ:vtpote barbar⁹:q græce neſciret:ſꝫ liberũ dedit reſponſum.i.libero homine

dignum: vt libertatem quãdã animi ostenderet. Deliros: delirus ra. rum: & deliras vtrunq; deducitur a læra. Est autẽ læra fossa recta: q̃ contra tuendos agros ducit: & inq; totius agri vligo decurrit. & quia rectus ẽ sulcus lirare dedicuntur: qui a recta via declinant: g̃ delirus est qui a ratione discedit. Ratio enim est recta via. p quam omnes ducunt: in qua significatione hoc loco: & vbiq; ponit. Neq; me hercule laudat hoc responsum Catullus: & similitudinem affert: Vt inquit delirum esse duxit illum: q; nunq; militiã exercuerit: ita ego etiam illos deliros existimo: qui quum nunq; causas egerint: p̃cepta dicendi tradere audeant. Mehercule. ita me adiuuet hercules. Arroganti?: impudentius. Loq̃tius: petulantius. Hannibali: ac si diceret tanto duci. Græcum hominem. scilicet Phormionem. Hostem. i. armatus militem. Nunq; castra vidisset. i qui nunq; in castris fuisset. Vllius publici muneris qui nũq; alicuius officii ad rempu. pertinetis partem attigisset: ac si diceret: qui nunq; in gerenda repub. versatus esset. Hoc mihi nunc confert similitudinem rhetorum græcorũ. sicut Phormio de re militari disputabat: quus nunq; miles fuisset: ita hi qui nunq; causas experti sint: præcepta tradũt. Docere conãt. i. i scola p̃cepta sua adolescentib? tradũt & nõ viris eruditissimis quemadmodũ tu es o Antoni. Te. s. Antoniu; Crassum: & cæteros præstantes. Erras Catulle in hoc sermone Antonius dicit p̃cepta rhetorice artis græcos esse superflua q; omnibus vltro sese offerãt: & ppterea non esse necessaria. Et primũ Catullo respondet: & hac occasione capta ea nihilominus breuiter enumerat: quia autem dixerat Catullos hoc prudentiores esse doctores græcos q; phormionem q; non viros eruditos hæc quædam quasi ludibria docerent: sed pueros. Dicit Antonius fallet; O Catulle: si credis græcos hæc præcepta sua imprudenter pueris tantum tradere: nam neminem romanum existimant participem esse doctrinæ. Ea insolentia græci sunt: vt tantummodo doctos se esse existiment: romanos autem omnis doctrinæ penitus expertes. Erras falleris inquit Catulle quia dixerat Catullus esse rhetores græcos modestiores q; phyloſophos: eo q; phyloſophus ille voluerat Hannibalẽ rẽ militarem docere rhetores autem tantummodo pueros docere conantur. Nam egomet qui non sum puer sed vir: non adolescẽs: sed grauioris ætatis homo. Phormiones: phormionis similes. Quis ẽ nemo inquit est tanta insolentia. tanta impudentia: quanta græci rhetores qui eiusmodi præcepta sic tradunt quasi romanum quem q; nihil omnino intelligere existiment. Istorum rhetorum. s. græcorum.

Nostrum: scilicet romanorum. Ac mihi quidem: & quamq; inquit intolerabili quadam sint ineptia ego tamen illos facile patior: nam aut aliquid dicunt q; non vtile sit: sed tamen non molestum aut aliquid ineptum. Si inutile: ne molestum quidem facile patior si vero aliquid ineptum: laudo meum consilium q; doctrinam eorum contempserim. Perpetior & perfero: plus est perferre q; perpeti: nam perferre est perseueranter ferre: vt illud patientiæ hoc perseuerantiæ sit quæ partes sunt fortitudinis. Patientia enim parũ prodest nisi coniuncta sit cum perseuerantia. Nam aut: nunc affert rationes. Quod mihi id est quod si non vtile sit minus tamen molestum. Aut efficiunt aut siquidem inepte dixerint efficiunt vt laudem propositum meum qui doctrinam huiusmodi paruifecerim. Dimitto autem scilicet a disputatione.

Non tam: non enim illos delirare dico sicut Hannibal. Et eo fortasse: fortasse inquit plus negocii sustineo: q; eos lentius ferendo. nam me magis obtundunt q; si eos asperius repellerem. Plus negocii id ẽ laboris plus sustineo. Plus scilicet q; Hannibal. Sed est tamẽ q; inquit hos rhetores græcos æquo animo feram: est tamen eorum doctrina perridicula & ita occasione capta quasi per transitum tangit: quæ ab ipis de rhetorica præcipiuntur. Perridicula. id est risu digna. Totam rem id est materiam rhetoricæ facultatis. Causæ controuersiam: significat hypothesim. In quæstionis. thesim ostẽdit: videlicet in infinitam illam propositionem materiæ. Disceptatione rerum: inter consulentes: quum suadeãt aut dissuadeant aliquid: controuersia vero significat iudiciale genus: inter causidicos. Causidici autẽ vel accusant vel defendunt vel petunt vel negant: & ita duas species rhetoricæ facultatis tetigit: quibus formatur finita quæstio. Vel disceptatione: & controuersia: quia ex disceptatione nascitur controuersia. Nam prius dissentimus: deinde contendimus. Quæstionis causam: hic nullã causæ mentionem fecit: quia simulac causa nominatur: continno in circunstantiis intelligitur: vt dixi superius. Infinita dubitatione: qa siquis vellet diuidere in ptes infinitã quæstionẽ nullũ finẽ inueniret. Na; oia de ghus sine circũstãtiis quærit sub

teros: sq; hoc minus fortasse errãt: q; nõ te vt Hãnibalẽ. sq; vt pueros: aut adolescẽtulos docere conãtur. Erras Catulle inquit Antonius: na; egomet in multos iam Phormiones incidi: quis enim est istorum rhetorum q; q̃q; nostrũ qcq; intelligere arbitretur: ac mihi quidẽ non ita molesti sunt facile omnes ppetior & perfero: nam aut aliquid afferunt quod mihi non displiceat. aut efficiũt: vt me non didicisse. minus pœniteat. Dimitto autẽ eos nõ tã cõtumelioſe. q; philoſophũ illũ Hanibal & eo fortasse plus habeo etiã negocii: sed tñ est eo; doctrina. quãtũ ego iudicare possum pridicula. Diuidunt. n. totã rem in duas partes: in causæ cõtrouersiã: & in q̃stionis causam appellãt rẽ positã in disceptatione rerũ & controuersia. q̃stionẽ au

hæc continẽtur: vt supẽri⁹ dixit: q̃ magnitudine sit sol: q̃ forma sit terra: quid sit turpe: qd honestũ: qd vtile & cætera hmõi. De causa p̃cepta dãt: de iudicialib⁹: forẽsibusq; causis. Nã quũ ita diuiserim: materiã rhe
toricæ facultatis: de finita p̃cepta dãt: de infinita aũt nihil oĩno. Mirũ silẽtium: qa nulla oĩno p̃cepta pro
ponunt. Deniq; qnq; postq; materiã ꝓposuerit finitã & ifinitã formari duab⁹ ispecieb⁹. s. deliberatiua &
iudiciali: vt trib⁹ vt nõnulli volunt: demonstratiua: deliberatiua & iudiciali adiungunt ptes: q̃ sunt inuen-
tio: dispositio: elocutio: memoria & ꝓnunciatio: q̃ ptes appellant integrales: eo ꝙ aliq̃ earũ deficiẽte rheto
rica facultas itegra non sit. Nã quemadmodũ corp⁹ aliq̃ mẽbro deficiẽte impfectum ẽ ita rhetorica siqua harũ defuerit:
tunc itegralis nõ erit quia non satis eẽt iuenire: nisi iuenta disponereẽt: neq; dispo
ni: nisi disposita eloquerentur: & elocuta memoriæ mãdarẽtur: & nisi iuẽta: dispo
sita elocuta & memoriæ mãdata ꝓnũciarẽtur. Agere ad gestum corpis ꝓnũciare
ad vocẽ referẽ. Rẽ sane nõ recõditã. i. nõ obscurã neq; latentẽ: q̃ ipa se sua spõte of
ferat. Quis. n. Et ꝓbãt illud diuidũt ingt
bãc facultatẽ i eiusmõi ptes: q̃ oibus faci-
le offeruntur vt sua sponte cognosci pos-
sint sine vllis hmõi p̃ceptis. Nemo ẽ. n. q
nõ videat neminẽ posse apte dicere nisi
q̃ illa intelligat & habeat qd dicat. Quid
diceret ꝓpter iuentionẽ. Quib⁹ ꝟbis ꝓ
pter elocutionẽ. Quo ordie: ꝓpter dis
positionẽ. Meminisset: ꝓpter memo-
riã. Atq; hæc: ac si diceret nõ nego quin
sint apte dispositæ & cõgrue sed ea no ne
cessaria eẽ contẽdo. Ante oculos. i. ma
nifesta eẽ oĩbus. Vt eas itẽ quattuor.
Hoc. di. fm diuersas rhetoꝝ opiniones.
Alii. n. dixerũt oronis ptes q̃tuor: tantũ
mõ. bi sunt qui diuisioni annectũt cõfir-
mationẽ. Dicũt. n. diuidi in exordiũ: nar
rationẽ cõfutationẽ: diuisionẽ. Alii quin
q; ptes exordiũ: narrationẽ: diuisionem:
confirmationẽ & cõclusionẽ qa cõfirma
tioni coniungũt cõfutationẽ: ied a diuisi
one seprãt confirmationẽ. Alii sex. s. ex-
ordiũ narrationẽ: diuisionẽ: confirmatio
nẽ confutationẽ & conclusionem & hæc
opinio vulgatior ẽ. Alii septẽ: nã bis oĩ-
bus ptib⁹ addiderũt digressionẽ: vt oro-
nẽ exornem⁹: aut augeam⁹ añ q; p orem⁹. Aliter ab aliis: ab aliis plures: ab aliis pauciores: vt mõ dicebam.

Iubent Nũc ptes oronis oñdit: & q̃ p̃cepta in vnaq̃q; pte ipi rhetores tradiderũt. Beniuolũ: hæ ptes
sunt exordii: beniuolẽtia docilitas & attentio. Narrationis ptes sunt tres: vt breuis: vt verisimilis: vt dilu
cida sit. Post autẽ diuidere: quia diuisio duas ptes habet enumerationẽ: videlicet & expositionẽ: Enũe
ratio: quæ contineri non debet plus q; tribus ptibus: & expositio quũ res de quibus dicturi sumus bre-
uiter exponim⁹ & absolute. Proponere quũ estendimus quid nobis cõueniat cũ aduersariis: aut quid i
controuersia nobis relictũ sit. Tum. i post has quinq; partes. Peroration⁊. finẽ oronis nam porare
ẽ finẽ oroni imponere & nihil interest: iter porationẽ & cõclusionez. Alii iubẽ⁊ fm eos qui dicũt septẽ eẽ
oronis partes. Digredi: digressionẽ fieri. Ornandi: tunc quũ ea quæ per omnẽ oroem dixerim⁹ exẽ-
plis ornare voluerim⁹. Deinde: & vbi ꝓdigressionẽ ornauerim⁹ & amplificauerim⁹: continuo deinde
inferatur conclusio. Concludere efficiendo id qd intendim⁹. Perorare hoc est finem imponere. Ne-
q; hæc quidẽ paucis verbis oĩa q̃ ad artẽ rhetoricã ptinent p̃cepta complexus est sicut vidistis: Anto. nũc
autẽ oñdit: ꝙ ab initio instituerat: hæc apte quidem distributa esse a rhetorib⁹ illis græcis nũ tñ perite sa-
tis ꝙ ea ordinem quendã ꝓbatiũ magis habent q; vtilitatem necessariã. Nec hoc repbendo: ꝙ videlz hæc
p̃cepta rhetores græci iuenerint: & iuenta distinxerint. Concinne. id est apte disposita: vt primo qdem
materiam posuerint. postea in genera diuiserint: deinde in partes itegrales: deinde instrumẽti membra ꝓ
posuerint laudandum est. Sed tamen sensus est. congrue quidem distribuerunt græci rhetores. sed im-
perite quod necessario contigit omnibus qui a veritate discedunt: nam imperite faciãt necesse est. Quæ
enim: hic ꝓbat græcorum rhetorum distributionem magis congruã fuisse q; veram. Quæ enim. Vere in q;

imperite distribuere: nam quæ dicũt exordioꝝ & narrationũ ꝓpriã eẽ: ea ego toti⁹ oro is sua esse confirmare
uerim. Neq; n. in principio solũ auditorẽ: beniuolũ. docilẽ attentũ reddere volo: sed i oroe vniuersa. Nã
ego: Quo inquit beniuolũ mihi facere auditorẽ potero añq; quicq; dixerim? à causa: quã suscepim?: quũ
em nõ audierint: nõ pñt se nobis beniuolos pstare. In cursu. i. ꝓcessu oronis. Inaudita. qd in principio
ẽ: quũ nihil ab oratore dictũ fuerit. Docilẽ: docilitatẽ etiã dico melius fieri posse: quũ causam aperuero.
Nã docilis ẽ ille q; apt⁹ ẽ doceri. i. q causã itelligere cœperit. Polliceor. s. añ q; aliqd sit auditũ. Quum
doceo aperiẽdo eã ꝓ diuisionẽ Explano demonstrãdo causaz ꝓ expositionem

docilem aũt non quum polliceor me demonstraturum: sed tum quum doceo: & explano: attẽtuz vero credo tota actione excidandis mẽtibus iudicum: non prima nũciatione efficere possumus. Iam vero narrationem q; iubẽt verisimilẽ esse: & apertam: & breuẽ: recte nos admonẽt: qui autem hæc narrationis magis putant esse propria: q; totius orationis: valde mihi vidẽtur errare omino: quum in hoc omnis ẽ error: q; existimãt artificiũ esse hoc quoddã non dissimile cęterorũ cuiusmodi de ipso iure ciuili hesterno die Crassus cõponi posse dicebat: vt genera: rerum primum exponerent: in quo vitiũ est: si genus vllum ptermittatur deinde singulorũ generũ partes: in quo & deesse aliquã partẽ. & supare mẽdosum est: tuz verborũ oim diffinitiones: in qbus neq; abesse qcq; decet neq; redũdare: sed hoc si in iure ciuili: si etiã in paruis aut mediocribus rebus doctores assequi pñt non idẽ sentio tanta hac in re: tanq; immẽsa posse fieri. Sinantem qui arbitrantur. deducendi: sunt

Attentũ vero: sed attẽtionẽ comparare debem⁹ ab aduersariis: nõ ꝓ exordiuz solũ sed ꝓ vniuersã oroem. Tota actione. i. tota ꝓnunciatiõe: cuius actio magz ad gestũ corpis ptineat. Actione: demostrãdo argumẽta nra. i. i cõfirmãdis argumẽtis nris: & aduersarioꝝ refellẽdis. Excitãdis: cõmouẽdis ad audiendũ. Nõ prima nunciatione. i. nõ prima principii ostensione. Iã vero bacten⁹ ondit imperite græcos illos artis scriptores fecisse cũ tũ ptinet ad exordiũ: q; hæ ꝓprietates nõ magis sunt exordii q; toti⁹ oronis nũc illud idẽ ondere aggrediẽ: de ꝓprietatib⁹ narrationis q̃ sunt breuitas verisimilitudo & diluciditas: & ita tenendũ ẽ vniuersã oroem debere: & breuẽ & verisimilẽ: & dilucidã esse. Qui. ꝓ quõ. q. d. nulla hac rõne ducti fecerũt. Q uũ i hoc ois est error: sensus ẽ: Iccirco iquit rbetores græcorũ fallunt: q; hãc dicẽdi rõnem: siue facultatẽ certis quibusdã ac diffinitz generib⁹: & ptib⁹ sicut cæteras artes cõpbẽdi arbitrant: qd longe secus ẽ. naz oratoris officũ multo latius patet: q; cũ q; dispositis distinctisq; quibusdã q̃si mẽbris corpus vnũ efficiat: vt verbi gra. Aliæ quidẽ artes certz gbusdã generib⁹ & pñib⁹ continẽt qd de arte rbetorica dici nõ pt. nã illa oẽs alias pstat artes & cõpbendit. sicut Cicero dicit Grãmatica distribuitur in certa ac diffinita quædã genera. nã eius q̃ttuor sunt genera: lra: syllaba: dictio & oratio: Lrarũ rursus quinq; ptes: aliæ vocales: aliæ semiuocales: aliæ cõsonantes: aliæ mutæ: aliæ liquidæ. Syllabarũ aliæ sunt: vnius lræ: aliæ duarũ: aliæ triũ: aliæ plurium compbensio. Dictionũ ptes sunt: nomẽ: verbũ participiũ & ꝓnomen: & reliqua. Orationũ vero aliæ pfecte: aliæ impfecte: aliæ cõgruæ: aliæ incongruæ: & tam generũ q; ptium descriptiones: atq; diffinitiones sunt faciẽdæ: qd i cæteris oibus artib⁹ fieri posse reperies sed non ita i arte rbetorica: & hoc ẽ qd dixit superius Antonius nõ artẽ eẽ: sed semiplenã: & oẽs artes cõplecteretur amplitudine sua: q; magna sit: & late pateat. In hoc videlicet in hac facultate rbetorica. Cæteroꝝ. s. artificiorũ. Dissimile. s. artificio grãmaticæ: dialecticæ: astrologiæ: musicæ: aritbmeticæ: astronomiæ: & sic de cæteris buiusmodi. Cuiusmodi. sicut supius. nã quũ Crassus diceret ius ciuile oratori necessariũ eẽ: idq; ꝓbare vellet facillimũ esse: dixit corpus eẽ iuris ciuilis paucis generibus posse compbendi: quia tria sunt tm. s. ius naturale: ius leges & ius consuetudine. Deinde singulorũ generũ ptes. s. religio: pietas: gratia vindicatio: & obseruãtia: & veritas. Jus cõsuetudine: pactũ: par: & iudicatũ: Ius lege: & earũ ptium diffinitiones: nã tot ptes sunt q̃t leges iurisconsulti exædificauerũt. In quo: videlicet in exponẽdis generib⁹ rerũ. Vitiũ ẽ si genus vllũ ptermittatur: ois diuisio generũ debet eẽ plena: vt nullũ omino relinq̃tur. Mẽdosum: quia sicut genera ponenda sunt oia: ita & generũ ptes. Tum verborũ omniũ diffinitiões. In diffinitione cauendum ẽ: ne quid ptereatur: qd ab aliis separat diffinitũ: quæ sunt genus & differentiæ. quib⁹ positis quicqd accesserit supfluũ erit. g̃ i descriptiõe rerũ ꝓprietas circũscribatur. Diffinitiões generꝝ & ptium. Sed si hoc. ꝙ si hoc inquit fieri pt i disputatiõe iurz ciuil: vt ipius quoddã q̃si artificiũ fiat. & si hoc idẽ i cæterz artib⁹ fieri pt. in paruis: vt i grammatica. in mediocribus: vt aritbmetica: nõ hoc idem censeo posse fieri in hac arte rbetorica. Iam dignior quia præstat cæteris omnibus. Et maior quia omnes artes complectitur. Hoc videlicet. vt artificium quoddã fiat ex generibus. & partibus generum distinctis ac dispositis. Tanta re. scilicet magnitudine: qua omnibus præstat. Immensa: latitudine: q; omnes complectat. Sin autẽ: sensus est. Artẽ rbetoricã certis generibus ac ptibus compbendi posse ego nõ arbitror: his autem qui arbitrantur satisfacient græci doctores si modo eloquentiæ præceptores adhibendi sunt: quod ego non concedo

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Ad eos.ſ.rbetores græcos qui hæc tradunt p̄cepta. Omnia iam explicata.i.explánata. Perpolitæ id ē pfecta trāſlatio a fabris. Sunt.n.innūerabiles apud græcos bos q ſe rbetores,pfitēt multi ſunt libri:nec obſcuri:vt Hermogaras:Hermogenes:Lyſias & c̄plures alii q de arte rbetorica ſcripſerūt. Nō abditi:quia per ſe clari ſunt. Neq; obſcuri:id eſt neq; perplexi atq; difficiles. Sed videant: ſed non mihi videnē adhibendi eloquentiæ rbetores huiuſmodi:quia aliud eſt qđ ipi p̄cipiunt: & aliud quod cōuenit oratoribus. Ludendum quia græci rbetores ludere potius q̄ certare docent: & ē trāſlatio a tyronibus: q p̄ludiis quibuſdā ſe exercēt ante q̄ ad verū p̄liū deſcendant. Arma eloquentiæ

ad eos: qui hæc docent omnia iam explicata: & perpolita aſſequentur:ſunt em̄ innumerabiles de his rebus libri:neq; abditi neq; obſcuri:ſ videāt quid velint ad ludēdum ne: an ad pugnādum arma ſunt ſumpturi: aliud enim pugna & facies alíud ludus campuſq; noſter deſiderat. Attamē ars ipſa ludrica armorum & gladiatori & militi prodeſt aliquid ſed animus acer & pręſens & acutus idēq; atq; verſutus: inuictos viros efficit nō difficilius arte coniuncta. Quare ego tibi orator eſt ſiciam inſtituam: ſi potero vt quid efficere poſſit. ante perſpiciam. ſit enim mihi tinctus litteris audierit aliquid.legerit.iſta ipa pręcepta accæperit tētabo quid deceat quidvoce quid viribus quid ſpiritu quid lingua efficere poſſit. ante pſpiciam ſi intelligam ad ſummos poſſe puenire cohortabor:nō ſolū vt elaboret:ſ etiā ſi vir quoq; bonus

Ad ludendū more dedamandi:ſicut ſcola f.t. Arma nā arma ſunt cuiuſlibet rei inſtrumēta.vt Virgi.in georgicis. Dicendū & quæ ſint duris agreſtibus arma

Pugna in acie vbi nō ſimulata pugna ſ vera exercēt. Ludus in campo martio vbi p̄ludia fiebāt pugnæ Facies aſpect? qa facies ē ingenit? cuiuſlibet rei aſpect?

Aliud quia horridus aſpectus pugnæ aliud requirit.ſ.magnanimitatē Ludus aptitudinē & agilitatē quādā corpis & piſtit in tranſlatione vt oñdat pugnandū quotlāmodo eē oratori: quū ad cauſā dicendā venerit ſiue defendat ſiue accuſet.

Campus.qa in campo martio p̄ludia q̄dā fiebant in quib? imago quædam erat veri certaminis. Attamē diceret aliqs nōne dimicandi peritia,pdeſt: pdeſt quidem:ſed ita:ſi magnitudinem quandam animi adhibuerit. Ludrica armorū id eſt dimicādi peritia. Gladiatori qui ſingulari certamine dimicat. Militi q cū hoſtibus pugnat. Acer.i.acris & vehemens

Præſens firm? ac ſtabilis. Acutus.pſpicax in cognoſcēdis bis q̄ dicentib? ſuis pſunt. Verſut? i inueniendis reb? q̄ adueríariis ſuis noceāt: & illud quidē ē pſpicacitatis ingenii hoc vero calliditatis. Verſut? dr cui? mēs crebro vertit ad malitiā. Inuictos viros.ſ.oratores inuictos in hac arte dicēdi. Efficit:reddit. Non difficilius: quia pdeſt:vt dixit multis ars dimicādi:ſicut oratori artificiū dicēdi:ſed non in eo ponenda ſunt omnia.

QVARE EGO TIBI. Hoc ē ſcdm caput bui? tractatus vbi doceē q ſint ad oratoria ſtudia admittēdi: Et q̄ in optimis oratorib? excellāt:nō ſolū diligēti imitatiōe:ſed etiā frequēti exercitatiōe pſequēdū. Ita i quit antoni? qñquidē de inſtituēdo oratore dicturi ſum?:primo mihi conſiderandū videt qd valeat nūgd ad eā p̄ſtantiā venire poſſit:neq; n. ꝺ mediocri:aut humili logmur:ſed de excellēti:& p̄ſtanti. Quare quādoquidē nō mihi videt oia:q̄ ppria ſūt oratoris i bis cōſiſtere:q̄ vulgo dr:dicā ꝺ quid ꝺ oratore ſentiam

Inſtituā.i.ſic incipiam fingere oratorē. Quid efficere poſſit.i.q̄tū valeat. Ante videlicet q̄ ad hāc facultatē admittendū eē cenſeā. Si.n. Et incipit oñdere:quib? mōis periculū faciat eius: quē ad facultatē admittendū iudicabit. Mihi:ſupuacuū ē:& nihil ſignificatiōis habet: vt idē Cicq; in alio loco q mihi accubatis. Tinctus imbut?:& mediocriter erudit?. Audierit:a p̄ceptoribus. Legerit:p ſe ipe ex libris.

Iſta ipa p̄cepta:q̄ vulgo tradunt arbetorib? græcis:q̄ pauloante dixit de materia orator?:de duplici forma:& cæteris hmoi. Quid deceat.i.qd deces ſit & q̄ idoneus ſit. Voce:q̄ in tres ptes diuidit:in magnitudinē:firmitudinē:& mollitudinē.i.an magnā firmā:& p cōmodo ſuo variabilē habeat vocē. Quid viribus:declarat viq; quid ſpū.i.tentabo an firmis:& bonis lateribus ſit ad p̄nunciandū. Quid lingua id ē an volubilē & expeditā habeat linguā. Si intelligā:ſi oia videbunt ineſſe adoleſcenti:q̄ ad ſummus oratorē p̄uebāt:tm̄ oratori optimo tribuo:vt ipm nō ſolū adhortari:ſed etiā obſecrare non dubitē. Elaboret.ſ.in ſtudiis eloquētiæ. Si vir quoq; bonus ſi non ſolū ad hāc facultatē pdiſcendā natus erit: vel etiā vir bonus fuerit.b.d.quia eloquētia ſine ſapientia pdeſt nunq; obeſt vero ſæpe:quod etiam Quinti. ſentit:quū diffinit oratorem. Orator eſt vir bonus dicendi peritus. Nam vniuerſa ciuitas: vt Heſiod? ait Sæpe malus hominem ſentit. Pari ratione bono viro vniuerſa ciuitas fruit:ſed ſi mihi non dederit ſpem poſſe ad ſummū oratorē peruenire nō valde eum ſollicitabo.ſed ad arbitriū ſuum dimittam: velit an nolit eloquentiā ſequi. Sin impar:ſi videbitur non poſſe adæquare ſummū oratorē. Mediocris:vt mediocriter eloquētia valeat. Moleſtus.i.non magnope fatigabo:aut ſollicitabo eū:vl adhortatione vel p̄ce

Sin plane ſed ſi oino ieptus erit ad hæc ſtudia eloquētiæ:vt nullā ptem nec corpis habeat:nec ingenii vl perexiguū admodum ipſum non ſolum debortabor ſed etiam deterrebo:vt ad aliud ſe tranſferat. Abborrebit.i.manifeſte alien? erit. Abſurd? abſonus. Cōtineat ſcilicet ab eloquētia. Aliud trāſferat ſtudiū

cui magis videat esse idoneus. Nam neq; & reddit rationē: cur primū quidē adhortabit: secundū non valde sollicitabit: postremū vero omīno alienabit. Optime. s. eloquentiā cōsequi. Deterrēdus: non debemus eū sine adhortatiōe vnq; relinq're. Neq; is qui mediocris orator euadere posse videt. Deterrēdus: remouēdus etiā si in hac arte optime non valeat. Quod. s. euadere optimū oratorē. Alterū videlicet nō facere: qđ nō possit optime facere: vl' facere qđ nō possit. Alterū: vt qui mediocris facultatis ē ad eloquētiā. Tertiū videlicet ineptū oino nihilomin⁹ studiis eloquētiæ ilistere: nihil aliud facere videt: q; q tu O Catulle de quodā declamatore dixisti: qui erat ineptus. Deceat cōueniat. Quā possit. i. supra vires suas

Præconio: domestico: sensus ē absurdū & alienū ab eloquētia hominem velle tn eloquētiæ studiis operā dare: nihil ē aliđ q; damando ineptiæ suæ arbitros facere quēadmodū p̄co tuba strepēs populum colligere solet: in quo etiā cōparat borridū clamorē oratorꝭ tubæ strepēti præconis. Nā quū voluerit clamare: testes oēs ineptiæ suæ faciet. qui ad eū clamantē cōcurrēt. Colligētis p̄conio. i. voce. Nam quēadmodū p̄co tuba populum colligit ita ipse quū in foro ineptus sit tn clamare velit omēs cōcurrere facit & multos qui ineptiæ suæ ignari erant testes facit. De quodā declamatore: nā Catullus luserat in quēdā declamatorē: ad quē oēs cōcurrebāt: nō audiēdi: sed ludificandi causa.

De hoc igit' nūc dicit: post q; delegerimus eū: qui ad eloquētiā idoneus fuerit reliquū erit vt ea ipi tradere velim⁹ quæ nos vsu & exercitatione consecuti sum⁹. Neq; n. meliora habem⁹ p̄cepta quibus ipm instituere possim⁹ qui velit puenire ad summam eloquentiam. Talis. i. qui natus erit ad eloquentiam. Quæ nos vsus docuit in ea q̄ nos vsu & exercitatione didicimus. Eo. i. ad eā dicēdi facultatē. Ipsi. s. ego: & tu o Crasse. Atq; vt & incipit p̄ similitudinē ondere: q̄lis esse debeat: qui ad eloquētiā abborret. Atq; vt. i. de familiaris nostri Sulpitii exēplo summā dicendi principiū: qualis esse debeat q ad oratoriā facultatē admittitur.

Hūc demōstratiue dixit: In causa parua. i. exigua & exili & facili. Voce. s. canora: firma magna & versatili & clara.

Forma: vultus habitu & oris. Motu corpis. i. gestu. In reliquis videlicet in spiritu & lingua: vt firmis lateribus & volubili lingua esset. Celeri veloci & agitata. Ingenii: naturæ suæ. Exferuescentibus. i. erumpētibus. Redundantibus. i. supabundātibus: & est translatio a fonte scaturiente & erumpente. Aetatis: nam adolescentiæ conceditur luxuries quædā oratiōis. Quod. s. hanc vim & vehementiā copiam: & vbertatē dicendi. Nō sum aspernatus: Liptote est. i. libenter admisi. Efferat. i. se effundat. Fecūditas. i. copia dicendi. Nam facilius sicut in vitibus pulcherrima similitudo. Sicut lasciuientis vitis facilius est pampinos reprimere q; in vite deficiente nouam virgulam excitare: ita ē etiā oratoris facilius lasciuientis orationē refrenare: q; languescēti nōnihil addere. Nimiū p̄fuderunt. i. nimium p̄fusa sunt. Nam pampini quū nimis luxuriauerint reprimi possunt falce. Quā si nihil valet. i. si languescat. Excitantur: persistit in trāslatione. i. ea aliis excitant': id est ex vitibus inutilibus Noua sarmenta. i. tenellæ & noue virgulæ pullulātes ex vite: quas quū exciderís piculum ē. ne vites intereant. Cultura: satione vinitoris opa & industria. Excitant'. Cultura insitione: quia non tā facile suscitant' ē inserere vites. Noua sarmēta. i. nouos surculos. Ita volo: pari rōne de oratore: si in eo superflua oratio fuerit: facile erit reprimere: si vero defuerit oratio: non tam facile erit excitare. Amputem abscindam. Non enim reddit rationem cur velit in adolescēte aliquid superabundare: quod amputari possit. Quicqd em̄ cito maturescit: breuiter succū amittit & vnū segtur ex altero: & in trāslatōe p̄sistit. Significat

mihi videbit': obsecrabo: tantū ego in excellente oratore: & eodē viro puto ē ornamēti vniuersæ ciuitati: sin videbit' ipar: & quū oia sūma; fecerit tamen & mediocris orator esse venturus: p̄mittā ipsi qd velit molestus magnope nō ero: sin plane adborrebit: & erit absurdus: vt se cōtineat: aut ad aliud studiū trāsferat: admōebo nā neq; is q̄ optime p̄t deferendus est vllo modo a cohortatōne nostra: neq; is qui aliqd p̄t deterrēdus: qđ alterꝭ diuinitatis mihi cuiusdā videtur: alterū vel nō facere qđ non optime possis. vel facere. qđ nō possime facias būanitatis. tertiū vero illud. clamare cōtra q̄ deceat. & q̄ possit. hoīs est. vt tu Catulle. đ quodā clamatore dixisti: stulticię suę q̄ plurimos testes p̄conio domestico colligētis. De hoc igitur. q erit talis vt cohortādus: adiuuāduſq; sit ita loq̄mur: vt ei tradam⁹ ea dūtaxat: q̄ nos vsus docuit: vt nobis ducib⁹ veniat eo: quo sine duce ipi puenim⁹: qm̄ meliora docere nō possum⁹. Atq; vt a familiari nostro exordiar: hunc ego Catulle Sulpitiū: primū in causa paruula adolescētulū audiui. voce & forma: & motu corpis: & reliquis rebus aptū ad hoc munus: de quo quærim⁹: ocyone aūt celeri: & cōcitata: qđ erat ingenii: q; verbis exferuescētib⁹: & paulo nimiū redūdātib⁹: qđ erat ætatis: nō sua; aspnatus: volo. n. se efferat ī adolescēte fæcūditas: nā facili⁹ sicut ī vitib⁹ reuocāt' ea q̄

aũt moderatã in adolescẽte oĩonẽ cito euanescere. Vidi docilẽ.i.doceri aptũ & idoneũ: Indolẽ i. vidi stati virtutis imaginẽ que ipo aspectu dignoscit indoles.n.ẽ spẽs future ꝓbit .tis.Eũ ſ sulpitiũ pdere tps.ſ.in schola declamator Cohortat⁹:sed eũ admonui vt sibi for ꝓ schola deligeret:vbi cãs agerẽt. Ludũ:scholã:nã mgr ludi dicit mgr scholę:in scola em q̃si lud exercẽt. Mgm ſ.oratorẽ quẽpiã:& psistit in silitudine:sicut scholastico lud⁹:ita oratori for sit q̃si studiũ. Me quidẽ si & etiã admonerẽ si mihi obseqret vt pre cæteris deligeret L. crassum q disputatori intererat. Sed audiret.i siqd mobtẽperet mihi:& ẽ honest⁹ dicẽdi modus Qđ ſ cõsiliũ meũ. Ita sese factus idẽ nec ipe quidẽ tard⁹ fuit parẽdũ ꝓceptis meis Arripuit i.rapti accepit & sine mora Ita quẽ admedũ ꝓceperã. Atq etiã:& pterq q ipi.L. crassus q̃si magistr ꝓponebã:me quoq ꝓmisi mgm fore:si ita videret. Gr̃e.i.cause mei erga illũ fauoris:me quoq i no solũ mgratũ habitur ee.L. crassum:sed me quoq:si ita videret. Vix ãnus interceſſerat Et nihil mea mef fellit opinio:nã vix ãni spaciũ pterierat:cũ hic ausus est accusare C.norbanũ me defendẽte illũ. Accusauit.ſ.ꝓpetũ dar. Nõ est credibile:redi nõ pt:q̃ta mihi differẽtia visa fuerit iter sulpitiũ q̃lis erat quũ adhortat⁹ sum illũ & qui postea fuit:quũ aduersus.C. norbanũ cãm diceret:nã idẽ eẽ nõ videbat Interesse.i. differre Qui tu.ſ.tpe adhortatõis meæ. Anno an.ſ.accusationẽ Norbani:acſi diceret multo:multoq ꝑdarior. Oĩno:sensus ẽ:valde nat⁹ erat: vt asseqret crassi excellẽtẽ dicendi rõnẽ Magnificũ:dignitate.Præclar:excellẽtia. Sed ad ea: Natura quidẽ plurimũ valet:sed ipsa ꝑ se infirma est:nisi studiũ & industria adhibeat. Sed ea ſ natura tã & ſ erat egregia i sulpitio:tñ non potuisset oia efficere ad cõsequndũ illud genus crassi:nisi studiũ & industriã ad illã adhibuisset. Eodẽ:est aduerbiũ i.in id genus studio & volũtate incidisset:nisi dicendi cõsuetudinẽ adhibuisset. Tota mẽte i.oi disputatõe atq volũtate crassũ sibi ꝓponeret quẽ imitaret. Ergo hoc a supiori infert. q̃quidẽ inquit tm valet mitatio sicut exẽplo Sulpitii oñdim⁹. ergo hoc fit primũ in preceptis meis: vt excellẽtes viros ipi ꝓponam⁹:quos sequat & imitẽ egregie:& quẽadmodũ demõstram⁹ hãc viã suscipiẽdã eẽ vt qcq d egregiũ videbit in eo quẽ imitabit id studeat diligẽtissime asseq. Nõ.n.oia imitari debem⁹:q̃ in eo sunt qa poterit etiã i eo aliqd ineſſe vicii sed tm̃mõ q optima sunt & excellẽtia: Demõstrem⁹.ſ q̃lis eẽ debeat is quẽ imitemur. Excellẽs.i.pstabũt & ꝑclara erunt. Tũ accedat.i quũ ea cognouerit:q̃ in oratore videbunt eẽ pstãtiora:ad q̃ tota mẽte ferẽt velim ipm diligẽtissimã adhibere exercitatõem:vt quẽ imitat exprimere possit & repr̃sare. Accedat:adiiciatur Qua illũ effingat at ꝙ exprimat.i formet:& repr̃tet. Ita nõ vt multos. Ostẽdit modũ imitãdi:sensus ẽ. Volo inqt vbi cognouerit q̃ in oratore pstãtissima sint:q̃ imitãda suscepit.tũc adhibeat exercitationẽ vt formare:ac repr̃tare possit:quẽ imitat nõ tñ exẽplo eor duci:qui adeo studiosi sunt imitãdi eos:quos sibi ꝓposuerit:vt nõ solũ q̃ in bis ꝑclara sunt:verũ etiã q̃ facilia sunt & viciosa imitãda cõsuerint:quoꝝ alterũ vulgare:alterũ nõ ꝓbandũ. Insignia magna & notabilia Insigne nõ solũ de virtute sed etiã de viciis. Oĩne em̃ qđ excellit:siue illud viciũ:siue virtutis fuerit:insigne appellat.vt Virgilius Scilicet ãn alias amor ẽ insignis equarũ. Nihil ẽ facilius:& quũ duo ꝓposuerit vitãda in imitatione vnũ est ne facilia deligam⁹ alterũ ne viciosa Demõstrat facilia primum deinde viciosa & more optimi ꝑceptoris Ci. ꝓponit primo quidẽ quid faciendũ. Facilius. Siquis delegerit sibi imitãdũ oratorẽ pstantissimũ:& imitabit ei⁹ bitũ:nihil magnũ erit.boc n facillime faciet:vt q̃lis erit habit⁹ talẽ & ipe br̃e pos

sit. Amictū i cultū corpis: vt palā ab būeris pēdentē vsq; ad talos habeat. Statū: quō steterit in pnū-
ciādo codē mō stare studeas. Aut motū vicz gestū corpis: quo gestu corpis vsus fuerit i pnūciādo
eo tu quoq; vteris: q̄ oia sūt facillima: si in aliis q̄ sūt pbabiliora. Si vero: & hoc q̄tū ad ea q̄ facilia sunt
In eo .i. que imitari cōstituis. Vicioſum: natura n. boies ad vicia pclives sūt: vtrūq; ergo vitare debe-
mus. Vt ille fusi⁹. Et exēplū poit cuiusdā fusii: q quū sibi. C. fimbriā imitādū ppositset: q̄ i illo vitupe
rāda erāt diligētissime assecut⁹ ē: virtutē vero oino p̄termisit. Amissa ppter ætatē quū senex esset: &
vocē pene amisisset. Furit dicendo de
rep. in oroe sua. Quos tñ: & q̄uis insa
niat: nō tñ assequit neruos. C. fimbriæ i
dicēdo. Neruos vim & virtutē oroīs i
dicēdo. Oris p̄uitatē. i. puersitatē & de
formitatē. Nā qa fimbria icitatior erat
in dicēdo: necesse erat vt rictum oris de
formaret: qd fieri solet ab bis q incitati
ores sunt. Et verboz latitudinē. i. bian
tia verba & longo ambitu pnūciata. Sz
tñ. Hic duplr errauit & q̄ no delegit op
timū: & q̄ in eo quē delegit: vicia poti⁹
q̄ virtutes est assecut⁹: optim⁹ est ille in
quo nihil oīno insit vicii. In eo. s. fim
bria: si nō delegit optimū at saltez omis
sis viciis: q̄ in eo pbāda erāt: imitat⁹ eēt
Qui aūt. Cōdudit g̃ ne in altez borū
viciozq; aut i vtrūq; incidam⁹ s. & facilia
& vicioſa. Primū quidē dabit opam vt
optimū delegat: q̄ si optimū delegerit:
no poterit facere q̄ pbāda nō sunt: sz tñ
si quē sibi pposuerit i quo sit aliqd vicii
imitet virtutes eius tñ. Vigilet. i. dili-
gēs sit. Excellēt: p̄stabūt. Diligendo. s.
optimū oratorē. Quid. n. Hic antoni⁹
siue Cic i psona antonii auctoritate ma
ioz pbat pponēdū ee q̄ndā in dicēdo
pbatissimū quē imitemur Dicit. n. boc
idē factitasse oratores illos veteres: vt
imitarēt quēpiā. q̄ si qs eoz scripta dili
gēti⁹ cōsideret: id eos oīm ætate fuasse
repiet. Extulerit: ediderit: puexerit: vt
Virgi. Extulit bæc detios: marios: ma
gnosq; camillos. Aetates: alii diffiniūt
nūero cētū ānoz: alii trigita tñm mō q̄to
tpe cursum suū Saturn⁹ pagit. Qd nō
tā: idēta fuisse: videlicet ætates oms sua
q̄q; dicēdi gña būisse possum⁹ facili⁹ in
græcis cognoscere q̄q; in latinis ppterea
quia græcoz mlti libri sūt: nrozq; at pau
ci admodū ne nullos dicā. Cuiusq; æta
tis a tpe crassi itellige. Ex quoz scrip-
Ex scriptis græcoz intelligi p̄t: quis cui
q; dicēdi mod⁹ placueri & quo quæq;
ætas dicēdi gñe delectat sit. Ex scriptis
que plurima vsq; ad hāc ætatē pmanēt. Quæ dicēdi voluptas i qui dicēdi mod⁹ cuiq; placuerit. Peri
cles. Qui & orator insignis & pbilosopb⁹: & dux in lit⁹ atheniēsium fuit: quoz rēp. q̄dragita ānis mi
ra prudētia rexit. Alcibiades: i quo natura vī expta quid efficere possit: vt Aemili⁹ pbus dicit. Nāq;
impator fuit & terra & mari sum⁹ atq; i primis disert⁹: cui⁹ tāta erat cōmēdatio oris ac oroīs: vt nemo
ei dāo posset resistere: fuit āt educat⁹ i domo pclis patrui sui: sicut testat iustin⁹: erudit⁹ vero a socrate
Thucides: hic nō orator solū: sed historiaz scriptor clarissim⁹ euasit: Subtiles disputādo. Acuti iue
niēdo. Breues quib⁹ nihil supest. Abūdātes quib⁹ nihil dēesset Tucidides nā de Tucidide supius
dixit: q̄ verba ppemodū sentētiis adæq̄uit. Nā hi oēs vno ferme gñe delectati sunt. Nō potuisset ec
ce quō nūc q̄si ifert qd sudi⁹ dixerat: sp imitatōem fuisse apd illos vetutissimos: nō potuissent oēs vnū
dicēdi gen⁹ cōseq nisi būisset quēpiā vnū quē imitati eēnt & iō fctm ē: vt oēs idē gen⁹ brent. Critias
theramenes lysias hi oēs demagogi fuere atheniēses: hoc ē q ppīm quocūq; vellēt trahere poterāt. ly

amictū imitari alicui⁹: aut statū: aut motū: si ve
ro etiam vicioſe aliqd est id sumere: & in eo vi
cioſum eē: non magnū est: vt ille qui nunc etiam
amissa voce: furit in rep. Fusios neruos in dicen
do. C. Fimbrie quos tñ habuit. ille nō assequr
oris prauitatē: & verboz latitudinē imitat. Sz
tñ ille nec diligere sciuit cui⁹ potissimū sit⁹ eēt:
& in eoipo quē delegerat: imitari etiā vicia vo
luit. Qui aūt faciet: vt oportet: primū vigilet: ne
cesse ē in deligēdo: deīde quē pbauerit i eo que
maxīe excellēt ea diligentissime pseq̄tur. Quid
em̄ causæ cēseris eē cur ætates extulerint singulæ
singula ppe gña dicēdi: qd nō tā facile ī nr̄is ora
torib⁹ possum⁹ iu dicare: qa sciipta ex qbus iu
diciū fieri possit: nō multa sane reliq̄rūt: q̄ in græ
cis: ex quoz scriptis cuiusq; ætatis: q̄ dicēdi rō:
volūtasq; fuerit intelligi p̄t. Antiqssimi fere sūt:
quoz qdē scripta cōstent Pericles atq; Alcibia
des & eadē ætate Thucydides. subtiles: acuti:
breues sentētiis magis: q̄ verbis: abūdātes non
potuisset accidere vt vnū genus eēt oīm: nisi ali
quē sibi pponerēt ad imitadū: cōsecuti sunt hos
critias theramenes lysias. multa lysie scripta sūt.
nōnulla critia. de theramente audiuim⁹ oēs
etiā. tū retinebāt illū Pericli succū sed erāt paulo
vberiore filo. Ecce tibi exortus est Isocrates ma
gister istorum omnium cuius est ludo tanq; ex
equo troyano innumeri principes exierunt. sed
eorum partim in pompa: partim in acie illustres
esse voluerunt. Itaq; & illi Theopompi. Epbo-

sias vero mire iocūditatis fuit orator subtilis atq; elegās vt Quitilia.ait:& quo nisi:si oratoris satis sit dicere ꝙras pfectius. Nonulla critiæ: Hi ꝙsi in alia ætate cæperunt nō nibil a charactere illo antiqssimo declinare.sed tñ retinebāt illā dignitarē pdis? De theramene:cui? pauciora scripta pmanēt. Succum qddā ꝙsi filū tuæ oronis desideram?. Ecce tibi tertia subsecuta ē ætas.in ꝙ Isocrates ille rhetor potissi mū viguit:q scolā etiā athenis celeberrimā habuisse ferē.ex cui? scola pstātissimi oratores:atq; philo sophi euasere.fuit em gorgiæ auditor & teste Quitilia.in diuerso gne nitidus:& cōptus:& palæstræ:quā pugne accōmo datior:oēs dicēdi veneres sectat?. In ī uētione facilis:honesti studiosus. In cō positōe adeo diligēs:vt cura ei? repben dat. Tibi:vacat sicut mibi plærūq;:vt Vir.Mibi nō segnior ito:nā hic mibi ni bil facit. Cui? e ludo.i cuius ex scbola.

Equo troiano: Troianū equū dicit: quo capta ē troia.i quo armati viri græ cos; principes delituerunt.b.d.sicut ex equo troiano principes euasert:ita etiaꝫ ex scola illi? euaserūt principes eloqntiæ.

Sed eos; s.principū eloqntiæ: In pōpa: id ē in turba discipulos;. In acie.i.in fo rēsi certamie. Alii inqt delectati sūt elo quētia sua: ꝙ vtebāt apud discipulos. Alii ꝙ vtebāt ī foro.i.ī cauf forēsib?: vbi ꝙsi i certamie oratores ad dicēdū pdeūt Itaq; & mltos noiat ex bis:qui discipli Isocratis pstātissimi fuert. Theopōpi.i sites theopopo. Epbori.i.epboro sites de theopopo & epboro Ci.in borrēsio

Theopōpū autē acrē:epbos; mitē esse cōmemorat. Maturis:vt de theopōpo & epboro:qa alter acris:alter mitis erat

Volūtate:quia oēs ad idē dicēdi gen? tendūt. Et inter sese:quia tenore quo dā seniores sp iunios; pceptores fuerunt. Mgri.s theopōp?:epbor?:philist?:nau crates:& alii quos supra meorauit. Et ii qui se ad cās.s.Demostbenes:lycurg? Aeschines: Demarch?:qui i cauf foresi bus versati sunt Declarat ergo quia di xerat in acie:boc est in causis forensibus daruerūt Demostbenes:athenien sis.

Lycurg?:Lacedemoni?. Et si iter se:ait etiā de bis nūc qui i pōpa daruert:dixit eos naturis differre ita etiā qui i foro i. qui in causis versabant dissites naturis fuerūt:& tñ in eodē gne versati sunt. Virtutis.i.vebemētiæ:& dignitatis oratoriæ. Quos; ꝙ diu mā sit imitatio:plane nūc cōcludit antoni?:id qđ intēdebat:singulū genus dicēdi singul' etatib? mansisse: ꝙ vnū sp sibi ppositerūt. Postea ꝙ. De tribus generib? dixit:ꝙ in totidē ætatib? fuerūt:quia vnū imi tabant oēs:sed postq; bi excesserūt:& imitatio periit:& meliores cœperūt eē:& boc quia neminem se cuti sūt:vt ex boc ꝑbet imitationē maxie ꝑdesse oratori. Sēsim: pedetētim. Obscurata ē.i.aboleuit. Euanuit:sublata ē:& oblīata penit?. Nā prio obscurior fēta est:deide euanuit penit?. Molliora:effemi natiora. Remissiora:būiliora. Iñ demœbares:quē aiūt filiū fuisse sororis Demostbenes. Pbalerius dimetri? qui (vt Ci.in officiis ait) disputator fuit subtil:orator pas; vebemēs dulcis tñ vt theopbrasti discipulū possis agnoscere. Politissim?:ornatissim?. Que si volem?:bec est conclusio gñalis:videlicet imitatōem sp in singul' ætatib? fuisse. Dicit em bodie quoq; menedem? tm suo dicēdi gne pstat:vt asia tici oēs eū imitētur. Quæ.s.diuersa scripta græcos; ꝙ supra meorauimus. Persequi.i.narrādo nūerare

Vt ego audiui:vt ad me delatū est tota asia imitat. Plærisq; i.ps maxia Hanc igit:postq; ꝑbauit imi tationē seruā dā eē:qđ videlicet plurimū vtilitatis afferre possit:ꝙ ita esse ꝑbauit exēplo græcos;:qui vnaq; ætate sp vnū aliquid dicēdi gen? habuert. Igī:qñquidē satis cōstat imitatōem oratori eē vtili mā:possum? hāc cōsequi duab? reb?.s.exercitatōe & scriptōe. Imitatōe.s.alicui? ꝑbatissimi viri. Crebri

frequẽtibus & diuturnis:& intẽsis. Scribẽdo:nã hoc dixerat crassus plurimũ oratori cõferre vt frequeter scribat. Qđ si:& hoc loco q̃si latẽter mordet sulpitiũ:q̃ negligẽs sit i scribẽdo. Qđ si hic nr̃.s. sulpiti⁹ faceret:vt nõ solũ exercẽdo:sed etiã scribẽdo exerceret. Prestior.i subtilior: nã elimaret oro nẽ suã scribẽdo:quẽadmodũ em̃ scriberet:ita etiã loq̃ret. In q̃ ineſt luxuries:q̃ nõdũ satis correcta:& emẽdata ẽ:& siñitudine segetũ dixit luxuries q̃dã. Dicit:ãt reprimẽdã eẽ supfluitatẽ oronis quã sulpitius bẽt. Luxuries ꝓprie dr̃ intẽpestiua segetis abũdãtia:vt Vir. Quid qđ ne grauidis ꝓcũbat culmꝰ aristis. Luxurie segetũ tenera depascit i herba. Vt rustici:tibi luxuries abũdat: in segetes imittere solent oues vt eã de pascant̃.ita etiã faciẽdũ ẽ in oro̅ne sulpitii:depascẽda moderãda & deprimẽda. Hic sulpitiꝰ.sulpitiꝰ q̃si subridẽs antbo niũ acriter mordet dicit.n.recte tu qdẽ me admones vt scribã:q nihil vnq̃ scripseris:nã si id faceres iusta cã eẽt:cur me admoneres ad scribẽdũ. Sꝫ ne mltũ antoniꝰ.n.sicut apđ Valeri.legit̃ aiebat se nullã scripsisse oronẽ ne siqđ priori causa actũ erat:qđ ei noceret:quẽ postea defensurꝰ eẽt:vt id a se dictũ negare posset Ne multũ.i.nihil vel pauꝝ quia nũq̃ scripsit aliqđ ãtoniꝰ qđ qdẽ extet:nisi libꝝ illũ de eloq̃nti & diserto quẽ sibi nescio quo pacto excidisse dixit.

TVM ille. Caput tertiũ i quo docet antoniꝰ siue Cic i psona ãtonii mltos sine cuiusdã imitatõe solo naturæ studio claros euasisse Deide nõ priꝰ ad causẽ dicti onẽ pueniendũ eẽ.q̃ tota penitꝰ ab oratore cã cognita sit. Sed prio antoniꝰ rñdet ad id qđ supiꝰ in fine lr̃onis dixerat nec te multũ scripsisse arbitror tu inquit mihi ita obiicis q̃ nihil scriptitaueri: q̃si nõ p̃cipiã ea aliis:q̃ mihi ipi desũt acsi dicerer:scio me nihil scripsisse:sed nõ precipis aliis q̃ in me sũt. Sed tñ q̃uis inqt ea mihi desint:& ea ipa nõ faciã:q̃ aliis pcipio: q̃tũ tñ ad scribẽdũ attinet plus facio q̃ aliis videar:tabulas.n.cõficio qđ sine scriptõe fieri non ꝑt Tabulas ãt stipulationũ & testamẽtoꝝ intelligẽ:in quibꝰ scriptõis opa consumit̃. Vexetiã sensus est eiusmodi & q̃ in tabulis cõficiẽdis exerceor & q̃ etiã in dicẽdo opam cõsumo vtrũq̃ iudicari ꝑt. Nã nisi tabulas cõficerẽ res mea familiaris tãta nõ eẽt nisi me exercere eloquẽtia minꝰ valerẽ: Vtrũq̃.s. me & scribere tabulas & exerceri in dicẽdo. In boc.s. cõficiẽdis tabulis in quo sine dubio scriptio cõsumit̃. Ex re qa nisi tabulas cõficerẽ res mea familiaris tãta nõ eẽt:nã ex eaꝝ scriptione lucꝝ faciebat.

In illo.s.exercẽdo me in dicẽdo. Ex eo videlicet ex ipo gñe oronis meæ. Nã q̃tũ dicẽdo valeã q̃ntulũcũq̃ iex eo ꝺ.q̃ me exerceo. Q̃tulũcũq̃ minuit meritũ suũ ne arrogans esse videat̃. Atq̃ esse: Post q̃ satis rñdit ad id qđ obiecerat Catullus:q̃ aliis ꝑciperet scribere quũ id ipe nõ fecisset:nũc ad id venit qđ est alteꝝ principale mẽbꝝ huius capitis:& si inquit dixerim:aliquẽ imitãdũ esse:cuiꝰ imitatione ducamur:tñ nõnulli fuerũt:qui suopte ingenio ac natura sine vllius imitatione eloq̃ntiã cõsecuti sunt. Suapte i.sua ipius natura: Qđ & in nobis. Et ne lõge exẽpla petamꝰ de vobis o cæsar & catulle boc dici pot qui nulliꝰ imitatione ducti tñ in dicẽdo cũ secuti estis vt alter qdẽ suauitate oronis:alter elegãtia plurimũ valeat̃ Alter:s.cæsar. Alter.s.cotta.sicut & ipe Ci in li.de claris oratoribus oñdit. Di em̃ vrbanitate illũ ꝑstitisse vt facile oro̅ne sua attẽtos retinere potuerit inusitatũ.i.nouũ quem nulli ex oratoribus nr̃is adepti sunt. Leporem lepor ꝓprie est sermo nitidus & absterſus:boc ẽ lauticia q̃dam oronis. Et salẽ iocũ accipim⁹. Nã sicut sal suauitatẽ quãdã cũ mordacitate bẽt:ita etiã ioca vrbanoꝝ.

Acutissimũ & subtilissimũ:vtrũq̃ ferme idẽ est:nisi q̃ vnũ inuẽtioni alteꝝ vero sensui magis cõuenit Neq̃ vero alio vtit̃ exẽplo Curionis:q̃ & ipe nullũ delegerat oratorẽ imitãdũ. Aeq̃lis.i æquæuus. Virgi. Ast illũ vidi eq̃les genua ægra trahentẽ.i.æqueui. Pr̃ sensus est. Curio nemine imitatꝰ ẽ.q̃uis occasionẽ habuerit maximã:vtpote patrẽ eloquentissimũ viꝝ:tñ suo studio:& industria ꝓpriũ qđdã dicendi genꝰ cõsecutus est. Grauitate: dignitate. Elegantia proprietate. Copia vbertate. Formam figurã. Vnũ est expositio alterius:quia figura est forma i.character. Qđ maxime: videlicet eũ esse grauem elegantẽ & copiosum. In ea cã. Accusabant̃ Roscii fratres incertũ cuius criminis aduersus eum dixit Curio & in hac defensione tantũ eloquẽtiæ in eo esse cognoui. In ea oro̅ne inquit Curio oñdit

plane oñibus nihil sibi deficere: qđ optimũ oratorẽ bñe oporteret. Nã ita orauit: vt eloq̃ntiã simul ac sapiam oñderet: q altera sine altera nihil aut parũ valet. Copiosus .i. eloq̃ns: hoc est orator: qui eloq̃n tiã & sapiã p̃ditus eẽt. Veꝝ vt: Alteꝝ mẽbꝝ p̃cipale: in quo oñdit: nõ prius ad causæ dictionẽ deue ris dissiles: quia hæ sunt multo difficiliores. Ad cãs deducam⁹. .i. vt aliq̃n p̃cipiam⁹ oratori: quẽ insti tuimus: quo cãm suscipiat añq̃ ad eã tractãdã pueniat. Ad cãs. .s. forenses: vbi de crimie agitur: & pe cunia. .i. ad cãs crimiales: & pecuniarias vt nũi dicũt. In quibus. .i. in quib⁹ plus aliq̃nto laboris ẽ: q̃ in deliberatiuis cau sis. Riserit: fortasse aliquis hoc p̃ceptum meũ risu ꝓsequeẽ. quia est p̃ceptũ nõ tã acutũ .i. difficile. & ideo quia est p̃ceptũ faci le itellectu: tã etsi vtilitatẽ habeat: tñ nõ magni æstimabiẽ. Nõ fatui nõ stolidi qđ est in verbis. Eruditi: piti. Monito ris q monita dat. Mgñi: q p̃cepta. Quas cũq̃ cãs. .s. iudiciale. Diligẽter videlicet ex oi pte. Penitus: interit⁹: vt eas plene atq̃ pfecte ex oi pte cognoscat: sed non p̃cipim⁹ inqt de caus q̃ tractãtur in foro p̃cepta dent. Hec ãt oia etiã a Quitilia. p̃cipiunt. Hoc .s. vt cãs diligẽter cogno scat orator. In ludo: in scola declamato rũ: quia ille cause declamatoꝝ facillimæ sunt: sed nõ de his dicim⁹: sed de forẽsi bus multo difficiliorib⁹. Ad pueros. i. adolescẽtes q declamare discũt apud so phistas: & ponit exẽplũ p̃ceptoris: & so phistæ. Lex pegrinũ vetat in muꝝ ascẽ dere: ascẽdit: hostes repulit: q̃rit⁹ quid in ris: hec q̃stio facillima est. Negocii. i. la boris: & ꝓpterea aliqs fortasse riserit: q p̃ceptũ boci ludo nõ tradit. & recte: qa facile ẽ cãs eiusmõi itelligere: iõ p̃cepta nõ dãt: vt sui scholastici cãs cognoscãt. Formula i. regla. At vero. Hactẽn⁹ di xit multũ differre cãs veras a fictis. Ficte eñ facillime sunt: q̃s declamatores disci pul⁹ suis ꝓponũt. At uero cause vere sũt difficillimæ: q̃ nisi adhibita accuratori di ligẽtia: nõ facile cognosci p̃nt. hic efficiẽ vt qui cãs cognoscere neglexit: eas ne cessario male agere cogaẽ. Nũc vero di cit q̃ cãe tint q̃ i foro aganẽ. Tabule. .s. te

nõ tã acutũ: q̃ necessariũ: magisq̃ monitoris nõ fatui: q̃ eruditi mgñi. Hoc eñ primũ præcipie mus: quascũq̃ causas suꝰ dicturus: vt eas diligẽ ter: penituscq̃ cognoscat: hoc in ludo non præci pitur. Faciles eñ causæ ad pueros deferũtur: lex peregrinũ vetat in muꝝ ascẽdere: ascẽdit hostes repulit: accusatur: nihil est negocii hmõi causaꝰ cognoscere. Recte igiẽ nihil de cã discẽdã p̃ci piũt: hec est eñ in ludo cãꝝ fere formula. At ve ro i foro tabulæ: testiõnia: pacta: cõuẽta: stipula tiones: cognatões: affinitates: decreta: rñsa: vita deniq̃ eoꝝ. qui in cã versanẽ. tota cognoscẽda est. quaꝝ rerũ negligẽtia plærasq̃ causas. & ma xime priuatas: sunt eñ multo sæpe obscuriores videmus amitti. Ita nõnulli dum opam suã mul tam existimari volũt: vt toto foro volitare & a cã ad cãm ire videãtur. cãs dicũt incognitas: in quo ẽ illa qdẽ magna offensio: vel negligentiæ susceptis rebus vel pfide receptis: sed etiam illa multo maior opiniõe: q̃ nemo põt de ea re. quã nõ nouit nõ turpissime dicere. Itaq̃ dum inertie vituperationẽ: quæ maior est. contẽnũt assequũ tur etiam illam. quam magis ipsi fugiunt tardi tatis. Equideꝫ soleo dare opam. vt de sua quisq̃

stametoꝝ cognoscẽde sunt: q̃ solẽnitate cõficianẽ: q̃s se antoni⁹ cõficere dixit supius. Testionia: crimi num: que aut p aliquo: aut contra aliquẽ addũcũtur. Cõuenta: couẽta cõuẽtões: siquid inter aliquos cõuenit: qđ iustum & ratum baberi solet. Pacta: siquid inter se pepigerint. Stipulatiões: ꝓprie in cõ trabendo celebranẽ: emendi: vendendi: locandi: cõducendi. Cognationes. Paulus dicit cognationis nomen: a græca voce dictum: nam illi vocant: quos nos cognatos appellamus. Cogna ti inquit sunt: & quos agnatos lex duodecim tabu. appellat. Sed bi sunt qui p patrem agnati ex eadẽ familia: qui autem p fœminas cõiunguntur: cognati tm̃ nominanẽ. pximiores ex agnatis sui dicunẽ. In ter agnatos igitur & cognatos hoc interest qđ inter genus & spẽm. Nã qui est agnatus: & cognatus est. no vtiq̃ autem qui cognatus est: & agnatus est. Alteꝝ eñ ciuile: alteꝝ naturale nomen est. Affini tates: sunt necessitudines quæ ex matrimonio contrabanẽ. Decreta: senatus. Responsa: prudentum

Vita. .s. eorum: qui in causa versanẽ accusatoris. .s. & rei: nam vtriusq̃ vita cognoscẽda est. Quaꝝ re scilicet supra memoratũ. Negligentia. i. ꝓpter negligentiã. Priuatas: quia sæpe multo magis dubiæ sunt priuatæ q̃ publicæ: eo q in publicis causis semp leges sunt: quæ vetãt: aut permittãt: aut iubeant aliquid fieri. In priuatis vero nõ ita: nam ꝓprinari casus multo plures sunt q̃ leges. Ita nõnulli. Ostẽ dit rõnem: quare plæriq̃ causidici causas nõ diligenter cognoscũt: quia volũt videri multa facere: & in foro versari: vt nũc banc: nũc illam: modo aliã cãm gerãt: vt inde magnã æstimationẽ acquirãt: quo fit: vt plærũq̃ cãs amittãt Nõnulli. .s. causidici. Dũ opam suã. i. dum volũt oĩbus videri negocioſi: vt mul ta faciãt. Volitare. i. cõcursare p totũ foꝝ. Et a cã ad cãm ire. i. vt mõ bãc: mõ illã cãm tractẽt. In quo. idẽ in qua re: videlicet: dũ cauſ pluribus se implicãt. Vel negligẽtiæ susceptis rebus: Differẽtia ẽ inter

ſuſcipe:& recipe:ſuſcipim⁹ rogati recipim⁹ ſpōte. Nūc ꝙ dicit erratū maximū ē:qa pluresq; cognoſce re pnt cās:vel ſuſceptas negligūt:vel receptas: ꝑdūt. Nā quū cās amiſerit iudicant vel negligetes nō curare ſuſceptas:vel pfidi ꝑdere receptas:qđ ꝓpterea eis cōtigit:quia cām nō ſatis cognitā bnt. Magna offenſio i.magnū erratū eſt. Suſceptis reb⁹:quia negligetes iudicāt. quū cās ſuſcepta s amittūt. Perfide receptis ſ.ſpōte.nā pfidi ſum⁹:quū cās ſpōte receptas agere volum⁹:ſicut illđ ē negligentis.ſ. nō curare ſuſceptas:ita boc pfidi nolle agere receptas. Sz etiā illa.ſ.offenſio:quō em̄ qs poterit cām ꝓbe dicere:cui⁹ nullā:vel ꝑ exiguam cognitionem habuerit. Illa multo maior opinione i.illa offenſio vincit opionē: & ē boneſtiſſim⁹ mod⁹ dicendi. Itaq; ſenſus ē. Dum minie curant:negligētes eſſe videant:id:incurrūt:qđ vitāt:& obtuſi & bebetes iudicent. Illā.ſ.vitupationē tarditatis. Contēnūt.i.dū minie curāt:vitiū.ſ.inertiæ. Dū inqt minie curāt:ne inertes appellent:id etiā incurrūt qđ vitāt:vt obtuſi & bebetes videant. Nū inertie dānant ab his quoꝝ cās obtinere nequerint. Eqdē:ſenſus ē Ingenio prōpti videri volūt:dū cās minus cognoſcere ſtudēt:nō cognoſcētes male eas agere neceſſario coguntur. Male agētes vero poſtremo tardi etiā iudicātur. Equidē ſoleo:dixit qđ alii plærūq; faciāt:dū cās negligētius cognoſcūt:vt tarditatis etiā vitium incurrāt:quū cās amiſerint. Nūc qđ ipe facit oſtendit:& boc mō duo facit:q̄ ꝓpria ſunt p̄cipientis:vt quū oñderit:qđ non ſit faciēdū: poſtea quid ſit faciendū ꝓponat. Quid nō ſit faciēduz ex alioꝝ negligētia vt ſuperi⁹ oñdit:quid faciēduz ex ſua diligētia: Nequis ali⁹:& vt poſſit cām ſuam cliens me⁹ liberius & explicati⁹ declarare:ipm remotis arbitris dicere iubeo: quid de cā ſua ſentiat:& nulli⁹ reſpectu teneat. Et agere aduerſarii cām:Et boc etiā ſeruare conſueui: quū cliens mibi cām ſuā dicere incœperit:ego cōtradico illi:quid aduerſari⁹ obiicere poſſet:vt ab ipo elicia:q̄ rn̄deret. Quia Cliens mibi cām ſuā dixerit. Ego illi cōtradico. Tu qdem ita dicis:q; ſi aduerſarius aut boc dicet:aut illud:tu quid cōtra tn̄debis. Et ita quodāmodo quū videor eām aduerſarii ſuſcipere:cliens declarat qđ diceret. Itaq; quū ille:& quū cliens me⁹ diſceſſit:ego tres ꝑſonas ſuſtineo videlicet meā:clientis:& iudicis:& ſumma cū æquitate. Meam.i.bis tribus ꝑſonis inuenio:quæ ꝑ ſint æque: atq; obſint. Summa animi æquitate:quia tam ea que cōmoda ſunt q̄ ea que incōmoda diligenter conſidero:prodeſſe:ad cōfirmandū Obeſſe:ad refellendū:nā boc mō ea mibi cōfirmant darius. Aequitate quia nō minus cōmoda cauſæ meæ q̄ incōmoda cauſæ aduerſarioꝝ diligenter conſidero. Qui locus:& quū in cauſa mibi ſe obtulerit argumētum:in quo plus cōmodi q̄ incōmodi eē videat:būc ego ſuſcipio in confirmanda clientis cā. Si vero plus incōmodi q̄ cōmodi:illud reiicio: Satius em̄ ea que magis obeſſe p̄nt:q̄ prodeſſe tacere. Locus:ꝑ argumēto ineſſe videt plus mali q̄ boni. Abdico:procula cā. Reiicio:extra cām boc em̄ intrinſecus: illa vero extrinſecus magis conſiderant:quæ ſumūtur ex maiori:minori:diſpari:ſimilitudinib⁹ & exēplis. Ita boc pacto dum me ita gero:illud cōmoditatis aſſequor:vt alio tēpore me ad dicēdum comparē:& alio ad dicēdum veniā.

Quæ duo.ſ.cogitandi & dicēdi. Sed certe:ſed profecto illi etiā:qui excellenti ingenio prediti ſunt ſi in duo tēpora diuiderent:id quod eſt cogitandū:& id quod eſt dicēdum:oratorium munus prediarius implerent. Idem illi.ſ qui ſunt ingenio fręti.

QVVM REM. Caput quartū eſt:in quo cā cognita docet antoni⁹ p̄meditādū eſſe oratori q̄ ſit ambigēdi rō.i.q̄ ſit cōſtitutio cauſæ:quot ſint nūero cōſtitutōes:cā inquit rei cognita.primū rō inecunda eſt ambigendi.i.primū cōſtitutio cauſæ ineūda eſt:in qua poſita ſit res de qua agitur. Rem cauſamq; endiadis eſt.i.cauſam rei. Occurrit.i.ſtatim offertur animo meo. Ambigendi i. ratio dubitandi.

Nibil eſt enim:declarat quomodo dubitetur ac diſceptētur de cauſa quæcūq; fuerit. Ambigitur inter bomines:id eſt dubitatio ſit. Omnis res quēadmodum ipſe Cicero in arte veteri docet: quæ habet in ſe poſitam controuerſiam:aut diſceptationē aliquam:aut rei:aut nominis:aut generis continet quæſtionem. Rei:vt factum ſit nec ne:conſtitutionem cōiecturalem innnit.feciſti: non feci.

Nominis:quū factum conſtat:ſed quo nomine ſit appellandum dubitatur diffinitiua conſtitutio naſcitur. Generis:quū de vi:& genere negocii quæritur.tūc cōſtitutio generalis appellatur:que di-

ndiē in iudicialē: & negocialē est etiā ali⁹ stat⁹: qui appellaē actionis ex trāslatiōe videlicet quū aut rei aut accusatoris: aut iudicis: aut loci: aut tpis: aut eiusmōi rei cōmutatio faciēda esse dē. De hac iō nihil oino tractat: q̄ ea raro in iudiciū venit. Siue ex crimine: Ex his verbis iudiciale gen⁹ cārū: aut criminis: aut cōtrouersie q̄stionē cōtinet. Criminis quū agiē de re quæ ad alimibi debeē: nō debeē. Deliberatiōe: Vt si q̄raē bellū Carthaginensibus inferendū sit nec ne: deliberatiuū diceē cāæ gen⁹. Siue ex persona. Nā demonstratiuū gen⁹ cāæ ē qđ in alicuiⁿ⁹ psonæ laudē aut vituperationē tractaē: vt si agaē de laude Scipiōis: Disputatione hoc loco ifinitū significāt. quā sæpe thesim dicim⁹ practicen: vt verbi gr̄a: si quæraē an bonū aliud preter honestum vt vtilitas: vt gloria: vt amicicia: & cætera bmōi. Multi eā hec oia supradicta in bonis ponēda eē voluerūt: hic de nulla certa re agiē. Nā gloriæ diuerse sunt genera: qa alia est gloria belli: alia pacis: & alia aliⁿ⁹ rei: ergo nullā circūstātiā hēt rei certę. Circūstātia dr̄: quē rē certā circūscribit vt si q̄reeē de gloria Scipiōis tūc haberet psone circūstātiā. Rōne viuendi q̄ ptinet ad oēm phiam moralē. s. politicā: œconomicā: monasticā. Factū sit dis ois cōstitutio versaē. An sit cōstitutio cōiecturalis efficiē vt occidisti aiacē: nō occidi. Quid sit quū de loco sacro sustulerit nō tn ipsa sacra & is fateaē quidē se sustulisse nec iō esse sacrilegiū dicat sed futurū: Quale sit quū de vi & genere negocii ambigiē: tūc cōstitutio generalis appellaē q̄ diuidiē in negocialē: & iuridicialē: Iuridicialis in duas ptes absolutā & ablūptiuā scidiē. Factū sit de pterito. Fiat de futuro. De pterito: vt si q̄reē. vtrū occidit aiacē vlyxes de pterito ē cōtrouersia: Fiat vt si q̄raē. bono ne aio sint in rēp. fregellani. Futuro vt si q̄raē. si Carthaginē reliq̄rim⁹ icolumē: nūq̄t vocē nois cōtrouersia quū cōstat: & res: & rei q̄litas sed tn de rei noie q̄riē: & gñalis cōstitutio dr̄. Quid dis diffiniēda est: iō quæstio siue cōstitutio diffinitiua appellaē: Acnr̄e de trāslatiua nihil oino dr̄: quū aut iudicis: aut loci aut eiusmōi rei mutatio faciēda sit: & ideo nihil oio tractat quia raro venit in iudiciū. Acnostræ: sed nr̄æ cāæ videlicet romanor⁹ quia apud græcos plærūq̄ cā illa in iudiciū venire solet qa ius ciuile diffinit apd quos quo in loco quo tpe agēdū sit cōstitutio actiōis dr̄ q̄ mutanda sit actio.

Criminū q̄ ad iudiciale gen⁹ cārū ptinet vt pulsatio: adulteriū: vt furtū: vt cedes: vt cætera bmōi. nā in iudiciali gñe versaē. Inficiatione: negatiōe: fecisti nō feci. fecisti: instat nō feci deprecaē cōtrouersia est prima intētio accusatoris cū defensoris inficiatiōe cōiūcta. Nā de pecunus. Incipit alias cās: q̄ nō in criminib⁹ versaē: sed in quib⁹ petiē aliquid aut negaē in iudiciali gñe versaē. Nā iudiciale gen⁹ hēt petitionē cū defensione. defensio advtrūq̄ ptinet ad petitionē & defensionē: quia negaē qđ petiē. Repetūdis accusaē is qui puinciæ alienas pecunias expilauit. sed postea latius patuit. Nā etiā siquis populus alteri populo iniuriā fecerit. aut captiuos. aut incendii. aut prede q iniuriā repetere. diceret agere repetūdas res. ergo quū repetūē q̄ sunt ablata tūc repetundas res agiē. Fere hoc mō. vt rapuisti gregē meū: nō rapui. De ambitu. Sed si de ambitu inciderit cōtrouersia: raro inquit p infitionē defendere poterim⁹ nā quia largitio late patet: obscura esse nō potest: ideo negatio locū nō habet. Nā ambitus accusaē ille: qui populū largitiōe currupit ergo si volūt largitionē defendere nō negabimus factū sed necesse erit: vt ad liberalitatē cōfugiam⁹ q̄nquidē largitio facta negari nō potest. Largitio est quū aliqua munera in populū distributā fuerit q̄ notissima sunt vulgo negari nō possunt. ergo necesse e: vt ad liberalitatē confugias: vt distribuisti annonā in populum hoc negari nō potest respōdet: distribui: sed iure licuit eā mihi pro mea liberalitate populo subuenire. rursus: qui instabit largitionem in populū fecisti: feci nō largitionē sed liberalitatē. Quā eā accusator largitionē appellabit defensor liberalitatē esse dicet ergo diffiniendū erit: quid sit liberalitas: & quid sit largitio. Seiūgere: separare. De ambitu atq̄ largitione. i de ambitu largitionis: sed de his rebus q̄ in crimine versaē: nulla cōstitutio incidere poterit: nisi cōiecturalis nā si cōcesseris nihil iudiciū cōmorabitur. De sicariis. i. latronibus: Nā sicarii dicti sunt a sica gñe teli: quo vtunē. De veneficiis. vt si quis accusetur q̄ aliquē veneno necauerit. De peculatu. inter furtū. sacrilegiū. & peculatus hoc inter est. quia furtum est rei priuatæ. sacrilegiū rei sacræ. peculatus reipublice. Inficiari. i. negare. Id est igitur: videlicet an sit controuersia facti. quæ coniecturalis constitutio appellatur: De deliberationibus de rebus futuris controuersia sumitur: vt si quæratur si Carthaginenses dimiserimus incolumes an in fide ipsi mansuri sint: Facti raro: quia

non incidere potest. vt sit deliberatio rei instantis. Vt si quærat: an fregellani bono in rep. aio sint. Nã alii suadet alii disuadet. Facti raro: Rursus: vt verbi gra: Postq̃ Hãnibal italiã inuaserit: & populo Romano bellũ intulerit: quærat in senatu Carthaginẽsi: vtrũ hoc Hãnibali licuerit: raro icidit deliberatio: vel pteriti: vl' ẽt istãtis: qa nõ deliberam⁹ q̃ facta fuerint aut q̃ fiant. ſ3 qd faciẽdũ sit. Sepe aũt res: Quæ breuiter superius ꝓpoſuit: declarat. Sepe em̃ incidit: vt de re nulla quæstio sit sed de qualitate rei. quum devi & genere negocii querit. Qualis sit: videlicet iusta: an iniusta. & ideo de genere rei: siue negocii agitur: siue iuridicialis: siue negocialis: siue absoluta: siue assũptiua. L. opimii Oñdit exẽplo posse incidere cotrouersiã: de q̃litate rei. i. bmõi. L. opimius. C. gracchũ leges agrarias ferre volẽtẽ facto grege bonoꝝ inuasit: & eũ ad põtẽ miluiũ deprehẽsuꝫ occidit. post aliquot annos accusat⁹ ẽ lese maiestatis. q⁹. C. Gracchus occisus esset eo auctore. Nihil de C. Gracchi. qui. L. opimiũ accusabat. dicebat occidisti. C. Gracchũ defensor respõdebat occidit ſ3 iure nã patrie libertatẽ defẽdit: & hoc mõ defendebat cãm iustã esse. Apud populũ quia dicẽ dixerat tribunus plæb. L. opimio ad populũ Iure vt occidisti C. Gracchũ: occidi: ſ3 iure. nã patriã defendere volebã. hic de qualitate rei quærebat vtrũ iuste: an iniuste. sed quia factũ erat i. pteritũ iõ iudicialis erat cõstitutio: quia re extranea assumpta: hoc est defensione patriæ cõfirmabat: ideo dicit assumptiua. idẽ Carbo eandem causam e diuerso suscepit.

L. Opimii cãm defendebat apud pplm audiẽte me. C. Carbo cõsul. nihil de. C. Gracchi nece negabat: ſ3 id iure ꝓ salute patrie factũ eẽ dicebat: vt eidẽ carboni tri. plæ. alia tñ mẽtẽ rep. capescẽti. P. aphricano de. C. Gracchо itarrogãti: rñderat iure cesuꝫ videri. Iure ãt oĩa defendũt: q̃ sũt ei⁹ gñis vt aut oportuerit: aut licuerit: aut necesse fuerit: aut iprudẽtia: aut casu facta eẽ videãt. Iã tũ qd vocet q̃rit: cũ quo verbo: qd appellãdũ sit cõtẽdit. Vt mihi ipi cũ sulpitio fuit i norbani cã sũma cõtẽtio: plæraq̃. n. de iis q̃ ab isto obiiciebãt: quũ cõfiterer: tñ ab illo maiestatẽ iminutã negabã: ex quo verbo. lege Apuleia tota illa causa pẽdebat: atq̃ in hoc gñe causarum

Alia tñ mẽte vt gratificaret Mario: cuius tũc opes maxie erãt. Nã qũ ex numãtia rediret Scipio aphricano inferior: qua nuper euerterat. quia magna erat viri auctoritas. & ipsi⁹ meritũ recẽs id agebat: vt tãti viri iudicio. C. Gracchi ædes iprobaret: & ita plæbis opes augerẽt. cui⁹ cõmodis Graccbus cõsule revoluerat nec dubitabat qn hac necessarii sui cedẽ idigne ferret Scipio. Venienti igit illi obuiã ad ipas ꝓpe portas obuiã ꝓdiit: & eũ iterrogauit quidnã sibi de cæde. C. gracchi videret. Ille cõtinue iure cæsum videri respõdit. Qđ plæbẽ romanã vehemẽter offendit: & creditũ est ipm ꝓpterea etiã in cubiculo domi suæ interfectũ esse. & bui⁹ cædis cõsciã fuisse vxorẽ Sẽproniã. Alia tñ mẽte: vt gratificãdi Mario: vt supra dictũ est: qui sp nobilitati infensus fuerat. De. C. bracchо i. de cæde C. gracchi. g̃ si hec cõstitutio faciẽda fuisset: ita obiectũ fuisset: occidisti. C. gracchũ: occidi sed iure. Iure aũt. Hic attẽdẽdũ ẽ quõ oẽs ptes iuridicialis assumptiue breuiter Cicero pstrigit. Vt aut oportuerit. p assunmptionẽ ex trãslatiõe criminis vt quũ Orestes trãsfert crimẽ in matrẽ. q⁹ magnitudine sceleris eã necari oportuerit. Occidisti matrẽ occidi sed iure nã patrẽ meũ necauerat. Licuerit: p assumptionẽ: ex remotione nõ criminis sed culpæ vt qui Sulpitiũ occidit trãsfert culpã in cõsules: qui ita iusserũt. vt ideo sibi occidisse licuerit

Aut necesse fuerit. ſ. per concessionẽ ex porgatione: quæ fit tribus modis. videlicet imprudentia: casu: necessitate. Iam tũ quid ad aliã. i. diffinitionẽ trãsit dicẽs. quod aũt peritnet ad controuersiam nominis. videlicet q̃ũ vis vocabuli diffiniẽda erit verbis tũc diffinitiua cõstitutio appellat. quũ & factũ conuenit: & facti qualitas manifesta fuerit: & de ipsius facti nomine quarit: quia vis verbi diffiniẽda est diffinitiua appellat. Vt mihi ipsi: Sulpiti⁹ accusauit Norbanũ: q⁹ populũ aduersus Scipionẽ concitasset: q exercitũ aduersus Cimbros miserit: hic instabat dicẽs ipsum læsisse maiestatẽ: q⁹ concitarat populũ cõtra Scipionẽ. Antonius aũt qui eũ defendebat: non negabat concitatũ populũ. Iduero factũ esse nõ lædẽdæ maiestatis: sed sumẽdi supplicii causa ex eo qui læserat maiestatẽ. Norbani: Tribu. plæbis. Plæraq̃: videlicet q⁹ Scipionẽ apud populũ accuset: q⁹ populũ aduersus eũ cõcitasset. Ex quo. ſ. læsæ maiestatis nã Appius legẽ tulit de maiestate cõtra eũ: qui ciuitatis amplitudini derogasset. Et in hoc dubitabat: quia alius alio modo diffiniebat. Atq̃ in hoc genere. ſ. diffinitiuo. Hic reprehendit eos: qui putant diffiniendã: esse vim verbi breuiter & absolute quia puerilis & dyalectica ratio est: videlicet scholastica. ac rbetorica latius: ac locupletius loquitur: nec concisis huiusmodi diffinitionibus vtitur: quod ostendit exemplo sui: in causa. C Norbani de maiestate læsa: non hoc fecisse: quod nõ videbatur oratoriã artem pertinere: sed causam multis & verbis & rationibus explicasse. In hoc: videlicet in diffinitiua constitutione: causam facit: quum quæritur quid sit ledere maiestatem hoc modo Læsisti maiestatem? non læsi: diffiniendum est an læserit Dilucide: absolute. Breuiter: commode absolute cui nihil deest: breuiter cui nihil supereſt. Quod: Antonius improbat.

Nõ enim vti debet tanta orator breuitate. Perq̃ puerile: id est aptum potius pueris': & scholasticis q̃ oratoribus. Alia est. Et alia diffinitio quum disputatur inter philosophos & alia quum disputatur

inter oratores.non em̃ quum causa agitur de artibus disputatur:sed quod in diffinitione versatur:or
natiori:& locupletiori est oro̅ne declarandū: & planū iudicibus faciendū. Diffinitio.s.dyalectica. In
artibus:vt i grāmatica:rb.torica dialectica nā artes dialectico more tractant̃: vt grāmatica est scientia
recte loquendi:rectep scribendi nā ars ipsa per se intelligentiā sui plenā nō habet: sed intelligiē ad ali
quid pertinere. Lex est receptio boni prauiq depulsio. Ciuitas quā nonulli describūt per æthymolo
giā:ciuiū vnitas:nec tm q̄uis dicat se banc diffinitionē dyalecticā.nō laudare q ea vti non debeat ora
tor:tm quid facere soleāt primū declarat videlicet q diffinito nihil desit & nihil supsit.ratio atq doctrina.i.ratio doctri
ne est em endiadis. Vis i.natura & pro
prietas vt si diffinias hominē Homo est
aial rōnale & mortale:hic nihil abest nec
supest nā si diceres homo est aial:deesset
quia etiā equs est aial. Si adiūxeris rōna
le tūc separat̃ ab equo:sed nō ē satis. nā
angelus siue mētes singulares ē aial rati
onale:sed addis mortale: & ita sepat̃ hō
ab angelo:angelus em nō est mortalis; Vt
næq abst qcq qđ facit absolutio. Sup
sit:qđ facit breuitas. Qđ Oīdit quid fa
cere soleāt phi siue dialectici: & quid fa
ciendū sit oratori. Nā alia rō est dialecti
ci & alia oratoris:& ideo nec se nec Sul
pitiū fecisse inquit in cā Norbani nō n.
diffinierūt vim verbi breuitate:sed locu
pletiori oro̅ne aperuerūt In illa cā: i q̄
agebat̃ de lesa maiestate. Oi copia. i. oi
facūdia & vbertate. Etem: alias nūc rati
ones adducit: cur hmōi diffinitionibus
vti nō debeat orator.quū i his quæ.cō
stāt ex genere: & differētiis q̄ breuibus
verbis circūscriptæ sūt si vnū verbū rep
bēderis:tota ipsi diffinitio destruetur.

nōnulli præcipiūt:vt verbum illud qđ cām facit breuiter facit:breuiter vterq definiat qđ mihi q dē p q̄ puerile videri solet. Alia ē em: quū inter doctos hoies de iis ipis rebus q̄ versant̃ in arti bus disputat̃:verboꝝ definitio vt quū quærit̃ qđ sit ars:qđ sit lex:qđ sit ciuitas:ī qb⁹ hoc p̃ci pit rō:atq doctrina:vt vis eius rei quā definias sic exprimat̃:vt neq absit quicq̄:nec supsit:qđ qdem in illa cā.neq sulpitius fecit:neq ego face re conatus sum.nam quātum vterq nost⁹ po tuit:omni copia dicēdi dilatauit quid esset ma iestatem minuere:etenim definitio primū repre benso verbo vno:aut addito.aut dempto.sæpe extorq̄tur e manibus: deinde gñe ipso doctri nā redolet:exercitationē q̄ pene puerilē.tum: & i sensu:& i mētē iudicis intrare nō pōt ante em p̃terlabit̃:q̄ precepta est.sed i eo gñe in quo

Tria sunt quæ facile destruūt diffinitionē illā dialecticā:vno verbo vel reprebeso vel addito vl̃ adepto nō debet id agere orator vt vno verbo cā tota nitat̃. Vno verbo reprebēso: vt homo est aial placabile videris recte diffinisse:sed tm facile reprebēdet̃ si quis dicat alia quoq aialia placabilia esse: vt:equū:leo nē: vrsam quæ placari possunt. Dempto: vt si de illa diffinitione homo est aial ratiōale & mortale. adi mas siue rationale siue mortale. Addito: vt homo est animal rationale & mortale & bipes : quum nō solum homo sed etiam aues bipectes sint Diffinitio scilicet dialectica. Extorquetur destruetur: hæc est prima ratio cur nō debeant se oratores eiusmodi diffinitionib⁹ astringere. Deinde:sed genere ipo id est vi ac natura ipsius diffinitio vide:tur pocius conuenire pueris hoc est scolastici s q̄ oratorib⁹. Ge nere.i. vi. Natura.i. pprietate. Redolet i.præ se gerit. Tum deinde alia ratio q̄ qui præsunt iudicio: & foro non possunt facile huiusmodi diffinitionē percipere quū orator debeat elaborare vt quicquid dictum fuerit:ab omnibus intelligatur. Ante em̃ preterlabitur.quū enim adeo brevib⁹ concisisq̄ ver bis dicta fuerint vix dicta est:quum memoria excidit. Sed in eo genere. Postq̄ satis dixit de diffiniti one nunc redit ad generalem constitutionē: videlicet cum generis controuersia incidit. Generis autē controuorsiam diximus facere cōstitutionem generalem:& quas partes nunc generali constitutione subiicit easdem in arte noua legitime constitutionis nominauit: videlicet scriptum & sententiam:cōtra rias leges:ambiguum & ratiocinationem. Illud autem animaduertendum est quod etiam superius di xit:generis quæstionem esse:quum quæritur quale sit id de quo agitur: & ideo generalem constitu tionem appellauit. Est autem duplex:negotialis:& inriditialis. De iuriditiali superius satis dictum est: quæ diuiditur in purgationem & deprecationem. Relinquitur nunc vt de altera parte dicatur:quæ ne gotialis dicitur quæ spectat ad duo tempora:presens vel futurum:quæ in ipso negocio iuris ciuilis ba bet controuersiam:cui diligentiæ iurisconsulti præesse existimant:& ideo recte subiicitur legitime. nā a lege legitimum deducitur Legum autem interpretes sunt iurisconsulti. In quo:in qua constitutiōe generali. Qualis:queritur quale sit illud de quo agitur. Sæpe contentio:in quo dubitatur de qualita te rei videlicet iusta an iniusta sit. Ambigit̃ur:dubitatur & in controuersiam venit. Existit: Non solū inquit existit contentio iure an iniuria factū sit.i.iustum ne sit an iniustum id de quo agi tur: sed etiam in hac generali constitutione existit controuersia in scripto quum aliquod ambiguum videbit̃ scriptū esse.illud aūt ambiguū constat ex bis ptibus.scripto sentēt a.contrariis legibus: diffinitiōe ex quib⁹ duas tantū partes hoc loco breuiter & succincte commemorat atq obscure. nam nisi quis diligenter animaduertat: vix verbis ipis præcipi potest:sed eas Cicero in arte noua planius tractauit: Interpræ

tatione:quum ſcriptum interpretandum ſit:videlicet in ea parte:cõſtitutionis quæ apellaẽ negocialis: quũ quæriẽ ex iure ciuili an in ſcripto aliquo ſiue teſtameẽto ſiue lege obſcurũ aliquid interpretãdũ ſit; ſiue etiã cõtrariæ leges fuerint. Ambiguũ:qđ in duas pluresue ſnias trahi poſſit. In quo .ſ. ſcripto vel genere interpretãdi ſcripti. Ex ambiguo. Ergo vult ambiguo cuidã quaſi generi bas ptes negocialis cõſtitutiõis eſſe ſubiectas vt ambiguũ ſit genus & ſub eo cotineaṅ partes vna q̃ naſciẽ ex cõtraria ſnia vnius legis altera ex cõtrarietate duaꝝ legũ. Nã illud. Ecce quõ nũc illud declarare incipit: vere inq̃ nulla cõtrouerſia naſci põt in ſcripto niſi ex ambiguo:quia ambiguũ eſt quoddã genus ad cõtrouerſiã ſcripti. Ambigu um videlicet ſub boc gñe qđ ambiguũ dicim⁹ cõtineẽ cõtrouerſia ſcripti atq̃ ſẽ tenciæ quũ ſcriptũ aliđ ſignificare videa tur & ſnia ſcriptoris alia fuiſſe vĩ: Qđ vi delicet ambiguũ . quũ iquit cõtrouerſia inciderit ex ſcripto & ſnia:genus buius cõtrouerſie ambiguũ diciẽ qđ explicaẽ quũ:ea verba ſuppleta fuerint quæ am biguũ illud facere videbanẽ:vt in illo te ſtameẽto Ciceronis vt Tullius beres me us terẽtiæ vxori meæ triginta põdova ſoꝝ argentoꝝ dato q̃ volet. bic ſcriptũ & ſeẽcia ambiguitateẽ quãdã bñt. Quũ eñ ita dicat:quæ volet ambiguũ ẽ vtri⁹ arbitrio dari oporteat. Dato ꝑ det: vel ipſe beres vel Terẽtia. illa maioris pre cii vaſa petit bic vero dicit ſe illi debere vaſa quæ ipſe voluerit:& ex boc contro uerſia naſciẽ:ſed quũverba ſuggeſta ſũt videlicet dato.xxx.pondo vaſoꝝ q̃ ipſe volet:tũc deſinit eẽ ãbiguũ:vl̃ e diuerſo dato q̃ ipſa volet:ẽt remoueẽ ambiguũ.

qualis ſit:qđ ambigiẽ:exiſtit etiã ex ſcripti iter ꝓtatõe ſæpe cõtẽtio:i quo nulla ꝑt eẽ niſi ex am biguo cõtrouerſia.nã illd ipm quũ ſcriptũ a ſnia diſcrepat gen⁹ qđdã bz ambiguũ:qđ tũ explica tur:quũ ea verba q̃ deſunt:ſuggeſta ſũt qbus ad ditis defendiẽ:ſniam ſcripti perſpicuã fuiſſe. Ex cõtrariiſq̃ ſcriptis ſiquid ambigiẽ:nõ nouũ ge nus naſciẽ:ſed ſupioris generis cã duplicatur: idq̃ aut nunq̃ diiudicari poterit aut ita diiudi cabitur:vt reuerendis præteritis verbis id ſcri ptum:quodcũq̃ defendimus:ſuppleatur. Ita ſit vt vnũ genus i iis cauſis:quæ ꝓpter ſcriptũ:am bigũtur:relinq̃tur:ii ẽ ſcriptũ aliquid ambigue. Ambiguoꝝ autẽ complura genera ſunt q̃ mibi videntur melius noſſe:qui dialectici appellanṫ Hi autem noſtri ignorare:qui nõ minus noſſe

Suggeſta ſuppleta. Quæ deſunt quæ minus videnẽ. Defendiẽ ab vtraq̃ parte pro cõmodo ſuo. Ex cõtrariiſq̃ ſcriptis. Nũc inſtat Cice. ꝓbare qđ ſuperius cœperat:videlicet cõtrouerſias oẽs quæ ex ſcri pto naſcunẽ eſſe vnius generis:qđ ambiguũ appellaẽ;Deinde docet multas eſſe ambiguoꝝ ſpecies:. quoꝝ ſcięẽtia eſt dyalecticoꝝ. Ex cõtrariiſ q̃ ſcriptis videlicẽt ex cõtrariis legib⁹.i nõ amb igue ſcriptis. cõtrouerſia quæ ex cõtrario cõſtit nõ ſepaẽ ab ambiguo:nã quia leges cõtrarie ſunt: ideo etiã ambiguũ naſciẽ:q̃ & duoꝝ ſcriptoꝝ cõtrarietas facit alterã quaſi partẽ ſubiectã ambiguæ. Cauſa duplicaẽ: quia in hac cõtrouerſia ex duobus ſcriptis ambiguũ cõſiſtit in ſuperiori ambiguo: ex vno ſcripto tm̃ mõ cõſtabat:vt dato q̃ volet Sed quũ ex cõtrariis ſcriptis cõtrouerſia cõſiſtit:nõ eſt diuerſum genus a ſupiori:nã ita ſub ãbiguo cõtineẽ cõtrouerſia:q̃ ex cõtrariis legib⁹ oriẽ:vt quæ ex ſcripto & ſentẽtia. Duplicaẽ:qa illa tm̃mo ex vno ſcripto. hæc vero ex duobus cõſiſtit.quũ duæ aut plures inter ſe leges: diſſident:tũc dr̃ cõtrouerſia.quæ ex cõtrariis ſcriptis. Lex ẽ:in demortui locũ q petat augur noiet inde mortui locũ i.qui petat ſubſtitui in locũ.eius qui mortuus eſt nondũ:ex acto ipſius magiſtrat⁹ tẽpore nã cõſulis magiſtratus erat annuus ſed ſi conſul decediſſet:qui petebat ſubſtitui: eũ augur lege noiare poterat. Altera lex eſt qui dãnatus fuerit in demortui locũ noiare nõ põt. Forte ita accidit vt augur q dã dãnat⁹ de pecuniis repetũdis eũ qui ſubſtitui vellat.noiaret:bic oriẽ controuerſia nã q augur eſt ei licet in demortui locũ lege noiare ſed qa dãnat⁹ erat repetũdis lege noiare vetaẽ:qõ ergo ambiguũ ex plicari poterit videlicet ſi referãẽ ab vt oq̃.ſ.defenſore & accuſatore:q̃ cauſæ ſue ꝓſunt qui defendit di cit licuiſſe auguri noiare in demortui locũ.boc mõ.Lex pmittit vt augur quilibet in demortui locũ no minare poſſit:q vero accuſat ita refert:legẽ augur innoces in demortui locũ noiato:ergo vterq̃ rettulit excõmodo ſuo:ille quilibet:bic vero innocẽs. Nouũ.i.a ſuperiori ſciũctũ. Supioris.quia cã erat vni us ſcripti. Duplicaẽ:quia cã eſt ãbigui duoꝝ ſcriptoꝝ. Idq̃ aut:& id ãbiguũ eiuſmõi eſt vt nũq̃ diſcer ni:nunq̃ explicari poſſit niſi verba referanṫ:q̃ vl̃ a ſcriptore vel a legiſlatore pmiſſa eſſe videbũẽ. Ver bis ꝑteritis:vel a ſcriptore vel a legiſlatore:vt in illa cauſa qui defendit auguriẽ dicit:quilibet.qui vero accuſat:dicit innocẽs augur. Ita:ergo ſequiẽ iſta cõcluſio vt vnũ gen⁹.ſ.ambiguum relinquaẽ. Am biguoꝝ: Dicit aũt ãbiguoꝝ plura eſſe genera que magis noſſe videẽ qui dyalectici appellanṫ ꝓpter cognitionẽ ampbibologiaꝝ quæ tractantur ab illis.& bic Anto.ſentit cõtra illd qđ in arte noua ipe Cicero dixit:ãpbibologiæ cognitionẽ nõ modo adiumẽto eſſe:veꝝ etiã impedimẽto:ſed boc ipo ex cuſaẽ:qa ſub aliena pſona loquiẽ:Ampbibologia dr̃ ambigue dictũ:qđ in diuerſas ptes trabi poteſt. Qui.ſ.noſtri oratores. Quũ a ſuperiori repetito.ſenſus eſt:illud inquit ſcriptũ frequẽtiſſimũ ẽ in ciuſ modi cauſis negocialibus:vt ſcriptũ a ſententia diſcrepare videaṫ quũ vnũ vl̃ plura defuerint verba. Verbũ:vt paulo ante dicebat:vt dato quæ volet.ꝑtermiſſum eſt vel ipſe vel ipſa. Iterum peccant: Pri

num peccatum est. duia quū ampbibologiarum inperiti sint ambigua tractare nesciunt. secundū ve
ro: quia scripti cōtrouersiam a generali constitutione distinguūt: & boc est ab illis causis qualis quæq
res sit i. a cōstitutionibus generalibus: vbi præcipue devi & genere rei quæriē. Seiungūt: sepant. Di
sceptaē. in quibus cōtrouersia est. Nusq̄: Vere inq̄ peccāt no mediocriter qui bāc cōstitutionē. quæ
ex scripto nasciē a generali constitutione sepant. quia in scripto potissimum quæriē de qualitate rei.
Quale sit. i. q̄lis sit ipsius rei qualitas. In scripto i. in controuersia scripti. A facti controuersia. i. a con

debeāt: quū illud ē freq̄ntissimū in oīi cōsuetu
dine: vel ꝑmonis: vl̄ scripti: cū idcirco aliqd am
bigiē qn aut verbū: aut verba sint ꝑtermissa. Ite
rū aūt peccāt: quū gen⁹ boc cārū: qđ in scripti ī
terptatione versanē ab illis causis: in qbus qua
lis quæq res sit. disceptaē. seiungunt nusq̄ em̄
tm̄ q̄ritur: q̄le sit gen⁹ ipm rei: q̄ in scripto qđ to
tū a facti cōtrouersia sepatum ē. Ita tria sūt oīno
gña quæ in disceptationē. & cōtrouersiā cadere
possunt qđ fiat: factū. futurūue sit: aut quō noie
tur. nā & illud. qđ quidā græci adiūgūt recte ne
sit factū totū in eo ē qđ quale sit quærimus. Sed
iā ad institutū reuertar meū. Quū igiē accepto
causæ gñe. & cognito rē tractare cœpi. nibil pri
us cōstituo. q̄ quid sit illud: quo mibi referenda
sit ois illa oro: quæ sit ꝓpria questionis. & iudi
cii. deinde illa duo. diligētissimē cōsidero quoꝝ
alteꝝ cōmēdationē babet nostram aut eorum.
quos defendimus. alterum est accōmodatuz ad
eorum animos. apud quos dicim⁹. ad id quod
volumus. cōmouendos Itaq ratio omnis dicē
di tribus ad psuadendum rebus est nixa: vt pro
bemus vera ē quæ defendimus. vt conciliem⁹
nobis eos. qui audiūt. vt animos eorum ad quē

iectuta: nā quū de facto ambigiē: conie
cturalis constitutio appellatur. Quum
vero factū cōstat: de qualitate rei quæri
tur & generalis constitutio appellaē vt
verbi gīa: quū agiē de vasis argēteis bæ
reditate legatis vxoris. Terentiæ. de fa
cto no ambigiē: nā factū fateē sed quali
tate. i. cuiusmōi vasa debeanē. boc mō.
Debes triginta pōdo vasoꝝ argēteorū
debeo debes āt q̄lia ipsa vult. Ecce quō
bic icipit esse cōtrouersia: quia ille dicit.
immo debeo qualia ipse volo. Ita tria:
Nūc quæ sunt de cōstitutionib⁹ breui
ter dicta breui epilogo cōplectiē. In di
sceptationē ꝓpter deliberatiuū genus
Ibi em̄ disceptatio dī quū alius suadet
ali⁹ disuadet. Cōtrouersiā: iudiciale ge
n⁹ magis innuit: quū alter accusat alter
defendit. Quid fiat: Coniecturalē cōsti
tutionē oñdit quæ in tria tpa distingui
tur: p̄sens ꝑteritū & futuꝝ: Quō noieē
Diffinitiua est cōstitutio. quū de nomie
verbi ambigiē. Futuꝝ ve sit Nūquid
Carthagineses si cū ipis pacē fecerimus
in fide pmāsuri sint. Factūue sit vtrū vly
xes interfecerit Aiacē. Quale sit: gene
ralis cōstitutio ē quū de genere facti cō
trouersia nasciē coiecturalis est: quæ di
uidiē in iuridicialē: & negocialē & ob eā
rē repbēdit græcos: q̄ iuridicialēs epara
rūt a cæteris ptibus. Nā id qđ græci ad
iungūt recte de factū sit. Hoc manifestū
est contineri sub generali cōstitutiōe vi
delicet sub ea pte quæ iuriditialis dr̄. In
eo in ea constitutione. Recte ne factū. i.
iure an iniuria.

SED IAM AD INSTITVTVM

Hoc est quintū caput: vbi diceē quō cōstitutiōe causæ inuēta iudicationē repire debem⁹ ad quā toti⁹
oīois rō conferēda est. Deinde generalia q̄dam de triplici oīois effectu. Postremo de duplici psuasio
ne. artificiali: & inartificiali. Pōt boc caput in tres ptes diuidi. In prima oñdit quō iudicatio inueniaē
In secda oñdit triplicē oīois effectū. In tercia oñdit duplicē esse psuasionē artificialē. & sine artifitio. Sz
iā: quia superi⁹ q̄si digressionē quādā fecerat dū repbendit eos: qui sepant scripti controuersiā a consti
tutione generali & reprebēdit eos qui ampbibologiaꝝ ignari essent. Qñqnidē inquit oñdi quō artis
scriptores repbēd di sunt qui scripti controuersiā a cōstitutione generali sepāt. nūc ad ꝓpositū reuer
tar. Quū igiē. i. cōstitutiōe causæ inuēta: siue cōiecturali. siue diffinitiua. siue generali Rē cognitā. Sic
em̄ ꝑcepit superi⁹: diligētiā nō mediocrē adbibēdā esse. vt rē causam̄q noscam⁹. Nibil pri⁹. i. nibil aliđ
ago vel cōstituo q̄ iudicationē inuenio. i. post cognitā cām̄ & cāe istitutionē inuētā: nibil pri⁹ ago vel
constituo. Quō mibi sit. i. quō inueniēda sit iudicatio: ad quā ois oīois nostræ ratio conferaē. Questi
nis: vt fecisti: nō feci: questio est: an fecerit: & in coniecturali constitutione questio est: eadē q̄: & iudica
tio. nā quia factū negaē: facti rō nulla auferē & ob eā rē necesse est vt coniecturis verū q̄raē. nā qui ac
cusant factū esse contēdūt: qui defendūt factū esse negāt At vero in aliis constitutionib⁹ ex ratione de
fensoris: & ex firmamēto accusatoris questiō nascaē oportet. Judicii. Qā ex questione nasciē: quā iu
dicationē nos .i iudicationē nā græce: latine iudico. Inde iudica
tio. Judicaē em̄ factū in coniecturali constitutione. quū vtrinq peroratū fuerit: & in iuridiciali iudicabi
tur factum ne sit: iure: an iniuria. Questiois. i. iudicii. i iudicationis. Deinde recto ordine procedit. Pri
mo quidem diligenter debe. nus cognoscere causam & cause constitutionē: deinde ipsas iudicationes

ad quas omnis quæstionis.ratio cõferaf Tercio:& quæ cõmoda incõmoda sint nobis & quæ cõmoda rursus:& incõmoda sint aduersariis Nã bona nra ad id valẽt vt auditor̃ aios nobis cõciliemus:mala vero aduersarior̃.i.vicia ad id valent vt aduersos ipsos odiũ & iracundiã cõcitẽt.Rursus incõmoda nostra ad id valent vt nobis beniuolos reddamus auditorũ aios:cõmoda vero aduersariorũ amplifi cando eos in odiũ & inuidiẽ rapimus. Illa duo videlicet bona nostra & mala aduersariorum. Deinde infert Antonius dicens:Quandoquidẽ ad cõfirmationẽ causæ nostræ & ad cõfutationem aduersariorum hæc duo accomodata sunt:alterum q̃ nobis conciliat auditorum aios alterum q̃ cõmoueat in aduersarios se quiẽ triplicem orationis effectum.i.tripliciter psuaderi:docendo:monẽdo: cõciliando. Cõmouendis s.contra aduersarios incitando. Eor̃:Quũ eñ laudamus aliquid in dientib⁹ nris ad cõciliãdos auditorũ aios plurimũ valet. Alterũ videlicet vicia aduersariorũ & eorũ cõmoda valent vt aduersus eos concitemus auditorũ animos:quia siquid vicii aduersariorũ ostenderimus:qđ i arte veteri & noua didicim⁹:adducem⁹ eos in odiũ & inuidiã.In odiũ aũt adducem⁹: si vicia eor̃ apiem⁹:spurce:supbe:cõtumeliose:flagitiose aliqd factũ esse oñdẽtes Ad odiũ cõcitabim⁹. rursus si cõmoda eor̃ ãplificauerim⁹ eos inuisos faciem⁹ id est in inuidiã deducem⁹:vt si nobilitatẽ:dignitatẽ:diuitias:opes dicẽtes ad uersariorũ p̃dicemus. Eorũ:s.qui audiunt. Itaq̃.Infert ergo ex his rõnib⁹ triplicẽ esse suadẽdũ rõnẽ & rõnis effectũ docendo:conciliando:mouendo Nixa firmata & posita. Quæ defendim⁹: videlicet ad cõfirmationẽ nr̃or̃ argumentorum & aduersariorũ cõfutationẽ valet

Ad q̃cunq̃:ad odiũ:ad inuidiã :ad misericordiã:ad indignationẽ. Ad p̃bandum postq̃ ostendit triplicem esse psuadendi rationẽ:nũc quomõ vnũquodq̃ eor̃ fieri debeat prędipit & primo ostẽdit quomõ p̃bare possimus:cuius duplicẽ docet esse rationẽ: vnam quæ simul cum causa sumitur & nullam oratoris cogitationẽ desiderat.alterã que tota in oratoris inuentione cõsistit

In re.i in cã de qua agit. Ratione formandis argumẽtis cũ ratiõe:quæ illis inesse debet. nã argumẽta oia:siue cũ causa veniãt siue cum cogitatione nr̃a inueniant:certa quadã ratione tractanda sunt. Vt tabulæ:ostendit quænã sint ea quæ in re ipsa posita sunt:nec ab oratore inueniunt. Tabule si causa nostra aut in tabulis testamẽti: vel stipulationũ cotinet:aut testimoniis confirmat aut pacto aut couento aut quæstionib⁹ aut legibus aut senatusconsultis aut decretis aut responsis hinc poterimus ad p̃bandum plurimũ adsumẽti sumere. Testimonia q̃ quæstiones:ex his duobus verũ inuenit:sed hoc differunt q̃ veritas testimoniis exquirit.quæstionibus extorquet.nã quũ testes p̃ducti testimoniũ deferit rei de q̃ agit:tũc veritas elucescit:pari ratione quũ is qui in tormẽtis habet ver̃ dicere cogitur. Pacta:s qd inter se pepegerint.id etiam p̃bationẽ plurimũ iuuabit sine patroni labore. Cõuẽta: eodẽ modo: si quid cõuenerit inter aliquos vt emendo vẽdendo:locãdo:conducẽdo. Quæstiones:vt dixi in tormentis. Leges:si leges scriptæ fuerint. Senatusc̃sulta:si quid ad causam nostrã pertinebũt. Res iudicata pretor̃. Decreta.s.principũ. Responsa prudentũ:Hæc omnia supradicta ab oratorib⁹ cũ causa accipiuntur. Sicq̃ sint.s.eiusmodi:vt cruor in vestimentis:vt liuor in corpore mortui:& similia. A causa quæ in quæstionibus aut testimoniis audita fuerint. Reus quicunq̃ accusatus fuerit. siue iure siue iniuria,ille reus dicit. Altera dixit duplicẽ esse rationẽ p̃bationis.vna quæ cũ causa sumitur:& nulla oratoris cogitatione indiget.altera quæ tota ad oratorẽ pertinet:in qua necesse est vt plurimum industriæ ac laboris ponat.vt inueniat ea quæ causam suã adiuuent:hæc aũt sunt quor̃ extrinsecus rõ inuenit ex his quæ aut psonis aut negotiis attributa sint:vt in sequẽtib⁹ dicet. In disputatiõe.i.in tractatione argumẽti argumẽtatio est ipsius argumẽti tractatio.Argumẽtum est quod ex loco nudũ sumit:vt verbi gra Si peperit cũ viro concubuit.locus qui sedes est argumenti est a consequentib⁹.Argumẽtũ aũt est ipsa res quæ ex cã cõsequit:& ideo peperisse: & cũ viro cõcubuisse cõsequẽtia sunt nã vnũ ex altero sequit ergo dicim⁹ locũ esse a cõsequentibus & argumẽtũ nudũ esse: argumẽtatiõe vero ipsius argumenti tractationẽ appellamus. In superiori genere argumẽtorũ: quæ cũ causa deferunt

cũq̃ cã postulabit motũ:vocem⁹. Ad p̃bãdum aũt duplex ẽ oratori subiectas materiel:vna rer̃ ear̃ q̃ nõ excogitant ad oratorẽ:sed i re positæ: rõne tractant:vt tabulæ:testionia:pacta:cõuenta:quæstiões:leges:senatusc̃sulta:res iudicatæ: decreta:resp̃sa reliqua:siquæ sunt:quæ non ab oratore pariunt:sed ad oratorẽ a cã.atq̃ a reis deferunt:altera ẽ quæ tota in disputatõne & argumentatõne oratoris collata est:ita in supiori genere de tractandis argumẽtis in hoc autẽ etiã de inueniẽdis cogitandũ est:atq̃ isti quidẽ qui docent:quũ cãs in plura genera secuerit singulis gñibus argumentor̃ copiam suggerit:quod & si ad instituendos adolescẽtulos magis aptum est vt simul ac posita sit cã:habeant:quo se referant. vñ statim expedita possint argumenta deprome re:tamẽ & tardi ingenii ẽ riuulos cõsectari.fontes rer̃ nõ videre:& ætatis ẽ:vsusq̃ nr̃i.a capite: qđ velimus:arcescere:& vñ omia manant:vide-

ad oratorē Detractādis argumētis:p argumētationē:quæ amplissima quidē quinq; partita ex ꝓpositi one ꝓpositionis rōne exornatōe & cōclusione breuissima tripartita ex ꝓpositoe assumptōne siue rōne & cōclusiōe.mediocris quartripartita sublata exornatōe:vel cōplexione. In superiori genere vbi res ipa argumāta nobis suggerit:vnus labor est tractādi.s. In hoc aūt:in hac ꝓpatōe quæ sumit ex attributis psone:& negocio duplex tractādi.s.& inueniēdi argumēta: Atq; isti quidē. Ex tribus proprietatibus oīonis q ad psuadēdū valēt.s.docere siue ꝓbare:cōciliare:mouere:agressus est p rimā.i.ꝓbare.Dixit aūt duo genera argumentorū esse: quibus vtit orator ad cōfirmādā cām vnū qd sil quū cā tradit.alterū qd ab ipso ora re excogitat. Nunc psequit qd facere istituerat:& rbetor primo p̄cepta oñdit deinde qd sibi faciēdū esse videat decla rat.Rbetores inquit.q de dicēdi rōne p cepta tradūt cōstitutōes:& cōstitutionū ptes primo ꝓponit deinde singulis con stitutionibus ꝓpria quædā p̄cepta sub stituunt.at nos aliter faciendū sentimus: Id em̄ qd isti faciūt potius ad adolescen tes ptinet vt argumēta parata habeāt:cū delamandū fuerit. Nos vero q causas in foro agimus oportet argumentorū fun damēta intelligere:vt nobis ad oēm cau sam vtilitati esse possint.generalia igit p cepta volumus nō spālia In plura ge nera.i.in cōstitutiōes cōstitutionūq; par tes. Secuerūt:diuiserūt.Generibus cō stitutionibus. Suggerūt subiiciūt.sicut Cice.in arte noua & veteri fecit.Nam ꝓ positis cōstitutionibus singulis sua cuiq; argumenta distribuit. Q d & postq; reddit rōnem cur ita faciāt nūc dicit qd ipse faciat.Primo quidē nō negat vtilia esse hæc adolescētibus q se exercere cœ perunt.Deinde dicit alia adolescentū:& alia oratorū.q causas agunt:esse rōnē di cendi.Q uod videlicet sua cuiq; cōstitu tioni argumēta subiicere. Vt sil ac posi ta cā cōstitōe causæ vel cōiecturali vel dif finitiua vel generali & partibus earum.

Habeāt.s.argumēta. Quo:ad q argu menta. Vn̄.i.a qbus argumentis. De promere ꝓferre. Tardi ingenii.hoc in quit est tardioris ingenii. Riuulos con sectari.i.argumēta aliunde sumpta. Translatio est a fonte.de quo riuuli deriuant. Quēadmodum in quit riuuli de fonte deriuant ita hæc argumenta tradita rbetoribus.aliunde sumpta sunt hoc mō. Qui amore ardet amatā cōcupiscit argumentū erit.Fons aūt argumēti sumptus erit ab adiunctis negocio ex genere & specie. Cupere genus est.pars est amor:nam si species cōceditur genus negari nō pōt hoc mō si amat ergo cōcupiscit & sicut species generis ita etiā amor pars est cōcupiscentie:& hoc sentit antoni?: nō modo argumēta esse tenēda:sed argumentorū originē:vt omnia quæ ab eodem fonte manare pos sunt quū opus erit inueniamus. Fontes.i.originem ipsorū argumentorū.Et ætatis.p̄terea nec etatem nec cōsuetudiuē nostrā decet spāliter argumēta ꝓponere. Aetatis:qui grauiores sumus. A capite ab origine. Arcescere i.ab ipsa origine sumere.i.a loco qui sedes est argumēti. Et primū genus earum re rum:sensus est.Inter cætera argumēta ea potissimū parata esse debere:quæ sil quū causa tradunt. id aūt ꝙobrē cōtinuo declarat. Meditatū.i.exercitū:meditari exercere significat & hoc loco passiuū est. Mul ta em̄ que apud nos deponētia sunt apud antiquos actiue & passiue significatōis inueniebant cōia.Si miliū:videlicet:quū similes res inciderint tractande nobis. Nam & ꝓ tabulis.Ecce que sunt res q orato ri tenede sunt:vt p̄parati sint:& est rō cur velit ea quæ simul quū causa tradunt:eo diligenter p̄cipi volu mus q infinite p thesim tractant:& diffinite p hypothesim.nam.i.quod dicit de genere vniuerso.i.de qō ne infinita q circūstantiis seiuncta est:& finite.i.de qōne finita quæ implicita est circūstantiis:certarum p sonarum:rerum & locorū.Hæc em̄ circūstantiæsunt:vt verbi gra. Si quis cōtra testes dixerit dupliciter dicere poterit & vniuersaliter& finite:vniuersaliter:testibus credendum nō esse in quibus gratia:metus: odium:officium.Diffinite:testibus credenda m nō esse.Nam seruo fides habenda nō est:qui nihil ꝓ ad

uersariis contra dñm diceret: eodē modo de ceteris eiusmodi dicendū est argumētis hoc igit̄ sentit Antonius. q̄ nobis taliū argumētorū vtilitas maior diligētius ꝓcipiēda. Pro tabulis. i. ꝓ stipulationibus cōtra stipulatōes: & testibus cōtra testes. Testibus: credendū esse testibus: vniuersalis est qō. & iō infinita eodē mō testibus credendū nō esse e diuerso. Sepatim. i. solemus p thesim tractare. i. p qōnē infinitā quæ sepata est a circūstātiis. Definite. i. p qōnē finitā. i. implicita circūstātis locorū: rerū & psonarū. Singulis tpibus. i. certis diffinitis: Scimus em̄ has esse circūstātias: quis: qd: vbi: qbus auxiliis: cur: quō: qn̄.

Quos. s. cū cā cōiūctos. Multa cōmēdatōe: vt. s. memoriæ mandet̄. Expeditos. i. ꝓmptos p̄ ludio quoda: qd̄ greci appellant. Longū ideo inquit volo hæc expedita: & parata vobis esse qa sigs declarare vellet vobis: quō cōfirmare aut infirmare tabulas qōnesq; oporteat nimis longū ac pplexū erit. Hæc sunt oia. Primo quidē excusat: cur nolit de singulis p̄cepta dare: Prio qa plixū deinde qa nō, est necessariū: qa quilibet ingenii etiā mediocris poterit a seipō p̄cipe: quō hæc argumētorū genera cōfirmari aut infirmari debeāt. Exercitatōis maxime. Necesse est ergo vt in his multum se exerceat orator. Hæc. s. tabulæ & qōnes. Certis luminibus. i. certis exornatōibus verborū & sniarū. Nam exornatiōes verborū & sniaq; sunt quædā q̄si lumina oratoris. Id em̄ fit quū argumētatio artificiosa bis etiā argumētis adhibet̄ q̄ cū cā veniūt. Itēq; illa q̄ sunt alterī? Silr nec illa in qt q̄ ab oratore excogitant̄ argumēta tam difficile est inuenire q̄ tractare. Excogitationē. i. inuētionem. Explicationē: expositionē ornatā & ppolitā sensus est ergo. Duo genera argumētorū esse vnū qd̄ sua spōte offertur: nec vlla arte nisi exornatiōe indiget: vt tabule rñsa: decreta & reliqua. Alterū qd̄ nō cū cā venit: sed ab oratare repitur que sunt attributis psone & negociis: & in his argumētis, necesse ē: vt orator nō nihil laboret inueniēdis: sil' & exornādis ergo locutio vtriq; cōuenit: alteri quidē sola: alteri vero quū inuentiōe cōiuncta.

Itaq;: Concludit ergo a superiori: q̄nquidē duo genera argumētorū se ita habēt vt alterū p se offerat̄: alterū vero ab oratore inueniat̄: sequit̄ difficile nō esse qd dicas inuenire: sed tm̄modo exornare. Quid in inuentōis est. Quō elocutiōis est. Alterū. s. qd dicat̄ inuenire: artē quidem desiderat sed nō difficilē. Mediocris. i. mediocriter prudens orator: quū sibi' pposita fuerit cā: poterit ex ea sumere argumentū: videlicet ex attributis psone & negociis. Alterū: videlicet quō dicat̄: exquirere totū ē oratorie facultatis. Ornare copiose varieq;: nā id oratoris ē ꝓpriū multis variisq; reb? exornare & locupletare oīonē. Quare illa. Q̄ ngdē duo sunt in qbus potissimū elaborare debet orator: inuētio. s. & elocutio. Nā ex gnq; pūb? rhetoricæ facultatis dicit duas p̄cipue oratori esse necessarias. s. inuētionē & elocutionē. Ego qdē de inuētōe dicere conabor: exornatōis vero ptē crasso relinquā. Illā ptē s. inuētiōis. Q̄ m̄ semel. i. q̄m semel ita placitū ē. id em̄ sūmope ab antonio petierūt Cotta & sulpiti? Interim: dū ego vobis eiusmodi expedio argumēta. Cōseqūr. s. p̄cipiēdi: de hac maxia rhetorica facultatis pte. Quib?: nā sicut supi? dixit: bi sūt effect? oīonis: vt cōciliet̄ in principiis auditores: doceāt̄ i cōsutatōe & narratōe & moueāt̄ i cōclusiōe ne siue p oīone q̄m̄ p totā oīonē faciēda sūt: vt etiā sentire vī antoni?. Q uēadmodū: vñ inueniāt̄ ego me dicturū ꝓfiteor quō vero exornet̄: adest ḃ crassus. Illustret̄. i. exornet̄ inuēta: & oīdit tantā ee exornādi facultatē i crasso: vt oim oratorū q̄s vnq; viderit & audierit crassū p̄stātissimū ee cōfirmet. In romanos. i. a grecis trāsferēda & bono ordine ꝓcedit. primo nouū tur. ea q̄ dicēda sunt. ornate. copiose. varieq; dicere. Quare illā partē supiorē. qm̄ sel' ita vobis placuit. nō recusabo quo minus ppoliā: atq; conficiā quantū cōsequar: vos iudicabitis: qbus ex locis. ad eas tres res: q̄ ad fidē faciēdā sole valēt. ducat̄. oratio. vt & concilient̄ animi & doceant̄. & moueant̄. Hæc sunt em̄ tria. ea vere quē admoduz illustrent̄. prēsto est. q oēs docere possit. q hoc primū in nostros mores īduxit: q maxīe auxit: qui solus efficit. nāq; ego Catulle dicā em̄ nō reuerēs assentā di suspitionē neminē esse oratorē paulo illustriorē arbitor: neq; græcū neq; latinū quē ętas nostra tulerit: quē nō & sæpe tulerim: & diligēter audierī. Itaq; siqd ē in me. qd̄ iā sperare videor qm̄ quidē vos. bis ingeniis boies. tantū ope mihi adiūduz datis. ex eo est. q̄ nihil q̄squā vnq; me audiēte ægit orator: qd̄ nō in mēoria me. penitus infederit. Atq; ego is. q suz q̄ntuscūq; suz: ad iudicandā oibus auditis oronib? sine vlla dubitatione. sic statuo & iudico neminē oīum. tot & tanta. quāta sit i Crasso būisse ornamēta dicēdi. Q̄ob rē si cvos quoq; hoc idē existimatis. nō erit vt opinor iniqua partitio: si cum ego bunc oratorē. quē nūc fingo vt institui creato: aluero. cōfirmato: tradā eū Crasso: & vestiēdū: & ornādū. Tū Crassus Tu vero inqt Antoni pge vt instituisti: neq; em̄ boni ē: neq; liberalis paretis quā ꝓcreārit: & eduxerit: eum nō & vestire: & ornare. p̄sertim quū

aliquid in cõsuetudinẽ adducit: deinde augeẽ: postea cõfirmaẽ. Nanq; boc est qđ antonius dicit in laudem Crassi. s. oratores oẽs: q vbiq; sint ætatis suæ audiuisse diu adeo vt quæcũq; in eis notãda sint memoriæ mãdarit: & tñ ex oibus oratoribus se iudicare pstantissimũ esse crassum: & ꝓpterea dicit Crassũ ipm optime exornãdi partẽ tractare posse. Non assentãdi. i. nihil dubitãs ne assentari videar crasso q; ei tñ attribuã. Tulerit: ediderit: ꝓdiderit: vt Vir. Si duo ꝓterea tales idea tulisset terra viros. Tulerim sc; diu audiẽdo passus fuerim & diligẽter: ga nõ solũ diu sed ciã diligẽter. Si qđ ẽ. i. si qua dicẽdi piuria est in me. Q đ iam: boc est possum spera re me aliqđ dicẽdo valere: q; tanto ingenio viri: tanto studio me audire pergat.

te locupletẽ eẽ negare nõ possis. Qđ em̃ ornamẽtum: q̃ vis: q animus: q̃ dignitas illi oratori defuit qui in causa ꝓranda non dubitauit excitare reũ consularẽ: & eius doloricare tunicã: & iudicibus cicatrices aduersas senis imperatoris oñdere qui idẽ boc accusante sulpitio quum bominẽ seditiosum: furiosumq; defenderet: nõ dubitauit seditiones ipsas ornare: ac demonstrare grauissimis verbis: multos sæpe impetus ppli: nõ iniustos: quos prẽstare nemo possit m̃tas etiã rẽpublicã seditiones sæpe eẽ factas: vt quũ reges eẽnt exacti tũ tribunitia potestas eẽt cõstituta: illã norbani seditionẽ ex luctu ciuiũ: & ex cepionis odio: q exercitũ amiserat: neq; reprimi potuisset: & iure eẽ cõflatã Potuit bic locus tã anceps: tã inaditus: taꝫ lubricus: tã nouus: sine q̃dã: incredibili vi: ac facultate dicẽdi tractari. Quid ego de. C. N. Mãilii. Quid

Inſederit. i. infixũ sit: ita vt aboleri neq; uerit. Atq; ego: Tandẽ cõcludit qđ volebat: postq; ondit se optimũ esse q iudicare possit. Is talis q bonorũ oim oratorũ auditor extiterit. Quãtuscũq; moderate de seipso locutus est. i. q̃tũcunq; valeã. Statuo: delibero & iudico. primũ deliberamus: deinde iudicamus. Tot numero. Tanta magnitudine. Q̃ob rem: Nũc infert qđ intẽdit nõ est inquit absurdũ si ex duabus ptibus rbetoricæ facultatis: vnã mibi assumpserim: alterã crasso delegauerim. Hoc idẽ. s. ꝓferẽdũ esse oibus oratoribus etatis nr̃æ: Partitio. i. iniqua diuisio: vt ex duabus ptib9 vnã mibi: alterã vero crasso tradiderim.

Crearo. i. naturaliũ bonorũ optione.

Aluero: optimorũ scriptorũ imitatõe.

Confirmato: locorũ siue argumẽtorũ instructiõe. Crearo. Itẽ vt bonis & firmis sit lateribus & bono vtiq; ordine in translatõe: primo em̃ creaẽ filius: deinde aliẽ: postremo vestiẽ. Et vestiendum. i. tradã crasso vt ei tradat ornamẽta dicẽdi: videlicet locutionẽ q̃ cõsumiẽ in exornatione verborũ & sniarum. Vestiũt verbis: exornãt sententiis. Tum crassus: vrbane crassus: atq; facete in translatiõe pmansit. Dicit em̃ nibil ẽ antoni: q; mibi bũc oratorẽ vestiendũ: & exornãdũ tradas. Nã si parẽs optimus es: indignũ facies parẽte libero: vt quẽ creaueris atq; alueris eũ sine vestibus & ornatu relinquas: ꝓsertim cũ sciamus te diuitẽ esse: q boc optime facere possis. Neq; est boni: ille em̃ nec bonus nec liberalis parẽs videẽ vt quẽ filiũ creatũ aluerit: atq; cõfirmauerit eũ sine vestibus relinquat: atq; ornamẽtis. Eduxerit: educauerit. vt Terẽti. Eduxi te a paruo. Presertim iusta cã esset si parẽs iõ filiũ nudum relinqueret: qa facultates ei nõ suppeteret: sed quũ tale nibil de antonio dici possit quippe quẽ locupletẽ esse cõfirmat non recte faciet eũ sine vestibus relinquere. Te locupletẽ. i. te diuitias oronis babentẽ. Q đ em̃ ex eo qđ antea fecerat Antonius ꝓbat crassus ipm brẽ vim q̃ ad exornandã oronẽ ptineat. Nam si cãs inquit difficiles atq; desperatas tu solus sustinuisti qd est qđ tibi nõ inesse dicamus. Quæ vis. s. psuasionis. Q ui animus. s. cõcitatõis. Quæ dignitas. s. vetustatus q̃ in gestu & babitu corpis cõsiderat. Reũ: Aquiliũ dicit quẽ legimus belli Asiatici reliqas cõfecisse: non ille quidẽ romano more: sed qui fontibus venena miscuisset ad quarundã ciuitatũ deditionem qđ maturã quidẽ victoriã fecit sed infamẽ. Itaq; dies illi dicta est q; veneno cũ bostibus certasset & romana arma: q̃ sacrosancta in id tꝑus babebant: medicaminib9 ipsius violauerit. Hunc defendit antbonius ꝓductũ in cõcionẽ: & cicatrices scissis vestibus oñdẽs: quas aduerso pectore accepat: pplo cõmiseratione leniuit. Diloricare. Vsus est militari verbo: nam diloricare ꝓprie est scindere tunicã. vt Nonio marcello placet: Aduersas: aduerso pectore acceptas in q̃ significat eũ strenuẽ ac fortiter aduersus bostes dimicasse: nõ aũt terga dedisse. Cicatrix aũt signũ est vulneris obducti. Q ui idẽ: Antbonius quũ defenderet Norbanũ: q; ppli̇m aduersus Scipionẽ cõcitasset: q exercitũ amisisset: oñdebat nõ esse crimini dandũ. q; ppli seditio plerũq; reip. ꝓfuisset. Seditiosum. quia nõ negabat seditionẽ cõcitatã esse a norbano. Furiosum nõ q; ipse furiosus esset sed quia aliis furorẽ immiserit. Præstare nemo possit. s. certos reddere quippe qui ꝓ vulgi mobilitate ꝓueniunt. Vir. Sæuitq; animis ignobile vulgus: quis em̃ ppli motus confirmet: Exacti: expulsi exigere em̃ expeliere significat: vt ꝓbandæ vobis exigẽde sint prius. Multas: pendet lra a supiori. Seditões: seditio ppli ac tumultus ingens aduersus reges ꝓpter cedẽ Lucretiæ facta est: vt apud Titũ Liuium. Tum tribuniti aptãs. Hoc quoq; a Liuio scribit ꝓpter cædẽ virginiæ ppli̇m secessisse in auentinũ montẽ: bic creatos tri. plæ. esse: deinde sensim discẽdebat ad banc Norbani seditionẽ & dicebat eam in rem factã: nam ciues merore compulsos amissi exercitus nullo mõ reprimi potuisse. Luctu: quia lugebãt tot ciues romanos in exercitu fuisse deletos. Odio: quo parciti erãt aduersus Cepionẽ. Neq; reprimi: quã si voluisset Norba-

nus reprimere nō potuisset. Potuit hic exaggerat & rei & causæ difficultatē: vt maiorē vim oīdat elo quētiæ in Antbonio: neq; eīm difficile est causas vulgares defendere se magnas ac ꝓpe desperatas. Hic scz defendere ppli seditionē iuste factā: & eū qui ipsius ſeditiōis auctor fuerat: nūc magne eloquētiæ: Id demum est oi laude: oiq; admiratōe ꝓsequendū. Anceps: dubius & piculosus. Inauditus: inusitatus. Lubricus. i. cā difficilis. Tam nouis. i. ꝓter cōsuetudinē. Vi. i. vebemētia oratoris. Facultate: que ex arte cōficit. i. habilitate dicēdi: nā facultas est habilitas q̄ ex arte cōficit: & ē cuiuslibet artis gen⁹. Quid ego. Si alia ꝓsequi vellē q̄ summa cū laude antoni⁹ suscepit: susceptaq; defendit: nūc facile ꝓbare potero qđ dico: videlicet posse illū vnāquāq; cām ornare ac locupletiorē reddere. C. Manilii Historia est eiusmodi: gallorū: senonū: teutonūq; atq; tugurinoꝝ q exvltimis galliæ regionib⁹ quū terrā eorū ocean⁹ inundasset nouas sedes quærebāt. Primū impetuz Syllanus: scdm manili⁹: terciū Scipio sustinere nō potuerūt: fusi igit fugatiq; sūt & castris exuti. Sed Manilius ab abronibus qđ eius gētis robur in exercitu fuerat: q quū accusatus esset: q̄ spoliatus castris esset: Antonius eū defendit & in ea cā potissimū elaborauit vt ppli⁹m ad cōmiserationē adduceret: quū oīderet nō ducis temeritate factū esse: sed fortunæ cui nemo resistere pōt. Prusiæ: idē etiam defendit prusiam: q̄ Hānibalē ab antiochū ꝓ fugū bospitio suscepisset: & ducebat in suspitionē: qđ de bello inferendo romanis cogitasset. Cōmiseratiōe: quā ꝓ. C. Manilio pp̄o romano. Quid. s. dicam. Quod. s. singulare quoddā tibi oēs dant. Dant. i. cōcedūt. Acumen scz inueniendi quæ cause vtilia sunt: oēs eīm hoc tibi inesse cōcedūt. Sed hæc ipsa: vt nō solū habeas quæ ad inuentionē ptinent: sed quæ ad elocutionē spectant Delegare: deferre. Eximia: singularia: & p̄stantia. Eximia dicunt ab eximiendo. nam qđ a vulgo exemptū est: singulare dicit: qđ in aliorum ordinem nō sit redigendū. Tum catullus: catullus hic interlocutus est: hoc ideo facit: vt interlocutōe vtat eorum qui introducunt vt fastidium ꝓpetuæ oīonis tollat: & varietate auditorum animos retineat erectos. In vobis. s. o Crasse: & Antboni. Dicendo: hoc est quod me admiratione tenet. Dissimilimi. i. diuersum dicēdi genus sequat. Denegatiuū: non dolatum: pulcra est expolitio. Quare: Quādoquidē pares in dissimili genere dicēdi estis: petimus a vobis vt tu antoni dicere pstes vt cœpisti & tu o Crasse si quid ab antbonio p̄termissum fuerit: supplere non recuses. Explices: declares. Pretermissum. s. cursu dicendi. Relictum: inchoatum: videlicet quod inchoauerit: & non pfecerit. Neq; te: & si quid nō dictum erit: quod ad p̄cepta huius facultatis ptineat: non ideo factum esse dixerimus: q̄ nescietis: sed Crasso dicendum delegaueris. Hic Crassus. Quū hoc dixisset tum aliam interlocutionem Crassus inseruit: vt varietatē faceret: Crassus ita allocutus est antboni um: Quid opus est inquit: vt narres quæ vulgo tradunt ab oratoribus de inuentione & elocutione: nō ista requirunt cæsar & catullus audire: quæ vulgo docere solent: sed quæ in agēdis causis ipse facere consueuisti. Quibus ex: Hoc nō dixerim: q̄ tua oratio nō sit mirifice ꝓbāda: quippe qui noua quædā & mira dixisti. Q̄ē q̄uis & noue dixeris & mire: tamen sunt vulgaria. Peruagata. Oēs enim ferme de arte rbetorica scribētes eiusmodi p̄cepta tradiderunt. Deprome ꝓfer manifesta nobis quæ sint illa quæ facere soles.

DEPROMAM. Hoc est caput sextū de primo genere persuasionis artificialis: quod docendorum auditorum causa tradit: & argumentorum acumen desiderat. Depromam: Ita ingreditur ad disputationem: vt dicat. petis a me o Crasse: vt ostendam quid ego faciam. & vnde inueniam ea quæ sæpissime tractem nō dcero tibi quominus obtemperē. Idq; faciam vt quum postea a te meo quodam iure quasi debitum exegero: tu mihi negare non possis. Exigam id est quasi debitum recipiā. Nam exigere est debitum reposcere. & aduertendum est: q̄ hæc pars huius libri perutilis est. Nihil tibi: æquū enim est: vt

de. Qu. regis cōmiseratione dicā: quid de aliis innumerabilib⁹: in qbus nō hoc maxīe enituit qđ tibi omēs dant acumē quoddā singulare: sed hęc ipsa q̄ nūc ad me delagere vis ea sempꝫ te eximia & prestātia fuerūt. Tum catullus. Ego vero inqt in vobis hoc maxīe admirari soleo: q̄ quuz inter vos dicēdo dissimilimi sitis: ita tñ vterq; velit & dicat vt ea nihil neq; a natura denegatuz: neq; a doctrina nō delatū eē videat. quare Crasse: neq; tua suauitate nos priuabis: vt siquid ab Antonio aut prætermissum aut relictū sit nō explices neq; te Antoni siquid nō dixeris: existimabimus nō potuisse poti⁹: q̄ a crasso dici maluisse. Hic Crassus: qui tu inqt Antoni omittis ista: q̄ ꝓposuisti: quæ nemo nō borum desiderat: quibus ex locis ea q̄ dicēda sunt in causis reperiant: q̄ q̄ q̄ abste nouo quodā mō plæraq; dicunt: sunt tñ et re facilliora & præceptis puagata: illa deprome nobis vnde afferas q̄ sæpissime tractas: sempq; diuinit⁹ Depromam æquidē inquit Antonius: & quo facilius id a te exiuam. qđ peto: nihil tibi a me postulanti recusabo. Meæ totius in dicendo oīonis & istius ipsius facultatis quam mō Crassus in cæ

q̄ postulans impetrauit:postulatus deinde reddet. Mex totius:Incipit nūc declarare repetēs breuiter rōnem illū artificialē psuadēdi:quot effectus intēdunt:sed primū p̄cipiet quū docere possimus audito rem videlicet p̄cepta dabit cōfirmādæ rōnis nostræ:& refellende rōnis aduersariorū. Mex oīonis quā seruare soleo in dicēdo. Eacultatis.i.copiæ dicēdi & facilitatis. Nam facultas facilitas dī:sed inter facultatē & artē hoc differt q̄ facultas ex arte p̄ficiscit:& iō facultas dixit qa videlicet in oibus causis iudicatus fuerit in dicendo excellere. Extulit.s.dum laudat cās quas semp ægerim. Tres:Nam tres bas psuadendi p̄prietates Antonius sæpe noiauit. Ante.i.in supiori disputatoe. Vna cōciliandarū. Nunc dicit qđ in vnaquaq̄ istarum partiū seruandū sit. Harū triū videlicet in cōciliādo facundiā:& in docendo acumen:in cōcitando vehemētiā

lumverbis extulit:tres sunt rationes:vt ante dixi vna cōciliandoꝝ hominū:altera docēdorū:tertia cōcitandoꝝ. Harum triū partiū prima lenitatem orationis: secunda acumen: tertia vim desiderat. Mam hoc necesse est: vt is q nobis cām adiudicaturus sit: aut inclinatōne voluntatis p̄pendeat in nos:aut defensionis argumētis adducat̄ : aut animi permotione cogat̄. Sed qm̄ illa pars in q̄ rerū ipsarum explicatio:ac defensio posita est:videtur omnē huiꝰ generis quasi doctrinā cōtinere:de ea primum loquemur:& pauca dicemus. Pauca.n. sunt quę vsu iā tractata & aīo quasi habere nota videamur. Ac tibi sapiēter monenti.L. Crasse libenter assentiemur. vt singularū causarum defensiones:quas solent magistri pueris tradere relinq̄mus:aperiamus autem ea capita:vnde oīs ad omnem & causaz & orationē:disputatio ducit̄ : neq̄ em̄ quotiēs verbū aliqđ ē scribēdū : nobis totiēs eiꝰ verbi littere sunt cogitatōne conquirēde. nec quotiēs cā dicēda ē totiēs ad eius cause sepositā argumenta reuolui nos oportet certos locos qui

Leuitatē:vt conciliemus. Acumen:vt doceamus. Vim:vt cōmoueamus. Leuitatem suauitatē quādā:vt nobis beniuolos efficiamus auditores. Acumen p̄spicacitatē quandā ingenii. Nam acumen inueniēdi est necesse em̄ est:vt quæ causæ p̄sint inueniat orator. Vim vehemētiā:& acrimonia oīonis:quā auditorum animos quocūq̄ velimus impellamus:vel ad iram vel ad misericordiam.

Vt is vel p̄tor:vel iudex:vel p̄ps:vel impator. Propendeat.i.p̄pensus & inclinatus in nos sit. Inclinatōne:quæ arte conficit̄ & hoc ad conciliandū auditoris animū. Defensionis qđ fit docendo: si sua sponte inclinatus nō fuerit. Permotione:hoc ad concitandū:p̄tinet siue ad iracundiā siue ad cōmiserationem. Ad ducat̄. Quia quū rōnes nīas vel veras vel verisimiles vel necessarias vel p̄babiles adduxerimus:tunc inducit̄ auditor vt nobis faueat. Sed qm̄ illa pars. Tria inquit sunt quæ posuim̄ ad psuadendū p̄tinere.i.docere:cōciliare & mouere:horum aūt primū est docere vt cōsiderent̄ loci ex quibus argumēta ducant̄ q̄bus

oēm causam nostrā instruere & aduersariorū destruere possimus. De hac igit̄ psuadendi parte primū dicemus:deinde de cæteris subsequēter. Explicatio ac defensio vnū ex altero sequit̄. nam cām nostrā explicādo defendimus. Explicatio quū em̄ rōnes nīas exponimus:cām nostrā cōfirmamus. Generis.i. huius facultatis rhetorice cuius finis est psuasio. Ad psuadendum aūt tria intendunt̄.s.docere conciliare & mouere: De ea.s.parte psuadendi quæ ad docendum p̄tinet. Pauca:ideo inquā pauca dicemus: quia pauca sunt minus nota. Vsu consuetudine & longa exercitatiōe. Non tentatam.id est notā & tritam aut quod mihi non displicet tentam inchoatam dixit vt sit sensus ab aliis iam inc̄pta tractari. Ac tibi:Nunc specialiter respondet Crasso:qui supra adhortatus erat anthonium vt p̄cepta rhetorum per uulgata omitteret:neq̄ enim ab oratore desiderari. Assentiemur:videlicet ne singula argumēta cuiq̄ cōstitutioni subiiciamus:quod facere solent magistri huius artis:videlicet rhetores.qui de huiusmodi arte p̄cepta dant. Assentiemur.id est tibi in hac re libenter morem geremus o Crasse. Defensiones.id ē argumenta a p̄cedente quod sequit̄: nam argumenta p̄cedunt ex argumentis vero defensiones consequunt̄. Aperiamus autem id est ipsorum argumentorum originem explicemus ex quibus argumētis omnis causa confirmat̄ ac si diceret: volumus p̄cepta nostra generalia & non particularia esse: vt cū genera rerum tenuerimus ad omnem causam instructi sumus. Capita.i.origines quēadmodum capita fluminum fontes & origines appellamus:nam qui capitula dicunt satis latine non loquunt̄. Causam.id est controuersiam. Omnis disputatio.i.omnis confirmatio:nam confirmatio est quædam quasi disputatio rei de qua agitur. Ad causam & orationem.i.orationem causæ:qum qua ipsa causa defendit̄. Neq̄ enim p similitudinem ostendit:quō vniuersaliter argumentorum loca tenere debeamus:Nam loci sunt sedes argumentorum:quemadmodum inquit non singulorum verborum.i.dictionum litteras mente p̄tractamus quum dictionem aliquam scribere volumus:sed vniuersaliter omnes litteras cognitas habemus pari rōne velim argumenta.id est locos nobis esse cognitos:quemadmodum promptas habemus litteras quū verbum aliquod scribere volumus ita promptos haberi locos volumus quibus omnis causa confirmet̄. Verbum quod greci appellant id est dictionem. Litteræ qui-

bus dictio scribit. Nec quotiēs: Satis ēm est: vt vniuersas lras mente notatas teneamus: quod facere vī dent bi rbetores: qui vnicuiq; cōstitutioni sua argumēta subiiciiūt quasi ppria. Nam ppositis argumē torū locis: facile erit eligere: quæ pposite qōni & cause conueniant. Certos: firmos: stabiles: notatos: & mentis nostre habitu ita pceptos: vt oblitterari nō possint. Causa: quæcūq; illa fuerit: siue cōiecturalis: si ue diffinitiua: siue generalis: siue ptes eius quas satis plane supra memorauit. Sepositа: separata: sicut a rbetoribus fieri solet. Statim: sua sponte: nulla nostra cogitatōe. Explicandā tractandā: & cōfirmandā

Occurrūt i. nobis sese offerūt. Sed bi loci. Et neqs forte existimet in locis oia cōsistere admonet antonius alia quædā necessaria esse oratoribus: qui aliquā ex bis locis vtilitate capere voluerunt: videlicet multarū rerū sciam: atq; experientiaz tenere: tum demum vsui poterunt esse. Hic loci: quos nunc oratori ꝓponere sta tuimus. Ei oratori: videlicet qui versa tus est in rebus agēdis: vel vsu vel exercitatōe vel peritia. Quē. s. vsum & sciam ac si diceret: si nullū alia rōne multarū rerum expientiā capere potes: at potes longitudine vite: & nunc quasi p tranſctum oñdit oratorē tunc demū esse pfectum: quū ꝓuectioris ætatis esse cœperit. Vel vsu. i. qui vsum rerū ab aliis pcipiēdo: & intelligētia cōsequēdo cognouerit: etiā si iunior fuerit orator & multa ab aliis pce pit & multa intelligētia cōsecutus fuerit tñ hanc facultatem: de qua loquī conse qui poterit. Aetatis: quia experientia nisi longi tpis esse nō pot. Cogitatiōe rez. s. quas acumine inueniēdo tenuerit

vt litteræ ad verbū scribendū sic illi ad cām expli cādā statim occurrūt. Sed bi loci ei demū oratori ꝓdesse possunt: qui est versatus in rebus. vel vsu. quē ætas deniq; affert: vel auditione: & cognitio ne. quæ studio & diligētia præcurrit ætatē. Nam si tu mibi q̄is eruditū bominē adduxeris. q̄is acrem & acutū in cogitādo: q̄is ad ꝓnunciādū expeditum. si erit idem in consuetudine ciuitatis in exemplis. institutis. in moribus a volūtatibus ciuium suorum bospes non multū ei loci ꝓderūt illi ex quibus argumenta promūtur. subacto mi bi ingenio opus est. vt agro non semel arato. sed nouato & iterato. quo meliores fœtus possit. & grādiores edere. subacto āt ē vsus: auditio. lectio littere. Ac primū naturā cāq; videat. q̄ nūq; lateat. factuz ne sit. q̄rat an q̄le sit: an qđ nomen habeat.

Auditōe q̄s ab aliis pcipiēdo didicerit

Studio: q̄tū ad cognitionē. Diligētia q̄tū ad auditionē. Nā si tu. Rōnē affert: cur velit multaz rerū vsū & expientiā bre oratorē: qa tūc poterit magnā ex bis locis capere vtilitatē: nā si oia etiā locorū argumēta tenebit orator tñ sine expientia & pcipue ciuitatis in qua vixerit nō valde bæc illi ꝓdesse poterunt: sensus est. Si bona ingenii & naturalia adeptus fuerit: nō tñ vsum tenuerit: & rerum ciuiliū rōnem babuerit bi loci parum ei ne dicam nibil ꝓdesse videbunt: vult ergo oratorem ex ciuitatis cōsuetudine & p sensibus boim dicere: vt nō solum argumēta sua vi: sed ex snia vulgi cōprobent & iudicum. Q̄uis. i. quā tum vis eruditum: qui doctrinā adeptus fuerit. Acrem diligentē: & ꝓuidū. Vir. Jam tum acer curas ve nientē extendit in annū. i. quemlibet adduxeris mibi oratorē acrem. Acutum. i. excogitādo ingenio sum: qui acumine ingenii p̄ditus sit ad inueniēda quæ cause ꝓsint. Expeditum. i. etiā i doctrinæ: ac na turæ bona cōsectus fuerit: rerum aūt peritiā nō tenuerit: vtilitatis parum capiet ex bis locis. In cōsuetudine. i. in vsu agendorū. In exemplis. i. in monumētis dictorū vel factorū. Institutis. s. disciplinā maiorū obseruādo. Moribus. i. rōnibus viuēdi. Voluntatibus: opinionibus: & vulgi studiis. Hospes: peregrinus: alienus. i. nisi bæc oia tenuerit: quæ sine magna expientia rerum cōsequi non poterit. Subacto qualis igit esse debet orator: cui bmōi loci vtilitatē afferāt & vsum. Subacto exercitato & molito multarum rerum vsu: & est translatio ab agricultura. Nam terra dī esse subacta: quū exculta & molita fuerit agricolarum labore: Virg. Scrobibus mutata subactis. i. excultis: & molitis: vt planta succrescere possit. Vt agro: Tunc ēm dicit ager ille noualis: quū frequēter cultura renouat. Nouato. i. quotannis exculto. Quo. i. vt & in translatione psistit agri bñ culti fructus ēm ꝓpria ex terra nascunt. Edere: de se dare mittere. Subactio. i. exercitatio. Vsus: consuetudo agendarum rerum ciuilium: quas res ciuiles: & audiendo: & legendo & doctrina pcipiendo cōsequi possumus. Litteræ: scia atq; doctrina. Ac primum: Postꝫ dixit: quæ nam in oratore requirant cui argumēta de quibus p̄cepta traditurus est vsui: atq; vtilitati esse possint nunc quō causam cōsiderare debeat oñdit. Dicit ēm primū exquirendū esse: qua in constitutōe posita sit deinde iudicationem inueniendā: ad quā ois suæ oronis rōnem cōferat orator: & recte quidē: nam quū de locis p̄cepta daturus sit ex quibus argumēta sumunt primū debet oñdere quid sibi ꝓponat orator ad quod quasi obiectū oronem suā intēdat. hanc igit primū docet inueniēda esse. Naturam. i. vim & ꝓprietatē causæ. i. cōstitutionē. Ne sit p qđ cōiecturā cōstitutionē accipe. An quales: generalē. An qđ nomen: diffinitiuā cōstitutionē intellige q̄tū quæritē de vi & noie vocabuli. Partes in negocialē: & iuridicialē: iuridicialis in absolutā: & assumptiuā. Assumptiua in purgationē: & depcationē. Purgatio in imprudentiā necessitatē & fortunā. Negocialis qa scindit in scriptū & sniam & cōtrarias leges. s. ambiguū & cōtrariū. Quo videlicet genere cause & cōstitutōe cognita. Naturali q̄dā. i. sua spōte offert: qa simulac ꝓposita est cā: boies videt: qd controuersiā faciat. Quid faciat cām: ex qua contro-

uersia nascit vt verbi gra. Accusatur furti Verres. hic cognoscit orator etiã sine illa ꝓceptiõe & naturaliter itelligit: qd facit causa. Q uũ. n. accusator obiicit surripuisti bona illa rndetur: nõ surripui q̃stio erit an surripuerit. Ecce quõ prudẽtia naturalꝫ causam facit videlz ificiatio. Surripuisti ẽ istantis accusatoris non surripui ẽ ificiatio defensoris q̃stio ẽ an surripuerit. Subductionibꝫ: surreptionibꝫ: subtractionibꝫ. Nã isti rbetores artis scriptores: subductionibꝫ causaz facere docẽt. Dicũt. n. subducto hoc: aut illo: cã nõ erit. Subducere significat surripere. Teren. Vbi primũ poterit statim se subducet. Quid faciet causam. i. cõtrouersiã. vt vbi gra occidit Orestes parentẽ ille respõdet. occidi: sed iure. Nã illa parentem meũ occiderat: hoc subducto. naz illa patrẽ meuz occiderat cã nõ erit: carpit ergo hmõi rbetoꝝ subductiões. Q uid causaz .i. controuersiã. ex q̃ cõsistit cõstitutio dei de iuenitur iudicatio q̃ ꝓpriæ dr̃ q̃stio iudicii qꝫ i ea ois iudicũ sniaversatur. Qd more suo oñdit qd vulgo facere solẽt deinde qd ipse facere cõsueuerit. Deinde Cœpit supius Cicero i psona Antoni ꝓcipe: qd oratori faciẽdum sit: simulac cãm accœpit: primo. n. dixit cõstitutionez cãæ eẽ ispiciẽda deide q̃stionẽ iudicii: q̃ a nobis iudicatio appellat̃: hic etiã rbetores repbẽdit: q causam certis qbusdã ꝓcæptꝫ sed tñ nõ necessariis obscuriorẽ q̃dãmodo reddere videtur. Dicet. n. magistros hoc facere q qbusdã iterrogat iũculis ad discipꝫos eruditos vtũtur deinde redit ad ꝓpositũ: qd ab initio ꝓposuerat ostendes qbus argumẽtis i agẽda causa rbetores instituantur. sed primũ docet nõ esse ꝓtermittendũ q̃stionẽ ifinitã mgr̃i. n. d ea quo perfecto statim occurrit: naturali q̃dã prudẽtia non his subductionibus: q̃s isti docent: quid faciat causaz id est quo sublato: cõtrouersia stare non possit. deinde quid veniat in iudiciuz: qd isti sic iubent quẽrere. Interfecit Opimius Gracchũ. quid facit cãm: quod reipu. cã quũ ex senatusconsulto ad arma vocasset hoc tolle cã non erit. At id ipsum negat cõtra leges licuisse Decius. Veniet igit̃ in iudiciũ. licuerit ne ex senatusconsulto seruã dæ reip. cã. Perspicua sunt hꝫc qdẽ: & in vulgari scientia sita. Sed illa quærenda: quæ ab accusatore & defensore argumẽta: ad id quod in iudiciuz venit: spectãti ea. debeãt afferre atqꝫ hic illd videndum ẽ: in quo summus ẽ error istorũ magistrorũ ad quos liberos nr̃os mittim⁹: nõ quo hoc qdem nihil ꝓcipiunt. Deinde a supiori lr̃a pendet. Quid videlicet cõstitutio. In iudiciũ. i. q̃stio iudicii quã iudicationẽ appellant. nã primo quidẽ causa cognoscẽda ẽ. i. constitutio causæ: quæ fit ex accusatoris insimulatione: & defensoris inficiatione. & sicut supra dixi iterrogatiũculas istoꝝ rbetorũ carpit: deinde ipsius cõstitutionis iudicatio q̃ ex defensoris rõne & ex accusatoris firmamento cõstituit̃. Isti. s. ꝓceptores: & artis scriptores: & verba ponit quibꝫ vtũtur ꝓceptores ad discipulos. hoc mõ interfecit opimi⁹ Gracchum: ita q̃ret ꝓceptor: qd ẽ qd causam facit. rndet discipulus: reip. eam nam si reus respondet interfeci nihil remorabitur iudiciũ: & causa non erit: nisi quid additũ fuerit. Hoc quia ẽ factũ reip. causa. Vocasset .s. populũ ad arma. Ecce quõ nũc ostendit qd faciat causam. s. iuridicialẽ & assumptiuã. Assumptiua dr̃ eo qꝫ ab extranea resumit̃. Sumit̃. n. ab vtilitate reip. quũ fateat̃ opimius se occidisse Gracchũ. idq; reip. causam qd nihilomin⁹ negat̃ ab accusatore licuisse. & ad hãc q̃stionẽ vterqꝫ sua argumẽta & rões itẽdit. ille vtẽdat licuisse hic cõtra nõ licuisse. Ex senatusconsulto. Quia senatus ita ꝓcæpit vt populus incitaret̃ ad arma. &. C. Gracchus a lege agraria ꝓmulganda ꝓhiberet̃. Hoc. s. qꝫ interfecerit ex vtilitate reipu. & qꝫ ex senatusconsulto populũ conuocauerit. Causa. i. controuersia non erit. Ipsum. s. Decium: q accusabat Opimium. dicebat enim non licuisse Opimio facere contra leges: q̃ ꝓhibent vim inferri tribunoplæ. Nam tri. plæ. erat Gracchus: quũ hanc legem ferret. Scimus. n. vt apud. T. Liuiũ didicim⁹ sacrosanctũ fuisse tri. plæ. Quicũq; eum violasset caput eius sacrum esset & imolaretur ac sacrificaretur. Veniet igit̃. Ecce quæstio iudicii. ita inquit isti docent inuenire causas ꝓceptis quibusdam minime necessariis. None perspicua ẽ: & nõ necessaria. ac si diceret quis ẽ qui nõ videat causam esse nõ posse: vbi nulla fuerit cõtrouersia. i. vbi ptes inter se conueniant. In vulgari. i. generali & sine arte. Sed illa quũ inuenta fuerit quæstio iudicii: quæ vt sæpe iam dixerimus. ex rõne defensoris: & firmamenro accusatoris constituit̃: argumenta quæ ab oratore inuenitũtur. eo intendent̃ tam ab accusatore. q̃ a defensore. Hãc. n. quæstionẽ quasi quod dã obiectũ sibi ꝓponũt: ad qd argumẽta sua cõferũt. Ad id videlicet ad iudicationẽ: quo summã argumentoꝝ vterqꝫ cõferat. Spectãti. s. accusatore & defensore. Atqꝫ hic Hoc repbendit Aut vulgo errare rbetores oẽs: q infinitã quæstionẽ a causis separãt agendis quasi nihil ad oratorẽ ptineat: quũ etiã i oibus causis vniuersaliter de natura rei: & quæri possit: & debeat. Hic in hoc loco anteq̃ vlterius progrediamur. Mittimus liberos. erudiendos intellige: & ideo diligẽter perspiciendum est: Magistrorum q̃ præcepta artis tradunt. Est error: qꝫ in duo genera materiam scindunt de finito præcepta tradunt. de infinito vero nullum omnino verbum faciunt de natura quærere nihil aliud est: q̃ de causa vniuersaliter agere.

Non quo hoc quidem ad dicendum magnopere pertineat. id est non ideo dixi: qꝫ hoc valde intersit. vtrum finite an infinite causa tractetur. Eadem enim est ratio dicendi consideratio autem varia. & ideo errare videntur qꝫ de ea nihil omnino præcipiant. vt verbi gratia. In causa Milonis & Clodii: quæ vulgatissima est: accusator instat. Interfecit Clodium Milo. interfecit: sed iure. nam ille sibi insidias faciẽti gladio

ꝓbibuit hæc causa ē finitꝫ ꝑsonis locis & tꝑibus. Personis: videlicet: Milo clodiũ. locis quia in appia via Tꝑibus: ipo meridie. Sed Antonius dicit: non solũ finite ꝯsiderãda eē cũ circũstãtiis causam: sed infinite sine circũstãtiis. Nã si primũ rei natura q̃sita fuerit & eã orator ex commodo suo ꝓbauerit: facile erit causam ipam certã & finitã confirmare. Primo quidē q̃rit: liceat ne hominē interficere simplr: & banc dicimus eē quæstionē ifinitã: neq; n. diffinit ꝑsonis nec reb⁹: nec locis nec tꝑib⁹ sicut ipe Cice. in hac causa facit: qui vbi ꝓbauit licere hominē interficere: aditũ sibi facile aperuit ad Milonē defendendũ: quũ intulit sicut vnq; hoc licuit: ꝓfecto licuisse Milonī Clodiũ occidere: q̃ hoc ē qđ dixit aliã eē finitã: & aliã ifinita quæstionē: & ꝓpe eadē vtrãq; rōne tractari. Gen⁹ hoc eorũ. i. hæc conditio hmōi hoim. Qui sibi .i. tãetsi ꝓ iudicio suo videant eē eruditi tñ siquis diligẽtius ꝯsiderauerit: videbit eos ingenio eē bebetes. Impolitũ rude incultũ: sine doctrina. Constituũt eũ. Vere inq; rude: & incultuꝫ ꝓbatur eē eiusmodi gen⁹ hoim: duo. n. genera causaꝝ ꝓponũt & alterũ tm̃mō tractãt. In partiẽdis. i. diuidendis. Vnũ. s. genus.

Appellãt. Mire dixit: quia cōmunis ē quæstio de genere: sicut appellatio nois communis ē. Alteꝝ. s. gen⁹ ꝓponunt.

Personis vt supra dixim⁹ Clodi⁹ & milo. Tꝑibus videlicet q̃ tẽpe. s. meridie: quia meridie cædes facta ē. In quo. s. genere finito: & circũstãtiis implicito. Occupati sunt nã quō hæc finita causa tractari debeat tantũmodo ꝑcipiunt. Distinctũ: separatũ ab aliis ꝓpriis noibus ꝑsonarũ: locorũ & tꝑm. Superius sed de illo superiori genere infinito verbũ nullũ faciũt. Vniuersi generis. i. vbi vniuersaliter de natura rei quærit. Ignari. hoc faciũt ignari posse in oĩ causa de vniuerso genere quæri. in quouis aꝫ natura ipius rei considerat. Vim potentiã. Naturã: ꝓprietatem: vt ante dictum est: vt si consideretur de natura cædis: quũ ostensum fuerit: vtrum aliqua cædes honesta esse possit: banc quoq; iustam ꝓbare possumus. Sed si nulla iusta cædes est nec ea quidem iusta erit. Naturã: Et per exemplum vult hoc ostendere Antonius: vt facilius intelligi possit ab omnibus vt in ea causa Opimii: quam supra proposuit: poterimus inquit ipsius rei cōsiderare naturam: seposita persona: & loco & tempore: vt nunquid licuerit ciuem occidere: Hic enim nullum certe personæ nomen affertur. Si probatum fuerit: licere aliquando ciuem occidere facilius erit ostendere: & hunc licuisse. De qua: vbi agit̃ de cæde Gracchi. Decii: qui accusabat Opimiũ. De vniuerso genere: videlicet qrat̃ur de ipsa vi: ac natura rei: videlicet de cæde ciuis romani. Qui. Non qui interfecit. Gracchum: sed qui interfecit ciuem: vt ostendatur in iure occidi ciuem ex senatus consulto. Quum id per leges. Lex erat potestatem tribunitiam violari nō posse quia sacrosancta erat. Nulla: vt inquit ostẽdimus fieri posse in hac causa Opimii: eodē modo instituimus omnem omnino causam: in qua de finito genere agitur: posse infinitum quoq; considerari hoc modo. Orestes matrem interfecit. quæstio est finita. Infinita est nunquid aliquando liceat filio matrem interficere: & ideo sensus est. Nullam omnino causam esse: in qua genus finitum considereꝫ: id est in qua quæratur de persona: & cæteris circunstantiis. in q̃ non possit de infinito quæri: id est de natura rei. Nam si hoc ineſt: illud quoq; insit necesse est. Quin etiã: Nō solum inquit in bis causis: in quibus factum conceditur: sed in quibus factum negatur: in huiusmodi causis inuenimus fieri posse banc vniuersalem quæstionem: & exemplo probat huius Decii: qui accusatus ē deinde ꝙ ipse actionem suscæpit aduersus Opimium pecunia corruptus: hæc quæstio erit de facto. Nunquid si Opimius pecunia corruptus. hoc modo. Accepisti pecuniam num accepi: quæstio erit nunquid pecuniam accæperit. & ideo dixit non solum in bis causis: in quibus factum cōceditur: sed etiam quum factum negatur posse esse vniuersi generis quæstionem. Contra leges. Quia lege cynthia: vt Cornel⁹ celsus docet: cautum est antiquitus nequis ob causam peroranda pecuniã donue accipiat. Cæperit ostẽdit in hac q̃q; causa Decii argumẽta omnia ad gen⁹. i. infinitã quæstionẽ referri hoc modo videlicet luxuria sedicio si: & mali ciues testimonia sũt vniuersalia ergo argumẽta ab ipis sumpta vniuersalia erũt: neq; n. de vni⁹ aut alteri⁹ auaritia: seditiõe: aut testimoniis agit̃ sed generaliter. ē aũt ordo a supiori: argumẽta d luxu

ad dicẽdũ magnope ptineat: sꝫ tm̃: vt videatis q̃ sit genus hoc eoꝝ q sibi eruditi videt̃: bebes atq; impolitũ. Constituũt. n. ī partiẽdis oꝝonũ modis duo genera causaꝝ. Vnũ appellãt: in quo sine ꝑsonis: atq; tꝑibus: de vniuerso gñe quærat̃. Alterũ qđ ꝑsonis certis & tꝑibus definiat̃. ignari. oēs cō trouersias ad vniuersũ gñis vim. & naturã referri. nã in ea ipsa cã: de q̃ ante dixi: nibil ptinet ad oratoris locos Opimii ꝑsona. nibil Decii. de ipo em̃ vniuerso gñe infinita q̃stio ē. nũ pœna videat̃ eē afficiendus: q ciuẽ ex senatusco̅sulto: patriæ cōseruandæ cã: interemerit: quuꝫ id ꝑ leges nō liceret. Nulla deniq; ē cã: in q̃ id qđ ī iudiciũ venit reoꝝ ꝑsonis: ac nō generũ ipsoꝝ vniuersa disputatione q̃rat̃. Quin etiã ī iis ipsis vbi đ facto ambigit̃ cōperit ne cōtra leges pecunias. p. decius argumẽta & criminũ & defensiõis reuocent̃ oportet ad genus. & ad naturã vniuersam ꝙ sumptuosus: deluxuria. ꝙ alieni appetens. De auaritia qđ seditiosus de turbulẽtis: & malis ciuibus: quod a multis

via.ḡa sumptuosus ē:& de auaritia:qa alieni appetēs:& sic de ceteris reuocēē oportet ad gen⁹.Sumptuosus.Quia verisīle ac ꝓbabile argumentū causa pecuniæ aliquid fecisse bominē.si sumptuosus ē.Nā ideo ē auditor ad rē vt sumptib⁹ sufficiat.Auarus aūt aliena appetit:seditiosus & malus ciuis pturbat quietos sed talis ē decius.ergo &c. Decius:Ois qui aliena appetit auarus ē.Atq aliena appetit. Decius igitur auarus ē.Q d seditiosus & turbulētus Pari rōne de turbulētis.Ois seditiosus ciuis turbulētus. & malus ciuis ē:sed Decius seditiosus ē:igit turbulētus & malus. De genere testiū. Quādo contra aliquem testimonia dicūt.is nocēs ē.atq hæc omia ī deciū concurrūt:ergo nocēs e. In hac igitur causa:nihil de facto ambigit:ꝑ etiā d natura rei cōsiderari.& qstio hæc inueniri.nā in reb⁹ vbi factū concedit min⁹ mirum ē:posse generalē quæstionē tractari sed i hoc vbi negat factū videt ee difficilī⁹. Contra quæ eo dē modo dicim⁹ de argumētis:quib⁹ defensor vtitur:poterit ea trahere ab vniuerso genere: & vniuersale appellat. Dixit de argumētis:q contra deciū dici possent siqs cū accusaret q corruptus.L. Opimiū ad populū accusauerit:eodem modo dicere possum de argumētis:q ꝑ eo dicerent:siqs accusatus defenderet. Contra econtrario. Reuoluent .i. reuocabunt. A tpe.i.a circumstantiis:q finitā causam ostēdūt: Ad communes summas.i. vniuersalitates. Cicero ad Herenniū: & si summatim: & non pticulatim narrabim⁹. Atq hæc ꝓbata consequētib⁹ :genera rerū ee cōsideranda:quia siquis ea min⁹ pspiciet: putabit īnūeras ee qstiones iudiciorū.Sed quū de facto inquit qrit: & infinita pnt icidere crimina:ea tn oia eadē rōe tractant.Quūvero ād qualitate facti ambigit si psonas cōsideres: infinitū boc erit & difficile si res finitū & facile. Ita in cōiecturali constitutione crimina in negociali psonæ modus non habebūt:si a rerū genere discesseris. In natura rerū:q seorsū a circūstantiis cōsiderat. Hominū.i.is qui ea genera pertio fuerit.Si cōiectural' cōstitutio fuerit crimia modū excedūt.si gnalis:psonæ vt mō dicebat.Sꝫ crimia tā etsi infinita sūt ād gb⁹ dubitari ꝑ:facta sint nec ne ī oib⁹ tn tractādis vna ratio erit:siquidem ipa vniuersaliter consideres sine circūstātiis:vt furtū: vt cædē:vt icæstū p se:nō furtū verris:aut cædē Milonis: aut icæstū dodii. Ex reis ex psonis. Innūerabilia & obscura.i.multa sunt ac difficilia. Modica:singula singul' reddē da sunt. Modica:oppone inumerabilib⁹. Illustria oppone obscuris. Innūerabilia quia multæ:& innūeræ psone sæpissime eius dē criminis accusant. Obscura:nā quēadmodū multitudo obscuritatē: ita paucitas claritatē generat. Nam si.& vt exemplo planius fiat: qd obscurius dixisse videbatur Cicero nobis causam Mācini ꝓponit.Causa hæc ē negocialis.Ambigit nunqd Mancino postliminiū ee possit.Mancinus missus ē cū imperio aduersus Numātinos.qui cū exercitu interceptus in summū salutis suæ exercitusq sui discrimē venit:q re cū hostib⁹ pacē in iussu populi romani fecit:quā senat⁹ nō ꝓbauit. Itaq decreuerunt ipm hostib⁹ tradere. Feciales.n.& pīpatrat⁹ Numātinis dedendū ducunt:a quib⁹ille nō receptus romā rediit:quærit:nunqd ei postliminiū ee possit. Pīpatrat⁹.dicebat is qui ꝑeras fœderi patrādo Nā patrare significat conficere:ide pīpatratus. In causa:si qstio fuerit.nunquid Mancino.qui hostibus deditus erat.&ab hostib⁹ non receptus.postliminium esse debeat.Quocīescunq receptus non erit. is qui deditus fuerat:hostibus noua causa istituenda erit.Sed si psona sepositā.quærit nunqd ei.q deditus fuerat. & nō receptus postliminium ee debeat.Iam nō finita erit hæc quæstio.sed infinita oēs em causæ ad hoc quasi genus referendæ sunt.si oibus qui dediti fuerint.& ab hostib⁹ nō recepti.ei postliminiū esse possit.ergo & Mancino pari ratione si econtra ꝓbatum fuerit nemini postliminiū esse qui hostib⁹ deditus fuerit. nō receptus:& inde ad propria reuersus.nec Mancino quidem. Videatur scilicet videatur ne in pristinam libertatem esse restitutus. Si is.Ecce quomodo excludit personam.Non generaliter dicit si is tantumnō & nō Mācinus siue alius. Nihil ad artē.i.nō ptinet ad argumēta: quæ ab oratore arte quadā ex rō ne inueniunt.Nā vnū expositio alteri⁹. At si quid.ḡuis iquit ex dignitate vl' idignitate psone id ē ex

arguit:de genere testium. Cōtraq:quæ pro reo dicētur omnia necessario a tēpore : atq homine: ad cōmunes rerum & generū sūmas:reuoluētur. Atq hæc forsitan hominū: nō oia q̄ sunt i natura rerū:celeriter aio cōpręhēdēdi. ꝓmulta videant: quæ veniat in iudiciū: tū ꝙ de facto quærat:ſ; tn criminū ē mltitudo nō defensionū aut locorū infinita.Quæ vero.quū de facto nō ambigit.q̄runt qualia sint ea:si ex reis numeres : & inumerabilia sunt:& obscura:si ex rebus valde & modica: & illustria, nam si Mācini cām in vno Mācino ponimus.quotiēscūq; is quē Pīpatratus dediderit.receptus nō erit totiēs cā noua nascet. sin illa cōtrouersia cām facit: videat ne ei quē Pīpatratus dediderit.si is nō sit recæptus postliminiū esse. nihil ad artē dicēdi.nec ad argumēta defensiōis Mācini nomen ptinet. At siqd affert prętera bois:aut dignitas.aut īdignitas extra q̄stionē ē.et ea tn ipa ōro ad vniuersi gnis disputatōe; referat necesse ē Hęc ego nō eo cōsilio disputo:vt bonos eruditos redarguā: q̄ꝙ repbēdēdi sūt. q in gne definiēdo

spicere nō poterit:infinitas iudiciorū q̄stiones ee putabit & boc cōtinget ei:siue cōiectural' siue general' qstio fuerit. Si cōiectural' cōstitutio fuerit crimia modū excedūt.si gnalis:psonæ vt mō dicebat.Sꝫ crimia tā etsi infinita sūt ād gb⁹ dubitari ꝑ:facta sint nec ne ī oib⁹ tn tractādis vna ratio erit:siquidem ipa vniuersaliter consideres sine circūstātiis:vt furtū: vt cædē:vt icæstū p se:nō furtū verris:aut cædē Milonis: aut icæstū dodii. Ex reis ex psonis. Innūerabilia & obscura.i.multa sunt ac difficilia. Modica:oppone inumerabilib⁹. Illustria oppone obscuris. Innūerabilia quia multæ:& innūeræ psone sæpissime eius dē criminis accusant. Obscura:nā quēadmodū multitudo obscuritatē: ita paucitas claritatē generat. Nam si.& vt exemplo planius fiat: qd obscurius dixisse videbatur Cicero nobis causam Mācini ꝓponit.Causa hæc ē negocialis.Ambigit nunqd Mancino postliminiū ee possit.Mancinus missus ē cū imperio aduersus Numātinos.qui cū exercitu interceptus in summū salutis suæ exercitusq sui discrimē venit:q re cū hostib⁹ pacē in iussu populi romani fecit:quā senat⁹ nō ꝓbauit. Itaq decreuerunt ipm hostib⁹ tradere. Feciales.n.& pīpatrat⁹ Numātinis dedendū ducunt:a quib⁹ille nō receptus romā rediit:quærit:nunqd ei postliminiū ee possit. Pīpatrat⁹.dicebat is qui ꝑeras fœderi patrādo Nā patrare significat conficere:ide pīpatratus. In causa:si qstio fuerit.nunquid Mancino.qui hostibus deditus erat.&ab hostib⁹ non receptus.postliminium esse debeat.Quocīescunq receptus non erit. is qui deditus fuerat:hostibus noua causa istituenda erit.Sed si psona sepositā.quærit nunqd ei.q deditus fuerat. & nō receptus postliminium ee debeat.Iam nō finita erit hæc quæstio.sed infinita oēs em causæ ad hoc quasi genus referendæ sunt.si oibus qui dediti fuerint.& ab hostib⁹ nō recepti.ei postliminiū esse possit.ergo & Mancino pari ratione si econtra ꝓbatum fuerit nemini postliminiū esse qui hostib⁹ deditus fuerit. nō receptus:& inde ad propria reuersus.nec Mancino quidem. Videatur scilicet videatur ne in pristinam libertatem esse restitutus. Si is.Ecce quomodo excludit personam.Non generaliter dicit si is tantumnō & nō Mācinus siue alius. Nihil ad artē.i.nō ptinet ad argumēta: quæ ab oratore arte quadā ex rō ne inueniunt.Nā vnū expositio alteri⁹. At si quid.ḡuis iquit ex dignitate vl' idignitate psone id ē ex

bonestate bominis aut turpitudine ſumuntur argumēta: tamē ea ad quæſtionē generis referēda ſunt. Si quid. ſ. argumentorū vt ſi dignitas fuerit valeat ad defenſionē. ſi indignitas ad accuſationem. Vtrūq; complectitur. ſ. turpitudinē & bonestatem. Extra quæſtionē quia bæc indignitas non pertinet ad banc cauſam poſtliminationis. Iudignitas. Nam indignus eſſe videt in priſtina libertatē reſtitui qui ſe turpiter boſtibus dederit bæc indignitas non ptinet ad naturam rei nunquid is qui deditticius fuerit & non receptus ab boſtibus in priſtinam libertatē reſtitui poſſit: ſed tamen q̄uis extra quæſtionem ſint: ad quæſtionem ipſa referenda ſunt: vt ſi ei qui deditticius fuerit: & non recæptus: poſtliminium ee nō poteſt ergo nec Mancino: qui p̄ſertim ignauia ſua gratiam nullam a populo romano mereri debet: q̄ turpiter ſe boſtibus dederit. i. multo minus buic q̄ aliis, ppter eius ſocordiam. Ea. ſ. dignitas vel indignitas. Referanē: ad quæſtionē quā pauloante dicebam. Hæc ego: No inquit bæc dixerim rep̄bendendi cā ſed admonēdi potius. excuſat. n. inuidiā ne ſolus multis: & eruditis viris cōtradicere videatur: Quāq̄. Digni inquit ſunt qui rep̄bendantur: qui quū quæſtionum duo genera eſſe dicant. ſ. finitum & infinitū. Infinitum genus ita diffiniūt vt non generis alicuius vim: ſed, pprietatez indiuidui explicare videanē: quippe qd ppriis nominibus pſonarum: locorū & temporum determinatū ſit Iſtas cauſas facti nominis: & generis. i. conjecturales diffinitiuas: & generales. Naz & ſi Q̄ uis inquit ſecum trahant pſonas & tempora cauſæ. tamen in bis ipis cauſis: non de perſonis: ſed de vniuerſo genere cauſæ quærendū eſt: vt quū quæriē de adulterio: aut de furto. primo conſiderare debemus naturam rei. i. ipſius furti: vt verbi gratia. Furtum committi ſolere a cupidis: a ſumptuoſis aleatorib?: deinde furtum ſecum trabit perſonā: aut locum aut tempus: quia neceſſe eſt: vt factum fuerit ab aliquo: aut nocte aut die: & alicubi.

Ex bis. ſ. temporibus: & pſonis. Sed ex genere: Vt in mancini cauſa demōſtratū eſt: vt quæriē: nō de Mancino ſtatim: ſed prius an deditticio: nō recepto quiſq; ille fuerit poſtliminiū ee poſſit. Sed boc nibil ad me. ſ. pertinet. b. d. reſpiciens ad id quod ſuperius ait: nō vt redarguam Cum iſtis: Contemptim locutus eſt. Nam boc pronomen dici ſolet de bis qui paruifiūt non ideo locutus ſum: vt velim cum buiuſmodi bominibus intendere certamen ſed tamen: ſed tamen rep̄bendēdi ſunt. Nec boc cōſecutos: Et oñdit rep̄bendendos eſſe quia ip̄i ne in ſummo quidē ocio genera conſiderare potuerunt. qd cauſidicus: id eſt forenſibus rebus occupatus videre: & intelligere potuit.

Sine bac: Probat ocium ſuperfuiſſe illis quippe qui in forenſibus negociis occupati non eſſent. Diſcernerent. ſ. a cauſis certis: & diffinitis. Paulo ſubtilius: q̄ nos videlicet. Illud: Nibil ad me ptinet bæc diſputatio: vt velim contra eos diſputare: & eorum negligentiam repræbēdere. Sed illud ad me voſq; in primis Cotta & Sulpiti: q̄ ſi rbetores iſtos ſequemur. infinitas credemus cauſas eſſe: & ab bis deterrebimur. Pertimeſcenda: quia niſi genera rerum ſpectemus: ſed perſonas tantum nullo poterunt ſine complecti: quemadmodum perſonæ ſunt infinitæ: ita etiam cauſæ erunt infinitæ: & ex omnibus circunſtantiis perſona potiſſima eſt: & ideo eam elegit. Sin ad generum videlicet vt de genere rei quæratur atq; natura: remotis omnibus circūſtantiis: perſonarum: locorum & temporum. Modicæ menſura: & quantitate

Paucæ: numero: vt eas omnes tenere debeat orator diligenter & memoriter & ſobrie: abſolutiſſimū eſt quod dicit Siquidem omnis ars diligentia: ingenio: & ſobrietate comparatur. Diligētes: ppter induſtriā. Memores: ppter ingeniū. Sobrii ppter continentiā id ē viuendi rationē. Percurſas: Tranſlatio ab cantore: qui tragœdiarū ptes ſibi demādatas: primo quidē ideo pcurrit: deinde pcurſas in ſcænam dacantat: eodē mō orator facere poteſt de cauſis oīmibus ſi ea; genera pcurrere voluerit nō pſonas & cauſas circūſtantiis diffinitas. Niſi forte ꝓbat qd ſupius dixerat: nō pſonas ſz rei naturā ee cōſiderādū: tāetſi

Iſtas cauſas deſcribunt in pſonis: & in tēporibus poſitas eſſe nam & ſi incurrunt tēpora: & pſonæ: tamē intelligēdum eſt: non ex bis: ſed ex genere quęſtionis pēdere cauſas ſed boc nibil ad me: nullum em̄ nobis certamē cum iſtis eſſe debet: tantū ſatis eſt intelligēdi: ne boc quidē eos conſecutos: qd in tanto ocio etiā ſine bac forēſi exercitatione efficere potuerūt: vt genera rerū diſcernerēt: eaq; paulo ſubtili? explicarēt. Verū boc vt dixi nibil ad me. Illud ad me: ac multo etiam magis: ad vos Cotta nr̄æ & Sulpiti: quō nūc ſe iſtoz: artes bn̄t: ptimeſcēda ē multitudo cāz. ē. n. infinita: ſi in pſonis poniē q̄t boies: tot cāæ. Sin ad generū vniuerſas qōnes referēē: ita modicę & paucę ſūt: vt oēs eas diligentes: & mēores: & ſobrii oratores pcurſas aio & ppe decātatas br̄e debeāt: niſi forte exiſtimatis a Māio curio cām didiciſſe. L. Craſſuz & ea re multū attuliſſe: quā poſtbūo non nato. curiū tū bęredē cepioni ee oporteret: nibil ad copiā argūmtoz: neq; ad cāę vi: & naturā nomē Poponii. aut curii. ptinuit. ī gñe erat vniuerſo rei nego cięq; nō ī tpe nō ĩcertis pſonis: ac noīb?: oīs q̄ſtio quū ſcptū ita ſit: ſi mibi fili? genitus iſq; prius moriē. & cetera. tū mibi ille ſit bęres ſi nat? fili? nō ſit

res ipa secū psonā trabat: aut illud ē inqt qđ dixi: aut putatis causa. M. Curiī ab alīo didicisse Crassum: & nō ipius rei naturā pcepisse: sed hoc nō ē igit illud ad veritatē disiūctiue sufficit aliā ptem eē verā. Causaz tur g disputationi itererat. Q uā postbumo q mortuo paternatus: q̄si post bumationē ei?. Nā. L. Crassus. M. Cepionē defendebat: q Pomponii bæres eē deberet. Ea re. qđ didicerit ab alio. Ad causæ vim & naturā. i. ad summā rei: vbi ois causa nitit nō in psonis. In genere videlicet bæres ne eē deberet bis qui ita istitutus eēt ordo ē a supiori ois q̄stio erat in genere vniuerso rei atz negocii vi deret ne is beres eē: & reliq̄. In genere .i. q̄stione finita. Rei negociiq̄: res & negociū idē ferme ē niīl q negocium ad vnū tātummō ptinet res vero ad oia vni uersaliter Isq̄ prius. s. q̄ testm̄ cōdere pos sit: Ille. s. Curius nā si natus nō ē filius g nō mortu? q̄stio igit icedere videt nū qđ curius bæres eē debeat. Perpetui. Ido inqt cōsiderāda sūt genera rerū & p cipue quū agit de iure qa sicut diximus in iudiciali psonæ modū nō bnt si volu erimus nō vim sed psonas cōsiderate ad q̄s causa ptineat. Perpetui: qđ sp idē est nō mutat psonarū vl tempoz varietate. Infinita & ad ipm ius incomodāde sunt psonæ nō aūt leges psonis: alioqn leges infinitas eē opteret. Rationē dicēdi & argumētoz formas alteq̄ ē expositio alteri?. Formas. i. tractationes argumen torū. In q̄ iure. s. pdiscēdo Impediūt Causam nūc oñdit quare iuriscōsultorū scientiā pborrescāt nonulli quasi infinitā quandā: atq̄ difficilē: id fieri dicit iuriscō sultoz culpa qui p singulis quibusq̄ p sonis leges scribebāt q qđ fieri nō opor tebat. Nā nō ius ciuile personis vt dictū ē: sed ecōtrario psonas legib? accōmoda re oportebat. Nā si personis accōmoda rent leges: infinitas eē eas oporteret. qs em̄ tot leges scribere poterit quot perso nis casus incidere pnt: ergo generalia q̄ dam iura scribēda sunt ad quæ singule p sone accommodent. Impediūt. Multi tudine rerū. nā ex multitudine rerū gene rat confusio: vbi. n. multæ res fuerint: ibi ferme ordo eē nō poterit. ex cōfusiōe dif ficultas. sed cōfusio ipedit: multitudo au tē deterret. Impediūt confusione. De terrent multitudine. Impediūt. Vere

videat ne is: qui filio mortuo īstitutus bæres sit bæres eē ppetui iuris & vniuersi generis q̄stio nō hominū nomina sed rationē dicēdi & argumēto rum formas desiderat. In quo etiam isti nos iuris consulti impediunt a discēdoq̄ deterrent. Video enim in Catonis. & in bruti libris nominati fere referri quid alicui de iure viro. aut mulieri respon derit credovt putaremus in boibus non in re con sultationis: aut dubitationis cām aliquā fuisse vt quū boies eēnt inumerabiles debilitati a iure co gnoscēdo volūtatē discēdi simul cuz spe p discēdi abiiceremus. sed bęc Crassus aliquādo nobis ex pediet & exponet descripta generatim. Est enim ne forte nescias heri nobis ille hoc Catulle polli citus: se ius ciuile qđ nūc diffusum: & dissipatum est. in certa genera coacturū & ad artē facile reda cturū. Et quidē inqt Catullus haud q̄q̄ id ē diffi cile Crasso q & qđ didici potuit de iure didicit: & qđ iis q eū docuerūt defuit: ipse afferat: vt q̄ sint in iure vel acute describere: vel ornate illustrare pos sit. Ergo ista inqt Antonius: tū a Crasso discem? quū se de turba: & a subsellīis i ociū vt cogitat: so litudinēq̄ cōtulerit. Iam id quidē sæpe inqt. catul lus. ex eo audiui quū diceret. sibi certū esse a iudi ciis causisq̄ discedere. sed. vt ipsi soleo dicere. nō licebit neq̄ enim ipe auxilium suum sæpe a viris bonis frustra implorari patiet neq̄ id æquo aio

ínq̄ nos deterrēt iuriscōsulti: ppterea q ita scripserūt iuriscōsulti ius ciuile: q̄si singul' psonis aut viris: aut mulierib? rnderēt: quū ecōtra ius ciuile gener-le eē debeat ad qđ oēs psonæ referāt. Quid rnderit nō q rndendū sit singul' psonis: sed oib? suū ius tribuāt. Nā illud infinitū ē & imensū. nō. n. ita erat scribēdū: vt sin gulis cōueniret: sed gen? qđ eēt oibus cōe. Credo: ironice carpit iuriscōsultos qui singulare quodāmo do ius scripserunt. Credo: inqt nō in reb?: sed in boibus esse disceptationē. Vt putarem?. i. quū homies sint inumerabiles: & casus item inumerabiles eē optet & leges. Debilitati. i. ibecilliores facti multitudi ne causaz. nā qa multe sūt leges p rnsis iuriscōsultoz iō cōfusæ qa confusæ iō obscurę. Abiicerem?. i. de ponerem?. Perdiscēdi. s. ius ciuile pulchra differētia: illud. n. incipiēdi: hoc vero pficiēdi ē: qui incipit di scere dr: qui p didicit perfecisse. Sed bęc Crassus: qđ cęteri iuriscōsulti facere noluerūt vt ius generale scri beret & non singulare: hoc ē qđ crassus dixerat in disputatione sua se si ociū sibi daret in genera distinctu rū eē ius ciuile. Expediet: q̄si cōfusum nā expedire ius ē i certū ordinē digerere. Exponet. i. obscura ape riet q̄si difficilia. Est. n. & qa non iterfuerat Catullus disputationi Crassi: vbi pollicitus fuerat scripturū de iure ciuili: idō declarat bęc Catullo. Ne forte nescias. i. vt scias: vt tibi hoc non sit ignotū. Coactuz. cō gregaturū: collecturū i. d qđ nūc diffusum ē. Vir. Tityre coge pecus. Diffusū & dissipatum. id ē nec ordina tū nec continuū. Catullus: hic pbat & cōmendat quod facturū se pmisit Crassus: vt q̄stiones iurz ciuil'

quasi corpus quoddã efficiat. sicut artis & dicit Crassus oĩa quæ ad ius ciuile ptinebãt pdidicisse: & sigdẽ deesset ipm facile aditurũ ex facultate sua. Qui & qđ oĩa q̃cũq; de iure ciuili discipossũt. ipm didicisse. Docuerũt eũ. s. ius ciuile discere: videlicet qđ inuentũ ẽ. Nã q̃ inuẽta sũt discere possum⁹: q̃ aũt nondum sunt inuentæ inuenire oportet. Afferat addat. Vt quæ. Et declarat quæ supius dixit & singula singul' referenda sunt. Describere. q̃ didicit inuenta. Illustrare: quæ inuentis adhibebit. Apte commode distinguendo. Ornate. s. id quod erit adhibendum. Ergo quãdoquidẽ Crassus se ius ciuile descripturũ generatim pollicitus est. & tu etiam affirmas id facile fieri posse a Crasso. ergo expectabimus ius ciuile: & tũc denique nos etiã id discemus. A turba. i. a iudicialibus causis in foro pagendis. A turba: a multitudine populi: vbi quæstiones habent. A subsellijs: nã subsellia sunt tribunoꝝ: quæstoꝝ: triũuiroꝝ & cæteroruꝫ huiusmodi minora exercentiũ magistratuum tribunalia. Iam id recte inquit Catullus dixisti Antoni. nã ego ipse ex crasso pcepi fore. vt aliqñ se sub hmõi causis forensib⁹ remoueat. Certũ statutuꝫ ac deliberatũ. A iudicijs. i. a causis iudiciali⁹. Sed vt. Sed nõ licebit. tã etsi nũc habebat in animo. Nã amicꝰ suis & familiarib⁹ deesse non poterat. qui ab ei⁹ eloquẽtia quotidie auxiliũ deposcũt. Neq; ciuitas id ẽ nec priuate nec publice hoc Crasso concedet. vt se a foro liberet. Nã & amici euꝫ cogent priuatim sibi auxilio esse. & respu. eũ p se dicere coget: vt studijs se dedere non possit. Nam sine. L. crasso eloquẽtia non valeret ciuitas suã dignitatem obtinere. Nam hercule. Hic antonius si verũ inquit est o Crasse qđ Catullus dixit. vt tibi nec p rẽpu. nec p amicos ocio frui liceat necesse ẽ vt vitam nostram in perpetuo labore consumamus.

Pistrinũ appellat laboriosum seruitiũ similitudine translata a seruis. q̃ ob noxiam a dominis in pistrinum traduntur. vt Theren. Daue te in pistrinũ dedã. Pistrinũ agendarũ in foro causarũ laborẽ & publice & priuatim appellãt Et istã oscitantem dormitãtem & somnolentã. q. d. ociosã eo q̃ oscitare ppie significat dormitare. ab oris hiatu. vt dormitãtes videmus. Beatorum. ironice dixit. nam ita dixit beatorum. ac si diceret iurisconsultorũ: qui sibipsis beati esse videntur. Arrisit hic Crassus leniter: Crassus quia Catullus dixerat sapientiam hanc oscitantem sæuolarum: & cætera iurisconsultorum. eo q̃ Crassus & ipse erat iuris ciuilis scientia peritus ideo arrisit q̃ oscitantẽ iuris ciuilis scientiã appellasset. Et ptexe: ac si diceret de hac scientia iuris ciuilis postea videbimus

Pertexe. pge. pfice. translatio pulchra a textoribus qui primo telam ordiuntur & orsam deinde texunt

Me tamen ista oscitans. Sed tamen interea scias velim sapientiam hanc iuris ciuilis. q̃ tu oscitantem appellas. me quum in ocium relicto foro & causis contulero: tunc denique facturam. vt libere viuam remot⁹a seruitio fori. Huius quidem loci. Redit ad disputationem suam Antonius recreatis inter loquẽdo animis. Est autẽ ordo a superiori. huius loci finis est: vt qui studiosi essent dicendi cõpræhenderent materiaꝫ orationis: & reliqua huius autem loci videlicet causas nõ in personis poni debere. sed ad generꝫ quæstiones referri. Modo. i. paulo ante incœpi. Finis. i. huc tendit ratio disputationis huius. Omnia quæ in dubium. i. de quibus ambigi possunt. In dubium. id ẽ in controuersiam siue de facto siue de nomine facti siue de qualitate facti ambigat. Varietate hominũ ac temporum. Hoc est non in circũstantijs personarum ac temporum variis & infinitis. Sed in generuꝫ causis atq; naturis. i. generalibus causis & quæstionibus. Genera autem sed vt personæ loca & tempa sunt infinita ita genera rerũ hoc ẽ vis atq; natura rei de qua agitur & si secum trahũt circũstantias tamẽ pauca eẽ comprobãtur. Numero sed etiã paucitate id est genera rerum non solum esse numerabilia verumetiam pauca. Multũ em̃ interest vtrũ aliq̃ numerabilia sint an pauca. Nam sexcẽtoꝝ summa nũerari potest & nõ sũt pauca at vero qnq; vel sex pauca feret ciuitas: q̃ si voce: L. Crassi carebit ornamẽto quodã sese spoliatã putabit. nã Hercule inqt Antonius si hęc vera a Catullo dicta sunt tibi mecuꝫ in codẽ est pistrino institituto Crasse viuẽdum: & istã oscitantẽ & dormitantẽ sapiẽtiam scæuolarũ & cæterorum beatoꝝ ocio concedamus Arrisit hic Crassus leniter. Et pertexe modo inqt Antoni q̃ exorsus es me tamẽ ista oscitãs sapia simul: atq; ad eã cõfugero in libertatẽ vindicabit. Hui⁹ quidẽ loci quẽ modo suꝫ exorsus: hic ẽ finis inqt Antonius: qm̃ intellígit̃. nõ in hominũ innumerabilib⁹ psonis: neq; in infinita tẽporũ: varietate: sed in generũ causis. atq; naturis omnia sita esse q̃ in dubiũ vocarẽtur. Genera autẽ esse definita nõ solum numero sed etiam paucitate: vt eã materiẽ orationis q̃ cuiusq; eẽt generis studiosi qui essent dicẽdi: oĩbus locis descriptã instructaꝫ: ornatãq; cõpræbẽderẽt: rebus dico & sentẽtiis: ea vi vt sua verba pariant: quæ semper satis ornata mihi qdẽ videri solent. si eiusmodi sunt vt ea res ipa peperisse videat̃: ac si verũ quæritis: qđ mihi qdẽ videat̃ nihil em̃ aliud affirmare possum: nisi sniam & opinionẽ meã: hoc istrumẽtũ causarũ: & generũ vniuersoꝝ: in forũ deferre debem⁹ neq; vt quęq; res delata ad nos erit: tũ denique scrutari locos: ex qui

sunt. Cuiusq; generis. i. cuiusq; cōstitutōis. Studiosi q eēnt dicēdi. i. eloq̄ntiæ. Oīibus locis. i. oēs cōstitutoes: cōstitutionū q; ptes suis locis descriptæ essent atq; instructe. Descriptā: ppriis. Instructā validis. s. ad cōfirmandū argumētis. Ornatā rebus dico & sententiis quia videbat ornatā ad verbo ꝝ cōpositionē posse referri: io subiūxit rebus & sentētiis: nequis tm̄ mō verbis ornatā intelligeret. Ea ui suā verba pariāt. Ex locis ēm nascunt̄ argumēta: ex argumētis res atq; sniæ: ex bis āt sua sibi verba pariunt̄. Ea vi sua. i. ꝓprietate ipa rer̄ atq; sniar̄. Pariāt: qa simulatq; aliqs rē tenuerit: facile suis illam poterit verbis explicare. Quæ sp orna

bus argumēta eruam⁹: quæ qdē oībus: q ea me diocriter mō cōsiderāt: studio adbibito: & vsu ptractata eē possunt: sed tn̄ anim⁹ referēdus est ad ea capita & ad illos: quos sepe iā appellaui locos: ex qbus oia ad oēm oratōem inuēta dicūt̄. Atq; boc totū est siue artis: siue aiaduersiōis: siue cōsuetudis nosse regiōes: intra q̄s venire debeas: vt puestiges: qd quæras. Vbi eū locū oēm cogitatōe sepseris: si mō vsum rer̄ pcalueris: nibil te effugiet: atq; oīe qd eriti re: occurret atq; incidet: & sic quū ad iueniēdū indicēdo tria sūt acumē: deīde rō quā licet. si nolum⁹: appellem⁹ artē: tertiū diligētia nō possum eqdē nō ingenio primas cōcedere: sed tn̄ ipm̄ igeniū diligētia etiam ex tarditate icidat: diligētia inq; quū oīb⁹ ī reb⁹ tū in caus defendendis plurimū valet. Hæc pcipue colēda ē nobis: bæc sp adbibēda: bæc nibil est qd nō asseqūtur cā penitus: qd initio dixi: nota sit. Diligētia est: vt aduersariū attēte audiamus: atq; eius nō solū sentētias: s; etiā verba oīa excipiamus: vultus deniq; pspiciamus oēs qui sensus animi plærūq; indicāt: diligētia ē id tn̄ dissimulāter facere ne sibi ille aliqd ꝓficere videat̄ prudētia ē: deiñ vt ibis locis quos pponā paulo plus reuoluat̄ anim⁹ vt penit⁹ insinuet ī cām: vt sit cura & cogitatōe itēt⁹ Diligētia ē vt bis reb⁹ adbibeat tanq; lumē aliqd. mēoriam. vt vocem

quodq; negociū confirmat̄: necesse est: vt ad locos veniamus: qui sēdes sunt argumēti. Artis precep tionis. Aniaduersionis: boc ideo dixit: quia nōnulli voluerūt non artē esse rbetoricā: sed tantūmodo obseruationē quandā. Regiones: locos: græci appellant. Res quæ in ipa regione abdite sunt & latentes. Vbi eū: vbi inquit ad locum quēlibet eueneris: & tota cognitōe cōprebēderis: si modo rer̄ ciuiliū peritus fueris: facile erit oīa argumēta & rōnes inuenire: quib⁹ causa confirmetur. Sepseris. i. cōprebēderis cogitatōe tanq; maceria. Si mō vsum: si mō inquit rer̄ ciuiliū consuetudinē tenuerim⁹. Percalleris. i. optime sciueris & quū calliditate Nā callere scire significat. Calliditas ēm est vrbana peritia atq; scia. In re. i. in vtilitate rei & causæ. Occurret. sponte sua. Incidet. s. casu: occurrere ēm est sponte: incidere āt casu. Incidere in nos dr̄ ille qui etiā inuit⁹ nobis obuiā fuerit & ideo nescius tūc occurret: incidet q̄si inuitus. Et sic: & quū tria sint: ex quib⁹ oia bec cōsequi possit vir ingenio rōne & diligētia acumen ꝓceptio & industria: ex bis oībus mibi acumen anponendū eē videt̄. Nō possum nō. i. possum & debeo cōcedere. Ad inueniēdā. i. ad ea inueniēda quæ dicēda sūt

Acumen: sensus est. Quū inquit inuenire possimus ea quæ cā desiderat inuenio: acumine ꝓceptionis siue arte & industria: bis tribus anponēdū est ingeniū: quia pr̄ ars valeret sine ingenio: & si etiā mediocre igeniū babuerit diligētia adiuuare poterit. Imo q ingenioſiores sūt: nōnūq; negligētiores

sunt: fræti suo ingenio. Ars: nihil aliud ẽ q̄ q̄dã p̄ceptõis rõ. Diligẽtia. i. industria. Nõ possum nõ. i. possum anponere ingeniũ duab⁹ illis. Sed tn: sed tn nõ deteri⁹ est: qđ diligẽtia confert: quippe q̄ me diocritatẽ ingenii plurimũ iuuare põt. Hæc p̄cipue colẽda. Laudare pgit diligentiã: de qua supius dicere cepit: hic ex trib⁹ vnũ ꝓbat in primis: nã & si ingeniũ anponendũ: tn quia diligẽtia pt ingeniũ: si forte tardi⁹ fuerit: excitare nõ videt esse inferior: Colẽda: exercẽda. Virgi. Fructusq̄ feros molite colendo. Adbi ẽda. s. in cauſ cognoscẽdis & tractãdis. Hæc nihil est. i. diligentiã latere: & fugere nihil põt eo⁹: quæ ad cãm cognoscẽdã penitus ptineat. Diligentia: hoc etiã ad diligẽtiã ptinet: vt dũ cãm aduersari⁹ dicit adeo attẽti sim⁹ vt ipi⁹ nõ res mõ: sed etiã verba p̄cipiam⁹: & tn aliud agere videamur: nẽ si ille se attẽti⁹ no tauerit audiri: credat aliqd dicẽdo cõsequi. Excipiam⁹. i. qbusdã quasi insidiis obseruemus. Vultus deniq̄: quũ aduersarii: tũ iudicis. Qui sensus. s. iudicis. Snia ẽ ari stotelis: metis aurigã eẽ vultũ. Profice re. s. dicẽdo: eo ꝙ te tua diligẽtia magis sollicitũ oñdit. Prudẽtia: Est q̄ simul cũ diligẽtia debet eẽ cõiũcta: vt sæpe nõ locos reputam⁹ vñ argumẽta sumũtur cõfirmãde causæ: & quũ eos aĩos voluerimus ea sumam⁹ quæ causæ nr̃e ꝓfutura videanẽ. Reuoluaẽ. i sæpe bi loci repetant aĩo. Vt penit⁹ cõtinuo subiũgit: q̄re istos locos sepius aĩo repetere debemus. Vt penit⁹ i. locos ipos: vbi promptos & expeditos fecerit cõtinuo i causam inferat i in cõfirmatiõnẽ causæ. Cura: affectu. Cogitatõe. i studio. Diligentia: aiaduersiõe Insinuet: vt i meditũ cau se inferat. Tãq̄ lumẽ aliqđ. Hoc etiam ad diligẽtiã ptinet: videlicet vt adbibeatur reb⁹ inuetis: tanq̄ lumẽ aliqđ mẽoriã: vt quæ inuenerit mẽoriæ fixa remaneãt: & bn mẽoriã tanq̄ lumen appellauit: nam quẽadmodũ sine luce oia obscura sunt: ita etiã quẽ inuenta sunt sine mẽoria oblitterantur.

vt vires hæc magna sũt. Inter ingeniũ qdẽ: & diligẽtiã perpaululũ loci reliquũ ẽ arti. Ars demõstrat tãtũ vbi quæras: atq̄ vbi sit illud qđ studeas iuenire. Reliq̄ sunt i cura, attẽtiõe animi cogitatõe: vigilãtia: assiduitate, labore cõplectar hoc vno verbo; quo sepe iã vsi sum⁹, diligẽtia q̄ vna virtute virtutes reliq̄ cõtinenẽ. nã oronis qdem copia videm⁹ vt abũdẽt philosophi. qui vt opinor, sed tu hæc Catulle meli⁹ nulla dant p̄cepta dicẽdi: nec idcirco minus q̄cũq̄ res ꝓposita est suscipiũt: de q̄ copiose & abundãter loquantur. Tum Catullus. Est inquit vt dicis antoni plæri q̄ philosophi nulla tradãt præcepta dicẽdi. & habeãt paratũ tn, quid de quaq̄ re dicãt: sed aristoteles is quẽ maxie ego admiror, ꝓposuit quo dã locos. ex qbus oẽs argumẽti via nõ modo ad philosophos⁹ disputationẽ: sz etiã ad hãc oro nẽ qua i causis vtimur inuenirẽt: a quo qdẽ boie iã dudum Antoni. nõ abhorret nec aberrat ora

Vocem: ꝓpter pronũciationẽ. Vires: ꝓpter spũm & latera: quia etiã si vox magna erit: oportet vt firmi lateris sit & boni spũs. Hæc. s. quæ dixi de magna voce & viri⁹. Inter ingeniũ: sensus est. Vbi ingeniũ & diligentiã adbibueris artis vsus erit paruus admodũ: boc est paruã admodũ vtilitatẽ ex arte capies: & boc vult oñdere Antoni⁹ q̄ sæpe Cice. in arte noua & veteri cõmemorauit: ingeniũ & exercitationẽ plus valere siue arte q̄s artẽ sine bis. Perpaululũ. i pa⁹ loci ars brẽ poterit: adsi diceret: nõ erit valde necessaria. Demõstrat tn: & oñdit rõem cur nõ plurimũ indigebit arte ille qui exercebit ingenio p̄ditus. Eteni ars tm modo locos indicat & ingeniũ deinde atq̄ diligẽtia ex bis locis argumenta sumit quẽ confirmãde causæ sunt accõmodata. Inuenire. s. illa bona. Reliqua ꝓter locos ab arte demonstratos diligẽtia cõprehendit. Nã boc vno verbo, curã attẽtiõnẽ animi cogitatiõnẽ vigilãtiã assiduitatẽ ac laborẽ exprimit. Hoc vno verbo. s diligẽtia: quia diligẽtia ita describi põt. Diligẽtia ẽ cura attẽtior animi hæc cogitatio: hæc vigilãtia: cura & labor: q̄quidem de bis oibus p̄dicari potest diligẽtia. Reliquæ: absolute dixit: quia ois virtus diligẽtia compaẽ. Nã oronis: nũc probat exẽplis qđ dixerat de vi diligẽtiæ: vere inqt diligẽtiam arti esse anponẽdam nã philosophos videm⁹ sine arte dicẽdi facultatem sola diligẽtia consecutos eẽ. Si philosophi id consecuti sunt sine arte. probabile igit⁹ est id quod dixit: diligentiã arti p̄stare. Copia. i facultas dicendi. Vt opinor reddit cãm dicẽs. Sed tu o Catulle q philosophie opam dedisti: & philosophos⁹ libros p̄cepisti: meli⁹ cognoscis an debet præcepta dicendi. Nam vbiq̄ Antonius vult ostendere se artium græcarũ rudem esse: boc autem cur faciat supra declarauit. & inferius etiam declaraturus est: ne videlicet dicẽdi auctoritas minueret⁹ ad populum. Nec idcirco. i quãuis nullã dicendi artem adbibeant græci: tamen nihilo segnius quicq̄d ꝓpositum fuerit de quo disputent: copiose & abũdanter disputant: Copiosa: abũdãter: postremũ est maioris significantiæ: nã abũdare supfluitatẽ quandã ostendit.

TVM CATVLLVS. Hoc est septimũ caput i quo doceẽ moderate p̄biam ab oratore eẽ tractãdã ne exqsita nimis & ambitiosa oro esse videatur: & qa Antoni⁹ dixit: tu boc Catulle melius cognoscis iõ Catull⁹ respõdet ad ea laudãs Antonii sniam: quia vicꝫ philosophi habeãt gen⁹ quoddã disputãdi quietũ de bis q̄ ad philosophiã ptinẽt: tn ipos valere eloquẽtia tm vt de quocũq̄ voluerit possint

cõmode díſputare. Et habeãt patũ: q̃uis inquit nulla habeãt p̃cepta dicẽdi: tñ ita pati ſunt vt quicqd eis ꝓpoſitũ fuerit: de eo poſſint ſine arte diſſerere. Quaq̃ re. ſ. ad diſputãdũ ꝓpoſita. Sed & Ariſto teles: ſenſus ẽ. Philoſophi dialectică bñt. oratores rhetoricã. quib⁹ artib⁹ vterq̃ ſuũ officiũ implẽt: & ipa⁹ quidẽ facultatũ loci ſunt plærique ferme cões: attñ inter ſe differũt: materia: vſu: & fine. Materia dif ferũt: quia hæc theſin: illa hipotheſin tractat. Fine: quia hec. ſ. rhetorica ſtudet auditoribus ꝑſuadere. at vero dialectica elaborat ab aduerſario id qđ vult extorq̃re. Differũt etiã vſu: nã dialectica interroga tionib⁹ vtit̃. at rhetorica ꝓpetua oõne Rurſus dialectica a pfectis ſyllogiſmis: rhetorica entbimematibus gaudet.

tio tua ſiue tu ſilitudĩe illi⁹ diuini ingenii ĩ eadẽ ĩ curris veſtigia: ſiue etiã illa ipa legiſti atq̃ didi ciſti: qđ qdẽ mibi magis veriſile videt̃: plus em̃ te ope græcis dediſſe reb⁹ video: q̃ putaremus Tũ ille. Ver⁹ inqt ex me audies Catulle: ſp ego exiſtimaui iocũdiorẽ: & ꝓbabiliorẽ huic ppłto oratorẽ fore: q̃ primũ q̃ minimã artificii alicui⁹ deide nullã græca⁹ re⁹ ſignificationẽ daret. At q̃ ego idẽ exiſtimaui pecudis eẽ: nõ bois: quũ tãtas res greci ſuſcipiẽt: ꝓfiterẽt̃: agerẽt: ſeſeq̃ vi dẽdi res obſcuriſſimas: & bñ viuẽdi: & copioſe dicẽdi: rõnẽ bois daturos pollicerẽt̃: nõ admo uere aurẽ: & ſi palã audire eos nõ auderes: ne mi nueres apud tuos ciues auctoritatẽ tuam: ſubau ſcultãdo tñ excipe voces co⁹: & ꝓcul qđ narra rẽt attẽdere. Itaq̃ feci catulle & iſto⁹ oĩm ſũma tĩm cãs & gña ipa guſtaui. Valde hercle inqt ca tull⁹ timide: tãq̃ ad aliquẽ libidis ſcopulũ: ſic tu am mẽtẽ ad pbia; appuliſti: quã bec ciuitas aſp

Oĩs via. i. oĩs rõ argumẽtãdi nõ mõ in ueniret̃ ad diſputationẽ pbo⁹: q̃ ex in terrogatõe & rñſione cõſtat: q̃tũ ad vſũ & pfectis quoq̃ ſyllogiſmis: ſed etiã in ueniret̃ via argumẽtãdi ad ꝓpetuã oõ nẽ: qđ ꝓpriũ e oratori. Siq̃dẽ enthime mata ſunt ſyllogiſmi impfecti orato⁹: p fecti ãt ſunt dialectico⁹. Nũ abborres, id ẽ nõ eſt aliena. Nec aberrat. i. nec de dinat. i. videris quodãmõ Ariſtotelem imitari. nã vt ipe dicit i topicis: locos eẽ ſedes argumẽto⁹. Ita ãtoni⁹ dixit regio nes iueniẽdas eẽ: i qb⁹ argumẽta repo ſita ſũt ſiue ſilitudie illi⁹ dini ingenii. Ne ſcio inqt q̃re hoc eueniat: vt diſputatio tua adeo ſilis ſit ariſtoteli: nã fortaſſe ẽ q̃ di uino es ingenio: vt & ille: aut fortaſſe q̃ ariſtotelica perdidiciſti: qđ magis exiſti mo. Nã & ſi videbaris abborrere a lr̃is græcis: tñ ex diſputatõe tua pcæpim⁹ te græca lectitaſſe. In eadẽ incurris veſti gia. i. eandẽ viã ſeq̃ris. Tũ ille: ver⁹ in quit. Hic rñdet antoni⁹ ad id qđ i extre ma oõe Catull⁹ dixerat: vicz exiſtima re ſe antoniũ a græcis accæpiſſe q̃ de lo cis hacten⁹ inſtituit: qđ i diſputãdo illiſ ſimillim⁹ fuiſſ̃: quũ p̃ſerti ipm iã cogno uerit̃ græca multomagis didiciſſe q̃ putabãt. Nõ negat ãt antoni⁹ ſe ea didiciſſe: ſed id diſſimulatõe q̃dã ægiſſe & reddit rõnẽ: q̃ bmõi doctrinæ opio plurimũ ſibi obeẽt i cauſ agẽdis: q ſcia magis q̃ ve ritate fret⁹ videreẽ: q̃re ego ſimulaueri me didiciſſe greca hec rõ ẽ: q̃ exiſtiaui ſp apd ppl'm romanũ pl⁹ auctoritatis bñe oratorẽ: q nullã ſciæ alicui⁹ doctrinã oñderẽt. & potiſſimũ qui ſe alienũ a lr̃is grecis eẽ ſimulaueri. Locũdiorẽ q̃tũ ad gr̃am. Probabiliorẽ: q̃tũ ad ꝑſuaſionem. i. putat ppl'o placere magis: & pl⁹ auctoritatis bñe oratorẽ. Significationẽ. i. veſtigiũ i. q pa⁹ vel nihil artis ſe didiciſſe oñderũt: vt q̃ arte fret⁹ ſed veritate ad dđm veiſſet. i. prio mimã ſignificationẽ artis: deide nullã græca⁹ lr̃a⁹ tenere videreẽ. Atq̃ ego idẽ: vicz q ita exiſtimo oportere oratorẽ occultare ſe artẽ aliquã didiciſſe: & potiſ ſimũ a græcis aliqd accepiſſe. Ego tñ exiſtiaui nõ boies eẽ ſed pecudis: qui quũ græcos doctores tãta polliceri videãt̃: eos vl' diſſimulãter audire nolit. Et ſi eos: ſenſus ẽ: q̃uis inquit ab audiẽdis græcis abſtineas: ne apd ciues min⁹ auctoritatis habeas: tñ hoc ipm diſſimulãter facere poteſ: qđ ego me feciſ ſe ꝓfiteor. Nõ admouere aurẽ. i. nõ adhibere aurẽ & attẽtionẽ. Suſcipent: aggrederenẽ. Profiteren tur: ꝓmitterent: ſuſcipimus rogati: ꝓfitemur ſponte: agimus ꝓnũciando. Vidẽdi res obſcuriſſimas. qđ eſt pbyſice i. naturalis pbyloſophie: que re⁹ cauſas docet: qua⁹ ſcia obſcuriſſima eſt. Et bñ viuen di: qđ eſt æthicæ. i. moral' pbyloſophiæ: que bñ viuendi p̃cepta tradit. Copioſe dicẽdi: qđ eſt logicæ. i. ſermocional' pbyloſophiæ: q̃ diſputãdi rõnem tradit: & bis verbis breuiter: & ptranſitum tria pbyloſo pbiæ genera tetigit: pbyſicam: æthicam: & logicam. Et ſi eos: & non bois: ſed pecudis eẽ putaui: ſi no les eos aperte audire id tñ diſſimulãter facere: & eſt ſenſus paulo antedictus. Subauſcultãdo. i. latẽter audiendo. Excipere: tractare: & captare: ſicut i ſuperiori ad ptractandos boim anios: & eorum mẽtes excipiendas. i. obſeruandas & captandas. Procul: quaſi aliud agas: tamẽ latenter audire quid dicant. Itaq̃ feci: & vt aliis faciendum exiſtimo: ita meipm feciſſe confiteor. Sũmatim: vniuerſaliter. Cauſas & genera: id eſt genera cauſarum. Valde hercule inquit Hoc loco Catullus quaſi ſubridens Antho nio. Valde inquit mibi videris Antboni græco⁹ hanc pbyloſophiã aufugere quaſi ſcopulum quum tñ fuerit a Rhomanis nõ aliena: & aliqñ Romæ verſata: p̃ſertim quũ primũ Pythagoras ſami⁹ in eã p tem Italiæ: q̃ magna olim græcia appellata eſt: venit: & deide pbyloſophi etiã a pricipibus nr̃is ſedulo auditi: quũ Romam venerũt: & tñ q̃ſi neglecta fuerit dicis: q̃ ea videat̃ oratoribus noſtris auctoritatẽ tollere. Valde hercule inquit per ſilitudinem loquit̃. Ita vitaſti pbyloſophiam quaſi quẽdã ſcopulũ

libidinis:& est trāslatio a nautis. Illi em̄ quā maxie pñt scopulū:fugiūt.at si fortevis ventos impulerit eos ita dedināt ne naufragiū faciāt. Libidis:acsi diceret circeū scopulum. Appulisti.i.applicuisti:& in trāslatione psistit. Nā appellere:applicare significat. Apbr appelle ad bāc molē nauicula. Tanq̄ ad ali quē.i.quēad:modum libidinē vitare debem⁹ quasi scopulū:ita.tu a pbia declinasti. Nunq̄ aspnata est Liprote ē.i.maxio i bonore babuit. Nā & referta:& ꝓbat exēplis:s romanos boies pbiam i bono/ re babuisse:adeo vt Pytbagoras ille sami⁹ pbiam docuisse mēoret:in ea pte q̄ magna græcia est appellata. Magna græcia ps ē illa Italiæ:q̄ Calabria dr:vbi Pytbagoras græcas ltarū studia celebrasse fert. Magna.i.illa Italiæ ps:q̄ magna græcia ē appellata.. Ex quo:quia null⁹ extat vñ Numa tantā disciplinam accæpisse videri possit. Pytbagore discipulū fuisse credūt:sed fallunt, quia Pōpili⁹ multis añ sæculis fuit q̄s pytbagoras. Sæculum trigita ānos fm alios dr:vt cursus Saturni:alii centū dicūt esse ānos:sunt q mille ānos sæculuz vnū bre existimēt:sed spaciū centū ānorum boc loco accipi debere. T.Liui⁹ ab vrbe cōdita oñdit:quia dicit pōpiliū añ pytbagorā ducētis ferme ānis fuisse.

Etiā maior babēd⁹ est:bac de cā maiori q̄dā admiratōe ꝓsequi debemus Numā pōpiliū:q̄ m̄tis an ānis fuerit q̄s pytbagoras i Italiā venerit. Hec n.ita Romanā vrbē instituit legib⁹ morib⁹ atq̄ institutis:vt nibil i eo defuisse videat eorum q̄ pbylosopbi p̄cipiūt. Nā politicā multos añ ānos iuenit q̄s pytbagoras fuit. Hic pytbagoras iterrogat⁹:quē se ꝓfiteret prim⁹ pbūm se ē dixit i.amatorē sapie:quū alii sopobs se.i.sapientes appellarēt. Quū illam sapiam:politicā: œconomicā:&monasticā Et monastica qdē ptinet ad rbetoricā i.ad vitā cōtēplatiuā:œconomia ad rei familiaris gubernāde sciam: politica vero ē scia reip. admistrādæ. Et certe nō tulit.i.extulit: edidit. & ptulit:vt magis affirmet romanos boies sp coluisse pbiam:dicit ex oibus romanis pricipibus p̄stantiores fuisse .P.apbricanū.&.C.Læliū:&.L.Furiū:qui tātū se dediderāt pbiæ vt pbōs græcos secū sp brent. Clariores:illustriores. Graviores:sapiētiores. Politiores:ornatiores. Atq̄. Et bi etiā aliq̄n me p̄sente narrarūt:& sibi & cæteris pricipibus romanis feciſſe atbenienſium gratā legatione in qua tres pbōs illius etatis p̄stātissimos misissent:vicz Carneadē.Critolaū:& Diogenē. Tres illius ætatis nobilissimos pbōs Sic babet bystoria venisse bos tres pbōs romā:& ibi nōnibil tpis pmansisse:multos auditores babuisse. De rebus maxis .i.de rebus q̄ ad suæ ciuitatis statū ptinerent. Itaq̄:& ob eam rem:q̄ grata fuerat legatio bmōi pricipibus romanis frequenter auditi sunt. Quos tu quum baberes Antoni. Nūc q̄si conclusit Catull⁹:cur mentionē pbōs fecerit qui ab Atbenienſibus romā missi adeo vniuersæ ciuitati & pricipibus p̄cipue grati fuerūt: vt frequēter eos quoad romæ fuerint libenter audiuerint:& nūc conclusit quū inquit:tāti fuerit apud romanos:miror q̄ ita pbiaz insecteris quasi perpetuū bellū tibi quū pbylosopbis sit. Quū babares.i.bre posses. Minime inqt respōdet Antonius Catullo:non ita illa dixisse:q̄ vituperet illā:sed nō ita illā oportere oratorē discere:vt nibil oino p̄terea requirat. Minime.s.indixi bellum pbiæ vt dicis. Indixeris:quasi pbiæ bostis sis:ita eā i sequi videris:vt te zeto pacuuiano cōparare possim⁹. Pacuuian⁹.i.quē pacuui⁹ introducit aduersus pbiam vbi quū fratre suo Ampbione de musica disputare cœpisset ei⁹ disputatōis finis fuit:vt pbiam vituperaret zetus sicut dicit Cicero i arte noua vbi repbēdit eos q ita argumēta sua itēdūt vt i alid q̄s iceperit exeāt sicut illi duo feceīt zet⁹ a pacuuio introduct⁹ & ampbino ei⁹ frater. Minime rñdet antbonius Catullo dicēs. Nō ē ita Catulle vt dicis:nō em̄ ego aduersor ita pbiæ vt ille sed pbilopbādū ita cē constituo vt mediocriter id faciā. Neoptolem⁹. Hic ab Ennio introducī dixisse non oino pbōpbādum. Idem ipe Cice dicit i pricipio scde q̄stionis tusculane. Neoptolemus quidē apud Enniū pbylosopbari sibi ait necesse esse sed paucis & cætera Paucis & non plixus. Sed tamē:videbā exposuisse inquit sniam meā in superiori disputatōe mea. Dixeram em̄ non contēnēdam esse pbiam:sed mediocrem illi operam esse dandam & id quidē dissimulanter faciendū:ne si boies scirent nos pbia esse pre

nata nūq̄ ē. Nā & referta quōdā italia pitbagoreos fuit:tū quū erat i bac gēte mgna græcia:ex quo etiā q̄dā Numā Pōpiliū regē nrm fuisse pitbagoreū ferūt:q̄ anis ꝓmultis añ fuit:q̄ ipse Pytbagoras quo etiā maior vir babēdus ē:quū illā sapiam cōstituēdæ ciuitatis:duob⁹ ꝓpe sæculis añ cognouit:q̄ etiā græci natā eē senserūt:& certe nō tulit vllos bec ciuitas.aut gl'ia clariores:aut auctoritate graviores:aut būanitate politiores. P.Apbricano.C.Lælio.L.Furio.q secum eru ditissimos boies ex grecia palā sp babuert Atq̄ ego ex bis sæpe audiui quū dicerēt ꝓgratū atbenienſes & sibi feciſſe:& multis pricipib⁹ ciuitatis q̄ quū ad senatū legatos de suis maxis reb⁹ mitterēt:tres illi⁹ ætatis nobilissimos pbōs mississet Carneadē & critolaū.& diogenē. Itaq̄ eos quū rbome essent.& a se & ab aliis freq̄nter auditos. quos tu quum brēs auctores antonii:miror cur pbiæ sicut zetus ille pacuuian⁹:ꝓpe bellū idixeris. Minie inqt āton⁹ ac sic decreui pbāri pot⁹ vt neoptolem⁹ apd enniū.paucis.nā oino baud

ditos:min⁹ auctoritatis baberem⁹. Mō.i.mō aliquo:& ſine ſuſcipiaē.i.nō oē vite ſue tēpus i hac dī/
cenda cōſumat orator:& bec rō eſt:qa velim moderatā eſſe opam:q̄ ab oratorib⁹ bis ſtudiis pbyloſo
pbie intēdiē:ne bāc opionē boies inducāt ipos ita munitos ee ſtudiis ac doctrine pbyloſopbiæ:vt nō
magnope veritatē ſequi elaborēt:apd eos qui res iudicēt:ſiue apud pplm ſiue ſenatū: Imminuit:vnū
ex altero ſequiē:nā q̄to miorem auctoritas dicētis:tāto etiā eſt mior oronis fides. Sed vt eo:nūc re/
dit ad ppoſitum.i.vt ad argumentoꝝ inuētionē redeam⁹. cui⁹ cā pbōꝝ facta ē mētio:videam⁹ pbōs

placet.Sed tñ bec ē mea ſnīa:quā videbar expo
ſuiſſe.Ego iſta ſtudia nō iprobo moderata mō
ſint:opinionē iſtoꝝ ſtudioꝝ.& ſuſpitionē artifi
cii apud eos q res Iudicēt oratori aduerſariā eē
arbitror:iminuit em̄ & oratoris auctoritatē &
oronis fidem ſed vt eo reuocet̄.vñ huc declina
uit oro ex tribus iſtis clariſſimis pbyloſopbis
quos romā veniſſe dixiſti.vides ne diogenē fuiſ
ſe q diceret artē ſe tradere bñ diſſerēdi:& vera
ac falſa diiudicādi.quā verbo greco dialecticen
appellaret.In bac arte ſi mō eſt bæc ars.nullū eſt
p̄ceptū quō veꝝ inueniat̄.ſed tm̄ eſt quō iudice
mus:nā & oē qd eloqmur ſit.vt id.aut eſſe dica
mus:aut nō eē & ſi ſimplr dictū ſit:ſuſcipiūt di a
lectici vt iudicēt veꝝ ne ſit an falſum.& ſi cōiū/
cte ſit elatū & adiuncta ſunt alia iudicent recte

p diuerſ eoꝝ ſectis:diuerſas ſecut⁹ fuiſ
ſe rones diſputādi:& hic locus plene a
pbis tractat̄.ad cui⁹ intelligētiā q̄dā no
bis p̄mittēda videnē p re pauca:p tpe
certe ſatis.Nā rōem diſſerēdi pipateti
ci logicen vocāt:q̄ duo i ſe bz iueniēdi
& iudicādi rōem.Atuero ſtoici:de qb⁹
nūc loqē:breui⁹ & anguſti⁹ bāc rōnem
tractāt. Nā de iuctione nibil laborātes
in iudicatōe tm̄mō cōſiſtūt.de q̄ multa
p̄cepta tradētes grāco vocabulo diale/
cticen nūcuparūt. Plato etiā dialecticā
vocāt facultatē:q̄ id qd vnū ſit:i plura p
tiri poſſit:velut ſolet gen⁹ p ipas differē
tias vſq; ad extrēas ſpēs ſepare. Iudiciū
aūt i rone colligēdi ꝓprias ptes bz:Nā
ois argumētatio:ſiue ſyllogiſm⁹ ꝓponi
bus ſtruiē.oēaūt id qd cōpoſitū eſt duo
in ſe cōtinet cōtēplāda: Vnū q̄ ſunt illa
ex qbus itelligiē qd cōpoſitū ſit eē con
nexū:atq; ea q̄ multa ſunt i vnū generū
rōne colligere alteꝝ qd ē quanā ſuaꝝ p
tiū iūctura cōpoſitū ſit:vt in pariete:ſi la
pides tm̄modo conſpicias: materiā ſpe
ctas:at ſi ordinē & cōpoſitionē conſide

res:iā nō materiā ſed de forme rōne diſcernis. Itē in argumētationib⁹:ſi ꝓponū ipaꝝ naturā cōſideres
boc eſt materiā cōtemplari:at ſi nō ꝓponū naturā ſed ipaꝝ cōnectionē iudicare volueris:tūc de forma
ois erit ſpeculatio:ſed i bac diſſerēdi rōne:q̄ in iudicio poſita eſt ꝓprie ſubmiſtranē regule q̄s Analyti
cas appellāt:& ea quidē q̄ de ꝓpōnib⁹ vel veris & neceſſariis:vel veriſimilib⁹:vel cauillatoriis & ſopbi
ſticis cōſiderat:analytice poſterior dī.Que vero de iūctura ipaꝝ ꝓpōnū iudicat:ea analytice prior nū
cupat̄. Eo reuocet̄.i.ad argumētoꝝ inuentionē. Vñ declinauit oro.i.cui⁹ cā pbōꝝ mentionē facim⁹
Ex trib⁹ iſtis.ſ.Crytolao.Dyogene:& Carneadæ. Dyogenē:ſtoicū. Qui rō diſſerēdi vocat̄ a pipate
ticis logice:& ea i ſe continet tā inuētionis q̄ etiā in iudicatōis rōem.Nā ſtoici de rōne inueniēdi ni
bil oino laborāt:iudicatōe tm̄mō conſiſtūt:de qbus nūc loqē. Quā.ſ.rōem iudicādi.nā
idē eſt qd diſputo.vñ In bac arte.ſ.dialectica quā ſtoici docēt. Si mō ē bec ars quia
nullā inueniēdi rōem tradit:q̄d eſt ꝓpriū artis. Sed tm̄ eſt quō iudicem⁹.ſ.in arte a dyogene tradita
id continet̄:quō iudicare poſſum⁹ de argumētatiōe ꝓpoſitionū. Nā & cauſæ. Et nūc incipit oñdere
qd dixi:vicz iudiciū in ratione colligēdi ꝓprias ptes babere:qa ſyllogiſm⁹ ꝓpoſitionib⁹:ſiue veris ſi
ue falſ ſtruiē.ergo bic iudicat ſtoicus an veri:an falſa ſint:& de bac tm̄modo iudicatōe artē tradit:quo
rū ſtoicoꝝ priceps fuit Doygenes. Oīm̄e qd eloquimur:ideo dixit:qa ois ꝓpō aut vera aut falſa eſt.
Et ſi ſimplr. Incipit nūc rōem dare quō iudicent de ꝓpōnib⁹ veris:an falſ:an veriſilibus? Si ſimplr
vera an falſa:Si coniūcti:vtꝝ neceſſaria an ꝓbabil̄.vel veriſilis:an ſopbyſtica: & ſi quidem iudicent de
ꝓpōne ſimplici:vera:ſit an falſa:de natura ipius ꝓpōnis iudicant:& boc analytice poſterior & reſolu
tio dī.q; ſi non de natura:ſed de coniūctione & iunctura prior dicetur. Et ſi cōſūcte. Quid ſit ſimplr
& coniūcte dici videndum:nam dialectici ſimplicem enūciationem appellant catbegoricam:vt omis
bomo eſt animal. Coniūctam vero nūcupant bypotbeticam:que exdduabus vel pluribus catbegori
cis conſtat:vt ſi ſol terram illuſtrat:dies eſt.Nam ſol terra illuſtrat:vna eſt catbegorica:altera vero dies
eſt.& ſic vtraq; dī græco ſermone.Eſt autem catbegorica propō que conſtat ex ſubiecto & predicato.
Hypotbetica ex duabus bis vt dictum eſt vel pluribus:& ſi coniūcte elatū ſit:id eſt enūciatum:& de
clarat vt adiuncta ſint alia. Et vera dixit duplicem iudicandi eſſe rōnem:vnam quæ materiam tm̄mo
do notat.id eſt naturam ipārum propōnū diiudicat.& bec eſt alia iudicandi rō quæ formam.i.iunctu
ram compoſitionēq; conſiderat. Ad extremū ſuis acumibus:propter tertium genus argumentoꝝ:
quod cauillatoriū appellatur.& ſopbiſticis magis argumētis applicatur. Quæ iam.ſ.neceſſaria:qui
argumentoꝝ quæ iudicantur:alia ſunt neceſſaria:alia veriſilia:alia vero cauillatoria atq; ſopbyſtica.a
De veris & falſis indicat analytice poſterior.De aliis oino pretermittendū eſſe videtur:quia expoſita
erit ratio de mediis:ſi veroꝝ & falſoꝝ argumentoꝝ poterit baberi noticia. Media autem inter vera &

falsa fiunt probabilia: quæ cognitis extremis notissima sunt. Sed etiã quibus añ exorsa: sed inueniunt etiã argumenta qua primo exorsa genere: dextera differẽtiis: postea retexanť .i. resoluanť per eadem que exorsa fuerint .i. per genus & differẽtias. Exorsa inchoata. Detexta: pfecta. Retexanť: resoluã tur ac ptianť. vsq; ad vltimas spes: quaꝫ rõnem dialectica pstat: vt ver. g. Ho est animal rõnale mortale boc iã diffinitũ est: vt exorsum fuerit p genus: & detextũ p differẽtias exorsum: vt bõ est aial: detextũ suis differẽtiis: vic; rõnale: iã cœpit detexere: nondũ tñ pfecte: quia etiã angel⁹ est aial rõnale: si addideris mortale detexeris p differentias. Retexanť .i. resoluãtur p genus & differẽtias vsq; ad vltimas spes eius: vt animal rõnale & mortale bõ. Detexta trãslatio est a textore. Nã primo quidẽ telã ordi tur. deide exorsam texit bõ rõnale animal & mortale: q̃ multa sunt resoluũtur per gen⁹. vt aial per differẽtias vt rõnale & mortale vsq; ad spẽm vt bõ: & quia bec inter se cõueniũt: cognoscẽť cõgrua cõpositio diffinitõis: & ido vera. Hic nos igitť: superi⁹ stoico⁊ dicere cœpit cõsuetudinẽ q ita intẽdũt argumẽta sua necessaria: vt dissolui nõ possint. Nũc igitur qñquidẽ inquit stoico⁊ argumẽta eius modi sunt: vt nec ipsi quidẽ dissoluere possint nihil oratori vtilitatis afferunt: nã quæ orator agit talia esse debent: vt ex vtraq; pte de ipis dici possint. Non docet .i. non docet me inuenire argumẽta: sed tm̃ inuenta iudicare nos ãt non q̃rimus qũo iudicem⁹: sed qũo ipa argumẽta iueniam⁹. Idẽ s. stoicus. Impedit etiã .i. non solũ sunt sed etiã impedit. qa tollerabili⁹ eẽt si nõ iuuaret nisi etiã impediret. Multa vic; necessaria q̃ dissolui non pñt Primo igitť impedit. quia indissolubilia ppoit: deide q⁹ vtiť minutis argumẽtis: & qbusdã q̃si pũctis: q̃ ab oratoris ornatu: & copia alienissima sunt. Liquidũ: latũ. Fusum: plenũ. Profluẽs: abũdãs: latũ verbis: plenũ sentẽtiis.

Profluẽs .i. abũdãs verbis & sentẽtiis vtrũq; cõplectiť. Exile: angustũ. Aridũ inane. Cõscissum atq; minutũ .i. imperfectũ. cohibitũ & repssum: vt exire & pfluere nõ pmittat. Id etiã Cicero declarat eẽ paradoxis. Q̃d dixi stoicos: vic; vti minutis qbusdã interrogatiũculis: vt ver. g. Solum bonestum bonũ esse virtutẽ ad bñ beate q; viuẽdũ satis eẽ: id q̃d pponit minutis interrogatiũculis: probat bonestum solum bonũ esse contra eos qui dicebãt: non solũ bonestũ bonũ esse: sed etiã diuitias. An nõ diuitiæ inquiũt nocẽt bñtibus? nõ igitť bone sunt. Eodẽ modo: nõ te forme dignitas: valitudo vires corpis: detrimẽto plærũq; sunt boi: igitť nõ bona q⁹ si neq; formæ dignitas neq; valitudo: nec cætera quæ bona eẽ videnť: quia detrimẽto sunt: bona sunt mala igitť. Si mala sunt reliquiť vt virtus animi fortunæ: dheť. Ex quo igitť ea ẽ: illũ tm̃ mõ btẽ viuere necesse ẽ: bis interrogatiũculis mimis. & qbusdã quasi pũctis efficit: q̃d probare intẽdit stoicus: & becoino ab oratore aliena sunt. Q̃d siquid probabit id est siquid pbabile afferet: ita concludet vt facile appeat esse ab oratore diuersum. neq; exornationibus cõuenire: quibus oratio quibusdã quasi coloribus distinguitur. Hæc eñ nũc per similitudinem ostendit quod dixerat. Oratoria quidem argumenta locupletiora & copiosiora esse: at uero stoicorum consciſa & minuta: & ideo statera dicit examinari argumenta stoico⁊. vt aurum & argentũ stante libra pensatur. vñ etiam a stando dicta ẽ. oratoria vero ponderari trutina sicuti res vulgatiores vergẽte in alterã ptem examie. Comparat igitť stoci iudiciũ stateræ. q⁹ exqsita sint ipius argumẽta quibus nihil addi possit: Oratoris vero populari trutinæ: que ita nũcupať a trutinãdo .i. impellẽdo & inclinãdo: quũ aliquid ponderi iusto adiicitur sicut argumẽtis oratoriis multa exornãdi causa supaddere licet. Ad oblectandos animos. Tres illas ptes superius tractatas breuiter tangit. Oblectandos: conciliandi cã. Impellẽdos: mouendi cã. Probãda: docendi cã. Statera: quia aur⁊ & argentũ stãte libra põderať: bilãces. n. eq̃liter stãt. Populari trutina. videlicet vbi pẽsať viliora. Istam artem. s. stoico⁊.

Muta q̃si elinguis quia nihil b: eloq̃ntiæ. In iudicãdis: quia tripliciter iudicať. vt supra dixit. prio de forma. secũdo de materia. & hæc in tres partes diuidiť. in analytica priorem: & vt posteriorem: & mediam. Artẽ. s. dialecticam: q̃ iudicandi roem affert. Loquax dum genus p suas differẽtias vsq; ad extremas species partiť. & e diuerso colligit vt supra dictum est. Nostro studio s. oratorio. Erat eñ scilicet ipse Crytolaus. Ab ipo Aristotele. i. a scola ipsius Aristotelis. Videor. vt supra dixit Catullus: disputationẽ Antbonii nõ valde ab Aristotele eẽ alienã. quẽ aut ingenio adequaret: aut certe imi

ne adiũcta sint. & vera ne sũma sit vniuscuiusq; rõnis: & ad extremũ ipi se cõpũgũt suis acumibus: & mlta q̃rẽdo reperiũt: nõ mõ ea q̃ iam nõ possint ipi dissoluere: s; etiã qb⁹ añ exorsa & potius detexta ꝑpe retexãtur. Hic nos igitť stoicus iste nihil adiuuat: qm̃ queadmodũ inueniã q̃d dicã: nõ docet: atq; idẽ etiã ipedit q⁹ & multa repit: q̃ negat vllo mõ posse dissolui: & genus sermonis affert nõ liq̃dũ eẽ nõ fusu; ac pfluẽs: s; exile aridũ: cõscissum ac minutũ. Q̃d siq̃d probabit: ita ꝑbabit vt oratori: tñ aptũ nõ fateatur. Hæc eñ nra oro multitudinis ẽ aurib⁹ accõmodãda: ad oblectãdos aios: ad ipellẽdos: ad ea p bãda. q̃ nõ artificis statera sed q̃dã populari trutina examĩatur. Quare istã artẽ totã dimittam⁹ quæ in excogitãdis argumẽtis muta nimiũ est. in iudicãdis nimiũ loquax Critolaũ istũ quẽ sit'

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

tarē quū aliq̄n eius p̄cepta legisset. Illū librū: quia adhuc ille liber extat Aristo. vbi mlta de arte poeti ca tradunt. Dicendi artem vicz rhetoricā artē quā isocratis tpibus Athenis: & edidisse & docuisse cō stat. Et bos. s. silles ꝓxime ætatis. Magistros rhetores. Germanos. i. silles docēdi studio nō aūt rōe itel ras intellexerit. eo dē etiā dicēdi artē & rōz facile pspexit: Qua acie: quo acumine. Vim ꝓprietatē. Na turā: quia null⁹ vnq̄ pbūs de rez natura copiosius. atq̄ acutius scripsitq̄ Aristo. Ille. s. Dioge. Illi āt .s. rhetores. qui omissa phia tātūmō ar tē sicuti sunt in hac dicēdi exercitatione pl⁹ versati sunt q̄ Ari. sed nō eadē pru dētia: vt ille: Neq̄ em̄ cū ingenio adeq̄ re potuerūt. Vsu. i. exercitatiō e maiori q̄ Aristo. quia phiam magis secut⁹ est z eloq̄ntiā quoq̄: vt Ci. ait. Veniet em̄ oīs aureū flumē fundēs Aristoteles. Carneadi vero: Sed si de carneade loquimur negāt nō possum⁹ habuisse illū mi rū qddā dicēdi genus. Varietas. i. copia multaz rez & ē mira laus de carneadis eloq̄ntia. Qui nullā vnq̄. i. quā cūq̄ rē defendere suscæpit ꝓbauit. Oppugna rit. i. nulli rei vnq̄ cotradixerit: qn vice rit. Sed hoc mai⁹. i. q̄ntū dicēdo cōseq̄ bat̄. Carneades mai⁹ qddā est: q̄ vt nul la arte cōseq possim⁹ ac si diceret illā car neadi nō ars. sed diuinū quoddā ingeni um subministrabat: Ego āt sēsus ē. Nō oib⁹ cōcedit̄: q̄ntū dicēdo carneades va lebat: ego aūt si instituēd⁹ sit orator: būc si rudis esset rhetorib⁹. si erudit⁹ oratori bus tradarē. Si quē. i. si istituēd⁹ est ora tor: qui plane sit sine eruditōe aliq̄. As siduis tm̄ dētib⁹: trāslatio a fabris ferrari is quoz vn⁹ labor est die noctuq̄ eā dē incudē tūdere q̄madmodū oratoz vna est exercitatio. eadē sp̄ p̄cepta tradere. Diem noctēq̄. Honestior est locutio q̄ si dixisset. die noctuq̄ dicēdū em̄ ē. aut dies atq̄ noctes: vt noctes atq̄ dies pē atri ianua dices. aut die noctuq̄ n̄ āt die noctuq̄. vt Nocte die tutū carpe viator iter. Qui oēs tenuissimas pticulas atq̄ oia māsa. Metapho. dem̄ ē. i. qui oēs lo cos pticulariter docent vicz cōstōib⁹ su os cuiq̄ subiiciēdo. Māsa trāslationē re spicit infantē nutriēti; q̄ cibū prio quidē mādit māsu; deiñ infant' admouet ori Sic etiā rhetores eiusmōi faciūt qui vul gō bāc artē tradūt prio quidē locos cō stitutionib⁹ distribuūt destributos deiñ pueris ꝓponūt discēdis. Māsa. i. cibos. & māsa ꝓprie cibū significat comestum qđ pueris dat̄ a mādēdo. Is. i talis qui istituēd⁹ sit orator. Sin sit: dixit de rudi nūc vero de pito. Liberaliter istitut⁹. i. doctria p̄dit⁹: vt libez quēq̄ decet: & ingenuū adolescētē: ita em̄ apud maiores educabāt̄ ingenui: vt i oī gne lraz exercerēt̄. Aliquo iā ibut⁹ vsu. i. q videat̄ tā aliq̄ exercitatōe valere. Acri. i sat' acuto: vehe mēti. & ꝓuido ingenio: vt vna cū doctria ingeniū ēt bēat egregiū. Illuc. s. ad pitissimū oratorē: & nō ad rhetorē. rapiā. i. rapti ducā sine itermissiōe aliq̄. Illuc. s. ad oratorē Secluſa. alia metapho. i. nō teneat̄ se pat⁹ & district⁹ intra fines suos cuiusq̄ gnis: vl cōstōis. Aquula. i. loc' illis sueq̄ qbusq̄ cōstitōi distribu tis & diminutiuo vsus est. Nāvt aquula diminutionē fcat ita ēt iminutā oñdit esse doctrinā eoz q̄ su os cuiq̄ locos cōstōi subiicūt. Flumē. i. rez oīm gna: q̄ ex ipsis locis vniuersaliter ꝓpositis sumi pnt. Erūpat: exeat. Sedes. i. locos. Nā sic a boetio diffinit̄. Loc⁹ ē sedes & domiciliū argumētoz. Breuiter .s. recēsēdo Verbis. s. explicādo & exponēdo. QVID. n. Postq̄ oñdit qd sibi faciēdū videat̄ Ant. nūc

quemadmodū id fieri debeat ostendere ꝓgit:& est caput octauū: in quo docet.nihil aliud nisi qui loci sumendi sunt ad instituendū oratorē:& ad cōfirmādā cām. Et notādū est hos locos nō solū rhetoricos esse verūetiā dialecticos:& si vsu & materia:& fine rhetorica distet a dialectica: tn̄ his locis vtraq; ars vtit:vt hoc loco oñdit & Quint.etiā docet. Quid em̄ vete inq; oēs loci sunt demōstrādi.sed inter locos & loca hoc interest quia loci sedes argumētoꝝ sunt loca vero:vbi locat aliquid . q̄.ꝑ et iā locos dicam? i eo dē significato.& tn̄ loci iō appellati sunt:q; i his locata sunt argumēta. Hæreat dubitet: qū ꝓpositā cā ad dicēdū venerit. Oē qđ sumat.i.oia argumēta:q̄ vel ꝓbādi vl refellēdi cā sumūt. Probādū .s.cām nr̄am.

Refellēdū aduersarioꝝ:idē in Topicis Ci.dicit.s; alio mō. Ex oīb? locis i qb? induſa sunt argumēta alii i eo de quo agitur inbæreret:alii extrinsec? sumūt in eo de quo agit ex toto:ex pte:ex nota: & ex his q̄ affecta sūt ad id de quo agit ex trinsec? q̄ sunt.lōge;ꝑ diſiūcta sūt sed q̄ꝑ nis aliis vsus sit verbis tn̄ idē ē sensus:sumūt ex his locis qui in eo de quo agit ĩberēt;. Ex sua vi.i.ita sumūt :āt ex toto ꝑ diffinitiōez.ex pte ꝑ enumeratiōez:& ex nota ꝓvocabuli interpretatiōez.¶ Tota.i.quū ex toto sumit argumētū a diffinitiōe, Pars:quū a pte sumit ꝑ enumerationē. Aut quippiā .s.ex his q̄ quodā mō affecta sunt ad id de quo agit. Attigat.i.quū argumēta sumūt ex affectib? id est q̄ adiūcta sunt negotio. Extrinsec? .i.ex his locis:q̄ absunt & longe diſiūcta sunt:& rn̄ vi maximā afferāt ad ꝓbādū: vt exēplis ꝓbabit:ꝑ mai? per min? per æque magnū & cætera:ex toto per diffinitionē. Si res tota.i.si ex toto sumūt argumēta per diffinitionē:vt qui defendit C.Norbanum reum concitari aduersus Cepionem populi:ita finget diffinitionem Maiestatem læsit Norbanus.nam populū aduersus Cepionem concitauit.Respondet. Non læsit ipse immo Cepio. Nam qui exercitū populi romani amisit læsit maiestatem non aūt Norbanus:aut populus qui dolorem suū vltus est.sed ita diffinienda est maiestas:prout causæ eius ꝓdest:qui norbanū defendit:& hoc sequit̄ precepta quæ superius tradidit. Antonius videlicet non finitam quæstionem prius esse considerandā: s; infinitam. Infinitū em̄ est quod dicit hoc loco:is maiestatem lædit qui amplitudinē ac dignitatē ciuitatis minuit.nā maiestas est amplitudo:& dignitas ciuitatis ergo qui amplitudinem & dignitatem ciuitatis minuit:is maiestatē ledit.& vniuersaliter quæstionē cōsiderat nō circūstātiis vllis implicatā. Procandū quātū ad cōfirmationem. Refellendū ad cōfutationē. Vi.i.virtute. Natura ꝓprietate. Foris:extrinsecus ideo animaduertendū locos istos diligenter memoriæ mādandos: quibus videm? q̄tū vtilitatis inesse dicat Anto. Quæ sit tota:ex diffinitione ipsius rei. Aut pars eius .i. per enumerationem cū enumeratis partibus quibus aliquid fieri possit cætere tollunt vna relinquit quā ꝓbare intendimus. Vocabulū.i. quū sumit ex ipsa interpretatione vocabuli. Qđ attingat .Quū argumētū sumit ñ ex cōiūctis negotio:sed ex adiūctis quæ aūt adiūcta sint vel cōiūcta ipse infra declarat. Extrinsecus.s. sumit argumentū. Quū ea quæ sunt foris.i.quū argumentū sumit ab his rebus:que intelligi possunt ab ipso negotio separata. In rei natura.i.in rei ꝓprietate. Si res tota: Nūc per exempla declarat qđ ꝓposuit de locis ꝓpositio:si maiestas est amplitudo ciuitatis is causa minuit qui exercitū populo ro.amisit. Hoc aūt Cepio fecit:ergo ipse maiestatem minuit. Sed.C norbanus eū qui maiestatem leserat sub populi potestate cōstetuit igit̄ maiestatem nō lesit:sed eū qui lesit puniendū curauit & ē argumentū ex toto per diffinitionem sumptū. Sin pars partitiōe:exemplū ex diffinitiōe dārū est: vt apparuit hoc ex partitione obscurius videtur est aūt huiusmodi argumentū quod sumit ex parte sumit per enumerationē:querit̄ qua rōne potissimū saluti reipu.consulat . Ratio cōsulendi triplex esse potest aut ex sanatusconsulto:aut ex alio instituto:aut ex semetipso:Nouū instituere arrogantis .i.superbi fuisset ex seipso sumere temerarii.Ergo fuit ex senatusconsulto sumendū. Instituendū.i.inchoandū.

Aut sua spōte.i.eius qui consulere volebat:nūc tollit reliqua oia.& qđ intendit efficit. Igit̄ q̄nquidē & aliud superbū:& aliud temerariū fuit relinquit̄ vt a senatusconsulto reipu . cōsulendi ratio sumenda fuerit. Ex vocabulo.i interpretatione vocabuli.nā.L.Opimius consul.C.Gracchū occidit Cōsul dicitur eo q̄ reipu.cōsulat.Sed hic Opimius interficiēdo Gracchū reipu.cōsulit ergo recte fecit.nā qđ cōsulis erat officio functꝰ est. Sin ab eo.Hactenꝰ de his quæ ex suavi ac natura sumunt̄ hoc est quæ in eo ipso de quo agit̄ inberēt: videlicet ex toto.ex partione.& ex nota.nūc de his q̄ rē illā attingūt:de q̄ agi

quū ea:q̄ sunt foris:neq; bærēt in rei natura:colligūt̄ .Si res tota q̄rit̄ :definitōne vniuersa vis explicāda ē sic:si maiestas est amplitudo ac dignitas ciuitatis:is eā minuit:q exercitū hostib? populi romani tradidit nō q eū q id feciſſet ꝑpli romani ptāti tradidit:si ps ptitōe hoc mō:aut senatui patēdū de salute reip.fuit aut aliđ cōsiliū instituēdū:aut sua spōte faciēdū:aliđ cōsiliū supbum suū arrogās:vtēdū:igit̄ fuit cōsilio senat?:sin ex vocabulo:vt carbo:si cōsul ē:q cōsulit patriæ qđ aliud fecit Opimi? .sin ab eo:qđ rē attingat ꝑtes sunt argumētoꝝ sedes ac loci:nā & cōiūcta q̄remus:& gña:& ꝑtes gñib? subiectas & similitudines & dissimilitudines & cōtraria & cōsequntia & cōsentanea:& q̄si præcurrētia & repugnātia.& causas rerum inuestigabim?:& ea que ex causis orta sint ; & maiora paria minora quæremus.

tur:boc eſt quæ ad ipſam affecta ſunt.Et bec in pſures diuiduñ partes quẽadmodũ in ipſa Cice. ſta videre licet. Sin a ſuperiori lra pẽdet. Sedes.i loci ex quib⁹ argumẽta ſumũt. Nã & coniũcta .Alio nomine cõiugata dr:ſunt aũt q̃ ex eiuſdẽ gñis verbis dicunt.i.quæ abvno verbo in dñ.erſa cõmutãt:vt ſapiẽs ſapientis:ſapientia græce boc eſt cõiugata nũcupant: Partes.Alio noie forme:ſeu ſpecies dicunt.Nã boc qđ dixi a ptib⁹ ſumi ſignificat a ſpecie.q̃ ſubiecta eſt generi:quia ſpẽs ſequit ſp ſuũ gen⁹. Et ſilitudines:a ſili & a diſſimili:& a differẽtiis: Cãs videlicz quũ argumẽtũ ſumit ex cãis: v ñ effectus.ex effectib⁹ vñ cãæ noſcũt: Paria æque magna. Maiora: a minori ad maius. Ex coiũctis. Nũc icipit exẽpla ſuæ cuiq̃ parti ſubiicere:vt ꝓpterea planius intelligãt quõ ſumũt argumẽta:Et primo ex cõiũctis videlicz ex verbis eiuſdẽ gñis:q̃ ab vno orta in diuerſa cõmutãt: vt qa pie luget metell⁹ pi⁹ eſt.Nã ab eo q̃ eſt pi⁹ orit pie.& pietas : cui plurima laus tribuẽda eſt.Ex gñe.Rõ bui⁹ argumẽti eſt:q̃ ſpẽs a gñe:quo ad ſuũ nomẽ retinet ſepari nõ põt tribunat⁹ gen⁹ retinet ſuũ:vt magiſtrat⁹ ſit:ſi magiſtrat⁹ ois i ſenat⁹ auctoritate eſſe dẽt: tribun⁹ paruit ſenatui:& funct⁹ ẽ officõ ſuo. Quid nor. tribunat⁹ ptura:cõſulat⁹:cẽſura:edilitas bæc oia ſunt ſpẽs magiſtrat⁹.Sz norbanus tri.plæ erat:quũ ex ſenatuſcõſulto cõcionẽ habuit.Cui⁹. q. d accuſari ñ dẽt quãdo id q̃ ſui officii eſt feciſſe cõprobat. Ex pte:ex gñe docuit:nũc ex ſpecie.Ex pte bic ſciẽdũ eſt qa aliđ ẽ ptẽ ſumere:ſicut ẽ pars totí⁹:aliđ ſicut ẽ ſpẽs gñis : vt ſi dicam⁹ tectũ fũdamẽtũ pietes.ptes eẽ dom⁹ . alio mõ dicem⁹ ptes gñis ſubiectas.Si oẽs.Hoc argumentũ ſumit ex gñe quũ dicim⁹ ſi oẽs q reipu. cõſulunt cbari:nobis eſſe dñt . ſumit aũt a ſpecie. qđ plani⁹ intelligi põt: ſi ſpẽs i ſuas ptes diuidit:qđ iterdũ fieri ſolet.vt ver. g.Si ita diuidam⁹:boiuꝫ alii reip. cõſulũt alii nõ cõſulũt:nemo dubitat qn boium ſit ſpẽs:ex q̃rũ ptib⁹ alteꝝ ſumit argumẽtũ Oẽs ãt q reip cõſulunt nobis cbari eſſe dñt at qui i poratoreſ reip.cõſulũt:& nobis cbari eſſe dñt:quoꝝ conſilio.& ope pñie ſal⁹ defẽdit.nã bæc ꝓpõ ois bõ mẽdax eſt:indiffinitiua dr & tñ vtraq̃ ſpẽtiẽ continet illa vniuerſaliter bæc indefinite: Qđare ſi dixeris : ois homo mendax:igitur mercator mendax eſt argumentum a ſpecie ſumptũ erit .Pari ratione . boc Cic. argumẽtum non ex genere:ſed ex ſpecie ſumitur. Ex ſimilitudine. i. boc exemplum ſilitudinis qđa Ci ponit p ſe patet:& pſpicuũ ẽ ſi liberos ſuos feræ diligũt:a ſimili nos quoq̃ liberis noſtris indulgẽtes eſſe debemus. Si feræ quibus nõ eſt innata bumanitas ita partus ſuos diligunt nobis quoq̃ liberi noſtri curæ eſſe debent. Ex diſſimilitudine: Hic attẽdendum eſt quõ locus a cõtrario ali⁹ ſit a loco a diſſimili:ne forte exiſtimẽt vnũ & eundẽ locum eſſe eos autẽ diſcernere alteꝝ ab altero facile erit. ſi intelligit aliud eſſe differens & aliud eſſe contrarium tu in bis ipſis argumẽtis conſilia barbaroꝝ & conſilia nra contraria nõ ſunt vtraq̃ eñ tẽpus reſpiciunt.Contraria vero ſunt in quibus nibil omnino ſile inuenit.Differunt autẽ quia barbaroꝝ conſilia diẽ:nra vero ſempiternum tps ſpectãt contraria vero nõ ita nã oio oppoita ſunt vt ſalus & pernicies:album & nigrum bonũ & malũ. In diẽ viuere boc eſt viuẽdi rationẽ diurnã bre.Atq̃ vtroq̃ Quõ ſumit exẽplum ſilitudinis &diſſilitudinis ſumit ex factis alioꝝ & dictis aut etiã cunctis.& nonunq̃ ex ficta enunctiatiõe vl narratiõe: vt verbi gra: Si boc ille dixit:& nos id ẽ dicere poſſum⁹:& ſi ille boc fecit nos quoq̃ tale qđđã facere poſſum⁹.Ex ficta narratiõe. Nõ eſt aſſentationibus credendũ nã quia coruus vulpi credidit caſeum perdidit igit nõ eſt aſſentatiõibus credẽdũ. In vtroq̃ .i.ſilitudinis & diſſilitudinis. Ex contrario.i qđ pauloante dicebã locũ a cõtrario alium eſſe a loco diſſili. Ex cõſeqntib⁹ locus bic qui dr ex cõſequẽtib⁹ ad cõiecturales cãs q̃ in iudicio tractãt.plurimum valet.Sed boc aia duertendũ eſt.quia locus ex cõſequẽtibus conuenit loco ex cõtinentibus.cũ ipſo negocio in ea quidẽ parte, Vbi quæritur quid ante rem.quid in re & quid poſt rem

Ex cõiũctis ſic argumẽta dicũt.ſi pietati ſũma tribuẽda laus ẽ debitis moueri quũ Qu.Metellũ tã pie lugere videatis.Ex gñe ãt:ſi magiſtrat⁹ in ppli romani eẽ ptãte debz.qđ norbanũ accuſas cui⁹ tribunat⁹ volũtati paruit ciuitatis.Ex pte ãt ea q̃ ẽ ſubiecta gñi:ſi oẽs q reip.cõſulũt cbari eẽ debẽt certe i primis impatores.quoꝝ cõſiliis virtute picul retinem⁹ & nr̃az ſalutẽ:& iperii dignitatẽ.Ex ſilitudi e ãt:ſi feræ ptus ſuos diligũt q̃ nos in liberos nr̃os idulgẽtia eẽ debem⁹.At ex diſſilitudie ſi barbaroꝝ ẽ i diẽ viuere nra cõſilia ſempiternũ tps ſpectare debẽt.Atq̃ vtroq̃ in gñe & ſilitudinis:& diſſilitudis exẽpla sũt ex alioꝝ factis aut dictis.aut euẽtis & fictæ narrationes ſæpe ponẽde.Iã ex cõtrario ſi Gracch⁹ nefarie pdare Opimi⁹.Ex cõſeqntib⁹:ſi & ferro i terfect⁹ ille & tu inimic⁹:& cũ gladio cruẽto cõſẽſus i illo ipo loco:& nẽo ꝑter te ibi viſus eſt & cãnemi & tu ſp audax:qđ ẽ qđ de faciore dubitare poſſim⁹.Ex cõſentaneiſ:& pcurrẽtib⁹ & exrepugnãtib⁹:vt olim Craſſus adoleſcẽs nõ ſi Opimiũ defendiſti Carbo:idcirco te bonũ ciuẽ putabãt: ſimulaſſe te & aliđ qđ q̃ſiſſe pſpicuũ ẽ. qđ.T.Gracchi mortem ſæpe in cõcionibus deploraſti.quod.P.Apbricani necis ſocius fuiſti:

actum factūue fuerit: & cauſa per quā & cur fecerit. Si & ferro ille: Argumētum boc ſumit̄ a conſequē
ti ex eo q̄ re trāſacta euenit boc aūt re trāſacta cōſequi ſolet: vt appareat qua quis morte interierit &
quis interfector fuerit an cruento gladio forte in eo loco deprehenſus ſit i quo cōmiſſum ſit maleficiū.
Inimicus: ex cā impulſiua. quia inimic⁹. Gladio poſt rē geſtā. In ipſo loco vbi occiſus eſt: & boc quo
q̄ poſt geſtū negociū. Et cā memini. Hoc aūt ex cā rōcinatiua ex cōparabili ſumi pōt argumentū quū
ondim⁹ nemini niſi reo cōmoduꝫ fuiſſe. Et tu ſemp. Hoc ſumit̄ ex p̄babili de vita quū tale aliquid a
reo factū habuiſſe oñdimus: vt in ſupio
ri tpe aliū occidiſti. Quid cōſequēs oñ-
dit̄ eiuſmōi in quo bæc oia ſup̄ memo
rata fuerit ab eo crimē nō abeſſe. Ex cō
ſentaneis. Hic loc⁹ qui dī ex cōſentane
is a ſupiori diuerſus eſt qui a cōſequēti
bus dī. Nā cōſequētia no ſp eueniunt:
bæc de quibus buc ſub vocabulo cōſen
taneo⁹ loquit̄ ſp eueniūt. Itē p̄currētia
q̄ āntia dīnt: & repūgnātia ſp vera ſūt nā
q̄d quā q̄ rē ſequit̄ id cū ip̄a re cobereat
neceſſe ē. Rurſus q̄d alicui rei repugnat
eiuſmōi eſt: vt coberere nō poſſit. Quū
igit̄ locus bic triptito diſtribuit̄ in conſe
cutionē: in anteceſſionē: & repugnatio-
nē. Argumēti quidē inuenīēdi ſimplex
rō eſt tractādi vero triplex: vt verbi gīa
in exēplo Ciceronis quū ſumpſeris Car-
bonē nō iccirco eſſe bonū. quia L. Opi
miū defendit: quū ſupiori tpe alia mēte
fuerit nihil differt: ſiue argumētat⁹ fuer⁹

q̄ eā legē in tribunatu tuliſti: q̄ ſp a bonis diſſen
ſiſti. Ex cauſ āt rep̄: ſic auaritiā ſi tollere vultis:
mr̄ eius ē tollēda luxuries. Ex iis āt: q̄ ſunt orta
de cauſ: ſi ærarii corp⁹: & ad belli adiumēta: &
ad ornamēta pacis vtimur: vectigalib⁹ fuiam⁹
Maiora āt: & mīora: & paria: ſic. Ex maiore. ſi
bona exiſtimatio diuitiis p̄ſtat: & pecunia tan
tope expetit̄ q̄to glīa magis expetēda eſt. Ex
mīore ſic: bic puæ cōſuetudīs cā bui⁹ mortem
fert: tā familiariter. qd ſi ip̄e amaſſ⁹: qd bic mibi
faciet p̄ī. Ex pari ſic ē eiuſdē & eripe cōtra rem
publicā & largīri pecunias. Foris āt aſſumūtur
ea: q̄ nō ſua vi: ſed extranea ſubleuātur: vt bæc

Si. T. Gracchi mortē ſæpius deploraſti: & tū. L. Opimiū defendiſti: conſequens eſt: vt bonus nō ſis: ſi-
ue boc modo: ſi non fuiſti ſocius necis. P. apbricani: quia L. Opimiū defendiſti: bonus es. At qui ſoci
us fuiſti necis apbricani: igit̄ non bonus. Tercius itē modus tractandi nihil differt a ſuperioribus: nō
ſi ſemper a bonis diſſenſiſti: quia. L. opi. defendiſti: bon⁹ es: at quia a bonis ſemp diſſenſiſti: non igitur
bon⁹ boc poſtremū ſumit̄ a repugnantib⁹: repugnat em̄ bonū eſſe: & diſſentire a bonis: illud ſi no fui
ſti. P. Apbricani necis ſocius q̄a. L. opi. defendiſti. bon⁹es. At. P. apbri. necis ſocius fuiſti. igit̄ nō bon⁹
ſumit̄ ab antecedētibus: q̄a antecedit: vt ſocius fueris necis. P. apbri. ex boc ſequit̄ q̄ non ſis bon⁹. At
vbi dī ſi. T. Gracchi mortē deploraſti: non ideo bonus putandus es: quia. L. opimiū defendiſti: ab cō-
ſequētibus eſt. conſequētia em̄ ſunt. T. gracci mortē deploraſſe: & eūdē nō ideo bonū eſſe: quia. L. opi
miū defenderit. Qd legem i tribunatu tuliſti legē. ſ. agrariā: exquo apparet a bonis diſſenſiſſe. Ex cau
ſis aūt. Hic ſcire debemus: vt locus bic plenius intelligat̄. Cauſa⁹ duo gña eſſe vnū qd exvi ac natura
ſua: id q̄d ſibi ſubiectū eſt efficit vt ignis naturaliter ardet ergo effect⁹ ignis eſt ardere. alter⁹ q̄d nō effi
cit naturaliter: q̄d ſibi ſubiectū ſit: ſed ſine quo aliquid effici nō poteſt quēadmodū æs ſtatuæ cām dici
mus: nō q̄ faciat. ſed ſine quo ſtatua effici nō pōt boc aūt Cice. exēplū ex ſupiori gñe ſumit̄. Nā luxu
riæ natura eſt: vt pariat auariciā: & q̄ q̄ auaritia & luxuria inter ſe cōtraria eſſe videāt̄: tñ vnū ex altero
ſequit̄: qui em̄ luxurioſus eſt multas pecunias cōperat neceſſe eſt vt luxurie ſufficere poſſit: & iō qui lu
xuria laborat auaritia laboret neceſſe eſt alio q̄n pecunias bīe nō poterit: q̄s luxurie ſuppeditet. Ex iis
vic⁹ ab effectibus: qui naſcūt̄ ex cāis q loc⁹ mirā dicēdi copiā ſuggerit oratorib⁹: poetis: pbis: quū de-
nūctiāt quid ex q̄ re futur⁹ ſit vt i boc exēplo Cice. Si ærarii copiis. Ecce effect⁹ ſi vectigalib⁹ ſeruitū fu
erit: quis effect⁹ erit: ærarii copiæ efficiēt magne quib⁹ & ad belli adiumēta: & ad p̄iæ ornamēta vſus
eſt: & bic loc⁹ cū ſupiori cōiūct⁹ eſt. Cognitio em̄ cā⁹ & effect⁹ cōiūcti ſunt: quia cā ſine effectu: & effe
ct⁹ ſine cā ee nō pōt: & iō bos locos diligēter tenere debem⁹. Vectigalibus ſeruiamus. i. dem⁹ opera⁊
vectigalib⁹. Vectigalia ſunt tributa q̄ ex vectura pēdūt̄: vñ ēt a vebēdo vectigalia dīr quū ex fūdiſſru
ges i vrbē vebūt̄. Sed ei⁹ ſignificatio latius pt⁹ & ſicut Ci. in oīoe p Cn. Pompeio dicit. Vectigalia ſunt
reip. nerui. Maiora aūt. Hor⁹ vis cōſiſtit i cōparatōe maiorū minorū & pariū. In bis āt ſpectat̄ numer⁹:
ſpecies: vis: & quæ habēt ad aliquas res affectionē. Numerus vt plura bona anteponēda ſunt pauciori
bus: & econtra pauciora mala anteponēda ſunt pluribus: maiora anteponēda ſunt minoribus: rara vul
garibus: & q̄ eiuſmōi ſunt. Spēs: vt ſi anteponunt̄ ea q̄ ꝓpter ſe expetunt̄ bis quæ ꝓpter aliud neceſſa
ria nō neceſſariis: quæ innata ſunt & inſita externis & aduentitiis: aiata inanimatis artificialia non arti
ficialibus: & cætera id genus. Vis: ita cōparatur cauſa efficiēs grauior eſt q̄ nō efficiēs quæ ſeipſis cōtē
ta ſunt ante: ponūt̄ bis quæ alio indiget: ſtabilia inſtabilibus: certa incertis: quæ eripi nō poſſunt bis q̄
eripi p̄nt quæ gratiora ſunt minus gratis: quæq̄ pluribus laudata: quæq̄ optimo cuiq̄ probata ſunt.
A pari vero cōparatio neq̄ elationē: neq̄ ſummiſſionē bēt. & multa ſunt q̄ ex paribus cōparāt̄ ſed oia
eo dē mō cōcludūt̄: vt boc ſi æqua in laude ponendū: & qui auxilio adiuuāt ciues. & qui conſilio ergo
pari gloria eſſe dīnt: & qui conſulūt: & qui defendūt Ex maiore. ſic Hoc quidē cor⁹ ē quæ ꝓpter ſe ex
petunt̄: videlicet quæ conſiderāt̄. ꝓpter ſpeciem ſuā: quia ſpecie compant̄: vt dixi: quæ ꝓpter ſe aut

propter aliud expetunt̄. Si bona existimatio. Nam ois virtus propter se cætera vero ꝓpter aliud expetunt̄ ergo si diuitiæ tātope expetunt̄:quāto magis gloria: quæ in bona existimatiōe cōsistit expeti debet. Ex minore. Terētii exēplū pāpbili est:qui lugebat mortē crisidis. Pr̄ ei⁹ quū eū lugētē vidisset lore ꝓsequit̄:Sed si amasset Chrisidē:quāto magis lugeret argumētū a minori sumitur:quid si ego in quit obiecto:quāto maiori dolore afficiet̄ ex funere meo. Ex pari. Vt etiā supra diximus videlicet si in equa laude ponit̄:& auxilio adiuuare ciues:&cōsilio pari gloria eē debet:& qui adiuuat:& qui cōsulit:boc quoq; ciceronis sile est. Eripere.s.pecuniā in pari culpa ponēd⁹ est:& q depeculat̄.i.qui publicā pecuniā surripit:& qui in populo cōtra rēp.largitionē facit:si uterq; in pari est culpa sequit̄ vtrūq; parē reprebēsionē mereri. Foris āt:Mo de locis tractare icipit q̄ sumūt̄ extrinsec⁹.i.q̄ nō trabūtur ex ipsa re de q̄ agit̄:sed extrinsec⁹.bæc āt argumēta ab auctoritate trabunt̄: nā græci tales argumētatiōes .i. artis expertes vocāt:vt i Cice.ē exēplo. Nā exēplū primū & terciū sumit̄ ex auctoritate naturæ:sed illud scripti: boc psonæ:scām ex auctoritate tpis:Nā duo sunt q̄ auctoritatē aufferre pñt:naturæ aūt auctoritas est in virtute tpis vero: mēbra multa sunt: vt ætas:opes:necessitas &vsus.Sed quia exēplū cice.ab ea pte est q̄ necessitas dr̄ vidēdū ē igit̄ quo ea cōsideret̄.Nā aut ab ais:aut a corpib⁹ ē.Ab ais vt a dolore: a cupiditate ab ira:& metu:A corpib⁹ vt a verberib⁹.A tormētis a cruciatibus: ab igne & ferro sicut ciceronis exēplo depbēdit̄. Quæstio em̄ habet̄ tūc cū tormētis & cruciatib⁹ veritas exquirit̄. Hoc vez est.s. est qd̄ dicim⁹ iudices ab auctoritate sumit̄ nā Luctatius iurisc̄sult⁹ ita dixit. Hoc falsū. Sumptū est a necessitate i. ab ea pte temporis quæ necessitas dicitur. Falsum est boc nā de eo quæstio habita est.& nullis cruciatibus.& nullis tormentis adduci potuit vt fatere. Hoc sequi necesse est:recito em̄ tabulas ab auctoritate nature.i.a scripto sumit̄.i a tabulis. De quo genere videlicet oñderet esse quosdā locos qui simul cū cā ad oratorē venirēt:argumēta q̄ sumunt̄ a tabulis a q̄stionib⁹:a testib⁹ bæc nō inueniunt̄ ab oratore sz sua spōte occurūt. Vt breuissime:vere quidē nā sicut in expositione pcurrim⁹:multa dici oportuit. Hæc sz argumēta:q̄ ex locis sumunt̄:reddit cām cur boc fecerit. Vt em̄ bac similitudine dicit se recte fecisse q̄ bas sedes argumētor̄:ꝫ breuiter potuit exposuit ut si cui oñdere vellē aurū defossum satis esset oñdere regionē:in qua lateret:ita satis fuit oñdere tm̄ signa ex quibus argumēta sumi possent. Signa & notas:idē fere significat:nisi q̄ notæ rē ipsā distinguūt oñdendo. Multifariā.i.diuersis locis tecōdita.

Paruulo labore s.excogitādi. Nullo errore s.exquirēdi.Fruunt̄.i.extrabunt̄ & excutiunt̄. Qd aūt argumentor̄:illud repetit.qd superius dixit nō esse oratoꝝ suæ cuiq; cōstitutioni ꝓpria subiicere: sed rbetor̄ pot⁹ qui pueros instruūt. Exquisite.i.diligentes. Generis .i.cuiq; constitutioni causar̄. Neq; em̄ &ideo non sit admirādū si bos ita distribuere noluim⁹:vt suos cuiq; constitutioni subiicerem⁹ Sed disputam⁹: bæc vt ostēdam⁹ qd nos facere consueuerim⁹. Vsus.i.consuetudinis. His igit̄ locis Propositis argumētor̄ locis oibus Cicero nūc oñdit quid vtilitatis afferāt siquis eos diligēti⁹ mēte cōprebēdere:& cōphēsos studiose ptractare voluerit.Dicit em̄ idvtilitatis cōsecutur̄ esse oratorē:vt q̄ q̄ de re dicēdū fuerit instructissimus sit ad argumētandū & refellēdū.Deiñ dicit variā esse tractādor ū argumentor̄rōem:nec satis esse locos ipsos diligenter tenuisse:nisi etiā tractādi q̄ndā rōem habuerit vt Ci.ipse subiūxit. His supra memoratis. Mēte memoria. Cogitatōe:pmeditatione. Defixis:vt firmiter inbereāt. In oi re ad dicēdū.i.in oi questiōe siue finita:siue infinita'est.i thesis & ipothesis vt sæpius dem̄ est. Excitatis i.adhibitis. Nibil erit.i.nibil est qd̄ ad cōfirmādā rē ptinet:q̄ ad dicēdū ꝓposita fuerit siue finita:siue infinita erit: qd̄ nō orator facile inueniat:siue cōfirmādū:siue refellēdū fuerit aliqd Nō mō.i.nō mō i cāis ciuilib⁹ vbi de iure agit̄.sed oio nibil erit:qd̄ nō orator facile inueniat siue cōfirmādū:siue refellendū quid fuerit.i.qd̄ superi⁹ dixi:in oi re.i.q̄stione ad dicēdū posita. Si vere assequa

tur. Sed si argumentis adbibita fuerit opinio probitatis: tum vero facile omnia quæ voluerit cõsequetur. Nam id tetigit boc loco Cicero: qđ in ipsius oratoris diffinitione ꝓcipitur. s. oratorẽ esse virũ bonũ dicẽdi peritũ: ars facit oratorẽ dicẽdi peritũ: bonitas aũt addit auctoritatẽ. Si vero vt talis. i. vt videat bonus. Nã id est qđ auctoritatẽ facit: quæ ad ꝑsuadendũ plurimũ valet qui finis est oratoris: Quũ em̃ semel bonitatis opinio facta fuerit auditorib⁹ quicquid orator dixerit. etiã si nõ recte dixerit tm̃ recte dictũ esse ab ipsis existimabit. sicut etiã ecõtrario. Si quis semel orator malus babitus fuerit: nunq̃ deinde auditores induci poterũt vt verbis eius fidem adbibeant. Et alios eorũ ita afficiat. i. quãcunq̃ voluerit affectionẽ ais auditor⁹ immittat: siue doloris siue misericordiæ: siue odii: siue beniuolentiæ: Trabere conciliando ad beniuolẽtiam nã trabi potius videt auditorũ animus: quã cogi: vt nobis beniuolus efficiat. Rapere: mouẽdo & ad odiũ cõcitãdo: Nibil preterea. i. ꝑter argumẽtorũ inuẽtionẽ ad docẽdũ ꝑter bonitatis opinionẽ ad mouẽdũ nibil oio reqret tunc em̃ pfect⁹ erit orator: quũ oĩa supra memorata plene tenuerit. Iã illud. Nũc aliud ꝑcipit qđ necessariũ erat: ne fotre orator existimaret satis esse: si loco⁹ cognitionẽ baberet simplicem. Nã id multo magis inquit laborãdũ est: vt argumẽta quæ sumunt ex locis varie tractare possit. id quomodo fieri debeat: breuiter & siccincte pstringit. Nequaq̃ satis. i. nõ satis est reperire: quid dicas: quod facile facere poteris: si beca rgumenta tenueris: sed boc non satis est Quid dicas. i. reperire argumenta quæ ex bis locis trabunt quæ supra diximus. Nisi. i. nisi id argumentũ quadam ratioe tractaueris. Tractatio. Et incipit nunc præcapta tradere quibus argumenta tractari debeant: & quare variare oporteat ipse docet ne auditores artem percipiãt. Id em̃ est oratoris precipuũ: vt auditores argumentãdi rationes percipere nõ possint boc etiã fit ne similitudo fastidiũ pariat. Tractandi varietas duplex est vna modi altera ordinis variat modus argumentationis. vt vel absolutissima sit ac plenissima qnq̃ partita quæ cõstat ex ꝓpositione. & ꝓpositionis ratione. rõis confirmatione. exornatiõe & cõplexione. Nã si ex illis partibus alterutra demat relinquit quadripartita. Breuissima triptita: si ex ornatione: & cõplexiõe supersedeas & bic varius appellat modus tractandi. Argumẽtãdi ordo sic variat: vt si vel exornes vel cõfirmes ante eq̃ ꝓponas vt alio quouis mõ prepostera facias argumentationẽ qđ eo fieri oportet: vt difficilimũ sit: nisi acutissimo ingenio. atq̃ solerti ipsam argumẽtationẽ argumentatiõisq̃ ipsius partes ꝓcipere cui⁹ cã ne ars ꝓciperet multiplice & quasi ꝑturbatã: vt ita dicã vult esse argumẽtationẽ. Simul illud accedit: vt varietas satiati medet: tũc faciemus vt auditores similitudi ne tractãdi nos minime fastidiãt. vt supra dictũ est. Proponi. i exponi per ꝓpositionẽ. Nã ꝓpositio est per quã exponimus id qđ ꝓbare intendimus si voluerimus facere argumentationẽ nõ prepostera debebim⁹ incipere a ꝓpositione. & cætera postea subiicere. & bic erit ordo direct⁹. Quare ita sit ostẽdere. i. ꝑ confirmationis rationẽ & rõis confirmationẽ. Ex iisdem locis. i. ex propositione: & ꝓpositionis assumptione: assumptionis cõfirmatiõe conclusio efficit. Alias Aliquãdo erit quadripartita sublata cõclusione. Alio transire. i. ad aliud argumentũ transitũ facere. Sæpe nõ Ecce nunc argumentationis ordo prepostcrus Sæpe nõ ꝓponere. i. sepe etiã ratio preferẽ propositione subsequẽte: vel vt ipe dicit in ipa ratione ꝓpositio declarat. Si cui quid simile dicas. Nũc dici aliqñ exornationẽ primo loco esse poncndã: deinde confirmationẽ: tercio conclusionẽ. Si cui quid simile. i. si ab exornatione quæ ex similibus cõstat: ex cõtrariis: ex maiori: ex minori: & exẽplis. exẽpli gĩa. Si quis velket argumẽtationẽ recto ordine formare: inciperet a ꝓpositõe: boc mõ. Nõ est cur admiremini iudices frugi vxori supinductã esse amicã Deinde rationẽ ꝓpositionis afferre Sæpe em̃ iocũda vtilibus potiora videnẽ: Simile deinde subiũgert: boc mõ: Pſytacus em̃ ferme charior esse solet cicurrib⁹. Deinde inferret cõclusionẽ nõ igit̃ est cur admiremini iudices matrone frugi supinductã fuisse amicã illecebrosam: bic est ordo directus. At vero indirectus a silẽ incipiret. pſytacus ferme clarior esse solet cicurribus. Deinde cõfirmationẽ afferret. Sepe em̃ iocũda solẽt vtiliorib⁹ esse potiora Postea cõclusionẽ inferret: nõ est igit̃ cur admiremini iudices si matronæ frugi meretricẽ illecebrosam anteposuit. pari rõe si ꝓbare vis puerũ delicatũ antepositũ esse frugi liberto esset bic ordo direct⁹ ꝓpositio bæc ẽ. Delicatũ puerũ frugi liberto anteponi solere delitiæ em̃ nõnunq̃ vtilitatib⁹ preferunt. Postea afferre similitudinẽ Equo em̃ plærũq̃ catella anteponit: & tm̃ equus est vtilior. Deinde cõclusionem. Quid igitur miremini iudices frugi liberto delicatũ puerũ esse antopositũ si incipere volueris ab exẽplis dices Equo interdũ catella ꝓferẽ sic em̃ vtilitate pociores plarũq̃ sunt delitiæ. bæc eẽt similitudo. nõ igit̃ mirũ si delicatũ puerũ pluris faciat eq̃ frugi libertum. Simile exemplo quod ex similibus constat. Deinde quod agitur adiungas. i

vel rape possit: nibil ꝓfecto ꝑterea ad dicẽdũ requiret iã illud videm⁹ nequaq̃ satis eẽ repire qđ dicas nisi id inuẽtũ tractare possis. Tractatio ãt varia eẽ debet: ne aut cognoscat artẽ: q audiat: aut defatigeẽ sili tudis facietate: ꝓponi oportet qđ auferas. & q̃re id ita sit oñdere: & ex iisdẽ illi locis ĩterdũ cõcludere: relinq̃re alias alioq̃ trãsire: sæpe nõ ꝓponere: ac rõne ipa deferẽda qđ ꝓponẽdũ fuerit: declarare: sicut qđ sile dicas pri⁹ vt simile confirmes: deinde qđ agitur adiungas inter puncta argumento⁹ pleruq̃ vt occules:

cõdusionẽ. Nam cõdusio est id qđ ex ꝓpositionibus: rõnibus: & cõfirmationibus efficit. Qđ agit ex bis pluribus ptibus. Inter puncta argumẽtorũ: Deinde inquit cauendũ est: ne auditores ꝓcipe possint quũ ab vno argumẽto ad aliud trãseat. Sed danda inquit est opa: vt laterẽter ab vno argumẽto trãseat ad aliud vt vix ꝓcipi possit: qđ etiã facit Cice. si eius oões diligẽter aia aduertemus: Sic em ab vno argumẽto ad aliud trãsit: vt vix discerni possit. Inter pũcta: intersticia argumẽtorũ: qbus argumẽta argumentis subnectũt: Occules. i. occultes. i. vt ipsa inter se argumẽta discerni nõ possint: si iũctura & ordinẽ verborũ inspicias. Numerare. i. numero dicere possit: vt nec distinguãt verbis: ita tñ vt distinguant re: ne sensus cõfundat: cũ hoc sumat ex diffinitõe: illud ex toto: aliud ex pte: & ex reliqs locis alia ex aliis.

neqs ea numerare possit: vt re distiguãtur: verbis confusa esse videãtur. Hæc vt & properãs: & apd doctos & semidoctus ipse ꝓcurro vt aliqñ ad illa maiora veniam⁹. Nihil ẽ. n. ĩ dicẽdo Catulle maius q̃ vt faueat oratori is q audiet vtq; ipse sic moueat vt impetu quẽdã anĩ: & pturbatõne magis q̃ iudicio: aut cuz alio regat. Plura em̃ molto bomines iudicãt odio aut amore aut cupiditate: aut iracũdia: aut dolore: aut lætitia: aut spe: aut timore: aut errore: aut aliq̃ ꝓmotõe mẽtĩ q̃ veritate: aut ꝓscriptio: aut iuris norma aliq̃: aut iudicii formula aut legibus. q̃re nisi quid vobis aliud placet ad illa pgam⁹. Paululũ inqt Catullus: ẽt nũc deesse videt bis rebus Antoni. q̃s exposuisti qđ sit tibi ante explicãdum q̃ illuc ꝓficiscare. quo te dicis intẽdere. qdnã inqt. qui ordo tibi placet inqt Catullus: & q̃ dispositio argumẽtorz: in q̃ tu mihi sp

Numerare: quot sint videlicet. Hæc vt ꝓperans. Quia breuiter & q̃si p transitũ bos locos: & ex locis argumẽta tractanda pstrinxit: ideo excusat se dicens: Hæc inquit p̃cepta argumentorũ vobis ꝓposui quasi festinans & apud doctissimos semidoctus disputans: vt admirari debeat nemo si tanta breuitate vsi sum⁹.

Ad illa maiora. Videlicet qbus p̃cipiẽt orator nõ solũ docere sed etiã conciliare mouete animos auditorz & ea eiusmodi sunt: vt possimus animos auditorũ ꝓ arbitrio nro versare: & auditores vel ad benuolẽtiã: vel ad irã: vel ad misericordiã impellere: ꝓut res postulat: q̃ agẽt

græce latine animi cõmotio: siue pturbatio dr̃: Faueat: conciliãdo auditorũ animos: nec faueat tñ auditori etiã beniuolus reddat oratori vel cõtra aduersariis nris maliuolus. Impetu. i. impulsione animi. Et pturbatione: quia primi motus animi regi nõ pnt: & pturbatiões animũ ita impediũt ne recte quicq̃ nec iudicare nec cõsulere possit. Plura em̃ vere inquam mobiles sunt auditorũ animi. Odio: vicii. Amore virtutis. Nam sil' ac ꝓpositũ fuerit id de quo agit esse bonestum: amore iudices mouebunt: vt fm nos iudicent. & ecõtra odio cõcitabunt in aduersarios. Amore: bonestatis quã cause nostre inesse declarabimus. Cupiditate. s. vlciscẽdi: vel gratificandi. Iracundia: indignitatis cuiusp̃iã. Dolore: iniuriarum in eos quos auditores cbaros babent. Lætitia. s. benefaciendi: vt bñmeritis gratiam reddant. Spe cõmodi timore incommodi. Errore falsa opinione: q̃ ars oratoria iudicibus inserat. Permotione: vt misericordie: plerisq; misericordia iudicant potius. Veritate: bona fide & sine dolo. Perscriptio: tabulæ: vel stipulationum: vel & testamẽtorz. Iuris norma: ex æquo & bono. Formula: vt fm decreta principũ senatusco̅sulta: & rñsa prudentũ. Legibus: Ex eo qđ legibus vel pmittit vel iubetur: vel ꝓbibetur. Quare: Quando quidem satis diximus de bis quæ pertinent ad docẽdum: quod si opus erit mouere bona æstimatio oratorem plurimum iuuabat: auctoritas enim potissimum valet ad auditorum animos cõmouendos. At illa: quæ dixi. i. quibus possumus animos auditorum varie afficere.

PAVLVLVM INQVIT CATVLLVS: In fine superioris capitis antbonius dixerat se transiturũ ad aliud genus: qđ est cõciliare & mouere nisi forte aliud videret auditoribus: modo ergo subiicit catulus aliud ꝓponendũ videlicet vt primũ de dispositiõe locorũ agat antonius deinde fm pstadẽdi genus aggrediat. Hoc igit caput nouũ est in quo agit de scdo genere pstadẽdi: qđ sumit: aut ex moribus dicentis aut eius ꝓ quo dicimus qđ in tres ptes diuidi pot. In prima parte reddit rõnem antonius: cur nõ sit de dispositiõe argumentorũ boc loco tractandũ sed potius de boc genere pstadẽdi qđ ad cõciliandũ deinde qđ ad mouendũ ptinet. In scda oñdit quõ cõciliari possint auditorũ animi. In tercia & vltima q̃ in genere oõnis modus bic cõciliandi adbiberi debeat. Paululũ: Postq̃ de locis argumentorũ satis dixisti: nunc nobis aliud videt: vt. s. postq̃ locos argumentorũ oñderis quo ordine disponẽda sint argumẽta ꝓcipias. Deesse. s. anteq̃ ad scdm pstadẽdi gen⁹ pueniasq̃ est cõciliare. His rebus: bis locis argumentorũ: qđ oñdisti. Explicandũ exponendũ. Quã illuc. i. ad cõmouendũ. Quidnam inquit rñdet Catullus. Qui ordo. i. in quo ordine & qua dispositiõe sint argumẽta collocãda. Deus. i. diuinus: ita inquit in cõfirmãda causa argumẽta oia disponis: vt id diuinitus potius q̃ bumaniter facere videaris. Vide rñdet: Tu me quasi deũ appellas in disponẽdis argumẽtis sed vide id q̃ recte facias q̃quidẽ de bac dispositione nibil dicturus fuerim: nisi me admonuisses: quõ igit me deũ appellas. Mibi venisset in mentem. s. dicere de dispositõe. Vt possis existimare: & boc intelligere potes siquid dicẽdo valeam

vſu potius & exercitatõe q̃ arte me cõſecutũ fuiſſe. Efficere: quũ cãm obtineo apud iudices: Vſu con ſuetudine quadã. Vel caſu fortuito. Acres qdẽ: nec ingt p̃teribã banc diſputationẽ locorũ: q̃ſi non ne ceſſariã. imo nõ ea eſt q̃ maximã vim habet ad obtinẽdã cãm: ſed id inſcitia potius faciebã q̃ q̃ rei digni tas cõtemnẽda fuerit. Acres ſilitudo eſt quẽadmodũ ingt ignotũ boiem p̃tereũtes nõ appellamus: ſic banc diſpoſitionẽ tanq̃ mihi nota nõ eſſet: niſi abs te monitus oino religſſem intactã. Sed tñ q̃q̃ fate or banc diſputationẽ argumẽtorũ mihi in mentẽ nõ fuiſſe venturã tñ oino hic mihi nõ videt eſſe loc⁹ p cipiẽdi de ea: nã cũ ingt tria ꝓpoſuerit. ſ. docere cõciliare & mouere: Primo qdẽ tria ſ̃ gña tractãda ſũt: deide de argumẽ torũ diſpoſitõe dicẽdũ. Nã ſi ego. Si di xiſſem ingt ꝓſuaſionẽ in vna re. i. docẽ do cõſiſtere quũ locos ꝓpoſuiſſem: qb⁹ docere poſſumus: tum de ipſorũ diſpoſi tione dicendũ eſſet: nũc relinquiẽ vt de bis duob⁹ primũ dicamus. Argumen tis. ſ. docẽdo. Cõprobãda: qa argumẽ tis cõfirmaẽ: qd ꝓbare intẽdimus. Per ſe. i. ſine rõe auditorũ: nã cõciliare & mo uere ptinẽt ad auditores: ꝓpterea dixit p ſe. Sed quũ tria. ſ. docere: cõciliare: & mouere. De vno. ſ. de docẽdo. Dictũ: videlicet quũ locos ꝓpoſuit argumẽto rum. De reliqs. ſ. ꝙ cliãdo & mouẽdo Hum erit tũc locus etiã digerẽdi: ac diſ ponẽdi argumẽta ipſa: vt ondam⁹ argu mẽta q̃ vi ſua atq̃ natura ꝓmũ: q̃ mediũ queue poſtremũ ſortianẽ locũ. Igiẽ: qñ quidẽ primo dicendũ ẽ de cõciliãdis au ditoꝝ ais: ſi ꝓbari pñt mores dicẽtis: vel eius p q̃ dr̃: id vim maximã habet ad cõ ciliandũ. Mores ꝓſuetudinẽ. Inſtituta vitæ rõnẽ. Facta res geſte Vitã: ex ſu pioribus dignoſciẽ ex moribus inſtitu tis & factis. Aios eorũ: ecce quõ oñdit ſcdm genus p̃ſuadẽdi: qd eſt conciliare.

Apud q̃s. i. quia auditores: vbi mores nr̃os inſtituta: facta: & vitã ꝓbabũt: non poterũt nobis nõ eſſe beniuoli. Pari rõe ſi dientũ nr̃oꝝ egregia facta: & vita opti ma memorabunt maximã vim babebũt ad cõciliandũ. Conciliari: ſed qa mores inſtituta: facta: & vita ꝓbãda eſt: quũ ora toris: tum dictis vt cõcilient auditorum animi: videamus qbuſnã in reb⁹ talia cõ ſiſtunt. Erga illũ. ſ. dientẽ: p quo dicẽdũ eſt. Robuſti. i. cõſtantis: ſiv̄ nr̃os mores vel dientũ noſtrorũ oñdamus eſſe: in q· bus cõſtãtie plurimũ ſit vim maximã habebit. Exiſtimatõe. i. bona opinione vitæ: ad id qđ dixit ſupi⁹ quæ bona animi. Quæ facilius ornari pñt. ſ. cũ aliqua bona ſnnt eoꝝ: q ꝓbãdi ſunt ſed ſi nõ fuerint dif ficilius erit fingere ea atq̃ cõponere. Ornari amplificari. Fingi: componi & cõminiſci. Sed hec illud cõe eſt tam oratoris q̃ dictis bona. ſ. ai ꝓbi & boneſti. ſed hoc ꝓpriũ eſt oratoris: qđ dicturus eſt. Lenitas. i. vox mitis. Vultus modeſtus. Pudoris ſignificatio: & declarat ſi pudorẽ vultu ſignificabimus. Comi tas: ſuauitas. Et ſi quẽ pſequare & ſi quidẽ forte in aliquẽ inuebaris acerbius oſtẽdas te inuitũ atq̃ co actũ id facere. Acrius: acerbius: auſterius. ſicut Ci. in bortẽſio: q̃ſi acetũ egyptiũ acrẽ eſſe volebat. Facili tatis in colloquẽdo. Liberalitatis: in cõcedẽdo. Manſuetudinis in ignoſcẽdo. Pietatis: commiſerãdo Grati animi: remunerãdo ſiue retribuẽdo. Non appetẽtis. ſ. aliena. Nõ auidi. ſ. vltõis. Eaq̃ ꝓborũ pſiſtit ꝓbare id qđ cœpit: vt p̃cepta det cõciliãdi beniuolos q̃ auditores faciẽdi. Nã ſicut ſupius multa di xerat q̃ ad mores ptinẽt boneſtos. Ita nunc multa ecõtrario cõmemorat q̃ ad puerſos ſpectãt: qbus alie nari ab aduerſariis auditorũ ai poſſint. Ea igiẽ qbus placanẽ: ineſſe nobis: qbus vero abalienanẽ aduer ſariis nr̃is ineſſe mõſtrabimus. Proborũ ꝓbitate p̃ſtantiũ. Demiſſorũ: videlicet animis nõ acriũ boim Nã demiſſus opponiẽ acri. Nõ acriũ: nõ ſceuorũ. Pertinaciũ ptinaces dñr illi q id vehemẽtius tenent qđ tenere nõ debẽt. Non litigioſorũ. i. q nõ ſint amatores contẽtionũ. nã bmõi ſolẽt ſp inuiſi oibus eſſe deusvideri ſoles. Vide quã ſuz ingt deus ĩ iſto ge nere Catulle: nõ hercule niſi mihi admonitio ve niſſet in mẽtẽ: vt poſſis exiſtimare me in ea in qui bus nõnũq̃ aliq̃d efficere videor vſu ſolere ĩ dicẽ do vl̃ caſu poti⁹ incurrere. Acres quidẽ iſta: quã ego qa nõ norã ſic tãq̃ ignoratũ bominẽ p̃teribã tantũ põt ĩ dicẽdo: vt ad vincẽduz nulla plus poſ ſit. Sed tñ mihi videris ante tẽpus a me rõnẽ ordi nis: & diſponẽdarũ rerũ reqſiſſe: nam ſi ego oẽm vim oratoris i argumẽtis: & in re ipſa p ſe cõpro banda poſuiſſem tẽpus cẽt iaz de ordine argumẽ torũ: & đ collatiõe aliq̃d dicere. Sed quõ tria ſint a me ꝓpoſita đ vno dictũ: quũ đ duob⁹ reliqs di xero tũ erit deniq̃ de diſponẽda tota oõne q̃ren dum. Valet igiẽ multũ ad dicẽdũ ꝓbari mores: & inſtituta & facta & vitã eoꝝ q agẽt cãs: & eoꝝ p qbus: & itẽ ĩprobari aduerſariorũ aiosq̃ eorũ apud quos agiẽ conciliari: quã maxime ad beni uolẽtiã: tum erga oratorẽ. tum erga illũ pro quo dicet orator. Cõciliãẽ aũt ani dignitate bois. re bus geſtis: exiſtimatiõe vitæ: quæ facilius ornari poſſunt ſi mõ ſũt quã fingi. ſi nll̃a ſunt: ſ̃ hec adiu uant ĩ oratore. lenitas vocis: vultus pudoris ſigni ficatio: verboꝝ comitas: ſiqd pſeq̃re acrius vt ĩui tus & coactus facere videare. facilitatis. liberalita tis. mãſuetudinis. pietatis. grati animi. nõ appetẽ tis. ñ auidi. ſigna ꝓferre putile ẽ eaq̃ oĩa. q̃ ꝓboꝝ

Non acerborũ:nõ aſperorũ. In ḡbus hæc.ſ.ptinacia:acritas:litigia:acerbitas. Itaq; ergo ḡa in ḡbus illa ſunt q̃ ſupra memorauimus:ad id ꝓſunt:vt eis beniuoli efficiant̃ auditores. Ex cõtrario in qb⁹ nõ fuerint:quũ eos dicamus acerbos:acres:litigioſos:& ptinaces:vt eis attribuemus cetera q̃ ſunt generis hmõi:abalienabit̃ ab his auditorũ anim⁹. Sed gen⁹ hoc totũ.ſ.cõciliãdi nobis:abalienãdi aduerſariis.

Hoc totũ excellet:Excello excellis:& excelleo excelles apud antiq̃s vtrũq; inuenit̃ vt fulgeo fulges: q; fulgo fulgis:feruco ferues:& feruo feruis. Vir. Feruere leucatẽ: auroq; effulgere fruct⁹. In iis cauſis demiſſoꝝ:nõ acriũ: nõ ptinaciũ.nõ litigioſoꝝ:nõ acerboꝝ ſunt:valde beniuolẽtiũ conciliãt: abalie nantq; ab iis ĩ qbus hęc ſunt. Itaq; eadẽ ſunt in ad uerſarios ex cõtrario conferẽda. Sed genus hoc totũ oꝛonis in iis cauſis excellet ĩ qbus min⁹ põt inflãmari anim⁹ iudicis acri & vehemẽti q̃dã in citatione: nõ em̃ ſp fortis oꝛo q̃rit̃: ſed ſæpe placi da ſũmiſſa.lenis:q̃ maxime cõmẽdat reos. Reos aũt appello:non eos mõ: q arguunt̃ ſ; oẽs quorũ de te diſcæptat̃.ſic.n.olim loq̃bant̃. Hoꝝ igitur exprimere mores oꝛone.iuſtos.integros.religio ſos.timidos.ꝓferẽtes ĩiuriaꝝ.mirũ q̃ddã valet.& hoc vel in p̃ncipiis vel ĩ re narrãda. vt impoꝛãda tantã h; vim.ſi ẽ ſuauiter.& cũ ſenſu tractatũ:vt ſę pe pluſq; cã valeat:tantũ aũt efficit̃ ſenſu quoda;. & rõe dicẽdi:vt q̃ſi mores oratoris effigat oratio gñe.n.quoddã ſniarũ:& gñe verboꝝ adhibita etiã actiõe leni: facilitateq; ſignificãdi efficit̃ vt ꝓbi. vt bñ morati: & boni viri eẽ videant̃. Huic autẽ eſt illa:diſpar adiũcta rõ oꝛois: q̃ alio quoddã gñe mẽtes iudicũ p̃mouet: impellitq;:vt aut odit aut diligãt:aut iuideãt:aut ſaluũ velit:aut metuãt:aut ſperẽt:aut cupiant:aut abhorreãt:aut letant̃: aut

i.remiſſioribꝰ:q̃ reqrũt mollitudinẽ q̃n dã dicẽdi poti⁹ q̃ incitationẽ. Fortis:ve hemens.i.non ſp acrimonia dicendi vti debet orator:ſed ꝓ q̃litate rei:de q̃ ageẽ ſiue intẽſori ſiue remiſſiori oꝛone vtẽdũ eſt. Placida:reb⁹. Sũmiſſa:voce. Le nis æq̃litate verborũ. Reos:& qa dixit maxime cõmẽdat reos:fortaſſe putaret aliqs q; tm̃modo diceret̃ de his q accu ſat̃:non ẽ ita inquit. Oẽs em̃ reos appel lo ad q̃s cã ptiet. Rei em̃ dñr a re. Argu unt̃ accuſant̃. Diſceptat̃:vt ſi de iure ali quid agat̃:vt ali⁹ petat ali⁹ neget. Olim loq̃bant̃.ſ.romani:& maiores nr̃i q apte & idonee loqui ſolebãt. Hoꝝ igit̃: Cõ cludit ergo dicẽs. Q̃nquidẽ ad conciliã dos auditorũ aios plurimũ valet placida mitis ac lenis oꝛo:ergo elaborare debet orator:vt oñdat mores eoꝝ q̃s defende rit eſſe iuſtos:integros:religioſos: timi dos:& iniuriarũ leuiter ꝓferẽtes. Expri mere:explicare. Iuſtos:innocẽtes. Inte gros:incorruptos. Religioſos:pietatẽ colẽtes. Perferẽtes:patientes ĩiuriaꝝ. Et boc:& q̃ in pte oꝛonis p̃cipue aios audi torũ conciliare debem⁹ oñdit: & ſi id in ſupioribus fieri poſſe p oẽm oꝛonẽ oñ derit:tm̃ p exordiũ:p narrationẽ:& p cõ cluſionẽ cãæ maxie faciẽdũ ẽ. Et boc.ſ. cõciliare auditorũ aios. In principiis.i. exordio. In re narrãda.i.in narratõe. Per orãdo.i.in cõcluſiõe. Suauiter.i.verbis

Et cũ ſenſu.i.in ſentẽtiis. Vt ſæpe:nã vbi ſemel auditorũ aios ꝓcepimus cauſe nr̃e fauere nõ põt nõ optime confirmari cauſa:cui ſemel fauere incœpit. Tm̃ aũt:ecce q̃d dixit ſuauiter in verbis ſenſu:ſentẽtiis. Effingat cõponat .i.ipſa oꝛo q̃ſi exprimere videat̃ mores oratorũ. Genere ſniaꝝ:ad id q̃d dixit cõſenſu. Verborũ:ad id qd dixit ſuauitate adhibita. Actõe ad ꝓnũciationẽ reſpict:qa ſicut verba & ſnie ſunt placide & mites: ita etiã ꝓnũciatio debet eſſe remiſſa ac mitis:q̃m ſi verba & ſnie:q̃ natura ſũt ſumiſſe & mites ac placide acri vociferatõe ꝓnũciarent̃:abſurdũ quoddã & inconcinnũ fieret. Facilitate: declarat.i. ꝓnũciatione Probi:fide ac factis. Bene morati:conſuetudine & moribus. Boni viri:genere ipſo vitæ.

HVIC AVTEM EST ILLA:Caput decimũ in quo tractat̃ de tercio genere ꝓſuadendi:q̃d attẽdit̃ pœnes auditorẽ:vt pturbationibus ſiue paſſionibus quocũq; voluerit impellere poſſit. Tria igit̃ in hoc capite p̃cipiunt̃.primo quidẽ dicit obſeruãdos eſſe diligẽter auditorũ mores:vel etiã iudicũ naturas: p terea quo animo erga nos:vel aduerſarios ſint. Si igitur aduerſariis fuerint infenſi: facile erit eos ad indi gnationẽ impellere:qui ad id ſua ſponte ꝓni erunt atq; parati. Sin aũt ars maior quadã adhibẽda eſt:vt videlicet primũ ipſi oratores moueant̃ & voce & verbis:ſi q̃ opus erit auditorũ aios ad miſericordiã ſiue indignationẽ impellere.&.b.d.eſſe optandum:vt auditorũ animi ſua ſponte cõmoti ſint:vt non ar te id.ſed rei veritate fieri videat̃.deinde ꝓbat baud difficile eſſe oratori in re vera moueri:quũ inquit vi derimus ĩ re facta biſtriones vel mimos ita pturbari:quũ rem aliquã indignã ꝓnũciẽt:vt nec lachrymas nec acrimoniam vocis cõtineãt:quãto igit̃ facilius erit oratori facere id in re vera? Diſpar:quia ſupior conciliat:hæc vero concitat & irritat auditorũ aios. Quodã genere:videlicet pturbationis:nam gene re ſupiori conciliant̃ auditorũ ai:ſed hoc genus eſt ecõtrario:acre vehemẽs & concitatũ. Im:pellit:& di cit quot modis auditorũ ai cõmoueri poſſint ad aliquẽ effectũ. Odiãt:crudeles. Diligãt mites. In uideãt.potẽtibus. Saluũ velint:moderatũ. Metuãt ſupiores. Sperẽt.inferiores. Cupiãt:ꝓbos. Ab horreãt improbos. Aut letant̃:ſucceſſibus bonorũ. Mœreãt:econtrario. Miſerant̃ nõ ſponte pec-

cantibus. Punire velint:cõsultõ deliquẽtes. Finitimi:adherẽtes. Propinqui:similibus ac talibus ꝓturbationib⁹ aĩ. Atq; illud:Postq̃ dixit qd faciẽdũ sit:nũc dicit quõ id facile fieri possit:Si inquit auditor ũ aĩ iã infensi erũt aduersariis nr̃is:facillimũ erit eos eũ sua sponte inclinati fuerint impellere. Feret cupiet. Oui. In noua fert aius.i.cupit. Facili⁹ em̃ ꝓuerbiũ est facili⁹ est currẽtẽ excitare q̃ li languentẽ nacti fuerim⁹ cõpuere poeta: Nihil nocet admisso subdere calcar equo. Languentẽ:torpentẽ. Sin.i.si nõ dabit oratori: vt auditor sua spõte moueat seu mouebit quidẽ:& tñ id nõ facile intelliget. Sicut medico diligẽti sensus est. Quẽadmodũ medic⁹ añ q̃ medicinã ægroto adhibeat diligẽter & accurate nõ solũ morbũ ei⁹ exqrit:sed etiã naturã ipsi⁹:& vitã oẽm:q̃ ei⁹ ꝓsue uit dũ valeret. Eodẽ mõ oratori faciẽdũ ẽ:vt nihil iexquisitũ oio relinquat:q̃ cognito facili⁹ erit auditorẽ quocũq; volu erit impellere. Obscuri⁹ incerti⁹: quia etiã si spõte moueat:nõ tñ facile poterit depbẽdi. Diligẽti:exq̃sito:& accurato. Morbus ei⁹:cui mederi volet. Cõsue tudo valẽtis.i.vita egrotãtis dũ valeret. Natura robusti:an imbecillis fuerit corporis:dũ bona valitudine frueret:qa si robusta erit poterit grauia & fortiora adhibere remedia & silr ꝓ q̃litate corporis Ancipitẽ:incertã & difficilem. Pertractãdos:versãdos. Oi mẽte:oi diligẽtia qd est intellect⁹.cogitatõe curaq; vnũ est ingenii:alterũ studii. Odorẽ:inuestigem explorẽ trãslatio a canib⁹ q̃s sagaces appellant:vt Vir. Et odora canũ vis odora .i.odorisq̃:qa segt odorẽ. Quã sagacissime:in trãslatõe ꝓsistit:qa trãslationẽ sũpsit a canib⁹.i.diligentissime & accuratissime. Sentiãt.s.auditores:qđ sit suũ iudiciũ. Existimẽt opinione. Expectent intentõe. Velint studio suo:& volũtate: Quo.i.ad qd:videlicet ad iudicũ opinionem:expectationẽ:intẽtionẽ &c. Si se dant.i.si cedunt oratori auditores: vt cognoscãt illos ad eũ aĩ affectũ inclinatos: qui sit cãe nr̃e accõmodatos. Veri aĩ appellauit affectus aĩ.vt dolor spes:lætitia: met⁹ &c. Propẽdũt.i.ꝓpẽsi sũt inclinati & ꝓcliues. Vela do trãslatio a nautis qui cũ nauigaturi sũt diligẽter obseruãt: qua pte vent⁹ spiret:& in eã ptẽ vela cõferũt. Vela do.i.cõfidẽtiã meã intẽdo. Oñ dit ab auditorib⁹. Sin ẽ integer alia ps bui⁹ capitis:i q̃ ꝓcipit qd faciẽdũ sit oratori cũ auditor constãs fuerit & cõpõũte mẽtis:vt nõ facile in aliquẽ aĩ affectũ impelli possit:tũc plus artificii & laboris requirit. Integer constãs:vt difficulter perturbari moueriue possit. Quiet⁹ mẽtis cõpositę. Operis.i.plus laboris est oratori. Oĩa.i.oẽs affect⁹ aĩ. Sed tantã vim:Sed vis inquit tanta oñonis est:vt si oĩa tentare voluerit orator:nihil efficere nõ possit:qui etiã resistẽtes & repugnãtes auditores vincat vt ꝓpterea enni⁹ nõ incongrue flexanimã appellauerit eloquẽtia:quã greci dicũt nã dr̃ aia duco postea flexanima a latinis est interptata. A bono poeta.s.ennio. Flexanima.i.flectẽs animũ auditorũ. Regina:q̃ oĩa quicqd voluerit nõ difficulter obtineat. Inclinantẽ trasla tio a colũna:q̃ cũ inclinari cœpit:facile impellit Inclinantẽ.s.ad id qđ vult. Stantẽ.s.erectũ & in neutrã ptẽ ꝓnũ. Repugnãtẽ.i.oi studio renitentẽ aduersantẽ.i.voluntate infestũ. Impator.i.quemadmodũ impator p̃est militib⁹ ad pugnã ita orator argumentorũ suorũ q̃si dux est qb⁹ cãm obtineat & aduersarios opprimat. Fortis ac bon⁹.i.pit⁹ ac strẽnu⁹. Cape translatio a militib⁹. Hæc sunt em̃ id Crassum ioco fecisse dicit q̃ sibi bãc de q̃ loquit vim dicẽdi tribuerat vt quocũq; vellet auditoris animũ facile ipelleret. Ludẽs.i.ꝓ iocũ irridẽs. Nõ.i.pauloante

mœreant:aut misereant:aut punire velint:aut ad eos mot⁹ aducãt si q finitimi sũt: & ꝓpinq bis ac talibus aĩ pturbationib⁹. Atq; illd optãdũ ẽ oratori: vt aliquã ꝓmotõẽ aioꝝ sua spõte ipi afferãt ad cãm iudices ad id qđ vtilitas oratoris feret ac cõmodatã. Facilius est.n.currentẽ: vt aiũt: ĩcitare q̃ cõmouere lãguentẽ:sint id aut non erit:aut erit obscuri⁹:sicut medico diligẽti:pusq̃ conet egro adhibere medicinã:nõ solũ moribus eius. cui me derivolet:sꝫ etiã cõsuetudo valentis & natura corporis cognoscẽda est. sic eqdem quũ aggredior ancipitem cãm:& grauẽ: ad aĩos iudicũ ꝓtractãdos oĩ mẽte in ea cogitatiõe curaq; versor vt odorẽ q̃ sagacissime possim qd sentiãt: qd extiment: qd expectẽt:qd velit: quo deduci oꝛoe facillime possevideãt:si se dant ita:& vt añ dixi sua sponte quo ĩpellim⁹:inclinant atq; ꝓpendũt:accipio:qđ dat:& ad id vnde aliqs flatus oñdit: vela do.sin est integer qetusq; iudex: plus ẽ opis. sunt.n.oĩa dicendo excitãda:nihil adiuuante natura:sed tantã vi hꝫ illa q̃ recte a bono poeta dicta ẽ flexania. atq; oĩm regina rerũ oratio:vt non mõ inclinantẽ erigere:aut stãtẽ inclinare: sꝫ etiã aduersantẽ & repugnantẽ: vt impator fortis ac bon⁹ capere possit. Hæc sũt.n.illa:q̃ me ludẽs Crassus mõ flagitabat quũ a me diuinitus tractare solere diceret & ĩ causam. M. aqlii. C. q; Norbani:nlr̃isq; aliis: q̃si ꝓdare acta laudaret:q̃ mehercule ego Crasse quũ a te tractantẽ ĩ causis: horrere soleo:tanta vis aĩ.tãtus impet⁹ tãtus dolor oculis.vultu.gestu.digito denicq; isto tuo signficari solet:tãtũ ẽ flumẽ grauissi

Flagitabat:petebat vehemẽtius. Diuinitus q̃si diuina q̃dã vi dicebat solere tractari a me: vt auditorũ affect⁹ quocũq; vellẽ impellerẽ. Et in cãm. C. Aquilii: de q̃ in superiorib⁹ satis dictũ ẽ:sicut etiã de Norbano tri.plæ.qui pplm incitauerat aduersus Cepionẽ:p exercitũ hostib⁹ ꝓditerat. Prædare.i.excellenter. Hercule ego: Tu mihi hãc vim dicẽdi attribuis Crasse:q̃ tibi recti⁹ atribui pot:q̃ tiẽ cũq; eã hãc ptẽ artificii tractas q̃ ad effect⁹ aio; ptinet in eo oim pstãtissim⁹ esse videris. affect⁹ & ai comotio:nam passio satis latinæ dici nõ pot. Hærere soleo:q̃si attẽtius obstupescere. Nã qui obstupescit admiratõe q̃dã detẽt⁹ hæret. Horrere:horrore q̃da pfundi in causis:quia tu mihi q̃; terrorẽ incutis ne dũ his cõtra quos agis. Tãta vis:tanta vehemẽtia. Impet⁹:impssio vt moueat auditor; aius & mot⁹ impellat. Dolor:i.significatio doloris:qa etiã si ñ doleas tñ dolere videris. Oculis:qa oculi scintillare vidẽtur: tanta ira excãdescis Vultu irato. Gestu:significãte iracũdiã Isto demõstratiue dixit:quia digitũ ei⁹ demõstrat:significat contentionẽ:q̃ p distributionẽ tractat in q̃ celeritate brachii vti oportet oratorem. In eo inquit magna vis ad impellẽdos auditor; aios: & cũ digitũ illũ brachio porrecto intendis dolorẽ maximũ significãs: q̃ necesse est vt auditores moueant:cũ te dolore affici viderint sicut Ci.pcipit in arte noua:si quid tale dicat ille auar⁹:hic liberalis ille petulãs hic pcus ille libidinosus: h̃ cast⁹ & integer & q̃ hmõi sũt. Flumẽ.i.copia Grauissimorũ:pp dignitatẽ. Optimorũ:ꝓpter elegãtia q̃ dignitatis est. Intergra:vt nõ facile labefactari possint. Vere ꝓbabiles & necessariæ. Nouæ:inusitate mire. Pigmẽtis.i.colorib⁹ vnguẽtis trãslatio ẽ. Nã pigmẽta sũt vngueta quibus vtunt puellæ ad venustãdã faciẽ vt fucus. Accipit aũt hoc loco ꝓ mẽdacio & fraude qa nõ ẽ naturalis color sed artificialis. Terẽ. Per regulas venisse elaculũ fucũ mulieri ꝓ inpluuiũ. Puerili:q̃ vti solẽt pueri. Incẽdere:cõcitare vel ad irãvel ad odiũ. Doleat iniuriis bonor; Oderit supbos. Inuideat potẽtibus. Pertimescat:vim pniciosor; boim. Affectet bonorũ salutẽ. Ad misericordiã eorũ q nõ spõte peccauerint. Oẽs ii motus doloris odii inuidiæ affect⁹ miæ &c. Mot⁹ affect⁹. Impssi:q̃si sigillo. Iniusti:q̃si cãdẽti ferro:& ꝓ trãsitũ dicit oportere eẽ in oratore signa pturbationum q̃s velit esse in iudice. Quid si fict⁹ aliqs dolor hic oñdit haud difficilẽ eẽ dolorẽ admitti in re vera. Id aũt a facili ꝓbat:nã si in re falsa hoc fit:vbi maiori ẽ opus artificio:in re vera facili⁹ etiã auditor; ai mouebũt:q̃ aũt in re ficta moueant patet:& tñ id nõ sine magna arte fieri pot vt cũ in scæna histriones imitant aut execrãtẽ nefãda cõuiuia thiestẽ: aut indignãtẽ noua cõnubia medeã nõ pñt nõ cõmoueri. Fict⁹:a poeta tragico:psertim q eiusmodi fabulas scribit bystriones em̃ sp dolorẽ cõcipiũt q̃ties rẽ aliquã doloris plena agũt. In eiusmodi gne videlicet in q̃ auditorũ ai cõmouẽdi sũt. Otonis:vehemẽtis & acerbæ. Nisi falsũ:q̃lia sũt in fabulis.vt mõ dicebã & ipse postea de histrionib⁹ dicet plus artificii requiret. Sed cũ orator nõ falsã aut fictã cãm agat:sed verã: ꝓpe necesse ẽ sine vlla arte dolorẽ cõcipe ipsa em̃ res animũ ei⁹ cõmouet:q̃re haud difficile erit etiã auditores silr cõmouere.ac si diceret:q̃d mihi idem vobis vsu venire existimo. Cæteris.s.oratoribus. Quid tibi ne scio quid inquit tibi accidere soleat aut aliis mihi vero hoc accidit vt nescia alios vel ad iram:vel ad miam aliquẽ cõmouere quin ego ipse toto aio cõmouear. Cur.i.cur falsũ de me dicã. Prudentissimos:q falli nõ pñt ita nõ debẽt amicissimi. Nõ me hercule:ecce dicit quid sibi occidat. Illos.s.iudices. Dolorẽ:in digne rei. Aut miam:calamitosã: Aut inuidiã aduersus potẽtes. Aut odiũ cõtra flagitiosos. His sen sibus.i.affectibus:ac pturbationibus.s.doloris miæ:inuidie:& odii. Neq; em̃. Et rõ est cur id fecerim & vos quoq; idẽ facere existimẽ quia nisi orator prius moueret auditor minime cõmoueri posset si tu eã placide & lente tuleris quo auditores indigne patiẽt:. Lente:placide:patiẽter:Ci.in Hortẽsio ait.Qui

cauſas publicas lente tuliſſes. Flagrãtẽ ardentẽ:& exſcãdeſcentẽ. Duo aũt ſũt gña cõmouẽdi. Vnũ qđ fit p amplificationẽ: Alterũ p qõnẽ. Per amplificationẽ cũ incitam⁹ ad o diũ ad iracũdiã cũ eorũ crimina augem⁹ cõtra quos dicim⁹. Per qõnẽ quũ calamitates & miſerias eorũ añ oculos ponim⁹: p qbus dicimus. Adducẽ. ſ. iudex: quũ p calamitoſo aliqđ dixeris. Verbis vt nõ ſolũ res: ſed etiã verba quandã cõmiſerationẽ p ſe ferrẽt. Voce. ſ. bũili. Vultu demiſſo. Collachrymatione: vt etiã a lachrymis nõ temperes: ſicut illa apud Vir. de Euryali morte cõqſtio plena cõmiſeratois hunc ego te Euryale aſpicio: tu nec illa ſenectæ fera mea reges potuiſti linere ſolã crudelis: nec te ſub tãta pícula miſſum. Affari extremũ miſere data copia matri: Deinde: Heu terra ignota canib⁹ data pda latinis. Alitibuſq; iaces nec te tua funera mũ: Produxi: pſſiue ocłos aut vulnera lani. Veſte tegens tibi quã nocłes feſtina dieſq;. Vrgebã:& tela curas ſolabar aniles: Nihil em̃ habet ilia qõ qđ nõ lachrymarũ vndiq; plenũ eſſe videat. Vt em̃ nulla ſenſus ẽ hmõi: Quẽadmodũ inqt materies tã &ſi ardere facilis ſit tñ ſine igne flamã cõcipe non poterit: ſic etiã auditorũ aius tã &ſi ad irã pdiuis fuerit: ſine oratoris ardore nõ excãdeſcet. Tã facilis tã pdiuis. Ardẽs: vt ſomes quidã accipe ignẽ poſſit. Admoto: appropinqto. Sic nulla mens tã pata. i. tã diſpoſita ad irã & vim cõpbendẽdã oratoris in cõmouẽdo. Vim vebemẽtiã dicendi q̃ impellũt auditoꝝ ai. Eã ad eã rẽ: q̃ impellere tentat orator. Ac ne forte: alia ps ẽ bui⁹ capitis in q̃ oñdit aliã rõnẽ: cur facile moueri poſſint ad varios effect⁹ aĩ oratoꝝ: q alios ipſi cõcitare voluerint. Quũ em̃ inqt ex bis locis q̃s paulo añ ppoſui argumẽta ſumunt̃ eiuſmõi gb⁹ orator aut dolorẽ: aut odiũ: aut irã: aut miaz: mouere poſſit: res ipſa qđãmõ cogit oratorẽ: mõ iraſci: mõ miſereri: mõ odiſſe: mõ dolere: q̃ cũ ſint ita quẽadmodũ nõ ẽ difficile ipi oratori: aium ſuũ pmouere: ita facile erit auditoꝝ aĩos ad quẽcũq; affectũ voluerit ipe lere. Ipſa em̃ natura. Primo qđẽ facit quẽdã q̃ſi obiectionẽ: & quõ pt orator totiẽs iraſci: totiẽs dolere: totiẽs odiſſe: aut inuidere: & pſertim quũ res alienas tractet: Nã ſi res pprias ageret fortaſſe iuſta eſſet cã cur mouereť: ſed quũ agat alienas: videť eſſe difficile. Deinde tollit hanc qõnẽ: nã ſi locos inquit diligẽtius ſupra poſitos notaueris: ex qbus argumẽta ſumunt̃ diuerſi effect⁹ no videbiť adeo difficile immo res ipſa qđãmodo cogere põt: vt ſi indigna res fuerit doleam⁹: ſi calamitoſa: miſereamur ſi inuidioſa oderimus: ſi ſupba: inuideam⁹. Magnũ ingens: quoddã videť. Ac mirabile admiratõe dignũ. Totiens: quotiens cã agenda fuerit: q̃ indignitatẽ requiret. Iraſci: rei indignitate. Dolere: re praua. Oi motuvť ad miam: vel ad irã vel ad odiũ: vel ad inuidiã. In reb⁹ alienis: qa in ppriis nõ difficile ẽ. Suis em̃ qſq; rebus facile cõmouetť. i. magna vis ẽ rerũ ipſaꝝ: vt ſi indigna dolorẽ ſi calamitoſa cõmiſerationẽ ſi ſupba inuidiã ſi flagit: oſa odiũ cõmouere poſſit. Eorũ. ſ. argumẽtorũ: q̃ ex ipſis locis ſumunt̃. Agas dicendo q̃tũ ad geſtũ corpis. Tractes: q̃tum̃ ad pnunciationẽ vocis. Nihil vt opus ſit ſimulatõe: vt in re vera nõ ſimulandũ: neq; fingendũ: quũ res ipſa impellat quo cã ipſius requirere videať. Ipſa em̃ argumentum a minori ad maius: nam ſi res ipſe eiuſmodi ſunt. vt facile pmouere poſſint alios: q̃to magis cõmouere poterũt oratorẽ ipm qui ea inuenerit: & inuenta pnũciauerit. Et ne boc in cauſis ſenſus quidẽ breuior eſt ac dilucidior. Dicit em̃ non eſſe admirandũ ſi orator in re vera mouet: quũ biſtrio in re ficta inflameť: quũ pſertim alter de ingenio tm̃ pditeť. Orator vero etiã de fide de officio: de diligentia: q̃ multo maiora ſũt. In cauſis: q̃ agunt̃ in foro apud iudices. Iudiciis. i. in cauſis q̃ agunt̃ a centũ viris. Amicorũ piculis: q̃ ppulſant̃ apud pplm: tibi ſuffragiis pplꝰ abſoluiť aliqs aut cõdemnať. In cõcurſu: ſingula ſingulis redde: In cõcurſu boim: q̃tum ad picula: vbi agiť de ſalute ciuis ad pplm: cuius ſuffragiis vł dãnať vel abſoluiť. In ciuitate: in iudicio centũ virorꝝ: vbi de iure agiť quorũ iudiciũ fm mores & inſtituta maiorũ explicať & obſeruať. In foro in cauſis forẽſibus apud ptorẽ: vbi accuſať reus: aut defendiť

Hoc videlicet vt cõcitẽť auditorũ animi: & ẽ vna rõ quare cõmoueri debeãt oratores qa agiť de æſtimatõe ſui ingenii. Quũ ficti. i. in gbuſdã reb⁹ q̃ cõmiſcũť: ſicuti poetæ fabulas nõnũq; cõponũt pmiſeratiõe plenas. Cogitatõe ſæpe em̃ cogitam⁹ res cõmiſeratiõe digniſſimas. Noſtri nõ ſolũ agiť iudicium nũi ingenii: nunquid de ingenio noſtro bene aut male ſentiant auditores. Quãq; quũ pſſus ſis id. i. flãmatus ipe ad eã: & ardẽs acceſſeris. At ne boc forte magnũ: ac mirabile eẽ videať: boiem totiẽs iraſci: totiens dolere: totiens oĩ motus aĩ cõcitari pſertim in rebus alienis: magna vis eſt eoꝝ ſniaꝝ atq; eorũ locorũ quos agas: tracteſq; dicendo: nihil vt opus ſit ſimulatione & fallatiis. Ipſa. n. natura oĩois eius q̃ ſuſcipiť ad alioꝝ aĩos pmouẽdos oratorẽ ipm magis etiã q̃ quẽq; eorũ q audiũt p mouet: & ne boc ĩ cauſis ĩ iudiciis ĩ amicoꝝ picuł & in cõcurſu boim ciuitate in foro accidere miremur. quũ igr̃ nõ ſolũ ingenii nr̃i exiſtimatio cõſiderãda eſt nã id eẽt leuius q̃q; quũ ,pfeſſus ſis: id poſſe facẽ qđ pauci: ne id qdẽ negligendũ ẽ ſz alia ſunt maiora mlto. fides. officiũ. diligẽtia. qbus rebus adducti etiã quũ alieniſſimos defẽdimus: tm̃ eos alienos: ſi ipi viri boni volumus bri exiſtiare nõ poſſumus: ſz vt dixi: ne boc ĩ nobis mirũ eẽ videať: qd põt eſſe tã fictũ. q̃ ſcæna q̃ fabulæ: tm̃ in boc gñe ſæpe ipſe vidi quũ ex pſona mibi ardere oculi bois biſtrionis viderent̃. ſpondialia illa di

hoc videlicet vt cõcitẽť auditorũ animi: & ẽ vna rõ quare cõmoueri debeãt oratores qa agiť de æſtimatõe ſui ingenii. Quũ ficti. i. in gbuſdã reb⁹ q̃ cõmiſcũť: ſicuti poetæ fabulas nõnũq; cõponũt pmiſeratiõe plenas. Cogitatõe ſæpe em̃ cogitam⁹ res cõmiſeratiõe digniſſimas. Noſtri nõ ſolũ agiť iudicium nũi ingenii: nunquid de ingenio noſtro bene aut male ſentiant auditores. Quãq; quũ pfeſſus ſis id. i.

facultatē orādi. Negligendū.s.ab eo oratore: quí se ī paucoꝝ nūero cōnumerari & baberi voluerit. Sȝ alia sunt maiora: sed q̄ diligētius sūt oratori cōseruāda. Fides constātis bois. Officiū viri. Diligētia: studiosi & vigilātis. Quib⁹ rebus: quia nō minoris faciēda ē fides offm diligentia. nā si hæc fuare volue rim⁹ quū alienos defendem⁹: debem⁹ eos nō alienos sed nobis coniūctos existimare. Constātia: in fide. Probitate: i officio. i. nō solū conciues fideliter & studiose: sed etiā alienos: q̄si conciues defendere debe- m⁹. Boni viri: si fidē: offm: diligētiāq; ī causis fuabim⁹ agēdis. Quid potest cē tā fictū. Et ī bis fabulis sæ

cētis segregare abs te ausus. aut sine illo salamina ingredi: neq; paternū aspectū es veritus: nūq; illū aspectū dicebat. qn mihi Telamon irat⁹ furere lu ctu filii videret vt idē iflexa ad misabilē sonū vo ce: quē ętate exacta īdigē libex laceraſti: orbaſti extinxisti: neq; fris necis: neq; eius gnati paruí: q tibi ī tutelā ē traditus flens: ac lugēs dicere vide bat. Quę si illæ bistrio quotidię quū ageret. tm re ęte agere. sine dolore ñ poterat qd pacuuiū puta tis ī scribendo leui aio ac remisso fuisse fieri nullo mō potuit. sæpe. n. audiui poetā bonū neminē id qđa Democrito et Platōe ī scptis relictū cē dicūt sine iflāmatiōe aioꝝ existere posse. & sine quodā afflatu q̄si furoris: q̄re nolite existimare meipm. q nō heroū veteres casus fictosq; luctus velim ími tari atq; adunbrare dicendo: neq; actor sim alie næ pson̄e. sed auctor meæ quum mihi. N. Aqui lius in ciuitate retinēdus ēet. quæ in illa causa per orāda fecerim sine magno dolore fecisse. Quem

pe bistrio iflāmat: nō igit mirū cē debe bit: si i veris causis orator cōmoueri po terit. Fictū tā fabulosū: vanū & falsum: qa in scena & in fabul' nec vera nec verisi milia tractāt plaꝝq;. Genere: fabularū q̄ narrant in scena. Persona. i. larua vt iuniores dīt quā mimi induūt vl' princi pis vl' regis: & alius bmōi. Dr aūt psona vl' q̄ facici adbibita ponet: vl' vt alīs pla cet. Ex psona. ex fora minib⁹ psonæ scintillare oculi videt quū illa narrabat plena idignatiōis: vbi induc it Telamō Teucrū increpantē: q̄ sine fra tre suo, Aiace domū redire ausus fuisset. Q uū. Telamō duos filios suos ad bellū Troianū mitteret. Aiacē: & Teucrū. būc iā grandiorē illū iuniorē: pcepit Teucro ne sine aiace rediret. Aiax quū multa for tia facta apd Troiā gessisset: & singulari certamine cū hectore certasset vñ æquo marte discessit: post aliq̄d tps contigit vt Achilles p insidias occideretur a paride quū sub pactione Polyxenæ cui⁹ amore ardebat achilles: in templū iouis venissȝ & supplex ad altaria cōstitisset vt puella sibi desponsaret: & paris q̄ in tēplo deli tuerat sagittis eum occidit. Deinde certa mē iter græcos fuit vtri⁹ arma Achill' eē deberēt q̄ vulcan⁹ thetidis p̄cib⁹ fabrica

uerat: tandē oraculo habito vt fortiori & ppinquori darent. Aiax & Vlyxes iter se cōtendere. aiax q̄ forti or & ppinquior. Vlyxes aūt q̄ fuisset prudētior & fortior anponēdus q̄ non solū robore corpis sed etiā consilio multū valuisset. Quū diu disceptatū fuisset tandem agamennon arma adiudicauit Vlixi: q̄ facto aiax indignatus est: vt nullo mō iniuriā banc ferre potuerit & in furorē conuersus quoꝝ stabula irripuisset aialia cuncta occidit: sed ex cæteris suem vnū ingentē cœpit: & credens se tentoria inuasisse. Vlyxis euꝝ q̄ si Vlyxē pedib⁹ trabe suspēdit & vsq; ad necē verberauit. postea vero quū ad se rediit dolore nimio com pulsus deserta loca petiit a castris ibi se gladio transfixit. Captа igit troia. quū Teucer rediisset in patriaȝ grauiter increpatus ē a Telamone pr̄ q̄ impauerat ne sine fratre rediret. quē discedenti cōmēdarat. sed qđ ad ppositū ptinet: pacuui⁹ fabulā siue tragœdiā cōposuit in q̄ introducit Telamonē Teucrū increpantē: q̄ relicto aiace rediisset in patriā. Dicit aūt quū in scæna bistrio bæc narraret: tanta erat indignatiōe vt scin tillæ q̄dā ex psone foraminib⁹ emicare viderēt. Dicētis pnūciātis. Spondialia. i. metra illa spondaica. Segregare abs te verba sunt Telamonis. Nunq̄. i. nunq̄ inqt videbaȝ aspectum bistrionis imitantis Telamonem: quin ipse telamon ante oculos meos esse videret. Segrēgare: seiungere Aiacem. Sala mina. accusatiuus græcus est insulam & patriam eiusdem nominis. Est aūt in Eubo ico mari cōtra athenas sita. Histrionis imitātis Telamonē furentē. Vtilē inflecti. Apparet ergo in su piori alio genere vocis vtendū ē alio etiā boc loco: qa in supiori neceisse ē cōcitata voce vti orator est vt dolor ostendi videat in boc vero miserabili. Idem. s. bistrio. Infectia cōtētione vocis ad remissionē nā sicut concitatio ad indignationē: ita remissio ad cōmiserationē mouet auditorē. Inflexa. i. mutata voce in miserabilē sonū. Exacta decrepita. Indigē libex. p liberox & ppter decrepitā ætatem. Laceraſti dolore Orbaſti: solitudine. Extinxisti: acerbitate vitæ: quia mihi vita acerbior est ipsa morte. Parui quem Aiax in castris genuerat ex Termessa concubina. Flens ac lugens. Differentia est inter flere ac lugere: Flere est lachrymis dolorem ostendere. Lugere est quum exterius dolorem vultu ipso atq; aspectu decla ramus. Vnde legimus matrone Bruti: & Valeri⁹ memoriam annū luxerunt non q̄ lachrymate fuerint an num: Neq; enim id fieri potuit sed intelligimus luxerunt: id est mœstæ fuerunt. Quæ si. Ecce nunc re dit ad exemplum supra positum. Et si mouentur bistriones quiverba a poetis accepta pronunciant. q̄nto magis ipsi poete commouent qui excogitant & ponunt: si poete qui componunt mouent multo magis q̄ bistriones: quid facere nos oratores oportet: qui nō solū inuenimus vt poete. sed etiā inuenta pnūcia-

mus:vtriusq; n. motū: & cogitatiōis & pnūciationis habem⁹. Quæ. ſ. verba:vt ſupra dixim⁹ cōmiſeratī onis & indignatiōis plena. Quotidie:quotiēſcunq; ludi agerent in ſcæna. Sæpe. n. audiui: Probat qđ ſu peri⁹ dixerat:videlicet Pacuuiū ipm:quū hæc i tragœdia ſcripſit ſupradicta:vbi introduxit Telamone acri us increpare Teucrū facere nō potuiſſe:qn ipe moueretur:& pbat auctoritate neminē poetā bonū eē: qui non moueret in ſcribēdo:hinc ē illud qđ apđ Virg. poetæ in anire dīr:vt inſanire libet: qm̄ tibi pocula po nā. Sæpe. n. quia & ipi ita ſenſerūt:optere inflāmari poetā ſi carmina ſcribit. Sine iflāmatione. i. quin nō inflāmentē animi quū carmia ſcribūt. Af flatu:q̄ſi afflatu diuini furoris. Quare nūc iſert qđ intēdit. ſ. cōduſionē: quā mīs pbauit argumētationib⁹. Si i re ficta mouent poetæ:multo mag⁹ oratores in re ſeria moueri debēt Hercū. ſ. Telamo nis:aut aliorū eiuſmōi:qs illi imitādo ex plicare conant. Heroum veteres quia heroes veteres imitatu ſūt difficiles: naz q̄ a mēoria nr̄a remota ſūt:renouare diffi cili⁹ eē ſolet Veteres. ſ. a memoria remo ti. Fictos:non veros: ſed a poeta cōpoſi tos. Atq; adūbrare. ſ. imaginaria q̄dam ſimilitudine repſentare vel vti vmbrā. i. imaginē veritates effingere et: ſtatio ſū pta a pictore: qui quū aliquā imaginem formare voluerit primo quidē eā adum brat deinde adumbratā coloribus effingit Neq; actor:ſicut biſtriones. Meæ. ſ. bo neſtatis. Quuz mihi. M. Aquili⁹: de q̄ ſupra dictū ē:q belli aſiatici reliquias cō fecit:ſed iuidiā conſecut⁹ē:& ideo repetū dis:accuſatus: ipe noluit depcari iudices ſed Antoni⁹:qui cū defendit:tunicā eius diſcidit & cicatrices aduerſo pectore acce ptas oñdit & ido dicit:nolite putare iudi ces prius cōmotos eē q̄z ego. Quē:Et oñdit quō maxia animi commiſeratione cōmouerit auditores Impatorē:contra Mithridatē. Quantē debilitatū:proſtra tū. Et hic loc⁹ē cōmiſerationis plen⁹ quū oñdim⁹ nos i maxia fœlicitate fuiſſe dei de fortuna variāte ad mi nimā conditio nē recidiſſe. Diſcrimē. i. captis piculu:.

Aliis. ſ. auditorib⁹ & iudicib⁹. Senſi equidē. Tūc quū cauſam illā cōmiſerati onis plenā apđ iudices egi ipſos iudices eē cōmotos:qppe q lachrymis tpare nō poterāt. Quantē:nat triumphū qdē non meruit:ſed ouationē ſordida veſte idutū. De q̄ extenuat meritū ſuū Anto. vt videat nō arte hæc dicere ſed potius q̄dā vſu. nā q̄z tomagis oro ſine arte eē videt:tāto oib⁹ pbabilior ē. Tunicā .ſ. a pectore. C. Aquilii. A flictū:crimine derelictū ab amicis. Mœrentē. ſ. ſordidatū. In ſummū diſcrimē adductū:quippe cui⁹ de ſalute ambigebat. Sū ipe captus qa ipa oratoris natura me iuitū etiā ad miſcdiam impellere potuiſſet. Mœſtū ac ſordidatū:qa ſenex. M. Aquili⁹ triſtis ab oib⁹ amicis ſuis deſtus: demiſſis oculis iudiciū expectabat. ſed. M. Anto. quū i optimā ſpem erexiſſet:nudato pectore eius populum uerſo cicatrices oñdens:oēs i miſcdiam cōmouebat. Diſcanderē:diloricarē dixit ſupius. Oſtenderem nudo pectore:honeſtas:pulchras. i. aduerſo pectore acceptas & nō a tergo:qđ fugientis eſt. C. Mari⁹. C. Mari⁹ collega erat. M. Aquilii quo tpe hæc geſta ſūt. Mot⁹:quū lachrymas emitteret:ob nimiā cōmiſe rationē. Mœrore oratoris. i. mœrore quē oro mea cōmouebat. Præſens:in iudicio. Collegam ſuū. ſ. Aquiliū. Crebro. i. altero q̄q; verbo. Cōmendarē. Dicebā em̄ q̄lis fortuna fuerit Marci Aquilii hodierna die:talē & reliqui impatores expectent:quotiens aliquid eis aduerſi cōtigerit: Nō fuit hæc. ſ. imploratio q̄ iplorabā:deos:aues:boues:ſocios iploro velitis huic ciui miſero adeſſe et ipius piculo ac diſcri mine. Sine meis lachrimis:quia lachrymas ſimul emittens magno animi dolore afficiebar. Quid oi⁹ ſi iquit quū hæc verba pnunciarē ſine meis lachrymis, pnūciaſſem non mō lachrymas ciere:& alios ad miſcdiam concitare nō potuiſſē ſed me et ridēdū pbuiſſez, Quobrē nūc cōdudit q̄ quū ita ſint iudices cō moui poti⁹ q̄z docui. Ego bon⁹ atq; erudit⁹ ironice loquit. q. d. qui mime idone⁹ mgr̄ ſuis apđ tātos viros. Iraſci: dolere fiere bono ordine pcedit. Quā q̄z ſenſus ē dixi me vos admonere q̄uis iam pridem id tu feceris Sulpiti vt nulla admonitione indigeas. In accuſando ſodali:id eſt in cauſa. C. Norbani. qui il-

em̄ ego conſulē fuiſſe imperatorē: ornatū: a ſenatu: ouantē i capitoliū aſcēdiſſe meminiſſem hūc quū afflictū: debilitatū mœrentē: in ſūmū diſcrimē ad ductum videre: non prius ſum conatus miſcdiaz aliis cōmouere: q̄z miſcdia ſuz ipſe captus: ſenſi eq dem tuz magnope moueri iudices. quū excitaui mœſtum: ac ſorditatū ſenē: & quū iſta feci quę tu Craſſe laudas: non arte de qua qd loquar: neſcio: ſed metu magno animi: ac dolore vt diſcinderem tunicā: vt cicatrices oſtēderē quū. C. Mari⁹ mœ rorē oſonis meæ pręſens ac ſedēs multū lacrymis ſuis adiuuarunt: cunq; ego illū crebro appellans collegā ei ſuū cōmēdarē: atq; ipſum aduocatum ad cōem impatorū fortunā defēdēdā iuocarē. nō fuit hęc ſine meis lacrymis nō ſine dolore magno miſeratio: oimq; deoz & boim: & ciuiū: & ſocio rū imploratio qbus oibus verbis q̄ a me tū ſūt ba bita. ſi dolor abfuiſſet meus non mō nō miſerabi lis ſed etiā irridēda fuiſſet oro mea. q̄obrem boc vos doceo ſulpiti. bon⁹ ego videlicet atz erudit⁹ magr̄ vt i dicēdo iraſci. vt dolere vt flere poſſitis. q̄q; te qdē qd hoc doceaz q in accuſando ſodali meo tātū incēdiū: nō oſone ſolū ſz multo etiā ma gis: vi & dolore: et ardore animi cōcitatas vt ego

ñ accusabas: q populū aduersus Cepionem concitasset. Sodali: quia. C. Norban⁹ q̄stor fuit Antonii
i alicuiā pficiscenti. Vi vehementia. Ardore: iflāmatione. Vix conarer. i. tanta pturbationem omniū
concitaras: vt eā vix sedare possem: sicut quū icendiū magnū suscitatū fuerit: non facile extingui p̄t. Ha
bueras. n. Oñdit hoc loco Anto. cām illā: q. C. Norbanū tribunū plæ. defendit: qui plebē cōcitauerat ad-
uersus Cepionē fuisse difficilimā nā Catull⁹ multa ipe i ea causa aduersus Norbanū habuit adiumenta: q̄
hoc loco cōmemorat: & quēadmodū plurima Catullo cōmoda erant: ita multa sibi i eadem causa incomo
da fuisse demōstrat hoc aūt facit vt defen
sionē suā oñdat laudabiliorē fuisse. Nam
q causam piculosam atq difficilē defēdit
hic sine dubio vim magnā dicendi se hīe
demonstrat. Habueras: recte quidē in
cendiū icitaueras. In causa. C. Norbani:

ad id restiguēdū vix conaret accedere būeras em tu oia i cā lupiora: vī: fugā: lapidatiōz: crudelitatē tribunitiā: i cepiōis gui: mirabiliq casu: i iudiciū vocabas: deide p̄ncipē & senat⁹: & ciuitatis. M. æmiliū lapide pcussū eē cōstabat. vi pulsum ex tē plo. L. Cottā: &. T. didiū quū itercederevellēt ro gatoi nēo poterat negare. Accedebatvt hic tu a- dolescēs p rep. q̄ri sūma cū dignitate existimare ego hō cēsori⁹ vix satis honeſtevideret seditiosū ciuē: et i hois cōsularī calamitate crudelē posse de fēdē. Erāt optimi ciues iudices: viroz bonoz ple nū fozvixvt mihi tenuis q̄dāvenia daret excusa tiōis qd tñ eū defēderē: q mihi q̄stor fuissz: hic qd ego dicā. me artē aliq adhibuisse qd feceri: narra bo: si placuerit: nos meā defensionē i artis loco re pōetis. Oñiū seditionū gña: vitia: picula collegi

Vim ppli aduersus Cepionē concitari
Fugā. s. factā ex foro. Lapidationē qa
cōstat lapides cōiecto fuisse i contionem
& ide tribunos plæbis deturbatos. Cru
delitatē. s. Norbani tri. plæ. In graui ca
su Cepionis: i quē tribunus plæbis ppli m
cōcitauerat q̄ amisso exercitu cū paucis
ipe fugisset. Lapidū. Nā. M. Manili⁹ Læ
pidus q̄ tpe acta ē causa. C. norbani accu
santis Cepionē: & ipe a foro cū cæteris la
pidib⁹ eiectus fuerat: qui bis censor cōsul
& pōtifex maxim⁹ fuit: & princeps senat⁹
aliquoties fuisse legit̄ g ga maxie aucto
ritat' vir erat: & dignitatē ipi⁹ cōtumelia
affectā q̄rebat plurimū ide cōmodi acce-
debat ipi⁹ cāæ. Principē: videl⁹. M. æmi
liū. L. Cottā &. T. didiū Hi tribuni plæ.
erāt collegæ. C. norbani: & a cepiōe cōtra
C. Norbanū collegā appellati fuerant vt
sibi in periculo adesse vellent: habebāt. n.

potestatem tribuni a reo appellati intercedere quo minus aduersus eū ageretur & si tribunus plæ. aliquis
alicui ciui romano diem dixisset cæteri tribuni plæ. appellati erant em decem intercedere poterant quo mi
nus ille dānaretur. Dicit em quum tribuni plæ. appellati essent a Cepione aduersus. C. Norbanum accu-
satorē eius & illi intercessionem pararēt: facta lapidatione vi e foro eiecti sunt: & hæc cōmoda Catullus cō
memorat: q ipe habuit accusando Norbanū qui defendebat ab Antonio. C. Norbanus qui harum rerū
omniū auctor fuerat: q accusauerat Cepionē: nam vt legit̄ in bystoriis. Cepio damnatus est cum magno
tumultu popu. ro. post actionē factam ædium: bona oīa eius publicata sunt: & eorum auctor fuerat. C.
Norbanus: q turpiter amisso exercitu fugerat. Quum igitur accusaretur. Norbanus a Catullo. Antoni
us summa arte & vi dicendi eum defendit. Hic in hac causa. Tu adolescens. Adolescentes solent esse:
imo sunt feruentiores ad turbandum reipu. tranquillitatem. Quum igitur ageret aduersus seditionē:
id ipsi non poterat non esse: maximo decori: & econtrario senior quum seditionem factam defenderet id
præter dignitatem suam facere videbatur. Iccirco dicit in causa magna cōmoda fuisse Catullo: summa au-
tem incommoda Antonio. Ego homo censorius ego qui censor aliquando fueram: & pro seueritate cen
suræ debebam seditiosis ac turbulentis hominibus resistere nunc contra videbar eos defendere. Censor.
Quia. M. Antonius censor fuerat cum. L. Flacco: in qua censura nota sua affecerunt duornium: q de co-
ercendis sumptibus legem abrogauerat. Seditiosum. scilicet Norbanum. In hominis consularis. id
est Cepionis qui consul fuerat. Optimi ciues præterea equæstris ordinis viri huius causæ iudices erāt:
quibus præsentibus non videbatur seditio posse defendi. Bonorū virorū qui omnes fauere videbanē
causæ cæpionis. Tenuis p exigua. Excusationis: perexigua hæc est excusationis ratio: q quæstorē suū
defendebat: & tamen q̄uis tenuis: q nō ideo seditiosū ciuem defendere debes: quia q̄stor tu⁹ fuerat. Hic
ego. In tot tantisq difficultatibus huius causæ: in qua. C. Norbanum defendit: nō dicam inquit qua ar
te fuerim vsus quippe qui nullam habeo: qua iactari possim: sed quid p consuetudine fecerim explicabo:
vt etiam superius ostendit. Vos meam defensionem: quia quum ego ante oculos meam defensionem
posuero nos postea in quacunq artis parte volueritis: eam reponetis. Omnium seditionum genera.
Quum maiestatis ageretur in. C. Norbanum: q populum aduersus cepionem concitasset. Antonius ita
defendit eum vt ostenderet non omnem seditionem pernitiosam esse: sed multas plerūq iustas: & reipu.
vtiles fuisse. Ergo banc thesim p argumento suscæpit. i. infinitam quæstionem: vt ostenderet iustas seditio
nes: & non nunq vtiles fuisse ciuitati. Deinde ad hypothesim descendit. i. ad banc certā causam. C. Norba
ni: & ex illa traxit argumentū. Si vlla seditio iusta fuit. & vtilis hic populi mot⁹ aduersus cepionē iusticiæ
plurimum præ cæteris habuerit: hoc enim est quod superius dixit primo vim ac naturam rei esse in oīi-

bus cauſis antea conſiderandū: deinde ad ſpecialitatē deſcendendū: vt verbi gr̄a. Si vnq̄ ſeditiōes vlle iuſte fuerūt & vtiles: fuerūt aūt pmultæ: būc certe motū iuſtiſſimū fuiſſe negari nō p̄t. Genera diuerſitates Vitia. i. cauſas a p̄cedēti qđ ſequit̄. Pericula: caſus ſeditionū. Collegi: cōgregaui & añ oculos poſui

Omniū ſeditionū: Quia multæ ſeditiones fuerūt vt apud Liuiū legim⁹: Sed duæ p̄cipue extiterūt memorāde quaꝝ prima facta fuit in ſacrū montē: quodā Sicinio auctore: ob fœneratoꝝ crudelitatez q̄ in vinculis tenebāt quos nexos vocabāt: ſed bāc ſeditionē miſſus Agrippa cōciliauit quū fabulā de corpe a cæteris mēbris diſſentiēte narraſſet & tunc tri. plæ. creati ſunt. Sicini⁹. & L. Albini⁹: q̄ tres ſibi collegas optauere q̄bus latio auxilii aduerſus cōſules eēt & iā cōſulaꝛ ptās minui cœpta ē bæc prima fuit. Scda vero facta ē i auctōrū mōtē. Virginio cōcitāte plæbē aduerſus decē virorū ſuperbiā & p̄cipue Appii Claudii libidinē. Dius tri. plæ. & Vale. deinde legē tulit ne qs mg̃m ſine ꝓmulgatiōe crearet: euꝫ q̄ creaſſet occidi ius: faſq̄ eēt. Diuli⁹ ꝓmulgauit. Si qs po. ro. & mg̃m ſiue ꝓuocatione creaſſet: tergo capiteq̄ puniret̄. Et bæ duæ ſeditiōes p̄cæteris cōmemorant̄ q̄ famoſæ ac clariſſimæ fuerūt apd̄ ro. ſed p̄ter bas multas fuiſſe cōſtat. bæ vero rei pu. vtiliſſime fuerūt: & iuſtæ: iō nō dubitam⁹ bas cauſas ab Anto. i cā. C. Norbani fuiſſe recitatas. Tū deiñ vbi bāc q̄ſtionē infinitā vbi conduſit fuiſſe ſeditiones nō ſolū iuſtas ſed etiā vtiles. Exigi .i. expelli. Terē. Expectādæ nobis an ex igēdæ ſint prius. i. expellēdæ. Scim⁹ enim quō cōcitauerit pp̄lm. Brut⁹ ille auctor libertatis romanæ. deiñ Vale. publi. & Lucre. cōſules. Neq̄ tri. plæ. ſine diſſenſione nobiliū ſicut pauloañ primo Sicini⁹ vir tribuniti⁹ deiñ Virginius q̄ ſeditiōes cōtra nobiles facte ſunt primo aduerſus fœneratores: qui ære alieno ciues oppreſſerāt. Neq̄ plæbeſcitis primo quidez a Sicinio creati tribuni plæ. deiñ aduerſus conſularē poteſtatē: plæbeſcita dicebāt̄ plæbis ſtatuta. Nā ſcīſcere ſtatuere ſignificat g̃ plæbiſcita ſtatuta plæbis. Statuta aūt plæbis erāt leges q̄ rogā tib⁹ tribunis latæ fuiſſent. Patronā quia hic conſules: aut alius quis magiſtratus plæbē contra ius vrgere videret̄ poterat qui vrgeret̄ ad pp̄lm ꝓuocare: & id firmū erat: ſiue abſolutus ſiue dānatus fuiſſet. Patronā tutricē ac defenſatricē. Nā patron⁹ dr̄: qui aliquē i piculo defendit. Cliens vero qui defendit̄. Nobiliū. i. principū. nam nō ſolū nobiles dr̄ patricii boc ē qui claro ſanguine nati ſunt ſed etiā plæbei: quia nobiles dicuntur fama ac noie clari ſuntꝫ ñ etiā plerūq̄ nobilē appellam⁹ eū qui p̄ditus ē i gentib⁹ vitiis. At ſi ille: Quū multoꝝ nōnib⁹ banc q̄ſtionē firmaſſet. anto. deiñ ad cauſā rediit de q̄ agebat̄ nōnullas ſeditiones reip. vtiliſſimas fuiſſe: bāc vero iuſtā q̄i n eū: qui negligentia po. ro. exercitū p̄didiſſet. Ille: ſupra memoratæ. Saluti q̄ creati fuiſſent tri. plæ. & iminuta poteſtas conſularis: q̄ tm̄ imperii habebat: vt nulla ſpes eēt libertat̄. Motus: minuēdæ cauſæ dixit. Seditio. n. ē plus q̄ꝫ motus. Fraude: pœna. Q đ ſi unq̄ꝫ. Condidit ſi vnq̄ꝫ ſeditio fuit iuſta. pfecto bæc iuſtiſſima fuit: q̄ Caius po. ro. cōtra Cepionē cōmouit. Illa. ſ. cauſa. C. Norbani. Id qđ docebāt. multoꝝ rationib⁹ confirmauit ſupius po. ro. ſæpiſſime conceſſum eēt ſeditiones conciare. Tū oēm: poſtq̄ꝫ vidi ſemel auditoꝝ animos mihi fauere cœpi i quit exaggerare crimen Cepionis: q̄ amiſſo exercitu populi romani: turpiter fugiſſent. Interitū. quia amiſſus erat exercitus: quū aduerſus cimbros pugnaret. Et eorū dolorē: qa cōmemorabā mꝛtos: qui occiſi fuiſſent i illa fuga: & quib⁹ poterā verbis lachrymas auditoribus concitabā. Refricabā: incendebā: & renouabā & eſt tranſlatio ab vlcere quod ſi refricueris exacerbatur dolor. Qui lugebant ſuos videlicet qui parentes fratres: filios ꝓpinquos ſuos in exercitu amiſſos lugebant. Et animos & ecce quod dixi: & optimi iudices erant. Animos. ſ. incendebam: quia iudices erant huius cauſæ. Iudicia: quæ tūc ipſi equites exercebāt. In poſſeſſione iudicii. i. poſſediſſe eos qui iudicia tractabāt. Ipſi abalienati ꝓpter iudicia quibus ſæpe agitatus fuerat Cepio a ꝓpinquis: & cognatis occiſorum. Quod vbi ſenſi. Nunc quum iam videret contionem ferme omnē in lachrymas eē ſolutā: & conciliatos ꝓpemodū auditoꝝ animos oñdit ſe ad aliud orationis genus cōtuliſſe: videlicet commiſerationem vbi multa de ſua in Norbanum neceſſitudine commemorauit

eamq̄ oꝛonē ex oī reip. nr̄ę tēpoꝝ varietate repeti: cōcluſiq̄ ita vt dicerē: & ſi oēs ſp̄ moleſti ſeditiones fuiſſent: iuſtas tn̄ fuiſſe nōnullas & ꝓpe neceſſarias: tū illa q̄ mō Craſſus cōmemorabat egi neq̄ reges ex hac ciuitate exigi: neq̄ tribūoſplę. creari: neq̄ plębeſcitis totiēs cōſularē p̄tātem minu neq̄ ꝓuocationē patronā illā ciuitatis ac vindicē libertatis po. ro. dari ſine nobiliū diſſenſiōe potuiſſe. At ſi ille ſeditiōes ſaluti huic ciuitati fuiſſent. nō cōtinno: ſiqs motus ppli factus eēt: id. C. Norbano in nefario crimine: atq̄ i fraude capitali eē ponēdū. Qđ ſi vnq̄ꝫ popu. ro. cōceſſum eſſet: vt iure concitatus videret̄: id qđ docebā ſæpe eē cōceſſum nullā illa cauſa iuſtiorē fuiſſe. Tu oēm oꝛonē traduxi: & cōuerti in increpādā cepionis fugā: i deplorādū iteritū exercitus ſic. & coꝝ dolorē q̄ lugebāt ſuos oꝛone refricabā & aīos eqtū romanorū apd̄ quos tū iudices cauſa agebat̄. ad Qu. cepionis odiū. a quo erāt ipſi pp̄ iudicia abalienati renouabā atq̄ reuocabā. Qđ vbi ſenſi me

In poſſeſſione. exulceratis iudicum animis. Defenſionis. i. conciliatis ꝓpe modū populi animis quū

ostenderē illū populi motū iustissimū fuisse in Cepionē. Exulceratis:odio & iuidia in Cepionē. Calā
mitate:qđ videlicet romanæ iuuētutis nobilissimi cecidissent. Luctu quia lugebāt suos i ea trepidatione
amissos. Desidero:qa desiderabāt amissos. Vehemētia atq; attroci qđ fit p verborū amplificationē:&
vocis contentionē:hoc gen⁹ oronis initio habuerat.nā contētio p amplificationē ē:quū vehemēti⁹& acri
us vrgem⁹aduersariū. Sermo p cōquæstionē ē quū voce remissa:& verbis:& sententiis mitioribꝰaudito
rē tētam⁹. Lenitatis ad vocē. Et mālsuetudinis ad verba:& sensus oīs. Et nūc incipit tractare illud cōmi

in possessione iudicii:ac defensiōis meæ cōstitisse
qđ et ppli beniuolētiā mihi cōciliarā:cuius ius ēt
quū seditionis cōiunctione defenderā: & iudicū
aios totos: vel calamitate ciuitatis.vl' luctu.ac de
siderio ꝓpinquoꝝ:vel odio ꝓprio:ī cæpionē.ad
cām nr̄am cōuertera: tūc admiscere huic gnī oro
nis vehemēti:atq; atroci:gen⁹ illđ alteꝝ de q̄ ante
disputaui lenitatis & mālsuetudinis cœpi.me pro
meo sodali:q mihi in libeꝝ loco:more maioꝝ eē
deberet & ꝓ mea oīm fama ꝓpe fortunisq; decer
nere: nihil mihi ad existimationē turpi⁹ nihil ad
dolorē acerbi⁹ accidere posse q̄ si is: q sæpe alie
nissimis a me sed meis tm̄ ciuib⁹ saluti existimarer
fuisse sodali meo auxiliū ferre non potuissem. Pe
tebā a iudicibus: vt illud ætati meæ:vt honorib⁹
vt rebus gestis:si iusto si pio dolore me eē affectū
viderēt cōcederēt. ꝑsertim si in aliis causis intelle
xissent oīa me semp ꝓ amicoꝝ piculis:nihil vnq̄
pro me ipso.dep̄catuꝰ:sic in illa oī defensione atq;
causa qđ esse in arte positum videbaē: vt de lege
apuleia dicerē vt quid esse minuere maiestatem.
explicarē p quaꝫ breuiter perstrinxit atq; attigi.

seratiōnis genus. Dixi ꝓ meo sodali q
mihi in libeꝝ loco eē deberet. Sodali.i.
q̄store meo. C. Norbano nā maiores bo
neste appellauere sodalē ministrū suuꝫ &
rursus magna indulgētia in ministros q̄s
nō solū sodales:sed etiā filios appellabāt.
Libeꝝ:ꝓ liberoꝝ. Decernere decer
tare. Pro mea oi fama.nā quū tria sint:
q̄ mortalib⁹ cbara eē debēt ꝓpria sal⁹ fa
ma:& diuitiæ:duas tetigit loc loco.s.exi
stimationē & fortunā. Nihil mihi. hic
ē ille cōmiserātiōis locus in q̄ ostēdimus
qdnā mali nobis euenturū sit: nisi causaꝫ
obtinuerim⁹: quēadmodū hic facit An
toni⁹:oñdit.n. in quāta molestia & dede
core foret nisi sodal' sui causam obtinuis
set: Existimationē.reputationē vt ita di
xerim & bonā famā:bāc ingt nō medio
crē maculā mihi futurā si nihil iuuare pos
sem. C.norbanū:q mihi quæstor fuisset:
Turpi⁹ ignominiosius. Acerbi⁹:aspe
rius. Quā si is.quā si ego: q mei ipsius
rōem nō habuissem:& patus sp extitisse
ī amicis tuēdis videre nūc sodalē meū: a
iudicib⁹ cōdemnari. Si ingt ego sæpe de
fendi eos q mihi alieniss̄imi fuerāt.sed tm̄
ciues romani erāt:nequeā C. Norbano
qui nō solū ciuis roman⁹ sit verūetiā so
dalis ac tāta necessitudine cōiunct⁹ opi
tulari. Alienissimus a me Hoc ideo dicit
Nā Anto.quēadmodū legim⁹ quū quæ
stor mitteretē in Sicliā:& Brundusiū vsq;
pueniss̄et:cognouit ex lr̄is amicoꝝ se in
cœsti accusatū fuisse. Qua re cuestigio re

nersus ē ad vrbē ad cāæ dictionē:& cū lege memia tueri potuisset:tm̄ maluit sua se inocētia defendere apd
L. Crassū cui⁹ tribunal ꝓ ipius seueritate reoꝝ scopulus appellabaē:q̄ beneficio legis vti:q̄ noia eoꝝ veta
bat recipi q ī magistratu ecent. Alii tm̄ habēt alienissimis:qđ meli⁹ ē:& tūc argumentū erit hoc mō:Si boc ī
petrauī.vt alienissimis a me:sed tamē ipis ciuib⁹ romanis auxiliū ferrē:q̄to nūc dolore cōficiar si boc ides
in sodali meo mihi amicissimo facere nō potero. Is.s.ego talis. Aetati:q̄ iam ingraueſceret. Honorib⁹
quibus sæpe quū populi romani dignitate functus fuisset.s.consulatu:censura:ptura & quæstura. Reb⁹
gæstis quas ego ꝓ repu.suscæperā.& suscæptas strenuæ pægeram. • Si iusto:si pio post genus speciē po
suit sicut apud Virg. Quo iustior alter nec pietate fuit:nec bello maior & armis. Sic in illa in hac causa. C.
Norbani qđ esset minuere maiestatē q artis esset etiā breuiter tetigi.qđ autē cōsuetudinis magis ē q̄ ar
tis videlꝫ cōmendare norbanū po.ro.p conciliationē & cōcitare auditoꝝ animos p amplificationem in eo
plurimū moratus sum.hoc loco oñdit quod superius dixerat in causa diffinitiua puerile ē vocabule vim
& naturā diffinire at vero augere & amplificare.id ꝓpriū est oratoris:& vim maximā habet ad defenden
dum quod quisq; voluerit. De lege apuleia dicerem quia id puerile videbaē verbis diffinire quid esset
ledere maiestatem.nam Apule.lege tulit vt capitis damnarenē bi qui maiestatē ciuitatis minuissent. Ex
plicarē ostenderē p diffinitionē. Perstrinxi succincte tractaui. His duabus.s.conciliando:& mouen
do:quia iamdiu boc agit Anto.vt tria genera psuadendi ostendat.s.cōciliare:mouere & docere. Com
mendationē.s.conciliando. Concitationē mouēdo. Quæ minime.i. de quibus rbetores:qui dicen
di præcepta tradiderunt semiplene dixerunt. Vt & acerrimus. Ecce q̄ breuiter duas illas partes perstrin
xit.s.conciliādi & mouendi. Acerrim⁹ q̄ tū ad alterā partē q̄ concita ratio dr videlꝫ mouēdo. Renouan
da.i.qđ supius dixerat:refricādo. Morib⁹ cōciliando auditorum beniuolentiam erga me videlicet quum
ostenderem me ꝓ consuetudine in ea defendisse amicos & necessarios & conciues meos. Ita magis.&

ita cõdudit boc mõ:o Sulpiti vicimus accusationẽ tuã quã intenderas aduersus Norbanũ:auditoꝝ animos diuersis affectib⁹ versando magis q̃ docẽdo. Iudices.n. ꝓpe causam nouerãt vt doceri nõ esset op⁹. Affectis. Duplici rõne. nã affect⁹ dr̃ ois animi motus: vnde etiã græci appellãt: qd si si latinæ exprimere volueris ꝓprie passionẽ appellabis: ergo affectis. i indignatione aduersus Cepionẽ: & cõmiseratione aduersus meipm. Hic Sulpitius. Nũc sulpiti⁹ rñdens Antonio affirmat ſ mul nunc & admiratur quõ illã causam. C. Norbani aduersus tantũ incendiũ obtinuerit. Hic tũc. Vere bercule nibil abs te falsũ narratũ ẽ oia vera esse testificor: q ꝓpe q experiẽdo ita cẽ cognoui. Nibil vnq̃ ex bis fuit q̃ egerim videlicet in foro qd mibi ita nescio quo pacto elaberetur: quũ illum ꝓpemodũ damnatum eẽ crederem. Elaberet̃. i. fugeret. Quuꝫ em̃ quemadmodum. Incipit nunc Sulpitius narrare. quæ in antonio circa agẽdã causam Norbani admirat⁹ fuerit: quũ ea ille iuenit quæ a minori cura ad maiorẽ metũ animos iudicũ traduceret. Qd .i. quale tuũ principiũ: & cætera. Quũ mea iquit actio in. C. norbanũ istar incendii videret̃: potius q̃ iudicii: icredibile ẽ quantũ in ipo oꝛois ingressu oim animos excitaueris: qui suspitionẽ interdũ faciebas maioris piculi: nonnũ q̃ suspẽdendo oꝛoem: admonebas iudices ne absoluendo Cepionẽ populũ dãnarent: & pleraq̃ eiusmoi. Principiũ: exordiũ. Dii immortales admiratiue dixit. nõ exclamatiue. Quis timor: q̃lis timor quẽ simulabat quũ diceret vereri se q̃ nam illi⁹ causæ iudiciũ euaderet: in q̃ maius aliqd ageretur q̃. C. Norbani salus. Dubitatio: quis exitus iudicii futurus esset: i quo fctũ populi romani cum Norbani cã conigereret̃: quasi temeritatẽ populi timeret

Tractusq̃ verboꝝ. i. verboꝝ interualla q̃ similima sũt dubitãti & p̃cauẽti periculũ. Vt deinde. Qd tibi. i. tibi vnũ relictũ erat: quia quẽadmodũ & ipse superi⁹ dixit: boc i illa causa tantũmodo bonestũ erat: vt diceret se ꝓ boie q̃store & amico causam dicere. Quã viã. s. q ꝓ necessario diceres primo quidẽ viam quandam fecisti. Ecce autem: sed quũ indicib⁹ ꝓpe modũ psuasisse videreris vt tibi ignoscerẽt: vt ꝓ. C. Norbano diceres: & si seditiosa: vt illi putarent: viro tamẽ tibi necessitudine deuincto. Cœpisti sensum ad causam igredi & quũ cæteri nibil aliũd suspicarent̃: & ego qui te nossem: suspicarer iam tum te aliud agere: nibil me fefellisti. Nã populi romani iracundiã iustã & debitã esse ostendisti. Serpere. i. latenter ingredi. Occulte. i. dam: ac pedetentim. & bene addit occulte vt ostenderet Sulpitius banc Orationẽ Antonii fuisse cõpositam maiori artificio. Nibil: Quia nouerã consuetudinẽ tuã: & primũ id me iam suspicari faciebat illud futurũ: qd postea euentus docuit: vt oia quæ dicerent̃ a Norbano facta ad populum trãsferes. Arbitror vnum est ex bis verbis: q̃ apud antiquos cõmunia fuerant nũc autem apud nos deponentia sunt. Serpere insinuare ad causam. Meritã ac debitã: bene dixit: nã qd quisq̃ meret̃: id ei debet̃. Qui locus a te ptermissus ẽ. q. d. nullus. Odio. s. flagitii in fuga. Inuidia audaciæ: in repetẽda patria. nã primo quidẽ odiũ illud cõciare poterat: q turpiter fugisset: sed nõ min⁹ inuidiæ. q amisso exercitu se in patriã recæpisset. Misericordia: i. C. Norbanũ: q quũ antea tri. ple. populo fuisset ipe vt iustã iram vlcisceret̃: nunc ab amicis deseratur. Miscuisti: mistũ tractasti. Neq̃ solũ Et hoc nõ solũ fecisti i cõfirmatione & cõfutatione verũetiã in testib⁹: quos refellere studebas i bis quæ aduersus eos dicebas: plena odii & inuidiæ in Cepionem: & miserationis in. C. Norbanum. Nam bic Scaurus testis productus in. C. Memmium: & Flauius repetundarum: & in. C. Norbanum maiestatis nibil omnino profecit. quamuis magnæ vir auctoritat̃ esset: & religionis: q̃ præcæteris præditus esse videbatur. Refellendo: scilicet rationibus: neq̃ enim negare

His duab⁹ ptibus oꝛois quaꝝ altera cõmẽdationẽ habet: altera cõcitationẽ: q̃ minie p̃ceptis artis sũt ppolite: ois ẽ a me tũ illa cã tractata: vt & acerrimus in Cepionis iuidia renouãda: et i meis moderib⁹ erga meos necessarios declarãdis mãsuetissimꝰ viderer: ita magis affectis aĩs iudicũ: q̃ doctis tua sulpiti ẽ a nobis tũ accusatio victa. Hic sulpitiꝰ. Vere bercule inqt ista cõmẽoras. nã ego nibil vnq̃ vidi: qd tã e manib⁹ elaberet̃: q̃ mibi tũ ex collapsa illa cã. quũ. n. quẽadmodum dixisti: tibi ego nõ iudiciũ: ſ incẽdiũ tradidissẽ qd tuũ p̃ncipiũ dii imortales fuit: q timor: q̃ dubitatio. q̃nta bæsitatio tractusq̃ verboꝝ. Vt illd initio. qd tibi vnũ ad ignoscẽdũ boies dabãt: tenuisti: te ꝓ boie pnecessario q̃store dicere tuo: quã tibi primũ munuisti ad te audiendũ viã. Ecce aũt quum te nibil aliud ꝓfecisse se arbitrarer: nisi vt boies tibi ciuẽ improbũ defendenti ignoscendũ ꝓpter necessitudinẽ: arbitrarent̃: serpere occulte cœpisti. nibil tm aliis suspicãtibus me vero iã ptimescẽte vt illã nõ norbani seditionẽ sed illã popu. ro. iracũdiã neq̃ eã iniustã: sed meritã ac debitã fuisse defenderes. Deinde q locus p̃termissus ẽ in cepionẽ vt tu illã oĩa: odio: inuidia: miscdia: miscuisti. neq̃ hẽc solũ in defensiõe: sed etiã in scauro: cæterisq̃ meis testibus: quoꝝ testimonia nõ refellendo: sed a cũdem impetũ ppli cõfugiẽdo refutasti: q̃ quũ abste mõ

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

bas:qđ negari nō poterat. Nā. C. Narboni tri. plæ. cōcione ſeditionē factā eē cōcedebat:quū ppls me rito ſucceſſeret;Cepioni:q quū amiſiſſet exercitū ipe turpi fuga euaſiſſet. Quæ quū abs te. Hæc oia q̄ darari:nec ꝓterea artificiū aliqđ deſiderarē. Iſta ipam vicz poſſe bæ efficere:vel ſcire:aut vſura:vt exercitatione mibi ſatis magna doctrina eſſe videbat.

AT QVI. Qñquidē inqt Antoni⁹:bæc vobis cōprobanē q̄ dixi:cætera ꝓſeq̄mur q̄ ſupſunt:vt intelligatis oia:q̄ nos vſu poti⁹ & exercitati one q̄dam facere ſolem⁹ q̄ artificio. Et eſt vndecimū caput quo ſint affect⁹ ab oratore tractādi:& qua rōne ingenerari auditor⁹ anis poſſint paſſiones:quæ a græcis appellāt. Poſtremo ponit q̄ cōciliādor⁹:& cōcitādor⁹ amicorū cōueniētia ſint:& differētia. Nā ꝑcipiētis illud ē potiſſimū docere nō mō qđ ſit faciēdū:ſed etiā quō quicq̄ ſit faciendū. Equidē primū cōſiderare. Pria quidem ps eſt:vbi docet duo tpa eē in quibus auditor⁹ animi cōmouēdi nō ſunt. Vnū tps:quū adeo exilis ē res de q̄ agitur vt verbis extolli nō poſſit. Alterum quū ani iudicū adeo a nobis alienati ſūt vt nulla poſſint ōrone moueri. Atq̄ dixit:docēdos:cōciliādos:& mouendos eſſe auditorum anios: & de primo quidem ꝑcepit:vbi dixit:quēadmodū docere poſſimus auditor⁹ anios in confirmāda cauſa nra & refellēda aduerſario⁹ deinde dixit duo reliq̄ eſſe. ſ. cōciliare & mouere. Hacten⁹ quib⁹ in cauſ faciēdū ſit declarauit. nūc aūt quō id fieri poſſit ꝑcipere inſtat. Spectare. i maxie ſolem⁹ ꝓbare vt Ci. i bortēſio. nō igr̄ pbi in ſingulis verbis ſpectādi ſunt. i. pbādi. Docuit em iā nos lōga vita:& boc ſicut cætera nobis oñdā. nō q ea artificio quodā ꝑceperim:ſed vſu & exercitatōne:& re ipa experiēdo cognoueri. Vſus experiētia. Tenerem⁹ diſcerem⁹. Eqdē primū. Hic incipit primū buius capitis mēb⁹. in quo dicit duo tpa eē. quibus tentādi nō ſunt auditor⁹ ani. Primū eſt:quū exilis ē cā q̄ verbis amplificari nō pōt. Alter⁹ eſt quū auditor⁹ ani a nobis alienati ſunt:vt nulla oꝛoe flecti poſſint

Faces:quib⁹ odiū:iuidia:ira:indignatio cōcitat. Paruis anguſtis atq̄ exilib⁹ Aiatis. i. indignatis:alienatis a nobis boibus. Flectēdas q̄tū ad cōciliādū. Aiatis i. ita diſpoſitis. Imiſione. Si in re pua indignatione cōcitare voluerim⁹. aut ſi ab alienatis auditor⁹ anis beniuolētiā cōcitare voluerim⁹. Sic Ci. in arte veteri. Nā ab alienatis ſi ſpicue pax & beniuolētia petat:non mō nō minuit: ſed auget & inflāmat odiū poti⁹. Tragœdias. i. deteſtāda ſcælera:q̄ ꝓprie ſunt tragicor⁹: nā in eiuſmōi reb⁹ tragœdia verſant. Tragœdias. i. āplificatōes criminū:q̄lia tragici tractare ſolēt. In nugis. i. in puis & exilib⁹ reb⁹. Cōuellere. Trāſlatio ſūpta ē ad emolietib⁹ aliqd q ſi mouere non pñt multomin⁹ euertere poterūt. & argumentū intēdit ſi auditor⁹ ani moueri nō pñt: quō vincent? Nā qm̄ ꝓbat qđ ſupius dixit. Dicit ei vere aios acriter infenſos nō eē ſollicitādos: ſed tūc vicz quū tractabiles fuerit. Tractabiles aūt erūt:ſi nibil dicem⁹ qđ eor⁹ qui audiūt aios offendere poſſit: Apd quos agem⁹:qa nō ſp apud iudices oram⁹:ſed nōnūq̄ apd pplm:nōnūq̄ apd impatorē:plarūq̄ apd ſenatū.

Amor vicz ſi beniuoli fuerint aduerſarii⁹ nr̄is. Odiū oñderint clientes nr̄os. Iracūdia pari rōne. ſ. in malos. Inuidia. in potētes. Miſcdia:in calamitoſos. Spes cōmodi alicui⁹. Lætitia:parti iā cōmodi. Timor periculor⁹. Modeſtia:calamitatū. Vtile:& qm̄ ꝓpoſuit amorē. odiū:iracūdiā:miam ſpem &c. Nūc oñdit quo inuidia:amor:& ſinguli deiceps affect⁹ ordine tractent quo ꝓpoſuit. Sētim⁹ prima bec rō ē cōciliādi auditor⁹ aios ſi oñdem⁹ velle ea defendere q̄ ill grata eē itellexerim⁹. Apd quos agas:& idē qđ ci. ꝓcipit i arte. ſi q̄les fuerim⁹ i eos q audiūt:oñderim⁹. Si aut ꝓ viris. Simpliciter boc

eſt ſi ꝓbitate ꝑditi fuerit: aut certe ſi ēt cōmodo fuerint alicui ex bis apud quos cā ageē. ꝓ iis. i. qui ſint illis cōmodo futuri: aut etiaꝫ iā fuerint. Hæres vicꝫ ꝓ illis laborare: qui ſint boni & illis vtiles. Fieri nō pōt: ſiq dē audiuerit nos ꝓ bis dicere quos bonos eē: & vtiles ſibi foreſerit: qui eoꝝ beniuolētia: & amor nobis cōciliēt. Illa vicꝫ qū ꝓ bis laboram⁹. qui ſimpliciter boni ſunt. Vtilitatis future: ad id refert qđ dixit: qui illis boni ſint & vtiles. Illa virtutis defenſio. i. defendere bonitatē: hoc ptinet ad bonos viros nā ſi boni ſūt: ex eo boni eē cognoſcūt: ꝙ de rep. aut de aliqb⁹ priuati benemeriti fuerit. Eni tēdū Nūc ponit quō a re ipa: & diētib⁹ nris beniuolētiā auditoꝝ cōparare poterim⁹: de re digna dicere. i. q nō cōtemnēda ſit: aut de vtili que ſit appetēda.

Eū: dientē tuū nūꝙ ægiſſe aliquid ſui cōmodi cā. Cui cōcilies i. cui bāc beniuolētiā cōpares. Ac oio i. in oīi actione ſua nihil vnqꝫ ad ſuā vtilitatē: ſed ad cōem ſemper retuliſſe. Inuideē ei commodis: Et reddit cām: cur oīdere debemus eā in eſſe diētibus nris virtutē: vt non ſuaꝝ vtilitatū: ſꝫ cōmuniū rōem habuerit. Qđ ſi ipm dixerim⁹: magnificuꝫ ꝑſtantē gīoſum inuidia poti⁹ pareret ſꝫ ſi ſollicitū: ſtudioſuꝫ: induſtriū: uiſſe oīdem⁹: & hec oia ad cōem vtilitatē accōmodaſſe tūc illā beniuolētia cōplecten tur auditores. Dignitatē: ne cōtemnaē. vtilitatē: ne negligaē. Nihil ad vtilitatē: nihil vtilitatis cā feciſſe. Moderandis vt ſtudio moderato fuerit i bis q ad ſe ꝑtinuerit. Vidēdū Ex hoc cēpit diligēter eē aīaduertēdū: i quo plæriqꝫ fallūt. Quū em̄ beniuolū auditorē facere volu erint nōnūꝙ virtutes eius extollere laborāt i quo ſolet inēe odiū poti⁹ & inuidia eoꝝ q audiūt: aut qa nō credūt: aut ſi credūt: inuidere incipiūt: quum ſe talia cōſequi non potuiſſe videāt. Hoc: uicꝫ vbi agit̄ de virtute diētis: cōſiderādū ē ne modū in excolēda ei⁹ virtute trāſgrediamur. Diligi. i. qbus beniuolētiā ob bñfacta eoꝝ cōparе voluerim⁹. Cui maxime iuideri. i. bīi maxia ſolet inuidia.

Atꝫ biſdē. Incipit nūc de odio dicere qūo poſſim⁹ i aduerſarios nros odium cōmouere: nā qui locos inqt tenuerit: quibus a ſe odiū repellat: tenere eos etiā poterit qbūs i aduerſarios cōcitet: & recte quidē: nā eadē eſt cōtrario diſciplina. Iracūdia: cōcitāda: ſi oīdemus ad aduerſarios nros ꝓpria ſpectaſſe cōmoda & nō cōia. Sedāda: ſi cōtra demōſtrauimus nos ſp vtilitatis cōis: nō nre rōnē habuiſſe. Nā ſi: & ꝓbat tā dē eē rōem ſedādi: & cōcitādi odii Nā ſi volueris inqt odiū cōmouere cōtra aduerſarios: op⁹ ē vt pnitioſū aliqd & iutile augeas qđ dicas ab aduerſariis tuis eē cōmiſſuꝫ: ſicut e diuerſo i beniuolētia cōpanda oīdebas id defēdere: qđ ſalubre eēt & vtile auditorib⁹. Pernitioſū: exitioſū: piculoſū. Inutile reb⁹ eoꝝ q audiūt: hec iter ſe drīr: nā pnitioſū ad ſalutē corpis ptiet. iutile ad res externas. Augeas fctm̄: p āplificationē exaggeres: qđ i bonos deliḡrit aduerſarii i eos: i quos mime qſqꝫ debuerit: vt i pentes: i cognatos: i amicos. Quū. n. dicim⁹ aduerſarios nros: aut bois viris iiuſtos fuiſſe aut amicis ꝑfidos abomiant oēs Sī nō tā acerbū odiū: tm̄ aut inuidiæ aut odii ñ diſſimilis offēſio. nā fcat nā ex inuidia odiū ex odio ira naſcit̄. Nō diſſimilis: iræ ſiue odio. qđ cōcitat̄ ex aduerſarioꝝ iniuria: vl̄ cōtūelia i eos ipos q audiūt. Hacten⁹ de iracūdia nūc de tiore dicit q plīmū valēt ad cōcitādos auditoꝝ aīos Timor iqt ſilr ex ꝓpriis: & cōib⁹ picul̄ excitat̄. Sꝫ ꝓpri⁹. i q de ꝓpriis reb⁹ ē: iterior ē: qa vicꝫ alti⁹ iſidet Hic qꝫ cōis. ſ. timor ad eā dē ſilitudinē pducēd⁹ ē: vt ſicut iniuria ꝓpria acerbior ē qꝫ cōis ita tior de priuatis reb⁹ vehemētior ſit qꝫ de cōib⁹. qꝫuis ei ille magis moueat: hic tm̄ nō diſſilr mouet Par: atꝫ vna rō ē ſpei: leticie: moleſtie. Quia ſilr bois ꝓpriis atꝫ coib⁹ mouet̄ Contra vero malis itē ꝓpriis & cōibus mouet̄ moleſtia. Et ā futuri boni ſpes pntis leticia: ſicut motus futuri mali: moleſtia ſiue dolor pntis. Par atꝫ vna rō: par quātitas eſt vna q̄litas. i. vi & ſimilitudi

cōmodis boīm ipoꝝ: ſtudiis aūt ipoꝝ cæteris cōmodāti faueē. Vidēdum qꝫ hoc loco: ē ne quos nos ob bñ facta diligi volem⁹: eoruꝫ laudē: atꝫ gīam cui maxie iuideri ſolet. nimis efferre videamur atꝫ biſdē bis ex locis & odiū in alios trueре diſcem⁹. & a nobis ac nris dimouere: eadēꝫ hæc gña tractāda ſunt i iracūdia: vl̄ excitāda: vl̄ ſedāda. Nā ſi qđ ipis q audiūt pnitioſum: aut inutile ſit: id factū augeas odiū creat̄: ſin qđ aut in bonos viros aut i eos quos mime qſqꝫ debuerit aut rēpublicā: tū excitat̄: ſi nō tā acerbū odium tm̄ aut inuidiæ. aut odii nō diſſimilis offēſio. Ite timor icutiē: aut ex ipoꝝ ꝑiculo. aut ex cōib⁹ inferior ē ille ꝓpriuſ ſꝫ hic quoꝫ cōis ad eādē ſilitudinē pducēdus. Par atꝫ vna rō ē ſpei læticie. moleſtiæ ſꝫ haud ſciam an acerrim⁹ loge ſit oīm mot⁹ inuidiæ. nec min⁹ viriū op⁹ ſit i ea cōprimēda ꝙ excitāda. Inuidēt āt bonis: maxie ꝑib⁹ aut inferioribus quū ſe relictos ſentiūt. illos āt dolēt euolaſſe: ſꝫ etiā ſupioribus inuidet̄ ſæpe vehemēter & eo magis ſi itolerāti⁹ ſe iactāt & eqbilitate iuris pſtātia dignitatis aut fortune ſuæ trāſeūt que ſi inflāmanda ſunt. maxime dicēdum eſt nō eē virtute para: deinde etiā viciis atꝫ pctis tum ſi erūt honeſtiora. atꝫ gīuiora: tm̄ non eſſe tanti vl lā merita q̄ta inſolētia bois q̄tumꝫ faſtidium. Ad ſedandū āt magno illa labore magnis picu

ne eadē. Leticiæ:gestiētis:vicz que cōficiē ex bonis pntib⁹.nā spes futuroꝝ est vt dixim⁹:sicut timor malozꝝ de hmōi affectib⁹ pleni⁹ in tusculanis qstionib⁹ tractaē:& nos ibidē plura i mediū duxim⁹:qđ in nris cōmētariis videri licet. Sed aut sciā. Quū de multis affectib⁹ tractaret:q solēt ac debēt audito rū ais ingnāri vt eos ad cōmoda cause nre trabam⁹:dicit oim maximā eē iuidiā:siue incitāda cōtra ad uersarios fuerit siue icitata iā ab aduersariis sedāda nobis Et oñdit qb⁹ i psonis maiorē vim iuidia hre cōsueuerit.& quo pacto incitet si nō fuerit:aut sedet:si iā exuscitata sit. Haud sciā:acsi diceret dubito

lis eē pta:nec ad suū cōmodū:sz ad alioꝝ eē collata sesecꝫ siqꝫ gliam pepisse videat.tñ & si ea.ñ sit iniq merces piculi tñ ea non delectari totāqꝫ abiicere atqꝫ deponere.Oinoqꝫ pficiēdū ē.qm plæriqꝫ sūt iuidi:maxieqꝫ ē boc viciū puagatū. Inuidet ãt pstãti florētiqꝫ fortūe vt hec opio minuat:& illa excellēs opione fortūa cū iaboríb⁹ & miseris pmixta eē videat:Iā mia mouet.si is q audit:adduci pt.vt illa q de altero deplorētur ad suas res reuocet qs aut tulerit acerbas:aut ti meat aut ituēs aliū crebro ad seipm reuertat ita tū singli casus būanaꝝ miseriaꝝ guiter accipiūt si dicūt dolēter.tū afflicta & pstrata virt⁹ maxime luctuosa ē.Et vt ille altera ps oīois q pbita tis cōmēdatōe boni viri debet spēz tueri lenis:vt sepe iā dixi atqꝫ sūmissa.sic hec q suscipit ab oratore ad cōmutādos aīos boim.atqꝫ oīni rōne flectēdos.itēta ac vehemēs eē debet:sz ē qdā in bis duobus generib⁹ quoꝝ altez lene:altez vehemēs esse volumus difficilis ad distinguēdum similitudo.Nā ex illa lenitate q cōciliamur iis:q

Acerrim⁹.i.asprimus oim. Sit in ea.s. inuidia.i.dubito an maiori vehementia vicz dicēdi opus sit ad incitādā inuidiā qꝫ si excitata fuerit ad sedādā:nō minus em laboris habebit orator i sedāda inuidia si cōtra clientē suū incitata fuerit:qꝫ incitādā cōtra aduersarios si eos in odium ducere volem⁹. In ea cōprimēda. inuidia si aduersus nos incitata fuerit s. Excitāda cōtra aduersarios nros si nulla fuerit. Inuidēt aūt boies.Dicit ãt inuidiā solere vim maximā hre iter pares sed nonūqꝫ inuidia solet eē aduersus inferiores:quū pstim illi videbunt ab iferiori gradu ad supmū euasisse.& boc contra opionē eoꝝ qui existimāt inuidiā tm̃o dici deberi inter ipares. Paribus inter pares potissimū solet eē inuidia. Aut inferiorib⁹.i.quū se victos eē sentiūt ab his q erāt inferiores & ē trāslatio sūpta a cursorib⁹ quoꝝ qui tardiores sunt a velociorib⁹ reliquūtur. Relictos i supatos dignitate & fortuna. Illos:inferiores. Euolasse vicisse. Inuidetur sæpe.Sed nō solū paribꝫ.aut inferiorib⁹:sed etiā supioríb⁹ sæpe vehemēter inuideri solet. Eo magis.i.acrius & hec maior iuidiæ cā siqui supiores fuerint oñtatione ac iactātia qdā glienē:& neminē sibi eqlē patiantur. Se iactāt.i. oñtant arrogāti⁹ vi coꝝ arrogātiā tollē rarē nemo posiit. Acqbilitatez vicz vt tunæ ad externa bona magis spectat. Quæ si inflāmanda.Quid igit faciēdū erit oratori.quū hæc prestantia dignitatis & fortunæ videbit ineſſe aduersariis nris si incitare in eos voluerim⁹ auditores. Inflāmanda:si inflāmatione.i.cōcitatione vtēdū est dicem⁹ dignitatē illā:nō virtute sed diuitiis potius esse compatā. Viciis vicz rapinis:astutia calliditate:dolis:q oia solent plerūqꝫ maxias opes acqrere. Viciis:qđ est acrius. Tum.Si poterimus inquit oñdere fulgorē illū dignitatis:& fortune cōparā tū esse viciis.plurimū valebit ad cōcitandā in aduersarios nros inuidiā:qꝫ si boneste adeo erūt:vt rep bēdi nō possint:tūc dicem⁹ eos insolētes:maiorēqꝫ coꝝ eē supbiā:qꝫ būmerica. Honestiora:vicz si bona virtutis erūt:& igenii:q pl⁹ grauitatis:& auctoritatis bñt. Grauiora.s.qꝫ sint boa fortūæ. Ad sedādū.sz si sedare voluerim⁹ inuidiā dicētes nros econtrario dicem⁹ liqd gloriæ habebūt.eā sūmo labore sūmaqꝫ industria compasse. Illa:vicz virtus:& ingenii bona.Deinde quū ad hāc dignitatē venisset:nō quod a nōnullis plærūqꝫ fieri videmus suoꝝ tamē bonoꝝ & vtilitatis:verūetiā cōis oim cōmodi rōnem habuisse:& quū ostēderimus boc institutū esse clientū nroꝝ facile inuidiā:si qua fuerit lenire poterimus:Collata:Et id est ē qꝫ magnā gliam cōsecuti sunt:quia hæc sua bona sp cōtulerūt ad alioꝝ cōmoda potius qꝫ ad ppria. Tamē & si ea nō sit iniqua merces.s.glia:qꝫuis merces nō sit piculi nō contēnēda:nunqꝫ ea tñ oblectatos fuisse:quin etiā ab ea qꝫtum potuerint se abdicasse dicem⁹. Oinoqꝫ proficiendū est.Et illud inquit pcipue oratori faciēdū est.vt opio illa gloriæ:q de clientib⁹ nris habet qꝫtū fieri possit minuat. Naturale em̃ quō est vt semper magnis viris:magnisqꝫ rebus inuideat. Inuidet autē quoniā pars maior boim boc inuidiæ vicio laborāt:ideo dixit peruagatū. Præstāti meliori:& altiori fortunæ. Ninuat:vt si dicamus.Non est ita iudices.vt vulgo arbitrantur.beata prestantium virorum vita.Nam siquis intueri posset curas:& sollicitudines:quas quotidie patiūtur facile intelligeret molestiæ plænam esse:& boc qꝫtum quidē ad conciliādos auditorū anios pertinet. Iam misedia nūc præcepta misedie mouendæ tradere incipit. Plurimū inquit confert ad misedíam cōmouendam. auditoribus si ostendere possumus bis calamitatibus affici clientes nostros qb⁹ aliqñ affecti sunt bi q audiūt. Is qui audit.i.auditor:vt siquis apud Qu.Metellū diceret restituendū esse Cice. Nam & ipe

non contenti equo iure cū aliis viuere' plus aliquid aliis brē voluerint. Dignitatis ad industriā. Fortunæ ad externa bona magis spectat. Quæ si inflāmanda.Quid igit faciēdū erit oratori.quū hæc prestantia dignitatis & fortunæ videbit ineſſe aduersariis nris si incitare in eos voluerim⁹ auditores.

Metellus ex ciuitate pulsus fuerat de. inde sūma laude reuocatus siquis vellet miscdiam cōmouere di ceret. Scis metelle olim æquissime iudex quāta fuerit Cice iniuria qui & si bñ de rep meritus fuerat patria tñ caret quā de pnitiosoꝝ manibus eripuit quāta ꝑter dignitatē ꝑterꝙ meritū suū incōmoda perpessus sit nō opꝰ est oꝛone prosequi satis supꝙlatis exptus es ipe hmōi casum & indignitatē.

Vt illa: vt in deplorāda alteri⁹ miseria suæipius reminiscatur. & ꝓpterea vehemētius cōmiseret præsertim si talia cū dolore pronūciētur. Nā calamitas grauior æstimat̄: si virtus cōtumelia indigne affecta ostēditur. Singuli: quicūꝙ illi fuerint.

Accipiūtur. i. grauiter audiūtur. Si dolenter. nā oportet oꝛem nō verba solū bñ plena miscdia sed ipam quoꝙ vocē remissam: ac lenā: & vna cū rebus ꝓnūciatio cōueniat. Afflicta debilitata. Vt illā sensus breuis quēadmodū inquit leni oꝛoni vtēdum est. quū virtute cōmēdamus ita vehemēti oꝛone quū vicia insequmur. Spēm imaginē. Lenis: ipsis verbis. Sūmissa: ipsa voce. Cōmutandos. i. ꝑturbandos. Intēta. opponitur leni. Vehemēs: opponit̄ submissæ. Sꝫ est q̄dam. Vidistis quō præcepta Cicero tradiderit: & cōciliandi auditoꝝ animos: si forte nobis infesti fuerint: & exusitādi: si aduersariis nr̄is beniuoli eē videbūtur nūc docet eē q̄dā ganus oꝛonis: q̄d ex vtroꝙ cōficit̄: & contētione victꝫ & remissione oꝛonis: in quo dissimilitudo q̄dam inest: quā nemo facile dinoscere ꝑt. Sensus est. Quū inquit lenitati acerbitas: & acerbitati lenitas pmiscenē dissimile q̄ddam ex diuersis generib⁹ oꝛonis nascit̄: q̄d non facile discerni potest.

Lenitate. s. oꝛonis gen⁹ cōciliandi. Vehemēs. s. oꝛois gen⁹ concitādi. Difficil' quū alteꝝ alteri pmiscet̄. vt lenitati acerbitas & acerbitati lenitas. Nā ex illa lenitate quū auditoꝝ animos cōciliam⁹ nobis. Ad hāc vim acerrimā. i. ad asprimā contentionē dicēdi. Vim vehemētiam qua auditores cōcitam⁹. Influat oportet. i. necesse est: vt non nihil acerbitatis huic lenitati cōiungat̄. Ex hac vi. i. vehementia & contētione oꝛonis: quū auditores animos nobis conciliam⁹. Inflāmandum: incitādum. Animi aliquid. i. ad aliquid impetus: & spūs. Neqꝫ ē vlla diuersis modis idem dicit quo intelligatur: ne forte obscurior nonnullis videat̄. Neqꝫ ē vlla. i. nulla magis ordinata & cōposita oꝛo ē. Aspitas cōtētionis. i. acerbitas acrimoniæ q̄ in voce consistit. Hūanitate: lenitate ipius oratoris. Remissio: alia pars q̄ conciliam⁹ auditorū animos & leni oꝛone vtimur. Grauitate: asperitate: quæ potissimū in voce cōsistit vt diximus. In vtroꝙ aūt gñe. b d in vtraꝙ oꝛone. & leni & citata debemus tardius aggredi pricipia exitus vero continēter ac plixe tractare: Vis oꝛonis. Contētio vocis. Et hoc in illo gne q̄d est cōmouēdi & in hoc q̄d est cōciliandi dixit plurimū valere mores. Et principia tarda sunt. i. pedetētim inquit debemus subire pricipia. & quū ea subierim⁹ continētur ac plixe tractare. Spissi. densi. vt Virg. Scrobibus supabit terra si venit. Productī: plixi. Nā neꝫ. Reddit rōem: qa sil' ac oꝛonē exordii cœperim⁹ non stati ad concitā dos: siue conciliādos auditoꝝ aios accedere debem⁹: sꝫ petlētim demū rebus ꝓpositis: q̄ ꝓpria sūt causæ: ad vtrūꝙ viā quādā facere debem⁹. Abest. n. Ratio. n. vel concitādi vel conciliādi nihil ad cām ptinet. Nā extra cām sumit̄: vel a moribꝰ & vita si conciliare vel a supbia & opib⁹ si cōcitare volueris & ido bis in exordio supsedem⁹: quia auditores i ipius oꝛois exordio audire cupiūt q̄d ad cām pertinet. deinde ad cōmouēdū & conciliādū accedere debemus. Q̄d. i cām. Causa em̄ ꝓprie est iudicū. in qua ois coꝝ anim⁹ intētus est: vt cā cognita iustius iudicare possint. Non em̄. non em̄ ita se bꝫ cōcilia audiūt ad hāc vim acerrimā: q̄ eos dē excitam⁹ i fluat oportꝫ aliq̄d. & ex hac vi nōnūq̄ ani aliq̄d influēdū ē illi lenitati: neqꝫ ē vlla tpatior oꝛo q̄ illa q̄ aspitas cōtētois oratoris ipi⁹ būanitate condit̄. Remissio āt lenitatis q̄daꝫ ḡuitate & cōtēti one firmat̄ i vtroꝙ autē gñe dicēdi & illo: i quo vis atq̄ cōtātio dicēdi q̄rit̄: & hoc q̄d ad vitā & mores accōmodat̄. & pricipia tarda sūt & exitus tā spissi & ꝓducti eē debēt. Nā neqꝫ assiliēdū statī est ad illā gen⁹ oꝛois: abest. n. totuꝫ a cā & hoies pri⁹ illā ipm q̄d ꝓpriū sui iudicii ē audire desiderāt neqꝫ quū i eā rōnē ingressus sis: celeriter discēdū est. Nō. n. sicut argumētū sil' atqꝫ positū ē arripit̄ alterūꝙ: & tertiū poscit̄ ita miam aut iuidiā aut iracūdiā sil' atqꝫ intuleris possis cō mouere. Argumētū. n. rō ipa cōfirmat: q̄ sil' atqꝫ emissa ē adhæresc it. Illud āt genus oꝛonis nō cognitionē iudicis: sꝫ magis ꝑturbationē req rit: q̄ cōsequi nisi multa & varia & copiosa oꝛone: & subtili cōtētione actionis: nemo pōt. Quare qui aut breuiter aut sūmisse dicūt docere iudicē pnt cōmouere non pnt: in quo sunt oia. Iā illud pspicuū ē omniū rerū in contrarias ptes facultatē ex iisdem suppeditari locis: sed argumento resistendum est: aut iis quæ comprobandi eius causa sumūtur repræbendendis aut demōstrando id q̄d cōcludere illi velint nō effici ex ꝓpositis: nec eē

tio & cōcitatio:ſicut argumētū Nā ſi hoc fuerit ab oratore ꝓpoſitū facile ab auditorib⁹ ꝓcipiē:vt ab iſ
lo ad alteꝝ trāſire poſſis. Simul atq; poſitū eſt.i.quū primū poſitū fuerit. Alteꝝ.ſ.argumētū ſcdm qa
alter ſp dr de duob⁹. Poſitū eſt.l.poſito vno argumēto aliud ſubſtituiē:& dein tertiū:ſed nō ita vtrū
miſcdia.ſ.& inuidia cōcitari ꝑt. Simul atq; inculeris.i.ſimul ac introduxeris. Argumentū cōfirmat.i.
rō ꝓbat id eſſe veꝝ qd ꝓponiē in argumēto. Vere inq; nō ē eadē rō docēdi ac mouēdi. In illa.n. vbi
inquit argumētū ꝓpoſueris:& ipius rōem ſubiūxeris ita animꝰ auditoꝝ inberet vt diuelli non poſſit.

cōſeqns aut ſi ita nō refellas aſſerēdū ē i cōtrariā ꝑtē qd ſit aut graui⁹:aut æque gue. Illa āt:q̄ aut cōciliatonis cā leniter.aut ꝓmotiōis vebemēter agūt cōtrariis motōib⁹ inferēda ſūt:vt odio beniuolētia:mia:iuidia tollat. Suauis āt ē:& vebemēter ſæpe vtilis iocus:& facetiæ.q̄ etiā ſi alia oia tradi arte pñt:naturæ ſunt ꝓpria certe neq; vllā artē deſiderāt i qb⁹ tu lōge aliis mea ſnīa cæſar excellis:quo magis:mihi etiā teſtis eē potes aut nullā eē artē ſalis:aut ſiq̄ eſt eā tui nos potiſſimū docebis. Ego vero inqt oī de re faceti⁹ puto eē ab boie nō in vrbano:q̄ de ipis facetiis diputari:i taq; quū quoſdā grecos iſcriptos libroſ

Emiſſa:pronūciata. Adhereſcit.i.infigi tur. Illud āt gen⁹:atuero conciliatio & cōcitatio infigēda ē penit⁹.& dū in eā imorādū eſt. Illud.ſ.cōciliādi & cōcitādi. Nō cognitionē:nō quēadmodū inquit:in cōfirmādo doces auditoꝝ aios ita i cōcitādo & cōciliādo docere oportet:ſz opus ē maiori q̄dā vi:vt nō doceas ſolū ſi etiā aios eoꝝ ꝓmoueas. Quā ſcz pturbationē. Multa lōgitudine oīonis. Varia ſentētiis. Copioſa verbis. Subtili artificio. Contētione acrimonia & pſeuerātia & vocis elatōe. Breuiter ad docendū ptinet. In quo.ſ.cōmouēdo.i.vbi auditoꝝ aios moueris ſumma rei cōſiſtit ſatis ē ad obtinēdā cauſaz Iā illud:ſenſus ē. Ex quib⁹ locis vl̄ docēdo vel cōciliādo vel cōcitādo cā deſē diē.iiſdē etiā ex cōtrario ſūptis ipugnari ꝑt:ſed alia eſt argumētationis rēpben ſo:& alia auditoris:vel cōciliati:vel cōſuā debet rēpbenſionē.i.confutationis rōem. In cōtrarias ptes.i.per contrariū ſumendo. Nā oppoſitoꝝ eadē ratio eſt. vt qui ſit quib⁹ rōnibus auditor ſi ſedatus fuerit perturbet idē nō ignorabit quo nā modo:etiā ſi perturbat⁹ fuerit:ſedet:q̄q; prius illā videat eſſe difficilius. Illud perſpicuū.ſ.manifeſtum eſt. Oim.ſ.docendi:conciliādi:& concitādi. Contrarias i refellēdis aduerſariis. Ex iiſdē:vicz ex quibus locis aduerſarii cōfirmauerint:ex iiſdē per contrarium infirmes. Sed argumēto. Poſtq; de trib⁹ generib⁹ dixit perſuadēdi.ſ.de cōfirmatione:q̄ trib⁹ generib⁹ cōſtit:docēdis:cōciliādis:& pturbādis auditoꝝ animis:conſeqnter de confutatiōe dicere incipit qūo refellere poſſum⁹ dicta aduerſarioꝝ Eſt āt rēpbenſio per quā argumētatio aduerſarioꝝ vel diluit vel infirmat vel infringit. Prio docet qūo infringat.quū ex bis q̄ aſſumpta ſunt nō concedit aliquid vnū:pluraue:aut quū argumentū ipm aliq̄ ex parte vicioſum eſt:aut quū bis conceſſis q̄ aſſumpta ſunt argumentū ex bis fieri negamus poſtremo quū aduerſus firmā argumentationē aduerſarioꝝ eque firmā:aut firmiorē opponimus.

Sed argumēto. Qñ ex bis q̄ aſſumpta ſunt ab aduerſariis nō concedendū eſt aliquid vnū pluraue. Conſeqns id ē qñ ex bis conceſſis negam⁹ fieri id qd in concluſione ꝑt. Illa aūt:ſed illa duo gña perſuadendi.ſ.in conciliādo aut mouēdo. Illa.ſ.argumenta:vbi conciliam⁹ auditoꝝ animos. Leniter:qa quū conciliare volumus remiſſa ac ſua vi voce opus eſt. Vebemēter:vicz argumenta quib⁹ animus auditoris vebemētius agit. Contrariis:q̄ſi ab aduerſariis noſtris perturbat⁹ fuerit auditoꝝ animus in nos:aut in clientes noſtros econtrario ſedari debet.q̄ ſi ab aduerſariis noſtris:prōpitius eſſe videbitur:rurſus alienare tentabimus. Efferenda ſunt.i.minuenda. Nam dicimus & effert illius virtutes:& fortia facta.i euebit & extollit ab humiliori gradu ad altiorem. Et rurſus effert eleuat minuit:quaſi extra fert:boc eſt euacuat:vt ſi vas eſſet liquoris plenū:& inde extra duceres euacuares & minueres ergo efferenda extra ferenda:minuenda:euacuanda:alibi tamen legit inferenda. Tollatur:auferatur vbi beniuolos auditorū animos videris aduerſario tuo odium pro beniuolētia ingeras. Vt miſericordia:& vbi videris auditoꝝ animos ad miſcdiam aduerſarioꝝ inclinatos eſſe inuidiam pro miſericordia ſubiicias. Suauis autē eſt. Dicit aūt in bis generibus conciliādi auditoꝝ animos plurimū pro deſſe vrbanitatē:vt qui vrbanus fuerit facetus:boc eſt oīonis feſtiuitate ad mouēdū auditoꝝ animos promptus.bic plurimū valere poterit in conciliandis auditoribus:& ita occaſione capta Cicero de facetiis dicere incipit:qui totus locus difficillimus eſt:ſed quēadmodum difficillimus.ita & ſuauiſſim⁹, locus:riſus. Facetiæ.i ſales. Quæ etiā ſi alia:ſenſus eſt. Etiam ſi alia huius rbetoricæ ꝑcepta arte concedatur conſiſtere:quod ad facetias & ſales pertinet id certe ab arte penitus remotū eſſe affirmauerim quia non concedit vt dictū eſt:artem plenam eſſe rbetoricam. Etiā alia que ad banc facultatē ptinent Naturæ:quia nullam ſibi partē ars vendicat. Longe valde:qd ſuperlatiuo iūgitur. Quo magis O cæſar inquit:tu mihi vel concedis:nullā artem eſſe vrbanitatis:aut certe artem eſſe econtrario dicis. Si mihi concedis artē non eſſe:de bac nihil eſt opus dicere:nam qui natura compant:ea nulla arte contineāt. Si autē artem conceſſeris:qñquidem tu pre cæteris vrbanus es:nos quæ de bac præcipi poteſt docere incipies. Et bac complexione vtitur:vt negare non poſſit Cæſar.quū ſi in arte facetias conſiſte te dixerit:de ea dicat. Tua i.ad te potiſſimū pertinet.

EGO VERO INQVIT. Tertiũ decimũ caput est: in quo disputatõis ptes de facetiis Cæsar sorti⁹ magnã in eis vi inesse: vel ad bylaritatẽ oõnis: vel ad lacessendos aduersarios oñdit. Hui⁹ capitis prima ps cõtinet facetos boies natura poti⁹ q̃ arte eẽ: qđ ab enũeratõe ptiũ ꝓbat hoc mo. Duo sũt gña facetiar̃. vnũ quidẽ ꝑpetuũ: alter̃ vero cõcisum: sed neutr̃ arte ꝓcipiẽ. igiẽ naturale ẽ. Rñdet Cæsar Antonio q hoc ipi attribuerat vt cæteros boies in eo gñe excelleret: petebat: q̃ ab eo. vt vel sibi testis esset nullã facetiar̃ artẽ eẽ: vel si artẽ eẽ cocederet: eã ipe quũ oim pstãtissimus eẽt pntib⁹ oñderet. Ego vero inqt. Eacili⁹ eẽ dicit de q̃uis re q̃ de rõne facetiar̃ disputare: q̃nquidẽ arte contineri nõ pñt sed naturã facetiæ cõprebẽdunt. Faceti⁹: alii legũt. i facetum magis. Ab boie nõ iurbano. i. ab boie non insulso. Itaq̃. Et dicit se hoc expientia didicisse nullã de facetiis artẽ tradi posse: quũ inquit adolescẽs in libros quosdã incidisse: quor̃ titulus erat de facetiis: speraui me aliqd ex his consequi posse: sed quũ illos legissem: multa quidẽ in his ridicula esse percepi. sed tñ nulla facetiar̃ ꝓcepta inueni. Itaq̃. quia disputari non pt de facetiis. Nonnullã id ẽ aliquã spẽ. Inscriptos libros. i. quor̃ inscriptio erat de ridiculis: quẽadmodum videm⁹ libr̃. M. Cice. de offi. ita & theophrasti de ridiculis. In spẽ venerã id ẽ sperare coperã. Inueni ãt ridicula nõ negauerim in illis libris collecta esse multa ridicula: & saliũ plena: sed artẽ tñ nullã oino inscriptã esse. Salsa: vrbana facета. Nã & siculi quia ex græcis multæ sunt natões q̃ in hoc gñe excellũt & noiat eos. Excellũt pstant. Siculi: i bodii byzãtii: bi oẽs facetiis delectati sunt. q⁹ ille essent ipis a natura insite. sed qui de facetiis scribere voluerũt id comiserũt vt insulsa eor̃ scripta viderent̃. quia' insulse hoc negociũ susceperũt. vñ eor̃ insulsitas ꝓ faceti. s habeẽ. Oia em̃ que de hmõi arte dixerũt insulsa: atq̃ inurbana fuerũt. Insulsitas: qa hoc negociũ susceperũt: vt q̃ res oino naturalis est: eã artificio quodã cõprebẽdere nitentur. Doctrina. i. arte & rõne quadã. Etenĩ: ex partiũ nũeratione ꝓbat. Fusum i. qđ p oẽm oõnem iocunditas infusa est: quẽadmodũ per oĩa corpis membra sanguis infusus discurrit. Per acutũ: subtile. Breue p⁹ strictuq̃ ergo p acutum & breue ingenioſi & solertis est: vt vno dicto efficiat̃ id qđ perpetua oratioe queriẽ. Illa cauillatio. Relatiuũ inter duo substãtiua positum diuersor̃ genet̃ recte cum vtroq̃ cõcordat: nisi alterum ꝓprium fuerit. Hic illa concordat cã cauillatione poterat etiã dicere illud sc̃q̃ genus. Ergo facetiæ que per oẽm oõnem continent̃ cauillatio a maioribus nr̃is dicta est. Sed illud quidẽ vno aut altero verbo continetur ab iisdem dicacitas appellata est. Leue: leuitatis plenũ. Quid enim leuius dici potest q̃ cauillationẽ & dicacitatẽ. Cauillatio autem dicit̃ a græcis & eius natura est: vt ab euidenter veris p breuissimas mutationes disputatio ad ea q̃ euidenter falsa sunt producat̃. Sed loco pro genere facetiar̃ accipitur tanq̃ scomate faceto. Au. quoq̃ Gellius Ciceronẽ imitatus in hac significatione accepit. Sed dicacitas quæ a dicẽdo dicta est: vt Quinti. placet: significat sermonẽ cum risu aliquos incessentẽ. Ideo demosthenẽ vrbanũ fuisse dicũt dicacem negãt. Leue em̃ hoc totum probat facetias leuia noia merito consecutus fuisse. Nam facetiæ mouent risum: risus autẽ res leuissima ẽ. sequitur ergo & ipas facetias leues esse. Vtraq̃ res cauillatio & dicacitas. Hoc scilicet mouere risum: quæ est vtriusq̃ gñis effectus. Verũtamẽ q̃uis inquit vtriusq; rei effectus leuis sit sicut nomen: tamen nõ minimũ videtur habere virium in dicendo: siue in oratione quæritur bylaritas: siue aduersarii lacessendi fuerint. Lepore: festiuitate. Facetiis: salibus. Sed quum in illo genere: nunc incipit facere quod dixi. scilicet a sufficienti partiũ enarratione ostendere non in arte positas esse facetias sed a natura proficisci. Sed quum horum vtriusq̃ genet̃ postea Cicero quodãmodo exempla ꝓponit sed superioris generis nõ facile est exẽpla ꝓponere: nam & gestu & voce iuuat̃. Differũt tñ inter se non solum: q⁹ id perpetuo tractat̃: hoc aũt cõcisum ẽ: verũetiã q⁹ illud nõ tm̃ salis b⁹. Vtrũq̃ aũt mõ acrius intẽditur: mõ lenius sicut Cicero in cõsulatũ Vatinii. Dixit em̃: hoc maximũ portentũ est factũ tẽpore Vatinii. q⁹ in cõsulatu eius: nõ autũnus: nõ bruma: nõ estas: non ver fuisset. Hoc quoq̃ gen⁹ scilicet dicacitas: aliquando plus mordacitatis habet: aliquãdo minus. sicut illud superius vt idem Cice. Quũ apud Damasippũ cœnaret: & is vinum exile appositum esset: dixisset q̃. Bibite hoc falernũ qua-

eẽ vidisse⁹ de ridicul' nõnulla ĩ spẽ venerã: posse me aliqd ex istis discere: ĩueni ãt ridicula & salsa mixta græcor̃: nã & siculi ĩ eo gñe & rhodi: & byzãtii: & ꝑter cæteros attici excellũt: s̃ q eius rei rõem q̃ndã conati sũt: artẽq̃ tradere sic insulsi extiterũt: vt nihil aliud eor̃ nisi ipa insulsitas rideat̃. Quare mihi nullo videt̃ mõ doctria ista res posse tradi. Etenĩ quũ duo gña sint facetiarũ alter̃ eq̃biliter ĩ oĩ ꝓmone fusu⁹: alter̃ ꝓacutũ & breue illa a veteribus supior cauillatio: hæc altera dicacitas noiata ẽ leue nomẽ h⁹ vtraq̃ res: qp pe. leue ei ẽ totũ hoc risu⁹ mouere. Verũtñ vt dicis ãtoni multũ ĩ cauil⁹ ꝓsæpe lepore & facetiis ꝓfici vidi. sed quu⁹ in illo gñe ꝑpetue festiuitatis ars non desideret natura: em̃ fingit homines & creat imitatores & narratores facetos & vultu adiuuante. & voce. & ipso genere sermonis. Tum vero in hoc altero dicacitatis quid habet ars loci quũ ante illud facetum dictũ emissum hærere debeat. quã cogitari potuisse videatur.

sulsitas ꝓ faceti. s habeẽ. Oĩa em̃ que de hmõi arte dixerũt insulsa: atq̃ inurbana fuerũt. Insulsitas: qa hoc negociũ susceperũt: vt q̃ res oino naturalis est: eã artificio quodã cõprebẽdere nitentur. Doctrina. i. arte & rõne quadã. Etenĩ: ex partiũ nũeratione ꝓbat. Fusum i. qđ p oẽm oõnem iocunditas infusa est: quẽadmodũ per oĩa corpis membra sanguis infusus discurrit. Per acutũ: subtile. Breue p⁹ strictuq̃ ergo p acutum & breue ingenioſi & solertis est: vt vno dicto efficiat̃ id qđ perpetua oratioe queriẽ. Illa cauillatio. Relatiuũ inter duo substãtiua positum diuersor̃ genet̃ recte cum vtroq̃ cõcordat: nisi alterum ꝓprium fuerit. Hic illa concordat cã cauillatione poterat etiã dicere illud sc̃q̃ genus. Ergo facetiæ que per oẽm oõnem continent̃ cauillatio a maioribus nr̃is dicta est. Sed illud quidẽ vno aut altero verbo continetur ab iisdem dicacitas appellata est. Leue: leuitatis plenũ. Quid enim leuius dici potest q̃ cauillationẽ & dicacitatẽ. Cauillatio autem dicit̃ a græcis & eius natura est: vt ab euidenter veris p breuissimas mutationes disputatio ad ea q̃ euidenter falsa sunt producat̃. Sed loco pro genere facetiar̃ accipitur tanq̃ scomate faceto. Au. quoq̃ Gellius Ciceronẽ imitatus in hac significatione accepit. Sed dicacitas quæ a dicẽdo dicta est: vt Quinti. placet: significat sermonẽ cum risu aliquos incessentẽ. Ideo demosthenẽ vrbanũ fuisse dicũt dicacem negãt. Leue em̃ hoc totum probat facetias leuia noia merito consecutus fuisse. Nam facetiæ mouent risum: risus autẽ res leuissima ẽ. sequitur ergo & ipas facetias leues esse. Vtraq̃ res cauillatio & dicacitas. Hoc scilicet mouere risum: quæ est vtriusq̃ gñis effectus. Verũtamẽ q̃uis inquit vtriusq; rei effectus leuis sit sicut nomen: tamen nõ minimũ videtur habere virium in dicendo: siue in oratione quæritur bylaritas: siue aduersarii lacessendi fuerint. Lepore: festiuitate. Facetiis: salibus. Sed quum in illo genere: nunc incipit facere quod dixi. scilicet a sufficienti partiũ enarratione ostendere non in arte positas esse facetias sed a natura proficisci. Sed quum horum vtriusq̃ genet̃ postea Cicero quodãmodo exempla ꝓponit sed superioris generis nõ facile est exẽpla ꝓponere: nam & gestu & voce iuuat̃. Differũt tñ inter se non solum: q⁹ id perpetuo tractat̃: hoc aũt cõcisum ẽ: verũetiã q⁹ illud nõ tm̃ salis b⁹. Vtrũq̃ aũt mõ acrius intẽditur: mõ lenius sicut Cicero in cõsulatũ Vatinii. Dixit em̃: hoc maximũ portentũ est factũ tẽpore Vatinii. q⁹ in cõsulatu eius: nõ autũnus: nõ bruma: nõ estas: non ver fuisset. Hoc quoq̃ gen⁹ scilicet dicacitas: aliquando plus mordacitatis habet: aliquãdo minus. sicut illud superius vt idem Cice. Quũ apud Damasippũ cœnaret: & is vinum exile appositum esset: dixisset q̃. Bibite hoc falernũ qua-

draginta annoꝝ est:Bñ inqt Cice.ætatem fert.hoc minus mordet.qui ꝓsequit mordatius est.Quũ ce dentẽ ex italia Pompeiũ videret Cice.ait:Quẽ ſeqr nõ habeo:quẽ vero fugiã habeo. Simile est illud quũ ciceroni obiiceret:qꝫ in castra sero aduenisset.Rñdit se minie sero venisse:qꝫ nihil patũ videret.& eiusdẽ gñis illud est:Quũ ciceronẽ i terrogaret Pompei?:Vbi nã esset gener suus Dolobe.la:Rñdit cũ socero tuo.Et mlta alia exẽpla hmõi ciceronis dici possent.nã & apd Macrobiũ in saturnalib?:& apud Quintilianũ in institutionib? mlta ei? gñis dicta legũt. Fingit cõponit. Altero gñe:qd est pacutũ & breue: Qꝫ cogitari qa ex rñſo:vel ex dicto adeo breui cõficit:vt nulla cogitatio ꝓrsus anteisse videat. Quid.n.hic .q.d.nihil.Et ꝓbat exẽplo:quo magis intelligat qd dicat. Quũ mixtẽ hoc argumẽtũ:& hoc genꝰ facetiaꝝ qd acutũ & breue est.Debet em̃ tãta celeritate ꝓnũciari: vt vix a ꝓnũciãte excogitari potuisse videat.Quõ igit si tãtã celeritatẽ requirit: vt excogitari nõ posse videat ab auctore:poterit ei? gñis vlla tradi ars: Id em̃ tm̃ mõ ex arte dici pt:qd i cogitatiõe cõsistit:ſz hoc genꝰ facetiaꝝ tũc solũ ꝓbatur:si repẽte.& sine vlla cogitatõe ꝓlatũ fuerit. Quũ añ.i.quũ genꝰ facetiaꝝ debeat pene pri?auditoꝝ animos ptigere q̃ a dicẽdi iuenire potuisse credat. Quid.n. p exẽplũ ꝓbat. Vere i q̃ nõ pt hoc genꝰ dicacitatis qd & acutũ est & p breue vl la arte pcipi.nã quũ philipp?iterrogaretur ex fratre:qd latras:cõtinuo rñdit:qa furem video:ac si diceret: quia fur es: latrare cõpellor:sicut & canis cum furẽ videt:nihil tũc artis esse potuit. Hic me? frater oñdebat eũ.nã huic disputatõi intererat. Quid: illud ẽ exẽplũ acuti gñis & breuis:hoc aũt cõtinui:& ꝓlixiorꝫ vt Crassus i oratione:quã ꝓ curio dixit & in ea cã quã bũit aduersus brutũ. Apd cẽtũ viros.quũ ꝓ Curio diceret: q beredi

tatẽ petebat:illius cui postbum? nat? nõ erat. Accusatorẽ brutũ q plancũ accusabat repetũdaꝝ. Quapter hoc: Qñqdẽ crassus i oratonib? suis:quũ sup memoratis:tũ vero multis aliis se vrbanũ & festiuũ in oi gñe facetiaꝝ oñdit:negari nõ potest:qn pre cæteris vrbanissim? sit. Hoc.s.facetiis excellere & prestare. Perpetuitate:q̃ est in narratiõe. Leporis facetiaꝝ. Curiana.i hereditatis curit. Dicta illa breuia nõ habuit:Reddit roꝫ qa dicax nõ fuit aduersus Scæuolã respectu auctoritatis:ac dignitatis illius:iõ sea risu cõtinebat:verba tm̃ mordaciter intendebat:vt illud in hac causa. Admiror iudices Scæuole[m] ingeniũ q hoc viderit:mori nõ potuisse q natus nõ sit. Parcebat i.dũ pceret auctoritati & dignitati Scæuole:suaꝫ ipe seruabat.Nã metuebat ne si lacesseret aduersariũ aliqd se diceret indignũ. Quod abest inquit ab vrbanitate & facetiis:quũ aliqd nobis salsum offert reticere:hoc em̃ difficillimũ est. Tenere .i.reprimere:neqꝫ effundere[m]sales:si forte offerant in oibus ꝑsertim q dicacitate abundãt. Habere roꝫ .i.cõsiderare vniuscuiusqꝫ persone dignitatẽ. Tẽpoꝝ:vt ab vrbanitate:& iocis se cõtineat. Salsissime .i mordacissime: Itaqꝫ nonnulli:Cæsar de facetiis dicturus.Primo quidẽ eaꝝ artem nullam esse negauit:deinde duo genera facetiaꝝ esse dixit: Vnũ ppetuũ:alterum vero succinctum:illud cauillationem: hoc dicacitatem appellat sed vtrumqꝫ variat:qꝫ nunc plus:nunc minus mordacitatis habet. Id ergo vt liquidius apparere possit exemplo Crassi demonstrat:& illius mordacioris generis & huius lenioris.Lenioris quidẽ in Scæuolã:grauioris aũt in brutũ:qui luxurioſe viuendo bona patria consumpserat quib? exẽplis:q̃ nã differẽtia inter hæc duo gña sit intelligi poterit. Itaqꝫ vult probare qd supius dixit:Difficili? esse hominẽ vrbanũ tẽperare sibi:quũ aliqd ablatũ fuerit quo aduersariũ irridere possit qd ei Crassum fecisse affirmat in Scæuolã. Id aũt difficillimũ esse auctoritate Enniĩ ꝓbat:cui? dictũ tale est:Facili? sapientis ore in ardẽti flamina opprimi posse q̃ bona dicta teneri.Sic em̃ interpretat boies etiã sapientẽ facili? posse flammã in ore ardentẽ cõprimere q̃ bona dicta.i falsa cõtinere si se obtulerint in aliq̃ causa cõtra aduersariũ:& tm̃ id crassuꝫ fecisse dicit. Ridiculi:vrbani q facetiis delectãt. Nõ insulse nõ iculte:nõ inurbane. Dicere em̃ aiũt:ac si diceret:Si boies sapientes facũt hoc:& sibi tẽperare nõ pnt: quo nam? bona dicta enũciẽt si se obtulerint: q̃nto minus sibi tẽperabunt boies semidocti. Qꝫ bona dicta i.q̃ vt teneat falsa dicta. Optimi extinguí. Hæc.s.bona:& in interpretatio vrbanoꝝ q̃:volũt bona dicta falsa dicta esse: Proprio iã:qa iã hoc sibi q̃si propriũ nomẽ vendicarũt: vt bona dicta merito falsa dicantur. Sedvt ecce q̃ dixi:differentiam ostendit inter facetias: siue cauillatio sit:siue dica-

citas.nã vtrũq docẽt:mõ plus:mõ min⁹ · moderacitatis bre:qđ oñdit crassus fecisse leni⁹ in Scæuola⁊ cui⁹ auctoritati pcebat:& moderati⁹i brutũ:q oia bona cõsumpserat. In illo.s.leniori & mitiori. Acu lei:stimuli morsus. Lusit p facetias ludẽdo tractauit. Disputatiõ⁊:q̃ de curiana hereditate acta est. Di guũ cõtumelia:qa & vẽtre & gula oia cõsumpserat. Vtroq;.s.cauillatiõis & dicacitatis. Atrociore: a⁊ piore. In bruto in oõne quã babuit aduersus brutũ. Q̃multa de balneis:Nũc igit̃ incipit ostendere q̃ vrbanitate vsus fuerit.s.acerbioris gñis. Q̃multa:Et prio qdẽ vnũ:aut etiã alteq; exẽplũ ponit dica citatis:q̃ succincta & pacuta sunt.i.verbis breuib⁹ circũscripta. De balneis:quu⁊ romanis freqns & ppe quotidian⁹ ess⁊ laudãdi vsus:ad id res ꝓcessit: vt ciues fere oẽs q diuitiis abũdarẽt priuata balnea in domib⁹ hẽrẽt. Hic C⁹. p epistolã Terẽtiã vxorẽ monet: vt curet labrũ in balneo esse. S⁊ ꝓter priuatoq; ciuiũ mlta sũt publice ist̃ituta balnea quoq; adbuc nõnullis i locis romæ appent vestigia. Di cunt̃ aũt thermæ:a greco vocabulo. Nã calidũ sonat. Ille.s.Brut⁹. Mõ.i.pauloañ Alluſit hoc mõ aduersus brutũ crassus. Qm̃ũ em̃ cã⁊ vehemẽti⁹ ageret aduersus crassu⁊:& emisso sudore dixisset: sine cã sudo. Tũ crassus :Minie inqt sine cã su das. Nã pauloañ balneis existi.i. paulo ante balnea vendidisti. Illa ꝓpetua.s.ca uillatiõis. Nõ min⁹ iocũda:q̃ hæc dica citatis breuia. Quũ em̃ brutus .Incipit nũc aliud facetiaq; gen⁹ ponere: vt exẽ plo crassi plani⁹ nobis faciat cuiusmõi eẽ debeat. Brut⁹ cõtẽdebat aduersus crassũ & ipsi obiiciebat:q̃ narbonẽsẽ⁊ coloniã dducere voluiss⁊ lege seruilia:vt magnã aduersus crassu⁊ cõcitaret iuidiã q̃ legi agrariæ sauebãt nõ poterãt nõ esse no bilitati iuisi. Nã lex agraria iubebat vt viriti agri diuiderẽt : Quũ igit̃ in inuidiã crassu⁊ rapet Brut⁹ primã ei⁹ oõ⁊ vni dit ex lectorib⁹:vbi suadebat coloniam narbonẽsẽ⁊ deduci:alteri secũdã:in q̃ le gẽ seruiliã laudabat:q̃ narbonẽsem coloniã deducivolebat. Crassus vbi vidit se ita infestari ab aduersa rio:iussit tres lectores in mediũ ꝓduci. Prio.primũ librũ dedit a patre Bruti de iure ciuili cõpositũ Se cundo.secũdũ. Tercio.terciũ. In bis oibus libris testabat̃ Bruti pater predia q̃dã dũ viuere possedisse que brut⁹ post mortẽ eius luxuriose viuẽdo abligurierat Hoc eodẽ exẽplo vtit̃ Quinti. li. institutio nũ vbi de facetiis & ipe tractat. Excitasset.i. ꝓduxisset̃in mediũ. Crassi oro⁊.s.q̃ populo suadebat lege seruilia coloniã narbonẽsem deducẽdã:vt coloni romani mitterent̃ narbonã:qbus ager narbonẽsis di uideret̃. Alteri lectori. De lege seruilia:q̃ oõne legẽ seruiliã laudebat. Dicebat em̃ legẽ illã sanctissi mã fuisse:nibilq; illa sanctius:aut equius fieri potuisse:q̃ volebat vt agri quẽadmodũ sanguine plæbis acquirerent̃:ita etiã ab bis possiderẽt̃. Cõtulissent capita: ipsi vic⁊ iudices de repu. tm̃ moti contra crassum inter se collocuti fuissent. Nã capita conferre inter se collo qui significat: Noster hic.s.crassus. Ex libro primo.supple lectũ est:quẽ de iure ciuili pater Bruti cõposuerat. Hæc erãt verba patris bruti ex quibus cognoscebat̃ priuernatẽ agrũ bruto a patre relictũ esse.& hoc aiebat vt planũ fieret mlta bo na possedisse:q̃ uxuriosa vita cõsumpserat. Ex primo libro: His libris testatũ reliquit se aliqñ possedis se prineuatẽ agrũ:quẽ fili⁹ dilapidauerat. Brute:interrupit crassus & dixit. O brute testificatur pater prineuatem agrũ tibi reliquisse. Et est exclamatio crassi inuebentis in brutum. qui bona patria abligu rierat. Deinde ex secundo libro.s.lectum est quod sequit̃. In albano: Hoc loco crassus laudat pruden tiã bruti:qui quũ filii nosceret ingluuiẽ:bos libros scripsit.ne forte putaret̃ nibil sibi reliquisse. Cũ pri mis.i.inter primos cõnumerand⁹. Hũc gurgitẽ.i.bui⁹ingluuiẽ: Nibil relictũ vic⁊ cõsumptis oibus pre luxuria. Tum ex libro tercio.s.lectum est. In Tuburtim ꝑdiis: verba sunt bruti i libro posita. Tiburs & Tiburtis in noiatiuo dt̃. Vbi sunt ii fundi: Verba sunt crassi increpantis potius q̃ interrogãtis bru tum. Finem:quia tres tantummodo libros de iure ciuili composuit. Veri bruti:quia etiam si alia scri pta tribuerentur bruto:tamen bruti non sunt. Quod nisi inquit:sensus est. Nisi pubes inquit fuisses pater in balneis tecum etiam fuisset:& quartum librum composuisset:sed quia pubes eras tecum ideo lauari non potuit pater: Nam instituto Romano prohibeatur ne patres cum filiis puberib⁹ nec soceri cum generis lauarentur in balneis. Ergo qa puber eras non licuit:qđ si licuisset quartũ librum cõposu,

atq; i illo altero gñe:i quo nulli aculei cõtumeli arũ inerãt cãm illã disputationẽq; lusit:sic i bru to quẽ oderat:& quẽ dignũ contumelia iudica bat:vtroq; gñe repugnabat q̃ multa de balneis q̃s nup illle vẽdiderat q̃ multa de amisso primo nio:dixit. Atq; illa breuia:quũ ille diceret:se si ne cã sudare:mime mi⁊ inqt mõ.n.existi de bal neis. Innũerabilia fuerũt eiusmõi:sed nõ minus iocũda illa ꝓpetua. Quũ em̃ brutus duos lecto res excitasset:& alteri de colonia narbonensi. Crassi oõnẽ legẽdã dedisset.alteri:de lege fui lia:& quũ cõtra iter sese de repub.capita cõtulis sent:nr̃ bic facetissime:tres pris bruti de iure ci uili libellos:trib⁹ legẽdos dedit. Ex libro prio forte euenit:vt i priuernati eẽm⁹ brute:testifica tur pater:se tibi priuernatẽ fundũ reliqsse. Dei de ex libr.ii.i albano eram⁹ ego: &.M.fili⁹:sa piẽs vic⁊ bõ cũ pris nostre ciuitatis norat bunc gurgitẽ:metuebat ne quũ iis nibil haberet:nibil esse ei relictũ putaretur:tum ex lib.iii.in quo si nẽ scribẽdi fecit tot em̃ vt audiui scæuolã dicere

ſſet.quo apperet q̄lia balnea tibi reliquiſſ;:q̄ paulo ãte cū ceteris bonis oīb⁹ dilapidaſti: q̄madmodū ſcriptū reliquit. Prio quidē locū i priuernati: deīn i albano poſtremo i tyburtio agro. Quis eſt igit̄ Ha cten⁹oñdit exēplo cuiuſmōi gen⁹ eēt vtrūq; facetiar⁹ & id qđ ē ppetuūt:& id qđ pſtrictū & breue. Nūc dicit ciuſmōi ſales ad cōfūdēdū brutū pl⁹ valuiſſe q̄s reliquā oīo; q̄ i brutū iuect⁹ ē. Quū forte q̄dā iter agēdū anus cuiuſdā noīe iuniæ fun⁹ ex familia Bruti efferet̄.nā illū capta occaſiōe ḡuiter iſectat⁹ ē. For te ita accidit vt iter agēdā cā; illā fun⁹ Iuniæ de domo Bruti ꝓdiret:& quū pōpā funeris illi⁹ ꝓſpexiſſ; craſſus ex iprouiſo ita brutū interroga uit. Quid e iḡt brute:qđ đ te mādes bu ic mortue maiorib⁹ tuis nūciare: qđ eo rū virtute dignū ſit: a qb⁹ oio degnaſti Et mlta hic iuect⁹ eſt in eū:quē nihil brē dicer;:qđ an⁹ illa mortua narrar̄ poſſ; ñ alienū a ꝓgenitorib⁹ ſuis. Hoc lepore hac feſtiuitate. Iis facetiſ:iis ſalib⁹.Refu tatū ꝓuictū:ga eū iis facetiis at; ſalib⁹ita ꝓuicit at; cōfudit: vt qđ rñderet ñ bēret Illis tragœdiis.i.il'is amplificatōib⁹ crí mínū:ac exaggerationib⁹ facinor⁹ cuiuſ mōi i tragediis tractāt̄. Quū caſu i quū ſorte q̄dā. Dii imortales:exclamatio ad mirāt̄ vim: at q; ꝓmptitudinē dicēdi q̄ tūc i craſ.fuit ex tpe.Q̄ inexpectata.i.ex improuiſo. Nā fun⁹ illud repete ſupue nit quo magˢ admiratet craſ. oīo;:q eā ꝓpatā brē no potuit: Repētina ſubita. Coiect⁹ oculis i brutū.i.couerſuſi brutū dixit. Geſtu oi.ſ.toti⁹ corpis. Imminē ti toto corpe i Brutū inſtāti: vt magˢ eū cōfunderet. Grauitate:ſeueritate. Cele ritate q̄ in cōtētiōe reḡit̄ ſicut ſupi⁹ di xit. Quid illa:cuius funus ducebatur. Pri.ſ Decio Bruto.hic aūt.M.Brutus. Quid illis oīb⁹: de morte nobiliū mos etiā apd nos tenet̄: quū funera nobiliū ꝓducerēt̄:iubebāt imagines maior⁹ ſuo rū ꝓcedere:vt q̄ſi memoria eor⁹ i funere renouaret̄:vt.L.Bruti:q pri; liberauit & ceteror⁹ q ex ea fāilia magniviri euaſe rūt. Quid L. Bruto:a quo tu ducis ori

ſūt xi bruti libri.i tyburti forte aſſedim⁹ ego & M.fili⁹:vbi ſūt ii fundi brute:q̄s tibi pr̄ publicis cōmētariis cōſignatos reliqt:qđ niſi puberē te inqt iā brēt q̄rtū lib⁹ cōpoſuiſſ;: & ſe etiā in bal neis lotū cū filio ſcriptū reliqſſ;. Quis ē igr̄ q nō fateat̄ hoc lepore:atq; iis facetiis:ñ mín⁹ refuta tu; eē brutū q̄ ill' tragœdiis q̄s egit idē:qm̄ quū caſu i eadē cā:cū funere efferret̄ anus iunia:ꝓcb dii imortales:q̄ fuit illa:q̄ta vis:q̄ iexpectata:q̄ repētia cū cōiectis ocul':geſtu oī & vultu:ſūma ḡuitate & celeritate verbor⁹. Brute qd ſedes:qd illā anū pri nūciare vis tuo:qd illis oīb⁹:quor⁹ imagines duci vidæs:qd maioribus tuis:qd. L. bru.qui būc pp'm dñatu regio liberauit:qd te agere cui rei cui gl'ie cui virtuti ſtudere prio ne augēdo ad id non ē nobilitatis ſ; fac eē.nihil ſup eſt:libidies totū diſſipaueſt an i iure ciuili ē pr̄ nū.S; dices te:quū ædes vēderes ne i ruptis qui dē:& cecis ſolū tibi pr̄nū reliqſſe an rei failiaris q nūq; caſtra videris an eloq̄ntiæ:q̄ nulla ē in te & qcq̄d ē vocis & ligue oē i iuſtū turpiſſimū ca

ginem. Nota eſt hiſtoria quō Iunius Brutus metu ſimulauerit ſtulticiā ne a Tarquino ſuperbo occi deret̄:& poſtea ex morte Lucretiæ capta occaſione regibus exactis patriā liberauit: Agere oīs actio aut eſt animi:aut corporis:& rurſus oīs actio:aut priuata eſt:aut publica:ſicut hoc loco oſtendit. Rei: q̄tū ad rem priuatā;.& ad corpus pertinet. Virtuti q̄tū ad animū.i.cui ſtudio cuiue doctrine ſtudere. Patrimonio ne augēdo.i.mercaturā agere:ad id non eſt nobilitatis. Fac.i.concedaſ vt ſit nobilitatis Nihil ſupereſt.i.non eſt cur ſtudeas augendo patrimōio. Nā illud ita exhauſiſti vt nihil reliquū ſit. An in iure ciuili:vis nūciare illā te ſtudere iure ciuili. Paternū eſt i ſtudiū eſt patris tui qui tres de iu re ciuili condidit libros. Sed reſpōdebis te oīo eſſe ignar⁹ iuris ciuilis:nedū illi opam dare. Sed dices te quū ædes:Hæc formula venditiōis erat. Omnes hoc faciebāt in vendēdis ædibus:fundoq; ac siqd aliud Mācipio dareť:nō ita:at ſi equū & alia hmōi. Neq; eñ ædes aut fundi abſolute vēdebant̄: ſ; pre terq; q ruptū eſſet cæſumue.ci.in top.oñdit hoc ita fieri ſolere:his verbis: vt liberales venditores ſo lent qui vendēdis fundis:& ædibus ruptis cæſis receptis:aliqd tamē emptori cōcedūt. qđ ornādi cā apte:loco q; poſitū eſſe videat̄. Nūc ergo dicit Brutū adeo fuiſſe vendēdi cupidū vt eū in vēdēdo fuge rit:qđ ignotū nemini eſſe debet niſi q iuris ciuilis ſit plane rudis:ideo obiicit ei nec locū qdē ſeruaſſe in ruptis & cæſis:vēdicere poſſet illū aliqñ locū fuiſſe maior⁹ ſuor⁹.nā quū vēdebāt ædes:ſi qd forte in extremitate ædū eſſet rupteū cæſumue:illud excipiebāt:reliq̄ vero integra ſe vendere ꝓfitebant̄:q̄ vero cæſa erāt excipiebāt. Scæuola de verbo.ſig.ſic dicit:Ruptis cæſis ea inſunt:que terra non tenent̄ queq; ope ſtructili tectorioue nō cōtinēt̄. Et qcq̄d ē vocis.i.& ſiquid dicendo vales:id totū mercēna riū feciſti i.damoſas actiones venditas. Ciuium.q.d.indignus es qui in bor⁹ conſpectum venias. Il lam mortuā.ſ.iuniā preſtantem fœminam. Tu imagines quia quum vides tuorum maiorum imagi nes.horror tibi deberet toto corpore perfundi:quū tibi conſcius ſis omnino ab huiuſmodi viris mē tem tuam eſſe alienam. Quibus non modo imitandis:quia ſi maiores tui peterent:vt ſtatuæ ſuæ ali quo loco ponerentur eorum:quæ aliquando poſſidebant:non haberes vbi ſtatuas illas erigeres. Col locandis ad id reſpicit quod ſuperius dixit:qa nihil pater ni ſoli tibi reliqſti. Sed hæc tragica hæc ver

ba Cæsaris sunt admirantis: & laudantis Crassi orationem. Tragica. i. plena amplificationibus: & ex aggregationib⁹. Diuina. i. diuinit⁹ quodãmõ dicta: q̃ tãtã vim bnt at⁹ vehemẽtiã. Meministis: vos qui adestis. Habuit bãc cõcionẽ aduersus C. Domitiũ: sicuti postea suo loco dicem⁹. Nec eñ maior cõtio q̃ illa aduersus Domitiũ habita. Nec apud populũ quia cõtio ꝓprie erat apd populũ oro: & cõcionari dicũt qui oroez ad populũ bñt. Cõtra collegã: nã bui⁹ crassi incẽsura collega fuit Domitius: quũ alter alteri luxuriã obiiceret. Cõditior: ornatior. Lepore suauitate. Festiuitate cõcinitate. Quare tibi antoni: qd quũ ita sit. vicz crassuz in oi gñe facetiar⁹ esse pstãtẽ: illd quidez assentõ nullã facetiar⁹ esse artẽ: & miror cũ bãc laudẽ mihi tradideris poti⁹ q̃ ipi crasso. In eo gñe: qd ad facetias ptinet. Tũ antoni⁹: rndet anto. cæsari: qui supi⁹ dixerat: prio quidẽ se fateri nullã artẽ facetiar⁹ esse: & tñ plurimũ ꝓ valere ad ptur bãdũ aduersarios: dñ subiũxit mirari se qũ crassus ivtroq̃ facetiar⁹ gñe pstet: qd ꝓbauit exẽplis: cur se poti⁹ i hoc gñe dixerit esse pstãtissimũ q̃. L. crassuz: cui bius etiã ptus sicut cæterar⁹ oiuz. pricipat⁹ attribuẽdus erat: nũc igit rndet. Fateor inqt qd dicis o cæsar: crassuz i hoc quoq̃ sicut i cæteris reb⁹ esse pstãtẽ: sz facere nõ possũ qui aliqñ iuidia aduersus crassuz cõmouear. Nã q̃ aliquis suopte igenio facet⁹ & falsus sit tollerabile est. Sed quũ facetiis guitatẽ cõiũctã bẽat: qd paucis cõcedit. id in ipso crasso vix pati possim. Venustissim⁹ facetissim⁹. Vrbanissim⁹: salissim⁹. Grauissimũ: singula singulis redde. Grauissimũ: seuerissimũ vẽũstissimo vrbanissimo. Hic quũ arrisisset Crassus vbi p iocũ audiuit. Aut dicere q̃ sibi iuiderat: id cũ risu excepit. At antoni⁹ cũ cæsare vt istituerat loqns q̃uis iquit neges vllã eẽ facetiar⁹ artẽ: tñ quũ dixeris locũ: tps: & psonas esse cõsiderãdũ: nõ nibil de facetiis: pcepisse videris.

Apuisti: oñdisti. Quidda3: rẽ aliquã. Hte eñ dixisti. s. mihi cõsentiẽti: Decerpet: derogarz. Grauitate aut dicẽtis aut audiẽtis. Qd quidẽ: vt ipse tpis: rei: & psonar⁹: dignitatis cõsideratioz bẽat: vt in exẽplis sup memoratis facile cõpbendi pot. Sz boc pceptũ: qd iubet babẽdã esse roz tpis: rei: & psonar⁹: facetiar⁹ pceptũ est no inueniẽdar⁹ sed omittẽdar⁹: Precepit eñ bis qui roz babeãt rei: tpis & psonar⁹: vt se abstineãt facetijs. Quũ bis nibil opus sit. i. quũ pter dignitatez rei: tpis: & personar⁹ fieri videbũt: nibil op⁹ est bis facetiis. Nos aũt. Sed nos q̃rim⁹ a te pcepta des: nõ quo tpe omittẽde sunt facetie sed quo bis vti debeamus. Et maxime si ei⁹ stultitia. i. si stolidus fuerit: vt facile ad iracũdiã salib⁹ irretiẽ. Vbi eñ semel aliquis leuitate quadã animi facere dicta pati nõ poterit: ita excãdescit: & ita perturbat: vt ipsa pturbatiõe sine vlla oratoe cõfundat. Et maxime agitari: vt in testẽ. Si testis aliquis stultus ꝓduct⁹ esset & cũ salib⁹ mor derem⁹: facile perturbaret: ita vt confusus in testificãdo nesciret prorsus quid diceret. Cupidũ: vt facile corrũpi possit. Leuẽ ad id qd dixit stultũ. Si facile neq̃ soluz persone: in qua facetiæ dicunt: sed etiã iudicũ & eor⁹ qui interssunt: babẽda est ratio dignitatis. Ideo dicit si etiã persona in quã dicimus patiet: vt facetiis in eã vtamur. tamẽ cõsideranda est etiã persona iudicis & cæteror⁹ nedũ aduersarios: aut testẽ vrbanitate vrgemus: fortasse etiã iudices: aut reliquor⁹ auditor⁹ animos offendam⁹. Presunt vt iudices: Interssunt vt reliqua multitudo. Omnino sed boc preceptũ vrbanitatis sine dubio videt esse potissimũ: vt nunq̃ vtamur vel ra-

lumĩe quæstũ cõtulisti: tu lucẽ aspicere audes tu bos intueri: tu ĩ ciuiũ eẽ cõspectu: tu ĩ foro: tu in vrbe: tu illã mortuã tu imagies ipas nõ pborre scis qbus nõ mõ imitãdis: sz ne ĩ collocãdis qui dẽ tibi vllũ locũ reliqsti sz bæc tragica. atq̃ dina faceta ãt & vrbana inũerabilia ex cõtioẽ me mi sistis: nec ei maior cõtio fuit: nec apud pplm gra uior oro: q̃ bui⁹ cõtra collegã ĩ cẽsura nup neq̃ lepore & festiuitate cõditior: q̃re tibi ãtoni vtrũq̃ assentior & multũ facetias ĩ dicẽdo ꝓdesse sæpe: & a eas arte nulla posse tradi: & illd qdẽ admiror: te nobis ĩ eo gñe tribuisse tãtum. & non bui⁹ rei quoq̃ palmã: vt cæterar⁹. Crasso detulisse. Tũ antoni⁹. Ego vero ita fecissez inqt. nisi interdũ in boc Crasso paulũ inuiderẽ. Nã esse quẽ vis facetũ: atq̃ falsum. nõ nimis ẽ p sciꝑm iuidẽdũ. Sed qd eũ q oim sit venustissim⁹ & vrbanissimus oim grauissimũ & seuerissimũ & eẽ & videri: qd isti. cõtigit vni mibi vix credendũ vide bat. bic quũ arrisisset ipe crassus: attõ inqt antonius quũ artẽ esse facetiar⁹ vllã negares appuisti quidã: qd ꝑcipiẽdũ videret. brẽ ei dixisti rõez oportere boim: rei tpis ne qd iocus de grauitate ḋecerpo. qd qdez in primis a crasso obseruari solet: sz boc pceptum ptermittẽdũ est facetiar⁹: qd quũ bis nibil opus sit. nos aũt quõ vtamur. quũ opus sit. q̃rim⁹ vt in aduersariũ. & maxie si eius stultitia poterit agitari: in testẽ stultũ cupidum. leuẽ: si facile boies audituri videbunt oino ꝓbabiliora sũt: q̃ lacessiti dicim⁹ q̃q̃ priores. nã & ĩ genii celeritas maior ẽ. q̃ appet ĩ rndẽdo & bũanitatis ẽ mñio. Videremur ei quieturi fuisse. nisi

rō vrbanis dictis:nisi quū ab aduersariis fuerimus prouocati. Duo cōmoda nobis offeruntur. Primū cōmodū est:q̄ ingeniū nostrū laudabilius videt̄:qui cōtinuo falsū aliq̄d dictū aduersus eos paratus babuerim⁹. Alterū:q̄ ab eis qui audiūt modestiores dicimur:quippe qui nō pri⁹ aduersarios offende re voluerim⁹ q̄s lacessisti. Petulātes:si pores falsa dicta dicim⁹. Nā & ingenii:nā quū respōdem⁹ p uocati:nostri ingenii celeritas videt̄ esse maior in respōdēdo. Nemo cū existimare potest nos respo sum illud falsū autea preparasse: quippequi nesciamus an aduersarii nri nos ꝓuocaturi essent. Humanitut̄:sicut ꝓuocatio ē petulātis: ita respōsio est būanitatis. Prouocare aliū est petulāt̄ ꝓuocatū rndere būanitatis. Videremur vt in ipsa cōtione.& redit rursus ad exēpla crassi in contione illa quā babuit aduersus domitiū. Ab boc: qd facete dictū videat̄ a crasso in domitium nihil omnino inuenit̄ in ea contiōe qd nō facere dixerit. Et boc preceptū secutus est crassus:qd est moderatiois. Erat em̄ & dicit necessariū quodāmō fuisse crasso bonestis vti facetiis in Cn. Domitiū:q̄ vir tāta ḡuitate: tātaq̄ auctoritate esset: vt aliter infingi nō posset. Eleuandū lepore. Frāgēdū cōtētione.i.infirmādū. Tū sulpiti⁹ q̄nquidē igit̄ inquit sulpiti⁹ tātā vim bnt facetiae:patiemur ne cæsarē qui in bis tm̄ studii posuit:ne dicat quid de hmōi sentiat. Vrbanitatis:festiuitatis. Quid si inquit.cesar q̄si bāc disputatiōm a se repellēs. tu inqt sulpitii negabas esse patiendū quo min⁹ ego q̄ de facetiis sentiā disputare. S3 qd erit q̄ me d̄ hac re loq cogat̄:Si ego assensero anto. nullā facetiaꝝ artē eē. Hic sulpiti⁹ q̄si ignar⁹ quid respōderet obticuit. S3 sermonē excepit crassus: etiā si negas vllā artē esse nō tm̄ iusta rō est cur taceas. q̄nquidē q̄ disputata sunt d̄ arte eloq̄ntie:nō arte: sed vsu & exercitatōe cōstare ab antonio disputatū est. Artem nullā: nullo artificio facetias contineri. Nā de quo artē negat esse vllā de eo disputare nō pōt. Antonio:Sic em̄ anto. in fine oīois suæ deposuerat nullā artē in facetiis cōtineri. Salis:vrbanitatis. Hic ꝓ tūc. Quū bis dictis sulpitius retiuisset:q̄si nō bns qd rndēret cæsari. Crassus excepit sermonē dicēs:Quasi ars vlla sit borū ipsoꝝ:de quibus antoni⁹ locutus est. Sicut nec ars eoꝝ est que antonius tam din disputauit:ita etiā de facetiis:& si nulla ars est tm̄ disputandū videt̄. Obseruatō em̄ nō est ars:q̄ ad dicēdi rōm ptinet:quia quū multi suopte ingenio clari oratores euaserint:eosq̄ diligēter obseruauerit nōnlli exide nō artē sed idolū artis cōficere:nō est tm̄ ars: s3 obseruatio ab aliis suscepta. Nā qd vidim⁹ in aliquo ꝑclaro oratore i dicēdo valuisse: id quoq̄ diligēter abseruatū nos imitamur: Et boc mō pot⁹ obsernatōe q̄s arte fit eloq̄ntia. Quis.q.d.m̄ti. Si oia i bac obserut ōe dicēdi cōstarēt:q̄ ad eloq̄ntiā ptinēt.nemo nō esset eloq̄ns. Facile.n.obseruarēt:& pdiscarēt qd oratores boni facerēt. S3 minie in boc sūt oia.nec.n si ingenio aliquis ñ valuer̄t q̄ntūlibet alios obseruauerit:id cōseq̄t̄:qd ē oratoris. Et ita oñdit eloq̄ntiā nō oio artē eē. Hec em̄ vic3 q̄ ad obseruatiōm dicēdi ptinēt. Sed ego:S3 in bis ꝑceptis:q̄ ex alioꝝ obseruatōe pcipiūt̄: non videt̄ mibi illud cōsecuti oratores fuisse q̄madmo dū ea inuenirēt:q̄ dicēda sunt:s3 q̄ natura & ingenio inuenissent: cuiusmōi essent cognoscere possent. Quo.i.ad qd gen⁹ referēda sint. Quū em̄ eos primū obseruassent boies q cæteris meli⁹ & ornati⁹ dicere videbāt̄:& ex ea obseruatiōe q̄ndā q̄si dicēdi rōm cū fecissēt:ipa3 veluti artē i gña diuiserit:& ea de qb⁹ diceret ad qd ipi⁹ gen⁹ referēda essent:facile itellexerūt vt verbi gra:Materiā i tribus gñib⁹ versari s.demōstratiuo:deliberatiuo:& iudiciali.deiñ cuiuscūq̄ generis materia fuerit: causa postea:inuētione:dispositione elocutiōe:memoria.& pnūciatiōe tractari. Quū igit̄ q̄stio ꝓposita sue

rit oratori: continuo videt ad qđ genus orationis sit referenda: siue iudiciale: siue demonstratiuū. siue deliberatiuū. Et quū gen⁹ intellexerit: tūc incipit cōuenienter: q̄ ad ip̄m materiæ gen⁹ ptinēt inuenire: inuēta disponere: &c. q̄ sequūt. Sed ego: Hoc est ego dicerē nō artē efficere: vt hæc repiam⁹: sz vt reperta ad aliqd ipsius artis genus referre possim⁹. Vim ꝓprietatē. Nō vt ars sit nobis via q̄dā & rō ad ea q̄ inuenim⁹. Sz vt ea: sed vt q̄ ingenio: studio aut aliqua exercitatiōe inuenerimus ad qđ artis gen⁹ referēda sint cognoscam⁹. Natura ingenio. Studio industriā: quia igeniū sine idustria nihil aut paꝝ valet.

Exercitatio e. i. vsu videlicet vt ad industriā exercitatio ēt cōiūgat. Recta si fm artē videbūt eē repta. Praua: si a p̄cepti one dicēdi fuerint aliena. Quo. i. ad qđ gen⁹ artis sint referenda. Quare Cæsar: Q̄n quidē hæc p̄ceptio dicēdi nō arte cōtinet: sz obseruatiōe q̄dā p̄cipit & tñ antonius de ea plæraq̄ disseruit: tu quoq̄ idē de facetiis agas: vt de his quid senti as aut ḡuati apias Ita voluisti: sic em̄ ab initio costituerūt. Accurato diligenti.

Ego vero: Cōsutata rōe Iulii cæsaris: ne ab hac disputatiōe dīsisteret: & si eā nlla ar te cōtineri cōcederet: se tñ patū eē iquit satiffacere Crasso: & bis qui intererāt.

Collectā: Antiquo more oñdit se satisfactuꝝ Crasso: qui mos etiā apd nos nūc seruat. Collectā pecuniaꝝ intellige q̄s antiqui solebāt in cōuiuiis colligere de conuiuiis: quā collectā appellāt: qđ nūc quoq̄ quibusdā in loc⁹ fieri vidē⁹ i nuptiaꝝ cōuiuiis: Hoc est qđ nūc iqt cæsar Crasso: q̄si q̄dā collectā hāc de locis disputatiōz tibi p̄soluere pat⁹ sum: ne tu itē recusare pessis: quū absq̄ te aliqd reposcet. Tibi recusandi dē. ego satisfaciā tibi poscēti: ne postea quū a te reposcēt id facere recuses. Quāq̄ soleo: si⁹ studio vti tur. Mimoꝝ: qui p̄nte roscio aliquid in scæna imitari nō audēt ita & se ipudētē esse dicit. q p̄nte crasso de facetiis audeat loqui. Quē admodū inquit impudētes sunt cæteri Mimi: qui p̄nte roscio mimoꝝ oim p̄stātissimo audēt in scæna aliquid agere ita ipudēs mihi videor: qui presente Crasso aliquid de facetiis audeā dicere: Soleo sæpe mirari i. soleo sæpe admiratiōe duci. Se se commouere. s. in scæna: Rosciū em̄ prestantissimum fuisse legimus Mimoꝝ omnium: Vnde cū delitias suas Ci. appellare solebat. Sus prouerbialiter dictū est contra eos qui puros impuri ipi alios docere audent: & est puer. sus Mineruas impurus purū decet. vt sus spurca est: ita Minerua intemerata est. vt pote virginitatis dea. iō quia insulsus: falsus: & indoctus doctu docere vult. Fœnū: fœnū oportere existimari alios oratores respectu Crassi cui⁹ oro tāq̄ flos videt sp redolere verbis ac sentētiis: Duas n. virtutes bēt flos. s. viriditatē & colorē. viriditatē verbis: colorē sniis cōpat. Et ideo dicit. quū Sulpiti⁹ crassū audisset: cæteros oratores respectu crassi fœnū putabat esse. est em̄ fœnū herba arida: q̄ nec colorē nec viriditatē bēt. Tū ille iocabat inquit: Sibi inficē cedūt: Alter alteꝝ sibi p̄ferendo. Dicit em̄ per iocū: accipe Cæsar qđ de me dixit Crassus: & eo maxime q̄ ipse ambrosia ali debere videat. Alluſit ad id quod ille fœnū dixerat: Ambrosia! diuine genus est herbæ: ac solis equos: hæc deos ipsos nesci poete scripserunt: Plini. artimisiā credit Diascorides item dixit Ambrosia quā multi artemisiā credūt. Sed tamen. Q̄uis mihi pauca supersint: interea tñ in sermone Cæsaris quasi diuersorio quodā prolixa disputatione defensus requiescam. Itinere. i. quasi quadam itineris longitudine fatigatus.

AT QVI INQVIT IVLIVS. Caput quartum decimū vbi de materia ridiculoꝝ agitur quomō querenda sunt & simuletiam quot sint ridiculoꝝ: & facætiarum genera tractantur. Primū igitur de materia loquit: deinde de ipsoꝝ ridiculoꝝ siue facætiarum ḡeneribus. Sed responsum Iulii cū superiore oratione Crassi ita coniungit Dixerat em̄ Antonius se fatigatum longitudine disputatiōis: quare itineris labore requiem quandā querere: & se in disputatione Cæsaris quasi quodam diuersorio quietu rū esse. Ad igitur responsionem suā Cæsar accommodat Dicit em̄ tu quidem queris antoni requiescere in oratione mea quasi diuersorio quodā sz tibi respondeo: Hoc meū diuersoriū non valde tibi liberale visum iri. Nā simul ac pauca dixero te in itineris labore denuo retrudā: ac si dicat te ad reliquuz id

soleo sæpe mirari eoꝝ impudētiā: q agūt i scæna gestū spectāte Roscio. Quis em̄ sese cōmouere pt: cui⁹ ille vicia non videat: sic ego nūc Crasso audiēte primū loq̄r de facetiis: & docebo: sus vt aiūt oratorē eū: quē cū Catull⁹ nup audisset: & fœnū alios aiebat eē oportere. Tū ille iocabat i qt catull⁹: p̄serti quū ita dicat ip̄e vt ābrosia alēdus eē videat. Veꝝ te cæsar audiam⁹ vt ad Antonii reliq̄ redeam⁹. Et ātonius: ppauca mihi q dē restāt inqt. Sz tñ defessus iā labore: atq̄ itinere disputatōis: requescāt i Cæsaris fmone q̄si i aliquo p oportuno diuersorio. Atq inqt iuli⁹: nō nimiū liberale hospitiū meū dices: nā te i viā sil ac p ppliṁ gustaris: extrudā: & ciiciā. ac ne diutius vos demorer: de oi isto gñe qd sentiā: pbre uiter exponā. De risu qnq̄ sut q̄ q̄rāt. Vnū qd sit: alteꝝ vñ sit. Tertiū sit: ne oratoris risum velle mouere? Quartuz q̄tenus. Qui tū quæ sunt gña ridiculi. atq̄ illud primū: quid sit ipse risus quo facto concitetur: vbi sit: quo existat: atq̄ ita repente erumpat: vt eum cupiētes tenere neque mus & quomodo simul latera. os. venas. oculos. vultū. occupet viderit. Democritus. neq̄ ad

ſputatōis cōpellā: vł qđ reliquiſti tandē pficias: Nō nimiū. i. nō vāl de liberale: q̄ in eo p exiguū tp̄s om rabere. Liberale boſpitiū: pſtit in tranſlatōe ab boſpite: qui veniētes ad ſe boſpitio ſuſcipit: ſuſceptoſq̄ cibo & potu reficit. Dicit ergo. Simulac ꝓpaulū guſtaris: boc eſt ſimulac de nr̄a diſputatōe libaueris: con tinuo te laboribus: & longitudine diſputatiōis dedā. Nam te extrudā: expellā. Eiiciā. i. extra diuerſo riūte mittā. In viā: in laborā viæ. Perpaulū. i. p exiguū mei ſermonis. Guſtaris: li baueris: leuiter attige ris. Ac ne diutius: incipit nūc de ridiculis & facetiis ſuā exponere ſn̄iam: & fa cit attētos. Dicit em̄ ſe de bacre breuiter eē dicturū. Oī iſto gn̄e .ſ. vrbanitatis: & facetiaꝝ. De riſu q̄nq̄ ſunt. Hæc oia ad materiā ptinēt ridiculo rū: videlicet qđ ſit: vn̄ ſit & nunqđ ad ora torē ptineāt: & quouſq̄ etiā riſus ꝓcede re debeat. Poſtremū vero eſt de genere ri diculorū. Quintilianus bæc oia pulcer rime libro. vi. iſtitutionū explicat: & nos in cōmētario: qđ ſcripſimus illud opus: latius de facetiis & eius ſpēbus diximꝰ.

hunc ſermonē hoc ꝓtinet: ſi ptineret neſcire me tn̄ id nō puderet: qđ ne ipſi qđē illi ſcirēt: q pollicerē tur. Locus aūt & regio q̄ſi ridiculi: nā id ꝓxime q̄rit turpitudie et deformitate q̄dā cōtinet. Hęc em̄ rident: vł ſola: vł maxie q̄ notant & deſignāt turpitudinē aliquā nō turpiter. Eſt aūt: vt ad iſtū tertiū veniā: eſt plane o ratoris mouere riſu; vł qđ ipa bilaritas beniuolentiā cōciliat ei p quē excita ta ē: vł qđ admirāt omēs acumē vno ſæpe ī verbo poſitū: maxie rīdentis: nōnūq̄ etiā laceſſentis vł etiā frāgit aduerſariū: qđ impedit: qđ leuat: qđ de teret: qđ refutat: vł qđ ipm oratorē politū eſſe bo minem ſignificat. qđ eruditū: qđ vrbanū maxieq̄ qđ triſticiā atq̄ ſeueritatē mitigat et relaxat. Odio ſaſq̄ res ſæpe q̄s argumentis dilui nō facile ē ioco riſuq̄ diſſoluit. q̄tenus bæc ſunt ridicula tractan da oratori p quā diligenter videndu; eſt id qđ in quarto loco q̄rendi poſueramꝰ. Nā nec inſignis improbitas: & ſcelera iuncta. nec rurſus miſia inſi gnis agitata ridet. Facinoroſos maiore quadāvi q̄ ridiculi vulnerati volūt. miſos illudi volūt: niſi ſe forte iactent. Parcendū eſt aūt maxime charita ti boīm. ne temere in eos dicas. qui diligunt. bæc

Quid ſit: q̄tū ad naturā ipſius. Vn̄. i. ex q̄bus locis manet. Oratoris ne ſit. i. cuius officiū ſit. i. an ptineat ad oratorē. Quatenus. i. quouſq̄ ridicula: & face tie ꝓgredi debeāt: qa quēadmodū in cæ teris rebus modus ſeruādus eſt: ita i bis potiſſimū. Gn̄a. i. q̄litates: Atq̄ primū Sed qđ ad vim: naturā & ꝓprietatē riſus ptinet: qđ ē pb̄oq̄: id nobis minime diſ putandū videt: quin poti⁹ pb̄is ipſis re linquendū: qui de bis reb⁹ diſputare cō ſueuerūt. Quid. i. q̄ natura ſit riſus. boc em̄ dixerat querendū eſſe. Vbi ſit. i. in quo loco poſit⁹ ſit: vt in ſplene qđ pb̄ſi ci dicūt. Erūpat. i. exeat: egrediat: primo qđē quærendū videt: q̄ in loco poſitus ſit: deinde quō ex q̄ loco erumpe ſoleat. Exiſtat atq̄ erumpat. i. vi quadā exeat. riſus em̄ in noſtra vix eſt ptāte: Sæpe em̄ ad riſum quiſpiā ita cōcitat: vt etiā ſi pru dētiſſimus ſit ab eo ſe tpare non poſſit.

Os: vno eodēq̄ tpe: riſus latera: os ve nas: oculos: vultūq̄ cōpbēdat. Venas: gutturis. Viderit Democritus: ac ſi dice ret diſputēt pb̄i q̄ materia nr̄a nō ē. Nec tum q̄ p acutus adeo eſſet in cognoſcēdo rerū naturā. Itaq̄ quū ei ꝓpinaſſet poculū lactis interrogauit vt diceret cuius animalis eſſet: Democritus quū illud vidiſſet: continuo rn̄dit capræ: tunc primū fetæ & ni dixit: ſalue mulier: eo q p ꝓcedēti nocte cū viro cocubuerat. Scripſit librū de natura vnū de natura itē bois tā corpis q̄ bois: & ſil borū oīm librū quidā de aīa iſcripſerūt. Hoc. ſ. qđ ſit riſus. i. q̄ natura ſit riſus. Ne ſcire me tn̄: Ego tn̄ ſine pudore. i. ingenue faterer me neſcire: q̄nquidē nec ipſi pb̄i ſciūt: & ſe ſcire pollicē tur. Eſt. i. ptinet ad boīm ridiculū. i. ridendi dignū. i. bois: que ridere debeamus. Nam id ꝓxime. i. ſcđa q̄ eſt. Turpitudine & eſt diffinitio ridiculi. Nam etiā ſi neget ſe dicturū de ridiculis: qđ ſit riſus tn̄ per tranſitū qđāmodo diffinit ridiculū eſt turpitudo aliqua nō turpiter dicta. Quū em̄ aliquid qđ turpitudi nem ſignificet: nō turpiter dr̄ ad riſum boies cōmouent. Sicut Julia Octauiani filia quā cōſtat impudicā fuiſſe: quū ex ea quæreret: Dic mihi Julia: quid ita patri Tyberio ſiles filios ꝓcreas: quū babeas etiā cū aliis viris cōſuetudinē? Tum illa: Nauis inquit ſum: niſi plena vectorē non accipio. Locus: ſi quæratur: quis ſit locus: & regio riſus. Notāt verbis. Deſignāt geſtu ipſo. Eſt aūt: & vt terciū exequar qđ ridicu lis quærendū eſſe ꝓpoſui: placet eſſe oratoris riſum auditoribus cōmouere. Illud: qđ dixi eſſe quærēdū Eſſe ptinere. Et redit rōne cur oratori conueniat cōmouere riſum. Q đ. i. ga auditores exbilarati face tiis beniuoli efficiant. Vel qđ alia rō: In vno verbo: ſicut illud: qđ latras? quia furē video. Maxime rīdentis. ſicut illa fuit rīſio. Etiā laceſſentis: ſicut de Cicerone multa diximus. Aduerſariū. i. ſtultū: Nā ſi aduerſarius paulo ſtultior fuerit ꝓturbat: niſi ab oratore facetiis atq̄ ridiculis vrget. Impedit: ſi cupi dus. Q đ leuat: ſi dicēdi petulans fuerit. Deterret: ſi fuerit inſtabilis. Leuat auctoritatē minuēdo. De terret: mores inſectādo. Refutat: incōſtantiā arguendo. Vel qđ ipm oratorē: etiā oratoris eſt mouere

risum. Politū:lepore.Eruditū:humanitate. Q d vrbanū:sale & facetiis: Maximeq:Et maxime orato
ris officiū est mouere risum:qa si auditores audiēdo defatigati fuerint:tristiciā illā:& miseriā qdāmō ri
diculis & facetiis oino repellūt. Mitigat:singula singulis redde. Mitigat:tristiciā. Ralaxat:seueritatē
Odiosas res:& etiā oratoris est officiū. Quas.s.res odiosas.i.quædā ab aduersariis nīis dicta q in nos
odiū cōcitent:quū ea nō satis possumus argumētis dissoluere:si faceti fuerimus eam nōnūq ioco dissol
uemus. Quatenus rōnibus ꝓbauit oratorē posse risum mouere nunc ad aliā qōnē trāsit quousq risus
ꝓcedere debeat.i.ad quē finē. Dicit aūt
boc maxime exqsitissime eē rōnis: vide
re quousq risus ꝓcedere debeat: nam si
longior fuerit auditorē poti⁹ lædit & of
fendit. Per q̄ diligēter piūgit positiuo
vt ppulcrū q pro valde suplatiuo: vt q̄
pulcerrimū:p q̄ rursus positiuo vt p q̄
pulcrū est boc loco p q̄ diligenter:si ali
ter apud idoneos inueneris librarioꝝ
erit culpa. Nam reddit rōnē cur diligē
ter ridiculosꝝ modus sit cōsiderād⁹: Nā
Non em̄ eousq debemus esse ridiculo
rum cupidi: vt eos ridiculis offendam⁹
qui offendēdi nō sunt: nam si eiusmodi
boies:qui aut signi ꝓditate p̄diti sūt:aut
miseria affecti:si bos boies inquā dictis
facetis læserim⁹:nullā vrbanitatē ostēde
mus:qa alii sunt graui⁹ vulnerādi:aliive
ro nec quidē attingendi:cū em̄ videmus
miseros irrideri:no ad risum sed ad com
miserationē ducimur. In signis:magna
excellēs:p̄cipua: Scælere iuncta.i.cū im
pietate:vt pce pias scelerate manus. Sce
lere sicut ꝓditio patriæ:q est improbitas
excellēs:& lcelere iūcta:i.impietate. Mi
seria agitata.s.ab oratore. Miseriavt de
eo qui ex regno in seruitutē ceciderit: q
ergo illuderet boiem tanta miseria circū
uentū: nullā delectationē moueret. Faci
noroſi:& reddit rōnē cur hmōi boies sa
libus mordēdi non sint. Facinorosos:
scelestos sic Salu.dixit flagitiis:facinoroſibusq coopti. Maiora quædā vi.s.oīonis vehemētia maiore
quædā. Nisi se forte iacēt:qd genus est vani bois qui nec in miseria quidē gloriari desistat. Parcendū ē
maxime:sed p̄cipue abstinere debemus a ridiculis in eos qui diligunt̄ ab auditoribus:nam si ridere vo
luerimus eos qui diligunt̄ ab auditoribus:nō mō beniuolentiā nobis:sed odiū etiā cōcitabimus. Cha
ritati boim:qui chari sunt auditoribus:si in eū salsa vrbanaq dicta iaceremus boc etiā nō posset audito
ribus placere. Charitati:intellige de bis qui diligunt̄ ab oibus. Hæc igit̄ adbibēda est moderatio.i hic
modus adbibēdus est:vt intelligamus quousq ꝓcedere debēt ridicula:ne ad boies:aut scelestos:aut mi
seros:aut charos nīa vrbanitas ꝓueniat. Itaq:Bene ergo cōcludit q̄nquidē inquit nec facinorosos læ
dere debemus:nec charos:neq miseros:cōsequēs est vt eos ledere debeamus:qui sunt nec chari:nec mi
seri:nec vulgo oibus diligant̄. Q ōbrem materies:Concludit ex bis q supra vidistis:q̄nquidē inquit vi
dimus q̄tenus ridicula ꝓcedere debeāt:q̄tum ad psonas:in q̄s eiusmodi dicta tractent̄:Concludit ergo
ridiculorū gña placere poterunt:& ꝓbari:si nec in calamitosos boies:nec in facinorosos dicent̄ Deinde
sil'etiā aiaduertendū est:in quo aliqd fuerit deformitatis & vicii corpis in eum plerūq ridicula cōuenire

Nec charorū:videlicet qui nō diligunt̄ vulgo ab oibus. Calamitosorū:qui nō in extremā aliquā mi
seriā ceciderint.neq eoꝝ qui ob facinus.i.facinorosoꝝ:vt picidarū:ꝓditoꝝ. Belle elegāter:scite. Agi
tata.i.vulnerata.s.ab oratore eiusmodi boim vicia. Est etiā deformitatis:p̄terea est etiā alia materia in
qua ridicula & facetiæ versari p̄t videlicet si alicuius insignē deformitatē:aut vitiū irridere potuerimus
Deformitatis:vt nasi simi vt grippi. Et corpis viciorū:vt strumæ:vt gibbi:claudi:nā in eiusmōi boib⁹
elegās solet eē vrbanitas:si forte in eos aliqd dictū fuerit. Vitioꝝ:vt balbi lusci:& claudi: nā & in lusco:
& in balbo:& in claudo facile irridere possimus.Sed q̄rimus. Diceret aliqs.Nūme etiam supius dixit
aduertendū esse q̄tenus ridicula ꝓcedāt:quō repetit:nō est iteratio sed supius dixit aiaduertedū eē q̄us
q ꝓcedāt ridicula:q̄tū ad psonas:ne oēs psonas ridiculas eē putarem⁹. Nunc aūt dicit q̄rendū esse q̄te
nus i.quousq ipsa dicta salsa ꝓcedāt.i.q̄ longa eē debeāt.nā illud supius quousq ad boies ptinet. Q æ
rendū est.s.in ridiculis. Quatenus buousq ꝓcedāt & q̄ longa sint ridicula. In ō.s.mō ridiculi:quēad
modū b̄te debeāt.i.quatenus:ꝓcedere debeāt. Perridicule.i.valde ridicule: qa & si aliquid valde vrba

igit̄ adbibēda ē primū in iocādo moderatio.Ita
q ea facilie ludūt̄:q̄ neq odio magno .neq mia
maxia digna sūt. Q ōbrē materies oīm ridiculo
rū ē in istis vitiis.q̄ sunt in vita boīm.neq clarorū
neq calamitosoꝝ.neq eoꝝ.q ob facin⁹ ad supplī
ciū rapiēdi vident̄:eaq belle agitata rident̄.Est
etiā deformitat̄ & corpis vitioꝝ:satis bella mate
ries ad iocādū.Sed q̄rimus idē qd i ceteris rebus
maxie q̄rendū est q̄tenus.in quo nō mō illud ꝓci
pit̄.neqd insulse.sed etiā siqd p ridicule possis.vi
tandū ē oratori vtrūq: ne aut scurrilis ioc⁹ sit aut
inimicus.q̄ cuiusq mōi sint facili⁹ ia intelligimus
quū ad ipsa ridiculoꝝ gña veniem⁹. Duo.n.sunt
gña facetiaꝝ quoꝝ alteꝝ:retractat̄ alteꝝ dicto te
si quū id tāq aliq fabella narrat̄:vt oli tu crasse in
mēmiū cōmodissime quuꝫ lacertū largii. quū eēt
cū eo tarracinę.d amicula rixat⁹ salsa tota bac tīa
teipo ficta narratio.addidisti clausulā. Tota tarra
cina tū oibus in parietib⁹ inscptas fuisse lras tria
LLL.duo.MM.quuꝫ q̄reres id qd eēt senē tibi

Maiora quædā vi.s.oīonis vehemētia maiore
quædā. Nisi se forte iacēt:qd genus est vani bois qui nec in miseria quidē gloriari desistat. Parcendū ē
maxime:sed p̄cipue abstinere debemus a ridiculis in eos qui diligunt̄ ab auditoribus:nam si ridere vo
luerimus eos qui diligunt̄ ab auditoribus:nō mō beniuolentiā nobis:sed odiū etiā cōcitabimus. Cha
ritati boim:qui chari sunt auditoribus:si in eū salsa vrbanaq dicta iaceremus boc etiā nō posset audito
ribus placere. Charitati:intellige de bis qui diligunt̄ ab oibus. Hæc igit̄ adbibēda est moderatio.i hic
modus adbibēdus est:vt intelligamus quousq ꝓcedere debēt ridicula:ne ad boies:aut scelestos:aut mi
seros:aut charos nīa vrbanitas ꝓueniat. Itaq:Bene ergo cōcludit q̄nquidē inquit nec facinorosos læ
dere debemus:nec charos:neq miseros:cōsequēs est vt eos ledere debeamus:qui sunt nec chari:nec mi
seri:nec vulgo oibus diligant̄. Q ōbrem materies:Concludit ex bis q supra vidistis:q̄nquidē inquit vi
dimus q̄tenus ridicula ꝓcedere debeāt:q̄tum ad psonas:in q̄s eiusmodi dicta tractent̄:Concludit ergo
ridiculorū gña placere poterunt:& ꝓbari:si nec in calamitosos boies:nec in facinorosos dicent̄ Deinde
sil'etiā aiaduertendū est:in quo aliqd fuerit deformitatis & vicii corpis in eum plerūq ridicula cōuenire

Nec charorū:videlicet qui nō diligunt̄ vulgo ab oibus. Calamitosorū:qui nō in extremā aliquā mi
seriā ceciderint.neq eoꝝ qui ob facinus.i.facinorosoꝝ:vt picidarū:ꝓditoꝝ. Belle elegāter:scite. Agi
tata.i.vulnerata.s.ab oratore eiusmodi boim vicia. Est etiā deformitatis:p̄terea est etiā alia materia in
qua ridicula & facetiæ versari p̄t videlicet si alicuius insignē deformitatē:aut vitiū irridere potuerimus
Deformitatis:vt nasi simi vt grippi. Et corpis viciorū:vt strumæ:vt gibbi:claudi:nā in eiusmōi boib⁹
elegās solet eē vrbanitas:si forte in eos aliqd dictū fuerit. Vitioꝝ:vt balbi lusci:& claudi: nā & in lusco:
& in balbo:& in claudo facile irridere possimus.Sed q̄rimus. Diceret aliqs.Nūme etiam supius dixit
aduertendū esse q̄tenus ridicula ꝓcedāt:quō repetit:nō est iteratio sed supius dixit aiaduertedū eē q̄us
q ꝓcedāt ridicula:q̄tū ad psonas:ne oēs psonas ridiculas eē putarem⁹. Nunc aūt dicit q̄rendū esse q̄te
nus i.quousq ipsa dicta salsa ꝓcedāt.i.q̄ longa eē debeāt.nā illud supius quousq ad boies ptinet. Q æ
rendū est.s.in ridiculis. Quatenus buousq ꝓcedāt & q̄ longa sint ridicula. In ō.s.mō ridiculi:quēad
modū b̄te debeāt.i.quatenus:ꝓcedere debeāt. Perridicule.i.valde ridicule: qa & si aliquid valde vrba

tum dicereť:& longius ꝓcederet:nō esset ridiculū:qa si longū nimis dicereť ꝯtūcunq; vrbanū esset vt banū esse desisteret:vñ etiā vulgo dr̄ iocus longior minime iocūdus. Vitādū ē oratori vtrūq;:& bono ordine ꝓcedit qđ sæpe iā dixi:sicut oēs q ꝑcipiūt:primo oñdit qbus vitiis abstinere debeam⁹:deinde q̄ facieda sūt oñdit. Scurrilis vulgaris:& scurre idone⁹. Nam scurra ē g risus ab audiēt̄ib⁹ captare solet: nō habita suæ dignitatis rōne. Aut inimic⁹.i.ne inimice aliqd dicať:qa etiā si aliqđ p ridiculū iniquo aio sit & voce dicem⁹:ridiculū eē desisteret:sed hilaritate vocis vultus seruata dici ꝑt vel debet. Quæ.s. vicia oratori vitāda i ridiculis. Quū ad ipsa gña.i.quū de gñibus ridiculoꝝ tractare cœpim⁹. Duo em̄ sūt gña. Et repetit qđ ab initio dixerat Cesar gña ridiculorum duo eē vnū ꝓpetuū:alterū breue. Perpetuū re cōtiet:alterū.s.breue dicto. Re:ꝓpetuo & lōgo. Dicto.s. pacuto & breui.

quēdā opidanū dixisse lacerat lacertū largii mordax Mēmius Perspicitis hoc genus q̄ sit facetū q̄ elegans q̄ oratoriū: siue bēas vere qđ narrare possis:qđ tñ est mēdaculis aspgendū: siue fingas. Est em̄ huius gñis virtus: vt ita facta demōstres: vt mores eius:de quo narres: vt sermo: vt vultus oēs exprimāť: vt iis q̄ audiūt:tuꝫ geri illa: fieriq; videāť. In re ē itē ridiculū qđ ex q̄daꝫ deprauata imitatione sumi solet: vt idē Crassus ꝓ tuā nobilitatē:ꝓ vrām familiā. Quid aliud fuit ī quo concio rideret:nisi illa vultus:& vocis imitatio. Per tuas statuas vero quū dixit: & extēto brachio paulū etiā de gestu addidit:vehemētius risimus. Ex hoc gñe ē illa roscIana imitatio senis:tibi ego Antipho bas fero inqt: seniū est quū audio. atq; ita ē toto hoc ipo gñe ridiculū: vt cautissime tract̄ādū sit. Mimorū est em̄ etbologorū: si nimia est imitatio sicut obscœnitas orator surripiat oportet imitationē: vt is q audiat:cogitet plura q̄ videat ꝑstet

Re si qñ. Nūc incipit ꝓ exēplū oñdere quō ꝓpetuū illud sale dictū tractať.i.aliqđ iocūditate plenū:q̄si fabula narratur tūc facetū illud cōficit:qđ continet̄ in re Vt olim tu Crasse:Exēplū ponit: quod a Crasso sumiť. In.i.contra Mēmiū. Fabula talis ē: Quia cū ridicula tractam⁹ q̄re cōtinent̄:no vera solū dicim⁹:sed plaraq; fingim⁹ ipsi:sicut fictū ē a te o crasse Fabula inquā eiusmōi ē:Largi⁹ & mēmius coheredi petæ fuerūt:& sūmis studiis cū amicula q̄dā diuite agebāt Tarracinē si:vt in hereditate ꝓponerent̄ alter alteri tandē res eo euasit:vt Mēmi⁹ ira ꝓcitus largii lacertū morsu laceraret:qđ negare no poterat. Mēmi⁹ vt Crassus dicebat: qa videlicet pietib⁹ p oēm vrbē Tarracinæ inscripta essent. LLL.MM.q̄ sen ex interrogat⁹ rñderat signare: Lacertū largii lacerat Mēmi⁹ mordax. De amicula videlicꝫ diuite illa:cui⁹ hereditatē vterq; petebat. Actū a teipso ficta:qa vera nō

erat & vt verā eē ꝓbares:addidisti clausulā. Tota tarracina.i.tota vrbe tarracinæ. Parietib⁹:olim ædificiorū. Oppidanū:videlicet tarracinēsem. Perspicitis:Laudat nunc hoc gen⁹ ridiculi. qđ nonūq; fingiť sicut hoc fuit a Crasso. Facetū:vrbanū: Elegās:scitū. Oratoriū:nō scurrile.non nugatoriū: Siue beas vere.i.siue vera sit siue verisilis.si vera:aꝑgenda est mēdaciis.si ficta & verisilis multo magis quū sit tota mendax. Mendaculis diminutiuū est a mēdax. Est aspgēdus:vt ex eo oportunitas risus offerat̄ur. Siue fingas:siue verisimile sit:vt nō verū:sed verisile sit sicut intelligimus fecisse Crassum. Est em̄ huius gñis:& q̄ in hoc gñe seruanda sunt docet. Dicit em̄ hoc ridiculi genus multū iuuari gestu:& voce ꝓnunciātis:sicut intelligimus fecisse Crassum in mēmiū. Vt vult⁹ oēs i. ois spēs vultus:& imago oris Geri:nō narrari:sed geri videant̄. In re ē itē. Rursus etiā ridiculū in re esse dr̄:qđ fit in imitatōe depraua:sicut etiā gñis huius Ci. ponit exēplū crassi Deprauata imitatio dr̄ vbi quū fidis diffidere: vbi spes timere: vbi gaudes dolere simulas: vt Crassus faciebat:sicut in hoc exēplo videbitis:q cū cōfidere diffidere videbať: Deprauata imitatōe.i.corrupta Cn.Domiti⁹ cē orta altercatōe:Lucio crasso collegæ suo obiecit:q̄ columnas byemeticas in porticu dom⁹ haberet:emptas centū milibus:quē quū cōtinuo Crassus quāti ipse suā domū existimaret interrogasset:atq; vt ille rñdit sexagies sextercio. Quo inquit ergo eam minore fœnore existimas. Si decē inde arbuscula succidero:tricies inquit Domitius sextercio. Tum Crassus:vter igiť luxuriosior est:ego ne:qui decē columnas centū nūmoꝝ milibus emi:an tu qui decē arbusculārū vmbrā tricies sextercii summā cōpensas:Deinde cōuersus ad oēnis genus cōmiseratione plenū:q̄si supplicabat Domitio ꝓ irrisionē:ne vsq; adeo sæuiret. De hoc etiā alio loco dicemus:De prauata.i.falsa imitatōe. Quid aliud fuit:videlicet quū Crassus hæc verba diceret. Concio.i.multitudo quæ aderat:videlicet ppl's. Vultus & vocis imitatio:qui timidū se simulabat:quū tñ nihil timeret. Per tuas statuas:primo quidē dicebat nō extenso brachio:sed in se cōtracto:sicut timidi facere solent:quum vero dixit statuas:tunc extendit brachiū. Ex hoc genere est ego tibi:Meministis em̄ apud Terretium hæc verba eē demeæ aduers⁹ Antipho nē adolescēte iracūde & minaciter dicta:& dicit cū hæc verba Roscius in scæna pnunciaret:voce & vultu adeo senē exprimebat:vt non Roscius:sed Demea senex loqui videreť. Ex hoc gñe.s.ridiculi. Assero inqt:quū cocussione capitis vultu toruo & minaci verba hæc pnunciabat. Seniū.i.tñ imitatiōe Roscius valet:vt nō senex:sed seniū ipm videať senis quū pſonā sustinet. Atq; ita. Sed aduertendū est:q̄ vsq; adeo imitatōe hoc genus ridiculi vniuersum cōficiť:vt nisi cau

te tractet: bistrionibus sires esse videamur. Non em voce & gestu simile mimis & bistrionibus bie debemus: sed oratoribus. Mimorū: videlicet ne supstitiosa sit imitatio. Mimorū: etbologoꝝ. Quemadmodū sigs rustice pnūciaret repbē dereť: ita etiā siquis nimiū venustus esse vellet: repbensione nō caret. Etbologorū. rō. Deinde vertiť in e longū: postea latine pferť etbologus. i. moris exp̄ssor: q gestu ipso corpis: & sono vocis ita exprimit mores boim: vt gestus corpis: mores boim loq videanť: binc fit etbologia: de q̄ dixim⁹ in cōmētariis q̄s in Fabiū Quinti scripsimus. Orator surripiat qa gen⁹ boc ridiculi totū imitatōe cōcipiatur & caute agēdū ē ne bistriōi sires eē videamur: iō bn subiūgit. Surripiat. i. latēter rapiat imitatione: q̄si nō p̄uidētib⁹ q audiūt. Imitationē. s. ei⁹ i quē iocamur.

Vt is q audiat. i. auditores ingt ab ipsa imitatōe pl̄a mēte concipiāt q̄ oculis videāt. Nā vt fit aliq̄n i gestu tāta vis ē: vt in ipso motu multo pl̄a cogitem⁹: q̄ auribꝰ audiam⁹: q̄ aliqd sil' & verbis dicit: & motu corpis oñdit duo p̄cipit gbꝰ intelligi possit. Vnū qđ audiť. s. i verbis. aliud qđ videť. s. i motu. Præstet: Ad boc etiā orator curare debet: ne petulāter faciat: sed rubore q̄dā atq̄ pudore nā ingenui pudor ē: cū aliquid nō satis honestū dicim⁹: Suū. i. ppriū ingenuitatis. Præstet. i. p̄stet igenii dignitatē: Ingenu⁹ em̄ debet a seruili bois i dignitate dissilis eē Verboꝝ: vt nec v̄ba turpia sint: nec etiā res obscœnitatē quādā oñdāt: vnū ex altero sequiť. Nā vbi verba turpia sūt: nec res quidē p̄t eē honesta. Ergo bæc duo cōdudit & q̄nquidē exēplo Crassi oñdimus illud ridiculū qđ ꝓpetuū est: nūc in narratōe vera: aut verisili cōtinenť nunc imitatōe sequiť: quia huius ridiculi gña duo sunt Vnū qđ i narratōe: alterū i imitatōe cōsistit. In re: i ꝓpetuo sermone. Propria. i. lepidi sermōis atq̄ festiui: qđ plixū dr: in quib⁹ declarat: q̄ sint duo illa gña: breue videlicet: ac ꝓpetuū. Effinguntur formanť atq̄ finguntur qđāmō atq̄ pingūť. Vt aut re narrata singula singulis redde. Re narrata: ad id qđ dixit effingūť: vt ipla gña q̄ in ꝓpetua festiuitate cōsistūt nobis añ oculos poneret. Breui: vt si modo rate: vel claudū imiteris: vel balbū vt q voluerit in aduersariū iocari. Si dixerit: cū bic nr̄ p fos incedit singulis gradib⁹ adorare videť boies: & ita nō nibil & voce & gestu corpis significarūt būc eē claudū: etiā crassus in supiorib⁹ exēplis imitat⁹ ē bæc duo gña: cū fictā illā fabulā. Memii mordacis lacerātis largii laudibus: cū ipse certū narrauit. Deinde alter gen⁹ qđ in imitatōe cōsistit imitat⁹ ē: cū videlicet nobilitatē Domitii iplo rabat: p tuā nobilitatē: p tuos libros p tuas vxores: p tuas denigs statuas. In dicto aūt: Hacten⁹ declarauit quid sit ridiculū: qđ i ꝓpetua oratione versať. Nūc trāsit ad aliud ridiculū qđ nō i ꝓpetua oratione: sed i dicto pacuto: ac breui p̄sistit. Sed añq̄ ad gña ipsi⁹ pueniat: dicit aīa duertēdū eē oratori multū differre inter dicacitatē & vrbanitatē. Vrbanitas igenii bois ē. dicacitas aūt scurrilis: & qa nō p̄t lucidi⁹ nec plani⁹ quā exēplo intelligi aliq̄t primū exēpla ꝓponit dicacitatis: deinde q̄ a dicacitate sepata sunt. Q đ verbi: quū verbū aliqđ adeo vrbanū pnūciať aut ipsi⁹ verbi snia adeo erit facetа: vt sine magno igenio nō potuisse dici videať. Sed vt i illo: ecce quō oñdit vrbanitatē a dicacitate sepatā: & p silitudinē ostēdit cuiusmodi debeat eē boc ridiculū: qđ i dicto: aut snia pacuta cōsistit. vt ingt i illo gne qđ i narratōe & imitatōe consistit. Cauēdū ē ne mimis etbologis sires sim⁹: ita boc vitādū ē ne dū vrbani eē volum⁹ dicaces esse videamur. Quid igiť: & quia nō p̄t meli⁹ oñdere aliis rōnib⁹: qđ intersit inter dicacitatē: & facecias: ad exempla cōtinuo se cōfert dicēs: Crassū & Catullū oēs vrbaniss imos eē ꝓsentim⁹. Quid igiť differūt a gānio & Vargula: q̄s dicaces fuisse cōstat. Deinde dicit q̄i dubitās: Nō mihi venit i mētē: quō bæc possit distinguere: & statim q̄si id sibi oblatū sit distinguit cōtinuo alter ab altero. Gāni⁹ & vargula: romanoꝝ ciuiū noia aūt qui dicaces erāt: Gānio: sed dicacitate Gānius supabat Vargulā. Hoc opinor primū: re vera bæc est differētia. Opinor. s. distinguem⁹ a Crasso & a catullo: & a cæteris vrbanis. Iō copiose de facetiis Cicero nr̄ tractat: q̄ satis cōstat eū: vt Fabi⁹ testať i boc gne fuisse p̄cipuū. Dicaces: dicacitas loge debet eē ab oratore remota: qđ ita p̄cipit Quinti. dicacitas inquit: & scurrilis: & scænica huic p̄sone alienissima ē. Primū: pria rō distinguēdi vrbanitatē a dicacitate: ba c erit: vt si vrbani eē velim⁹: nō sp iocemur: sed tūc cū tp̄s: aut p̄sona regrere videať. i. cū nobis: aut dictib⁹ nr̄is ꝓdesse poterit: q̄ si p̄ter loci: & p̄sone q̄litatē iocaremur: tūc nobis nō mō ꝓdesset: sed & plīmū officeret: nō vrbani. sed dicaces diceremur: & id videlicet qđ ꝓdest exēplū oñdit. Ne q̄tienscūq̄: ne existimem⁹ necessariū: ga nō q̄tiēs aliquid facetū di

idē ingenuitatē m ruborē suū verboꝝ turpidini & rerū obscœnitati. Vitāda ergo bæc duo gña sunt eius ridiculi: qđ i re positū ē q̄ sunt ꝓpria ꝓpetua rū facetiarū: in qbus describunť boium mores: & ita effinguntur vt aut re narrata aliq̄ q̄les sunt itelligant: aut imitatiōe breui iniecta i aliquo insigni: ad irridēdū vitio repiant. In dicto aūt ridiculū ē id: qđ verbi: aut snīæ quodā acumie mouet: s̄ vt in illo supiore gne: vel narratōis vl̄ imitatōis: vitāda ē & mimorū etbologoꝝ silitudo: sic i hoc scurrilis oratori dicacitas magnopere fugiēda ē. qđ igitur distinguem⁹ a Crasso: a Catullo: & a cæteris familiarē nr̄m Gāniū: aut vargulā amicū meū: nō mehercule i mentē qdez mihi venit: sunt em̄ dicaces. Gānio qdem nemo dicatior: hoc opinor: primū ne quotiescūq̄ potuerit dictū dici necesse habeam⁹ dicē. Pusillis testis ꝓcessit licet i q̄t rogare

ere possumus: dicere debemus: sed quū aut nō obest aut ꝓdest: & exēplū ponit: quō aliqn̄ philippus fa
ceto dicto vsus fuerit: & licet risum mouere potuerit. tn̄ ipse multo plus dāni cōtraxit q̄ vtilitatis. Pu
sillus Philip. accusator erat: contra eū ꝓduct⁹ est testis pusille statura: interrogauit q̄storē: qđ more ꝑerat
nere: vt re⁹ nihil aliud agat: q̄ defendat: & accusator nihil aliud ꝑterq̄ accuset: & iō si aliqđ ꝑtermitteret:
iudicio q̄s iudices capitales vocam⁹. q. inq̄sitores. Q uæstoris em̄ officiū ē in suo officio vnūquēq̄ dcti
ab officio discederet. Ergo vt supra mēorauī philipp⁹ petit ex q̄store: nūqđ liceret interrogare testē: cui

philippū: tū q̄stor ꝓperās: mō breuiter: hic ille nō
accusabis ꝓpusillum. Rogabo ridicule. Sed sede
bat iudex. L. aurifex breuior ēt: q̄ testis ipse: oīs
est risus ī iudicē cōuersus. visuz ē totū scurrille iu
diciū. Ergo hæc q̄ cadere pōt in quos nolis: quis
sint bella: sunt tn̄ ipo gn̄e scurrilia. vt iste. q se vult
dicacē et mebercule ē appi⁹: sz nōnūq̄ ī hoc vitiū
scurrile delabit̄. Cœnabo inqt apd te. huic lusco
familiari meo c. sexto. Vni. n. locū esse video. Est
hoc scurrile qdē. & qđ sine cā lacessiuit: & tū id di
xit. qđ ī oēs luscos cōueniret. ea. qa mediata putā
tur eē: min⁹ rident̄. Illud egregiū sexti: & ex tpe
man⁹ laua īqt. & cœna. Tps igr̄ rō & ipsius dica
citatis moderatio. & tpantia. & raritas dictoꝝ di
stinguet oratorē a scurra. & qđ vos cū cā dicimus
nō vt ridiculi videant̄: sz vt ꝓficiam⁹ aliqd. íd illi
totū diē: & sine cā. Quid. n. ē Vargula assecutus.
quū eū cādidatus. A. sempronius cū Marco suo
fre cōplex⁹ eēt: puer abige muscas risū q̄siuit. q ē
mea snīa vl tenuissimus īgenii fructus. Tps igr̄ di
cēdi prudētia & gūitate moderabit̄: q̄rū vtinā ar
tē aliquā br̄emus: sz dn̄a natura ē. nūc exponam⁹
gn̄a ipa sūmati q̄ risū maxīe moueāt. Hæc igit̄ fit
pria ptitio: qđ facete dicat̄ id alias ī re br̄ī alias in
verbo. facetiis āt maxīe boies delectari: si qn̄ risus
cōiūcte re: verboq̄ moueat̄: sed hoc memētote.
quoscūq̄ locos attingā: vn̄ ridicula dicāt̄ ex eiis
dē locis fere etiā graues sentētias posse duci: tātū
interest: q̄ grauitas honestis ī rebus seuere. iocus

Totū: nūq̄ dicere sperāt. Quid em̄ ē
vargula. Nūc alteꝝ exēplū dicacitatis ꝓ
ponit. Aul⁹ sempron⁹ magistratū pete
bat: & ambiēdo appbēderat vargulā &
amplectebat̄ eum rogās vt suffragiis su
ram petēs: nā romani mgr̄atum petēs ambire solebāt ppl'm. Abige puer. i. pelle a me: ac si diceret: nolo
bunciuuare. Vt tenuissimus: nā etiā tenuissimi ingenii bō ꝑt risū mouere: si diligētius in ea re obserua
re voluerit. Prudētia: vt dicam⁹ q̄ ꝓsunt. Grauitate; vt dicam⁹ q̄ nō obsunt. Quaꝝ. s. prudētiæ & gra
uitatis. Sed dn̄a nā ē. i bæ virtutes sub nā cōtinēt̄: nā bas virtutes i ptāte tenet. Nūc exponam⁹. Post
q̄ dixim⁹ dr̄iam esse inter dicacitatē & vrbanitatē: & illā dicim⁹ eē scurriliū: & vulgariū boim banc orato
ris & exēplo oñdim⁹: nūc ad gn̄a facetiaꝝ trāseam⁹: & quot modis facetiæ fieri possint pcurram⁹. Hec
igit̄: Hic cognoscim⁹ in tria gn̄a ptiri facetias. Nā vnū facetiaꝝ gen⁹ ē in re: aliud ī dicto: terciū in vtroq̄
& boc postremū dicit eē añponēdū. Re videlicet cū narram⁹ aliqđ ridiculū. Verbo: cū acute ac breuit̄
dicim⁹ aliqd. Coiūcte: videlicet vtroq̄. Sed boc mementote: sed aliud ꝑceptū: anteq̄ ad ipsa facetiarū
gn̄a veniat exponēda: dat. videlicet aia duertendū eē qbuscūq̄ locis res iocosæ sumunt̄: ex iisdē etiā se
ria sumi posse: & aliq̄ exēpla ponit: quib⁹ intelligit̄ eadē rōne ioca fieri: ac seria: deinde ad ꝓpositū reuer
tit̄. Locus: quos supius gn̄a appellauit. Vn̄: a quib⁹ gn̄ibus ex iisdē locis: & grauia & iocosa ꝓficisci,

is vellet se ad magistratū ꝓuebere: tunc ille vocauit pueꝝ & inquit: Puer abige muscas. Candidat⁹: ꝑtu

Tñ:sed hæc dña est:q̄ alterū g̃ dē res bonestas:alterū iocosas magis respicit:ga iocus sp nō nihil ab bo-
nestate declinat:moderate tñ: Seuere:grauiter:studiose:& cū seueritate. In turpiculis:q si plane turpes
eēnt:iā non vrbanitas:sed obscœnitas dicerē:& ponit exēplū.quēadmodū ingt possum⁹ iisdē verbi:&
frugi seruū laudare iocose:& furē seruū vituparе. Nequā.i.si fugitiu⁹:si inuid⁹:si ebriosus ridiculū ē:& p
bat exēplo Claudii Neronis: q facete dictū ꝓferēs in seruū furacē dixit. Hic seru⁹ solus ē:cui nihil domi
sit:nec obsignatū:nec clausū:si affirmatiue accepis:bon⁹ seruus:cui dñs adeo fidit:vt oia sibi apta relinq̄t
Si negatiue:intelligis malū esse seruum:
cui quia dñs diffidit:nihil aptū reliquit.
Nā q̄ spurio caruilio:Dicit duas dñas
esse in vna eadē silitudine. Silitudo ē:q̄
ex iisdē locis sumanē & seria & ioca:& q̄
ab eadē origine & seria & ioca trabanē:
Alia silitudo est:q̄ nō solū eadē origine
sed etiā iisdē verbis nōnunq̄ trabuntur
sed non oia bisdē verbis:sed bisdē locis.
Nā q̄ spurio Caruilio:Hæc duo exēpla
sumunē ex claudicatōe:vnū graue alte⁹
vero ridiculū: Sed graue Caruilii plane
est.Caruilius glancia iocabaē in caluitiū
claudiū:& vbi eū vidit:Nō claudicat igt
ꝯ clodicat.Dña i sillaba u ꝓ.o.ponere lo
lebāt:vt plaustrū plostrū:clausta⁹ clostrū
rō ridiculi ꝯ ē:q̄ dixerit clodicar.i.clodii
mores imitaē:Nouim⁹ Clodiū flagitio
sissimū fuisse:q mlta stupra & scælera cō
misit. At vero Caruilii graue & seue⁹
Caruili⁹ dū ꝓ rep.pugnaret erute sauti⁹
sp claudicauit & quū ē in publicū ꝓdire
erubescceret:mī facete:& seuere eū admo
nuit:q̄ nihil timeret:sed potius auderet
Nā si in publicū ꝓdiret:q̄tiens gradū fa
ceret:virtutis suæ sibi veniret in mentē.
Et notādū ē dicēdi modus:ꝙ Cice.inte-
rim vtiē vt alibi:Quū mihi illi⁹ diei veit
in mentē subintelligiē vel cōditio:vel sta
tus:vel tale aliq̄d. Grauiter:graue em̄
vuln⁹ accepat. Clodicat.i. Clodio silis ē
nō corpe:sed animo clodicat. Vtrunq̄:
videlicet & seruū Caruilii:& iocosū Cal.
uisii. Vtrunq̄.i.in vtrunq̄ claudū:& il
lud graue aiaduertendū in caruilio:& boc ridiculū in caluinio. Quid boc nemo? Alte⁹ exēplū ē ridicu
li:q̄d sumiē ex eodē gñe:ex mutatōe lrā⁹. Primū ē seuerū:ga seuere iussit Neuiū scipio: Quū scipio in
piū boiem:& socorde vidisset dixit:nihil ist o neuio ignaui⁹. At vero ridiculose dixit Philip.in quenda
mali ordinis boiem. Quū q̄dā ad Philip.venisset male olētis spūs ita iocat⁹ est:nō cōuenior.ingt te sed
circūuenior Cōuenire ē collo q̄.circūuenire aūt signat insidiose obsidere:qa malo a te odore circūuēt⁹ sū
ta vt hic me libēter eripē:si mō liceret philip.s.ingt. Verbi ad lrām imutati:qa & mutāē:& addūē lrā:vt
in supiore. Silitudo:Sil'itudinē q̄ dicit nōnunq̄ ridiculū facere posse:q̄d ciusdē gñis etiā cū supiorib⁹
ivt videlicet ex eo nō solū iocus:sed etiā grauitas:ridiculū siue facete dictū trabi possit:q̄d etiā exeplo de
mōstrat. Ex ambiguo videlicet q̄ trabiē ex ambiguo. Argutissima:subtilissima:Sed silitudo: ga sicut
etiā q̄ supius dixim⁹ ridicula:vtrūq̄ bñe pñt grauitatē & iocū:ita etiā sil'itudo bñe poterit:& ꝓbat exem
plo. Apbricano illo maiori. Oñdit silitudinē ex ambiguo ductā posse facetū bñe in q̄ iocus sil:grauitas
cōtinē:ꝓbat exēplo: Apbricanus ille supior in cōuiuio erat:& cū ipso bonoris gr̄a. P. Licini⁹ varr⁹:vel
q̄dā alius coronā capiti imponeret:Coronari em̄ epulari solebāt maiores & cū ea sæpe frāgerē:erat e cō
ex frōdib⁹ serta:vn⁹ ex bis q̄ aderat rñdit:Noli ingt admirari si sæpe frāgiē. Caput em̄ magnū ē:& iō cre
bro frāgiē iocat⁹ ē in scipionē bis verbis:sed boc facete dictū ē laudabile:& graue.i.habet in se grauita-
tē. Caput magnū dixit.qa priceps ppli romani:sed bec silitudo ab ambiguo duciē. Nā ex eodē gñe no
taē etiā caluicies:cū dicit magnū caput dico bois laudabile ē:possum⁹ q̄z caluū irridere: Nam calui fere
oēs naturalr caput magna bnt:& caluicie nouim⁹ datā fuisse turpitudini.aut re vera magnū caput dixit
q̄si cerebrosū. At.Sed calu⁹ ē etiā ex eodē gñe sed si dixissꝫ i caluū risus fuisset pp caluicie. Alid exēplū
ex ābiguo pōit:sed boc ābiguū ꝓnaciatōe iuuaē de docto & idocto dici pt. sed alte⁹ ab altero distinguiē
bipodiastoli:q ē accēt⁹.q suppositi⁹ dictōi eā ab alia distinguit. Nā si boc mō legeris:satis ē q̄d didicit. Nā
nō parū mlta didicit.i.satis mlta si legeris cū grauitate:de docto intelligeē:Sed si vis eū pa⁹ didicisse sic
dices satis ē q̄d didicit pa⁹ & ne ꝓ no mlta ga nō curauit. Satis.i.multū ē q̄d didicit ñ ē ꝓtēnēdū deide i

in turpiculis & q̄si defomib⁹ poniē velut i bisdē
verbis:et laudare frugi seruū possum⁹:& si ē neq̄
iocari. Ridiculū est illud neronianū vet⁹ i furace
seruo: soluꝫ esset:cui domi nihil sit: nec obsignatū
nec occlusū:q̄d idem in bono suo dici solet:ſꝫ bec
iisdē verbis:ex iisdē nūc locis oīa nascūē. Nā q̄d
sp.caruilio g̃uiter claudicāti ex vulnete ob rēpu.
accepto:& ob eā causam verecūdanti in publicū
prodire mater dixit:qn ꝓdis mi spuri: & quotiēs
cū q̄s gradū facies: totiēs tibi tuaꝫ virtutū veniet
in mentē. Præclarū & graue ē: q̄d caluūnio glau
cia claudicanti:vbi ēvetus illud.nū claudicat. At
bic glodicat:boc ridiculū ē:& vtrūq̄ ex eo:q̄d in
claudicatiōe aīaduerti potuit:ē dictū: q̄d boc ve
nio ignauius:seuere scipio.atī male olentē video
me a te circūueniri subridicule Philip.at vtrunq̄
gen⁹ cōtinet verbi ad lrām imutati sil'itudo:ex am
biguo dcā vl'argutissima putāē:ſꝫ nō sp ī ioco sæ
pe etiā ī g̃uitate versanē.apbricāo illi maior coro
nā sibi ī cōuiuio ad caput accōmodāti: quū ei sæ
pi⁹ rumpeē.p.licinius varus: noli mirari ingt añ
cōuenit:caput.n.magnū ē & laudabile:& bōestū

ſeras paꝛ ne multa dictū eē ſignificas: at ſi dixer' eo q̄ ſupra dixi mō erit ſenſus: ſufficit ei q̄ paꝛ didicit & nō mlta. Nullū cōdudit g̃ ci. ex his q̄ dicta ſunt facetā: nullū eē qđ ñ ex oi gñe ridiculi: alia ſcria: alia iocoſa iterp̄tari poſſint. Seuera q̄ iocis ſunt cōtraria At q̄ hoc: ſed aliđ p̄cipit an q̄ ad ip̄oꝛ ridiculoꝛ genera ve niat. Dicit. n. hoc q̄ diligēter cōſeruādū ē: nō ſolū ex eo dē gñe ridiculoꝛ g̃ uia dici atq̄ iocoſa vꝛetiā ñ ōme qđ ridiculū ē: id oino facetū. Sæpe. n. multa ridicula ſunt: q̄ nō ſunt facetā: hoc mō igit̄ diſtinguit̄ ſi fa cetū: g̃ ridiculū: non ſi ridiculum etiā facetum. Samio: ſamiones dicti ſunt a ſamiis populis qui i dictis & factis fatui ſunt: & dnr ſamiones eo q̄ in ſamo inſula naſcunt̄: qui a grꝛcis dicunt̄ vt No. Marcello placet: & hi ſunt vt nani: vt gibi vt ſtrumoſi. Eiuſmodi enī hoib⁹ q̄ interpolati ſunt natura delectari ſolēt principes. Vñ Teren. Solus: ſamio fuat domū: & Cic. in epl̄is li. ix. epiſtolarū ad papyriū petū: Salis ſatis ē ſamionū pa rū: & hi ſamiones ſunt ridiculi: nō tamen facetī: nā quum videm⁹ riſum continere nō poſſum⁹: nō tamen facetī ſunt. Ore. ſ. deprauato: ſi latiori fuerit ore vultu ſi vul tū diſtortū habuerint. Morib⁹: qui i eis ſunt morib⁹ nonunq̄: quū ab ore ſaliua mittūt nares digit': aureſq̄ fodiūt. q̄ aliis riſum aliis horrorē mouent. Corpe. i. ip̄a etiā breuitate & deformitate corpoꝛ Salſum quia riſum moueret. Salſum būc: ſed ſiqs fuerit q̄ imitet̄ ſamionē: po terim⁹ būc dicere ſalſū ñ tñ eē facetū. Nā facetia oratori cōuenit vero ſamiōes ſcur ris: ac biſtrionib⁹ magis. nā ſi min⁹ imite tur ſamionē: hoc ſibi congruet: & qđ erit officii ſui adipleuit. Non ē nim. i. non p tinet ad oratores. Moroſum. i. difficilem & morib⁹ puerſis. Supſtitioſū: ſine cau ſa timidū ſupſtitioſus dicit̄ q̄ deū timet i reb⁹ etiā nō timēdis. Vel ſuſpitioſum: vt nōnulli bn̄t qui ſimul ac viderit collo quētes continuo eos de ſe loqui ſuſpicā tur. Glorioſum: iocabundum. Alteꝛ gen⁹. Et ratio oſtendit nō bmōi boies fa cetos: Non. n. oratores ſi viderimus ali quē bmōi bomine: eū agim⁹ illudēdo nō Nam qui perſonam aliquam imitatur: illius perſonam ſuſtinere dicit̄: ſicut eſt apud comicos. Alterum ſed hoc inquit genere debemus vti latenter & breuiter: quia ſimul ac ingreſſi fuerimus ad imitationē con tinuo eam oportet ſuccidamus: vt Craſſus contra Domitiū: per tuā nobilitatē: p tuas ſtatuas. Furtim latenter. Curſim: celeriter. Alterum de quo pauloante dixi. Deprauatio: quod eſt ſamionū. Ob ſcœnitatis: quum obſcœmū aliquid dicimus: ſicut illud Appii quū in luſcum iocaretur: & ſi rīſum ſatis di gnum fuit: quū dixit cœnabo: vni. n. locū vacuū eſſe video. Liberale ꝯ faceta nō modo ſunt in foro tracta da ab orat ore ſed vix in cōuiuio a libero homine dicenda videnē. Liberale ꝯ tum ad vrbanū qui nihil di cit niſi libero dignum. Detractis: ergo quandoquidem quattuor genera facetiarum ſunt ex quibus tria ſunt ab oratore aliena videlicet deprauatio oris: nimia imitatio: & obſcœnitas: reliquū ē vt videamus vt de potiſſimū originē ridicula habeant: & ea p genera diuidit vt certam quandam viam habeat orator: ta etſi multa ſint. Detractis videlicet imitatione oris deprauatione: & obſcœnitate. Ex hoc loco. i. ex hoc oratorio officio. Reliquæ diuiſit omnes facetias aut in re: aut in verbo. In re: ſi perpetua fuerit. In ver bo: ſi breuis. Sed primo videam⁹ quomodo diſtingui poſſint facetiæ ab his quæ ſunt in re: & in verbo: nā qđ quibuſcunq̄. Omne qđ quibuſcūq̄ verbis ſtatim dicit̄ tñ facetū eſt in re poſitum. At vero qđ verbis mutatis aliud efficitur in verbo: vt ver. g. Q uū Cice. dixit: quem fugiā habeo: quem ſequar nō habeo. Si dixiſſet ducem habeo cuius fugam imitari poſſum: non autem cuius virtute duci valeam mutatis verbis non mutarētur ſententiæ. Ergo hoc ridiculū dicit̄ eſſe in re: quia mutatis verbis remanet tamē ridiculus. At vero quod mutatis verbis non eſt facetum id dicitur eſſe in verbo: quum dixit ille. Q uid latras. Re ſpondit quia furem video. Sed ſi mutares & diceres: quia video bonorum alienorum prædatorē non eēt facetum quia mutatis verbis deſineret eſſe iocoſum: neq̄ coueniret. Nam quia latrare ꝓprie eſt canum ca nes autē in fures latrant optima fuit reſponſio. Ergo ex hoc differentiā cognoſcere poteſtis iter facetias quæ in re & q̄ in verbo ſunt. Leporē feſtiuitatē. Ambigua ſunt: nūc icipit tractare genera ridiculorū primum

gen⁹ dr̄ eē qđ sumīt ab ambiguo: de q̄ nō nihil supius tetigit ita efferunt: vt i diuersas ſnias trahi possint q̄ nō tā laudāt qp ridicula sūt: q̄ qp falsa: & scita: acuta: subtilia: & ingeniosa: In verbo: qa vno verbo eius modi dicta pficiunt. Ambigua. i. ridicula ex ambiguo dicta. Belle: eleganter. Litterate: scite & docte.

Vt illū ticiniū. Hoc potuit etiā risū mouere belle: & lr̄arū ē tn̄ bz i se ridiculū qđ risu auditorib⁹ mouere possit. Ticini⁹ q dā adolescēs optie pila ludebat: sed nocte etiā p vrbē lasciuiēs statuas frāgebat: quū æqles ei⁹ i campū venissent & pila ludere cœpissent q̄rebāt vbi Ticini⁹ eēt. Vn⁹ Terentius vespa qui quū eo nō ctu fuerat rn̄dit nō adest quia brachiū fregit nō suū sed statuæ itelligebat: & ido dixit: nō adest: quia brachium fregit Ludo pila: ludo tesser̄ sp cu⁹ ablatiuo cōstruit: nam ludo ludum aliud significat. Siq̄ sa cra. i. simulacra deo⁹: sanct a. Gregales .i. sodales ā grege suo: qui pila ludebant Vt illud apbricani. bic loc⁹ vī obscurior sed pridicul⁹. Vt p sicut. Licini⁹ itro ducit Apbricanū bis verbis vtentē. Quid deci⁹ Vnculā an cōfixu⁹ vis facere. Deci⁹ cum puella suspect⁹ colloq̄bat: būc quū vidiss ex apbrican⁹ ita locut⁹ ē: Vnculā an cōfixū vis facere. i. vtrū cogitas cōplecti an cōiūgi itelligit: satis dixi. Nō eē sex tātis Hoc etiā ambigue dictū sextantis: dupl̄r itelligi p̄t: nō sufficere sextantis vt sint diuisæ bæ dictiōes: sed potuit etiā intelligere sextātis. i. bois nulli⁹ p̄cii. Nā sextās ps ē assis. Et si q̄rit̄: & si qs ē qvelit cognoscere dicacitatē i vno granio cognoscere poterit. Sed risus mouēt alia. Hec q dez ridicula: q̄ ex ambiguo ducūt falsa sūt ac lr̄ata. Sed tn̄ alia ridicula magz risū mouere p̄nt: q̄ q̄ ex ambiguo ducūtur nisi forte boc timebit: ne i aliđ ridiculi gen⁹ trāseant: bic oñdit magis mouere risū: quū ab ambiguo ad aliud ambiguū trāsit. Maiores: q̄ ambigua. Q̄uis inqt ambigua sint scita & lr̄ata. i. ingeniosi ac litterati bois nō tn̄ tm̄ risus mouēt q̄stū cætera ridicula. In bis. n. magis igeniū dicētis admiramur: q̄ ad risum concitemur.

Alia p̄ter ea q̄ ex ambiguo ducūt Ambiguū p se videl⁹ quū videm⁹ aliquez id qđ dictū ē i aliā significatōnē ducere posse: q̄ is qui dixerat. Ingeniosi: nō quia sit ridiculosum. i. risu plenū: sed qa igeniosi videt esse posse verbū qđ dictū fuerit in aliā significationē trabere q̄ dictū sit. In

magnū risū mouent magis vt belle & litterate dicta laudant vt in illuz ticiniū q quū studiose pila luderet & idē signa facta noctu frangere putaret gregales q̄ quū i cāpuz nō venisset: reqrerēt: excusauit vespa terētius qp eū brachiū fregisse diceret. vt illud apbricani: qđ ē apđ luciliū: qd decius vnculā: an cōfixū vis facere inqt: vt tuus amicus cras se guius nō eē sexātis: & si q̄ritis: is q appellat dicax. boc gn̄e maxie excellet: sz risus mouent alia maiores. ābiguū p seipm p̄bat id qdē vt añ dixi vel maxie. Ingenios i. n. vī: vī verbi: i aliđ: ac cęteri accipiāt: posse dicere: sed admiratiōez magis q̄ risum mouet: nisi siqñ icidit in aliud genus ridiculi quę gn̄a p̄currā eq dē. Sed scitis eē notissimū ridiculi genus quū aliud expectamus aliud dr̄. Hic nobismetipsis noster error risuz mouet: qp si admixtum est: etiā ambiguū fit falsius: vt apud neuiū: vī esse misericors ille q iudicatū duci vidēs: p̄contat ita: q̄ti addictus. mille nūmū si addidisset tantūmō: ducas licet esset illud genus ridiculi p̄ter expectatōez: sz qa addidit. nihil addo ducas licet addito altero ambiguo altero genere ridiculi fuit vt mihi quidē videt salsissimus boc tamē est venustissimum quū in altercatōne arripit ad aduersario verbū & ex eo vt a catullo in philippū in eū ipm aliqd qui lacessiuit. infligit, sed quum plura

ambiguū quia nemo nisi igeniosus facere poterit vt qđ dictū fuerit in aliud: q̄ qđ dictū sit intelligatur. In aliud. i. in aliā significationē. Sed admirationē magis sed boc acumē igenii i ābiguo magis ē admirationis q̄ risus. Nisi siqñ. i. nisi forte cōtigit: vt i eo qđ ambiguū fuerit aliđ quo⁹ gen⁹ ridiculi cōspiciat quō añ dixi. Q ue genera. i. gn̄a q̄ ex ambiguo in aliud gen⁹ ridiculi trāseunt: p̄ secqr inqt iuli⁹, Sed scitis eē notissimū primū gen⁹ ambiguī: qđ ad aliud ridiculū transit: est quū aliđ dr̄: & aliud expectat vt verbi gr̄a. Quū expectam⁹ ab eo qui loquit aliqd & faceta oīoe aliter atz expectat rē exire p̄cipim⁹: tūc nobis error nr̄ risū aliqñ mouet: & ponit exēplū. Error nr̄. quia dicim⁹ inter nos ego credidera illū aliđ dictu⁹ qđ mibi placeret: & nunc itelligo me mea spe eē deceptum. Etiā ambiguum. i. p̄ter q̄ nobis p̄ter expectationē nr̄am cōtigit: si aliđ dictū fuerit tn̄ ambignum tunc fiet vrbanitas. Vt apđ Ne. didicist apđ Ti. Li. quō bic mos erat Romæ: vt qui soluēdo ñ foissent addicerent fœneratori cui fuirēt: q̄ad debitū p̄soluerēt & bi nexi appellabāt̄ur. Ne. bic quū vidisset nexum q̄ndaz æris alieni conuictum duci a fœneratore i ergastula Nā illuc mittebāt̄ur ad p̄soluendum q̄si misericors iterrogauit ab bis: quāti æris alieni iudicat⁹ ē iste reus: illi rn̄derunt mille nummis: & steterunt expectātes vt ipi⁹ qui ducebatur miscdia ductus se sponsorē p eo fateretur: ille respondit nibil addo ducas licet. Iudicatum. i. dānatum a prætore. | Duci. s. in ergastula. Addictus: astrictus æris alieni fœneratoribus. Nā addicti dicebantur qui prætoris iussu quū soluendo non essent creditorib⁹ tradebāt̄ur vt tādiu detinerētur quoad exoluissent: aliqñ addictus significat destinatum morti. Addicere etiaz ē p̄cium deferre in actione

q̃uī ali⁹ alio maius p̃ciū pollicet̃. Nihil addo. ſ. ad illud qđ obligatus ẽ vt nihil addo. plura nō loq̃r. Addictus mille nummū: q̃ ad defenſionẽ: ad accuſationẽ: ad abſolutionẽ ptinẽt: cōſtruunt̃ cū genitiuo vt hoc loco plane videtis: addictus mille nūmū: p nūmoꝝ. Si addidiſſet. i. rñdiſſet tñmō. Prater expectationẽ qa expectabat ille vt miſcḋia duc⁹ p eo ſpōderet: & hic dixit ducas licet & falſus fuit: qa nihil addidit vltra: niſi qđ dixit: nihil addo: ducas licet. Nā ambiguū ẽ qa poſſum⁹ dicere nihil addo. i. nihil rñdeo vel nihil addo ari alieno qđ debet: Hoc tamẽ ẽ venuſtiſſimū: q̃uis hoc ambiguū qđ dixit ſit falſiſſimu⁹: tñ hoc qđ ſupius dixi: & nūc q̃q̃ admonebo videꝫ mihi aptius adriſū: quū ex verbo aduerſarii p metaphorā rñſum arripim⁹: ſicut illud Catulli i pbilippū. Quid latras quia furẽ video: arripuit p metaphoram

ſint ambigui gña: ḋ qbus ẽ doctria q̃dā ſubtilior attẽdere & aucupari verba oportebit: ī qbus ẽ vt ea q̃ ſint frigidiora vitem⁹. eteni cauẽdū ne accerſitū dictū putet̃ pmulta tñ. Alter genus ẽ qđ habet prauā verbi imitationẽ qđ in lra poſitū greci vocāt vt nobiliorẽ mobiliorẽ. Catoni videlicet: cū qdā dixiſſet: eamus deābulatū: & ille qd opus fuit de īmo vero: qd opus fuit te ẽ aūt eiuſdẽ rñſio illa: ſi tu & aduerſus & auerſus īpudicus es: & tñ interptatio noīs hēt acumẽ: quū ad ridiculū cōuertas: q̃obrē ita qs vocet̃: vt ego nup Mumiū diuiſorẽ vt neoptolemū ad Troiā: ſic illū ī cāpo martio nomẽ iueniſſe atq; hęc oīa verbo cōtinet̃. ſæpe. n. verſus facete iterponit̃ velut ẽ vl paululū īmutatuſ: aut aliq̃ ps verſus vt ſatius ſcauroſtomachāti: exquo ſūt nōnulli q tuā legẽ de ciuitate natā Craſſe dicāt ſ; tacete qđ hoc clamoris qbus mī nec pī ſit tāta cōfidētia eſtis auferte nūc iſtāc ſuperbiā: nā in cælio ſane ēt ad cām vtile fuit Tum illḋ Antonii quū ille a ſe pecuniā profectā diceret teſtis: & hī ret filium dedicatiorẽ abeunte iā illo ſētin ſenẽ eẽ tactū. xxx. mimis ī hoc genus cōiiciunt̃ puerbia vt illḋ ſcipiōis quū aſellus oīs puincias ſtipēdia merētem ſe pagraſſe gloriaret̃

In altercatione videlicet i contentione quia hæc magis ẽ cauillatio: q̃ i verbo vel in dicto verſat̃. Nā altercari ẽ mutuo iurgia iactare. Aba duerſatio. i. ab eo qđ dixerat aduerſari⁹ verbū p metaphorā ducit̃. Arripit̃. i. raptim capit̃ ſine vlla ex cogitatōe quia dāda ẽ obnixe opa: ne ex cogitatū videatur qđ rñdet̃. Infligitur ipingitur. Laceſſiuit: puocauit. Sed quū plura hoc p̃ceptū generale ẽ: vt in q̃ cūq; genere ridiculi a nobis verba diligẽter obfuāda ſint vt nō videātur a nobis q̃ſita: ſed vltro oblata ſicut ī dicto catulli i pbilippū. Doctrina. ſ. ſophiſtarū q̃ amphibologias tractare ſolent nā ambiguū ẽ ps dialectice: ī q̃ amphibologiæ tractātur. Amphibologia. n. nihil aliud ẽ q̃ ambigue dictū. Aucupari. i. latẽter & callide & q̃ſi p ī dias iueſtigare. Vt q̃uis nō oia dicam⁹ q̃ offerunt̃: ne qđ iſulſius dicam⁹: qđ ſophiſtæ facere ſolēt. Sed diligẽter aia duertam⁹: ne qđ dictū fuerit videatur eẽ q̃ſitū: nō oblatū. Et. n. cauendū ẽ: Poſt hoc p̃ceptū generale ī oib⁹ ambiguis ſuandū: trāſit ad aliḋ gen⁹. Eſt autẽ eiuſmōi qđ in mutatōne lræ cōſiſtit: & duo exẽpla Catonis ponit q̃ ridicula cōſiſtunt ex ambiguo p mutationẽ lræ: nobil⁹ Fului⁹ ciuis Ro. appellabat̃ fului⁹ nobilior: & quia leuitatis vitiū ſæpe incurrebat Cato quū vidiſſet eum. O Fului igit mobilior magis q̃ nobilior. Alterū ge-

nus ẽ: & ẽ duplex. Quidā iuitauerat æq̃lẽ ſuū hoc mō Eam⁹ inq̃t deambulatū qui iuitat⁹ erat dixit. quid op⁹ ẽ de ga tu dixiſti deambulatū nōne ſatis fuerit dixiſſe ambulatū Cato q tūc ibi aderat: audiuit bos inter ſe colloquētes & bui⁹ ſecūdi oīoem excipiēs cōtinuo ait. Quid op⁹ ẽ dc: & quū ille dixiſſet cur tū cato qa tu auerſus & aduerſus ipudicus es. In q̃ dicto maxia ẽ obſcænitas. Significat. n. ex anteriori & poſteri ori pte muliebria pati. ſed aliqs fortaſſe poſſ; Catonẽ arguere: q⁹ hæc ſ; ba tā ſcurrilia diceret bac vero excuſatione eū defendem⁹: q⁹ quum ipe vir modeſtiſſim⁹ & teperatiſſim⁹ eēt: libidinoſū: & ipudicū atq; intemperantẽ adoleſcentẽ: iure & merito: vl bis verbis repbēdit. Te qa ſocietas tua nulli ẽ admittēda. Accerſitū: exq̃ſitum. i. ne ambiguū exquiſitū videatur eẽ: ſed ſua ſpōte pot⁹ nobis oblatum: qđ i lra poſitum

græci vocāt Tñ q̃uis hoc ridiculi gen⁹: qđ p prauā verbi mutationẽ fit: ſit vrbanus tñ plus vrbanitat̃ b; tunc oñdas alicui⁹ nois cauſā etiā ridendā licut fecit iuli⁹ Cæſar: quum vidiſſet quēdā numiū puerorꝝ corruptorẽ ita appellauit O numi ẽ qđ gaudeas tibi nomen ipoſitum fuiſſe diuiſoris. Nā ſicut pyrrbus ad Troiā fortiter pugnādo nomẽ neoptolemum ẽ cōſecut⁹ ita & tu in cāpo martio nomẽ cōparaſti diuiſoris. i. puerorꝝ corruptor⁹: Ci. ad papyrium petum plane oñdit i hoc vbo eſſe obſcœnitatẽ bis verbis. Quid. n. nō honeſtum ẽ verbum diuiſor At eſt obſcœnum cui rñdet itercapedo ꝓprie tñ diuiſores dicebāt̃: qui ī vnaq̃ tribu ꝑerant diuidendis æq̃liter oibus: q̃ tribu darentur: quos p largitiones corruptores fuiſſe Cicero p planco oñdere videt̃ iis verbis. Sed tu doce ſequeſtrẽ fuiſſe conſcripſiſſe tribules decuriaſſe: vnā tribū deligē: tu doce quod debes p quez ſequeſtrem: quo diuiſore corrupta ſit. De bis Aſconi⁹ etiā hæc Verū legitimos bñt omnes tribus diuiſores ſuos quos plautus curiaꝝ magros in aulularia vocat iis verbis: nā noſter qui eſt magiſter curiæ diuideret argentum. Dicit ergo quēadmodū

Pyrrbus fortiter pugnãdo Neoptolem⁹ dictus ē:ita tu pueros corrũpendo numi.i. diuisoris nomẽ es & secutus. Habet acumen.i. nõ sine acumine fit. Quũ ad ridiculũ.i. quũ alicuius nois causaz oñdis esse ridendã. Sæpe n. versus. Est etiã aliud gen⁹ ridiculi: qđ fit quũ vl' versus talis: qual' ē: aut parũ admodum imutatus: vl' oratio interponit̃: de ea re: q̃ de agit̃: nõ solũ ambigua facere dñr sed etiã versus facere iterpo nit̃. Velut ē. s. vt ē a poeta scriptus. Vel paululũ: vl' si nõ ita. s. bis verbis: vt ē scriptus a poeta. Aut aliqua ps: vl' si nõ ponit̃ versus integer: alia pars versus: dũmõ cõueniat rei de qua agit̃. Vt sati⁹ Scauro stomachãti. Negligẽtia historiæ facit bũc locũ videri obscuriorẽ. Cæteꝛ ita res se habet. Varrus hispan⁹ tribu. plæ. legẽ tulit: vt q̃rerẽt̃ in eos quoꝝ ope consilioue italici socii cõtra popl'm romanũ arma sũpsissent. Varrus tri. plæ. q̃ banc legẽ tulerat vt gratificarẽt̃. L. cepioni: cui⁹ inimicus erat Scaurus: ipm ad tribunal suũ ad esse iussit. Scaurus quum nondũ a morbo leuatus eẽt: amicis dissuadẽtibus: ne vellet in ea valitudine & etate in inuidiaz ppli incidere: ille accersit⁹ p̃ viatorẽ: nobilissimis iuuenib⁹ innixus in forũ ꝓdiit & accepto dicẽdi loco stomachãs hæc verba dixit. Q u. Varrus hispanus dicit. M. Scaurũ principẽ senatus socios i arma cõuocasse. Id Scauros princeps roman⁹ negat̃ est' ẽ nemo. Vtri vos grites credere oꝫ satius. Neuii hũc versũ iterposuit. Tacete: qđ hoc clamoris: quibus nec mater nec pr̃ ē: tãta cõfidẽtia citis. Auferte istã supbiã qui versus i nobilitatẽ cõposit⁹ est Nã totũ illud: qbus nec mater nec pr̃ est significat nobiles esse: Hos. n. quib⁹ nec mr̃ nec pr̃ erat terra natos fingebãt Sicut etiã Liui⁹ nr̃ oñdit in p̃fatione opis sui ꝓlem e terra natã mentiendo. Ci. etiã. Cn. Octauius. an. C. Corneli⁹ tu⁹ quidẽ familiar⁹ summo genere natus terræ filius. Crasse. Hic. L. Crassus de quo loquitur & Mutius consules: quũ summa cupiditate vrbis Romæ tenerent̃ italici populi: & ob eam rem nonulli eorum se pro ciuibus gererent necessaria lexvisa est: q̃ id eos vetaret: Erat autem lex de regundis in sua ciuitate ciuibus: banc ergo Crassus & Muti⁹ retulerunt: q̃ ita inscribebatur: vt ait Cice. Legem liciniã: & mutiam de ciuibus regundis video constare inter omnes: quã duo consules omniũ quos vidimus sapientissimi tulissent non modo inutilem sed pniciosam fuisse reipu. De ciuitate: vt ad suæ cuiusq̃ ciuitatis ius ciues redigerentur: vt in hoc iudicio Scauri qui productus erat a tribuno ad populum eo ꝙ socios ad arma conuocasset: qui ciuitatem romanã quærebant. id est qui se ciues romanos fieri cupiebant: ideo ex hoc iudicio natã nonulli dicunt existimare hãc legem Crassi de ciuibus in sua ciuitate regundis. Satius ꝓpriũ nomen est. Tuam legem. id est legem de regundis ciuibus in suis ciuitatibus. Nam in cœlio: Hoc quidem facete dictum fuit contra nobilitatẽ Scauri & cæteroꝝ qui aderant. Sed hoc quod sequit̃. id est tunc hic versus: quem in causa dixisti est eiusmodi. Cœlius: cui filius erat parum probatæ ac luxuriosæ vitæ testis productus erat in meretricem Quæ adolescentes expilauerat. Quum igitur hic in iudicium productus esset: ita respondit se probe scire ꝙ pecuniam illam accæpisset: ꝙ videlicet a se profecta esset: quæ quuz dixisset: continuo abiit: & quum discederet Antonius versum illum Terentii interposuit Sentin senem esse tactum triginta minis. In hoc gen⁹ coniiciuntur id est in hoc genere ridiculi quod fit per verbum facete dictum continentur & prouerbia videlicet quæ vulgo dicuntur: & vnius prouerbii ponit exemplum: quod est eiusmodi: Quidam nomine Asellus ciuis Romanus ostentatione quadam gloriabat̃: ꝙ omnes prouincias stipendia merendo peragrasset. id est nullam prouinciam populi romani esse: in qua ipse stipendia nõ meruisset. Erat autẽ hic obtusi ingenii: & senex admodum quod quũ audiret Scipio respondit. Agas Asellũ videlicet pelle nudãdũ Et hoc ideo dicebat quia nonnulli sunt iuuenes qui viribus multum valuerunt: senes autem nihil oñino nec virũ nec cõsilii habent: quẽadmodũ Asellus iuuenis & ipse multa onera & labores fortiter tulit quũ Senio autem confectus est nihil in se boni habet nisi pellem: igit̃ hoc ꝓuerbiũ dici solet i obtusos senes: q̃ in iuuẽtute sua se maxima facinora edisse gloriant̃. In hoc gen⁹. s. ridiculi qđ in verbo cõsistit: vel qđ ad uersuũ interpositionẽ ptinet. Asellus nomẽ ꝓpriũ Romani. Merentẽ. i. rẽ militarẽ exercentẽ: vt apud Iune. Aere merẽt paruo. i. militãt. Quare ea quoq̃: & hæc ridicula q̃ ad verbũ: vl' aduersum interpositũ ꝓuerbia interposita spectant: ridicula in verbo dñr esse & nõ in re quia si verba minueris: non retinent eãdem vrbanitatem quã habebãt. Est etiã in verbo positũ: dicit etiã gen⁹ ridiculi eẽ: quũ sniam referas ad verbũ nõ ꝯad rẽ: nõ iprobandũ: sed nimis idoneũ magis q̃ oratori: & hoc genere inimicũ quẽdã versum agas asellũ & cætera: quare ea quoq̃ quoniã mutatis verbis non possunt retinere eãdem venustatem non in re, sed in verbis posita ducant̃. Est aũt in verbo posituz nõ insulsum genus ex eo quũ ad verbũ nõ ad sniam rẽ accipe videare: ex quo vngẽ totus est tutor min⁹ verus oppido ridiculus sed ab eo a mimis tãtuz genus buí⁹ ridiculi ĩsignialiq̃ & nota rr notari volo. Est autẽ ex hoc gẽre illud qđ tu crasse nup ei q̃ rogassz nũ tibi molestus eẽt futurus si a te bñ ante lucẽ venissẽt: tu vero inq̃ fisti molestus nõ eris iubebis igr̃ te inqt sciscitari &, tu certe negaras te molestũ futurũ. Ex eodem hoc vet⁹ illd ē qđ aiũt maluginẽsem illũ. M. scipioñẽ: quũ ex cẽturia sua renũciaret acidinũ consulem: præcoq̃ dixisset. dic de. L. Manilio virũ bonum inquit: egregiũq̃ ciuẽ esse arbitror. ridicule

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

dicit plurimū valere igit̄ dicit ex hoc genere exēpla mimis nō oratori sumēda. nos.n.oratoria agim⁹ nō
inimica. Nō insulsum:imo vrbanū. Ad verbū.i.secundū verbū. Tutor nomē mimi. Ex q̄ vero gene
re:videlicet quū rīsum accipit̄ ad verbū:nō ad sniam. Tutor mimus:i hoc genere tot⁹ versat̄ tutor mi-
mus. Oppido:valde significat vt sæpe didicistis apud comicos. Q uū.n.agricolæ venientes ad vrbē quæ
rerent̄:q̄ fœcūditas in agris esset:interrogati respondebāt oppido significabāt bonā fœcūditatē esse q̄ vt
oppido sufficeret:nō solū agro sed etiā oppido & inde consuetudo inoleuit vt oppido significaret valde.

etiā illud.L.portius Nasica censori Catoni:quū ille ex tui aī snia tu vxorē habes.nō hercule inqt ex mei anī snia. Hæc aūt frigida sunt:aut tū salsa: quū aliud est expectadū:natura.n. nos vt ante di xi noster delectat error:exquo quū quasi decepti sumus expectatiōe:ridem⁹. In verbis aūt illa sūt: q̄ aut ex īmutata oīoe ducunt̄: aut ex vnius ver bi trāslatiōe:aut ex inuersione verbo⁹: ex īmuta tione:vt oli tusca quū legē ferret annalē dissuasor M.Seruilius:dic mihi inqt.M.pīnari:nū si cōtra te dixero mihi maledicturus es: vt ceteris feci sti vt semētē feceris:ita metes inqt. Ex trāslatiōe aūt vt quū scipio ille maior coritbis statuā pollucēti bus eo loco vbi alio⁹ eēt impatorū: turmales di xit displicere iuertunt̄ āt verba:vt Crassus apud M.ppēnā iudicē ,p aculeone:quū diceret.ad erat cōtra aculeonē cratidiano.L. belalius Lamia de formis vt nostis:q quū iterpellaret odiose:audiā⁹ inqt pulchellū puerū Crassus quū eēt ad risu; nō potui mihi inqt Lamia formā ipe fingere: īgeniū potui. Tū hic:audiam⁹ īqt disertū mīto ēt ad risū ē vehemētius sūt ēt illa venusta: vt ī ḡuibus snīis sic īfacetiis. Dixi.n.dudū materiā aliā ē ioci aliā seueritat̄. Grauiū āt et ioco⁹ vnā eē rōnē. Ornāt

Oppido quia solēt frequenter vti hoc genere ridiculi q̄d nō ad sensū sed ad ver bū accipit̄:ab eo: tutore mimo ac si dicat mimi a mimis exēpla:nos a Crasso:& ab aliis oratorib⁹ exempla sumam⁹. Non insulsum.i. venustissimū sit hoc gen⁹ ridi culi. Insigni.i. volo a mimis sumere īsi gnis notæq̄ rei exēplū: & q̄ mimis hoc ridiculi genus magis cōueniat q̄ oratori b⁹ exemplū ponit. Est aūt ex hoc gene re illud Q uidā q̄siuit ex Crasso dic mihi crasse:si ad te aī lucē venero molest⁹ ne ti bi ero Tū ille:nō eris molestus. Ille rīdit te igit̄ suscitari iubebis:& hoc rīsum de dit:quasi dixisset:q̄ molestus esset. Ex eode hoc vetus illud:nūc aliud exemplū ponit scipio maluginēsis ex tribu sua ací dinū consulē quū renūciaret Tū præco dic mihi scipio q̄d censes de. L. Manilio vt⁹ tibi videat̄ cōsul creād⁹ nec ne tū ille egregi⁹ bonus q̄ vir mihi eē vī rīdere.n. debebat:aut ē creād⁹ aut n̄ creādus. Ex centuria sua.i. ex suæ classis cēturia i qua positus erat censor. Præco:qui præerat suffragiis dixisset:nunq̄d censes consulē esse creandū. Ciuē esse arbitror: nō decla rauit verbis suis nunquid illum creandū esse censeret an nō:& ideo risus ē motus bis qui aderant: q̄ nō ad sententiā illius qui iterrogauerat rīdisse videtur. Ri dicule etiā illud. Hoc quoq̄ ridiculū eius modi est:q̄d. L.portius nasica Catoni cē sorio dixit qui sui villici filiā duxit vxo rē. Cato maior quū admodum senex eti am filiam villici sui duxit vxorē:& quum esset in campo martio dixit porti⁹ babes inquit vxorem ex tua sententia. Tū Ga quit habeo vxorem mihi consentientem.i. male morigeram. Hæc autem frigida:eiusmodi dicta quorū

to:nō berde inquit. ille intelligebat babes ex tua sentētia .i. q̄ maxime volebas:& Cato rīdit: nō berde in sententia accipit̄ ad verbum nō ad rem:partim frigida:partim salsa sunt. Salsa quum p̄ter expectationem dictum est:sicut hæc omnia:q̄ supra memorauit:sed si huic dicto respōderet sicut expectabat interrogator nullam in se festiuitatem haberet. Frigida.i. vulgaria & obtusa. Aliud:q̄ respondetur. Natura.n. nos vt ante dixi. At quum præter expectationem nostrā aliquid respondetur:non possum⁹ facere quin natu raliter moueamur ad risum sicut de fœneratore illo:qui seruu; dicebat in ergastula:nihil addo:ducas licet

In verbis:non solum in verbis ridicula posita sunt & verbis q̄ supra diximus:sed etiam quæ fiunt ex im mutata oratione aut ex vnius translatione:aut ex inuersione verborum. Ex immutata oratione quū ora tio respondentis non mutatur ab oratione interrogantis vel vnius vel plurium verborū. Ex imutatione: vt olim rusca. M. Pinari⁹ legē ferebat d̄ annalib⁹ videlicet d̄ libris vbi gesta ppli romani cōtinebātur: vt in bis diligēter scriberent̄ quū nonulli cōtradixissent ei. Ille autem irat⁹ quū male oīb⁹ dixisset tūc Seruili⁹ Dic mihi Rusca nō mihi etiā male dixeris sibi cōtradixero: Tū ille Sicut sementē feceris ita metes qa si cō tradicendo male dixeris male audies ē aūt sementis ipsa latio. Ex trāslatione. Scipio Aphrican⁹ ille supi or: quū carthaginem tributariā populo romano fecisset:ab omnib⁹ ciuitatibus quæ populo romano con federatæ erāt bonores meruit:inter cæteros Coriutbii pollicebātur se statuam bonore gīa posituros vbi essent cætero⁹ impatorū. Rīdit turnales.i. vulgares statuæ.i. q̄ in ordine alio⁹ positæ sunt:sibi displicere: ac si diceret se nolle statuā suā in cæterarū ordine poni:sed in aliquo celebriori loco seorsum ab aliis quum ipse oīm imperatorū p̄stantissim⁹ esset:ē translatio a turmis egtum.i. ab ordie egtū:q̄ socii & cōiūcti sunt

Inuertunt: mō docet: quō iuersione fieri possit ridiculū. Crassus apud ppennā impatorē defendebat actū leonē accusatū apd. M. ptorē: cōtra būc dicebat. L. Lælius Lamia p Gracidiano qdā amico suo: hic autez Lamia erat deformis corpe quū Crassus dicere cœpisset: hic sæpe oīoem ei⁹ iterpellabat. Crassus quum bis terq; hui⁹ Lamiæ iportunitatē sustinuisset: tandē idignatus ait. Audiam⁹ inqt pulchellum puerū: risus cōtinuo mot⁹ ē. Tū Lamia: Nō potui mihi formā fingere ingeniū potui. Tū ille audiam⁹ inqt disertū: & tūc multo maior risus cōsecut⁹ ē. Qui. s. L. Lamia. Ingeniū: ga etiā si corp⁹ sit deforme tm̄ ingeniū ē optimū. Mīto. s. q; antea: qa sicut deformis erat ita icompt⁹ icult⁹ & idoctus i eloquēdo erat. Sūt etiā illa venusta: quemadmodū ex ambiguo dixit duci eosdem locos ioci: & seueritatis: & multa exēpla demōstrauit eo dē mō fieri in bis ridiculis q̄ supra memorauit: qa plerūq; ioco: plerūq; serio dicere possum⁹. Vt in grauibus .i. eosdē locos ioci & seueritatis eē. Ornāt igit̄ nūc aliud gen⁹ ridiculi tractatur: qđ fit ex verbis contrariæ relatis: quū alid dictū fuerit: & ecōtrario īdet̄: i quo nō solū est q̄dam q̄si refutatio dicti: verū etiā faceta nonūq; & p vrbana: sicut exēplo patebit: Igit̄ q̄nquidē vna eor⁹ ē rō: q̄ tā ridicule q; seuere dīr. Qđ idez in boc inqt dicto duæ virtutes insunt: vnū qđ ornat orationē alter⁹ qđ nō solum ornat: sed facetā & vrbanā reddit orationē.

Vt seru⁹ ille galba seruius galba cū scribonio trib. plæ. litē babebat: sed p scribonio Libo dicebat. Ergo libo conditionē fecit. L. galbæ daret iudices quos vellet: ille iudices iuenit familiares suos cū quibus sæpe cœnitare solebat & qa cōbibones & sodales iudices tulerat galba: q p Scribonio tri. plæ. dicebat ita in eū iocat⁹ ē: q̄n de tridinio exibis vbi videlicet cuz familiarib⁹ cœnitare solebat: ac si diceret: nec i iudicio quidē obliuisci potes cōbibonū tuorū. Tū ille. Ego iquit exibo de tridinio. Q uū tu de alieno cubiculo exibis. i. quū tu alienas vxores attrectare desistes: & ita ille intēperātiā obiecerat: hic p iocū adulteriū. De tridinio. i. de cōpotatione. Nā apud antiquos hæc consuetudo erat vt stratis trib⁹ toris epularent̄. De cubiculo. i. de cubili quum alienas vxores attrectare desistes. in cubiculo .n. cubile ē. A quo genere: dicit huic generi: qđ supius dictū ē simile eē boc qđ sequit̄. Glaucia iocat̄ in metellū: villā in tyburte babes cohortē in palatio. Cohors. varro de lingua latina exponit etbymologiā cohort⁹. dicit. n. cohors qđ vt i villa ex plurib⁹ tectis coniungit̄ ac quoddā fit vnū: sic bis ex manipul' copulat̄ cohors quidē i villa q; circa eū locū pecus coercet̄. Villā in tyburte: obiiciebat ei factionē: q; diceret cohortē militū i palatio cōtineri edicto Metelli: quotienscunq; vellet & seditiōes facere. Ac verbor⁹ quidē. Nūc trālitiōe vtit̄ ostendēs quib⁹ de reb⁹ dixerit: & qbus de reb⁹ dictur⁹ sit dixi de facetiis q̄ in verbo cōtinent̄ nūc de bis q̄ in narratiōe cōtineāt̄ dicā. Eaq; q̄ re cōtinent̄. Magis q̄ ea q̄ ante dixi. Res sane difficilis: in bis ridiculis: q̄ re continent̄ duo difficilia sunt: primūq; quia optet narrationē verisimilē eē: secundū q; eandē optet subturpē habere nō nihil latētis turpitudinis. Nā si plane: & apte eēt turpis: vrbanitatē nō bret. Exprimēda: exponēda auditorib⁹. Subturpia. i. q̄ latentē habēt turpitudinē. qđ ē p priū ridiculi. Sub turpe. i. latenter turpe. id qđ natura turpe ē: verbis tamen honestis dicit̄. Verisimilia. i. ea q̄ sumim⁹ si vera nō sunt saltē sint verisimilia. Cuius exemplū exemplū hui⁹ ridiculi qđ narratione continet̄: sufficiat illud quod superius de Mēmio dixi q; morsu Largii. Lacertū dilacerauerat: nā exemplo illius alia quoq; nobis fingere possumus. Exemplū. s. ridiculi qđ ē in narratione. Et ad boc genus: sed ad narrationes ridiculi: quæ finguntur possunt etiam adiungi narrationes fabularū quæ sunt nec vere nec verisimiles: vt Fabulæ Esopi de leone: de vulpe: apologi sunt fabulæ: in quibus bruta animalia introducuntur loqui. Trabitur ex bistoria: nonnunq; etiā bistoria poterit tibi ridicula subministrare. Vt quū sextus Titius. Nota ē bistoria quō capta ē troia Aiax oīle⁹ in tēplo

igit̄ in primis oīonē verba relata cōtrarie: q; idē genus est sæpe etiā facetuz. vt seruius ille Galba. quū. L. scribonio iudices. tr. pl. ferret familiares suos: & dixisset libo: qn̄ tandem Galba de tridinio tuo exibis: quuz tu inquit de cubiculo alieno. A quo gn̄e ne illud qdez plurimū distat glauciame tello villā in tyburte babes cohortē in palatio: ac verboz qdē genera q̄ essent faceta: dixisse me puto rerū plura sunt: eaq; magis: vt dixi ante ridentē in qbus ē narratio res sane difficilis. Exprimēda cm̄ sunt & ponēda ante oculos ea q̄ videātur esse verisimilia qđ est p priū narratiōis: & q̄ sunt qđ ridiculi p priū ē subturpia cui⁹ exēplū: vt breuissimū sit sane illud qđ añ posui Crassi de mēmio: & ad boc gen⁹ ascribam⁹ etiā narratōes apologoz trabit̄ etiā aliqd ex bistoria: vt quū sex. titi⁹ se cassandrā eē diceret: mītos inqt anto. possuz tuos aiaces oileos noīare. Est ēt ex silitudie q̄ aut collatōnē bz. aut tāq; imaginē collatōis: vt ille gallus olitestis i pisonē quū inūerabilē magio pfecto pecuniā dixisset dataz atq; scaurus tenuitatē magii redargueret. Erras inqt scaure. ego. n. nō magiū cō seruasse dico: sed tā q; nudas nuces legeret. in ventrē abstulisse: vt illud. M. Cicero senex hui⁹ viri optimi nostri familiaris pater nr̄os hominis syro,

Mineruæ Cassandrã violauit:qua ꝓpter pœnas dedit. Irata ẽm dea ipm fulmine ad saxũ capbaræi montis affixit sed quũ significare vellet Sextus Titius se diuinare insidias quas aduersus se fabricarent:dixit Cassandra sum.i.diuino. Tum anto. Et ego noiare possum multos Aiaces oilius Sex. Titius dicebat se esse Cassandrã:boc est diuinare quẽadmodũ Cassandra:q̃ denũciauit bellũ Troianũ. Hoc quũ audisset Antbonius:Recte inquit te Cassandrã appellas nam cognosco multos tuos aiaces oileos:qui te stuprauerũt:quẽadmodũ oileus aiax dr Cassandrã in templo palladis viciasse ipsi vero stuprũ obiuciebat.

rum venaliũ silles esse:vt qsq; optime greçe sciret ita eẽ nequissimũ: valde aũt ridẽt etiã imagies q̃ fere in deformitatẽ:aut in aliqđvitiũ corpis ducũtur:cũ silitudie turpioris: vt meũ illud i Helmiũ Mancią iã oñdaz cuiusmõi sis: quũ ille oñde q̃so demõstraui digito pictũ gallũ i mariano scuto cibrico:sub nodis distort. ciecta ligua buccis fluẽtibus:risus ẽ cõmot? nibil tã mãcie sile visuz ẽ. vt quũ testio penario mẽtũ in dicẽdo intorquẽti. tũ vt diceret:si qd vellet:si nucẽ fregisset. Etiaz illa q̃ minuẽdi:aut augẽdi cã ad incredibilẽ admiratio nẽ efferũtur: vel vt tu crasse i cõtiõe ita sibipsi magnũ videri Mẽmiũ: vt i forũ descẽdens:caput ad fornicẽ fabii demitteret.ex quo gñe etiã eẽt illud idez qđ scipio apđ numãtiã quũ stomachareť cũ C.metello dixisse dr:si quintũ pareret mater eius asinũ fuisse paritura.arguta etiã significatio ẽ quũ parua re: & sæpe verbo res obscura & latens illustraťvt quũ. C.fabritio. P. Corneli? bõ vt existimať auarus & furax:sed egregie fortis & bonus impator gratias ageret quod le bõ inimicus con

Collationẽ.i.cõpationẽ int collationẽ & imaginẽ collatõis boc itereſt ga collatõ ẽ reꝝ q̃ vere sũt:imago aũt q̃ no sũt sed eẽ pnt. Vt ille gallus:gall? testis ꝓduct? i Pisonẽ qui accusabať repetundarũ boc mõ arguebat q Magio pfecto successori suo pecuniã maximã dedisset ne iurias sociorũ ad se delatas aperiret: sed scaurus qui pisonẽ defendebat ita argumẽtabať q diceret illũ inopem & tenuẽ eẽ nec ꝓpterea verisimile videri: vt qui inopia & pauptate extrema laboraret tantam pecuniã accepisset. Tunc gallus subiecit Falleris inquit Scaure: Nam nõ dico eam pecuniã Magiũ conseruasse sed inopem oia cõsumpsisse. Ita inquit de tenuitate magii disputas q̃si dixerim pecuniam sibi datam conseruasse quũ eas deuorasse dicam quẽadmodũ qui nudus nuces colligit no babẽt vbi reponat:eas in ventrem mergere solet. Vt illud. M. C.senex:boc loco. M. Cicero: ciceronis pater voluit nequicią græcoꝝ p silitudinem mordere Dixit em eos qui optime græce scirent esse syros venales nam fixi ipsi ppli asiæ p se improbi sũt:sed improbiores efficiunt diu cum grecis viuẽdo nam quũ optime græce sciũt deteriores sunt sicut etiã dicebant de romanis siles esse seruorum syrorũ quia quẽadmodũ tyrica seruitia cõsuetudine græcorũ seipsis deteriores efficiũt ita romanos igna

uos efficiſi græcã linguã ꝓbe tenuerint.i.si ꝓsuetudinẽ cum græcis babuerint nã nemo pegrinã linguã discere põt nisi diu in eorum ciuitate versatus fuerit quorũ linguã optime tenet. Vt quisq; optime.i. vt quisq; diu cum græcis vixisset. Valde aũt ridentẽ etiã imagines sed boc ridiculi genus est pulcherrimum quod etiam breuissimũ est. Valde nõ solũ ridentẽ quæ ex silitudine quandã collatione babent: sed etiam q̃ deformi alicuius vicio in deformius trabunt. Corpis:ideo dixit corpis:quia superiora vitia in animo versanť sed boc quod sequiť in vitio corpis consistit. In deformitatem deformitas est turpitudo corpis. Vitium vt cæcitas vel claudicatio: Vicium animi potius ẽ q̃ corpis: vt placet Venulio

ꝓpetuum corpis impedimentũ veluti si luscus sit. Morbũ aũt esse tpalem corpis imbecillitatem: Cum silitudine turpioris.i.quũ alicuius bois turpitudinẽ quũ maiori aliqua turpitudine cõparas.i.quũ turpis imago in turpiorẽ silitudinem trabiť. Vt meum illud in belmium.i.vt ego iulius cæsar iocatus sum in belmiũ. Cæsar quũ belmio mãcipio litẽ babebat: & quũ acrius obstaret cæsar iratus iam inquit ostendã qualis es. Credebat Helmius iulium apturum flagitia. Rñdit oñde quæso. Tunc cæsar oibus ibi astantibus scutum ostẽdit quo vsus erat Marius cimbrico bello in quo gallus quidã depictus erat vinculoꝝ anguștia destortus qui ꝑ nimio dolore linguã ciecerat & labia ꝓfuderat. Gallũ.s.captiuũ. Cimbrico q̃ vsus fuerat aduersus cimbros. Distortis reuinctis. Buccis fluctibus.i.labus ꝓminentibus. Nibil tam Mancio sile q̃ gallus ille. Vt quum testio penario Testius quidã penaries boc vicio laborabat: vt mentum quæ loqueretť intorqueret Tum Cæsar prius frange nuces:deinde loquere turpitudinem quum maiori turpitudine cõpauit. Vt diceret siqd vellet.i. pri? nucẽ frãgeret deinde loq̃reť. Etiã illa q minuẽdi nõ solum quæ supradiximus venusta sunt sed ea etiã quæ dicunť p bybbolẽ. Nam ea afferunt nõ nibil festiuitatis quũ in tpe dicunť & exemplũ ponit cuiusdã Mẽmii: qui se adeo magnum putabat vt cũ p arcum transiret. Fabii inclinaret caput. Ita sibiipsi magnum videri. Mẽmiũ: Mẽmius inquit adeo magnum esse existimat: vt quum p fornicẽ fabii transit caput inclinet. Ad fornicẽ.i.ad arcum triumpbalẽ: quẽ fabi? ad memoriã rerũ gestarũ construi fecerat. Illa.s.sunt ridicula. Velut tu Crasse. Sic Crassus au

gendi causa dixit in iudicio quotienscunq; in forum descendit ad fabii fornicem caput demittit hæc ve-
ba dicebat illudēs inanē ꝓcritatis gloriā mēmii. Ad fornicē.i.ad arcū in memoriā rerū gestarū fabii fa-
bricatū. Adhuc etiā romæ nōnulli eiusmodi arcus extāt. Demitteret inclinaret. Ex quo gñe etiā:scipio
p bypbolē babes momordit ingeniū dicēs. Si quint⁹ tibi part⁹ succederet etiā tardioris ingenii futur⁹ es
adeo babes ingeniū tuū est:ac si diceret:cū tu quartus adeo obtusi ingenii sis si quintū peritura eē mater
tua ꝓfecto asinū peperisset nā ex oibus fratribus ipse Metellus quart⁹ tardiori erat ingenio: vt si quint⁹
sequaret tardiori futur⁹ eēt. obtusi quū aliquē obtusi ingenii oēndere volum⁹ asi nū appellare solemus:vt iuue. Sed culpa doctoris.s.arguit:q; leua i pte māmillæ.

Nil salit arcadico iuueni.i.asinino. Scipio.s.æmilian⁹ inferior. Ex q gñe:qđ p bypbolē ridiculū facit. Stomachareť.i. irasceret. Si qntū q̄nquidē ex oib⁹ fratribus q̄rtus ipse tardioris eēt ingenii:si quintū mē peperisset asinū paritura erat

Arguta etiā significatio illa etiā significatio quæ nō p bypbolē fit sed parua respectaē verbo declaraē res obscœna arguta ē:& subtilis. Vt quū. Cn. Fabritio P. Corneli⁹. P. corneli⁹ Scipio auaritia laborat & peculator erat.i.bonorū publicor⁹ depdator quū cādidat⁹ cōsulatū peteret:& bellum graue ac piculosum eēt cōtra Carthagineses. C. fabricius cōsulatum ei demādauit. Hic quū sibi obuiam fact⁹ esset gras agit:q; q̄us inimicus sibi esset cōsulatū demādauerit. Tum ille: nibil ē qđ admireris. Cōpilari em̄ malui q̄ venire.i.cū aliis ciuib⁹ pilari q̄ victus venire ab boste. Nā quia belli pitus es: & bellum graue & piculosum est malui abs te pilari: q̄ ab bostib⁹ vendi. Fabritius q comitia habebat superioris anni consul. Bello magno ex quo magnā gloriā cōsequi posset. Grauí periculoso. Cōpilari.s.a te victore cū cæteris ciuibus explicari. Quā venire.i. venundari ab boste. Vt asello apbricanus. Hoc q̄ ridiculū ciusdē gñis est:nā verbis paucis apbricanus oēndit quā scœlestus eēt Mumius Scipio apbricanus inferior censurā agit cū boc Mumio. Sed quū sibi forte dareť in cēsura collega Mumius:sicut apud Valeriū Scipio dixit i ferē se oia ex dignitate ppli ro. gesturū:si vel collegā dedisset:vel nō dedisset vnū censura dignū vel nō dedisset būc quia bi c Mumius tam &si nobilis esset patricius tū vitæ erat minus ꝓbate. & ideo ineptiis buic magistratui:igiť censoria nota ciues romanos notabāt boc mō qui senator erat senatu eiiceret:qui eques equū publicū pderet:qui plæbeius in ceritū tabulas referetur:& ærarius fieret:& in albo nō esset centuriæ sue. Dd hæc ciuis no esset tm̄mō ꝓ capite tributi noie ære psolueret. Damnatus igiť a Scipione Asellus erat & ærarius factus. Mumius collega hunc ærariū a Scipione factum ex ærariis dum lustrū conderet liberauit sed eo anno ciuitas pestilētia laborauit. Q uū igiť Scipioni lustrū infœlix obiiceret asellus Rndit Scipio Nibil est q; mireris lustrū illud infœlix fuisse Nama Mumio cōditum est qui te ex ærario exemit vt ostēderet piaculum ingēs cōmisisse Mumium bocipso q; eum ex ærariis exemerat. Lustrum appellabať quia cōpleto quinquēnio lustrabāt ciuitatem & taurilia sacra de sue oue:& tauro faciebāt taurilia dicebanť a potiore bostia sacra illa sunt appellata. Infœlix quia pestilētia illa multos ciues Ro. assumpsit:& quia pauca ciuiū romanorum capita censa erant. Exemit liberauit te a censoria nota. Cerites scripti erāt nō ciues romani:sed tm̄mō in cēsu ponebanť:vt tributum penderēt. Ex ærariis exemit. id est qui te ex ignominia eripuit:& damnatōe exoluit qua reip. obligatus erat. Tanta suspitio.s.boc verbū immolauit. Taurum immolauit:idē est qđ dixit lustrū cōdidisse Vrbana etiā dissimulatio. nūc aliud gen⁹ r̄diculi ꝓsequiť qđ græce ironia appellať quū aliud dicimus & aliud sentimus. Ac ꝓ quā sentias. Vt Lamia.s.Crassus dixit audiamus pulcbellum puerū. Quū toto genere.i.tota natura & forma orationis. Seuere grauiter. Aliter sentias.i.alium sensum babeas q̄ dicas: Cui p. C. gracchi capite:bystoriā banc sæpe diximus:quō. C. Gracchus leges frisui excitare voluit:eūq;. L. opimius facto grage bonor⁹ ciuiū ꝓsecutus ē donec i pōte Mitulo dep̄bēdit

sulem feciſſet:bello præſertim magno & graui:nihil ē quo mihi gras agas inqt ſi malui cōpilari. q̄ venire. Vt aſello apbricanus obiiciēti luſtrū illud infœlix:noli inqt mirari apbricanus. Is. n. q te ex ærariis exemit. luſtrū cōdidit & taurū īmolauit: tāta ſuſpitio ē: vt religione ciuitatē obſtrixiſſe videať nr̄ Mumi⁹ q; aſellus ignominia leuarit. Vrbana etiā diſſimulatio ē quum alie dicunť: ac ſententias non illo gñe de quo ante dixi cōtraria quum dicas vt Lamie Craſſus ſed quū toto gñe oronis ſeuere laudas quū aliter ſentias ac loquare vt noſter Sceuola ſeptumuleio illi anagnino cui ꝓ. C. gracchi capite erat au⁹ repēſum rogāti vt ſe i aſiā præfectum duceret. qd tibi vis inqt in ſane tanta malo⁹ ē multitudo ciuiū vt tibi ego boc cōfirmē ſi romæ māſeris te paucis ānis ad maximas pecunias eē vēturū. In boc gñe ſanni⁹ in annalib⁹ ſuis aphricanū būc æmilianū dicit fuiſſe & quū greco verbo appellat ironiā. Sed vti ferūt q meliuſ boc norunt. ſocratē opinor ī bac ironia diſſimulātia q; longe lepore & humanitate oibus p̄ſtitiſſe gen⁹ eſt pelegās: & cū grauitate ſalſu; quū q; oratoriis dictionib⁹ tum vrbanis ſmonibus accommoda

& occidit. E dicto aũt ꝑmiũ ꝓposuerat: vt qui caput ad se ferret tñ auri acciꝑet quũ iglẽ Scipio ꝓfectus esset in asiã: & ab eo peteret scæuola: vt se cũ ipso in asiã duceret: dixit nescis qd petas. Nã si romæ mãseris tanta ẽ multitudo seditiosoꝝ boim: vt magnã pecuniã cõsequi possis. Ad maximas pecunias. s. occidẽdo eos: vt ꝑ capitibus tantundẽ auri repẽdat. In boc gñe: dicit in boc gñe ridiculi adeo ꝑstantẽ fuisse Scip. apbricanũ inferiorẽ: vt certo noie ironiã ipsam: & no ironicũ: ac si diceret nõ ironicũ sed .i. ꝑ expssionẽ ironiã ipsam appellet. In annalibus. i. in bystoriis suis: qs scripsit de rebꝰ gestis. Annales em̃ dicebãt: in qbus annua gesta cõtinebanẽ. Græco verbo: qa græce latine nihil aliud signat nisi aliter dico: & aliter sẽtio. Sed vt ferũt: qd hic d aphricano sentit: idẽ de socrate legit. Nam in oibus opibus suis plato introducit Socratẽ loqui ꝑ ironiam: sicut legimus in libris de rep. vbi cũ Trasimacho disputat & itidẽ vbiqꝫ introducit ironice multa dicere. Qui melioꝰ boc norũt: qsi se nõ valde doctũ lñs græcis oñdat esse. Dissimulãtia q̃ expssit qd sit ironia. Præstitisse excelluisse. Lepore: vrbanitate festiuitate. Humanitate doctrina. Genus ẽ pelegans. Laudat boc loco ironiã cæsar: dicit em̃ plurimũ elegantie plurimumqꝫ grauitatis habere cũ vrbanitate quadaꝫ nec solũ cõuenire sermonibus q̃tidianis sed etiã ꝓpetuæ oroni quũ causæ agunẽ

Cũ grauitate salsum. i. habet vrbanitatem cũ grauitate quadã. Oratoriis dictionibus. i. forẽsibus actõnibus. Vrbanis .i. q̃tidianis & familiaribus colloquiis.

Accõmodatũ: qa vtriqꝫ cõueniunt gñi dicẽdi. Et hercule oia hæc. Nũc dicit qd vtilitatẽ habeãt ridicla. s. ea nõ solũ oratori cõuenire verũetiã quotidianis sermonibus: qꝫ venustã reddere possint oronẽ in causis forẽsibus venustũ etiã q̃tidianũ sermonẽ in colloquiis qd etiã sentire vid eẽ. Cato dũ dixit. C. publicũ solitũ dicere Mumiũ qdvis tpi boiem eẽ: significat ipm in oi sermone quẽdã bñe leporẽ & vrbanitatẽ: q̃ ipm faceret oibus iocunum: ne sannionibus sil'es efficiamur: & q̃qꝫ nos ex opinione quorundã diximus supius Samiones a sannione dictos. Lña videẽ esse corrupta dicendũ est igiẽ sannio. Est aũt sannio: q distorto vultu & naso risum mouere solet a sanna dictus: vñ & subsannare. Forẽsium actionũ. i. nõ magis ornant oroneꝫ: q̃ in foro babenẽ: q̃ ornãt sermones quotidianos: qbus inter familiares vtimur: inter actionẽ & sermonẽ boc differt. Actio em̃ est ꝓpetua oro: sermo vero quũ audimus & rñdemus. Nã qꝫ apud Catonẽ: probat auctoritate Catonis. Dicit em̃ pscitũ sibi videri id qd dixit boiem esse quid vis tpi. i. cuiuslibet ingenii qui nõ inepte insulsus esset. Perscitũ pelegãs. Quiduis tpi. i. boiem cuiuslibet pcũ qui ꝑ tpe insulsus nõ esset. i. qui vrbanitatẽ suã nõ ꝑter tps accomodaret sed eã cũ tpe afferret: vt oibus esset iocunda & iõ dicit Catonis auctoritate bæc ridicula cõuenire. Profecto res sic se babet. Reddit rõnẽ cur laudauerit dictum illud Catonis: & erit sensus. Nullũ est: vitæ bumane tps in quo nõ possimus vrbanitate & facetiis vti. Nullũ siue publice siue priuate aliud agas. Leporẽ festiuitatẽ. Humanitatẽ. i. eruditionẽ. Sed redeo ad cætera. Nunc ad id redit qd omiserat vt cætera ridiculorũ gña ꝓsequat. Est buic dixi de ironia: nunc de alio genere: qd est buic ꝓximũ dicemus quũ aliquid vitiosum aliquo honesto verbo dicimus. Vitiosa res. i. res in q̃ nõ nibil est vitii honestari verbo. Vt quũ apbricanus censor Scitis qd etiã apud ti. Liuiũ ẽ quõ ad cannas vicũ apulie Hãnibal magno exercitu cũ paulo æmilio: & Terẽtio Varrone cõflixit: & quũ in aciẽ eduxissent milites inuito tñ paulo: & ibi vtrinqꝫ acriter pugnatũ esset tandẽ romani cesserũt & multa milia romanorũ in ea pugna cesa sunt: nõnulli in castris relicti sunt q quũ viderẽt iã laborare romanã aciẽ nõnulli fugerũt nõnuli in castris mãserũt q̃ Mumiꝰ qdã centurio: quẽ apbricanꝰ censor ærariũ faciebat: qꝫ auxiliũ nõ tulisset: & quũ moueret e tribu: ille se purgabat dicẽs iõ in castris remãsisse: qꝫ ibi in custodia ab imꝑatoribus relictus esset. Tũ apbricanus nõ amo nimiũ diligẽtes: eo qꝫ in tanto piculo opus nõ fuit tanta diligẽtia. Nã quũ videret laborare aciẽ romanã fortiorẽ diligẽtior: si reli-

ctis castris eis succurrisset: & ĩo quã ille custodiã. Apbricanus nimiã appellauit diligentiã. Tribu mouebat. i. ærariũ faciebat. i. in ceritũ tabulas referebat: vt nõ esset in albo centuriæ: sed ꝑ capite tñ census tributi noie æra penderet. Nimiũ diligẽtes. i. qui nimiũ diligẽtes esse volunt. i. segnes & ignauos. Ignauia quæ est res vitiosa bonesto. verbo. s. diligẽtia appellauit. Acutũ. Hoc etiã laudat: qđ ingeniosum est: cũ id qđ dr aliter accipit: vt Q u. Fabio Maximo: qui tarentũ ab Hãnibale liberauit rndisse dr Salinatori q arce amiserat bystoria nota est: boc idẽ in catone maiore retulit Cice. Amisso ꝑ ꝓditionẽ. Ex ea: quia retinuerat arcẽ. Prædara. s. i ꝓpulsandis bostibus: qui arcẽ oppugnabãt. Quid ni. q. d. obiuisci nõ possum. Nam nisi p didisses nõ opus fuisset recuperari. Sũt etiam illa subabsurda: eo ipso q absurda sunt ridicula nõnunq̃ efficiunt: q tñ mimis magis q̃ oratoribus cõueniũt. Hõ fatuus. Hoc ridiculum est ex eo gñe. qđ subabsurdũ est: nã primo subabsurdũ est boiem fatuũ babuisse rem: deinde etiam absurdũ boiem dum paup esset vixisset postq̃ dives factus est interiisse: nã si fatuus est: quũ rẽ adepta? est deinde si paup viuebat quõ dives factus mortuus etiã.

Rem. i. pecuniã verũ rei appellatio latior ẽ q̃ pecuniæ: vt paulus de ver. sig. sentit: q etiã ea q̃ extra cõputationẽ primonii nri sunt cõtinet: quũ significatio pecuniæ ad ea referat: q̃ in primonio nro sunt Quid est tibi ista Scdm exẽplũ absurditatis dr de moroso boie: q morosam babebat vxorẽ. Est morosus quidã: qui conq̃rit vxorẽ bre morosam. i. grauã & difficilẽ ipse difficilius. Quũ ergo diceret ille morosam babeo vxorem. Rndit mulier ista vxor tibi filis est. i. quẽadmodum tu morosus es: & grauis ita vxor morosa ẽ & grauis absurdũ eñ est: vt qđ tibi file ẽ sit modestũ. Si ergo vxor filis ẽ tibi quõ molesta: q si morosa ergo filis fm illud oñe file appetit suũ file. Quid est: qui dicis te vxorẽ bre morosã Q̃diu ad q̃s boc ridiculũ in piscatore infringit. Quidã piscator quo aduersatus est in aqs vixit pisces sp capiẽdo vbi vero aqs exẽptus est & dives factus cõtinuo interiit absurdũ est. Leuius. i. minus grauitatis habet. Mimicũ. i. mimis idoneũ est sicut supradictũ est. Leuius q̃ oratori cõueniat. Vt dixi vbi dixi nõ solũ mimis sed nõnunq̃ oratoribus conuenire. Vt vel Sed aduertendũ est quũ volumus boc gñe ridiculi vti simulare debemus nos nõ intelligere qđ dicamus: qa si ostẽderemus nos intelligere qđ diceremus nõ haberet tñ iocũditatis ac venustatis. Vt vel nõ stultus. i. tã q̃ stulte intelligere nõ videat ille etiã qui stultus nõ est: q̃uis stultus nõ sit: tñ stulte dicat: oportet tanq̃ id q dixerit non intelligere videat. V tibi anthoni. s. boc nõ stulte: sed quasi stulte videt esse dictũ. Vt tibi anthoni. Vide quõ acriter mordet antoniũ. Antonius cẽsor sæpe de moribus ciuiũ in censura ægerat ipse deinde accusatus cũ de suis moribus agendũ esset. Mancia in eũ ita lusit. O antoni aliq̃n tibi tuũ negociũ agere licebit quẽ admodũ quũ cẽsor eras de alio⁹ moribus agebas: ita tibi nũc de tuis agendũ erit. i. aliq̃n de aliis negocis agere desistes & de tuo agere incipies. Postulatũ accusatum. De ambitu: Ambitus & ambitio differunt. Nam ambitio in aio est ambitu in actu. qui eñ largitõe aliquẽ corrumpit: is ambitum cõmittit: sed qui ꝑter modũ cupit bonores aut laudem: ambitõe peccat. Valde bæc ridenẽ Dixit supius boc etiam ridiculi genus esse qđ mirifice placet quum aliquid videmur temere dicere: quum id tamen intelligam? Sed boc differt a superiori q in superiori dissimulamus intelligere quod intelligamus in boc vero videmur plane non intelligere & in illo ponitur abrutus sermo quasi inconsideratus. in boc verbo grauis? ridiculum facit. Vt pontidius. Quidam pontidium interrogauerat: qualem existimas qui in adulterio deꝓbenditur. Respondit pontidius. Tardum. s. existimo esse: & qui audiuit visus intelligere segnitiorem ad fugam: sed bic intelligebat frigidum invenerẽ. Vt ego qui in delectu Metellus quũ delectũ accerrimum haberet: & quum citare iussisset Iulium cesarẽ ille nomen suum nõ dabat: Tum ille. Quid nõ rndes ad nomẽ. Tum Iulius qa nõ possum militiã agere: nã sum obtusiori acie. Tum ille: ergo nibil vides. Tum cæsar. Ego inquit a porta exglina villã tuã video: & arguebat luxuriã ædiũ illius q tãte celsitudinis essent vt vel cecutiẽs videre possent. Delectus delectus militũ q̃s accerrime deligebat iussu senatus. Ego vero inquã qa excusabã oculorũ aciẽ vt obtusam dicerẽ. Ego rndit q̃si cõsulte tu adeo i ædificãdo luxuriosus es: vt ego etiã cecutiẽs domũ tuã a porta exglina videre possim. Vt illud nascieæ aliq̃

bõ fatuus: postq̃ rẽ bre cœpit: ẽ mortuus: quid ẽ tibi ista mulier: vxor similis medius filius: q̃diu ad aquas fuit: nũq̃ est mortuus. Genus bocleui? vt dixi: mimi cũ: sed habet nõnũq̃ aliqd etiã apd nos ioci: vt vel nõ stultus: q̃si stulte quũ sale dicat aliquid vt tibi Antoni mãcia quũ audisset te cẽso rẽa. M. Duronio de ãbitu postulatu; aliq̃n inqt tibi tuũ negociũ agere licebit valde bæc ridenẽ: & bercule oĩa q̃ a prudẽtib? q̃si ꝑ dissimulationẽ nõ intelligẽdi subabsurde saleq̃ dicunẽ. Ex quo gñe est etiã nõ videri ĩtelligere: qđ ĩtelligas: vt põtidius q̃lẽ extimas q in adulterio deꝓbẽdit. Tardũ existimo: vt ego q̃ delectu. Metello: quũ excusationẽ cecłoꝝ a me ñ accipet: et dixisset: tu igr nibil vides. Ego vero inq̃ a porta exglina video villã tuã: vt illd. Nascice: q quũ ad poetã enniũ venisset: eiq̃ ab ostio q̃reti: enniũ ãcilla dixisse domi ñ esse. nasica sensit illã dñi iussu dixisse: et illũ itus cẽ pancis post dieb? quũ ad nasicã venisset Enni?. &

genus ridiculi:qđ est supiori sīle:Hoc exēplū p se intelligīt:qđ ridiculosissimū est. Nasica venerat ad ia-
nuā Ennii q̄s pulsans magna voce clamabat:nunqd domi esset. Ancilla ennio nunciauit Hasicā esse:illa
deinde redies dixit Nasicæ domi nō esse:nasica sensit dñi iussu dixisse:& illū intus esse. Haud ita multo
post ad nasicā ennius venit:& quū a ianua quæreret exclamat nasica se domi.nō esse tū ennius:qđ ego:
nōne vocē tuā agnosco. Rñdit nasica impudētissimus bō es:qui mihi nō credas quū ipse ancillæ tuæ crē
diderim te domi nō esse. Est bellū illud. Ad aliud ridiculi gen⁹ trāsit:quū id qđ dī in aliū:in eū g dicit re

eum a ianua q̄reret:exclamat Nasica:se domi nō
ee.tū ennius. Quid ego nō cognosco vocē inquit
tuam hic nasica:hō es impudēs: ego quuz te quæ
rerē ancille tuæ credidi te domi nō ee:tu mihi nō
credis ipi. Est bellū illud quoq; exquo is q dixit
irridet in eo ipso gne:quo dixit:vt quū Qu. Opi
mius cōsularis q adolescētulus male audisset festi
uo hoi ægilio:q videret mollior:nec eet dixisset
qd tu aegilia mea q̄n ad me venis quum tua colu:
& lana nō pol. inquit audio nā me ad famosas ve
tuit mater accedere. falsa sunt etiā que habēt suspi
tionē ridiculi abscōditam: quo in gne ē illud sicu
li:cui quū familiaris quidā quæreret. qui diceret
vxorē suam suspēdisse se de ficu amabo te inquit
da mihi de ista arbore quos feraz surculos. Ita in
eodē gne est quod Catullus dixit cuidaz oratori
malo qui quum in epilogo misericordiam se mo
uisse putaret postq̄ assedit rogauit bunc videret
ne miscdiaz mouisse ac magnā quidem inquit ne
minē enim puto ee tam durum cui nō oratio tua
miserāda visa sit. Me quidē hercule valde illa mo
uet stomachosa & quasi sub morosa ridicula: nō
quū a moroso dicunt tū em nō sal sed natura ride
tur. In quo vt mihi vr̄ psalsū illud ē apud Neuiū
quid ploras pater nimiū ni cantē cōdēnatus sum
huic generi q̄si cōtrariū ē ridiculi gen⁹ patiētis ac
leti:vt quū cato pcussus eet ab eo q arcbā ferebat
quū ille diceret:caue. rogauit nuqd aliđ ferret prę

trudi pt:qđ tale ē. Qu. Opimius in ado
lescētia sua parū pudice vixerat quū iam
cōsularis esset: Aegiliū quēdā lasciuum
& ob eam cām veluti molliorē muliebri
noie appellās ait O ægilia mea q̄n colu
lana instructa succinct⁹ ad me venies. Tū
ægilius vetari se rñdit parētis impio: nō
audeo ingt:quia mr̄ mea vetuit me ad fa
mosas accedere.i.ad mulieres q̄ infames
sunt Obiiciebat ergo mollicie in eū quū
dixit impio mr̄is vetari ad famosas acce
dere.i.infames. Qui adolescētulus ma
le audisset.i. de quo adole cēte mala fuis
set fama.i. cuius pudicitia suspecta fuisset
& est honestus dicēdi modus. Festiuo:
vrbano. Mollior effœminatior. Famo
sas.i.mollicie quā sibi obiiciebat in eūdē
retrusit:q; & fœminio gne appellauit &
famosam.i.impudicā. Cum tua colu la-
na instructa:succinct⁹. Salsa sunt. Et boc
quidē plurimū habet ridiculi atq; facetie
quū ita rñdemus:vt suspitionē faciam⁹
auditoribus risus:& festiuitatis plenā si
cut boc loco:Siculus quidā conquære-
bat:q; vxor sua se de ficu suspēdisset. Tū
hic Siculus:g morosam habebat vxorē
Amabo. i.amice mi obsecro te da mihi
ex hac ficu surculos: vt ego q̄z ex hac in
borto meo habeā Ridiculū facit:q; iō vi
det optare ex ea ficu surculos br̄e:vt vx
or sibi molesta ex eadē ficu pendeat. De
ficu. Ficus p arbore apparet q̄rtæ esse de
clinatōnis p fructu autem scde vt Plī.ad
Octauiū Ruffum. Quæ nunc cū ficis:&
boletis certamē nōdum bn̄t:& in Cato-
ne maiore Ci.ex tantulo grano fici:in q̄
declinatōe accipit etiam p arbore.iuue.
Ad q̄ discutiēda valēt iteril mala robora
fici:& ē masculini gnis. p morbo vero.i.
tubercūlis in capite quartæ est declinati-
onis quū a silitudine eiusmodi fructus
denominet. Quo in gne.s.ridiculi ab-

sconditi. In eodem genere eiusdem generis est. Quidam malus & indoctus orator:quum suam oratio
nem peroraſſet per coquæstionem:ipse qui orauerat credebat magnam misericordiā auditoribus com-
mouisse:interrogauit ex catullo nunquid oro sua misericordie plena fuerit. Tū ille:Maxime inquit. Nā
neminē audisse credo:qui nō eam miserandā crediderit eo q̄ inepta fuerat. In epilogo.i.in cōclusione
nam quas nos cōclusiones eas græci epilogos appellant. Miserāda.i.adeo inepta erat vt oēs miserati
sint eam. Me quidē hercule. Aliud ridiculi est:quū aliquid morosum ad stomachosum dr̄:dūmodo nō
dicat ab eo qui morosos ipse sit & stomachosus. Nam siquis stomachosus natura aliquid stomachosuz
diceret nō id sed natura eius rideret. Quū vero ab boie qui natura est facilis & festiuus aliquid morose
dicit bene ridet. Neuius poeta inducit filium cōmiseratōe ductum interrogare patrem quid ita ploret.
Filio pater rñdet:Mirum ni cantē:qui damnatus sum:quasi ineptā filii interrogationē repbendit pater
qui nesciat in damnatōe plorādum nō cantādum esse. Stomachosa.i.quæ cum ita dici videnr. In quo
vt mihi videt:s.genere ridiculi. Nimirū.s.est ni cantē:& cum stomacho quodā rñdit. Huic generi.s.vr
banitatis. Est aliud qđ videt cōtrarium:quum ab homie leto ac placido:vel patienti dicit. vt illud Cato
nis:Quidam humeris arcbam gestabat p medium forum:& Catonem obuium arcba pcussit deinde di
xit caue. Tum ille:Est ne aliud qđ feras ac si diceret habes ne aliam arcbā qua me percutias. Nā ab arcba

mihi cauere nō possum: quia iam me ꝑcussisti: tale aliquid legiť de Diogene: vt est apud Laertiū. Nam ad eum: a quo trabe ꝑcussus fuerat ac postea dixisset caue ait. Num me iterum ferire vis. Lenti placidi Vnde. M. Cice. lente fert iniurias. i. placide. Etiam stulticiæ falsa. Etiam reꝑhensio quæ fit in stultitiam plurimū vrbanitatis habet sicut hoc exemplo cōꝑhendiť. Siculus quidā litē habebat: huic ꝑtor patronum dabat hospitē suū nobilē quidem sed valde stultum. Tū ille o ꝑtor quæso te: hūc patronū aduersario meo dederis mihi aūt neminē: quia admodū stultus erat vt nō timeret eum. Mouēt etiam illa: etiā siquid scriptū ꝓpositum fuerit: qđ interpretatur aliter atq; scriptū sit solet mouere alios auditoꝝ ad risum si nō fuerit acutum & cōcinnū. Scaurus & Rutilius cōsulatus cōpetitores erāt Rutilius Scauro cōsulatū cessit sed Rutiliū nihilomin⁹ scaurus accusabat crimine ambitus quo agendo ꝓduxit ipsius Rutili tabulas de renunciatōe magistratus. i. cōsulatus sui: quarū ꝑscriptio erat. A. F. P. R. Itaq; arguebať. P. Rutilius in manibus suis habuisse suffragia: & ita ꝑscripsisse Rutili⁹ in renunciatōe cōsulatus: sic eī interꝑtabať. Actū Fide publii rutilu. q̄si ipe scaurus cōsul fieri nequierit nolente Rutilio At rutilius bas sras alio modo interꝑtabať: dicebat eī eas significare Ante factum. Postea Relatū. i. primo factum eē deinde ad populum relatum esse vtrum id populus fieri vellet an non. Sed Canius qui patrocinabať Ruffo: damauit neutrum illis litteris significari: sed illud potius Aemilius fecit id est corrupit populum plectiť Rutilius id est puniť. Explanant̄: aperiunt̄ declarant̄. Atq; proquam. Concinne cōgrue: ad id de quo agitur. Esset factus quia primo fit: deinde renunciať. Repulsam tulisset. i. a quo aio tulisset vt ille consul fieret. Adesset id est patrocinaretur Ruffo. Aemilius Patre. A. Aemilium significari volebat: nam æmilius p æ dipbtongum scribitur

Ridenť etiā discrepātia: etiā illa quæ si biipsi discrepant. i. dissentiūt risum mouent. Est quidā qui quasi vel laudare aliquem videť: & dicit. Quid huic abest dicere velle videť ipsi omnia esse abunde. i. nihil deesse postea subiungit nisi res & virtus: & plane ostendit boni nihil adesse: res & virtus id est pecunia & scientia. Discrepantia: & illa etiam quæ inter se discrepare videnť. Quid huic abest: videť interrogare quasi abunde omnia sint. Nisi res & virtus. Hoc vero discrepat a superiori: quia videbať mihi deesse sed quum diceret nisi res & virtus significabat nihil boni esse. Nam vbi non est res id est pecunia & virtus ibi sine dubio nihil boni potest esse. Bella Quum Albutius quidam litem cum grauio haberet & quum causā suam defenderet ꝓbauit sibi adiudicandam esse causam tabulis. i. legibus Scæuole. Quum ergo absolutus est albutius Scæuole legibus: & Scæuola huic obuius factus cōgratulatus esset: q̄ suis legibus causam obtinuisset hic grauius. Gaudes inqt ignominia tua: eo q̄ q̄ꝫ tuis legibus hic causā obtinuerit tñ tuæ leges a iudicibus iniuste & iniquæ iudicatæ sunt. hic igiť familiaris est reꝑhensio. Quod quū ei⁹ tabulis. s. Scæuole quid illud fuerit: quod in tabulis Scæuole scriptū fuerit sciri nō potest: sed fingamus nos: vt si tabulas scripsisset in quibus iuberet primū qui iniuriarū conuictus fuerit carcere pœnas luito. Deinde in aliis: qui coutii cōuictus fuerit detergo pœnas dato: quas oēs reꝑhenderunt nam qui maioris criminis conuictus erat leuiore pœna plectabať quæ ipsa quoq; nimium grauis: ac seuera iudicabať

Huic similis: & hoc est ridiculum superiori simile granio consulenti vt patronus quidā obtusus voce diutino sermone multum frigidum biberet rūdit ille quid vis bibam. Nam si frigidum mulsum bibero qui: quid est vocis pœnitus amittam. Tum granius. Melius est vocem ꝑdas q̄ꝫ tot reos. Mulsum frigidū. mulsum est genus suauioris poculi ex aqua & melle cōfectū: & mulsū a ꝓmulcēdo dictū q̄ hoc si calidū bibať voce ꝓmulceat: si frigidū exasperat. Melius eo q̄ multi eo defendēte causa cadunt. Bellū etiā. Etiā bellū est quū in aliquem dr̄: qđ ei cōueniat. Nam si dictum dixeris in aliquē: quod ei cōuenire videatur: pōt risum nō mediocrē mouere quēadmodū illud quod in scaurū dixit Caius Memmius: fa-

ter archā. Est etiā stulticiæ falsa reꝑhensio vt ille siculus: cui ꝑtor scipio patronū cāæ dabat hospitē suū hominē nobilē: sed admodū stultum. Quæso inquit ꝑtor aduersario meo ad istū patronū. dein de mihi nemimē dederis: mouēt illa etiam q̄ cōiectura explanant̄: longe aliter atq; sunt: sed acute atq; cōcinne: vt quuꝫ scaurus accusaret Rutilium ambitus quū ipse eēt consul factus ille repulsaꝫ tulisset & in ei⁹ tabulis oñderet litteras. A. F. P. R. idq; diceret eē aptū fide. P. Rutilii. Rutilius autē añ factuꝫ post relatū. C. cāni⁹ eques ro. quū Ruffo adesset exclamat: neutrum illis litteris declarari. qđ ergo inqt aemilius fecit plectiť rutilius. Ridenť etiā discrepātia qđ huic abest nisi res & virtus Bella etiā ē familiaris rīsio q̄si errantis vt quū obiurgauit Albius grauius. q⁹ quuꝫ eius tabulis qddam. a. albutio ꝓbatū videretˀ. & valde absoluto scæuola gauderet: neq; itelligeret cōtra suas tabulas esse iudicatū: huic similis est etiaꝫ admonitio in cōsilio dādo familiarius: vt quū patrono malo quum vocē in dicēdo obtudisset suadebat grauius: vt mulsuꝫ frigidū biberet simulac domū rediſſꝫ: pardā inqt vocē sin id fecero meli⁹ ē inqt q⁹

cetum fuit. Vt quum Scaurus. Scaurus hæreditatem habuerat cuiusdam qui mortuus erat ab intestato ex quo magnã sibi inuidiam conflauerat. Quum igitur lis esset inter bestiã: &. C. Mẽmium: & scaurus bestiæ aduocatus esset: forte ita accidit: vt funus efferret: ergo Mẽmius vt Scauri inuidiam augeret: vbi iter agendum causam duci pompam vidit: Surge inquit Scaure: funus effertur: vide si bonorũ eius potes esse possessor. Hoc dictũ est: quod Scauro conueniret: quia sicuti bona Pompeii frigionis sine testamẽto arripuerat: ita nunc vt eius auariciam denotaret eius mortui: cuius funus ducebatur bonorum possessorẽ fieri iubeat. Sine testamento quia hæres intestatus hæreditatem adierat Pompeii.

rem. Bellũ etiã est. quũ id cui q̃ sit concẽtaneũ. dicit. vt quũ scaurus nõnullã hꝫ inuidiã ex eo. q̃ pugionis Põpei locupletis hoĩs bona sine testamẽto possederat sederet q̃ aduocatus reo bestiæ cũ funus q̃dã duceret accusator. C. Mẽmius. vide inqt scaure mortuꝰ rapit si potes eẽ possessor sed ex his oĩbus nihil magis ridet: q̃ q̃ ẽ prẽter expectationẽ cuius inumerabilia sunt exẽpla. vt appii maioris illiꝰ q in senatu quũ ageret de agris publicis: & de lege thoria: & pmeret lucilius ab iis qa pecore eius de pasci agros publicos: & de lege diceret. nõ est inqt lucilii pecus illud erratis: defendere luciliũ videbat. Ego liberũ puto esse q̃ iubet pascit placet etiã mihi illud scipiõis. illiꝰ q. T. graccbũ ptulit quũ ei. M. flaccus mltis probris obiectis. p. m. iudicẽ tulisset eiuro inqt iniquꝰ

Bestiæ: qui accusatus fuerat a Mẽmio.

Sed ex his oĩbus: De his inquit ridiculis: q̃ in re posita sunt: nullũ ẽ q̃d magis risum moueat: qua illud q̃d p̃ter expectationẽ ꝓnunciat: q̃d appellatur vel vt noster Cicero in epistolis.

Appellat. i. p̃ter expectationẽ sicut etiã ipse multis exemplis ꝓbat. Nã hæc omnis lectio consumit in exemplis quæ in re posita sunt. In his oĩbus. s. q̃ in re sunt: hoc genus ridiculi: q̃d ẽ præter expectatione in vtroq; ẽ. i. in re: & in dicto: siue in re siue in dicto fuerit: valde ridetur. Vel appii maioris: ad differentiã minoris: sicut Africanꝰ superior & inferior: hic ẽ ille appius cæcus: qui pacẽ fieri cũ Pyrrho vetuit. De agris publicꝰ .i. de lege thoria. Lex thoria est a thoro ꝓprio noie quodã appellata Lex thoria ẽ q̃ ꝓhibet cuiuslibet pecus in agris publicis pasci. Agebat in luciliũ: cuiꝰ pecus pascua publica depasceret: ibi aderant q vtrãq; partẽ defenderent. Tũ appius maior defendẽti similis: nõ sunt inquit pecora lucilii. Oĩes expectabãt cuiꝰ essent. Tuꝫ ille: nam pecus illud nullius est mancipiũ: sed liberũ ergo libere pascitur quia ꝓ libidine sua vbi voluerit pascit. Erratis fallimi o patres conscripti: si putatis pecora illa esse Lucilii. Q ua libet. i. pro libidine & arbitrio vbicunq; voluerit pascitur. Liberũ. i. nullius hominis mancipiũ. Placet mihi etiam illud ꝓsequitur alia eiusdẽ generis referre exempla vt copiosiores esse possint: qui eiusmodi tractare voluerint: & ꝓpositis multis exemplis alia inuenire. & hoc quoq; exemp'ũ est ridiculi: quod p̃ter expectationem risum mouet: Flaccus comes seditionis eius quã Tyberius Graccbus lege agraria concitauerat: qnæ libertati populi romani periculosa esse videbatur: ea beniuolentia & gratificatione inter sibi ad regnum struere videbatur & quũ consules legibus obtemperando Tyberium tollere nolunt: quicunq; rempublicam vult esse saluam me sequat: & simul his dictis Brachio toga inuoluto in subsellia tribunorum cum bonis viris impetũ fecit: & parte subsellii fracta percussit Tyberium quo ictu eum interfecit. Multis obprobriis. Q uum. C. Flaccus multa obprobria iactasset in Nasicam: nec ei propter viri auctoritatem crederetur: dixit se iudicem Scipioni fore verborum suorum: & eum sibi inimicum esse iurauit: iudicem inquit fero. P. Mutiũ: & iuro mihi inimicum esse patres labi cœperunt: & inter se mussitare: vt fit: hoc quum sentiret Scipio respondit: Ha patres conscripti: ille. P. Mutium sibi inimicum esse iurauit: ego non illum mihi inimicum esse iuro: illi expectabant: vt aliquid diceret: cur ostenderet eum esse bonum virum: deinde subiunxit sed omnibus. s. iuro esse inimicum. Ecce quomõ præter expectationem dixit Ha: ꝓhibentis interiectio: quasi populum romanus castigat: q̃ tam cito mutatus sit: & aliquid sinistrum de eo putauerint. Ab hoc: Aliud exemplum ei? generis. quod est præter expectationem & Crassi dictum est: Piso accusabatur iniuriatum in socios: q̃d p̃tor expilasset socios Silus testis ꝓductus dicebat se audiuisse ab alio. Tum secuta est hæc interrogatio Crassi: p̃t ne inqt fieri vt q̃ hæc dixerit: iratus dixerit: Tũ ille ita p̃t etiã fieri: vt non recte id intellexeris: ille etiã anuit quasi se totum huic sententiæ Crassi daret: postremo subiunxit: potest etiam fieri: vt q̃d te audiuisse dicis nunq̃ audiueris: ille quia omnino concessi erat rubore perfusus negare nõ potuit. Potest fieri: Et ita hoc Crassus dixit: quasi amice dixerit. Pisonẽ læsisset: quod præter socios expilasset. Vnde. i. a q̃: Virg. Genus vnde latium. id est a quo. Obrueret: opprimeret confunderet. Nam per inductionem cogebatur hoc fieri prioribus concessis. Huius generis: Nouius tragœdiarũ scriptor in hoc genere ridiculi præter expectationem plurim? est: & laudat hoc genus ridiculi: dicit. n. vrbanissimũ esse. Familiaris vnde ridiculũ familiariter sumit: & ẽ aduertendũ: quia fallere potest: nisi quis diligẽter animaduertit hoc exẽplũ quod segtur: si algebis quũ ille hoc dixisset: expectabat vt sibi remediũ aliquod frigoris afferret: ille vero

ſubiunxit:tremes boc eſt p̄ter expectationē:& ſi ſuſpendendū ē quū dixeris:ſi algebis:deinde facta expectatione:ſubiunges tremes. Sæpe etiā facete:Eſt etiā generis huius ridiculoꝝ p̄ter expectationē:quū aliquādo concedis aduerſario id qđ aliquando tibi detraxerit:vt quidā ſordido loco natꝰ dixerat Lelio nobili viro:indignus es maioribꝰ tuis & qđ detrabit lælio:Lælius concedit Vere inquit tu tuis dignus es.i. ſordidus es:quēadmodū maiores tui:Nā ille ſordido genere natus erat. Malo.i.ſordido loco. Vt.M. Cyntbius:ſicut cornelius Cæltus dicit:legem de donis & muneribus tulit:qua cauſidici donuꝫ munuſue ob agendā cauſam accipere p̄hiberē̄tur.

Hanc legē.M. cento grauiter ferebat:& ꝓdiit in medū & ait: Quid Cyntbiole i mediū fers tū ille cū q̄uitate rn̄ditvt emaſ ſigd vis.i.fero legē:q̄ te coget emere: quibus vti voluerīs:& p̄hibebis dona accipere. Vt emas:quia quū eū lex a donis & mūeribꝰ p̄hiberet:cogebaē p̄cio emere. Sæpe etiā falſe:Proſequiē alia q̄dam genera ridiculorū:quoꝝ primū ē quū ea optamꝰq̄ fieri non poſſunt:vt boc exemplo:Forte p̄ludia quædā in cāpo martio fiebāt adoleſcentū:vt in re militari fortiores ſimul & habiliores redderenē.M.Lepidus forte in berba iacebat & aliis ſe exercentibꝰ in campo martio inquit: vtinā boc eſſet laborare:boc fieri non p̄t: vt labor ſedendo exerceatur. Vellē: optātis eſt. Salſum etiā falſuꝫeſt:quū bis q nobis irati ſunt:quærētibꝰaliquid ex nobis reſpondemꝰ leniter & placide.Sicut boc exemplo oſtendit:ſolet etiam riſuꝫ auditoribus cōmouere.Lepidus cenſor ademerat equū cuidam.M. Antiſtio pigenſi. Amici qui aderant magna voce clamabant:indigne eſſe ademptū equū & quū quærerent:quid patri reſpondebit q parciſſimus ē: Tū ille placido ac tranquillo animo reſpondebit.ſe nihil iſtoꝝ credere

Quærētibꝰ:Quærere ē leuiꝰq̄ p̄cōtari. Nā percontari ē diligēter aliqd ſciſcitari Atq̄ exquirere: ſi ſpectet ad finem coarguendi:& ē tractum a cōoptica:q̄ maris aut fluminis p̄funditas tentaē. Læte.id ē patienter & placide. Vociferarentur id eſt magna voce clamarent. Amici.ſcilicet ip̄ius Antiſtii. Nihil iſtorū ſcilicet nec optimum:nec parciſſimuꝫ eſſe. Ademptum: ſcilicet cenſoria nota. Colligūtur a græcis. Hic admonet Iulius alia etiam ridicula colligi: & in vnum compilari a græcis quæ tamen cum bis generibus continentur:& ideo ſe p̄ternīſſurum eſſe.Satis eſt enim ſcire genera rerum quibus parati eſſe poſſimus ridicula alia confingere:ſi modo ingenium fuerit. Exercitationes:magis ex voce cognoſcuntur: quum aliquid intenſius dicitur. Admirationes:quum aliquid mirabundi dicimus:& in vultu & in geſtu melius cognoſcuntur. Admirationes:vt ſi increpare voluerimus aliquem:& exercitatiori voce vtamur riſum mouet vt verbi gratia. Quid vis bælua. Admirationes: quum aliquid mirabundi:aut minabundi dicimus:vt ſi dixeris:Cꝫtum virtutis in bomine apparet:ideo admirationes magis in voce cognoſcuntur:pari ratione ſi mibi non ſatiſfeceris:cognoſces qui vir ſiem. Nam illa quæ in verbo.ſcilicet ridicula quæ in verbo conſiſtunt:ſunt pene certa & diffinita:ambiguum.p̄ter expectationem:mutatione litterarum interpoſitus verſus. Minationes:quum aliquid minabundi proferimus & exercitati (vt dixi) in voce magis continentur admirationes & minationes in vultu & geſtu. Laudari magis.Quia vt in ſupioribus dixit:q̄ belle & erudite dicunē magis laudari.ſolent:cꝫ irrideri. Partibꝰ.i.ſpeciebus:qa pars ē veluti ſpecies:q̄ generi ſubiicitur. Generibꝰ:quia magis cōplectiē: ps quia ſi ſpecialiter cōplecti velueris:bæc ridicula innumerabilia erūt:ſed ſi generaliter:pauca admodū. Expectationibus:quum aliud dicere videmur:& aliud ſentimus:& ea cōmemorat:quæ in verbo & ſentētia poſita ſunt q̄ ſupiꝰtracta

es quū eēt ad murmuratū at inqt p̄res conſcriptī non ego mibi illum iniquū eiuro vesꝝ oībus. Ab bocvero Craſſo nibil faceti?:cū leſiſſet teſtis filius piſonē: qđ ſe in eū audiſſe dixiſſet p̄t fieri inqt ſile vt is vñ te audiſſe dicis. iratus dixerit Annuit filus.p̄t eſſe vt tu nō recte itellexeris: id quoq; toto capite annuit:vt ſe craſſo daret:p̄t etiā fieri inqtvt oīno qđ te audiſſe dicis nunq̄ audieris. Hocita p̄ter expectatōnē accidit:vt teſtes oīs riſus obruere: bꝰ gn̄is plenus nouius ē:locus ē familiaris ſapiens:ſi algebis:tremes: & alia pmulta. Sæpe ēt facete concedas aduerſario idip̄m: quod tibi ille detrabit: vt.C. Lelius quando ei quidā malo genere natus diceret indignum eſſe ſuis maioribus at becule inquit tu tuis dignus ſæpe etiam ſententioſe ridicula dicunt: vt.M.cyntbius quo die legem de donis & muneribus tulit: quum.c.cento prodiiſſet: & ſatis cōtumelioſe:quid fers cyntbio le q̄ſiſſet:vt emas inquit cai.ſi vti velis. Sæpe etiā falſe quæ fieri nō poſſunt optant: vt.M.Lepidus quū cæteris in campo exercētibus: in berba ipſe recubuiſſet:vellē boc etiā inquit laborare.Salſuꝫ eſt etiā quęrētibus & quaſi pcontātibus: lentere ſpōdere: quod nolēt vt ceſor lepidus.quū.M.antiſtio pigēſi equum ademiſſet amiciq; quuꝫ vociferarent: & q̄rerēt:quid ille patri ſuo rn̄deret:cur adēptum ſibi equū diceret.quuꝫ optius colonus pciſſimus,modeſtiſſimus.frugaliſſimus eſſet:me

ꝛt. Naturis:vt quũ irridem⁹ vel gibbũvel ſtrumoſum:vel grippũ.Similitudine turpioris:ſicut ille gal
lũ in ſcuto marii depictũ oſtendit ad ſimilitudinẽ illius. Subabſurda.i.q̃ nõ nihil abſurditatis habeãt.Et
ſtulta:quæ videantur temere dicta quæ omnia ſuperius dicta ſunt. Itaq; imbuendus eſt is:Nunc g̃ con
cludit:quãdo quidẽ bis generibus continent̃ ridicula:danda eſt opa:vt orator his rebus inſtructus ſit: &
ſi ingenioſus fuerit facile hæc omnia quæ riſum mouere poſſint & aliqd falſum habeat:ſcire poterit.Qua
ſi natura:ideo dixit natura:quia niſi ingeniũ fuerit ad eiuſmõi ridicula ꝓdiu⁹:nulla arte poterit vrban⁹ fie
ri. Natura:vt naturæ addat̃ exercitatio
cũ arte cõiuncta.' Vultus etiã accõmo-
dent̃: Qui.n.naturã ſuam ridiculis lõga
exercitatione accõmodauerit: hic vultu;
& geſtũ accõmodabit vt nõ minus geſtu
corpis valeat q̃; ridiculo. Q ui quidem
Accidit inquit: vt ſiquis ridiculũ dixerit
quanto plus ſeueritatis:& triſtitiæ:tanto
id quod ridicule dictum fuerit: vrbanius
eſſe videbit̃. Salſiora:vrbaniora. Sed
ia; tum Antoni: Redit ad illud quod in
ꝓpoſitione ſuæ orationis dixerat Anto
nius Ego a longa inquit diſputatione in
oratione Iulii Cæſaris: quaſi in diuerſo-
rio conquieſcam. Nunc etiã cõmemo
rat verba Antonii dicens. Scito iam nũc
tempus eẽ: vt poſt meã banc diſputatio-
nem:in qua non valde gratũ dixeram fo
re diuerſoriũ ſed tanq̃ in pontinũ veniſ-
ſes: & ita ad orationẽ ſuam progreditur
Antonius In pontinum: Sic finge ani
mo vt in hoc diuerſoriũ oratiõis meæ ſit
Nam põtina palus volſcorum eſt: vt Vi
bius ſcribit:baud longe e Tarracina: & q̃
Iuue.& pontina palus:& gallinaria pin⁹
Ibi Craſſiorẽ: & ꝓpterea minus ſalubrẽ
aerem fuiſſe conſtat.

EGO VERO ATQ VE HILARE

Sic Cæſar quaſi diuerſorium ſuum.i. ora
tio ſua nõ fuiſſet diuerſorium Antonio
dignum vbi conquieſceret. Nunc Anto
nius laudat orationem illi⁹ q̃; de facetiis
habuit dicens ſe in ea periocunde:& hila
riter conquieuiſſe: deinde ſe ad reliquaꝫ
diſputationem præparat. Eſt autẽ caput
decimũ quartum huius tractatus: q̃ ſint i
oratione noſtra cuſtodiẽda & q̃ in aduer
ſariorum refutanda. Prima pars huius ca
uere deinde vbi ea diligenter & exquiſite conſiderauerimus:p̃cipit qd in vnaquæq; ſit faciendum. Ego
vero: Tu dicis orationem tuam de facetiis fuiſſe quoddã diuerſorium minime ſalubre:ſed ego dico hila
re fuiſſe. Hilare:certe iocunde:ſuaui ter. Nam vnum ex bis quæ p̃cipit requiruntur ab boſpite eſt vultus
hilaritas. Hilare quippe qui in tua diſputatiooe de vrbanitate:ſalibuſq; tractaſti. Doctior: qa tria ge
nera iocandi in diſputatione tua ꝓpoſuiſti: Audatior:quia oſtendiſti vrbanos virus fuiſſe: quorũ digni
tas & auctoritas maxima fuit:vt ſi:tantæ grauitatis viri vſi ſint ſalibus:ego id audacius facere poſſim.
Non.n.& probat ſe eſſe factũ audaciorẽ. Quoniã.Q uãdoquidẽ inquit dinumeraſti maximos ciuitat
noſtræ viros:quin hac vrbanitate p̃ſtantiſſimi fuerunt:ego quoq; video in exempio eorũ hãc poſſe vr
banitatem ſequi. Protuliſti:pnũciaſti in exemplis facetiarum. Fabricioſos:qui & ipſi vſi ſunt eiuſmo
di ſalibus. Sed babetis ea quæ voluiſtis:ſubaudi vt ad ꝓpoſitũ redeam. Nunc redit ad id qđ diſputan
dum eſt Antonius:videlicet ad reliquum diſputationis ſuæ qđ intermiſerat diſputante Cæſare de facetiis
Accuratius:diligentius. Nam cætera: Vere inq̃ babuiſtis ex diſputatiõe mea:quæ maiori cura anim
aduerten daſunt:quia ſequentia ſunt faciliora. Ego enim:& oſtendit ita eſſe. Poſtq̃ inquit conſidera-
ui in cauſa tria argumentorum genera eſſe. Primũ quo docentur. Secundum quo conciliantur. Tertium
quo mouentur auditorũ animi. Conſidero deinde quid cõmodi cauſa habeat mea:& primum quod vo
luimus:& qd incõmodi ẽ illi⁹q̃ aduerſariis noſtris reſiſtere poſſimus. Q uũ mihi occurrit qđ cõmodũ eſt
in bis:moror.in bis babito:nec vnq̃ ab eis diuellor:qđ vero obeſt nõ refugio penit⁹: ſed illa pene obruo

istorum inquit nihil credere. Colligunt̃ a grẽcis
alia nõnulla: exercitationes & admirationes mi
nationes. Sed hæc ipſa nimis mihi videor multa
in genera deſcripſiſſe: nam illa q̃ verbo:ratiõe: &
vi continent̃:certa vere ac diſinita ſunt:q̃ plerũq;
vt añ dixi laudari magis q̃; rideri ſolent. Hæc aũt
quæ ſunt in re.& ipſa ſnĩa ptibus innumerabilia:
gñibus pauca. Expectationib⁹ eñ decipiẽdis et
naturis alioꝝ irridẽdis:iſpoꝝ ridicule iudicandis
& ſimilitudine turpioris:& diſſimulatõne & ſub
abſurda dicẽdo:ſtulta reꝑhẽdẽdo: riſu mouent̃.
Itaq; imbuẽdus ẽ is:q̃ iocoſe vult dicere:q̃ſi natu
ra q̃dã apta ad hæc gña:& morib⁹: vt ad cuiuſq;
modi genus ridiculi:vultus etiam accõmodent̃.
Qui quidẽ quo ſeruior eſt:& triſtior vt in te Craſ
ſe.hæc illa q̃ dicunt̃ ſalſiora videri ſolent:ſed iã tu
Antoni q boc diuerſorio ſmõis mei libẽter acqe
turũ te eẽ dixiſti:tanq̃ in pontinũ diuerteris:neq;
amœnũ: neq; ſalubrẽ locũ cẽſeo vt ſatis diute pu
tes te qeſce:& iter reliquũ cõfícẽ ꝑgas. Ego vero
atq; hilare qdẽ a te acceptus inqt:& quũ doctior
p te tũ ẽt audacior factus ſũ:ad iocãdũ:nõ.n.vere
or:neq; me ĩ iſto gñe leuiorẽ iã putet:qm̃ qdẽ tu
fabricios mihi aduectores: & aphricanos maxi
mos:catones lepidos ꝓtuliſti. Sed habetis ea qui

pitis erit:vt præcipiat tres illas virtutes diligentius eſſe perſpiciendas:videlicet docere conciliare:& mo-
uere deinde vbi ea diligenter & exquiſite conſiderauerimus:p̃cipit qd in vnaquæq; ſit faciendum. Ego
vero: Tu dicis orationem tuam de facetiis fuiſſe quoddã diuerſorium minime ſalubre:ſed ego dico hila
re fuiſſe. Hilare:certe iocunde:ſuaui ter. Nam vnum ex bis quæ p̃cipit requiruntur ab boſpite eſt vultus
hilaritas. Hilare quippe qui in tua diſputatiooe de vrbanitate:ſalibuſq; tractaſti. Doctior: qa tria ge
nera iocandi in diſputatione tua ꝓpoſuiſti: Audatior:quia oſtendiſti vrbanos virus fuiſſe: quorũ digni
tas & auctoritas maxima fuit:vt ſi:tantæ grauitatis viri vſi ſint ſalibus:ego id audacius facere poſſim.
Non.n.& probat ſe eſſe factũ audaciorẽ. Quoniã.Q uãdoquidẽ inquit dinumeraſti maximos ciuitat
noſtræ viros:quin hac vrbanitate p̃ſtantiſſimi fuerunt:ego quoq; video in exempio eorũ hãc poſſe vr
banitatem ſequi. Protuliſti:pnũciaſti in exemplis facetiarum. Fabricioſos:qui & ipſi vſi ſunt eiuſmo
di ſalibus. Sed habetis ea quæ voluiſtis:ſubaudi vt ad ꝓpoſitũ redeam. Nunc redit ad id qđ diſputan
dum eſt Antonius:videlicet ad reliquum diſputationis ſuæ qđ intermiſerat diſputante Cæſare de facetiis
Accuratius:diligentius. Nam cætera: Vere inq̃ babuiſtis ex diſputatiõe mea:quæ maiori cura anim
aduerten daſunt:quia ſequentia ſunt faciliora. Ego enim:& oſtendit ita eſſe. Poſtq̃ inquit conſidera-
ui in cauſa tria argumentorum genera eſſe. Primũ quo docentur. Secundum quo conciliantur. Tertium
quo mouentur auditorũ animi. Conſidero deinde quid cõmodi cauſa habeat mea:& primum quod vo
luimus:& qd incõmodi ẽ illi⁹q̃ aduerſariis noſtris reſiſtere poſſimus. Q uũ mihi occurrit qđ cõmodũ eſt
in bis:moror.in bis habito:nec vnq̃ ab eis diuellor:qđ vero obeſt nõ refugio penit⁹: ſed illa pene obruo

vt vix apperere possint. Ego aggressus.i.causam suscepi a clientib⁹. Atq; omnia:q̄ in causa cōtinētur: & argumenta declarat.i.tot locos de q̄bus octauo capite dixi tubi argumento⁹ locos & sedes explicauit quia primo quidē locos docuit docēdi:deinde cōciliādi:postremo mouēdi. Argumēta.i.nō solum argumēta q̄bus causa ꝓbatur atq; docetur. Conciliarē:si forte fuerint nobis infensi. Permouerē:ad iudignationē contra aduersarios nostros. Cōstituo:diiudico:discerno diffinio: Boni.i.cōmodi ad ꝓbandū. Mali.i.incōmodi ad refellendū. Nulla. n. quia occurrebat illud:quō nō potest accidere vt aliq̄ sit causa sine incommodo:dicit nullam causam adeo honestā esse:quæ nō vtrūq; habeat

Disceptationem:iuris controuersiā facti. Refert ad rem pertinet. Vtrunq; scilicet bonū & malum. Quantū.s.boni & mali. Mea:hæc inquit mea ratio ē in agenda causa:q̄ bona sunt:ita tractem vt ab his nūq̄ ferme discedā ea q̄ obsunt opprimaz: vt vix apparere possint:& ab auditoribus cōꝓhendi. Boni cōmodi. Qđ habeat.i.qđ causa suggerit. Exornem.i.& verbis & rebus amplificē. Exornem:verbis. Ibi:videlicet i eo bono: qđ ē in causa mea. Cōmorer:ne discedā

Habitē:ne relinquā. Hæreā:affixus sim. A malo:qđ malū ē in causa nō ita fugio:vt relinquā:sed tango nōnihil: vt diminuā:& nō magni faciendū sit. Diffugere:quasi metuā ne causa turpis videatur. Ornādo:copiosi⁹augēdo:diutius & ampli⁹tractādo. Et si causa i argumētis:sed si causa ei⁹generis fuerit:vt vel cōciliare ꝓ cōmiserationē opteat auditorū animos:vel mouere ꝓ amplificationem: tūc ea; partē potissimū capio q̄ mihi potior videt̄.i.ad cōmoditatē meam pertinet. In conciliatione:& ad misericordiam:& ad indignationē ꝓtinet:vtrūq; em cōplectit̄. Sūma deniq; huius generis hæc ē. Sed huc inquit:omnis oronis meæ ratio conferet̄: vt si videro causam meam magis cōfirmare posse q̄ aduersario⁹ refellere:oia tela in aduersarios intendā sed si ecōtrario:vt mag⁹ refelli possint aduersario⁹ dicta: q̄ causam meā ꝓbari: omnia argumēta mea conferam:vt eorum omnia dicta:vel rationes deleā atq; infirmē:

Deniq;:Duo genera causarū sunt: vnuz genus:in quo nonnunq̄ possum⁹ argumenta nostra probare q̄ aduersariorum infirmare. Alterum genus est in quo nō tam possumus refellere aduersariorū: q̄ nostra confirmare. Omnia.id est non pugno vt me defendam:sed vt aduersarium vincam. Si nostra: id est si non tam possum refellere aduersariorum argumenta:q̄ mea probare:in eo inquit occupatus: vt animos auditorum:qui persuasi sunt:eos ad mei commodum traducam:& in ea confirmanda totus insistam

Abducere.id est remouere:quemadmodum illi causam suam confirmant validis argumentis quibus resisti non possit ita meam causam æque validis ac validioribus confirmem. Redargui:refutari:refelli:reprehendi. Duo illa:Nunc Cicero dicit quæ sunt illa quæ pro suo iure sumat:duo videlicet. Primum inquit est:vt siquid molestum fuerit:non repetam:aut si difficile non penitus omittā:sed per quandā dissimulationem vtrūq; faciam & suum semper meritum extenuat Antonius: vt videatur in eloquentia non esse tantus:quantum illum crassus:& cæteri esse dicebant:Dicit enim. Pro meo iure. id est pro mea cōsuetudine & potestate. Molesto.b.d.siquis locus fuerit vel molestus vel difficilis:molestus cui molestia inuit repetendi:difficilis cui insit difficultas soluendi:aut illum omnino prætereo:aut parum admodū attingo. Argumento:quia locus est sedes argumēti. Aliquis videlicet videor nonnullis iure irridēdus:vl qa molestovl' difficili argumēto nihil respondeā & vere inq̄ videor irridēdus:ac si diceret:etiā sine ꝓcepto facere poterit:videlicet qđ molestū fuerit nihil rn̄deat. Sed tn̄:sed qđ alii faciāt nō quæro qđ facere soleā

voluistis audire ex me. de q̄bus quidē accurati⁹ dicendū. & cogitandū fuit. nā cætera facilliora sūt atq; ex iis q̄ iam dicta sunt. reliqua nascunt̄ oīa Ego em̄ quū ad ad cām sum agressus: atq; oīa cogitādo quoad facere potui ꝓsecutus: quum ad argumēta causæ & eos locos q̄bus anī iudiciū conciliant̄:& illos q̄bus ꝓmouēt̄ vidi atq; cognoui tū constituo qđ bēat q̄q; cā boni:qđ mali. Nulla em̄ fere pōt res in dicēdi disceptationē:aut cōtrouersiā vocari quæ nō bēat vtrūq;: sz q̄ntū bēat:id refert:mea āt rō in dicēdo hęc eē solet:vt boni qđ bēat:id āplectar:exornē: exaggerē ibi cōmorer: ibi hītē:ibi hæreā a malo āt vitiose cāæ ita recedā nō vt id me diffugere appeat: sz totū bono illo ornādo:& augēdo dissimulatū obruat̄: & si cā ē in argumētis firmissima q̄q; maxia tueor siue plura sunt:siue aliq̄n vnū: sin aūt i cōciliatiōe:aut i ꝓmotiōe cā ē:ad eā me potissimuz ptē. q̄ maxie cōmouere aios boiz p̄t cōfero. sūma deniq; h⁹ gnis hęc est. vt si i refellēdo aduersario firmior eē oro:q̄ in cōfirmādis nr̄is reb⁹ p̄t oia i illū cōferā tela si nr̄a ꝓbari facili⁹ q̄ illa redargui p̄nt adducere aios a cōtraria defensione:& ad nr̄am conor traducere. Duo illa q̄ facillima vidēt̄:qm̄ q̄ difficiliora sūt n̄ possū. mihi ꝓ meo iure sumo. Vnū vt molesto aut difficili argumēto:aut loco:nōnū q̄ oīno nihil rn̄ deā:qđ forsitā aliqs iure irriserit:qs.n.ē q id facere nō possit. sz tn̄ ego đ mea nūc n̄ de alio⁹ facultate

ostendo. Confiteor: Et quũ aliquid fuerit in aduersarioꝝ rationib⁹ quod me grauí⁹ vrgeat: ac ꝑmat facto quẽadmodũ exercitus qui pugnã aduersarioꝝ sustinere non potest. Nõ.n.abiicit oĩno: aut reiicit scutũ ꝙsi desperet: sed pedẽ sensim referẽs se i tutiorẽ locũ recipit: & ẽ trãslatio a pugnãtib⁹ pulcherrime sumpta

Abiecto: qđ faciũt qui oĩno desperãt. Reiecto: qđ faciũt bi: q non oĩno desperãt. Fugere videar: quẽ admodũ acies pugnãs: quũ ꝙuius oppsla fuerit: pedẽ refert tuatis tñ ordinib⁹. Specie i. loleo quandam ímaginẽ & ostentationẽ defensionis ꝓponere. i. ostẽtationẽ ꝙndã defendendí speciosam. Cõsistere hoc

dísputo. Confiteorꝙ me: siꝙ ꝑmat res vehemẽtí⁹ íta concedere solere: vt non mõ non abiecto: sed ne reiecto qdẽ scuto fugere videar. Sed adhíbere ꝙdã in dicẽdo spẽm atꝙ pompã: & pugne símilẽ fugaz: consistere vero in meo ꝓlideo. sicut non fugiẽdi hostis: sꝫ capiẽdi loci cã: cecidísse videar. Alterũ est illud: quod ego oratorí maxime cauẽdũ & ꝓuidẽdum puto: quodꝙ me solicitare summe solet: non tam vt ꝓsim causis elaborare soleo: ꝙ vt neꝙt obsim: non ꝙ enítendũ sit in vtroꝙ: sed multo est turpius oratorí: nocuísse vidérí causæ: ꝙ nõ profuísse: sed quid hoc loco vos: inter vos catulle an bæc vt sunt contẽnenda: cõtemnítis. Minime ínqt ille sed cęsar de ísto ipso ꝙdam velle dícere vídebaꝫ. Me vero iubẽte inqt Antonius: díxerit. siue refellẽdi causa: siue ꝙrendi. Tum íulius. Ego mebercule inqt Antoni semp is fuí qui de te oratore sic prædicarẽ: vnũ te ín dicẽdo mihí vídeří letíssimũ ꝓpríumꝙ hoc esse laudis tuæ: nihíl a te nunꝙ eẽ dictũ: qđ obesset ei: ꝓ quo díceres. Idꝙ memoría teneo: quũ mihí ſmo cũ hocípso crasso multis audiẽtibus esset de te instítutus: crassusꝙ plurímis verbis eloꝙntiã laudare tuã: díxisse me cum cæteris tuis laudíbus bãc eẽ vel maxímã: ꝙ nõ solũ qđ opus eẽt: díceres ſꝫ etiã qđ nõ opus eẽt nõ díceres. Tũ illũ mihí rñdísse memíni: cętera ín te eẽ laudãda. Illđ vero ĩprobí cẽ hoís et ꝑfidiosi: dícere qđ alienũ eẽt: & noceret ei ꝓ quo ꝙsꝙ dicéret. ꝙre nõ sibí eũ dísertũ: qđ ñ facerẽt vídeří ſꝫ ĩprobũ: ꝙ facerẽt: nũc sí tibi vr̃ ant. demõstres velim ꝙre tu hoc íta magnũ putes: nihíl ĩ cã malí facere vt níbil tibí i oratore maí⁹ eẽ videaꝫ. Dícã eꝙdẽ cęsar

ẽ in defensionis meæ virib⁹. Cõsistere. i. ꝑterísse argumẽtũ illđ valíd⁹. Fugísse ꝙsi victus. Locos. i. veníẽdi ad locos cõ firmos vl̃ firmiores. Alteꝝ: Nũc aũt al teꝝ argumentũ explicat: qđ se ꝓ suo iure sumere dicit: vt quũ diligẽter causam suam cõsiderarit: illud magis omittere elaboret: qđ causæ suæ obsit ꝙ id qđ prosit nõ enarrare. Si ingt duob⁹ ꝓpositis. s. ꝙ faciẽda sint ĩ causa dientũ meoꝝ: vt ea ꝙ ꝓsint & ea ꝙ obsint nõ tã laboro: vt ꝓsim causis: ꝙ ne obsim. Obsim: quia vr̃ si ea nõ omiserit ꝙ obsunt: quasi non ꝓfuísse.

Vtroꝙ. s. ne obsim & vt ꝓsim. Sed qđ hoc loco: & quũ hæc díxisset Antoní⁹ catullus: & Cæsar collaꝫ capitib⁹ nescio qđ inter se dicebãt Hoc loco. s. qđ dixi enítendũ eẽ sũmope oratorí: vt dicat quæ ꝓsint & vitet ꝙ obsint. Quærẽdi iterrogã di: siquid obscurí⁹ díxero. Refellendi: refutãdi. Tũ ego mebercule íquit Iulius. Quũ Antoní⁹ diceret se in eo potíssimũ elaborare: vt id omitteret qđ causæ obfuturæ videreꝫ: & i hoc magis diligentẽ eẽ ꝯpm ꝙ vt ea diceret ꝙ vtilia forent: cœpit íuli⁹ cũ catúllo collatis capitib⁹ nescio qđ dicere. Tũ anto. vbí ítellexit illos dícere aliquid iterrogauit ex bís quid esset illđ qđ inter se cõferrent. Nũc Iulius Rñdet bãc suã fuísse sententiã: hoc in Antonío fuísse mirandũ: ꝙ nihíl vnꝙ in causa dícéret: qđ dientib⁹ suis obesset: sed quũ vídereꝫ de hac re ſmonẽ cũ crasso audiẽtibus plærísꝙ habere: tũ alteri fuísse sententiæ: nõ eẽ laudandũ eũ: qui omitteret qđ malũ est: sed qui qđ bonũ ẽ exeqreꝫ. Letíssimũ: ꝓ electíssimũ ex cæteris. Idꝙ .s. me díxisse quũ aliqñ cũ Crasso: & aliis plerísꝙ colloqrer. Qđ mihí ſmo instítutus: id est ſmo esse incœptus. Cũ cæteris laudib⁹: id est ad cæteras tuas laudes hoc etiã accederet: ꝙ nõ solum díceres ꝙ vtilia forent: sed etiaꝫ omitteres: ꝙ iutilia futura essent. Tum mihi illum: & i hoc tecum Antoní sentiebam: qđ summũ in oratore videaꝫ: ea dílígenter omittere ꝙ cãæ nocítura essent: sed Crassus aliter sentít. Tũ crassus mihi respõdit laudandos esse eos: qui bene dicerẽt nõ ꝙ male nõ dicerẽt ꝓpterea ꝙ oẽs sciũt ꝙ mala sũt omittere: nísi forte ĩprudẽs fuerit. Nã vnusꝙsꝙ hoc facere põt: sed tacere ꝙ mala sunt. Boní aũt oratoris eẽ i causa quæ bona sunt exequi: nõ quæ mala omittere: quia vnusꝙnísꝙ id facere ꝑt. Quod alienũ: a sua cuiusꝙ causa alienum. Improbi: iniqui. Perfidiosi: ꝙ dientẽ suũ ꝓderẽt: & nocerẽt ei. Quare videlicet nõ diceret ꝙ aliena essent ꝙ ue incommoda eẽnt a defensione causæ. Eũ videlicet qui nõ diceret ea ꝙ incommoda essent: & quæ nocitura causæ. Nũc sí tibí: quãdo igiẽ hæc sententia ẽ Crassi vt non magnopere sit laudandus orator: qui ea omittat quæ obesse possunt: sed nõ magnopere laudandũ vt ꝙ ꝓsint ꝓsequaẽ: nũc Anto. si tibi vr̃: dic cur hoc tibi videẽ eẽ magnũ ac præstãs: Declarauit Iulius Cæsar quæ cã eẽt: ꝙ cũ Catullo colloquæreꝫ. Nũc

ad illud respondet Antonius: sed inter disputandum id vobis velim ꝓponatis: me non log de diuino cu iuspiã oratoris ingenio: sed mediocri quadã doctrina qua vti solit? sum. Dicã cæsar: Nũc ad eãdem q̃sti onẽ rñdet Anto. cũ summa moderatione: sicuti ferme consueuit: sed iter disputandũ id vobis velim ꝓpo natis me non loqui de diuino cuiusq; oratoris ingenio: sed de mediocri exercitationis meæ mediocritate Memẽtote. i. hoc vobis sp ꝓpositũ sit. Crassi quidẽ: sed id qđ tibi iuli cæsar Crassus rñdit ad excellẽs qđ dam ingeniũ ptinet: cuiusmoi ipe ẽ. Non igit̃ mirãdum ẽ: si hoc crasso sile monstri vĩ. Nã qđ in se ẽ etiaꝫ in aliis desiderat: quia sile Crassus portẽ ti esse existimat: vt orator aliquis sit: qui i mala causa aliq̃ aut icõmoda sua dicat & id portentũ quoddã: & aliquid sile mon stri eẽ existimet. i. miraculo esse ascribendũ: vt orator aliqđ incõmodum cãæ suæ ꝓferat: & ratio quia a se id alienissimũ eẽ cognoscit. Facit: nisi ex eo qđ ẽ idẽ etiã in aliis existimaret̃: vt si quis ibecillis ingenii fuerit: credere nõ poterit aliquid ꝑ stãti ingenio depromptũ esse: nam de se ipso coniecturã facit: & qđ in seipo est in aliis quoq; esse credit. Nisi: ars differt a prudentia aliis rõnib?. sed in hac potis. simũ: cp prudẽtia si forte aliquid offende rit voluntarie magis repbenditur: q̃ si in uite admiserit: vt si prudens aliquid volũ tarie peccauerit magis repbenditur qua si inuitus idem admiserit: at econtrario si quis aliqua arte pdit? est: & sciẽs aliquid omittit qđ ad artẽ ptinet: nõ ig̃rãtia hoc facit. Advero qđ ad artẽ ptineat inuitus omiserit: ignorãtiæ ipius ascribendum ẽ. Nunc g̃ dicit Crassi sniam qui existimat oratore non posse aliquid dicere: qđ cau sæ suæ obsit nisi voluntarie. Naꝫ si hoc fa ceret inuitus non esset perfectus orator quod ignotantiæ esset ascribendũ: & iui. tus quæ ars præciperet: omitteret. Sed ego: ille quidem respondit: quia de perfe cto quodam oratore: atq; sublimi intelli gebat. Præstantis. s. oratoris in quem nõ possit error incidere: & exemplo hãc suam rationem confirmare intendit An tonius. Dicit enim quemadmodũ Tbe mistocles fertur memoria tñ valuisse. vt quum ei diceretur quendam esse qui ar tem reminiscendi doceret: respõderit cu pere se qui doceret obliuisci: non tamen quia ille singulari memoria fuerit contemnenda mediocr? memo ria: a simili ergo dicit. Et si crassus maximus est orator. non tamen mediocres contemnẽdi sunt. Græcos scilicet Atbenienses: vel etiam apud græcos. nam eius ingenium in oñi græcia claruit: vt omnes græcos sui nominis fama compleuerit. Inuẽta. s. a Simonide. Mens: memoria: & græce locutus est: qui

dicunt: cp significat mentẽ & memoriam. Infusum. insitum. Quum quidem ei fuerit: gratius inqt mihi feceris si obliuisci quæ nolim docueris. Acerrimi ingenii. s. Temistocli. Sed neq; propter hoc Temistocli responsum: nunc Antonius susceꝑta disputatione ostendit: q̃ magnum sit in oratore: si hoc quoq; habuerit vt diligenter obseruet: & obseruata fugiat. quæ causæ possint esse detrimento. Sed nec ꝓpter hoc: confert similitudinem: quemadmodum præstans illud ingenium Tbemistocli: qui quæcũq; vel vidisset vel audisset facile retinere potuerit: non debemus tamen negligere artificium memoriæ: ita p pter singulare ingenium Crassi ea quæ in causis cauentur dicta prætermittere quasi nibil facienda. Ne q; enim: nullum exemplum attulerunt cuius auctoritate probarent: quod dicunt: sed de seipsis cõiecturã faciunt: quid valeant: quia non omnia possumus omnes vt ait ille. Sed suam significauit: nam si iusta fortasse causa erat cur disputationi suæ acquiescerent. non tamen absurdum fuit dicere: q̃obrem id faciendus esse censerem. Cautio: vt sibi caueat orator ne incurrat offensionem. Etenim per multa sunt: vere inq̃ cautionem meam & timiditatẽ nõ esse intelligendã. & ira sensim incipit oñdere q̃ in causa obesse possunt nisi diligẽter cautũ fuerit ab oratore. Offendas: delirãdo. Irruas: lacessendo aut insultãdo. Sæpe aliqd te stis: vt ver. g. Si test? ꝓduct? fuerit. Testes. n. eiusmõi eẽ solẽt q ab auctoritate loc? sumit̃: vt gues: atq; costã

inqt: qd intelligã: sed & tu & vos oẽs hoc inquit memẽtote: nõ me de pfecti oratoris ditate q̃dam loqui: sed de exercitatõis: & consuetudinis meæ mediocritate: crassi qdẽ rñsum excellẽtis cuiusdã est ingenii: ac singularis cui quidẽ portẽti sile esse visum ẽ: posse aliquez inueniri oratorẽ: qui aliqd mali faceret dicẽdo: & obeẽt ei quẽ defenderet: fa cit. n. de se cõiecturã: cui? tãta vis ingenii ẽ: vt ne minẽ nisi cõsulto putet: qđ cõtra seipm sit: dicere. sed ego nõ de ꝑstãti q̃dã & eximia sed ꝓpe d vul gari: & cõi prudẽtia ligue disputo vt apd græcos fert̃ icredibili q̃dã magnitudie cõsilii atq; ingenii atbeniẽsis ille fuisse Tbemistocles ad quẽ dicta doctus bõ: atq; ipatris eruditus accessisse dr̃: ciq; arte mẽoriæ: q̃tũ primũ ꝓferebat̃: pollicitũ eẽse traditus quũ ille q̃sisset qdnã illa ars efficere pos set. dixisse illũ doctorẽ. vt oĩa meminiss. & ei tbe mistoclẽ rñdisse. grati? sibi dixisse illũ eẽ facturũ si se obliuisci. q̃ vellet. q̃ si meminisse docuiss. Vi des ne q̃ vis ĩ boĩe acerrimi ingenii q̃ potẽs: et q̃n ta mẽs fuerit. q̃ ita rñderit: vt ĩtelligere possem? nt bil ex illi? aĩo: qđ sel̃ eẽt ifusũ. nũ q̃ effluere potuis se: quũ qdẽ ei fuerit optabilius obliuisci posse po tius: qđ meminisse nollet q̃ qđ sel̃ audisset: vidi setue meminisse. s. neq; ꝓp hoc tbemistoclis rñsuz

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

quid grauius dicere cōpelles in eū quē defendes. Niſi laceſſat.i.puocet.ad iram. Orat reus. Et oſt dit boc eſſe difficillimū: vt orator ſe contineat:ne ipſum teſtem laceſſat. Multi em̄ ſunt inquit qui cau ſidicum vrgent & impellūt:vt velut būc teſtem lacelſere & inſectari:& quanto maior eſt impulſio:tā to magis cautior eſſe debet. Aduocati:aduocatus & patronus differūt. Aduocatus em̄ appellatur q cūq; adeſt alteri in cauſa officii gratia:etiā ſi nihil dicat:neq; agat:ſed qui tantū ſit paratus defendere. Patronus autē is proprie eſt:qui agit cām:ſed accuſati non accuſantis.qđ etiam apud Quinti.ita eſſe

memoriæ nobis opa'danda nō eſt:neq; illa mea cautio:& timiditas ī cauſis:ꝓpter p̄ſtātē prudē tiā Craſſi negligēda eſt. Vterq; ei iſtoꝝ nō mihi attulit aliquā:ſed ſuā ſignificauit facultatē: etenī pmulta ſunt ī cauſis in om̄i pte oratiōis circum ſpiciēda nequit offendas:ne quo irruas:ſæpe ali quid teſtis:aut nō lædit:aut minus lædit niſi la ceſſatur. Orat reus:vrget aduocati:vt īuebātur: vt maledicam⁹:deniq; vt interrogem⁹:non mo ueor:nō obtēpo:non ſatiſfacio:neq; tñ vllā aſſe quor laudē:boies ei impiti facili⁹ qđ ſtulte dixe ris rep̄hendere:q̄ quod ſapiēter tacueris: lauda re p̄nt. Hic q̄tū ſit mali:ſi iratū:ſi non ſtultum:ſi non leuē teſtem læſeris. Habet.n.volūtatē nocē di in iracūdia:& vim in ingenio:& pondus ī vi ta:nec ſic boc Craſſus nō cōmittit:ideo nō mul ti:& ſæpe cōmittūt:quo quidē mihi videri tur pius nihil ſolet:q̄ quū ex oratoris dicto aliquo aut rñſio:aut rogatu ſmo ille ſequit̄:occidit ad uarſariū ne:īmouero aiūt ſe:& eū quē defendit. boc Craſſus non putat:niſi p̄fidia accidere poſſe Ego āt ſæpiſſime video in cauſis aliquid mali fa cere boies minime malos. Quid illud qđ ſupra dixi ſolere me ſedere:vt & planius dicā fugere ea q̄ valde cām meā præmerēt. Quū id non faci ant alii:verſanturq; in boſtiū caſtris:ac ſua preſi dia dimittūt mediocriter ne cauſis nocēt:quum aduerſarioꝝ adiumenta confirmāt:aut ea q̄ ſana re nequeūt exulcerāt. Quid quū p̄ſonarū q̄s de fendūt:rōnem non bñt:ſi quæ ſunt in bis inuidi oſa non mitigāt extenuādo:ſed laudādo & effe rēdo inuidioſiora faciūt:quātum eſt in eo tādeꝫ mali. Quid ſi in boies charos:iudicibuſq; iucū dos ſine vlla p̄munitione orationis:acerbius & cōtūelioſius īuebare nō ne abs te iudicet ab alie nes. qđ ſi q̄ vicia aut incōmoda ſūt ī aliquo iudi ce vno aut plurib⁹ ea tu ī aduerſariis exprobrā do nō intelligas te ī iudices īuebi:mediocre pec catū eſt:qđ ſi quū ꝓ altero dicas litez tuā facias.

ex ipius verbis oſtēdimuſ:ſed i mutuis depoſitis:locato & conducto.ſimilibuſ q̄ ea in re tam actor q̄ defenſor ſolet ap pellari patronus. Vt inuebamur ſcz in ſtem. Maledicamus.ſ.teſti quaſi ſi nīis verbis territi fuerit: min⁹ offenſuri ſint dientem:qđ plærūq; fit. Non em̄ miniſ noſtris terrent̄:ſed plærūq; irritant̄:vt dicant id qđ non dicerēt. Nō moueor ita quidē me impellūt:ego vero bac im pulſione non mouēor. Neq; tamē. Et videtur eſſe difficilius:vt in quo nō lau datur:ſed poti⁹ vituparetur orator:in eo ip̄e fortis & conſtās eſſe poſſit. & q̄uis nō mouear illis impellētibus:rerum tñ nullam inde aſſequor laudē:acſi diceret pluris facio rei defenſionē q̄ laudē meā

Hoies em̄ imperiti.i.rer̄ ignari: ſiqd ſapiēter tacueris te ignorante dicūt. Di cūt em̄ nihil habet q̄ rñdeat. ſi vero ali quid temere dixeris:te ſtolidū appellāt nec aliquid cū rōne dicere: Non ſtultū quia teſtes vt plurimū producti ſolēt eē graues:prudentes:conſtātes:alioqn te ſtimonio eoꝝ fides nō adhiberet̄. Ha bet em̄ ſingula ſingulis redde. In iracū dia:ad id quod dixit: ſi iratum læſeris.

Et vim i ingenio:ad id qđ dixit:ſi nō ſtultum. Pondus in vita:ad id quod di xit:ſi nō leuem læſeris. Nec ſi boc. Et q̄uis inquit Craſſus būc errorem nō in currat:multi tamen incurrūt. Quo q̄ dem mihi:& boc vicīū eſt eiuſmoi:quo nullū inueniri poteſt turpius:vt orator dicat aliquid:exquo ſermo iſte oriatur: qui ſequit̄. Turpius vituperabili⁹. Hoc ſcz vicium p̄fidiæ.qđ nūc errorez incur rant oratores. Niſi perfidia.i.boc fieri nō poſſe arbitror niſi ab improbo & p̄fi do. Atuero ego dico etiam boc ab bis: qui perfidi nō babent̄:ſepius incurri.

Minime malos.i.boies nō improbos acſi diceret:boies qui oratores ſunt mō improbi. Et boc primū eſt:q̄ cauſ plu rimū obeſſe poſſit:ne orator teſtes irri ter. Nūc ad aliud vitiū tranſit:in quod orator ſæpiſſime ſolet incidere:ſi negli gens fuerit. Hoc inquit maximū eſt vi ciū:ſi orator inexpugnabilia aduerſario rum argumēta expugnare contēdet. nā vbi diutius imorabit̄ in eo q̄ ſua vi re futari non p̄t. non ſuā ſed aduerſarii cau ſam cōfirmare videbitur. Auditor em̄ q̄ videbit eum argumentū illud circuire; nec tamē ſoluere exſtimabit illū contra veritatē tendere. & ideo minus auctori tatiſ habebit:qđ plariq; oratores vt cur

runt. Et hoc loco satius cēt: si firmius aut æque firmū argumentū adhiberent. Cedere i. pedem referre. Planius. i. manifestius dicam. Premerent. i. vrgerent. i. q̄ valde clienti meo nocere viderentur.

Versantur. i. tentant oppugnare argumenta aduersarioꝝ quæ refutari non possunt: nam quēadmodum qui obuersant̄ castris hostiū sæpe ea capere nō possunt: quia fossa: vallo q̄ circūdata sunt: ita oratores quia argumēta inexpugnabilia refutare nō p̄nt. nihil vtilitatis cōsequūtur. Præsidia i. argumēta æque valida: aut validiora: non p̄ferūt aduersariis. Cōfirmant: qa diu morando in argumētis: q̄ refutari non p̄nt: nihil est aliud q̄ aduersarioꝝ cām cōfirmare. Castris inexpugnabilibꝫ: inuincibilibꝫ: illa trāslatio a militibus: hec a medico sumpta est. Satiꝫ eē oratori q̄ vinci non p̄nt. nō oppugnare sicut etiā medico: que sanari no possunt nō attingere: nā vlcus: si sanari nō p̄ot: satius essꝫ non attingere: & simul ac attigeris nihil aliud feceris q̄ nisi mortem ægro acceleraueris. Quid. Et hoc quo q̄ nō mediocre malum est. nā si eum defendimus: cui p̄pter potentiā: diuitias: nobilitates: clientelas plurimi inuideāt & eum laudare at q̄ extollere instemus maiorē ipsius inuidiā cōcitamus. Nā ea que extenuare debemꝫ: ea etiā in maius efferimus. Si em̄ nobilitate: & diuitiis aut potentia videat̄ esse cæteris superior: oñdere debet orator is vti eum non ad alioꝝ inuidiā: sed potiꝫ ad opeꝫ at q̄ p̄sidium: & hoc pacto poterit extenuare inuidiā qua laborant. Ratio nō habent. id est non cōsiderāt Mitigant extenuādo quia etiā si potētia & nobilitas magna eorum fuerit: non modo eam amplificare debemus: sed leuare ac extenuare. Sed laudādo quia: si diceremus ip̄m nemini potentia: nemini nobilitate: nemini opibus: nemini clientis cedere hoc est non tollere inuidiam: sed potius augere. Quid transit ad aliud vicium: quū orator aduersarios qui iudicibus cbari sunt atq̄ iocūdi: grauiori oratōe insectamur ex abruto. Nam primo quidem facienda est p̄conomia i. preparata quædam: per quā tibi ad inuebendum iter facias. premunitōe orationis. i. ratione vt ad obiurgandos aduersarios auditoribus cbaros occulte venias. sed si ex ebruto veneris: auditoꝝ animos a te alienabis. Quid si qua. nūc transit ad aliud vicium: quod nō mínꝫ est superioribus: immo maius: quūq̄ vitia sunt in auditoribus: ea in aduersariis nostris ostendimꝫ odiuꝫ & auariciam quæ in auditoribus fuerint dixerimus: non poterūt non mediocriter moueri: quia iudices quoq̄ hoc vicio laborant. Inuebi. i. insectari iudices. Quid si quū pro altero. Ad alia pergit vicia: quæ obesse possunt causæ: vt ea magnopere vitemus. & id efficiat quod superius dixerat: no minus laborandum esse oratori: vt ea declinet quæ nocitura sunt. q̄ quæ profutura sunt eligat & viciū hoc eiusmodi est. Quū orator a causa clientis ad suam ip̄ius iniuriam transit. Hoc ideo nocet: q̄ videtur potius odio q̄ rei variate compulsus: hanc causam suscæpisse: si interdicēdum causam defensionē clientis relinquas: & de tua ip̄ius iniuria agere incipias. q̄ ab aduersariis iniuriam acceperis. plurimū cause obfueris: Iudices enim existimabūt te potius odio q̄ rei varietate impulsuꝫ hoc facere: Si quū pro altero i a causa clientis: pro quo dicis ad tuam ip̄ius iniuriam transeas: & non alienam: sed tuam causam agere videaris vel non alium defendere: sed te vlcisci videaris. Efferare iracūdia: id est adindignationem inciteris. In quo: & quū inquit tale aliquid acciderit vt aduersarii mei aliquādo in me inuebantur: ego ita æquo animo fero maledicta: vt multi me nimium facilem existiment: ac potius senem: sed hoc dedita opera facio: quia quū homines banc de me opinionem fecerint: vt patiens & facilis existimet: quod plurimū in agendis causis prodest. Siquis mihi maledixerit: omnes me defendent: & illum improbum & insolentem esse putent. Non quo libenter male audiam. i. non qa equo animo maledicta alicuius sustineam. Nam male audire: est alicuius maledicta sustinere. siquis de me maledixerit: tūc recte dixero: male de me audio. Non libenter relinquo. i quia inuitus a causa discedo maledictis aduersariorum respondendo i. nolo inquit occupari respondendo. maledictis aduersariorum & causam clientis relinquere. Vt quū teip̄m Sulpiti: sicuti in ea causa quam superius de Cepione habitam scitis: q̄ tri. plæ accusauerat Sulpitius q̄ aduersus Cepionem populum concitauerat: būc ip̄um Antonius defendebat. In ea causa Sulpitius inuectus est in anthoniū. Anthonius id vsus est lente ferre. Nihil enim aliud obiurgauit sulpitiū nisi q̄ administratorē inquit Sulpiti inuadis nō aduersarium. Non enim inquit aduersarius sum. sed administrator. repræbēdebā te q̄ maledictis patronū insectando non aduersariū sed administratorem inuadis. Administratores dicūtur accusatores ac defensores: non potuit būanius respondere. Obiurgebam reprehendebam te o Sulpiti. Non ad-

aut læsus efferare iracūdia: cām relinq̄s: nihil ne noceas ī quo ego nō quo libēter male audiā: sꝫ qa ego cām nō libēter reliquo: nimiū patiēs & lētus existimor. Vt quū teip̄m sulpiti obiurgabā: q̄ ministratorē peteres: nō aduersariū. Exquo illd etiā assequor: vt siqs mihi maledicat petulās aut plane isan̄ eē videat̄. In ip̄is āt argumtis si qd posueris: aut apte falsuꝫ. aut ei qd dixeris: dicturusue sis: cōtrariū aut gñe ip̄o remotū ab vsu iudicioꝝ: ac foro: nihil te noceas: qd mīta? Oīs cura mea soletī hoc versari sp: dicā em̄ sæpius si possuꝫ: vt boni efficiā aliqd dicēdo: si id mínꝫ vt certe neqd mali. Itaq̄ nūc illuc redeo catulle in quo tu me pauloañ laudabas ad ordinē collatio

uersarium:quia vterq; ministrat eam iudicibus quã susciperẽt. Peteres:inuaderes:& insultares aũo opprimendi vel offendendi. Ministratorẽ.i.me patronũ & causę ministr.in quo facile oñdi quam essem patiens. Exquo etiã illud assequor.illud etiã boni ex hac patiẽtia mihi prouenit.q; siquis me grauiter insectẽt: illum oẽs improbũ & insolentẽ arbitrentur,nam q̃to patiẽtior ego sum:tanto ille petulans & improbus magis videtur. Petulans:improbus:sicut No.Marcel.dicit hoc ipo loco.

In ipis autẽ argumẽtis:aliud vicium est:qđ plurimũ causæ obesse possit:si in agenda causa:& præcipue in argumẽtando.& in eã probãda aliquid dixeris tibiipsi contrariũ.aut q; superioríb? cobereat & inferioribus:qđ potius cõfirmet.quia cauẽdũ est ne qđ dicatur quod cãm infirmet aut aliquid dixeris ad qđ minime subiũgas. Aptè falsu;:quia si plane falsuz eẽ cognoscerẽt iudices:plurimũ tibi obẽsset. Naz vnò falso vniuersam cãm falsam esse iudices existimabũt. Aut id ẽ nec cum superiorĩ bus coberens: nec cũ inferioríb?. Aut genere ipo.i.ipsa vi:atq; natura ipius arẽ gumẽti. Ab vsu:qđ etiã Cice.facit pro Archia poeta:quũ ipm defendit ciuitate donatũ. Nã de studiis lrarum disseruit:qđ ideo sibi licere pbabat:q; p erũditissimo viro dicebat:vnde ipe excusationẽ traxit:q; longius de studiis lraruz disputaret.Quis inquit Cicero id ægerit cum rone:quũ disputaret de studiis lrarum:quia p docto viro dicebat:non tñ id oẽs facere debẽt. Quid multa: nũc concludit dicẽs.ne oẽia psequere que icidere possunt:q̃ causę nocere possint:hæc mea snia est:in agendis causis potissimũ videar nihil dixisse:qđ causæ detrimento eẽ possit. Vetsari:iinorari:insistere:posita esse in hoc. Boni:sed si nõ possum in cã mali nihil efficere Primuz

nẽq; rez ac locoz.cuí? rõ ẽ duplex. Altera quã affert natura cãz.altera q̃ oratoz iudicio & prudẽtia cõpatẽ.nã vt aliqd añ rẽ dicam?.deiñ vt rẽ exponam?:post vt eã pbem? nris pſidiis cõfirmãdis:cõtrariis cõfutãdis:deide vt cõcludam? atq; ita porem?:hoc dicẽdi gen? natura ipa præscribit. Vtuero statuamus ea q̃ pbãdi:docẽdi: persuadendi:cã.dicenda sunt quẽadmodũ componamus.id est vel maxime ppriũ oratoris prudentiæ. Multa em̃ occurrũt argumẽta multa:q̃ indicendo profutura videãtur:sed coz ptim ita leuia sunt vt contẽnẽda sint:ptim etiã siquid bñt adiumẽti sunt nõnũq; eiusmodi vt insit in iis aliqd vicii.neq; tãti sit illud:quod pdesse videatẽ. vt quũ aliquo malo cõiugatẽ.quæ ãt sunt vtilia atq; firma.si ea tñ.vt sepe fit valde multa sunt ea q̃ exiis aut leuissima sunt:aut aliis gẽuioríb? consilia.secerni arbitror oportere atq; exornatõe remoueri.Eqdẽ quũ colligo argumẽta cãz.nõ tã

inquit est aliquid boni efficere.secũdum vero nihil mali.Si illud assequi nõ possumus:vt boni aliqd dicamus.atuero hoc assequmur:ne aliquid mali. Itaq;:Meministis quũ de tribus ororis ppriẽtatibus dicturus esset Anthonius explicato exordio:vicz de pprietate docendi:mouendi:& conciliandi Catullus dixit eum relinqre ptem illam q̃ prius tractãda videbatur ex eo quesiuit Anthonius:quid esset? Cui Catullus rñdit dispositionẽ esse. Tum Anthonius reddit rõnem:cur nõdum locus eet tractandi de dispositõe:sed de locis argumentoz. Nisi em̃ prius cogniti fuerint loci argumentoz: nõ poterũt suo loco disponi ergo primo de locis argumẽtorum tractauit. deide de dispositõe quod nũc facere aggreditur. Itaq;:qn quidẽ ostendim? que vicia oratoribus diligenter vitanda sunt:& qđ obsit causæ. Ad ordinẽ:& ita incipit quartus huius libri tractatus.vbi agitur de dispoſtõe ptium oñonis: & de demonstratiuo ac deliberatiuo gñe cãrum.quæ quasi ex supfluo tractat Anthonius:q; ea supe rius docuerit:quũ ea constitutõibus iuridicialib? cãrum coniũcta esse voluerit:& quasi exordiu; nescio qđ tangere videtur. Caput ergo primũ huius tractatus est bmõi:vicz duplicem esse dispõnem:primã ad ptium oñonis secũda ad locoz dispõnem accõmodatam. Et primo qdem incipit dicere de partiũ oñonis ordine:que duplex est. Vnus em̃ est naturalis.alter artificialis. Naturalis est:qui ex artis institutione proficiscitur Alter est ad causæ rõnem accõmodatus. Cuiusmodi vterq; sit:iã declarabit Ad ordinem:vt est rerum. Collationemq;:locorum. Ordo est ptium oñonis dispositio. Collocatio est vt argumenta suo quæq; loco ponamus. put rõ artificii exigere videbitur. Duplex natura cãrum. vicz dispõ artis quã naturã appellant:qa ars imitatur naturã:ideo posuit naturam p arte. Oẽs ferme causæ ita distingui volũt:vt in primo exordium.in secũdo narratio.in tertio diuisio:in quarto cõfirmatio.postea vero cõfutatio:postremo cõclusio sit.siue poratio. Altera vicz q̃ ad casum tpis accõmodatẽ Sæpe ei accidere poterit vt exordiũ nõ sit in cã oratoris vtẽdũ id aũt fiet quũ insinuatõe vtẽdũ ẽ insinuatõe ãt vtẽdũ ẽ.quũ cã turpis fuerit q̃ auditoz alios a nobis alienat:aut quũ defessi fuerit auditores quũ alii prius dixerint Nam vt aliqd ante. Incipit prio declarare dispõnẽ naturalem Prescribit:prefinit:& constituit. Ante rem:p exordium. Vt rem exponam?:p narrationẽ. Probemus:p cõfirmationẽ.& cõfutationem. Confirmandis.f.argumentis. Confutãdis:aduersarioz refellendis. Concludamus.i ex conclusione quid fiet conferamus. Peroremus.i finem dicẽdi faciamus. Vtuero statuamus sed vt ea quæ ptinent ad tres illas proprietates.s.docendi:cõciliandi:& mouẽdi veniã. Hæc inqt oratoris:iudicio relinqẽ atq; prudẽtiæ:vt itelligat quũ auditoz ani nobis fuerit ifensi:dem? opã

vbcōciliemus eos:seu quū aduersariis beniuolos esse viderimus:auditores in eos cōcitemus. Vtue ro:sed quū persuasi fuerint oratōe aduersarioꝝ qui dixerint argumentū aliqđ contra eos afferre pos sumus. Docendi:ad demonstratiuū. Persuadendi:ad deliberatiuū genus.quia quū aliqd deliberamus opus est cōcilio ac psuasione. Id est.i.ptinet ad prudentiā oratoris. Multa em occurrūt. Et incipit nūc tractare de locis collocandis.quā dixit alteram ptem dispōnis esse.vt videamus quo quoq; loco ponenda sint argumēta.& sicut in aliis ptibus pcipit primo & vltimo loco validissima argumēta ponenda esse:in medio autē infirmiora. Profutura.p confirmatōe nostra.

Sed coꝝ:boꝝ argumentoꝝ tria genera sunt. Vnū genus est validissimū:alterum leuissimū.tertium vero qđ partem vtriusq; cōtinet:sed nō pars mala plus nocebit q̄ bona pderit.Sed si argumētum fuerit validuꝫ:in prio & in vltimo loco ponendū erit.Si leue:vt nihil mali habeat in medio. Si vtrius ptē habuerit:aiaduertendū erit vtꝝ plus boni:an mali habeat: & si plus boni q̄ mali habuerit: omittēdum erit. Eiusmōi.i.eiꝰ generis atq; nature. Cōiugatur.i.comparet quū aliquo malo. Tūc em cōiūgi aliquid dicit.quū compatur. Neq; id est illud adiumēti tantā vim nō hēat

Malo.i comparet quū aliquo vicio: qđ in ipso argumento inesse videatur. sensus est.Si inquit ea quæ vtilia fuerit: multa fuerint.arbitror ea esse deligēda: ita vt ex his quæ leuia esse videbunt a causa penitus moueātur:quæ grauiora in cā tractentur. Quæ si ea argumenta abū dauerint:hoc fieri vult vt secernantur a grauioribus:nā si nō essent multa aliud pcipiendum videret.vt nihil omi no ptermitteret.vt mercatores qui cuꝫ merces multas habuerint & vebere nō potuerint:pciosiores deligunt. Pari rō ne vult oratores facere.vt quū sibi maxima copia argumentoꝝ firmi limorū fuerit pciosiora & firmiora deligāt. Cō similia:non tamē eius generis: qa aliud est esse sic:& aliud idem. Equidem bono quasi epylogo cōfirmat:quō id faciendum sit:quū ad argumenta cārum venerimus. Id qđ ego facio tibi quoq; faciendum precipiam:vt argumenta potius numeres q̄ colligas.& iō dixit numeranda:deligenda meliora:nam qui numerat preciosa deligit:qui colligit oia sumit. Numerare:trāslatio sumpta a nūmulariis & libripēdibus. Nūmularii qui pecuniā numerāt Libripēdes:qui expendūt & librāt aurum vel argentū. Quēadmodū in pecunia siue nūmismate:inueniūtur nūmismate nullius pcii:ita etiā in multitudine argumētoꝝ multa inueniūtur parui momenti: Sed in auro & argēto qđ pēditur:nulla fraus esse pt. Auꝝ qđ nūerat:plꝰq; minus est:qđ pēditur fallere nō pt. Ita si orator ea diligēter exquisierit vt libripēs.quū auꝝ peset ea eliget q̄ vtilissima erūt. Numerare soleo.Quū inquit argumēta cārum cōsidero:nō tāti argumētorum copiā q̄ grauitatē facio Nō tam opam do.vt multitudo sit q̄ grauitas. Et qm:dicit de collocatione cæteraꝝ partiū: vicꝫ cōciliandi & mouēdi.Simul em de dispone coꝝ dixerit.arbitrat hac ratōne. Nā quia primū oratoris ē docere ad hāc ptem q̄si primā reliq due ptes referūtur.vt ita orator doceat q̄si nihil aliud i tota cā agere velit:moueat āt vl cōciliet put se locus i tota oīoe obtulerit.ergo ad hoc quasi fundamētū due ille pprietates referēde sunt.s.cōciliare atq; mouere.est ergo ipaꝝ duaꝝ ptiū hec dispō.vt vtrūq; arbitrio oratoris eē videat.vt mō cōciliet:mō moueat auditoꝝ aios. Nō igit hāc potius aut aliā illaꝝ ptiū pprietatē esse vult. Et qm sensus ē:q̄uis dixerim tres illas pprietates docere: cōciliare & mouere necessarias esse.tñ ita duab? ptibus ē vtendū.s.cōciliatōe & cōcitatione:vt sp videamur docere velle. Oēs.s.auditores Trib?.s.docere:cōciliare.& mouere. Docendo:cōfirmatione: confutatōe. Aut conciliādo.s.ad miscdiam. Aut permouēdo ad indignationē. Vna sc̄ docere. Ferēda pre nobis.i.pferenda & ostēdenda. Nihil aliud.i debem? vnā ex his reb? potissimū ondere:& causā:exteris añponere.& declarat quid sit illud:vic̄ docere. Relique due.s.conciliare & mouere. Sicuti sāguis:quēadmodū inqt sāguis toto corpe diffundit.ita cōciliatio & cōmotio tota oīoe diffu

ea nūerare soleo q̄ expendere:& qm qđ sæpe iā dixi trib? rebus nos ad nr̄am sniam pducimus: aut docēdo:aut cōciliādo:aut permouēdo:vna ex oibus his rebus:res præ nobis ē ferēda:vt nihil aliud nisi docere velle videamur:reliq due sicuti sanguis ī corpibus:sic ille ī ppetuis oīoib? fusæ eē debebūt:nam & prīcipia:& cætere ptes oratōis:de qbus paulo post pauca dicem?:hr̄e hāc vim magnope debēt:vt ad coꝝ mētes apud quos agetur mouēdas pmanere possint . Sꝫ his ptibus oratōis quæ & si nihil docēt argumentādo:psuadendo tñ & cōmouendo ꝓficiūt plurimum.q̄q̄ maxime ꝓprius est locus:& in exordiēdo:& in porādo.digredi tñ ab eo:qđ ꝓposueris:idq; agas.pmouēdorū aniꝰ cā sæpe vtile est.Itaq; vel narratōe exposita:sepe datur ad cō mouēdos aios digrediēdi locus:vel argumētis cōfirmatis.vel cōtrariis refutatis:vl vtroq; vl oī bus si hꝫ cū cā dignitatē atq; copiā:recte id fieri pt:hæq; cause sūt ad agēdū & ad ornāduꝫ ḡuissime atq; plenissime.q̄ plurimos exit? dāt ad eius mōi digressionē:vt his locis vti liceat:qb? aioꝝ impetus coꝝ qui audiūtur:aut impellātur. aut

se esse debēt. Nā & pricipia:& qa dixit sicut in corpe sanguis fusus:ita duas illas ptes i oroe optere eē inclusas:& ita dicere videt:nūc i pricipio nūc i narratōe nūc i cōfirmatōe:nūc i cōfutatiōe nūc i cōclu sione.ideo ita distinguit Cicero dicēs:cociliare & mouere exordii:& cōclusionis ppria sunt & q̄q̄ in oī oratione.i.in oībus ptibus oronis facienda sunt:tū potissimū in pricipio & cōclusione boc fieri so let. Hāc vim.s.cōciliādi & mouēdi. Permanere:ptrāsire & plabi. Vel pmouere:siue ad miam p cō ciliationē siue ad indignationē p cōcitationē. Sed bis ptibus:sed nō negauerim inqt Cicero ppriuz locū baz duaz ptiū esse pricipiū & con clusionē nōnunq̄ a narratōe:cōfirmatione:& cūfutatione digredi pōt orator & ad bāc pmotionē pertrāsire. His pti bus.s.cōmotioni & cōciliationi. Argumētādo:qa cōmoueret:& cōciliaret auditoz animos:& nibil de cā doceret.

reflectātur: atq̄ etiā in illo reprbēdēdo eos:q q̄ mime firma sūt:ea prīa collocāt. In quo illos q̄z errare arbitror:q siqñ id qđ mibi nunq̄ placuit: quū pluris adbibēt prōnos:vt i quoq̄ eoz mini mū putāt esse ita eū primū volūt dicere. Res.n. boc postulat: vt eoz expectatōi:q audiūt:q̄ce lerrime occurrat:cui si initin satisfactū nō sit: mlt to plus sit in reliq̄ cā laborādū. Male em̄ se res bz:quæ nō statim vt dici cœpta est melior fieri vi detur. Ergo vt i oratore vt optimꝰ quisq̄ est: sic in oīone firmissimū qđq̄ sit primū:dum illud tñ in vtroq̄ teneat:vt ea quæ excellūt:seruent etiam ad porādum:si que erūt mediocria:nā vicio sis nusq̄ esse oportet locum:in mediā turbā:atq̄ in gregē cōiiciūtur. Hisce oībus rebus cōsidera tis:tum denq̄ id qđ primū est ddm: postremo soleo cogitare.quo vtar exordio:nā siquādo id primū inuenire volui:nullum mibi occurrit:nisi

præfationē auditoz satisfacias:i fine vt memoriæ eorum ratōem babeas. Quisq̄:siue orator fuerit:si ue argumentum.id est idem de oratoribus dico:quod de argumentis:vtriusq̄ em̄ eadem ratio est ad porandum. Siquæ erūt mediocria:ecce qūo nunc docet leuia:& mediocria in medio esse ponenda:

fæ sunt & gña eaz cārum in qbus possumꝰ ad cōmouendū & conciliādum auditoz anios sæpe digrē di vbera:& copiosa esse consueuerūt:alio qn non copiam & dignitatē babuerūt. Ad agendū:ad singulis redde. Ad agendū:ad grauitatem. Ad ornādum:ad vbertatem. Grauissimæ:ad dignitatem. Plenissime:ad copiam. Exitus:a cā ad bmōi digressionē:& cōmouendi & conciliādi. Impellantur.s.ad indignationē contra aduersariū concitando. Reflectant:a nobis conciliādo. Atq̄ etiam in illo:postq̄ dixit de dispōne mouendi & concitādi:nūc redit ad collationē argumentoz quæ triparti to diuisit:s.alia esse leuia:alia grauia:alia vero grauioribꝰ silia:non tñ ipa grauia. Nunc ergo dicit:qūo bec gña locoz sunt ordinē disponēda:& prio qdem reprbendēdos esse dicit q prio loco confirmatois queq̄ leuissima pponūt. Nā quū auditores parati sint ad audiēdum aliqd graue,iēz vero dixerit aliquid leue frīuolūq̄ aios auditoz a reliq̄ oīone alienabit.& iō dicit argumēta grauissima in principio oronis esse ponenda:quēadmodum inqt reprbendo oratorē:q prio confirmatois loco leuia argumēta pponit:pari rōne reprbendo eos:qui quū plures prōnos ad cām babuerūt:iubent vnūquēq̄ leuissimū primo locū dicere. Nā si plures sunt prōni:primꝰ locus ad ddm dādus est vebemētioribꝰ & potēbendi prōni.Rō qa alius aliter cām tuā probat quo fit:vt q vnus pronus dixerit:alius infirmet. Vt quoq̄ eoz i quēadmodū vnūquēq̄ eoz leuissimū pponi oportuerat. Res em̄.& reddit rōnem:cur prio loco validiora quæq̄ argumēta poni debeāt:qa q audiūt expectāt:vt aliqd dicas.quo cām tuam: firmiter defendas.Sed si leue aliqd dixeris:auditores spe sua frustratus fueris.& iō a cā tua abalienabis

In reliq̄ cā.i.in reliquo causæ.i.in fine. Male em̄ res se bz.& reddit rōnem. Melior:probabiliori & bonestior:& firmius eā corroborādo. Ergo vt in oratore. Quēadmodū inquit i oratore volo: vt optimus quisq̄ orator sit primꝰ in ddo:sic i oīone volo qđ firmissimū sit argumētum præponatur.

In vtroq̄.s.in oratore:& in oīone. Vt ea quæ. Nolo inquit vt i pricipio tantūmō:sed etiam i confirmatōne oia argumenta firmiora ponas:sed quibusdā in confirmatōe positis:aliqua etiam i fine ponas valida. Quēadmodū em̄ auditor expectat:vt validū aliquid dicas in pricipio:ita etiam i fine quia postremo dictum magis inberet animis auditoz. Quare firma argumenta i pricipio ponenda sunt:vt ex-

quæ si sepatim ponerent̄:parum virium baberent.i.parum aut nibil valerent si in medio nonnibil tamen valeret.Hoc etiā Quintilian⁹ præcipit faciendū libro qnto institutionū:vbi de rone argumēto rum p̄cepta tradit. In turbā.i.in multitudinē argumento⁹.i.vilium argumento⁹. Græge.Quēadmodum græge bominū multitudiue ignobilē intelligim⁹.ita intelligit de imbecillib⁹: ac infirmis argumentis. His̄ce oibus rebus.quia dicturus de dispositōe præcipit quo quæq; ps oronis loco ponē da sit.fortasse admirari quispiā posset.q; nō a principio sumpserit dispōnis præcepta: sed a confirmatione & confutatōe:& ab illis tribus proprietatib⁹:docendi:mouendi:& conciliandi:reddit rōnem cur de dispōne principii postremo loco agat. Ergo inqt ita facere consueui:vt excogitez postremū quod est primū.i.quod primo dicēdū est.Nam quia principiū cū causa cobæret: vt videatur ex ipsius causæ viscerib⁹ ductum:oēs partes diligēter prius considerātur. Principia em̄ debent causæ accōmodari:qđ fit quū diligēter causam exquisiuim⁹ & explorauim⁹.

Hisce oibus rebus.vicz confirmatiōe & argumentis ip̄ius causæ.ex trib⁹ orationis ꝓprietatibus.quas supra memorauimus. Oīb̄us rebus.quibus confirmantur nostra:vel refutant̄ aduersari orum argumēta. Nam siquādo. Quādo inquit principia inuenire voluero: anteq; causam diligēter ptentauerim:q̄ cunq; principia mibi occurrūt:ita mibi occurrūt:quæ sunt vel cōmutabilia: vel cōmunia:vel vulgaria:quæ non magis buic:q; alie cōueniant causæ: Postremū scz quū confirmationē & confutationē & reliquas partes diligenter considerauerim. Exile:cōmutabile.quo aduersarius leuiter cōmutato vti posset. Exile:ergo paupertate verbo⁹. Nugatorium.nimis longum:qđ est inopia rerū

Illa oratio dicitur nugatoria:quæ verbis quidem abū dat:sententia⁹ autē inops est. Vulgare.i.quod ad plures causas p̄t accōmodari. Cōmune:quo tam accusator q; defensor vti potest.quæ vicia in exordiis vitanda sint etiam in arte noua docet. Accurata:ne quid temere dicamus. Acuta.ne longe vagemur.

Instructa:ad id qđ dixit nugatorium. Apta verbis:ad id quod dixit exile. Tum vero causarum. propria esse debent.s.ipsius de qua agitur sint propria.vt nulli alii causæ cōueniant:q; illi de qua agimus. Prima est em̄:& reddit ratōem:cur debent eiusmodi esse principia.Nam principium est prima quædam cognitio totius causæ de qua agitur.Si igitur exordium est & esse debet:quasi prima cognitio eius rei:de qua agitur ip̄m vero principium sit a causa alienissimū:quō eius ꝓprietatem seruabit:p fecto erit a causa valde alienissimū. Cognitio:quia cognoscere incipit auditor qđ dicere velit orator. Permulcere s. beniuolentiā compando p rectum exordium. Allicere:attentū faciendo per insinuatōem. In qua.Hoc loco p exemplum repbendit vicium boc eo⁹:qui anteq; ad dicendū veniant nil oino considerant quid primū:quid scđm:quid vltimū sit:sed ex abruto ꝓdeunt ad orādum nibil oino dicere possint:qđ cobærere videatur & dicit in boc vicio versari pbilippū:& bec similitudo ē a gladiatorib⁹ sumpta:quā ostendit nō esse cōgruam:quia nō ipsi quidem gladiatores sine rōne tela mouent:nec vires profundūt:& tamē pbilippus boc dictū sæpius in exordienda causa vsurpare solebat.viczquū dicendo incaluisset:tum demū brachium fortius iactare. Istos scz vulgares. Nesciat.i. causa prius considerata atq; perspecta:& ideo nec verbum quidem qđ primū dicat scire potest. Brachium.i.quū dicendo incaluerit.boc dictum a gladiatoribus pbilippus in exordienda causa vsurpare solebat.quū brachium calefecero.tūc optime pugnabo.Sumit ipse a gladiatoribus similitudinem:& tamen non aduertit Et est tensus.Vt ipsi etiam gladiatores:a quibus banc similitudinem sumit Philippus in pugnando:non solent tela iacere:nec vires omnes vno impetu profundere: quod tamen ipse quasi gladiatorum similitudine ductus:illud dictum in agenda causa vsurpat. Gladiatores sunt quos nunc dimicatores dicimus. Ipsi autem siue bastis : siue gladiis dimicent:non temere bastas iaciunt.sed quadam aptitudine & arte:vt non solum viribus:sed & venustati consulant. Solent enim prius corpus buc & illuc bastis vel gladiis iacere:vt is qui viderint suauē quendā motum faciant anteq;

aut exile:aut nugato⁹:aut vulgare:aut cōe. Principia āt dicēdi sp quū accurata:& acuta:& instructa sentētiis apta verbis:tum vero cā⁹ ꝓpria eē debēt.prima est em̄ q̄si cognitio & cōmentatio oronis in principio:quæq; cōtinuo eum qui audit:pmulcere atq; allicere debet.in q̄ admirari soleo:nō equidē istos qui nullā buic rei operam dederūt:sed bominē in primis disertū atq; erudi tum pbilippū:qui ita solet ad dicēdum surgere: vt quod primū verbū habitur⁹ sit:nesciat & ait idem quū brachium cōcalefecerit:tum se solere pugnare.Neq; attēdit eosip̄os:vñ boc simile ducat:illas primas iactare bastas:ita leuiter: vt & venustati vl̄ maxie fuiāt & reliqs viri b⁹ suis cōsulant:nec ē dubiū qn exordiū dicēdi vebemēs & pugnax non sæpe eē debeat. Sz si in ipso illo gladiatorio vitæ certamine:quo ferro decernit tn̄ añ cōgressum multa fiūt:quæ nō ad vulnus:sz ad spem̄ valere uideātur:q;to boc magis in oro ne spectādum:in q̄ nō vis potius sed delectatio postulatur:nibil ē deniq;.In natura re⁹ oim:qđ

ad rem veniant:& vti faciunt illi ita oratoribus faciendum est vt in principio aliquid dicant quod magis auditores delectare posset:q̄ aduersarios offendere. Leuiter:apte & concinne. Et reliquis viribus suis consulant.i. ne vires omnes in principio profundant:ne procedente pugna vires deficiant. Nec est dubium i manifestum est exordium orationis non debere esse vehementia quedaz veluti pugna instructum. Sæpe esse debeat. Quia aliquotiens causa ita requirit quum contra eos dicimus:qui facinus terrum aliquod fecerint incipiamus ab indignatione. Sed si in ipso illo. Si inquit multa faciunt gladiatores que spectatorib⁹ placeāt antеq̄ ad congressionem venerint quanto magis facere debet orator vt in principio aliquid dicat iocundum quod auditoribus placeat deinde sensim ad causam veniat:& incipit aduersarius vrgere

se vniuersum ꝓfundat:& qđ totū repēte euolet. sic'oīa que fiūt queq̄ agūtur acerrime leuioribꝰ principiis natura ipa ptexuit. Hæc autē in dicēdo nō extrinsecus aliūde quærēda:sed ex ipsius viscerib⁹ causæ sumēda. Idcirco tota causa pertētata:ac pspecta:locis oibus inuētis atq̄ instructis:cōsiderādum est quo principio sit vtēdum sic & facile repietur:sumetur em̄ ex his rebus q̄ sunt vberrimæ:vel in argumētis vl' in iis ptibus ad quas dixi sæpe digredi oportere. Ita:& momenti aliquid afferrēt quū erunt pene ex intima defensione deprōptæ & appebit eos nō mō esse cōmunes:nec in alias cās posse transferri:si penitus ex ea cā quæ tum agatur defluxisse. Oīme autē principium aut rei totius quæ agetur significationē habere debebit aut aditum ad cām & munitionē aut quoddā ornamētum & dignitatem:sed oportet vt ædibus ac templis vestibula & aditus:sic causis principia ꝓportione rerum ꝓponere. Itaq̄ in paruis atq̄ frequētibus causis ab ipsa re est exordiri sæpe cōmodius. Sed quū

gladiatoriovitæ certamine:id eum in illa vita gladiatorum: qui quotidie certant. Ferro decernitur:id est nō verbis decernitur apud gladiatores sicut apud oratores sed ferro. Ante congressum: id est anteq̄ pugna committatur. Ad speciem:id est advenustarem:boc est qđ dixit superius:vt venustati seruirēt. Vis quia auditores oratiōe delectari magis solēt:q̄ vi aliquid eis suaderi. Nibil est nunc etiam naturali quadam oratione boc ita faciendum esse probat rerum natura ita se babet. Quemadmodum omnia natura quadam & certa ratione facit si berbas ispicias. eas videbis sensim pullulare si arbores anteq̄ ad debitam suaz proceritatē ascendant longo spacio germinare videbis. Quod igitur natura facit id ita faciendum oratori dicit. Denique vt breui complectar. Euolet. i. vt a terra germinant arbores: non repente ad summum ascendūt sed sensim:& certo quodam modo. Sic omnia: Etiam que vehementiam quandam requirūt principiis solent fieri leuioribus etiaz si causa vehemens fuerit tamen principia leuiora postulabit:& boc per similitudi

nem rerum ostendit. Fiunt:s.natura. Aguntur.s.ingenio consilio & ratione. Acerrime.i. quæ acriter remanet id fieri videmus: Textores enim quum telam texere cœperint leniter primo trabunt stamē quum vero densiorem fecerint grauiori manu vtuntur: Hec autem.Sed bæc quæve dixi primo le

moniam quandem desiderat. Pretexuit:incæpit:exorsa est translatio a textoribus:& in ipa translatio

cipio diximus. Extrinsecus:extra causam. Aliunde:id est ex alia re quæ ad causam non pertineat. Ex ipsius viscerib⁹:id est ex probatione quæ diuiditur in confirmationem:& confutationem. Nam vt ait idem Cicero tota spes vincendi ratioq̄ persuadendi in confirmatione: & confutatione posita est Hæc enim sunt quasi firmamenta causæ. Iccirco tota causa pertentata:& bæc causa cur postremo cogitem quod primum est dicendum. Et simul reddit rationem:cur primum de dispositione argumentorū præcipiat: Pertentata:id est perquisita:& vestigata. Perspecta:id est precognita. locis scilicz argumētorum quæ ad confirmationem:& confutationem pertinent. Instructis:id est ordine dispositis. Et id est quod precipimus quomodo locari debeant argumenta. Sumetur:scilicet confirmatione commotione:& commotione. Vberrime:quæ copiam quādam babent. His partibus:videlicet in confutatione:& commotione:aut concitatione: aut confirmatione:quia bas intelligit partes mouere docere:& conciliare. Ita & momenti aliquid afferent: Nunc reddit ratiouem cur ex bis causæ viscerib⁹ sint sumenda principia:vel a locis probandi in quibus beniuolentiam conciliatur probandi:id est confirmandi. Si ex bis loris inquit principia sumpta fuerint nullum superiorum viciorum incurrere poterit orator vt exordium vel commune:vel nugatorium sit sed propriū ipius causæ de qua agitur. De promptæ:excæpte & exbauste. Communes:quibus aduersarii nibilominus vti possunt. In alias causas:vt sint vulgares. Defluxisse:duplici translatione: defluxisse tanquam a fluuio derinasse:& tanquam a flore pululasse. Omne autem principium. Nunc latenter ipsius principii partes tangit:quæ sumuntur a partibus:mouendi:conciliandi & docendi. Aut rei totius:videlicet per partes docendi nam quum in principio significamus quid dicturi sumus primum a parte docendi:quia

docere nihil aliud est q3 ostendere id qđ probare volumus. Aditū ad causam: per conciliationē: quū auditoꝝ animos nobis cociliam⁹ latenter. Quoddā ornamētū: & hoc ꝑ amplificatiō3: & simul tres ꝓprietates exordii tāgit: quū attētū beniuolū: & docilē facimus auditore. Aditū. ſ. beniuolētiā cōciliādo ꝑ principiū & insinuatiō3: q̄ latēter ad exordii cōmoditatē nos venire facit: & q̄dā q̄si ꝓnunciatio faciē da est anteq̄ ad cām veniamus. ꝑ quā beniuolentiā cōparamus. Quoddā ornamētū. i. attētos facien do: Tūc em̄ attentos facimus quū oñdimus nos magna noua: & inusitata dicturos esse. In q̄bus q̄dā dignitas esse vī: ita vt intelligamur. nō dilentiūt hæc p̄cepta ab his q̄ Cicero in arte noua tradit. Hic dicit sumēda esse principia a tribus bis ꝓprietatibus oratoris: sed in aliis trib⁹ ꝓprietatib⁹. ſ. docēdi: mouēdi: & cōciliādi: quia per ꝑtes cōciliandi beniuolos faciam⁹: ꝑ ꝑtē docēdi docile: ꝑ ꝑtē cōcitādi & cōmouēdi attētos. Sed oportet vt ædibus Nūc docet quō nugatoriū exordiū sit fugiē dū ꝑ ſimilitudine q̄madmodū vestibulū sit ædibus ꝓ magnitudine ipſaꝝ ita etiā principia oronis ꝓponi debēt ꝑ magnitudine eaꝝ. pari rone si domus fuerit angusta & breuis vestibulū angusti⁹ & breuius esse debet: q̄ si ampla vestibulū amplū esse debet. In ædib⁹. ſ. boim. Nam ædes plurali numero boim ē: in vtroq̄ numero deoꝝ. In tēplis deoꝝ vestibula: introit⁹. Et dicta sunt vestibula: eo q̄ vestiāt ianuā vel q̄ ea pars sit veste cōsecrata: vel a ve. i. diu. & stādo: Vt Gellio placet: Proportiōe reꝝ. i. ꝑ quātitate rerū. Ita3 ergo in frequētibus. i. in vsitat⁹ & paruis cāis sepe cōmodius est ordiri ab ipſa re: quia cause parue & vulgares: nō requirūt longitudinē exordii: quippe quæ ab omnibus notæ sunt ideo omisso exordio ab ipſa re nonnunq̄ incipimus. Frequentib⁹. i. vsitatis atq̄ vulgaribus. Sed quum principio erit vtendum. i. quum graviores erunt cause. Quod plerumq̄ erit: quia ex maiore parte cause sunt eiusmodi: vt exordium requirant. aut ex reo. aut ex aduersario: aut ex bis apud quos agetur. Ex reo Diceret aliquis vī Cicero hoc loco sibi dissentire. Naꝫ quū ante dixerit principia ex ipsis viscēribus. ſ. docendi: mouendi: & conciliandi sumenda esse: nūc dicit principii proprietates esse sumendas: aut a reo: aut ab aduersario: aut a re: nō tm̄ aliud dicit q̄ sup̄ dixerat. Nā si beniuolentiam nobis conciliare volum⁹ necesse est vt ex bis locis principia sumam⁹ quū aut officium nostrū: aut dientis laudamus: aut odiū: vel inuidiam concitamus. Hæc igitur sumitur a reo quū auditores contra aduersarios concitamus: Rursus attentionē facimus: quū ostendimus breuiter quibus de rebus dicturi sumus & ita sumimus ex re que pars est docēdi. Sꝫ diceres fortasse. Ergo est iteratis nō est. Nā quū dixerit a tribus partibus principia esse sumēda. ſ. mouendi: docēdi: & cōciliandi. Docet a quibus locis ducerent. Nūc aūt q̄madmodū faciendū sit ostendit. Ex reo. Oñdit quō a persona nostra vel dientis possumus sumere principiū vicꝫ a parte cōciliandi: nō em̄ reū appello eū qui dānatus est sed ad quē res ꝑtinet. Reos appello quoꝝ res est ꝓ parent bes̄im legēdū est. Siue illi nocētes sint siue innocētes rei dīr: de quoꝝ re agit̄. Quoꝝ res est. i. eos quoꝝ res interest de q̄ agit̄: Virū bonū. Ergo hæc pars est cōciliandi: quū officiū nostrū sine arrogātia laudādo extollim⁹ sicut Ci. docet in arte noua. A ꝑsona nr̄a beniuolētiā cōparabimus: si officiū nr̄m sine arrogātia laudabim⁹. Calamitosuꝫ quū inopiā: solitutinē & calamitatē nr̄am ꝓferimus. Misericordia quū iudices dicim⁹ esse de mētes: & ab bis petim⁹ vt nr̄i misereant̄. Ex aduersario si oñdim⁹ aduersariū improbū auarū potētē: & crudelē. Ex re si ꝑ aꝓplificationē & cōcitationē & simulatiā ꝑ cōciliationē. Crudelis cōtra ius humanū. Nefanda contra ius diuinū. & quū ius diuinū & humanū violat̄. Et hic loc⁹ est amplificatiōis quū crudele oñdimus esse id qđ aduersarius defendit. Preter opinionē Hic locus esse poterit cōmiserationis si oñdemus preter opinionē ab iis nō offēdi a quibus minie oportebat vel bona ex bis sperasse: & aduersa nobis euenisse: qđ plurimū ad cōmiserationē valet vt apud Virg. oñdimus in cōploratiōe matris Eurialī: Tu ne illa senecte Sera meæ requies potuisti linq̄uere solam. Crudelis nec te sub tāta pericula missum Affari extremū misere data copia matri &c. Immerita vicꝫ si oñdemus nos ab bis læsos esse a quibus minie oportebat. Misera si oñdemus nos ab bis diuelli: q̄ nobis cbari sunt & esse debēt Ingrata: si ab bis nos offendi oñdemus de q̄bus benemeriti sumus. Indigna si maiores ab inferioribus aliquid indignū acceperint. Noua: si ea nō vulgaris: aut nobis id pri⁹ nūq̄ euenerit: vt oñdam⁹ nūq̄ id nobis antea factū fuisse & hoc plurimū valet ad amplificationē: quū peccatū tale esse oñdim⁹ erit vtēdum principio: qđ plærūq̄ erit aut ex reo aut ex aduersario: aut ex re. aut ex eis apd̄ quos agit̄ ſnias ducí licebit. Ex reo: reos aūt appello quoꝝ res ē. q̄ significēt viꝝ bonū q̄ liberalē q̄ calamitosuꝫ q̄ mia dignū q̄ valeāt cōtra falsam criminationē. Ex aduersario: bisdē ex bis locis fere cōtraria ex re si crudel⁹ si nepbāda si ꝑter opionē si imerita: si misera: si ingrata: si idigna: si noua: si q̄ restitui sanariq̄ nō possit Ex iis aūt apd̄ quos agetur: vt beniuolos: bñ existimātes efficiamus qđ agēdo meli⁹ efficit̄: q̄ rogādo ē id q̄dem in totā oronē cōfundēdū nec mime in extremā ſꝫ tm̄ multa principia ex eo gñe gignūtur. nā & attētū monēt græci vt principio faciam⁹ iudicē & docilē q̄ sūt vtilia ſꝫ nō principii magis ꝓpa q̄ reliq̄ ꝑtiū faciliora etiā in principiis q̄ & attēti tū maxie sunt quū oia spectāt & dociles magis initiis esse pñt:

vt nullo remedio ſanari poſſit. Ex iis. Et oſtēdit iam a reo: & ab aduerſario: & a re ipſa ſumi poſſit. nūc a iudicibus. Ex iis. ſ. duci licebit ſententia. Bene exiſtimantes, i. bene de nobis opinantes. Sed quō boc fieri poterit. Quod agendo. i. tractando cauſam. Nā quū cauſam tractamus: & eā oſtādimus bo neſtā eſſe. dignāq; bono: probo q; viro: incipiunt bene de nobis eſtimare iudices. Qđ. ſ. bonaz de no bis eſtimationē habere. Rogando. ſ. ſupplicīter tractando vt noſtri miſereantur. Eſt id quidē. Hocvicz vt beniuolos reddamus auditoꝝ animos: debemus per totam orationē efficere. Sed boc quidē pluri

Illuſtriora. n. ſūt q̄ in prīcipiis q̄p q̄ ī mediis cauſ dicūt̄: aut arguēdo: aut refellēdo. Maxia āt co pia prīcipioꝝ ad iudicē: aut allicīēd ū: aut icitā dū ex bis locis trabit̄: q ad motꝰ aioꝝ cōficien dos inerūt ī cā quos tm totos explicare ī princi pio nō optebit: ſz tm ipelli iudicez prīo leniter vt iā iclinato reliq̄ incūbat oro. Cōnexū aūt ita ſit prīcipiū cōſeq̄nti oroni vt nō tāq̄ cytharedi pre miū afflictū aliqd ſed coberēs cū oi corpe mem brū eſſe videat̄. Nā nōnulli: quū illud meditati ediderūt ſic ad reliq̄ trāſeūt vt audiētiā ſibi fieri velle videātur. At eiuſmōi illa p̄luſio debet eſſe nō vt ſanitiū q vibrāt baſtas añ pugnas qbus ī pugnādo nibil vtūtur: ſz vt ipis ſententiis: qbus p̄luſerūt: vel pugnare poſſint: narrare vero rem qđ breuiter iubēt: ſi breuitas appellāda eſt: quū verbū nullū redūdet breuis eſt. L. Craſſi oro ſi tū eſt breuitas quū tantū verboꝝ eſt q̄tū neceſ ſe eſt nōnunq̄ id opus eſt: ſz ſæpe obeſt vel ma xime i narrādo: nō ſolū qđ obſcuritatez affert: ſz etiā qđ eam virtutē quæ natratōis eſt maxime: & iocūda & ad pſuadēduz accōmodata ſit tolli videt̄. illa nā poſtq̄ excelſit ex epbebis q̄ lōga

mū principiis cōuenit. Cōfundēdū per miſericordiā. In extremā. i. p oratione & cōcluſione potiſſimū. Multa. ſ. beni uolētiæ: qa maior pars principioꝝ boc babere ſolet vt beniuolos ſtudeant red dere auditores. Nā vere inq̄ plurimuz orator debet elaborare in principiis: vt beniuolos ſtudeant reddere auditores. Nā. Vere inq̄ plurimū orator debet ela borare ī principiis: vt beniuolos reddat auditores. Nā graeci etiā volūt: vt & at tētos: & dociles faciam⁹ auditores quo rū neutrū mibi faciendū eſſe videt̄ i prī cipiis: quia alteꝝ ex iudicib⁹ ducit̄: alte rū ex ipſius exordii claritate cōficit̄ quū igit̄ expectatione ſua attēti ſunt ipſorū exordioꝝ claritate dociles efficiunt̄ au ditores Quæ ſunt vtilia. i. quæ nō; nega uerim eſſe vtilia. Sed nō vere inqnā nō ſunt in principiis neceſſaria immo ſunt a principio aliena Illuſtriora clariora. Arguēdo Quia nō dubiū eſt ergumen ta: ſiue confirmādi: ſiue cōfutandi obſcu riora eſſe q̄p principia ideo quia nō pnt tāta claritate tractari: aut arbuēdo nra; ar gumēta cōfirmādo. Refellendo. i. argu mēta aduerſarioꝝ refutādo. Maxia aūt copia: Vere inquā & beniuolētia princi piū ſumit̄: ſed precipue ex ea parte cōci liationis: aut cōcitationis: quæ avi cauſe nobis offerunt̄ ſenſus eſt. Quuz a beni uolentia principiū ſumit̄: vel cōcitādo: vel cōciliando quoꝝ vtrūq; ex reo: req; ipſa efficitur: id potiſſimum eſt quod ex vi cauſæ ſumitur. Vult ergo tametſi beni

lentia per concitationem ſiue conciliationem trabatur ex reo tamē ex re ipſa. i. ab bis potius: que ſunt in cauſa de qua agitur. Alliciendum ſcilicet conciliando nobis. Incitandum cont[illegible]os. Ad motus animorum: ſcilicet conciliandi & concitandi. Non oportet inquit vniuerſos locos concv tationis: aut conciliationis ſimul exponere vt ſint quaſi quædam ſemina quæ in oratione tractabun tur. Inclinato labefacto. Et eſt ſimilitudo a mole. quam qui euertere tentat ſemel commotam: ma iore deinde impreſſione vrget. Sic ergo qui primum animum iudicis attigerit: deinde grauius impel lit. Impelli: per exordium. Incumbat. inſtet. Connexum. Nunc docet non eſſe a proemio ex ab ruto ad narrationem tranſeundum: ſed ita narrationem oportere proemio coniungi: vt ipſi⁹ proemii narratio eſſe videatur. & per ſimilitudinem oſtendit boc vitium rhetorum. Faciunt inquit vt citbare di: qui primum digitis: & pectine cordas percutientes conuocande multitudinis cauſa: modos dant qui tamen cum reliquo cantu minime conueniunt: & q̄uis boc non conueniat cum reliquo cantu nō tamen ita debet eſſe oratio: ſed ita debet conuenire cum proemio quodammodo ipſius pars eſſe vide atur. Coberens. i. vt proemium videatur eſſe reliquæ orationis membrum nam exordium eſt mem rum ipſius orationis. Nam nonnulli. Quum inquit acurate principium peregerint: ita deinde tranſe unt: ad reliquā orationē vt videant̄ ſe nolle addiri eo quia oro videt̄ eſſe a principio: & ideo quia ita dnt faciunt auditores eſſe alienos. Atq; eiuſmōi alia ſilitudine per cōtrariū vtit̄ Sannites antiquā ma nū cōſerā baſtas q̄uunt alienas a pugna nā diuerſis baſtis aliis meditant̄ aliis faciūt. Sz nō ita inqt faci endū eſt oratori vt q̄madmodū ille priæ baſtæ a vera pugna ſunt aliene: ita etiā reliquū oro is alienū ſit ab ei⁹ pricipio. Preluſio. i. pemiū ſiue p̄ludiū. vtrū q̄ a p̄ludēdo dr. Haſtas. ſ. alienas a pugna preludiū eſt p̄fatio cuiuſlibet rei. Ipſis ſentētiis q̄s in principio oratores poſuerūt. Pugnare: in argumētādo ad perſuaſioz. Narrare vero: poſt q̄ ſatis p̄cepit quō & q̄liter principia ſumere debeam⁹ nūc trāſit ad nar rationē quomodo cauſam noſtrā narrare debeamus. i. qualis eſſe debeat narratio nam oportet vt nar-

ratio sit breuis dilucida & verisimilis: que aũt vicia fugienda sint: partim hoc loco docet: partim in prio
rbetorico⁹ explicat. Sed Quintil. de narratione copiosius. q̃ admodum de oibus precepta tradidit.
Iubẽt. s. rbetores. Duplici aũt modo rem aliquã breuẽ narrare possumus. Quũ nullum verbũ redun-
det laudat nũc Crassi breuitatẽ: cui⁹ narratio sicut verbis nõ abũdabat ita ẽt nõ carebat. ita ipe narrat: vt
nullũ verbũ supfluũ in oõne ponat. Qui supflua nõ ponit neq; etiã necessaria relinquit sz si inquit bre
uitas dicẽda eĩt quũ nullũ verbũ nisi necessariũ ponit: ea aliq̃n vti debemus. Nõ negauerim inqt hac
breuitate esse vtendũ. sz nõ sp. Nõnũq; .i. aliq̃n duobus viczq; tpibus aut quũ res nota fuerit auditorib⁹ aut nulla narrati one indigeat quũ narranti pax cõmoda videat. Sed sæpe. Vel qa quũ breuior fuerit obscurã faciet oõz. vel q; etiã ea q̃ in oõe esse debet iocũditas ad psuadẽdũ accomodata. in tãta breuitate orator eã cõseq; ñ poterit: qa quũ breuitati studet orator obscurior efficit. Illa. Et vult oñdere p exẽplũ nõ sp vtẽdũ esse orato ri hac breuitate oõnis: vt nullũ verbuz nisi necessariũ ponat. Nã & poeta optimus Terẽ. narratiõz facit: nõ tãta breuitate circũscriptã: sed aliq̃n plixiorez. vt pote q; studebat etiã venustati oõis. Sosia: q; ĩt apud Terẽ. In illa. s. narratione.
Vultus. s. puelle: quã amabat pãphil⁹.
Sororis q̃ credita est falso soror Chrisidis: Iucũde: qa varietas affert iocũdita tẽ: & ideo recte dixit: qa vnũ seqẽ ax altero. Nã varietate personax iocũditas q̃dã reddit q̃ satietatẽ fugat. Percũtatio. s. Sosie q; interrogat bex suũ: & interrogationẽ: tacit oõz minie molestã: sed potius iocũdã. Peruarie. s. locutiõe personax. Iocũde varietate sermonũ. Qđ si ꝓbat hoc loco Cicero id qđ dixit. s. terentiũ nõ studuisse breuitati. Efferẽ: qđ est porie funeris. Imus ꝓsequimur ad sepulcrũ vbi sepeliẽda erat. Totũ. s. perfice orationẽ vniuersam. Qz q̃. In hac p te efferẽ &c. dixi breuitatẽ esse sed tamẽ potius est cõcisio. i. ornatio verbi que fit p articulũ. Articulus ẽm est quũ singula verba interuallis distinguntur concisa oratione & huiusmodi articuli: quam concisionem appellat.
Concisum: vt summatim comprehendi possit. Quod adhuc magis confirmat non magis venustati q̃ breuitati seruiet: breuius dicere potuisset videlicz in ignem posita est. Ex hoc intelligi potuerant omnia superiora s. effertur. Imus ad sepulcrum &c: Ergo quum breuius dicere potuisz apparet eũ nõ tã breuitati studuisse: q̃ venustati: Distincta personis scilicet: Simone & Sosia. Interpuncta sermonibus. i. inter locutione constituta: & sermonũ varietate. Et probabili⁹ ꝓterea etiã alia ratio est quia probabilius narratur quum non solum aliquid egestum esse dicas: sed etiam quemadmodum gestum sit exponas. nam si poeta dixisset in ignem posita est non fecisset rem probabilem.
Est probabilius. i. magis probabile erit si narrabis: vt non solum gestum esse dicas sed etiam quemadmodum gestum sit exponas. Ex quo apparet verum esse quod Horatius dixit. Vincit Terentius arte quod gestum dicas. s. in ignem posita est. Quemadmodum actum sit: vt effertur: imus: ad sepulchrum venimus. Et multo apertius ad intelligendum. nunc rationem reddit: cur eiusmodi facienda sit narratio in causis: q; si longior fuerit multo apertiorem causam faciet. Si sic constituitur: scilicet narratio interpositione personarum. Ista breuitate: sermonis: vt factum est a Terentio. Pulchra differentia inter constituere & percurrere. constituere enim est diligenter aliquid componere: precurrere autẽ est aliquid vel negligentius: vel cursum pertransire.
Percurritur. i. celeriter pertransitur. ergo si vt constitui narratio erit aperta: valet ad claritatem ipsius:
Aperta autem debet esse narratio non minus q̃ cætere partes orationis: & non parum poterit conferre: si eam apertius composuerimus. Apertam. i. dilucidam esse natrationem. Dixi non minus: sed fortasse etiam magis: quod multis rationibus probabit. Nam ea quæ dicuntur in narratione possunt plus obscuritatis habere: q̃ ea quæ in cõfirmatione & vbi difficultatis maior est in re declarãda ibi etiã multo plus diligẽtie est adhibendũ. Difficilius Hic dicit principia: & argumẽta facili⁹ intelligunt: q̃

est narratio: mores adolescẽtis ipius: & suilis p
cõtatio mors chrysidis: vult⁹ & forma: & lamẽ
tatio sororis: reliq̃ puarie iocũdeq; narrãt. Qđ
si hãc breuitatẽ q̃sisset efferẽ fun⁹ ad sepulchrũ
venim⁹: ĩ ignẽ posita ẽ: ĩ bis vero decẽ versicul
totũ conficere potuisz: q̃q̃ hoc ipm: effertur &
imus: cõcisuz ẽ ita vt nõ breuitati suitũ sit sz ma-
gis venustati. Qđ si nihil fuisz: nisi ignẽ posita ẽ
tñ res tota cognosci facile potuisz: sed & festiui
tatẽ hz narratio distincta psonis: & interpuncta
sermõibus: & ẽ probabilius quod gestum eẽ di
cas: qñ quẽadmodũ actũ sit exponas & multo
aptius ad intelligẽdũ si sic cõstituit aliq̃n ac nõ
ista breuitate pcurrit. Aptã ei narrationẽ tã eẽ
oportet: q̃q̃ cæteras oõnis ptes. sz hoc magis in
hoc elaborãdũ. qđ & difficili⁹ ẽ nõ eẽ obscux i
re narrãda q̃q̃ aut ĩ pricipio aut ĩ argumẽto: aut in
purgãdo aut porãdo. Et maiore piculo hæc ps
oõnis obscura ẽ q̃q̃ cæteræ vel qa si quo alio i lo
co ẽ dictũ qđ obscuri⁹ tm̃ id perit: qđ ita dictũ ẽ
narratio obscura totã obcecat oõnem. vel q̃q̃
alia possis semel. si obscuri⁹ dixeris. dicere. alio
loco planius: narrationis vnus est in causa locus

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

narratio. Ergo quia illa facilius intelliguntur: q̄ hæc: debemus prius studii ac diligentiæ in narratione ponere: que nō tam facile intelligitur. In argumēto. ſ. confirmando. In purgando: confutando obiecta ab aduersariis. ſ. in confutatione. In perorādo. i. in concludēdo. Hæc pars ōonis: Aliā rationē adducit: quia si narratio intellecta non fuerit: non poterūt facile reliqua intelligi. Vel quia si in principio aliq̄ sententiā dixeris obscurius tm̄modo ei parti obest. Rursus si in argumēto aliq̄ partē dixeris obscurius illa pars tm̄modo nō erit intellecta. At si narrationē obscurā feceris: non illa pars tm̄mō sed ne reliq̄ quidē oratio poterit intelligi. Vel q̄ etiā. i. maiori ēt cū piculo narratio obcecat: ita vt intelligi no possit. Planiꝰ aperti. Qđ alia: q̄ ptinēt ad pricipiū. Quo loco: aut in principio: aut in argumēto.

Erit āt pſpicua narratio: ſi verbis ſuſcitatis: ſi ordine tpm cōſeruatio: ſi nō iterrupte narrabit̄. ſ. q̄n vtēdū ſit aut nō ſit narratōe: idē conſilii: neq̄ ei ſi nota res ē nec ſi nō dubiū ſit: qđ geſtum ſit narrari optet. Nec ſi aduerſariꝰ narrauit niſi ſi refellemꝰ. Ac ſi q̄n erit narrādū: nec illa q̄ ſuſpitionē & crimē efficiēt: cōtraq̄ nos erūt: acriter pſeq̄mur. & qcqd poterit detrabamꝰ ne illā qđ craſſus ſiq̄n fiat pfidia nō ſtultitia fieri putat: vt cauſe noceamꝰ accidat. Nā ad ſūmā totiꝰ cauſe ptinet: caute an cōtra demonſtrata res ſit: q̄ oīs ōonis reliq̄ fons ē narratio. Seq̄t̄ vt cā ponat̄: in quo videndū ē quid in controuerſiā veniat: tūc ſuggerēda ſunt firmamēta cauſæ coniuncta

Perſpicua: dilucida & idem dicit bocloco qđ in arte noua ſ. aliis verbis

Vſitatis ne quid noue dicamus. Ordine temporum: conſilii vt res exponārur: vt geſtæ fuerint: aut vt fieri potuiſſe videantur. Si non interrumpatur. i. ſi non ad aliam rem tranſeamus. Sea quādo ſit vtē dum aut non. Nunc tangit tria tempora eſſe quibus narratione vti non eſt opus: vel ſi res ipſa per ſe clara fuerit & aperta iudicibus: aut quum facilis ſit intellectu: vel quum ipſa nobis narratio obeſſe poſſit. Et docet quid facere debet orator quum narratio nocere nobis videbitur. Debemus enim narrati onis partem capti narrare: & narrando diluere: quum partem vnam rei propoſuerimus illam diluerimus: & ſimiliter aliam. Nota: quum iudicibus vel auditoribus nota erit res de qua agitur non enim tunc opus erit narratione Nec ſi aduerſariis quia partim diluendo refellemꝰ: quod ab aduerſario nobis obiectum fuerit. Ac ſiquando. More ſuo poſt̄q̄ docuit quid faciendum docet quid faciendū nō ſit. Neq̄ enim ſatis eſt bona ſequi: niſi mala etiam aufugeris. Si quando erit narrandum. i. ſi aliquādo narratione opus erit. Noceamus. i detrimenti aliquid afferamus Et qui: quid. i. ſuſpicioſum crimino ſum: & contrarium nobis. Ne illud: id de quo ſuperius dicit videlicet quum Antonius dixit: non ſolum ſolere quæ in cauſis vtilia eſſent ſed etiam ea vitare quæ nocitura eſſent. Et Craſſus ei reſpōdit: nō ſibi magni oratoris videri non tam qui ea vitaret quæ neceſſaria eſſent: q̄ qui diceret quæ vtilia forent

Perfidia quia perfidi eſſe dicebat oratoris qui id faceret. Nam caute quia a narratione cauſa dependet: ergo ſi narratio aut caute: aut temere tractata fuerit vniuerſe cauſe aut prodeſſe: aut obeſſe poterimus. Prodeſſe ſi caute. Obeſſe: ſi temere. Contra ſ. non caute: ſed temere. Quod omnis reliqua. Et quamobrem dicit pertinere ad vniuerſam cauſam: qualis fuerit narratio aut temere: aut caute dicta quia narratio eſt fons: & origo quedam totius orationis.

SEQVITVR VT CAVSA. Hec eſt ſecunda pars huius capitis in qua docetur quomodo ſit ptienda & confirmanda cauſa Et partitio cauſe bene ſubiungitur naurationi: quia prima pars orationis eſt exordium: ſecunda narratio: tercia diuiſio eſt. Ergo narratione perorata. ſequit̄ vt de partienda cauſa. i. de deuiſione dicat. Fons origo: quia ex narratione omnia confirmande cauſe argumenta ſumūt̄.

Vt cauſa ponat̄: confirmandi cauſa. Poſitio cauſe eſt quam diuiſionem appellant. Ponat̄ diſtigua-

tur ſm eos qui quadripartitā eſſe voluerunt confirmationem: quia diſtributio in duas partes diuidit̄ nem: & expoſitionē. enumeratio eſt quū numero dicimus: quot de rebus dicturi ſumus. Cauſa autem

Prima pars eſt quid nobis conueniat cum aduerſariis. Alia eſt diſtributio que diuidit̄ in enumeratio non oportet niſi tribus partibus contineri. expoſitio quum exponimus quibus de rebus acturi ſumus per expoſitionē em̄ nō modo cauſam noſtram diuidimus: ſed ſimuletiam demonſtramus: quib? de rebus in tota cauſa dicturi ſumus. ergo quum dicit ponatur cauſa: ſignificat per diſtributionem: aut numerando: aut exponendo. In quo videndum eſt. & deinde oſtendamus quid nobis cum aduerſariis conueniat: & in quo cauſe controuerſia verſatur. eo enim omnis vtriuſq̄ orationis ratio conferenda eſt. nam controuerſia eſt in eo quod aduerſarii a nobis diſſentiunt vt quoddam quaſi obiectum beamus: quo omnes vires orationis noſtre intendamus. & boc vltimū dicit nō valde eſſe neceſſariū

Tunc.i.post apertam cause controuersiam.i.vbi diuiseris causam: & quid in controuersia sit ostēderis
Cōiūcta: Vult cōfirmationē & confutationē quasi vnā partē oīois tractari:quia sicut supra diximus
fuerūt nōnulli:qui quadriptito oīonē diuiserūt:quos nūc sequit̄ antoni⁹.s.exordiū:narrationē argu-
mētationē:& poīonē.Nā sicut videris argumētatiōi:& cōfutationi diuisionē pmiscet & vult diuisiōz
esse q̄si quandā ꝓpositionē cōfirmationis nā ꝓpositio est p quā exponim⁹ id qđ ꝓbare volum⁹ & p
pterea p similitudinē q̄ndā vult diuisionē esse ptē confirmatiois.quēadmodū ꝓpositio est pars argumē
tationis:ita etiā vult vt diuisio sit ꝓpositio eaꝝ rerū quas cōfirmaturi sum⁹. In
firmandis.i.refellendis. Vult ꝓbationē
esse quoddā quasi gen⁹: deinde partes
sint cōfirmatio.& cōfutatio.nā oratio q̄
tuor partes habet exordiū narrationeꝫ
ꝓbationē:& peroratione. Et ꝓbatiōis
partes deinde volebat esse confutatiōz
& confirmationē. Ratio.i.preceptio.
Quæ ad ꝓbandū.i.quā ꝓbatiōeꝫ appel
lamus. Reprehensionē querit.i. confir-
mationē cōtinet. & confutationē tā q̄
suas partes. Sed quia:Quari inq̄it vo
lumus bas duas partes sub vno genere
contineri:quia cōiuncta sunt & vi:& na
tura:vtilitate & ratione vt altera ab alte
ra seiūgi:ac separari nllo modo possint
Reprehendi:refelli & cōfutari: quia tā
confirmatio q̄ confutatio persuadet au
ditori:qđ volumus ergo eandē vim ba
bet. Vtilitate quia nihilomin⁹ vtile est
confirmare tua argumēta q̄ refellere ad
uersariorū. Tractatione: qa altera sine
altera tractari non potest quia tua cōfir-
mari nō possunt nisi aduersarioꝝ refel-
leres. Oīa aūt:Nunc docet quō sit per
orandū.i.oratio claudēda sit.Et qđ sepi
us dixit hoc loco etiā admonet quū in
omni oīone auditoꝝ animos aut cōci-
tando:aut miserando deducas id potis
simū in peroratione consistere. Plærū
q̄.i.pro maiori parte:quia aliquando fit per enumerationē & tunc ea breuiter petem⁹ que præximus
Cōclusio autē fit per amplificationē per cōmiserationē:per enumerationē.per amplificationē concitā-
do iudicū animos,per cōmiserationē conciliando. Agendis s.criminibus. Inflāmando per amplifi-
cationem: Mitigando.s.iudicis animos.per questionem vbi quos defendimus iudicibns cōmenda-
mus. Omnia.i quecunq̄ in tota confirmatione cause nostræ dicta fuerint. Permouendas concitan-
do. [illegible] in nostram vocandas.s.conciliando.
NEQ VE SANE:Caput quartum huius tractatus:in quo agitur:quæ precepta seorsum dāda sunt
in deliberatiuo genere causarum.Et primo ostendit deliberatiuum:& demonstratiuum genus causā-
rum ita esse coniunctum:vt non magnopere videatur separari posse alterum ab altero Sed tamen nō
nulla particulariter dici posse videntur quæ antonius hoc loco agredit̄. Et primū quid seorsuꝫ in de
liberatiuo genere perfici possit deinde ad demonstratiuum genus transit. Neq̄ sane sensus est Adeo
inquit demonstratiuum & deliberatiuum genus inter se coniunctum est vt non videantur alterum ab
altero posse secerni.nam qui suadet laudat quod persuadere nititur qui dissuadet vituperat id. Ergo si
in consulatione suadentes laudamus sequitur vt dissuadentes vituperemus.Sed laudare & vitupera-
re propria sunt demonstatiui generis igitur alterum ab altero seiungi non potest. Sunt plæraq̄ com
munia.Sed quod separatim precipi potest de deliberatiuo genere primum illud tenendum est quod
ad personā pertinet pluriūm valere si dignitatē habuerit cū sapiētia coniunctam quia parum est scire ni
si fidem facere possit id ita esse. Suadere faciendum. Dissuadere non faciendum. Grauissimæ consta
tissimæ Grauem enim dicimus eum:qui non facile a re&p diuelli potest sed tanq̄ immobile saxum in
proposito persistit quemadmodum lenes econtrario vocantur. Explicare siue suadeat:siue dissuade-
ad & reddit rationem: Vt mente singula singulis referenda sunt. Mente quia sapientis. Auctorita-
te quia honestatis. Honesti sapientis. Deserti facundi.Nam honestus est ille qui sapiētia & auctori
tate preditus est. Prouidere quantum ad memoriam. Probare ad eloquentiam. Persuadere ad in-
telligentiam consilium senatus. At q̄ hæc in senatu Hæc est secunda pars principalis huius capitis:
in quo ostendit horum duorum generum primam esse causam deliberatiuam nam primum vademus
& dissuademus grauem esse oportere.nunc autem admonet aliter in senatu agendum esse aliter in cō

& infirmādis cōtrariis:& tuis cōfirmādis Nāq̄
vna ī cauſ rō q̄dā ē ei⁹ oīois:q̄ ad ꝓbādū argu-
mētationē valet:ea āt & cōfirmationē & repbē
sionē q̄rit:ſz qa neq̄ repbēdi q̄ cōtra dicunt̄ pnt
nisi tua cōfirmes neq̄ hæc cōfirmari nisi illa rep
bēdas:idcirco hæc & natura:& vtilitate:& tra-
ctatione:cōiūcta ſūt . Oīa āt concludēda plærū
q̄ reb⁹ augēdis.vl̄ inflāmādo iudice vl̄ mitigā
do oīaq̄ quū ſupioribꝰ oīonis plærūq̄ locis tū
maxie extremo:ad mētes iudicū q̄ maxie pmo
uēdas:& ad vtilitatē nr̄aꝫ vocādas:cōferēda ſūt
neq̄ ſane iā cā videt̄ eē cur ſecernam⁹ ea præce
pta:q̄ de ſuaſionib⁹ tradēda ſūt:aut laudatiōib⁹
ſunt eī plæraq̄ cōia ſed tn̄ ſuadere aliq̄d:aut diſ-
ſuadere g̃uiſſime mihi ꝑſone videtur eſſe:nā &
ſapiētis eſt conſiliū explicare ſuū de maximis re
bus & honeſti & diſerti vt mēte ꝓuidere aucto
ritate probare oratōeꝫ ꝑſuadere poſſit:atq̄ hæc
in ſenatu minore appatu agēda ſunt:ſapiēs em̄
eſt conſilium multiſq̄ aliis dicēdi relinquēdus

NEQ VE SANE:Caput quartum huius tractatus:in quo agitur:quæ precepta ſeorſum dāda ſunt in deliberatiuo genere cauſarum.Et primo oſtendit deliberatiuum:& demonſtratiuum genus cauſarum ita eſſe coniunctum:vt non magnopere videatur ſeparari poſſe alterum ab altero Sed tamen nō nulla particulariter dici poſſe videntur quæ antonius hoc loco agredit̄. Et primū quid ſeorſuꝫ in deliberatiuo genere perfici poſſit deinde ad demonſtratiuum genus tranſit. Neq̄ ſane ſenſus eſt Adeo inquit demonſtratiuum & deliberatiuum genus inter ſe coniunctum eſt vt non videantur alterum ab altero poſſe ſecerni.nam qui ſuadet laudat quod perſuadere nititur qui diſſuadet vituperat id. Ergo ſi in conſulatione ſuadentes laudamus ſequitur vt diſſuadentes vituperemus.Sed laudare & vituperare propria ſunt demonſtatiui generis igitur alterum ab altero ſeiungi non poteſt. Sunt plæraq̄ communia.Sed quod ſeparatim precipi poteſt de deliberatiuo genere primum illud tenendum eſt quod ad perſonā pertinet pluriūm valere ſi dignitatē habuerit cū ſapiētia coniunctam quia parum eſt ſcire niſi fidem facere poſſit id ita eſſe. Suadere faciendum. Diſſuadere non faciendum. Grauiſſimæ conſtantiſſimæ Grauem enim dicimus eum:qui non facile a re&p diuelli poteſt ſed tanq̄ immobile ſaxum in propoſito perſiſtit quemadmodum lenes econtrario vocantur. Explicare ſiue ſuadeat:ſiue diſſuadead & reddit rationem: Vt mente ſingula ſingulis referenda ſunt. Mente quia ſapientis. Auctoritate quia honeſtatis. Honeſti ſapientis. Deſerti facundi.Nam honeſtus eſt ille qui ſapiētia & auctoritate preditus eſt. Prouidere quantum ad memoriam. Probare ad eloquentiam. Perſuadere ad intelligentiam conſilium ſenatus. At q̄ hæc in ſenatu Hæc eſt ſecunda pars principalis huius capitis: in quo oſtendit horum duorum generum primam eſſe cauſam deliberatiuam nam primum vademus & diſſuademus grauem eſſe oportere.nunc autem admonet aliter in ſenatu agendum eſſe aliter in cō

tione:quia in senatu nō nimis ornatōe vtendū est:sed in cōtione omni apparatu:& maiori ornatōe vtendum est. Sapiens:quia satis est vt dicas ex dignitate senatoris. Vitanda est. Alia ratio cur in senatu parcis transigenda sit sniam:quia vitanda est suspitio ostentatōis ingenii:ne si magna sniam tuam pompa dicere volueris:quodāmodo ingenium tuum ostētare velle videris. Multisq; aliis:primam rōnem reddit cur nō accurata nimis:& exquisita ōrone sit vtendū:quia senatus consiliū sapiens facile ꝓuidet. Si apparata nimis ōrone vsi fuerimus nos potius eloquētia q̄ reueritate frātos fuisse arbitrabāt. Contio ergo locus vitāda ēt ingenii ostētatōis q̄ suspitio. Cōtio capit oēm vi ōronis & grauitatē varietatēq; desiderat. Ergo i suadēdo nihil ē optabilius q̄ dignitas. Nā qvtilitatē putat:nō qd maxie velit suasor sed qd interdū magis seq̄t̄ videt. Nemo ē.n. pser tim in tā clara ciuitate: qn putet expetēdā maxie dignitatē. s; vicit vtilitas plerūq; quū subest ille timor: ea neglecta. ne dignitatē qdē; posse retineri cōtrouersia aut iter boim snias: aut i illo ē vtrū sit vtilius:aut ēt quū id cōuenit:certat̄ vtilitati potiꝰ an honestati cōsulēdū sit. Quę qa pugre iter se sæpe videt̄: q vtilitatē defēdit enūerabit cōmoda pacis opū:potētię:pecunię:vectigaliū:psidii militū:vtilitates cæterarū rerū quarū fructuꝫ vtilitate metimur. Itēq; icōmoda cōtrariorꝫ q ad dignitatē ipellet maiorꝫ exēpla q̄ erūtvl' cū piculo gliosa colliget posteritatis imortalē memoriā augebit: vtilitatē ex laude nasci defēdet spq; eā cū dignitate quæ rerum potiat̄: vt vrbs Roma. Nemo est em̄ qui nō putet magnifaciendā esse honestatē:nam in duitate q̄ magnū habet impium semp honestas anteferē. Sed vincit vtilitas sed incidere pōt nonū q̄ vt vtilitas pferat̄ dignitati. & hoc tm̄ dignitas sine vtilitate retinere poterit:sed si dignitas seruari poterit: non magnope vtilitatē regret. Quū subest.i. qm̄ latēter timēt auditores. Ea.s. vtilitate ergo recte dicit optan dā esse honestatē scdo vtilitatē:qa nō semp inest causæ honestas quin etiā cōtra honestatē vtilius optat̄ vere inquā optāda est dignitas p quē vtilitas desiderat̄:nam si dignitas sine vtilitate retineri posset nullā rōnem vtilitatis haberemus. Controuersia aūt.sed cōtrouersia q̄ incidere pōt suadēdo aut dissuadendo aut est quū p̄cipit̄ vtrū vtilius sit id qd nos suademus:aut qd aduersarius:aut vtrū sit honestius aut quū honestū videat̄ ab vtili dissentire. Quū id cōuenit.i. qd sit honestū:nam cōuenire est honestū esse. Vtrū honestati videlicet quū honestas ab vtilitate dissentire videt̄. Quæ quia sed qm̄ inusitatis sæpe vtilitas cū honestate pugnare videt̄:sapiēter locut' est dicēs videt̄ nam & si aliter sapiēs tm̄ vulgo cōsideret̄:plerūq; id qd vtile sit nō apparebit honestū:& q̄ honestū nō sit vtile:sed fallunt̄. Qui.i. qui vtilitatem defendit:enumerabit cōmoda pacis &c. Ostēdit em̄ si forte inciderit vtrū bellū inferendū sit carthaginēsibus:sicut in senatu. M. Cato suadebat esse sumendū. Scipio aūt nasica dissuadebat. Enumerabit cōmoda: ꝓponit loca vtilitatis. Pacis:si fecerint auditores id qd eis suademus: Opum:auxiliorum. Vectigaliū tribunoꝝ. Potētiæ imperii:q̄ oia dicere posset seruāda necne abiicienda. Cæterarū rerū sicut agriculturæ mercaturæ:& cæterarū rerum q̄ in pace magnū fructū afferūt. Itemq; incōmoda.s. enumerabit: videlicet incōmoda belli:inopiæ egestatis:& cæterarū hmōi rerum. Qui ad dignitatē impellet ecce qd dixit dignitatem intelligendā esse honestatem. Quæ erunt.i. qbus ostendet̄ honestatē vtilitati fuisse ꝓpositam. Vel cum piculo:quia diceret aliquis maiores nostros nunq̄ piculū aut laborem subterfugisse vt magnā gloriam cōparare possent:& nō tm̄ vtilitati q̄ dignitati reipu. consuluisse:quia Carthagine sibus subegerimus:sempiternā gloriam cōparabimus. Deide adiiciebat maximā quoq; vtilitatem cōsequemur quia victoriā hanc asserebat cum honestate esse cōiunctā. Sed quid sieri possit:nunc alia docet quæ magnope sunt cōsideranda in recto & honesto & in vtraq; aut qd fieri possit aut nō possit & quid sit necesse:aut nō necesse. i. facultatē aut difficultatē:possibilitatē & necessitatem ergo quid fieri possit facultatē ostēdit:quid nō possit difficultatē quid necesse sit necessitatē aut non sit possibilitatē. Vbi cōsiderandū est summā facultatē & necessitudinē eē incolumitatis:mediocrē vtilitatis leuissimā vtilitatis:sic etiā possibilitatis:& e diuerso eadē sequēda rō. Vtraq;.s. in re honesta & vti-

ñ:& etiã ſalubri. Et bõc loco tm̃modo de duobus dicit quia incolumitas ſub vtilitatẽ cõtineẽ. Nihil em̃ ſine incolumitate vtile eſſe põt. Non ſit ꝓpter difficultatẽ & impoſſibilitatẽ. Incidiẽ: qa etiã ſi aduerſarius oſtẽdiſſet id qđ ſuadere vult vtile eſſe vel boneſtũ vel etiã incolume nos aũt ecõtrario oñderem? aut difficulter fieri poſſe: aut fieri nõ poſſe illius rõ pœnitus tolleret. Q đ em̃ videreẽ vtile: aut boneſtũ aut etiã ſalubre ꝓpoſitũ eſſe ab aduerſariis: id aut impoſſibile: aut difficulter fieri poſſe oñdemus. Inci diẽ: tolliẽ. Aliis. ſ. aduerſariis: in quo etiã magis laudãdus eſt: qꝫ alie nõ videãt ipſe videat. Ad cõſiliũ autẽ de repu. Primo quidẽ de dignitate oratoris dixit: quũ p̃cepta q̃dã daret ſeorſum deliberatiuo gñe cãrũ dixit autẽ oportere eã eẽ grauiſſimã. i. bñe ſapiam cũ grauitate cõiũctã: vt videlicet & ſapiens eẽt: & boneſta atq; diſerta. Nũc repetit tria illa. ſ. docere mouere & cõciliare: oñdens quõ orator ea cõſequi poſſit primo quidẽ quũ i ſenatu dicẽda ẽ ſnia ad cõſulẽdũ: videlicet quũ nõ in cãpo vl etiã in roſtris ad ꝓbabilitatẽ valet qđ eſt boneſti atq; officioſi viri Sed quẽadmodũ illũ oportet noſcere oẽs reip. ptes: ita etiã varietatẽ eaꝝ & mutationẽ attẽdere

Caput. i. principiũ & ſũma: greci dicũt. i. ſummã. Noſſe rẽpu. i. cognoſcere ptes reipu. videlicet ſtatũ & cõditionẽ reipu. Nemo em̃ de rep. cõſulere poterit. i. ad dicendã in ſenatu ſniam: qđ eſt ſapiẽtis caput. Niſi qs nouerit rẽpu. cuiꝰ ipſe ciuis fuerit nunq; recte de ea cõſulere poterit. Probabiliter noſſe qđ ẽ boneſti atq; diſerti. Mores: gbꝰ moribꝰ & inſtitutis ciuitas cõtineaẽ. Quia crebro mutanẽ ſed qa nõ ſp iidẽ mores ſũt in ciuitate ſed ꝓ qlitate tpis mutanẽ: iõ etiã attẽdendũ ẽ oratori vt ſp oõnẽ ad mores ciuitatis & ꝯditionẽ referat. Mutãẽ qa ſicut apud Ti. Li. reſp. quũ primũ in libertatem veniſſet fuit ſub cõſulibus ſine appellatione deinde ſub cõſulibus cum appellatõne poſtea tribuni militum cõſulari ptãte: poſtremo etiã decẽ viri creati ſunt. Et q̃q̃: ſenſus eſt in oĩbus ferme cauſis vna adbibẽda eſt virtus: vt moueamus auditorũ aĩos: ſed illud p̃cipue faciendũ eſt quũ in campo ad populum: vel in curia ad ſenatũ: vel in roſtris ad plæbem oõnem habemus hæc in roſtris: hæc in curia: In eiuſmodi inquã cauſis nra oõ illuſtrior eſſe debebit: q̃ ex magna & ornata verborũ cõpoſitõe cõſiſtat. Erit aũt ornata: ſi aĩos auditorũ ꝓ dignitate cauſæ: & cõciliare & mouere ſtudebimus. Q̃q̃ vna fere vis. ſ. mouere auditorũ aĩos. Ferme inquit in oĩbus cauſis hæc vna virtus adbibẽda: quia plurimũ valet ad ſuadendũ. Diceret aliquis. Si in bis oõnibus cõmouẽdi ſunt auditorũ animi quæ vel ad ꝓpri[illegible] vel in curia ad ſenatũ: vel in roſtris ad plæbẽ nõne etiã in foro id agendũ eſt. Dicit nõ ita: nam aliud eſt hoc ga in foro cauſæ pecuniariæ agunẽ. Reipu. quũ in ſenatũ ſniam dicimus. Grandius. i. grauis figura babẽda eſt q̃ cõſtat ex magna & ornata verborũ cõpoſitõe. Grandius: q̃ tũ ad magnã

Illuſtrius q̃tum ad ornatã. Ad mouẽda eſt: vt moueanẽ animi: vel pplĩ: vel patrum cõſcriptorum vel plæbis. Aut cohortatõe: quũ cohortamur ad aliquid vel p cõciliationẽ ad miſericordiã: vel p concitationem ad inuidiam concitamus. Cohortatione magis referẽ ad populum. Commemoratione: a ſenatum. Aut in ſpem: ad populum. In metum q̃tum ad ſenatum. In ſpem alicuius vtilitatis. In metũ alicuius incõmodi. Sæpe etiam a temeritate. Hoc ad plæbem maxime ſpectat mouẽdã: quia ſæpe multitudo ſolet temeritate ad iracundia pmoueri: vt aliquid faciat periculoſum. Temeritate ne videlicet aliquid inconſulte agant. Iracundia ne noceant. Iniuria: ne oderint. Crudelitate: ne ſcœuiãt. Hæ em̃ animi perturbationes in plæbem maxime incidere ſolent. Fit autem vt: & ſi nulla inquit p̃ceptio noſtra eſſet: vt in eiuſmodi oõnibus grande dicẽdi genus adbiberemus: tm̃ natura ipſa deberet nos admonere. Maxima em̃ multitudo quæ ad audiendum conuenerit bortaẽ nos vt maiori vi atq; copia oratiõis vtamur: & pulcbra vtitur ſimilitudine quemadmodũ tibicẽ in locis deſertis nõ canit. Maxime quaſi oratoris ſcæna: nam ſicut in ſcæna ad ſpectaculum bomines conueniunt: ita ad oratorem in campo concionaturum ad audiendũ bomines vndiq; concurrunt. Ornatius dicendi: amplificandi. Habet em̃ multitudo quia multitudo: nos impellit vt amplioribus verbis vtamur. Vt quemadmodũ: ſic inquit ferme fieri ſolet vt nõ aliter multitudo oratorẽ ad dicendũ concitet q̃ tibicine ad canendũ & ecõuerſo. Sine tibiis canere. i. ſine cœtu boim: ſi in loco deſtituto ac ſolitario fuerit tibicẽ animus nõ ſuppetit ei ad canen

te eſſe cõiunctã. ſed quid fieri poſſit an nõ poſſit: quicq; etiã ſit neceſſe: aut nõ ſit: in vtraq; re maxime ẽ quęrẽdũ. Incidiẽ. n. oĩs iã deliberatõ: ſi intelligiẽ nõ poſſe fieri: aut ſi neceſſitas afferẽ ei qui id docuit: non videntibus aliis: ís plurimũ vidit. Ad conſiliũ autẽ de rep. dãdum caput eſt noſſe rẽpu. Ad dicendũ vero ꝓbabiliter: noſſe mores ciuitatis: q qa crebro mutanẽ genus quoq; oõnis ẽ ſæpe mutãduꝫ: & q̃q̃ vna fere vis ẽ ſæpe eloquẽtiæ tm̃ qa ſumma dignitas eſt ppĩ grauiſſima cã reip. maximi motus multitudinis: genꝰ quoq; dicẽdi grãdius quoddã & illuſtrius eẽ adbibẽdũ vl maxima q; ps oõnis admouẽda ẽ ad aĩoꝝ motꝰ nõ nunq; aut cohortatiõe: aut cõmẽoratiõe aliq̃: aut in ſpeꝫ aut i metũ aut ad cupiditatẽ aut ad gloriã cõcitãdos: ſæpe ẽt a temeritate iracũdia ſpe iiuria inuidia crudelitate reuocãdos. Fit ãt vt qa maxime q̃ſi oratoris ſcæna videatur concionis natura. ipſa ad ornatiꝰ dicendi genus excitẽ bẽt. n. mul

libertatem veniſſet fuit ſub cõſulibus ſine appellatione deinde ſub cõſulibus cum appellatõne poſtea tribuni militum cõſulari ptãte: poſtremo etiã decẽ viri creati ſunt. Et q̃q̃: ſenſus eſt in oĩbus ferme cauſis vna adbibẽda eſt virtus: vt moueamus auditorũ aĩos: ſed illud p̃cipue faciendũ eſt quũ in campo ad populum: vel in curia ad ſenatũ: vel in roſtris ad plæbem oõnem habemus hæc in roſtris: hæc in curia: In eiuſmodi inquã cauſis nra oõ illuſtrior eſſe debebit: q̃ ex magna & ornata verborũ cõpoſitõe cõſiſtat. Erit aũt ornata: ſi aĩos auditorũ ꝓ dignitate cauſæ: & cõciliare & mouere ſtudebimus. Q̃q̃ vna fere vis. ſ. mouere auditorũ aĩos. Ferme inquit in oĩbus cauſis hæc vna virtus adbibẽda: quia plurimũ valet ad ſuadendũ. Diceret aliquis. Si in bis oõnibus cõmouẽdi ſunt auditorũ animi quæ vel ad ꝓpri[illegible] vel in curia ad ſenatũ: vel in roſtris ad plæbẽ nõne etiã in foro id agendũ eſt. Dicit nõ ita: nam aliud eſt hoc ga in foro cauſæ pecuniariæ agunẽ. Reipu. quũ in ſenatũ ſniam dicimus. Grandius. i. grauis figura babẽda eſt q̃ cõſtat ex magna & ornata verborũ cõpoſitõe. Grandius: q̃ tũ ad magnã

Illuſtrius q̃tum ad ornatã. Ad mouẽda eſt: vt moueanẽ animi: vel pplĩ: vel patrum cõſcriptorum vel plæbis. Aut cohortatõe: quũ cohortamur ad aliquid vel p cõciliationẽ ad miſericordiã: vel p concitationem ad inuidiam concitamus. Cohortatione magis referẽ ad populum. Commemoratione: a ſenatum. Aut in ſpem: ad populum. In metum q̃tum ad ſenatum. In ſpem alicuius vtilitatis. In metũ alicuius incõmodi. Sæpe etiam a temeritate. Hoc ad plæbem maxime ſpectat mouẽdã: quia ſæpe multitudo ſolet temeritate ad iracundia pmoueri: vt aliquid faciat periculoſum. Temeritate ne videlicet aliquid inconſulte agant. Iracundia ne noceant. Iniuria: ne oderint. Crudelitate: ne ſcœuiãt. Hæ em̃ animi perturbationes in plæbem maxime incidere ſolent. Fit autem vt: & ſi nulla inquit p̃ceptio noſtra eſſet: vt in eiuſmodi oõnibus grande dicẽdi genus adbiberemus: tm̃ natura ipſa deberet nos admonere. Maxima em̃ multitudo quæ ad audiendum conuenerit bortaẽ nos vt maiori vi atq; copia oratiõis vtamur: & pulcbra vtitur ſimilitudine quemadmodũ tibicẽ in locis deſertis nõ canit. Maxime quaſi oratoris ſcæna: nam ſicut in ſcæna ad ſpectaculum bomines conueniunt: ita ad oratorem in campo concionaturum ad audiendũ bomines vndiq; concurrunt. Ornatius dicendi: amplificandi. Habet em̃ multitudo quia multitudo: nos impellit vt amplioribus verbis vtamur. Vt quemadmodũ: ſic inquit ferme fieri ſolet vt nõ aliter multitudo oratorẽ ad dicendũ concitet q̃ tibicine ad canendũ & ecõuerſo. Sine tibiis canere. i. ſine cœtu boim: ſi in loco deſtituto ac ſolitario fuerit tibicẽ animus nõ ſuppetit ei ad canen

dum. Tibicen quũ alía nõia a cano cõpoſita penultima correpta ꝓferri debeãt: vt liticẽ & fidicẽ. tñ ti-
bicẽ penultima ꝓducta ꝓferri debet: quia due lĩæ breues in vnã longã ꝑ ſyneſim cõuertunt. Sine ti-
biis qa animus cadit oratori vbi viderit ſe a pauc̃ audiri nec magnope curat an oro ſua magna ſit an bũi
lis dũmõ id exponat qđ in aio ſit dicere. Et quũ ſint. Hactenus ꝓcepit q d oratori ſit faciendũ dicturo ſi-
ue in campo ſiue in ſenatu ſiue in roſtris nunc more ꝓcipiẽtis admonet etiã q̃ vitia vitãda fugiẽda q̃ ſint
Et ga inquit ſæpe orator offendere poſſet & errare: diligẽtius aduertendũ eſt ne qua in re auditores of-
fendat: & in qua re offendere poſſit ora-
tor docet. Variiq̃ lapſus q in ppl'o cõ
mittunt: ſæpe em̃ varieq̃ labunt orato-
res in ppl'o. Acclamatio: quia cauendũ
eſt ne clamorẽ ppli aduerſus nos exuſci
temus. Aduerſa bñ dixit ga etiã accla
matio eſt nõ ſolũ aduerſa ſed etiã ꝓꝓ ita:
quũ ppls oratori applauſerit. Quæ aut
oronis docet vitandũ eſſe aduerſũ ppli
clamorẽ: ſed videamus quõ vitare ac fu
gere poſſimus. Cã cognita vitare pote-
rim⁹ bis rõnibus. Peccato: declarat pec
cata oronis. Si aſpere bis modis in po-
pulũ labi poterit orator & clamorem ad
uerſũ exuſcitare. Aſpe inſectãdo ppl'm
Si arrogãter: licẽtiæ nimiũ ſibi aſſumen-
do. Turpiter: ꝓter boneſtatẽ. Sordide:
ꝓter dignitatẽ ſuadẽdo: Si quoquo ani
mi vitio. i. ſi cũ malicia quadã dixerit. Of
enſione: quũ offenderim⁹ auditor⁹ ani-
mos. Inuidia. i. odiũ qđ aduerſus ſe cõ
citet. Iuſta veritate. Excriminatione
obtrectatorũ. Fama: rumoris qui ſæpe
orit̃. Si diſplicet: videlicet ſi tunc potiſſi
mũ ad ppl'm dicere cõtigerit: quũ ppl'us
vel cupere vel metuere videbit̃ tñ: cauẽ
dum eſt diligentiſſime neqnid dicamus
qđ metum eius augere poſſit. Obiur-
gatio: opponit̃ offenſioni: quia in quo offendi populus videbitur: leui quadam repræhenſione vtemur.
Si eſt auctoritas: quia non omnibus conuenit obiurgari: ſed bis tantummodo qui auctoritate præ-
ſtant. Admonitio inuidiæ opponitur vt admoneamus eos non nos ea dixiſſe: vt aliquid eis moleſtum
faceremus. Quaſi lenior obiurgatio. id eſt quaſi quædam obiurgatio quæ plus lenitatis habeat q̃ ſupe-
rior. Tum promiſſio: ſi res diſplicet quia ſic dicet̃. Scio quirites banc rem nobis diſplicere ſed tñ vobis
boc polliceor q̃ ſi me audire volueritis faciam vt quæ nunc nobis moleſta videnẽ: eadẽ paulopoſt om-
nibus vobis magnope comprobet̃. Tum deꝓcatio: quantũ ad metum & cupiditatẽ: Audite iudices:
ne tantũ cupiditati: aut metui nro tribuatis. Q đ eſt infimũ: ſed nonnunq̃ vtile q̃uis infimũ: deꝓcatio:
quũ deꝓcabunt̃: vt æquis auribus quæ dicturi ſunt audire velint. Deꝓcatio: nõ eſt depulſio aut execra
tio quædã: aut abominatio: ſed vt dr̃ ꝓcatio & imꝓcatio: ſed deꝓcatio Præcor tibi bonum: ñcor tibi malũ
Nam conſtruunt̃ in hac ſignificatione cum datiuo ita deꝓcor liberationem deꝓcor pœnam illam vt po-
tiar banc vt vitem. Significat igit̃ deꝓcora quo fit deꝓcatio: aliquid vel dicto vel facto recuſo. Nonnul-
lo loco plus facetiæ. i. quũ eſt aliquid facete dictum quum moti fuerint auditorum animi ga facetiis vul
gi animus mouet̃: vt etiam ſi irati fuerint dicto aliquo faceto lemant̃. Ex celeritas vnũ ex reliquo ſegẽ
quia ſiquid breue dictũ eſt: celere eſt. Nec ſine dignitate: vt nõ nibil grauitatis habeat. Nibil em̃ tam
facile ga inquit nibil mobilius eſt ipſa multitudine vulgi q̃ plærũq̃ vno dicto iocũdiore a mœrore & tri
ſticia deducit̃. A triſticia: ad id qđ dixit metum. Et ſæpe ab acerbitate ad id qđ dixit inuidiam ſiue odi
um. Nibil tam facile. i. nibil eſt tam mobile eo qđ huc & illuc facile impelli põt multitudo: ſi orator cau
tus fuerit & prudẽs. A triſticia: ſi metuit. Ab acerbitate: ſi cupit. Cõmode: ad iocunditatẽ. Cõmode
. i. apte rei de qua agit̃.

titudo vim quãdã talẽ: vt quẽadmodũ tibicen ſi
ne tibiis canere: ſic orator ſine multitudine audiẽ
te eloquẽs eẽ non poſſit. Et quum ſint populares
multi: variiq̃ lapſus vitãda eſt clamatio aduerſa
populi: quę aut oronis peccato aliquo excitatur:
ſi aſpere: ſi arroganter ſi turpiter: ſi ſordide: ſi quo
quo ani vitio dictũ eẽ aliq̃d videat̃: aut boim of
enſione vel inuidia q̃ aut iuſta ẽ: aut ex crimiatio
ne atq̃ fama: aut res ſi diſplicet: aut ſi eſt in aliquo
motu ſuę cupiditatis: aut metus: multitudo: bis q
q̃ttuor cauſis totidẽ medicinæ opponunt̃. Tum
obiurgatio ſi eſt auctoritas quũ admonitio q̃ſi le
nior obiurgatior: tũ ꝓmiſſio ſi audierint ꝓbatu
ros: tũ deꝓcatõ qđ ẽ infimũ: ſz nõnũq̃ vtile nõnul
lo loco plus facetiæ proſunt: & celeritas & breue
aliq̃d dictũ: nec ſine dignitate: & cũ lepore. Nibil
enim tã facile: q̃ multitudo a triſticia: & ſæpe ab
acerbitate cõmode ac breuit̃ et acute & bilare di

Gatio: opponit̃ offenſioni: quia in quo offendi populus videbitur: leui quadam repræhenſione vtemur.
Si eſt auctoritas: quia non omnibus conuenit obiurgari: ſed bis tantummodo qui auctoritate præ-
ſtant. Admonitio inuidiæ opponitur vt admoneamus eos non nos ea dixiſſe: vt aliquid eis moleſtum
faceremus. Quaſi lenior obiurgatio. id eſt quaſi quædam obiurgatio quæ plus lenitatis habeat q̃ ſupe-
rior. Tum promiſſio: ſi res diſplicet quia ſic dicet̃. Scio quirites banc rem nobis diſplicere ſed tñ vobis
boc polliceor q̃ ſi me audire volueritis faciam vt quæ nunc nobis moleſta videnẽ: eadẽ paulopoſt om-
nibus vobis magnope comprobet̃. Tum deꝓcatio: quantũ ad metum & cupiditatẽ: Audite iudices:
ne tantũ cupiditati: aut metui nro tribuatis. Q đ eſt infimũ: ſed nonnunq̃ vtile q̃uis infimũ: deꝓcatio:
quũ deꝓcabunt̃: vt æquis auribus quæ dicturi ſunt audire velint. Deꝓcatio: nõ eſt depulſio aut execra
tio quædã: aut abominatio: ſed vt dr̃ ꝓcatio & imꝓcatio: ſed deꝓcatio Præcor tibi bonum: ñcor tibi malũ
Nam conſtruunt̃ in hac ſignificatione cum datiuo ita deꝓcor liberationem deꝓcor pœnam illam vt po-
tiar banc vt vitem. Significat igit̃ deꝓcora quo fit deꝓcatio: aliquid vel dicto vel facto recuſo. Nonnul-
lo loco plus facetiæ. i. quũ eſt aliquid facete dictum quum moti fuerint auditorum animi ga facetiis vul
gi animus mouet̃: vt etiam ſi irati fuerint dicto aliquo faceto lemant̃. Ex celeritas vnũ ex reliquo ſegẽ
quia ſiquid breue dictũ eſt: celere eſt. Nec ſine dignitate: vt nõ nibil grauitatis habeat. Nibil em̃ tam
facile ga inquit nibil mobilius eſt ipſa multitudine vulgi q̃ plærũq̃ vno dicto iocũdiore a mœrore & tri
ſticia deducit̃. A triſticia: ad id qđ dixit metum. Et ſæpe ab acerbitate ad id qđ dixit inuidiam ſiue odi
um. Nibil tam facile. i. nibil eſt tam mobile eo qđ huc & illuc facile impelli põt multitudo: ſi orator cau
tus fuerit & prudẽs. A triſticia: ſi metuit. Ab acerbitate: ſi cupit. Cõmode: ad iocunditatẽ. Cõmode
. i. apte rei de qua agit̃.

EXPOSVI Fere vt potui. Hoc eſt quintũ caput: in quo fere de genere deliberatiuo p. trãſitũ & quaſi
ꝓter inſtitutũ ſuũ ꝓcepta dant̃. Et in oi laudatõis ac vituꝑatõis genere materiæ. Primum igit̃ repetit rõ
nes cur nõ putauerit ſupius in boc genere ꝓcepta laudandi aut vituperandi ſeorſum danda eſſe deinde
cãs adducit: cur de boc quoq̃ nõ nibil ꝓcipẽ velit deinde ad ipſius demonſtratiui generis ꝓcepta deſcẽ
dit. Hactenus ingt declaraui vobis: qđ in iudiciali genere ac deliberatiuo cauſarũ facere ſolerẽ i quo do
cui nõ mõ qđ mibi faciendũ videt̃ ſed etiã admonui qđ vitandũ eſſe cenſerẽ in quo & ſi illud genus vi-
tupatõis aut laudatõis nõ ſit neceſſe diſtungere quũ ſit vt dixit natura cõiunctũ: Sed tñ qa accidere poſ
ſet vt laudemus & laudẽ ſcribamus: qđ & initio fecit: & nos quoq̃ feciſſe fatemur. Hic locus non oino

videt̃ prætermittẽdus quin aliquid de eo quoq; tractem. In vtroq; genere: videlicet iudiciali & deli
beratiuo. Quæ sequi solerẽ: multa em̃ supius docuit: q̃ ipse faceret & a qbus sibi caueret. Spectare. i. cõ
siderare. i. q̃ ois meæ oronis rõnẽ cõferre solerẽ. Nec illud tertiũ Et bis ꝓpositis relinquit̃ illud genus
tertiũ: qđ nihil difficile est & ꝓpterea alterũ sepauimus videlicet demõstratiuũ: q̃si nõ esset valde necessa
riũ oratori. Sed & qa multa: & reddit rõnẽ: videlicet alia rõne etiã segregatũ eẽ. Non solũ em̃ id gen⁹ vi
det̃ animis nr̃is cõuenire: verũetiã q̃ multa sunt genera oronis de qbus nõ sũt sepatim p̃cepta tradenda:

Argumatat̃ a sil̃: quẽadmodũ nec de a
liis gn̄ib⁹ dicendi p̃cepta daret̃: ita nec ẽt
de vitupatione: siue laudatõe contractã
dum: vt nec de cobortationibus: nec de
consolationibus nec de testimoniis: nec
de bystoriis sepatim tradunt̃ ab oratori
bus: ita nec mihi de laudatõe siue vitupe
ratione sepatim p̃cipiendũ esse videtur.

Sed & quia repetit breuiter id qđ supi⁹
mltis verbis disputauerat ipse de demõ
stratiuo gne cã⁹. nõ videt̃ oratori esse la
borãdũ. Multa gna grauiora vt cohor
tatões cõsoaltiões testimonia legatiões.

Maiores copiæ: vt bystoria q̃ maiorem
oronis grauitatẽ: & copiã quã laudatio
desiderat. Necesse est em̃ vt latevagetur
scriptor bistoriæ: & varia loca describat:
& gesta: quõ h: quõ alibi res gesta fuerit
Segregabã: a rbetorice p̃ceptis. Sed boc
institutũ nr̃m est: vt de forẽsibus reb⁹ di
cam⁹. Hoc igit̃ laudatõis gen⁹ a nr̃a dis
putatõe sepandũ videbat̃. Ipsi em̃ græ
ci. Siqs mihi obiiceret rbetores græcos
scripsisse p̃cepta laudandi & vitupandi.
Rñdebo boc fecisse græcos magis cã le
gendi: aut ornãdi: aut laudandi cuiuspiã
bois q̃ qboc oratori necessariũ videret̃

Quorũ sũt libri qb⁹ Temistodes &c.
Hi oẽs principes atheniẽses fuerunt: &
inter se emulatiõe quadã: & obtrectatio
ne grauiter infensi. Sed bello qđ xerxes
gessit cũ atheniẽsibus reconciliati in ami
citiã rediere. Aristides aũt sua probitate
iustus ẽ appellatus. Themistodes: prin
ceps atheniẽsis: q bellicis ac domesticis rebus p̃stans fuit. Aristides: q̃ administratõe reipu. excelluerit
cui nomen sapie indicium est. Agesilaus: rex Lacedæmoniæ: q̃ plurimũ belli gloria cæteros anteierit.
Epaminũdas: rex Thebanorũ q̃ primus ex lacedæmoniis victoriã cõsecut⁹ fuerit: Philippus: rex ma
cedoniæ q̃ magnæ græciæ partẽ impio suo subegerit. Alexander: q̃ totã asiã domuerit. Nostræ lauda
tiones. Et ꝓbat qđ dixit: videlicet eiusmodi laudatões singulis psonis magis accõmodatas esse q̃s cau
sis forensibus. i. quæ in foro tractant̃. Nam si incidit eiusmodi oro ferme est: aut quũ laudamus testẽ: aut
etiã quũ in funere laudatões psequmur: q̃ nõ valde ad laudẽ oratoris ptinẽt. Laudant̃ aũt testes ab aucto
ritate: a fide q̃ neminẽ vnq̃ dictis factisq; decepint: a vita: q̃ in oi vita eorũ semp iuridici fuerint: & hæc
laus breuissima est vt ꝓpterea nullis p̃ceptis indigeat. Nudã: sine vllo ornatu verborũ. Inornatã: sen
tentiis: qa tm̃mõ laudamus testimoniũ: quantũ satis est ad fidẽ faciendã. Ad funebrem: ptinq̃ laus agi
tur in causis: agit̃ in funere quũ pompa in funere alicui⁹ magni viri celebrat̃: q̃ cõsuetudo manet ad boc
vsq; tp̃s. De orone funebri Cicero in legib⁹ ita inqt. Honoratorũ virorũ laudes in cõtione memorant̃:
easq; ad cantus: ad tibicen psequunt̃. Et L. Marcellus inqt. M. Marcellũ patrẽ cõsulẽ interfectum lauda
uit. Contio. i. multitudo q̃ funus in pompa psequit̃. Quæ ad oronis laudẽ. i. in qua laude funeris nõ
valde laudat̃ orator. Ois em̃ oratoris laus in foro erat. Sed tñ. Q; q̃s bis rõnibus nõ videat̃ magnope
vt ad oratorẽ ptinere gen⁹ demonstratiuũ tñ quia nõnũq; incidit scribẽdo aliquẽ laudemus sicut. P. Tu
bero: qui laudauit apbricanũ eius auunculũ: & Lælius & nos aliqñ fecimus: non videt̃ bic locus oino p̃
termittẽdus: quin de eo separatim p̃cepta tradamus. Sed tñ vtendum. s. boc genere laudis. Nonnũq;
etiã scribendũ: nõ solũ dicendũ: sed etiã plerũq; scribendũ: sicut. P. Tubero. Is locus. s. demonstratiui ge
neris. Perspicuũ est igit̃. Nũc aggredit̃ ipsius p̃cepta laudãdi: & vitupandi: q̃ in bonis corpis & animi
& extrenis. i. fortune cõtinent̃: A tribus em̃ locis laus ois sumit̃. A bonis corpis: vt agilitas a bonis ai:
vt ingeniũ a bonis externis: vt fortunæ diuitiæ: Perspicuũ est igit̃. Q̃nquidẽ bunc laudãdi locũ volum⁹

cto ꝺducit̃. Exposui fere vt potui: vobis ĩ vtroq;
gñe cãrũ: q̃ sequi solerẽ: q̃ fugere: quæ expectare:
quaq; oino ĩ cãis rõne versari. Nec illud tertium
laudatõis genus ẽ difficile: qđ ego initio q̃si a præ
ceptis nr̃is secreuerã: s; & qa mlta sũt oronũ gña:
& maiores copiæ de qbus nemo fere p̃ciperet & &
qđ nos laudatõib⁹ nõ ita multũ vti solerem⁹ totũ
hũc segregabã locũ. Ipsi. n. græci magis legẽdi: &
delectatonis: aut bois alicui⁹ ornãdi: q̃ vtilitatis
hui⁹ forẽsis cã: laudatiões scptitauerũt: quoꝝ sũt
libri quibus themistodes. Aristides. Agesilaus.
Epaminundas. Philipp⁹. Alexãder. alii laudãt̃
nr̃e laudatiões qbus ĩ foro vtimur: aut testimonii
breuitatẽ bñt nudã atq; inornatã. aut iscribũt̃ ad
funebrẽ contionẽ q̃ ad oronis laudẽ minie accõ
modata est. sed tñ quoniã ẽ vtẽdũ aliqñ nõnunq;
etiã scribẽdũ velut. P. Tuberoni. Apbricãi auũ
culũ laudãti scripsit. C. Cælius. Velut nosmetipsi
ornãdi cã græcorũ more siquos velimus laudare
possum⁹ sit anobis quoq; tract⁹ is locus. Per
spicuũ est igit̃ alia esse in boĩe optãda alia laudã
da genus forma vires opes diuitie cæteraq; q̃ for

nō esse in tractatū. Laus earū rerū: q̄ ab aio ꝓficiscunt̄: vera est: & soli virtuti debet̄. At vero bona exter
na & corpis magnā sibi ptē fortuna vendicat: & iō optāda sunt ea q̄ nulla animi industria compari pñt: q̄
aūt nos met ingenio acquirere possumus: nō tam sunt optāda. q̄ꝫ companda. Ergo recte dixit: alia optā.
da: & alia laudēda. Duo aūt sunt optandorū. s. fortunæ & corpis. Fortunæ sunt ista: opes: diuitiæ: amici
bospites: clientes: fodales: & nobilitas. Corpis aūt: vires: valitudo: forma & dignitas. Laudādorū vnū est
ingenii. i. animi: vt sapiam: fortitudinē: iusticiā: modestiā: temperantiā: pietatem: & his silia. Alia optanda

tuna det: aut extrinsecus: aut corpi: nō bn̄t in se ve
rā laudē: q̄ deberi virtuti vni putat̄. Sed tn̄ ipsa
virtus in earum rerū vsu: ac moderatiōe maxime
cernit̄: tractanda in laudationibus etiā bæc sunt
naturæ: & fortunæ bona: in qbus est summa laus
nō extulisse se in potestate: non fuisse insolentē in
nō se prætulisse: aliis propter abundantiā fortunę
vt opes: & copiæ nō supbiæ videant̄: ac libidini:
sed bonitati: ac moderationi facultatē & materiā
dedisse. Virtus aūt quæ est p seipsa laudabilis: &
sine qua nihil laudari pōt: tn̄ habet plures partes
quaꝫ alia est ad laudationē aptior. sunt. n. alię vir
tutes q̄ vident̄ in moribꝰ boīm & q̄dā cōitate ac
beneficētia positæ. Aliæ q̄ in ingenii aliq̄ faculta
te aut ani magnitudine: ac robore. Nā clementia
iusticia: benignitas. fides fortitudo in piculis cō
munibus iucūda est auditu in laudationibꝰ oīm
em̄ beę virtutes nō tā ipsis q eas ī se bn̄t q̄ꝫ generi

refert̄ ad bona corpis: & externa. Alia
laudāda: ad bona animi. Neq; em̄ laus ē
aut vitupatio: siquis formosus fuerit aut
deformis siquis nobilis aut ignobilis: si
ue diues: siue paup: & cætera bmōi. Nec
vitio tribuunt̄ nec laudi quæ in naturæ
ptāte posita sunt at vero aliquē esse sapi
entem intelligētem fortem: pseucrantē:
patientē: conitantem: cōtinetem: & mul
tarum rerū memoria p̄ditum esse: & cæ
teræ bmōi virtutes: eo q̄ in studio & in
dustria nostræ sunt positæ plurimū inde
laudis sumere possumus sicut e contrario
plurimū ignominiæ. Optāda: vt bona
fortunæ & naturæ. Laudāda qua virtu
te cōpant̄. Genus forma: bæc oia quæ
vel a natura dant̄ vel a fortuna nō habēt
laudē: vlla q̄ boiem vere laudabilem red
dant. Genus: qđ summo loco natus fu
erit. Nam in gñe: patria parētes cognati
cōtinent̄. Forma: si dignitatē quandā: &
venustatē a natura cōsecutus fuerit. Vi
res: si vis animi ac robur cum corpe exti
terint. Opes si diuitias magnas cōsecu
tus fuerit. Opes in clientelis consistunt: si
elientelas & magnas factiones habuerit.
Diuitiæ: si p̄dia lata: & magnū auri pon
dus possederit. Extrinsecus: vt genus

opes: diuitiæ: Nam vires & fortitudo sunt intrinsecæ: qa sunt in corpe. Virtuti vni quæ laus soli virtuti
deberi putat̄: ab oibus laudat̄. Laus em̄ vera est eorum qui vere laudari merent̄. Sed tn̄. Sed quō inqt
poterimus laudare quēpiam a bonis fortunæ: & naturæ & vsu: videlicet si oñderimus aliquē: bis bonis
fortunæ: aut naturæ: modeste: iustæ: & fortiter: & sapienter vsum fuisse tunc laudem ex bmōi rebus: qua
nihil ad animū ptinēt ad virtutem bac rōe trahere poterimus. Nam igit̄ laus est in illis: sed q̄ virtus eas
ornatiores reddiderit: vt ꝓpterea laudem meruisse videant̄ & ideo nihil ad ornādum conferre poterit.
Sed siquis dicat ecōtrario nobilitate p̄ditum arrogātia vsum fuisse: & diuitem ideo supbum: & opibus
p̄ditum ideo facinorosum: tn̄ abesse: vt illa bona laudāda essent in eo q̄ plurimū vitupatōnis compara
ret. Vsu: qualis fuerit: in nobilitate: in potētia in diuitiis in viribus corpis aut forma. Moderatiōe: si in
bis rebus moderati fuerint: vt modum quēdam bis rebus adbibuerint: quæ plerūq; boies extollere so
lent vt suiipsius bomines obliuiscant̄. In quibus est summa laus. Et ostēdit quō possimus virtutē bis
rebus adbibere: vt veram laudem pficiamus: Si bis rebus virtutem ostēderis esse cōiunctam laudabis:
q̄ si cum eisdem vitium esse cōiunctum ostēdere vitupabis. Non extulisse se in ptāte. i. si opes fuerint:
ostēdemus illum nō extulisse se. i. nō supbum fuisse in ptāte. Insolentem arrogātem in pecunia. Nam
quāto pecuniosiores sunt tanto insolentiores esse consueuerūt: quia pecunia insolentiores solet redde
re bomines. Terētius. Quia paululum accessit pecuniæ: sublati animi sunt. Non p̄tulisse se: id est nō an
teposuisse se aliis ꝓpter abūdantiam fortunæ: eo q̄ bona fortunæ cōsecutus fuerit nō ob eam se aliis præ
posuisse vt ex opibus atq; diuitiis non supbus: atq; insolens sed modestus & humanus videat̄ euasisse
Bonitati: vt quāto ditior: quāto nobilior: quāto copiosior fuerit tanto modestior est ac melior. Vir
tus aūt quæ est p se &c. Hic nonus tractatus diligēter est attēdendus & tenaciter memoria tenēdus: plu
rimū em̄ bac ætate ꝓdesse potest Nullo em̄ in genere nostro tpe versat̄ oīo nisi in boc vel deliberatiuo
sed bæc duo sunt quadam inter se rōne coniuncta. Quum igit̄ supius de bis virtutibus dixerit: q̄ quū
naturæ fortunæq; bonis cōiuncte esse dicunt nunc de virtute dicit: quæ ipsa p se sola laudari. digna est:
& vt inde laus duci debeat ostēdit. Virtus? Virtus quæ p se cōsiderat̄ nō coiuncta nobilitati no digni
tati: nō diuitiis nō viribus corporis non pulcbritudini non cæteris bmōi rebus: boc modo considerari
debet: videlicet ab ipsis virtutibus & a partibus earū. Per seipsa. i. nullo extrinsecus loco aut fortunæ:
aut naturæ considerato. Et sine qua quia ne illa quidem bona supra memorata sine virtute laudantur.
Alia est. Et sicut iā videbitis duo genera virtutū ponet & alterū laubibꝰ aptius esse mōstrabit. Sūt em̄

alie virtutes:est genus vnũ virtutis. Aliæ q̃ ingenii:scdm genus est. In moribus boim. Mores boim dr̃ pliciter cõsiderãt. Vno mõ in cõsuetudine quotidiana: videlicet qualẽ se quisq; habeat in quotidiana: cõsuetudine boim:an suauis:& iocũdus:an ecõtra. Alio mõ cõsiderat̃ q̃lis sit quisq; in dandis bñficiis: aut accipiẽdis bãficiis. Vnũ igit̃ ad suauitatẽ:alterũ vero ad benignitatẽ nature ptinet. Cõitate.i. suauitate nature. q̃ in quotidiana cõsuetudine apparet. Bñficẽtia.i. benignitate naturæ q̃ in dandis bñficiis habet̃. Aliæ.ꝑ in ingenii aliqua facultate.i. aliqua ptãte & vi ingenii: vt inueniẽdi:intelligendi:remini scẽdi:puidẽdi:cõsulẽdi & cæteris hmõi virtutibus:q̃ ad ingeniũ ptinent. Aut animi magnitudine.i. appetẽdo magna Quũ aliquis magna appetit clarus est. Acrobore.s. fortiter gerẽdo: qa non satis esset magna appetere: nisi etiã susceptа fortiter gereres. Nã dementia: aliquid demẽter: iuste benigne fortiter facere: habet quandã cum iocũditate laudẽ. Qui em̃ bas virtutes in aliquo homie positas videt quadã iocũditate in eis audiendis afficit̃. Oẽs em̃ bæ virtutes. Et reddit rõnẽ: cur sint bæ virtutes quæ in boim magis animis q̃ in ingenio consideranẽ aptiores ad laudẽ: quia eiusmodi virtutes magis delectãt auditores quũ in aliquo esse dicunt̃: ꝓpterea q̃ eius naturæ sunt: q̃ potius aliis q̃ iis qui habẽt fructuosiores esse putant̃. Fructuose: vtiles: & iõ sunt: aptiores laudationi: q̃ quæ sequunt̃. Sapia & magnitudo animi. Quia tam & si sapia & magnitudine animi res oẽs gerãt quũ bis ipsis q eas possi idẽtplus laudis assequit̃: q̃ qui eas audiũt aliqd vtilitatis afferãt. Et econuerso: quia nõ nihil supbiæ: & arrogãtiæ afferre videnẽ. Tenues: eo q̃ sapientia & magnitudo animi videt̃ potius arrogantiã: & insolentiã ꝑse ferre: q̃ benignitatem boibus. Putant̃. s. ab his qui audiunt. Et in excogitãdo vis quæ dã ingenii: quantũ ad facultatẽ ingenii. Et ipsa eloquẽtia: quantũ ad magnitudinẽ & fortitudinẽ animi: bæc oia q̃ ptinẽt ad magnitudinẽ animi & sapiã & ingenii excellentiã quandã: hñt plus admiratois quã vtilitatis. In excogitãdo: vt aliquis sit ꝓmptus ad inueniendũ cõsilia. Sed tñ laudando. Non boc iõ dixerim cur alterũ tmmõ genus virtutis in eo ꝓdicari velim quẽ laudandum esse dixerim. Sed iõ hanc dr̃iam posui: vt intelligatis: qua maiori iocũditate auditores afficiãt. Nam sunt amboũ [illegible] laudando. Tñ: q̃uis alia aliis ad laudẽ aptiora: tñ sunt iniũgenda inuicẽ bæc duo genera virtutũ. Feriũt em̃ aures boim: quia patiunt̃ aures auditorũ mõ ab bis mõ illis virtutibus laudari. Quũ illa quæ iocũda: scdm primũ illud genus Tum etiam illa q̃ mirabilia: scdm alterũ virtutis genꝰ supra memoratũ. Quæ iocũda & grata. Differt inter iocundũ & gratũ q̃ iocundũ in re leta dr̃. Gratũ vero in aduersa: qd̃ testimonio quũ aliorũ ium maxime ipsius Ciceronis apparet: a quo diligẽtissime eiusmodi dr̃ia obseruat̃. Mirabilia: vt sapia & magnitudo animi. Et q̃m. Nũc incipit ꝓcipe quõ & qua via ex vna quaq; virtute laus duci debeat. Nam ab oibus virtutibus: & generaliter & particulariter ostẽdit quõ possimus deducere laudẽ. Scimus em̃ gña virtutũ quatuor esse: iusticiã: prudẽtiã: fortitudinem & modestiã: & suã quãq; partẽ bñe: quas explicabit. Et primo incipit quõ aliquem a iusticia laudare possimus: ac debeamus. Certaq; officia alterũ alterius est expolitio ga aliud officiũ est prudẽtiæ aliud iusticiæ: aliud fortitudinis: & aliud temperãtiæ. Debeẽ: ga alio mõ a iusticia: alio a prudẽtia: alio a fortitudine alio a temperãtia laudemus quẽpiã. Quid cũ fide. Ecce iam fides est vna ꝑs iuris naturalis: q̃ appellat̃ veritas vt in arte veteri ius naturale est reip. gubernãde cũ veritate. Ad veritatẽ ptinet fides. Ille em̃ fidẽ seruare dr̃ qui a veritate nõ discedit. Cum fide ad ventatẽ. Quid cũ æquabilitate Aequabilitas est ꝑs iuris cõsuetudine. Nam sicut ibidẽ etiã tractauit triplex genus ẽ iuris: nam est ius cõsuetudine ius lege ius nature ius naturale tetigit quũ dixit Cũ fide: nũc tãgit ius cõsuetudine q̃ appellat̃ ex pari: nã ius consuetudine dr̃: quũ pactũ par iudicatũ: factum est. Pactũ: qd̃ duo vel plures inter se pepigerint: par qd̃ ex æquo & bono conficit̃ iudicatũ: de quo sapiẽtes viri aliq̃n iudicauerint. Q uũ igit̃ a iuris consuetudine cum laudabimus: quẽ laudandum suscepimus. Laudabimus cũ q̃ nunq̃ ab eo qd̃ pepigerit discesserit

boim fructuose putant̃. sapia: & magnitudo ani: q̃ oẽs res bũane gerũt̃: tenues & ꝑ nihilo putãt̃ & in excogitãdo vis q̃dã igenii: & ipsa eloq̃ntia admirationis habet nõ minus: iucũditatis minus ipsos. n. magis videt̃ quos laudam⁹: q̃ illos apd̃ quos laudamus: ornare: actueri: sed tñ laudando iungẽda sunt etiam bæc gña virtutũ. feriũt em̃ aures boim: quũ illa q̃ iucũda & grata: tũ etiã illa q̃ mirabilia sunt in virtute laudare & q̃m singlaꝝ virtutũ sunt certa q̃dam officia: ac munera: & sua cuiq; virtuti laus ꝓpria debet̃ erit explicãdus in laude iusticiæ: qd cũ fide: qd cũ eq̃bilitate: qd cũ eiusmodi aliquo officio: is q laudabiliter: fecerit. Itẽq; ī ceteris res gestę ad cui⁹ virtutis gen⁹ & vi & nomẽ accõmodabũt̃. Gratissima aũt laus eoꝝ factoꝝ bẽtur: q̃ susceꝑta videt̃ a viris fortib⁹ sine emolumẽto: acꝑmio: q̃ vero ẽt cũ labore: & piculo ipoꝝ bæc habẽt vberrimã copiã ad laudãdũ. qd̃ & dici ornatissime possunt & audiri facillime Ea em̃ deniq; virtus esse videtur ꝑstantis viri q̃ ẽ fructuosa aliis. Ispi autẽ laboriosa: aut periculosa

Qui cum eiusmodi officio: quod ad iusticiam pertinet: namvt de iusticia ita etiam de aliis intelligendum est partibus iusticiæ. Vt cum pietate patrem: ac deos & parente: colluerit. Gratia: vt bene meritis præmium: male merentibus pœnam. Obseruantia: vt debitum dignioribus rediderit. Itemq; ceteris. Admonet quum res gestas alicuius quem laudandum suscæperimus narrare cœperimus ostendam⁹ eas non aliter: q; cum virtute factas esse. Non enim sunt tam laudabiles: si magis fortuna q; virtute gesta esse videantur vt ea quæ gesserit fortiter: prudenter moderatæ: mansuete: iuste: pie fecerit alioquin fortuitu potius q; consilio gessisse videri posset. In ceteris. s. laudibus quemadmodum de laudibus iusticiæ. Officio: quod vel ad fidē vel ad æquabilitatē pertineat. Gentis vt res gestas suas: nunc ad iusticiam nūc ad fortitudinem nunc ad prudentiam: nunc ad temperantiam: accōmodemus. Attendendum est quid dicat genera virtutum quattuor sunt: prudentia: fortitudo iusticia & temperantia. Vim. i. ad vim vniuscuiusq; virtutis. Vnaquæq; aūt virtus suas partes habet. Nam si dixerim⁹ aliquē prudentem fuisse sumemus argumenta a partibus prudentiæ: quæ sūt memoria: intelligentia: & prudentia: & dicemus: & in gerendo memoria præteritorum & intelligētia præsentium: & prouidentia futurorum vsum fuisse. Nomē ad vtrūq; nam vnum nomē etiam genera habet: & ptes. Fortitudo habet nomē suum: id est fortitudo: patientia vero: tolerantia: perseuerantia hæ partes sunt fortitudinis: ad quas partes accōmodantur res gestæ laudati. Gratissima autē laus. Nunc præcepta dat laudis quæ sumitur a fortitudine. Dicit enim quum ostendimus aliquem fortiter: & cū labore aliq̄d

aut certe gratuita. Magna etiā illa laus & admirabilis videri solet: tulisse casus sapiēter aduersos: ñ fractū eē fortuna: retinuisse ī verbis asperis dignitatē. Neq; tñ illa nō ornāt habiti bonores: decreta virtutis p̄mia: res gestæ iudiciis boīum cōprobatæ: ī qbus etiā fœlicitatē ipam deoꝝ imortaliū iudicio tribui laudatōis est. Sumēdę aūt res erūt aut magnitudīe præstabiles: aut nouitate primæ aut genere ipso singulares: neq; enim paruę neq; vsitatæ: neq; vulgares admiratione: aut omnino laude dignæ videri solēt. Est etiā cū ceteris p̄stantibus viris cōpatio in laudatione p̄clara. De quo gñe libitū mihi est paulo plura q; oñderā dicere: nō tā ppter vsuꝫ forēsem: q ē a me in oī boc fmōe tractet⁹. q; vt hoc videretis: si laudatōnes eēnt in orator' officio: qđ nēo negat oratori virtutū oīm cognitionē: sine q̄ laudatio effici ñ possit eē necesse

fuscæpisse quod non tam sibi q; aliis prodesset: gratissimam laudem habere videbitur: Nam & siquis aliquid laboriosum suscæperit faciendum spe magni præmii propositi: non tam videtur laudandus: quia nisi spes proprii commodi fuisset non huic periculo se exposuisset: & ideo quia nec proprie vtilitatis ratione consideratā periculum subierit: ille laude dignus erit. Emolumento scilicet proprio id est spe vtilitatis quia nisi ita esset potius temeritas appellanda esset quia forticudo est periculorum suscæptio & labo-rum cum rationis vtilitate perpessio.. Quæ vero. Ita quidem magnam præ se ferunt laudem: quæ fortiter sunt lata sine spe proprie vtilitatis & premii: sed ea multo maiorem quæ non solum suscipiūtur sine emolumento ac præmio: sed etiam cum maximo labore ac salutis discrimine. Ea enim maximam habēt laudā di materiam. Nam ea lata patent siquis ostendi poterit: nunq; quod vixerit in periculis belli pacisq; reipublicæ difficilis esse. Labore ad patientiam. Periculo ad magnitudinem animi. Copiam. Et quia inquit aliquando orator potest in eiusmodi materia late vagari & amplificationib⁹ quibus voluerit vti deinde etiam auditores benignos habebit. Omnes enim æquissimis auribus audient: qui nō sua sed aliorum & cōmuni vtilitate pericula subierit. Fructuosa. i. est vtilis si illi qui ea suscæperit: fuerit laboriosa & periculosa. Laboriosa ad patientiam. Periculosa ad magnitudinem animi. Certe gratuita: ad liberalitatem Gratuita. id est sine præmiis nam gratuitum dicitur illud quod quisq; facit sine spe premii. Magna etiā laus: laudauit a partibus iusticiæ a magnitudine laborum a periculis & a gratia: nunc laudat a perseuerantia quæ magna pars est fortitudinis. Tulisse casus sapienter: hoc totum est perseuerantiæ quia ita pseueranter in omni fortuna casus tulerit huiusmodi: vt semper virtutem voluerit esse superiorem. Retinuisse. id est noluisse vnq; se subiicere alicui rei quæ sibi periculo esse posset. Neq; tum non ornant laus sumitur a recto & laudabili. Nam honestum diuiditur in rectum & laudabile. Rectum est quod cum virtute & iusticia fit. Nam rectum diuiditur in quattuor illas virtutes prudentiam iusticiam fortitudinem & modestiam. Laudabilem est quod conficit & præsentem & consequentem commemorationem honestam. Et docet quo modo loci laudandi ab his rebus sumantur. Hęq; non ornant. id est ornant sensus est Quāuis dixerim sumi ex virtutibus laudationes: tamē etiam hæc exornant q̄ ad bonores quæ ad dignitates: & ad res gestas pertinent: quum præsertim eiusmōi sint vt iudicio hominū sint cōprobatæ. Habiti bonores nā quū ostendim⁹ eū q laudat⁊ a nobis magno i bonore sp fuisse: & ab his qđē g bonorati & ipi fuerūt nō pæ laudis sequit⁊. Decreta virtutis p̄mia pari rōne si oñderim⁹ eū quē laudabim⁹ public⁹ aliqñ beneficiis affectū fuisse hoc quoq; laudē ei⁹ no mediocriter cōmēdabit. Res gestæ si ostēdere poterim⁹ il-

lū aliqd:aut domi aut foris p̄clarū gesisse. Cōprobatæ:q̄ videlicet ea q̄ gesserit is quē laudare suscepert
m?:dicem?sp a sapiētissimis viris fuisse cōprobata. In qbus etiā fœlicitatē: accedit etiā vt si ad virtutes
fortunā quoq; accesisse dicam?:vt eā q̄dā rōne obsecutā fuisse studiis ei? qđ Cic. facit in pōpeio:fortunæ
cōiūxit belli gerēdi prudētiā. Deoq; imortaliū iudicio tribui laudatiōis ē ptinet ad laudationē:qđ diui
na quadā ꝓuidētia factū fuisse dicam?:& qdcūq; gesserit sibi ꝓspere successerit. Sumēdæ autē res erunt
sed qa dixit oñdere q̄s es attrribuere debeam? ei quē laudam?:si forte incidet vt aliquid gesserit: attendē
dū ē cuiusmōi aut q̄les fuerint res gestæ:
qa si tales erūt vt laudationē mereāt eas
mediū ꝓferam?. Sin vero būiles,put ea
erūt argumēta sumam?:q̄ ipi rei de q̄ agi
tur conuenire videam?. Magnitudie: di
ctū ē quū de locis tractarēt trib? modis
quid cuiq; p̄stat:& q̄ rōne aut vi:aut spe
cie aut numero:aut etiā affectione ad illā
rem de qua agim?: nā dicit qbus rōnib?
p̄stare dicāt res ei?quē laudabim?. Ma
gnitudine:nūero quū ostendim? i nume
ra fuisse. Nouitate:affectione qa magis
afficimur ad res nouas q̄ advsitatas. Sin
gulares specie:qa ostendim? res gestas il
lius ciusmōi ee q̄ illi apud posteros imor
talitatē compare p̄nt:& specie dicimus p̄
stare ea q̄ stabilia sunt.i.q̄ potiora sunt:vi
delicet ea q̄ amitti nō p̄nt. Neq;.n.pue:a
cōtrariis eiusmōi res etiā ee dicem? in eo
quem laudabim?. Parue ad id qđ dixit
magnitudie p̄stantes. Vsitatæ:ad id qđ
dixit:aut nouitate primæ. Vulgares:ad
id qđ dixit:genere ipso singulares. Est
etiā cū p̄stantibus viris:hoc etiā non ē p̄
termittendū ab alicui?compatiōe lauda
ri posse eū quē ornemus: sed ē attenden
dū nō ee faciendū:qđ multi vitiose faciūt
vt i cōpatiōe duoq; alteri vitupent alterū
vero laudēt. Neq;.n.ex vitupatiōe alteri?
aliū laudare poter? :si seqris Homerū aut
virgiliū.homer?acbillē vir. Aeneā laudat
hic virg. Aeneā turmo: Homer? Achillē
Hectori p̄fert. In compatione igit̄ fuan.
dū ē: vt quū duos laudam? alterū alteri p̄
ponendū ee ostendam?. Cū p̄stantib?.s.eū de q̄ dicim? laudādo p̄claris viris compans. De quo genere
hic ostendit rationē:cur tam multa de laude disputauerit:quū etiā supius dixerit hāc nō esse a cætera dicē
di ratione saparandū:qa fortasse obiici posset:qd tā multa dixisti nūc Cice.de hac laude:quū supius dixe
ris ab his nō esse separandā:ideo dixit nō q̄ eā magnope ad vsum forēsem ptinere existimaret:sed q̄ ostē
deret neminē posse laudare nisi virtutū cognitionē teneat:nā quū ois laus a virtute ꝓficiscat:neminē lau
dare poterim?:si nō virtutū gen?om̄e tenuerim?. Omniū cognitionē:quū supius oñderet Anto.qđ in
oibus causis facere soleret. Iam vituperādi p̄cepta:De vitupatione nō magnope p̄cepta danda sunt.si
quis de laudatione p̄cepta didicerit.i.siqs laudandi p̄cepta cognouerit:idem ecōtrario vituperādi p̄cepta
nouerit. Vbi.n.laudādo aliquid iuste factū dixerim? ita iniuste factū vituperandū fuisse dicem?. Siml
& illud ante oculos.s.ē. Proprie notādū ē diligēter:vt laus cū laudato cōsentiat. Sūt.n.nōnulli qui laudā
tes aliqs potius eos vituperant. Sunt n.qui aliq̄ alicubi tribuūt. q̄ potius illusio q̄dā appellanda ē Pro
prie:vt cū laudato laus ipa consentiat. Copiose:p amplificationē:quū ei? quē laudare voluerimus:res ge
stas amplificauerim?. Insigniter exp̄sse. Aspe:acerbe p indignationē:exaggerādo vitia ei? quē vitupe
ramus. Notari ignominia affici. Atq; his locis. Et hi loci q̄uis nō sint ꝓpri causaꝝ:tn nōnūq; incidūt
vt quū accusamus etiam vituperamus:aut quum defendimus laudamus quoq;.

HABETIS:De inuentē dis disponēdisq; reb? qd sentiā. Hic ē quint?& vltim? tractat? hui? voluminis i
q̄ agit̄ quib?rebus artificialis mēoria cōsistat. Et d̄ hoc recte subsequēter tractat. Nā quū gnq; sint rheto
ricæ artis ptes integrales .s.inuētio:dispositio:elocutio:memoria & ꝓnūciatio. Supius Anto.de inuentiōe
& dispōne tractauit: Crassus etiā i sua disputatiōe de ꝓnūciatione satis dixit. Cōuenienter ergo de hac me
moria artificiali p̄cipit. Sed primū caput cōtinet quis primus artificiose memoriæ inuentor fuerit: deinde
de locis & imaginibus tractat qbus artificiose memoria cōtinet. Vt labore.i. crasso labore diminuā de
elocutione disputaturo. Neq; ei.nisi elocutionē quæ docet ornare inuēta & cōponere: Hæc adornem

saria. Iā vituperādi præcepta cōtrariis exvitiis su
mēda ee perspicuū est. Simul & illđ ante oculos:
nec bonū virū proprie & copiose laudari sine vir
tutū: nec improbū notari ac vituperari sine vitio
rū cognitiōe satis insigniter atq; aspere posse. At
q̄ sis locis & laudādi & vituperādi sæpe nobis ē
vtendum in oñi genere cārū. Habetis de inue
niēdis rebus disponēdisq; quid sentiā: adiūgam
etiā de memoria vt labore Crassum leuē. neq; ei
quicquā aliud de quo disserat:relīquā:nisi ea qui
bus reb? hec adornent. Perge vero inquit Cras
sus:libēter em̄ te cognitū iā artificē: aliq̄n euelatū
illis integumētis dissimulatiōis tuæ: nudatūq; p̄
spicio. Et q̄ mihi nihil: aut q̄ñ multū reliqs.pcō
mode facis:estq; mihi gratū. Iam istuc q̄ntus tibi
ego reliq̄rim inqt Antonius.erit in tua potestate
Si em̄ vere agere volueris: oīa tibi relinquo. sin
dissimulare:tu quē admoduꝫ bis satisfacias. vide
ris.sed vt ad rem redeā nō sum tāto inqt ingenio,
quāto Themistocles fuit.vt obliuiōis artē.q̄ me
moria mali.gr̄amq; habeo simonidi illi cbio quē
primū ferunt artē memoriæ ꝓtulisse. Dicūt enim

ſcilicet elocutio q̄ docet adornare iuenta: diſpoſita & cōfirmata. Perge vero inqt Craſſus: ſenſus ē: pge inquit & diſputationē tuā pfice: iā. n. cōſecut⁹ ſum qđ mihi magnope placuit: vt te cognouerim huius artis peritiſſimū: q̄uis tu diſſimulaueris eloquentē eſſe: exercitatione poti⁹ & diuturna cōſuetudine q̄ arte cū. Translatio ſumpta ē a mulieribꝫ: quo velo caput & faciē tegūt. In tegumētis. i. illis inuolutionibus quia te inuoluebas quodāmō: & imperitū eſſe ſimulabas. Diſſimulationis tuæ: ac ſi diceret nūq̄ deinde diſſimulare poteris te rudē eſſe. Iā iſtuc: paulo poſt inquit oñdes nūqd magnū an paruū ſit qđ tibi reliq̄rim. Erit in tua ptāte. i. iudicio tuo relinquendum arbitror. Si. n. vere agere volueris. id ē ſi tractare voluer ſicut vis atq̄ natura rei poſtulat: de qua diſputatur⁹ es. Oia naq̄ in elocutione vis oīs oratoria conſiſtit. Diſſimulare. i. volueris occultare rei magnitudinē. His ſatisfacias. ſ. qui te audituri ſunt. Nā niſi de elocutione tractaueris: quemadmodū tua dignitas expoſtulat: pfecto bis qui te audire deſiderāt minime ſatisfeceris. Sed vt ad rem redeam: nūc ſe ad ppoſitū redire dicit Antoni⁹: vt de memoria artificiali dicat. Et primo dicit: quis prim⁹ fuerit inuētor memoriæ artificialis: deinde q̄bus reb⁹ cōtinea-tur. ſ. locis & imaginib⁹: vt ego inqt a ppoſito nō diſcedā: nō ego excellēcia q̄dā ingenii ſunt ſicut Themiſtocles fuiſſe pbibet: qui quū audiſſet quēdā pfiteri artē memoriæ: rñdiſſe dī: malle ſequendā q̄ qui doceret artē obliuiſcēdi: ego vero nō ita. ſed habeo gratiā Simonidi: qui eā inuenit. Themiſtocles: is teſte Quintiliāo vnū intra annū optime locut⁹ ē proſifice. Simonide ebio: Plini⁹ ſecūdus poſtq̄ exempla multo⁹ qui excellēti memoria fuerūt ppoſuit: Ars poſtremo inquit ei rei facta & inuēta ē a ſimonide medico: conſummata a Metrodoro Sceptio: vt nihil nō iiſdem verbis redderet auditū. Protuliſſe tradidiſſe: aperuiſſe. Dicunt em̄ hoc idē & Quiti. libro inſtitutionū. xi. refert ſed hoc amplī⁹ addit. Eſt aūt inqt magna iter auctores diſſenſio: Glaucone cariſtio an Ieocrati: an Agatarcho: an ſcopæ ſcriptūſit iſtā carmē: & pbarſali fuerit hæc dom⁹ vt ipe q̄dā loco ſignificare Simonides vr. Atqui Apollodor⁹: & Eratoſthenes: & Eupborion: & Lariſſeus euripylus tradiderūt: an granone vt Appollas Calimachus quē ſecutus Cicero hanc famā latius fudit: Scopum nobilē Theſſalū periiſſe i eo cōuiuio conſtat: adhicitur ſororis: filius: & infra. Quamquā mihi totū de Thindaridis fabulo ſum vide-tur: neq̄ omnino hui⁹ rei meminit vſq̄ poeta ipſe profecto non taciturus de tanta ſua gloria: ex hoc ſimonides facto notauit. Granonem: vt ſi diceres Carthagine: & eſt oppidū Theſſaliæ. Fortunatū. i. diuitē & nobilem. More poetarū: quia cauſa laudādi & amplificandi ſæpe ingrædiunt. Sordide. i. auare: vñ auaricia ſordes dicimus. Tyndaridis. i. Apolluce: & caſtore Tyndari filiis. Tyndaridis: inuidioſe dixit pignominiā nam Tyndarus fuit vir Lædæmō cū qua iuppiter: cōcubuit i forma cygni inde nata ſūt gemina ouа ex vno caſtor & belena nati ſunt: ex altero pollux & Clytenneſtra paulopoſt. id ē ſub hac reſponſione Scope. Conclaue illud cōclaue locus ē quod græco vocabulo dicit tridinion a tribus ſtratis lectis. Naſ Quint. vbi de eadē re tractat: ſic ait vix eo limen egreſſo tridiniū illud ſupra conuiuas corruit: & cōclaue magis eſt generale: quippe quū ſignificet nonnūq̄ partē quandā in penatib⁹ remotiorē: in qua vl viri colloqui: vel mulieres cōfabulari ſolent. Humare: ſepelire. Pli. in na. biſt. bis verbis differentiam facit inter humare & ſepelire. Sepultus inquit intelligitur quoquo mō cōdit⁹ humat⁹ vero terra intect⁹. Obtritus cōfractos ruina ita vt nec os nec facies dignoſceret. Simonides. regit a verbo meminiſſet. Ordinem ē maxime. i. ordinē plurimū valere ad memoriā renouandā. Hanc. ſ. memoriā artificialem. Memoria. n.

quuꝫ cœnaret Granone in Theſſalia Simonides apud Scopā fortunatū boiem & nobilem: cecinit ſetq̄ id carmē. qd in eū ſcripſiſſet: in quo multa ornādi cā: poetarū more in caſtore ſcripta & Pollucē fuiſſent nimis illū ſordide Simonidi dixiſſe: ſe dimidiū eius: ei qđ pactus eēt: p illo carmīe datu rū reliquū a ſuis Tyndaridis: quos æque laudaſſet peteret ſi ei videret: paulopoſt eē fuerūt nūcia tum ſimonidi: vt pdiret: iuuenes ſtare ad ianuam duos quoſdā: q cuꝫ magnope vocarēt: ſurrexiſſe illū ipm pdiiſſe: vidiſſe neminē: hoc interī ſpatio conclaue illud vbi epularet ſcopas concidiſſe: ea ruina ipm oppreſſum cū ſuis interiſſe: quos quū humare vellēt ſui nec poſſent obtritos iternoſcere vllo mō: ſimonides dicit ex eo q̄ meminiſſet: quo eoꝝ loco q̄ſq̄ cubuiſſet. demōſtratorē vniuſcuiuſq̄ ſepeliēdi fuiſſe. Hac tū re admonit⁹ inuenisſe fert: ordinē eſſe maxīe: q mēorię lumē affert. Itaq̄ iis q bāc partē īgenii exercēt: locos eſſe capiēpos. & ea q̄ maxīe memoria tenere velint. effingēda anio. atq̄ in bis locis collocāda ſic fore vt ordinē rerū locorū ordo ſeruaret: res aūt ipſas rerū effigies notaret. Atq̄ vt locis p cæra ſimulacris p lris vteremur: Qui ſit aūt oratori memorię fruct⁹: q̄ntavtilitas: q̄ntavis: qd me attinet dicē. tenere q̄ didiceris ī accipiēda cā: q ipe cogitar. oēs

est ps ingenii. Nā sine igenio mēoria effici nō pt. Effingēda. s. imaginib⁹ locoꝝ in sua qbusq; loca. Imagines sunt qdā q̄si lr̄e q̄ locis ipositæ admonēt nos qd memoriæ conueniat. Locoꝝ ordo. s. teneamus: prīmū: secundū: tertiū: quartūq; locū: & sic deinceps. i. vt q̄ ordine in locis imagines dispoſuerim⁹ earū similitudine etiā res imaginū notatas tenaciter recordemur. Vt locis ꝑ cæra: vt loci essent tanq̄ cæra. Vt em̄ in cæratis tabulis lr̄æ scribunt̄: ita etiā in locis imagines effingunt̄. Antiqui. n. cæratis tabulis scribebant.

Qui sit autē. More ei⁹ q̄ de aliq̄ re p̄cipit: primo facit attentos. Laudat. n. banc artē memoriæ. Scim⁹ em̄ quū attentos facere volumus auditores pollicemur nos dicturos de re magna & invsitata. Dicim⁹. n. de re magna: quū ei⁹ fructū ostendimus: de re inusitata quum raram ꝑmittimus. Dicit. Quid opus est vt de commoditate & vtilitate memoriæ dicā? Nā siue a re: siue ab accusatore: siue a teste aliquid p̄discere voluerint: siue ille rn̄dere optimū erit. atq; p̄clarū bāc artem tenere oratorē: vt nō mo audiri q̄ dicant̄ sed corde insigniri: & imprimi videātur.

Quid me attinet dicere: ac si diceret: res manifesta ē: vt dici nō optet. Fructus: p̄cipiēdo. Vtilitas: vsu in dicendo: vis in retinēdo: qa facit memoria vt q̄ sem̄l p̄ ceperim⁹ tenaciter retineam⁹. In accipiēda causa. i. in discēda causa a reo quum diens causam oratori declarat: & eam ita declaratā retinet. Rationē. i. nō solū sentētias: sed verba q̄ descripta dicere parauerīs: in animo retinere. In pectore: i aio

Vnde a q̄ discas: vt genus vnde latinū. Nō infundere: vt quū loquūtur: non videant̄ aurib⁹ tuis orationē obiicere. Inscribere: quia tu ea verba ꝑnūciata: siue a reo siue ab aduersario ita imaginib⁹ quibusdā in animo notabis: vt quodāmo in scripta videātur esse. Infundere dicēdo

Inscribere: q̄si notādo. Itaq; olim: ergo qa bæc oia bn̄ficia p̄stat memoria segtur: vt bi soli cæteris sint anteponendi: q memoria valeant. Sic sunt. n. omnia quæ ad causam ptinent. Quid & quatenus: q̄ pacto omēs cōplectitur partes orationis

Quid ad essentia rei: vt ita dicā. Quatenus ad quantitatē. Et quō: ad ordinē ip̄ius rei. Cui responderint. s. aduersariis Quid supsit. i. restet ad rn̄dendū: qa oms ptes retinet memoria oīs: q̄s aduersarius dixerit: ideo singulis argumēt' ordine rn̄det: & cū duob⁹ aut trib⁹ cōtraxerit memoria retinet quæ nam supsint argumēta aduersarioꝝ refellēda. Idēq; s. oratores: q memoria ingenti sunt: sciūt accōmodare rōnib⁹ suis: & q̄ ab aliis viderint: quæq; ip̄i egerint. Quare q̄n quidē tm̄ boni habet memoria: nullo pacto videt̄ eē negligēda: sed respondendū cuidā obiectioi. Sūt qui dicāt memoriā vniuersam i natura cōsistere & neminē posse memorē esse qui nō id a natura cōsecut⁹ sit: ego vero nō negauerim magnā partē sibi naturā vendicare sed tm̄ artificio maxime iuuari. Earū rer̄: quia dixi frustra oratorē si natura sibi aduersa fuerit: Neq; enī naturā vincere: sed eā quidē nō nihil corrigere possum? Sed bæc tota ars sensus ē: equidē dixerim artē nō eē matrē rerū: q̄ ingeniis nostris insitæ sunt sed natura. Ars vero ē nutrix & conseruatrix: nō dico q̄ pariat ea q̄ insita ingeniis nostris fuerint. Primo quidē insunt ingeniis: deinde q̄ creata sūt a natura: ea ars conseruat atq; confirmat. Pars nulla sit: quia id quod ingeniis nostris insitum est ars nunq̄ pare ac gignere poterit. Si enim memoria nobis insita non esset nunq̄ ars excitare posset. Veruntamen est sensus: memoria naturalis: nec si prompta fuerit arte multum: nec si tarda cum arte nonnihil valebit. Fere: fere dixit ꝑpter paucos admodū: qui tam singulari memoria fuerūt: vt quæcūq; viderint: vl' audierint: nūq̄ obliuiscerentur: sicut apud atbenienses Themistocles: apud romanos Lucullus: &. L. Scipio. Exercitatione. i. ab arte q̄ oīs in exercitatione cōsistit. Vidit. n. boc prudēter: & ē ratio. Diceret aliq̄s. Quæ cā ē cur fixas eē in pectore sentētias: omnē descriptu; verboꝝ apparatū ita audire: vel eū vnde dicas: vl' eū cui respōdēdū sit: vt illi nō infundere ī aures tuas oronē: sed in anio videātur inscribere nō medio cris ſ; boni laus oratoris videt̄. Itaq; soli ii q̄ memoria vigēt sciunt qd & q̄tenus & quomodo dicturi sunt respōderint: quid supsit: idēq; multa ex aliis causis aliqn̄ a se acta: multa ab aliis audita meminerūt. Quare confiteor equidē huius boni naturā esse principē: sicut earum rerū: de quibus ante locutus sum omniū: sed bæc ars tota dicēdi: siue artis imago quædā: & silitudo est: habet bāc vim: vt nō vt totū aliquid: cui⁹ in ingeniis nostris pars nulla sit. pareat & procreet. verū vt ea: q̄ sunt orta iā in nobis: & ꝑcreata. educet. atq; confirmet Veruntamē neq; tā acri memoria fere quisq̄ ē vt non dispositis notatisq; rebus ordinē verboꝝ: at sentētiarū cōplectat̄: neq; vero tā beber. vt nihil a cōsuetudine. & exercitatioe adiuuet̄. Vidit em̄ boc prudēter siue Simonides: siue alius qs inuenit. ea maxime animis effingi nr̄is: q̄ eēnt a sensu tradita. atq; impressa. Acerrimū aūt ex omibus nostris sensibus esse sensum videdi: q̄re facillime aio teneri posse: si ea q̄ p̄ciperētur auribus aut cogitatione etiā oculoꝝ cōmēdatioe ais traderēt̄ vt res cecas. & aspect⁹ iudicio remotas: cōfirmatio q̄dā & imago. & figura: ita notaret vt ea q̄ cogitādo complecti vix possemus intuēdo q̄si teneremus

tantum memoria artificialis iuue naturalē: Dixit ex omnibus sensibus: ācrius ē sensus oculoꝝ. Non.n. cōplectimur qđ audim⁹ q̄ qđ sensu oculoꝝ pcipimus sed memoria facit vt qui prius vid̄ bant̄: sensu auriū nūc sensu oculoꝝ videant̄ videri: vt gbusdā imaginib⁹ ad ea quodāmō accōmodās nō solū audiam⁹ q̄ etiā videam⁹: Ergo ita existima: vt si quā artē iuenire possem⁹: q̄ faceret: vt nō solū audirem⁹: sed etiā videremus. potissimam esse ad memoriā confirmandā. Sensum: vel oculorum. vel aurium vel etiam tactus. Acerrimū autem. s. vidit. i. cæterorum quidem sensum falli posse: oculorum vero nullo modo. Quare facillime. s. vidit ille: qui hanc artem inuenit. Si etiam cōmendatione: vt ea non solum audisse: sed etiā vidisse videremur.

His aūt formis: atq̄ corporibus: sic oībus: q̄ sub aspectū veniūt memoria nra admonet̄ atq̄ excitat: sed locis opus ē. etenī corpus ītelligi sine hoc loco nō potest quare ne in re nota: puulgata multus & insolens sim: locis est vtendum multis: illustribus: explicatis: modicis īteruallis. Imaginib⁹ aūt ingētibus: acribus: insignitis: q̄ occurrere: celeriterq̄ pcutere animū possint. Quā facultatē & exercitatio dabit: ex quæ cōsuetudo gignitur: similium verborū conseruata: & īmutata casibus: aut tradūcta ex parte ad genus notatio: & vnius verbi imagine: toti⁹ sentētiæ informatio pictoris cuiusdā sūmi rōe: & mō formarū varietate: locos distīguētis. Sed verboꝝ mēoria: q̄ min⁹ ē nobis necessaria: maiore imaginū varietate distinguit̄.

Vt res cæcas: ecce quomodo exprimit vim atq̄ natutam memoriæ: quæ facit vt videri videantur ea quæ audiuerimus.

Res cæcas: videlicet ea quæ significantur verbis: quia sunt inuisibiles & incorporeæ: & quia sunt inuisibilia & incorporea cæca sunt. Facit memoria: vt verba q̄ sunt cæca: ea quasi corpus accipere videātur: tunc quum imaginibus descripta fuerint: & quasi animo insignita. Vel iudicio: quia iudicari non possunt. Cæcas: Noue dixit: vt Virg. Memorē iunonis ob iram Nam iræ non est memoria: sed multa sunt: quæ contrario intelligūtur: Memorem Vir. dixit. i. ob iram memori mente Iunonis permanentē confirmatio quædam & imago nam imago & figura vtraq̄ pars est formæ: imago concipitur: figura fingitur in mente nostra: q̄lem volumus aliquem esse. His autez formis: Voluit inuentor huius artis bis formis quibusdam quasi corporibus: excitare memoriam vt quæ locis collocasset: ea quodammodo q̄si videre existimares. Atq̄ corporibus: quia necesse est imagines corporeas nobis fingamus. Sicomnibus. Quemadmodum inquit omnibus corporibus: quæ sub aspectu veniunt: ita etiam bis formis. id ē imaginibus memoria nostra admonetur sicut viderit. Quicquid enim fuerit id quod in aspectum nostrū venerit: ad memoriam transit. Corporibus. scilicet imaginum: quia imagine quasi similitudine vel res verba compræbēdere possumus: sicut imagines corporum: vt verbi gratia: Si virginem violatam memi-
nisse voluero: in eo loco ponam virgam quādam: & in hac violas: & virga corpus: sicut forma violæ corpus est. Quum igitur iam locos posuero: & in altero virgam: & in altero violam videbor quodammodo videre quasi inscripta Nam & virga erit littera quæ admoneor virginem: & viola erit quasi nota quædā quæ me admonebit violatam: vt aliis omnibus rebus visibilibus admonebor: & excitatur memoria nostra. ita etiam bis formis quasi corporibus admonetur. Sed locis opus est: non solum imaginibus oratori opus est sed etiam locis: quia vnum sequitur ex altero. Etenim corpus non solū esse no potest corpus sine loco: sed nec intelligi quidem potest. Locis multis: nam quia multa meminisse volumus multis quoq̄ imaginibus vtendum est. Illustrib⁹: vt appere possint. Nam si essent obscura memoriam potius obfuscarent. Explicatis: distinctis: ne confusa sint loca. Modicis: id est mediocribus inceruallis vt comprēhendi possint. Imaginibus autem: ergo eiusmodi debent esse loci illustres: distincti. d Ingentib⁹: ne paritate euanescant: vt similium locare vellemus sua paruitate euanesceret. Acribus: id est no mutis: vt excitare possint memoriam. Insignitis: non vulgaribus: vt inherere possint: quia rara magis inherent animis: q̄ vulgaria. Percutere animum: id est recensere animo possimus. Quā facultatez: sensus est ex hac exercitatione præceptionis nascuntur imagines: quæ duplices similitudines habent: vnas verborum: alteras rerum. Quam facultatem: scilicet eligendi imagines: ac si diceret non solum ars: sed etiam exercitatio dabit illam facultatem. Ex qua consuetudo gignitur. i. ex qua exercitatione assuescim⁹ similitudines inuenire: quibus verba collocemus. Conseruata: Quia necesse est: vt hæc consuetudo sicut casus inciderint rerum: quæ meminisse velimus: ita immutentur imagines: quia necesse est: vt similitudo verborum conueniat cum imaginibus: quia illa similitudo facit: vt ipsa verba reminisci possim⁹. Tradūcta. i. ex hac exercitatione non solū verba: sed rem totā similitudine imaginū comprēhendim⁹. Nā res tota ē tanq̄ genus: partes autē tanq̄ species. Ex parte. i. ex verbis ad totū genus qđ continet partes. Etvnius verbi imagine Probat qđ superius dixerat videlicet sæpe etiā rem totam in imagine comprēhendi. Vnius verbi imagine sæpe totius rei sententiā compræhendimus. Varietate: Nam vt varia sunt quæ meminisse volum⁹: ita etiam oportet varietatem esse imaginum. Varie autem imagines locis disponi non poterunt: si ipsa inter se loca cōfusa fuerint ergo quia oportet varias eē imagines: quia varia etiā sunt: quæ meminisse volum⁹. q̄ cū ipsis similitudinē habeāt: varie autē disponi nō possunt si ipa inter se confusa sunt: sequit̄ ergo: vtva-

rietate imaginũ eas confirmet. Formaꝝ.i.imaginũ:quia si loci essent inter se cõfusi:varietates imaginũ tolerari non possunt:sed varietas formarũ facit:vt inter se distincta sint.Sed verboꝝ sensus est.Optet inquit maiorẽ esse varietatẽ imaginũ quib⁹ verba ac dictiones meminisse volumus.Nã res sæpe vna pluribus dicẽda ẽ verbis.Quot aũt sunt verba:tot ferme imagines sunt. Ergo quia vna res dicẽda ẽ pluribus verbis & singula verba ꝓprie suã habẽt imaginẽ sequit̃ id qđ dixi:maiorẽ optere eẽ varietatẽ imaginũ in verbis ac dictionib⁹. Necessaria:sed tu diceres dubito:boc facile ꝓbabit:min⁹ necessariã eẽ memoriam verboꝝ ꝙ memoriã rerũ:quia res đ qua agit̃:semp memoria tenẽda ẽ: at verba ñ ita:nam aliis verbis eadẽ res agi potest si sentẽtia forte exciderit.Si tenuer{ rẽ: causam agere poteris: etiã si verba nõ tenueris:ga verba nõ sp eadẽ in eadẽ causa necessaria sunt igit̃ maior ẽ vsus rerũ ꝙ verborũ.Propterea seqtur illud vt memoria rerũ maior esse debeat ꝙ verborum: & ideo bæc minus ẽ necessaria. Multa.n. sunt verba.Probat maiorẽ esse varietatẽ imaginũ in memoria verboꝝ boc modo Vere inquã in memoria verboꝝ maior est varietas imaginũ. Sunt.n.pleraꝙ verba qbus nibil simile inuenire possumus sicut sunt aduerbia & cõiunctiones vt:& ꝙ:ac:ast:bñ:male:pulcbre:fortiter:& cætera bmõi verba sunt: vt nibil eoꝝ ferme simile iuenire possumus. Et necesse est si bæc verba meminisse volum⁹ vt earũ rerũ q̃ nusꝙ sunt imagines nobis cõfingamus:vel reminiscamur. Multa.n.sunt verba:q̃ q̃si articuli.s.cõiunctiões aduerbia:interiectiones: bæc sunt qdem q̃si articuli:& q̃dam q̃si iuncturæ: qbus oꝝis verba cõiungunt̃ & colligãt̃. Quæ formari similitudine eoꝝ q̃ nullo modo formari possunt.s.&:ꝙ:ac:ast:&c. Personis psona significat q̃litatẽ:q̃ ali⁹ab alio differum⁹:tũ in animo:tũ in corpe: tum in externis.q arbetoricis numerãt̃ in attributis psonæ. Vnde formevarios bominũ vultus repsentãtes:dñr psonæ:& bistriones in scæna psonas accipiunt diuersorũ bominuꝫ vultus:& mores agẽtes. Vt sentẽtias: ꝓpter similitudinem: id est quæ similes erant rebus: q̃s memoriæ mãdare voluerim⁹. Ordinẽ: ꝓpter disputationẽ locoꝝ:qđ primo:qđue secundum dicere debeamus. Neqꝫ verum est:Nunc quorundã opinionẽ refellit: qui dicebãt artificialem banc memoriã nocere magꝫ ꝙ ꝓdesse:qđ ꝓbat exemplis. Obscurari:quia ipsis imaginibus memoria obruitur:Et ꝓbat exemplo falsam esse illorum opinionem. Vidi:& nõ audiui ga auditus nonnũ ꝙ falli potest visus autem nũq̃. Carneadem:de quo super⁹ tam multa dixit. Sed certe si latet.Sed si illa naturalis memoria latet: desuetudine quadam excitanda & excuscitanda bac exercitatione est.

Multa enim sunt verba:quæ quasi articuli connectunt membra orationis: quæ formare similitudine nulla possunt eorum fingendæ sunt nobis imagines:quibus semp vtamur:rerũ memoria ꝓpria est oratoris eaꝫ singulis psonis bñ positis notare possumus vt snias imaginibus:ordinẽ locis comprębẽdamus:neqꝫveꝝ est qđ ab inertibus:dicit̃: opprimi memoriã imaginũ pondere: & obscurari etiã id qđ p se natura tenere potuisset. Vidi.n. ego sumos boies:& diuia ꝓpe memoria atbenis. Carneadẽ.in asia quẽ viuere bodie aiũt. Sceptiũ Metrodorũ: quorũ vterꝙ tãꝙ litteris in cera:sic se aiebat imaginibus in bis locis:quos bret.q̃ meminisse vellet prescribere.Quare bac exercitatione nõ eruẽda memoria est.si est vlla naturalis.sed certe. si latet euocanda est. Habetis sermonem bene longum bominis:vtinã non impudentis:illud quidẽ certe non minus verecundi. q qui dem.quum te Catulle:tum etiã.L.Crasso audiẽte. de dicẽdi ratione tam multa dixerim. naꝫ isto rum ætas minus me fortasse mouere debuit:sed mibi ignoscetis profecto si modo q̃ causa me ad banc insolitã mibi loquacitatẽ impulerit: accæperitis.nos vero inqt Catullus etenim ꝓ me boc.& ꝓ meo fratre spondeo nõ mõ tibi ignoscim⁹. sed te diligim⁹.magnãꝙ tibi babemus grãꝫ. et quũ bumanitatẽ.& facilitatẽ agnoscimus tuã. tũ admiramur istã scientiã & copiã. Eqdẽ boc me assecutũ puto. qđ magno suꝫ leuatus errore & illa admiratione liberatus. qđ multis cũ aliis semp admirari solebam:vnde esset illa tanta tua in causis diuitas

HABETIS SERMONEM:Hoc est secundũ & vltimũ caput bui⁹ tractatus: in q̃ primo qdem continetur:quõ totũ suæ disputationis locũ Antonius modestissime cõdudit:deinde in secunda pte:quomõ Catull⁹ Antoniũ mirifice laudauerit:in tertia & vltima:quõ oẽs Crassũ retinere instãtes ad disputationẽ cobortati fuerint. Pria igit̃ ps ẽ:i q̃ sue disputationis locũ modestissime cõdudit. Bene:id est valde.Naꝫ bene ꝓ valde sæpi⁹ ponit̃ in cõmẽtariis Cæsaris. Illud quidẽ.s.affirmauerim.Scio.n.in bac disputatione verecundiã seruasse. Quũ te Catulle: Vere inquã nõ nimis verecundi fmo fuit. Nam tãtis ralibusqꝫ viris audientib⁹:q̃lis ẽ Crassus:& tu Catulle:non debuerã de bmõi artificio disputare. Insolitam mibi [illegible]

quaeitatē: Quia nō cōsueui in hmōi disputationibus sermonē meū iniicere. Nos vero inquit Catullus & quū dicturus esset cām: sermonē eius interripuit Catullus: iō impulsus sum: ne videlicet occasionem Crasso pberem recusandi disputationē suā: Eteni p me boc: & reddit rōnē cur dixit nos: quū solus eēt qui loquaret qa p fratre cæsare etiā rndēret. Scientiā multarū rerū: qa de rōne dicēdi disputasti. Et copiam: verborū. Equidē etiā: est & alia cā: cur te libenter audierim: quia antea mirabar cur tantū valeres q sicut dicebas artes nullas didicisses. Nunc vero scimus te: & latina & græca oia volumina versasse: vt

nec em te ista attigisse arbitrabar: q diligētissime cognosse: & vndiq collegisse: vsuq doctū partī correxisse video: partim coprobasse. Neq eo minus eloqnētiā tuā: & multo magis virtutē: & diligentiā admiror: & simul gaudeo iudiciū anī mei coprobari: q sp statui neminē sapientię laudē: & eloquētiæ sine sūmo studio & labore & doctrīa cōseq posse. Sed tm: qd nā est id qđ dixisti fore vt tibi ignoscerem? si cognoscemus q te cā in sermonē intulisset. Quæ ē em alia cā nisi qđ nobis borū adolescētiū studio: q te attētissime audiert morā gerere voluisti. Tū ille. Adimere inqt oēm recusationē Crasso volui: quē ego paulo sciebā: vl' pudētius: vl' initius. nolo em dicere de tā suaui boie. fastidiosius ad boc genus monis accepere. qd. n. poterit dicere cōsularē se boiem & cēsoriū. eadez nra cā ē. An ætatē afferet. q driēnio minor ē. An se nescire. q ego sero. q cursim arripui. q successiui opis vt aiunt iste a puero sūmo studio. sūmis doctoribus: nibil dicā de ingenio: cui par nemo fuit etenim me dicentē q audierit: nemo vnq tam sui despiciēs fuit: qn speraret. aut meli?: aut eodē modo se posse dicere. Crasso dicente. nemo tam arrogans. qui similiter se vnq dicturum esse confideret. Quobrem ne frustra bi tales viri venerint. te aliquando Crasse audiamus. Tum ille Vt ita ista esse cōcedam. inqt Antoni. q sunt lōge secus. qd

in bunc errorē postbac incursurū nō sim?

Errore: q te credebamus nescire artem

Qđ multis cū aliis vñ esset illa: Quia si cut opinionem oibus feceras: ita & nos opinabamur te nullā illarū sniam tenere: quos te pbe tenere aia duertimus. Attigisse: nec leuiter libasse putabā bæc studia: & banc doctrinā rerū: quas nō mō libasti: verūetiā optime cōpbendisti. Vsu expientia. Correxisse. s. q accepas a gre cis & latinis scriptoribus: Sicut videlicet thesin oratori ee cōsiderāda: qđ oēs fere rbetores negabāt. qa correxit illā: & thesim praticē oratori conuenire dmonstrauit. Comprobasse: ga nōnulla etiā scriptorū anti quorū pcepta pbuisti. Ne q eo min?: bac re q videlicet partim correxisti partim coprobasti. Et sil' gaudeo: & sil' etiā accedit ad vtilitatē: q ex tua disputatiōe cōsecut? sum. Q đ statui: Antea quū te audiebā: q si rudē doctrine & bonarū artiū putubā aliquē suopte ingenio eloquentē: esse nunc em postq intellexit te pitissimū esse: cōfirmata ē opinio mea neminē posse doctrinā bonarū artium cōsequi sine summo studio. Statui: cōfirmaui. Sine sūmo studio: ex studio labor: ex labore doctrina sequit. Sed tm qd nam est: Nunc rndet ad illud qđ dixit: Sed pfecto mibi ignoscetis &c. Sed tn quis tibi non mō ignoscimus: & tibi magnā gratiā babem? sed etiā plurimū diligimus. Quid nā ē: ego em nullā aliā prius cām vidi: q te ad banc disputatiōnē ipellere potuerit: nisi vt nobis & buic sati faceres. Tum ille: Hæc cā fuit: q me in hac disputatiōe longiorē fecit: vt videlicet oēm recusandi opportunitatē Crasso adimerē: q a principio videt inuitus banc disputatiōnē esse sumpturus: & cū tam lōnga disputatiōe de hac dicēdi rōne dissuerim: nō poterat recusare: qn illud idē faciat: & nullā cām habebit: qn ipse q3 in mediū afferat. Nolo em dicere: tanta em in boie suauitas ē vt nefas sit dicere fastidiosius. Quid em poterit dicere: Vere inquā nolui oportunitatē recusandi pbere Crasso nūc quū tm in disputatiōe hmōi immorat? sim. Consularē se boiem: Dicet fortasse: Vir sum cōsularis & censori?: nō decet tante auctoritatis virū de ea re disputare: q ad adolescētes ptinet: sed & ego q3 eadē rndebo: eadē etiā nra cā est: qa cōsularis & censori? q3 sum. An ætatē afferet: Dicet senior sum: & ppterea de bis rebus q nullā grauitatē desiderāt disputā dū non esse: sed q driēnio minor est: q3 ego sum. An se ne scire: An fortasse dicet se ignorare bæc: q ad bāc disputationē ptinēt: quū ille a pueritia vsq ad bāc ætatē in eiusmodi studiis versatus sit ego aūt q si p somnum arripui: Cursum: cū festinatiōe quadā. Successiui opis. i. breuissimi: & expeditissimi opis: q si p expectatiōnē facti. A puero. i. ab ineūte pueritia. De ingenio: Diceret fortasse aliqs: est ingenio obtusiori: Rndet neminē ei fuisse a pueritia parē. Sui despiciēs: Nemo fuit tam abiectus: tam būilis: q me orantē audiret: q nō speraret se posse vel me supiorē esse: vel certe æqualē. Quin speraret. i. q nō cōfideret. Aut melius. i. aut esse mibi supiorem: aut æqualem. Qui silr. Qualiter Crassus dixerit: ne dicā excellētius. Ne frustra venerint. i. ne frustra tuā expectauerim disputationē. Tū ille: incipit rndere Crassus Antonio: ad ea q ille dixerat: vt crassus disputare deberet: & primo quidē oēdit nō esse cui disputare velit: aut

debeat: qñquidē oia q̄ ad hanc artem ptinerēt ipse Antonius in sua disputatōe esset plene executus: de-
inde quū rursus obiiceret Crasso Antonius tm̄modo de inuentōe dixisse: Crassum aūt nunc de dispositi-
tione disputare debere: illis subiūxit existimare illū devtraq; re dixisse. Nam sicut ego existimo me audē-
tissē te non solum de inuentione sed etiam de elocutone dixisse. Ille vero instat se cum illo fœdus iniisse:
vt ipse de inuentiōe disputaret: & Crassus de elocutōe diceret: & quum illi instarent: & Catullus p̄cipue
banc disputationē negare nō posse: nisi violata fide: tādē coactus p̄misit se illis obsecuturū: sed post me-
ridiē recreatis corpibus redeūdū esse: &
ita oēs cōprobarūt. Vt ista inq̄t cōcedā
facita esse vt dici. Antoni: qd tn tibi mi-
nime cōcedo: vt ego oibus eloquētia p̄-
stem & copia: tu: tn ita disputādo cōple-
xus es: vt nihil mihi dicendū reliqueris.
Longe: valde. Sæpe. Longe: alia mihi
mens est p̄es cōscripti. Sæpe ego. Vo
luit dicere audiuit: deinde se correxit &
dixit. Quid a cur dico sæpe? Qui id ē
quō potui audire sæpe? Qui puer: q̄ ab
ipsa pueritia rebus gerendis occupatus
fuerit. In forū: tunc videlicet quū admo
dum iuuenis. Carbonē accusauit. Sæpe
em̄ & ostēdit rōnem cur non potuerit sæ
pius p̄bos audire. Quæstor. s. in grecia
boc tp̄s tm̄modo intermittēdū fuit qui
causas forēses agerem: quo quæstor fui
in græcia. De bis ipsis rebus: videlicet
quæ ad dicendi rōnem ptinēt. Neq; ve
ro quisq̄: & tū o amici mei ꝓfirmare pos
sum neminē borū p̄bor̄ quos in asia vel
in græcia audierim cū boc Antonio pos
se coferri. & latenē se laudat Cice. Neq;
em̄ fuit antonius: sed Cicero. Copiosi?
ad vbertatem oīonis. Neq; subtilius:
ad elegantiam. Qd si esset aliter: Sed si
manca fuisset oīo antonii: siue disputatō
vt aliquid in ea desiderari posset: nō vte
rer hac inhumanitate: vt nō supplerem
ea: quæ nobis placere intelligerē. Ali-
quid p̄termissum: videlicet qd ad hāc ar
tem ptineret. Tum Sulpitius: Quid ē
inquit Sulpiti?: qd ita dicis Crasse: quū
fortasse obliuioni tradidisti: qd ab initio
dixerit antonius: vt ipse de inuentōe rerū disputaret: tu vero de ex ornatōe verborū diceres. Instrumē
tum. i. oīo: videlicet quō inueniret oīo. Nam instrm̄ oīonis est inuentio: sicut vidistis quō oīonis ptes
inueniri possent ostēdit videlicet exordiū: narrationē diuisionē cōfirmationē. cōfutationē: & cōclusionē
Nā quū hæ oīonis ptes sint: quid aliud est oīo nisi oratoris instrm̄? Distinctionē: varietatem vñ etiam
boc loco quasi pictoris varietatem appellauit. Nam distinctionem significat exornationē verborum &
sententiarū q̄ quibusdam coloribus oīonem distinguūt. Nam quēadmodum varietas colorum pictu-
ram exornat. ita varia verba diuersæq; sententiæ oīoni insertæ totam oīonem exornant. Hic ille primū:
p̄tunc. Ad boc argumentū Sulpitii Crassus ita rñdet. Quis inquit tm̄ licentiæ: tm̄ auctoritatis Antho-
nio cōcessit: vt primū ipse partes faceret: deinde ex partibus vtrā vellet eligeret: primo quidē partiri de
buerat: deinde optionem facere. Deinde: Primo quidem iusta rō fuit: vt partitis rebus vtram vellet ex
bis eligere. Sed est & alia rō cur disputare nō debeam: quia si recte ipsius Antoni disputationē intellexi:
p̄fecto de vtraq; re disputauit: & de inuentione: & de elocutiōe. Ille vero inq̄t Cotta: Cotta & ipse par-
tes suas pagit: vt ostēdat rōnem esse cur disputare debeat Crassus vide inquit quid dicas Crasse: erras:
Nam quod ad rōnem dicendi ptinet: nō tetigit antonius. Ornamenta. s. elocutionem. Eam laudem:
elocutionem: ex qua nomen inuenit eloquentia. Nam ab elocutione eloquentia est appellata. Verba
igitur inquit. Adbuc in proposito persistit: vt non disputare velit: quid est inquit cur disputare debeam
si ipse res dixit: & mihi verba reliquit: quando quidē qui bene nosc̄it res verba facillime sciet: sed oia que
ad inuentionem ptinent est executus: nihil relinquit nisi verba. Igit si res assumpsit mihi verba reliquit
sed qui res tenuerit: & verba facillime cōiungere poterit: nō ego mihi disputādū est. Tum Cæsar: si qd
difficilius: Vide quō p cōplexionem: quæ est argumētatio necessaria cōuertit Crassum disputare debe-
re. Tu dicis antonium sumpsisse facilia: sed videamus an ita sit: vel reliquit qd ē difficilius vel qd est faci

mihi tu tandē hodie: aut cuiq; boī: qd dici possit
reliquisti. Dicā em̄ vere amicissimi boies qd sen-
tio: sæpe ego doctos boies: qd dico sæpe. īmo nō
nunq̄ sæpe em̄ q̄ potui. qui puer in fo? venerim:
neq; inde vnq̄ diutius: q̄ quæstor abfuerī. Sed ta
mē audiui: vt beri dicebā & athenis quū eēm do
ctissimos viros: & in asia istū ipm Sceptiū metro
dorū: quū de bis ipsis reb? disputaret. Neq; vero
mihi quisq̄ copiosius vnq̄ visus ē: neq; subtilius
in boc gñe dicendi: q̄ iste hodie eē versatus qd si
si esset aliter: & aliquid intelligerē ab Antonio p̄
termissum non essem tā inurbanus. & pene inhu
manus: vti eo grauarer. quod cupere vos sentirē.
Tum sulpiti?: An ergo inq̄t oblit? es Crasse An
toniū ita partitū esse tecū. vt ipse instrm̄ oratoris
exponeret. tibi eius distinctionē: atq; ornamētu;
relinq̄ret. Hic ille. primū quis Antonio p̄misit in
quit vt p̄tes faceret. vt vtrā vellet. prior ipse sume
ret. deinde si ego recte intellexi. quū valde liben
ter audirē. mihi cōiūcte est visus de vtraq; re dice
re. Ille vero inq̄t Cotta ornamēta orationis nō at
tigit: neq; eam laudē ex q̄ eloquētia nomē ipsum
inuenit. Verba igit̄ inquit Crassus mihi reliquit

ius. Siqđ est difficilius reliquit: est causa cur te audire velimus. Sin qđ est facilius: nulla cā est cur non dis putes. Facile erit tibi de re facili disputare: nam libētius faciliora tractanda sunt: q̄ difficilia. Et Catullus qđ qđ dixisti: Dicit veniam recusandi possem tibi crasse cōcedere: nisi hæc tua recusatio contra deos esset Nōne putas: nihil ptinere ad fidē: vt ꝓmissis stare nolis: Tum cotta: añ q̄ ille rīderet: cotta aliā rōnem suggerit. Ridēs: qa rem facetā dicturus erat. Veniā recusandi tibi cōcedere possē o Crasse: nisi hæc tua recusatio cōtra deorū religionē esset: sed impie agere contra deos id magnope cauendū est: quū p̄sertim

Antonius: rem ipse sumpsit. Tum Cæsar: si quod difficilius est id tibi reliquit: est nobis inqt cā: cur te audire cupiam⁹: sin qđ facilius: tibi cā nō ē cur recuses. Et Catullus: Quid qđ dixisti inqt crasse: si hic hodie apud te maneremus: te morem nobis esse gesturum. nihil te ad fidē tuā putas pertinere Tum cotta ridens Possem tibi inquit Crasse cō cedere. sed vide nequit Catullus attulerit religio nis: hoc sensorium opus est: id autez cōmitterevi de q̄ sit homini turpe sensorio inquit. agite vero ille inquit vt vultis. sed nunc quidem. quoniaz id temporis est: surgendū censeo & requiescendum: post meridiē si ita vobis est cōmoduz loquemur aliquid nisi forte ī crastinū differre maluitis. Oēs se vel statim. vel si ipse post meridiē mallet. q̄ pri mū tamen audire velle. dixerūt.

M. T. Ciceronis ad Qu. fratrē in dialogorū de oratore Librum tertium præfatio.

NStituenti mihi Quintus frater eū ſmo monē ferre. & mādare huic tertio libro quē p⁹ ātoni disputatōez crassus būisset acerba sane recordatio. veterē ani curaz molestiāq renouauit. naz illđ imortalitate dignū ingeniū. illa būanitas. illa virtus. L. Crassi morte extincta subito est. vixit diebus decē post eū diē

boc facere ñ possis: g cēsoria nota dign⁹ videaris. Sed qui aliq̄n cēsor fuerit: vide ri censoria nota dignus nō pōt non im probus ciuitati videri. Religionis. Re ligionē metū deoruz intellige boc loco. Fides eī ad religionē ptinet: veritas au tem q̄ ad fidē ptinet: ps est iusticiæ. Op⁹ boc censoriū: videlicet corrigere & repre bendere eos g cōtra fidē faciūt. Nā si cē sor alios notat peccātes censoria nota ip se dignus fuerit: multo magis ipse repre bēdendus est quū ipse seipm suo iudicio cōdēnet. Id tpis. i. meridies. Surgēdū censeo: Quia sub Platano cōsiderāt oēs vt antoniū disputantē audirent. Se vel statim: Oēs rīderūt: se velle nūc audire: sed si placeret post meridiē expectatibi mus. Vel statim. i. q̄ primū sine mora te audire cupimus.

Voluminis secundi finis.

INSTITVENTI MI HI. In hoc tercio volu mine primū quidez agit̄ de morte Crassi: deinde p̄œconomia quædā fit. i. p̄patio ad reliquū disputatiōis: caput primum in tres ptes diuidi p̄t. In prima pte cā agit̄: quæ crasso mortē attulerit. In secunda ipsius crassi mors deplorat̄. In tercia ve ro deploratio mortis crassi finit̄: & in cō solatōis rōnē cōuertit̄. Primū igit̄ vide amus quō mortē: siue cām mortis Cice ro declarat. Dicit em̄ quū vellē ad te dis putationē a crasso habitā: in hoc tercio libro Quite frater scribere: mibi memo ria oblata est crassi illius bomis disertissi mi & sapiētissimi: quē oēs immortale eē voluissent. Nam decimo die post q̄ dis nisset seditone equæstris ordinis: & senatus pturbatā: & pbilippū cōsulē multa accæpisset aduersus sena tum dixisse: post q̄ vocato senatu a tri. plæ. Druso: ipse cū aliis frequētibus venerat in senatū: Drususq in senatū rettulit de insectatōe cōsulis: multa dī diuinit⁹ verba fecisse crassus. Quū Drusus cōq̄ret̄ de inui dia cōsulis & senatus ipse q̄si patronus: tū crassus grauissime insectatus ē cōsulē. Hac igit̄ ai acerbatiōe crassus affectus quū domū rediisset: cœpit febricitare: ita vt nūq̄ postea coualuerit. Institueti: deliberā ti: peteti mibi. Eū sermonē. i. cā disputationē. Mandare: cōmēdare. Acerba: molesta. Veterem. i. anti quā ai sollicitudinē. Recordatus em̄ sum ingenii illius ppe diuini qđ nobis tā subito sublatū est. Hoc in quit grauius ferendū est: q⁹ subito a nobis creptus est Crassus: q̄si adbuc nobis supesse potuerit: nisi ita mētis agitatōe pturbatus fuisset: vt doleri resistere nequerit. Veterē: qa adolescēte cicerone mortuus ē crassus. Immortaltate dignū: qa tm̄ p̄stabat ingenio crassus: vt dignus fuisset: q morte nō intercipetur

Vixit diebus decē: ad discretionē b̄esterne: & p̄ntis disputatōis dixit: Qui hoc: videlicet post bancvl timā disputationē illā dixit: nam si post illū dē decē vixit: sequit̄ vt post vltimā octo vixerit. Romā re diit. s. e tusculano: vbi babita fuerit disputatio. Extremo. i. quintodecimo die. Ludorū scænicorū dic: ludi scænici dīr theatrales: q etiā circenses. i. magni ludi appellabant̄: nā ludi scænici quintodecimo die fi niebant̄: q dies appellabat̄ ærarius: eo q⁹ de publica collatōe fiebāt. Et ludi scœnici sūt de qbus etiā Vir. intelligit: vbi dicit: centū quadringos agitabo ad flumina currus. A Ppbilippo: cōsule. Aliud consiliū

qñ quidē senatus cōsiliū ita lebefactatū est vt nec ad rempu. defendēda sufficeret. Vocatu. i. vocatione Drusi. Incuriā venit: hystoria ita se habet. Drusus. tri. plæ. se veluti patronū senatus fecerat: nā equites cum tm̄ valeret opibus vt interceptis vectigalibus rempu. vsurparēt: quū iudicia ad se transtulissent partes opibus armis dignitate. Seruilius cepio eqtatū: Drusus tri. plæ. plæbē sibi asseruere. Sed prior cepio in senatū impetū fecit & ibi duos reos habitos Scaurū: & Philippū nobilitatis principes insectatus est. Drusus senatū defenderet: gracchanis legibus sibi plebē cōciliauit & ad spē ciuitatis erexit qbus pollicitus ē: si senat⁹ ptes defenderet paulo post ciuis Ro. futuros deide quū phílip. graiter inuectus esset in senatu: tāde eo vq; ꝓgressus vt diceret sibi opus esse alio senatu: qui reipu. melius cōsuleret: quod quū audisset Drusus: senatū cōuocauit & rettulit de insectatiōe: & iniuria quam Philippus fecerat cōtra senatū vbi Crassus dī diuinit⁹ oīonē habuisse: grauiter incitās senatores aduersus Philip. ob iniurias qbus ab eo affecti fuerant. Et quū ibi inges exorta esset altercatio int Crassum & Philippū: iussit philipp⁹ e domo crassi afferri pignora. Crassus ait se pignoribus deterreri nō posse: quin diceret quæ vtilia essent reipu. qn etiā se nō anre taciturū: q; spūs deficeret. Quæstus: q; in cōtione sectat⁹ esset senatū. De philippo: q inuectus erat in senatū: In eū tā grauiter inuectus. i. grauiter insectat⁹ esset senatū i cōtione. Hic vt sæpe: & crassus quū banc senatus insectationē a consule factā molestissime ferret: oīonem diuinitus habuisse ferūt de iniuria qua senatus affectus fuisset: & hac agitatōe mētis adeo cōcussus est: vt quū se domum ræcepisset febrib⁹ laborare cœpit nec postea cōualuerit. Sapiētissimos: q recte de eloquētia crassi iudicare poterāt. Cōsensu oīm: qa ita esse oēs fatebant̄. Sic esse tm̄ iudicatū: sensus est: q; q; boc ei sp cōtigisset: vt in aliis oīonib⁹ alios superauerit: in hac tm̄ seipm̄ vicisse oēs iudicāt. Illo aūt die: quo in senatū sniam dixit aduersus cōsulē Philippū seipm̄ etiā vicit

Deplorauit em̄ casum: & ita apices & fastigia quædā oīonis crassi Cicero breuiter libat. Orbitatē. Hem quo redact⁹ est senatus vt nec cōsulis quidē patrocinium habeat. Patronus. i. defensor dignitatis. Nefario. i. scelerato & impio. Prædone. i. qui senat⁹ defensor esse deberet: nūc q; ꝑdo ipse est. Neq; vero: & quid mirū inquit si ille senatus consiliū repudiat: & ad id rñdet: qđ dixerat in senatu philippus: Alio sibi senatu opus esse qñ senatus ille nihil posset

qui hoc & supiore libro continet. Vt em̄ romā rediit: extremo scænico⁹ ludo⁹ die vehementer cōmotus. ea oratione q̄ ferebat̄ habita esse in cōtione a Philippo: quē dixisse constabat: videdu; sibi eē aliud consiliū: illo senatu se rēpublicā regere nō posse: mane idibus septēbris: & ille & senatus frequens vocatu Drusi in curiā venit. Ibi quū drusus multa de Philippo quæstus eēt: retulit ad senatū de illo ipso: q; in eum ordinē consul tā grauiter in concione esset inuectus. Hic vt sæpe iterboies sapiētissimos cōstare vidi: quāq; boc Crasso quū aliquid accurati⁹ dixisset: semp fere contigisset vt nunq; dixisse melius putaret: tñ oīm cōsensu sic esse tū iudicatū audiui: cæteros a Crasso semp omnes illo autē die: etiā ipsum a se separatū Deplorauit em̄ casum atq; orbitatē senatus cui⁹ ordinis a consule: qui quasi patronus bonus: aut tutor fidelis esse deberet: tanq; ab aliquo nefario prędone diriperet̄ patrimoniū dignitatis. Neq; vero inquit esse mirandū: si quū suis consiliis rempublicā ꝓfligasset cōsiliū senat⁹ reipublicæ repudiaret. Hic quu; hmōi: & vehemēti & diserto: & in primis forti ad resistendū philippo q̄si quasda; verborū faces admouisset: non tulit ille & grauiter exarsit pignoribusq; ablatis: crassum instituit cobercere quo quidē ipso in loco multa a Crasso

Rempu. ꝓfligasset: Affecisset: ꝑdidisset suis cōsiliis rempu. videlicet alienādo equestrē ordinē a senatorio: cui ipse fauerat. Repudiaret: recusaret: q; diceret: nō sibi sufficere ad rempu. ex dignitate a ministranda. Hic: ꝑ tunc: Philippus vbi vidit in senatu liberius cōtra se dīe crassum q; ipse differtus esset: & magni animi nō tulit: sed cōtinuo iussit pignora ex ædibus crassi adducta bastæ subiici & venundari: q; auderet dic in maiestatē po. ro. inuehi: & tum crassus nō cōmotus hac de re ꝑficit oīonē suā dissertissime incœptam. Admouisset faces. i. oīonis suæ verba simulantia quasdā q̄si faces. Ablatis. s. ex ædibus crassi: qa ex ædibus crassi pignora efferri iusserat. In ipso loco. s. in curia desisteret. Efferebant̄ ꝑdicabant̄. Quū illū cōsulē: meminit qđ supius dixerat: opus eē alio senatu. Cui senator Lyctorē etiā misit in crassum: vt eū in carcerē mitteret. Tum ille: nō est mihi consul Philippus: quum nec ego ipsi senator sum. An tu: tu quū existimes totius senatus auctoritatē: tibi quasi obpignoratam teneri: credis me pignoribus terreri: quæ tu e domo mea efferri iussisti: meq; tib. obnoxiū esse: Pro pignore. i. loco pignoris. Concideris: sustuleris: quñ tu totius senatus auctoritatē deleueris. Concideris sustuleris: eo q; eis segnitiē exprobaueris. Conscidēda: abscindēda. Hæc ibi est: oñdebant linguā dicens. Nec si etiā linguam banc abscideris: poteris me deterrere: quo minus tuā banc indignitatē persequar. Eutulfa: nō

ſolū incīſa:ſed etiā radicitus euulſa. Permulta:pgit quædam quaſi argumēta illius oōnis pcurrere: q/
b us nunc aduerſus pbilippum vſus fuerat:nunc in cōmendatione ſenatus. Et.b.d.vt oſtēdat bancagi
tationē animi fuiſſe cām doloris excitati:a quo craſſus oppreſſus eſt. Contentōe.i.intentōe. Ingenii
is arguēdo. Animi indignādo. Vitiū.ſ.agēdo & pnūciādo:nam bæc oia totū craſſi corpus agitabāt.
Secutus:qa ſenatus in eam ſniam decretū fecit.ſ.ſenatū nunq̄ defuiſſe nec defuturū eſi e po.ro.& reip.
Satiſfieret:vt morē gereret ſenatus po.ro. Affuiſſe:qa nō ſatis eſt amicū mibi nō deeſſ e:niſi etiā adſit

diuinitus dicta efferebātur quū ſibi illuz conſulē
eſſe negaret: cui etiā ſenator ipſe non eſſet. An tu
quū oēm auctoritatē vniuerſi ordinis ꝓ pignore
putaris eāq̄ ī conſpectu po.ro.cōcideris: me bis
exiſtimas pignoribus poſſe terreri: non tibi illa
ſunt concidēda.ſi.L.Craſſuz vix cobercere. Hęc
tibi eſt excidenda lingua q̄ vel euulſa ſpiritu ipſo
libidinē tuā libertas mea refutabit. Per multa tū
vehementiſſima cōcitatione animi ingenii: viriū:
ab eo dicta eſſe conſtabat ſententiāq̄ eā:quā ſena
tus frequēs ſecutus ē ornatiſſimis & grauiſſimis
verbis:vt po.ro. ſatiſfieret nūq̄ ſenatus neq̄ con
filium reipu.neq̄ fidem defuiſſe ab eo dictam:&
eundē id quod in auctoritatibus ꝓſcriptis extat:
ſcribendo affuiſſe. Illa tanq̄ cignea fuit diuini bo
minis vox: & oratio. quā quaſi expectātes.poſt
eius interitū veniebamus in curiā vt veſtigium il
lud ipm in quo ipe poſtremo inſtitiſſet contuere
mur. Nāq̄ tū latus eius doluiſſe:& ſudorēq̄ mul
tū conſecutū eſſe audiebamus:ex quo quū corru
iſſet cū febri domū rediit dieq̄ ſeptio lateris dolo
re cōſuptus eſt. O fallacē boim ſpem fragilēq̄ for
tunā: & inanes noſtras contentiones. q̄ medio in
ſpatio ſæpe frāgunt & corruunt: aut ante in ipſo
curſu obruunt. q̄ portū cōſpicere potuerūt. Nā
quādiu Craſſi fuit ambitionis labore vita diſtra
cta tādiu priuatis magis officiis & ingenii laude
floruit quā fructu amplitudinis aut reipublice di
gnitate. Qui aūt annus ei primus ab bonoꝝ per
functione aditum omniuz conceſſu ad ſummam
auctoritatē dabat:is eius oēm ſpem atq̄ oīa vitæ
conſilia morte peruertit. Fuit boc luctuoſuz ſuis.

Amicꝰ nō deeſt qñ cōſilio me iuuat:ꝫ ad
ē tūc cū nō ſolū coſilio ſed etiā ope adiu-
uat. Scribēdo.i.dū ſcribūt auctoritates
ſcut Liuiꝰ in pncipio abvrbe cōdita dicit
iſtitutū fuiſſe:vt ppls iuberet:& ppli iuſ-
ſa ſenatꝰ auctoritas cōfirmaret. Illa tāq̄
fuit cignea: Incipit ad deploratōs ſenſim
trāſire ad deplorādū mortē craſſi. For
taſſe deſūt iuētōes ad deplorādū viri da
riſſimi mortē: Nunc mibi venit in mētē
deploratō Q uintilliani: quā facit de filii
ſui morte: quā quū lego ridiculum mibi
neſcio qd legere videor. At vero Cicero
nis nri nō ita: ſed ſcita & elegās cōplora-
tio eſt. Dicit aūt: vt cignus in occaſu ſuo
ſuauiſſime canit: ſic ſuauiſſime Craſſus
orauit. Nam boc cygni ꝓpriū eſt: vt in-
ſtante morte ſuauiore cantum reddat q̄
vnq̄ antea: ita dicit craſſum moriturum
oōnē clariorē babuiſſe. Expectantes
craſſū ſicut ꝓfueuerat oratuꝝ. Poſtremū
.i.vltimū aduerbialiter poſitū. Nāq̄ tū
latus.i.in ea orādi agitatōne dolor exla
tere excitatus ē & corruit deinde ſubla-
tus domū allatꝰ eſt: nūq̄ poſtea cōualuit
Latus ei doluiſſe: qa inter orandū do
lor a lateribꝰ excitatꝰ eſt agitatōe nimia:
& p nimio dolore totū corpus ſudore p
fuſum. Corruiſſet.i.ꝓlaplus cecidiſſet
Dolor: quē greci ap-
pellāt. O fallacē boim ſpem: incipit nūc
deploratio ipſius: q̄ vim tantā habet vt
legētes a lacbrimis vix tempare poſſint
Contentōes feſtinatiōes: vt apud Vir.
Contēdūt petere & libꝛevertunt ad bo
ras.i.feſtinant. Feſtinamꝰ eīn ad laudē &
gloriā & opes & tn ad eas pueníre non
poſſumꝰ. Medio in ſpatio: declarat: qa
dixerat in ipſo curſu. Contētōes.i.feſti
natōes. Obruunt translatio ſumpta a
naūtis. Portū.i.finē. Nanq̄ diu ꝓbat
boc craſſo accidiſſe: quia boc faciebat vt
auctoritatē principis haberet: & quū fe-
re ad eā pueniſſet extinctꝰ eſt. Diſtracta
videlicet in adoleſcētia: qa adoleſcentes
ſūt ambitiōis & glorie ſtudioſiores. Pri
uatis magis.i.priuatorū boim: qa ꝓſtan-
dis officiis occupatus erat. Ingenii lau-
de: quū priuatorū cauſas defenderet. Quā fructu: qa laborū ſuorū nondā fructus capere potuerat. Qui
aūt annus ei primus: poſtq̄ & cōſul & cenſor fuerat: & bis magiſtratibus cū ſumma auctoritatibus pfū-
ctus eſſet: vt magna illius in ciuitate incipet ee auctoritas: nō potuit fructū eius pcipe. Spem.ſ.traquilli
tatis & auctoritatis. Luctuoſum: qui luxerūt amiſſum ſue familie decus. Grauē: moleſtū nobis oibus
qui iocūdiſſima eius cōſuetudine fruebamur. Sed ii tn: Recto ordine vtiē Cice. in cōſolatōe funeris: pri
mo quidē deplorauit caſū: deinde rōes ſenſim ſubiūxit: qbus caſū illū tā &ſi acerbiſſimū: tn equo aio fe-
rendū ee cōfirmauit. Deploratōe ſupius facta: nūc incipit mortē craſſi rōnib⁹ cuidētiſſimis atq̄ ꝓbabili
bus cōſolari: q̄ videlicet eo tpe mortuꝰ fuerit vt multa picula ſubterfugiſſe videat: cū nullū deinde vitæ

cupiditatē habere debuerit. Et cāpita occasione multa cōmemorat mala q̄ post multos deinceps annos po.ro.ppessus est. In tm rempu. casus: Ea deinde inquit ciuitati nr̄æ euenerūt: vt ea diligēt cōsideret se licē appellare possit crassum: q̄ eo tpe pierit potius q̄ vixerit: & maxima est consolatōis rō: si oīdimus illi q̄ ereptus fuerit putile fuisset. Sed donata mors. videlicet vt mors loco muneris crasso fuerit: si q̄ postea cōsecuta sunt mala cōspicia. Non vidit flagrantē: vere inquā loco muneris mors crasso fuit. Non flagrantē bello italiā. s. sociali: cuius cā fuit Drusus tri. plæ. q̄ socios ad spē ciuitatis erexerat: sed quū ipse Drusus domestico scelere oppressus esset incertus qua morte: nihilominus socii a po.ro. Drusi pmissa petere institerūt: videlicet vt in ciuitate romana donarent q̄ denegata est: tunc romanis bellū indixerunt: qđ piculosum & graue futurū videbat: nisi obuiā itū eēt a romanis: nam aduersus latinos affrani⁹: aduersus betruscos Cato: aduersus brucios Cn. carbo. Tbolo anus aduersus lucanos: Popedius magna ps belli aduersus marsos missus est. Vmbri subsenatus: & lucii cesaris cōsulis: &. M. Pbilippi college impio fuerūt. Bello italiā. cui⁹ cā fuit Drusus tri. plæ. Inuidia. i. odio. C. Marii & Syllæ: q̄ & auctoritatē senatus: & po.ro. libertate vsurpauerūt nefarii ga infandū est vt inter se ciues dimicēt p patria vsurpanda.

Nō sceleris nefarii: principes ciuitatis reos. s. C. Mariū: & Syllā. Nā auxit atrocitatē facinoris: q̄ maximi principes dignitatē suā maximo facinore polluerūt.

Cō luctū filiæ. s. ipsi⁹ crassi: q̄ vxor erat Scipionis: quem postea amisso exercitu Sylla in exiliū expulit. Nā quū se exercitui Sille obiecisset: destitutus est ab exercitu: q̄ se ad Sylā cōtulit. Non acerbissimā. C. Marii fugā: Nā Silla occupata repu. cōuocato senatu Mariū capitis dānauit & edixit: vt impune Mariū obtrūcare cuius liceret: & cū eo paucos quosdā dānauit: inter q̄s fuit Sulpiti⁹ tri. plæ. cuius lege ad Mitbridatē decreta Sylle prouinciam Marius sollicitauerat: q̄ cā tanti mali fuit: quē ex senatus cōsulto syllā bostē patriæ iudicauit. Reditū. C. Marii. Nam quū tandē marius ex minturnēsiū paludibus in carcerē cōiectus eēt iussus ylle: & q̄ ad eū occidendū missus fuerat: territus tantiviri dignitate & splēdore: e carcere egrediēs trepidus damabat: nō possum interficere. C. Mariū. Quo miraculo morti minturnēses nauicula ei parari iusserūt: q̄ in aphricā vectus est q̄ cōpato exercitu in italiā rediit: & se cinnæ cōiunxit: q̄ & ipe bostis pīæ iudicatus pīæ arma intulerat. Nā marius q̄ druplici agmine vrbē aggressus est: Diuiserant em̄ inter se copias. Cinna marius. C. carbo. Serrorius ad principū cædē: dato signo nō minus q̄s in bostili vrbe sæuierūt. Nulli em̄ q̄s odio babebāt pepcere: In oī gne. i. in oi pte. s. senatus: ordine equæstri at q̄ plebeio. Deformatā. s. cæde: fuga equitū: est satus dignitate: & libertate amissa. Et q̄m attigi: q̄nquidē inqt ego de varietate fortunæ dixi: ac de violentia illius tetigi: nō nibil volo oīonē meā longius vagari q̄ ad eos viros qui buic disputationi interfuerūt: qui oēs crudeli cæde occisi sunt. Nemo em̄ ex bis qui buic disputationi intercrāt: superstes fuit: qui nō alii a Mario: alii a Silla interfecti fuerint: vt talē casum crasso timere potuerimus: si diutius supuixisset. Fere: quia noiat etiā quosdā qui nō interfuerūt buic disputationi. Fere: Dicit etiā de crudelitate: qua vsus est Sylla in Cn. carbonē qui buic disputationi nō interfuerat. Quis: q̄s dicat oēs iudicabūt esse beatū. Horū. i. quū sit recordatus q̄ euenerint bis ipsis boibus.

Tenemus virū. s. Q u. Catullū. Marius occupata ciuitate: quū grassaret in cædē oīm: quibus insensus fuerat: inter cæteros aūt iussisset būc Catullū: p q̄ bonis viris qbusdā supplicātibus: vt vitā illi concederat: nibil aliud rndit: nisi mori oportet. Et vir ille in cubiculo inclusus: candentiū carbonū vapore suffocatus est. Iam legistis apud Valeriū quō antoniū caupo pdiderit: & eū marius p Annium occidi iusserit Caupo eum bac rōne pdidit. Antonius cōfugerat ad amicū suum plabei ordinis: ille ad cauponē venerat: vt vinū pcios emeret: q̄ suscipet Antoniū principē ciuitatis. Et improuide cauponi interrogāti: qd ita ciusmōi vinū emeret: Antoniū de eū dinertisse rndit. Illevt rē gratā mario faceret: rē illi indicauit Missus ē Annius cū militib⁹ ad eū occidendū. Et quū milites ingressi verbis Antonii suauissimis: & sūma q̄

acerbū patriæ: graue bonis oībus. Sed ii tamen rēpu. casus secuti sūt: vt mibi nō erepta. L. Crasso a diis imortalib⁹ vita: sed donata mors eē videatur. Nō vidit flagrantē italiā bello: nō ardētē iuidia senatū: nō sceleris nefarii pncipes ciuitatis reos: nō luctum filiæ: nō exiliū generi: nō acerbissimā. C. Marii fugā: nō illa; post reditū eius cædē oīm crudelissimā: nō deniq; in oīm genere deformatā eam ciuitatē: in q̄ id se florentissima: multū oībus gloria prestitisset. Et quoniā attigi cogitatione vim varietatēq; fortunæ: non vagabit̄ oro mea longius atq; eis ipsis definiet̄ fere viris: qui boc sermone quem referre cœpimus continent̄. Quis em̄ nō iure beatā. L. Crassi mortē illā quæ est a multis sæpe defleta dixerit: quū bon; ipsorū sit: q tū cū illo postremo fere collocuti sunt ventū recordatus. Tenemus. n. memoria. Qu. Catullū virū oī laude præstātē quū sibi nō icolumē fortunā sed exiliū & fugā depcaret̄ esse coactū vt vita se ipse priuaret. Iā. M. antonii i cis ipsis nostris in qbus ille rempu. constātissime consul defenderat queq; censor imperatoris manubiis ornarat positū caput illud fuit: a quo erant multorū ciuiū capita

ēa cōmiseratione refertis iam arma depositurum. Annius hāc morā suspiciosam habens ingressus Anco
nii pectus gladio transfixit: & caput eius Mario detulit. q illud in rostris iussit appendi. Imperatoris ma
nubiis quæ sunt pecunia ex imperatorum spoliis redacta. Hospitis. s. Quintilii tarquiensis: ad cuius
fundum confugerat iulius Cæsar: qp illum aliquando pernicio sissimi criminis defenderat: credebat ēm illū
sibi gratiam relaturum. Sed hic eum ꝓdidit: quem Marius iussit ꝑinterfici vestalis aras complexum & in
ipis aris quasi victima mactari iussus est. Quo mœrore: quo etiam Cn. carbonis morte doluisset. nedum

seruata neqꝫ vero non longe ab eo. C. Iulii caput
hospitis betrusci scelere ꝓditū: quum. L. Iulii fra
tris capite iacuit: vt ille q hæc non vidit & vixisse
cum repu: pariter & cum illa simul extinctus esse
videatur: neqꝫ ēm propinquū suum maximi ani
mi virum. P. Crassum suapte interfectum manu:
neqꝫ collegæ sui pontificis maximi sanguīe simu
lacrū Veste respersuꝫ esse vidit. Quo mœrore. q̄
mēte ille in patriā fuit etiā. C. carbonis inimicissi
mi bonis eodē illo die mors nefaria fuisset. Non
vidit eorū ipsoꝝ qui tū adolescentes Crasso se di
carāt horribeles miserosqꝫ casus ex qb⁹. C. Cot
ta quē ille florēte reliq̄rat paucis dieb⁹ post mor
tē crassi depulsus p̄ inuidiā tribunatu nō mītis ab
eo tpe mēsibus eiectus ē e ciuitate. Sulpiti⁹ autē
qui in eadē inuidie flāma fuisset: qbus cū priuatī
cōiunctissime vixerat: bos in tribunatu spoliare
instituit oī dignitate: cui q̄dē ad sūmā gloriā elo
quentię florescēti ferro erepta vita est & pœna te
meritatis ñ sine magno reip. malo cōstituta. Ego
vero te crasse quū vitę flore tū mortis opportuni
tate diuīo cōsilio & ortū & extinctuꝫ eē arbitror
nā tibi aut ꝓ virtute anī cōstātia qꝫ tua ciuil' ferri
fuit subeunda crudelitas aut si q̄ te fortūa ab atro
citate mortis vendicasset eadē esse te funerū p̄ię

Qu. Metelli. Scim⁹ enim carbonē imma
nissimum fuisse. nam articulatim eum oc
cidit oculis auulsis: & ita cū expirare co
egit. Non vidit: signant Cottam & sul
pitium tri. plæ. Cotta & Sulpitius erant
sed Cotta factiōe. C. Marii quā sequeba
tur primo tribunatu priuatus est deinde
ciuitate eiectus est. Sulpitius quidē quū
in agrū fugisset a seruo proditus est quē
primum libertate donauit sylla deide ma
numissum de saxo tarpeio deiici iussit.
Dicarant. id est obsequentes fecerant se
crasso eo quod eloquentiæ studiosissimi
erant ideo morigeros se reddiderāt cras
so. Per inuidiā tribunatu quia ꝓtes ma
rii sequebatur a factione Syllana priuat⁹:
& ciuitate depulsus. Ab eo tpe quo coa
ctus erat se magistratu abdicare. Sulpi
tius autem dixit superius cice. quem ca
sum habuit cotta tri. plæ. primo tribuna
tu priuatus deinde in exilū pulsus: nūc
vero de sulpitio dicit: qui erat audacissi
mus præter omnium spem. Legem tulit
vt Mario mithridatis ꝓuincia decerne
rē: q̄ Syllæ decreta fuerat. Ex eo tempo
re popul⁹ in duas partes diuisus alii Ma
rium alii Syllam fauore persequebāt. Se
natus in Syllam prodiuior erat. Sulpiti⁹
suam & totius nobilitatis dignitatē Ma
rio gratificans cum sexcentis equitib⁹ sti
patus ibat: quasi satellitib⁹: & eos anti se
natus appellabat id est contra senatum:
qui cum armatus apparuisset cōsulibus.
Qu. pompeiū consulē ē foro deiecit ado
lescentem vero filium eius appræhensuꝫ
iugulauit. Sylla vero alter cōsul & ipe fu
giens domo Marii: in qua forte iciderat
ipo vero nesciēte vt ꝓhibent Mario libe

ratus ē. sulpitius igit̄ victor suffragiis populi Mario imperiū demādauerat qđ tamē obtinere non potuit
Nam sylla ita exercitum concitauerat: vt duos legatos Marii dilaceraret sylla igitur baud multo post iter
misso bello Romam rediit: & eam scæuissima cæde repleuit. Et in hac cæde sulpitius de quo loquit̄ a ser
uo proditus interfectus est. Eadem: qua: & Cotta. Coniunctissime: cum Cotta & cæsare priuatim con
iunctissime vixerat: sed in suo tribunatu nobilitatis omnem dignitatem Mario gratificare volebat. Cui
quidem: quia iam eloquentissimus ferme euaserat. Spoliare: quia nobilitatis dignitatem Mario grati
ficabatur vt nobilitatem familiarium subigeret imperio Marii. Ferro: proditione serui qui iudicauit eū
in villa latentem vt pauloante dixi. Nam simulac vrbe capta furere cæpit sylla: & per omnes ciuitates cras
sari: delecti sunt: qui iugularentur nobilissimi adolescentes qui tum Sulpitium secuti sunt. Pœna teme
ritatis: quia ausus est contra syllam: & cæteros principes ciuitatis legem ferre. Ego vero te Crasse conso
latur Crassum absentem tanq̄ per apostrophen: cuius mortē probat fœlicē fuisse q̄ tanta patriæ mala nō
viderit. Quum id est partim vitæ flore quia per omnæ tuæ vitæ tempus laude & gloria floruisti. Or
tum: ad florem vitæ. Diuino cōsilio. id est diuina prouidentia. Nam tibi: & ostendit id profecto ascriben
dum e ꝺe fœlicitati eius: nam si superstes fuisset: alterum ex duobus subeundū crasso fuerat nam aut cum
cæteris & ipe trucidat⁹ fuisset aut certe afflicte reipu. supfuisset Virtute. qa magnanim⁹ eras. Constātia:
qa metu mortis ob officio tuo nō destitisses. Atrocitate mortis: quā sylla & Marius p totā ciuitatē red
didere. Funerū. i. ciuiū tuoꝝ cædiū. Neqꝫ solūt tibi improboꝝ dñatus quia si etiā melior ps superior
fuisset tamē quia victoria illa sine cæde ciuiū fieri non poterat non potuisset etiā delectatione vlla affici.

Improborum:qui erant partis aduersæ Marii.Carbonis.Saturnini. Victoria scilicet syllæ qui senat⁹ auctoritatem defendebat. Admixtam cædem quod nec ciuibus quidem pepercit.
MIHI Q VIDEM QVINTE FRATER.Hic incipit caput secundus:quod in duas partes diuiditur.In prima parte Cicero se excusat:q̄ consilio. Q u.fratris non pareat qui se ab oī ciuitatis administratione deterrebat quia videlicet id in sua potestate non sit relictū.In secūda parte præparatione ad reliquā Crassi disputationē facit.Ergo primo quidē inquit. Quū mihi venit in mentem qui casus sunt p̄stantissimorū virorū nō possum nō valde laudare consiliū tuū. Eos⁹ casus Antonii Crassi cottæ:catulli:sulpitii & cæsaris:q̄ huic disputationi intererāt. Pertulim⁹:laborando. Sensimus periclitādo pertulimus exilio sensimus amissione rerum familiariū. Sensimus quū catilinæ obuiam iuimus donec illū reipu. interitum cogitantem e ciuitate exegim⁹:& eiectum collæge suo vincendū p̄buimus quo tempore diodio p̄ libidine remp. versanti obstitimus. Vera.s.vt ego me remouerim ab administratione tam periculosæ reipubl. Tot numero. Tantos magnitudine. Tāq̄ p̄cipites casus.i.repentinos & inopinatos. Reuocasti.i.retrabere voluisti.

Casus dariss̄imos⁹.i.p̄ exempla tot tā torūq̄ virorum qui maximis ac grauissimis casibus vexati fuerunt. Reuocasti quū mihi eorum casus graues p̄ponerēs

Contentione ac dimicatione plus ē dimicare q̄ contendere: nam dimicare ē in re:contendere est in verbis. Sed quoniā sed quādoquidē inquit eo vsq̄ p̄cessit res vt non sit in nostra potestate nos a reip . administratione seiungere reliquū est vt ad solacia p̄gamus.id est ad doctrinam & studia litterarū. Integra.i.in potestate nostra est. id est quando hæc q̄ tu consulis mihi in potestate mea esse non possunt. Hæc videlicet pericula p̄ reipu.salute sæpe susceptа. Integra.i.non possunt esse arbitraria nobis. Qui em̄ se bis reip. periculis semel immiscuit nō potest se sine suo dedecore ab his subtrahere:vt.v.g.anteq̄ defensor aliquis siue p̄curator sit causæ:vl̄ causæ suscipiat:in potestate & arbitratu suo ē suscipiat nec ne & ideo integrū sibi dicere potest esse an suscipiat an omittat.Q uū vero illā agere cœperit nō ē amplius integra:nec se ab ea sine maximo dedecore arripere p̄t

Labores nr̄i:in quib⁹ sæpe salutē meā magnis periculis exposui. Magna gloria.s.magistratuū:gaudiis prætor:q̄stor:augur & cōsul fuerat cicero. Mitigant̄:leniunt̄:& id est p̄priū sapientis nā stulti alia ratio ē sicut alio loco dixit.Nam oēs qui stulti sunt nec ferre possunt p̄sentia nec vitare venientia:sapientes vero cōmodos⁹ cōpensatione incōmoda leniunt. Ad ea solatia.i.studia litterarū. Sedatis molestiis.i.cū sublatæ sunt molestiæ nam studia litterarū non solū in rebus secūdis delectāt sed etiā in aduersis adiuuant

Salutaria nobis esse possunt:quia p̄bylosopbia nos docet oībus molestiis:& affectibus superiores ē

Reliquū:videlicet residuū sermonē. Ac pene postremū. Bene dixit quia Crassus quū in vrbē rediisset orationē habuit in senatu cōtra. Philippū:postq̄ die septimo dolore lateris assumpt⁹ decessit vt superius vidim⁹. Attamē p̄ saltem. Pro nostro studio.i.secundū studii nostri qualitatē. Meritā:gaudiū cuiusq̄ esse debet in laude magnor⁹ virorum merita ab eo debilitatem.Meritam:quia studium cuiusq̄ esse debet in laude magnorum virorum meritam ab eo debitam a nobis. Neq̄ em̄ quisquā nostrum neq̄ em̄ rep̄bendendū erit in nobis q̄d in platone rep̄bendit̄:nam quæcūq̄ scripsit Plato:oīa Socrati attribuit Ergo dū omnes legūt libros a platone conscriptos maius tamē aliquid de socrate existimāt:q̄ plato exprimat.Ita:& nos fore arbitramur:vt quū legentes viderint aliq̄d maius de Antonio & crasso suspicentur. Scripta :scilicet illa dicta platonis. Libros:vt Gorgias & reliquos. Non.i.oēs suspicent̄. Q̄d itē nos postulam⁹.s.magis aliquid suspicari de antonio & Crasso:quū hos libros nostros legerint. Nō a te quidem.s.o Q u.frater.Hic se Cicero latenter laudat.De te inquit nō loquor o Q u.frater qui nostram nosti dicēdi facultatem. Hæc scilicet dicta nostra quæ de tantis viris scripsimus. Maius quiddā.i.maiorē quandā eloq̄tiā. Nos em̄ tantūmodo locos:Et ratio cur suspicari debeāt quia nō interfuimus illis sed tm̄mō locos

spectatorē coegisset̄ neq̄ solū tibi īprobos⁹ dn̄at⁹ sed etiam propter admixtam ciuium cædē bonorū victoria mœrori fuisset̄.Mihi quidē Qu.frater: & eorū casus de q̄bus ante dixi & ea quę nosmet ipsi ob amorē in rē̄p .īcredibilē & singularē p̄tulimus ac sensim⁹:cogitāti sententia sæpe tua vera:ac sapiēs videri solet:q̄ p̄pter tot tātos q̄ casus clarissimorū boīum atq̄ optimor⁹ virorū:me semp ab omni contentōne ac dimicatione reuocasti.Sed quoniā hæc iā neq̄ ītegra nobis esse p̄nt: & sūmi labores nostri magna cōpēsati gloria mitigant̄ pergamus ad ea solatia:q̄ non modo sedatis molestiis iocūda:sed etiā hærentibus salutaria nobis esse p̄nt:sermonēq̄ .L. Crassi reliquū ac pene postremum memorię p̄damus: atq̄ ei & sine quaq̄ parē illius ingenio: at p̄ nostro tamen studio meritam gratiā debitamq̄ referamus. Neq̄ em̄ est quisq̄ nostrum qui quum libros Platonis mirabiliter scriptos legit in quibus omnibus fere Socrates exprimit̄ quam q̄ illa scripta sunt diuinit⁹ tamē maius quiddam de illo de quo scripta sunt nō suspicet̄. q̄d itē nos postulamus nō a te q̄dē q

ut q̄ anteq̄ defensor aliquis siue p̄curator sit causæ:vl̄ causæ

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

oī anobis sūma tribuis sed a cęteris q hæc ī manu
sument vt maius quiddā de. L. crassō quā quātuz
a nobis exprimet̄ suspicent̄. Nos em̄ qui ipsi ser
moni non interfuissemus & quibus. C. cotta tan
tūmodo locos ac sententias huius disputationis
tradidisset quo in gñe oīonis vtrunq oratorem
cognoueramus idipm sumus in eoꝝ sermone ad
umbrare conati. Qđ siqs erit qui ductus opiniōe
vulgi aut Antoniū ieiuniorē aut Crassuz plenio
rem fuisse putet: q̄ quomodo a nobis vterq idu
ctus esset: is erit ex iis q aut illos nō audierit: aut
iudicare ñ possit. Nā fuit vterq vt exposui antea
quū studio atq ingenio & doctrina præstās oīmi
bus tū ī suo gñe pfect⁹ vt neq ī Antonio deesset
hic ornatus oīonis neq in Crasso redūdaret. Vt
igit̄ ante meridiē discesserūt. paulūq requrūt: in
primis hoc a se Cotta aīaduersum esse dicebat:
oēm illud tēpus meridianū Crassum in acerrima
atq attētissima cogitatiōe posuisse: sesecq q vultū
eius quū ei dicēdu eēt: obtutūq oculoꝝ ī cogitā
do ꝓbe nosset atq ī maximis causis sępe vidisset
tū dedita opa quiescētibus aliis in eā bexedram
venisse: ī qua Crassus lectulo posito recubuisset:
quumq eū in cogitatione defixū esse sensisset: sta
tim recessisse: atq in eo silentio duas horas fere eē
consūptas. Deinde quādo oēs inclinato iam in
post meridianū tēpus die venissent ad Crassum.
Quid est crasse inquit iulius imus ne sessum: & si
admonitū venimus te nō flagitatū. Tū Crassus.
An me tā īpudentē esse existimatis vt vobis boc
præsertī mun⁹ putē diuti⁹ posse debere. Quidnā
igit̄ inqt ille locus an ī media silua placet ē em̄ is
maxīe & opacus & frigidus. Sane inqt Crassus
eteni ē in eo loco sedes huic nr̄o nō inopportuna
moni quū placuisset idē cęteris in siluā venit̄: &
ibi magna cū audiēdi expectatione cōsidet̄. Tū
crassus: quū auctoritas atq amicicia vr̄a tū antonii
facilitas eripuit inqt mibi ī optia mea cā libertatē
recusādi quā q̄ ī partiēda disputatōe nr̄a: quū sibi
ḋ iis q̄ dici ab oratore oportēt: sumeret mibi āt re
liq̄ret: vt explicarē quēadmodū illa ornarī opor
teret. ea diuisit q̄ sciūcta eē ñ pñt. nā quū oīs ex re
atq verbis cōstet oīo neq verba sedē br̄e pñt si rē
subtraxeris neq res lumē: si verba sūmoueris at
mibi qdē veteres illi mai⁹ qddā aio cōplexi plus
Cotta nobis exposuit: & quomodo dis
putatō illa fuerat: & nos qui eos nouera
mus scripsim⁹ vt nobis visum fuit. Quo
in genere. id est pro qualitate vniuscuiuſ
q oratoris disputationem eorum edere
tentauimus & idipsum genus orationis
quod habuissent. Adumbrare transla
tio a pictoribus sumpta. Pictores. em̄ ad
umbrare & liniamentis effingere imagi
nes solent. Primo em̄ adumbrant id ē or
diuntur: & postea quasi contextio adim
pletur. Vtrūq. s. Antoniū & Crassum vt
etiam ꝓ sua cuiusq oration: ipsos edere
tentauim⁹: vt si fieri posset tales exprime
remus quales dum viuerent esse cogno
uimus. Ductus opiniōe vulgi quia sic
vulgo opinabantur omnes. Antoniū fu
isse minus litterarum doctum doctiorez
vero Crassum. Opinione Sic em̄ banc
opinionem inducere volebat Antonius
vt maior ei fides adbiberetur ieiuniorez:
minus eruditum a similitudine quemad
modum ieiunus inanis est: ita indoctus
doctrina caret. Pleniorem: eruditiorem
Nam antonio suauitatē & ornatū Cras
so grauitatem & sapientiā attribuit. Ju
dicare non possit: qui minus sit erudit⁹:
Ex iis. id est ex eorum numero. Nam
fuit vterq quia nec fuit Antonius indo
ctus nec Crassus fuit exuberans: videli
cet vt aliquid in eo lasciuiret sed tantum
habuit eloquentiæ quantū satis fuit ora
tori pfecto. Studio quomodo bæc re
cte iunxit: studium ingeniū & doctrinā:
quia bæc ita coniuncta sunt vt aliquo eo
rum deficiente: reliqua parū valeant naz
si sine ingenio studiū fuerit nulla aut par
ua pfectio eēt: rursus si igeniū eēt sine stu
dio: nullā doctrīe pfectionē asseq posse
m⁹. Præstans. id ē excellēs: & exuberās
In genere. scilicet dicēdi. In suo gene
re præstans: videlicet si ille in ornatu ora
tiois hic vero in grauitate. In antonio
deesset: quasi ieiuniori. Redundaret. q̄
si pleniore. Ergo vterq medium quod
dam dicendi genus retinuerunt. Vt igi
tur ante meridiē. incipit nūc pœconomi
am. id est ꝓparationem ad subsequētem
crassi disputationem dicit enim omne id
temporis spacium quod reliquū in qui
escendo posuerunt id totum in cogitati
one fuisse consumptum id ita fuisse Cot
ta ciceroni narrauit hoc quod sequitur.
Discesserunt a Platono vbi consede
rant in disputatione. Requirunt. scili
cet in meridie. Illud tempus: quo ex
teri quieuerant. Acerrima: vebemen
tissima. Attentissima. id est intentissi
ma & diligentissima: vt nec punctū qui
dem intermiserit: quo min⁹ in cogitatio
ne psisteret: ex q̄ apparet illum grāde ali
qđ cogitasse: de quo disputaret. Sesecq
qui vultū: Et dicebat Cotta vbi videret
Crassum constitisse tacitum dedita ope
ra venisse ad lectulum: vbi requiescere

Crassus solebat.] gitur Cotta qui probe nouerat consuetudinem: illius sensim lectulo appropinquauit: vt attentius obseruaret: quid Crassus faceret & vidit eū p duas boras continuas cogitabundum stetisse. Vultū eius. s. Crassi: quia in vultu cognoscebat: qlis futurus esset in dicēdo Crassus. Obtuitū quia cogitātes solemus fixis oculis & intentis persistere.

Sæpe vidisset eū. s. cogitante. Aliis. s. q intercant disputationi. In eam bexedrā id ē sedem: vocabulū græcū ē. Nā sedē significat Tū Crassus Moueor igt Crassus: vt disputē quū tantoꝝ virorum auctoritate: tum etiā Antonii comitate.

Facilitate: q̄ mihi obsecutus est. Nā quū Non possunt inquit verba a rebus seiūgi: quin tota oratio pereat sicut nec totū a partibꝫ nec hæ ab illo sine substantiæ consumptione. vt tectū paries fundamentū a domo. Veteres pbylosophi.

Supra vt genera. Subter vt ptes

Vna vi: vna virtute. Consensione: id ē cōcinnitate: vt atbicæ q̄ genꝫ ē separari nō pōt

& hæ

rursus ab illa. Nā si male suā gsq̄ rē ægerit nec vniuersam ciuitatē recte ministrabit. Sensu intelligētia. Cogitatiōe cōsideratione. Vbi. n. pspecta Apbia inquit ois ars pficiscit̄ q̄ causas & effectus rerū docet. Ois. n. res effectū aliquem habet. Ergo pbia oim artium cuiuscūq̄ rei mater ē. Exitus. effectus. Consensus q̄ consentiāt inter se. Cōcentus q̄ congruāt. Hoc videlicet omēs artes a pbia nasci Strati bumi sibiipsis alludit. Vna ē. n. Quādoquidē boc maius ē: q̄ nos inferiori loco positi tractare possim? qđ ad rē ptinet dicamus eloquentius videlicet quibuscūq̄ de rebus tractauerit: vnā & eandem esse. Sine de cœli per matbesim. Terræ geometriā. Siue diuina p metapbysicem. Siue de bumana: p æthicam. Ex inferiore loco: vt ad p̄toré: & aliū magistratū q̄ p tribunali sedet. Siue ex æquo: vt ad senatum. Ex superiore: vt ad populū in rostra concionātes ascendunt. Siue vt doceāt. Tres suadendi ptes percurrit. Deterreat cōcitet: ad mouendū vtrunq̄ ptinet. Reflectat. ad conciliandū. Siue vt incendat idem diuersis verbis. Paucos: ad senatū. Multos ad populum: Alienos quum legatione fingitur. Secum: vt cum familiaribus.

Riuis est deducta. id est ab eloquentia res omnes de quibus dicendum est non hæc ab illis dependet. Instructu rerū est Ornatu verboꝝ. Vel illud ad inuentionem & dispositionē: boc ad elocutionē. Opinionibꝫ: nō mō vulgi q̄ adeo vulgaris fit opinio vt ei resisti non possit. Diuulsa: separata mēbris inter se distincta locis. quia corpis & animæ sepationē sequtur interitus. Expræssis: id ē patefactis

mīto ēt vidisse vidēt̄ q̄ q̄tū nr̄oꝝ ingeniorū acies intueri p̄t q oia hęc q̄ sup̄ & subter vnū eē: & vna vi atq̄ cōsensione nature constricta esse dixerūt. Nullū ē. n. genus reꝝ: qđ aut auulsū a cæteris p se ipm cōstare aut quo cętera si careāt vi suā atq̄ ętertnitatē cohuare possint. Sed hęc maior eē rō vī q̄ vt boim possit sēsu aut cogitatiōe cōphēdi. Est ēt illa Platōis vera. & tibi Catulle certe nō iaudita vox oēq̄ doctrinā baꝝ ingenuaꝝ & h̄uanaꝝ artiū vno quodā societatis viculo cōtineri. Vbi. n. pspecta vis ē oīois: ei? q̄ cāæ reꝝ atq̄ exit? cognoscūt̄ mirus qđā oim q̄si cōsensus doctrinaꝝ cōcētusq̄ repit̄: sq̄ si boc quoq̄ vī eē alitius q̄ vt id nos būi strati suspicere possimus illđ certe tn̄ qđ ap̄lexi sumus qđ p̄fitemur qđ suscepim? nosse & tenere debemus. Vna ē. n. q̄ ego besterna die dixi: & aliq̄t locis añ meridiano t̄mōe significauit anto. eloq̄ntia q̄scūq̄ i oras disputatōes regione sue delata ē nā siue đ cęli natura loqt̄ siue đ terre. siue đ diuina vi siue đ būana siue ex iferiore loco siue ex equo siue ex supiore: siue vt ipellat boies siue vt doceat siue vt deterreat: siue vt cōcitet: siue vt reflectat siue vt icēdat. siue vt leuiat. siue ad paucos. siue ad multos: siue iter alienos siue cū suis. siue secū: riuis est deducta orō nō fontibus & quocūq̄ igredit̄ codē ē instructu ornatuq̄ comitata: sq̄ qm̄ oppsti iā sumus opiniōibus nō mō vulgi verūetiā boim leuiter eruditoꝝ q q̄ cōpleti tota neq̄unt hęc facilius diuulsa & q̄si discerpta cōtrectāt: & q tāq̄ ab aio corpus: sic a sniis verba se iūgūt quoꝝ sine ictu rītu fieri neutrū p̄t nō suscipiā orōe mea plusq̄ mibi ponit̄ tātū significabo breui neq̄ verboꝝ ornatū iueniri posse ñ ptitis exp̄ssisq̄ sniis: neq̄ esse vllā sniam illustrē sine luce verboꝝ sq̄ pusq̄ illa conor attigere qbꝫ orōeq̄ ornari atq̄ illūinari putē p ponā breuit̄ qđ sētiā đ vniuerso gne dicēdi. Natura nll'a ē vt mibi vī q̄ ñ bēat i suo gne res cōplures dissil'es iter se q̄ tn̄ cōsil'i laude dignēt̄. nā et auribꝫ m̄ta p̄cipimus q̄ et si nos vocibꝫ delectāt̄ mīta sūt varia sępe vt id qđ p̄ximū audias iocūdissimū eē videat̄: et oc'is colligūt̄ pene inūerabiles voluptates q̄ nos ita capiūt vt vnū sensuq̄ dissimili gne delectēt: & reliquos sensus voluptates oblectent dispares vt sit difficile iudiciū excellentis maxie suauitatis. ad boc idē qđ est i naturis rerū trāsferri pōt ēt ad artes. Vna fingēdi ē ars i q̄ p̄stā

tes fuerũt. Myro. Polyclet⁹. Lysippus. q oms iter se dissiles fuerũt. sz ita tñ vt neminẽ sui velis eẽ dissimilẽ. Vna ẽ ars rõq; picturæ dissiliq; tñ inter se. Zeusis Aglaophõ appelles neq; eorũ quisq; ẽ cui qcq; i arte sua deesse videat & si hoc i his qsi mutis artibus ẽ mirãdũ & tñ vex q;to admirabili⁹ i oone atq; i lingua q quũ i usdẽ sniisverbisq; versẽ: sumas hz dissilitudines nõ sic vt alii vituperã di sint sz vt ii quos cõstet eẽ laudãdos i dispari tñ gne laudẽ atq; id primũ i poetis cerni licet qb⁹ ẽ pxia cognatio cũ oratoribꝫ q; sint inter sese. Ennius Pacuuius. acciusq; dissiles q; apd grecos aeschylus. Sophocles Euripides q; q; oib⁹ par pene laus i dissimili scribẽdi gne tribuat. Aspicite nũc eos boies atq; ituemini quoꝝ de facultate qrim⁹ qd interfit iter oratoꝝ studia atq; naturas. Suauitatẽ isocrates subtilitatẽ Lysias acumen Hipperides sonitũ aeschines: vi demosthenes hũit qs eorũ nõ egregi⁹ tñ qs cuiusq; nisi sui sitis. Grauitatẽ aphri. lenitatẽ Leli⁹ asperitatẽ Galba ꝓfluẽs qd dã hũit carbo & canoꝝ qs boꝝ nõ ꝓnceps tpi⁹ illis fuit & suo tñ qsq; gne ꝓnceps. Sed qd egovetera cõqrã: qñ mihi liceat vt pntibus exẽplis atq; viuis. Quid iocũdius arib⁹ nris vnq; accidit h⁹ oone Catulli: q ẽ pura sic vt latine loq pene solus videat sic ãt guis vt i singlari dignitate ois tñ assit hũanitas ac lepos. qd mlta. istũ audiẽs eqdẽ sic iudicare soleo qcqd aut addideris aut mutaueris aut detraxeris vicios⁹ius & deterius futurũ. Quid nr hic cæsar ñ ne nouã q;ndã rõnẽ attulit oois & dicẽdi genus iduxit. ꝓpe singulare. Quis vnq; res ꝑter hũc tragicas pene comice tristes remisse seueras hilare forẽses scænica ꝓpe venustate tractauit atq; itavt neq; iocus magnitudie reꝝ excluderet nec gũitas facetiis minueret. Ecce pntes duo ꝓpe æqles. Sulpitius & cotta qd tã iter se dissile qd tã in suo gne pstãs limat⁹ alter & subtil' rẽ explicãs ꝓpis aptisq; verbis hꝫret i cã sp: & qd iudici ꝓbãdũ sit quũ acutissime vidit omissis ceteris argumtis i eo mẽtẽ oonẽq; dfigit. sulpiti⁹ ãt fortissimo quodã anĩ ipetu pleniss̃ima & maxia voce sũma cõtẽtiõe corpis: & dignitate motus verboꝝ quoq; ea gũitate & copia ẽ. vtvn⁹ ad dicẽdũ instructiss̃imus a nã esse videat. Ad nosmetipsos iã reuer

narratione. Partius. i. suo quibusq; loco dispositis. Ornari atq; illuminari exornationibus em̃ quasi luminib⁹ oratio distinguitur. Nulla natura est etiaꝫ si diuersi oratores diuersa dicendi genera sequantur: vna tamen omniuꝫ eadem q; ratio est dicendi. Id quod proximũ audias. id ẽ postremum. Iocundissimũ ratio quod. n. recens & extremum dicit id firmius inhereat. Et oculis: vt oculorum sensus vnus ita & aurium: & tamen vterq; variis delectatur rebus Dissimili genere varietate colorũ. At hoc idez sicut cuiusq; generis diuersæ sunt res nec tamen variatur genus quod similitudie sensus probatur itidem de artib⁹ dici potest. Dissimilimiq; q; uis ratio pingẽdi sit vna dissimiles tamẽ inter se fuere aglaopho & Et si hoc nunc similitudinem confert rhetoricæ ad cæteras artes. Mutis artibus vt pictura & sictura. In iisdem sententiis. Oratio q; uis eisdem partibus consistat verbis atq; sententiis: tanta tamen varietas est: vt pene innumerabilia sint quæ oratione tractari possunt. Quum in usdem sententiis id est easdem partes habeat oratio: i. sensus & verba. In dispari: quod alii alio dicendi genere vsi sunt. In poetis cerni licet: poeta pedibus quibusdam quasi legib⁹ cohercetur: orator liberior ẽ: & hoc tamen inter vtrũq; distat: Accedit q; poeta liberius comminiscitur & aliis scematibus vtitur. Sui similis: q; suũ quisq; dicendi genus habet. Grauitatem aphricanus nunc latinorum exemplis idem probat. Profluens: redundans. Canoꝝ vocis est. Præsentibus exemplis: id est præsentiũ virorũ. Pura vt latine: quia pars est elegantiæ latinitas quæ purũ cõseruat sermonem ab omni vitio remotũ Vitia autem sunt barbarismus & solocismus: & quæ eis subiiciũtur. Quicquid aut addideris Magna laus Catulli cuius oratio ne minimã quidẽ pateret varietatẽ. Vitiosius quicqd addideri. vl detraxeris. Deteri⁹. qd mutaris. Quis res ꝑter hæc grãde Cæsaris ingeniũ qui sublimes materias hũiliori charactere conseq; retur. Forenses. ꝓuulgari agunt opinione. Quid tã in suo genere pstãs ad vtriusq; cõe Cottæ: & sulpitii. Limat⁹ alter hoc ad eoꝝ dissilitudinẽ spectat. Explicãs. Cotte ꝓprietatẽ aptitudinẽq; laudat alteri⁹ cõmoditatẽ. Sulpiti⁹ hui⁹ oonẽ & gestũ qsi naturalẽ dicit. Plenissima minime muliebri: Maxia vt exaudiri possit. Cõtẽtione corpis. Nõnũq; brachiũ ꝓ cõtẽtionẽ itendit aliqñ torq;tur mõ caput pulsatur: mo pes supplodit. Dignitate: venustate ne mimi videamur. Ad nosmet crassus & Anto. Cõtẽtiois iudiciũ vter vtri ꝑstaret. Ego q;q; modestis-

sime de seipso. Videtis ne genū nunc dissimilitudinem prosequitur oratorum

Genus forte: validū. Vebemēs: cōcitatum. Cōmotum actionis ē. Præmunitū: cōtra omnia paratū. Septū ne offendi possit Illud resistētis. boc præcauentis. Acre idē quod vebemens acutum: in excogitando. Enucleatum: accuratum non temere dictum. Commorans instans: pseuerans. Honeste cedens vbi inferior sit. Acriter insequens vbi superior. Ibi enim non vt fugiens: sed quasi se recipiēs pedem refert sensim more boni imperatoris: bicvero quasi instat fugientibus. Terrens: aduersarios.

Supplicans: iudicibus. Summa varietate vt ex bis percipitur: aut certe p rei qualitate. Q uicunq; ac si diceret vestruz sit iudicium parui magni: digni vel indigni. Minime sibi quisq; notus est quia aliena melius q̄z nostra cognoscim⁹ vt bene præceperit: qui ait

Ex motus se mediocrē dicit: ac remissuz Antonii cōparatione. Obsoletior sordidior obscurior. Silentio vt me æquis audiat auribus. In nobis scilicet omnib⁹ quos supra memorauit. Varietate: q̄ inter nos omnes est. Res cuiusq; quia babemus omnes aliquid cuiusq; suum.

Facultate magis q̄z genere id ē eloquētia magis q̄z arte generi ipius facultatis.

Ex qua mea disputatione: occurrit tacite quæstioni. Formæ figuræq;: a figura finem forma accipit. Aliquid enim figurando formatur: id est designando.

Vna disputatione: facultate a qua instituta dantur & præcepta. Genere laudabiles quia in suo quæq; genere probāde sunt. Præceptis ab arte institutis: ab exercitatione. Instituunt exercendo. Erudiunt docēdo quod ē artis. Q uo sua quēq; non artis sed ingeniorum. Naturalis varietas diuersitatem facit. Artificium manualium. Magistrorum liberalium: vt a pbysica pbysicus. Dissimiles: vt a Platone diuersi exiere discipuli. Nō enim ipi academici omnes. Affinxit componendo addidit alteri: nam affingere ē cōpositum addere. Id confirmaret vt in theopompo: vt nibil supesset. In epboro: vt nibil deesset. Hæc eo mibi. Tamen multa inquit dixi de diuersis dicendi generibus vt si in disputādo de elocutiōe aliter: atq; nos senseritis dicere videbor memineritis me de eo dicere qđ mibi præ cæteris probatur. Adbæresce. rent congruerent. Q uisq; quia ipsi babebāt vt prædixit suū quisq; dicendi genus Explicauit Antoni⁹ cuius disputatio de inuentiōe fuit. Plane alia pars explanatio na: prima ē latinitas. Ornate. Tertia ps: cōpositio inuitē. Congruēter secūdū exornationē sniaz. Apte se tur: qm̄ sic fuimus sp cōparati: vt boim fmōibus q̄si in aliqđ cōtētiōis iudiciū vocaremur. Quid tā dissimile. q̄p ego i dicēdo & Antonius. quū ille is sit orator: vt nibil eo possit eē pstantius: ego autē q̄p memet mei pœnitet cū boc maxime tm̄ in cō paratiōe cōiūgar. Videtis ne gen⁹ boc qđ sit Antoni: forte vebemēs: cōmotū i agēdo pmunitū. et ex oi pte cāæ septū. acre: acutū: enucleatū i vnaq̄q; re cōmorans: honeste cedens: acriter insequēs. terrēs: supplicās: sūma oīonis varietate: nll'a nīaz auriū satietate. Nos aūt qcūq; i dicēdo sum⁹ qm̄ esse aliquo in numero vobis videmur certe tm̄ ab buius multū gne distamus qđ q̄le sit. nō ē meū dicere, pterea q̄p minie sibi qsq; notus ē & difficilli me de se qsq; sentit sed tm̄ dissimilitudo itelligi pt & ex mot⁹ mei mediocritate & ex eo q̄p qbus vesti giis pmū istiti i bis fere soleo porare. & q̄p aliquā to me maior i verbis & i sniis eligēdis q̄p Antoni um labor & cura torq̄t. verētē ne si paulo obsoletior fuerit oīo nō digna silētio. & expectatiōe fuisse videat. Qđ si i nobis q ad sumus tātę dissimilitudines tā certe res cuiusq; ppriæ & in ea varietate fere melius a deteriore. facultate magis q̄p gne distinguit. atq; oē laudat qđ i suo gne pfectū ē. qđ cēsetis. si oēs q vbiq; sūt: aut fuerūt oratores āpleti voluerimus nō ne fore. vt quot oratores toti dē pene reperiunt gña dicēdi. Ex q̄ mea disputatōe forsitā occurrat illđ si pene inūerabiles sint q̄si formę figuręq; dicendi specie dispares gne laudabiles n̄ pole'ea q̄ iter se discrepāt iisdē pceptis atq; in vna disputatiōe formari. Qđ nō ē ita diligētissi meq; boc ē eis q instituūt aliquos atq; erudiūt. vidēdū. quo sua quēq; natura maxie ferre videat. Eteni videm⁹ ex eodē q̄si ludo sūmoz i suo cuiusq; gne artificiū. & mgīoz exisse discipl'os dissiles inter se attn̄ laudādos. quuz ad cuiusq; naturā institutio doctoris accōmodaret. Cuius ē vī maxie insigne illud exēplū vt cęteras artes omittamus qđ dicebat Isocrates doctor singularis se calcaribus i Epboro cōtra aūt in Theopōpo fernisvti solere. altez. n. exultātē verborū audacia rępmebat alez contatē & q̄si verecūdātē icitabat. Neq; eus silis efficit iter se. se tātū alteri affinxit de altero limauit vt id cōfirmaret i vtroq; qđ vtriusq; na

tura patereť. Hæc eo mihi p̄dicēda fuerit: vt si nō
oia q̄ ꝓponereť a me ad oīm vſm ſtudiū: & ad ge
nus id qđ qſq; vſm ī dicēdo ꝓbaret adhæreſcereť
id a me genus exprimi ſentiret is qđ maxīe mihi
ipi ꝓbareť. Ergo hæc & agēda ſūt ab oratore q̄
explicauit antoni⁹: & dicēda quodāmō. Qui nā
igiť dicēdi ē mod⁹ melior: nā de actiōe poſt vide
ro q̄: vt latine vt plane: vt ornate: vt ad id qđcunq;
ageť apte: cōgrueterq; dicam⁹. Atq; eo⁹ qđē q̄
duo prīa dixi rōnē ñ arbitror expectari a me pu-
ri dilucidiq; ſm̄ois neq;.n. conamur docere eū di
cere. q loq neſciat: nec ſpare q latīe ñ poſſit: būc or
nate eē dictu⁹ neq; ꝟo q nō dicat qđ ītelligamus
būc poſſe qđ admiremur dicere. Līquamus igiť
hæc q̄ coguitionē bñt facilē: vſu⁹ neceſſariū: nā al
terū tradiť lr̄is doctrinaq; puerili. alter⁹ adhibeť
ob eā cām: vt itelligaťur qd qſq; dicat qđ videmus
ita eē neceſſariū: vt tñ eo min⁹ nihil eē poſſit: ſed
ois loq̄ndi elegātia q̄q; expoliť ſcīa lr̄a⁹ tñ auge
tur legēdis oratorib⁹ & poetis. Sūt.n. illi veteres
q ornare nōdū poterāt ea q̄ dicebāt oēs ꝓpe p̄cla
re locuti: quo⁹ ſm̄oe aſſuefacti q erūt ne cupiētes
qdē poteŕt loq niſi latīe neq; tñ erit vtēdū verbis
iis qb⁹ iā cōſuetudo nr̄a ñ vtiť niſi quū ornādi cā
ꝓte: qđ oſtendā ſ; vſitatis poterit vti lectiſſimis vt
vtaťur iis q ī veteribus erit ſcriptis ſtudioſe & mītuz
volutat⁹. Atq; vt latīe loq̄mur ñ ſolū vidēdū eſt:
vt & verba efferam⁹ ea q̄ nēo iure repbēdat & ea
ſic & caſib⁹ & tp̄ib⁹ & gñe & nūero cōſeruem⁹
vt ne qd ꝓturbatū ac diſcrepans aut p̄poſte⁹ ſit ſ;
etiā ligua & ſpūs & vocis ſon⁹ ē ipe moderādus
Nolo exprimi lr̄as puditi⁹: nolo obſcurari negli
gēti⁹: nolo verba exiliter axamīata exire: nolo ī
flata & anbelata gui⁹ nā de voce nōdū ea dico q̄
ſūt actōis ſ; boc qđ mihi cū ſm̄oe q̄ſi cōiūctū vide
tur. Sūt.n. certa vicia q̄ nemo ē q effugere cupiat
moll' vox aut muliebris aut q̄ſi extra modū abſo
na aut abſurda. Eſt āt viciū qđ nōnulli de īduſtria
cōſectuntť. Ruſtica vox & agreſtis q̄ſdā delectat
quo magis ātiqtatē ſi ita ſonet eo⁹ ſm̄o retiere vi
deaťur vt tu⁹ catulle ſodaľ. L. Cotta gaudere mihi
videť gūitate liguae ſono q; vocis agreſti. Et illđ
qđ loqť priſcū viſu⁹ iri putat ſi plane fuerit ruſtica
nū. Meāt tu⁹ ſon⁹ & ſubtilitas iſta delectat omit
to verbo⁹ q̄q; eſt caput ve⁹ id affert rō docēt lr̄ae
cūdam exornationes verbo⁹. Puri
dilucidiq; ſermōis: ne obſcuritas in-
iſt verbo⁹ a cōſuetudine abhorrētiū
aut per trāſlationē fictо⁹. Neq; co-
namur: quia de ornatu dicturi ſum⁹
hæc oīa nihil ad eos qui latine loqui
neſciūt. Neq; vero. De elegātia p-
te vna elocutionis loquiť. cuius du-
as partes ſe dicit omittere. latinitatē
ſes & explanationē. q; alterā grāmati
cus tractat: altera cū ſuperiore ita con
iūgitur: vt ab ea ſepari nō poſſit. Qđ
intelligam⁹. hoc quidē eſt dilucidatiſ
& explanatōis. Qđ admiremur hoc
vero ornatus. Cognitionē facilem:
latina ſit an nō. Neceſſariū: q; aliter
intelligi nō poſſint niſi latine. Alte⁹
traditur vt latine loq̄mur quā doctri
nam cōtinuo puerilem vocat. quia. ſ.
a pueris diſcimus ſoloeciſmū vitare:
ac barbariſmū. Alte⁹ vt latine dicta
intelligaťe ne contortū ſit aut hybra-
ton fiat. Qđ loqui. ſ plane. Vt ta-
men nihil eo min⁹ vt qđ ad explana
tionē pertinet nulla re diminui poſ-
ſit. Sed ois loquēdi elegātia & ſi di-
xerim elegantiā tradi a grāmaticis.

Expolitur: perficitur tranſlatio a fa
bris ſumpta: Veteres vt Ennius Ca
tho ſenior. Qui non dum ornare po
terant antiquis eī vnū aderat latine
loqui. alte⁹ deerat ornare oīonem.

Oēs proprie p̄dare q̄tum ad lati
nitatem & explanationē. Cupiētes
etiā ſi vellent non latine loqui tñ nō
poſſent. Tamē. & ſi imitādi ſint ve-
teres. Verbis iis vt pulta puere ſo-
res diniæ. Oſtendā ſ fieri oportere.

Efferamus: enūciemus. Nemo rē
prebēdat ſi pura: ſi vſitata & propria.

Tēporibus: qđ eſt participii: ac ver-
bi. Genere: & numero partiū decli-
nabilium præter p ſoloeciſmū vt per
cacoſyn tbeton. id eſt malam cōpoſi-
tionē. Virgilius. Verſaq; iuuentum
terga fatigamus, baſta. Diſcrepans
vel caſibus. vt Vrbem quā ſtatuo ve
ſtra eſt. Temporibus vt cecidit q; ſu
perbum īllyon & oīs bumo fumat
neptunia troiæ. Prepoſterum aut p
vt quū verbis ſenten-
tiæ ordo mutaťe. vt Extorrere parāt
flammis: & frangere ſaxo. per anaſtro
pben. vt italiam cōtra tyberinaq; lon
ge boſtia. Lingua vt expedite. Spi
ritus vt nec nimis leniter: nec nimis
acriter pronūciemus. Vocis vel in-
tentionis. vel remiſſionis. Putidius
faſtidioſi⁹. Nolo obſcurari. Duo ex
trema vitari. nec expreſſa nimis aut
ſuppreſſa. Nā de ea nōdum inquit
de voce loquor pnūciādi ſed de vo-
ce ſermonis tm̄: ſine qua ſermo. ī. ver
ba ꝓferri nō p̄nt. Abſona. incōcinna

Absurda incõgrua. Est aũt vicium. Hactenꝰ ꝓcæpit verba nõ esse ambicioſius enũciãda nũc eadẽ do
cet: nec agrest i qdẽ voce ꝓferẽda. Est ãt. sensus ẽ. Supradicta qdẽ vicia oẽs cognita vitãt: hec vero mꝭ
ti etiã appetũt. L. Cotta: alter ab hoc. Grauitate: acerbitate. Agresti: horrido. Rusticanũ: rude: incõ
positũ. Sonus vocis. Subtilitas: lingue. Omitto verboꝝ. s. suauitatẽ. Caput. i. vti subtilitate verboꝝ
id ẽ ꝓlatõe integra. Legẽdi: vt latinitas pariatꝰ: & ꝓlatio plena sit. Apud græcos: ꝓpriũ eẽ attico
primere. Doctria ipoꝝ: qꝫ Athenis pauci admodũ doctrinæ studeãt. Noie vrbis: i quo ipa dignitas
qdã inest. Et auctoritate tñ: sine do
ctria pegrinos vincũt etiã doctos so
lo vsu. Nõ verbi: sed exꝑssu tñ & ꝓ
latione. Bñ latine. Minimũ ẽ lrarꝝ p
uã ẽ togatoꝝ doctrina. Pressu. i. cõ
pressioe. No. Marcel. qꝫ cõprimẽdo
ore verba ꝓferanꝰ. Quare quũ ita sit
Cõcludit sicut atticos græcis: ita Ro
manos latinis imitẽtur. Nihil offen
di possit: nihil offensiõis possit iueni
ri. Displicere naturali quodã vsu.

Aiaduerti: puniri: corrigi: si paꝝ ob
soleta fuerit oro. Olere vbi nec pere
grini qdẽ sermõis odor inesse possit
Insolẽtiã: dissuetudinẽ. Læliã q̃ mꝰ
erat vxoris eius. Multoꝝ nã domi
clausæ pmanẽt: nec i publicũ ꝓdeunt
Pria: ab ineũte ætate. Didicerũt a pa
rẽtibꝫ. Recto. sine pipbrasi. Exquo
sic locutũ. Suꝑius docuit de voce ex
primẽdi verbi reꝑbẽdentes: q dũ pri
sci videri volunt rustici sunt. Dixitqꝫ
imaginẽ antiqtatis inesse socrui suæ.
Cõcludit & sicut socrꝫ ita & pꝛem &
maiores locutos arbitror. Siplici pu
ro ablaliis. Nõ vaste: Hoc ꝑceptuꝫ ẽ
cõpõnis: vt oẽs ptes oroꝭ eq̃biliter
sint ppolite. Hiulce ꝓ crebrã vocaliũ
coll sionẽ vt vacæ: æneæ amœnissime
ipẽdebãt. Aspere ꝓplexe. Duriter.

Rustice horride: vt per paromœon
nimia verbi eiusdẽ assiduitate vt cui
rõni rõ nõ extete rõni nõ ẽ rõ fidẽ ad
bibere paromœo teleutõ. vt ifantes
stãtes lachrymãtes: vociferãtes Ly. p
tautacismũ: vt O rite tutetati: tibi tã
ta tyrãne tulisti. Presse explicite: ex
polite. Lata. s. verba hoc est ampla.

Lrãm iota tollas vt si dicas Põpeiꝰ
ꝓ Põpeius: maiꝰ ꝓ maius: buiꝰ ꝓ bu
ius. eiꝰ ꝓ eiꝰ. Antiquũ emꝫ in eiusmõi
geminũ. ii. scribere solebãt quaꝝ vna
sublata Cottã dicit plenissimũ ꝓnun
ciãdi sonũ facere. Vtinã audiamꝰ de
nr̃is viciis: ac si dicat gratum feceris.

Ponemus: ꝓ deponemꝰ. Hic i hac
dispõne. Sine meo piculo. s. ignomi
niæ. Qm̃ mihi te simillimũ: qa Sulpi
tius admonitꝰ ab Antonio vt delige
ret quẽ imitaretꝰ delegit crassũ. Sup
plosionẽ: pedis pcussionẽ qdã cõtẽti
one faciẽdũ est. Mea q̃bus ego vtor
Tua q̃ tua spõte tibi attũpsisti. Ergo
Qñqdẽ ddm ẽ de ea pte: q̃ ad ornatũ
ptiet. Tũ ille. s. sulpiti? subaudi inqt:
& ẽ sensus. Dixi me tibi eẽ sillimũ: tũ
qꝫ admonuit ẽt in te imitarer: q̃ i vno
quoqꝫ eẽnt maxia. Lrarum: quod ẽ
confirmat consuetudo & legẽdi & loquendi: sed
hãc dico suauit atẽ: q̃ exit ex ore q̃ qdem vt apud
græcos atticoꝝ: sic i latio ꝑmõe buiꝰ est vrbis ma
xime ꝓpria: athenis iã diu doctria ipoꝝ athenieñ
siũ interiit domiciliũ tm̃ i illa vrbe remanet studi
orũ qbus vacãt ciues: pegrini fruũtur capti quo
dãmõ noie vrbis & auctoritate tñ eruditissimos
boes asiaticos quis atheniẽsis indoctꝰ nõ verbis
sꝫ sono vocis: nec tã bñ qꝫ suauiter loq̃ndo ficile su
perabit. Nr̃i minꝰ studẽt lr̃is qꝫ latie tm̃ ex istis q̃s
nostis vrbanis: i qbus mimũ ẽ lrarꝝ nemo ẽ qn lr̃a
tissimũ togatoꝝ oim. Qu. Valeriũ soranũ lenita
te vocis atqꝫ ipo oris ꝑssu & sono facile vincat. q̃
re quũ sit q̃dã certa vox romani gñis vrbisqꝫ pro
pria i q̃ nihil offendi nihil displicere nihil aiaduer
ti possit nihil sonare aut olere pegrinũ hãc sequa
mur: neqꝫ solũ rusticã aspitatem: sꝫ etiã pegrinã in
solentiã fugere discamꝰ. Eqdẽ quũ audio locrum
meã Læliã: facilꝰ em̃ mulieres incorruptã antiq
tatẽ cõseruãt qđ multoꝝ sermões exptes ea tenet
sꝑ quæ pria didicerũt: sꝫ eã sic audio vt plautũ mi
hi aut Neuiũ videar audire sono ipo vocis ita re
cto & simplici ẽ vt nihil ostẽtatõis aut imitatiõis
afferre videatꝰ exquo sic locutũ eẽ eius pꝛem iudi
co sic maiores nõ aspe vt ille quẽ dixi nõ vaste nõ
rustice nõ hiulce sꝫ presse & eq̃biliter & leniter: q̃
re cotta nr̃ cuius tu illa lata sulpitii nonnũq̃ imita
ris vt iota lrãm tollas & plenissimũ dicas nõ mihi
oratores antiquos sꝫ messores vr̃ imitari. Hic quũ
arrisissꝫ ipe Sulpitiꝰ. Sic agã vobiscũ inqt Cras
sus: vt qm̃ me loquí voluistis aliqd de vr̃is viciis
audiatis: vtinã qdẽ inqt ille id em̃ ipm̃ volumꝰ id
qꝫ si feceris mlta vt arbitror hic hodie vicia pone
mus: at em̃ non sine meo periculo Crassus inqt.
possum Sulpiti te reꝑbendere: quoniã Antboniꝰ
mihi te simillimũ dixit sibi videri. tum ille tum qđ
monuit idem vt ea qua in quoqꝫ maxima essent
imitaremur: ex quo vereor ne nihil sim tui: nisi
supplosionẽ pedis imitatus & pauca q̃dam verba
& aliquẽ si forte motum. Ergo ista inqt Crassus:

artis grāmaticæ. Cōsuetudo: vt cōsuescamus latine loq. Domestici libri. i. libri a domesticis editi. Neq; vero. De explanatōe dicere incipit: in q̄ se dicit nō diutius cōmoratuꝝ: q̄ se vltro offerat: nec magnis indigeat p̄ceptis. Q̄d admiramur. i. aliqd quū dignitate dictū. p̄tereamus p explanationē q nō possit ꝓpriis vsitatisq; verbis. Latine: sine vitio. plane vsitatis verbis ac ꝓpriis. Sine ambiguo verbo: vt si dicas: Cōuersa acie hostē inuadit: an gladii: an oculoꝝ: an militum. Sermōe: vt si dicas dominū occidisse seruū. Cōtinuatōe verboꝝ p byrmos q̄ ē verboꝝ series ad finē vsq; pducta vt interea reges ingēti mole latinus: nō valde ꝓductis. i. nō longis metbaphoris. Nō discerptis sententiis. i. nō cōfusis ne discerni possit altera ab altera. Tpibus vt q̄d gestum sit hodie pridie vel nudiustertius gestū fuisse dicat. Personis: vt q̄d huius est illi nō attribuat. Ordie vt suo q̄q; loco dicat & narret. Isti em̄ vere i q̄ p̄soni plærūq; obscurius dicunt q̄s dicetes. Fusius. Pōponi? vterq; caussidicus erat. Attendi. Nō intelligo i quit q̄d dicāt nisi diligētius attēdam Cōfusa verbis. Perturbata ordine. Nihil vt primū vt oratoris ordinem ꝓcipere no possis. Insolentia desuetudo. Turba colluuio turbatio. Obstrepere. i. strepitu auribus officere. Molesta grauia. Odiosiora fastidiosiora. Putida non placida putidū em̄ vt No. Mar placet: dicit̄ sensib? auribusq; improbatū. Atq. Tu q̄dē molesta hæc tibi dicis videri ego contra Sectemur: audiamus. Alias res agamus. i. aliter sentiam?. Nitida: lenis: placida & æqua. Ieiunis rē licet tenuem tu tamē plene tractas. Faciles in quit antboni. Hactenus de elegātia & de compōne nonnihil disputauit: nūc de compōne & de dignitate incipit. Et primū q̄ vtraq; est elocutōnis ps difficilior. Nā dignitas varietate distinguit oratorem: exornatoib? verboꝝ ac sniarum ꝓpolliēs. Compō autē aures q̄dā q̄si modulatōne demulcet: & cū eas compatione extollit facit attētos. Faciles em̄: quia de rebꝰ facilib? dixit ꝓbor vobis acti de his dixi nō ita ꝓbabor. Partes due latine loquēdi & plane dicēdi. Magne q̄titate. Implicite dissimilitudine. Varie diuersitate. Graues difficultate. ſ Aliter i nō latinus. Neq; oratorē illud ad latinitatē spectat hoc ad explanationē. Qui ita dixisset. i. ita dicere: vt a p̄sentib? intelligat̄. Exborrescūt cōtremiscūt. Quintilia. Oratorē ait ita dicere. vt nō loqui sed tonare videat̄. Exclamāt plaudētes. Distincte ornate & varie: ne satientur audi tores. Explicate: exp̄sse vt intelligatur. Abūdanter. plene: copiose. Illumiate dilucide illustrate q variant ex primūt copiose tractāt & illustrāt oratorē: nā exornatiōes verboꝝ & sniarū sūt q̄dā q̄si lumia. Nūeꝝ versūm q̄d est compōnis. nūerū p q̄titate syllabarum

q̄ babes a me nō repbēdo ne meip̄m irrideā: sunt aūt mea multo & plura: & q̄p dicis maiora: q̄ autē sūt aut tua plane: aut imitatōne ex aliquo exp̄ssa: de iis te siqs me forte locus admonuerit cōmonebo. Prætream? igit̄ p̄cepta latie loq̄ndi q̄ pueris doctrīa tradit & subtilior cognitio ac rō lr̄arū alit aut cōsuetudo fmōis quotidiani ac domestici libri cōfirmāt: & electio veteꝝ oratoꝝ & poetaꝝ Neq; vero i illo altero diuti? cōmorent̄: vt dispu temus qbus verbis asseq possim?: vt ea q̄ dicam? itelligant̄ latie. s. dicēdo verbis vsitatis. ac ꝓprie demonstrātibus ea q̄ significari ac declarari volemus: sine ambiguo verbo aut fmone: nō nimis lōga cōtinuatōe verboꝝ nō valde ꝓductis iis q̄ sili tudis causa ex aliis rebus trāsferūtur nō discerptis sentētiis nō ꝓposteris tpibus nō cōfusis p̄sonis nō pturbato ordie: qd multa tā facil̄ est tota res vt mibi pmiꝝ sæpe videat̄ quū difficili? intelligat̄ qd p̄sonus velit dicere q̄p si ip̄e ille q p̄sonū adbibet de re sua diceret. Isti. n. q ad nos cās defert ita nos plærūq; ip̄i docent: vt non desideres planius dici Easdē res āt simulat Fusius aut v̄r æq̄lis Pōponi? agere cœpit nō equæ qd dicāt nisi admodū attendit intelligo ita confusa ē oro ita pturbata nihil vt sit primū nihil vt scām tantaq; insolentia ac turba verboꝝ vt oro quæ lumen adbibere rebus debet ea obscuritatē & tenebras afferat atq; vt quodam mō ip̄i sibi i dicēdo obstrepere videant̄: verum si placet q̄m eq dē satis spero nobis qdē certe maioribus molesta & putida videri ad reliq̄ aliq̄nto odiosiora pgamus: atqui vides inqt Anthonius quū als res agamus q̄p abs te nō inuiti qdē adduci possum? de me em̄ cōiitio relictis vt oib?: rebus te sectemur te audiam? ita de borridis reb? nitida: de ieiuniis plena de puulgatis noua q̄dā est oro tua. Faciles ei inqt antoni ptes æ fuerūt duæ q̄s modo pcucurri vel potius pene præterii latine loquēdi planeq; dicēdi reliq̄ sūt magnæ iplicatæ variæ: graues quibus oīs admiratio ingenii oīs laus elo

barum. Versum ꝓ ipoꝝ pedū cōiūctione: ex quib⁹ versus cōsistit. Id videlicet cōficere clausulam q̄ si versum. Moderat̄: pro dignitate reꝝ & psonaꝝ: in illis character cōsiderat̄ in bis . id ē decoꝝ: quia si res humilem stilum expostulat humilē oronem adhibent. Si mediocrē mediocrē oronem accomodant. Si grandem: grandem. Similiter de psona si loquitur dominus verba congua dño ponūt. Si seruo humilia & seruilia verba. Aptum ad dignitatem rerum. Congruens ad dignitatem personaꝝ. Nam ille apte dicit: qui seruat dignitatē rerum: ille congrue q̄ seruat dignitatem psonarum. Nomi nō: pro noiarem. Ita dicerēt. s. de dignitate oronis. Solis qui hæc omnia consequi possent eos negauit scꝫ antonius in eo libro quē de diserto & eloquentie cōscripsit. Negauit: vt supra vidistis audisse neminē hæc duo cōsecutum esse videlicet vt & apte & congrue diceret ergo nemo eloq̄ns fuit. Rhetoꝝ græce dixit oratorum: quā psonam teneāt id est nesciūt qd si orator cuius induūt psonam. Quæ sunt in vita hoim. i quæ in vita hoim gerūtur: aut quæ ꝓpria sunt homis. In ea versat̄ scilicet actiua nō contemplatiua. Ea est subiecta. id est que agibilis est. Quæsita i. inuestigata Audita: vel a maioribꝰ vel a peritis. Lecta monumētis antiquoꝝ. Disputata examinata diligēter. Tractata exercitata. Agitata: excogitata. Est em̄ eloquētia. Hic rōnem Crassus affert quare dicēdi artē existimet maiorem quandā esse sciam. De summis i. excellētibus. Aequales & pares. Omnes em̄ virtutes honestæ & laudabiles ideo æquales: & ipe per se sunt expetendæ ideo equales & pares. Sed tamen est ipēs alia: vt fortitudinis: & iusticiæ: alia sunt officia q̄ prudentiæ & sic de ceteris. Formosa & illustris quia que pluribus prosunt: & rarius contingunt splendorem quendā & spēm pre se ferre videntur Quæ scie tiam complexa: in proposito perstat vt dicat eloquētiā quandā quasi materiam esse: & oēs disciplinas quasi partes eius. Sensa sentētias quod est sapientiæ. Consilia prudentiæ. Quia sicut paulopost dicetur differētia est inter sapientiā & prudentiam. Incubuerit: institerit. Quocūq̄ id est quacūq̄ de re dixerit. Quæ quo. Ecce quō sensim huc processit Crassus vt probaret eloquentiæ iunctam esse probitatem atq̄ prudentiam. Quarum probitatis: atq̄ prudentiæ. Nam si inquit ab oratore prudentiam cum sapiētia separaueris: non solum non erit orator dicendus: sed etiam furiosus appellandus. Vt em̄ inquit. Si furenti gladium dederis periculosum est. ne facinus aliquod cōmittat & scelus: ita etiam si homini improbo: & imperito eloquētiā tradideris: magnam facultatem habebit nocendi: quibuscūq̄ voluerit: igitur dicemus hominē eloquentem sine prudētia: nihil aliud esse q̄ furiosum quēpiam armatum. Nam vt homo armatus & furiosus nisi nocere potest: ita etiam homo cum eloquentia sine prudentia & sapientia. Cogitandi ad inuentionē. Vim ad elocutionem disputationem siue iudicium vbi vis oīs dicendi consistit. Veteres græci. Qui hanc facultatem dixerūt appellatam esse prudentiam. nūc eandem dicit a veteribus appellatam fuisse sapientiam. Nam virtus est habitus animi in naturæ modum rationiq̄ consentaneus. Hanc plato dicit arte confici: nūc etiam cum hominib⁹ nasci: nūc exercitatōne fieri: nūc a diis immortalib⁹ dari: per sapiam quidem intelligim⁹: & scimus: per prudentiā consulimus vel prouidem⁹. Illa est igitur earum rerum in quibus falli non possumus: hæc earum in quibus sæpe fallimur. Inq̄ cogitandi. Tres

graues qbus oīs admiratio ingenii oīs laus eloq̄ntiæ cōtinet̄. Nemo. n. vnq̄ est oratorē q̄ latie loq̄ret̄ admirat⁹ si ē aliter irridēt: neq̄ eū oratorē tm̄ mō sꝫ hoiem nō putāt nēo extulit eū verbis q̄ ita dixissent: vt q̄ adessent itelligerēt qd diceret sꝫ cō tēpsit eū: q̄ min⁹ id facere potuissꝫ. In quoquo igitur hoies exhorrescūt: quē stupefacti dicētē intuētur in quo exclamāt quē deū vt ita dicā inter hoies putāt: q̄ distincte q̄ explicate q̄ abūdāter q̄ illūina te & rebus & verbis dicūt & i ipa oīone q̄si q̄ndā nūeꝝ versumq̄ cōficiūt id ē qđ dico ornate q̄ id q̄ dem ita moderāt̄ vt reꝝ vt psonaꝝ dignitates ferūt ii sunt in eo gñe laudādi laudis qđ ego aptū eē & cōgruēs noīno q̄ ita dicerēt eos negauit adhuc se vidisse Antoni⁹ & iis hoc nomē dixit eloquētiæ solis eē tribuēdū. Quare oēs istos me auctore deridete atq̄ cōtēnite q̄ se hoꝝ q̄ ita nūc appellāt̄ rhetoꝝ ꝑceptis oēm oratoꝝ vī cōplexos eē arbitrātur neq̄ adhuc quā psonā teneāt aut qd ꝓfitea tur itelligere potuert: veꝝ em̄ oratori q̄ sūt i hoim vita q̄nq̄dē in ea versat̄ orator atq̄ ea ē ei subiecta materies oīa q̄sita: audita lecta disputata tractata agitata eē debēt. Fst ei eloq̄ntia vna q̄dā de sūmis virtutib⁹ q̄q̄ sūt oēs virtutes æq̄les & pares: sꝫ tm̄ ē spēs alia magis alia formosa & illustris sicut hæc vis q̄ sciam cōplexa reꝝ sensa mētis & consilia sic verbis explicat: vt eos q̄ qdē audiat quocūq̄ icuberit possit ipellere q̄ quo maior ē vis hoc ē magis ꝓbitate iūgēda sūmaq̄ prudētia q̄ruꝫ virtutū

partes rhetoricæ facultatis tetigit.s.inuentõem:elocutionẽ:& pronũciatõem. Cogitandi:signant inuentõem. Pronũciandi:pronũciatõem. Vicꝫ dicendi:signant elocutõem in quauis maxima dicẽdi consistit. Hinc:ab hac sapientia Lycurgi.i.lycurgo similes. Lycurgus legislator fuit lacedæmonius. Et nota ꝙ plurali numero ideo dixi:vt intelligas nõ solum eos qui nomiati fuerũt: sed oẽs sapientes. Pittaci similes pittaco. Hic eñ fuit vnus ex septem sapientibus:qui remp.constituit. Mytileno rum:vixit autẽ temporibꝰ Crœsi lydorum regis. Solones solon leges tulit atheniẽsibus vt tradit aristoteles scdo politicoꝝ. Fuit aũt salaminiꝰ claruitqꝫ athenis. Tarquinio prisco rhome regnante. Silitudine scꝫ græcoꝝ. Corũcanii. Hic corũcanius vir sanctissimꝰ fuit.& primꝰ de plebe pontifex maximus factus ẽ:de inde princeps senatus. Fabricii:fidelissimus fuit:ad quem quũ venisset pyrrbus medicus Cyneas:vt pro veneno dando Pyrrbo pecuniã accipe ret nõ modo nõ pecunias dedit.sed etiam a cõspectu suo auertit.& litteras pyrrbo dedit:quibꝰ signabat vt sibi a domesticis ꝑcaueret. Catbones maior & minor.Maior celeberrimus orator minor cõtinentissimꝰ stoicus & rigidus. Scipiões quoꝝ alter carthaginẽ po.ro.tributariã fecit. alter vero oẽm deleuit. Impetu cupiditate mẽtis ferebanẽ ad sapiam sicut græci. Sed consilio:qa illi non solum bene dicere:sed etiã bene facere studuerunt. Regendis ciuitatibꝰ per politicam. Ad cognitõem rerum per pbysicam. Tranqllitatẽ procul a tumultu populi. Iocũdius. Oẽs eñ nã scire desiderãt. Pluris:qa illi suo studio delectati resp.deseruerũt. Itaqꝫ:quũ se pbiæ dedissent:alii i dimetiẽdo orbis terraꝝ spacio occupati.ali in cœli ambitu cõprebẽdendo nõnulli i nũerandis syderibus & cursibus eoꝝ principiendis parũ ne nibil dicam boibꝰ profuerũt. Excellẽtissimis ingeniis Primus fuit socrates q pbiam ad bene viuendi rõnem retulit. Facultate possibilitate cognoscẽdi. Vacui ociosi. Liberi tpis:qa i regẽda rep.occupati erãt vniuersum tẽpus i sua potestate babebãt. Quã erat necesse.s. vtilitati boim:qd eñ vtilitatis boibꝰ afferebat orbem terraꝝ metiri ambitum cæli compbendere:stellas nũerare:& cursus eaꝝ pnoscere. Ocio propter faculcatẽ vacui liberiqꝫ tẽporis. Ingeniis vberrimis supra excellẽtis esse cõiuncta bene dicendi.s.ac bene faciendi.quæ a Socrate pbylosopboꝝ pricipe disiũcta sunt. Neqꝫ disiuncti doctores. Ergo idem præceptor erat & benedicẽdi:& benefaciendi: vt pbœnix achilli datus est a peleo patre. Sed vt boies. Hic causam docet cur bec studia disiuncta fuerint a pbylosopbis qua naturaliter cõiũcta esse debebant. Tẽporibus s.turbulentis. Feriati:ab opera remoti. Nam ferie dies festi dicebantur a feriendis victimis. Dialectici quoꝝ ars duplex est:vt in superioribus dictũ est inueniendi.s.& iudicandi. Studium ad seipos. Ludum ad puoroꝝ disciplinam. His artibus.s. grãmatica: rbetorica:dialectica:musica: aritbmetica: geometria:& astrologia. Hũanitatem ad eruditionẽ artiũ liberaliũ.nã ideo hũanitatis studia dictæ sũt artes liberales.eo ꝙ ad boies tm̃mo ptinẽt. Sed ꝙ erãt.sensus ẽ.ꝙ erãt nõnulli q in rep.bñ facerẽt gerẽda aliq pbi a percipiẽda psisterẽt ausi sint duo bæc studia seiũgere. Ancipitem:duplicem. Que no põt esse seiũcta. Siqdem pfecta sit sicut sine

ex ptibꝰ si dicẽdi copiã tradiderimꝰ nõ eos qdez oratores effecerimꝰ:sꝫ furẽtibꝰ q̃dã arma dederimus.bãc inq̃ cogitãdi ꝓnũciãdiqꝫ rõnẽ vicꝫ dicẽdi veteres græci sapiam noiabãt. Hic illi licurgi: bic pittaci: bic solones:atqꝫ ab bac silitudie corũcani nr̃i Fabricii. Catones scipiões fuerũt nõ tam fortasse docti sꝫ ipetu mẽtis sili & volũtate. Eadẽ aũt alii prudẽtia sꝫ cõsilio ad vitæ studia dispari q etẽ atqꝫ ociũ secuti:vt pytbagoras:democritꝰ anaxagoras a regẽdis ciuitatibꝰ totos se ad cognitionẽ reꝝ trãstulerũt:q̃ vita ꝓpter trãqllitatẽ & ꝓpter ipius sciæ suauitatẽ:q̃ nibil ẽ boibꝰ iocũdius:pluris q̃ vtile fuit rebus publicis delectauit. Itaqꝫ vt ei studiose excellẽtissimis igeniis boies dedidert ex eo sũma facultate vacui ac liberi tpis multo plura q̃ erat necesse doctissimi boies ocio nimio:& igeniis vberrimis affluẽtes curãda sibi eẽ ac q̃renda & iuestigãda duxert. Nã vetꝰ qdẽ illa doctrina eadẽ videtꝫ & recte faciẽdi & bñ dicẽdi mgra: neqꝫ disiuncti doctores sꝫ iidẽ erãt viuẽdi ꝑcæptores atqꝫ dicẽdi:vt ille apud Homerũ pbœnix q se a Peleo pr̃e Achilli iuueni comitẽ eẽ datum dicit ad bellũ vt illũ efficeret oratorẽ verboꝝ actorẽqꝫ rerum:sꝫ vt boies labore assiduo:& quotidiano assueti quũ tẽpestatis cã ope ꝓbibẽtꝫ ad pilaz se aut ad talos aut ad tesseras cõferũt:aut ẽt nouũ sibiipi aliquẽ excogitãt i ocio ludũ:sic illi a negociis publicis tãq̃ ab ope:aut tẽpibꝰ excluſi:aut volũtate sua feriati totos se alii ad poetas alii ad geometras alii ad musicos cõtulerũt:alii etiã vt dialectici nouũ sibiipi studiũ ludũqꝫ peperert.atqꝫ i bis artibus

simis. Affluentes:abundãtes. Querẽda inuestiganda.

consilio bene dicere ita sine eloqnētia bn̄ facere nō possumus. Themistocles Therānes. Hi principes Athenienses fuerūt qui in repu. administratione floruerūt vt supra diximus Et hic quidē cōsilio suo trigita tyrānos expurgauit. Themistocles vero xerxē cū magno exercitu vicit. Huiꝰ tn̄ eiusdē id est q̄ nō potestesse sepata. Gorgias trasimachus: q̄ suis studiis delectati: resp. cōtēpserūt Qui quū doctrina .i. q̄uis vtriusq̄ cōsequēdi facultatē haberēt si modo voluissent Doctrina & ingeniis: vt vtrūq̄ cōseq̄ potuerūt. Iudicio animi vt plato ait Nec parēti nec pīiæ vim afferri oportere. Exagitarēt: p. eq̄rent

Cōtēnerēt q̄ sibi facillima videretur
Quoꝝ boim exagitātiū dicēdi exercitatōem. Prudētia cōsulēdi. Acumine intelligēdi. Venustate dignitatis. Subtilitate: disputatōis. Eloquētia ornatu reꝝ & verboꝝ. Is q̄ boc. Hic plane socratē dicit bn̄ dicendi sciam sepasse a studio bn̄ faciendi

Hæc q̄ sunt oratoris bn̄ dicere. s. bn̄ sentire. Tractarēt secū. Agerēt i foro. Docerent i scholis. Exercitatio pbia noiarē. vn̄ qui hæc exercēt pbi appellāē. Sapiēterq̄ sentiēdi q̄d est intelligētiæ. Dicere eloquētiæ Ornate dicēdi q̄d est oratoris. Nullam: quia socrates nibil scripsit: q̄d q̄dem extet Hinc ex bac socratis seiūctōne Linguæ bn̄ dicēdi. Cordis bn̄ sentiendi. Inutile: quia eloq̄ns psuadebit q̄d nocituꝝ erit Sape: rursus intelligentiæ. Dicere ornatus. Nā quū essent. Vere inq̄ boc studiū inutile: & ꝓpterea repbendendū. Fere ga etiā pythagorici fuere nonnulli. Variis: specie. Diuerē gne: vt bō & bos spē. Nō: & lapis etiā gne differūt. Sic de pbia œconomica & politica distant spē. Oeconomica & metapbysica etiam gne. In oēm ptē: qa de oib⁹ pbiæ ptib⁹ tractauit. Dissentiētes: sensu. Disiūcte moribꝰ. Dispares rōnib⁹ disputādi Alter aristoteles. Alter xenocrates. Antisthene. Nam antisthenes atheniēsis initio Gorgiā audiuit deide socrati se addixit: mīta scripsit

Patinā & duriciā q̄ sūt ethyces pbylosopbiæ patina inferēdis laboribꝰ & iniuriis: duricia cōstātia i bn̄ sentiēdo

Cynici primū. Quoꝝ sectæ princeps fuit antisthenes. Hi pbiaꝫ naturalē & rōnalē tollebāt: solicq̄ morali inirebātur. placebat eis finē eē fm virtutē vivere: sed abiiciebāt nobilitatē ac diuitias. Voluptarie disputatōes: qa de voluptate ēt socrates nōnulla disputat: vt ē apud xenopbontē videre in apologia. Deide stoici: ii originē a zenone cictiēsi traxerūt. Tū ab aristippo aristippꝰ cyreneꝰ fuit & so. discipulus. is primꝰ socraticoꝝ pbiam deduxit i q̄stū. cōtra būc scripsit plato i voluptatē cuius ille erat assertor. Voluptate oia diffiniunt oia ad voluptatē referētes q̄si finē. Verecūdi⁹: vt dignitatē pbicā tuereē q̄ voluptati pmi sceret. Fuerūt etiam alia supius dixit diuersa pbōrum genera ab vno manasse Socrate pbōrum principe. Et q̄ repte sunt vt pueroꝝ mētes ad būanitatē fingerent: atq̄ virtutē oē tps atq̄ ætates suas consupserūt: sz q̄ erāt q̄dā iiq̄ multi. q aut i rep. ꝓpter anci pitē q̄ nō ꝓtē seiūcta faciēdi dicēdiq̄ sapiam florerēt: vt themistocles & picles vt theramies aut q uis q min⁹ ipi i rep. versarēt: sz vt bui⁹ tn̄ eiusdez sapiæ doctores eēnt: vt gorgias trasimach⁹ isocrates iuēti sūt. q cū ipi doctria & igeniis abūdarēt: a re āt ciuili a negociis anī quodā iudicio abborrerēt: bāc dicēdi exercitationē exagitarēt atq̄ cōtē nerēt quoꝝ priceps socrates fuit is q oim erudito rū testionio totiusq̄ iudicio græce quū prudētia & acumie & venustate & subtilitate tū vero eloquētia varietate copia q̄ se quūq̄ i ptem dedisset oim fuit facile priceps iis q bæc q̄ nos nūc q̄rim⁹ tractarēt agerēt docerēt quū noie appellarēt vno q̄ ois reꝝ optimaꝝ cognitio atq̄ i iis exercitatio pbia noiarē boc cōe nomē eripuit sapiēterq̄ sentiēdi & ornate dicēdi sciam re cobærētes disputationib⁹ suis sepauit cui⁹ ingeniū varioscq̄ fmōes imortalitati scriptis suis plato tradidit quū ipe literā socrates nullā reliqsset. Hic discidiū illā exti tit q̄si linguæ atq̄ cordis absurdū sane. & iutile & repbēdēdū vt alii nos sape alii dicere docerēt Nā quū eēnt plures orti fere a socrate q̄ ex illi⁹ variis & diuerē & i oēm ptē diffusis disputatōib⁹ alius aliud appbēderat ꝓsemiate sūt: q̄si failie dissentiētes iter se & mltū disiūcte & dispares: quū tn̄ oēs pbī socraticos & dici vellēt & eē arbitrarēē ac primū ab ipo platōe aristoteles & xenocrates: quoꝝ alter pipateticū: alter academicoꝝ nomē obtinuit deide ab Antisthene quā patiam & duriciā in socratico fmōe maxie adamarat cinici primū. deinde stoici tum ab aristippo: quē ille maxie magis voluptariæ disputatōes delectant cirenaica pbia manauit: quā ille & eius posteri simplr defenderūt ii q nūc voluptate oia metiūtur: dūq̄ verecūdi⁹ id agūt nec dignitati satisfaciūt quā n̄ aspnāē: nec voluptatē tueē quaz āplexari volūt. Fuerūt etiā alia gna pbōꝝ: q se oēs fere socraticos eē dicebāt: ere-

ideo q̄uis diuersas bereses sequerent̄ tñ se Socraticos appellari volebant. & de epicureis quidem dixit: nūc de ere tricis. Hoc Menedem⁹ princeps fuit. hic interrogatiūculis bmōi copellere solebat. alterū est q̄ alterū: alterū aūt est ꝓdesse q̄ bonū: nō igit̄ ꝓdesse bonū est. Tollebat & ploquia negātia: affirmātia aūt ponebat: vt nō est turpe: ergo honestū no vitiū. ergo virtus. Ex his maxime ꝓbās quæ simplicia sunt q̄ simplicia nō sunt auferebat: vt iniust⁹: impius. ex quo apparet voluisse media nō ee: nō ponebat ea q̄ media dicunt̄. Fuit aūt fretrielsis Pbædonis cuiusdā nobilis fili⁹: cōcedēs ad platonē militiā deseruit. Megaricoꝝ: eoꝝ Eudides prim⁹ noiat̄: q bonū vnū milt̄ noib⁹ celebre diffiniuit. Aliqn̄ em̄ hoc dici prudētiā aliqn̄ virtutē deū: aliasq̄ mē tē appellari: &c. bmōi: q̄ bono aduersa viderent̄: sustulit ea nec esse qdē dicēs. negabat quicq̄ aut turpe aut hōestū: iustū vel iniustū. Cæterū lege: aut cōsuetudine cūcta boies facere. Necq̄ em̄ qcq̄ istud poti⁹ q̄ illud. Pyrrhōeorū crilleoꝝ: Hi qa ab Aristo. & Thebraist. audiuerat reꝝ scietiā magno opere laudari: iō i ea summū bonū cōstituerūt. Vi: virtute phie. Facta: viargumēcoꝝ. Extricta: dignitatē disputationū. Qui remanēt: q nō sunt disputationib⁹ explosi: sed hoc noie dignū putant̄. Et si cui vera videat̄. qavoluptatē sūma moderatiōe laudabāt epicuri. Ab eo. y. s. oratore. Snie: intelligētie. Eloqntiæ. s. oīois q duo cōiūcta ee vult. Phiæ: quā epicurei sequūtur. Inde a voluptatib⁹ suis. Aggredi: niti. Hortulis amenis loc⁹. Molliter sub vmbra: vt molleq̄ sub arbore somni. Delicate: exquisitu appatu. Illa phia. Fortasse sapiēter: hac rōe: qa nec parēs nec pria cogēda sit. Sic q̄: in quo gne phia oratori sit versādū. Istos epicures. Sine vlla cōtumelia: sine vlla coꝝ iniuria. Boni viri virtutis laudatorq̄ iidē & amatores: Beati: voluptate: vt sibi videāt̄. Si est verissimū: si veꝝ cēt: tñ occultū ee dēret. Mysterium: græc⁹ sermo feat archana q̄dā sacra: q̄ nisi sacerdoti scire nefas est huic phōꝝ studia eiusmōi cōpat. Optimo cuiq̄. vt qsq̄ optim⁹ erit a rep. abstinebit: si qdē rep. gerere stultū erit. Non poterūt ipsi: a cōsequntib⁹ suam eorū improbat. Stoicos aūt boꝝ nihilhomin⁹ q̄ epicureorū dogma oñdit ab oratore alienū. Irasci nesciunt: laudat opinionē eoꝝ q cēsent egritudin ēin sapiētē cadere nō posse. Eloqntiā virtutē si virt⁹ est eloqntia. g̃ ꝓ stoicoꝝ dictis solum bonū erit virt⁹ ac sapientia: bæc illius pars est. Seruos. i. vicios cōtra tpantia: quia si nō sapientes ergo stulti si stulti quia incontinentes. si incōtinentes flagitiosi: flagitiosi vicioꝝ serui. Latrones. i. iniustos quia iustitia carent: & propterea nihil iure: sed oia vi facientes latrones sunt. Hostes: vnū pendet ab altero. Insanos vitiū cōtra fortitudinem est audacia: ex audacia temeritas ex temeritate insania nascitur. Valde autem est: cōcludit ꝙ pro sententia stoicorū qui sapiens nō in idem seruus latro: hostis insanus. Hu cvero sapientē: & ipsi nusq̄ fatentur: nulli ergo resp. cōmitti debet. Accedit: Alia rōe ꝓbat non esse eiusmōi phōs oratori accōmodatos: tāetsi de ratiōe id Cice. in paradoxis nitit̄ ꝙ ieiuno quodā & exili oīonis gne stoicus vtit̄: ea sentiēs: q̄ sunt a vulgi opinione remota. & vt in supioribus dictus est gbusdā interrogatiunculis: q̄si pūctis efficit qd ꝓposuit. Subtile disputādo. Acutū: inueniēdo: itelli

gendo. Exile.sine orationis flore. Obscurum:quia non dilatat argumētū. Inane rebus: Ieiunus verbis. Inusitatū:oratori. Abborrēs a vulgo. Quod a vulgus vti nullo modo possint: quia vulgo nūq̄ persuadebit diuitias & bonores: nobilitates:& cætera huiusmōi bona nō esse. Bona.i.animi cōmoda Ignominie:quia negāt sapientē ignominia affici posse:quia sicut bonores bonū:ita ignominia malus esse negāt stoici. Premii:quia paruā volūt virtutē & magnā esse.Eodē modo de vitiis disserūt:paruā culpā esse:vt magnā. ergo nullā præmii aut pœne ratiōe habere possunt. Expedire:probare & absolvere: Nā Chrysippus:qui solēsis:velut alii voluerūt Tarēsis fuit Appolonii filius:Cleantisq̄ discipulus. hunc dixit Cicero lib.de natu.deorum natū ad mundū cōtemplādum atq̄ mirandum: In dialectica vero precipuus fuit vt dicerent: si apd deos in vsu esset dialectica:nō futurā aliaq̄ q̄ Chrippeam. Et xenocrates: is chalcedoni⁹ fuit:a primis fere annis platonis auditor:tardus ingenio: vt quū illum plato aristoteli cōpararet:alterum freno: alterū calcaribus indigere diceret. In academia vixit:vt plurimū: Successit in academia:Speusippo: scolāq̄ tenuit viginti quinq̄ annis. Polemo: naq̄ quum semel ebrius Fuit em̄ in adolescentia impudicus Polemo:& corona tus in scholam Xenocratis irrūperet ille pretermissa oratione quā incepe-rat de pudicitia dicere cœpit: Quo affectū est:vt impudicus adolescēs paulatim se colligeret: atq̄ Xenocrati in schola regēda succederet. Crātor: q & ipse Xenocratē audiuit cū polemone:audiuit etiā Platonē.fuit aūt Solēsis:vt Laerti⁹ tradidit. Reliqui sunt peripatetici: Nūc peripateticos oratoribus oñdit accōmodos:itidem & academicos. Copia fortasse: in hoc fortasse distat ab aristotele: quia plus valuit copia dicēdi q̄ ille. Animi sensus q̄:p sensus animi. endiadis. Sensib⁹ corpis vel auditu vl tactu vl visu. Auditu ad sonū. Tactu ad duriciē. Visu ad colores q̄ formas. Aio:nā cogitatiōe fallimur & itellectu. Sēsus vires corpis. Iudiciū.itelligētie & cogitationes. Q̄q̄ dixi primū.q̄uis hoc Socrates primus fecerit. Sed cōtra:vt si quis bonestū ꝓponeret ille cōtra disputabat. Recētior academia.quæ iunior est q̄ arcesyle:primus cepit a pipatetic⁹ dissentire. Celeritate prōptitudine. Copia vbertate. Carneades q hāc academia ab arcesila institutam magnope auxit. Certissimos: vtpote necessitudie deuictos. Affectū senectute pro confectū senectute. Hec autem per omnes philosophos discurrens sensim ad peripateticos & academicos accessit:non absonus oratoribus. Id Crassus ab initio intendebat:non per similitudinē a sapientissimis philosophis varias sectas fluxisse dicit sicut ab apœnino fluuios. Ex apœnino em̄ complura oriuntur flumina:quorum alia in adriaticū:alia in tyrrenum pelagus cadunt. Est autem comparatio satis affectata:& huic loco congruens. Iugo:primordio. Diuortia:diuerticula. Superum mare: adriaticum quod est ionium. Portuosum:portubus abundans:propter frequentes insulas. Oratores autē i infernuz:quia phi simplicibus oratoribus sunt digniores:ideo inscopulosuz asperūq̄ mare deriuasse dicit. Infestū:in peccatū tempestuosum. In quo barbaro.s.hoc ea ratione dicit vt ostendat oratores non esse a sapientia remotos. Nam Vlixes grecorum:qui fuerūt ad Troiā sapiētissim⁹ fuit.

vel poti⁹ gētib⁹:alia vis bonoris:ignominiæ:premii: supplicii:vere videāt:an secus:nihil ad hoc tēpus sz ea si seq̄mur:nullā vnq̄ rē dđo expedire possim⁹. Reliq̄ sunt pipatetici & academici:q̄q̄ academicoꝝ nomē est vnū:sniæ duæ. Nā crysippus sororis platōis fili⁹:& xenocrates q platonē audierat& q xenocratē:polemo & crātor:nihil ab aristotile:q vna audierat Platonē magnope dissensit copia fortasse & varietate dicēdi:pares non fuerūt. Arcesilas primū q polemonē audierat:& variis platonis libris:ſmōibusq̄ socraticis: hoc maxime arripuit:nihil eē certi:qđ aut sensib⁹ aut aio pcipi possit:quē ferūt eximio quodā vsum lepore dicēdi:aspnatū esse oē anī sensusq̄ iudiciū:primū q̄ īstituisse:q̄q̄ id fuit socraticū maxīe:nō qd ipe sentiret oñdere sz cōtra id qđ qsq̄ se sentire dixisz disputare. Hic hæc recētior academia emanauit ī q̄ extitit diuīa q̄dā celeritate īgenii dicēdiq̄ copia Carneades:cui⁹ ego & si m̄tos auditores cognoui Athenis:tū auctores certissimos laudare possim:& soceꝝ meū scæuolā q eū rome audiuit adolescēs:& Qu.metellū.L.F.familiarē meū darissimū viꝝ.qui illū a se adolescēte athenis iā affectum senectute:multos dies auditū esse dicebat. Hæc autē vt ex apœnino fluminū sic ex cōi sapiētiū iugo sunt doctrinaꝝ facta diuortia.vt phī tanq̄ in supeꝝ mare ioniū defluerēt græcū qđdaz & portuosuz:oratores aūt ī infeꝝ hoc tuscū & barbarū scopulosuz atq̄ infestū laberēt:ī quo etiā ipe vlixes erraſz. Quare si hac eloq̄ntia atz hoc oratore cōtēti sum⁹:q sciat.aut negare oportere q̄ arguare. aut si id non possis.tū ostendere q̄ is fecerit q insi

Quare: Hic omnes constitutiones. constitutionūq; partes breuiter percurrit: & eorum scientiaz oñdit minimā quandā & imperfectā esse: nisi cum peripateticorū disciplina iungat. Qui sciat: coniecturalē Innuit constitutionem q; vbi de facto queritē: & coniecturis rerū queritē. Factum sit an nō. Aut si id nō possis: propter iuridicialem absolutam: quum factum conceditur. sed an iure factum sit: quæritē. Aut alterius culpa: Propter iuridicialē assumptiuam: & per eam partem: quæ dicitur constitutio trauslatiua quum transfertur culpa a nobis in alterius culpam: seu res ipsa transfertur in aliam. Culpa propter re-

mulctē aut recte factū aut alterius culpa: aut iniuria aut ex lege: aut nō contra legē: aut iprudētia: aut necessario: aut nō eo noīe vlurpādū: quo arguatē: aut nō ita agi: vt debuerit: ac licuerit. Et si satis eē putatis ea q̄ isti scriptores artis docēt: discere quæ multo ornatius q̄p ab illis dicūtē: & vberius expli cauit ātonius: sz si istis contēti estis: atq; iis etiā q̄ dici voluistis a me ex ingēti quodā oratore: imē soq; cāpo i exiguū sane gyz cōpellitis Sin veterē illū pīclē: aut būcetiā q̄ tailiarior nobis ꝓpter scri ptoz multitudinē est: Demosthenē seq; vultis: & si illā p̄clarā & eximiā spēm oratoris p̄fecti & pul chritudinē adamastis: aut vobis hec Carneadea: aut illa aristotelica vis cōphēdēda ē: nāq; vt añ di xi: veteres illi vsq; ad Isocratē: oēm oīm rez q̄ ad mores hoīm: q̄ ad vitā: q̄ ad virtutē: q̄ ad rēpu. pti nebāt: cognitōem & sciam cum dicēdi rōne iūge bāt. Postea dissociati: vt exposui: a socrate: diserti a doctis & deiceps a socraticis itē oibus: phī elo quētia despexerūt oratores sapiam: neq; q̄cq̄ ex alterius pte tetigerūt: nisi q̄ illi ab his aut ab illis bi mutuarētē: exquo ꝓmiscue baurirēt si manere ī pristina cōione voluissent. Sed vt pontifices ve teres ꝓpter sacrificiorū multitudinē tresuiros epu lones esse voluerūt: quū eēnt ipi a Numa vt etiā illud ludoz epulare sacrificiū faceret istituti: sic so cratici a se causaz actores a cōi phīæ noīe sepaue rūt quū veteres dicēdi & itelligēdi mirificā socie tatē eē voluissent. Quæ quū ita sint paululū eqdē de me dēpcabor: & petā a vobis: vt ea q̄ dicā non de meipo: sed de oratore dicere putetis. Ego em̄ suz is q̄ cū summo studio p̄is in puericia doctus

motionem criminis: quū a nobis nō crimen: sed culpam remouemus: vt but iussu consulū sulpitium interfecit In rem etiam confertur: vt si qd̄ plæ biscito vocetur: id testamēto facere iubeatur. Iniuria: propter translatio nem: vt aliorum peccatis coactus fe cit: Vt de illa causa vulgatissima apud græcos. Orestis: qui occidit parentē suam. Occidisti. matrem tuam. occidi sed iure: Illa enim patrem meum occi derat. Ecce quomodo iure occiderat

Ex lege: legitimā plane ostendit cō stitutionem: quæ diuiditur in scriptū & sententiam contrarias leges ambi guum: diffinitionem: Ex lege: que iu bet aliquid fieri: vt facisti: feci sed iure nam lex iubet. Aut non contra legez vt quæ permittit lex: vt fecisti: feci naz lex parmittit. Sed inter iubere & per mittere hoc interest. Nam quod lex iubet faciendum est quod autem lex permittit: in potestate nostra est faciē dum sit: nec ne. Aut imprudētia aut necessario partes sunt confessionis: q̄ diuiditur in purgationem: & deprecatiōem. Purgatio est: quum nos pec casse fatemur: sed id per imprudenti am: vel per casum. vel fortunam: vel necessitatem purgamus. Duas tantuz tetigit: nam cū necessitate fortuna est adiuncta. Nomine. i. diffinitiōe no minis: vt quid sit sacrilegiū. Aut nō ita agi: cōmutatiuus status: quam cō stitutionē alio nomine appellat. s. trās latiuā quum reus dicit accusatorē eē mutandū: aut iudices: aut locū. aut tē pus differēdū. Sed si istis: quia lōge ꝓcessit oratio: iō repetit istis q̄ disputauit Antonius. In exiguū gyrū. i. in angusto spacio circumscribit de re tā ta locuturum. Propter multitudinē scriptorū: Multa enim scripta reliquit Demosthenes: & ad huc inueniuntur Philippica & olympici sermōes eius. Eximiā: excellentē. Speciē. i formaz & pulchritudinem oratoris. Carnea dea: academica: quia carneades recen

sioris Academiæ princeps fuit. Aristotelica: peripatetica. Nam Aris. peripateticus fuit insignis. Vete res: ante Socratem. Ad mores hominum: propter æthicam: quæ de moribus huminū disputat: ex q̄ tres ille partes. s. politica: monastica: & œconemica deducunt. A Socrate: qui prim? phiam ab eloq̄n tia separauit. Despexerūt eloquētiā: quasi rem minimā: atq; p exiguā contēpserūt. Nā sicut illi eloquē arent: ergo quasi aliena tractarēt. Exquo: quāobrem sensus aūt est. Non mutuarent alii ab aliis: sz ipsi niter se pariter haurirent: tanq̄ ex cōmuni: si cōiuncti perstitissent. Sed vt pontifices: docuit peripate ticos: & academicos oratoribus cōuenire Et quod dix erat repetito communi scilicet nomine: cū phi losophis appellatos: & eos fuisse a Socrate separatos ostendit: nunc similitudine quadā explicat quo modo seiuncti fuerit: Pontifices: qui preerant sacrificiis. quæ quia pene erant innumerabilia: epulum Iouis non videbatur celebrari posse quo factum est vt huic cerimoniæ tresuiri præponerentur: que

epulones vocabãt. Etiam cũ cæteris Hoc etiam Numa instituí voluit: qđ gratum populo intelligebat. A communi pbie nomine: quod oratorib⁹ cõmune fuit cũ pbis. Miricã: vt alterũ ab altero sine vitio separari nõ possit. Quæ quũ ita: excusat q ea in aliis oratoribus inesse disputet oportere: quæ in seipso non sint. Deprecabor: depellam purgabo. Summo studio quia pater nihil pretermisit. quod ad eruditionẽ meam pertineret. Sentio qui me exiguo iudicẽ ingenio. Nobilissimũ dominẽ. Cn. Carbonẽ: cui a se accusato: seruum cũ scrinio vinctus remisit. De cuius memoria quimulta ex Metrodori sententia dixit: quid de arte rbetorica sẽtiret. Inde ex asia Misteria: mysteria sacra cæreris: & &proserpinæ: quoꝝ rationẽ ꝓpalare nefas erat. Vñ occecatus est poeta: q ausus ẽ ea patefacere. Genere. s. de cõstitutionibus: quæ tres sunt. s. cõiectural is: legitima: & iurisditialis. Nã sub eiusmõi cõstitutiõibus queq; spẽs cãrũ cõtinẽ. Illa vix. Vere irridẽdi sunt qui artẽ dicẽdi velut pexiguã tradũt quũ vis ipsi⁹ magna quedã sit & ampla quã omnẽ Crassus hoc loco mire cõplectit. Mores boim: qđ ẽ docẽdi Quæ animos: quæ sunt mouẽdi & cõciliãdi. Reꝝ oim: expetendarũ: sine honeste siue vtiles. Virtutũ: bonestatis genus virtus. Officioꝝ: qa quicquid cũ virtute geritur: officio vacare nõ potest. Oisq; naturæ: cõplexiõ; innuit hominũ diuersis affectibus alias aliis ꝓdiuiores. Vim: bonestatis & vtilitatis. Originẽ ad reꝝ expetẽdarũ rõ; referẽ: quæ nascit: vel ꝓpter se vl ꝓpter aliꝰ. Vim: ad id qđ dixit virtute. q vis maior est q; vtilitatis. Mutationes ad id qđ dixit officiorũ. Mutantẽ em̃ tpibus officia: vt Cice. docet mutantẽ personis fit & aliud alio mai⁹ Mutationes: quia minus officiũ: maiore mutatur: siue mansuetudo & liberalitas: siue tristitia atq; seueritas. Rẽpu. regat cuius est prepotens orator.

Omnia: breuiter ac summatim oia prosequitur quæ sup̃ particulatim inceperat. Oratoris autem munus esse dicit: de omnibus rebus posse dicere apposite ad persuasionẽ. In quo genere: id est oratorio munere. Mediocri: Nam occupatus homo non pot excellere doctrina. Neq; tamen: intẽdit argumentum ex hoc posse cõprehendi quãta sit vix eloqẽtiæ: ꝙ oratores philosophie prope modũ exptes tamen nemini disputando concedat.

Vel tutari voluptatem. Vbi animaduertendum: de his eũ loqui pbis qñ cum oratoribus locum aliquez habere possunt. Velleius: epicurus.

eẽm: & i fo; ingenii tãtũ q̃tũ ipe sentio: nõ tãtũ q̃tũ ipe forsitan vobis videar: detulissem: nõ possu; dicere me hæc q̃ nũc cõplector: peride vt dicã: discẽda eẽ didicisse: qppe p oim maturrime ad publicas cãs accesserim: ánosq; natus vnũ & vigiti: nobilissimũ boiem & eloq̃ntissimũ in iudiciũ vocarí: cui disciplina fuerit fo;: mgr̃ vsus & leges: & istituta po.ro. mosq; maio; paulũ sitiẽs ista; artium: de qbus loquor: gustaui q̃stor i asya quũ eẽm eq̃lẽ fere meũ ex Academia rbetore nactus Metrodo; illud: de cui⁹ mẽoria cõmẽorauit Antonius & ide decedẽs Athenis: vbi ego diuti⁹ eẽm morat⁹: nisi Atheniẽsib⁹ q; mysteria nõ referent: ad q̃ biduo seruis venerã succesuisse; . Quare hoc qđ cõplector tãtã sciam vic; doctriæ nõ mõ nõ ꝓme si; cõtra me ẽ potius. Nõ em̃ qd ego: si; qd orator possit disputo: atq; hos oẽs q artes rbetoricas exponũt pidiculos. scribũt em̃ de litiũ gñe: & de pricipiis: & de narratõibus: illa vis ãt eloq̃ntiæ tãta est: vt oim reꝝ. virtutũ. officioꝝ. oisq; naturæ. q̃ mores boim. q̃ aios. q̃ vitã cõtiet originẽ vi mutatõesq; teneat eadẽ mores leges iura describat rẽpub. regatq; oia ad quãcũq; rẽ ptineãt ornate copioseq; dicat. In quo gñe: nos qdẽ versamur tãtũ q̃tũ possum⁹ q̃tũ igenio q̃tũ mediocri doctria. q̃tũ mediocri vsu valem⁹: neq; tamẽ istis q i vna pbia q̃si tabernaculũ vitæ suæ collocarí: multũ sane i disputatõe cõcedim⁹. Quid em̃ me⁹ familiaris Gall⁹ vellei⁹ afferre pt: q̃obrẽ voluptas sit sũmũ bonũ qđ ego ñ copiosi⁹ possim vl tutari: si veli vl refellere ex illꝰ locis quos exposuit antoni⁹ hac dicẽdi exercitatõe i q̃ vellei⁹ ẽ rudis. vnusq; nr̃m versat⁹. Quid ẽ qđ aut Sex põpei⁹ aut duo Balbi aut me⁹ amicus q cũ panetio vixit. M. Vigellius de virtute boim stoici possint dicere q̃ i disputatione ego bis debeã aut vr̃m qsq; cõcedere. Nõ est ei pbia silis artiũ reliq̃ꝝ. Nã qd faciet i geometria q nõ didicerit: qd in musicis aut taceat oportebit aut ne sanus qdem iudicet. Hæc vero q̃ sũt i pbia ingeniis erunt ad id qđ i quoq; verisile ẽ eliciẽdũ acut⁹ atq; acrib⁹ ea q̃ exercitata oroe poliũt bic nr̃ vulgaris orator si min⁹ erit doct⁹ attñ i dicẽdo exercitat⁹: hac ipa exercitiõe cõi istos qdem nros verberabit neq; si ab bis cõtemni despiciq; sinet sin aliquis extiterit aliq̃ qui aristotelio more est

Quid est: Nunc de stoicis loquitur. Balbi stoici. Non est enim ne cui forte mirum videatur oratorē posse de bis dicere quæ nesciat. Dicit aūt pbiam non esse eiusdem nature cū cæteris artibus. Quæ sunt in pbia i. bene viuendi precepta. Acutis: perspicacibus. Acribus: prouidis: diligētib⁹. Exercitata: ela borata. Eliciendum: excutiendum. Verisimile. nam ratione ducti magis: q̄ doctrina intelligimus: qd ad beneviuendū pertiniet. Hic noster vulgaris orator cōpatione pbi. Verberabit: euincet. Sin aliqs qualem se Cicero latēter innuit. In vtrāq; sententiā bonestatis & vtilitatis: pro dogmate peripatetico rum: & academicorum. nā stoicorū bo nestatis est tm. Verus: nō fucatus. Per fectus: cui nibil desit. Solus sine cōpat one. Nā neq; sine forēsib⁹: Dixerat ora torē etiā si pbiam vix attigisset: tm dicen do nō cessurū pbō: q̄ si quis vtrūq; tene ret: eloquētiā. s. & sapientiā: perfectū fo re. Quo fit vt sine altera: altera esse non possit vt perfectū aliquid euadat. Ner uis forensibus: quia maiorem vim desi derant. Grauis: cū auctoritate sapiens. Quare coracē: corax siculus rbetor ve tustissimus. de quo supra. Pullos: discipulos: facete binc nidū etiam scholā dixit. excludere: ab bac institutiōe nostra boc modo: sicut in bercisceda familia iu risconsultus facere docuimus. i. diuidēda substantia: vt supra diximus: aut reuera familiā. Nā stēmatibus quibusdā. i. coronis cōprebēsa totius cognatōis noia distinguūt: quō descēdāt ab aliis alii: ita oratoris officiū in vno stēmate verbi cā claudebant: ab boc tria stēmata deducebant: quibus tria genera causaꝝ includeret: & sic de ptibus rbetorice facultatē & ipsius instīo psequebanē. Euolēt: pstat in trāslatiōe. e schola in forū exeāt causi dici. Pāpbilūq; qui rbetorice facultatis imaginē: tanq; picture serie explicabat: vñ etiā infulis dixit depingere. Nā infula ppie est fascia q̄dā in diadematis modū: vñ ex vtraq; parte vittæ depēdēt: ex albo: & croco: q̄ plærūq; latæ sunt & tortiles. Noscq; illi rbetores quasi quibusdā contineri sigillis volūt: nos de ea bidui disputatione: vix aliquid dixisse videmur. Exigua: exiguā vult esse disputationē pro magnitudine rei. Istoruꝫ. s. similium Pampbili & Coracis. Compbensa esse videaē: Vult pbilo opbos nibil nec libros quidē suos sine eloquētia edere posse. Tuꝫ Catullus: bic cum ad miratione Catullus prosequitur Crassi eloquentiā cum sapientia coniunctam.

Vim: vehementiam. Suauitatemꝫ ornatum. Copiam ad vbertatem dicendi pertinet. Nunc quasi diceret antea quidem mirabar: tantam in te esse vim dicendi: qui scientiæ tuæ ignarus etiam. Nūc autem in bac disputatione tua: & oratores summum: & pbilosopbum sapientissimum esse cognoui. Natura naturali quodam ingenio. Quæ ad sapientiam vt ait Cicero de natura deorum. Est autem quartus eorum gradus: isq; altissim⁹ qui natura boni gignuntur quib⁹ a principio recta ratio constansq; nascē

oibus rebus i vtrāq; ptez sniam possit dicere: & in oi cā duas cōtrarias orones: præceptis illi⁹ conitis explicare: aut boc Arisyle mō & carneadi cōtra oīe qd ꝓpositū sit: diserat: quicq; ad eā rationē exercitationēq; adiūgat būc rbetoricum vsum: morē q; exercitationēq; dicēdi: is sit ver⁹ is pfectus: is solus orator. Nā neq; sine forēsibus neruis satis vebemēs & grauis: nec sine varietate doctrinæ satis politus. & sapiēs orator eē pōt Quare Coracē istū vestꝫ patiamur: nos quidez pulsos suos excludere i nido q euolēt clamatores odiosi ac molesti. Pāpbilūq; nescio quē sinamus in infulis tātā rē: tāq; pueriles delitias aliqs depingere: nosq; ipi bac tā exigua disputatiōe externi & bodierni diei: totū oratoris munus explicemus: dū mō illa res tāta sit: vt oibus pbōꝝ libris qd nemo oratoꝝ istoꝝ vnq; attigit cōprebensa esse videaē. Tuꝫ Catullus. Haud q̄q; hercule inquit Crasse mirādū est: in te tātā dicendi: vl vim: vl suauitatē: vl copiā: quē qdez antea natura rebar ita dicere: vt mibi nō solū oratoꝛ sum mus: sꝫ etiā sapiētissimus bō videreē: nūc intelligo illa te sp etiā potiora duxisse q̄ ad sapiam spectarē: atq; ex bis bāc dicēdi copiā fluxisse: sꝫ tñ quū oīs gradus ætatis recordor: tuæ q̄nq; vitam tuā ac studia cōsidero: neq; quo tēpe ista didiceris video nec magnope te istis studiis boibus: libris itelligo deditū: neq; tñ possuꝫ statuere vtruꝫ magis mirer te illa q̄ mibi psuades maxia eē adiumēta potuisse i tuis tātis occupatōibus p discere: an si nō potueris: posse isto modo dicere. Hic crassus. boc tibi inqt catulle primū psuadeas: velim me nō multū secus facere: quū de oratore disputē: ac facerē: si essꝫ mibi de bystrione dām negarē em posse eū satisfacere i gestu: nisi palæstraꝫ nisi saltare didicisset neq; ea quū dicerē me eē bystrionē necesse essꝫ: sꝫ fortasse ñ stultū alieni artifi cii existimatorē: silr nūc de oratore vr̄o ipulsu loquor: sūmo scilicet. Semp enim quacūq; de arte

Hanc ergo naturam estimasse dixit Catullus: vt natura bonus: ac perfectus natus esset. Potiora: meli
ora: quæ te sapientie compotē facerent: q̄ te eloquentē. Ex bis preceptis pbiæ. Fluxisse manasse: deri
uatā esse. Sed tñ cū ois gradus: ecce ꝓseq̄ cām admiratiōis: sed boc est qđ mibi admiratioz affert: quū
vitā tuā studiaq̄ cōsidero: q ab ineūte pueritia sp occupatissim⁹ fueris: quo pacto tātā rez̄ sciam adept⁹
fueris. Grad⁹: icipies a pueritia vsq̄ ad adolescētiā: ab adolescētia ad iuuētutē: inde a iuuentute ad viri
litatē. a virilitate ad senectutē: nullū tibi tps vacuū fuisse. Studia gerēdaꝝ rez̄: qa studiis pot⁹ admini-
strā de reip. occupat⁹ fuisti q̄ bis studiis
Hoibus: vt Metrodoro: & Carneade.
Neq̄ tñ possum: sensus est. Nescio quō
potueris occupatus bomo ista perdisce
re. Ex quo sequitur vt illud admirer ꝙ
possis boc modo disserere. Adiumēta
eloquentie. Statuere: diffinire: & deter
minare. Isto mō: tā eleganter dispvtare
Hic Crassus: boc loco Crassus ad oia re
spondet: quæ ille amirari dixerat. Et pri
mo per similitudinē ostēdit: se ita de bis
disputare: que babere debet orator quū
ea ipe nō babeat: sicut si de bistrionia: dis
sereret. Nisi palestra: Has meditabant ar
tes: quibus agiliora & aptiora redderēt
membra. Sat: sufficiēter boc loco auget
alias minuit. Qz em̄ sim ineptus. sum in-
qt cōscius mei de me iudicii: ꝙ me vicz
ineptū esse iudico: qui de bac re p̄cipiaz
Difficilior: ad discendū. Maior ad cōp
bēdendū. Qualis dignitatis est. Quan
ti magnitudinis. Hoib⁹. Carneade: &
Metrodoro: & cæteris. Puerilis ætas:
quū repu. liber' erā: Ferie vacatiōes: post
q̄ adultus forū adii. Causas priuatas: fa
miliares. Quos discētes: vt Solon glo
riat' se quotidie aliquid discentē senesce
re. Ad vsuz trāsferūt. i. politicā deligūt
Sēsus ē: ñ ee tādiu i pbia versādū practi
co boi q̄ tbeorico. Vsuz exercitatoz: alia
studia esse corū: qui tm̄ intelligere velint
alia coꝝ qui etiā agere: qđ in sequētib⁹
ꝓbat exēplis vt de mgro Sānite: boc est
sopbista: q sp in studiis lrarū versatus est
Cōmentat': cōmētaria facit: nō vt disce
ret q̄ a pueritia summa cū facilitate pce
perat: sed ꝙ eo studio delectabat'. Vt ē
apud. L. Lucilīū. Verba Lucilii q̄ de alio
quodā Sānite dixerat. eadē refert Cras
sus. Asp ineptꝝ. Rudibus: declamato-
riis causis: quas vl' pueri facile intelligāt
Foro agēdis cāis. Amicꝝ: tuēdis. Rei
familiari: gubernāde vnū oīdit diuersis
rebus idoneū. Valerius. nūc exempluz
ꝓfert corū qui in vno tm̄ occupati fuerīt
& i eo oē vite suæ tps cōsumpserūt. Cā
tat: vt vocē sibi obsequentiorē reddat.
Cōmodū: oportunū. Eques nōnūq̄ p̄
lia tractat. Discēdū arte musica quā pu-
er didicit: q̄tū satis erat. Eadē ratio. s. q̄
est in vulgaribus artibus: eadez est & in
studiis litterarū & precipue pbia. Arti
um maximarū. maximas appellat litte-
rarū & precipue pbie: Id agere. i. pbie
operam dare. Auunculum: apbricanum. quī auuculus erat Tuberonis: ita remisse agebat: vt vix per-
cipi. posset. Hic igitur pbilosopbie studebat non solum vt intelligeret: verumetiam vt ageret: Tu-
bero vero totus ad intelligendum deditus erat. Tantum istarū artiū. Et babeas qui docere: ingenio

aut facultate q̄ritur: de absoluta: & ꝓfecta quæri
solet. Quare si iā me vultis esse oratorē: si etiā sat
bonū: si bonū deniq̄: nō repugbo. Quid.n. nūc
sim ineptꝝ: ita me existīari scio: qđ si ita ē: sūmus
tñ certe nō suz: neq̄ ei apud boies res ē vlla diffi
cilior: neq̄ maior: neq̄ q̄ plura adiumēta doctri
næ desideret. Attñ qm̄ de oratore nobis disputa
tū ē: de sūmo oratore dicā: necesse ē. Vis.n. & na
tura rei: nisi ꝓfecta añ oculos poīt: q̄lis & q̄ta sit
itelligi nō p̄t. Me āt catulle fateor: neq̄ bodie in
istis libris & cū istis boīb⁹ viuere nec vero id qđ
tu recte cōmemīsti: vllū vnq̄ habuisse seposituz
tps ad discēdū: ac tātū tribuisse doctrīæ tpis: q̄
tū mibi puerilis ætas forēses feriæ cōcesserī. Ac
si q̄ris catulle: de doctrīa ista qđ ego sentiā: nō tā
tū ingenioso boi: & ei q foruz. q curiā. q cās. qui
rēp. spectet opus ee arbitror tpis: q̄ tū sibi ii sum
pserūt: quos discētes vita defecit. Oēs ei artes ali
ter ab iis tractāt': q eas ad vsuz trāsferūt: aliter ab
iis q ipaꝝ artiū delectati. nibil aliđ ī vita sūt actu
ri. Mgr bic Sānitiū sūma iā senectute ē: & quoti
die cōmētat'. nibil.n. curat aliđ: atq̄ ea q̄ veloci⁹
puer addidicerat: sz qđ erat apt⁹ ad illđ totū q̄ co
gnorat. Fuit vt ē apud Lucilīū q̄uis bonus ipse
samni⁹ in ludo. ac rudib⁹ ciuis satis asp: sz plus
ope foro tribuebat amicis rei familiari. Valeri-
us quotidie cātabat. erat.n. sæuic⁹. q faceret aliđ
At numeri⁹ furius nr familiaris: quū ē cōmodū
cantat. est.n. pr familias: ē æques rboman⁹: puer
didicit: qđ discēdum fuit. Eadē rō ē barū artium
maximiaꝝ dies & noctes: quotidie em̄ virū sū-
ma virtute & prudētia videbamus pbilosopbo
quū opam daret. Q. Tuberonē. At eius auūcu
lum: vix intelligeres id agere: quū ageret quādo
apbricanū. Ista discūtur facile si & tātū sumas q̄
tū opus sit: & bēas q docere fidel'r possit. & sci-

ꝑditis:doctorē nactus facile discit phiam:quantū opus est. Fideliter cōtra improbos qui ꝓinde doctē, Scias:ingenio valeas vt ea quæ ipse tibi tradiderit:facile adiscere poscis. Aliud q̄ phie operā dare, Tractatio exercitatio phie. Questio:inquisitio gignit:quia q̄to magis aliquis fuerit in singulis arti bus diligētior tanto etiā magis dubitabit. Quotidie:ex se:qa quāto magis ingris:tanto magis dubi tas. Desidiosa inutili. Nā inerti nō ꝓcedit de eo q semp veritatē ingrat. Vestiges:ingras. Agitatōe: cogitatōe:qa quāto magis tractantē:tanto plura emergūt:q̄ sunt cognoscēda. Vsus:exercitatio. Infini

as etiā ipse discere. Sed si tota vita nihil velis aliḋ agere ipa tractatio:& q̄stio quotidie ex se gignit aliq̄d qḋ quū desidiosa delectatione vestiges:ita fit in agitatiōe rerū sit infinita cognitio facilis vsus doctrinā cōfirmet:mediocris opera tribuatē: me moria studiūq̄ ꝓmaneat. Liber aūt sp discere:vt si velim ego talis optime ludere:aut pile studio te neat:etiā fortasse si assequ nō possim. At alii qa præ dare faciūt vehemētius q̄ cā postulat:delectantē vt Titius pila. Brulla talis. Quare nihil ē:qḋ q̄sq̄ magnitudinē artiū ex eo q̄ senes discūt:ptiescat. nāq̄ vt senes ad eas accesserūt autvsq̄ ad senectu tē in studiis detinentē aut sunt tardissimi res q̄dē se sic mea snīa habet. vt nisi q̄ quisq̄ cito potuerit nūq̄ oīo possit ꝓdiscere. Iāiam inqt Catullus: in telligo Crasse q̄d dicas & hercule assentior: satis video tibi homini:ad ꝓdiscendū acerrimo. ad ea cognoscēda q̄ dicis. fuisse tpis. Pergis ne inquit Crassus me q̄ dicā de me nō de re putare dicere? sed iā si placet ad instituta redeamus. Mihi vero catullus inqt placet. Tuq̄ crassu. Quorsum igitur hæc spectat inqt taq̄ longa & tā alte repetita oīo? Hæ duæ ptes q̄ mihi supsunt. illustrādæ oīonis. ac totiq̄ eloq̄ntiæ cumulādæ. q̄rū altera ornate di ci postulat. altera apte hāc bēt vim. vt si q̄ maxīe iocūda q̄ maxīe in sensus eoq̄ q audiūt influat et q̄ plurimis sit rebq̄ instructa. Instrumētū aūt hoc forēse litigiosū acre tractū ex vulgi opiniōibq̄ exi guū sane atq̄ mēdicuq̄ ē illḋ rursus ipm qḋ tradūt illi q̄ ꝓfitentē se dicēdi mgros. nō multū ē maius. q̄ illud vulgare ac forēse. Appatu nobis opus ē. & rebus exq̄sitis vndiq̄ collectis. accersitis com portatis vt tibi cæsar faciendū est ad annū vt ego in ędilitate laboraui quod quotidiano vsu & ver naculis rebus exquisitis: vndiq̄ collectis. satisfa cere me posse huic populo nō putabā. Verborū

ta:qa cognitōnis nullius vnq̄ finis exta bit. si sp studia sequi volueris. Facilis. i. nō longa exercitatio:nā q valet ingenio nō multā desiderabit exercitatione. Sed incredibilis q̄dā ingenii magnitudo. nō desiderat indocilē vsus disciplinā. Libet aūt sp discere:sensus ē. Semp innatā esse discēdi cupiditatē:sed ineptos parū pfi cere:aptos vero nimiū delectari. Vt si velim ego talis. i. optime tenere ludū ta lorū. Et oīndit ineptos cupere:ne qcq̄ ap tos vero studiis delectari. Detinentē:cu piditate. Tardissimi:inepidissimi. q̄uis cupidi sint alicui? artis:tn inepti sunt ad eam pdiscendā. Itaq̄ parū ꝓficiūt:qa ne qcq̄ cupiūt. Iamiā inqt Catullus. Hic Catullus q̄si psuasus crassi rōnib? admi rari desinit:q̄ res tātas assecutus sit cras sus:etiā occupatus: Crassus aūt reddita rōne cur de oratorū inter se:& phoq̄ cō iūctōe tammulta disseruit ad id redit qḋ instituerat: vt de dignitate & cōpositioe elocutōis ptibus disputet. Dicit ergo ca tullus:ex eo q̄ dicis posse oratores non difficulter addiscere:quantū satis est. De ꝓceptis phie intelligo gdnam ex hoc in ferre velis te occupatū etiā hoiem hæc ꝓ cepta discere potuisse. Iamiam:cōdupli catio:q̄ significat aī affectū. Satis:id est multū. Acerrimo:diligēti & acuto. Ad cognoscēda quæ dicis: moralē. s. phiam: quā oratori necessariā dixisti. De me:q̄si in me sit:qḋ in oratore regnē. Pergis: psistis:pseueras in hac snīa. Ad institu tum:ad iucœpta redeo:post lōgā videlicet disputationē: de duabus primū ptibus elocutōis elegātia & cōpositōe. De offi cio deinde oratoris:postea quō eloquē tia diuisa fuerit a sapia. Postremo q̄ peri patetici solū & academici cū oratore cō ueniant. Mihi vero:ac si diceret:credo etiā cæteris idē videri. Tam longa:qa diu disputauit rerū oīm pitiā oratori ne cessariā. Duæ. s. ornate:cōgrueq̄ dicēdi Cumulāde:augēdæ. Altera. s. ps. Or nate:ꝓ cōpositionē. Apte:ꝓ dignitatē. Q̄maxime iocūda:cōpositionis est. Nā cōposita apte oīo iocūditatē quandā ha bet & auditorū auribus facile admittit. Influat:illabat. Et q̄ plurimis rebq̄ in structa:dignitas verborū & snīaq̄ & fit ꝓ ptpbrasim. id est descriptionem:vtranq̄ partem tetigit. Instrumentū. Nunc lau dat hanc elocutionem a comparatione.

Laus em q̄ a cōpatiōe sumit maximā vim habet. Instrm. i. oīo. Litigiosum:in controuersiis legitimis
Acre:asperū:acerbū:rabiosum:vt Tragicus dixit. Rabiosa fori iurgia vendes. Ex vulgi opinionibq̄. i.
accōmodatū vulgi opinionibus. Exiguū verborū:Mendicū:rerū inopē. Illud ipm:qḋ de dama torie

x

causis tractat. Isti sophisticæ. Collectis a seipso. Accersitis:aliunde. Cōportatis:vtrinq. Ad annū ad totius anni res necessarias:q ad victū suppeditēt:parādas. In ædilitate:nam ædiles perant etiā rep̄ in foro venalibus. Exquisitis:vndiq. Translatio a mercatore:qui patriā vult rep̄ oim copia instruere nō ex agro suo tm̄ sumit:sed vndecūq oportunū fuerit:sic etiā oratori faciendū in ornāda:instruendaq; oro ne. Vernaculis seruilibus & vulgaribus. Verborū eligendorū:de elegātia reperit:cū qua iungit compositionē:nā illa docet eligere pura verba p latinitatē:vsitata p explanationē. Collocādorū:p cōpositionē. Concludendorū:qbus clausula fiat apta & cōcinna nō hiulca:& vasta. Facilis:ga iudicio auriū accipiē cōcinna respuiē in compta & inepta. Sine rōne:si ne p̄ceptōe rbetorica:Primū gdē sensus auriū cōprobauit:nunqd admittenda sit an nō:deinde exercitatio diuturna facit vt apte p̄mutare possis. Rerū:q ad dignitatē ptinēt. Dignitas aūt cōsumiē in exornatone rerū. Rerū est silua magna: quā auctorē socrate græci primū diuisse:nīi deinde eos secuti didicere cœperūt. Silua:quā græci bylen in duplici significatōe accipiūt:& siluā & materiā. Iā nō teneret:q̄ oratores sepati erāt a pbis

Ob eam cām:q̄ græcos sp latini imitati sunt. Sustulerā:submouea. Quo.i.vt & reddit rōnē cur interdixerit cēsor rbetoribus:nō vt adolescētes inculti essent: sed ne impudētiores redderenē. Obtū di:bebetari. Impudentiā:quū indocti: docti sibividerenē. Nam apud græcos Tacite occurrit qōni:q̄ græci nō pbibeant rbetorū p̄cepta:sed illi inqt bnt etiaz intelligēdi rōnē:nīi nō babēt. Nouos .i.latinos. Q d.s.audere. Cū bonis rebus cōiunctu.s.fugiendū est. Magnope fugiendū bis fugiedum intelligiē:& erit zeugma ab inferiori: Hoc quū vnū traderet:ga nihil aliā discebāt adolescētes: nisi audere nō putaui ab officio censoris alienū pbibere. Serpet.i altius radices ageret:ne facile posset euelli. De qbus disputare:oratorie facultatis: Perpoliri exornari. Patiē enim lingua:id est eius copia latina est lingua: vt omnem illorū græcorum excellentiā consequi possit.

Genere.i.facultate nīa. Extiterint.i.si ali qui fuerint q eruditi sint in vtraq; lingua.i.qui græce & latine possint:& ita latenter se eū esse innuit Cicero. Ornatur igiē oro:Nunc tandē descēdit ad disputationē elocutōis de q̄ iam diu se dictur⁹ oñdit. Genere primū. Duo sūt genera dicendi. Primū p totā orōnē diffundiē: in quo tres illi caracteres cōtinētur. Alterum sparsū:qbusdā q̄si coloribus distinguiē:vbi exornatiōes verborū & sniarū cōplectunē. Genere: grauī: mediocri: attenuato. Colore & succo: ex succo enim corpori diffundiē color. Grauis sublmis. Suauis būilis. Erudita:mediocris. Liberalis:item mediocris. Nam būilis parū libero digna videtur. Admirabilis:ad sublimem. Polita:attenuatum.

Sensus:ad omnia refertur orationis genera. Sensus cōciliādo. Dolores:cōcitando. Non est singulorū.i.nō ptinet ad singulos orōnis punctos:videlicet ad singula mēbra.s.exordiū:narrationem&c.

Consperſa:in oi orone. Vt porro:Nunc ad scām genus orōnis transit:qd cōstat exornationibus rerum atq; sententiarū: Insignia:verborū. Lumina snia⁹ ornamēta. Dispositā:distincta. Ornatu:pulchritudine. Diinctū:psonis quæ audiūt cōpositionem verborū: Congruum:dignitate rerum:de quibus

eligēdo⁹:& collocādo⁹:et concludēdo⁹ facilis est vīrō vel sine rōne ipa exercitatio. Rep̄ē silua magna:quā cū græci iā n̄ tenerēt: ob eāq; cām iuuētus nīa dediscēt pene discēdo:ēt latini: si displaceret:hoc biēnio magīi dicēdi extiterūt:quos ego cēsor edicto meo subtulerā:n̄ quo:vt nescio.quos picere aiebāt:acui ingenia adolescētiū nollē:sz contra ingenia obtūdi volui corroborari impudētiā. Nā apd græcos q eiusmōi eēnt:videbā tm̄ eē pter exercitationē liguæ doctrinā aliquaz & būanitatē dignā scia. Hos vero nouos mgros nihil itelligebā posse docere:nisi vt auderent:qd etiā cū bonis rebo cōiunctū.p seipm ē magnope fugiēduz. Hoc quū vnū traderet & quū ipudētię lud⁹ eet putaui eē cēsoris:ne lōgi⁹ id serpet ꝓuidere q̄q nō bęcita statuo atq; decerno vt desperē latie ea: de qbus disputauim⁹ tradi ac ppoliri:patiē.n.et lingua nīa & natura rerū veterē illā excellentēq; prudētiā græco⁹ ad nīm vsuz morēq; trāsferri:sz boibus opus ē eruditis q adbuc i hoc quidē gne nīi nulli fuerūt: sin qn extiterint etiā greis erunt añponēdi. Ornat igiē oro gne primuz: & q̄si colore quodā & succo suo:naz vt grauis: vt suauis: vt erudita sit: vt liberalis: vt admirabilis: vt polita:vt sensus:vt dolores habeat.q̄ntū opus sint:nō est singulo⁹ articulo⁹: i toto spectāt hæc corpe vt porro conspersa sit: quasi verbo⁹ sentētiarūq; floribus. Id non debet esse fusuz æq̄biliter p oēm orōnem: sed id distinctuz: vt sint quasi in ornatu dispositā quędā insignia & lumia. Genus igiē dicēdi ē eligēduz:qd maxie teneat eos:qui audiāt: & qd non solū delectet. sed etiā sine satietate delectet. Non.n.a me iā expectari puto:vt moueā vt

agiē. Sine ſacietate:illud ſentit cōmutāda eſſe genera:vt a graui ad mediocrē:a mediocri ad ſuaue de-
dinet nonunq̄:& ecouerſo. Non em̄ me:hic vicia q̄ſi p tranſitū tangit: q̄ invnoq̄ gne incidere poſſūt
Exilis viciū attenuate. Inculta:mediocris. Vulgaris:rurſus mediocris. Obſoleta:nō fordida:bor-
rida:nō virilis:ergo nō inobſoleta:virilis:qđ eſt grauis figuræ. Auſteri em̄ & graues ſordidiores.& bor
ridiores ſunt q̄ molles: q nitidi eſſe ſolent:iō abſoletū virile. Ingenia:q̄tū ad cottā & Sulpitiū. Aeta
tes:ad Cæſarē:& Catullū:q tā matuꝛioris erāt ætatis. Prima ſpē:primo aſpectu. Quāto colorū. Nūc
p lilitudinē oñdit fucata veris faſtidioſa
magis eſſe:idq̄ p ſenſus oēs. Primū igi
tur oñdit q̄ ſenſus oculorū p ſpeciē ſatu-
rēt. Colores em̄ ſpecioſiores ſunt. Varie
tate:Noui pictores colorū varietate pin
gentes vtunt̄:veteres naturā magis imi
tabant̄. Primo aſpectu floridi ora in pi
cturis primo aſpectu placēt nō ita. Te
neant̄:admiratōe ppetua. Illo borrido
illa borriditate & ſorditate picturaꝝ:ſub
ſtantiue poſuit. Obſoleto:virili turſus.
Quāto:nūc de ſenſu auriū illud idē ꝓba
re intēdit. Molliores:ſuauiores. Dedi
licatiores:delectabiliores. Flexiones:
mollitudinē vocis acutæ:grauis:mediæ
ſignificat. Falſe:nō ꝓprie:ſed ficte quæ
inbmiſſo ſpū:& nō ꝓprio emittūt̄. Cer
te ad id qđ dixit flexiones: qa illæ mutā
tur:iō incertæ:& nō tā delectāt. Seuere:
cōtra falſas voculas. Nā ſeuerius dī q̄ſi
ſeq̄ꝫ verū. Auſteri:graues:viriles. Re
damat:explodit eos. Licet:qđ de ocu-
lis & auribus dixi:idē in reliqs ſenſibus
ꝓſpici pōt. Conditis:media ꝓducta:cō
poſitis. Moderatis:mediocribus. Ole
re:referre:repn̄tare. Mollitudinis:q̄tā
ad omne corpus. Leuitatis:ad ſupficiē.

Quædē em̄ oino mollia: vt pluma: q̄
dā ſupficie tm̄:vt ebur:marmor. Quis
potoc:in eadē morat̄: vt rem añ oculos
ponat. In vtroq̄ gne:cibi & potus. Le
niter:mediocriter. Finitimū:vicinum.

Quo hoc minus in oratione miremur
Nunc cōfert ſilitudinē:ſicut cæteris reb9
ita in oꝛone ſatietatem cōtinuatio parit.

Quo ꝓpter qđ:quia ſi ſint eadē vno
tenore ꝓpoſita:in cæteris ſenſibus faſti-
diū generat. Cōcinnā:cōpoſitā. Diſtin
ctā: variatā exornationibus. Ornatam:
vtrūq̄ cōplectit̄. Feſtinā:lepidā. Sine
intermiſſione:vno tenore iugiter:delica
ta:lepida. Sine repbēſione:græce dixit.
ſcilicet repetitōe:ne interponē
do feſtiuitates eiuſmodi nō repetat. Si-
ne varietate:ſi eiſdē ſempvtat̄ exornati-
onib9.i.aliqñ omittat:aliqñ repetat. Cla
ris coloribus.i.illuſtrib9 & ſplēdidis ex-
ornationib9. Diuturna:longa:ſi vno &
eodē lopore ſp vtat̄:nō interponens au
ferę feſtiuā:ſic em̄ aures ſacietate q̄dam
fatigatæ lepores eiuſmodi reſpuerunt.
Offendit̄:offenſio fit impſonaliter poſi
tum. Cincinnis:capillis calamiſtro in-
tortis: ornatum orationis non naturalē

caueatis nē exilis:ne inculta ſit veſtra oꝛo:ne vul
garis:ne abſoleta. Aliud qđdā magis:& ingenia
me hortant̄ veſtra: & ætates. Difficile em̄ dictū
eſt:q̄ nā cauſa ſit: cur ea q̄ maxīe ſenſus nr̄os ꝑpel
lunt voluptateq̄ & ſpecie patria acerrime cōmo
uent & ab iis celerrie faſtidio quoda; & ſatietate
abalienemur:q̄nto colo; pulcritudine et varieta
te floridiora ſūt ī picturis nouis plęraq̄ q̄ invete
ribꝫ:q̄ tm̄ etiā ſi p̄mo aſpectu vos cæpert diutius
non delectant quū udē nos in antiqs tabulis illo
ip̄o borrido obſoletoq̄ teneamur q̄to mollioreſ
ſūt:& dedicatiores ī cātu:flexiōes ac falſe voculę
q̄ certe & ſeuera:qbꝫ tm̄ nō mō auſteri ſz ſi ſepius
fiūt multitudo ip̄a reclamat. Licet hoc videre in
reliqs ſenſibꝫ:vnguētis minus diu nos delectari
ſuma et acerrima ſuauitate cōditis q̄ bis modera
ris:& magis laudari q̄ cærā: q̄ qđ crocū olere vi
deat̄ ī ip̄o tactu eē modū & mollitudīs & leuita
tis. Quin ēt guſtatus:q ē ſenſus ex oibus maxīe
voluptarius quiq̄ dulcedie p̄ter cæteros ſenſus
cōmouet̄:q̄ cito id qđ valde dulce ē.aſpnat̄. ac
reſpuit:qs potione vti aut cibo dulci diutius pōt
q̄ ytroq̄ in gne ea q̄ leniter ſenſu; voluptate mo
ueāt.facillime fugiāt ſatietatē? Sic oibus ī rebus
voluptatibus maxīmis faſtidiū finitimū eſt.quo
hoc minus ī oꝛoe meremur in q̄ vel ex poetis vel
ex oratoribꝫ poſſum? iudicare cōcinnā diſtictā
ornatā feſtiuā ſine intermiſſione ſine repbēſione.
ſine varietate q̄uis claris ſic coloribꝫ picta. vl' poe
ſis vel oꝛo ñ poſſe indelectatiōe eē diuturna.atq̄
eo citi? ī oratoris. aut ī poetæ cincinis.ac fuco of
fendit̄ q̄ ſenſus ī nimia voluptate natura ñ mēte
ſatiātur in ſcptis & ī dictis nō auriū ſolū. ſz animi
iudicio etiā magis in fucata vitia noſcūtur. Qua
re bene & p̄clare. q̄uis nobis ſæpe dicatur belle
& feſtiue nimiū ſæpe nolo: q̄q̄ illa ipſo reclama

contemni. Natura:corporis. Senſus:vt aliquid dulce nimia guſtum explet non animum. Quis id
eſt quantum vis: duæ partes. Belle & eſtiue:obiicitur bene & prædare: vt alterum probatur ita alte-
rum reſpuitur. Redamatio:plaudentium:quum dicunt bene:& prædare. Volo inquit vt oratoribus
audientes q̄tumlibet bene & p̄clare nō aūt bellem:& feſtiue redament. Nam in bene & p̄clare dignitas

quædã ineſt cum grauitate. Inbelle aũt & feſtiue:ſuauitas cum ſatietate. Vmbrata:vt nõ ſemp ſplẽdida ſit oro:ſed ſplendor ille occulteť nõnunq3. Receſſum p ſilitudinẽ oñdit quo ſplẽdidior appareat oro: ſicut in tenebris lux eſt iocũdior:ita feſtiuitas in bauſteritate ſuauior. Receſſ um:locũ abditũ:& obſcurũ Illuminatũ:exornationibus. Extare:expoſitũ eſſe. Imminere:apparere. Nunq3 agit bũc. Silitudine biſtrionis dicit variandũ eſſe:q verſus agũt geſtu:mõ maiori:mõ minori. Nam ſapiẽs. Verſus Roſcii cuius hic ſenſus eſt. Sapiẽs vult virtuti ſuæ bonorẽ:nõ q̃ſi p̃dã:ſed p̃miũ. Præda eñ eius eſt:q nõ merui it. Sed abiicit:loquiť Cicero:ſed abiicit geſtũ inqt. In p̃ximos.i.ſequẽtes verſus.ſ. Et qđ video. Alter verſus vſq3 ad illud incidit. Nã illa ſũt Ciceronis verba .ſ.incitat:aſpiciat &c. Et ẽ ſenſus. Roſci? p̃ſonã Hæcube gerẽs. Hæc verba ita p̃nunciet:q̃ſi inciderit:aſpexerit:admirata ſit:ſtupuerit virũ id ætatis arma ſibi circũdediſſe. Hãc eñ tragœdiã Accii pœte fuiſſe p̃cipimus vbi Hecuba introduciť:q̃ viro armis circũdato ſuadet vt ſe ad aras recipiat. Quid ille alter.ſ.verſus. O pater o patria. Alterius verſus principium qđ geſtu p̃nũciandũ eſt intenſiore. Superiore.ſ.& illo verſu:Sapiẽs &c.ſ.& i hoc qđ petat p̃ſidii. Id.ſ.primo loco geſticulationẽ eſſe oportere. Actores.i.Mimi Quã ipſi poetæ:in principio leuiora ponunt:in ſequẽtibus acriora. Illi.ſ.muſici in principio remiſſius canũt. Vtriſq3 & a poetis:& a muſicis. Summittiť:ab biſtrione. Augeť:motu corpis: quod ſumptũ fuerat. Extenuať:voce. Inflamať:ſpũ:quũ maiore ſpũ aliquid dicit. Variať:diuerſo geſtu. Diſtinguiť interpoſitõe geſtus. Ita ſit nobis.i.ſic orator:vt biſtrio variat. Aliter:q3 biſtrio:vt .ſ.lepores nonnunq3 interponat orator. Tñ:q3uis hoc tã multis verbis præcæpimus:tñ nõ p̃ot eſſe aliter orator q3 byſtrio. Auſterã:virilẽ:nõ fucatã. Dulcẽ: ad auſterã.i.nõ delicatã. Decoctã:ad ſolidã.i.naturalẽ. Tranſlatio a paſſo.i.vino cocto: cuius frequẽs vſus ſtomachũ debilitat. Nam ipſa p̃cepta. Vere inquã hæc oratori ſeruãda. Nam explicatio p̃ceptorũ facilis eſt:at vero ipſa p̃cepta exequi difficilius. Quare vt ante dixi: Sicut cibus etiã dulcis faſtidiũ parit: ſi aſſiduus fuerit:ita & oro lepida: ideo exornatiões tractare nõ eſt difficile: ſed vbi q3 tractãdæ ſint cognoſcere difficillimũ. Quare numero tandẽ cõcludit. Silua rerũ ac ſniarũ:inuentõis habenda rõ: Vt primo inuenias: deinde inuẽta exornes Formãda:extẽda. Filio:textura:ſub tegmine. Nã ſilua rerũ eſt q̃ſi tela ſiue ſtamẽ exorſa. Gñe:cbaracte re. Ad augẽdũ:qa amplificatio rei fit:aut quũ rẽ bũilẽ verbis extollim9 aut cõtra ſublimẽ deprimimus Id videlicet augere:vel extenuare. Cõciam9:nobis cõcitam9 in aduerſarios. Sed in hoc qđ poſt.ſ. cõcitare. Amplificatio valet ad cõcitandũ. Illa exercitatio.ſ.laudãdi:aut vituandi. Iũxit. Nam ab initio Antonius negãdo de bis ſingulatim eſſe p̃cipiendũ:dixit laudationẽ:& vituperationẽ cũ aliis rbetoricẽ p̃ceptis eſſe annexas. Vtrũq3.ſ.laudẽ & vituperationẽ reiecit:q̃ſi ab oratore alienas. Etiã:poſt amplificationẽ. Proprii cauſarũ. Proprii & cões in hoc diſtat. Cões p amplificatões tractanẽ:vt quũ dicim9 Nihil paricidio deteſtabilius. Proprii p cõfirmationẽ rei:de qua agiť: vt paricidium Oreſtis eo crudelius:q3 matrem occidit:quæ vna ipm a patre relictum ſuſtulerat. Incuſatõe:accuſationem. In earum neruis:vt nulli p̃terea cauſæ conueniant. Quære iam:quũ p conqueſtionẽ deteſtamur crimen:aut clientis miſerias cõmiſeramur. Deprecationẽ:quũ vtimur cõquæſtione quũ dicimus ei qui inſciẽter peccauerit veniã dandã eſſe:& qui neceſſitate c o actus peccauerit veniã dandã eſſe. Alii vero ſupradicti loci ſũt cõ

tio nõ p̃ot melius: ſit nolim crebra:ſed habeat tñ illa in dicẽdo admiratio: ac ſũma laus vmbrã alĩ quã:& receſſuz: quo magis id qđ erit illumiatũ: extare atq3 ĩminere videaťr. Nũq3 agit bunc verſum Roſcius:eo geſtu quo p̃ot. Nã ſapiẽs virtuti bonorẽ:p̃miũ:aut prædã petit:ſed abiicit p̃rſus: ĩ p̃xios:& qd video:ferro ſeptus peſſidet ſedes factas:ĩcidat:aſpiciat:admiretr:ſtupeſcat. Quid ille alter:qd perã p̃ſidii:q3 leniter q3 remiſſe:non q3 actuoſe:iſtat.n.o pr:o patria: o priami domus ĩ quo tãta cõmoueri actio nõ poſſet:ſi eẽt conſũpta ſuperiore motu: & exbauſta:neq3 id actores prius viderũt: q3 ipſi poete:q3 deniq3 illi etiã q ſecerũt mõs:a q3bus vtriſq3 ſũmittiťr aliqd: deinde augeťr:extenuaťr:iflamaťr.variaťr diſtinguiťr:ita ſit nobis igiť ornatus et ſuauis orator:nec tñ p̃ot alter eſſe:vt ſuauitatẽ bẽat auſterã:& ſolidã:ñ dulcẽ:aut decoctã. Nã ipſa ad ornandũ p̃cepta quæ dantr.eiuſmodi ſunt.vt ea quiuis vitioſiſſim9 orator explicare poſſit.q̃re(vt añ dixi) primuz ſilua rerum.ac ſniarũ cõparãda eſt. qua de parte dixit Antonius Hæc formã da filo ipſo & genere oro nis illuminãda verbis. variãda ſententiis. Sũma aũt laus æloquẽtiæ.eſt amplificare rem ornãdo. quod valet non ſolũ adaugendo aliquid & tollẽdum altius dicendo.ſed etiã ad extenuandũ.atq3 abiiciendũ. Id deſideraťr oĩbus iis ĩ locis.quos ad fidem orationis faciẽda adbiberi dixit Antonius.vel quũ explanamus aliquid.vel quũ concitamus animos.vel quũ cõcitamus? ſed i hoc qđ

Formãda:extẽda. Filio:textura:ſub tegmine. Nã ſilua rerũ eſt q̃ſi tela ſiue ſtamẽ exorſa. Gñe:cbaracte re. Ad augẽdũ:qa amplificatio rei fit:aut quũ rẽ bũilẽ verbis extollim9 aut cõtra ſublimẽ deprimimus Id videlicet augere:vel extenuare. Cõciam9:nobis cõcitam9 in aduerſarios. Sed in hoc qđ poſt.ſ. cõcitare. Amplificatio valet ad cõcitandũ. Illa exercitatio.ſ.laudãdi:aut vituperandi. Iũxit. Nam ab initio Antonius negãdo de bis ſingulatim eſſe p̃cipiendũ:dixit laudationẽ:& vituperationẽ cũ aliis rbetoricẽ p̃ceptis eſſe annexas. Vtrũq3.ſ.laudẽ & vituperationẽ reiecit:q̃ſi ab oratore alienas. Etiã:poſt amplificationẽ. Proprii cauſarũ. Proprii & cões in hoc diſtat. Cões p amplificatões tractanẽ:vt quũ dicim9 Nihil paricidio deteſtabilius. Proprii p cõfirmationẽ rei:de qua agiť: vt paricidium Oreſtis eo crudelius:q3 matrem occidit:quæ vna ipm a patre relictum ſuſtulerat. Incuſatõe:accuſationem. In earum neruis:vt nulli p̃terea cauſæ conueniant. Quære iam:quũ p conqueſtionẽ deteſtamur crimen:aut clientis miſerias cõmiſeramur. Deprecationẽ:quũ vtimur cõquæſtione quũ dicimus ei qui inſciẽter peccauerit veniã dandã eſſe:& qui neceſſitate c o actus peccauerit veniã dandã eſſe. Alii vero ſupradicti loci ſũt cõ

citationis:& cõciliationis:bi tercie ꝓprietatis sunt docẽdi. tes totidem ꝓsuadendi generibus couenire. Primã qua cõciliamus cõquestionẽ. Secundã:qua concitamus amplificationem. Terciã:qua docemus:siue ꝓbamus:questionẽ appellat:boc est thesim illã: & bypotbesim de quibus iam sæpe diximus. Duarũ philosophiarũ.s.pipateticæ & academice. Nam stoicos & epicureos ab officio oratoris pœnitus excludit. Quæ exercitatio.s.ꝓbandi:& refellendi. Rõ:artis Copia exercitatõis:vel illa intelligẽtiæ:bæc eloquentiæ.

postremũ dixi:amplificatio potest plurimũ eaqꝫ vna laus oratoris ẽ & ꝓpria: maxie ẽt maior ẽ illa exercitatio:qꝫ extrẽo fmõe ĩstruxit Antonius prio reiiciebat laudãdi:&vitupandi.nihil ẽ.n.ad exaggerãdã & ãplificãdã orõnẽ accõmodatius: qꝫ vtrũqꝫ boꝝ cumulatissime facẽ posse. Cõsequenter ẽt illi loci:q ꝫꝫ ꝓprii cãrũ & inhęrẽtes ĩ eaꝝ neruis eẽ debẽt:tñ qa devniuersa re tractari solẽt cões a veteribꝫ noiati sunt quoꝝ partĩ hñt vitioꝝ & peccatoꝝ acrẽ qndã cũ ãplificatione incusationẽ:aut quærelã:cõtra quã nihil dici solet:nec põt: vt in depeculatorẽ:in ꝓditorẽ: ĩ parcidã:qbꝫ vti cõfirmatis crinibus optet.aliter enim ieiuni sunt atqꝫ inanes. Alii aũt hñt deprecationẽ: aut miserationẽ.alii vero ancipites disputatiões:in qbus de vniuerso gñe in vtrãqꝫ partẽ differri copiose licet. Quæ exercitatio nũc ꝓpria duarũ phĩarũ.đ quibus ante dixi putatẽ. Apud antiquos erat eorũ a quibus oĩs de rebus forẽsibus dicẽdi rõ. & copia petebatẽ. De virtute.n.de officio de æquo & bono de dignitate bonore ignominia premio pœna sublimibꝫ de rebus in vtrãqꝫ ptem dicẽdi anios & vim & artẽ bñe debemꝫ. Sed qm̃ de nr̃a possessiõe depulsi in paruo et eo litigioso ꝑdiolo relicti sumus & aliorꝝ patroni: nr̃a tenere tueriqꝫ nõ potuimus ab iis quod indignissimũ est qui in nostrũ patrimoniũ irriperunt qđ opus est nobis mutuemur. Dicunt igitẽ nũc qdẽ illi qui ex parti cula parua vrbis ac loci nomen hñt & pipatetici phĩ.aut academici noiantẽ olim aũt ꝓpter eximiã rerũ maximarũ sciam a grecis politici phĩ appellati vniuersaꝝ rerũ publicarũ nomine vocabantẽ omnẽ ciuilem oõnẽ in horum alterutro genere versari aut definita controuersia certis tꝑibus ac rei hoc modo placeat ne a carthaginẽsibus captiuos nostros redditis suis recupari aut infinite de vniuerso genere q̃rentis quid omnino đ captiuo statuendũ ac sentiendũ sit atqꝫ horũ supius illud genus cãm.aut cõtrouersiã appellant eãqꝫ tribus

Quæ exercitatio:Docuit tres locorũ virtutes totidem ꝓsuadendi generibus couenire. Primã qua cõciliamus cõquestionẽ. Secundã:qua concitamus amplificationem. Terciã:qua docemus:siue ꝓbamus:questionẽ appellat:boc est thesim illã: & bypotbesim de quibus iam sæpe diximus. Duarũ philosophiarũ.s.pipateticæ & academice. Nam stoicos & epicureos ab officio oratoris pœnitus excludit. Quæ exercitatio.s.ꝓbandi:& refellendi. Rõ:artis Copia exercitatõis:vel illa intelligẽtiæ:bæc eloquentiæ.

De officio:Declarat quod dixit de virtute.

De æquo:cõmune ius quod inter omnes conuenit:vt bonis bene agere. De dignitate: bonorum: magistratuũ quid sit vniuscuiusqꝫ magistratus officii. Vtilitate:publica:vel puata. Honore:vtæ quis bonorem meruerit:ꝫ Ignominia: vtrum quis ignominia sit afficiẽdus: & opprobrio:Pramio: & pœna: quasi declaratio ẽ eius quod dixit:bonore:& ignominia. In vtranqꝫ partem:proposita questione vtrum sit ex virtute:an cõtra:ꝫ vtrum ex officio:nec ne:ꝫ In vtranqꝫ partem:affirmatiuam:& negatiuam. Sed q̃ niam. Hæc quidem omnia spectabũt ad munus oratorium. Possessione:tam lata & ampla:vbi de officio oratorꝫ tracta ri poterat. Et eo litigioso:qđ etiã indignus est vt nobis:quod necessarium est minime concedant. Litigioso enim in controuersia posito:nondum nobis concesso significat. Irruperunt:per vim ingressi sunt. Ex particula parua:Peripatetici

parua vrbis Athenarum loca. Definita controuersia.id est bypotbesi: de vtraqꝫ questione ponit exemplum. Cõtrouersia:rei alicuius. Lite: iudiciali genere. Deliberatõe:alterum genus. Laudatione:tercium genus demonstratiuũ. scilicet bæc autẽ: de bypotbesi hactenus dixit:quõ a græcis tractẽ nunc de thesi infinita. Proposita:vt supra dictum est: vtrum nauigandum ædificãdum: vel aliquid faciendum. Instituendo:ordinando questiones. Amissam possessionẽ que sua fuerit:& nunc recuperarint eadẽ sensus est. Non ita hãc quæstionem thesim sumunt rbetores græci tanqꝫ suã vt recuperare audeant: sed tanqꝫ alienã: vt a iurisconsultis accipere videantur. Prestat autem in translatione prædioli: vbi oratorem coartatum dixerat. Nam qua si de arboribus inquit: & latifundiis iurisconsultorum furculum demant.quod in agello suo plãtẽt:ita de iure ciuili mutuantur quum thesim tractant. Ex iure vt in ciuili iure videmus. Temporibꝫ: vt quãdo. Reis:quis. Locis:vbi. Lacinia.q.d.nec plene quidem boc genus retinet. Lacinia dicitur pars vestis ab extremo pendens a lacerãdo dicta. Num enim:iure inquã laciniam retinent. Cognitio præceptio fm artem. Exercitatio: actio'causarum:'quas arte ꝯcognitas agũt ex arte. In prima arte:in prima artis parte:id est in principio artis. Vim: diffinitionẽ innuit q̃,vim rei explicat vt

dicant: quid sit hypothesis: quot genera: quot partes eius. Hoc Donatus facit in artem Ciceronis vetere. Diffinit em̄ questionē: vt supra diximus hypothesim dicēs esse quæstionē circūstantiis inuolutam Præteriri: omitti. Nunc em̄. Ratio cur satius fuerit p̄teriri q̄ attigi. Reticere: inceptum. Iudicio: voluntate: ga si nō attigissent: sponte viderent̄ negligere: nūc quū inchoatū reliquærint nō iudicio: sed scientiæ inopia tacuisse videnť. Omnis igit̄ res: in hoc capite agit̄ de vtriusq; genere questionis. Quæri vtrū sit Disceptari: q̄lis sit & vtrū faciēdū sit. Iis causis: finitis videlicet hypothesi. Cognoscēdi: q̄ tū ad thesim

Vim: ad causas forenses: p̄ hypothesim

Vt virtus: exemplū theseos. Propter dignitatem: Stoicorum est. Fructus: peripateticorum. Agēdi: q̄ tum ad hypothesim. Sapiēti. Causa specialis & finita vtrū sapienti capessenda sit resp. Nā indiuidua est: vtrū Catoni capessenda sit.

Cognitōnis: Pulcra distinctio & p̄rsus notāda. Consecutio: q̄ græce appellať non tam videť posse expri mi latine. Cōiectura: vt illud: Sit ne in hūano gñe sapia. Eiusdē gñis i scia: intelligētia: sapia: Scia ē de his rebus: q̄ aliter esse non p̄t: nec principia: vt quæriť: an de eius sit p̄ sciam: p̄supponiť summū bonum hoc modo summum bonum est a quo cuncta proceduntur: nulla autem substātia nisi a deo est: ergo summū bonum deus est. Ex quo sequiť deū esse. Intelligētia: aut summū bonū est: aut nō. Si cōcediť: p̄dicta rōne deum esse p̄bať. Si negať: sequiť summū malū esse. Nā malū est priuatio boni. Redeūt rursus: Crassus q̄d alii nō secerāt: vim & naturā quæstionū tractare capit: vt q̄nē finitā: & infinitā. Deinde p̄es: quū diuideret eā in cōiecturā: diffinitionē: & cōsecutionem. Nunc & alia q̄nū gña p̄ponit. i. partes hoc loco. Q̄nis em infinitæ: tria sūt genera: cōiecturalē: diffinitiuū: & consecutiuū. Cōiecturalis rursus ptes sūt. Quid sit vñ sit: cur sit an immuteť: Diffinitiui ptes: Quid vulgo cōsentiāt: q̄d cuiusq; p̄priū: q̄t rei cuiusp̄iā genera: q̄ cuiusq; rei forma: Consecutiui ptes cōsistūt ex primis gñibus expetēdarū rerū simpliciter: aut ex cōparatiōe. Redeūt: peripatetici: & academici. Gña. i. ptes. Disputāt: diuidūt Partito si cōponať: mutata a in e: vt ptio imptio & disptio. Quid sit diffinitiuum videlicet: Quid de essentia rei:

Natura ne sit. Vtrū ius a natura perfectum sit. Hoc in arte veteri. Natura q̄ tum ad ius naturale. Opinionibus: q̄ tum ad ius cōsuetudine. Initiū legum: ius primū a natura p̄fectum: cōsuetudo maius fecit & sapiētius. Initiū legū. Leges ex vtroq; cōsistūt. Res em̄ & a natura p̄fectas: & cōsuetudine firmatas: met? & religio sanxit. Rerūp. Cuius duæ partes incolumitas & potētia. Omnia hæc ab eloquētia orta volūt: & Cicero in primis. Hæc nos iuris legum vrbium societate deuinxit. Cur no vñ dissentiāt: sed q̄obrē. Num interire: quō id q̄d virt? est immutatum labať imminutū. Interre virtus. Nunquid virtus corrumpiri possit: Respondeť posse. Nam quales sunt opatores virtutū: ta

lite aut deliberatione: aut laudatione definiunt. Hæc aūt altera q̄stio infinita: & q̄si p̄posita cōsultatio nominať atq; hactenus loquanť: etiaz hac instituēdo diuisiōe vtunť sed ita nō vt iure autiudicio: vt denicq; recuperare amissaz possessionē: sed vt ex iure ciuili furculo defrigēdo vsurpate videanť. Nā illud alterz genus: q̄d ē tp̄ibus: locis: reis definitū obtinēt. atq; idip̄m lacinia. Nū. n. apud Philonē quē i academia vigere audeo: etiā barū iā cārū cognitio exercitatioq; celebraťz: alterz vero tantūmō i prima arte tradēda noiant: & oratoris eē dicūt. ſz neq; vim neq; natura eius: nec ptes nec gña p̄ponūt: vt p̄teriri oīo fuerit satius: q̄ tale ac tātū deseri. nūc. n. inopia reticere itelligunť tū iudicio viderent̄. Oīs igitur res eandē bz naturā ambigēdi: de q̄ q̄ri & discæptari p̄t: siue infinitis cōsultationibꝫ discæptať: siue i iis causis: q̄ in ciuitate: & i forēsi disceptatiōe versanť: neq; ē vlla q̄ nō aut ad cognoscēdi: aut ad agēdi vim rōnēq; referať. Nā aut ipsa cognitio rei: sciaq; p̄quiriť: vt virt? suā ne p̄pter dignitatē: an p̄pter fructus aliquos expetatur aut agendi consiliū exquiriť: velut sit ne sapienti capessenda respu. Cognitiōis aūt tres modi cōplectunť cōiectura: definitio: & (vt ita dicā) cōsecutō. deinde cōiectura: nā q̄d in re sit cōiectura quæritur: vt illud: sit ne in huma no gñe sapiētia? Quā aūt vim quæq; res habeat: definito explicat: vt si quæraťz: quid sit sapientia? Cōsecutio aūt tractať: quū quid quāq; rē sequatur: exqriť: vt illud: sit ne aliquādo mētiri bonivi ri? Redeunt rursus ad coniecturā: eamq; tanq; in quattuor gña disptiunt: nā aut q̄d sit quæriť boc modo natura ne sit ius inter boies. an in opinionibus? aut quæ sit origo cuiusq; rei: aut q̄d sit initiū legū: aut rerūp. aut causæ tractatio. vt si quæraťz. cur doctissimi homies de maximis rebus dissentiāt? aut d̄ imutatiōe. vt si disputeť. nū interire vir

les sunt & virtutes: sed illi corrũpunt̃ g & hæ. Corrũpunt̃ aũt excessu & effectu: qđ planiꝰ ꝓcipit̃ ex virtu-
tib⁹ corpis: vt vires excessu ac defectu exercẽdi. Valitudo excessu: ac defectu cibi. Silr fortitudo excessu
timẽdi & ecõtra. Diffinitionis aũt secũda principalis. Vt disserat. Et hoc sub consuetudine cõtineri ví
det̃. Q đ diuidit̃ i pactũ: par: & iudicatũ. Præterea ꝑter oratorẽ. Quisqs. n. de aliq̃ re ornate loquit̃: ora
toris officiũ sumit. Vt quũ q̃ forma: vt quũ p descriptionẽ aliqđ diffinim⁹: vt glioſi. Cice. in exornati
one sententiarũ: quã notationẽ appellat. Auari: auarus ab auco dicit̃. Seditioſi: ferentes discordiam.

tus ĩ boĩe: aut nũ ĩ vitiũ possit cõuerti. Definitõis
aũt sũt disceptatões: vt quũ q̃rit̃ qđ ĩ cõi mẽte q̃si
impssũ sit: vt si disserat̃: id ne sit ius qđ maxie ꝑti
sit vtile: aut quũ qđ cuiusqs sit, ꝓpriũ exqrit̃ vt or
nate dicẽ, ꝓpriũ ne sit oratoris an id ẽt aliqs ꝑter
ipm facere possit. Aut quũ res distribuit̃ in ꝑtes:
vt si q̃ratur quot sint gña rerꝝ expetẽdarꝝ aut sint
ne tria corpis aĩ externarũqs rerũ aut quũ q̃ fora
& q̃si naturalis nota cuiusqs sit dscribit̃ vt si q̃rat̃
auari spẽs seditioſi glioſi. Cõsecutõis ãt duo pria
gemia qõnũ gña ponũt̃: nã aut simplex est disce
ptatio vt si disserat̃ expetẽda ne sit glia aut ex cõ
paratione laus ne an diuitię magis expetẽdę sint
simpliciũ aũt sũt tres modi de expetẽdis fugiẽdis
ue reb⁹ vt expetẽdi ne bonores sint nũ fugiẽda
pauꝑtas de equo aut iiquo æquũ ne sit vlcisci iiu
rias ẽt ꝓpinquoꝝ de bonesto aut turpi vt hoc sit
ne bonestũ glorie cã mortẽ obire. Cõpationis ãt
duo sũt modi vnus quũ idẽ ne sit an aliqđ interſit
q̃rit̃. vt metuere & vereri vt rex & tyrãn⁹ vt assẽ
tator: & amicus alterꝝ quũ qđ ꝑstet aliđ alii q̃rit̃
vt illđ optimi ne cuiusqs sapiẽtes an populari lau
de ducãt̃. Atqs eæ qdẽ disceptatões q̃ ad cogni
tionẽ referũtur sic fere a doctissimis boib⁹ descri
bũtur. Quevero referũt̃ ad agẽdũ aut ĩ officii di
sceptatõe versãt̃ quo ĩ gñe qđ rectũ faciẽdũqs sit
q̃rit̃ cui loco ois virtutũ et vitiorꝝ ẽ illa subiecta
materia aut ĩ aiorꝝ aliq̃ pmotiõe aut gignẽda aut
sedãda tollẽdaue tractãt̃. Huic gñi subiectæ sũt
cohortatiões obiurgatões cõsolationes miſatio
nes oisqs ad oẽm aĩ motũ & ipulsio & si ita res fe
ret mitigatio. Explicatis igr̃ bis gñib⁹ ac modis
disceptationũ oĩm nihil sane ad rẽ ꝑtinet si q̃ ĩ re
discrepauit ab antonii diuisiõe nra partitio eadẽ
sũt mẽbra ivtriusqs disputationib⁹ sz paulo sec⁹a
me atqs ab illo distributa: nũc ad reliq̃ ꝓgrediar:
meqs ad meũ mun⁹ pẽsũqs reuocabo. naz ex illis
locis quos exposuit Antoni⁹: oĩa sũt ad q̃qs gña
qõnũ argumẽta sumẽda: sz aliis generib⁹ alii loci
magis erũt apti đ quo ñ tã qa longũ ẽ: q̃ qa ꝑspi

Duo prima principaliora ponũt̃. Nam
prima ideo dicunt̃ qa in ꝑtes deinde su-
as scindunt̃. Nã aut simplex anxit ali-
quid simplex expetendũ. an illud ipsum
alio magis. Simpliciũ: bacten⁹ genera
duo prima tractauit: nũc de ꝑtibus earũ.
Honores de bonis externis. Pauꝑtas
etiã extrinsecus. Cõparationis secũda
pars cõsecutionis quũ q̃rit̃. Aliqd ides
sit cũ aliq̃: an aliquid interſit. Metuere
acvereri generis eiusdẽ timoris. s. sed me
tuim⁹ iuſos: veremur amicos. Vt rex
& tyrannus: ille volũtariis: hic inuitis do
minat̃. Assentator & amicus vterqs pla
cere vult: Ille obsequio hic officio. Quid
ꝑstet quid excellat. Vt illud duo ꝓpo-
nunt̃. Laus popularis & laus optimivi
ri. Satius ab optimis q̃uis paucis: q̃s vul
go laudari. Nam vt ait Seneca: laudari a
malis vituperari est. Quæ vero: Nũc de
aliis quæstionibus: quæ magis sunt iudi
cialiũ: & forensium causarũ. Ad cogni
tionẽ vbi de rei cognitione disceptatur.

Ad agendum vbi quæritur: vrũ agen
dum sit. In genere quum disceptatio
ẽ officii. Subiecta materia græcoꝝ mo-
re. Materiæ virtutũ quattuor sunt ille q̃s
Cardinales vocant Grignenda: si trãquil
li fuerint auditores. Sedanda si turbati
Tollenda minuenda aut auferenda.

Huic generi: quum concitandum est:
aut sedandum. Cohortationes cõmo
uendi: & conciliandi. Cõsolationes se
dando. Miserationes tollendo. Omnis:
vt breui complectar. Explicatis igitur
Concludit non esse mirandum si cũ An-
tonio verbis dissenſit quia re conueniũt

Modis quia genera & generum par-
tes posuit. Membra: quæstiões. sed pau-
lo secus modeste de se loquitur. Parti
tio: per genera. Diuisione: per partes.

Pensum translatio ab ancillis pensa de
matronis deducenda sapientibus. Nã
Ostendit quare quæstiones ita partitus
sit: vt. s. advnũ qđ q̃ genus argumẽta sua
cuiusqs cõmodius appetent̃. Ad q̃qs:
seu finita seu ifinita qõe versent̃: seu in re
rũ actione. Nã aliis generib⁹: vt verbi
causa diffinitioni tres primo loci conue-
niũt eorũ q ab Antonio tractati sũt quũ
ex vi & natura causæ non extrinsecus su
mit̃ argumentũ. s. ex genere causæ: quuꝫ
tota res quærit̃. Nam vniuersa res diffi
nitione explicat̃: vt quid sit maiestatem
lædere ex partitiõe quũ p partes diffini-
tur ex vocabulo id ẽ ex nota: hoc ẽ ex in
terpretatione arguitur.

ORNATISSIME. Tractatus ter

tius de elocutione: qbus ex rebus cōstet. Cui⁹ primū caput ē de p̄ceptis ei⁹ quū ſupiori ita coniungit̄. Diximus exornari q̄ſtionē finitā & infinitā: ſed in q̄ſtione finita id attēditur. vt primo vniuerſū q̄ſi gen⁹ tractetur: deinde ad cauſas deſcendat̄. Latiſſime vagant̄ generaliter de rebus loquuntur. Prinata finita. Singulari idiuidua ſepata a cæteris etiā numero. Reis circūſtantia p̄ſonæ. Criminib⁹ negocii. Litibus de cauſis pecuniarijs. Minutis indiuiduis. Anguſtis circūſtantiarū finib⁹. Ad omnē vim vniuerſi generis. Varietatē q̄ nā quæſtio infinita variis nō tamen diuerſis cauſis accōmodat̄. Quare qa hoc mihi cū Antonio cōuenit. Nō ē hoc munus. ſ. Tuſculani: vt parua hac expediri poſſit ambulantiuncula. Antemeridianæ quū diſputauit Antoni⁹. Promeridianæ: quū excepit Craſſus. Acuēda: vt expedite loq̄mur. Procudēda vt liberius Nam p̄cudere: dilatare eſt tranſlatio a fabro ſumpta. Virg. Vomer̄ obtuſi dentem p̄cudit aratri. Onerandū cumulandū. Metandū cōſiderādū. Exarandū. excolendū. Cōplendū pficiendū. Ciuiū diſceptationib⁹ vt i iuridicialī genere de pecuniis. Periculis: i eodē genere de capite. Deliberationibus alterū gen⁹. Auctores qa audiētes auctoritate: & dignitate moti cōtrouerſias cōponi patiunt̄. Inquā repetit poſt longam interpoſitionē. Prudētiæ conſilii ē.

Doctrinæ cognitionis. Abundantes ocio. ſ. p̄bi. Inuolauerūt irruerūt. Occupatis repn. gerenda. Caducam hic ſignificat ex q̄ cecidit quis. Iuris verbū eſt hoc q̄d moleſti⁹ ferendū. Cauillat̄: iocatur. Libellis vt ariſtoteles. In gorgia: vt Socrates platonicus. Rbetorū nō p̄hyſicos. De iuſticia q̄ omniū virtutū officia cōtinet de q̄ iam ſupra dictū eſt

De officio: cuiuſq̄ ætatis: dignitatis vt æthici. Inſtituendis: lege. Regendis magiſtratu. De oīmī viuēdi rōne. Triplex ē cuilis contēplatiua & actiua: ciuilis politica tm̄ actiua etiā œconomicā cōtinet cōtemplatiua monaſticā. illa. ſ. p̄cepta p̄hiæ Quo: ad quā ptinet nā iuſticiæ officiū ē ciuitates regē: deniq̄ rōes viuēdi adres ciuiles referunt̄ q̄ hæc p̄cepta & hæc oia ſpectāt. Neq̄ vt ante dixi q̄d oēm pene p̄hiam oratori attribuit Repetit q̄d ſupra dixit: nō tm̄ i hoc ſtudio ætatē p̄ſumendā mō fontes mō principia rerum teneant̄. Neq̄ dixi a p̄his eſſe ſumenda q ſpoliatis oratorib⁹ hæc ſua fecerūt. Hauriem⁹ qa dixerat fontes. Nam docet cur hæc tenēda ſint vt in his tractari poſſint q̄ p̄cepta eiuſmōi deſiderabūt.

Acris vehemēs p̄uidēs diligens. Acies: acumen. Tātas res p̄hiæ. Monſtratas: a doctore. Neq̄ tanta ſicut ſine doctore difficilia ita cum doctore facilia.

Si mō aſpexerit. i. ſi mō aſpicim⁹ p̄cul cernimus p̄pe ibi ſimpliciter videm⁹ hic etiā cognoſcimus. In hoc igitur: Nūc oſtendit. q d ex hac ſequat̄ cognitōne rerū. Tāto: magnitudine. Immēſo latitudine. Libere ad magnitudinē. Vagari ad amplitudinē refert̄. Vbicūq̄ cōſtiterit ſiue de moribus: ſiue de rep. ſiue de iuſticia: ſiue de ætate. Apparatus rerū. Ornatus verborum. Rerum enim copia: quaſi repetit Craſſus illud nō recte illos feciſſe qui res a verbis diuiſerūt. Honeſtas: dignitas quæ orationē boneſtat. Qui dicet: q orabit. Liberali cuum eſt dici nihil eſt neceſſe. Ornatiſſime ſunt igit̄ oīones eæ: q̄ latiſſime vagant̄: & a priuata & ſingulari cōtrouerſia ſe ad vniuerſi generis vim explicandā conferūt: & cōuertūt vt ii qui audiāt natura & genere & vniuerſa re cognita de ſingulis reis & criminibus & litibus ſtatuere poſſint. Hanc ad conſuetudinē exercitationis vos adoleſcentis eſt cohortatus Antonius atq̄ a minutis anguſtiſq̄ concertationib⁹ ad oēm vim varietatemq̄ vos diſſerēdi traducēdos putauit. Quæ non eſt paucorum libellorū hoc mun⁹ vt ii qui ſcripſerūt de dicēdi rōne arbitrati ſunt neq̄ tuſculani atq̄ huius ambulationis antemeridianę aut noſtræ p̄meridianę ſeſſionis. Non em̄ ſolū acuēda nobis neq̄ p̄cudēda lingua eſt ſed onerandū cōplendūq̄ pectus maximarū rerū et plurimarū ſuauitate copia varietate nr̄a ē em̄ ſi mō nos oratores ſumus ſi in ciuiū diſcæptationib⁹ ſi in p̄icuſis ſi in deliberationib⁹ publicis adhibēdi auctores & princeps ſum⁹ nr̄a eſt inquā oīs iſta prudētiæ doctrinęq̄ poſſeſſio in quā boīes quaſi caducā atq̄ vacuam abundantes ocio nobis occupatis inuolauerūt atq̄ etiam aut irridentes oratorē vt ille in gorgia ſocrates cauillat̄ aut aliquid de oratoris arte paucis præcipiūt libellis coſq̄ rhetoricos inſcribunt quaſi non illa ſint p̄pria rhetorū quæ ab iiſdē de iuſticia de officio de ciuitatib⁹ inſtituēdis & regēdis de oīmī viuēdi deniq̄ etiā de naturæ rōne dīr. quæ quoniā iaz aliunde nō poſſum⁹ ſumēda ſunt nobis ab iis ipſis a quibus expilati ſum⁹ dūmodo illa ad hanc ciuilem ſcientiā quo pertinēt & quā intuētur trāſferam⁹ neq̄ vt ante dixi oēm teramus in his diſcēdis rebus ætatē ſed quādo fontes viderimus quos niſi qui celeriter cognorit nunq̄ cognoſcet omnino quū quotienſcūq̄ opus erit ex iis tantū quantū res petet hauriem⁹ nam neq̄ tā eſt acris acies in

naturis boim & ingeniis vt res tãtas qſq; niſi mõ ſtratas poſſit videre neq; tãta tñ i rebꝫ obſcuritaſ vt eas ñ penit⁹ acrivir igenio cernat ſi mõ aſpexe rit i boc igr tãto tã ĩmẽſoq; cãpo quũ liceat orato ri vagari libere atq; vbicũq; cõſtiterit cõſiſtere in ſuo ſuppediat oĩs apparat⁹ ornatuſq; dicẽdi rerũ ẽm copia verbo⁊ copiã gignit & ſi ẽ honeſtas in reb⁹ iis đ qbus dr: exiſtit ex rei natura: qdã ſplẽ dor i verbis. ſit mõ is q dicet aut ſcribet iſtitutus liberaliter educatõe doctrina q; puerili: & flagra ret ſtudio & a nã adiuuet̃: & vniuerſo⁊ generu⁊ infinitis diſceptatiõibus exercitat⁹ ornatiſſimos ſcptores oratoreſq; ad cognoſcẽdũ imitãdũq; co gnorit ne ille: baud ſane quẽadmodũ verba ſtru at et illũiet a mgr̃is iſtis reqret. Ita facile i re⊃ abũ dãtia ad oꝛonis ornamẽta ſine duce natura ipa ſi mõ ẽ exercitata labet̃. Hic Catullus. Dii ĩmorta les inqt q̃ntã earũ varietatẽ q̃ntã vim q̃ntã copiã Craſſe cõplexus ex. quãtiſq; ex anguſtiis orato rẽ educere auſus es & i maio⊃ ſuo⊃ regno collo care. Hanq; illos veteres doctores auctoreſq; di cẽdi nullũ gen⁹ diſputatõis a ſe alienũ putaſſe ac cepim⁹ ſpq; eẽ in oi oꝛois rõneverſatos ex qbus Herilius Hippias quũ olympiã veiſſet maxĩa il la qnquẽnali celebritate ludo⊃ gloriatus ẽ cũcta pene audiẽte grecia nibil eẽ vlla ĩ arte re⊃ oĩ⁊ qđ ipſe neſciret nec ſolu⁊ bas artes qbus liberales do ctrinæ atq; ingenuæ cõtinent̃ geometriã muſicã lr̃arũ cognitionẽ & poetarũ atq; illa q̃ de naturis rerũ: q̃ de boim moribꝫ q̃ de rep. dicerent̃ ſ⁊ anu lũ quẽ quẽ br̃et palliũ quo amictus ſoccos qbus indur⁹ cẽt ſe ſua manu cõfeciſſe. ſ. nimis qdẽ bic ẽ pgreſſus ſ⁊ ex eo ipo ẽ cõiectura facilis q̃ntũ ſibi illi ipſi oratores de p̃clariſſimis artibꝫ appetierĩt q ne ſordiores qdẽ repudiarint. Quid de ,pdico chio qd de thraſimacho Calcedonio đ Protago ra Abderita loquar quoru⁊ vnuſqſq; plurimũ tẽ poribꝫ illis ẽt de natura re⊃ diſſeruit & ſcpſit. ipe ille Leontinus gorgias quo patrono vt plato vo luit philoſopho ſuccubuit orator q aut nõ ẽvict⁹ vnq; a Socrate neq; ille ſermo Platonis verus ẽ aut ſi eſt victus eloquẽtior videlicet fuit & diſer tior Socrates: &: vt tu appellas copioſior: & me lior orator. Sed bic in illo ipſo Platonis libro de omni re quæcunq; in diſceptationem quæſtio-

ter educatione liberaliũ artiũ p̃ceptores babuerit doctrina puerili vt grammatica

Vniuerſorũ generũ nam q̃ſtiones i ſu as partes diuiſit. Cognoſcendũ: legen do: imitandũ agendo. Ne ,p certe. Eſt ẽm dictio græca. Struat compoſitione Illumínet: dignitate. Ita facile nõ labo rioſe ornari rẽ natura grandẽ. Abũdan tia magnitudine & copia. Hic catull⁹ Se cundũ caput de cõmendatione diſputati onis q; no rhetorica ſolum diminuta ſit: ſed aliæ quoq; artes: vt illud quaſi ,pbet oia in deterius labi. Dii immortales ad mirãtis eſt. Varietatẽ rerũ diuerſitatem

Vim magnitudine: Copiã multitudi ne. Ex anguſtiis qbus rhetores diffini unt oratorẽ boc ẽ in bypotheſi. In ſuo rũ maiorũ apud q̃s pbi erãt q de repub. de morib⁹ de q & bono de iuſticia de ra tione naturæ tractarẽt. Doctores rheto res q artem docent. auctores inuẽtores.

Nullũ finitũ vel infinitũ: olympiã. Oli pici certaminis coronabant̃ oleaſtro vi ctores. Quinquẽniali ſingul' luſtris bine etiã luſtrũ conditũ dicit̃ a quinquennio.

Celeritate frequẽtia. Nibil magna ,pfeſſio diſputãdi de quacũq; re ,ppoſita

Geometriã omnis pbiæ genera com plectit̃. Geometria. n. & muſica ſunt ma theſis. Lr̃arũ cognitionẽ grãmaticæ & dialecticæ. Poetarũ rhetoricã ſine du bio. De naturis plane philoſophiã oſtẽ dit de, moribus bic moralem œconomíe

De rebus publicis politicæ. Vñ pal liati græci philoſophi rogati romani.

Soccos Comicorũ ,pprie abuſiue pro omni calceo. Indutus græce

de omni cultu. Sed quidem lau dat ſane ſed nimium diſcere vo'u iſſe di cit. Sordidiores ignobiliores. Quid đ ,pdico chio. traſimacho calcedonio &c. Hi omnes ſophiſtæ fuerũt quorum præ ſtantiſſim⁹ protagoras fuit Cice. iudicio Quid Diagoras Atheos qui dictus eſt poſtea quid theodorus nõne aperte de orum naturam ſuſtulerũt. nam protago ras abderites cuius a te mentio facta ẽ ſo phiſtes temporibus illius vel maximus quũ in principio libri ſic poſuiſſet. De di is nec vt ſint neq; vt nõ ſint habeo dicere

Athenienſiũ iuſſu vrbe at agro exter minatus ẽ libri eius in contione cõbuſti. Plato qui vult Platonis cõmentum poti us q; biſtoriã fuiſſe. Patrono rhetori cæ facultatis. Qui aut vel falſũ ẽ qđ di cit plato vel Socra. in rhetoria diſputan do pl⁹ valuit Melior q; gorgias. Diſcæ ptationẽ vbi p quæſtionẽ q ad agẽdi rati onẽ ptinet q̃rit̃ qd rectũ qd ve faciendu⊃ Qonẽ vbi ſimplr q̃rit̃ qd ſit expetẽdũ Iſq; princeps eo⊃ q arte dicẽdi ſciam q⊃ rerũ didiciſſet vnus Gor. fuiſſe dixit cui nũc ſtatuã memorat bonor⁊ gr̃a nõ aura tã ſed aureã poſitã fuiſſe. Soli ex oib⁹ ſa-

pientib⁹. Quōs nominaui Thrasimachū:pericearchū:platonem & cæteros.

Rem vt oratores tenuerūt artes oēs. neq; hāc rhetoricā facultatē a rerū scientia separarint. Copia:rerū. Gloria dicendi:qa alterū ex altero sequit̄. Qui.n.scientia pstat gloria excellit. An vituperatiōis q.d.laudandus tu quidē es sed græci nihilomin⁹ vituperādi. Occupatissima i ciuitate. Hic seipsum Cicero occulte laudat.q in summa occupatiōe oia fuit assecutus:q̄ nūc Crasso attribuit. Alia id ē Romana.q.d.illi in græcia vnde omniū bonarū artiū origo:tu Romæ vbi hæ artes sero cognitæ. Omnib⁹:q; apte oia pene priuatoq; negocia deuoluūt̄. Districtus detentus. Vim cognitionēq;.i. rerū naturā & ꝓprietatē. Quū scientia ꝓpter phiam. Exercitatione ꝓpter oratoriā facultatem. Consilio rursus sapiētiam. Oratione rhetoricā inuit. Ac qsierint nō nihil addiderint. Tum Crassus Modeste ad ea q̄ ille de laudib⁹ ei⁹ dixerat:q;.s.aliorum id velit esse iudicium.

Artium naturaliter magnarum. Diminutæ:quia distribuerunt officia artiū quasi varia. Separatione non solum artes distribuerunt: sed earum quoq; ptes quasi diuersas inter se disiunxerunt quasi coniunctæ non essent. Qui pene ne dicam qui omnium ætatis suæ princeps fuisse perhibetur. Morbis vlceribus quæ corpori sponte innascunt̄ Euclide. Nobilissimus geometres ex oppido Megaris quod est ex opposito ad isthmon Socrati contemporaneus. Archimadæ. Qui floruit Syracusis in omni geometria ante alios laudatissimus cuius morte & Plini⁹. in natura.historia.& Liuius in secundo bello punico late descripserūt. Damone aut aristoxeno musici illustres & aristoxenus quidem Aristotelis auditor fuit.idem teste Cicer.animam nil aliud atq; harmoniam esse dixit. Aristophane grammatico insigni. Discretas ab aliis alias:quia distribuerunt quasi nomina essent cuiusq; officia vt politica œconomica monastica separarunt q̄si diuersa nec inter se coniuncta genere videlicet vel distribuerunt artium partes separarunt ipsarum artium vim atq; naturam. Alius vt eudides geometriam. aristoxenes musicam defereret. Equidez hactenus coniectura probauit deinceps auctoritate probat maiorum: vt minus mirum sit de græcis. Quæ quidez qa nō oia ptinebāt ad eaq; rerū scientiam in q̄ nos sumus. Trāsuerso quum per medium forum transiret. Quod erat insignæ. Hoc inquit e regione per forū ambulare signum erat profiteri se omnibus petentibus consilium daturos Et pergit alios afferre Romanos qui licet occupati oratores rerum scientiam tenebant: nisi nēq; vocaret̄ se copiosissime dicturū ee ꝓfit et̄.is q; princeps ex oib⁹ ausus ēt cōuētu poscere q̄ de re qsq; vellet audire cui tātus bonos ē habitus a græcia soli:vt ex oibus delphis nō inaurata statua sed aurea statueret̄ sed ii quos nominaui multiq; ꝓterea sūmi dicendi oratores vno tpe fuerūt ex q bus intelligi ꝓt ita se rē bñe vt tu Crasse dicis oratoriq; nomē apd antiquos in gręcia matore q̄dā vel copia vl̄ gloria floruisse. Quo qdē magis dubito tibi ne plus laudis an græcis vitupatiois sta tuā etiā tribuēdū quū tu in illa lingua ac moribo natus occupatissima in ciuitate vl̄ priuatoq; negociis pene oibus vl̄ orbis terræ ꝓcuratiōe ac sumi imperii gubernatiōe districtus tantā vim rerum cognitionēq; cōphenderis eāq; oēm quū eius q consilio & oratione in ciuitate valeat scia atq; exercitatiōe sociaris. Illi nati in litteris ardētes bis studiis ocio vero defluētes non mō nihil acqsierint sed ne relictū qdē & traditū & suū cōseruauerit. Tū Crassus nō in hac inqtuna Catulle reꝙ in aliis etiā cōpluribo distributiōe partiū ac sepatiōe magnitudies sūt artiū diminute An tu existias quū esset Hippocrates ille Cous fuisse tū alios medicos q morbis alios q vulneribo alios q oculis mederet̄.nū geometriā Euclide aut archimedæ nū musicā Damone aut Aristoxeno nū ipas Ꝛras aristophane aut callimaco tractante discretas fuisse vt nemo genus vniuersū cōplecteret̄.aut vt aliud aliā sibī partē in q̄ elaboraret seponeret. Eqdē sæpe hoc audiui de pre & de socero meo nr̄os quoq; boies q excellere sapię gloria vellēt.oia q̄ qdē tū hęc ciuitas nosset solitos esse cōplecti memine rāt illi sex.Heliū.M.vero Manliū nos ētvidim⁹ trāsuerso ambulantē foro qd erat insigne eiꝫ qd faceret facere ciuibus oibus consilii sui copiā: ad quos olim:& ita ambulātes.& i solio sedētes domi:sic adibat̄. vt nō solū de iure ciuili ad eos verū etiā & filia collocāda de fūdo emēdo de agro colēdo de oi deniq; aut officio aut negocio referretur. Hęc fuit.P.Crassi illius veteris hęc.T.corūcani.hæc ꝓaui generi mei scipionis prudētissimi hois sapiētia qui oēs pōtifices maximi fuerūt. vt ad eos de oibus diuinis atq; būanis rebus. referretur iidemq; & in senatu.& apd populū & in cā amicoq; & domi & militiæ cōsiliū suū fidēq; præ

bllo ſcius q̄ grꝫci. Ambulātes: e regione fori: vt ſe omnibus ē ꝓponerēt cōſulentibꝫ. Referret. i. cōſilia peterent. De iure ciuili: qa iuri cōſultus erat. Collocāca filiā collocare emer. fundū: œconomice ſunt Collocare recte in matrimoniū dare. Vt ad eos: bos viros oſtendit oia fuiſſe complexos: Diuinis atꝫ humanis rebus recte quia dixerat ſapientiā. In ſenatu conſulēdo. Apud populū cohortādo: vl̄ defen ſlēdo. Domi itē œconomica. i. vel pace vel bello. Militiæ politica. Aduenticiā quaſi aduenientē aliū de. Conſiliū ſuū fidem q̄ q̄tū ad mores ciuiles cōponendos. Tranſmarinā pere grinā: Præſtitit non modo laborauit ſed laborādo p̄ſtitit. Fortior populo pſua dens Senator: ſententiā dicens. Tempi bus illis modicæ litteraturæ. Conſcri pſerit vt librū de originibus romanis: & plaraſq̄ orationes. Nudi ſcientia. In ermes. cognitiōe. Effert extollit. Vnū aliquid ex bis que ſimul omnia maiores complectabant̄. Bellicā vt ſit optimus imperator. Vſum aliquem vt ſit ſtrenu us miles. Quæ ſanæ q̄uis ſingula ſin gulis diſcant omnia tamen ab vſu fere ce ciderunt. Obſoleuerunt: deſuetudine deceſſerūt. In clamore. Quia declama tiones tantūmodo exercent: vbi vocem meliorem reddunt & linguæ volubilita tem. Societatem. quia p̄ ſcientia pbilo ſopborum vnius artis ſcientia abſq̄ aliis omnibus plene teneri non poteſt. Sed vt ad græcos q̄ omnium rerum ſcientia coniuncta ſit exemplū doceta græc̄ eſſe ſumendum. Referam quia primum de de græcis dicere cœpit. In boc: vbi de philoſophia tractatur. Virtutis rerum q̄ in actione conſiſtunt. Doctrinæ quæ in cognitione verſant̄. Hi oēs: omnes vel tyranni vel principes ciuitatum. Home ri libros. Quos per ordinem litterarum compoſuit: ſed diuerſis temporibus edi ti poſt aliquod tempus cōfuſi ſunt. Eos piſiſtratus ſumma diligentia exquiſitos in ordinē digeſſit: quū diſperſos collegiſ ſet Vnde etiam appella uit. Non fuit ciuibus ſuis vtilis quos ty rānide oppreſſit. Quid pericles. Qui dux fuit inditus Phyloſopbuſq̄: & ora tor inſignis atq̄ anaxagoræ diſcipul⁹ re xitq̄ rempubli. Athenienſium quadra ginta annis: vt ſupra diximus Vt quū Nagna vis eloquentiæ: cui aſſentirēt etí am bi contra quos diceret. Cuius in la bris alia ratio eloquentiæ Peridis. At bunc propoſitum claudit tantos viros non didiciſſe a ſopbiſtis. Ad clepſidrā Vas equæ plenuꝫ crebris & minutis fo raminibus perforatum: quod apertum præfinibat oratori tempus dicendi: quo ad fluxiſſet aqua omnis: & dicitur quod eſt furor: & quod eſt aqua. Ana xagoras Clazomenius. Qui patrimo nio omni ſuis relicto: ſe ad rerum natu ram ſpeculandam: contulit: Eratq̄ vigín ti annorum in Xerxis tranſitu. & ſeptu aginta duobus vixit. Itaq̄ quoniam non a ſopbiſta: ſed a pbiloſopbo orator

ſtabāt. Quid. n. M. catōi p̄ter hāc politiſſimā do ctrinā trāſmarinā atq̄ aduēticiā defuit nū qa ius ciuile dicebat cās n̄ dicebat aut qa poterat dicere iuris ſciam negligebat aut quia vtroq̄ ī gn̄e & la borauit & p̄ſtitit nū pp hāc ex puatorū negociis collectā gr̄am tardior ī rep. capeſſenda fuit nemo apd pplm fortior nemo melior ſenator idē facile optim⁹ impator deniq̄ nihil ī hāc ciuitate tpibꝫ illis ſciri diciue potuit: qd ille nō tū iueſtigarit & ſcierit tū ēt cōſcpſerit. Hūc cōtra plēriq̄ ad bono res adipiſcēdos: & ad rēp. gerēdā nudi veniūt atꝫ inermes nll̄a cognitiōe reꝝ nll̄a ſcīa ornati. ſin ali quis excellit vn⁹ e mltis effert ſe vnū aliqd affert aut bellicā virtutē aut vſuꝫ aliquē militarē q̄ ſane nūc qdē obſoleuerit aut iuris ſciaꝫ ne ci⁹ qdē vni uerſi. Nā p̄tificiū qd ē cōiūctū nēo diſcit aut elo quētiā quā ī clamore & verborū curſu poſitā pu tāt. Oim vero bonarū artiū deniq̄ virtutū ip̄arū ſocietatē cognationēq̄ n̄ norūt ſꝫ vt ad grēcos re ferā oſonē qbꝫ carere ī boc quidēꝫ fmonis gn̄e n̄ poſſum⁹ nā vt virtutis a nr̄is ſic doctrinę ſūt ab il lis exēpla repetenda: ſeptē fuiſſe dn̄r vno tpe q ſa piētes haberent̄ & vocarent̄. Hi oēs p̄ter Mile ſium thalē ciuitatibꝫ ſuis p̄fuerūt. Quis doctior ſiſdē illis tpibꝫ aut cuius eloq̄ntia lr̄is inſtructior fuiſſe tradit̄. q̄ piſiſtrati. q p̄mus. Homeri libros confuſos antea ſic diſpoſuiſſe dr̄ vt nūc habemus Non fuit ille quidē ciuibus ſuis vtilis: ſed ita elo quētia floruit: vt lr̄is doctrīaq̄ p̄ſtaret. Quid Pe ricles d cuius dicēdi copia ſic accæpimus vt quū contra volūtatē atheniēſiū loq̄ret̄ p ſalute p̄riæ ſeuerius tn̄ idip̄m qd ille contra pplares boies di ceret pplare oibus & iucū dūvideret̄. Cuius ī la bris veteres comici ēt quū illi maledicerēt qd tuꝫ athenis fieri licebat leporē bītaſſe dixer̄t tātāq̄ in eo vī fuiſſe vt ī eoꝝ mētibꝫ q audiſſent q̄ſi acu leos quoſdā relinq̄ret at būc n̄ clamator aliqs ad clepſydrā latrare docuerat ſꝫ vt accæpim⁹. Clazo menius ille Anaxoras vir sūmus ī maxīarū reꝝ ſcīa. Itaq̄ hīc doctrina conſilio eloq̄ntia excellēs

sumus. Doctrina ꝑpter cognitionē. Cōsilio ꝑpter prudentiā. Eloquētia: ꝑpter facultatē. Et vrba-
nis qa bello: & pace ꝑfuit ciuib⁹ suis. Critias Alcibiades: de bis ꝑbus Aemilius & Plutarchus mīta re
tulerūt. Dionē Syracusiū Nā plures diones fuere. Linguæ eloquētiæ. Animi ac virtutis .i. virtutem
animi. Aliis ne igit̄ artibus Exempla ꝑponit græcoꝝ q & scire & dicere consecuti sunt vt duo bæc con
iūcta probet. Igit̄ quādoquidē ostendim⁹ dionē fuisse instructū rōne dicēdi & cognitione reꝝ. Aliis
q.d.nō aliis sed iisdē Nā interrogatiue ꝑ
ferē. Timotheū. hic a pre acceptā gl̄iaꝫ
multꝫ auxit vtutib⁹ Fuit autē dicer⁹ ipi
ger laboriosus rei militarꝫ perit⁹. Pytha
gore⁹ ille Lysias De Lysia superi⁹ dixim⁹
ex testimonio Quintiliani. Ois græciæ:
quia eius auctoritate vsi sunt thebani ex
ules quū a seruitute patriam vendicarūt.
Thebanū epaminūdā: polimii filiū sum-
mū philosophū inter primos græciæ du
cem habitū. Fuit autem in primis studio
sus audiendi iniuriarum patientissimus.

Agesilaum victoriis clarum vt socrates
facta optione: Cimonis libertatē & age
silai victorias delegerit. Philolaus fuit
Crotonita phūs pythagoricus Moritur
suspectus de molitione tyrānidis. Ita-
liæ græciā. Illam partē dicit q quondam
magna græcia ē appellata circa Metapō-
tum & Heracleam. Omniū rerū id est
disciplinarū q liberales sunt. Qui vel-
let & eo quum facultatem adeptus esset
non solum dicendi sed etiam cognoscen
di. Accepissent didicissent. Ingenio na
tura hoc loco nam aliter non procedit.

Ipse Aristoteles. Inanem: inutilem
quæ nec publice nec priuatim ꝑdest: qa
nec rempu. nec suā aliquis defendat hoc
est quietum disputādi genus. Ille em̄
ait turpe sibi. Versus ennii quem philo-
ctetes dixisse introducitur quum barba-
ros orare vidisset se cum barbaris tacere
dixit. Doctrinam philosophiæ. Om
nem rerumq; id est omnium artium dis-
ciplinam. Sapientissimum regem philip
pum Extat epistola philippi ad Aristote
lem qua se non tam lætari dicit q sibi na
tus sit Alexander q̄ꝫ q Aristotelis tem-
porib⁹ natus sit cuius præceptis & insti-
tutis imbui posset. Infantiam quasi fa
ri non possit infans. Prudentiā cogni
tionem reruꝫ. Stulticiam: loquacem sine
prudentia. Sin quærimus ita cōclude
bat Crassus neq; prudentiam sine eloq̄n
tia nec bāc sine illa stare posse. Sed tamē
indisertu; prudentiam præponebat stul-
te eloquentiæ. Nunc dicit Si quærat̄ qs
nam ex his qui doctrinam profitētur sit
præferendus primas partes oratori con-
cedas iccirco q orator perfectus sine phi
losophia esse non possit philosophus si-
ne eloquentia possit. Doctoribus ma-
thematicis philosophis: & dyaleticis.

Hoc propter hoc Si inquit volūt eun
dem philosophum esse & oratorem: nul
la nobis est cum illis contentio: q si alte-
rum ab altero separant. hoc nos illis præ
stamus quod orator philosophiam asci-

quadraginta annos ꝑfuit athenis: & vrbanis eo
dem tpe et bellicis reb⁹. Quid critias: qd alcibia
des ciuitatib⁹ suis qdē nō boni sꝫ certe docti atq;
eloq̄ntes nōne socraticis erāt disputationib⁹ eru
diti. Quis dionē: syracusiū doctrinis oībus expo
liuit nō Plato atq; eū idē ille nō lingue solū verū
etiā anī ac virtutis mgr̄ ad liberādā patriā ipulsit
instruxit armauit aliis ne igit̄ artibus hūc dionē
in istituit Plato. aliis isocrates clarissimū viruꝫ ti
motheū canonis ꝑstātissimi imperatoris filiū sūmū
ipm ipatorē boiemq; doctissimū. aut aliis pytha
gore⁹ ille Lysias thebanū Epaminūdā haudscio
an tunc sūmū vir; vnū ois grætię aut xenophon
agesilaū aut philolaus Archytā tarentinū aut ipe
pitagoras totā illāveterē italię greciā q quondā
magna vocitata ē. Eqdē nō arbitror sic.n.video
vnā quandā oim rerū q eēnt hoīe erudito digne
et eo q in rep. vellet excellere fuisse doctrinā quā
q accepissent si iidē ingenio ad ꝓnūciādū valuis
sent: & se ad dicēdū quoq; nō repugnāte natura
dedissent eloquētia præstitisse. Itaq; ipse aristote
les quū florere isocratē nobilitate discipulorū vi
deret q ipse suas disputatōes a causis forēsib⁹ &
ciuilib⁹ ad inanē sermonis elegantiā trāstulisset
mutauit repēte totā formā ꝓpe disciplinę suę ver
sumq; quēdā Philotetæ paulo secus dixit ille.n.
turpe sibi ait eē tacere cū barbaris hic aūt quū so
cratē pateret̄ dicere. Itaq; ornauit & illustrauit
doctrinā illā oēm rerūq; cognitōnē cū oīs ex
ercitatiōe cōiūxit. Neq; vero hoc fugit sapiētissi
mū regē philippū q hūc Alexādro filio doctorē
aierit a quo eodē ille & agendi accipet p̄cepta &
loq̄ndi: nūc siue q volet eū phm̄ q copiā nobis re
rū oīs oisq; tradat ꝑ me appellet oratorē licet siue
hūc ororatorē quē ego dicā sapiam iunctā hr̄e elo
quētiæ phm̄ appellare malit non impediā dūmō
hoc cōstet neq; infantiā eis q rē norit sed eā expli
care dicēdo ñ queat neq; insciam illius. cui res nō
suppetit verba nō desinit eē laudandā quoꝝ si al
terū sit optāduꝫ malī æqdē indisertā prudētiā: q

ſtulticiã loquacẽ. Sin quærimus qd vnũ excellat: ex oibus doctorib⁹ oratori palma dãda ẽ quẽ ſi patiũt eundẽ eẽ pbũm ſublata cotrouerſia ẽ. Sin eos diſiungent hoc erũt inferiores q̃ ĩ oratore ꝓfecto ineſt oĩs illoꝝ ſcia ĩ phõꝝ aũt cognitõe: nõ cõtinuo ieſt eloq̃ntia: q̃ q̃uis cõdẽnat ab his neceſſe ẽ tñ aliquẽ cumulũ illoꝝ artibus afferre videat. Hæc quũ Craſſus dixiſſet parũper & ipe cõticuit & a cæteris ſilentiũ fuit

Tũ Cotta. Eqdẽ inqt Craſſe: non poſſũ quęri: qđ mihi videare aliud qddã: & non id qđ ſuſceperis diſputaſſe: plus em̃ aliquãto attuliſti q̃ tibi eẽt tributũ a nobis: & denũciatũ. Sed certe vt hæ partes fuerũt tuæ de illuſtrãda or̃one vt diceres & eras ipſe iam ingreſſus: atq; in quattuor ꝓtes oẽm orationis laudem deſcripſeras: quũq; de duabus primis nobis qdez ſatis: ſz vt ipe dicebas: aceleriter exigueq; dixiſſes duas tibi reliquas feceras: quẽadmoduz primũ ornate deinde etiã apte dicerem⁹ quo cũ ingreſſus eẽs ꝛepẽte te q̃ſi q̃dã æſtus ĩgenii tui ꝓcul a terra eripuit atq; in altũ a cõſpectu pene oĩm diſtraxit. Oẽm. n. rerum ſciam cõplexus non tu qdẽ eã nobis tradidiſti: neq; em̃ fuit tã exigui tpis ſed apd bos qd ꝓfeceris neſcio me totũ qdẽ in academiã cõpuliſti in q̃ veli ſit illd qđ ſæpe poſuiſti vt nõ neceſſe ſit cõſumere ætatẽ atq; vt poſſit is illa oĩa cernere q tantũmõ aſpexerit ſed etiã ſi ẽ aliquãto ſpiſſius aut ſi ego ſũ tardior ꝓfecto nũq̃ cõqeſcã neq; defatigabor anteq̃ illoꝝ ancipites viaſ rõneſq; & ꝓoibus. & cõtra oĩa diſputãdi ꝓcepero.

Tũ cæſar. Vnũ inqt me ex tuo ſmone maxie craſſe cõmouit qđ eũ negaſti. q nõ cito qd didiciſſet vnq̃ oĩno poſſe ꝓdiſcere: vt mihi ñ ſit difficile ꝓclitari & & aut ſtatĩ ꝓcipe iſta q̃ tu verbis ad celũ extuliſti aut ſi nõ potueri tps nõ ꝓdere quũ tñ his nr̃is poſſim eẽ cõtẽtus. Hic Sulpiti⁹. Ego vero inqt craſſe: neq; Ariſtotelẽ iſtum neq; Carneadẽ nec phõꝝ quẽq̃ deſiderovl̃ me licet exiſtimes deſiderare iſta poſſe ꝓdiſcere vel id qđ facio contẽnere mihi rerũ forẽſiũ & cõium vulgar̃ hęc cognitio ſatis magna ẽ ad eã quã ſpecto eloq̃ntiã ex q̃ ipa tñ pmꝛta neſcio q̃ tũ deniq; quũ cã aliq̃ q̃ a me dicẽda eſt deſiderat q̃ro: q̃ obrẽ niſi forte es iã defeſſus & ſi tibi nõ graues ſum⁹ refer ad illa te q̃ ad ipius or̃onis laudẽ ſplẽdorẽq; ꝓtinẽt. q̃ ego ex te audire volui ñ vt ſperarẽ me eloq̃ntiã cõſeq poſſe ſz vt aliqd addiſcerẽ. Tũ Craſſus ꝓulgatas res req ſcit: pbs eloquentiã relinquit. Quæ q̃q̃ contẽnat: eloquentiam tam & ſi negligant ꝓdeſſe nõ negat: boc ꝓpter Platonem in Gorgiã dicit. Cæteris: qui aderant:

TVM COTTA. Tercium caput vbi repoſcit: vt de duabus partib⁹ dicat quas intermiſerat. Et non id qđ ſuſcepis: ꝓmiſeras de elocutiõe quum interim de his diſputaſti: quæ ꝓfecto ineſſe debeant oratori. At q̃ in quatuor eleganter latine: ornate apte congruenterq̃ dicere. Celeriter exigueq̃: quia ſuccincte & breuiter craſſus eas ſe attigiſſe dicebat Ornate: cum dignitate. Apte: cõpoſite. Quaſi quidam æſtus: tranſlatio a tempeſtate quum nauem vix dum portu ægreſſam: procella in profundum rapit. Aeſtus: quo te magis in altum capeſſas tanto magis æſtus te referet. A conſpectu omnium: vt nauis a portu in altum prolata videri vix poteſt ſic tu ab inceptis in maiora progreſſus plane intelligi non potes. Profeceris: neſcio quantum profeceris apud boſce auditores meos. In academiam: feciſti vt totus viderer in academia verſari. Spiſſius obſcurius: ſicut e diuerſo liquidius clarius. Tardior: bebetior. Pro omnib⁹: & contra omnia vt academici profitentur de re ꝓpoſita in vtranq̃ partem dicere. Tum cæſar Cotta que ſtus eſt: q̃ a propoſito digreſſus ſit Craſſus: Cæſar autem philoſophiã dixerit: aut cito diſci aut oino nõ diſci. Tum poſtq̃ dixit Cotta. Q đ tu: quod ab oratoribus percipitur. Periditari: de ſpe cadere. Contẽnere: quia etiã ſi perdiſcere poſſem ea tñ paruifacerẽ. Rerũ forenſium cauſaꝝ forẽſiũ. Cõmuniũ: vulgariũ Ex qua ſcilicet ipſa cognitiõe vulgari. Q̃obrem: quãdoquidem ſatis eſt mihi vulgaris iſta cognitio. Defeſſus: dicendo. Graues moleſti ad illa id eſt ad elocutionẽ. Nõ vt ſperarem: magnitudine ipſa.

TVM CRASSVS. In hoc capite Craſſus tandem illuſtrande orationis rationem proſequitur. Docuit rbetor. Inſtituit: ſopbiſta. Scriptũ reliquit ſcilicet ſcriptor. Minutarum rerum: quæ vulgo præcipiunt̃ Nobis ſimpliciter: dicitur id eſt q̃ verba iungãtur inter ſe: & item ſimpliciter ponantur. Verborum exornatio incipit duobus modis: ſimpliciter & coniunẽte. Propria: ſuæ cuiuſq; rei. Et certa diffinita quodã,

modo:ac destinata. Pene vna nata res qdē prius nate sūt: sed cōtinuo nomē sortitæ ad nomē ab origie im positū ꝓpriū est: vt de ligno arbor. Trāsferūt: vt herbas pubescere:& iuuenes florere dicim⁹. Abiecta: vel sordida:būilia. Obsoletaūl de sueta:sordida & obscura. Lectis:p electis: quod opponitur abiectis:il lustrib⁹ vero obsoletis. Sed in hoc verborum:elocutionē diuisit in ver ba:& res. Verba autem propria & impropria dixit. Propria aut certa: quasi rerum vocabula cum ipsis pe ne nata. Impropriavero autem que transferuntur:aut quæ nouantur. Primo igitur de ꝓpriis docet. De lectus:ac si diceret: vtendum quidē propriis:sed oratori nō omnia quæ propria sunt:accomodantur. De lectus:aut apta sint atq; concinna.

Consuetudo:exercitatio: quia q bene loqui cōsueuit:verba facile de ligit meliora. Aliquis:pro aliqui bus. Perpenditur:examinatur:p cipitur & cognoscitur. Quasi na turali: quia bona sint an non natu raliter discernimus. Non magna laus:quia naturale est. Verum q̄ uis electioverborum facilis:sit in ea tamen orationis omnis ornatus ni titur. Solum sustentaculum. Sed quando natura id sua sponte offert non magnopere indiget præceptio ne. Ad illustrandam atq; exornā dam.id est ad illuminandā ac poliē dam. Inusitata:quod sit vniucus, iusq; genus. Prisca:antiqua. Iā diu intermissa:vt duit:pultat: exal tant. Poetarum:nam borum libe rior est sermo. Tamen raro: bis etiam orator non incōmode vtetur modo rato. Qua tempestate:non diffinit antiquitatem vnde possu mus verba in consuetudinem trabe re sed dicit se nō fugere quominus dicat qua tempestate:pro quo tem pore:quod Lelius quasi nimis anti quū & obsoletū abborrebat. Hæc autem quæ nunc traduntur a Cice rone:præcipiuntur etiam a Quinti liano. Prolem:stirpem quia vidē tur antiqua. Effari:eloqui. Nun cupari:nominari. Rebar:opinabar arbitrabar:existimabam. Grandior: amplior:sublimior. Antiquior:di gnior. Nouarē:hactenus de inusi tatis:nunc de nouis dicit. Ab co q dicit:noua sūt quæ ipse parit orator Nouāt noua introducūt. Cōiū ctōe ex simplicib⁹ fit cōpositū: vt ex pectorat.i.euomit. Pauor:qui facit boies cōsilii & rōis iopes. Malicies subaudi sectari. Verba.s.expectorat & versutiloqs. Nata:spōte:natura. Cōiūctōe:cōpositōe:vt supra. Indi

ris inqt & tibi nō incognitas Sulpiti. Quis.n.d isto gñe non docuit nō instituit nō scriptū eē reliqt? Sed gerā tibi morē & ea dūtaxat.q̄ mihi nota sunt breui ter exponā:tibi cēsebo tū ad eos:q auctores:& inuē tores sunt harū sane minutarū rerū reuertēduz. Ois igit̄ oro conficit̄:ex verbis quoꝝ primū nobis ratio simplr videda ē:deide cōiūcte:nā ē qdā ornatus oro nis:q ex singlis verbis ē: alius q ex cōtinuatis coniū ctisq; constat. Ergo vtemur verbis aut iis: q̄ ꝓpria sunt: & certa:q̄si vocabula rerū: pene vna nata cū re bus ipis:aut iis q trāsferunt̄: & q̄si alieno in loco col locātur aut iis q̄ nouam⁹:& facimus ipi. In ꝓpriis ē igit̄ verbis illa laus oratoris. vt abiecta atq; obsole ta fugiat lectis atq; illustribus vtat̄ in quibus plenū quiddā & sonās esse videat̄. Sed i boc verboꝝ gñe ꝓpriorū delectus ē bñdus quidā atz is auriū quodā iudicio ponderādus. i quo cōsuetudo ēt bñ loq̄ndi valet plarimū. Etiā boc qđ vulgo de oratoribus ab impitis dici solet. bonis hic verbis. aut aliqs ñ bonis vtit̄:ñ arte aliq̄ ꝓpēdit̄:sz quodaz q̄si naturali sēsu iu dicat̄ in quo ñ magna laus ē euitare vitiū: q̄q̄ ē ma gnū. Veꝝ iā i boc q̄si solū quoddā atq; fundamētū ē verborū. vsus. & copia bonoꝝ. Sz quid ipe ędificet orator:& i quo adiūgat artē id eē nobis q̄rēduz atq; amplificādū videt̄. Tria sunt igr i verbo simplici: q̄ orator afferat ad illustrādā atz exornādā oronē: aut inusitatū verbū aut nouatū aut trāslatū iusitata sunt prisca fere:aevetusta:et ab vsu quotidiani ꝑmonis iā diu q̄ sūt itermissa: poetarū licētia liberaliora q̄ nra: sed tñ raro bz ēt i oronе poeticū aliqđ verbū dignita tē. neq; illđ fugeri dr̄æ vt Lelius. q̄ tēpestate penusi italiā venit. nec ꝓlē aut sobolē. aut effari aut nūcupa ri aut vt tu soles catulle ñ rebar aut opinabar: & alia multa quibꝫ loco positis grādior atz antiquior oro. sæpe videri solet. Nouant̄ aūt verba q̄ ab eo qui di cit ipso gignunt̄ aut fiūt vl cōiūgēdis verbis. vt hęc Tū pauor sapiam oēm mihi ex aiato expectorat nū nō vis bꝰ me versutiloqs malicias. videtis.n.& versu tiloquas malicias & expectorat. & ex cōiūctiōe fa cta eē verba ñ nata. vel sępe sine cōiūctione verba no uāt̄. vt ille sēsus disert⁹ idigenitat̄. vt baccaꝝ vberta te icuruescere. Tertiꝰ ille modus trāferēdi verbi la te ptz: quē necessitas genuit. iopia coacta et āgustiis pꝰ āt delectatio iucūditasq; celebrauit. nāvt vestis frigo ris ꝺpellēdi cā repta prio. pꝰ bri cœpta ē ad ornatū et corpis. et dignitatē. sicꝝ bi trāslatio istituta ē iopię cā

genitales:& interguſcere:Hæc nō cōpoſita.ſed deriuata. Tercius ille de ꝓpriis dixit & inuſitatis. ſiue
ouis nunc de tranſlatis q̄ neceſſitate ſumunt & ornatu. Inopia:ꝓpriorum verborū.ſ. Poſt aūt.i.or
nandi gra. Nam vt veſtis: Pulchra ſimilitudo. Veſtes primū neceſſitati:poſtea etiā cultui deſeruierunt.
Gemmare:vites cū oculos oſtēdūt:a gēma ſumptū:ab inaia ad inaiam. Luxuriē:ſupabundantiam:vt
Vir. Luxuriē ſegetū:ab aiata ad inaiam:ſicut etiā lætas.i.fœcūdas:

frequētata delectationis: nā gēmare vites:luxu
riē cē i herbis lætas ſegetes etiā ruſtici dicūt: qđ
em̄ declarari vix verbo ꝓprio p̄t:id trāſlatū quū
eſt dictū:illuſtrat id qđ intelligi volum⁹ eius rei
quā alieno verbo poſuimus: ſilitudo. Ergo hæ
trāſlationes q̄ſi mutationes ſunt: quū qđ non ha
bes aliūde ſumas. Ille paulo audaciores q̄ nō in
opiā indicāt: ſz oſoni ſplēdoris aliqd accerſunt.
Quarū ego qd vobis:aut inueniēdi rationē: aut
gña ponā ſilitudis ē ad verbū vnū contracta bre
uitas: qđ verbū i alieno loco tāq̄ i ſuo poſitū ſit:
ſi agnoſcē delectat:ſi ſile nihil bz repudiatē. Sed
ea trāſferri.oportet:q̄ aut clariorē faciūt:rēvt illa
oīa:iborreſcit mare tenebrę cōduplicatē noctiſq̄
et nimbū occeat nigror flāma inē nubeſ coruſcat
cœlū tonitru cōtremit:grādo mixta imbri largi
fico ſubita p̄cipitās cadit:vndiq̄ oēs vēti erūpūt
ſæui exiſtūt turbines:feruit ęſtu pelagus:oīa fere
quo eēnt clariora trāſlatis p ſilitudinē verbis di
cta ſunt:aut q̄ ſignificetē magis res tota:ſiue facta
alicui⁹:ſiue conſilii:aut min⁹: vt ille q occultaret
rē cōſulto: ne id qđ ageretē: itelligi poſſit:duob⁹
trāſlatis verbis ſilitudie ipa idicat:qñqdē iſta cir
cūueſtit dictis:ſepit ſedulo. Nōnūq̄ & breuitas
trāſlatiōe cōficitē:vt illud: ſi telū manu fugit ipru
dētia teli miſſi breuius ꝓpriis verbis exp̄mi non
potuit: q̄ ē vno ſignificata trāſlatis: Hoc i gñe p
ſæpe mihi admirādū videtē:qd ſit q̄ oēs trāſlatis
& alienis magis delectātē verbis: q̄ ꝓpriis:& ſu
is. Nā ſi res ſuū nomē & vocabulū ꝓpriū non bz
vt pes i naui:vt nexus quo libra agitē: vt i vxore
diuortiū:neceſſitas cogit qđ nō bēs:aliūde ſumere
ſz i ſuo⁹ verbo⁹ maxia copia tū boies aliena mł
to magis:ſi ſūt rōne trāſlata delectāt. Id accidere
credo vł qđ igenii ſpecimē ē qddā trāſilire añ pe
des poſita:& alia lōge repetita ſumē vł q̄ is q au
dit alio ducitē cogitatōe:neq̄ tm aberrat:q̄ maxia
ē delectatio vł q̄ i ſinglis verbis res ac totū ſile cō
ficitē:vł q̄ oīs trāſlatio:q̄ qdē ſūpta rōe ē ad ſēſus
ipos admouetē:maxie ocłos⁹ q ē ſenſus acerrim⁹

Inopia:ꝓpriorum verborū.ſ. Poſt aūt.i.or
nandi gra. Nam vt veſtis: Pulchra ſimilitudo. Veſtes primū neceſſitati:poſtea etiā cultui deſeruierunt.
Gemmare:vites cū oculos oſtēdūt:a gēma ſumptū:ab inaia ad inaiam. Luxuriē:ſupabundantiam:vt
Vir. Luxuriē ſegetū:ab aiata ad inaiam:ſicut etiā lætas.i.fœcūdas:

Idem poeta quid faciat lætas ſegetes
Qđ em̄ vt vitis oculis ꝓpriū verbum
nō habet:ſed p tranſlationē a gēma illu
ſtratē:qđ p ſe latet. Quid:ac ſi diceret:ſci
tis etiā me tacēte. Inueniēdi rōnem:qd
ſit in tranſlatōe ſeruandū. Genera:qtu
tuor.ſ.ab aiatis ad aiata: ab in animis ad
inania: ab aniatis ad inaia: ab inais ad in
aiata. Cōtracta:coacta. Si agnoſcē vt
gēmare vites. Sic em̄ recta eſt tranſlatio
quū verbū aliūde ſumptū ſilitudinē ha
bet cū eo ad qđ ſumitē. Sed ea tranſferri
oportet. Nūc docet qbus de cauſis trāſ
latiōe vti ſoleamus. Inborreſcit mare aſ
perū fit & borridū. Tenebræ cōduplicā
cātē a veſte ſumitē. Occeat:aialis ē:nox &
nimbi inaia. Flama:nec ignis aiatus:nec
ſplēdor e nubibus erumpēs. Præcipi
tans:aiati eſt p̄cipitē eſſe. Eſſent clariora
aut clarificāde rei cā. Occultaret:cōſilio
q de induſtria id agebat ne intelligereē.
Circūueſtit dictis:ab inaia ad animatā.
Circūueſtit:circūuenit. Sepit: tetigit
qđ anio agitauit aliter dicit:aliter ſentit.
Nōnunq̄ & breuitas.i.tranſlatōe quū
breui⁹ aliqd exprimitē. Breuitas:coacta
primū breuitatis cā docet fieri tranſlati
onē. Telū manu fugit:exprimitē telum
temere emiſſum. Vno.i.fugit. Hoc in
genere: mirū inquit q̄ boies tranſlatis:
nonnunq̄ magis delectentē q̄ propriis.
Nomen & vocabulū: nomen ꝓpriis:
vocabulū appellatiuis aſcribūt. Vt pes
in naui:pes qui dr in naui: certū nomen
nō habet:qui tunc fieri dicitē quū nauita
porrecto pede:rudētes intendit:vt elata
vel ventorū flamina concipiant: vt vna
omnes fecere pedem. Nexus:qui p li
bram agitē. Boetius in topicis hoc expli
cat quemadmodū ſupius expoſuimus.
Diuortium:viri & vxoris ſeparatio: q̄
ſi in diuerſas partes verſio a diuertenti
bus aliorſum ſumitē. Ratione:de qua
inferius dicet. Specimen: exprimentū:
documentum. Vnde Virgi. Tale dabit
ſpecimen. Ante pedes poſita.i.tranſili
re verbum:quod eſt ex eo compoſitum.
Ducitē:delectatē. Alia:q̄ pertineat ad
id de quo loquimur. Tamen q̄uis in
aliam cogitationē incidat qui audit. In
ſigniculis:notabilibus. Res qua de agi
tur. Totū ſimile:quia ſimilitudo quæ
dam eſt inter rem & verbum:de quibus
agitē. Nam res & verbū totū ſunt. Ad
ſenſus ipos. Nam ois tranſlatio ſenſib⁹
admouetē. Odor narium:id eſt iocūdi
tas. Mollitudo:tactus. Dulcedo:gu
ſtus:vt acriora. Nihil eſt em̄ in rerū na
tura: Senſus ꝓpria cuiuſq̄ rei noia p trāſ
lationē ad alia ſumi:vt limen nō ſolū in

gressus hostii sed principiũ alicuius rei: vt in limine vitæ extinctus est. Vnde eñ a quocunq; põt duci similitudo: ab eodẽ etiã translatio: sed illa ab oĩbus: ergo hec etiã. Itidem: ex eodẽ. Fornicis: arcus in ædificio. Spbæra: spbæricũ est eñ cœlũ

Viue Vlyxes: exemplũ translationis: animũ ad oculorũ sensum erigentis: Nã de aliis sensibus satis dixit: & est recta translatio. Vlixes oraculo accepto fore vt vbi domũ tetigisset occũberet: moue bat a quodã: vt viuere quantũ ei liceret: & postremũ solis splendorẽ oculis bauriret. Rape: neq; eñ oculis rapimus: sed manu. Postremũ: ac si diceret mors instar. Sequa Thelegono ipsius & Circes filio. Non dixit cape: hoc eñ verbũ mo ram præ se fert: quia sensim capimus aliquid: ideo spem aliquã viuendi attulisset. Q d ante dixerat dum licet: ac si diceret paulopost non licebit. Sile: similitudo. Sirtim: de eluone dici põt: qui patrimoniũ exhausit: vel certe pniciem innuit: nam syrtibus naufragiũ fit. Scopulũ: item ad visum refert: sicut charybdis ad auditum etiã vtrunq; charybdis aurem translatiue voratorẽ ostẽdit. Feriat: percutiat. Ad quas: quia similitudo translationis cogitionem audiẽtis magis ad alias res cofert q̃ quæ audiunt. Castratã: priuatam: & orbatam: rem offert obscœnam. Glauciã: senator flagitiosus. In vtroq; castrata & stercore. Nolo aliud vitium q̃d vitandũ est in translatione. Comessatiõis. Comessatio luxuriosum cõuiuiũ Cice. p Murena. Non amor: non comessatio: nõ libido. Si ergo tempestatem dicas comessatiõis: maius est q̃ q̃d exprimere vis. Satis est aũt dicere iacturam comessatõnis. Nam comessatio minus est q̃ tempestas. Rectius calamitas tempestates. Angustius id est minus significationis. Illud ppriũ: quia trãslatio fit significãdi gratia vel demõstrãdi: q̃ sit abnutares p vetares ponere. Trãslatum minus significaret q̃ ppriu: a similitudine respuẽtis aliquid capite. Ne contagio: vt siquis infœlicissimus se adiri nolit ne quem sua miseria quasi polluat: sicut de Timone legimus. Vmbra: quasi spiritus ipse infœlix fit. Verecunda: pudens. Vt ita dicam pupillũ: Hoc verbo proposito (vt ita dicam) Lenior fit translatio pupilli q̃ superius vbi dixit senatum orbum relictum sine hac p̃latione (vt ita dicam) Hoc idem Quintil. interponẽdũ dicit: quũ verba minus ppria admittimus. Præcario: precibus comota. Vi p vim. Modus aũt nullus. Hic laudat trãslationẽ quæ singulis verbis inest: q̃ ornatior est sicut verecũdior.

Nam illud: boc quidẽ a supiore deriuat: sed illud in singulis verbis boci pluribus q̃ cõtinẽtibus verbis. Et in supiori verbũ a sua in alienã trãsit significatio

Nã & odor vrbanitatis. & mollitudo bũanitatis & murmur maris: et dulcedo rõis sũt ducta a cẽteris sensibꝰ illa vero oculoꝝ m̃to acriora. q̃ ponũt pene ĩ conspectu ani q̃ cernere & videre ñ possumus. Nihil ẽ.n. in rerũ natura cuiꝰ nos nõ in aliis rebꝰ possumꝰ vti vocabulo. & noĩe. vñ eñ sile in duci ñ põt: põt aũt ex oĩbus itidẽ verbuꝫ vnũq̃d similitudinẽ cõtinet trãslatũ lumẽ afferre oratoi. Quo in gñe p̃mũ fugiẽda ẽ dissimilitudo cœli ĩ gẽtes fornices q̃uis Spberã in scænã (vt dr̃) attulerit. Ennius tñ in spbera fornicis similitudo ñ põt inesse. Viue Vlixes dũ licet oculis postremũ lumẽ radiatũ rape nõ dixit cape nõ pete. bret eñ morã sperãtis diutius eẽ sesevictusꝫ rape bocverbũ ad id aptatũ q̃d añ dixerat dũ licet. Deide vidẽdũ ẽ ne longe sile sit ductũ Sirtim p̃monii Scopulũ libẽtiꝰ dixerĩ. Charybdim bonoꝝ Voraginẽ potius facilius. n. ad ea q̃ visa q̃ ad illa q̃ audita sũt: mentis oculi ferunt. Et q̃m hec vel summa laus ẽ verbis trãsferẽdis: vt sensum feriat id q̃d trãslatũ sit: fugiẽda ẽ oĩs turpitudo eaꝝ rerũ: ad q̃s eorũ aĩos q̃ audiũt: trabit similitudo. Nolo morte dici Aphricani castratã eẽ rẽp. nolo sterꝰ reip. dici glauciã: q̃uis sit sile tamẽ est in vtroq; deformis cogitatio similitudinis. Nolo eẽ aut maius q̃ rei postulet: vt tempestas comessationis: aut minus: vt comessatio tẽpestatis: nolo esse verbũ angustius id q̃d trãslatũ sit qua fuisse illud ppriũ ac suũ. Quidnã est obsecroꝰ quid te audiri abnuasꝰ melius est vetas. phibes: absterres q̃m ille dixerit illico istic: ne contagio mea bonis vmbraue obsit. Atq; etiã si vereare ne paulo durior translatio esse videat. mollienda præposito sæpe verbo: vt si olim. M. Catone mortuo pusillũ senatũ quis relictũ diceret: paulo durius sin vt ita dicam pupillum: aliquãto mitiꝰ est. Etenim verecũda debet esse translatio: vt deducta esse in alienũ locum nõ irruisse: atq; vt precario nõ inuenisse videat. Modus aũt nullus est florẽtior in singulis verbis: nec qui plus luminis afferat oratori: nam illud q̃d in boc genere ppfuit non est in vno verbo translato: sed ex pluribꝰ cõtinuatis cõnectitur: vt aliud dicat: aliud itelligẽdũ sit: neq; me patior iterũ ad vnuꝫ scopulum & telum classem acbinum offendere: atq; illud: erras nam exultantẽ te & præsidentẽ tibi reprimẽt

nem. In boc aliud dici ẽ & aliud ſentiẽ. Iterum ad vnũ ſcopulũ: ſignificat ſe ad iudicẽ nõ rediturũ cuius ſemel exptus eſt ſeuentatem: ne in eam offendat: ſicut claſſis grecorũ in ſcopulũ capharæi mõtis eliſa perii t. Cœlũ: aerem. Erras: poetæ verſus introducẽtis quendã qui ſibi oĩa licere putaret. Præſidentem: principẽ: te maiorẽ: Validæ babenæ: valide vires legũ ab equo: nam qđ ſequiẽ a bobus eſt: qui iugo p̃ munẽ. Re ſili: ſcopulũ & ꝓcellam ſæuitie & aſperitati iudicis: in primo naufragiũ: in ſcẽlo tauri: & equi. Aliam: in ſæuitiam iudicis & inſolentiam ſupbi. Obſcuritas: ſi tranſlatio nõ intelligiẽ. Enygma: obſcure dictũ: vt illud Quã mater genuit: generauit filia matrẽ. In oſone: verboꝝ cõtinuatiõe. Illa: illa de qua nũc dicem? Neq; factum nõ verbum dicere: quod nouatum ſit: vt ſaxifragus. Vtitur boc ſyllogiſmo ꝓ enumerationẽ. Omnis permutatio verbi fit: aut tranſlatõne: aut cõpoſitõe: aut deriuatiõe: ſed in boc verſu. Aprica terribili tremuit borrida terra tumultu. Nibil borũ fit: nõ eſt igitur bic verbi tranſlatio. Deſine Roma tuos. i. Romani deſinite: vt cãpi campeſtres bomines. Grauis eſt: aliud tranſlatõnis genus qđ vocaẽ varietas. Martem: ꝓ bello poſuit. Grauis quia ꝑſona ꝓ reponitur: nam in ſupiori res ꝓ re. Cererẽ: pro pane. Virg. Cererẽq; caniſtris expediũt Liberum: pro vino: vt ſine Cerere: & libero friget venus. Curiã. i. ſenatus. Cõtinẽs: ꝓ cõtento. Toga: inſtrm pacis ꝓ pace: ſicut arma ꝓ bello. Luxuries idẽ luxurioſus: res ꝓ ꝑſona ſicut fides & iuſticia. Inflexo a: ſua ſignificatiõe. Cõmutato: quũ verbum ꝓ verbo ponitur.

Quũ ſunt finitima. ſ. buic tranſlationi: quæ metonymia eſt. Proxima eſt intellectio: de qua nunc dicere aggrediẽ: quũ verbũ flectiẽ atq; immutaẽ vt aliud dicatur: aliud intelligaẽ. Parietes aut tecta: domus partes vt ipſi parietes curiæ tibi gratias agere videnẽ. Vnã turmã: partem ꝓ toto: turma ꝓ æquitatu: vt romanus ꝓ oẽs romani. Vt nos ſumus Romani: quũ vnus tm̃modo ſit qui loquaẽ

Rutilius: quia troiani rutilis coniuncti vno oẽs noie latini ſunt appellati. Aut quocũq; modo: vt inſtrumentũ ꝓ ꝑſo: vt ſariſſe pro theſſalis: & macedonibus: Pilla ꝓ Romanis. Abutimur: non per tranſlationẽ modo aliud accipiẽ q̃ dicẽ ſed ꝓ abuſionẽ. i. ꝓ acyrologiã. Non impudenter: nõ ſine pudore. Grandem ꝓ longa. Verũ videtis: concluſio ſupradictorũ. Ita qñquidem mutatiões fiunt: quũ ſingula verba ſumunẽ: aliæ ex verbis inuſitatis: aliæ ex nouis aliæ ex tranſlatis ſequiẽ triplex eſſe verborũ genus.

Coniũctõe. i. cõpoſitõe: vt ſaxifragus: Nouitate: declaratio eſt nouitate: ſub q̃ cõiunctio continẽ. Nouitas em̃ fit vel ꝓ cõpoſitionẽ: vt expectorat: vel ꝓ deriuationẽ: vt indigitalis. Auribus ne nouitas verbi auriũ iudicio officiat. Conſuetudini: ne omnino ſit inuſitatũ. Q đ ſcilicet tranſlatum. Verborum trãſlationem mirifice laudat.

valide legũ babenæ: atq; imperii inſiſtẽt iugo: ſũpta re ſili: verba eius rei ꝓpria deinceps in rẽ aliã vt dixit: trãſferunt. Eſt boc magnuꝫ ornamentũ oſonis i quo obſcuritas fugiẽda ẽ. Eteni ex bac gñe fiũt ea q̃ dicũt enigmata: ñ ẽ aũt i verbo modus bic: ſed i oſoe: boc ẽ in cõtinuatione verboꝝ Ne illa qđẽ traductio: atq; imutatio: i verbo quã dã fabricationẽ bꝫ ſed i oſoe aprica terribili tremuit borrida terra tumultu: ꝓ Aprbris ẽ ſumpta aprica: neq; factũ verbũ ẽ: vt mare ſaxifragis vndis: neq; tranſlatũ vt mollit mare. ſed ornandi cã ꝓpriũ ꝓpo cõmutatũ. Deſine roma tuos boſtis teſtes ſũt cãpi magni: g̃uis ẽ motus i ornatu oſonis & ſæpe ſumẽdus: ex quo gñe bec ſunt: martẽ belli eẽ cõem: cererẽ ꝓ frugibꝫ: liberũ appellare ꝓ vino Neptunũ ꝓ mari: curiã ꝓ ſenatu: cãpuꝫ pro comitiis: togã ꝓ pace: arma ac tela ꝓ bello. Quo itẽ in gñe & virtutes: & vitia ꝓ ipſis in qbus illa ſunt: appellãtur luxuries: quã i domũ irripuit: & quo auaritia penetrauit aut fides valuit: iuſticia confecit. Videtis ꝓfecto genus boc totũ: quũ inflexo cõmutatoq; verbo res eadẽ nunciaẽ: ornatus quũ ſunt finitima illa minus ornata: ſed tamẽ non ignorãda: quũ intelligi volum? aliquid aut ex ꝑte totũ vt ꝓ ædificiis quuꝫ parietes aut tecta dicamus: aut ex toto ꝑtẽ: vt quũvnã turmã ęqtatum ppli romani dicim?: aut exvno plures: vt romanus bõ tãetſi res bñ geſta ẽ corde ſuo trepidat aut quũ ex pluribꝫ intelligiẽ vnuꝫ nos ſumus romani q fuimus añ Rutilius: aut quocunq; mõ nõ vt dictũ eſt in eo gñe intelligiẽ: ſed vt ſenſuꝫ ẽ abutimur ſæpe ẽt verbo nõ tã elegãter q̃ꝑ i trãſferendo ſed etiã ſi licẽtius tm̃ nõ interdũ nõ pudẽter: vt quũ grandẽ oſonẽ ꝓ magna: minutũ aĩum ꝓ paruo dicimus. Veꝝ illa videtis ne eẽ: nõ verbi: ſed oſonis quæ ex pluribus (vt expoſui) trãſlationibus connexa ſunt. Hæc autem quæ aut immutata eſſe dixi: aut aliter intelligenda ac dicerentur ſunt trãſlata quodãmodo. Ita fit vt oĩs ſingulorũ

SEQVITVR. Nunc quartū ſequit caput: vbi de cōpoſitione tractat. Collocatiōi: vt verba apte po nant. Modū meuſurā longioris: vel breuioris periodi: quæ formam quandā oīonis cōſtituūt. Componere: cōiungere. Struere: ordinare. Hiulcus. i. ne borrida ſit iunctura vt vacæ: æneæ: amœniſſime.

Aſper: vt paromœon vel omoeoteleuton vt Tites tute: tate: vt infantes: ſtātes: lacrimātes. Coagmētatus: cōpaginatus: qđ oponit hiulcis. Lenis: opponit aſperitati. Quā lepida: ſyntheſis cōpoſitio polita. Teſſerulis Albutii verba quadratis in pauimēto lapillis: aut lignis apte poſitis cōparat lucilius ꝓſona ſoceri mei luſit. Is em̄ ſocerū Craſſi id eſt ſcæuolam introduxit ludeutem in albutiū: ꝙ molli vteret compoſitiōe verbor̄m. Emblemate: impſſione: ligno lapilloue. Vermiculato: minuto: No. Marcellus. In me. i. qui mihi etiā illuſerit. Rhetoricoteros. Græce dixit eloqntior. Eſt enim a forma græca deductum.

Quid ergo iſte Lucilius albutiū facere dixit: illuſerat ꝙ ſi diceret aptiſſime verba poſuiſſe nec excuſerat Craſſum: cui nihil deeſſet: cur pfātiſſimus diceretur orator: ꝙ haberet generū rhetoricoterō

Nūc ergo de ſe craſſus loquēs. Quid inquit gener iſte tuus fecit? Abuteris: il ludēdo. Illud: vt verba coniungat. Sed eſt tm̄: q̄uis ille riſerit ſcita tm̄ eſſe debet verborū collocatio. Vtrūq; ſ. coherentem: & iunctā. i. nō biantem. Lenē. id ē nō aſperā. Nam coherentē eſt expoſitio eius qđ dixit iunctā. Aequabiliter fluentem: eſt expoſitio eius qđ dixit lenem

Primis. i proximis. Vaſtius: hianti? Hanc diligētius: hactenus de collocatione. i. cōpoſitione dixit: nunc de clauſulis incipit dicere: quō clauđ oīo ꝑ coma: ꝑ colon: ꝑ periodum. Coma eſt membri pars colon mēbrū: periodus comata & cola cōpræbēdit. Modus: qui in numeris longitudine eſt: & breuitate ſyllabaꝝ vel piodi. Nam mod? eſt duplex. Vnus numeri: i ſyllabis verborū. Alter piodiū in ptibus eius: vt comate & colo ex quibus cōſiſtit. Forma. Nam clauſula ē oīonis forma ga eā informat: q̄ſi materiā in formā. Veteres: quos ipſi nō ſequimur

Interſpiratiōis: pauſæ. Notis: ſignis id eſt punctis librariorū. i. ſcribentium libros: notæ: vt ſtigmæ: bipoſtigme: meſaſtigme: teliaſtigme Nam bipoſtigme coma facit: vt meſaſtigme colon: vt teliaſtigme piodon. Inter pūctas: iter notatas

Modo mēſura. Clauſulas: ga verba ipſa: atq; ſnīæ bas in oīone clauſulas cōficerent. Aſtringeret: numeris ſubiiceret.

Quondā apud veteres. Machinati: in verborū cōiunctiōe: quæ numeris: & cantu conſtat in verſu. Numero: qui ē in ſyllabis. Aurium ſatietatem: quæ ꝑ nunciationis ſuauitatem deſiderant. Dixerūt: Iſocrates: & diſcipulus. Hæc igi duo: Maiores poetæ quidem: & muſici cantum inuenerūt & verſum: vt aures delectatōe mulcerent: ſed hiąb oratoria diſtat. In quo illud ē. Mirūq; quā in oīone volumus cuiuſdā verſus formā & modū ea tm̄ ſi in verſū plane exierit: vicioſa ſit. Cadere: exire. Perficere: exitu: & coniunctione quadrata ꝑficitur. Quadrate: apte

verboꝝ virtus. atq; laus tribus exiſtat ex rebus: ſi aut vetuſtū verbū: ſit qđ tamē conſuetudo ferre poſſit: aut de nouo factuꝫ vel cōiunctione: vel nouitate in quo itē eſt auribus: conſuetudiniq; parēdum aut trāſlatū: qđ maxīe tanq; ſtellis q̄buſdaꝫ notat & illuminat oīonem. Sequit cōtinuatio verboꝝ: qua duas res maxīe collocationē primū deinde modū quēdaꝫ. formāq; deſiderat. collocationis eſt componere & ſtruere verba ſic. vt neue aſp eoꝝ cōcurſus: neue hiulcus ſit ſꝫ quodāmodo coagmētatus & lenis. in quo lepidi ſoceri mei ꝑſona luſit. is q elegantiſſime id facere potuit Lucilius q̄ lepida Syntheſis cōpoſite. vt ceſſerule oēs arte pauimēto ac emblemate vermiculato. Quæ quū dixiſſet in albutiū. illudēs ne a me qđē abſtinuit. Craſſum habeo generū: ne rhetoricoteros tu ſis. qđ ergo iſte Craſſus. qm̄ ei? abuteris noīe. quid efficit. idē illud ſcilicet. vt ille voluit. & ego vellem melius aliquāto q̄ Albutius veruꝫ in me quidē luſit ille. vt ſolet. Sed ē tamē hęc collocatio conſeruāda verboꝝ. de q̄ loquor q̄ iunctā oīonē efficit q̄ cohærentē. q̄ lenē q̄ æquabiliter fluentē Id aſſeqmini: ſi verba extrema cum conſequentibus primis ita iungetis vt neue aſpere concurrāt. neue vaſtius deducanē. Hāc diligētiā ſubſeqtur modus etiā & forma verborū qđ iam vereor. ne huic Catullo videaē eſſe puerile. verſus em̄ veteres illi in hac ſoluta oīoe ꝑpemodū hoc ē numeros quoſdā nobis eē adhibēdos putauerūt. inter ſpirationis em̄ nō defatigatiōis noſtræ neq; libratiorū notis. ſed verboꝝ & ſentētiarū mō interpūctas clauſulas in oīonibus eſſe voluerūt: idq; principes Iſocrates iſtituiſſe ferē: vt incōditā antiquorū dicēdi cōſuetudinē. delectatōnis atq; auriū cā (quēadmodū ſcribit diſcipulus ei? Naucrates) nūeris aſtringeret. Nāq; hæc duo muſici q erant

quõdã iidẽ poete machĩati ad volúptatẽ sunt versuũ atq; cãtuũ: vt verboꝝ nũero: & vocũ mõ delectatiõe vincerẽt auriũ satietatẽ. Hęcigit̃ duo: vocis dico moderationẽ & verboꝝ cõclusionẽ. quo ad oꝛois seueritas pati possit: a poetica ad æloq̃ntiã traducẽda eẽ duxerũt i quo illd ẽ vł maximũ q; versus ĩ oꝛoe si efficit̃ cõiũctiõe verboꝝ: vitiũ est: m̃ etiã conũctione sicuti versuꝫ: nũerose sedere: & q̃drare: & pficere volum⁹. Neq; ẽ ex mł̃tis res vna q̃ magis oratorẽ ab ĩpito dicẽdi: ignaro q; distĩguat: q̃ q; ille rudis incõdite fundit quãtũ põt: & id qđ dicit spũ. nõ arte determĩat. Orator aũt sic ille illigat sn̄iaꝫ verbis: vt eã nũero quodã cõplectat̃ & astricto & soluto. naꝫ quũ iũxit modis forma: & relaxat & liberat ĩ mutatiõe ordis: vt verba neq; alligata sint: q̃si certa aliq̃ lege versus neq; ita soluta vt vagẽt̃: Quo nã igit̃ mõ tantũ mun⁹ insistem⁹: aut arbitremur nos hãc vĩ numerose cõseq posse dicẽdi: ñ est res tã difficilis q; necessaria. Nihil ẽ. n. taꝫ tenerũ: neq; tã flexibile: neq; q; tã facile sequat̃: quocũq; ducas q̃ oꝛo: ex hac versus: ex eadẽ dispares nũeri conficiunt̃: ex hac hæc etiã soluta variis mõis multorũq; geneꝝ oꝛo. Non. n. alia ꝑmonis: alia cõtẽtois verba: neq; ex alio gñe ad vsuꝫ quotidianũ: alio ad scœnã põpãq; sumunt̃: sꝫ ea nos cũ tractãtia sustulim⁹ e medio: sicut mollissimã cœrã ad nr̃m arbitriũ formamus: & fingim⁹. Itaq; tũ graues sum⁹: tũ subtiles tũ mediũ q̃ddã tenem⁹: sic ĩstitutã nr̃am sn̄iam seqt̃ oꝛois gen⁹: idq; ad oẽm rõnẽ: & auriũ voluptatẽ: & aĩoꝝ ad motũ mutat̃: & vertit̃. Sed vt ĩ plæriscq; reb⁹ ĩcredibiliter hoc natura ẽ ipsa fabricata: sic ĩ oꝛoe: vt eã q̃ maximã vtilitatẽ ĩ se cõtinerẽt: plurimũ eadẽ bn̄ent: vel dignitatis: vł sæpe ẽt venustatis: incolumitatis atq; salutis oĩm cã. Videm⁹ hunc statũ eẽ hui⁹ toti⁹ mũdi: atq; naturæ rotundũ vt cœlũ: terraq; vt media sit: eaq; sua vi: nutuq; teneat̃: sol vt circũferat̃ vt accedat ad brumale signũ & inde sensim ascẽdat ĩ diuersam ptẽ vt luna accessu & recessu suo solis lumẽ accipiat: vt eadẽ spatia q̃q; stellæ dispares motu cursuq; cõficiãt. Hęc tãtã bn̄t vi vt paulũ ĩmutata cohęrẽ nõ possint tãtã pulcritudinẽ vt nlł̃a spẽs ne excogitari q̃dẽ possit ornatior. Referte nunc aĩum ad hoĩm vł ẽt cęteroꝝ aĩantiũ formã & figurã nullã iũgere. Numerosæ: quibusdã numeris & pedibus. Ex multis: q̃ peritũ ab imperito distinguũt & ex contrario diffinit oratorẽ Spiritu quantũ spiritus suppeteret. Illigat cõglutinat. Cõplectat̃: cõpræbẽdit. Numero: versu: q numerosus est: Nam dausula cũ arte. i. artificio sa est forma oꝛois quia sic materia formã accipit arte adbibita. Iunxit: cõstrinxit.

Forma & modis: Alterũ est expositio alterius: & id ẽ modis. Nã mensura sylla barum & periodi: vt supradictũ ẽ dausulam facit: quæ ẽ forma orationis. Modis pluraliter dixit: quia duo sunt modi nũeri: & periodi. Relaxat: quia liberior est q̃ versus. Quasi certa lege versus: q si mutet̃: aut minatur: stare no potest. Oratio vero vtrunq; patitur: ideo etiã soluta vocatur. Nõ est: quærit: & cõtinuo respondet ipse sibi. Flexibile: quia teneq; ideo flexibile. Quã oratio: quæ p voluntate mutatur. Versus: poetarũ proprie. Dispares: vt iambi. Nam heroici: & elegi concinniores sunt. Multorũq; generũ: vt bumilis mediocris: sublimis ex sermone ex contentione. Ad vsum quotidianũ vt sermo. Ad scœnam pompamq; vt contentio. Sustulimus orationem ad scœnam pompamq; formãtes.

E medio: e communi: & vulgari. boc ẽ bumili. Vel certe e medio. id ẽ mediocri.

Ad nostrum arbitrium. i. ad voluntatẽ nostrã. Graues in sublimi genere. Subtiles: in bumili. Mediũ: planum ẽ. Voluptatẽ: varietas voluptatẽ parit. Animorũ: quũ animos auditorum ad misericordiam flectimus. Sermone quum incitamus in iram contentione vtitur: quod nos ipsa natura tanq; benigna parẽs spõte admonet. Dignitatis: pro rei excellẽtia. Venustatis: pulcbritudinis. Incolumitatis: dignitas incolumitatem: pulcbritudo venustatem parit: ex dignitate venustas: ex incolumitate salus. Sed ecõtrario magis verba ita iunguntur: vt prioribus proxima præponderent. Aliquãdo bæc per illa exponunt̃: vt bic. Omnium causa: probat q̃ ad necessitatem & vtilitatem bominum natura ꝑduxit: eadem venustati & dignitati conducere ex quo fit vt quod natura necessariũ dedit: boc etiã venustũ sit: vt ex cœli terræq; ꝓcipitur conditione: siderumq; ordine ac motu necnon arborum fructu & amœnitate. Statum: conditionem. Tenea-

tur in centro. Sua vi: suis ipa librata põderibus: quia vndiq; cogitur in centrum

Nutuq;. id est momento. Circumferat̃: Sol p zodiacũ pagit cursũ succedẽte luna & ãtipodib⁹ p eundẽ redit ad suos. Brumale: Tropicũ byemale q̃ tpe ẽ ĩ capri. quũ breuissimi st̃ dies Ascẽdãt ad tropicũ æstiuũ quũ ẽ ĩ cãcro. Diuersã qa

brunale signū inferius ē tropicū supius. Vel certe qa luna semp fertur obuia soli. Virg. Et solí semp cōtra ria phœbæ. Accessu: quia soli appropinquās maior videt sicut e diuerso a sole recedes minor apparet.

Eadē ab oriēte ad occasum: & ecōtrario. Quinq; reliq planetæ: q septē sunt cū ipo sole. Lege Cicer. de natura deoꝝ. Nā stellæ natura sunt flāme. Immutata: qa si ab ordine cederēt: oia perirēt. Referte: reuocate. Formā & figurā: illa ex hac ꝓcedit. Nullā parte corpis: mēbra cū suis ptibꝫ: Nō truncus non rami q omnia vtilitatis sunt & venustatis.

Linquamus hactenus de natura cælestiū: atq; terrestriū: nunc de artibꝫ. Quā latera sine quibꝫ aqua ꝓhiberi nō posset Carinæ: latera nauis sustinēt. Fastigiū culmen hoc loco. Nō venustas nā necessitatis primū fuit: cui venustas deinde occulta quadā rōne successit. Capitolii: per excellentiā posuit. Ex vtraq; tecti parte: necessitatis hoc vt vtrinq; dilaberetur imber. Hoc item in omnibus: confert similitudinem ad rationem oratiōnis. Vtilitatem ac proprie necessitatem necesse est vt inter loquendū respiremus: idem gratum auditoribus: vt interpunctum ꝓnūciemus. Angustiæ: breuitatem. Clausulas: quibꝫ finit oratio.

Interpuncta quibus oratio ceditur: siue p comata: siue per cola. Id inuentum quod necessariū est ingt: id adeo gratuꝫ vt contento spiritu siquis posset ꝓnunciare: non admittatur. Id. s. intermittere. & claudere orationē. Lateribus spiritu

Non tollerabile: quia nec quantū quidem possumꝫ iubemur cōtinuare. Volui: id est complecti: quantū vno spū possum: & dicere quantū spiritus patit. Naturæ: quia spiritus ipse nobis orationem intermittendam plærūq; diffinit. Naꝫ quum sint: incipit docere: quibꝫ pedibꝫ claudatur oratio secundū Aristotelem & Theophrastū. Quod latius docet Quintilianus: & nos in eius expositione copiosius explicauimus. Numeri pedes q numeris constant. Natura quia sponte veniunt in orationem. Sed sunt insignes: q̄uis naturaliter orationē pedes illabantur: bitrocheus: & iambus: tamen euidentes sunt nimium: & ideo separantur ab oratiōe: quo minus artificiū compositionis appareat. Minuti autem dixit non minutissimi propter vnum pirrichium: qui omnium breuissimus est. Quare per incursionem pedum euidentē Aristoteles censet iambum: atq; trocheum segregādos esse. Dactyli & anapesti: pedes heroici. Impune: vbiq;: siue i principio siue in fine. Duos dumtaxat pedes: quia si a quarto pede ꝓgrediare ad quintum non oratio. sed versus videbit. Quibꝫ bi tres: bis tribꝫ in principio vti pōt orator: in fine aut Pæone & Cretico

Decore: decenter. Qui est duplex: Nam est etiam quadruplex. Naꝫ primus cōstat ex prima longa & vltima breui. Secūdꝫ prima breui: scda lōga: duabꝫ breuibꝫ. Tertiꝫ duabꝫ breuibus: vna longa

partē corpis sine aliq̄ necessitate affictaꝫ. totāq; formā q̄si pfectā repiretis arte non casu. Quid in bis arboribꝫ in qbus non trūcus: nō rami: nō folia sunt deniq;: nisi ad suā retinēdā conseruādāq; naturā: nusq; tm̄ ē vlla pars: nisi venusta linq̄mus naturā: artesq; videamꝫ. Quid tā i nauigio necessariū: q̄ latera: q̄ carinæ. q̄ ꝓra. q̄ pupis: q̄ antēne q̄ vela q̄ mali: q̄ tm̄ bāc bnt in specie venustatē vt nō solū salutis sꝫ etiā voluptatis cā inuēta eē videant. Colūnę & tēpla: & porticꝫ sustinēt: tm̄ bnt non plus honestatis q̄ dignitatis. Capitolii fastigiū illud: & cętera ꝫ ædiū ñ venustas sꝫ necessitas ipsa fabricata est: nā quū eēt bīta rō quēadmodū ex vtraq; pte recti aq̄ dealbaret vtilitatē tēpli fastigii dignitas cōsecuta ē: vt ēt si i cœlo capitoliū statueret: vbi iber eē ñ posset: nullā sine vastigio dignitatē babiturū fuisse videt. Hoc in oibꝫ itē ptibus oꝝ ois euenit: vt vtilitatē: ac ꝓpe necessitatē suauitas q̄dā et lepos cōsequt. Clausulas. n. atq; interpūcta verboꝝ aię interclusio: atq; angustiæ spūs attulerūt. Id inuētū ita ē suaue: vt sicui sit infinitus spūs datus tm̄ quū ppetuare verba nolimꝫ. id em̄ auribꝫ nr̄is gratū ē inuētuꝫ: qd boim lateribus ñ tolerabile solū sed etiā facile eē posset. Longissima ē igit cōplexio verboꝝ: q̄ voluí vno spū non pōt: sed hic naturæ modus est artis alius. Nā quum sint numeri plures: iambū & trocheum frequentē segregat ab oratore Aristoteles Catulle noster qui natura tamē incurrunt ipsi in orationē sermonemq; nostrum: sed sunt insignes pcussiones eorum numeroꝝ & minuti pedes. Quare primum ad heroū nos dactyli & anapesti: & spōdei pedem immutat: in quo impune progredi licet: duos dumtaxat pedes aut paulo plus: ne plane in versum aut similitudinē versuum incidamus. aliæ sunt geminæ quibus bi tres heroi pedes in principia cōtinuandorū verborū satis decore cadunt: ꝓbatur autē ab eodem illo maxime pæon qui ē duplex. nā aut a longa orit quā tres pedes consequunt vt hæc verba definite incipite. com

gr:& q̄rta breui. Quartus tribus breuibus vltima longa. Domuerūt:q̄rtus pæon:& secūdus secundū Aristotelē. breues cadēte. Parfere cretico:q cōstat ex prima longa secūda breui tertia longa. Totigitē tpa habet qđ pæon a superiori:aut auriū iudicio cōprobaē. Creticus:alio noīe amphimacrus dicitē. pedibus ingt vtiē orator sed liberius q̄ poeta. Acrem vehementē:& attentā.

imite: aut a breuibꝰ deīceps tribꝰ extrēa ꝓdu cta atq; lōga sicut illa sunt domuerāt: soni pedes atq; illi pbō ordiri placet a supiore pæone poste riore finire. Est aūt pæon hic posterior ñ syllaba rū numero sed auriū mēsura:qđ ē acrius iudiciū & certius: par fere cretico:q ē ex longa & breui & longa:vt qđ petā præsidii: aut exeq̄r:quo me nūc:a quo nūero exorsus ē. Ennius. Si q̄rites mi nans illiꝰ būc ille clausulis aptiorē putat: q̄s vult longa plærūq; syllaba terminari. Neq; vero hæc tā arcē curā diligētiāq; đsiderāt:q̄ ē illa poetarū quos necessitas cogit:& ipi nūeri ac modi:sic ver su verba ī cludere:vt nihil sit ne spū qđē minimo breuius aut longius:q̄ necesse ē. Liberior ē oro & plane:vt dr: sic ē vere soluta: nō vt fugiat tñ vt erret:sz vt sine vinclis sibi ipsa moderet: Nā neq; ego illud assentior Theophrasto: q putat oronē q̄ quidē sit polita atq; faceta:quodāmō non astri ctē:sed remissius numerosā eē oportere. Etenim sicut ille suspicat. ex illis modis qbus hic vsitatꝰ versus efficit:post anapestis ꝓcerior qdā nume rus efloruit inde ille licentior & diuitior fluxit dithirambus: cuiꝰ mēbra & pedes: vt ait idē:sūt in oī locupleti orone diffusa:& si nūerosuz ē in oī bus sonis:ac vocibꝰ qđ hz q̄sdaz ipressiōes: & qđ metiri possumꝰ interuallis æq̄libus recte genus hoc nūerorū: dūmodo ne continuū sit in orōnis laude ponetur. Nā si rudis & indocta putāda est illa sine interuallis loquacitas perēnis:& ꝓfluēs: qđ est aliud causæ cur repudiet: nisi qđ boīm au res vocē naturę modulant ipsę: qđ fieri nisi inest nūerus ī voce nō pt: nūerus aūt ī cōtinuatiōe nul lus ē:distinctio aūt & æq̄liū: vt sæpe variorū inter uallorꝫ ꝓcussio nūerꝫ cōficit quē ī cadētibꝰ guttis q̄ iterualli distīguūt notare possumꝰ ī amne ꝓci pitāte ñ possumꝰ.qđ si cōtinuatio x̄borꝫ hęc solu ta mlto ē aptior & iucūdior si ē articul' mēbrisq; distincta q̄ si cōtinuata ac ꝓducta x̄ba illa modifi cata eē đbebūt q̄ si extrēo breuiora st ifrīgit ille q̄si verborꝫ ābitꝰ. sic.n. hoc orois cōuersiōes grę

Definite quia deest longa.reliquæ breues. A supiore:ab incipiēte prima longa & i tres numerorꝫ.i. pedes q modulationē faciūt vel certe nūeri syllabarū modi periodorꝫ.

Ne spiritu quidē. Ne syllaba:qua ma le posita versus corrumpit. Vt dicitur ab bis qui de hac re præcipiunt. Nō vt fugiat:quū baud teneatur: vnū sequit ex altero. Nam si non tenetur:ergo non fu git. Sine vinculis:quia nō lege certa pe dum:sed aurium iudicio conficit oratio.

Nā neq; Vere inq̄ oportet huiusmo di esse orationis modum. Theophra sto:qui inter cætera:& de poetica & đ ora toriis præceptis copiose scripsit. Polita: leuis. Faceta vrbana. Astricte vt ver sus. Ex illis modis.scilicet heroicis pe dibus:vt supra. Vsitatus:vt hexameter & pentameter. Efloruit:pululauit. Procerior:longior q̄ spondaicus:vt da ctilicus:quia anapestico metro pedes ad biberi possunt.qui cum temporibꝰ æq̄nt

Membra:partes. Nam dithyrambi p tes membra sunt (vt diximus) metrorū.

Pedes numeri.alterꝫ pro altero. Lo cupleti vberrima. Et si numerosum est genus hoc dithyrambi. Impressiones: pprietates naturaliter insitas Interual lis æqualibus quia in ipo dithyrambi ge nere pedes ponuntur ipsi inter se consen tientes. Metiri:statuere. Ne cōtinu um sit. id est dummodo interuallis clau datē oratio:vel colis:vel comatibus & pe riodis. Rudis declaratio est & impolita

Profluens sine intermissione. Cur re pudietur: nam oratio perennis & conti nuo prolata displicet. Quod videlicet modulari vocem:nullius distinctionis.i. discretionis: quia non discernitur ille eti am in oratione numerus. Quod.s.nu merū confici. Cadētibus guttis: velut a stillicidio. Præcipitanti: velociter cur renti. Quod quando quidem apparet in continuatione verborꝫ non esse nume rum:sed in distinctione orationis. Quæ si in extremo:pcipit posterius membruz longius fieri q̄ primum. Vt verbi causa. Quum nondum pstaret ciuitas Athena rum hac laude dicendi: multa tamē egre gia facinora domi bellicq; memorāda gef serat. Conuersiones:per periodum.

ATQ VE HAEC QVIDEM AB HIS: Vltimum caput:vbi docet vsu; & rationem pedum non esse admodū diffi cilem:sed concinnitatem auribus homi num facilime iudicari. Hæc quæ de nu mero sa oratione diximus. Ab iis phi losophis id est peripateticis qui ab Ari. descenderūt. Ego sæpiꝰ:nā q pluribus ac dignioribus disputo auctoribus: hoc

minus videor ineptus: aliqn apd tãtos viros puerilis disputatio iudicari posset. Dici subtili9. q. d. nihil Istis: iunioribꝰ: Sulpitio & Cottæ. Persequendũ: exequẽdum ne existimẽt iccirco hoc me dixisse: vt eos ab hac arte deterreã. Nõ tradunt: ne ipi vsurpare possint q̃si difficiliora. Vulgari: q̃ vulgo a rhetoribꝰ tradit. Maiora a me disputata. Difficiliora: eo stilo q̃ ab aliis tradũtur. Ista q̃ dicis: ac si diceret: ea ipa disputas q̃ abs te desiderabam9. Neq; qa hæc si alius aliter diceret min9 grata essent. Ego vero inquit Antonius: Catulli sententiam pbat Antonius dicens se nũc deniq; illum inuenisse eloquentẽ: de quo in suo libello tractauerat. Hãc igit: Crassus sapienter vt instituit nec se laudat nec vituperat: sed Antonii sentẽtia cõtentus: ad reliquũ disputationis trãsit: vbi se latẽter Cicero innuit eloquentẽ illũ eẽ pfectũ. Hãc legẽ pdictã de numerosa oõe. Tũ stilo: declaratio exercitationis. scriptã do oõem.

Et alia q̃ ptinẽt ad ornatũ oõnis: vt dignitatẽ & elegantiã. Nec hæc q̃ ptinẽt ad cõpositionẽ verboꝝ. Limat: ppolit ad cõcinnitatẽ. Formãda: ordinãda: sanctienda. Norma: regula. Rhythmicorũ ac musicorũ: qui rythmos cõponũt siue cãtus. Acerria norma. i. exquisita regula. Fluat: sine iteruallo conatũ. Ne vagetur: sine itermissione membrorum.

Ne insistat: sicut versus lege necessaria quadam. Interius: inter certũ aliquod limen. Longius absq; mõ oratiõis. Conuersiones: periodos. Absolutas: perfectas: q̃ verba cũ sententiis claudũt. Perpetuitate: qd ẽ i cõcinnũ: videlicet vti cõtinẽti oõe. Et conuersione verboꝝ: declarat qd dixit ppetuitate. Capiẽda: intermittẽda. Numeris pedibus congruis

Nos: q̃ huic studem9 facultati. Herous: dactylus siue sponde9. Sic etiã appellat a Quintil. vbi de nũerosa oõe tractat

Nõvocati. i. sua spõte veniẽt nullo labore accersiti Cõsuetudo: Nũc pcipit quo pedes nobis pãto erũt. Occurrẽt inq̃ cerebro vsu dicẽdi: atq; scribẽdi: simꝫ & illud admonet: nõ sp iisdẽ pedib9 claudendas oõnes. Scribẽdi: q̃tũ ad stilũ. Dicendi q̃tũ ad vsum Vt sententiæ verbis i. vt vsitatis verbis sententiæ claudant. Proceris: pceros appellat anapestum pæona & creticũ. i. plixos: & quia in longã desinunt respectu iambi: & trochæi: q̃s aristotelis sententia dixit non esse in oratione necessarios. Liberis: pedibus nõ q̃ duabus syllabis cobarent: liberi sunt sed qui trisyllabi: vel in longam desinat: vel in duas breues. Liberos aũt appellat: qui liberæ: ac solutæ orationi conueniũt. Nascatur: incipiat: & præcipit quib9 pedibus vtamur oõnis initio. Cõsidat: claudat Varie distincteq; ne clausula iisdẽ pedib9 cõsistat. In cõquiescẽdo: finiẽdo: claudẽdo. Tunc enim: cõquiescit orator. Mediii: quia non ita obseruantur ab auditoribꝰ. Circuitus: periodus. Breuior: q̃ aurium iudicium postulet. Aut longior: ne periodũ pducam9 supra spiritũ & latera. Superiora. scilicet mẽbra. Ac quæ similiter. In quacũq; parte prima:

ci noiant. Quare aut paria eẽ debẽt posteriora superioribꝰ extrema pmis: aut qd etiã ẽ melioꝰ: & in cũdius longiora. Atq; hæc quidẽ ab iis pbis: quos tu maxie diligis catulle dicta sunt: qd eo sæpius testificor vt auctoribꝰ laudãdis ineptiaꝝ crimẽ effugiã. Quaꝝ tãdẽ inqt catullus aut quid disputatõne ista afferri pt elegãtius aut oino dici subtiliꝰ. At. n. vereor inqt crassus: ne hæ aut difficiliora istis ad psequẽduꝫ eẽ videaut: aut qa non tradunt invulgari ista disciplina: ne ea maiora ac difficiliora videri velle videamur. Tũ catullus: erras inqt Crasse: si aut me: aut horuꝫ quẽq; putas a te hęc opa quotidiana: et puagata expectare ista q̃ dicis: dici volum9: neq; tã dici: q̃ isto dici mõ: neq; tibi hoc me solũ: sed p his oibus sine vlla dubitatione rndeo. Ego vero inqt Antoniꝰ: inueniã quẽ negarã: in eo quẽ scripsi libello: me inuenisse eloq̃ntẽ: s; ego te: ne laudãdi quidẽ cã interpellaui ne quid de hoc tã exiguo fmonis tui tpe verbo vno meo diminueret. Hãc igit ad legẽ quꝫ exercitatione: tũ stilo. qui & alia & hoc maxime ornate limat formãda: vobis oõ ẽ neq; tm hoc tãti laboris ẽ q̃ntuꝫ videt nec sũt hęc rhythmicorũ ac musicoꝝ acerria norma dirigẽda et efficiendũ est illud mõ nobis ne fluat oõ: ne vaget. ne insistat iterius: ne excurrat longius: vt mẽbris distinguat vt conuersiones hẽat absolutas. Neq; supvtẽdũ ẽ ppetuitate. & q̃si conuersione verboꝝ. s; sæpe capiẽda mẽbris minutioribꝰ oõ ẽ. q̃ tm ipa mẽbra sũt nũeris vitiẽda. Neq; tm nos pæon. aut herous ille conturbet ipi occurrẽt oõni ipsi inq̃ se offerent & rndebunt non vocati. consuetudo modo illa sit scribendi. atq; dicẽdi vt sententiæ verbis finiant eorũq; verborũ iunctio nascatur a pceris numeris ac liberis. maxime Hæroo. et pæone priore. aut Cretico sed varie distincteq; considat. Notat eẽ maxie similitudo in conquiescẽdo. et si pmi & postremi illi pedes sũt hac ratione fuati medii pnt latere mõ ne circuit9 ipe verboꝝ sit aut breuior. q̃ aut aures expectẽt. aut longior q̃ vires atq; aia patiat. Clausulas aũt etiã diligẽt

ns ſeruãdas eẽ arbitror: q̃ ſupiorẽ: q̃ ĩ his maxĩe
pfectio atq; abſolutio iudicat. Nã verſus æq̃ pri
ma & media & extranea ps attẽdit: q debilitat
in q̃cũq; ſit ptẽ titubatũ. In oõe autẽ pria pauci
cernũt: poſtrẽa plęriq;: q̃ qm̃ apparẽt et ĩtelligũt
variãda ſunt ne aut aĩoꝝ iudiciis repudiẽtur: aut
auriũ ſacietate. Duo.n. aut tres ſunt fere extremi
ſeruãdi & notãdi pedes ſi mõ ñ breuiora: & p̃ciſa
erũt ſupiora: quos aut coricos: aut heroos: aut al
ternos: eẽ oportebit: aut ĩ Pæone illo poſteriore
quẽ Ariſtoteles ꝓbat: aut ex pari Cretico: horũ
viciſſitudies efficiẽt ne ii ſatient: qui audiẽt faſti
dio ſiſitudinis: nec nos id qđ faciem⁹ opa dedita
id facere videamur. Qđ ſi antipater ille ſidonius:
quẽ tu ꝓpe Catulle meminiſti: ſolitus eſt verſus
hexauetros. alioſq; variis modis atq; nũeris fun
dere ex tpe: tantũq; boĩs ĩgenioſi ac memoris va
luit exercitatio: vt quũ ſe mẽte ac volũtate conie
ciſſet ĩ verſũ verba ſeq̃rent: q̃nto id facilius ĩ oõ
ne exercitatiõe: & conſuedĩe adhibita cõſeq̃mur
Illud aũt neq; admiret: qm̃ mõ hęc vulgus ĩperi
toꝝ ĩ audiẽdo notet quũ in oĩ gñe tũ in hoc ipſo
magna q̃dã ẽ vis ĩcredibiliſq; naturę. Oẽs.n. taci
to quodã ſenſu ſine vlla arte aut rõne q̃ ſunt ĩ arti
bus et rationibus recta ac p̃ua diiudicãt id q; ſuũ
faciũt ĩ picturis: & inſignis & in aliis opibus ad
quoꝝ intelligẽtiã a natura minus bñt inſtrumẽti
multo oſtẽdũt magis in verboꝝ nũeroꝝ vocũ; q
iudicio q̃ ea ſũt in cõibus ĩfixa ſenſibꝰ neq; earũ
rerũ quẽ q̃ fundit⁹ natura eẽ voluit expertẽ. Ita
q; ñ ſolũ verbis arte poſitis mouẽt oẽs verũetiã
numeris ac vocibus. Quotus.n. q; ẽ qui teneat
artẽ nũerorũ atq; modorũ? ac in his ſi paulũ mõ
offenſũ eſt. vt aut contractione breuius fieret. aut
ꝓductiõe longius. theatra tota reclamãt. Quid
hoc non idẽ fit ĩ vocibus vt a multitudĩe & ppl'o
non mõ cateruæ atq; conuẽtus. ſed etiã ipſi ſibi
ſinguli diſcrepãtes eiiciant mirabile ẽ quũ pluri
mũ in faciẽdo interſit inter doctũ & rudẽ q̃ non
multũ differat ĩ iudicãdo. Ars.n. quũ a natura ꝓ
fecta ſit niſi naturã cõmoueat ac delectet: nihil fa
ne ægiſſe videat. Nihil ẽ aũt tã cognatũ mẽtib⁹
nr̃is q̃ nũeri atq; voces q; & excitamur. et incẽ
dimur & lenimur & lãgueſcimus & ad hilarita
tem & triſticiã ſæpe deducimur: quoꝝ illa ſũma
media: poſtrema. Titubatũ: dearratũ

Prima pauci: ergo nulla media cõſide
rãt. Quæ poſtrema. Variãda dauſulæ
ne faſtidiat ab auditorib⁹ ſatietas. Duo
ẽm: Monet rurſus poſteriora mẽbra lon
giora priorib⁹ eſſe debere. Chorici Li
rici inter quos ſunt ditbyrambi: a choro
dicti: q; lyra canẽtes: chorus ꝓſequiẽ: q
ſunt ditbyrambi. In pæone: qui primis
ſyllabis breuib⁹ incipies: deſinit in longã

Cretico: prima longa oriẽ: media bre
ui: poſtrema longa. Viciſſitudines: al
ternationes. Quod ſi ꝓbat nõ eẽ diffici
le diligẽtibus ponere pedes. Antipa
ter: qui poeta fuit nõ vulgaris. Fundere
carmina ꝓferre. Variis modis atq; nũe
ris. i. variis numeris pedũ. Ex tpe: ſine
p̃meditatiõe. Hominis ingenioſi: qui
memoria & ingenio p̃ditus eſſet. Mẽ
te ac voluntate. i. collegiſſet animũ: & ad
uerſum contuliſſet. Verba ſeq̃rent: nõ
accerſita veniret verſib⁹ accõmoda. Il
lud aũt q̃ſtioni rñdet qua rõe fieri poſſit
vt indoctus & imperitus muſicæ poſſit
in oõne dep̃bendere qđ cõſonet: aut diſ
ſonet: quia videlicet inſitus eſt hominib⁹
tacitus quidã ſenſus: vt in quaq; arte re
ctũ peperam; diiudicent. Illud cõcin
num vel congruum: Notet: obſeruet.

Omni genere: artiũ. Hoc ipſo nume
rorũ at; modoꝝ: qđ eſt muſicæ. Vis ꝓ
prietas cognoſcendi. Omnes.n. vere ẽ
vis magna naturæ. Sine vlla arte: ei⁹ rei
ſcilicet de q̃ iudicat. Artibus & rationi
bus. i. rationibus artiũ. Id q; intẽtio ar
gumẽti. Si in aliis artib⁹ hoc fit: multo
magis in numeris ac voce: quorũ conſo
nantia ſe nobis: ac diſſonãtia naturaliter
offert. Ad quorũ intelligentiã vt recta
in hominib⁹: & a prauis praua diiudicet

Minus habent: quia ſi picturam vide
rẽt aut ſtatuã in ea prauũ aliquid depræ
hendũt. Inſtrumẽti ad intelligendam
vocũ conſonantiã: Nam & ſi vox celeri
or ſit auditu: tamẽ color nos magis falle
re poteſt inuidendo q̃ vox in audiendo.

Infixa: impreſſa. Neq; earum rerus
quæ conſonantiæ ſunt: vel diſſonantiæ.

Mouentur oẽs: quia tametſi in iudicã
do acriores ſint alii aliis: poſſunt tamen
omnes ſua voluntate iudicare. Nume
ris ac vocibus: ad eam rem qua de agitur
accommodat⁹. In his: numeris ac mo
dis. Offenſum erratum. Cõtractiõe:
.ſ. ſyllabæ: vt victorinus penultima corre
pta: & e diuerſo: dominus barbariſmus
erit. Theatra: ꝓ ſpectatoribus poſuit.

Quid hoc: ſi concinnentes diſſoni fu
erint: eiiciuntur a populo. In vocib⁹ in
cantibus. Cateruæ: chori. Diſcrepãtes
vt ſi vnus ſibiip̃i diſſentiat canẽdo. Mira
bile ẽ: mirũ ẽ inquit cur in iudicando do
ctus & indoctus ſint pœne pares: at ĩ faci
endo ſec⁹. Numeri: pedũ: ĩ ſyllabis: vo
ces in cãtibus. Incendimur: cõtraria. cõ

trariis. Langueſcimus:quia fletis vox fletum prouocat. Ad hilaritatem:ſi canentē rudias. Ad triſtitiam:ſi flentem. Quorū gaudendi.ſ.incitandi:ac dolendi:ad numeros:ad modos:ad voces. Vt mihī videtur ab auctoritate laudat muſicam. Maioribus:vt in capitolio Iouis:quum fides adhibentē & tibiæ Saliorum verſus:ancylia cum tripudiis ferentes & cantibus. Inuetere græcia.ſ.Athenis. Cum ſimilibus:ad philoſophiam pertinentibus.

De puerilib⁹ tranſlationibus quomodo verbis per tranſlationem vtamur qđ puerile eſt. Videt ſentit libratis vtitur verbis. Videt in verbis:ſentit in oratione Claudat:deerat. Sentit:aurium iudicio. Nobis:oratoribus. Aptum:congruum. Itaq; illi:Concludit q; maiores illi etiam ſi periodis non vterentur:tamē quum ſingula:vel bina vel trina verba dicebant:ita collocabant vt ſpatiis inter ſe paribus componerentur: vt rempu. qui tuetur laudandus: qui proſequitur detestandus eſt. Veteres:latini ſcriptores.

Hodie ætate noſtra. Infantia ruditate loquendi. Aequalibus interſpirationibus:ſpatiis vel numeris:vel vernis:alterum ex altero ſequitur. Nam ſi æquales numeri ſunt:& qualia verba: par ē etiam interſpiratio.

EXPOSVI FERE: Epilogū facit omnium quæ ad oratoris officium pertinere dixit: deinde tres dicendi figuras reſumit:in quibus cēpit omnes conſiderandas eē exornationes verbo⁹ & ſententiarum. De ſingulo⁹ quia de ſingulis verbis dixit trāſlatis:nouis & antiq;s. De coniunctione.i.cōpoſitione:ne ſit biulca neue aſpera. Numero de clauſulis ac periodis. Plena:ſublimis. Teres:polita: & exterſa:qa poſſet ſublimis quidem eē ſed rudis eadē & horrida:vt ſi tumida eſſet:quæ opponitur graui. Nō ſine neruis ſine viribus vt vulgaris:quæ opponitur humili. Vtriuſq; particeps:grauis & humilis:q̄ mediocris eſt. His trib⁹ dignitatem ſingulis incē dicit: quæ p oēm oratorem ſicut vt ſanguis per corp⁹ diffunditur:ea vero per exornationes efficitur. Illitus:tinctus.i.vanus & fictus.

Phuco adulterino colore. Nam phuc⁹ color eſt quidā qui græce dicit de quo Xenophon in pædia yri. Quidam inquit oculorū iſeriores palpebras quodā phuco depingētes decorem gratiſſimū in aſpectu contrabūt. Cōfirmādus:inſtruendus. Verbis & ſententiis: quibus exornationes conficiūtur. Qui vtuntur.i.athletæ:qui p̄ludia faciūt. Vitandi: nā p̄ludentes huc p̄cipue ſpectant vt ictū inferre:ac declinare diſcāt: in q̄ eſt etiā iocunda quædā.& mira corpis agilitas:qđ itē orator cōfirmādo:ac refellēdo ſeruare debet vt cū venuſtate vtrūq; pficiat: hoc eſt exornationis dignitate. Dicit autē verba ita parata eē debere: vt collocata decorē afferant:ſententiæ vero:vt dignitatem & elegantiā:nam illa exornant hæc honeſtāt orationem. Innūerabiles. nūc pene innumerabiles dicit eē exornatiōes. Intereſt:iter figuras verbo⁹ & ſen

uis carminibus ē aptior:& cātib⁹ nō neglecta vt mihi videt̄ a Numa rege doctiſſimo maioribuſ q; nr̄is:vt epularū ſolēniū fides:ac tibiæ ſaliorū q; verſus indicāt. Maxime aūt in græcia vetere celebrata q̄bus vtinā ſil'ibus de rebus diſputari q; de puerilib⁹ bis verborū trāſlationib⁹ maluiſſetis. Ver⁹ vt ī verſu vulgus ſi eſt peccatū videt:ſic ſiqđ in nr̄a oīoe claudicat: ſentit. Sed poete ñ ignoſcit nobis concedit: taciti tñ oēs non eē illud qđ dixi mus aptū:pfectū q; cernunt. Itaq; illi veteres:ſicut hodie etiaz nōnullos vidēm⁹:quū circuitū: & q̄ſi orbē verbo⁹ conficere non poſſent: nā id qdem nup vel poſſe: vel audire cœpim⁹ terna: aut bina aut nōnulli ſingula etiam verba dicebāt q; in illa infantia naturali:illđ qđ aures hoīm flagitabāt tē debant tñ:vt & illa eēnt paria: q̄ diceret̄:& equalibus iterſpiratoībus vterent̄. Expoſui fere vt potui: q̄ maxime ad ornatu; oīonis ptinere arbitrabar:dixi em̄ de ſingulorū laude verbo⁹: dixi de cōiunctione eo⁹:dixi de nūero:atq; forma:ſed ſi habitū etiaz oīonis:& q̄ſi colorē aliquē regritis ē & plena q̄dā & tñ teres:& tenuis:& ñ ſine neruis ac viribus: & ea q̄ pticeps vtriuſq; gñis q̄daz mediocritate laudat̄. Tribus bis figuris iſidere qdā venuſtatis:non phuco illitus: ſed ſanguine diffuſus. debet color. Tū deniq; nobis hic orator ita cōformādus ē:& verbis & ſniis: vt quēadmodū q vtunt̄ armis aut palæſtra non ſoluz ſibi vitādi aut ferēdi rationē eē bñdā putēt: ſed etiā vt cū venuſtate moueant̄: vt ii q ī armo⁹: tractatiōe verſant̄. Formant̄ aūt etiā & verba & ſniæ:pœne innumerabileſ:qđ ſatis ſcio notū eē nobis ſed inter conformationē verbo⁹ & ſniarū hoc inter eſt:q; verbo⁹ tollit̄ ſi verba mutaris: ſententiarū pmanet q̄buſcunq; verbis vti velis. Quod qdem vos & ſi facitis: tñ admonēdos puto neq; eē aliđ oratoris putetis qđ qdem ſit egregiū atq; mirabile: niſi in ſingulis verbis illa tria tenere vt tranſlatis vtamur frequēter interdū q; factis raro aūt etiaz peruetuſtis. In ppetua aūt oīone quū et coniunctionis lenitatē & numero⁹: quam dixi rationē

tentiarū. Admonēdos:quia dixit ꝓmutatis verbis tolli dignitatem verboꝝ:remanere ſniaꝝ ideo putat admonēdos q̄ hic obſeruāda ſit rō. Trāſlatis ab aiatis ad inaia & ecōuerſo. Fictis nouis ꝓ deriuationē vel cōpoſitionē. Peruetuſtis: priſcoꝝ verbis. In ꝓpetua de q̄ nūc locuturi ſum⁹. Perpetua.i. cōtinuatis verbis. Leni.ſ.ne biulca ſit & aſpa verboꝝ cōcurſio. Frequētāda.i.celebrāda. Nā & commoratio Dixit cōtinuatis verbis lumina.q̄ſi q̄dam effici:q̄ exornatōes verboꝝ ſunt & ſniaꝝ.Et de ingulis primo ſucciſte tractat:quaꝝ noia q̄dam in arte noua dixit.quedam mutat alia nūc primū ponit

tenuerimus:tū ē quaſi lumīnibus diſtīguēda:& frequētāda oīs rō ſniaꝝ atq; verboꝝ.Nā & cōmoratio vna i re ꝓmultū mouet:& illuſtris explanatio reꝝ:q̄ſi gerātur:ſub aſpectu pœne ſubiectio:quæ & inexponēda re plurimū valet & ad illuſtrādū id qđ exponit: & ad amplificādū:vt iis q audiēt: illud qđ augebam⁹:q̄tū efficere oīo poterit tātū eē videaē & huic cōtraria ſepe ꝓcuſſio & plus ad intelligēdū q̄ dixerit: ſignificatio.& diſtincta cōciſa breuitas & extenuatio & huic adiūcta illuſio a ꝓceptis Cæſaris nō abhorrēs & ab re nō lōga digreſſio.in q̄ quū fuerit delectatio tū reditus ad rē aptus & cōcinn⁹ eē debebit: ꝓpoſitioq; qd ſis dicturus:& ab eo qđ ē dictū ſeiūctio & reditus ad ꝓpoſitū & iteratio:& oīonis apta cōcluſio:tū augēdi minuendiue cā veritatis ſuplatio atq; traiectio & rogatio:& huic finitima q̄ſi ꝓcōtatio:e poſitioq; ſniæ ſuæ:tū illa:q̄ maxīe q̄ſi irrepſit in boim mētes alia dicētis.ac ſignificātis diſſimulatio:q̄ ē piocūda:quū in oīone nō in cōtētiōe ſ; ſmone tractatur.deiñ dubitatio tū diſtributio:tū correctio vl̄ añ vl̄ poſtq̄ dixeris vl̄ quū a te aliquid ipō reiicias præmonitio & ē ad id qđ aggrediare & traiectio in alium cōmunicatio quæ ē q̄ſi quū iis ipſis apud quos dicas deliberatio.morum & vitæ imitatio vl̄ in ꝓſonis vl̄ ſine illis:magnū quoddā ornamētum oratōis & aptū ad anios cōciliādos vl̄ maxime ſæpe āt etiā ad cōmouēdos ꝓſonaꝝ ficta inductio vel ḡuiſſimū ē lumē augēdi deſcriptio erroris īductio & ībylaritatē īpulſio añ occupatio tū duo illa q̄ maxīe mouent ſil̄itudo & exēplū digeſtio interpelatio cōtentio reticētia cōmēdatio, vox q̄dā libera:atq; etiā effrenatior agēdi cā ira- eūdia obiurgatio ,pmiſſio dep̄catio obſecratio: declinatio breuis:appō:nō vt ſupior illa digreſſio purgatio cōciliatio leſio & optatio:atq; execratio.His fere lumib⁹ illuſtrēt oīonē ſniæ. Oīonis

Eſt aūt cōmoratio ſub eodē nomine quū in vno firmo argumēto diutiuſ comoramur. Vna in re Ondit quā vim habeāt hæ exornatōnes. Explanatio:hanc in arte noua declarationē vocat. Subiectio vt tū primū res gerī videaē. Ad illuſtrādū:vt intelligatur ſi obſcuꝝ. Amplificādū:euoluēdum vt ꝓſpiciaē ſi latēs fuerit: Quātum efficere oratio:in narranda re & exponenda vñ id ita eſſe videbit qđ augere voluerimus. Significatio:liptote quū min⁹ dicim⁹:& plus ſignificamus. Cōciſa breuitas:hæc & i arte noua tractāē. Extenuatio.& hæc itē quū res extenuaē magna. Illuſio Ironia:quā & cæſar i ſācetiis vim maximā hr̄e dixit. Ab re:non longa. Hæc fit delectatōis:aut rei alicui⁹ declarādæ gratia:q̄ ne remota ſit nimis cauēdum eſt. Cōcluſio:q̄ breui argumētatione ex his:q̄ aut dicta ſunt aut facta cōcludit qđ neceſſario cōſequtur Iteratio:hæc expoſitio ē quū rē vnā diuerſis mōis dicimus. Suplatio:hi perbole:augēdi: minuēdiue cā ſupra veritatē aliqd extollit:aut deprimit. Diſſimulatio:quā itidē vocauit:cū rebus mutis ſermonē dam⁹. Huic interrogationi Hæc ſubiectio dicit cū pcontamur quib⁹ rōnib⁹ aliquid fieri potuerit:aut nō potuerit deinde nōbis ipi rñdemus. Dubitatio:quū dubitam⁹ vtrū potius de duob⁹: qdue potiſſimū de pluribus dicamus. Diſtributio:quū in variis ꝓſonis res diuerſas diſtribuimus Correctio:quū verbo minoris ſignificatōis propoſito:aliud maioris afferim⁹. Vel ante vt inimico etiā placari ſoles: nedum amico. Vel poſtq̄:vt amic⁹ tuus. vl̄ poti⁹ nr̄. Vel quū aliqd a te ipſo reiicias:vt quodnā hoc cōſiliū meū imo vero tuū. Præmonitio Hec licētia q̄ nos ꝓpam⁹:quū nobis aliqd aſſumimus i eos quos venerari:aut metuere debem⁹.& quū in aliū traiicimus: hoc ē cōferimus culpā:idq; diſſimulāter facim⁹ p licētiā. Traiectio i aliū Cū ſupiore cōiūgit vſq; ab cōmutatiōnē:quū ab his pcontari videmur:q audiūt:& q̄ſi conſiliū petere Deinde nos ipſi rōnes afferimuſ.quæ alio nomie rōcinatio dr̄. Mor⁹:& vitæ imitatio. Notatio hæc dī:cū vnuſcuiuſq; mores naturāq; deſcribimus. In ꝓſonis:de qbus agit. Q̄ddā ornamētū qđ maxie exornat oīonem Ficta inductio. Hāc cōfirmatōem interptatus ē in arte noua.quæ dicit.

Descriptio: vt quū aliquid describimus: vt Cicero. Cæsiū. Raffum incuruū: narribus adūcis. Erotis inductio: præsio est quū oratione p̄dicimus: vt maius aliqd suspicent quī audiūt. Occupatio: quū qđ tacere p̄fitemur: id potissimū dicimus. Similitudo & exēplū: vtrūq; planū est. Verū hæc oia planius apud Quintilianū tertio iā anno exposuim⁹. Digestio: diuiso. Interpellatio: quū psonas absentes interpellam⁹ per exclamationē. Contētio: cōfirmatōis est & cōfutationis. Reticet a Quū recidim⁹ orationē: & reticēdo plus dicimus q̄ loq̄ndo in p̄sione oīno omittim⁹. qđ dicturi videbamur. Hīc læ-

nius aliqd dicimus: grauius dicturi tacem⁹. Cōmendatio: hec ex laude sumiē dientū Vox q̄dā libera. Hāc exagitationē vocat: quū liberius agimus cōuitādo⁹ iudicū causa. Efferatio: vt laxis habenis put volum⁹ augendi cā dicamus. Obtestatio cū petimus voce humili: ac submissa vt nīi misereanē. Declinatio: quū ab incœpto nō nihil diuertim⁹. Optatio: quū a dīis īmortalib⁹ aliqd optem⁹. & hæ quidē oēs sniarum iunt figuræ quæ sequūtur magis verbo⁹. Orationis aūt. Hoc p̄stant inquit exornationes verbo⁹: vt oīonis sint: vel adiumēta: vel q̄dam quasi ornamēta.

Oīonis: acsi diceret verbi. Armo⁹. Nam hæ verborum exornatōes q̄dam quasi arma sunt: quibus territam⁹ hostē: & petimus id q̄ venustate nō mediocri. Leporē: festiuitatē. Vim: quia dixit armo⁹ adiumenta Geminatio. Cōduplicatio eiusdem verbi aut plurū iteratio amplificatōis aut cōmiseratōis causa. Immutatū verbum Hæc agnomiatio q̄ fit p additionē vel mutationē syllabe vel syllaba⁹ līæ vel līarū. Repetitio quū ad idem verbū reditur in principio positū vt Scipio Carthaginē delenit Scipio Numantiā sustulit &c.

Cōuersio: quū in fine repetit idem verbū vt pœnos populus rboman⁹ iusticia vincit armis vicit libertate vicit. Impetus: & cōuersio quū superiore cōiungitur. Dedarat em̄ quod dixit. In extremū cōuersio. Adiūctio.

Distinctio. hæc nominatio dicit in arte noua: vt quū bominē appellas: &c. Similiter desinūt: quæ similes exitus habent vt turpiter audes facere. nequiter audes dicere. Similiter cadūt. in similes casus exeunt. Aut q̄ paribus paria redditur. compar. vbi pariformæ numero verbo⁹ membra pronūciant. Gradatio. Quū nō prius ad sequens verbum descendit q̄ superi⁹ repetitū sit. vnde & cōuersionē dixit quia ad id q̄d ante dictū est cōuertimur. Et hæc melior est expositio & verior. Continua trāsgressio puersione. aut traiectione verbo⁹ vt virtute pro nostra & magna hic casus oībus qui bñ sentiūt attulit solicitudinē. Dissolutū quū de medio tollūtur cōiunctiones. vt gere morē parēti. obsequere amicis. obtēpera legibus. Declinatio: quū argumētationi firmissimæ nō rndemus sed intactā relinqmus. aut p irrisionē p̄terimus. Dep̄hensio est quū ipam argumentationē soluimus necessario. & hæ due nō ponūtur in arte noua. Exclamatio: quū aliquem inuocamus. vt te nūc Aphricane alloquor. & vos eterni ignes & nō violabile nīm. Testor numen aie

Immutatio: & quod in multis casibus ponit. i. agnominatio p casum mutatione. Nam alterum est alterius expositio. Et quod de singulis rebus ppositis dictū referē ad singula. i. quū singula suo verbo claudunē. Et rursum alia dubitatio a superiori differēs. Nā illa q̄ritur de re hic de verbo vt⁹ potius aut qd potissimū dicam⁹ sicut etiā correctio alia verbi. alia rei. Rō partes argumentationis: quū ppo ni rōni subūcimus & est enthymema ex ppositione & propositionis ratione. Distributio banc grēci

autē ip̄ius tanq̄ armo⁹ est vel ad vsum cōmiatio & quasi petitio: vel ad venustatem ipa tractatio. Nā & gemiatio verbo⁹ bz iterdū vi: leporē: alias & paulū imutatū verbū atq; deflexū: & eiusdem verbi crebra: tū a prio ip̄etitio: tū i extremū conuersio: & i eadē verba ip̄etus: & cōcursio & adiūctio: & p̄gressio: & eiusdē verbi crebri⁹ posita q̄dam distinctio: & reuocatio verbi: & illa q̄ siliter desinūt aut quæ cadūt siliter: aut q̄ paribus paria deferūtur: aut quæ sunt inter se silia. Est etiā gradatio q̄dam & cōuersio: & verbo⁹ cōtinua trāsgressio: & contrariū: & dissolutuz & declinatio: & deprehensio: & exclamatio: & imutatio: & quod in multis casibus ponit: & quod de singul' rebus p positis ductum refertur ad singula: & ad propositum delecta rō: & ite i distributis suppositā rō: & permissio: & rursum alia dubitatio: & iprouisum q̄ddam: & dinūeratio: & alia correctio & disputatio: & quod continuatū: & interruptuz: & imago: & sibiipi responsio: & imutatio: & disiunctio: & ordo: & translatio: & digressio: & circūscriptio Hæc em̄ sunt fere: atq; horum silia: vl' plura etiam esse possunt: quæ sententiis oratōnem verborūq; conformatōibus illuminēt. Quæ qdem te Crasse video inqt Cotta: q̄ nota esse nobis putes sine definitōnibus: et sine exemplis effudisse. Ego vero inqt Crassus: ne illa qdem quæ supra dixi noua vobis esse arbitrabar: sed volūtati vestri oīm parui. His aūt de rebus sol me ille admonuit: vt breuior

Cice. in arte cõplexionẽ vocat vtrĩq; cõcludens. Permissio: quũ nos nr̃aq; oĩa i alĩ cuius pt̃ate pmittere dicimus. Dinũeratio: quũ pluriũ rõnib⁹ nũeratis quib⁹ aliqd fieri potuerit aut nõ potuerit cætere tollũtur: vna relinqtur. Correctio: quũ q̃rim⁹ vt⁹ dici cõueniat hoc: an illud? Cõtinuatũ. & interruptũ verbo⁹ est q̃ sniar̃. Disputatio: quũ q̃rim⁹ vt⁹ dici cõueniat hoc: an illud? Cõtinuatũ. & interruptũ illud posistheton: hoc dialyton. Cice. in arte noua cõtinuationẽ vocat: & articulũ. Improuisum qddã hoc primũ posuit. Nã in arte noua: nõ meminit. quũ aliqd nos ex iprouiso simulam⁹. Rãsio: hæc est rõcinatio: quũ alicuius rei rõnem ab aliis poscimus. Immutatio: nomen factũ de soni noie factum.

essem: qui ipe iã pcipitans me quoq; hæc pcipitẽ pœne euoluere coegit. Sed tñ huius gñis demonstratio: & doctrina ipa vulgaris: vsus aũt grauissimus: & in hoc toto dicendi studio difficilimus. Quãobrẽ qm̃ de ornatu oĩ oronis: si non sunt oẽs patefacti: at certe cõmõstrati loci nunc qd aptũ sit hoc est qd maxie deceat i orone videamus. Quã id quidẽ pspicuũ est: nõ oĩ causæ: nec auditori: neq; psonæ: neq; tẽpi congruere oronis vnũ genus. Nã & causæ capaces aliũ verbo⁹ quendã sonũ requirũt: aliũ re⁹ priuata⁹: atq; guarũ: & aliud dicẽdi genus deliberatõis: aliud laudatõis: aliud iudicia: aut ſmo: aliđ cõsolatio: aliud obiurgatio: aliđ disputatio: aliud hystoriæ desiderãt. Refert etiam qui audiãt senatus an populus: an iudices: frequẽtes an pauci: an singuli: & æquales: ipiq; oratores qui sint ætate honore auctoritate: debẽt videre tẽpus pacis: an belli festinatõis: an ocii. Itaq; hoc loco nihil sane ẽ. qđ precipi posse videat̃: nisi vt figurã oronis plenioris: & tenuioris: & itẽ illius mediocris ad id qđ agimus accõmodatã: diligam⁹ ornamẽtis iisdẽ vti fere licebit: alias contẽtius: alias sũmissius: oĩq; in re posse: qđ deceat facere: artis & naturæ est: iq; scire qd q̃nq; id deceat prudẽtiæ. Sz hæc ipa oĩa perĩde erũt vt agunt̃ actio inq; in dicẽdo vna dñat̃ sine hac sũmus orator esse i nũero nullo pt mediocris: hac istructus sũmos sepe supe rare. Huic primas dedisse Demosthenes dr̃. quũ rogaret̃: qd in dicẽdo esz primũ huic scđas: huic tertias: quo mihi melius etiã illud ab Aeschine dictum videri solet: qui quũ ꝓpter ignominiã iudicii cessisset Athenis: & se rhodũ cõtulisset rogatus a rhodiis legisse fertur oronẽ illam egregiã quã in Ctbesiphonte contra Demosthenẽ dixerat q̃ p-lecta petitũ est ab eo postridie vt legeret illã etiaz q̃ erat contra a Demosthene ꝓ Ctbesiphonte edita quã quũ suauissima & maxia voce legisset admirantibus oibus q̃to inquit magis admiraremini si audissetis ipum. Ex quo satis significauit q̃tũ

Diſiũctio:
Trãslatio:
Ordo: vt quum verbum lõgius traiicit̃: vnde etiã trajectionẽ in noua appellauit.
Digressio: Digressio: verbo⁹ hæc mesis dicit̃: vt hæc troiana tenus fuerit fortuna secuta: in snia byperbatos: sed tbemesis nõ nisi in cõpositis facienda est vt quote quunq; vocant terræ & septẽ subiecta trioni. Circũscriptio: pipbrasis: a libi circuitio. Sol ille demostratiue dixit. Præcipitans occidens. Precipitẽ: velocẽ. Sed tñ: q̃uis præcipitãter dixerim. Hui⁹ generis exornationũ: q̃ aduerbia snias q; ptinent. Vsus exercitatio. In hoc toto dicẽdi: in hac facultate rbetorica. Quãobrẽ: diuisit elocutionẽ in latinitatẽ: & elegantiã: deinde i ornatum & aptitudinẽ. Primũ quidẽ de latinitate: & elegãtia dixit. subide de ornatu. sequit̃ vt nũc de aptitudie dicat: quã græci nr̃i decor⁹ vocant. No oĩa causæ. breuiter qd sit apte loqui ꝓ dignitate re⁹ psonarũ & tẽpor⁹ ergo oĩa causæ. i. de dignitate seu q̃litate rei vel grauis: vel bũilis: vel mediocris. Auditori: vt iudices. Personæ vt oratores & clientes
Tẽpori: vt alia pacis: alia belli oratio alia spacii longioris: alia breuioris.
Aliud verbo⁹ genus. Priuata⁹ re⁹ vt humile genus. Deliberatõis. i. nõ solũ q̃litates. i. materias cãrũ sed etiã gña oñdit cõsiderãda. Demõstratiuũ deliberatiuñ: & iudiciale. Deliberationis: grãde postulat dicendi genus. Nã suadere & dissuadere grauibus maturisq; sentẽtiis ac rõnibus debet orator. Laudatiõis: mediocrẽ dicẽdi figurã desiderat. tã etsi ꝑ amplificationẽ laudemus. Iudicia: ex vtroq; conficit̃ iudicialis gñis oro. Sermo docẽtis bũili gñe versat̃. Cõsolatio: admonẽtis mediocri gñe versat̃. Obiurgatio: reꝑhẽdẽdis grãdi gñe. Disputatio: inqrẽtis: bũili gñe rursus. Hystoriæ: scribẽtis sublimi gñe cõstat
Refert: ad rẽ ptinet Senat⁹ ad pplm apud illũ graues apud hũc vulgares sim⁹. An iudices frequẽtes: qa si frequntes pessent guiore: si singuli bũiliore vterent̃. Tps: bacten⁹ de re ac psonis nũc de tpe si ꝓperat ẽ inqt bre-

uius si vacat lōgius dām. Plenioris ad sublime. Tenuioris ad būile. Mediocris ad cōe. Fere iō dixit. qa alie exornatōes aliis cauſ accōmodatiores sūt. Cōtēti? quū vtimur exornatōib? ad cōfirmādū Sūmiſſi?: ad ornādū: artis & nature: qa vtraq; docet qd docēdū sit nā pricipia artis a natura ꝓficiſcūt SED HAEC OMNIA. Penultio expedito capite: quō. ſ. apte loq poſſit orator. nūc vltimū id qđ reliquū erat aggredit de vi ꝓnūciatōis. Peride erūt vt agūt talia sūt quē admodū ꝓnūciam?: qa bec oia tā lōga diſputatōe ꝑcepta etiā si ſuarent sine ꝓnūciatōe cōgrua nibil aut paꝝ valerent. Ab Aeſchine boc idē Gel. refert. & Pli. i na. biſ. Aeſchines iqt athenieſis sūm? orator cū accuſatōem fuerat vſus rhodiis legiſſet & legit defenſionē demoſthenis: q̄ in illā depulſus fuerat exiliū mirāti buſq; tū magis fuiſſe miratur? dixit: si ipm orātē audiuiſſent: calamitatis teſtis ingēs fact? inimici. Propter ig nominia iudicii: qꝝ a demoſthene ſuperat? fuiſſet. In cōtra Ctheſiphōtē Nā ſocra oronē ꝓ Ctheſiphōte būit

Admirātib? rodiis. ſ. Quo rn̄ſo. ſ. q̄tū eēt in ꝓnūciatōe. i. q̄tā vi bīet ꝓnūciatio. Auctore mutato: qa si ali? ꝓnūciaſſet: aliā feciſſe videri oronem

Quid fuit poſt cōmēdatōem: nunc ea cuiuſmōi eē debeat: ꝑcepta tradit. Auctoritate vi cōmēdauit actōiſ: nūc exēplo idē facit. dices mirifice boc in graccbo appuiſſe: quū fris mortē deſleret. Quo me miſer. Quū. C. Graccbus Tyberii fris legē agrariā exuſitaret: bis verbis i cōtiōe vtebat. Sēſus ē. Locū ibi neci ciuitate relictū: ni ſi po. ro fide iuuet. In capitoliū ne? Ibi em̄ a ſcipiōe naſyca frater oppſſus fuerat. Miſerā: meſtā. Lamētāte filiū tā crudel'r cæſum. Abiectā: ſordidā: & q̄leſcētē. Inimici: ſi inimici fiebāt: qd cæteri? Hæc eo dico: vſq; adeo ꝓnūciatōem cōmēdo: qa oratores i eo q̄s to sūt negligētiores: tāto magis admonēdi vident. Hyſtriōes: q nō vera narrāt: & plærūq; nec veriſimia. Occupauerit: vſurpauerit. Sine dubio in oi re: occurrit q̄ſtiōi ipam p ſe veritatem ſatis valere poſſe ſine imitatiōe.

Vicit: qa plus viriū veritas bz q̄s imitatio. Declarāda: quū rē verā exponimus. Imitāda: quū veriſimilem dicim? Vt declarāda verbis: imitāda geſtib?

Obruat: opprimat: vt ſeccrni n̄ poſſit: pl? ē q̄s obſcurari. Diſcutiēda: eiiciēda trāſlatio a ſole q nubes diſcutit. Eminētia: appentia. Prōpta: maifeſta. Oīs ei mot? poſt ꝓnūciatōis cōmēdatōem nūc ea eiuſmōi eē debeat ꝑcepta tradit. Oīs em̄ mot?: irę: miſcdie: indignatōis: lenitatis: māſuetudis. A natura bz vultū: qa si ad indignatōem cōcites natura monet: vt terribilē vultū si ad miam: flebilē & ſic de cæteris ꝓ cuiuſq; affect? q̄litate. Totūq; corp? toti? corpis motū miabūdū placabundū: lenem vebementē ſummiſſum. Animi vel cōmiſerantis: vel indignātis incitantis vl lenientis. Voces: qa voces in boie ſunt quædā quaſi chordæ in cythara. Eſt autē fides cytharæ genus ſic dicta vt Feſto placet q ita eius chordæ inter ſe cōueniant. ſicut fides inter homines. Cita: velox. Acuta: intenſa & acris. Grauis remiſſa: & plena ſeueritatis. Magna vox canora: magna & altitona. Parua modici toni. Quas tamē inter qa incita velim acutam eſſe vt res poſtulare videbitur. His præ dictis vocibus. Plura genera. ſ. oratōis. qa alia aliis pronūciant vocibus. ſicut ipe continuo declarat: vt lene aſperum contractū diffuſum continenti ſpiritu &c. Plura: qa in vnum deriuant. Lene: mite. Contractum abreuiatum. Diffuſum contracto oppoſitum. Nam lene & contractū in bumile. Aſperum: diffuſum in graue. Spū. vt vno ſpū multa dicamus. Intermiſſio: vt membris cædatur oro. Fractum tremula voce quū metum ſignificam?. Sciſſum: ſolutum quū & mēbris & ſermonib? ipis id eſt

eēt i actiōe q oronē candē aliā fore putarit: auctore mutato. Quid fuit i graccbo quē tu catulie melius memiſti: q̄ me puero tātoꝑe ferret? Quo me miſer cōferā: quo vertā. in capitoliū: ne ad fris sanguie redūdat: an domū: mr̄em ne: vt miſerā lamētātē videā & abiectā: q̄ ſic ab illo acta eē cōſtabat oculis: voce: geſtu: inimici vt lacrimas tenere nō poſſent. Hæc eo dico plurib?. q̄ genus boc totū oratores q ſunt veritatis ipi? actores reliq̄rūt: imitatores āt veritatis byſtriones occupauerūt. At ſi ne dubio i om̄i re vicit imitatōnem veritas: ſed ea ſi ſatis i actione efficeret ipa'p ſeſe arte ꝓfecto nō egerem?. vex qa animi pmotio q̄ maxime: aut declarāda: aut imitāda eſt actōne pturbata ſæpe ita eſt vt obſcuret atq; pœne obruat: diſcutiēda ſunt ea q̄ obſcurāt: & ea q̄ ſūt iminētia: & prōpta ſumēda. Oīs em̄ mot? animi ſuū q̄dā a natura bz vultū & ſonū: & geſtū: corpuſq; totū boīs: & ci? oīs vult? oēſq; voces vt nerui i fidib? ita ſonāt vt a motu ai quoq; ſūt pulſæ. Nā voces vt chorde ſūt intētæ: q̄ ad quē q; tactū rn̄deāt acuta grauis: cita: tarda: magna: pua. q̄s tamē inter oēs ē: ſuo quæq; in gñe mediocris. Atq; etiā illa ſūt ab bis delapſa plura gña lene aſperꝝ contractū diffuſum cōtinenti ſpū intermiſſio factū ſciſſum flexo ſono attenuatū inflatū. Nullū eſt. n. boꝝ ſimiliū geneꝝ qđ non arte acmoderatōe tractetur. Hi ſunt actori vt pictori expoſiti ad variādum colores. Aliud ei vocis gen? ira cūdia ſibi ſumit: aliud acutū icitatū crebro icidēs

verbis singulis interrūpitur oō. Flexo a graui ad acutū:a mediocri ad vtrūq;. Inflatū:intensum. Attenuatū:remissum. Aliud.Declarat exēplis:quō variis generibus oōnis variæ ꝓpositæ sint voces. Continēti spū.i nō intermisso:sed voce diuersa. Nam lene paruā & grauē vocem:asperam magnam & acutā desiderat:& sic de cæteris. Et sic apparet oīa genera oōnis in tria deriuari:& spēs vocis item oēs in tres.intentā:remissam:mediocrē. Īpius me. Thyestes ad populū de fratre atreo. Aliud miseratio. Pergit diuersos ꝓnūciādi mōs diuersꝫ exēplis ondere doces singla suā ꝓnūciatōem regre re ꝑ cuiusq; rei qualitate:vel lætæ:vl mœstæ:vel grandis:vel būilis:vl mediocris: vel acris. Flexibilem: q; flectere possit auditores. Plænū q; sententiā absoluat. Interruptū:vt interuallis quibusdā verba pronūcientur: Flebili voce:vt vox fletū imitetur. Quo nūc me. Verba medeæ pulsæ a nasone superiducta. Creusa Quo tē dam inqt. Prem Octā quē ꝓdiderit. Peliæ:cuius filias i prīs cædē perpulerat. Aliud ſ.pronūciandi genus. Demissum humili voce Hæsitās:trepidus quid agat. Abiectū remissum Timido sanguie. Sāguis em extrema corpis deserens ad cordis opem cōcurrit timore iminente. Contētū intēsum. Vehemens:spū vehemēti ore. Imminuens:crebro insistens. Grauitatis:asperitatis:vt in ea concitatione quædā insit asperitas. Aliud genus vocis.ſ. Effusuz passim solutū. id est dissolutū. Lene humanū. Remissū:sine vlla intētiōe. Quū simulabat: puella: introducit em adolescēs alloq adolescētē:cuiꝰ amica vt dissimularet amorē coronā socio eius detulit: quē amabat:qꝰ is q eā accepat:intellexit & sodali declarauit. Delicate:delitis sile hæc oīa læta enūciantē voce festiua. Aliā molestia:qa molestia plærūq; bz cōmiseratione Pressu:cōpressiōe:vt vna eadēq; voce: & oōe cōtinua vtamur:nullis iterualliſ. Qua tē pestate:verba andromache dicētis se astianacta cōcepisse:quo tpe paris belenā vexit ad troiā. Ois āt bos motus:hacten? de voce:nūc de gestu dicere icipit. Hos siue conciliādi:siue cōcitādi:siue exhilarādi:siue tristificādi. Scænic?:quē i scænis bistriōes obseruāt. Sz gest? debet cōseq:sed vniuersam rē nō verba:sz sensus rei:q; de agit. Demōstratione vt eā q̄si demōstrare velle videat nimio corpis motu. Sz sigtōe:vt signo aliquo corpis modestiore explicare videamur qd i tēdim?. Inflexione.mediocri latex mutatōe:put rei q̄litas postulabit. Virili:nō effœminata. Ab armis:a certamie vero A palæstra:ab imagie certamis.nā palæstra ꝓ oī ludio accipitur. Arguta:velox:audax:alias canorū:alias breue. Subseqns:pꝰ sensus. Nā q̄ sensus verba:q̄ verba subsegēt: gest? ē. Brachiū ꝓceri?:hoc fit i cōtiōe q̄ ꝓprie ē cōfirmatōis:& cōfuta-

Ipi? bortat me frater vt meos mal' miser māderē natos:& ea q̄ tu dudū Antoni ꝓtulisti:segregare abs te ausus:& qs hoc aīaduertit:vicit & Atreus fere totus:aliā miseratio ac mœror flexibilē plenū iterruptū flebili voce.Quo nūc me vertā qd iteri cipiā ingredi:domū pr̄nā ne an ne ad peliæ filias: & ille:o pr̄ o patria:o priami dom? & q̄ sequūtur hæc oīa vidi iflāmari:priamo vitā euitari:aliā me tū demissuz & hesitās & abiectū. Mitis mōis suz circūuētus:morbo:exilio:atq; inopia:tū pauor sapiētiā oēm mibi examinato expectorat:alter terribilē minitat vitæ cruciatū necemq;: nēo est tā firmo ingenio:& tāta cōfidētia:qn refugiat timido sanguie atq; exalbescat metu. Aliā genus cōtētū vehemēs iminuēs q̄dā incitatōe gestatis.Iterum thyestes Atreū attractū aduerit:iteꝝ iā aggredit me & qetū exusitat:maior mibi moles maius miscēdū est malū q illius acerbū cor cōtūdā & comprimā.Aliā voluptatis effusuz:lene:bilaratū acremissum.Sz mibi quū detulit coronā ob colocandas nuptias tibi ferebat:quū simulabat sese Aiacidare:quū ad te lubibūda docte & delicate detulit Aliā molestia sine cōmiseratōe gue qddā & vno pssu ac sono obductū:q̄ tēpestate paris belenā in nuptiis iūxit nuptias.Ego tū grauida expletis iā fere ad pariēdū mēsibus ꝑ idē tēpus Polidorum Hecuba partu postremo parit. Ois āt bos motꝰ subseq debet gestus nō hic verba exprimēs scæni cus:sz vniuersam rē & sniam nō demōstratōne sz significatōe declarās latex inflexiōe bacforti & viril:nō abscæna & bistriōibus:sz ab armis:aut etiam a palæstra sūpta.Manus āt minus arguta digitis subseqns verba nō exprimēs brachiū ꝓcerius ꝓiectū q̄si qddā telus oōnis supplosio pedis i cōtētiōibus:aut icipiēdis:aut finiēdis:sz si i ore sunt oīa.In eo āt ipo dn̄atus ē ois oculoꝝ:quo melius nr̄i illi senes q psonaꝝ ne Rosciū quidē magnope laudabat.anī est ei ois actio & imago anī vultus est:indicēs oculi:nā hæc ē vna par corporis:quæ

tionis nonnunq̄ etiã in amplificatione. Supplosio:Supplodere:est pedē terre incutere:qđ ab oratore interim fieri solet. Sed si post corpis motꝰ: de gestibus vultus nūc dicere incipit. Ore vultu. Dñatꝰ uli principatū obtinēt: Quo ꝓpter qđ. Ne Roscīū quidē eo q̄ ipsius personati oculos videre nō poterat ex qbꝰ mentē eiꝰ agnoscerēt. Est ai ad aium ptinet. Meliꝰ.i.iudicabāt Roscīū q oibus prestabat.

Nã vere oculi aium idicāt & vultū. Neq; vero rō q̄ hæc ps corpis significādo & cōmutādo motꝰ ai referat:qa siqs vno obtutu ꝓnūciet nihil efficiet. Teophrastꝰ ꝓbat auctoritate Teophrasti Quare qñ quidē tata vis ē in oculis. Qui i agēdo cōtuēs i.quū fixis in aliquē oculis dicimꝰ. Remissiōe:vt si comiseratione vtaris:quēadmodū illud virg. Hūc ego te curyale aspicio &c. Conlectu si oculos in aliquē repēto cōiceceris. Vt hic ille nīorum ꝓditor consiliorꝫ. Hilaritate:quia siqđ letū dixeris:debes oculorꝫ hylaritatē cū leticia significare. Apte:cōgrue. Cum gñe ipo:cū rei qualitate. Scđm vocem.i. post vocē. Que sunt actōis:q̄ ptinēt ad ꝓnūciationē:a natura data:qa natura ipa videē instruxisse genus actionis. Præteruolāt:ptereūt. Iisdem quibꝰ ipsi vtūtur. Agnoscūt:an idonei sint. Et in se ipi iudicant:nā quos in aliis valere cognouerint:an cōtra eos in se tales ee iudicabūt. Ad actionis āt vsum Hactenꝰ de gestibus corporis:& p̄cipue oculorꝫ: & vultꝰ:vbi maiorē vi ineē disputauit: nūc đ mollitudie vocis:nūc intēdēde:nūc remittēde. Vox obtinet voce ps magna paratē vel pdiē vtilitatis & laudis. Primū aptāda vox: qa naturale bonū est:sed a natura datū cōseruari ꝑt diligētia. De quo vt dicā quō vox seruari possit. Nihil qa medicorꝫ est & sophistarꝫ. Illi remediis:hi doctrinis:hi declamatōibꝰ vocē cōseruāt ac meliorē et reddūt. Illđ quō vox teneaē. Decet decorꝫ est. Hoc & supiꝰ disputauit in oibꝰ ferme rebꝰ:vt natura creatis.vel arte excogitatis.q cqd vtile eēt ac necessariū:idē gratū etiã ee:atq; iocūdū Nã prio docet q̄ vtilia sint voci:deide ꝓbat eadē decora iocūdaq; esse. Crebra mutatio remisse ad intēsam mediocris ad vtrāq;. Effusa:dissoluta:imoderata & effrenis Nã siqs a cōtētione incipet in ipso ꝓnūciandi cursu deficeret. Aptius:conueniētius. Vicissitudine vt intēsa mediocri hæc illi plarūq; cædat Varietate:vt variētur voces varios affectus imitātes. cōmutentē aliæ cum aliis. Habuit ad manū.i.paratū habuit quotidiana locutio. Peritū:musice scilicet. Remissum: excitaret remissa voce vteretur:

Audiui. Rñdet Catullꝰ recte sentire crassum q̄ illū gracchi dictē agnouerit. Illos viros.s. Tyberiū.& C.gracchus. Fraudē.i.pœnā. Sed tñ aliud ē fraus:aliđ pena:quēadmodū Vulpi. sentit. Fraus inqt sine pœna cē ꝑt. pœna sine fraude eē nō ꝑt. Pœna ē noxe vindicta. fraus ēt ipa noxa dē

quot anī motus sūt tot significatōes & cōmutationes possit efficere:neq; vero ē q̄sq̄ q eadē continēs efficiat. Theophrastꝰ qdē thauriscū quendā dicit actorē auersum solitū esse dicere:q in agēdo cōtuens aliqđ ꝓnūciaret:quare oculorꝫ e mgna moderatio:nā oris nō est nimiū mutāda spēs:ne aut adīeptias aut ad prauitatē aliquā deferamur. Ocli sūt quorꝫ tū itētiōe:tū remissiōe:tū cōiectu:tū hylaritate motꝰ aiorꝫ significemꝰ apte cū gñe ipo oronis. Est.n.actio q̄si ꝑmo corpis:quo magis mēti congruēs eē debet. Oculos āt natura nobis:vt equo & leoni secas;caudā:aures ad motꝰ aiorꝫ declarādos dedit. Quare i hac nra actione ꝑm vocē vultus vlet:bis āt oculis gubernatē atq; i iis oibꝰ q̄ sūt actionis inest q̄dā vis a natura data:q̄re etiã hac iperiti:hac vulgꝰ:hac deniq; barbari maxīe cōmouētē Verba em̄ neminē mouēt:nisi eū q eiusdē linguæ societate cōiūctus ē:snīæq; sæpe acutæ:nō acutorꝫ hoīm sensus ꝑteruolāt:actio q̄ præse motū animi fert oīs mouet:iisdē em̄ oīm anī motibꝰ cōcitantē: & eos iisdē notis & i aliis agnoscūt:& i se ipi iudicāt. Ad actionis āt vsum atq; laudē maximā sine dubio ptem vox obtinet quæ primū est aptanda nobis: deide quæcūq; erit ea tuēda. de quo illđ iā nihil ad p̄cipiēdi genus quēadmodū voci seruiatē eqdem tñ magnope cēseo seruiēdū. Sed illđ videtur ab huiꝰ nīri sermonis officio nō abhorrere: qđ vt dixi paulo añ plurimis i rebus:qđ maxime est vtile id nescio quo pacto etiã decet maxime:nam ad vocē optinēdā nihil ē vtiliꝰ q̄ crebra mutatio: nihil pniciosius q̄ effusa sine ītermissiōe contētio. Quid ad aures nras & actōis suauitatē. Quid ē vicissitudie & varietate & cōmutatōe aptius. Itaq; idē gracchus qđ potes audire Catulle ex Licinio dicte tuo frato boie:quē seruū sibi ille būit ad manū cū eburneola solutꝰ ē bre fistula staretq; occulte post ipm quū cōcionaretē ꝓtū boiez q ifiaret ce

Qđq; deplorat hic crassus ciuitatis statū. Ea tela texiē i.is i ciuitate mos istituiē. Posteritati eorꝫ q ꝓnos veturi sūt. Sites. T.&. C.gracchis. Nō tulerūt:passi nō sūt Mitte ꝑgētē deplorare crassū ab eo ser

mone reuocat iulius. In omni voce reddit quod omiserat: cur fistule mentionē fecerit. Gradatiz quia principia lenia esse debent. Deinde est quid dā. quū sensim ad cōtentionez peruenerís inquit cauedū est ne acutissimā ascendas. Quā acutissimus. i. sonus vocis supremus: quē vox transcendere nequit.

leriter eū sonū quo illū aut remissuz excitaret: aut a contētione reuocaret. Audiui mehercule inqt Catullꝰ & sæpe suz admiratꝰ hoīs quū diligētiaz: tū etiā doctrinā & sciam. Ego vero inqt Crassus: ac doleo qdē illos viros q i eā fraudē i rēpu. eē delapsos: q̄ q̄p ea tela texit. & ea icitat i ciuitate rō vi uēdi ac posteritati oñdit̄: eoꝝ ciuiū quos nr̄is patres nō tulerūt: iā sil̄es hr̄e cupiamus. Mitte obsecro inqt crasse Iuliꝰ sermonē istū & te ad gracchi fistulā refer: cuiꝰ ego nōdū plane rōnē itelligo. In oi voce inqt crassus ē qdā mediū: ſz suū cuiq; voci: hīc gradati ascēdere vocē vtile ſ & suaue ē. nā a pricipio clamare agreste qddā ē: & illud idem ad firmādū est vocí salutari: deīde ē qddā cōtētōnis extremū: qđ tm̄ insertus: & q̄p acutissimus clamor quo te fistula ꝓgredi nō sinet: & tm̄ ab ipa cōtētione reuocabit. Est itē cōtra qddā in remissiōe grauissimū quoq; tāq̄p sonoꝝ ḡdibus descēdit. Hæc varietas: & hic p oēs sonos vocis cursus & se tuebit̄: & oroni deferet suauitatē. ſz fistulatorē domi relinq̄tis sensus illius cōsuetudis vobis cū ad foꝝ deferētis. Edidi q̄ potui nō vt volui ſz vt me tēpis angustie cœgerūt. Scitū ē ei cām cōferre i tps quū afferre plura ſi cupias nō queas. Tu vero inqt Catul. collegisti oīa q̄tū ego possū iudicare ita diuinitus vt nō a græcis didicisse: ſz eos ipos bec docere posse vi deare. Me qdē istius sermōis pticipē factū eē gaudeo: a c vellē vt meꝰ gener sodal̄ tuus Hortēsius affuiſſz: quē qdē ego cōfido oībus istis laudibus q̄s tu oroe cōplexus es excellētem fore. Et crassus fore dicis inqt: ego vero eē iā iudico & tū iudicaui cū me consule in senatu cām defendit apbricæ: nup q; etiā magis quū ꝓ bithymiæ rege dixit. Quāobrē recte vides Catulle. nihil em̄ ilsti adolescēti: neq; a natura: neq; a doctrīa deesse sentio: eoq; magis ē tibi cotta & tibi sulpiti vigilādū ac laborādū. Mō. n. ille mediocris orator vr̄æ q̄si succrescit ætati: ſz & īgenio pacti & studio flagrāti & doctrīa eximia: & mēoria singulari: cui q̄p̄ faueo tm̄ illū ætati suæ p̄stare cupio: vobis vero illū tāto minorē p̄currē vix honestū est: ſz iā surgamus inqt noſq; curemus elati & aliquādo ab boc cōtētione disputatōis anios nr̄os curāq; laxemꝰ.

Interius humilius. Quo ad quē clamorē acutissimū. ſ. cum eburneola fistula. Quinti. boc idē lib. i. institutionum oratoriaꝝ refert. Ait em̄ Sed ne bæc quidē presumēda pars ē: vt vno interim cōtenti simꝰ exēplo. C. Gracchi precipui suoruz tpm oratoris cui concināti cōsistens post eū musicus fistula quā Tonariō vocant modos q bus deberet intēdi ministrabat. Fore dicis: Hoc loco manifeste apparet qd differat inter fore & esse. Illud em̄ de pn̄ti boc de futuro dr̄. Remissiōe. declinatiōe ad infimū. Gradibus: ſo noꝝ ordinibus: vt in musica videmꝰ Varietas quia inter se variāt̄. Edidi nūc disputatōz suā claudit crassus. Sz vt me: ac si diceret: lōgiꝰ si vocasset disseruisseꝫ. Scitū sapiēs Conferre. i. ad tps oroz accomodare vt ꝓ tpe dicas breui siue lōgo. Afferre tradere. Diuinitus q̄si no bumana p̄cepta fuerit: ſz diuina potius. A græc̄ nō q̄si greco: discipulis: sed doctor affuiſſz bui disputatōi. Oibus quæ ad oratorē pertinēt. Cām aphricæ: qa obiectū fuerat aphrice q̄p prio cōtra fedus classē exercitūq; parasset in Numidiā. Bithyniæ rege: cui obiectū est: q̄ Hānibalē bostē po. ro. suscepiſſz bospitio. Isti: Horiēsio. Vigilā dū: ne nos vincat adolescēs. Sue ætati satz̄ est. si sup̄ ætatē eloquēs exīstit. Vix bonestū ac si diceret: nō cupio: qđ vix bonestū esset. Precurrere: anteire. Curemꝰ: curamus em̄ corpa iis ferme modis: cibo: sono: lauacro. Laxemus: soluamꝰ liberemꝰ: Trāslatio ab oratore q bues finito ope disiungit ab aratro.

M. T C. boc de oratore opuscu um vna cum cōmentario Omniboni Leoniceni Rbetoris prestantissimi in eūdem fœliciter finit.

MARCI TV.CICE.DE PERFECTO ORATORE AD Ma.. BRVTVM LIBER INCIPIT.

TRVM difficiliꝰ aut maius esset negare tibi sæpius idem rogāti: an efficere id qđ rogares diu mltūq; Brute dubitaui. Nā & ne are ei quē vnice diligerē cuiq; me chariſſimū esse sentirē p̄sertim & iusta petēti & p̄clara cupiēti: duz ad modū mibi videbaē & suscipe tātā rē q̄ntā nō modo facultate consequi difficile esset: ſz etiā cogitatiōe cōplecti vix arbitrarer esse eiꝰ q vererē rēpbē

sionen doctorum atq; prudentum. Quid em̃ est maius q̃ quũ tanta sit inter oratores bonos dissimili-
tudo: iudicare quæ sit optima species & quasi figura dicẽdi. Quod q̃m me sæpius rogas: aggrediar: nõ
tã perficiẽdi spe q̃ experiũ di voluntate. Malo em̃ quũ studio tuo sim obsecutus: desiderari a te prudẽ
tiã meã q̃ si id no fecerim beniuoleẽtiã: Queris igit̃ id qđ iã sæpi?: qđ eloquẽtiæ gen? probẽ maxie
& quale mihi videat̃ illud quo nihil addi possit: quod ego summũ & perfectissimũ iudicẽ. In quo ve
reor ne si id qđ vis effecero: eũq; oratorẽ quẽ queris expressero: tarde studia multo⁹: qui desperati
one debilitati experiri volẽt: quod se assequi posse diffidãt. Sed par est ois oĩa experiri: q res magnas
& magnopere expetẽdas cõcupiuerũt. Quod si quẽ aut natura sua: aut illã prestãtis ingenii vis forte de
ficiet: aut minus instructus erit magnarũ artiũ disciplinis: teneat tñ eũ cursum quẽ poterit: prima em̃ se
quentẽ bonestũ est in secũdis tertiisq; cõsistere. An in poetis Homero soli locus est (vt de græc̃ loq̃r)
aut Archilocho: aut Sopho cli: aut Pindaro. sed bo⁹ in secũdis vel etiã infra secũdos. Nec vere Aristo.
in phia doterruit ascribẽdo amplitudo Platonis: nec ipse aristoteles admirabili quadã scientia & copia
cæteros⁹ studia restrinxit: nec solũ ab optimis studiis excellẽtes viri deterriti nõ sunt: sed ne opifices q
dem se artibus suis remouerũt: qui aut Hyalisi (quẽ Rhodi vidimus) nõ potuerũt: aut Coæ Veneris
pulchritudinẽ imitari: nec simulacro iouis olympi: aut Dotyphori statua deterriti: reliqui minus exp-
ti sunt quid efficere aut quo progredi possent. Quo⁹ tanta multitudo fuit: tãta in suo cuiusq; genere
laus & quũ summã miremur: inferiora tñ probaremus. In oratorib? vero græcis quidẽ admirabile est
quantũ inter ois vnus excellat: attñ quũ esset Demosthenes: multi oratores magni & clari fuerũt & an
tea fuerãt nec postea defecerũt: Quare nõ est cur eo⁹ q se studio eloquẽtie dediderũt: spes infringatur
aut languescat industria. Nã neq; illud ipsum quod est optimũ desperandũ est: & in presentibus rebus
magna sunt ea quæ sunt optimis proxima: Atq; ego in summo oratore fingẽdo talẽ informabo: qua-
lis fortasse nemo fuit. Nõ em̃ quero quis fuerit: sed quid sit illud quo nihil possit esse prestãtius: quod
in perpetuitate dicẽdi nõ sæpe atq; haud scio: an vnq; in aliqua aũt parte eluceat aliqñ. Idẽ apud alios
densius: apud alios fortasse rarius Sed ego sic statuo nihil esse in vllo gñe tã pulchrũ quo nõ pulchri?
id sit vnde illud: vt ex'ore aliquo quasi & imago exprimat̃: qđ neq; oculis: neq; auribus neq; vllo sen-
su percipi potest: cogitatione tm̃ & mente cõplectimur. Itaq; & Phydiæ simulacris: quibus nihil in illo
genere perfectius vidimus: & bis picturis (quas nominaui) cogitari tñ possumus pulchriora. Nec ve
ro ille artifex quũ faceret iouis formã: vt Mineruæ: cõtemplabat̃ aliquẽ e qno similitudinẽ duceret: ij
ipsius in mẽte insidebat species pul. britudinis eximia quẽdã: quã intuẽs: in eaq; defixus: ad illius simi
tudinẽ artẽ & manũ dirigebat. Vt igit̃ in formis & figuris est aliquid perfectũ & excellẽs: cuius ad ex
cogitatã speciẽ imitãdo referũt̃ ea quæ sub oculos ipsa nõ cadũt: sic perfecte eloquẽtie speciẽ animo
videmus: effigiẽ auribus querimus. Has rer⁹ formas appellat ideas i le nõ intelligẽdi solũ: sed etiã di-
cẽdi grauissimus auctor Plato: easq; gigni negat: & ait semper esse: ac ratiõe & telligãtia cõtineri: cæte-
ra nbsci: occidere: fluere: labi: nec diutius esse vno eodẽ statu. Quicquid est igit̃ de quo ratione & via
disputet̃. i. ad vltimã sui generis formã speciẽq; redigendũ. Ac video hãc primã ingressionẽ meã non
ex oratoris disputationibus ductã: sed e media phia repetitã: & eã quidẽ tũ antiquã: quũ subobscurã
aut reprehensionis aliquid: aut certe admiratiõis habiturã. Nã aut mirabunt̃. quid hæc pertineant ad
ea quæ querimus: quibus satisfaciet res ipsa cognita & nõ sine causa alte repetita videat̃: aut repreben-
dãt q̃ inusitatas vias indigamus. tritas relinquamus. Ego aũt & me sæpe noua videri dicere intelligo
quũ peruetera dicã. sed inaudita plærisq; & fateor me oratorẽ si modo sim: aut etiã quicquid sim: non
ex rhetor⁹ officinis: sed ex academiæ spaciis extitisse: Illa em̃ sunt curricula multiplicium variorũq; sermo
nũ: in quibus Platonis primũ sunt impressa vestigia: sed & huius & alio⁹ phlosopho⁹ disputationi-
bus & exagitatus maxime orator est & adiutus. Ois em̃ vbertas & quasi silua dicẽdi ducta ab illis est:
nec satis tñ instructa ad forenses causas: quas vt illi ipse dicere solebant agrestioribus musis reliquerũt
sic eloquẽtra hec forensis spreta a phis: & repudiata: multis quidẽ illa adiumentis magnisq; caruit: sed
tñ ornata verbis atq; sententiis iactationẽ habuit in populo: nec paucor⁹ iudiciũ reprehensionẽq; perti
muit. Ita & doctis eloquẽtia popularis & disertis elegãs doctrina defuit. Positũ sit igit̃ imprimis qđ
post magis intelligit̃ sine phia nõ posse effici quẽ querimus eloquentẽ. Nõ vt in ea tn oĩa sint: sj vt ad
iuuet vt palæstra bystrionẽ. Parua em̃ magnis sæpe rectissime cõferunt̃. Nã nec latius neq; copiosi? de
magnis variisq; rebus sine phia potest quisq; dicere: si quid etiã a Phædro Platonis hoc Peridẽ presti
tisse cæteris dicat oratoribus Socrates: q⁹ is anaxagore phlsici fuerit auditor a quo censet eũ quũ alia
prædara quedã & magnifica didicisset: vberẽ & secundũ fuisse: gnarũq; qđ est eloquẽtiæ maximũ qui
bus oratoris modis: queq; ãio⁹ ptes pellerent̃ qđ idẽ de Demosthene existimari potest: cui? ex episto
lis intelligi licet: q̃ frequẽs fuerit Platonis auditor. Nec vero sine phorũ disciplina genus & speciẽ cu
iusq; rei cernere nequã diffiniendo explicare: nec tribuere in partes possumus: nec iudicare quæ vera:
quæ falsa sint neq; cernere cõsequentia: repugnantia videre: ambigua distinguere. Quid dicã de natu-
ra rerũ cuius cognitio magnã oratoris suppeditat copiã: de vita: de officiis: de virtute: de morib? sine
multarũ rerũ disciplina: aut dici: aut intelligi posse. Ad bas tot tantasq; res adbibenda sunt ornamẽta
innumerabilia: quæ sola tũ quidẽ tradebant̃ ab bis qui dicendi numerabantur magistri. Quo fit vtve
rã illã & absolutã eloquẽtiã nemo cõsequat̃: q⁹ alia intelligẽdi: alia dicẽdi disciplina est: & ab aliis rerum
ab aliis verbo⁹ doctrina queritur. Itaq; M. Antonius cui vel primas eloquentiæ partes patrum no-
strorum tribuebat ætas: vir natura peracutus: & prudens in eo libro quẽ vnum reliquit disertos ait se
vidisse multos: eloquentem omnino neminem. Inlidebat videlicet in eius mente species eloquentiæ
quam cernebat animo: re ipsa non videbat. Vir autem acerrimo ingenio sic enim fuit multa & in se
& in aliis desiderans: neminem plane qui recte appellari eloquens posset videat. Quod si ille nec se

nec L. Crassum eloquentem putauit: habuit profecto comprehensam animo quandam formã eloquẽ
tie: cui qm̃ nihil deerat eos quibus aliquid aut plura deerant in eam formã non poterat includere. Intue
stigemus hunc igit̃ Brute si possumus quẽ vnq̃ vidit Antoniꝰ aut qui omnino nullus vnq̃ fuit. quẽ
si imitari. aut exprimere nõ possumus: quod idẽ ille vix de seipso eo cõcessum esse dicebat: attamẽ qlis
esse debeat poterimus fortasse dicere. Tria sunt oino genera dicẽdi quibus in singulis quidã floruer̃t
per æque ãt id qđ volumus perpauci in oibus. Nã & grãdiloqui (vt ita dicem) fuerũt cũ ampla: & sen
tentiarum grauitate: & maiestate verboꝝ vebementer varii: copiosi: graues ad permouendos & cõuer
tendos alios instructi & parati: quod ipsum alii aspera: tristi: horrida oratione: neq; perfecta neq; cõdu
si. Alii leni & instructa: & terminata. Ecõtra tenues: acutiora docentes: & dilucidiora nõ ampliora faci
entes: subtili quadã: & pressa ratione limata. In eodẽq; genere alii callidi sed ipoliti: & in cõsulto rudiuꝫ
similes & imperitorũ. Alii in eadẽ ieiunitate cõcinniores. i. faceti florẽtes etiã & leniter ornati. Est autẽ
qdã iteriect⁹ itermedi⁹: & q̃si tẽperãd⁹: nec acumine posterioꝝ: nec fulmine vtẽs superiorũ: vicinus am
borũ: in neutro excellẽs: vtriusq; particeps: vel vtriusq; si verũ quærimus potius expers. Isq; vno teno
re (vt aiunt) in dicẽdo fluit nihil afferẽs preter facultatẽ & æqualitatẽ: aut addit aliquos: vt in corona to
ros oẽmq; orationẽ ornamentis modicis verborũ sententiarũq; distinguit. Hoꝝ singulorꝝ genꝰ qcũ
q; vim singulis consecuti sunt: magnũ in oratoribus nomẽ habuerũt, Sed querendũ est satis ne id qđ
volumus effecerint. Videmus em̃ fuisse quosdã qui idẽ ornate ac grauiter: idẽ versute & subtiliter dice
rent. Atq; vtinã in latinis talis oratoris simulacrũ reperire possemus: esset egregiũ nõ querere besterna
domesticis esse contentos. Sed ego idem qui in illo sermone nostro qui est expositus in Bruto: multũ
tribuerem latinis: vel vt hortarer alios: vel q; amarẽ meos recordor longe omnibus vnũ anteferre De
mosthenem: quẽ vim accomodare ad eam quã sentiã eloquentiã nõ ad eam quã in aliquo ipse cogno
uerim. Hoc nec grauior extitit quisq; nec callidior: nec temperatior. Itaq; nobis monendi sunt ii: quo
rum sermo imperitus increbuit: qui aut dici se desiderant antiquos atticos: aut ipse attice volunt dice
re: vt mirenẽ hunc maxime quo athenas quidem ipsas magis credo fuisse atticas: quid em̃ sic atticũ dis
cant: eloquentiamq; ipsius viribus non imbecillitate sua metiantur: Nunc em̃ tm̃ quisq; laudat quãtũ
se posse sperat imitari. sed tm̃ eos studio optimo iudicio minus firmo preditos docere quæ sit propria
laus atticoꝝ non alienum puto. Semper oratoꝝ eloquentiæ moderatrix fuit auditoꝝ prudentia. Oẽs
em̃ qui probari volunt voluntatem eoꝝ qui audiunt intuenẽ ad eamq; & ad coꝝ arbitriũ & nutũ to
tos se fingũt & accõmodãt. Itaq; charia & Phrigia & Mysia: q; minime polite minimeq; elegãtes sunt
asciuerunt aptũ suis auribus optimũ quoddã: & tanq; adipale dictionis genus: q; eoꝝ vicini nõ ita la
to interiecto mari Rhodii nunq; probauerunt Græci aũt multo minus: Athenienses vero funditus re
pudiauerũt: quoꝝ sp fuit prudẽs sincerũq; iudiciũ nihil: vt possent nisi incorruptũ audire & elegãs.
Eoꝝ religioni quũ seruiret orator nullũ verbũ insolẽs: nullũ odiosum ponere studebat. Itaq; hic quẽ
prestitisse diximus. cæteris in illa pro Ctesiphõte oratione lõge optima summissius a primo. deiñ duꝫ
de legibus disputat pressius: post sensim incedẽs: iudices vt vidit ardẽtes in reliquis exul fauit audaci⁹
Ac tm̃ in hoc ipo diligẽter examinãte: verboꝝ omniũ pondera reprehẽdit æschines quedã & exagitat
illudẽsq; dira: odiosa: intolerabilia esse dicit. Quietiã querit ab ipso quũ quidẽ eũ beluã appellet vtrũ
illa verba: an portẽta sint: vt æschini: ne Demosthenes quidẽ videat̃ attice dicere Facile est em̃ verbuꝫ
aliq̃d ardẽs (vt ita dicã) notare: idq; restinctis iã animoꝝ incẽdiis irridere. Itaq; se purgãs iocat̃ Demo
sthenes: negat in eos positas fortunas græciæ: in hoc in eũ: huc an illuc manũ porrexerit. Qm̃ igit̃ mõ
audiret̃ mysius: aut phrix athenis: quũ etiã Demosthenes axagitet̃: vt putidus. Quum vero inclina
ta vlulantiq; voce more asiatico canere cœpisset: quis eum ferret. aut quis potius non iuberet auferr̃. Sz
atticorum igit̃ aures teretes: & religiosas qui se accõmodant: ii sunt existimandi atrice dicere. Quoruꝫ
genera plura sunt, bi vnũ modo quale sit suspicant̃. Putant em̃ qui horride inculteq; dicat mõ id eleg̃
ter enudeateq; faciat: eum solum attice dicere. Errant q; solum: qđ attice nõ fallunt̃: Istorum enim iudi
cio si solum illud est atticum: ne Pericles quidem dixit attice: cui primæ sine controuersia deferebant̃
Qui si tenui genere vteret̃. nunq; ab aristone poeta fulgere: tonare. permiscere græciã dictus esset. Di
cat igitur attice venustissimus: ille scriptor: ac politissimus Lysias Quis enim id possit negare: dũ intel
ligamus: hoc est atticũ in Lysia: non q; tenuis sit atq; inornatus: sed q; nihil habeat insolens: aut ineptũ
Ornate vero: & grauiter & copiose dicere: aut atticoꝝ sit: aut ne sit æschines neue Demosthenes attic⁹
Ecce aũt aliqui se thucididios esse profitentur nouum quoddã & imperitoꝝ: & inandituꝫ genus. Naꝫ
qui Lysiã sequunt̃: causidicum quendã sequunt̃: nõ illum quidem amplũ: atq; grandẽ: subtitilẽ & ele
gantem tm̃: nec qui in forensibus causis possit predare constituere. Thucidides aũt res gestas & bella
narrat: & prelia grauiter sane & probe: sed nihil ab eo transferri potest ad forensem vsuꝫ: & publicũ. Ipe
ille contiones ita multas habent obscuras abditasq; sententias: vix vt intelligantur quod est in oratiõe
ciuili vicium vel maximum. Quæ est autem in hominibus tanta peruersitas: vt inuentis frugibus: glã
de vescantur: aut victus hominũ athenienſium bene ficio extolli potuit: oño non potuit. Quis porro
vnq̃ græcoꝝ rhetorum a Thucidide quicq; duxit: At laudatus est ab omnibus fateor sed itavt reꝝ ex
plicator prudens seuerus: grauis: non vt in iudiciis versaret causas sed vt in historiis bella narraret. Ita
q; nũq; est numeratus orator. Necvero si historiã nõ scripsisset: nomẽ eius extaret quũ presertim fuisse
honorat⁹ & nobilis: huius tm̃ nemo: neq; verboꝝ: neq; sententiarũ grauitatem imitatur: sed quũ vtiliat
quedam: & hi antea locuti sunt quæ vel sine magistro facere potuerunt: germanos se putãt esse Thucy
didis. Nactus sum etiam qui Xenophontis similem esse se cuperet: cui sermo est ille quidẽ melle dul

ctor:sed a forensi strepitu remotissimus. Referamus nos igitur ad eum quem volumus inchoandus & eadem eloquentia informandum:quam in nullo cognouit Antonius.

m Agnum opus omnino:& arduus Brute conamur:sed nihil difficile amāti puto Amo aūt & semper amaui ingeniū:studia mores tuos. Incendiosior porro quotidie magis non desiderio solum quo quidem conficior ingressus nostros:consuetudine victus doctissimos sermones requirens tuos: sed etiam incredibili fama virtutum admirabilium quæ specie dispares prudentie coniunguntur. Quid ēm tam distans:quā a seuerirate comitas. Quis tamen vnq̄ te:aut sanctior est habitus:aut dulcior. Quid tam difficile q̄ in plurimorum controuersiis diiudicandis ab omnibus diligi: consequeris tamen vt eosipsos quos cōtra statuas æquos placatosq̄ dimittas. Itaq̄ efficis:vt quū gratiæ causā nihil facias:oia tamen sint grata quæ facis. Ergo omnib⁹ terris: vna Gallia cōmuni non ardet incendio. in qua fueris ipse re quū Italie lucē cognoscere: versarisq̄ in optimorum ciuiū:vel flore vel robore. Iam quantū illud est. quod in maximis occupationibus nūq̄ intermittis studia doctrine:semper aut ipse scribis aliquid:aut me vocas ad scribendū itaq̄ hoc sum aggressus statim Catone absoluto quē nunq̄ ipm attigissem:tpa timens inimica virtuti nisi tibi bortāti:& illi⁹ memoriā mihi charā excitāti nō parere nefas esse duxissem:sī testificor me a te rogatū & recusandū:bec scribere esse ausum. Volo ēm mihi tecū,cōe esse crimē:vt si sustinere tantā questionē nō potuero iniusti oneris impositi tua culpa sit:mea recepti. In quo tm iudicii nostri errorē:laus tibi dati muneris cōpensabit. Sed in oi re difficilimū est formā quæ character græce dicit̄ exponere optimi: qđ aliud aliis videt̄ optimū. Ennio delector quispiā ait:q̄ nō discedit a cōmuni more verbor̄: Pacuuio inquit alius:oēs apud būc ornati:elaboratiq̄ sunt versus:multa apud alter̄ negligētius:fac aliū Accio. Varia ēm sunt iudicia vt in græcis:nec facilis explicatio: q̄ forma maxime excellat. In picturis alius borrida: inculta:abdita:& opaca cōtra alios nitida. læta:collustrata delectat̄. Quid est quo per scriptū.aliqđ aut formulā exprimas quū in suo quodq̄ genere postet:& genera plura sint: Hac ego religione non sum ab boc conatu repulsus:existimauiq̄ in oibus rebus esse aliquid optimū etiā si lateret. idq̄ ab eo posse qui eius rei ignarus esset iudicari. Sed qm̄ plura sunt orationū gna eaq̄ diuersa neq̄ in vnā formā cadunt oia laudationū:scriptionū & bistoriar̄ & talium suasionū qualem Isocrates fecit Panegyricū mlti q̄ alii qui sunt nominati sopbiste reliquarūq̄ rerū formā quæ absunt ab forensi cōtentione eiusq̄ toti⁹ generis qđ græce epedicticon nominatur:quā quasi ad inspiciendū delectatiōis causa cōparatū est nō cōplectar boc tpe:nō quo negligenda sit. Est ēm illa quasi nutrix eius oratiōis: quē informare volum⁹ & de quo molimur aliquid exquisitius dicere. Ab bac & verbor̄ copia aliter: & eor̄ cōstructio & numerus liberiore quadā fruiē licētia. Dat̄ etiā venia concinnitati sentētiar̄ & arguti certiq̄: & circūscriti verbor̄ ambitus cōcedunt̄ de industria:quæ nō ea insidiis:sed aperte ac palā elaborat̄: vt verba verbis quasi demēsa:& paria respōdeāt:vt crebro cōferāt pugnātia:cōparētq̄ cōtraria:& aut pariter extrema terminent̄.cūdēq̄ referāt in cadēdo sonū:quæ in veritate causar̄:& rari⁹ multo facim⁹:& certe oculius in panatbanayco:aut Isocrates ea studiose consecutū fatet̄. Nō ēm ad iuditior̄ certamē:sed voluptate auriū scripserat bæc tractasse Trasimachū chalcedoniū primū:& Leontinū ferūt Gorgiā: Theodorū inde bizātiū:multosq̄ alios quos logodædalos appellat in Pbædro Socrates quor̄ satis arguta multa:sed vt modo primūq̄ nascētia minuta:& versiculor̄ similia q̄dā:minimæq̄ depicta:quo magis sunt: Herodotus: Tucbididesq̄ mirabiles quor̄ etas quū in eor̄ tēpora quos nominaui incidisl̄: lōgissime tm ipsi a talibus delitiis vel potius ineptiis abfuerūt. Alter ēm sine vllis salubris quasi sedar⁹ amnis fluit:alter incitatior ferē & de bellicis rebus canit etiā quodāmō bellicū primisq̄ ab bis (vt ait Theopbrastus) bistoria cōmota est:vt auderet vberius q̄ superiores:& ornatius diceret. borū ætati successit Isocrates qui preter cæteros ejusdē generis laudat̄ semper a nobis nonnūq̄ Brute leuiter & erudite repugnante te. Sed credas mibi fortasse:si quid in eo laudū cognoueris. Nā quū concessus ei Trasimacbus minutis numeris videretur:& Gorgias qui tm primi tradunt̄ arte quadā verba iunxisse: Tucbidides aūt prefectior:nec satis (vt ita dicā) rotundus primus instituit dilatare verbis & mollioribus numeris explere sententias. In quo quū doceret eos:qui & partim in dicēdo:partim in scribēdo princeps extiterūt domus eius officina babita eloquētie est. Itaq̄ vt ego quū a nostro Catone laudabar̄ reprebendi me a cæteris facile patiebar. sic Isocrates videt̄ testimonio Platonis alior̄ iudicia debere contemnere. Est ēm (vt scis) quasi in extrema pagina Pbædri bis ipsis verbis loquens Isocrates adolescēs etiā nunc o Pbædre Isocrates est. Sed quid ille de illo augurer Iubet dicere. Quid tandē inqđ ille. Maiore mihi ingenio videt̄ esse q̄ vt cum oratiōibus Lysiæ comparetur. Preterea ad virtutem maior indoles:vt minime mirū futurū sit:si quā ætate processerit:aut in bec orationū genere:cui nūc studet tm quantū pueris reliquis prestet omnibus quivnq̄ orationes attigerūt:aut si contētus bis nō fuerit. diuino aliquo animi motu maiora cōcupiscat Inest ēm natura pbis ideo buius viri mente quedā bec de adolescente Socrates auguratus. At ea de seniore scribit Plato:& scribit æq̄lis & qdē exagitator oīm rbetorū būc mirat̄ vnū me aūt qui Socratē non diligūt vna cū Socrate:& Platone errare patiunt̄. Dulce igit̄ orationis genus & solutū:& effluens sentētiis:argutū verbis sonans est in illo epidictico genere quod diximus propriū sopbistarū pompæ:qui pugnæ aptius gymnasiis & palestræ dicatum spretū & pulsum foro. Sed q⁹ educata buius nutrimētis eloquētia est ipsa:si postea colorat & roborat: no alienum fuit de oratoris quasi in cunabulis dicere. Ver̄ bæc ludor̄ atq̄ pompe:nos autē iam in aciem dimicationemq̄ defcēdamus'. Quoniam tria videnda sunt oratori:quid dicat: & quo quicq̄ loco: & quo dicendum omnino est:& quid sit optimum in singulis sed aliquanto secus: atq̄ in tradenda arte

dici solet: nulla præcepta ponemus neq; enim id suscæpimus: sed excellentis eloquentiæ speciem & for
mã adumbrabimus: nec quibus rebus ea paretur exponemus: sed qualis nobis esse videatur. Ac duo
breuiter prima: sunt enim no tã insignia ad maximã laudẽ: q; necessaria: & tñ cũ multꝫ pene cõmunia. Nã
& inuenire & iudicare quid dicas magna illa quidẽ: & sunt tãq; animi instar in corpe: sed ꝓpria magis
prudentiæ q; eloquẽtiæ: qua tñ in causa est vacua prudentia. Nouerit igit hic quidẽ orator: quẽ sum
mũ esse volumus argumentoꝝ & orationũ locos. Nã quicquid est qd in cõtrouersia: aut in cotioe ver
sẽ in eo aut sit ne: aut quid sit: aut quale sit quæritꝫ. sit ne: signis quid sit: diffinitionib⁹ q̃ler: sit recti pra
uiq; ptibus quibus vt vti possit orator nõ ille vulgaris: sed hic excellẽs a ꝓpriis personis: & tẽporibus
sp̃ si pot auocat cõtrouersiã Larius em̃ de genere q; de parte disceptare licꝫ: vt qd in vniuerso fiat ꝓbatũ
id in parte sit ꝓbari necesse. Hæc igit̃ quæstio ꝓpriis tẽporibus & psonis: ad vniuersi generis oratiꝫ
traducta appellat̃ thesis. In hac Aristote adolescetis: nõ ad philosophoꝝ morẽ tenuiter differẽdi: sꝫ ad
rhetoꝝ in vtrãq; partẽ vt ornatius. vt vberius dici possit exercuit. Idẽq; locos sic em̃ appellat q̃si argu
mẽtoꝝ notas tradidit: vñ ois in vtrãq; partẽ traberet̃ oratio. Facile igit̃ hic noster: nõ em̃ declamatoreꝫ
aliquẽ de ludo: aut tabulã de foro: sed doctissimũ & perfectissimũ quærimus: vt quoniã loci certi tradũ
tur: percurrat o's vtat̃ aptis generatim: dicat ex quo emanãt etiã qui cõmunes appellant̃ loci: nec vero
vtet̃ imprudẽter hac copia: sed oia exp̃det & seleget nõ em̃ sp̃ nec in oibus causis: ex biisdẽ argumẽto
rũ mometa sunt: iudiciũ ergo adhibebit: nec inueniet soluꝫ quid dicat: sed etiã expendet. Nihil em̃ ve
ratius ingeniis his præsertim quæ disciplinis exculta sunt. Sed vt segetes secũde & vberes nõ solũ fru
ges: verum herbas etiã effundunt inimicissimas frugibus: sic interdũ ex illis locis: aut leuia quedã: aut
causis aliena: aut nõ vtilia gignunt: quorũ ab oratoris iuditio delectus magnus adhibebit̃. Quonam
modo ille in bonis hærebit & habitabit suis vt molliat dura aut occultabit quæ dilui non poterũt: atq;
omnino opprimet si licebit: aut abducit animus: aut aliud afferret: quod oppositũ probabilius sit: q; il
lud quod obstabit. Iã vero ea quæ inuenerit: qua diligẽtia collocabit quoniã id secũdũ erat de tribus
Vestibula nimirũ honesta aditusq; ad cãm faciet illustres. Quũq; animos prima aggressione occupaue
rit: infirmabit excludetq; cõtraria. De firmissimis alia prima ponet: asia postrema inculcabitq; leuiora.
Atq; in primis duabus dicẽdi partibus: qualis esset summatim breuiterq; descripsim⁹. Sed vt ante di
cti est in his ptibus: & si graues atq; magne sunt minus: & artis est & laboris. Quũ aũt quid & quo lo
co dicat inuenerit: illud est lõge maximũ videre quonãmõ. Scitũ est em̃ q; Carneades noster dicere sole
bãt. Clithomacũ ea dicere. Carneadẽ aũt eodẽ et iã mõ dicere. Quod si in philosophia tm̃ interest quẽ
admodũ dicas vbi res petat̃ nõ verba pendunt̃. Quid tandẽ in causis existimandũ est: quibus totꝫ mo
derat̃ oratio: Quod quidẽ ego Brute ex tuis litteris sentiebam: nõ te id scitari qualem ego inueniẽdo
& in collocando summũ esse oratorem vellẽ. Sed id mihi querere videbare: qd genus ipsius oratiõis
optimum iudicarem: rem difficilem dii immortales atq; omnium difficillimam. Nã quũ est oratio mol
lis & tenera & ita flexibilis vt sequatur quocũq; torqueas tum: & nature varie & voluntates multe in
ter se distãtia effecerunt genera dicẽdi. Flumen aliis verboꝝ volubilitasq; cordi: est qui ponũt in orati
onis celeritate eloquentiã distincta: alios & interpuncta interualla more respiratiõisq; delectãt. Quid
potest esse tam diuersum: tñ est vtroq; aliquid excellens. Elaborant alii leuitate & equalitate & puro:
& quasi quodam candido genere dicendi. Ecce alii puritatem: & seueritatem quãdam verbis & orati
onis quasi mœsticiam sequuntur: quodq; paulo ante diuisimus: vt alii graues: alii tenues: alii tempera
ti vellent videri: quot orationum genera esse diximus tot idem oratorũ reperiuntur. Et quoniã cæpi
iam cumulatius hoc munus augere q; a te postulatum est tibi enim tantum de oratoris genere quæren
ti respondi etiam breuiter de inueniendo & collocando: ne nunc quidem solum de oratoris modo di
cam: sed etiã de actiõis. Ita pterermissa pars nulla erit qñ quidem de memoria nihil est hoc loco dicen
dum quæ cõmunis est multarum artium. Quõ aũt dicatur: id est in duobus in agendo: & in eloquẽdo.
Est enim actio quasi corporis quedã eloquẽtia. quum constet & voce & motu. Vocis mutatiões toti
dem sunt quot animorum qui maxime voce commouentur. Itaq; ille perfectus quem iamdudum
nostra indicat oratio. Vtrumq; se affectum videri: & animum audientis mouori volet: ita certum voc
admouebit sonum: de quo plura dicerem. si hoc precipiãdi tempus esset aut si tu hoc quereres dicerẽ
etiam de gestu cum quo iunctus est vultus: quibus omnibus dici vix potest: quantum intersit quẽad
modum vtatur orator: Nam & infantes actionis dignitate eloquentiæ sæpe fructum tulerunt: & diser
ti deformitati agendi multi infantes putati sunt. Vt non iam sine causa: Demosthenes tribueret: vt pri
mas & secundas & tercias actioni. Si enim nulla eloquentia sine hac hæc autem sine eloquentia tanta
est: certe plurimũ in dicendo potest. Volet igitur ille qui eloquẽtie principatum petet: & contentavo
ce atrociter dicere: & summissa leniter: & inclinata videri grauis & inflexa miserabilis. Mira est em̃ quæ
dam natura vocis: cuius quidem e tribus omnino sonis. inflexo: acuto: graui: tanta sit & tam suauis va
rietas perfecta sit in cantibus: Est autem in dicendo quidam cantus obscurior nõ hic e Phrygia & Cha
ria & rhetorũ epilogus pene canticũ: sed ille quæ significat Demosthenes & Aeschines: quũ alter alte
rius obiicit vocis flexiones. Dicit plura etiã Demosthenes: illumq; sæpe dicat voce dulci & clara fuisse
in quo illud mihi etiã notandũ videt̃ ad studium persequẽde suauitatis in vocibus ipsa em̃ natura q̃si
modularet̃ hominũ oronẽ in omni verbo posuit acutam vocẽ nec vna plus: nec a postrema syllaba ci
tra terciam: quo magis natura ducẽ ad auriũ voluptatem sequat̃ industria. Acvocis quidẽ bonitas op
tanda est: no est em̃ in nobis sed tractatio atq; vsus in nobis ergo ille princeps variabit & mutabit ois
sonoꝝ: tũ intendẽs tũ remittẽs prosequetur gradus. idemq; motu sic vtet̃ nihil vt superfit in gestu. Sta

tus erect⁹ & celsus rarus incessus ne ita lōgus:excursio moderata:eaq; rara:nulla mollitia ceruicū:nul-
læ argutiæ digitorū nō ad numerū articulus cadens:trunco magis toto se ipse moderans & virili lateq;
flexione:brachii proiectione in cōtentionibus cōtractione. in remissis. Vultus vero qui fm vocē plu
rimum potest quantum affert:tum dignitatem:tum venustatem:in quo quū effeceris:ne quid ineptū
aut voluptuosum sit:tū oculorū est quedā magna moderatio. Nā vt imago est animi vultus sic indices
oculi quoq; & hilaritatis & vicissitudo tristicie modū:res ipse de quibus agetur temperabūt. Sed iā illi⁹
perfecti oratoris:& summe eloquētie species exprimēda est:quē hoc vno excellere.i. oratione: cætera
in eo latere indicat nomē ipsum:Nō em̄ inuentor aut cōpositor:aut auctor hæc cōplexus est oia:sed &
græce ab eloquēdo rhetor & latine eloquēs dict⁹ est. Exteraq; em̄ rerū quæ sunt in oratore partem ali
quā sibi quisq; vēdicat. Dicēdi aūt.i eloquēdi maxima vis soli huic concedit. Qz̄q; em̄ & philosophi q
dem ornate locuti sunt:siquidē & Theophrastus diuinitate loquēdi nomē inuenit:& Aristoteles lo
cratem ipsum lacessiuit:& Xenophontē musas voce quasi locutas ferunt & lōge omniū quicūq; scrip
serūt:aut locuti sunt extitit & grauitate princeps Plato:tamē locum oratio neq; neruos: neq; aculeos
oratorios:ac fortunas habet. Loquūtur cum doctis:quorum sedare animos malunt:q; incitare fide re-
bus placatis:ac minime tui bulentes docendi causa:non capiēdi loquunt̄:vt in eo ipso q; delectatione
aliquā dicendo aucupent̄:plus nōnullis q; necesse sit facere videant̄. Ergo ab hoc genere non difficile
est hanc eloquentiā de qua nunc agitur secernere Mollis est em̄ oratio philosophoq; exumbratilis:nec
sentētiis:nec verbis instructa:popularis nec iuncta numeris:sed soluta liberius Nihil iratū habet nihil
inuidum:nihil atrox:nihil mirabile:nihil astutū. Casta:verecunda:virgo incorrupta quodāmō:itaq; ser
mo potius q; oratio dicit̄. Qz̄q; em̄ omnis locutio oratio est tamē vnius orationis locutio:hoc proprio
signata nomine est. Sophistarum (de quibus supra dixi) magis distinguenda similitudo videtur: qui
omnes eosdem volunt flores:quos adhibebit orator in causis persequi. Sed hoc differunt q; quum sit
bis propositum non perturbare animos: sed placare poti⁹ nec tam persuadere q; delectare: & apertius
id faciunt q; nos:& crebrius cōcinnas magis sententias exquirunt q; probabiles A te sæpe di cedunt
intexunt fabulas verbaq; apertius transferunt eaq; ita disponūt:vt pictores varietatē color̄:paria pari
bus referūt: aduersa contrariis: Sæpissimeq; similiter extrema definiūt. Huic generi historia finitima
est:in qua narratur ornate:& regio sæpe aut pugna describit̄. Interponunt̄ etiā cōtiones & hortationes
sed in his tracta quedā & fluēs expetit̄ nō hæc eloquētia cōtorta:& acris oratio. Ab his nō multo se-
cus q; a poetis hæc eloquētia quā querimus se vocanda est. Nam etiam poete quæstionem attulerant
quidnam esset illud quod ipsi differrent ab oratoribus numero maxime videbant̄ antea & versu nōc
apud oratores iam ipse numerus increbuit. Quicquid est em̄ quod sub aurium mensuram aliquā ca-
dit etiam si abest a versu nam id quod oratoris est vitium numerus vocatur qui græce rythmos dicit̄.
Itaq; video visum esse nōnullis Platoni & Democryti locutionē:& si abest a versu:tamē q; incitatus fe
ratur:& clarissimis verbor̄ luminibus vtat̄:potius poema putandū q; comicaq; poetarū:a p̄t quos ni
si q; versiculi sunt nihil est aliud quotidiani dissimile sermonis nec tamē.i. poeta maximū: & si est eo lau
dabitur:q; virtutes oratoris prosequit̄:quū versu sit astrictior. Ego aūt etiā si quorundā grandis & or
nata vox est poetarū:tamen in ea cum licentia statuo maiorem esse q; in nobis faciendorum iungēdo-
rūq; verbor̄ tū etiā nonnullorum volūtati vocibus magis q; rebus inseruiant. Nec vero si qd est vnū
inter eos simile:id aūt est iudiciū electioq; verbor̄. Propterea cæterarū rerū similitudo intelligi nō po-
test:sed id nec dubiū est & si quid habet quæstionū hoc tamē ipsum ad id quod propositū est nō esse ne
cessariū. Scīūctus igitur orator a philosophor̄ eloquētia a sophistarū ab historicor̄ a poetar̄ explican-
dus est nobis qualis futurus sit. Erit igit̄ eloquēs:hūc em̄ auctore Antonio querimus. is qui in foro
causisq; ciuilibus ita dicet̄ ppbet vt delectet:vt flectat. probare necessitatis est:delectare suauitat̄:flecte
re victoriæ. Nā id vnū ex oibus ad obtinēdas causas potest plurimū:& quot officia orator̄ tot sunt ge
nera dicendi. Subtile in probando mediocre in delectādo vehemens in flectēdo. In quo vno vis ois
oratoris est Magn⁹ igitur iudicii summæ etiā facultatis esse debebit moderator ille & quasi tēperator
huius tripartitæ varietatis. Nam & iudicabit quid cuiq; op⁹ sit & poterit quocunq; modo postulabit
causa dicere:sed est eloquētie sicut reliquar̄ rerū fundamentum sapientia. Vt em̄ in vita sic in oratione
nihil est difficiliu⁹ q; quid deceat videre prepositio appellant hoc græci. Nos dicamus sane decor̄ de
quo prædarse & multa precipiunt̄ & res est cognitione dignissima Huius ignoratie nō modo in vita
sed & sæpissime in poematibus & in oratione peccatur. Est autē quid deceat oratori videndū non in sen
tentiis solum sed etiam in verbis. Non enim omnis fortuna non omnis bonos non omnis auctoritas
nō ois ætas nec vero locus:aut tempus:aut auditor omnis eodē. aut verbor̄ genere tractādus est. aut
sententiar̄. semperq; in omni parte orationis. vt vite quid deceat est considerandum quod & in re de
qua agitur positū est. & in personis & eorū qui dicunt̄ & eorum qui audiunt. Itaq; hunc locū lōge &
late patentē philosophi solent in officiis tractare:nō quū de recto ipso disputant. Nam id qdē vnū est
grāmatici in poetis eloquētes i omni & genere & parte causarū:Qz̄ em̄ indecorū est de stillicidiis quū
apud vnum iudicem dicas verbis amplissimis. & locis vti communibus de maiestate populi Romani
& summisse. & subtiliter hic genere toto. A persona alii peccant. aut sua. aut iudicium aut etiā aduersa-
rior̄: nec re solū. sed sæpe verbo. & si sine re nulla vis verbi est. tū ea res sæpe. aut p̄bat̄ aut reiicit̄ alio aut
alio relata verbo. In omnibusq; rebus videnda est quatenus & si em̄ suus cuiq; modus est. tā magis of
fendit nimiū q; parū. in quo appellabat pictores quoq; eos peccare dicebat. qui nō sentirēt qd effet satis
Magnus esset hic locus Brute. quod te nō fugit. & magnū volumē aliud desiderat. Sed ad id qd agit

illud satis quū boc decere: quod semp' vsurpamus in omnibus dictis & factis minimis & maximis: quū boc inq̄ decere dicimus illud nō decere: & id vsq̄ quaq̄ quātū sit appareat: ī alioq̄ ponat aliudq̄ totum sit: vtrū decere an oportere dicas: Oportere em̄ pfectionē declarat officii: quo & semp vtendum est: & oibus decere: quasi aptum eē cōsentaneūq̄. & tēpori & pſonæ. Quod cū in factis sæpissime tū in dictis valet: in vultu deniq̄: in gestu & incessu cōtra idē dedecere. Qđ si poeta fugit vt maximū vitiū qui peccat etiā quū probā oronē affingit improbo stultoue sapientis. Si deniq̄ pictor ille vidit quū imolanda Ipbigenia tristis calcas eēt mœstior. Vlixes mæreret. Menelaus obuoluēdum caput agamēnonis esse qm̄ summū illum luctū penicello nō posset imitari. Si deniq̄ bistrio quid decet quærit: quid faciendum oratori putemus: sed quū boc tm̄ sit quid in causis earūq̄ quasi membris faciat orator viderit. Illud quidē pspicuū est nō modo ptis oronis sed etiā causas totas alia forma dicendi esse tractandas. Sequit̄ vt cuiusq̄ generis nota. querat̄ & formula magnū opus & arduum (vt sepe iam diximus) sed ingredientibus cōsiderandū fuit qd ageremus. Nūc quidem in quocūq̄ femur: dāda nimirū vela sunt: ac primū informādus ē ille nobis quē solū quidā vocāt atticū. Sūmissus est & humil' cōsuetudinē imitās ab indesertis te plusq̄ opinioe differēs. Itaq̄ eū qui audiūt quā existimāti. sed nibil ē expienti minus. Et si ei nō plurimi sanguis ē babeat tamen succū aliquē oportet: ut etiā si illis maximis viribus careat sit (vt ita dicā) integra valitudie. Primū igit̄ eū tāq̄ e vincul' numerorū eximamus. Sunt. n. quidā (vt sis) oratori nūeri de quib⁹ mox agemus obseruandi rōne quadā. Sed alio ī genere oronis. in boc oino relinquēdi solutū quiddā sit nec vagū tm̄ vt ingredi libere: nō vt licēter videat̄ errare. Verba etiā verbis quasi coagmētare negligat Habet. n. ille tāq̄ biatus cōcursu uocaliū molle quiddā: & qđ indicet: nō ingratā negligētiā de re bois: magis q̄ de verbis laborātis sed erit vidēdū de reliqs: cū b.c duo ei liberiora fuerint circuit⁹ cōglutinatioq̄ verborum Illa. n. ipa cōtracta & minuta nō negligēter tractāda sunt: sed q̄dā etiā negligētia est diligens. Nā vt mulieres esse dicūtur nonullæ inornatæ: quasi idipm deceat. sic bæc subtil' oio etiā incōpta delectat Fit em̄ quiddā in vtroq̄ quo sit venustius: sed nō ut appareat: tū remouebit̄ ois insignis ornatus q̄ si margaritaq̄: de calamistri quidē adbibētur. Pbucati vero medicamēta cādoris & ruboris: oia repellētur: elegātia. mō & mūdicia remanebit. Sermo purus erit & latinus. dilucide planeq̄ dicetur: quid deceat circūspiciet̄. Vñ abierit quod quartū nūerat. Teopbrast⁹ in oronis laudibus ornatū illud suaue & affluens. acutæ crebræq̄ sniæ ponent̄. & nescio vñ ex abdito erutæ atq̄ in boc oratore domina bitur. Verecūdus erit vsus oratoriæ quasi suppellectil'. Suppellex eū em̄ quo dāmodo nostra: quæ ē in ornamētis: alia req̄: alia uerboq̄. Ornatus autē verboq̄ duplex. vnus simpliciū: alter collocatorum Simplex probatur in propriis vsitatisq̄ verbis: quod aut optime sonat: aut rem maxime explanat. In alienis: aut translatum: aut factū aliūde: aut mutuo: aut factū ab ipo: aut nouū: aut priscum: & vsitatum. Sed etiā vsitata ac prisca sunt in ꝓpriis: nisi quod raro vtimur. Collocata autē verba babent ornatū si aliquid cōcinitatis efficiūt. q̄ verbis mutatis nō maneat manēte snia. Nā sniaq̄ ornamenta quæ pmanent etiā si verba mutaueris: sūt illa quidē pmulta: sed q̄ emineāt pauciora. Ergo ille tenuis orator mō sit elegās: nec in faciēdis verbis erit audax & transferēdis verecūdus & parcus: & in priscis reliquisq̄ ornamētis & verboq̄ & snisq̄ demissior trāslatione fortasse crebrior qua frequētissime sermo ois vtitur: nō mō vrbanoq̄ sed etiā rusticoq̄. Siquidē est eoq̄ gēmare vites lasciuire agros lætes esse segetes luxuriosa frumēta. Nibil boq̄ parum audacter sed vt sile est illi vñ transferes. aut si res suū nullum babet nomē docēdi causa sumptū: nō ludēdi videt̄. Hoc ornamento liberius paulo q̄ ceteris bic vtetur. Vtetur summissus nec tā licēter. tamē quā si genere dicendi vteret̄ amplissimo. Itaq̄ illud indecoq̄. quod male sit ex decoro debet intelligi. Hic quoq̄ appet quū verbū aliqđ alti⁹ trāsfertur idque ī oronе būili ponit̄ qđ idē in alia deceret. Illā autē cōcinnitatē quæ verboq̄ collocatione illuminat. bis luminibus q̄ græci quasi aliquos gestus oronis scemata appellant. quod idē verbum ab bis etiā in snisarum ornamēta trāsfert̄: adbibet quidē bic subtilis quē nisi q̄ solum cæteroq̄ recte quidā vocāt atticū: sed paulo partius. Nā si vt in epularum apparatu magnificentia recedens nō se parcum solum: sed etiā elegātem videri solet: eliget quibus utat̄. Sūt. n. plæreq̄ aptæ buius ipsius oratoris de quo loquor psimoniæ. Nā illa de qb⁹ dixi buic acutæ fugiēda sunt paria paribus relata & similiter cōclusa: eodēq̄ pacto cadētia: & imutatione līæ quasi q̄sitæ venustates: ne elaborata cōcinnitas & quodā aucupiū delectationis manifeste depbēsum appareat. Itemq̄ siq̄ verboq̄ iteratio nes contētionem aliquā. & clamorē requirēt: erunt ab bac sumissione oronis alienæ cæteris ꝓmiscue poterit vti continuationē verborum modo relaxet & diuidat utaturq̄ verbis quāusitatissimis: translationibus quāmolissimis: etiam illa snisarum lumina assumat quæ non erunt vebementer illustria. Non faciet rempubli. loquentē nec ab inferis mortuos excitabit: nec aceruatim multa frequentans vna complexione deuinciet. Valentiorum bæc laterum sunt: ne ab boc quē informamus aut expectanda: aut expostulanda. Erit em̄ in voce sic oronе etiam suppressior: sed plæraq̄ ex illis conuenient etiam buic tenuitati: quāquam iisdem ornamentis vtetur borridius talem enim inducimus. Accedit actio: non tragica nec scænæ: sed modica iactatione corporis vultu tamen multa conficiens: nō boc quo dicuntur os ducere sed illo quo significant ingenue: quo sensu quicque pronunciēt. buic

generi orationis aſpgẽtur etiã ſales qui in dicẽdo nimium quã qualẽ. quoꝝ duo genera ſunt. vnum facetiarum. alterum dicacitatis. vtroꝝ vtetur. ſed altero in narrãdo aliquid venuſte altero in iacendo mittendoꝝ ridiculo. cuius genera plura ſunt. ſed nunc aliud agimus. Illud admonemus tamẽ ridiculo. ſic vſurum oratorem. vt nec nimis frequenti. nec ſcurrile ſit: nec ſub obſceno. nec inimicũ nec petulanti. nec improbum. nec in calamitatẽ. nec in humanum. nec in facinus. nec odii locum riſus occupet. neꝝ aut ſua perſona aut iudicium aut tempore alienum. Nec. n. ad aliud indecorum referuntur. Vitabit etiã queſita. nec e tpe ficta. ſed domo allata. que plerũꝝ frigida ſunt. parcet & amicitiis & dignitatibus. vitabit inſanabilis contumelias. tñmodo aduerſarios figet. nec eos tñ ſemp nec oñi modo quibus exceptis ſic vteꝫ ſale & facetiis vt ego ex iſtis nouis atticis talem cognouerim neminem quum id certe ſit vl' maxime atticum. Hãc ego iudico formã ſummiſſi oratoris ſed magni tñ genera attici. quoniã quicqd eſt ſalſum aut ſalubre in oñone id propriũ atticoꝝ eſt. e qbus tñ non oẽs faceti. Lyſias ſatis & Nyperides. Demades p̃ter ceteros ferẽ. Demoſthenes minus bĩ quo qdẽ mihi nihil videꝫ vrbanius. ſed non tã dicax fuit q̃ facetus. Eſt autẽ illud acrioris ingenii: hoc maioris artis. Vberius eſt aliud aliquãto robuſtius q̃ hoc humile de quo dictum eſt: Summiſſius autẽ quam illud de quo iam diceꝫ ampliſſimum. Hoc in genere neruoꝝ vel minimũ. ſuauitatis autẽ eſt vel plurimum. Eſt em̃ plenius q̃ hoc enucleatum. que autẽ illud ornatum copioſiſſumꝝ ſummiſſimus. Huid oia dicendi ornamenta cõueniunt. plurimũꝝ eſt in hac oñonis forma ſuauitatis. in qua multi floruerunt apud grecos. Sed Phalereus Demetrius meo iudicio preſtit ceteris. cuius oño quũ ſedate placideꝝ loquit tũ illuſtrãt eã quaſi ſtelle quedã trãſlata verba atꝝ imutata. Tranſlata dico ea: vt ſepe iã quæ p ſili'tudinẽ ab alia re: aut ſuauitatis. aut inopie cauſa trãſferunt̃. Mutata: in quibus pverbo proprio ſubiicit̃. aliud qđ idẽ ſignificet ſumptũ ex re aliqua cõſequẽti. quod quanq̃ trãſferendum ſit. tñ alio mõ trãſtulit. quã dixit Ennius arcẽ & vrbẽ orbas. alio mõ ſi pro patria arcẽ dixiſſet & borridam Aphricã terribili tremore tumultu. quũ dicit pro Aphris imutat Aphricã. Hãc bypallagen rhetores quia quaſi ſumant̃ verba pro verbis. metonymiã grãmatici vocãt. cp noia trãſferunt̃. Ariſtoteles autem trãſlationi bec ipa ſubiũgit. & abuſionẽ quã catbacreſim vocãt. vt quũ minutũ dicimus animum pro paruo. & abutimur verbis propinquis ſi opus eſt. vel quod delectat: vel quod licet. iam quũ fluxerunt continue plures trãſlationes. alia plane ſit oño. Itaq̃ genus hoc greci appellãt allegoriã noie recti generis. Melius ille. qui iſta oia trãſlationes vocat. Hec frequẽtat. Phalereus maxime ſunt. n. dulciſſima. & quanq̃ tranſlatio eſt apud eum multa. tñ mutationes nuſq̃ crebriores in idem genus oño nis. Loquar em̃ de illa modica ac tpata verborum cadunt lumina oia. multæ etiam ſniarum latæ eruditæq̃ diſputationes ab eodem explicant̃. & loci cõmunes ſine contentione dicunt̃. Quid multa. e philoſopboꝝ ſcholis tales fere euadunt. & niſi corã erit cõparatus ille fortior p ſe. bic quẽ dico. pbabitur. Eſt. n. etiam quoddã inſigne. & florens oñonis pictum. & expolitum genus. in quo oñes verborum oẽs ſniarum alligant̃ lepores. Hoc totum e ſopbiſtarum fontibus defluxit. in forũ. ſed ſpertum a ſubtilibus. repulſum a grauibus. in ea de qua loquor mediocritate conſedit. Tertius ẽ ille amplus copioſus. grauis ornatus. in quo profecto vis maxima eſt. Hic eſt. n. cuius ornatum dicendi. & copiam admirate gentes eloquentiã in ciuitatibus plurimũ valere paſſe ſunt. Sed banc eloquentiam quæ curſu magno ſonituꝝ ferreꝫ. quam ſuſpicerẽt. oẽs quam admirarent̃. quã ſe aſſequi poſſe diffiderent. Huius eloquẽtie eſt tractare alios. buius oimodo pmouere. Hæc mõ pfringit. mõ irrepit in ſenſus. inſerit nouas opiniones. euellit inſitas. Sed multũ intereſt inter boc dicendi genus & ſuperiora qui in illo ſubtili. & acuto elaborauit. vt callide arguteq̃ diceret. nec quiſq̃ altius cogitaret. boc vno pfecto magnus orator eſt. ſi nõ maximus minimeq̃ in lubrico verſabit̃. & ſi ſemel coſtiterit nũq̃ cadet. Medius ille autem quẽ modicum & tpatum voco. ſi mõ ſuũ illud ſatis iuſtruxerit. non extimeſcit ancipitis dicendi incertoſq̃ caſus. etiam ſi qñ minus ſuccedet. vt ſæpe fit. magnum tñ periculum non adibit. Aliter. n. cadere non p̃t. At vero bic noſter quem principem ponimus grauis acerbus. ſi ad boc vnum eſt natus: aut boc ſolo ſe exercuit. aut buic generi ſtudet vni. nec ſuam copiam cum illis duobus generibus tpauit. maxime eſt contẽnendus. Ille enim ſummiſſus: cp acute & veteratoriæ dicit ſapiens iam. medius ſuauis. bic autem copioſiſſimus ſi nibil eſt aliud vix ſatis ſanus videri ſolet. Qui. n. nibil poteſt tranquille. nibil leniter. nibil partite. diffinite diſtincte. facete. dicere. præſertim quum cauſæ: partim totæ ſint eo modo partim aliqua ex parte tractandæ. ſi is non præparatis auribus inflãmare rem cœpit. furere apud ſanos. & quaſi iter ſobrios baccbari vinolentus videtur. Tenemus igitur Brute quem quærimus. ſed animo non manu. Si prebẽdiſſem: ne ipſe quidem ſua tanta eloquentia mibi perſuaſiſſet. vt ſe dimitterem. Sed inuentus profecto eſt ille eloquens quẽ nunquam vidit Antbonius. Quid eſt igitur. ſed complectar breui diſſeram pluribus. Is eſt enim eloquens. qui bumilia ſubtiliter: & magna grauiter. & mediocria temperate poteſt dicere. Nemo is inquies vnquam fuit. nec fuerit. Ego enim quid deſiderem. non quid viderim diſputo. Redeoq̃ ad illam Platonis (de qua dixerim) rei formam & ſpeciem. quam & ſi non cernimus. tamen animo tenere poſſumus. Non enim eloquentem quæro. neq̃ quicquam mortale & caducum. ſed illud ipſum cuius qui ſit compos. ſit eloquens: quod mibi eſt aliud niſi eloquentia ipſa. quam nullis niſi mentis oculis videre poſſumus. Is erit igitur eloquens. vt idem iteremus: qui poterit parua ſum

misse:modica tẽperate:magna grauiter'dicere. Tota mihi causa pro Cæcina de uerbis interdicti fuit res iuolutas definiendo explicanimus:ius ciuile laudauimus:verba ambigua distinximus. Fuit ornandus in lege manilia. Pompeius tẽperata oõne:ornandi copiam pscuti sumus. Ius oẽ retinẽdum tẽperanda & uarianda sunt. Quod igit in accusationis septem libris nõ reperitur genus: quod in habiti:quod in Cornelii:quod in pluribus nostris defensionibus q̃ exẽpla se legissem:nisi uel nota esse arbitraret. uel posse eligere qui quereret. Nulla est em̃ ullo in genere laus oratoris:cuiusq; in nostris orationibus non sit aliqua si non perfectio:at conatus tamen:atq; adũbratio:nõ assequimur at quid deceat uidemus. Nec em̃ nuuc de uobis:sed de re dicimus:in quo tantũ abest:ut nostra mirẽmur:ut usq; eo difficiles morosi sumus:ut nobis non satisfaciat ipse Demosthenes:qui quamquam unus eminet inter omnes in omni genere dicendi:tamen non semp implet aures meas. Ita sunt auidæ & capaces:& semp aliquid immensum infinitumq; desiderant:sed tamen quod iam:& hũc tu oratorem cum eius studiosissimo lammene quũ esses Athenis totum diligentissime cognouisti. Neq; enim dimittis e manibus: & tamen nostra etia lectitas. Vides profecto illũ multa pficere nos multa conari:illum posse:nos uelle quocunq; modo causa postulet dicere:sed ille magnus nam & successit ipse magnis:& maximos oratores habuit æquales. Nos magnũ fecissemus:siquidem potuissemus quo contẽdimus puenire in ea urbe in qua(ut ait Antbonius)auditus eloquens nemo erat. Atq; si Antbonio Crassus eloquens visus non est aut sibi ipse nunq; visus esset:nũq; Sulpitius:nũq; Hortensius. Nihil em̃ ample Cotta:nihil leniter Sulpitius:non multa grauiter Hortensius. Superiores magis ad omne genus apti:Crassum dico & Antboniũ. Leuinas igit huius multiplicis æquabiliter in omnia genera fusæ orationis auris ciuitatis accepimus:easq; nos primi quicũq; eramus.& quantulũcunq; dicebamus ad huius generis dicendi:audiendi:incredibilia studia cõuertimus. Quantis illadamoribus adolescẽtuli diximus de sulpitio parricidarũ:quæ nequaquã satis deseruisse post quã to sentire cœpimus. Quid enim tam cõmune:q̃ spiritus,uiuis:terra mortuis: mare fluctibus. littus iectis. Ita uiuũt dum possunt:ut ducere animã de cœlo nõ queãt ita moriũtur:ut eoꝝ ossa terra nõ tangat:ita iactantur fluctibus ut nunq; abluantur:ita postremo eiiciũtur. ut ne ad saxa quidẽ mortui conquiescãt:& que sequũtur. Sunt em̃ oia sicut adolescentis:non tã re & maturitate:q̃ spe & expectatione laudati ad hac indole iã illa matura uxor:gener:nouerca:filii:filiæ:pelex. Nec uero hic unus erat ardor in nobis. ut hoc modo oia diceremus. Ipsa enim illa pro Roscio iuuentibus redũdãtia multa habet attenuata. quædam etiã paulo bilariora. At pro habito. pro Cornelio. compluræq; aliæ. Nemo enim tam multa orator. ne in græco quidem ocio scripsit. quã multa sũt nostra. ea quæ hãc ipsam habent quã probo uarietatem. An ego Homero. Ennio. reliquis poetis maximis tragicis concederem. ut ne omnibus locis eadem contentione uterentur. crebroq; mutarent. Nõnunquã etiã ad quotidianum genus sermonis accederent. Ipse nunquã ab illa acerrima contẽtione discederẽ. Sed quid poetas diuino ingenio profero. Histriones eos audimus. quibus nihil posset in suo genere esse præstantius. qui non solum in dissimilimis personis satisfaciebant. quũ tamen in suis uersarentur. sed & comædum in tragediis. & tragœdum in comædiis admodum placere uidimus. Ego non elaborem quum dico me:te Brute dico. Nam in me quidem iampridem affemum est quod futurũ fuit. Tu autem eodem modo omnis causas ages. aut aliquod causarum genus repudiabis. aut in iisdem causis perpetuũ. & eundem spiritum sine ulla cõmutatiõe obtinebis. Demosthenes cuius nuper inter imagines tuas ac tuorum. q̃ eum credo amares. quũ ad te in tusculanum uenissem. imaginem ex ære uidi. nihil Lysiæ subtilitate cedit. nihil argutiis. & acumini Nsperidis. nihil leuitati Aeschinis. & splẽdore uerborum. Multe sunt eius totæ orationes subtiles. ut contra Leptinem. multæ sunt. & totæ graues. ut quædam philippicæ multe uariæ. ut contra Aeschinem falsæ legationis:ut contra eũdem pro causa Ctesiphontis. Iam illud medium quotiens uult arripit. ut a grauissima discẽdens eo potissimũ delabitur. clamores tamen tum mouet:& tum indicendo plurimum efficit. quũ grauitatis locis utitur. sed ab hoc parumper habeamus. quando quidẽ de genere non de homine quærimus rei potius id est eloquentie uim & naturam explicemus. Illud quod iam ante diximus meminerim?. nihil nos præcipiendi causa dicturos atq; ita potius acturos ut exstimatores uideamur loqui non magistri in quo tamen longius progredimur quod uidemus hoc te non solum esse lecturum qui ea multo quã nos qui quasi docere uideamur babes notiora. Sed hunc librum etiam si minus nostra tuo tamẽ nomine diuulgari necesse est. Esse igitur perfecte eloquentis puto nõ eam solum facultatẽ habere quæ sit eius propria fuse. lateq; dicendi sed etiam uicinam eius atq; finitimam dialecticorum scientiã assumere quanq; aliud uidetur oratio esse. aliud disputatio. nec idem loqui esse quod dicere. Attamen utrumq; in pisserendo est disputandi ratio. & loquendi dialecticorum. sic oratorum autem dicendi & ornandi. Zeno quidem ille a quo disciplina stoicorum est manu demonstrare solebat. quid interbas artis interesset. Nam quum compresserit digitos pugnumq; fecerit. dialecticam aiebat eiusmodi esse. Quum autem diduxerat. & manum dilatauerat palme illius similem eloquentiam esse dicebat. Atq; etiam ante hunc Aristoteles principio artis retboricæ dicit illam artem quasi ex altera parte

reſpondere dialecticæ.vt boc videlicet differat inter ſe.q; bec ratio dicendi latior ſit ſi la loquendi cō tractior. Volo igitur huic ſummo omnē.quæ ad dicendum tradi poſſet. loquendi ratione eſſe notā quæ quidem res:quod te bis artibus eruditum minime fallit.duplicem habuit dicendi viam. Nam & ipſe Ariſtoteles tradidit præcepta plurima diſſerendi. & poſtea qui dialectici dicuntur ſpinoſiora multa pepercerūt.Ergo eum cenſeo qui eloquentiæ laude ducatur no eſſe earum oino rude.ſed vel illa antiqua.vel bac Chryſippi diſciplina inſtitutum. Nouerit primū vim:naturam.genera verborum & ſimplicium:& copulatorum.Deinde quot modis quicq; dicatur:qua ratione verum falſum ne ſic iudicetur:quid efficiatur:eo quoq; quod cuiq; conſequens ſit quodq; contrarium.Quūq; ambigue multa dicantur.quomodo quicq; eorum diuidi.explanariq; oporteat.bæc tenenda ſunt oratori. Sæpe em occurrunt:ſed quo ſua ſponte ſqualidiora ſunt adbibendus erit in bis explicandis quidā orationis nitor.Et quoniam in oibus que ratione docentur:& via primū conſtituendū eſt.quid quoq; ſit:niſi:enim inter eos qui diſceptēt cōuenit.quid ſit illud de quo ambigitur.nec recte diſſeri.nec vnquam ad exitum peruenīri poteſt.Explicanda eſt ſepe verbis mens noſtra de quaq; re.atq; inuolute rei noticia diffiniendo aperienda eſt.Siquidem eſt diffinitio.eſt oratio quæ quid ſit id de quo agitur oſtendit quābreuiſſime. Tum vt ſcis explicato genere cuiuſq; rei.videndum eſt que ſint ejus generis.ſiue formæ.ſiue partes in eas tribuatur omnis oratio.Erit igitur bæc facultas in eo quem volumus eſſe eloquentem.vt definire rem poſſit.neq; id faciat tam preſſe:& anguſte:que in illis eruditiſſimis diſputationibus fieri ſolet.ſed quū explanatus:tum etiam vberius.& ad cōmune iudiciū popularemq; intelligentiam accōmodatius.Idemq; etiam qum res poſtulabit. genus vniuerſū ſpecies certas:vt nulla neq; prætermittatur:neq; redundet:partietur ac diuidet.Quando autem.aut quomodo id facias.nibil ad boc tempus:quoniam(vt ſupra dixi) iudicem me eſſe nō doctorem volo:Nec vero dialecticis modo ſit inſtructus.ſed habeat omnis philoſophiæ notos & tractos locos.Nibil.n. de religione.nibil de morte.nibil de pietate.nibil de charitate patriæ.nibil de bonis rebus.aut malis nibil de virtutibus aut viciis.nibil de officio.nibil de dolore:nibil de voluptate.nibil de perturbationis animi & erroribus.quæ ſæpe cadunt in cauſas.ſed ieiunius agūtur.nibil inq; ſine ea ſcientia quā dixi grauiter:ample copioſe dici &[explicari poteſt.De materia loquor orationis etiam nunc non de genere ipſo dicendi.Volo enim prius habeat orator rem de qua dicat dignam auribus eruditis.quā cogitet:quibus verbis quicq; dicat.aut quomodo.quem etiam quo grandior ſit & quodāmodo excelſior.vt de Pericle dixi ſupra.ne pbyſicorum quidem eſſe ignarum volo Omnia profecto quum ſe a cœleſtibus rebus refert.ad humanas excelſius magnificentiuſq; & dicet & ſentiet · Quumq; illa diuina cognouerit.nolo ne ignoret:ne bec quidem humana ius ciuile teneat.quo egent cauſæ forenſes quotidie.Quid eſt enim turpius q; legitimarum & ciuilium cōtrouerſiarum patrocinia ſuſcipere:quum ſis legum & ciuilis iuris ignarus.Cognoſcat enim rerum geſtarum.& memorie veteris ordinem maxime ſi libet noſtræ.ciuitatis.ſed & imperioſiorum populorum & regum illuſtrium. quem laborem nobis attici noſtri leuauit labor.qui conſeruatis notatiſq; temporibus nibil quū illuſtre prætermitteret annorum ſeptingentorum memoriam vno libro colligauit. Neſcire autem quid antea q; natus ſit acciderit.id eſt ſemper eſſe puerum. Quid enim ætas:bominis niſi memoria rerum veterum.quum ſuperiorum ætate contexitur. Cōmemoratio autem antiquſtatis: exemplorumq; probatio ſumma cum delectatione.& auctoritatem orationi affert.& fidem.Sic igitur inſtructus veniat ad cauſas.quarum babebit genera primum ipſa cognita. Erit enim ei perſpectum.nibil ambigi poſſe in quo non aut res controuerſiam faciat: aut verba.Res aut de vero aut de recto aut de nomine. Verba aut de ambiguo.aut de contrario. Nam ſiquando aliud in ſententia videtur eſſe: aliud in verbis genus eſt quoddam ambigui.quod ex præterito verbo fieri ſolet. In quo quod eſt ambiguorum proprium res duas ſignificari videmus.Quum tam ſint genera cauſarum etiam argumentorum precepta pauca ſunt:traditi ſunt:e quibus ea ducantur duplices loci:vni e rebus ipſis alteri aſſumpti. Tractatio igitur rerum afficit admirabiliorem orationem.nam ipſe quidem res inper facili cognitione verſantur. Quid enim iam ſequitur quod quidem artis ſit:niſi ordiri orationem in quo aut concilietur auditor.aut erigatur aut paret ſe ad dicendū. Rem breuiter exponere & probabiliter & aperte vt quid agatur intelligi poſſit.ſua confirmare.aduerſaria euertere.eaq; efficere nō perturbare.ſed ſingulis argumētationibus ita cōdudendis: vt efficiat quod ſit cōſequens bis quæ ſumētur ad quanq; rem confirmādam.poſt omnia per orationē inflāmantē reſtringuentēue concludere.bas partes quēadmodum tractet ſingulas.difficile dictu eſt boc loco.nec enim ſemper tractantur vno modo.Quoniam autem non quem doceam quero.ſed quem probem.Probabo primū eum qui qd deceat videbit.Hæc enim ſapientia maxime adbibenda eloquenti eſt.vt ſit temporū perſona rūq; moderator.Nam nec ſemper nec apud omnis.nec contra omnis.nec pro omnibus.nec oībus eodem modo dicendum arbitror.Is erit ergo eloquens:qui ad quodcūq; decebit poterit accommodare orationem.Quod quum ſtatuerit.tū vt quicq; erit dicendū.ita dicet.nec ſatura ieiune.nec grandia minute.nec ite cōtra.ſed erit reb⁹ ipis par & eqlis oīo Pricipia vereēuda n elatis intēſa verbis ſed acuta ſentētiis.vel ad offenſionem aduerſarii.vel ad cōmendationem ſui.Narrationes credibiles nec

bistorico:sed ppe quotidiano sermone explicate dilucide.Deinde si tenues causæ tū etiam argumē-
tandi tenue filium.& in dicendo & in refellendo:idq; ita tenebitur.vt quanta ad rem tanta ad oronē
fiat accessio.Quū vero causa ea inciderit.in qua vis eloquentiæ possit exprimi.tum se latius fundet
orator.tum reget & flectet animos.& sic afficiat vt volet.i.vt causæ natura & ratio tēporis postula-
bit.Sed erit duplex omnis eius ornatus ille admirabilis.propter quem ascendit in tm bonorem elo
quentiæ.Nam quū omnis pars oratois esse debet laudabilis.sic vt verbum nullū nisi aut graue aut
elegans excidat.tum sunt maxime luminosæ & quasi actuosæ partes duæ.Quarum alterā in vniuer
si generis quæstionem pono.(quā vt supra dixi) græci appellant thesim.Alterā in augendis ampli-
ficandisq; rebus.que ab eisdem auxosis est noiata.Quæ & si æqualiter toto corpore oronis fusa esse
debet.tn in cōibus locis maxime excellet.qui cōmunes appellati.q; videntur multarū iidem esse cau
sarum.sed proprii singularū esse debebūt.Ac vero illa pars oronis que est de genere vniuerso totas
causas sæpe continet.Quicquid est enim illud in quo quasi certamen est cōtrouersiæ.quod græce cri
nomenon dicit.id ita dici placet vt traducat ad perpetuam questionē atq; vt de vniuerso genere di-
catur.nisi quū de vero ambigit qđ queri cōiectura solet dicetur aute nō peripateticoꝝ more est eni
illorum exercitatio elegans iam inde ab Aristotele constituta sed aliquāto neruosius.& ira de re cōia
dicentur.vt & pro reis multa leniter dicantur.& in aduersos aspera.Augendis vero rebus.& contra
abiiciendis nihil est quod nō proficere possit oratio:Quod & inter media argumēta faciendum est.
quotienscūq; dabit vel amplificandi vel minuendi locus.& pene infinite imperorādo. Duo sunt q̄
bene tractata ab oratore admirabilem eloquentiā faciant.Quoꝝ alterū est(quod græci æthicon vo-
cant) ad naturam & ad mores & ad oēm vite consuetudinem accōmodatum.Alterū(quod iidē pa-
thos cōnominat)quo pturbantur animi & concitātur.id quo vno regnat oratio. Illud supius come
iocūdum.& ad beniuolentiā conciliandā paratum.hoc vehemēs incensum incitatum quo cause eripi-
untur qđ quū rapide fertur.sustinere nullo pacto pōt.Quo genere nos mediocres: aut multo etiam
minus:sed magno semp vsi impetu.sæpe aduersarios de statu omni deiecimus.Nobis pro familia
ri reo summus orator no respondit.Hortensius.A nobis homo audacissimus.Catilina a nodis ac-
cusatus obmutuit.Nobis priuata in causa magna & graui quū cœpisset.Curio pater respōdere subi
to assedit.quū sibi venenis ereptam memoriam diceret.Quid ego de miserationib? loquar:quib? eo
sum vsus pluribus q; etiam si plures dicebamus p oronem mihi tamē omes relinquebāt.in quo vt
viderer excellere.nō ingento sed dolorem assequebar.Quæ qualiacūq; in me sint.me em ipsum non
pœnitet quanta sint.sed appent in orationibus.Et si carent libri spū illo propter quē maiora eadē il-
la quū agunt.q̄ quū legūtur videri solent.Nec vero miseratōe solum mens iudicū pmonenda est.q̄
nos ita dolenter vti solemus.vt puerum infantē in manibus porantē tenuerimus.vt alia in causa ex-
citato.reo nobili sublato etiā filio paruo plāgore & lamentatione cōplerimus foꝝ.Sed etiam est faci
endum vt irascat iudex.mitiget.inuideat.faueat.contēnat.admiret.odorit.diligat.cupiat.sacietate
afficiat.speret.metuat.lætetur.doleat.In qua varietate durioꝝ accusatio suppeditabit exempla mitio
rum defensiones meæ.Nullo.n.modo animus audientis.aut incitari.aut lenīri pōt.qui modus a me
nō tentatus sit dicerem pfectum si ita iudicarem.nec in veritate trimē arrogātiæ extimescerē. Sed vt
supra dixi nulla me ingenii sed magna vis animi inflāmat.vt me ipse nō teneam.nec is qui audiret in
tēderet nisi ardens ad eū pueniret oro. Vterer exēplis domesticis nisi ea legisses. Vterer alienis vel
latinis si vlla reperirē.vel græcis si diceret.sed Crassi per pauca sunt nec ea iudicioꝝ.nihil Anto.nihil
Cottæ.nihil Sul.dicebat melius q̄ scripsit Hortēsius. Verū hæc vix quā querimus.quāta sit suspice-
mur.quoniā exemplū nō habemus.vt si exempla sequmur.n Demosthene sumamus.& quidē perpe
tuæ dictiois ex eo loco.vn in Cresiphōtis iudicio de suis factis cōsiliis.meritis in repu.aggressus est
dicere.Ea profecto oro tn eam formā que ē insita in mētibus nostris includi sic pōt.vt maior eloquē
tia nō requirat.Sed iā forma ipsa restat.& character ille qui dicit qui qualis debeat ee ex ipis que su-
pra dicta sunt intelligi pōt.Nā & singuloꝝ verboꝝ & collocandoꝝ lumina attigimus qbus sic abun
dabit verbū ex ore nullū nisi elegās aut graue exeat & omni genere frequētissime trāslationes erūt.
quod eas ppter similitudinē trāsferūt animos.& referūt ac mouēt huc & illuc.Qui motus cogitatiōis
celeriter agitatus p se ipse delectatur.& reliq ex collatōe verboꝝ:q̄ sumūtur quasi lumia magnū affe
rūt ornatum oroni.Sūt em similia illis que in amplo ornatu scene aut fori appellant insignia.nō q-
dem sola ornent.sed q; excellāt.Eadē rō est boꝝ que sunt oronis lumina.& quodāmodo insignia:
quū aut duplicant iterāturq; verba.aut breuiter cōmutata ponūtur.aut ad eodē verbo ducit sepius
oro:aut in idē coiicit.aut vtrūq;.aut adiūgit idē iteratū aut idē ad extremū refert.aut cōtinent vnū
verbū nō in eadē sentētia ponit.aut quū silr:vel cadūt verba vel desinūt. aut multis modis cōtrariis
relata cōtraria.aut quū gradatim sursum versus reddit.aut quū dēptis cōiunctiōibus dissolute plura
dicūtur:aut quū aliqd pretereūtes cur id faciamus ostēdimus.aut quū corrigimus nosmetipos qua-
si repbendētes.aut si est aliq explicatio:vel admiratōis.vel q̄stionis.aut qui eiusdē nois casus sepius
cōmutant.sed sentētiaꝝ ornamēta maiora sunt.Quib? quia frequētissime Demosthenes vtit. sunt
qui putāt idcirco eius eloquētiā maxime esse laudabilē.Et vere nullus locus fere ab eo sine quadam
coformatōe sentētie edicit nec quicq; ē aliud dicere nisi q̄ aut oēs aut certe pleraſq; aliqua spē illūi-
nare sentētias.quas quū tu optime Brute teneas quid attinet nominib? vti.aut exemplis tātū notet

locus. Sic igitur dicit ille quem expetimus: vt verſet ſepe multis modis eadē: vt vnā in rem bereat: & in eandē comoretur ſentētiam. Sæpe etiā vt extēdet aliquid. ſepe ut irritideat, vt declinet a propoſito deflectatq; ſentētiam. vt ꝓponat quid dicturus ſit. ut quū trāſegerit iam aliquid definiat. vt ſe ipe reuocet. vt quod dixit iteret. vt argumentū rōne condudat. vt interrogādo vrgeat. vt rurſus quaſi ad interrogata ſibiipe reſpōdeat vt contra ac dicat accipiet ſentire velit vt addubitet. qd potius: aut quo modo dicat: vt diuidat in ptes: vt aliqd relinquat ac negligat. vt añ p̄muniat. vt in eoſipo in quo rep̄hendatur culpā in aduerſariū cōferat. vt ſepe cū bis qui audiūtur: nonunq; etiā cum aduerſario quaſi deliberet. vt boim ſermones moreſq; deſcribat. vt muta quedā eloquētia inducat. vt ab eo quod agitur auertat animo. vt ſæpe in hylaritate riſumq; cōuertat. vt ante occupet quod videat opponi: vt comparet ſil'itudines vtatur exēplis. vt aliud alii tribuens diſptiat vt interpellet oratorē coerceat vt aliqd reticere ſe dicat. & denūciet: qd caueat & liberius qd audeat vt iraſcat. etiā vt obiurget aliquando vt deprecet̄ vt ſupplicet vt medea medeat. ut a propoſito declinet aliquātulū vt optet vt execret̄. vt fiat iis apud quos licet familiaris atq; in alias etiā dicēdi quaſi virtutes ſequātur breuitatē ſi res petet. Sepe etiā rem dicēdo ſubiicit: oculis ſæpe ſupra feret quā fieri poſſit ſignificatio: ſæpe erit maior q̄ oratio: ſæpe hylaritas: ſæpe vite nature q̄ imitatio. Hoc in genere: nā quaſi ſiluā videas. oīs deceat oportet eloquentiæ magnitudo. ſed hec niſi collocata & quaſi ſtructa & nexa verbis: ad eam laudem quā volumus aſpirare nō p̄nt. De quo quū mihi deinceps viderem eſſe dicēdum. & ſi nō mouebāt iam me illa q̄ ſupra dixeramtū is que ſequūtur pturbabar magis. Occurrebat. n. poſſe repiri. nō inuidos ſolum: quib⁹ referta ſunt oia. ſed fauore etiā meæ laudū: qui nō cēſerēt eius viri eſſe. de cui⁹ meritis tāta ſenatus iudicia feciſſet cōprobate populo rbomano. quanta de nullo: de artificio dicēdi līis tam multa mādare. Quibus ſi nihil aliud reſpoderē: niſi me. M. Bruto negare rogāti voluiſſe. iuſta eſſet excuſatio quū amiciſſimo & p̄ſtantiſſimo viro. & recta & honeſta petenti: ſatisfacere voluiſſem. Sed ſi profitear: quod vtinā poſſem: me ſtudioſis dicendi p̄cepta. & quaſi vias q̄ ad eloquentiam ferrent tradituę. quis tandē id iuſtus reę eſtimator dep̄henderet. Nā quis vnq; dubitauit. quin in rep. nā primas eloquētia tenuerit: ſp vrbanis. pacatiſq; rebus. ſecūdas iuris ſcia: quū in altera gīæ: gloriæ p̄ſidii plurimū eſſet in altera pſecutionū cautionūq; p̄ceptio. que quidē ipa auxiliū ab eloquētia ſæpe peteret. ea vero repugnāte vix ſuas regiones fineſq; defenderet. Cur igit̄ ius ciuile docere ſemp pulchę fuit. boimq; clariſſimoę diſcipulis floruerūt domus. Ad dicēdu ſi quis acuat. aut adiuuet in eo iuuētutē vitupetur. Nā ſi vicioſum ē dicere ornate pellat̄ oīno e ciuitate eloquētia. Si ea non modo eos ornat penes quos eſt. ſed etiā vniuerſam remp. cur vt diſcere turpe. quid ſcire honeſtū eſt. aut qd noſcere pulcherrimū eſt. id nō glorioſum docere. Ad alterū factitatū eſt. alteę nouū fateor. ſed vtriusq; rei cauſa eſt. Alteros. n. rīdentes audire ſat erat. vt bi qui docerēt: nullū ſibi ad eā rem tēpus ipi ſeponerent. ſed eodē tpe diſcētibus: & ſatisfacerēt cōſulētibus. Alteri quū domeſticū tēpus in cognoſcēdis cōponēdiſq; cauſis foreſe in agēdis. reliquū in ſeipis reficiendis oē cōſumerēt. quē habeāt inſtituendi aut docendi locū. Atq; baud ſcio. an pleriq; noſtroę oratoręingenio plus valuerint: q̄ doctrina. Itaq; illi dicere melius q̄ precipere nos contra fortaſſe poſſumus ad dignitatem melius docere. Non habet certe ſe quaſi in ludo. ſed ſi monēdo ſi cohortando. percūctando. ſi cōnumerādo. ſi interdū etiāvna legendo audiendo neſcio. cur nō dicēdo etiā aliqd aliquādo poſſes meli⁹ facere. cur nolis. An quibus verbis ſacroę alienatio fiat. docere honeſtū eſt. vt eſt quibus ipa ſacra retineri defendiq; poſſint: nō honeſtū eſt. At ius profitētur etiam qui neſciūt. eloquētia autē illi ipſi qui conſecuti ſunt. tamē ſe valere diſſimulāt. ꝓpterea q⁹ prudentia hominibus grata eſt. lingua ſuſpecta. Num igitur aut latere eloquētia pōt aut id quod diſſimulat effugit aut eſt periculū ne quis putet in magna arte & glorioſa turpe eſſe docere alios id quod ipe fuerit honeſtiſſime diſcere. At fortaſſe cæteri rectiores ego ſemp me didiciſſe p̄mentui. Quid em̄ poſſem quū & abiuiſſem adoleſcēs: & boę ſtudiorum cauſa mare tranſiſſem. & doctiſſimis hominib⁹ referta domus eſſet. & alique fortaſſe ineſſent in ſermone noſtro doctrinaę note. Quūq; vulgo ſcripta nīa legerētur. diſſimularē me didiciſſe. Quid erat cur probarem niſi quod parum fortaſſe ꝓfeceram. Quod quū ita ſit tamen ea quæ ſupra dicta ſunt plus in diſputādo quā ea de quib⁹ dicendū eſt dignitatis habuerūt. De verbis em̄ cōponendis & de ſyllabis propemodū dinumerādis & dimetiēdis loquemur. q̄ etiam ſi ſunt ſicuti mihi videnť. neceſſaria tamē fiunt magnificētius q̄ docent̄. Et id oīno verum ſed proprie in boc dicit̄. nam omniū magnarū artium ſicut arboręaltitudo nos delectat radices ſtipeſq; nō item ſed eſſe illa ſine bis nō pōt. Me autē ſiue puagatiſſimus ille verſus qui vl' ad artem pudere proloqui q̄ factites diſſimulare non fuit qui delectet. ſiue tuū ſtudiū boc a me volumen expreſſit. tamen eis quos aliquid reprebēſuros ſuſpicabar reſpōdendū fuit. Quod ſi ea que dixi nō ita eſſent quis tamē ſe tam durum agreſtemque ꝓberet qui banc mihi nō daret veniam vt quū mea forenſes artes & actiones publice concidiſſent. nō mea vt deſidiæ quod facere nō poſſum. aut mœſticie cui reſiſto potius quā litteris dederem. que quidem antea in iudicia atq; in curiam dicebantur non obiectant domi. Nec vero talibus modo rebus qualis bic liber continet. ſed multo etiam grauioribus & maioribus quæ ſi erunt perfectæ profecto forenſibus noſtris rebus & domeſticæ litteræ reſpondebunt. Sed ad inſtitutam diſputationem reuertamur. Collocabūt igitur verba vt aut inter ſe quāaptiſſime cobæreant extrema. cum primis

ea quæ sint q̄ suauissimis vocibus: aut vt forma ipsa concinitasq̄ verborū cōficiat orbē suum: aut vt
compræhensio numerose & aptæ cadat. Atq̄ illud primū videamus quale sit qđ vel maxime desi-
rat diligentiā. Est. n. quasi strictura quædā: nec id tamē fiet opose. nā esset quū infinitus tum puerilis
labor: quod apud Lucilū scire exagitat in Albutio Scæuolaq̄: læpide lexis composite: vt tesserulæ
omēs arte pauimento: atq̄ emblemate vermiculato. Nolo tam minuta hæc cōstructio appareat sed tñ
stilus exercitatus efficiat facile banc viā cōponendit. Namvt intelligēdo oculus: sic animus in docen
do prospiciet: quid sequaē: ne extremorum verborum: quū in sequētibus primis cōcursus aut biul-
cas voces efficiet aut asperas. Quāuis. enim suaues: grauesue sententiæ: tñ si incōditis verbis efferūtur
offendent aures quarum est iudicium superbissimum. Quod quidem latina lingua sic obseruat: ne-
mo vt tam rusticus sit: quin vocalis nolit cōiungere. In quo quidē Theopompum etiam repræben
dūt q̄ eas litteras tamtopere fugerit. & si id magister eius Isocrates: at non Tucbidides. ne ille qui-
dem: aut paulo maior scriptor Plato: nec solū in bis sermonibus: qui dialogi dicunt. vbi etiā de indu
stria ad faciendū fuit. sed in populari: qua mos est Atbenis. laudari in cōtione eos qui sint in prelis
interfecti. Que sic probata est: vt ea quotānis. vt sis illa die recitari necesse est. in ea est crebra ista vocū
cōcursio. quā magna ex pte: vt vicosam fugit Demostbenes. sed græci viderint. nobis ne si cupiāue
quidem distrabere voces cōceditur. Indicāt oēs illæ ipsæ borridiculæ Catbonis. indicāt oēs poe-
tæ præter eos. qui vt versum facerēt. sæpe biabāt. vt Neuius. Vos qui accollitis bistrū fluuiū atq̄ al-
gidam & ibidē quā nunq̄ nobis grai atq̄ barbari. At Ennius semel Scipio inuicte. & quidē nos bic
mortu radiāti se teste inuada poti. Hoc idē nostri sepius nō tulissent. quod græci laudare etiā solent
Sed quid ego vocalis sine vocalibus. sæpe breuitatis causa cōtrabebāt. vt ita dicerent multis modis
viuas argenteis palma. & crinibus rectifractis. Quid vero licētius q̄ q̄ bominū etiam nomina cōtra
bebant quæ essent aptiora. & nam vt duellum bellum & duus bis sic duullum eum qui penos classe
deuicit bellum nominauerūt: quū superiores appellati essent semp duelli. Quin etiam verba sæpe cō-
trabūtur non vsus causa sed auriū. Quō enim vester Axilla alla factus est nisi fugæ litteræ vastioris:
Quam litteram etiam e maxillis & axillis & vexillo & pauxillo consuetudo elegans. latini sermonis
euellit. Labenter etiam copulando verba iungebant. vt sodes pro si audes sis pro siuis. Iam in vno
capsistria verba sunt. Ain pro ais ne. nequire pro nō quire. malle pro magis velle: nolle pro nō velle
Deinde etiam sæpe. & exin pro inde. & pro exinde dicimus. Quid illud non det vnde sit quod dici-
tur cum illis. Cum autem nobis non dicitur. sed nobiscum: quia si ita dicerē. obscænius concurrent
litteræ. vt etiam modo: nisi autē interposuissem concurrissent. Ex eo est mecum. & tecum non cū me
& cum te. vt esset simile illis vobiscum atq̄ nobiscum. Atq̄ etiam a quibusdā sero iam emendaē anti
quitas: qui hæc reprehendūt. nam prob deum atq̄ bominū fidem deoq̄ aiūt. Ita credo boc illi nescie
bant an dabat banc licentiam cōsuetudo: Itaq̄ idem poeta qui inusitatius cūtraxerat partis mei meū
factum pudet. pro modoq̄ factorum. & exitur exitium examen capit pro exitioq̄. nū dicit liberum vt
pleraq̄ loquimur. quū cupidos liberum: aut in liberum loco dicimus. Sedvt isti volunt: neq̄ tu vnq̄
in gremiū extollas liberorū. ex te genus. & idem nāq̄ Aeschulapii librorū. At ille aliter in Chryse. no
solum ciues: antiqui amici maioq̄ meum. quod erat vsitatum: sed durius etiam consiliū socii auguri-
um: atq̄ exitum interpretes. Idemq̄ pergit postq̄ prodigium borriferū portētu pauor: que non sa-
ne sunt in oīibus neutris: vsitatata. Nec enim dixerim tam libenter armū iudicium. & si est apud eū
dem. Nibil ne ad te de iudicio armū accidit. quā centuriam. vt censoriæ tabulæ loquūtur. fabrū & pro
cum audio dicere nō fabrorum & procoq̄. Planeq̄ duorum viroq̄ iudicium: aut trium virorum capi
tolium. aut decem virorum litibus iudicandis dico nūq̄. Et qui dixit accius video sepulcbra dua du
orum corporum. Idemq̄ mulier vna duū virum. quid verum sit inrelligo. sed als ita loquor: vt con-
cessum est. vt boc vel prob deum dico vel prob deorum. Alias vt necesse est quum trium virum non
virorum. quū sex tertium nūmum. non nūmorum. q̄ in bis consuetudo varia non est. Quid q̄ sic lo
qui nos. & iudicauisse vetant: nouisse iubent & iudicauisse quasi vero nesciam? in boc genere. & ple
num verbum recte dici. & imminutū vsitate. Itaq̄ vtrūq̄ Terētius eo tu cognatū tuū nō noras: post
idem Stipbonem inq̄ est noueras si & plenū: est sicut imminutū licet vtare. vtroq̄ ergo ibidem quā
cara sint quæ post carendo intelligūt. quā quem attinēdi magni dominatus fient. Nec vero repben-
derim scripsere alii. rem & scripserūt esse verius sentio sed consuetudini auribus indulgenti liber ob
sequor. Idem campus babet inquit Ennius. & in templis idem probauit. ac iisdem erat verius. nec
tamen isdem impetratum est a consuetudine. vt peccare suauitatis causa liceret. & pomeridianas qua
drigas: quam postmeridianas libentius dixerim: & me hercule. quā mehercules: non scire quidē bar
baram iam videtur nescire dulcius ipsum meridiem. cur nō medidiem. Credo q̄ erat insuauius: vna
præpositio est. eaq̄ nunc tantum in acceptis tabulis manet. ne bis quidem omniū in reliquo sermo-
ne mutata est. Nam amouit dicimus. & abegit & abstulit: vt iam nescias. an ne uerum sit. an abs.
Quid si etiam au fugit. turpe visum est & affer noluerunt aufer maluerunt. Quæ præpositio præter
hæc duo verbā. nullo alio in verbo reperietur. Noti erant & naui & ignari. quibus quum in præpo-
ni oporteret dulcius visum est. ignoti & ignauii: ignari dicere quā & veritas postulabat. Ex vsu dicūt:
& ex rep. q̄ in altero vocalis excipiebat. in altero esset asperitas: nisi litteram sustulisses vt exegit. &
edixit: retulit, reddidit. adiūcti verbi primā litteram p̄positio cōmutauit vt subegit. sūmutauit sustuli

Quid in verbis iunctis:quā scire insipientē:nō insapientē iniquū nō inequū tricipitem non tricapitē cocisum non concesum:Exquo quidā ptusum etiam volūt:quod eadē consuetudo ꝓbauit.Quid ve ro boc elegātius quod non sit natura sed quodam instincto:inclytus dicimus breui prima littera:in sanus ꝓducta:insipiens:inbumanus breui: infœlix longa:& ne multis quibus inverbis eæ primæ lit teræ sunt quæ insapiente atq; fœlice ꝓductæ dicīt in ceteris omnibus breuiter. Itēq; cōposuit:cōsue uit:concrepuit confecit:cōsule veritatē cōprebēdet.Refer ad aures ꝓbabūt.Quare cur ita se dicent iu uari voluptati aūt auriū morigerari debet oratio.Quin ego ipse quum scirē ita maiores locutos esse vtꝫnusq; nisi in vocali aspiratione vterent loquebar sicut pulcros & cætbegos: triūpbos: Cartbagi nem dicerē:aliquādo idq; sero cōuitio auriū:quum mibi extorta veritas esset vsum loq̄ndi populo concessi scientiam mibi reseruaui.Osciuos:tamen & matbones:otbones:Capiones sepulcbra: coro nas:lacbrimas dicimus:quia ꝓ auriū iudiciū semp licet purū semp Ennius:nunq; Pyrrbū in patefece runt fruges non friges:ꝓbriges ipsius antiqui dedarant libri:nec.n.græcā līam adbibeant. Nūc aūt etiam duas & quū ꝓbrygū & quum ꝓbrigib9 dicendū esset absurdū erat:aut tam in barbaris casibus græcā līam adbibere:aut recto casu solū grece loqui.tamen & prybgū & Pyrrbū auriū causa dicimus Quinetiam quod iam subrusticū videt.olim aūt Politius eorūverborum quorū eadē erāt postreme due littere que sunt in opturans postremā litterā detrabebant nisi vocalis insequebat. Ita non erat ea offensio in versibus quā nunc fugiunt poete noui:Ita.n.loquebar:qui est omnibus princeps non omnium princeps.vt vita illa dignum locoq; non dignus.Quod si indocta consuetudo tam est arti fex suauitatis:quid ab ipa tandē arte & doctrina postulari putamus. Hec dixi breuius q̄ si bac de re vna disputarē:est.n.bic locus latepatens de natura vsuq; verborū:longius aūt q̄ instituta rō postula bat.Sed quia reꝫ verborūq; iudiciū prudētie est:vocū aūt & numerorū aures sunt iudices: & q̄ illa ad intelligentiam referunt bæc ad voluptatē.in illis ratio inuenit:in bis sensus artē:aut. n. negligen da nobis fuit voluptas eorū quibus ꝓbari volebamus:aut ars eius cōciliandæ repetenda. Duæ sunt igit̄ res quæ p mulceant aures:sonus & numerus.De numero mox.De sono nunc quærimus. Ver ba(vt supra diximus)legenda sunt potissimum bene sonantia:sed ea non vt poetæ exquisita ad so num: sed sumpta de medio qua pontus bellis superat timolū. At tauricos locorū splendidis nomini bus iliuminatus est versus.Sed ꝓximis inquinatus in suauissima littera finis frugifera & ferta Asia arua tenet.Quare bonitate potius nostrorū verborū vtamur q̄ splendore græcorum:nisi forte sic lo qui pœnitet qua tēpestate paris Helenam:& quæ sequūt.Immo vero ista sequamur asperitatemq; fugiamus.Habeo istam ego perterricrepam:idemq; versutiloquas malitias.Nec solum componen tur verba ratione:sed etiam finient:quoniam adiudicium esse alterum aurium duximus sed finiunt aut cōpositione ipsa & quasi sua sponte:vt quædam genera verborum:in quibus ipsis cōcinnitas in est q̄ siue casus babent in exitu similes:siue paribus paria reddunt:siue opponunt contraria suapte natura numerosa sunt:etiā si mibi est factū de industria.in buius concinnitatis consectōne Gorgiam fuisse principem accæpimus:quo de genere illa nostra sunt in milioniana. Est.n.iudices bec non scri pta:sed nata lex:quā non dicimus:sed accepimus nō legittimus:verū e natura ipsa arripuimus:bausi mus.expressimus:ad quā non docti sed facti:nō instituti.sed imbuti sum9. Hec.n.talia sunt. vt quia referunt ad ea que dnt referri.Intelligamus non q̄situ esse nūerum sed secutū q̄d fit itē in referendis contrariis.vt illa quibus non mō nūerosa oratio.sed etiam versus efficit.Eā quā nibil accusas dam nas condēnas dixisset qui versum effugere noluisset.bene quam meritā esse autumas ꝓ autimas. di cis male merere.id quod scis ꝓdest nibil id q̄d nescis obest. Versum efficit illa ratio cōtrariorū. Id est in oratione numerosum.quod scis nibil prodest.quod nescis multūm obest.Semp bec que greci

nominant.quum contrariis opponunt contraria numerum oratorium necessitate ipsa efficiūt. etiam sine industria boc genere antiqui iam ante Isocratem delectabat & maxime Gorgias cuius in oratione plerumq; efficit numerum ipsa concinnitas.Nos etiam in boc genere frequētes vt illa sūt in quarto accusationis.Cōferre banc pacem cū illo bello buius pretoris aduentum cum illius impera toris victoria. buius cobortē impuram cū illo exercitu inuicto.buius libidines cum illius continētia ab illo qui cœnit conditas.ab boc qui constitutas accepit captas dicetis Syracusas.Ego & bi numeri sunt cogniti: etiam a latinis.Genus illud tertium explicetur. quale sit numerose & aptæ oratōnis. Quod q non sentiunt quas auris babeant:aut quid in bis bominis simile sit nescio.Mee quidem & perfecto completoq; verborum ambitu gaudent:& curta sentiunt: nec amant redundantia quid di co meas cōciones sepe ex clamore iudicū apte si verba concidissent.Id em̄ expectant aures:vt verbis colligent & snix.No erat boc apud antiquos:& quidē nibil aliud fere non erat.Nam & verba elige bant & snias grauis:& suauis repiebant.Sed eas autvinciebant:aut explebant:parum boc me ipsum delectant inquiūt.Quid antiquissima illa pictura paucorum colorum magis q̄ bæc iam perfecta de lectet:illa nobis sint credo repetenda:bæc.s.repudianda:nominibus veterū gloriant.Habet aūtvt in ætatibus auctoritatem senectus sic in exemplis antiquitas:que quidem apud meipsum valet pluri mum Nec ego id quod deest antiquitati flagito potius q̄ laudo:quod est presentius:quin ea maio ra iudicem que sunt q̄ illa que desinunt.Plus eo enim in verbis.& in sententiis bonis quibus illi ex cellebant:q̄ in conclusione sententiarum quam nō babēt post inuēta cōclusio est:qua credo vsuros veteres illos fuisse:si iam nota atq; vsurpata res esset:qua inuēta omis vsos magnos oratores vide mus sed babet nomē inuidiā quum ī oratiōe iudiciali: & forēsi numerus latie:grece.

rythmos ineſſe dicitur. Nimis em̄ inſidiaꝫ ad capiendas aures adhiberi videtur. ſi etiã in dicendo numeri ab oratore quærunt̄ hoc fracti iſti: & ipſi infracta: & amputata loquunt̄, & eos vituperãt qui apta & finita pronunciant: ſi inanibus verbis leuibuſq; ſententiis iunctæ ſint, ꝓbæ res leta verba. Quid eſt cur claudere: aut inſiſtere oratiõem malint: q̄ cum ſententia pariter excurrere. Hic em̄ inuidioſus numerus nihil affert aliud: niſi vt ſit apte verbis compræhenſa ſententia: quod fit etiam ab antiquis ſed plærumq; caſu: ſæpe natura. Et quæ valde laudant̄ apud eos: ea fere: qa ſũt coduſa laudantur & apud græcos quidem iam anni prope quadringentis ſunt quum hoc probat̄ nos nup agnouimus. Ergo Ennio licuit vetera contemnendi dicere verſibus: quos olim Fauni vateſq; canebant mihi deſerare. Legi enim audiuiq; nonnullos: quorum ꝓpe modum abſolute concluderetur oratio. Quod qui non poſſunt non eſt eis ſatis non contemni: laudari etiã volunt. Ego aũt illos ipſos laudo idq; meritõ quorum ſe iſti imitatores eſſe dicunt. Et ſi in his aliquid deſidero bos vero minime: qui nihil eorum niſi vitium ſequunt̄ quum a bonis abſint longiſſime. Quod ſi aures tam inhumanas: tanq; agreſtes habent ne doctiſſimorum quidem virorum eos mouebit auctoritas. Omitto Iſocratem diſcipulosq; eius: Epborum & Naucratem: quamq; orationis faciendæ & ornãde auctores locupletiſſimi ſummiq; ipſi oratores eſſe debebant. Sed quis omnium doctior: quis acutior: quis in rebus vel inueniendis: vel iudicandi: vel iudicandis acrior. Ariſtote. ſuit quis porro Iſocrati etiam aduerſarius infenſior Is igitur verſum in oratione vetat eſſe numerũ iubet eius auditor Theodotes in primis (vt Ariſto: ſæpe ſignificat) politus ſcriptor atq; artifex: hoc idem & ſentit & præcipit Theophraſtus vero: & biſdem de rebus etiam accuratius. Quis ergo iſtos ferat. qui bos auctores non probẽt niſi omnino hæc eſſe ab his præcepta neſciant. Quod ſi ita eſt: nec vare aliter exiſtimo: quia ipſi ſuis ſenſibus non moueant̄: nihil ne eis inane videt̄. Nihil inconditum: nihil curtũ nihil claudicãs. nihil redundans In verſu quidem theatra tota exclamãt: ſi fuerit vna ſyllaba: aut breuior: aut lõgior. Nec vero multitudo pedes nouit: nec vllos numeros teaet: nec illud qđ offendit: aut cur: aut in quo offendit intelligit: & tamẽ omniũ longitudinẽ & breuitatẽ in ſonis ſicut acuratũ grauiumq; vocũ iudiciũ ipſa natura in auribus noſtris collocauit. Vis ne igit̄ Brute totum hũc locũ acuratius etiam explicemus: q̄ illi ipſi qui & hæc & illa nobis tradiderunt: An his cõtenti eſſe quæ ab illis dicta ſunt poſſumus: Sed quid quero velis ne quũ litteris tuis eruditiſſime ſcriptis te id vel maxievelle perſpexerim Primum ergo origo deinde cã: poſt natura: tum ad extremum vſus ipſe explicet̄ orationis apte atq; enumeroſe. Nam qui Iſocratem maxime mirãtur hoc in eius ſummis laudibus maxime ferũt quod verbis ſolutis numeros primus adiũxerit: Quum enim videret oratores cũ ſeueritate audiri: poetas aũt cũ voluptate tum dicit̄ nũeros ſecutus: quibus etiam in oratione vteremur cũ iucunditatis eam tum ut varietas occurreret ſatietati. Quod ab his vere quadã exparte nõ totum dicit̄. Nam neminẽ in eo genere ſcientias verſatum Iſocrate confitendũ eſt. Sed princeps inueniendi fuit Traſimachus cuius omnia nimis etiã extãt ſcripta numeroſa. Nã (vt pauloante dixi) paria paribus adiuncta & ſimiliter definita. Itemq; contrariis relata contraria: q̄ ſua ſponte etiã ſi id non agas cadunt plerumq; numeroſe. Gorgias primis inuenit: ſed id is eſt vſus intemperãtius. Idem aũt eſt genus (vt ante dictum eſt) ex tribus ptibus collocationis. Alterũ borũ vterq; Iſocratem ætate præcurrit vt eos ille moderatione nõ inuentiõe vicerit. Eſt. n. vt in trãſferẽdis tranquilior: ſic in ipis numeris ſedatior. Gorgias aũt auidior eſt eius generis & bis feſtiuitatibus: ſic. n. ipſe cenſet: inſolentius abutit̄: quas Iſocrates quum tñ audiuiſſet in theſſalia adoleſcẽs ſenẽ iam Gorgiã moderatius etiã temperauit. Quin etiã ſe ipſe tñ quantum ætate pcedebat. prope. n. cẽtum confecit annos: relaxarat a nimia neceſſitate numerorũ qđ declarat in eo libro quẽ ad Philippum Macedonẽ ſcripſit. quum iã ad modum eſſet ſenex. In quo dicit ſeſe minus iam ſeruire numeris q̄ ſolitus eſſet: ita nõ modo ſupiores: ſed etiã ſe ipſe correxerat. Quoniã igit̄ habemus. aptæ orõnis eos principes auctoreſq; quos dicimus. & origo inuẽta eſt cã quærat̄ quæ ſic aperta eſt vt miror veteres nõ eſſe cõmotos: pſertim quũ vt ſit fortuito ſæpe aliqd cõduſe apteq; diceret̄. Quod quum anios boim: auriſq; ppuliſſet vt intelligi poſſet id qđ caſus vſus effudiſſe: cecidiſſet iocunde: notandum certe genus: atq; ipſi ſibiiimitãdi fuerũt Aures. n. & animus auriũ nũcio naturalẽ quandã in ſe cõtinet vocũ omniũ manſionem. Itaq; & longiora & breuiora indicat & perfecta ac moderata ſemper expectat. Inutilia ſentit quedam & quaſi decurtata quibus tanq; debito fraudet̄ offendit̄. Productiora alia & quaſi immoderatius excurrentia q̄ magis etiam aſpernant̄ aures: quod quum in pleriſq; tum in hoc genere nimium: quod eſt offendit vehementius q̄ id quod videt̄ parum. Vt igit̄ poetica: & verſus inuentus eſt terminatione auriũ obſeruatione prudentium: ſic in oratiõnẽ animaduerſum eſt: multo illud quidem ſerius ſed eadem natura admonẽte: quoſdam eſſe certos curſus: cõcluſioneſq; verborũ. Quoniã igit̄ cauſam quoq; oſtendimus naturam nũc: id. n. erat tertiũ ſi placet explicemus q̄ diſputatio nõ huius inſtituí ſermonis eſt ſed artis intimæ. Quæri enim poteſt qui ſit orationis numerus: & vbi ſit natus & poſitus e quo & is vnꝰ ne ſit: an duo: an plures: q̄q; ratione componat̄: & ad quam rem & quando & quo loco et quẽ admodũ adhibitus aliquid voluptatis efferat: Sed vt eſt in pleriſq; rebꝰ ſic in hac duplex eſt cõſiderãdi via quarũ altera eſt longior: breuior altera: eadem etiam planior. Eſt autem longioris prima illa quæſtio ſit ne omnino vlla numeroſa oratio: Quibuſdam. enim non videt̄: quia nihil inſit in ea certi vt in verſibꝰ: & q̄ ipſi q affirment eſſe eis nũeros rationem: cur ſint non q̄nt reddere. Deinde ſi ſit

numerus in oratione qualis sit: aut quales & e poeticis quis eorū sit: aut qui? Namq; aliis vnus modo aliis plures: aliis omnes idem videnť. Deinde quicūq; sunt siue vnus siue plures cōes ne sint omni genere orōnis: qm̄ aliud genus est narrādi: aliud psuadēdi: aliud docēdi an dispares numeri cuiq; oronis generi accomodent: si oēs qui sint: si dispares quid intersit & cur nō equæ in orōe atq; i versum nūerus appareat? Deinde qđ dicit in orōe nūerosum: id vtrū nūero solū efficiať: an etiā vel compositione q̄dā: vel genere verborū: an ē suū cuiusq; vt nūerus interuallis: cōpositio vocibus gen? ipsum verbo; q̄si q̄dā forma & lumē orōis appareat: sitq; olim fons cōpositio ex eaq; & nūerus efficiatur: & ea quæ dicunť orationis quasi forme: & lūina quæ (vt dixi) græci vocāt At nō est vnum: nec id idem quod: voce iucundū est: qđ moderatione absolutū: & qđ illumiatū genere verbo; q̄q; id quidē finitimū ē nūero: quia p se plerumq; pfectū est. Cōpositio aūt ab vtroq; differt: q̄ tota seruit grauitati vocū aut suauitati. Hæc igit fere sunt in quibus rei natura quæreda sit. Esse igit in orōe nūo; quēdā nō est difficile cognoscere iudicat.n. sensus in quo iniquū est qđ accidit nō agnoscere: si cur id accidit repire nequeamus. Neq;.n. ipe versus rōe ē cognitus sed natura atq; sensu quē dimēsa rō docuit: qđ acciderit: ita notatio naturæ & aiaduersio pepit artē. Sed in versibus res est aperti or q̄q; etiā a modis quibusdā cātu remota soluta eē videať oro maxieq; id in optimo quoq; eo; poeta; q a græcis noiať: quos quū cātu spoliaueris nuda pene remanet orō. Quo; si ia sunt q̄dā etiā apud nostros velut ille in thyeste. Quēnā te eē dicā? quin tarda in senectute: & q̄ sequunť: q̄ nisi cū tibicē accessit orōi sunt solutæ simillima. At comico; senarii pp similitudinē sermonis sicsæpe sunt abiecti: vt nōnunq; vix in his nūeris & versus intelligi possit quo est ad inueniēdū difficilior in orōe nūerus q̄; in versibus. Oio duo sūt q̄ cōdūt orōnē verbo; nūerorūq; iucūditas. In verbis in est quasi materia quedā: in nūero aūt expolitio sed vt cæteris in rebus necessitatis inuēta antiquiora sūt q̄; voluptati. Itaq; Herodotus & eadē superior q̄ ætas nūero caruit: nisi qn̄ temere ac fortuito: & scriptores p veteres: de nūero nihil oio: de orōe p̄cepta multa nobis reliq̄rūt: Nā qđ facilius ē & magis necessariū id semp añ cognoscit. Itaq; trāslata: aut facta: aut iūcta verba facile sunt cognita: qa sūe bant ē cōsuetudie quotidiano q; sermōe. Nūer? aūt nō mō depromebať neq; habebat alīquā necessitudinē. aut cognationē cū orōe. Itaq; serius aliquāto notat? & cognitus quasi quādā palæstrē & extrema liniameta orōi attulit: quo & si anguста quædā atq; cōcisa: & alia collata & diffusa oratio: necesse est id nō litterarū accedere naturæ: sed interuallorū longo;: & breuiū varietate. Quibus implicita atq; p mixta oratio: qm̄ tum stabilis ē: tum volubilis necesse est eiusmōi naturā numeris contineri. Nam circuitus ille quē sæpe iā diximus icitatior nūero ipso fert & labit quoad pueniat ad finē & insistat. Perspicuū ē igit nūerus astrictā orationē eē debere carere versibus: sed ei numeri poetici ne sint an ex alio genere quodā deinceps est vidēdū. Nullus ē igit numerus extra poeticos ppterea q; definita sunt genera nūero;. nā ois talis est vt vnus sit e tribus. Pes.n. q adhibet ad numeros partitur i tria: vt necesse: sit partē pedi: s aut equalē eē alteri parti: aut altero tāto: aut sesq eē maiorē: Ita sit eq̄lis dactylus duplex. iābus sesq pean q pedes i orōne ñ cadere q pnt. quib? ordie locatis qđ efficit numerosum sit necesse est. Sed q̄rit quo numero aut quibus potissimum situēdum. Incidere vero ois in orōnē etiā ex hoc intelligi pōt q; versus sepe i oratione p imprudētiā dicimus. qđ vehemēter est vitiosum sed nō attēdim?: neq; exaudim? nosmetipsos. Senarios vero & byponacteos effugere vix possum?. Magnā.n. ptē ex iābis nr̄a constat oratio. sed tn̄ eos versus facile agnoscit auditor. sunt.n. vsitatissimi. Inculcamus aūt p iprudētiā. sæpe etiā min? vsitatos. sed tn̄ versus vitiosum genus: & lōga anapuistōe fugiēdū. Elegit ex mltis Isocratis libris trigita fortasse versus Hieronimus pipateticus i primis nobilis plæroso; senarios. sed etiā anapesta. quo qd pōt eē turpius. & si i eligēdo fecit malitiose. Prima.n. syllaba dēpta i prio verbo snie. postremū ad verbū primā rursus syllabā adiūxit iseqntis. Ita q; factus est anapestus is q Aristophanes noiať. qđ ne accidat obseruari nec pōt nec necesse ē. Sed tn̄ hic corrector i eo ipso loco q̄ repēdit: vt a me aniaduersum ē studiose inquirēti i eū imittit iprudēs ipe senariū. Sic igit hoc cognitū in solutis etiā verbis ineē nūeros. eosdeq; eē oratorios qui sint poetici. Sequit g̃. vt qui maxie cadāt i orōnē aptā nūeri vidēdū. Et sunt.n. q iābicū putēt q; sit orōi similimus. q̄ de ea fieri ut is potissimū pp similitudinē veritatis adhibeať i fabulis q; ille dactylus nūerus exametro; magniloquētiæ sit accomodatior. Epborus aūt leuis ipe orator sed pfectus ex optima disciplina peana sequit aut dactylū fugit aūt spodeū & trocheū. Qđ.n. pean bēat tris breuis dactylus aūt duas breuitate & celeritate syllaba; labi putat verba pdiui? cōtraq; accidere i spodeo & trocheo q; alter e lōgis cōstaret. alter e breuibus fieret alterā nimis incitatā alterā nimis tardā orōnē neutrā tē patā. Sed & illi priores errāt & Epborus in culpa ē. Nā & qui peana p̄tereūt nō vidēt mollissimū a se se nūe; eū dēq; āplissimū p̄teriti. Qđ lōge Arist. vī secus qui iudicat Heroū nūe; grādiorē q̄ desideret soluta orō: iābū.n. nimis e vulgari eē fmone. Ita nec būilē ne abiectā orōnē nec nimis altā & exageratā pbat. plenā tn̄ eā vult esse grauitatis vt eos q audiāt ad maiorē admirationē possit traducere trocheū aūt q ē eodē spatio quo chore? cordatē appellat qa cōtractio & breuitas dignitatē nō bēat: Ita peana pbat eo q; ait vti oēs sed ipos ñ setire quū vtāť eē aūt terciū ac mediū iter illos sed ita factos eos pedes eē vt i eis singlis mod? isit aut sexquiplex aut duplex aut par itaq; illi q̄ qb?añ dixi tm̄mo cōmoditatis būerīt rōnē nulla dignitatis iāb?.n. & dactyl? i versū cadūt maxie itaq; vt versū fugimus

in orõe: ſichi ſunt euitãdi continuati pedes. Aliud. n. qddã eſt orõ nec quiq̃ inimicitius q̃ illa verſi
bus. Pean aũt minime eſt aptus aduerſũ: quo libẽtius eũ recipit orõ. Epborus vero nec ſpõdeũ qdẽ
quẽ fecit intelligit eẽ æqualẽ dactylo que ꝓbat. Syllabis etiã metiẽdos pedes nõ interuallis exiſtimat
qđ idẽ facit in trocheo: q tpibus & interuallis par eſt iãbo: ſed eo vitioſius i orõne ponaẽ extrem⁹ q
verba melius i ſyllabas logiores cadũt Atq̃ hec q̃ ſũt apd Ariſto. cadẽ a Theophraſto Theodocteq̃
de peane dñr. Ego aũt ſentio ois i orõe eẽ q̃ſi pmixtos. & cõfuſos pedes. Nec. n. effugere poſſemus
aĩaduerſionẽ ſi ſp biſdẽ vteremur: qa nec nũeroſa eẽt: vt poema neq̃ extra nũer̃ vt fmo vulgi eẽ de-
bet orõ. Alter̃ nimis ẽ iũctũ: vt de induſtria factũ appareat. Alterũ nimis diſſolutũ: vt p vulgatũ atq̃
vulgare videaẽ vt ab altero nõ delectere: alter̃ oderis. Sit igiẽ (vt ſupra dixi) pmixta & tẽperata nu-
meris: nec diſſoluta: nec tota numeroſa pene maxime. quoniam optimus auctoritate ita cenſet: ſed re
liquis etiam numeris quos ille pterit temperata: Quos aũt numeros: cum quibus tanq̃ purpurã mi-
ſceri oporteat nunc dicendum eſt: atq̃ etiam quibus orationis generibus ſint quiq̃ accomodatiſſi-
mi. Iambus. n. frequentiſſimus eſt bis que demiſſo atq̃ humili ſermone dicunt: pean aũt in amplio
ribus in vtroq̃ dactylus: ita in varia. & pperpetua oratione: bi ſunt inter ſe miſcendi & temperandi ſic
minime animo aduerteretur delectationis aucupium & quadrande orationis induſtria: Quæ latebit
eo magis ſi & verborum & ſententiarum ponderibus vtemur. Nam qui audiunt bec duo animad-
uertunt & iocunda ſibi cenſent: verba dico & ſententias eaq̃ dum animis attentis admirantes excipi
unt: fugit eos & preteruolat numerus qui tamen ſi abeſt illa ipſa delectarent. nec vero minus bis cur
ſus eſt numerorum: orationis dico. Nam eſt longe aliter in verſibus nibil vt fiat extra modum. Nã
id quidem eſſet poema: ſed omnis nec claudicans nec quaſi fluctuans & equaliter conſtanterq̃ ingre
diens numeroſa habetur oratio. Atq̃ in dicendo numeroſum putatur: non quod totum conſtat e nu
meroſis: ſed quod ad numeros proxime accedit quo etiã difficilius oratione vti q̃ verſibus quod in
illis certa quedam & definita lex eſt: quam ſequi ſit neceſſe: In dicendo aũt nibil eſt propoſitum niſi
aut ne immoderata aut anguſta: aut diſſoluta: aut fluẽs ſit orõ. Itaq̃ nõ ſunt in ea tanq̃ tibicini per-
cuſſionũ modi ſed vniuerſa cõprebẽſio. & ſpecies oratõis clauſa & terminata eſt. quod voluptate
auriũ indicaẽ. Solet aũt queri toto ne in ambitu verborum numeri tenẽdi ſint: an in primis. partibus
atq̃ in extremis: Pleri. n. cenſent cadere tantũ numeroſe oportere terminariq̃ ſententiam. Eſt autem
vt id maxime deceat nõ ſd ſolũ. Ponẽdus ẽ. n. ille ambitus nõ abiiciendus. Quare quum aures extre
mum ſemper expectent: in eoq̃ acquieſcant. id vacare numero nõ oportet. ſed ad hunc exitum tamẽ
a principio ferri debet verborũ illa cõprebenſio: & tota a capite ita fluere: vt ad extremũ veniẽs ipſa
cõſiſtat. Id aũt bona diſciplina exercitatis qui & multa ſcripſerit: & quæcũq̃ etiã ſine ſcripto dicerent
ſimilia ſcriptorũ effecerint nõ erit difficilimũ. Ante. n. circumſcribiẽ mẽte: ſententia cõfeſtimq̃ verba
cõcurrũt q̃ mens eadẽ q̃ nibil eſt celerius ſtatim dimittit: vt ſuo quodq̃ loco reſpõdeat: quorũ deſcri-
ptus ordo alias alia terminatõe cõcludiẽ atq̃ oia illa & prima & media verba ſpectare debẽt ad vlti-
mũ interdũ. n. curſus ẽ in orõe incitatior: interdũ moderata ingreſſio vt iã a principio vidẽdũ ſit quẽ
admodũ velis venire de extremũ: nec in nũeris magis q̃ in reliquis ornamẽtis orõis eadẽ. n. quũ faci
amus q̃ poetæ effugimus tñ i orõe poematis ſiſ'itudinẽ. Eſt. n. i vtroq̃: & materia & tractatio: materia
in verbis tractatio in collocatiõe verbor̃. Ternæ aũt ſunt vtriuſq̃ partes verbor̃: trãſlatũ: nouũ. pri-
cũ: nã de ꝓpriis nibil boc loco dicimus. Collocatiõeſq̃ aũt eæ q̃s diximus: cõpoſitio cõcinnitas: nũe-
rus ſed i vtroq̃ freq̃ntiores ſunt & liberiores poetæ. Nã & trãſferũt verba cũ crebrius: tũ etiã audaci
us: & priſcis libentius vtunt̃ & liberius nouis q̃d idẽ fit in numeris in quibus quaſi neceſſitati pare-
re coguntur: ſed tñ bæc nec nimis eſſe diuerſa neq̃ vllo mõ cõiuncta intelligi licet. Ita fit vt nõ irẽ i orõ-
ne vt in verſu numerus extet: idq̃ qđ numeroſum in orõne dicit̃ non ſp nũero fiat ſed nõnunq̃ aut
concinnitate aut cõſtructione verbor̃. Ita ſi numerus orationis q̃riẽ: qui ſit ois eſt ſed alius alio meli
or atq̃ aptior. Si locus ĩ oi pte verbor̃: ſi vñ ort⁹ ſit ex auriũ voluptate: ſi cõponẽdor̃ ratio diceẽ alio
loco quia ptinet ad vſum q̃ ps quarta & extrẽa nobis i diuidẽdo fuit: ſi ad quã rẽ adbibeat ad delecta
tionẽ. ſiqñ ſp: ſi quo loco i tota cõtinuatõe verbor̃: ſi q̃ res efficiat voluptatẽ eadẽq̃ i verſibus: quor̃
modum motat ars: ſed aures ipe tacito quũ ſenſum ſine arte definiunt. Statis mlta de natura ſequiẽ
vſus de quo ẽ accuratius diſputãdum. In quo q̃ſitum ẽ i toto ne circuitu illo orationis quẽ græci
appellãt: nos tum ambitum tum circuitum tum cõpbẽſionẽ aut cõtinuationẽ aut circumſcri-
ptionẽ dicim⁹ an ĩ pricipiis ſolũ an in extrẽis an in vtraq̃ pte numerus tenẽdus ſit: Deiñ quum aliq̃
videaẽ eẽ numerus: aliq̃ numeroſum quid iterſit: tum aũt i oib⁹ ne numeris æq̃liter pticulas deceat i
cidere an facere alias breuiores. alias logiores. idq̃ q̃n: aut cur: quibuſq̃ ptibus pluribus ne an ſingu
lis i pibus an equalibus: & q̃n aut iſtis aut illis ſit vtẽdum q̃q̃ iter ſe aptiſſime collocẽt & quõ an oio
nulla i eo genere diſtinctio q̃dq̃ ad rẽ maxie ptinet qua rõe nũeroſa fiat orõ. Explicãdum etiã ẽvñ or
ſit forma verbor̃ dicẽdumq̃ quãtos circuitus facere deceat. Deq̃ eor̃ pticul & tãq̃ inciſionibus diſ
ſerẽdum eſt Querẽdumq̃ vtrum vna ſpẽs & longitudo ſit ea⁹ an ne plures & ſi quo loco aut quã-
do quoq̃ genere vti oporteat. Poſtrẽo totius generis vtilitas explicãda ẽ q̃ quidẽ patet latius non
ad vnã. n. rẽ aliquã ſed ad plures accommodaẽ. Ac licet non ad ſingulas res rñdentẽ de vniuerſo ge-
nere ſic dicere vt etiã ſingulis ſatis rñſum videaẽ: Remotis igiẽ reliquis generibus vnum ſelegimuſ
boc quidẽ in cauſis foroq̃ verſatur de quo dicemus. Ergo in aliis. id eſt biſtoria & in eo quod appel
lamus placet omnia dici Iſocrateo Theopompeoq̃ more illa circũſcriptione ambi-

tuq; vt tanq; in orbe incluſa cũrat oratio quoad inſiſtat in ſingulis perfectis abſolutiſq; ſententiis. Itaq; poſtea q̃ eſt nata hæc vel circumſcriptio vel cõpræhenſio vel cotinuatio vel ambitus: ſi ita licet dicere nemo qui aliquo eſſet in nũero ſcripſit orõem generis eius qđ eſſet ad delectationẽ cõparatum: remotumq; a iudiciis forenſiq; certamine: quin redigeret omis fere in quadrũ numerũq; ſnias. Nam quum is eſt auditor qui nõ vereat: ne cõpoſitæ orõis inſidiis ſua fides attentet: grecia quoq; habet oratori voluptati auriũ ſeruiẽti. Genus aũt hoc orõnis: neq; totum aſſumendum eſt ad cãs forenſes neq; omnino repudiãdum. Si. em̃ ſemp vtare quum ſacietatẽ affert: tum quale ſit etiã ab iperitis agnoſcit. Detrabit pterea actionis dolorẽ: aufert humanũ ſenſum actoris: tollit funditus veritatem & fidẽ. Sed qm̃ adhibẽda nonnunq; eſt primũ videndum eſt quo loco: deinde q̃diu retinenda ſit tum quot modis cõmutãda. Adhibẽda eſt igit numeroſa oratio aut ſi laudãdum eſt aliqđ ornatius vt ſenatu de cõſolatu nos in accuſatiõis: ſecũdo de ſiciliæ laude diximꝰ aut i ſenatu de cõſulato meo aut exponẽda narratio q̃ plus dignitatis deſiderat q̃ doloris: vt in quarto accuſatõis de ætnẽſi cere: de ſe geſtana diana: de ſyracuſa⁊ ſitu diximus. Sæpe etiã in amplificãda re cõceſſu oim fundit: numeroſe & volubiliter oratio. Id nos fortaſſe non pfecimus: conati quidẽ ſæpiſſime ſumus qđ plurimis locis p orationes noſtre voluiſſe nos atq; anio contẽdiſſe declarãt: id aũt tum valet quum is qui audit ab oratore iam obſeſſus eſt ac tenet. Non. n. id agit vt inſidiet & obſeruet: ſed iam fauet pceſſumq; vult: dicẽdiq; vim admirãs: nõ acquirit qđ præbẽdat. Hec aũt forma retinẽda nõ diu eſt: nec dico in peroratione quã ipſe includit: ſed in orõis reliquis partibus. Nã quũ ſis bis locis vſus: quibus oſtendi liceret tranſferenda tota dictõ eſt ad illa quæ neſcio: cur quum græci vocant nos non recte inciſa & membra dicamus? Neq; n. eſſet poſſunt rebus ignotis nota nomia. ſed quũ verba aut ſuauitatis: aut inopiæ cauſa tranſferre ſoleamus: in omnibus hoc fit artibus vt quũ appellandũ ſit: ⁊ ppter rerũ ignorationẽ ipſarũ nullũ habuerit ante nomẽ neceſſitas cogit aut nouum facere verbum: aut a ſimili mutuari. Quo aũt pacto deceat inciſe mẽbratimue dici iam videbimus: nũc quot modis mutent compræhenſiones concluſioneſq; dicẽdum eſt. Fluit omnino nũerus a prio tũ incitatius breuitate pedum. tum ꝓceritate tardius: curſum cõtẽtiones magis requirunt expoſitõnes rex tarditatẽ. Inſiſtit aũt ambitus modis pluribus: e quibus vnũ eſt ſecuta Aſia maxie qui dichoreus vocat: quũ duo extremi chorei ſunt. i. e ſingulis longis & breuibus. Explanãdum eſt em̃ qđ ab illis eidẽ pedes alii nominant vocabulis. Dichoreus nõ eſt ille qdem ſua ſpõte vitioſus in clauſulis: ſed i orõis nũero. Nihil eſt tam vitioſum q̃ ſi ſp eſt idẽ. Cadit aũt p ſe ille ipſe pclare: quo etiã ſatietas formidãda eſt magis me ſtante. C. Carbo. C. F. tr. plæ. in contione dixit bis verbis. O. M. Druſe patrem apello. Hec quidem duo binis pedibus inciſum. deiñ mẽbratim tu dicere ſolebas ſacram eſſe rempu. hoc item mẽbra ternis poſt ambitus: quicunq; eã violauiſſent ab oĩbus eſſe ei pena perſolutas. Dichoreus nihil. n. ad rem extrema illa longa ſit an breuis? deinde patris dictũ ſapiẽs temeritas filii cõprobauit hoc Dichoreo tantus clamor contionis excitatus eſt vt ad mirabile eſſet. Quæro nonne id numerus effecerit verboꝝ ordinẽ immuta: fac ſic comprobauit filii temeritas iã nihil erit: & ſi temeritas ex tribus breuibus a lõga eſt quẽ Ariſtote. vt optimũ probat: a quo diſſentio. At eadẽ verba: eadẽ ſnia aio iſtbuc ſatis ẽ auribus ñ ſatis: ſed id crebri⁹ fieri ñ oportet. Primũ. n. nũerus a⁊ſcit: deinde ſatiat: poſtea cognita facilitate contemnit. Sed ſunt clauſule plures: quæ numeroſe & iocunde cadãt Nam & Creticus qui eſt e longa: & breui & longa: & eius qualis pæan qui ſpacio par eſt ſillaba longior qui cõmodiſſime putat in ſolutã orationẽ alligari quũ ſit duplex Nam aut e lõga & tribus breuibus qui nũerus in primo viget: iacet in extremo: aut totidẽ breuibus: & longa in quẽ optime cadere cẽſent veteres. Ego nõ plane reiicio ſed alios antepono: ne ſpõdeus quidẽ funditus eſt repudiandus & ſi qđ eſt e lõgis duabus bebetior videt & tardior: habet tñ ſtabilẽ q̃ndã: & nõ expertũ dignitatis gradũ. In inciſionibus vero multo magis & in mẽbris. Paucitatem. n. pedum grauitatis ſuæ tarditate compẽſat: ſed bos quum in clauſulis pedes omnino nõ loquor de vno pede: extremo: adiungo qđ minimũ ſit ꝓxim ſupiorẽ: ſæpe etiã tertiũ: ne iambus quidẽ q eſt e breui & lõga: aut par choreo q habet tris breues: ſed ſpacio par nõ ſillabis aut etiã dactylus q eſſe longa & duabus breuibus ſi eſt pximus a poſtremo pa⁊ volubiliter puenit ad extremũ: ſi eſt extremus choreus: aut ſpõdeus. Nunq; em̃ intereſt vter ſit eoꝝ in pede extremo: ſed iidẽ bi tres pedes male cõcludũt: ſiquis eoꝝ in extremo locatus eſt: niſi quũ ꝓ Cretico poſtremus eſt dactylus. Nihil. n. intereſt dactylus ſit extrem⁹ an Creticus: qa poſtrema ſyllaba breuis: an lõga ſit ne in verſu qdẽ refert. Quare & pæana q dixit aptiorẽ in quo eſſet lõga poſtrema vidit pa⁊: qm̃ nihil ad rem, eſt poſtrema q̃ lõga ſit. Iã pæana q⁹ plures habeat ſyllabas: q̃ tris numerus a quibuſdã nõ pes habet. Eſt quidẽ vt inter oĩs cõſtat antiquos: Ariſtotelem: Theophraſtũ: Theodecte: Epborũ vnus aptiſſimus orõni vel orienti vel mediæ: putãt illi etiã cadẽti quo loco mihi videt aptior Creticuſ: Dochimius aũt e quinq; ſyllabis breui duabus lõgis breui lõga vt eſt bocamicos tenes quouis ioco apt⁹ ẽ dũ ſemel ponat iteratus: aut cõtinuatus nũerum aptũ & nimis inſignẽ facit. His igit tot cõmutationibus tanq; variis ſi vtemur: nec depræhendetur manifeſto quid a nobis de induſtria fiat & occurret ſacietati. Et qa nũc nũeroſa orõ ſed & cõpoſitõe fit & genere: qđ aut dictũ ẽ cõcinnitatis cõpoſitione põt intelligi q̃ ita ſtructa verba ſunt vt nũerus non quæſitus: ſed ipſe ſecutus eſſe videat: vt apud Craſſum. Nam vbi libido dominat innocentiæ

leue ꝑsidiū est. Ordo.n. verboꝝ efficit numerū sine vlla apta oratoris industria itaq; si que veteres illi. He rodito & Tucbididē totāq; eam ætatē apte numeroseq; dixerūt:ea si nō numero quesito:sed verborum collocatione ceciderūt. Formæ vero quedā sunt orationis in quibus ea cōcinitas est:vt sequaē numerus necessario. Nā quū aut par pari referē:aut cōtrariū contrario opponiē:aut q̄ similiter cadūt:verba verbis comparantur. Quid q̄ ita concluditur:plerūq; sic:vt numerose cadat:quo de genere quum de exemplis supra diximus:vt hæc quoq; copia facultatem asserat:nō semper eodē modo desinendi: nec tamē hæc ita sunt arcta & astricta:vt ea quum velimus laxare nequeamus. Multum interest vtrum numerosa sit: id est similis numerorū: an plane e numeris cōstet oratio. alterū si sit intollerabile vitium est:alterum nisi sit dis sipata & inculta:& affluēs est oratio. Sed q̄n non modo non frequenter verumetiaꝫ raro in veris causis aut forensibus circumscripte numeroseq; dicendū est: sequi videtur vt videamus quæ sint illa quæ supra dixi incisaq; membra. Hæc eīn in causis veris:meximā partē orationis obtinent. Constat eīn illę ambitus & plena comprehensio:e fere quatuor partibus quæ membra dicimus:vt & aures impleat:& ne breuior sit q̄ satis sit:neq; longior quā q̄ vtriq; nōunq; vel potius sæpe accidit:vt aut citius insistendū sit aut lō gius procedendum: ne breuitas defraudasse auris videatur:neue longitudo obtudisse:sed habeo medi ocritatis rationem. Nec eīn loquor de versu:& est liberior aliquanto oro. E quatuor igitē quasi extrame trorum instat uersuū:quod si constat fere plena cōprehensio. His igitur singulis versibus quasi nodi ap parent continuationis:quos in ambitu coniūgimus. Sin membratim volumus dicere insistim?idq; quū opus est ab isto cursu inuidioso facile nos & sæpe diiungimus. Sed nihil tā debet esse numerosum q̄ hoc quod minime apparet & valet plurimum. Ex hoc genere illud est Crassi:missos faciant patronos: ipsi p deant.nisi interuallo dixisset:ipsi prodeant:sensisset profectus effugisse senarium: omnino meli? caderet prodeant ipsi:sed de genere nunc disputo:cur clandestinis consiliis nos oppugnāt:cur de perfugiis no stris copias cōparant cōtra nos? Prima sunt illa duo quæ greci vocāt:nos incisa dicimus de inde tertiū illi nos mēbrū sequiē nō longa. Ex duob? eīn versib?.i .mēbris pfecta cōprehensio ē & in spondeos cadit:& Crassus quidem sic plærūq; dicebet:idq; ipse gen? dicēdi maxime probo. Sed quæ incisim aut membratim efferuntur ea vel aptissime cadere debet:vt est apud me domus tibi deerat:ad ba beas pecunia superabat:at agebas:hæc incisa dicta sunt quatuor. At membratim quæ sequnutur duo. In curristi amens in columnas:in alienos insanus insanisti:Deinde omnia tanq; crepidine quada3 cōprehē sione longiore sustinenē:depressam:cecam:iacentem domum pluris q̄ te & q̄ fortunas tuas æstimasti:di choreo finitur. At spondeus maximum illud:nam in bis quasi & pungiunculis vti oportet breuitas sa cit ipsa liberiores pedes. Sepe enim singulis vtendū est plærumq; binis & vtriusq; addi pedis pars pōt non fere ternis amplius. Incisim autē & membratim tractata oratio in veris causis plurimum valet max meq; bis locis quum aut arguas aut refellas vt nostra in corneliana secunda. O callidos homines:o rem excogitatam:o ingenia metuenda. Membratim adhuc deinde cæsim diximus. Rursus mēbratim testes dare nolumus:extrema sequiē cōprebēsio: sed ex duobus mēbris quæ nō potest esse breuior: quē quasi nostrū fefellit:ita nos esse facturos. Nec vllū genus est dicēdi aut melius aut fortius: binis aut ternis fere verbis nonnūq; singulis:paulo alias pluribus:inter quas variis clausulis interponit se raro numerosa cō prehensio:quā peruerse fugiens Egesias:dū ille quoq; imitari Lysiam vult:alterū pene Demosthenē sa tat incidēs particulas:& is quidē no minus sētentiis peccat q̄ verbis:vt nō querat quē appellet ineptuꝫ qui illū cognouerit. Sed ego illa Crassi: & nostra posuit vt q vellet auribus ipsis qd numerosuꝫ etiam in minimis particulis oratōnis esset iudicaret. Et q̄n plura de numerosa oratione diximus quā quisq; ante nos nunc de eius generis utilitate dicemus. nihil eīn est aliud Brute quod quidē tu minime omniū igno ras pulchre & oratoriæ dicere:nisi optimis sentētiis verbisq; lectissime dicere. Et nec sentētia vlla est q̄ fru ctum oratori ferat:nisi apte exposita atq; absolute nec verboꝝ lumē apparet nisi diligētior collocatoꝝ & borum vtriq; numerus illustrat. Numerus autē sepe eīn hoc testandū est:nō modo non poetice iunctus verumetiā fugiens illū:eiq; omniū dissimilius nō quin idē sint numeri nō modo oratorū & poetarū ve rū omnino loquētiū:deniq; etiā sonantiū omniū que mætiri auribus possumus:sed ordo pedū facit vt id qd ꝓnunciaē aut orationis aut poematis simile videaē. Hanc igitur siue cōpositionē siue pfectionē siue numerū vocari placet:& adhiberi necesse est si ornate velis dicere:non solum quod ait Aristoteles & Te opbrastus:ne infinite feratur vt flumen oratio:non vt spiritu pronūciantis. aut interductu liberari sed nu mero coacta debet insistere:verumetiā quod multo maiorem habent apta vim q̄ soluta. Vt eīn athletas nec multo secus gladiatores videmus nihil ne vitando facere caute: nec petendo vehemēter:in quo nō mot?bic habeat palæstram quandā:vt quicquid in his rebus fiat vtiliter ad puguam: idem ad aspectum etiā fit venustum:sic oratio nec plagā grauem facit nisi petitio fuit apta nec satis tecti declinat impetū:ni si etiā i cedēdo quid deceat intelligit. Itaq; qualis eorum mot?: quos greci vocant:talis borum mihi videtur oratio qui non claudunt numeris sentētias:tantumq; abest: ne hic qui bo:aut magi strorū inopia:aut ingenii tarditate aut laboris fuga non sunt assecuti solent dicere:enerueē oratio cōposi tione verborū vt aliter in ea:nec impetus vllus nec vis esse possit. Sed magnam exercitationem res flagi tat:ne quid eorū qui genus hoc secuti nō tenuerūt simile faciamus:ne aut uerba traiiciamus aperte quo melius aut cadat aut voluaē oratio. Quod se. L. Cælius antipater in proemio belli punici nisi necessario facturum negat. O virum simplicem qui nos nihil cœlat: sapiente qui seruiendū necessitati putet:sed hic omnino rudis. Nobis autem in scribendo atq; in dicēdo necessitatis excusatio non probatur. Nihil est eīn necesse. & si quid esset id necesse tamen nō erat confiteri. Et hic quidē qui banc e Lælio ad quem scri

pſit cui ſe purgat venia petit & vtitur ea traiectione verborum & nihilo tamē aptius explet: cōduditq; ſententias. Apud alios autem & aſiaticos maxime numero ſeruientes inculcata reperias inania. q̄da verba q̄ſi cōpleméta nūerorū. Sūt etiā q illo vitio q̄d ab egeſia maxime fluxit infrigēdis cōcidēdiſq; numeris in quoddā genus abiectū incidāt ſiculorū ſimilimū. Tertiū eſt in quo fuerūt fratres illi aſia tici retborū pricipes Hero. les & Menodes: minime mea ſentēcia cōtēnedi. Et ſi em̄ a forma veritatis & ab attico rum regula abſunt: tamē boc vitiū cōpēſant: vel facultate vel copia ſed apud eos vari etas nō erat q̄ oia fere cōdudebāt vno modo: q̄ vitia qui fugerit: vt neq; verbū ita traiiciat. vt id de induſtria factū intelligat. neq; inferciēs verba quaſi rimas expleat: nec minutos numeros ſequēs cidat delūbetq; ſnias: nec ſine illa cōmutatiōe in eodē ſemp verſet genere numerorū: is oia fere vitia vitauerit: nā de laudibus multa diximus quibus ſunt alia perſpicue vitia cōtraria. Quātū aūt ſit apte dicere experiri licet: ſi aut cōpoſitio oratoris bene ſtructā collocationē diſſoluat pmutatione verborū: Corrūpat em̄ tota res: vt & bæc nra in corneliana & deiceps oia neq; me diuitiæ mouēt q̄b? ois Aphricanos & Lælios multi venalicij mercatoreſq; ſuparūt: Immuta paulū vt ſic multi ſuparūt mercatores venalicioq; : pi erit tota res & q̄ ſequunt̄ neq; veſtis aut celatū aurū & argētum quo noſtros veteres Marcellos: maximoſq; multi enuchi e Syria ægiptoq; vicerūt. Adde tertiū. Neq; vero orna mēta iſta villarū: q̄bus. L. P. & L. Mumiū q reb? bis vrbē Italiāq; oēm reſerſerūt: ab aliquo video p facile Delyaco. aut Siro potuiſſe ſupari. Fac ita potuiſſe ſupari ab aliquo Syro aut Deliaco. Videsne vt ordine verborū paulū cōmutato biſdē verbis ſtāte ſnia ad nihilū oia recidāt: qū ſint ex aptis diſſoluta: aut ſi alicuius incōditi arripias diſſipatā aliquā ſniam. licet eāq; ordine verborū paulū cōmutato in quadrū redigas efficiat aptū illud q̄d fuerit antea defluēs ac ſolutū. Age ſūme ā Grac. bi apud cē ſores illud abeſſe nō poteſt: qn eiuſdē bois ſit p̄bos improbare q improbos p̄bet. Quāto aptius ſi ita dixiſſet: quin eiuſdē bois ſit q improbos p̄bet probos improbare: boc modo dicere nemo vnq̄ voluit: nemoq; potuit qn dixerit. Qui aūt aliter dixerūt boc aſſeq nō potuerūt: ita facti ſunt repente Attici quaſi vero Trallianus fuerit Demoſthenes: cuius nō tā vibraret fulmina illa. niſi numeris cōtorta ferrent̄. Sed ſiquos magis delectāt ſoluta ſequant̄ ea. Sane modo ſiqs Phidiæ dypeū diſſolue rit collocationis vniuerſam ſpem ſuſtulerit. nō ſingulorū operū venuſtatē: vt in Thucidide orbē mō orationis deſidero ornaméta cōparēt. Iſti aut̄ quū diſſoluūt orationē in qua nec res nec verbū vllū eſt niſi abiectū nō clipeū ſed vt in p̄uerbio eſt: & ſi bumilius dictū eſt tamē ſimile eſt: ſcopas(vt ita dicam) mihi videnē diſſoluere. Atq; vt plane genus boc q̄d ego laudo contēpſiſſe videanē aut ſcribāt aliq̄d vel Iſocrateo modo: vel quo Aeſchines aut Demoſthenes vtiē: tū illos exiſtimabo nō deſperatione reformidauiſſe genus boc. ſed iuditio refugiſſe: aut reperiā ipſa eadem cōditione qui vtilit vt aut dicat aut ſcribat: vtra voles lingua eo genere quo illi volunt. Facilius eſt em̄ apta diſſoluere q̄ diſſipata cōnectere. Res āt ſe ſic habet: vt breuiſſime dicā q̄d ſētio cōpoſite & apte. ſine ſniis dicere inſania eſt. ſentētioſe aūt ſine verborū & ordine & modo infantia. Sed eiuſmodi tamē infantia: vt ea qui vtant̄ non ſtulti bomines baberi poſſint: etiā plerunq; prudentes quo qui eſteo ntētus vtatur. Eloquens vero qui non approbationes ſolum: ſed admiratiōes: clamores: plauſus. ſ. moueri debet omnibus oportet ita rebus excellat: vt ei turpe ſit quicq̄: aut expectare aut audire libentius. Habes meum de oratore Brute iudicium: quod aut ſequere ſi p̄baueris. aut tuo ſtabis ſi aliud quoddā eſt tuū: in quo neq; pugnabo tecū: neq; boc meum: de quo tātopere boc libro a ſeueraui vnq̄ affirmabo eē verius q̄ tnū. Poteſt em̄ nō ſolum aliud mihi ac tibi: ſed mibiipſi aliud alias videri. Nec in hac mō re quæ ad vulgi aſſenſū ſpectet & ad aurium voluptatem: quæ duo ſunt ad iudicandū nouiſſima Sed ne in maximis quidē rebus quicq̄ adbuc inueni firmius quod tenerē aut quo iudiciū dirigerē q̄ illud quodcunq; mihi ſimilimum veri videretur: quum ipſum illud verū in occulto lateret. Tu aūt velim ſitibi ea quæ diſputata ſunt minus probabunt̄: vt aut maius opus inſtitutū putes q̄ effici potuerit: aut dū tibi rogāti voluerim obſequi verecūdia negādi ſcribēdi me impacieciam ſuſcepiſſe.

De perfecto Oratore: qui Brucus nuncupatur finit.

MARCVS TVLLIVS CICERO. S. D. C. TREBATIO.

Ide quanti apud me ſis: & ſi iure id quidē. Nō em̄ te amore vico: veruntn̄ q̄d p̄nti tibi p prie ſubnegarē nō tribuerē certe id abſenti debere nō potui. Itaq; vt primū Velia nauigare cœpi: inſtitui topica: Ariſtotelica cōſcribere: ab ipſa vrbe cōmonitus amātiſſima tui. Eum librū tibi miſi Rbegio ſcriptū: q̄ planiſſime res illa ſcribi potuit. Sin tibi q̄dā videbūt obſcuriora: cogitare debebis: nullā artē ſine litteris: ſine interpræte: & ſine aliqua exercitatione percipi poſſe. Non lōge abieris. Num ius ciuile veſtrum ex libris cognoſci poteſt? Qui quāq; plurimi ſunt: doctorē tamē deſiderant aut quāq; ſi tu attēte leges ſæpius per te oia cōſequere vt certe intelligas. Vt vero etiā tibiipſi loci p̄poſita quæſtione occurrāt exercitatiōe cōſeq̄re. In qua q̄dē nos te cōtinebimus ſi & ſalui redierimus: & ſalua iſta offēderim?. Vale. V. Cal Sextili. Rbegio.

MARCI TVLLII CICERONIS Topicorū Liber ad Caium Trebatium.

ALORES nos res ſcribere ingreſſos. C. Trebati: & his libris quos breui tēpore ſatis multos ædidimus digniores e curſu ipſo reuocauit voluūtas tua. Quū enim mecum in tuſculano eſſes & in biblioteca ſeparatim vterq; noſtrum ad ſuum ſtudiū libellos quos vellet euolueret: inciſti in Ariſtotelis topica quædam quæ ſunt ab illo pluribus libris explicata: qua in ſcriptione cōmotus continuo a me eorum librorum ſententiam requiſiſti quam tibi quum expoſuiſſem diſciplinā inueniēdorum argumētorum: vt ſine vllo errore ad eam rationem via peruenirēmus ab Ariſto

tele inuentam libris illis contineri. Verecunde tu quidem vt omnia: sed tamen vt facile cernerem te arde-
re studio mecum: vt tibi illā tradere egisti. Quū aūt ego te non tā vitandi laboris mei causa q̄ quid inter
esse tua arbitrarer: vel vt eos per te ipse legeres vel vt totā rationem a doctissimo quodam rhetore ac-
ciperes hortatus essem. vtrumq; vt a te audiebam ex expertus: sed a libris te obscuritas reiecit Rhetor
philosophū rhetori nō esse cognitū: qui ab ipsis philosophis preter admodū paucos ignoret q̄bus eo
minus ignoscendū est: q̄ nō modo rebus iis quæ ab illo dictæ & inuētæ sunt allici debuerūt: sed dicēdi
quoq; incredibili quadā quū copia: tū etiam suauitate: Non potui igit tibi sæpius hoc rogāti negare &
tame verenti ne mihi grauis esses facile em id cernebā debere diutius: ne ipsi iuris interpreti fieri videret
iniuria. Etem quū tu mihi meisq; multa sæpe cauisses: veritus sum ne si ego grauarer: aut ingratū id: aut
superbū videret. Sed dum fuimus vna tu optimus es testis q̄ fuerim occupatus. Vt aute a te discessi in
Græciā, pficiscēs: quū opera mea nec resp. nec amici vterent. nec honeste inter arma versari possem ne si
tuto quidā id mihi liceret: vt veni Veliam: tuaq; & tuos vidi admonitus huius eris alieni nolui deesse:
ne tacide quidē flagitioni tuæ: Itaq; hæc mecū cū libros non haberē memoria repetita in ipsa nauigatio
ne conscripsi: tibiq; ex itinere misi vt mea diligentia mādatorū tuorū: te quoq; & si admonitore nō eges
ad memoriam nostrarum rerum excitarem. Sed iam tempus est ad id quod instituimus accedere.

Vm omnis ratio diligens differendi duas habeat partes: vnā inueniēdi alterā iudicādi vtriusq;
c princeps vt mihi videtur Aristoteles fuit: Stoici aūt in altera elaborauerunt Iudicandi em vias
diligenter persecuti sunt: eā scientiā quā dyalectice appellāt. Inueniendi autē artē quæ topice di-
citur: quæq; ad vsum potior erat: & ordine nature certe prior totā reliquerunt. Hos autem q̄m in vtraq;
summa vtilitas est: & vtrāq; si erit ociū persequi cogitamus ab ea q̄ prior ē ordinemur. Vt igit eaꝝ rerū
quæ absconditæ sunt demonstrato & notato loco facilis inuētio est: sic quū perueſtigare argumentū ali-
quod volumus: locos nosse debemus Sic em appellatæ ab Aristotele sunt hæ quasi sedes e quibus argū
menta promunt. Itaq; licet diffinire locū esse argumēti sedē. Argumentū aūt rationē quæ rei dubiæ faci
at fidē. Sed ex his locis in quibus argumēta inclusa sunt alii in eoipso de quo agitur hærent: alii vero su-
munt extrinsecus. In ipso tum ex toto: tū e partibus eius: tum ex nota: tū ex his rebus quæ quodāmō
affectæ sunt ad id de quo quæritur. Extrinsecus aūt ea dicunt quæ absunt longeq; disiūcta sunt sed ad id
totū de quo disseritur: tū diffinitio adhibet: quæ inuolutū euoluit: id de quo queri eius argumēti talis
est formula Ius ciuile est æquitas constituta iis quæ ciusdē ciuitatis sunt ad res suas obtinēdas. Eius aūt
æquitatis vtilis ē cognitio: vtilis est ergo iuris ciuilis scientia. Tū partiū enumeratio: quæ tractat hoc mō
Si neq; cēsu neq; vindicta: nec testameto liber factus est: nō est liber: neq; vlla est earū rerū. non est igit li-
ber: Tū notatio quū ex vi verbi argumētū aliquod elicitur hoc modo. Q uū lex eliasentia assiduo vidi-
ce assiduū esse iubeat: locupletē esse iubet locupleti. locuplex est em assiduus vt ait Aelius appellatus ab
ære dando. Ducunt etiā argumēta ex his rebus q̄ quodāmodo affectæ sunt: ad id de quo quærit: Sed
hoc genus in plures partes distributū ē. Nā alia coniugata appellamus: alia ex genere: alia ex forma. alia
ex similitudine: alia ex differētia: alia ex contrario: alia ex coniunctis: alia ex antecedentibus: alia ex conse
quētibus: alia ex repugnātibus: alia ex causis: alia ex affectis. alia ex coparatiōe maiorū. aut pariū: aut mi-
norum. Coniugata dicunt quæ sunt ex verbis generis eiusdē: eiusdē aūt generis verba sunt quæ orta ab
vno varie cōmutātur: vt sapiens: sapienter: sapientia: hæc verborū cōiugatio dicitur: ex
qua huiusmodi est argumentū. Si cōpascuus ager est. ius est cōpascere: A genere sic ducit q̄m argentum
omne mulieri legatum est: nō potest ei pecunia quæ numerata domi relicta est: nō esse legata. Forma em
a genere quo ad suum numen retinet nunq̄ seiungitur Numerata aūt pecunia nō nome argēti retinet:
legata igit videtur A forma generis: quæ interdū: quo planius accipiat: partes enumerare licet hoc mō
Si ita Fabiæ quoq; pecunia legata est a viro si ea vxor materfamilias esset: si ea in manū viri nō cōuene-
rat: nihil debet. Genus em est vxor: eius duæ formæ: vna matrumfamilias hæ sunt quæ in manū cōuene
runt altera earum quæ tm̄modo vxores habent: qua in parte quū fuerit fabia legatum ei nō videtur. A
similitudine hoc modo: si ædes ex se corruerunt: vitiū ve fecerunt: quarū vsufructus legatus est hæres re
stituere nō debet: nec reficere: nō magis q̄ seruum restituere: si is cuius vsufructus legatus est deperisset
A differētia nū quia si vxori vir legauerit omne argentū: quod suum esset: iccirco quæ in nominibus
fuerūt legata sunt. Multū em differt in arcba ne positū sit argentū: an in tabulis debeat. Ex contrario
aūt sic: nō debet ea mulier cui vir bonorū suoꝝ vsum tm̄ fructū legauit cellis vinariis: & oleastis plenis
relictis putare ad se pertinere id: vsus em nō abusus legatus est: ea sunt inter se contraria. Ab adiūctis:
si ea muliere testamētū fecit quæ se capite nunq̄ diminuit nō videtur ex edicto prætoris fm eas tabu
las possessio dari: adiungit em vt fm seruorum: fm exulum: fm puerulorum tabulas possessio videat
ex dicto dari. Ab antecedentibus aūt & consequentibus & repugnantibus hoc modo. Ab antecedē
tibus si viri culpa factū est diuortiū: & si mulier nunciū remisit: tamen pro liberis manere nihil oportet:
A consequentibus: si mulier quū fuisset nupta cū eo qui quū cōnubii ius nō esset nunciū remisit. q̄m q̄
nati sunt patrē nō sequunt: pro liberis manere nihil oportet. A repugnantibus: si paterfamilias vxori
ancillarū vsufructū legauit: a filio neq; a secūdo herede legauit mortuo filio mulier vsufructū nō amit-
tet: Quod em semel alicui testamēto datū est: id ab eo inuito cui datū est auferri nō potest repugnat em
recte accipere: & inuitū reddere. Ab efficientibus causis hoc modo. Omnibus est ius parietē directū ad
parietē cōmunē adiungere: vel solidū vel fornicatum. At si quis in pariete cōmuni demoliendo. damni

infecti promiserit:non debebit præstare:vel quod fornix vitii fecerit:Non enim eius vitio qui demo-
litus est damnum factum est:sed eius operis vitio.qꝫ ita edificatum est:vt suspendi non possit. Ab ef-
fectis rebus hoc modo:Quū mulier viro in manū conuenit:omnia quæ mulieris fuerūt, viri fiūt do-
tis nomine. Ex cōparatione aūt oia valēt quæ sunt eiusmodi.quod in re maiore valet valeat in mino
rē. Vt sit in vrbe fines nō regnant nec aqua in vrbe arceatur: Itē econtra.qđ in minore valet valeat i
maiore licet idē exemplū couertere. Itē qđ in re pari valet valeat in hac q̄ par est.vt q̄m vsus actoritas
fūdi biēniū est sit etiā ædiū at in lege ædes nō appellant & sunt ceteraꝝ om q̄rū anim⁹ est vsus vale-
at æqtas q pibus in causis paria iura desiderat. Quæ aūt extrisec⁹ assumūt ea maxie ex auctoritate du
cūt. Itaqꝫ græci tales argumetatiões vocāt.i.artis exptes: vt si ita respōdeas q̄m. P.
Scæuola id solū esse ambitū ediū dixerit quātū parietis cōmunis regedi cā tectū ꝓficeret.ex quo in
tectū ei⁹ edis quā ꝓtexisset aq̄ deflueret:id tibi ius videri:His igit locis q sūt expositi ad oē argumē
tū reperiēdū tāqꝫ elemētis quibusdā significatio & demōstratio ad reperiēdū dat. Dictū igit hactenus
satis est tibi q tā acute.& tā occupato puto:Sed q̄m auditus boiem ad bas descēdi epulas: ræcepi:sic
accipiā:vt reliquarū sit potius aliquid qꝫ te binc patiar nō satiarū discedere. Q̄m ergo vnusquisqꝫ eo
rū locoꝝ quos exposui sua q̄dā habeat mēbra ea q̄ subtilissime pſequamur & primū de ipsa diffinitī
one dicat. Diffinitio est oīo quæ id qđ diffinit explicat quid. Diffinitionū aūt duo sunt genera priæ
vnū eaꝝ rerū q̄ sunt alterū eaꝝ quæ intelligunt esse. ea dico quæ cerni tāgiqꝫ pnt. vt fundū ædes: pa-
rietē: stillicidū: mancipiū: pecudes suppellectilē: penus: & cetera. quo ex genere quædā iterdū nobis
diffinienda sunt. Eaꝝ aute rerum quæ nō sunt non esse rursus ea dico quæ tāgi demōstratiue nō pnt
cerni tamē animo atqꝫ intelligi possunt vt si vsucaptionē. si tutellā. si gentē: si agnationē diffinias q̄rū
rerū nullū subest quasi corpus. est tamē quædā cōformatio insignita & impressa intelligētia quā no-
tionē voco: ea sæpe tamē in argumentando diffinitione explicāda est. Atqꝫ atiā diffinitiones alie sūt
ptitionū: alie diuisionū. Partitonū q̄ res ea q̄ ꝓposita ē quasi in mēbra discerpit: vt si quis ius ciuile
dicat: id esse qđ in legibus senatuscōsultus. rebus iudicatis: iuris peritorū auctoritate edictis magistra
tuū. more. equitate cōstat. Diuisionū aūt diffinitio formas oēs cemplectit: quæ sub eo genere sūt qđ
diffinit hoc modo. Abalienatio est ei⁹ rei quæ mācipi est: aut traditio alteri nexu: aut in iure cocessio
inter quos ea in re ciuili fieri pnt. Sunt et alia genera diffinitionū: sed ad huius libri institutū illa nil p
tinet. tm ē dicēdū qd sit diffinitiōis modus. Sicut igit veteres ꝑcipiunt. quū sumpseris ea q̄ sunt ei rei
quā diffinire veli s cū aliis cōmunia vsqꝫ eo persequi dū ꝓpriū efficiat: qꝫ nullā in aliā rē transferri pos
sit: vt hoc: hereditas est pecunia. Cōmune adhuc. Multa em genera sunt pecunie. Adde qđ sequit
quæ morte alicuius ad quēpiā puenit. Nōdum est diffinitio. Multis em modis sine hereditate teneri
mortuoꝝ pecuniæ pnt. vnde addēdū verbum iure. Nā a cōmunione res diuīcta videbit: vt si expli
cata diffinitio sic hæreditas: est pecunia quæ morte alicuius ad quēpiā peruenit iure: Nōdum em ta-
tis est: adde nec ea aut legata testamēto: aut possessione retēta: confectū est. Itaqꝫ vt illud. gētiles sūt q
eo dē nomine sunt inter se nō est satis. Qui ab ingenuis oriundi sunt: ne id qdā satis est: quorū maio
rū nemo seruitutē seruiuit. Abest et nūc qui capite nō sunt diminuti: hoc fortasse satis est. Nihil em vi
deo: Scæuolā pōtificē ad hāc diffinitionē addidisse: atqꝫ hæc ratio valet in vtroqꝫ genere diffinitionū
siue id qđ ē siue id qđ itelligit diffinitēdū ē. Partitionū at & diuisionū gen⁹ q̄le eet ostendim⁹: sed q d
interest differāt planius dicēdū est. In partitione quasi mēbra sunt. vt corporis caput: humeri manus
latera: crura pedes: & cætera In diuisione formæ quas græci ideas vocāt nostri si q forte hæc tractāt.
species appellāt. nō pessime id qdā: sed inutiliter ad imitādos casus in dicēdo. Nolim em ne si latine
quidē dici posset. specierū & speciebus dicere: & sæpe bis casibus vtēdū est. At formis & formarū ve
lim: quū aūt vtroqꝫ verbo idē significet: cōmoditatē in dicendo nō arbitror negligendā. Gen⁹ &
formā diffiniunt hoc modo. Genus est notio ad plures differātias ptinens Forma est notio cui⁹ dif
ferētia ad caput generis & quasi fontē referri potest Notionē appello qđ græci tū tum
dicunt. Ea est insita & ante percepta cuiusqꝫ forme cognitio enodationis indigēs. Formæ
igit sunt hæ in quas genus sine illius prætermissione diuidit: vt si quis ius in legē: morē æquitatē di
uidat. Formas qui putat idē esse qđ partes: cōfūdit artē & similitudinē quadā cōturbatus non satis
acute: quæ sunt secernēda distinguit. Sæpe etiā diffiniūt & oratores & poetæ per trāslatiōes verbi ex
similitudine cū quadā suauitate. Sed ego a vestris exēplis nisi necessario nō recedā. Solebat igit Aquili
us collega & familiaris meus: quū de littoribus ageret: quæ omnia publica essevultis: quærētib⁹ his
ad quos id pertinebat: quid esset littus. ita diffinire quod fluctus eluderet. Hoc est quasi qui adole-
scentiā. florem ætatis: senectutē occasum vitæ: velit diffinire: trāslatione em vtens discedebat averbis
ꝓpriis ac suis Quod ad diffinitiones attinet hactenus reliqua videamus. Partitione aūt sic vtēdus
est: nullā vt ptē relinquas. Vt si partiri velis tutelas inscienter facias. si vllā prætermittas. At si stipula
tionum aut iudiciorū formulas partiare: nō est vicioſū in re infinita prætermittere aliquid: quod idē i
diuisione vicioſū est. Formarū em certus est numerus quæ cuiqꝫ generi subiiciant: ptiū distributio sem
per est infinitior: tāqꝫ riuorū a fonte deductio. Itaqꝫ in otatoriis artibus quæsitionis genere ꝓposito:
quot eius formæ sint: subiūgit absolute. At quū de ornamētis verborū sententiarumqꝫ ꝑcipitur: quæ
vocāt schemata: nō fit idē. Res em est infinitior: vt ex hoc quoqꝫ intelligat qđ velimus inter ptitiōe:
& diuisionē interesse. Quāqꝫ em vocabula prope idē valere videant: tamē quia res differebant: nomi
na rerū distare voluerunt. Multa etiā ex vocatione sequuntur. Ea est aūt quū ex vi nominis argumē

tum elicitur:quam græci ætymologiam vocant.i.verbi ex verbo veriloquium. Nos autem nouitatẽ verbi nõ satis apti:fugiẽtes genus hoc notationẽ appellamus quia sunt verba reꝝ notæ:Itaq; hoc idẽ Aristoteles appellat quod latine est nota.Sed quũ intelligiẽ quid significẽt min⁹ laborandũ est de nomine.Multa igit̃ in disputando notatione eliciunt̃ ex verbo. Vt quũ quæriẽ post liminũ quid sit.Nõ dico quæ sunt postliminii:nã id caderet in diuisionẽ quæ talis est. Postliminio redeũt hæc homo:nauis:mulus clytellarius:equus:equa quæ frenos recipere solet.Sed quũ ipsius postlimini vis quæriẽ.& verbũ ipsũ notat̃:in quo Seruius noster.vt opinor. nihil putat esse notãdũ: nisi post & liminiũ illud productionẽ verbi esse:vult in finitimo:legitimo:æditimo nõ pl⁹ inesse timũ: ꝙ in meditullio Tulliũ. Scæuola aũt.p.filius iũctũ putat esse verbũ:vt sit in eo:& post & limẽ:vt quæ nobis alienata sunt quũ ad hostẽ peruenerit:& ex suo tanꝙ limine exierint.ea quũ redierint post ad idẽ limẽ postliminio videant̃ rediisse quo genere etiã mancini causa defẽdi potest.postliminio rediisse deditũ nõ esse:qm̃ nõ sit recæptus. Nã neq; deditatione:neq; donatione sine accæptatione intelligi possit̃ se. Sequit̃ is locus qui cõstat ex his rebus quæ quodãmodo affectæ sunt ad id de quo ambigit̃ quẽ modo dixi in plures partes distributũ. Cuius primus locus est ex cõiugatione:quã greci vocant finitimus notationi de qua modo dictũ est:vt si aquã pluuiã eã modo intelligerem⁹ quã imbri collectã videremus veniret mutius:qui quia cõiugata verba essent pluuia & pluendo. diceret omnẽ aquã oportere arceri quæ pluendo creuisset.Quũ aũt a genere ducet̃ argumentũ nõ erit necesse id vsq; a capite arcescere:sæpe etiã citra licet.dũmodo supra sit qd̃ sumitur:vt aqua pluuia. Vltio genere ea est quæ de cælo veniẽs crescit imbri.sed pro priore loco in loco in quo quasi ius arcẽdi contineẽ genus est aqua pluuia nocens:cuius generis formæ:loci:vitio & manu nocens: quaꝝ altera iubetur ab arbitrio coerceri:altera nõ iubet̃.Como de etiã tractat̃ hæc argumẽtatio quæ ex genere sumit̃ quũ ex toto persequare partes hoc modo:Si dolus malus est quũ alid agit̃:aliud simulat̃ enumerare licet quibus id modis fiat:deinde in eo⁊ aliquẽ id qd̃ arguas dolo malo factũ includere: qd̃ genus argumẽti in primis firmũ videri solet. Similitudo sequit̃ quæ late patet:sed oratorib⁹ & philosophis magis ꝙ vobis:Et si em̃ omnes loci sũt omniũ disputationũ ad argumẽta suppeditãda: tñ aliis disputationibus abundãtius occurrũt.aliis angusti⁹: itaq; genera tibi nota sint. Vbi aũt his vtare quæsti ones ipse te admonebũt. Sũt em̃ similitudines quæ ex plurigus collationi peruniũt:quo volũt:hoc modo.Si tutor fidẽ præstare debet:si socius si cui mandaris.siqui fiduciam accæperit:debet etiã pcurator.Hæc ex pluribus peruenies quo vult:appellat̃ inductio quæ grecæ nomina tur:quã plurimũ est vsus in sermonibus Socrates. Alterũ similitudinis genus collatione sumit̃: quũ vna res vni:pari cõparat̃ hoc modo quẽadmodũ si in vrbe de finibus cõtrouersia est: quia fines magis agrorũ videant̃ esse ꝙ vrbis finibus regẽdis:addicere arbitrũ nõ possis.sic si aqua pluuia in vrbe nocet:qm̃ res tota magis agrorũ est:aquæ pluuiæ arcẽde addicere nõ possis arbitrũ. Ex eo dẽ similitudinis loco etiã exempla sumunt̃:vt Crassus i curiana causa exemplis plurimis vsus est:qui testamẽto si heredẽ instituisset:vt si filius natus esset in decẽ mẽsibus:iisq; mortuus priusq; in suã tutelã veniisset hæreditatẽ obtinuisset.Quæ cõmeratio exẽplorũ valuit:eaq; vos in respõdẽdo vti multũ soleris.Ficta etiã exẽpla similitudinis habẽt vim:sed ea oratoria magis sunt ꝙ vestra:quã ꝙ vti etiã vos soletis:sed hoc modo Finge mãcipio dari nõ potest.Nũ iccirco id eius factũ est qui accipit:aut neq; is qui mãcipio dedit ob eã rẽ se vlla re obligauit. In hoc genere oratorib⁹ & philosophis cõcessũ est: vt muti etiã loquant̃:vt mortui ab inferis excitẽt̃:vt aliquid qd̃ nullo modo fieri possit augẽdæ rei gratia dicatur:aut minuendæ quæ byperbolæ dicit̃:& multa mirabilia alia:Sed latior est cãpus illoꝝ: eis dẽ tamẽ ex locis vt ante dixi:& in maximis:& in minimis quæstionibus argumẽta ducunt̃.Sequit̃ similitudinẽ differẽtia rei maxime contraria superiori:sed est eiusdẽ dissimile:& simile inueniri:eius generis hæc sunt.Nõ quemadmodũ q⁹ mulieri debeas recte ipsi mulieri sine tutore auctore soluas: ita q⁹ pupillæ aut pupillo debeas recte:possis eodẽ modo soluere. Deinceps locus ẽ qui a contrario dicit̃.Cõtrariorũ antẽ genera plura.vnũ eodẽ.quod in eodẽ genere plurimũ differt sapiẽtia: stultitia. Eodẽ aũt genere dicunt̃ quibus positis occurrũt tãꝙ e regione quadã cõtraria. vt celeritati tarditas: nõ debilitas. ex quibus cõtrariis argumẽta talia existũt. Si stultitiã fugimus sapiẽtiã sequamur. & bonitatẽ si maliciã.hæc quæ ex eodẽ genere cõtraria sunt appellant̃ diuersa. Sunt em̃ alia cõtraria quæ prohibeantia licet appellamus latinæ græce appellant̃ ꝓpositio em̃ in priuat verbũ ea vi quã hababeret si i præpositũ nõ fuisset.vt dignitas:indignitas:humanitas inhumanitas & cetera generis eiusdẽ.Quorũ tractatio est eadẽ quæ superiorũ quæ aduersa dixi.Nã alia quoq; sunt cõtrariorũ genera:vel ut ea quæ cũ aliquo cõferunt̃.vt duplũ simplũ multa pauca:lõgũ breue:maius min⁹. Sũt etiã valde cõtraria a alia quæ appellant̃ negantia ea græce cõtraria aientibus. vt si hoc est:illud nõ ẽ Quid em̃ opus exẽplo est.tãtum intelligat̃ argumẽto quærendo:cõtrariis oibus cõtraria nõ conuenire. Ab adiũctis aũt posui æquidẽ exẽplum pauloante multa scilicet adiũgi quæ suscipienda essent si statuissemus ex edicto prætoris fm eas tabulas possessionẽ dari: quas instituisset: cui testamẽti factio nulla esset.Sed locus hic magis ad cõiecturales causas quæ versant̃ in iudiciis valent:quũ quæriẽ. qd aut sit:aut euenerit:aut futurũ sit:aut quid omnino fieri possit. A cloci quidẽ ipsius forma talis est. Admonet aũt hic locus:vt quærat̃ quid ante rẽ:quid cũ re quid post rẽ euenerit:nihil hoc ad ius ad Ciceronẽ inquibat Gallus noster:si quis ad eũ quid tale rettulerat: vt de facto quæreret̃. Tu tamẽ patiare: nullũ a me artis institutæ locũ præteriti:Ne si nihil nisi quod a te scribẽdum putabis nimiũ te amare vi

deare. Est igitur magna ex parte locus hic oratorius non modo non iurisconsultoꝝ. sed ne philoso-
phorum quidem: Ante rem ẽm quærũtur. que talia sunt apparatus colloquia locus institutum cõui
niũ. Cum re autem pedum crepitus strepitus hominũ corpoꝝ vmbre siquid eiusmodi. At post rem
rubor. pallor titubatio. siqua alia signa conturbationis & conscientie. Præterea restinctus ignis. gla-
dius cruentus. cæteraq; que suspitonem facti possunt mouere. Deinceps ẽ locus dialecticorũ pro
prius ex consequentibus & antecedentibus. & repugnantibus qui etiam ab adiũctis lõge diuersus
est. Nam coniũcta de quibus paulo ante dictum est non semper eueniunt consequentia autem semp:
Ea ẽm dico consequentia que rem necessario consequũtur. Itemq; & antecedentia. & repugnantia.
quicquid ẽm antecedit quamq; rem id coberet cum re necessario. & quicquid repugnat id eiusmodi
est. vt coberere nũquam possit. Quũ tripartite igitur distribuatur locus hic in consecutionem. ante-
cessionem. repugnantiam reperiendi argumenti locus simplex est. tractandi triplex. Nam quid iter
est quũ hoc sumpseris pecuniam numeratam mulieri deberi. cui sit oẽ argentũ legatum. vtrum hoc
modo concludas argumentum. Si pecunia signata argentum est. legata est mulieri. Est autẽ pecunia
signata argentum. legata igitur est. an illo modo si numerata pecũnia non ẽ legata. non est numerata
pecunia argentum. est autem numerata pecunia argentum. legata igitur ẽ. An illo modo non est le-
gatum argentum. & non est legata numerata pecunia. legatum autem argentum ẽ legata igiẽ nume-
rata pecunia est. Appellant aũt dialectici eam conclusionem argnmenti. in qua quũ primũ sumpseris
consequtur id quod annexũ est primũ conclusionis modum. Quũ id quod annexũ est negaris. vt id
quoq; cui fuerit annexũ negandum sit. Secũdus is appellatur concludẽdi modus quũ autem aliqua
coniũcta negaris. & bis alia negatio rursus adiũgitur. & ex bis primũ sumpseris. vt qđ relinquiẽ tol
lendum sit: is tercius appellatur conclusionis modus. Ex hoc illa rhetoꝝ ex contrariis conclusa. quæ
ipi: appellant. non q; omnis sententia proprio nomine dicaẽ.
sed vt Homerus propter excellentiam cõmune poetarum nomen efficit apud græcos suũ sic quum
omnis sententia enthimema dicatur. quia videẽ ea quæ ex contrariis conficiatur acutissima sola pro
prie cõmune nomen possidet. Eius generis hæc sunt. hunc metuere. alteq; in metu non ponere. eam
quã nihil accusas damnas bene quam meritã æstimas male mereri. id qđ scis, pdest. nihil id quod ne-
scis obest. Hoc differendi genus attingit oẽino nostras quoq; in respondendo disputationes. Sed
philosophoꝝ magis quibus est cum oratoribus illa expugnantibus sententiis cõmunis conclusio. q
a dialecticis tercius modus. a rhetoribus enthymema nũcupaẽ. Reliq dialecticoꝝ modi plures sunt.
qui ex disiũctionibus constant. aut hoc aut illud. hoc aũt nõ igitur illud. Itemq; aut hoc aut illud. non
autem hoc illud igiẽ. Quæ conclusiones iccirco ratæ sunt. q; in disiũctione plus vno veꝝ esse nõ põt.
Atq; ex bis conclusionibus quas supra scripsi prior quartus posterior quintus a dialecticis modus
appellaẽ. Deinde addũt coniũctionum negantiam sic non & hoc ẽ & illud. hoc autem non igiẽ illud
hic modus est sextus. septimus aũt. non & hoc & illud nõ autem hoc igiẽ illud. Ex bis modis coudu
siones innumerabiles nascũtur. in quo est fere tota dialectica. sed ne hæ quidem quas exponimur ad
hanc institutionem necessariæ. pximus est locus reꝝ efficientiũ quæ causæ appellantur. Deinde rerũ
effectaꝝ ab efficientibus causis Harum exempla. vt reliquoꝝ locoꝝ pauloante posui. & quidem ex
iure ciuili. sed hæc patent latius. Causaꝝ igitur genera sunt. vnũ quod visua. id quod sub ea subiectũ
est certe efficit: vt ignis accẽdit. Alterum quod naturam efficiendi non habet. sed sine quo effici non
possit. Vt si quis æs causam statuæ velit dicere. quod sine eo nõ possit effici. Hnius generis causarũ
sine quo non efficiẽ. alia sunt quieta nihil agentia. stolida quodãmodo. vt locus. tempus ferrametũ.
& cætera generis eiusdem. alia autẽ p̃cursionem quandam adhibent ad efficiendum. & quædam affe
runt per se adiumenta. & si non necessaria. vt amori cõgressio causam attulerit. amor flagitio. Ex hoc
genere causaꝝ ex æternitate pendentiũ fatum a stoycis nectitur. Atq; vt earum causarum sine quibus
effici non potest genera diuisi. sic etiam efficientium diuidi possunt Sunt ẽm alie cause que plane ef-
ficiant nulla re adiuuante. alie q̃ adiuuari velint. vt sapientia efficit sapientes sola. p se beatos efficiat.
neene sola p se q̃stio ẽ. Quare quũ in disputatõem inciderit cã efficiẽs aliqd necessario sine dubitatõe
licebit qđ efficiẽ ab ea cã cõcludere. Quũ aũt erit talis cã. vt in ea nõ sit efficiendi necessitas. necessaria
cõclusio nõ sequiẽ. Atq; illud qdem genus causaꝝ qđ habeat vim efficiẽdi necessariã errorem affere
nõ ferre solet. hoc aũt sine quo nõ efficiẽ sæpe conturbat. Nõ aũt si sine parẽtibꝰ filii esse nõ possunt
ꝓpterea cã fuit in parẽtibus gignẽdi necessaria. Hoc igiẽ sine quo nõ fit ab eo. a quo certe diligẽter
ẽ separandũ. illud ẽm est tanq; vtinã ne in nemore pelio cese securibus ad terram cecidissent abiegne
trabes. nisi ẽm cecidissent abiegne ad terrã trabes. ergo illa facta nõ eẽt. nec tñ fuit in bis trabibus ef-
ficiendi vis necessaria. At quũ in Aiacis nauẽ cbrisipisulcans igneũ fulmẽ iniectũ ẽ. inflãmaẽ nauis
necessario. Atq; etiã ẽ causaꝝ dissimilitudo q; alie sunt. vt sine vlla appetitione animi. sine volũtate. si-
ne opinione suũ: q̃si opꝰ efficiãt. Velut oẽ intereat qđ ortũ sit. Alie aũt. aut volũtate efficiũẽ. aut bitu
aut natura. aut arte. aut casu. Volũtate. vt tu quũ hũc libellũ legis. Perturbatõe animi. vt si qs euentũ
boꝝ temporꝝ timeat. Habitu. vt facile & cito irascatur. Natura. vt vitiũ indies crescat: Arte vt bñ pin
gat. Casu. vt ꝓspere nauiget. Nibil boꝝ sine cã nec qcq; oino. sed hmõi cause nõ necessarie. Oim aũt
causaꝝ in alijs inest cõstantia. in aliis nõ inest. In natura & in arte constantia ẽ. in ceteris nulla. Sed tñ
eaꝝ causaꝝ. q̃ nõ sunt constantes. alie sunt ꝓspicue. alie latent. Perspicue sunt q̃ appetitionẽ animi. iu
diciũq; tangũt. Latẽt q̃ subiecte sunt fortune. Quũ. n. nibil sine cã fiat: hocip̃m fortune euẽtus obscu

ra cauſa latenter efficitur.etiam ea q̄ fiūt partim ſunt ignorata:partim volūtaria. Nam iacere telum volūtatis eſt.ferire quem nolueris fortune.ex quo aries ille ſubiicit in,veſtris actionibus. ſi tellū manu fugit magis quam iecit.Cadunt etiam in ignorationem atq; imprudentiam pturbationes animi tanq; ſint voluntariæ.Obiurgatione em̄ & admonitione deiiciūtur.tamen bñt tantos motus.vt ea q̄ voluntaria ſunt.aut neceſſaria interdum.aut certe ignorata videant. Toto igitur loco cauſaq; explicato ex earum differentia in magnis qdem cauſis.vel oratoq;.vel phoq; magna argumentoq; ſuppetit copia. In veſtris autem ſi non vberior.& fortaſſe ſubtilior.Priuata em̄ iudicia maximarum quidē rerum in iuriſconſultorum mihi videntur eſſe prudentia. Nam & adſunt multum.& adhibentur in conſilio.& patronis diligentibus ad eorum prudentiā confugientibus baſtas miniſtrant. In omnibus igitur his iudiciis.quibus ex fide bona ē additum.vbi vero etiam.vt inter bonos bñ agier oportet. Imprimiſq; in arbitrio rei vxoriæ in quo eſt qd eis melius æquiuſue.parati eſſe debent.Illi em̄ dolum malum:illi fidem bonam.illi æquū bonū.illi quid ſocium ſocio.Quid em̄ qui negocia aliena curaſſet.ei cuius ea negocia fuiſſent:Quid eū qui mandaſſet ei cui mandatum eſſet alterum alteri præſtare oporteret:quid virum vxori:quid vxorem viro tradiderūt:Licebit igit diligenter cognitis argumentoq; locis.non modo oratoribus & phis.ſed iuris etiam peritis.qm̄ de conſultationibus ſuis diſputare.coniūctus huic cauſaq; loco.Locus ille eſt qui efficitur ex cauſis. vt em̄ cauſa effectum indicat.ſic quod effectum ē quæ fuerit cauſa demonſtrat.hic locus ſuppeditare ſolet oratoribus & poetis.ſæpe etiam phis.ſed his qui ornati:& copioſe loqui pñt.mirabilem copiā dicendi quū denūciant quid ex quaq; re ſit futurum. Cauſaq; em̄ cognitio cognitionem euētorum facit:reliquus eſt comparationis locus.cuius genus & exemplū ſupra poſitum e.vt cæterorum nūc explicanda tractatio ē. Cōparātur igitur oīa quæ aut maiora.aut minora.aut paria dicūtur. In quibus expectātur hæc numerus.ſpecies.vix.q̄dam etiam ad res aliquas affectio. Numero ſic comparabūtur. vt plura bona paucioribus bonis anteponātur.pauciora mala malis pluribus.diuturniora bona breuioribus:longe & late peruagata anguſtiis:ex quibus plura bona,ppagentur quæq;,plures mutentur & faciant.Specie aūt compantur.quæ ppter ſe expetenda ſunt bis q̄ ppter aliud.& vt innata atq; inſita adſumptis & aduenticiis.integra contaminatis.iocūda minus iocundis.boneſta ipſis etiam vtilibus.pdiuia laboriоſis.neceſſaria nō neceſſariis:ſua alienis.rara vulgaribus:deſiderabilia his qbus facile carere poſſis.perfecta inchoatis.tota partibus.rōne vtentia rōnis expertibus.volūtaria neceſſariis:animata inanimatis:naturalia nō naturalibus.artificioſa non artificioſis. Vis aūt in compatione ſic cernit.effi ciens cauſa grauior quā non efficiēs: quæ ſe ipſis contenta ſunt meliora quā que egent aliis. quæ in noſtra quā quæ in aliorū poteſtate ſunt.ſtabilia incertis.que eripi non poſſunt bis que pñt. Affectio autem ad res aliquas,eſt hmōi principiū cōmoda maiora quam reliquorū.itemq; quæ iocundiora.q̄ plurибus probata.quæ ab optimo quoq; laudata. Atq; vt hæc in compatione meliora.ſic deteriora q̄ bis contraria. Pariū autem comparatio.nec elationem habeat. nec ſummiſſionem. eſt enim equalis. Multa autem ſunt q̄ æqualitate ipa comparentur.q̄ ita fere concluduntur:Si,conſilio iuuare ciues & auxilio æqua in laude ponendū,eſt. Pari gloria debent eſſe qui conſulūt.& qui defendūt. Ad quod primū eſt quod ſequitur.igitur perfecta eſt omnis argumentoq; inueniendoq; p̄ceptio.vt quū profecto ſit a diffinitione.a ptitione.a notatione.a cōiugatis.a genere.a formis.a ſimilitudine. a differētia a contrariis.ab aduūctis.ab antecedentibus:a conſequentibus.a repugnantibus.a cauſis. ab effectis. a comparatione maiorum.minorum.parium. Nulla præterea ſedes argumenti querēda ſit. Sed quoniā ita a principio diuiſim?.vt alios locos dicerem?.eoipo de quo ambigit hærere de. qbus ſatis dictum ē.alios aſſumi extriuſecus.de bis.pauca dicamus. Et ſi ea nihil oīno ad vſus.diſputatōes pertinent,ſed m̄ totam rem efficiamus qnquidē cœpimus. Neq; em̄ tuis es quem nihil niſi ius ciuile delectet. Et qm̄ ad te hec ita ſcribūtur.vt etiā in alioq; manus ſint vētura det opa. vt q̄plurimū bis quos recta ſtudia delectant prodeſſe poſſimus. Hæc ergo argumētatio que dicitur artis expers in teſtimonio poſita eſt. Teſtimonium autem nūc dicimus omne quod ab aliqua re externa ſumitur ad faciendam fidē. Perſona aūt non qualiſcūq; eſt teſtimonii pondus habet .Ad facidā em̄ fidem auctoritas querit. Sed auctoritatē. aut natura. aut tēpus affert. Nature auctoritas in virtute ineſt maxime. In tpe aūt multa ſunt.q̄ afferant auctoritatē.ingenium.etas.opes.fortuna ars.vſus:neceſſitas. cōcurſio etiam nūq; rerum fortuitaq;.Nā & ingenioſos & opulentos. & etatis ſpacio ꝓbatos dignos qbus credat putant.Non recte fortaſſe ſed vulgi opinio mutari vis poteſt.ad eāq; oīa dirigūt.& q iudicāt & q exiſtimant.Qui.n.bis rebus(quas dixi)excellūt ipi virtute videtur excellere . Sed reliqs quoq; rebus quas mō enumerauī.q̄q; in bis nulla ſpecies virtutis ē tn̄ interdū cōfirmat fides. ſi vſus. aut ars quedam adhibetur.Magna .n.ē vis.ad ꝑſuadendū ſcientie.aut vſus.Plerūq; enim credit bis qui experti ſunt.facit etiam neceſſitas fidem.que tū a corpibus.tū ab animis naſcit .Nam & verberibus & tormentis ſignificati.que dicūt ea videtur veritas ipſa dicere.& que a pturbationibus animi dolore.cupiditate iracundia.metu.quia neceſſitatis vim habēt.afferūt auctoritatem & fidem.cuius generis etiā illa ſunt.ex qbus nōnūq; voq; inuenit.pueritia.ſomnus.imprudētia.vinolētia.inſania.Nā & p vim ſepe iudicauerūt aliq̄d qd̄pertinet ignari.& p ſomnū.vinū.inſaniā multa ſepe patefacta ſunt. Multi etiam in res odioſas imprudēter inciderunt.vt Stalerio nup accidit.q ea locut? es bonis viris ſubaſcultātibus pariete interpoſito.quib? patefactis in iudiciū ꝓtis rei capitalis iure dānat? ē.huic ſiſe quidā de lacedemonio pauſania accepimus.Cōcurſio etiam fortuitoq; talis ē.vt ſi interuentū eſt

casu quũ aut ageret aliquid quod proferendũ non esset aut diceret. In hoc genere etiã illa in Palame dẽ ẽ coiecta suspitionũ ꝓditiois multitudo. Quod genus refutare interdũ veritas vix potest. Huiꝰ etiã & generis fama vulgi qdã multitudinis testimoniũ. Quæ aũt virtute fidẽ faciũt ea bipartita sunt ex quibus alterũ natura valet: alterũ industria. Deoꝝ em̃ virtus natura excellit. hoim aũt industria diuina bæc sere sunt testimonia. primũ oronis. Oracula em̃ ex coipso appellata sunt: qd est in iis deoꝝ oro deinde reꝝ in quibus sunt quasi quædã opera diuina. Primũ ipse mũdus eiusq; ois ordo & ornatus: deinceps aeris volatus auiũ atq; cãtus: deinde eiusdẽ aeris sonitus & ardores multarũq; reꝝ in terra portenta: atq; etiã ꝓ exta inuẽta ꝓsensio. A. dormientibus quoq; multa significata visis: quibus ex locis sumi interdũ solẽt ad fidẽ faciendã testimonia deoꝝ. In homine virtutis opinio valet plurimũ. Opinio aũt est non modo eos virtutẽ habere qui habẽt. sed eos etiã qui habere videant. Itaq; quos ingenio: quos studio: quos doctrina ꝓditos videt: quoꝝq; vitã cõstantẽ & ꝓbatã: vt Catonis: Lælii: Scipionis: aliorũq; plurũ videtur eis esse quales seipsi velint. Nõ solũ eos censent tales esse qui in bonoribus populi reꝙ pu. versant: sed et oratores & philosophos & poetas & historicos: ex quoꝝ dictis & scriptis sæpe auctoritas petit ad faciendã fidẽ. Expositis oibus argumẽtandi locis: illud primũ intelligendũ est: nec vllã esse disputationẽ in qua nõ aliquis locus incurrat. nec fere oẽs locos incidere in oẽm quæstionẽ: sed quibusdaꝫ q̃stionibus alios: quibusdã alios esse aptiores locos. Quæstionũ duo sunt genera: alterũ infinitũ: alteruꝫ definitũ. Definitũ est qd hypothesin græci: nos causã. Infinitũ qd thesin illi appellant nos propositũ possumus nominare. Causa certis personis: locis: tẽporibus: actionibus: negotiis cernitur: aut in oibus: aut in plærisq; eorũ. Propositũ aũt in aliquo coꝝ: aut in pluribus: nec tamẽ in maximis. Itaq; propositũ est pars causæ si quæstio eaꝝ: aliqua de re est: quibus causæ cõtinent: aut vna. aut pluribus: aut nonnũq; omibus. Quæstionũ aũt quacunq; de re sint duo sunt genera: vnũ cognitionis: alterũ actionis. Cognitionis sunt bæ quarũ finis est scientia: vt si quærat: natura ne ius profecto sit: an ab aliqua quasi cõtradictioe bominũ & pactione? Actiones aũt buiusmodi exempla sunt: sit ne sapientis ad reꝑ accedere: Cognitionis quæstiones tripartitæ sunt: quũ an sit: aut quid sit: aut quale sit quæritur. Horũ primũ coiectura: secũdũ diffinitione: terciũ iuris & iniuriæ distinctione explicat. Coiecture ratio in quatuor partes distributa est Quarũ est vna quũ quærit: sit ne aliquid. Altera vnde ortũ sit. Tercia quæ id causa effecerit. Quarta in q̃ de mutatione rei quærit: sit nec ne: vt quidnã bonestũ sit: & quid æquũ: Reuera an bæc tantũ in opinione sint. Vnde aũt sit ortũ: vt quũ quærit natura an doctrina possit effici virtus. Causa aũt efficiẽs sic. vt quũ quærit. quibus rebus eloquetia efficiat. De cõmutatione aũt sic: possit ne æloquẽtia cõmutatione aliqua in infãtiã cõuerti: Quũ aũt quid sit quærit: notio explicãda est & proprietas & diuisio & partitio. Hæc em̃ sunt diffinitioi attributa: Additur etiã descriptio: quã græci vocãt. Notio sic quæritur. Sit ne id æquũ ꝙ ei qui plus potest vtile est. Proprietas sic: In homine ne solũ cadat: an etiã in beluas egritudo: Diuisio: & eodẽ modo partitio si. Tria ne genera bonorũ siut: Descriptio: qlis sit auarus: qualis assentator: cæteraq; eiusdẽ generis in quibus natura: & vita describit. Quũ aũt quærit quale quid sit: aut simpliciter q̃ritur aut cõparate. Simpliciter expetẽda ne sit gloria. Cõparate ꝓponẽda ne sit diuitiis gloria. Simpliciũ tria genera sunt: de expetẽdo fugiẽdoq;: de æquo & iniquo de bonesto & turpi: Cõpationũ aũt duo: Vnũ de eodẽ & alio. Et alteꝝ de maiore & minore: De expetẽdo & fugiẽdo buiusmodi. Si expetẽdæ diuitiæ: si fugiẽda paupertas. De æquo & iniquo: æquũ ne sit vlcisci a quocũq; iniuriã acceperis: De bonesto & turpi. bõestũ ne sit ꝓ patria mori. Ex altero ãt genere qd erat bipartitũ. vnũ est de eodẽ & alio: vt si quærat quid inter amicũ intersit & assentatorẽ: regem & tyrannũ: alterũ de maiore & minore: vt si quærat: eloquẽtia ne pluris sit: an iuris ciuilis sciẽtia: De cognitiõis q̃stionibus hactenus. Actionis quæstiones reliquæ sunt. quarũ duo sunt genera vnũ ad officiũ alterũ ad motũ animi vel gignendus vel sedandũ: planeue tollendũ. Ad officiũ sic quum quærit: suscipiẽdi ne sunt liberi: Ad mouẽdos animos: quũ fiunt cohortatiões ad defendẽdã rempub. ad gloriã & ad laudẽ. Quo ex genere quærelæ incitatiões: miseratiões q; flebiles. Rursusq; oro tũ iracundiam restringẽs: tũ metũ eripiẽs: tum exultantẽ lætitiã cõprimens: tũ egritudinẽ abstergens: bæc quum in propositis quæstionibus genera sint eadẽ in causas trãsferunt. Loci aũt qui ad quasq; quæstiones accõmodati sunt: deinceps sunt videndi. Oẽs quidẽ illi (quos supradiximus) ad plærasq; sũt: sed alii ad alias (vt dixi) aptiores. Ad coniecturã igit maxime apta: quæ ex causis: quæ ex effectis: quæ ex cõtinentibus sumi pnt. Ad diffinitionẽ aũt pertinet ratio & scientia diffiniendi. Atq; huic generi finitimũ est illud quod appellari de eodẽ & altero diximus: quod genus forma quædã diffinitionis est. Si em̃ quærat idẽ ne pertinatia & perseuerãtia diffinitionibus iudicãdum est: Loci aũt cõuenient in eius generis q̃stionem: cõsequẽtes antecedentes: repugnãtes adiũctis etiã duobus bis qui sumunt ex causis & effectis. Nã & banc rẽ illa sequit: bãc aũt non sequit: aut si banc res illa antecedit: banc nõ antecedit: aut si huic repugnat: illi nõ repugnat: aut si huic rei: bæc illius alia causa est: aut si ex alio boc: ex alio illud effectũ est: ex quouis borũ id de quo quærit: idem ne an aliud sit inueniri potest. Ad terciũ genus quæstionis in quo quale sit quærit: in cõparatiõe ea cadunt quæ pauloante in cõparatiõis loco enumerata sunt: In illud aũt genus in quo de expetendo fugiendoq; quærit: adhibent ea quæ sunt: aut animi aut corporis: aut externa cõmoda vel incõmoda. Itaq; quum de bonesto turpiq; quæritur: ad animi bona vel mala ois dirigenda est oratio. Quũ aũt de æquo & iniquo disserit: æquitatis loci colligunt: bi cernunt bipartito natura & instituto. Natura ptes habet duas: tuitionẽ sui: & vlciscendi vim. Institutũ aũt æquitatis tripartita est: vna par legitima est: altera conueniẽs: tercia moris vetustate firmata. Atq; ẽt

rursus æquitatis tripartita dicīt esse: vna ad superos deos: altera ad manes: tercia ad homines pertinere: prima pietas: secūda sanctitas: tercia iusticia aut æqtas nomiatur. De proposito satis multa: de inceps de ciuſis pauciora dicenda sunt. Plæraq; enim sunt ei cum proposito communia. Tria sunt genera causarum iudicii: deliberationis: laudationis: quarum fines ipſi declarant quibus vtendū locis sit. Nam iudicii finis est ius ex quo etiam nomen. Iuris autem partes tunc exposite quum æquitatis. Deliberandi finis vtilitas cuius sunt hæ partes quæ modo expositæ rerū expetundarum. Laudationis finis honestas: de qua item est antedictum. Sed definite quæstiones a suis quoq; locis quasi propriis instituuntur in accusationē defensionemq; partitæ in quibus existūt genera: vt accusator personam arguat facti: defensor aliquid opponat: aut non esse factum aut si sit factum: aliud eius facti nomen est: aut iure esse factum. Itaq; aut inficialis: aut coniecturalis prima appellatur: diffinitiua altera. tercia quamuis molestum nomen hoc sit: iuridicialis vocatur. Harum causarum propria argumentationis in qua est depulsio criminis græce dicitur :latine appellatur status: in quo primū existit: quasi ad repugnandū congressa defensio. Atq; etiā in deliberationibus & laudationibus idem existunt status. Nam & negantur sepe futura quæ ab aliquo in sententia dicta sunt fore. Si aut omnino fieri non possint: aut sine summa difficultate non possunt: in qua argumētatione status coniectu ralis existit. At quum aliquid de honestate: vtilitate: æquitate disseritur: deq; his rebus que his sūt contrarie incurrunt status: aut iuris aut nominis. Quod idem contingit in laudationibus. Nam aut negari potest id factum esse quod laudetur: aut non eo nomine afficiendum quo laudator affecerit: aut omnino non esse laudabile: quod nō recte nō iure factum sit: quibus omnibus generibus vsus est nimis imprudenter Cæsar contra Catonē meum. Sed quæ ex statu cōtentio efficit ea græci vocant: mihi placet id: qm quidē ad te scribo qua de re agitur vocari. Quibus autē hoc qua de re agit cōtinetur ea continentia vocantur: quasi firmamēta defensionis: quibus sublatis defēsio nulla sit. Sed qm lege firmius in controuersiis disceptandis esse nihil debet: danda est opera vt legē adiutricem & testem adhibeamus. In qua re alii status existūt noui qui appellātur legitimæ disceptatiōes. Tū em̄ defendēt non id legē dicere: quod aduersarius velit. Id autē contingit quū scriptum ambiguū est: aut duæ differentes sententie accipi possunt. Tum opponit scripto voluntas scriptoris: vt quæratur: verba ne plꝰ an sententia valere debeant: Tū legi lex cōtraria affert. Ita sunt tria genera quæ cōtrouersiā in omni scripto facere possunt: ambiguū: discrepātia scripti & volūtatis scriptura contraria. Iā hoc perspicuū est non magis in legibus quā in testamentis: in stipulationibus: in reliquiis quæ ex scripto agunt posse cōtrouerſias easdē existere borum tractationes in aliis libris explicant. Nec solū perpetuæ actiones: sed etiā partes orationis iisdē locis adiuuant: partim propriis: partim cōmunibus vt in principiis quibus vt benē uoli: vt dociles: vt attenti sint qui audiant efficiendū est propriis locis. Itēq; narratioes vt ad suos fines spectēt. i. vt plane sint: vt breues & euidentes: vt credibiles: vt morate: vt cū dignitate: quæ quāq; in tota oratione esse debeat: magis tamen sunt propria narrādi. Que aūt sequit narrationem: fides: ea qm̄ persuadendo efficitur: qui ad persuadendum loci maxime valeant dictū est in his: in quibus de omni ratione diximus discendi: Peroratio autē & alia quædā habeat: & maxime amplificationē. Cuius effect? hic debet esse: vt aut perturbentur animi: aut trāquillent: & si ita iam effecti sunt ante vt augeat eoꝝ motus aut sedet oratio. Huic generi in quo & misericordia & iracundia & odiū & inuidia: & ceteræ animi affectiones pturbant: precepta suppeditant aliis libris quos poteris mecū legere quū voles. Ad id aūt qđ tu velle sensera cumulate satisfactū esse debet voluntati tuæ. Nā ne preterire aliquid quod ad argumentū in omni ratione reperiendū pertineret: plura q̄ a te desiderata erāt: sum cōplexus: feciq; quod saepe liberales venditores solēt: vt quū ædes fundūue vēdiderint: ratis: exsis: recæptis: cōcedant tamē aliqd emptori quod ornandi causa apte & loco suo positum esse videatur: Sic tibi nos ad id quod quasi mā cipio dare debuimus: ornamenta quædam voluimus non debita accedere.

Marci Tullii Ciceronis Topica finit.

Marci Tullii Ciceronit Partitionum liber Ciceronis cum Cicerone filio: Dialogos.

TVDEO mi pater latine ex te audire ea: que mihi tu de ratione dicendi græce tradidisti.

f Si modo tibi est ociū & si vis. M. an est mihi Cicero quod ego malim q̄ te q̄ doctissimus esse: Otium autem primū est & summū: qm̄ aliquando Roma excūdi potestas data est: deinde ista tua studia maximis occupacionibus meis anteferrem libenter. C. vis ne igitur vt tu me græce soles ordine interrogare sic ego te vicissim eisdem de rebus latine interrogē

M sane si placet. Sic em̄ & ego te meminisse intelligā quæ accepisti: & tu ordine audies quæ requires

C quot in partes distribuenda est omnis doctrina dicendi. M. In tris. C. cedo quas. M. Primū in ipsā vim oratoris: deinde in oratiōem: tum in quæstionē. C In quo est ipsa vis M. In rebus & verbis. Sed & res & verba inuenienda sunt & collocanda. Proprie autem in rebus inuenire: in verbi eloqui dicitur. Collocare autem & si est commune: tamen ad inueniendum refertur vox: motus: vultus atq; omnis actio eloquendi comes est: earumq; omnium rerum custos est memoria. C Quid orationis: quot sunt partes. M. Quatuor: earum duæ valent ad rem docendam: narratio & confirmatio: ad impellendos animos duæ: principium & peroratio. C: Quid quæstio: quasnam habet partes. M. Infinitā quasi consultationem appello: & definitam: quam controuersiam nomino.

Q Voniam igitur primum est inuenire oratoris: quid quæret: M. Vt inueniat quẽ admodũ fi-
dẽ faciat eis: quibus volet persuadere: & quẽ admodũ motũ eorũ animis afferat. C. quibus re-
bus fides fit: M. Argumẽtis que dicũt ex locis aut in re ipsa insitis: aut assumptis. C. Quos vo
cas locos: M. Eos in quibus latẽt argumẽta. C. Quid est argumentũ: M. Probabile inuentũ ad facien
dã fidẽ. C. Quomodo igit duo genera ista diuidis: M. Que sine arte putant ea remota appello vt te
stimonia. C. Quid insita: M. Quæ inberent in ipsa re. C. Et testimoniorũ quæ sunt genera: M. Diuinũ
& humanũ. Diuinũ est: vt oracula & auspitia: vt vaticinationes: ut responsa sacerdotũ: vel auruspicũ au-
spitiũ cõiectorũ Humanũ qđ spectat ex auctoritate & ex volũtate & ex oratione: aut libera aut expres
sa: in quo insunt scripta: pacta: promissa: iurata: quesita. C. Que sunt quæ dicis insita: M. Quæ ifixa sũt
rebus ipsis: tũ ex toto: tũ ex partibus: tũ ex notatione: tũ ex bis rebus quæ quodãmõ affecte sunt: ad id
de quo quæritur: & ad id totus de quo disseritur: tũ diffinitio adhibetur: tũ partiũ enumeratio: tũ notatio
verbi. Et ex bis aũt rebus quæ quodãmõ affectæ sunt: ad id de quo q̃rit: alia cõiugata appellant: alia ex
genere alia ex forma: alia ex similitudine alia ex differentia: alia ex cõtrario: alia ex coiũctis: alia ex ãtece
dẽtibus: alia ex cõsequẽtibus: alia ex repugnãtibus: alia ex causis: alia ex affectibus: alia ex cõparatione
maiorũ: aut pariũ: aut minorũ vt diffinitio: vt cõtrariũ: vt ea q̃ sunt quasi repugnãtia ipsi cõtrario: vt ei?
aut similia: aut dissimilia: aut cõsentanea: aut dissentanea: aut ea q̃ sunt quasi coiuncta: aut ea q̃ sunt quæ
si pugnãtia inter se: vt earũ rerũ de quibus agit causæ: aut causarũ euentus. i. quæ sunt effecta. De causis:
vt distributiones: vt genera partiũ: generũue partes: ut primordia rerum & quasi percurrẽtia: in quib?
inest aliquid argumẽti: vt rerũ cõtentiones: quid maius: quid par: quid minus sit: in quibus aut naturæ
rerũ: aut facultates cõparant. C. Omnibus ne igit ex bis locis argumẽta semp sumemus: M. Immo vero
scrutabimur: & quæremus ex omnibus: sed adhibebimus iudiciũ vt leuia semper reiiciamus: nõnunq̃
coia pretermittam? nõ necessaria. C. Q̃m de fide ostẽdisti: volo audire de motu M. loco tu qđ q̃ris: ſ
planius quod vis explicabit quũ ad oronis ipsius quæstionũ q̃ rationẽ venero. C. Quid sequit igit:
M. Cũ inueneris collocare: cuius infinita quæstione ordo est idẽ fere quẽ exposui locorũ. Indefinita au
tẽ adhibẽda sunt illa etiã quæ ad motum aiorum pertinẽt. C. Quomõ igitur istam explicas: M. Habeo
cõmunia precepta fidẽ facientia & cõmouendi q̃m fides est firma opinio. Motus aũt animi incitacio aut
ad voluptatẽ: aut ad molestiam: aut ad metum: aut ad cupiditatẽ. Tot em sũt motus genera partes plu-
res generũ singulorum: cõmunem collationem ad fidem accomodo quæstionis. Nã est in consultatiõe
vel propositione finis: fides in causa & fides & motus. Quare quũ de causa dixero: in qua est proposi-
tum: de vtroq̃ dixero. C. Quid babes igitur de causa dicere: M. Auditor eam genere distinguit. Nam
ascultator est modo qui audit aut disceptator. i. rei sententieq̃ moderator: ita vt delectetur: aut ita vt sta
tuat aliquid. Statuit autem: aut de preteritis: vt iudex: aut de futuris: vt senatus: sic tria sunt genera hæc
iudicii: deliberationis: exornationis: quæ quia in laudationem maxime confertur: proprium habet iaz
ex eo nomem. C. Quas res sibi proponet in istis tribus generibus orator: M. Delectationem in exora
tione: in iuditio autem sæuitiam aut clementiam iudicis: in suasione autem: aut spem: aut formidatiões
deliberantis. C. Cur igitur exponis hoc loco genera controuersiarum: M. Vt rationem collocandi ad
finem cuiusq̃ accomodem. C. Quonam tandem modo. M. Quia quibus in orationis delectatio finis
est: varii sunt ordines collocandi. Nam aut tẽporum seruantur gradus aut generum distributiões aut
a minoribus ad maiora ascendimus: aut a maioribus ad minora delabimur aut hac inequabili varietate
distinguimus: tũ parua magnis: simplicia coniunctis obscura dilucidis: leta tristibus: incredibilia pbabili
bus inteximus: quæ inexhortationẽ cadunt oia. C. Quid in deliberatiõe: quid spectas. M. Principia vt
nõ lõga vt sæpe nlla. Sunt. n. ad audiendũ q deliberãt suã cãm parati: nec multũ sane sæpe narrãdũ ẽ. Est
em narratio præteritarum rerũ: aut præsentiũ suasio aut futurarũ. Quare ad fidẽ & ad motũ adhibenda
est omnis oro. C. Quid in iudiciis: q̃ est collocatio. M. Non eadem accusatoris & rei: q̃ accusator rẽ or
dinẽq̃ prosequitur: & singula argumenta quasi ista in manu collocataq̃ vehementer proponit: condu
dit acriter: confirmat tabulis: decretis: testimoniis: accuratusq̃ in singulis cõmoratur poronisq̃ p̃ceptis
quæ ad incitandos aios valent: & in reliqua oõne paludũ digrediens de cursu dicẽdi vtitur: & vehemẽ
ti? in porando. Est em ꝓpositũ vt iratũ efficiat iudicẽ. C. Quid faciendũ ẽ cõtra reo. M. Cõtra oia: lõge
secus sumẽda pricipia ad beniuolẽtiam cõciliandã. Narrationes aut amputande quæ ledunt aut relin-
quẽde si tote sunt molestæ. Firmamẽta ad fidẽ posita aut per se diluẽda: aut obscurãda: aut digressioni-
bus obruẽda: porationes aũt ad misericordiã cõferende. C. Semper ne igit ordinẽ collocãdi quẽ volu
mus tenere possumus. M. Nõ sane. Nã auditorũ aures moderãt oratori prudẽti & prouido & qđ re
spuũt imutandũ est. C. Expone deinceps q̃ ipsi? oronis: verborũq̃ p̃cepta sint. M. Vnũ igit genus &
eloquẽdi sua spõte fusum alterũ versũ atq̃ mutatũ. Prima vis est in simplicib? verbis in cõiũctis secũda
simplicia inueniẽda sunt cõiunctio collocãda est: & simplicia verba parti natiua sunt partim repta. Nati
ua ea q̃ significata sunt sensu. Repta quæ ex bis facta sunt & nouata aut similitudine aut imitatoe alia in
feri? sũt q̃ nõ noua nõ nouata tractãt: aut inflexione: aut adiũctiõe verboꝝ: atq̃ ẽt est hæc distinctio in
verbis altera natura tractatiõe altera. Natura vt sint alia consonãtiora: grauiora. leuiora: & quẽadmodo
nitidiora. alia contra. Tractatiõe aũt: quũ aut ꝓpria sumunt rerũ vocabula: aut addita ad nomẽ: aut
noua: aut prisca: aut ab oratore modificata. & inflexa quodammodo: qualia sunt ea quæ transferuntur
aut immutãtur: aut ea quibus tanq̃ abutiumr: aut ea que obscuramus: quæ incrediliter tollimus q̃
q̃ mirabilius õq̃ sermonis consuetudo patitur ornamus. C. Habeo de simplicibus verbis: nunc

de coniūctione quero. M. Numeri quidē sunt in cōiūctione seruandi cōsecutioq; verborū. Numeros aures ipse metiunt: ne aut cōpleas verbis qd ꝓposueris: aut redūdes. Cōsecutio aūt ne generib⁹ numeris tēporibus psonis casibus pturbetur oratio. Nā vt in simplicibus verbis quod no est latinū sic in coniūctis qusd est consequens vituperandum est. Communia autē simplicium coniunctorumq; sunt hæc quoq; quasi lumia: dilucidū breue: probabile: illustre: suaue. Dilucidū fit vsitatis verbis ꝓpriis: dispositis aut circūscriptiōe cōclusa: aut intermissiōe aut cōcisione verboꝝ. Obscurū aūt aut longitudine: aut tractatiōe orationis: aut ambiguitate: aut inflexiōe atq; immutatiōe verboꝝ. Breuitas aūt cōsistit simplicib⁹ verbis: semel vnaquæq; redicēda nulli tei nisi vt dilucide dicas seruiēdo. Probabile ātem⁹ est oīois si nō nimis est cōptū atq; expolitū: si est auctoritas & pondus in verbis: si snie vel graues vel aptæ opinionibus boim & morib⁹. Illustris aūt oīo est. si & vetba grauitate delecta ponunt: & trāslata & suplata. & ad nomē adiūcta & duplicata. & idē significātia: atq; ab ipsa actiōe atq; imitatione rerū nō abhorrētia. Est em̄ hec pars oīois q̄ rē cōstituat pene añ oculos. His em̄ maxie sensus attigit: sed cætera tñ & maxie mēs ipsa moueri pōt: si q̄ data sunt de oīone dilucide cadūt in hāc illustrē o.a. Est em̄ plus aliquāto illustre q̄ dilucidū: altero fit vt intelligam⁹: altero vero vt videre videamur Suaue aūt genus erit dicēdi primū elegātia & iocūditate verboꝝ sonātiū & leuiū. deinde coniūctiōe q̄ neq; aspos habet cōcursus neq; disiūctos atq; biātes & sic circūscripta nō lōgo anfractu: sed ad ipūm vocis apto: bēatq; silitudinē æqualitatēq; verboꝝ: quū ex contrariis sūpta verbis crebra crebris: paria paribus rñdeāt: relataq; ad idē verbū & geminata atq; duplicata vel etiā sepius iterata ponāt costructioq; verboꝝ tū cōiūctionib⁹ copulent: tū dissolutioib⁹ q̄si relaxent. Fit ēt suauis oīo quū aliqd aut diuersi⁹: aut inauditū aut nouū dicas. Delectat etiā quicqd admirabile: maximeq; mouet ea q̄ motū alicuius animi miscet oīo: queq; significat oratoris ipsius amabiles mores q exprimunt: aut significādo iuditia ipsius ex aio humano: ac liberali: aut inflexione sermonis quū aut augēdi alterius aut minuēdi sui causa alia dici ab oratore alia existimari videt: idq; comitate fieri magis q̄ vnitate. Sed sunt multa suauitati p̄cepta quæ oīonē aut magis obscurā: aut minus ꝓbabilē faciūt Itaq; hoc ēt loco nobis ē id genus totū sitū vt in cōmutatiōe verborū: quæ simplicibus in verbis ita tractet: vt aut in verbo dira verba deducit. Ex contractione quū aut diffinitio ad vnū verbū reuocat: aut assumpta verba reuoluent: aut in circuitus ci igunt: aut in coniūctione fit vnū verbū ex duob⁹. In cōiūctis aūt verbis triplex adbiberi pōt cōmutatio nō verboꝝ sed tm̄modo ordinis: quū semel dictū sit directe sicut natura ipsa tulerit inuertit ordo: & idē quasi sursum versus retroq; dicat. deinde itercise atq; pmixte: Eloquēdi aūt exercitatio maxie i hoc toto cōuertēdi genere versat. C. Actio igit sequit vt opinor. M. Est ēt q̄ quidē oīonē & cū rerū & cū verboꝝ augmetis commutata maxime est Facit em̄ & dilucidā oīonē & illustrē & ꝓbabilē & suauē non uerbis sed varietate vocū: motu corporis: vultuq; plurimū valebit sed cū orationis genere cōsentiet: eiusq; vi ac varietatē subsequar. C. Nūquid nā tibi de oratore ipso restat. M. Nihil sane preter memoriā quæ est gemina litteraturæ quodāmodo. & in dissimili genere persimilis. Nam vt illa cōstat vox ex notis litterarum: & ex eo in quo imprimuntur illæ notæ sic cōsectio memoriæ tanq̄ cera locis vtitur & in his imagines vt litteras collocat C. Quoniā igit vis orationis ois exposita est: quid habes de oīonis præceptis dicere. M. Quatuor esse eius partes quæ; prima & postrema ad motū animi valet. His em̄ initiis est perorationibus cōcitandus est. Secunda narratio & tertia cōfirmatio fidē facit oīoni Sed amplificatio q̄uis habet ꝓpriū locū sæpe ēt primū. Postremum quidē fere semper tamē reliquo in cursu oīonis adbibenda est: maximeq; quū aliquid confirmatū est aut reprehensū itaq; ad fidē quoq; vel plurimū valet. Est em̄ amplificatio vehemēs quædam argumentatio vt illa docendi causa: sit hæc cōmouēdi. C. Perge igit ordine quatuor istas partes mihi explicare M. Faciam & a principiis primū ordiar. quæ quidē ducunt aut ex personis aut ex rebus ipsis. Sūmunt autē triū rerum genera: vt amice: vt intelligenter audiant: vtq; attente: quorum primus locus est in personis nostris & discæptatorū aduersariorum: ex quibus initia beniuolētiæ consiliandæ cōparantur. aut meritis nostris aut dignitate aut aliquo genere virtutis: & maxime libertatis offitii: iusticiæ fidei: contrariisq; rebus in aduersarios conferendis: & cū his qui disceptat aliqua cōiuratiōis aut causa aut spes significanda: & si in nos aliquod odiū offensione vel facta vel collata sit & tollēda minuēdaue aut diluendo aut extenuādo aut cōpensando aut deprecādo intelligentur aut vt audiamur: etiā attente ab ipsis rebus ordiendū est. Sed facillime auditor adiscit: & quid agat intelligit. si cōpletare a pricipio genus naturamq; ceusæ si diffinias si diuidas: siueq; prudentiam eius impedias cōfusiōe partiū: nec memoriam multitudine: quæq; mox de narratione dilucida dicent: eadē etiā huc poterunt recte referri vt attē te aūt audiamur: triū rerū aliqua consequimur. Nā aut magna quædā ꝓponemus: aut necessaria aut cōiuncta cum ipsis apud quos res agitur Si autē hoc etiā in præceptis: ut signū tempus ipm aut res: aut locus aut interuentus alicuius aut interpellatio aut ab aduersario dictū aliquod & maxime in perorādo dederit occasionem nobis aliquā vt dicamus aliquid ad tempus: apte nō derelinquemus & quæ suo loco de amplificatione dicemus multa ex his poterunt ad principiorum præcepta transferri. C. Quid in narratione: quæ tandem cōseruata sunt. M. Quoniam narratio est: rerum explicatio & quædam quasi sedes & fundamentum constituendæ fidei: ea sunt in ea seruanda maxime: quæ etiā in reliquis fere dicēdi partibus quæ partim sunt necessaria: partim sumpta ad ornandū. nam vt dilucide probabiliterq; narremus necessarium est: sed assumimus etiaꝫ suauiter ergo ad dilucide narrandum eadem illa superiora explanā

di & illustrandi præcepta repetemus in quibus ē breuitas ea quæ sepissime in narratiōe laudaē de qua supra dictum est. Probabilis autem erit si personis: si temporibus: si locis ea quæ narrabuntur consentiēt si cuiusq; facti & eueti causa ponetur. si testamenta dici videbuntur: si tum hominum opinione auctoritate: si cum lege cum more cum religiōe coniuncta: si probitas narrātis significabitur: si antiquitas: si memoria. si orationis veritas & vite fides. Suauis autem narratio est quæ habet admirationes: exceptiones exitus inopinatos. Si interpositos motus animorum: colloquia personarum: dolores: iracūdias: metus leticias: cupiditates: Sed iam ad reliqua transeamus. C. nempe ea sequuntur quæ ad faciendam fidē per tinent. M. Ita est: quæ quidem in confirmationem & in reprebēsionē diuiduntur. Nā in cōfirmando nostra probare volumus: in reprehendendo redarguere contraria. Quoniam igitur oīe quod in cōtrouersiam venit: id aut sit aut ne sit aut quid sit aut quale sit quæritur: in primo coniectura valet: in altero diffinitio: in tertio ratio. C. Teneo istam distributionem. Nunc coniecturæ locos quæro M. In verisimilib? & in propriis notis rerum posita est tota. Sed appellamus docendi gratia verisimile: quod plerumq; fiat vt adolescētiam prodiuiorem esse: ad libidinem: proprie autem. Nota cum argumentum quod nūq; aliter fit certumq; declarat vt fumus ignem. Verisimilia reperiuntur ex quasi membris narrationis & partibus: ea sunt in personis: in locis: in temporibus in factis euentus: in rerum ipsarum: negociorum naturis: in personis naturæ primum expectantur valitudinis figuræ: virium: ætatis: marium: fœminaruꝫ: atq; hoc quidem in corpore animi autem: aut quemadmodum comoti cupiditate: metu voluptate: molestia: atq; hoc quidem in natura. In fortuna genus amicitiæ: liberi. propinqui: affines: opes: honores: diuitiæ: libertas: & ea quæ sunt his contraria. In loci autem & illa naturalia maritimi: an remotis a mari plani an montuosi leues an asperi salubres an pestilētes: oppaci: an appiaci: & illa fortuita. culti an inculti: celebres an deserti: coedificati: an vasti: obscuri an rerum gestarum vestigiis nobilitati consecrati an profani. In temporibus autem presentia & preterita & futura cernunē. In his ipsis vetusta: recētia instātia paulopost aut aliquādo futura: insunt etiā in tēporibus illa quæ tēporū quasi natura notāt. vt hyems: ver: autūnus. aut āni tēpora. vt mēsis vt dies vt nox hora tēpestas quæ sūt naturalia. Fortuita aūt sacrificia festi dies nuptiæ iam facta & euētus aut consilii sunt aut imprudētiæ quæ est aut in casu aut in quadā animi permotione. Casu quū aliter cecidit ac putatū ac superatū sit. Permotiōe qn aut obliuio aut error aut aliquæ metus aut cupiditatis causa permouit. Est etiā imprudētia necessitas ponderāda. Rerū autē bonaruꝫ & malarū tria sunt genera. Nā aut in ais aut in corpib? aut extra esse possunt. Hui?igiē materiæ ad argumētū subiecte plustrā de aio partes erūt oēs & ad id quod ageē ex singulis cōiectura capiēda. Est em etiā genus argumētoꝝ aliud quod ex facti vestigiis sumit vt telū cruor clamor auditus titubatio pmutatio colloris: oratio inconstans: tremor & eoꝝ aliquid quod sensu percipi possit etiam si præparatū aliquid: si comunicatū cum aliquo: si postea visum auditum: iudicatum. Verisimilia autem partim singula mouēt suo pōdere: pti etiā suadenē esse exigua p se: multū tamen quū sunt coaceruata proficiūt. Atq; in bis verisimilibus insunt nonnūq; etiā certæ rerū & propriæ notæ. Maximam autē faciunt fidē ad ſ militudinē veri: primū exemplum: deinde introducta rei similitudo: fabula etiā nonnūq;: & si sit incredibilis: tñ homines cōmouet. C. Quid diffinitionis: quæ ratio est: & quæ via: M Non dubium est id quidē quin diffinitio genere declaretur: proprietate quadam: aut etiā cōmunium frequentia: ex quibus proprium quid sit eluceat. Sed qm̄ de propriis oritur plærumq; dissentio. diffiniendum ē sæpe ex contrariis: sæpe etiam ex dissimilibus: sæpe ex partibus. Quamobrē descriptiones quoq; sunt: & hoc genere sæpe apte & enumeratio consequentium: imprimisq; commouet explicatio vocabuli ac nominis. C. Sūt exposita iam fere ea quæ de facto quæq; de facti appellatione queruntē. Nēpe igitur ea restant quū factum cōstet & nomē q̄lia sint vocāē in dubiū. M. est ita vt dicis C Quæ sunt igiē in eo genere partes. M. Aut iure factū depellendi aut vlciscendi doloris gratia aut pietatis aut pudicitiæ: aut religionis: aut patriæ nomine: aut deniq; necessitate insciti casu: nam que motu animi & perturbetione facta sine ratiōe sunt: ea defensiōes contra crimen. & legitimis iudiciis non habent in liberis disceptationibus habere possunt: hoc in genere in quo quale sit quæritur: & controuersia iure: & recte ne actum sit queri solet quorū disputatio alias ex colorū disceptatiōe sūmēda est. C. Age de istis ergo: qm̄ in cōfirmationē: & reprebēsionē diuiseras oīonis fidē: & dictū de altero est: expone nūc de repbendēdo. M Aut totū est negādū qd in argumētatiōe aduersarius sūpserit: si fictū aut falsuꝫ eē possis docere aut redarguēdo ea q̄ p verisimilib? sūpta sūt. Primū dubia sūpta esse p certis deide ēt i pspicue falsis eadē posse dici: tū ex bis q̄ sumpserit nō effici q̄ velit. Accidere aūt oportet vt singula: sic vniuersa frāgentē. Cōmemoranda sunt et exempla: quibus silli disputatiōe creditū nō sit: tū querēda cōditio cōis piculi: si ingeniis criminosorū boiꝫ sit exposita vita innocētū. C. Qm̄ vnde inueniunē q̄ ad fidē attinēt habeo: quēadmodū in dicēdo singula tractē expecto. M. Argumentationē q̄rere videris q est argumenti explicatio: q̄ sumpta ex bis locis q̄ sunt exposīti cōfitiēda & distinguenda dilucide est. C. Plane ipsum istuc desidero. M. Est ergo (vt sup dictum est) explicatio argumenti argumentatio: sed ea conficitur qum sumpseris: aut non dubia aut ꝓbabilia: ex quibus id effitias: quod aut dubium aut minus probabile per se videreē. Argumētādi autem duo genera sunt: quorum alterum ad fidem directo spectat: alterum se inflectit ad modū. Dere igiē quū ꝓposuit aliqd qd ꝓbaret: sūpsit p ea qb? mōstreē: at p bis cōfirmatis ad ꝓpositū se secq; retulit at p cōclusit. Illa āt altera argumētatio q̄si retro: & cōtra pri? sumit q̄ vult: eaq; cōfirmat: deide id qd ꝓponēdi fuit pmotis ais iacit ad extremū. Est ēt illa varietas in argumētādo & nō inocūda distinctio qn interrogā? nosmetipos: aut pcūctamur aut impem? aut optam?: q̄ sūt cū aliis cōplurib? sua-

rum argumēta. Vitare aūt ſimilitudinē poterimus nō ſp a ꝓpoſito ordientes. & ſi nō oīa diſputādo cōfirmauimus. breuiterꝙ interdū que erūt ſatis apta ponemus. quodꝙ ex biꝫ efficietur ſi id aptum nō habebimus| neceſſe ſp cōcludere. C. Quid illa que ſine arte appellanē: quæ iamdudum aſſumpta xp̄i. Hæc quonā mō artis indigent. M. Illa vero indigēt. & nec eo dicūtur ſine arte q̄ ita ſint. ſed q̄ ea modo parit oratoris ars. ſed foris ad ſe delata. tn̄ arte tractenē: maxime in teſtibus Nā & de toto genere teſtiū q̄ ſit id infirmū ſæpe dicendū eſt & argumēta rerū eſſe ꝓpria. teſtimonia autē voluꝑtatū. Vtendūꝙ eſt exēplis. quibus teſtibus creditū non ſit. & de ſingulis teſtibus ſi natura vani. ſi leues ſi cū ignominia. ſi ſpe ſi metu ſi iracundia ſi miſericordia impulſi. ſi ꝑmio. ſi gr̄a adducti cōparandiꝙ cū ſupiore auctoritate teſtiū. quibus tn̄ creditum nō ſit. Sæpe etiā queſtionibus reſiſtēdū eſt. ſi & dolorem fugiētes multi in tormētis emētiti pſepe ſunt. moriꝙ maluerint falſum fatēdo q̄ verū inficiando dolore. multi etiā ſuam vitā neglexere. vt eos qui bis chariores q̄ ipſi ſibi eſſent liberarēt. alii autem aut natura corpis. aut cōſuetudine dolēdi. aut metu ſupplicii. aut mortis vim tormentoꝝ ptulerunt. alii ementiti ſunt. & eos quos oderūt. ateꝙ hec exēplis firmāda ſunt. neꝙ eſt obſcurū. quin quoniā in vtraꝙ pte ſunt exempla. Ateꝙ etiā incurrit alia q̄dam in teſtibus & q̄ſtionibus tatio. Sepe em̄ ea que dicta ſunt ſi aut ambigue. aut incōſtanter. aut incredibiliter dicta ſunt. aut etiā aliter ab alio dicta ſubtiliter reprehendūtur. C. Extrema tibi reſtat ps orationis. q̄ poſita in porando eſt. de qua ſane verba lim audire. M. Facilis eſt explicatio porationis. Nam eſt diuiſa in duas partes. amplificationē. & enumerationē. Augendi autē & hic ꝓprius locus eſt in porando. & in curſu ipſo porationis: declinationes ad amplificandū dātur cōfirmata re aliqua aut deprebēſa. Eſt igit̄ amplificatio grauior quædam affirmatio. que motu animoꝝ cōciliet in dicendo fidem. Ea & verboꝝ genere conficit̄. & rerum verba ponenda ſunt q̄ vim habeāt illuſtrādi. nec ab vſu ſint abborrētia. grauia: plena ſonātia: iuncta. ficta. cognominata. vulgata. ſupralata. imprimiſꝙ trāſlata. nec in ſingulis verbis. ſed in cōtinētibus ſoluta q̄dicūtur ſine cōiunctione. vt plura videātur. Augent etiā relata verba iterata duplicata. & ea que aſcēdunt gradatim ab humilioribus verbis ad ſupiora. Oīoꝙ ſemp quaſi naturalis & nō explanata oīo. ſed grauibus referta verbis. ad augendū accōmodatior. Hoc igit̄ in verbis quibus actio vocis: vultus & geſtus congruens. & apta ad animos pmouendos accōmodāda eſt Sed & in verbis & in actōne cauſa erit pōderanda. Nam hec videnē ꝑ abſurda quū grauiora ſunt q̄ cauſa fert. diligēter qd quēꝙ deceat iudicandū eſt. Rerū amplificatio ſumit̄ eiſdem ex locis oibus. quibus illa que dicta ſunt ad fidem maximeꝙ valent definitōes & cōglobate & cōſequentiū frequētatio & cōtrarioꝝ & diſſimiliū & inter ſe pugnantiū rerum cōflictatio & cauſæ ea quæꝙ orta ſunt de cauſis maximeꝙ ſimilitudines & exēpla ficte etiam pſonæ muta deniꝙ loquātur. oinoꝙ ea ſunt adhibenda ſi cā patitur quæ magna habētur: quoꝝ eſt duplex genus. Alia. n. magna natura videnē. alia vſu. Natura vt cœleſtia. vt diuina. vt ea quoꝝ obſcure oīe. vt in terris mūdoꝙ admirabilia. quæ ſunt ex quibus ſimilibuſꝙ ſi attendas ad augendū pmulta ſuppetūt. vſuꝙ videnē hominibus aut ꝓdeſſe. aut obeſſe vēbemētius. quorum ſunt genera ad amplificandū tria. Nā aut charitate mouētur boies: vt deoꝝ vt priæ. aut amore vt fratrum. vt cōiugum. vt liberoꝝ. vt familiariū aut boneſtate. vt virtutū. maximeꝙ earum quæ ad cōmunes ea violata ſunt odia incitātur & miſeratio naſcit̄. Proprius locus eſt augēdi i bis rebus aut amiſis. aut amittēdis piculo. Nihil eſt. n. tā miſerabile q̄ ex beato miſer. & hoc totū eſt qd moueat. ſi bona ex fortuna quis cadat. & ab eoꝝ charitate diuellat̄. que amittat aut amiſerit: in quibus malis ſit. futuruſue ſit exprimat̄ breuiter: Cito. n. exareſcit lachryma p̄ſertim in alienis malis. Nec quicq̄ in amplificatione nimis enucleandū eſt. minuta eſt em̄ ois diligētia. hic em̄ locus grādia requirit. Illud iam eſt iudicii: quo quaꝙ in cā genere vtamur augēdi: In illis. n. cauſis q̄ ad liberationem exornanē. hi loci tractādi ſunt qui mouere pnt expectatiōe. admiratōe. volūtate. In cohortatiōibus etiā bonoꝝ ac malor̄ enūerationes & exēpla valent plurimū. In iudiciis accuſatori fere q̄ ad iracundiā. reo plerūqꝙ que ad miſericordiā ptinent. Nōnunq̄ tū accuſator miſericordiā mouere debet & defenſor iracūdiā. Enumeratio reliqua ē laudatori nūq̄: ſuaſiori nō ſæpe accuſatori ſæpius q̄ reo neceſſaria. Huius tpa ſunt duo: ſi aut memoriæ diffidas eoꝝ apud quos agas. vel interuallo tpis. vel longitudine oīonis. aut frequētatis firmamētis oīonis. & breuiter expoſitis vim ē habitura cā maiorem. Reo rarius vtēdum ē q̄ ponēda ſunt cōtraria. quoꝝ diſſolutio i breuitate nō lucēbit. aculei pūgent. Sed erit in nūeratione. vitiūdi ne oſtētatio memorie ſuſcepta videat̄ eſſe puerilis. Id effugiet qui nō oīa minima repetet. ſed breuia ſingula attingēs. pōdera reꝝ ipſa cōprebēdet. C. Quoniā & de ipō oratore & de oīone dixiſti expone eū mihi nūc. qui ex tribus extremū ꝓpoſuiſti q̄ſtionis locū. M. Duo ſunt (vt initio dixi. q̄ſtionū genera. quoꝝ alterū finitū tpibus & pſonis cām appello. alteꝝ infinitū nullis neꝙ pſonis. neꝙ tēporibus notatū ꝓpoſitū voco. Sed ꝓpoſitū latius q̄ſi ps oīe & cōtrouerſie. Ineſt. n. infinitū indefinito. & ad illud tn̄ referūtur oīa. quāobrē prius de ꝓpoſito dicamus cuius genera ſunt duo. cognitionis alteꝝ. eius ſcia eſt finis. vt veri ne ſint ſenſus. alteꝝ actionis. qd referē ad faciēdū qd. vt ſi q̄rat̄ q- deceat iudicandū eſt. Rurſus ſupioris genera ſunt tria. ſit nec ne. qd ſit. & q̄le ſit. ſit. nec ne ſit. vt ius in natura ſit. an in more: qd autem ſit. ſit nec ne ius id quod maiori pti ſit vtile: quale aūt ſit ſic. iuſte viuere ſit nec ne vtile. Actionis aūt duo ſunt genera. vnū ad pſequendū aliq̄d: aut declinādū vt quibus rebus gloriā adipiſci poſſis: aut quō iuuidia vteē: alteꝝ quod ad aliquā comoditatē: vſum q̄ referat̄: vt quēadmodū ſit reſp. adminiſtrāda. aut quēadmodū ſit in pauptate viuendū. Rurſus aūt

ex cognitionis cōsultationibus sit.necne sit:fuerit:futurūue sit queritur. Vnū genus est questionis possit ne aliquid effici.vt quū q̄ritur.quisnā pfecte sapiēs esse possit. Alteꝝ quū quēadmodū quidq̄ fiat.vt quonā pacto virtus pariat.natura ne an rōne an vsu. Cuius generis sunt oēs in qbus vt in obscuris.naturalibusq̄ q̄stionibus causę rōnesq̄ rerꝝ explicant. Illi⁹ autē generis:in quo quid sit id de quo agitur:quærit. Duo sunt genera quoꝝ in altero disputādum est aliud an idem sit.vt ptinacia pseuerantia. In altero autē descriptio alicuius generis & quasi imago est exprimēda.vt qualis sit aua rus.aut quid sit superbus. Tertio autē in genere.in qno quale sit q̄ritur.aut de honestate.aut de vtilitate.aut de æquitate dicendū est. De honestate sic.vt honestū ne sit ꝓ amico piculum aut inuidiā subire De vtilitate autem sic ut sit ne vtile in rep.administrāda versari. De æquitate autē vt sit ne æquū amicos cognatis anteferre.atq̄ in hoc eodē genere in quo quale sit querit. Exorit aliud quoddā disputandi genus.nō em̄ simpliciter solum querit quid honestū sit.quid vtile.quidq̄ æquū.sed etiā ex comparatoe.quid vtilius.quid honestius.quid æquius.atq̄ etiā quid honestissimū.quid vtilissimū.quid æquissimū.cuius generis illa sunt q̄ prestātissima sit dignitas vitæ.atq̄ ea qdem quæ dixi cognitōis sunt oia. Restat actiōis cuius alteꝝ est p̄cipiendi genus.quod ad rōnem officii ptinet.vt quēadmodū sint colendi parentes. Alteꝝ autē ad sedādos animos & oratione saluādos.vt in cōsolandis mœroribus.vt in iracūdia opprimēda.aut in timore deliniēdo:aut in cupiditate minuēda.cui qdem generi cōtrariū est disputādi genus ad eosdē illo animoꝝ motus:quod in amplificatōe oratōnis sepe faciendum ē:vel gignēdo vel cōcitando:atq̄ hec fere ptitio ē cōsolationū. C. Cognoui.sed q̄ situ rō in his inueniēdi & disponēdi requiro. M. Quid tu aliam ne cēses an nō eandē.q̄ exposita.vt ex eisdē locis ad fidem & adinueniēdū ducātur oia. Collocādi aut q̄ est exposita in aliis rō eadem huc trāsferet. Cognita igitur oīm distributōe ppositaꝝ causaꝝ nobis genera & p̄cepta restāt amodo. Et eaꝝ quidē forma duplex ē quoꝝ altera delectationē sectat auriū.altera vt obtineat p̄bet & efficiat qđ agit:vī oīs ē suscepta contentio. Itaq̄ illud supius exornatio dicit.quod quū latum genus esse pt.saneq̄ variū vnū ex eo delegimus qđ ad laudādos claros viros suscipimus & ad improbos vituperandos. Genus em̄ nullum est oratōnis.qđ aut vberius ad dicēdum aut vtili⁹ ciuitatibus ee possit.aut in quo magis orator in cognitione virtutum.viciorūq̄ verset. Reliquū aūt genus causaꝝ aut in ꝓpositione posteri tpis.aut in ptenta disceptatōe versat.quoꝝ alteꝝ deliberatōis est.alteꝝ iudicii. Ex ptitione tria genera causaꝝ extitūt. Vnū quod a meliori pte laudatōis ē appellatū.deliberatōis alteꝝ.tertiū iudicioꝝ.quāobrē de primo primū si placet disputemus. C. Mihi vero placet. M. At laudādi vituperandiq̄ rōnes q̄ nō ad bene dicēdum solum.sed etiam ad honestate viuendū valent.exponā breuiter atq̄ a principis exordiar & laudandi & vituperandi. Oia.n.sunt ꝓfecto laudanda q̄ cōiuncta cum virtute sunt.& q̄ cum viciis virtuperanda. Quāobrem finis alterius ē honestas.alterius turpitudo. Cōficitur autē genus hoc dictōnis narrādis exponēdisq̄ factis qđ sine vllis argumētatōibus ad animi motus leniter tractādos magisq̄ ad fidem faciēdam cōfirmādaq̄ accōmodat. Nō.n.dubia firmātur:sed ea q̄ testata.aut ꝓ certis positaꝝ sunt augent. Quāobrem ex bis q̄ ante dicta sunt & narrādi & augendi p̄cepta repetent. Et quoniam in his cansis ois oratio fere aut ad voluptatē auditoris & ad delectatione referet.vtēdum erit in his oratone:& singuloꝝ verboꝝ insignib⁹:que hnt plurimū suauitatis. Id fit:si factis verbis aut venustis aut translatis frequēter vtamur.& in ipa cōstructione verboꝝ vt paria paribus & similia similibus referant.vt cōtraria.vt gemiata.vt circūscripta nūerose nō ad simplicitudinem versuū.sed ad explendū aurium sensum apto quasi quodā verboꝝ modo.adhibēdaq̄ frequētius etiam illa ornamenta rerū. siue q̄ admirabilia siue nec opinata siue significata mōstris ꝓdigiis & oraculis.siue q̄ videbūtur ei de quo agemus cecidisse diuina atq̄ fatalia. Ois em̄ expectatio eius qui audit.& admiratio & improuisi exitus habent aliquā in audiēdo voluptatem. Sed quoniā tribus in generib⁹ bona malaue versantur externis & corporis & animi. Prima sunt externa q̄ ducūtur a genere quo breuiter modiceq̄ laudato:aut si erit infame ptermisso.si humile:vel pterito vl ad augendā eius quem laudes gloriam tacito. Deinceps si res patiet.de fortunis erit:facultatibusq̄ dicēdum postea de corpis bonis.in quib⁹ quid quasi virtutem maxime significat.facillime forma laudat.deinde est ad facta veniēdum.quoꝝ collatio triplex ē.aut enim tpm seruādus ē ordo.aut imprimis recētissimū quodq̄ dicendū.aut multa & varia facta impropria virtutū genera sunt dirigēda. Sed hic locus virtutū ac viciorꝝ latissime patens ex multis & variis disputationibus.nūc in quadā angustā & breuē cōdudet. Est igit vis virtutis duplex.aut.n.scia cernit victus aut actio.nāq̄ prudētia q̄ calliditas q̄q̄ grauissimo noie sapia appellat. Hec scia pollet vna. Quæ vero moderādis cupiditatib⁹ regēdisq̄ animi motibus laudat.eius est munus in agēdo.cui tpantiæ ē nomē.atq̄ illa prudētia in suis rebus domestica.in publicis ciuilis appellari solet. Tpantia vero in suas itidē res & in cōes distributa ē duobusq̄ modis discernit.& eque absunt nō expetēdo.& ab bis q̄ in ptate sunt abstinēdo. In rebus aūt incōmodis ē itidē duplex Nā que victibus malis obstat fortitudo.q̄ quidē iam assunt tolerat & pfert patia noiat.q̄ aūt hoc vno genere cōplectit magnitudo animi dicit.cui⁹ est liberalitas in vsu pecuniæ.sil̄q̄ altitudo animi i capiēdis incōmodis:& maxime iniuriis & oē qđ est ei⁹ generis:graue.sedatū:nō turbulentū. In cōio ne q̄ posita ps ē iusticia dicit.eaq̄ erga deos religio.erga pentes pietas.vulgo aūt bonitas ē.creditis i reb⁹ fides in moderatōe aiaduertēdi lenitas:amicitia in beniuoletia noiat. Atq̄ hæ qdē virtutes cernūtur in agēdo. Sūt aūt aliæ q̄si ministræ.comitesq̄ sapie q̄ꝝ altera q̄ sint in disputādo vera atq̄ falsa qbusq̄ positis qd seqūtur distinguit & iudicat q̄ virtus ois in rōne sciaq̄ disputādi sita ē.altera autem

oratoria. Nihil.n.est aliud eloquẽtia nisi copiose loquẽs sapia. que ex eodẽ bausta genere quo illa q̃ in disputãdo est vberior atq; latior: & ad motus aiorũ: vulgiq; sensus accõmodatior. Custos vero vir tutũ oim dedecus fugiens. laudẽq; maxime cõsequẽs verecũdia ẽ. atq; bi sunt fere q̃si qdam habitus animi sic affecti & cõstituti vt sint singuli inter se ꝓprio virtutis genere distincta. a qbus vt q̃q; res ge sta ẽ. ita sit honesta necesse ẽ. sumeq; laudabilis. Sit aũt alii quida ficti animi habitus ad virtutẽ quasi ꝑculti & ꝑparati rectis studiis & artibus: vt in suis rebus studia liarũ: vt nũerorũ ac sonorũ: vt mẽsurarũ: vt arquorũ. vt venãdi. vt armorũ. In cõibus ꝓpensiora studia: in aliquo genere virtutis ꝑcipue colẽdo aut diuinis rebus deseruiẽdo. aut pentibus. amicis. bospitibus ꝑcipue. atq; insigniter diligendis. atq; bec quidẽ virtutũ. Virorũ aũt sunt genera cõtraria. Credenda aũt sunt diligẽter ne fallant ea nos vi tia. q̃ virtutem videnẽ imitari. Nã & prudentiã malicia. & tpantia imanitas in voluptatibus aspnen dis. & magnitudinẽ animi supbia in ais extollẽdis. & despitiẽtia in cõtẽnendis bonoribus. & liberta tem effusio. & fortitudinẽ audacia imitaẽ. & patientiã duritia inanis. & iusticiã acerbitas. & religionẽ supstitio: & lenitatẽ mollitia animi. & verecũdiã timiditas. & illã disputãdi prudentiã cõcertatio. cap tatioq; verborũ. & banc oratoriã vim inanis q̃dam ꝓfluẽtia loquẽdi. Studiis aũt bonis sibia videntur ea: q̃ sunt in eodẽ genere nimia. Quãobrẽ ois vis laudãdi. vitupandiq; ex bis sumeẽ virtutũ vitiorũ q; ptibus. sed in toto q̃si contextu oro nis bec erũt illustrãda maxime quẽadmodũ quisq; generatus quẽadmodũ educatus quẽadmodũ instititus. moratusq; fuerit: & siqd cui magnũ fuerit: aut incredi bile acciderit: maximeq; si idq; diuinitus accedisse potuerit videri: tũ quod qsq; senserit: dixerit: gesse rit ad ea q̃ ꝓposita sunt virtutũ genera accõmodabũtur. Ex illis qdẽ inueniẽdis locis cause rerũ: & euẽ tus: & cõsequẽtia regrenẽ. neq; vero mors eorũ: quorũ vita laudabitẽ silẽtio ꝑteriti debebit. si mo quid erit aiaduertẽdũ: aut in ipo genere mortis. aut in bis rebus q̃ post mortẽ cõsecute erũt C. Accepi ista didicisq; breuiter: nõ solum quẽadmodũ laudarẽ alterũ. sed etiã quẽadmodũ eniteret. vt possem iure laudari ipe. Videamus igitẽ deinceps in snia dicẽda: q̃ viã: & q̃ præcepta teneamus. M. Sit igitẽ in deli berãdo finis vtilitas. ad quã oia ita referũtur in consilio dãdo. snia; dicẽda: vt illa prima sint suasori aut dissuasori videnda. qd aut possit fieri. aut nõ possit: & quicquid aut necesse sit. aut nõ necesse. Nã & si quid effici nõ pot deliberatio tollitẽ. cuius vtile ẽ. siquid necesse ẽ. necesse aũt idem sine quo salui liberiue esse nõ possumus. Idẽ reliquis & bonestatibus in ciuili rõne & cõmodis anponendũ. Quũ aũt q̃reẽ: quid fieri possit. videndũ etiã est q̃ facile possit. Nã que p difficilia sunt: pinde babẽda sunt sæpe: acsi effici nõ possint. Et quũ de necessitate attẽdimus & si aliqd nõ necessariũ videbitẽ. videndũ tñ erit: quã sit id magnũ. Quod.n. pmagnũ est p necessario sæpe babeẽ. Itaq; quũ cõstet genus boc cuiusq; ex suasione: & dissuasioe: suasori ꝓponiẽ simplex rõ: & si vtile ẽ: & fieri pt fiat. Dissuasori duplex vna si nõ vtile ẽ ne fiat: altera fieri nõ pt ne suscipiaẽ. Si suasori vtrũq; docẽdũ ẽ. dissuasori alterũ infir mare sat ẽ. Quare qm̃ in bis versaẽ ome consiliũ duobus de vtilitate an dicamus. q̃ in disserẽdis bonis malisq; versaẽ. Bonorũ aũt ptim necessaria sunt. vt vita. pudicitia. libertas. vt liberi: cõiuges: germani. pentes. ptim nõ necessaria. quorũ alia sunt p se expetenda. vt ea q̃ sita sunt in officiis: atq; virtutibus. Alia quidẽ q̃ aliquid cõmodi efficiũt: vt opes: vt copiæ: Eorũ aũt q̃ ꝓpter se expetũtur ptim bonestate ipsa: ptim cõmoditate aliqua expetũtur. Honestate ea q̃ ꝓficiscũtur ab bis virtutibus: de quibus pau lo añ est dictũ: q̃ sunt laudabilia ipsa p se. Cõmoditate aũt aliqua: q̃ sunt i corpis: aut in fortunæ bonis expetẽda. quorũ alia sunt quasi quodãmõ cũ bonestate cõiuncta. vt bonos: vt gl'ia: Alia diuersa: vt vi res forma: valitudo nobilitas diuitie diẽtelæ. Est etiã quasi quedã materies subiecta bonestati. q̃ ma xime spectaẽ in amicitiis. amicitiæ aũt charitatæ & amore cernũtur. Nã quũ deorũ: tum pentum pũæ q; cultus: corũq; boim qui aut sapia: aut opibus excellũt: ad charitatem referri solent. Coiuges aũt & liberi & fratres: & alii quos vsus familiaritasq; cõiunxit. quanq; etiã charitate ipsa tñ amore maxime cõtinenẽ. In bis igitẽ rebus quũ bona sint: facile ẽ intellectu q̃ sunt cõtraria. Quod si sp optima tenere possemus baud sane: qm̃ quidẽ ea ꝑspicua sunt cõsilio multũ egeremus. Sed quia tpibus: q̃ vim bñt maximã: psæpe euenit vt vtilitas cum bonestate certet earũq; rerũ cõtẽtio plærũq; deliberatois efficit. ne aut opportuna ꝓpter dignitatẽ. aut bonesta ꝓpter vtilitatẽ relinquãtur. At qui ad bãc difficultatẽ explicãdã ꝑcepta referamus. Et qm̃ nõ ad veritatẽ solũ: sed etiã ad opiniões eorũ qui audiũt accõmo dãda est oro boc primũ intelligamus boim duo esse genera: alterũ indoctum: & agreste quod anferat sp vtilitatem bonestati. alterũ buanũ: expolitũq;: quod rebus oibus dignitatem anponat. Itaq; buic ge neri laus: bonos: gl'ia: fides: iusticia: omisq; virtus. Illi aũt alteri q̃stus emolimẽtum: fructusq; ꝓponiẽ. atq; etiã voluptas q̃ maxime ẽ inimica virtuti. boniq; naturã fallaciter imitãdo adulterat. quã imanis simus quisq; acerrime sequiẽ. neq; solum bonestis rebus: sed etiã necessariis anponit i suadẽdo. Quũ ei generi boim cõsilium des: sæpe sane laudãda est: & illud videndum ẽ. q̃to magis bois mala fugiãt. quã sequãtur bona. Nã neq; bonesta tã expetunt: q̃ deuitãt turpia. Quis.n. bonorem. quis gloriã. quis laudẽ. quis vllum decus tã vnq̃ expectat quã vt ignominiã. infamiãq; cõtumeliã. dedecusq; fu giat. quarũ rerũ dolor grauis est. Est genus boim ad bonestatẽ natum: malo cultu: prauisq; opinioni bus ome corruptũ. Quare i cobortãdo atq; suadẽdo ꝓpositum qd nobis erit illud: vt doceamus qua re bona cõsequi: malaq; vitare possimus. Sed apud boies bñ institutos plurimũ de laude: & de bone state dicemus. maximeq; ea virtutum genera tractabimus: qui in cõmuni boim vtilitate tenenda: agẽ daq; versaẽ. Sin apud indoctos: imperitosq; dicemus: fructus: emolumẽta: voluptates: vitationesq; dolorũ proferãtur. addãtur etiã cõtumeliæ atq; ignominiæ. Nemo est.n. tã agrestis: quẽ nõ si ipsa bo

nestas minus cōtumelia:tñ & dedecus magnope moueat.q̄re quid ad vtilitatē ſpectat:ex bis q̄ dicta
ſunt repiet̄.Quid āt poſſit effici.necne poſſit:in quo etiā q̄ facile poſſit.q̄ q̄ expediat q̄ri ſolet maxi
me ex cauſ bis que quāq̄ rē efficiāt ē videdū.Cāū āt genera ſunt plura.Nā ſunt alie q̄ ipſe cōficiunt
aliæ que viā ad cōficiedū aliq̄ afferūt.Itaq̄ ille ſupiores cōficiētes vocent̄.at reliquæ ponant̄ i eo ge
nere vt ſine bis cōfici nō poſſit.Cōficiēs āt cā alia ē ſoluta:& pfecta p ſe.alia aliq̄d adiuuās:& efficien
di ſocia q̄dam.cuius generis vis varia ē & ſæpe:aut maior aut minor.Sūt āt aliæ cauſe que aut ꝓpter
principiū aut ꝓpter exitū cōficiētes vocant̄. Quū āt q̄rit̄ quid ſit optimū factū aut vtilitas.aut ſpes
efficiēdi ad aſſentiēdum ipellat aios.Et qm̄ de vtilitate iā diximus:de efficiēdi rōne dicamus.quo to
to genere:quib⁹ cū & cōtra quos quo tpe aut quo loco aut q̄bus facultatib⁹ armoū pecuniæ ſocioū
earūue reū:q̄ ad quāq̄ rē efficiēdā ptinent poſſim⁹ vti reqrendū eſt.Neq̄.n.ea ſolū ſunt:q̄ nobis ſup
petāt:ſed etiā illa q̄ aduerſent̄ videda.& ſi ex cōtentōe ꝓcliuiora erūt nra nō ſolū effici poſſe:que ſua
demus erit pſuadēdū:ſed curādū etiā.vt illa ꝓcliuia iocūda videant̄.diſſuadētib⁹ aūt aut vtilitas labe
factāda ē:aut efficiēdi difficultates efferēde.neq̄ aliis ex p̄ceptis.ſed ex eiſdē ſuaſionis locis. Vterq̄
vero ad audiēdū habeat exēplaū aut recētiū.quo notiora ſunt:aut veteū:quo plus auctoritatis habe
ant copiā:maxieq̄ ſit i hoc genere meditatus:vt poſſit vl̄ vtilia ac neceſſaria ſæpe boneſtis:vl̄ bec illis
añferre.Ad cōmouēdos āt aios maxie pficiēt:ſi incitādi erūt eiuſmōi ſniæ.q̄ aut ad explēdas cupidi-
tates:aut ad odiū ſatiādum.aut ad vlciſcēdas iniurias ptinebūt.Sin āt exprimēdi de incerto ſtatu for
tunæ:dubiiſq̄ euētis reū futuraū:& de retinēdis ſuis fortunis.ſi erūt ſecūde: ſin āt aduerſæ de piculo
cōmouēdi.Atq̄ bi qdem potōnis ſunt loci:Pricipia āt i ſentētiis. dicēdis breuia eē debēt.nō em̄ ſim-
plex:vt ad iudicē venit orator.ſed hortator atq̄ auctor.Quare ꝓponere q̄ mente dicat quid velit:qb⁹
de rebus dicturus ſit debet.hortariq̄ ad ſe breuiter dicentē audiendū Tota āt oīo ſimplex:& q̄uis &
ſentētiis debet ornatior eē q̄ verbis.C.Cognoui iā laudatōis & ſuaſionis locos:nūc q̄ iudicijs accom
modata ſint expecto.idq̄ genus nobis reſtare vnū puto.M.Recte intelligis:atq̄ eius qdem generis
finis ē equitas.q̄ nō ſimpl̄r ſpectat̄.ſed ex cōpatōe nonūq̄.vt quū de veriſſimo diſceptat̄ accuſatore
aut quū bereditatis ſine lege.aut ſine teſtō petit̄ poſſeſſio i q̄bus cauſ quid equs.qd equiſſimūue ſit
q̄rit̄.quas ad cās facultas petit̄ argumētationū:ex bis de q̄bus mox dicet̄ equitatis locis.atq̄ etiam
añ iudiciū de cōſtituēdo ipſo iudicio ſolet eē cōtentio:quū aut ſit ne actio illi qui agit:aut iā ne ſit aut
nō iā eſſe deſierit aut illa ne lege:bis ne verbis ſit actio q̄rit̄.Quæ ſi añq̄ iudiciū venit.aut concertate
aut diiudicata aut cōfecta nō ſunt.tñ in ip̄is iudiciis pmagnū ſæpe bñt pōdus.quū ita debeāt plus pe-
tiſti:ſero petiſti.nō fuit tua petitio:nō a me.nō hac lege.no bis verbis.nō hoc iudicio.Quaū cāū gen⁹
eſt poſitū in iure ciuili.qd ē in priuataū & publicaū reū lege aut more poſitū cui⁹ ſcia neglecta ab ora
toribus pleriſq̄ nobis ad dicēdū neceſſaria videt̄ Quare de cōſtituēdis actiōibus accipiedis,ſubeun
diſq̄ iudiciis de excipiēda iniquitate accuſatōis.de equipanda æquitate:q̄ ea fere generis eius ſunt.
vt quāq̄ in ip̄m iudiciū ſæpe delabūt̄.tñ añ iudiciū tractāda videāt̄.paululū ea ſepa a iudiciis tpe ma-
gis agēdi q̄ diſſimilitudie generis.Nā oīa q̄ de iure ciuili aut de æquo & bono diſceptāt̄.cadūt i eandē
formā cāū.in qua q̄le quid ſit ambigit̄.de qua dicturi ſumus.q̄ in æquitate:& iure maxie cōſiſtit.In
oibus igit̄ cauſ tres ſunt gradus.ex quibus vnus aliquis capiēdus ē ſi plures nō queas ad reſiſtēdū.
Nā aut ita cōſiſtēdū eſt.vt qd obiicit̄ factū neges.aut id de quo agit̄ ſi factū eſſe fateare.ſed neges eā
vim bīe atq̄ id eſſe qd aduerſarius crimiet̄ aut ſi neq̄ de facto neq̄ de facti appellatione ambigi ꝓt id
qd arguit̄.neget̄ tale eſſe:quale ille dicat.& rectū eſſe qd feceris contenēdū vt defendas.Ita primus
ille ſtatus:& quaſi cōflictio cum aduerſario cōiectura q̄dam.Secūdus āt definitōe aut deſcriptione.at
q̄ informatione verbi.Tertius æqui:& veri:& recti:& būani ad dignoſcēdū diſputatione tractādum
Et qm̄ ſp is qui defendit nō ſolum reſiſtat oportet aliquo certo ſtatu:aut inficādo:aut equitate oppo
nēda:ſed etiā rōem ſubiiciat recuſationis ſuæ.Primus ille ſtatus rōem habet criminis.ip̄amq̄ negati-
onem:infitationēq̄ facti:Secūdus quid ſit in re:quid ab aduerſario ponat̄ in verbo. Tertius qd re-
cte factum eſſe fateat̄.Deinde vnicuiq̄ rōni opponendū eſt ab accuſatore id qd ſi non eſſet in accu-
ſatione eius:cauſa oīno eſſe non poſſet.Itaq̄ ea que ſic referunt̄ continentia cāū vocent̄.quāq̄ non
ea magis que contra rōnem defenſionis afferunt̄.quā ipſe defenſionis rōnes continent cās.Sed di-
ſtinguendi gr̄a rationem appellamus eam que afferē a reo ad recuſandum depellendi criminis cauſa
que niſi eſſet:quod defenderet non haberet.Firmamentū autem:quod contra ad labefactandā ratio
nem referē.ſine quo accuſatio ſtare non poteſt.Ex rationis aūt & ex firmamēti conſultatione.& qua
ſi concurſu queſtio quedā exorit̄.quā diſceptationē voco in qua quid veniat in iudicium:& de quo
diſcepte queri ſolet.Nam prima aduerſarioū contentio diffuſam habet queſtionē:vt coniectura ce
pit ne pecunias Decius:in diffinitione.minuerit ne maieſtatem Norbanus.in æquitate: iure ne occi
derit Opimius gracchum.Hec que primam contentionē habent ex arguendo: & reſiſtendo lata: vt
dixi:& confuſa ſunt rationū:& firmamētoū contentio adducit in anguſtam diſceptationē ea in con
iectura nulla eſſe.Nemo em̄ eius quod negat factum poteſt aut debet:aut ſolet reddere rationē. Ita-
q̄ in bis cauſis eadem vt prima queſtio & diſceptatio extrema eſt.In illis aūt vbi ita dicit̄ nō minuit
maieſtatē quod egit de Cepione turbulētius populi enim dolor iuſtus non tribuno actio.Maieſtas
aūt:quonia & magnitudo quedā.p.r.in eius poteſtate:ac iure retinendo aucta potius eſt:q̄ diminu-
ta.& vbi ita referē maieſtas eſt imperii atq̄ nois.p.r.dignitate quā minuit is.qui per vim multitu-
nis.r.p.ad ſeditionē vocauit.Exiſtet illa diſceptatio:minuerit ne maieſtatē.q volūtatē.p.r.ē gratū &

æquã p vim egerit. In bis autẽ cauſis vbi aliqd recte factũ aut cõcedẽdũ eſſe defendit: cũ eſt facti ſub iecta ro: ſicut ab Opimio. iure feci ſalutis oim. & cõſeruãde reip. cã ciuẽ euerſorẽ ciuitatis indẽnatum necare. Ita diſceptatões bæ: q̃ in bis cõtrouerſiis oriũtur. q̃ ſunt certis pſonis. & tpibus notatæ fuerit rurſus infinite detractis tpibus: & pſonis: & rurſus ad cõſultatõis formã rõnẽ cp reuocant. Sed i grauiſſimis firmamẽtis etiã illa ponẽdã ſunt. ſiq̃ ex ſcripto legis: aut teſtameti: aut verbo⁹ ipius iudicia: aut alicui⁹ ſtipulatõis: aut cautõis opponũtur defenſioni cõtraria. Ac ne boc quidẽ genus i cas cãs in currit: q̃ cõiectura cõtinẽtur. Qđ. n. factũ negat̃ id quidẽ argui ſcripto nõ pt. nec i diffinitõem qdẽ ve nit genere ſcripti ipius. Nã etiã ſi verbũ aliqđ de ſcripto diffiniẽdũ eſt quã vim habeat: vt quũ ex te ſtametis quid ſit penus: aut quid ex lege predii q̃rit̃. q̃ ſunt ruta ceſa: nõ ſcripti genus ſed verbi inter ptatio cõtrouerſiã pariter. Qn aũt plura ſignificant̃ ſcripto ppter verbi: aut verbo⁹ ambiguitatẽ: vt liceat ei qui cõtradicat eo trabere ſignificationẽ ſcripti quo expediat: ac velit. Aut ſi ambigue ſcriptũ nõ ſit: vel a verbis voluntatẽ. & ſniam ſcriptoris abducere: vl̃ alio ſe eadẽ de re cõtrarie ſcripto defen dere: tũc diſceptatio ex ſcripti cõtentione. vt⁹ potius iudex ſequat̃ in cõtrariis ſcriptis: vt⁹ magis cõ probãdũ ſit. Deſceptatio aũt qũ eſt cõſtituta ppoſitũ eſſe debet oratori: q⁹ oẽs argumẽtatiões repeti te & inueniẽdis locis cõuiciant̃. Qđ quanc̃ ſatis eſt: & qui videt quid i quoc̃ loco lateat: quic̃ illos locos tanc̃ thesauros aliquos argumẽto⁹ notatos bẽt: tn ea q̃ ſunt ceteraꝝ cãꝝ ppria tangemus. In cõiectura igit̃ cũ eſt inficiẽdo reus: accuſatori bec duo pria bec ſunt. ſed accuſatorẽ p oi actore & peti tore appello. pnt. n. etiã ſine accuſatore i cauſ bec eadẽ cõtrouerſiaꝝ genera verſari. ſed bec duo ſũt & prima cã: & euẽtus. Cãm appello rõem efficiẽdi. Euẽtum id qđ eſt effectũ. atc̃ ipſa quidẽ petitio cãrũ paulo añ in ſuaſionis locis diſtributa ẽ. q̃. n. in cõſilio capiẽdo futuri tpis pcipiebant̃. Quãobrẽ aut vtilitatẽ videnẽ habitura. aut efficiẽdi facultatẽ: eadẽ qui de facto argumentabitur colligere debebit. Quãobrẽ & vtilia illi quẽ arguet fuiſſe: & ab eo effi ci potuiſſe demoſtret. Vtilitatis & cõiectura mo uet̃. ſi illud qđ arguit̃: aut ſpe bonoꝝ aut maloꝝ metu feciſſe dicat̃. quid fit acri⁹ q⁹ illa i vtroc̃ gene re maiora ponunt̃. Spectant̃ etiã ad cãm facti motus aioꝝ: ſi ita recẽs: ſi odiũ vetus: ſi vlciſcẽdi ſtudiũ ſi iniurie dolor. ſi bonoris. & ſi gl'ie. ſi iperii. ſi pecuniæ cupiditas. ſi piculi timor. ſi æs alienũ ſi angu ſtie rei familiaris. ſi audax. ſi leuis. ſi crudelis. ſi ipotãs. ſi incautus. ſi inſipiẽs. ſi amẽs. ſi cõmota mẽte. ſi violẽtus. ſi cũ ſpe efficiẽdi. ſi cũ opinione celãdi. aut ſi patefactũ eẽt depellẽdi crimis. vel prumpẽdi piculi: vel i lõgiquũ tp̃s differẽdi. aut ſi iudicii pœna leuior cp facti pmiũ. aut ſi facinoris voluptas ma ior cp dãnationis dolor. His. n. fere rebus facti ſuſpitio cõfirmat̃. quũ & voluptatis in reo eẽ repiunt̃ & facultatis. In volũtate aũt vtilitas ex adeptõe alicui⁹ cõmodi q̃rit̃. vt aut ſpes aut metus impuliſſe vi deat̃: aut aliquis repit̃ animi mot⁹: qui & citus i fraudẽ cp rõ vtilitatis ipellit quã ſint bec dicta de cau ſa. C Teneo & q̃ro qui ſint illi euẽtus: quo ex cauſ effici dixiſti. N. cõſeq̃ntia q̃dã ſigna p̃teriti. & q̃ſi impſſa facti veſtigia. q̃ quidẽ vel maxie ſuſpitionẽ mouẽt. & q̃ſi tacita ſunt criminũ teſtimonia. Atc̃ bec quidẽ grauiora: qđ eſſe cõiter videnẽ in ſimulare & arguere oẽs poſſe. quoꝝ nõ interfuerit aliqđ Hec ppie attingunt̃ eos ipſos q arguunt̃. vt telũ: vt veſtigiũ: vt cruor. vt depbenſum aliquid qđ ab la. ereptũue videat̃. vt rn̄ſum incoſtãter. vt bæſitatũ. vt titubatũ. vt cum aliquo viſus. ex quo ſuſpitio oriat̃. vt eoipſo i loco viſus i quo facinus. vt pallor. vt tremor. vt ſcriptũ. aut obſignatũ. aut depoſitũ quippiã. Hec eteni talia ſunt q̃ aut i re ipſa. aut etiã añ q̃ factũ ſit. aut poſtea ſuſpitioſum crimen effici ant. Quæ ſi nõ erũt: tn̄ cauſ ipſis & efficiẽdi facultatibus niti oportebit. A diũcta illa diſputatione cõi fuiſſe illum tã amẽtem. vt indicia facti aut effugere aut occultare nõ poſſet. aut ſi a reo dici poterit id alia rõne cõmodius effici potuiſſe. aut nõ fuiſſe tã amentẽ: vt iudicia facti aut effugere aut occultare nõ poſſit: vt ita aptus eſſet. vt locũ criminí relinq̃ret. Cõis ille cõtra locus audaciã temeritati non pru dentiæ eẽ cõiuncta. Sequit̃ ãt ille locus ad augẽdum non eẽ expectãdus dũ fateat̃ argumẽtis pcta cõ iuncta. & bic etiã exẽpla ponent̃. Atc̃ bæ quidẽ de argumẽtis. Sin ãt erit etiã teſtium facultas. primũ genus ip̃m erit laudãdum. dicẽdũc̃ ne argumẽtis teneret̃ reus ip̃m ſua cautõe effeciſſe teſtes effuge re non poſſe. Deinde ſinguli laudent̃ Que ãt eſſent laudabilia dictũ eſt. Deinde etiã argumẽto firmo quia tn̄ ſæpe falſum ẽ poſſe etiã non recte credi viro bono & firmo ſine vicio iudicis non poſſe. non credi: atc̃ etiã ſi obſcuri teſtes erũt: aut tenues: dicẽdum erit non eẽ ex fortuna fidẽ ponẽdã. aut eos eſſe cuiuſc̃ locupletiſſimos teſtes: qui id de quo agat̃ facillime ſcire poſſint. Sin q̃ſtiones habitæ po ſtulatione ſue habeant̃. tũ adiuuabunt cõfirmãda. Genus primũ erit q̃ſtionũ dicẽdum de vi doloris. de opinione maioꝝ: qui rem totã niſi ꝓbaſſent. recte repudiaſſent de inſtitutis Athenienſiũ. Rhodi orum doctiſſimoꝝ boim. apud quos etiã id apud acerbiſſimum eſt liberi ciueſc̃ torquent̃. De nr̄oꝝ etiã prudentiſſimoꝝ boim inſtitutis qui quum i dn̄os de ſeruis q̃ri voluiſſent. tn̄ de inceſto & de con iuratione q̃ facta me conſule eſt q̃rendum putaueẽt. Irridenda etiã diſputatio q̃ ſolent vti ad infirmã das q̃ſtiones. & meditata puerilic̃ dn̄a tum facienda fides diligenter eſſe: & ſine cupiditate q̃ſitum Dictac̃ queſtionis argumẽtis cõiecture ponderãda. Atc̃ bec accuſationis fere membra ſunt. defen ſionis autem primum informatio cãꝝ aut non fuiſſe. aut non tn̄: aut non ſibi ſoli. aut commodius potuiſſe idem conſequi: aut non bis ſe eſſe moribus: non ea vita: aut nullos animi motus. aut etiam non tã impotentes fuiſſe. facultatum autem infirmatione vtet̃. Si aut vires: aut aium: aut copias: aut opes affuiſſe demonſtrabit. aut alienum tp̃s: aut locum non idoneum. aut multos arbitros quoꝝ cre deret nemini. aut non ſe tã aptum: vt id ſuſcipet. quod occultare non poſſet: nec̃ tam amente: vt pe nam ac iudicia contemneret. Conſeq̃ntia ãt diluet exponendo non eſſe illa certa iudicia facti: q̃ etiam

a nullo admisso cõsequi possent. Cõsistetq; in singulis & ea aut eoꝝ q̃ ipse facta dicit esse ꝓpria eẽ de
fendat potius q̃ criminis: aut si sibi cũ accusatore cõia essent: ꝓ piculo potius q̃ cõtra salutem debere
valere. Testiũq; & q̃stionũ & genus vniuersum. & q̃ peccauit poterit in singulis ex rep̃bensionis lo
cis: de q̃bus an̄ dictũ est refellẽ. Haꝝ cãꝝ pricipia suspitiosa ad acerbitatẽ. ab accusatore ponent. de-
nũciabit̃ insidiaꝝ causæ piculũ. excitabũturq; animi vt attẽdãt a reo ãt q̃rela cõflati crimis collectarũ
q; suspitionũ: & accusatoris: insidiæ: & itẽ cõe piculũ ꝓferet. animiq; ad misedíam allicient. & modi
ce beniuolẽtia iudiciũ colliget. C. Narratio ãt accusatoris erit q̃si mẽbratim gesti negocii suspiciosa
explicatio. Sparsis oĩbus argumẽtis obscuritatis. defensiõibus defensoris: aut pœnis. aut obscuratis
suspitionũ argumẽtis reꝝ ipsaꝝ euẽtus. erũt casusq; narrãdi. In cõfirmãdis ãt nris argumẽtatiõibus
infirmãdisq; cõtrariis sæpe erũt accusatoris motus aioꝝ incitãdi: reo mitigãdi. atq; boc q̃dem vtriq;
maxie i peroratõe faciẽdum. alteri freq̃ntatione argumẽtoꝝ: & coaceruatoe vniuersa. alteri si cãm pla
ne redarguẽdo explicarit enũeratõe: vt q̃q; diluerit: & miseratione ad extremũ. Scire mihi iam vide-
or quemadmodum cõiectura tractam sit. Nunc de diffinitione audiamus. M. Cõmunia dant̃ in isto
genere accusatori: defensoriq; p̃cepta. Vt. n. diffiniẽdo describẽdoq; verbo magis ad sensum iudicis
opinionẽq; pene tractarit. & vt ad cõem verbi vim: & ad eã eius verbi p̃ceptione quã incboatã habe-
bũt i anis. bi audiẽt qui magis & ꝓprius accesserit: bis vincat necesse ẽ. No. n. argumẽtãdo boc gen⁹
tractat̃. Sed tãq; explicãdo excutiẽdoq; verbo. vt si i reo pecunia absoluto: rursusq; reuocato: preuari
cationẽ accusator eẽ diffiniat oẽm iudicii corruptelã pfectã ab eo. Defensor ãt nõ oẽm: si tm̃o accu-
satoris corruptelã ab reo. Sit ergo bæc cõtentio pria verboꝝ. in q̃ etiã si ꝓprius accedat ad cõsuetudi
nẽ mentẽq; ꝑmonis defensoris diffinitio: tn̄ accusator snia legis nitit̃. Negat. n. ꝓbare oportere eos:
qui leges scripserũt: ratũ bre auditũ iudiciũ si totũ corruptũ sit. si vnus accusator corrupt⁹ sit. rescinde
re nitit̃ æqtate. Vtilitate q̃si scribẽda lex eẽt: q̃q; vim cõplecterent̃ in iudiciis corruptis ea verbo vno
ꝑuaricatõis cõprebẽdisse dicit̃. Defensor ãt testat̃ cõsuetudinẽ ꝑmonis vbiq; vim. Ex cõtrario repetit
q̃si ex vero accusatore cui cõtrariũ est nomẽ ꝑuaricatiõis. & ex cõseq̃ntibus q̃ ea lia de accusatore so-
leat dari iudici: & noie ex ipso q̃d significat. eũ qui in cõtrariis cauſ: quasi varie eẽ posit⁹ videat̃. Sed
buic tn̄ ipsi cõfugiẽdũ est ad equitatis locos adꝝ reꝝ iudicataꝝ auctoritatẽ. ad finẽ aliq̃ẽ piculi cõeq;
sit boc p̃ceptũ. vt quũ vterq; diffinierit q̃maxie potuerit ad cõem sensum: vimq; verbi cũ silibus exe
plisq; eoꝝ qui ita locuti sunt suã diffinitionẽ snũmq; cõfirmet. Atq; accusatori i boc genere cãꝝ loc⁹
ille comunis minime esse concedendũ. vt is qui de re confiteat̃ verbi se interpretatione defendat. De
fensor autem de ea quã proposui æquitate nitat̃. & ea causa secum faciat nõ re. sed preuaricatiõe ver-
bi sese vrgeri querat̃. quo in genere p̃censere poterit plœrosq; inueniendi locos. Nã & si similibus
vtit̃ & contrariis: & sequentibus quanq; vtriq;. tamẽ reus nisi plane erit absurda causa frequentius
amplificandi autẽ causæ esse. que aut quũ digredient̃ a causa dici solent. aut quũ perorabũt bæ vt ad
odium vel ad misericordiã. vel ab oĩmodo animos iudicum mouendos. ex bis que sunt an̄posita su-
mũtur. si modo rerum magnitudo bominũue: aut inuidia: aut dignitas postulabit. C. Habeo ista nũc
ea que quũ quale sit quippiam disceptat̃. quẽri ex vtraq; parte deceat velim audire. M. Quũ confi-
tent̃ in isto genere qui arguũtur se id fecisse iꝑm in quo reprebẽdunt̃. Sed quãdo iure se fecisse iꝑm
dicũt iuris est oĩs ratio nobis explicanda: quod diuidit̃ in duas partes primas. naturam atq; legem.
& vtriusq; generis ius in diuinum & bumanũ ius est distributa. quoꝝ æquitatis est vnũ alterum reli-
gionis. Aequitatis autẽ est ius duplex. Cuius altera decerti veri & iusti. & vt dicit̃ æqui & boni ratio
ne defendit̃. Altera ad vicissitudinem referendæ gratiæ pertinet. quod in beneficio gr̃a in iniuria pe
ratio nominat̃. Atq; bæc cõmunia sunt naturæ atq; legis. sed propria legis & ea que scripta sunt & ea
que sine litteris: aut gentium iure: aut maioꝝ more retinẽtur. Scriptoꝝ autẽ: priuatum: aliud est pu-
blicum. Publicũ lex senatusconsultum: fœdus. Priuatum: tabule: pactum: cõuentum: stipulatio. Quæ
autem scripta non sunt: ea aut consuetudine: aut cõuẽtus bominũ. & quasi consensu obtinẽtur. Atq;
boc etiam in primis: vt nostros mores legesq; tueamur: quodãmodo naturæ iure prescriptum est. Et
quoniam breuiter sunt apti fontes quasi quidam æquitatis meditata nobis ad boc causaꝝ genus esse
debebũt ea que dicenda erũt in orationibus: de natura: de legibus: de more maioꝝ. de propulsanda
iniuria: de vlciscenda. de oĩ parte iuris. Si imprudenter: aut necessitate: aut casu quippiam fecerint.
quod nõ concederet̃ bis qui sua sponte & volũtate fecissent: ad eius facti deprecationẽ ignoscendi
petenda venia est. que sumet̃ ex plærisq; locis æquitatis. Expositum est vt potui breuissime de omni
controuersiaꝝ genere: nisi preter ea: tu quid queris. C. Illud equidẽ quod iam vnũ restare video: qua
le sit cum disceptatio versẽt̃ in scriptis. M. Recte intelligis. Isto em̃ exposito munus promissione cõ
fecero Sunt igit̃ ambigui duobus aduersariis precepta comunia. Vterq; em̃ banc significationẽ qua
vtetur ipse dignam scriptori prudentia esse defendet. Vterq; id quod aduersarius ẽ ambigue scripto
intelligẽdum eẽ dicet. aut obscurum. aut absurdum. aut inutile. aut iniquum. aut turpe esse defendet.
aut etiam disceptare cum ceteris scriptis: vel aliorum: vt maxime si poterit eidem quoq; defendet.
Ipse rem eam & sentẽtiam quẽuis prudentem & iustum bominẽ si integrum daretur scriptum fuis-
se. sed planius eam sententiam quam significari posse dicit nibil babere aut captionis aut vicii. Con-
trariam autem sic. s: probabit fore vt multa vicia: stulta: iniqua: contraria sequũtur. Quum autem ali-
ud scriptor sensisse videatur: & aliud scripsisse qui scripto nitetur cũ re exposita recitatione vti opor-
tebit. Deinde instare aduersario iterare: renouare: interrogare: neq; autem scriptum neget aut con-
tra factum inficietur. Post iudicem ad vim scripti vocet. bac confirmatione vsus amplificet

rem legem laudando audaciamq; confutet eius. qui quum palam contrafecerit. idq; fateatur. vt sit tamen. factumq; defendat. Deinde infirmet defensionem quū aduersarius aliud voluisse aliud sensisse scriptorem. aliud scripsisse dicat. non esse deferendum a quoquam potius latoris sensum quā a lege explicari cur ita scripserit. si ita non senserit? Cur quū ea q̄ plane scripta sunt neglexerit. an nusq; scripta sint proferat? Cur prudentissimos in scribendo viros summe stulticiæ putet esse damnādos. Quid impedierit scriptorem. quo minus excideret illud quod aduersarius tanq; si exceptum esset. ita dicit se secutum? Vtetur exemplis bis quibus idem scriptor aut si id nō poterit: quibus alii quod excipiendum putarint excæperint. Quærenda etiam ratio, est siqua poterit inueniri. quare nō sit exceptū aut iniqua lex aut multis futura dicetur. aut alia cā obtempandi: aut abrogandi dissentire aduersarii vocem atq; legis. Deinde amplificanda causa. de conseruandis legibus. de piculo publicarū rerum priuatarumq;: tum aliis locis. tum in porando maxime grauiter erit vehementerq; dicendū. Ille autem qui se sententia legis & voluntate defendet in consilio. atq; in mente scriptoris nō in verbis ac litteris vim legis positam esse defendet. quodq; nihil exceperit in lege laudabit. ne diuerticula peccatis darētur. atq; vt ex pacto cuiusq; legis iudex mentem interpretaretur. Deinde erit vtendum exemplis. in quibus omnis æquitas perturbetur si verbis legum. ac nō sententiis pareat. Deinde genus eiusmodi calliditatis & calūniæ retrabatur in odium iudicis quū quadam inuidiosa querela. & si nus pauloante attigimus erit eisdem æquitatis sententiis cōtra acerbitatem verboꝝ deprecandū. incidet imprudentiæ delictum causa quare non ad fletum. sed ad casum necessitatemue ptineat. Qd. Si scripta inter se dissentirent tanta series artis est. & sicut inter se sunt pleraq; connexa: & apta. vt q̄ genus pauloante præcepta dedimus ambigui. quæq; proxima sententiæ. & scripti. eadem ad hoc genus cā tercium referant. Nam quibus locis in ambiguo defendimus eam significationē quæ nos adiuuat eisdem in contrariis legibus nostra lex defendenda est. Deinde est efficiendū vt alterius scripti sentē tiam. alteribus verba defendamus. Itaq; modo de scripto sententiaq; p̄cepimus. eadem huc omnia transferimus. Superioꝝ epilogatio. Expositę sunt tibi omnes oratoriæ partitiones. quæ quidem e media illa nostra academia floruerūt. Neq; sine ea aut inueniri: aut intelligi. aut tractari p̄nt. Nam & partiri ip̄m. & diffinire. & ambigui partitiones diuidere & argumentoꝝ locos nosse. & argumentationem ip̄am concludere & videre. quæ sumenda in argumento sunt. q̄q; ex bis que sumpta sunt efficiātur. & vera a falsis verisimilia ab incredibilibus diiudicare & distinguere. & aut male sumpta aut male conclusa rep̄hendere. & eadem vel anguste disserere ē dyalectici qui appellant. vel vt oratorē decet late expromere illius exercitationibus. & subtiliter disputandi & copiose dicēdi artis est. De bonis vero rebus & malis. æquis & iniquis & inutilibus honestis: turpibus quā potest habere orator sine illis maximaq; artibus facultatem. aut copiam. Quare hec tibi sunt mi Cycero que exposui. quamaiora alia cognosces. C. Ego vero ac magno quidem studio mi pater: multisq; ex tuis p̄darissimis muneribus nullum maius expecto.

Marci Tulli Ciceronis de partitione artbis rbetorice ad filiū suū Ciceronem liber finit.

MARCI TVLLII CICERONIS DE CLARIS ORATORIBVS.

VMe Cilicia decedens Rhodū venissem: & eo mihi de Qu. Hortensii morte esset allatum. opinione omniū maiorē animo cœpi dolorem. Nam & amico amisso. quū consuetudine iocūda. tum multoꝝ officioꝝ cōiūctione me priuatū videbam. & interitu talis auguris dignitatem nostri collegii diminutā dolebā. quain cogitatone & cooptatū me ab eo collegiū recordabat. in quo iuratus iudiciū dignitatis me fecerat. & in auguratum ab eodem. Exquo augurū institutis in parentis eū loco colore debebā. Augebam etiā molestiam q̄ magna sapientiū ciuiū. bonoꝝq; penuria: vir egregius coniunctissimusq; mecū consilioꝝ oim societate alienissimo reip. tempore extinctus. & auctoritatis. & prudentie sue triste nobis desiderium reliq̄rat Dolebāq; q̄ nō vt pleriq; putabāt aduersariū. aut obtrectatorē laudū meaꝝ: sed sociū potius. & consortē glorioſi laboris amisserā. Etem̄ si in leuiorū artiū studio memorie p̄ditū ē. poetas nobilio poeta rū equaliū morte doluisse. quo tādem aio eius interitū ferre debui. cū quo certare erat glorioſius q̄ omnino aduersarium non habere. quū presertim non modo nūq; sit. aut illius a me cursus impedit? aut ab illo meus. sed contra semper alter ab altero adiutus: & cōunicādo. & monendo. & fauendo: Sed quoniā perpetua quadam fœlicitate vsus ille cessit e vita suo magis. q̄ suorū ciuiū tpe. & tū occidit. quū lugere facilius rēp. posset si viueret quā iuuare. Vixitq; tamdiu quā licuit in ciuitate bñ beateq; viuere nostro incōmodo detrimentoq;. si est ita necesse doleamus. illius vero mortis oportunitatem beniuolētia potius. quā misericordia prosequamur vt quotieſcūq; de clarissimo & beatissimo viro cogit. mus. illum potius. quā nosmetip̄os diligere videamur. Nā si id dolemus. qd eo non iam fruī nobis nō licet. Inām ē id malū. qd modice feramus. ne id nō ad amicicia sed ad domesticā vtilitatē referre videamur. Sin tanquā illi ipi acerbitatis aliquid acciderit angimur nō summā eius fœlicitatē nō satis grato aio interp̄tam̄. Et. n. si viuere. Qu. Hortensius cetera fortasse desideraret vna cū reliqs bonis & fortibus ciuibus. Hūc aūt & p̄ter ceteros aut cum paucis sustineret dolorē quū forū. p. r. qd fuisset q̄si theatrū illius ingenii voce erudita. & romanis græciſq; auribus digna spoliatū atq; orbatū

videret. Equidem angor animo non consilii non ingenii: non auctoritatis annis egere remp. q̄ diceram tractare quibusq; me assueſceram quæq; erant propria: quū præstantis in remp. viri tum bñ moratæ. & bene constitutæ ciuitatis. Quod si fuit in repu. tepus, vllum quū extorquere arma posset e manibus iratorum ciuium: boni ciuis auctoritas & oratio. tum profecto fuit: quū patrocinio pacis excluſum est. aut terrore hominum aut timore. ita nosmetipis accidit. vt quamquā essent multo magis alia lugenda. tamen hoc doleremus. q̄ quo tempe ætas nostra perfuncta rebus amplissimis tanq; in portum confugere deberet nō inertiæ. neq; desidiæ. sed ocio moderati. atq; boneſti. quūq; ipsa oratio iam nostra caneſceret: haberet q; suam quādam maturitatem: & quasi senectutem: tum arma sunt ea sumpta quibus illiipsi qui didicerant eis vti glorioſe. quemadmodum salutariter vterentur: non reperiebāt. Itaq; ei mihi videntur fortunato beateq; vixisse: quū in cæteris ciuitatibus: tum maxime in nostra quū auctoritate rerumq; gestarum gloria. tum etiam sapiētiæ laude perfrui licuit. Quorum memoria. & recordatio in maximis nostris grauissimisq; curis iocunda sane fuit. quū in eam nuper ex sermōe quodam incidissemus. Nam quū inambularem in yisto & essem ociosus domi. M. ad me Brutus vt consueuerat cum Tito Pomponio venerat homines quū inter se coniuncti: tum mihi ita chari: itaq; iocundi vt eo; aspectu: omnis quæ me angebat de rep. cura cōsederit: quos postquam salutaui: qd vos inquā brute. & attice nūc quid tandem noui. Nihil sane inquit brutus quod quidē aut tu audire velis: aut ego procerto dicerē audeam. Tum atticus eo inquit ad te animo venimus vt de rep. esset silentiū. & aliquid audiremus potius ex te. q̄ te afficeremus vlla molestia. Vos vero inq; attice & præsentem me cura leuatis. & absenti magna solatia dediſtis. nam vestris primum litteris recreatus me ad pristina studia reuocaui Tum ille legi inquit plibenter epistolam quam ad te Brutus misit ex asia. qua mihi visus est & monere te prudenter. & consolari amicissime. Recte inq; est visus. nam me istis scito litteris. ex diuturna pturbatione totius valitudinis tanq; ad aspiciendam lucē esse reuocatū. Atq; vt post cānē lem illam calamitatem primū marcelli ad nolam prælio populus: seroma nus erexit. posteaq; pspere res deinceps multæ consecute sunt sic post rerū nostrarū & cōmuniū grauissimos casus. nihil ante epistolam bruti mihi accidit quod vellem. aut qd aliqua ex pte sollicitudines alleuiaret meas. Tum brutus volui id quidem efficere certe. & cadio magnū fructum: siquidem quod volui tanta in re consecutus sum. Sed scire cupio quæ te certe. & capio magnū fructum siquidem qd nolui tanta in re consecutus sum. Sed scire cupio q̄ te attici litteræ delectauerint. Iste vero inquā brute non modo delectationem mihi. sed etiam vt spero salutem attulerūt. Salutē inqt ille qdnā tandem genus istuc tam p̄clar; līar; fuit. An mihi potuit inq; esse aut gratior vlla salutatō. aut ad hoc tempus aptior q; illius libri quo me hic affatus quasi iacentem excitauit. Tum ille. nempe ē dices inquit quo iste omnē rerum memoriam breuiter. & vt mihi quidem visum perdiligenter, complexus est. Istum ipm quidem inq; brute dico librum mihi saluti fuisse. Tum atticus optatissimum quidem mihi est quod dicis. sed quid tandem habuit liber iste. quod tibi aut nouū. aut tāto vsui posset esse. ille vero & noua inquā mihi quidem multa. & tam vtilitatē quam requirebam. vt explicatis ordinibus temporum vno in cōspectu omnia viderem. quæ quū studioſe tractare cœpissem. ipsa mihi tractatio litteraq; salutaris fuit. Admonuitq; Pomponii. vt a te ipo sumerē aliqd ad me reficiendum te q; remunerandū: si non pariat grato tamē munere. q; q; illud Hesiodum laudatur a doctis quod eadem mensura reddere iubet: q̄ acceperis. aut & cumulatione si possis. Ego autem voluntatē tibi profecto emetiar. sed rem ipam nondum posse videor. idq; vt ignoscas a te peto. Nec enim ex nouis vt agricole solēt fructibus ē vnde tibi reddam: quod accepi sic omnis fœtus repressus exustusq; flos sati veteris vbertatis exaruit. Nec ex conditis qui iacent in tenebris. & ad quos omis nobis aditus q pene solis patuit obstructus ē. Seremus igitur aliquid tanquā in inculto & derelicto solo. qd tam diligenter colemus vt impēdiis etiā augere possimus largitatē tui muneris mō idē noster animus efficere possit. q; ager q; q; multos annos qeuit vberiores efferre fruges solet. Tum ille. Ego vero & expectabo ea q̄ polliceris. nec exigā nisi tuo cōmodo & erūt mihi pgrata si solueris. Mibi quoq; inquit Brutus: & expectāda sunt ea q̄ attico polliceris. & si fortasse ego a te huius voluntarius pcurator. petam. qd ipe cui debes incōmodo exactus negat. Atuero inquā tibi ego brute nō soluā. nisi pri; a te cauero. amplius eo noie neminē cuius petitio sit petiturū. Non me hercule inquit tibi repromittere istuc qdem ausus sim nā būc qui negat video flagitatorem: non illū quidem tibi molestū sed assiduū tñ & acrem fore. Tū pomponius. ego vero inquit brutum nihil mentiri puto. Videor. n. iā te ausuꝝ esse appellare qm̄ lōgo interuallo mō primū aiaduerti paulo te bilariorem. Itaq; qm̄ hic qd mihi deberē se exacturum pfessus est. qd huic debes ego a te peto. Quidā id inquā vt scribas inqt aliquid iāpridem em̄ cōticuerunt tuæ līe. Nā vt illos de rep. libros edidisti. nihil a te sane postea accepimus eisq; nosmetipi ad rerum naturalium memoriā comprehendendā impulsi. atq; incensi sumus. sed illa quū poteris. atq; vt possis rogo. Nūc vero inquit. si es aio vacuo expone nobis qd q̄rim;. Quidnā est id inqnā. qd mihi nup in tusculano inchoauisti de oratoribus qñ esse cœpissent qui etiā & quales fuissent quē ego sermonē quū ad brutū tuū vel nīm potuius detulissem. magnope hic audire se velle dixit. Itaq; hunc eligimns diem quū te scīremus esse vacuum. Quere si tibi est cōmodum edel la q̄ cœperas & bruto & mibi. Ego vero inquā si potuero. faciam vobis satis. Poteris inquit relaxa modo paululū aim. aut sane si potes libera. Nēpe igit hinc tum pomponi ductus ē sermo. q; erat a me mentio facta causam. Deiotari fidelissimi. atq; optimi regis ornatissime & copiosissime a Bruto

me audisse defensam. Scio inquit ab isto initio tractū esse sermonē. teq; bruti dolentem vicem quasi defluisse iudicioꝝ vastitatē. & fori. Feci inquā istuc qdem & sæpe facio. Nā mihi brute in te intuenti crebro in mentē venit. vereri & quodnā curriculū aliquādo sit habitura tua & natura admirabilis. & exquisita doctrina. & singularis industria. Quū em̄ in maximis causis versatus cēs. & quū tibi ætas nostra iam cederet: fasciq; summitteret subito in ciuitate quū alia ceciderunt tum etiā ea ipsa de qua disputare ordimur eloq̄ntia obmutuit. Tum ille ceteraꝝ reꝝ causa inquit istuc & doleo. & dolēdum puto. Dicendi aūt me non tam fructus & gloriā q̄ studium ipm. exercitatioq; delectat. q̄ mihi nulla res eripiet: & præsertim tam studiosum. Et dicere em̄ bene nemo potest. nisi qui prudenter intelligit. Quare qui eloquentiæ vere dat operam. dat prudentiæ: qua ne maximis qdem i bellis æquo animo carere quisquam potest. Præclare inquā brute dicis eoq; magis ista dicendi laude delector: q̄ cætera quæ sunt quondam habita in ciuitate pulcerrima. nemo ē tam humilis qui se non aut posse adipisci. aut adeptum putet. Eloq̄ntem neminē video factum esse victoria. Sed quo facilius sermo explicetur sedentes si videt̄ agamus. Quū idem placuisset illis. tū in pratulo ꝓpe platonis statuam cōsedimus.

Tractatus incipit.

Ic ego laudari igitur eloquentiam. & quata vis sit eius exponere quātamq; iis. qui sunt eā consecuti dignitatem afferat: neq; propositum nobis est boc loco. neq; necessariū. Hoc vero sine vlla dubitatione confirmauerim. siue vlla arte pariatur aliqua siue exercitatiōe quadam siue natura: rem vnam esse omniū difficillimā. quibus. n. ex qnq; rebus constare dicit̄ eaꝝ vna quæq; est ars ipa magna p sese. Quare quinq; artium concursus maximaꝝ quantā vim. quātaq; difficultate habeant existimari potest. Testis ē græcia. q̄ quū eloquentiæ studio fit incensa iamdiuq; excellat in ea. præstetq; cæteris. tamen omnis artes vetustiores habet. & multo ante non inuentas solum sed etiam perfectas. quā hæc est a græcis elaborata dicendi vis. atq; copia. in quā quū intueor maxie mihi occurrūt attice. & quasi lucent athenæ tuæ qua in vrbe primū se orator extulit. primumq; etiam monumentis. & litteris oratio est cœpta mandari. tamen ante periclem. cuius scripta quædam ferun-tur: & Tucididem qui non nascentibus athenis. sed iam adultis fuerunt. littera nulla est quæ qdem ornatum aliquem habeat. & oratoris esse videatur. Quāq; opinio est & eum qui multis annis ante bos fuerit pisistratum. & paulo seniorem etiam solonem. posteaq; Clisthenem multum vt temporibus illis valuisse dicendo post hanc ætatem aliquot annis vt ex atticis monumentis potest perspici. Themistocles fuit quem constat tum prudentia. tum etiam eloquētia p̄stitisse post Pericles. qui quū floreret omni genere virtutis attamen fuit laude clarissimus. Cleonem etiam tēporibus illis turbulentum illum quidem ciuem sed tamen eloquentem fuisse constat. huic ætati suppares alcibiade. Critias theramenes. quibus tempibus quod dicendi genus viguerit ex Tucididis scriptis. qui ipe tum fuit intelligi maxime potest. grandes erant verbis. crebris sentētiis: compressione rerum breues. & ob eam ipsam causam interdum subobscuri. Sed vt intellectum est quantam vim haberet accurata & facta quodammodo oratio tum etiam magistri dicendi multi subito extiterūt. tum leontinus Gorgias. thrasiamachus. chalcedonius. protagoras. Abderites. prodicus. Chius. hyppias. Heleus in bonore magno fuerūt. aliiq; multi tempibus eisdem docere se ꝓfitebantur. arrogantibus sane verbis. quē admodum causa inferior: ita em̄ loquebantur dicendo fieri superior posset. Iis opposuit sese socrates. qui subtilitate quadam disputandi refellere eorum instituta solebat verbis. Huius exuberrimis sermonibus extiterunt doctissimi viri. primumq; tum philosophia non illa de natura quæ fuerat antiquior. sed hæc in qua de bonis rebus & malis deq; hominum vita. & moribus disputatur inuenta dicitur quod quoniam genus ab hoc quod proposuimus abhorret philosophos aliud in tēpus reiiciamus. ad oratores a quibus digressi sumus reuertamur. Extitit igitur iā senibus illis. quos paulo ante diximus Isocrates. cuius domus cunctæ græciæ quasi ludus quidam patuit. atq; officina dicendi. Magnus orator & perfectus magister. q̄q̄ forensi luce caruerit intraq; parietes aluit illā gloriam. quam nemo quidem meo iudicio est postea consecutus. Is & ipe scripsit multa præclare. & docuit alios. & quū cætera melius q̄ superiores. tum primus intellexit etiā in soluta oīoe dum versum effugeres modum tamen & numerum quendam oportere seruari. Ante būc enim verborum quasi structura & quædam ad numerum conclusio nulla erat. aut si quādo erat non apparebat eam dedita opa esse q̄sitam. q̄ forsitan laus sit. Verumtamen natura magis tum casu. quæ nonnūq̄. aut rōne aliqua aut obseruatione fiebat ipa. em̄ natura circūscriptōne quadam verboꝝ comꝑbendit conclusitq; sniam. Quæ quū aptis circūscripta verbis ē cadit etiā plerūq; numerose. Nā & aures ipe quid plenū quid inane sit iudicāt. & spū. q̄si necessitate aliqua verboꝝ comꝑbensio terminat̄: In quo nō mō deficit sed etiā laborare turpe ē. Tum fuit lysias ipse quidem in causis forensibus nō versatus. sed egregie subtilis scriptor atq; elegans. quē iam propeaudeas oratorem perfectum dicere. Nā plane quidem pfectum & in quo nihil admodū desit. Demosthenē facile dixeris. Nihil acute inueniri potuit in eis causis quas scripsit. nihil vt ita dicam subdole. nihil versute qd̄ ille non viderit. nihil subtiliter dici nihil presse nihil enucleate. quo fieri possit aliquid limatius. nihil cōtra grande nihil incitatū. nihil ornatum. vl̄ verborum grauitate vl̄ sententiarum quo quicq; esset elatius. Huic hyperides pximus. & Aeschines fuit. & lycurgus & dinarchus & is cuius nulla extant scripta demades. aliiq; plēs

Hæc enim etas effudit hanc copiam. & vt opinio mea fert. succus ille. & sanguis incorruptus vsq; ad

banc ætatem oratorum fuit.in qua naturalis ineſſet.non pbucatus nitor. Pbalereus em̃ ſucceſſit eis ſenibus adoleſcens eruditiſſimus. Ille quidem borum omniũ ſed non tam armis inſtitutus quam pa læſtra.itaq; delectabat magis atheniẽſes quã inflãmabat. Proceſſerat em̃ in ſolem & puluerem nõ vt e militari tabernaculo:ſed vt e Theophraſti doctiſſimi hominis vmbraculis. hic primus inflexit ora tionem.& eam mollem teneramq; reddidit.& ſuauis ſicut fuit videri maluit.quã grauis: ſed ſuauita t ea qua perfunderet animos:non qua pfringeret.& tm̃ vt memoriã concinnitatis ſuæ nõ quemad modum de Pericle ſcrip; ſit Eupolis. cum delectatione etiam aculeos relinqueret in animis eorum: a quibus eſſet auditus. Videſne igitur vt in ea ipa vrbe: in qua & nata alta ſit eloquentia: quam eo ſero ꝓdierit in lucem. Siquidem ante ſolonis ætatẽ:& piſiſtrati de nullo vt diſerto memoriæ pdi tum eſt. At hi quidem vt. P. R. ætas eſt. ſenes vt atheniẽſium ſæcla numerantur adoleſcentes debet videri. Nam & ſi ſeruio Tullio regnante;viguerũt.tamẽ multo diutius athene iam erant quã eſt Ro ma ad hodiernũ diem: nec tamẽ dubito quin habuerit vim magnã ſemp oratio. Neq; em̃ iam trocis tempibus tm̃ laudis in dicendo vlixi tribuiſſet Homerus:& Neſtori.quoꝝ alteꝝ vim habere voluit alterum ſuauitatem:niſi iam tum eſſet bonos eloq̃ntia. Neq; ipe poeta hic tam idem ornatus in dicẽ do.ac plane orator fuiſſet.cuius & ſi incerta ſunt tempa tamẽ annis multis fuit ante Romulũ. Siqui dem non infra ſuperiorem lycurgũ fuit.a quo ẽ diſciplina lacedæmonioꝝ aſtricta legibus ſed ſtudiũ eius generis maioꝝ vis agnoſcit in piſiſtrato.deniq; hũc proximo ſæculo Themiſtocles inſecutus eſt vt apud nos pantiquus:vt apud atheniẽſes nũ ita ſane vetus fuit em̃ regnante iam grecis noſtra autem ciuitate.non ita pridem dominatu regio liberata. Nam bellum volſcoꝝ illud grauiſſimum.cui Coriolanus exul interfuit.eodem fere tempe quo parſaꝝ bellum fuit ſimiliſq; fortuna claroꝝ viro rum. Siquidem vteraq; quũ ciuis ægregius fuiſſet.populi ingrati pulſus iniuria: ſe ad hoſtes cõtulit. conatumq; iracundiæ ſuæ morte ſedauit. Mam & ſi aliter eſt apud te attice de Corio.concedo tamen vt huic generi mortis potius aſſentiar: At ille ridẽs.tuo vero inquit arbitratu. quoniãq dẽ cõceſſum eum rhetoribus emẽtiri in hiſtoriis.vt aliquid dicere poſſint argutius. Vt.n.tu nũc de coriolano. ſic Clitarchus:ſic Stratocles de Themiſtocle finxit. Nam quẽ Tucidides qui & atheniẽſis erat. & ſum mo loco natus.ſummuſq; vir.& paulo ætate poſterior. tm̃ mortuũ ſcripſit. & in attica dam humatũ addidit fuiſſe ſuſpitionem veneno ſibi conſciuiſſe mortem.hũc iſti aiũt quum tauꝝ immolauiſſet ex cæpiſſe ſanguinẽ patera & eo poto mortuũ concidiſſe. Hanc em̃ mortem rhetoricæ & tragica ornare potuerunt:illa mors vulgaris nullam pbebat materiem ad ortum quare q̃m ita tibi quadrant omnia fuiſſe Themiſtocle paria & Corialano.pateram quoq; a me ſumas licet pbẽdo etiam hoſtiam. vt Co riolanus ſit plane alter Themiſtocles. Sit ſane inquã vt iubet de iſto. & ego cautius poſthac hyſtoriã attingam te audiente.quem rerum romanarum auctorem laudare poſſum religioſiſſimũ. Sed tũ fe re Pericles xantippi filius de quo ante dixi primus adhibuit doctriuã quæ q̃q; tum nulla erat dicen di.tamẽ ab anaxagora phiſico eruditus.exercitationem mẽtis a reconditis.abſtruſiſq; rebus ad cau ſas forenſes populareſq; facile preduxerat huius ſuauitate maxime hilarate.athene ſunt.huius vber tatem & copiam admiratæ.eiuſdem vim dicendi terroremq; timuerũt. Hec igitur ætas prima Athe nis oratorem prope perfectum tulit. Nec em̃ in conſtituentibus.r.p. nec bella gerentibus nec impe ditis.ac regum dominatione deuinctis naſci cupiditas dicẽdi ſolet. Pacis eſt comes otiiq; ſocia. etiã bene conſtitute ciuitatis.quaſi alumna quedam eloquentia. Itaq; ait Areſtotiles. quũ ſublatis in Sy ciliam tyrannis res priuate longo interuallo iudiciis repeterentur.tum primũ q; eſſet acuta illa gens & controuerſia natura artem & præcepta ſiculos coracen & Thiſiam coſcripſiſſe. Nam antea nemi nem ſolitum via nec arte ſed accurate tamen.& de ſcripto pleroſq; dicere ſcriptaſq; fuiſſe & para tas a Protbagora rerum illuſtrium diſputationes.qui nũc cõmunes appellantur loci. Quod idem feciſ ſe Gorgiã.quũ ſingularum reꝝ laudes vituperationeſq; conſcripſiſſet. qđ iudicaret boc oratoris eſſe maxime propriũ.rem augere poſſe laudando vituperandoq; rurſus affligere: Hinc antipbõtem Rhã nuſium ſimilia quedam habuiſſe conſcripta.quo neminẽ vnq; melius vllam orauiſſe capitis cauſam quũ ſe ipe defenderet.ſe audiẽte locuplex auctor ſcripſit Tucidides. Nam lyſiã primo pfiteri ſolitũ artẽ eſſe dicẽdi. Deinde q; Theodorus eſſet in arte ſubtilior. in orationibus aũt ieiunior. orationes eũ ſcribere.aliis cœpiſſe artẽ remouiſſe. Similiter Iſocratẽ primo.artem dicẽdi eſſe negauiſſe. ſcribe re aũt aliis ſolitũ oꝝones qbus in iudiciis vteꝝẽ.ſed quũ ex eo qa quaſi cõmitteret cõtra legem.quo qs iudicio circũuenireꝝ.ſepe ipe in iudiciũ vocareꝝ oꝝoes aliis deſtitiſſe ſcribere. totumq; ſe ad artes cõponẽdas trãſtuliſſe. Et grecie qdẽ oratoꝝ ptus atq; fontes vides ad nroꝝ annaliũ rõnem veteres. ad ipſorum ſane recẽtes. Nam antequam deleẽtata eſt Atheniẽſium ciuitas.hac laude dicendi mul ta iam memorabilia & in domeſticis & imbecillis rebus effecerat. Hoc autẽ ſtudium nõ erat cõe gre cie ſed ppriũ atheniaꝝ. Quis enim aut argiuum oratorem aut corinthium aut Thebanum ſcit fuiſſe temporibus illis.niſi quid de Epaminunda docto homine ſuſpicari iubet. Lacedemonium vero vſ q; ad hoc tempus audiui fuiſſe neminem. Menelaum ipſum dulcem illum quidem tradit Homerus ſed pauca dicẽtem breuitas aũt laus ẽ interdum in aliqua pte dicẽdi. in vniuerſa eloq̃ntia laudẽ non habet. Atuero extra greciã magna dicẽdi ſtudia fuerunt maximiq; huic laudi habiti honores illuſtre oratoꝝ nomẽ reddiderunt.nã vt ſeſe pyrrbeo eloq̃ntia euecta eſt oẽs pagrauit inſulas atq; ita pegri nata tota aſia eſt vt ſe exterius obtinere moribus.omnemq; illã ſalubritatem attice dictionis. & qua-

si sanitatem perderet ac loqui pene descisceret. Hinc asiatici oratores non cõtemnẽdi quidem nec ce-
leritate nec copia: sed parum pressi & nimis redundantes. Rhodii saniores. & atticorum similiores:
sed de græcis hactenus. Etenim hæc ipsa forsitan fuerunt necessaria. Tum brutus. ista vero inquit q̃
uiora q̃ vellem. Optime in q̃. sed veniamus ad nostros. de quibus difficile ẽ plus intelligere q̃ quã-
tum ex monumentis suspica licet. Quis em̃ putet aut celeritatem ingenii. L. Bruto illi nobilitati ve-
stre principi defuisse: qui de matre Suauiãda ex oraculo appollinis tam acute arguteq̃ coniecerit q
summam prudentiam simulatione stulticiæ texerit: qui potentissimum regem clarissimi regis filium
expulerit: ciuitatemq̃ perpetuo dominatu liberatam magistratibus annuis legibus iudiciisq̃ deuin-
xerit qui collegæ suo imperium abrogauerit: vt ciuitate regalis nominis memoriã tolleret: qđ certe
effici non potuisset nisi esset oratione persuasum. Videm item paucis ante annis post reges exactos
quum plebs prope ripam. Anienonis ad tercium miliarium consedisset eumq̃ montem qui sacer
appellatus est occupauisset. M. Valerium dictatorem dicendo sedauisse discordias. eiq̃ ob eam rem
honores amplissimos habitos: & eum primũ ob eam ipsam causam maximũ esse appellatum. Ne. l.
Valerium quidem potitum arbitror: non aliquid potus se dicendo: qui post decemuiralẽ inuidiam
plæbem in patres incitatam legibus & contionibus suis mitigauerit. Possumus appium claudiũ su-
spicari disertum. quia senatum iamiam inclinatum a pyrrhi pace reuocauerit. Possumus. C. Fabriciũ
qa sit ad pyrrhum de captiuis recupandis missus orator. T. Corũcanum: q̃ ex pontificum commẽta
ris longe plurimũ ingenio valuisse videatur. M. Curium q̃ is tri. pl. interrege appio cæco diserto bo
mine comitia contra leges habente. quũ de plæbe consulem non accipiebat patres ante auctores fie-
ri coegerit. quod fuerit permagnũ nondum lege mœnia lata: licet etiam aliquid de. M. Popilii inge-
nio suspicari qui quũ cons. esset. eodemq̃ tempe sacrificium publicum: quũ læna faceret. quod erat
flamen carmentalis plæbei. contra patres cõcitatione & seditione nũciata. vt erat læna amictus: ita ve
nit in contionem seditionemq̃ quũ auctoritate. tum oratione sedauit. Sed eos oratores habitos eẽ
ra ducor ad suspicãdum. Dr etiã. C. flamineus is qui tri. plæ. legem de agro Gallico & piceno viritim
diuidendo tulerit. qui cons. apud tharsumennũ sit interfectus: ad populũ valuisse dicendo. Quintus
etiam maximus varrucosus orator habitus est tempibus illis: & Qu. Metellus is qui bello punico se
cundo cum. L. Veturio philone consul fuit. Quem vero extet. & de quo sit memoriæ proditum elo-
quentẽ fuisse & ita esse habitum primus ẽ. M. Cor. Cethegus. cuius eloquẽtiæ est auctor. & ydonea
mea quidem sentẽtia. Qu. Ennius præsertim quũ & ipe eum audiuerit: & scribat de mortuo: ex quo
nulla suspicio ẽ amiciciæ causa esse mentitum. Est igitur sic apud illum in nono: vt opinor annali: ad
ditur orator Cornelius suauiloquenti ore cethegus marcus studio. collegam filius & oratorem ap-
pellat & suauiloquentiam tribuit: quæ nũc quidem non tam est in plærisq̃. latrant enim iam quidam
oratores non loquũtur: sed est ea laus eloquentiæ certe maxima. Is dictus olim: q
tum viuebant homines atq̃ æuum agebant. flos delibatus populi. probe vero: vt enim homines de-
cus ingenium: sic iugenii ipius lumen est eloquentia: qua virum excellentem p̃clare: tum ille homies
florem populi esse dixerunt: suadant medullam quam vocant græci. cuius effector est ora-
tor. Hanc suadam appellauit Ennius. Eius autem Cethegum medullam fuisse vult. vt quam deã in
peridis libris scripsit Eupolis se scitauisse. buius hic medullam nostrum oratorem fuisse dixerit. At
hic Cethegus cons. cum. P. Tuditano fuit bello punico sero: quæstorq̃ is cons. M. Cato modo pla-
ne annis. c. xl. ante me cons. & idipsum nisi vnius eẽt ennii testimonio cognitũ. bunc vetustas vt alios
fortasse multos obliuione obruisset. illius autem ætatis qui sermo fuerit ex Neuianis scriptis intel-
ligi potest. His em̃ consulibus. vt in veteribus commẽtariis scriptũ est. Neuius ẽ mortuus. q̃q̃ var
ro noster diligẽtissimus inuestigator antiqtatis: putat in boc erratum: vitamq̃ Neuii, pducit lõgius.
Nam Plautus. P. Claudio. l. portio viginti annis post illos: quos ante dixi. consules mortuus ẽ Ca-
tone censore. Hũc igitẽ Cethegũ cõsecutus ẽ ætate Cato. qui annis. ix. post eũ fuit cõs. eũ nos. vt pue
rẽ habemus q. L. M. Manilio cõs. mortuus ẽ annis. lxxxiii. ipis añ me cõsulẽ. Nec vero habeo quẽ-
quam antiquiorem. cuius qdem scripta, pferẽda putem: nisi quem appii Cæci oratio hæc ipa de pir-
rho & nonnullæ mortuoꝝ laudationes forte delectant & Hercules equidem extant. Ipse em̃ familie
sua quasi ornamenta ac monumenta seruabant. & ad vsum siquis eiusdem generis occidisset. & ad
memoriam laudũ domesticarum. & ad illustrandam nobilitatem suam. quãquã bis laudationibus bi
storia rerum nostrarum est facta mendosior. Multa em̃ scripta sunt in eis q̃ facta non sunt falsi trium
phi: plures consulatus genera etiam falsa. & ad plebem transitiones: quũ homines humiliores: in ali
enum eiusdem nominis infundarentur genus vt si ego me a. M. Tullio esse dicerem. qui patricius
cum Sulpitio cons. anno. x. post exactos reges fuit. Catonis autem orationes nõ minus multæ fere
sunt q̃ attici Lysiæ: cuius arbitror plurimas esse. est em̃ atticus: quoniam certe athenis est & natus &
mortuus & functus oñi ciuiũ munere. Quãquã timeus eũ quasi licinia. & mutia lege repetit. Syra
cusas. & quodãmõ ẽ nonnulla in iis etiã inter ipos silitudo. Acuti sunt. elegãtes faceti breues. sed il
le græcus ab oi laude fœlicior. Habet. n. certos sui studiosos. q nõ tã bitus corpis opimos q̃ gracili-
tates cõsectẽtur. quos valitudo mõ bõa sit: tenuitas ipa delectat. q̃q in lysia sunt sæpe ẽt lacerti: sicut
fieri nihil possit valentius. Vex ẽ certe genere toto strigosior. sed habet tñ suos laudatores qui hæc

ipſa eius ſubtilitate admodū gaudeant. Catonē vero quis noſtrorū oratorū. qui quidē nūc ſunt legit. aut quis nouit oino. Ad quē verū dii boni mitto ciuem aut ſenatorē aut imperatorē. Oratorem ēm hoc loco querimus. Quis illo grauior in laudādo: acerbior in vituperādo in ſententiis argutior. in docendo edilſerēdoq; ſubtilior. Referte ſunt oīones amplius centūquinqūginta. quas quidem adhuc in uenerim & legerim. & verbis & rebus illuſtribus: licet ex his eligant. ea quæ notatiōe & laude digna ſint. omīs oratoriæ virtutes in eis reperient. Iā vero origenes eius quē florem aut quod lumen eloquentie non habēt. Amatores huic deſunt: ſicuti multis iam ante ſeculis. & Philiſto cyracuſio. & ipſi Thucydidi. Nā vt horum cōciſis ſententiis: interdum etiā non ſatis. aptis autem quū breuitate. tū nimio acumine officit. Theopompus elatione atq; altitudine oīonis. ſuæ quod idē lyſiæ Demoſthenes: ſic catho nis luminibus obſtruxit. hec poſterorū quaſi exaggerata altius oīo. Sed & i noſtris inſcitia: eſt. & q; ipſi qui in græcis antiquitate delectātur. eaq; ſubtilitate quā atticā appellant. hāc in catone nō nouerunt quidē Hyperdiæ volūt eſſe. & lyſiæ laudo: ſed cur non catonis. Attico genere dicēdi ſe gaudere dicunt. ſapienter id quidē atq; vtinā imitarent. nec oſſa ſolū ſed etiā ſanguinē. gratum eſt tn quod volunt. Cur igit Lyſias & Hyperides amāt. quū penitus ignorēt catho. Antiquior eſt huius ſermo & q̄dam horridiora verba. Ita. n. tum loq̄bant. id muta quod tum ille nō potuit. & adde numeros: & aptior ſit oīo. Ipa verba cōpone & quaſi coagmēta quod ne græci qdē veteres fecerunt iā neminē antepones catoni. Ornati oīoem græci putāt. ſi verborū imutatoibus vtātur quos appellāt tropos. & ſniarum oīonisq; formis: q̄ vocant ſchemata. Nō veriſile eſt quā ſit in vtroq; genere & crebre diſtinctus cato. Nec vero ignoto nōdum eſſe ſatis poſitum hunc oratorē. & q̄rendum eſſe aliquid pfectius. quippe quū ita ſit ad nīrorū tpm rōnem vetus. vt nullus ſcriptum extet dignum quidē lectioue. qd ſit antiquius. Sed maiore bonore in oibus artibus q̄ in vna hac arte dicēdi verſat antiquitas. Quis. n. eorū qui hec minora aiaduertunt. non intelligit canachi ſigna rigidiora eſſe q̄ vt imitent veritatē. Calamidis dura illa quidē ſed tn molliora quā ea canachi. nondum myronis ſatis ad veritatem adducta. Iā tn quæ nō dubites pulchra dicere: pulchriora. Polideti etiam plane perfecta: vt mihi quidē videri ſolent. Sillis in pictura rō eſt. in qua zeuſum & polygnotum & Tymantem: & eorū qui non ſunt vſi pluſq; quattuor coloribus. formas & liniamēta laudamus. At in Ectione Nicomacho. Ptogene: appelleiam pfecta ſunt oia. & neſcio an reliqs in rebus oīmbus idem eueniat. Nihil eſt ēm ſimul & inuentum & pfectum. Nec dubitari debet quin fuerint ante Homerum poetæ. quod ex eis carminibus intelligi pōt. que apud illum & in pbæactum. & in procoū epulis canunt. Quid noſtri veteres uerſus. vbi ſunt quos olim Fauni vateſq; canebunt. quū neq; muſarū ſcopulos. nec dicti ſtudioſus quiſq; erat ante hunc: ait ipe de ſe nec mentit in gloriādo. Sic ēm ſeſe res habet: nā & odiſſea latina eſt. ſic in tanquā opus aliquod Dædali: & Lyuianæ fabulæ non ſatis dignæ: quæ iterum legant. Atq; hic Lyuius qui primus fabulā. Ca. Clodio cæci filio &. M. Tuditano conſ. docuit anno ipo anteq; natus eſt Ennius: poſt rhomam autē conditam quarto decimo: & q̄ngenteſimo: vt hic ait: quem nos ſequemur. Eſt ēm inter ſcriptores de numero annorū controuerſia. Atticus autem a. Qu. Maximo quintum cōſule capto Tarento ſcripſit Lyuium ānis. xxx. poſtq; eum fabulam docuiſſe. & atticus ſcribit & nos in antiquis cōmentariis inuenimus. Docuiſſe autē fabulam anins poſt. xi. C. Cornelio. Qu. Minutio conſ. ludis luctatiis: quos Salinator ſenenſi prelio vouerat: in quo tantus error Actii fuit: vt bis conſ. xxx annos natus Ennius fuerit: q; æqualis fuerit Lyuius: minor fuit aliquāto is qui primus fabulam dedit: quā ii qui multas docuerunt ante bos conſ. & Plautus & Neuius. Hec ſi minus apta videntur huic ſermoni Brute Attico aſſignā: qui me inflāmauit ſtudio illuſtriū hominum ætates & tpa pſequendi. Ego vero inquit Brutus & delector iſta quaſi notatione tpm: & ad id quod inſtituiſti oratorū genera diſtinguere ætatibus iſtam diligentiam eſſe accōmodatam puto. Recte inq; Brute intelligis: atq; vtinam extarent illa carmina quæ multis ſæclis ante ſuam ætatem i epulis eſſe cātitata a ſingulis conuiuiis de darorū virorū laudibus: in originibus ſcriptum reliquit catho: tamen illius quē in votibus & faunis enumerat Ennius bello punico eum quaſi Myronis opus delectat: Sit Ennius ſane vt eſt certe pfectior. qui ſi illum vt ſimulat contēneret: non oīa bella pſequēs primum illud punicum acerrimū bellum reliquiſſet: Sed ipſe dicit cur id faciat: Scripſere inquit alii rem verſibus: & luculente quidem ſcripſerunt: etiam ſi minus q̄ tu polite: Nec vero tibi aliter videri debet: qui a Neuio vel ſumpſiſti multa ſi fateris: vel ſi negas ſurripuiſti: Quum hoc catone grandiores natu fuerunt. C. Flaminius. C. Varro. Qu. Maximus. Qu. Metellus. P. Leutulus. P. Craſſus qui cū ſupiore Apbricano. conſ. fuit. Ipſum Scipionem accepimus non infantem fuiſſe: filius quidem eius: is qui hunc minorem Scipionem a paulo adoptauit: ſi corpore valuiſſet in primis habitus eſſet diſertus: Indicant quum oraciunculectum hyſtoria quædam græca ſcripta dulciſſime: Numero q; eorum fuit Sex. Aelius iuris quidem ciuilis omniū peritiſſimus: ſed etiam ad dicendum paratus: De minoribus autem. C. Sulpitius gallus: qui maxime oim nobilium græcis litteris ſtuduit: iſq; & oratorum in numero eſt habitus: & fuit reliquis rebus ornatus atq; elegans: Iam enim erat vnctior quædam: ſplendidiorq; conſuetudo loquendi: Nā hoc prætore ludos appollini faciente quum Tbi eſten fabulam docuiſſet Qu. Marcio. Cn. Seruilio conſ. mortem obiit Ennius. Erat iiſdem temporibus. T. Gracchus. P. E. qui bis conſul et cenſor fuit: cuius eſt oīo græca apud Rhodios: quem cuem quum grauem: tum etiam eloquentem conſtat fuiſſe: P: etiam Scipionem Maſicam: qui eſt coreulum appellatus: qui item bis conſ. et cenſor fuit habitum eloquentem. M. alium illius qui ſacra acceperit

filiũ dicũt etiã. L. Lentulũ qui cum. C. Figulo conſ. fuit. Qu. nobiliorẽ. M. filiũ. iã pẽ inſtituto dedi-
tum ſtudio lr̃arum: qui etiã Qu. Enniũ qui cũ pẽ eius in ætolia militauerat ciuitate donauit quũ triũ
virum coloniã deduxiſſet: &. T. Anniũ luſcũ huius Qu. Fuluii collegã nõ indiſertũ diçũt fuiſſe. Atq;
etiam. L. Paulus Aphricani pater pſonam principis ciuis facile dicẽdo tuebat. At vero etiã tum ca-
thone viuo qui ãnos quinq; &. lxxx. natus exceſſit e vita. quũ quidẽ eoipo ãno cõtra Sergiũ Galbã.
ad populũ ſumma contẽtione dixiſſet: quam etiã or̃onem ſcriptam reliquit. ſed viuo catbone mino-
res natu multi vno tẽpore oratores floruerũt. Nam &. A. albinius is qui græce ſcripſit byſtoriã qui
conſ. cũ. L. Lucullo fuit. & lr̃atus & diſertus fuit. & tenuit cũ boc locum quendam. & Ser. Fuluius. &
vna Ser. Eabius pictor. & iuris & lr̃arum & antiqtatis bñ peritus. Qu. q̃. Fabius labeo fuit ornatus
iiſdem fere laudibus. Nam Qu. Metellus is cuius q̃tuor filii cõſulares fuerũt. iprimis ẽ babitus elo-
quẽs. qui pro. l. cotta dixit accuſante Aphricano cuius & aliæ ſunt or̃ones. & contra. T. Gracchũ ex-
poſita eſt in. C. fannii ãnalibus. tñ ipſæ. l. cotte veterator babitus. ſed. C. lælius. &. P. Aphricanus ipri-
mis eloq̃ntes. quoq; extant or̃ones. ex quibus exiſtimari de ingeniis oratoq; põt. Sed inter bos ætate
paulũ bis ãcedens ſine cõtrouerſia Ser. Galba eloquẽtia preſtit: & nimiq; is princeps: & latinis illa
oratoq; ppria & quaſi legitima opa tractauit. vt egrederẽ a ppoſito ornandi cã. vt delectaret anios
aut pmoueret. aut augeret rem vt miſeratõibus aut cõibus locis vteret. ſed neſcio quõ buius quẽ cõ-
ſtat eloquẽtia præſtitiſſe exiliores or̃ones ſunt. & redolẽtes magis antiqtatem q̃ aut Lælii Scipiõis
aut etiã ipſius catbõis. Itaq; exaruerũt vix iã vt appeant de ipſius lælii Scipiõis ingenio. quãq; ea ẽiã
vt plurimũ trbuaẽ ambobus. dicẽdi tamẽ laus eſt in lælio illuſtrior. At oõ lælii de collegis nõ meli-
or q̃ de multis q̃ voles Scipionis nõ quo illa lælii quicq; ſit dulcius. aut quod e religione dici poſſit
auguſtius: ſed multo tamẽ vetuſtior & borridior ille q̃ Scipio. & quũ ſint in dicẽdo variæ volũtates:
delectari mibi magis antiqtate videẽ & lubẽter verbis etiã vti paulo magis priſcis lælius. Sed ẽ mos
bominũ vt nolint eũdem pluribus verbis excellere. Nam vt ex bellica laude aſpirare ad aphricanum
nemo põt. in qua ipſa egregiũ Viriatico bello reperimus fuiſſe læliũ. ſic ingenii lr̃arum eloquẽtiæ: ſa-
pietiæ deniq;: & ſi vtriq; primas. priores tamẽ deferũt lælio. Nec mibi cæteroq; iudicio ſolum videẽ.
ſed etiam ipſoq; inter ipſos cõceſſu ita tributũ fuiſſe. Erat oño tũ mos vt in reliqs rebus melior. ſic i
boc ipſo bumanior vt faciles eſſent in ſuũ cuiq; tribuendo. memoria teneo ſmyrnæ me ex. P. Rutilio
Rufo audiuiſſe: quũ dicere adoleſcẽtulo ſe accidiſſe vt ex. S. C. P. Scipio &. D. Brut⁹ vt opinor cõſ.
de re atroci magnaq; quæreret. Nã quũ æſtiuis ita facta cædes eſſet: notiq; boies interfecti: inſimula-
returq; familia: partim etiã liberi ſocietatis eius quæ picarias de. P. Cornelio. l. Mũmo cẽſoribus rede
miſſet decreuiſſe ſenatũ vt de ea re cognoſcerẽt & ſtatueret conſ. cãm pro publicanis accurate vt ſem
per ſolitus eſſet. elegantereq; dixiſſe læliũ. Quũ conſules re audita amplius de conſilii ſentẽtia pronũ
ciauiſſent paueis interpoſitis clientib⁹ iteq; læliũ multo diligẽtius meliuſq; dixiſſe. iteq; eodẽ modo a
conſulib⁹ rem eſſe prolatam. tum lælium quũ eum ſocii domũ reduxiſſent. egiſſentq; gr̃as & ne defa-
tigareẽ orauiſſent ſo cutũ eſſe ita. ſe quæ feciſſet bonoris eoq; cã: ſtudioſe: accurateq; feciſſe: ſed ſe arbi
trari cãm illam a Serui Galba quo is in dicẽdo adbortor. acriorq; eẽt grauis & vebementi⁹ poſſe de-
fendi. Itaq; auctoritate. C. lælii publicanos cãm detuliſſe ad Galbam. Illũ autem q; ei viro ſuccedẽdũ
eſſet verecũdæ & dubitanter recæpiſſe. vnũ quaſi comparẽdinat⁹ medium diem fuiſſe. quẽ totũ Gal-
ba in conſideranda cã componẽdaq; poſuiſſe: & quũ cognitionis dies eſſet: & ipſe Rutili⁹ rogatu ſo
cioq; domũ ad Galbam mane veniſſet: vt quũ admoueret & ad dicendi temp⁹ adduceret vſq; illũ quo
ad ei nũciatum eſſet conſules deſcendiſſe: oñibus excluſis cõmentatum in quadam teſtudine cũ ſer-
uis lr̃atis fuiſſe: quoq; aliud dictare eodem a tẽpore ſolitus eſſet: interim quũ eſſet ei nunciatum tem
pus eſſe exiſſe in ædes eo colore & iis oculis vt egiſſe cãm non cõmentatum putares. Addebat etiã
idq; ad rem ptinere putabat. ſcriptores illos male exiſſe mulctatos cum Galba. Exquo ſignificabaẽ
illum non in agendo ſolum: ſed etiam in meditando vebemẽtẽ atq; incenſum fuiſſe. Quid miulta:
magna expectatione plurimis audientibus coram ipſo Lælio ſic illam cãm tanta vi: tantaq; grauitate
dixiſſe Galbam: vt nulla fere pars or̃onis ſilentio pteriretur. Itaq; multis quærelis multaq; miſeratio
ne adbibita ſocios oñibus approbãtibus illa diis quæſtione liberatos eſſe. Ex bac rutiliana narratio-
ne ſuſpicari licet quũ due ſumme ſint in oratore laudes. Vna ſubtiliter diſputandi ad docẽdum. Alte
ra grauiter agendi ad animos audiẽtium permouẽdos. multoq; plus proficiat is qui inflãmet iudicẽ
q̃ ille qui doceat elegantiam in lelio: vim in galba fuiſſe que quidem vt iſtum maxime cognita ſit cũ
luſitanis a Seruio galba pretore contra interpoſitam vt exiſtimabaẽ fidẽ: interfectis. T. Lybone tri.
ple. populum incitante: & rogationẽ in Galbam priuilegii ſimilẽ ferẽte: ſumma ſenectute: vt añ dixi.
M. Catbo legem ſuadẽs in Galbam multa dixit: quam or̃onẽ in origenes ſuas retulit: paucis anteq;
mortuus eſt: an diebus: an mẽſibus. Tum igiẽ recuſans Galba pro ſeſe: &. p. r. fidem implorans quũ
ſuos pueros. tum. C. Galli etiã filium flens comendabat: cuius orbitas & fletus mire miſerabilis fuit
propter recentẽ memoriã dariſſimi patris: iſq; ſe tum eripuit flamme ppter pueros miſericordia po
puli cõmota. ſicut idem ſcriptum reliquit Catbo. Atq; etiam ipm Lybonem nõ infantẽ video fuiſſe.
vt ex or̃onibus eius intelligi põt. Quum bec dixiſſem: & paulum intergeuiſſem. Quid igiẽ inquit
eſt cauſe Brutus ſi tanta virtus in oratore Galba fuit. cur ea nulla in oratoibus eius appareẽ: quod mi
rari non poſſum in eis. qui nibil oino ſcripti reliquerunt. Nec eñ eſt eadem inq; Brute cauſa non ſcri
bendi & nõ tambene ſcribendi quam dixerint. Nam videmus alios oratores inertia nibil ſcripſiſſe:

ne domesticus etiam labor accederet ad forensem. Plæraq; em̃ scribũtur orones habitæ iam nõ vt ba-
beãt alios non laborare vt meliores fiant. Nulla em̃ res tm̃ ad dicendũ proficit quantũ scriptio. Me-
moriam aũt imposte⁊ inge nii sui non desiderant. quũ se putant satis magnam adeptos esse dicendi
gloriam. eamq; etiam maiorem visum iri si in existimantiũ arbitriũ sua scripta nõ venerint. Alios qđ
putent melius dicere se posse q̃ scribere: qđ per ingeniosis hominib⁹. neq; satis doctis plarũq; con-
tigit vt ipsi Galbæ. quem fortasse vis non ingenii solũ: sed etiam animi. & naturalis qdam dolor di-
centem incendebat. efficiebatq; vt & incitata & grauis & vehemens esset oro: dein quũ ociosus stilũ
prebenderat: motusq; omis animi. tanq; ventus hominẽ defecerat flacce sciebat oro. q⁹ is qui limati⁹
dicendi cõsectat genus accidere nõ solet: propterea q⁹ prudentia nũq; deficit oratorem qua ille vtes
eodem modo possit & dicere & scribere. Ardor animi non semp adest vsq; quũ cõsedit omis illa vis
& quasi flamma oratoris extinguit. Hanc igit ob cãm videt Lælii meus spirare etiã in scriptis. Gal-
be aũt vis occidisse fuerũt etiam in oratorũ numero mediocrũ. L. & Sp. Mũmi fratres: quo⁹ extãt
ambo⁹ orationes. Simplex qdem Lucius fuit & antiqu⁹. spurius aũt nihilo ille qdem ornatior. sed
tamẽ astrictior. Fuit enim doctus: & disciplina stoico⁹. Multæ sunt Sp. Albini orones: sunt. L. tauri
cautelio⁹ oresta⁹. quos aliquo video in nũero orato⁹ fuisse P. etiã Popilius quũ ciuis egregius tũ
non indesert⁹ fuit. C. vero filius eius disertus. C. q̃. Tuditanus quũ omi vita atq; victu excultus at-
q; expolitus tũ eius elegans est habitum etiam oronis genus. Eodemq; in genere est habitus is qui
iniuria accepta fregit. T. gracchus patina cui⁹ in rebus optimis constãtissimus. M. Octauius. At ve-
ro. M. Aemilius lepidus qui est Porcina dictus iisdem tẽporibus fere quibus Galba: sed paulomin⁹
natu & sũmus orator est habitus & fuit. vt apparet ex oratoribus scriptor sane bonus. Hoc in orato
re latino primũ mihi videt. & lenitas apparuisse illa græco⁹ & verbo⁹ comprehensio etiam artifex
vt ita dicam stilus nũc studiose duo adolescẽtes ingeniosissimi & prope æquales. C. Carbo. &. T. grac
chus audire soliti sunt. de qbus iam dicendi locus erit: quũ de senoribus pauca dixero. Qu. em̃ Pom
peius non contemptus orator tẽporibus illis fuit. qui sũmos bonores homo per se co⁹gnitus sine vl
la cõmendatione maio⁹ est adeptus. Tum. L. Cassius multũ potuit: non eloquentia: sed dicendo ta-
men homo non liberalitate vt alii sed ipsa tristicia & seueritate popularis: cuius qdem lege tabellariæ
M. Antius Briso tri. plæ. diu restitit. M. Lepido cõsule adiuuãte. Eaq; respu. Apbricano vitupationi
fuit. q⁹ eius auctoritate de sentẽtia deductus Briso putabat. Tũ duo Cæpiones multũ dicentes con-
silio: & lingua plus auctoritate tamẽ & gracia subleuabant. Sed Pompei sunt scripta. nec nimis exte-
nuata: quanq; vete⁹ est similis: & plena prudẽtiæ. P. Crassum valde probatũ oratorem iisdem fere tẽ
poribus accepimus: qui & ingenio valuit & studio. & habuit etiam quasdam domesticas disciplinas
Nam & cũ summo illo oratore Seruio Galba: cuius. C. filio filiam suam collocauerat: affinitate sese
deuinxerat: & quũ esset. P. Mutu filius: fratrẽq; haberet. P. Scæuolam domi ius ciuile cognouerat:
in eo constat industriam sũmam fuisse: maximamq; graciam: quũ & cõsuleret plurimũ & diceret: bo-
rum ætatibus adiũcti duo. C. fanni. C. M. F. fuerũt. quorum. C. fannius qui consul cũ Domitio fuit
gnam orationem de sociis: & nomine latino contra gracchũ reliquit. sane & bonam & nobilem. Tũ
Atticus: Quid ergo⁹ est ne ista fanni nam varia opinio pueris nobis erat: alia a. C. Persio litterato ho
mine scriptam aiebant illo quem significat valde doctũ esse Lucilius. alii multos nobiles. quod quis-
q; potuisset in illam orationem contulisse. Tum ego audiui equidem ista inq; de maioribus natu. sed
nunquam sum adductus vt crederem eamq; suspitionem propter banc causam credo fuisse q⁹ Fan-
nius in mediocribus habitus esset. Oratio aũt vel optima esset illo quidem tempore orationũ omni-
um: sed nec ciusmodi est: vt a pluribus confusa videat. Vnus enim sonus est totius oratiõis & idem
stilus: nec de Persio reticuisset Gracchus quũ & fannius de Menelao Marachcno: & de cæteris ob-
iecisset. presertim quũ Fannius nũquam sit habitus elinguis. nam & causas defensitauit: et tribuna
tus eius arbitrio et auctoritate. P. Apbricani gestus non obscurus fuit. Alter aũt. C. Eannius. M. F.
C. Lælii gener: et moribus et ipso genere dicendi durioris soceri institituto: quem quia coaptat⁹ in au-
gurium collegiũ non erat non admodum diligebat: presertim quũ ille Qu. Scæuolam sibi minorem
natu generum pretulisset. cui tamen Lælius se excusans non genero minori dixit se illud: sed maiori
filiæ detulisse Is tamen instituto Lælii parætiũ audiuerat. Eius omis in dicendo facultas bystoria ipsi
us non ineleganter scripta perspici potest quæ neq; nimis est infans: neq; pfecte diserta. Mutius au-
tem augur: quod per se opus erat ipse dicebat vt de pecuniis repetundis contra. T. Albutium: is ora
torum in numero non fuit: iuris ciuilis intelligentia: atq; omni prudentiæ genere prestitit. L. Cæ
lius antipater scriptor quemadmodum videtis fuit: vt temporibus illis Luculentus: iuris valde pe-
ritus: multorum etiam vt. L. Crassi magister. vtinam in Tyberio Graccbo. C. q̃ carbone talis mens
ad rempu. bene gerendam fuisset. quale ingenium ad bene dicendum fuit profecto nemo bis viris
gloria præstitisset. sed eorum alter propter turbulentissimum tribunatum: ad quem ex inuidia fœde-
ris Numantini bonis iratus accesserat ab ipsa repu. est interfectus. Alter propter perpetuam in po-
pulari natione leuitatem morte volũtaria se a seueritate iudicum vindicauit. Sed fuit vterq; summus
orator. atq; boc memoria patrum teste didicimas. Nam et catbonis et gracchi babemus orationes
nondum satis splendidas verbis sed acutas: prudentiæq; plenissimus. Fuit graccbus diligentia cor-
neliæ matris a puero doctus et græcis litteris eruditus, Nã semp babuit exquisitos e græcis magos

In eis iam adolescẽs Diaphanẽ Mithylenæũ græciæ tpibus illis disertissimũ. sed & breue tẽpus inge nii augendi & declarãdi fuit Caro quo vita suppeditauit est in multis iudiciis causisq; cognit⁹: Hunc qui audierãt prudentes boies in qbus familiaris noster. L. gellius. q se illi contubernalẽ in consulatu fuisse narrabat canoꝝ oratorẽ. & volubilem & satis acrem atq; eũdem &, vehementẽ & valde dulcẽ & pfacetum fuisse dicebat. Addebat industriũ etiam & diligentẽ & in exercitationib⁹ cõmendationi busq; multũ opere solitum esse ponere. Hic optimus illis tẽporibus est patronus habitus eoq; forũ tenente plura fieri iudicia cœperũt. Nam & qstiones perpetuæ hoc adolescẽte constitutæ sunt: quæ antea nullæ fuerunt. L. N. Piso tri. ple. legem primus de pecuniis repetũdis. Censorino & Manilio cons. tulit ipse etiam piso & causas egit & multaꝝ legum aut auctor aut dissuasor fuit. Isq; & oõnes reliquit quæ iam euanuerũt. & annales sane exiliter scriptos & iudicia populi quibus aderat carbo: iã magis patronũ desiderabant tabella data q̃ legem. L. Cassius. Lepido & Mancino cõs. tulit vester eti am. D. brutus. M. filius: vt ex familiari eius. L. Accio poeta sum audire solitus & dicere nõ inculte solebat. & erat quũ litteris latinis tum etiã græcis vt tpib⁹ illis satis eruditus quæ tribuerat. Idem Aa cius etiam Qu. Maximo. L. Pauli nepoti. & vero ante Maximum illũ Scipionem: quo duce priuato. T. graccbus occisus esset. quũ oĩbus in rebus vebementẽ tum acrem aiebat in dicẽdo fuisse: tũ eti am. P. Lentulus ille princeps ad remp. dũtaxat. quod opus esset satis babuisse eloquentiæ dicit̃ iisdẽ tẽporibus. L. furius Pilus Perbene latine loqui putabat̃ lãtiusq; q̃ cæteri. P. Scæuola valde pruden ter & acute paulo etiam copiosius nec multo minus prudẽter. M. Manilius Appii daudii volubilis: sed Paulo feruidior erat oro. In aliquo numero etiam. M. Fuluius flaccus. &. C. cato Aphricani soro ris filius mediocres oratores: & si flacci scripta sunt: sed vt studiosi lãtum. Flacci aũt emulus. Pu. De cius fuit nõ infans ille qdem sed vt vita: sic oõne etiam turbulentus. M. Drusus. C. F. qui in tribuna tu. C. gracchũ collegam iterum tri. fecit iure. & oõne grauis & auctoritate eiq; proxime adiunctus. C. Drusus frater fuit tuus & gentilis brute. M. Pennus facile agitauit in tribunatu. paulum. C. Grac chum ætate ãcedens fuit eĩ. L. Lepido: &. L. Horeste cons. quæstor. Gracchus tri. pẽnus illius. M. E. qui cum Qu. Aelio cons. fuit. sed si oĩa suma sperãs: ædilit⁹ us est mortuus. Nam de. T. flammio: quem ipse vidi mihi accepi nisi latine diligẽter locutum: iis adiũcti sunt. C. curio. N. Scaurus. P. Ruti lius. C. Gracchus. De Rutilio & Scauro breuiter licet dicere quoꝝ neuter sũmi oratoris babuit laudẽ & vterq; in multis causis versatus erat. in qbusdam laudandis iuris etiam si maximi ingenii nõ eẽnt: pbabiles tamẽ industria: quanq̃ iis qdem nõ oino ingenium: sed oratoꝝ ingeniũ defuit. neq; eni re fert videri quid dicendũ sit: nisi id queas solute & suauiter dicere. ne id quid est satis est nisi id qđ di cit̃ fit voce vult motuq; conditus. Quid dicam opus esse doctrina: sine qua etiam siqd bene dicit̃ ad iuuante natura tamẽ id: qa fortuito fit semp paratũ esse nõ põt. In Scauri oratõe sapientis hominis & recti grauitas summa & naturalis quedam inerat auctoritas: non vt causam: sed vt testimonium dicere putares: cum pro reo diceret. Hoc dicendi genus ad patrocinia mediocriter aptum videba tur. Ad senatoriam vero sententiam cuius erat ille princeps vel maxime: significabant enim non pru dentiam solum: sed quod maxime rem continebat̃ fidem. habebat hoc a natura ipsa quod a doctri na nõ facile posset: quanq̃ hui⁹ quoq; ipsius rei quẽadmodũ scis precepta sunt. huius & oõnis sunt et tres ad. L. fufidium libri scripti de vita ipsius acta: sane vtiles quos nemo legit: Cyri vitam et disci plinam legũt: preclaram illam quidẽ: sed neq; tam rebus nostris aptam: nec tamẽ Scauri laudibus añ ponendam. Ipse etiam fufidius in aliquo patronoꝝ numero fuit. Rutilius aũt in quodam tristi: et se uero genere dicendi versatus est: et vterq; natura vebemens et acer. Itaq; quũ vna consulatũ petiuis sent: non ille solum q repulsam tulerat: accusauit ambitus designatũ competitorem. Sed Scaurus eti am absolutus Rutiliũ in iudicium vocauit: multaq; opera: multaq; industria Rutilius fuit: quæ erat p pterea gratior qđ idem magnũ munus de iure respondendi sustinebat: sunt eius oõnes iciunæ: mul ta preclara de iure: doctus vir: et græcis lr̃is eruditus. panetii auditor: prope perfectus in stoicis: quo rum pacutum: et artis plenũ oõnis genus: scis tamen esse exile: nec satis populari assensioni accom modatũ. Itaq; illa quæ propria est hui⁹ disciplinæ pbilosopboꝝ de se ipsoꝝ opinio firma: in bot viro et stabilis inuenta est. quanq̃ innocẽtissimus in iudicio vocatus esset: quo iudicio cõuulsam penitus scimus esse. r. p. quũ essent eo tẽpore eloquentissimi viri. L. Crassus: et. M. Antbonius consulares eo rum adbibere neutrum voluit: dixit ipse pro sese: et pauca. C. cotta q̃ sororis erat filius: et is quidem tamen vt orator. quanq̃ erat admodũ adolescens: Sed Qu. Mutius enudeate. Ille quidem et polite vt solebat: nequaq̃ aũr ea vi atq; copia q̃ genus illud iudicii: et magnitudo causæ postulabat. Habe mus igit̃ in stoicis oratoribus Rutiliũ: Scaurũ in antiquis vtrũ q; tamen laudemus: qm̃ per illos ne bæc qdem in ciuitate genera: ac oratoria laude caruerũt. Volo enim vt in scæna sic in foro nõ eos mo do laudari: q celeri motu et difficili vtant̃. sed eos etiam quos statarios appellant. quoꝝ sic illa sim plex in agendo veritas non molesta. Et qm̃ stoicoꝝ facta est mentio. Qu. Aelius tubero fuit illo tem pore. L. Pauli nepos nullo in oratoꝝ numero: sed vita seuerus et congrunes cũ ea disciplina quã co lebat paulo etiam durior: qui in triũuiratu iudicauerat contra P. Aphricani auũculi sui testimonium vacationẽ augures: quo minus iudiciis operam darent non babere sed vt vita: sic oratione durus: in cultus: borridus: itaq; bonoribus maiorũ respondere non potuit. Fuit aũt constans ciuis et fortis: et in primis gracebo molestus qđ indicat gracchi in eũ oratio. Sũt etiam in gracchum Tuberonis. Is fuit mediocris in dicendo. doctissimꝰ in disputando. Tũ brutus quam bocidem in nostris continge

re intelligo:qđ in grecis:vt omnes vere ſtoici prudentiſſimi in diſſerendo ſint.& id arte faciant:ſint
q̄ architecti pene verbo⁹.Idem tradacti a diſputando:ad dicendum inopes reperiant̄. Vnum exci
pio catbonē in quo pfectiſſimo ſtoico ſūmam eloquentiā nō deſiderem:qua exiguam in fannio.ne
in Rutilio quidem magnam:in Tuberone nullam video fuiſſe.Et ego nō inq̄ Brute ſine cauſa.pro
pterea q̄ iſto⁹ in dialectícis oīmis cura conſumit̄. Vagum illud oīonis & fuſum & multiplex non ad
bibet̄ genus. Tuus aūt auūculus quemadmodū ſcis babet a ſtoicis id quod ab illis petendum fuit.
ſed dicere didicit a dicendis magiſtris:eorūq̄ more ſe exercuit.q̄ ſi oīmia a pbiloſopbis eſſent peten
da:paripatbetico⁹ inſtitutis cōmodius fingeret̄ oratio:quo magis tuū Brute iudicium probo: qui
eo⁹ id eſt ex vetere academia pbiloſopbo⁹ ſectam ſecut⁹ es:quo⁹ in doctrina atq̄ præceptis differē
di ratio cōiungit̄ cum ſuauitate dicendi & copia:quanq̄ eaipſa peripatetico⁹ acbademicorūq̄ con
ſuetudo in oīone dicendi talis eſt.vt nec perficere oratorem poſſit ipſa per ſeſe:nec ſine ea orator eē
perfectus.Nam vt ſtoico⁹ aſtrictior eſt oīo:aliquantoq̄ cōtractior q̄ aures populi requirūt.ſic illo⁹
liberior & latior q̄ patiē cōſuetudo iudicio⁹ & fori.Quis enim vberior in dicendo Platone.ioue
ſicut aiunt pbiloſopbi ſi grece loquaē loqui.Quis Ariſtotele neruoſior. Tbeopbraſto dulcior lecti
tauiſſe Platonem ſtudioſe.audiuiſſe etiam Demoſtbenes dicit̄.Idq̄ apparet ex genere & grandita
te verbo⁹.Dicit etiam in quadam epiſtola boc ipſe de ſeſe.ſed & buius oīo in pbyloſopbiam tranſla
ta pugnatior vt ita dicam videtur.& illo⁹ in iudicia pacatior. Nūc reliquo⁹ orato⁹ ætates ſi placet
& gradus perſequamur.Nobis vero atticus:& vebementer quidem vt pro Bruto etiam reſpondeā
Curio fuit igit̄ eiuſdem ætatis fere:ſane illuſtris orator:cuius de ingenio ex oīonibus eius exiſtima
ri poteſt.Sūt enim & aliæ & pro Seruio ſuluio de inceſto nobilis oīo. Nobis qdem pueris bæc om
niū optima putabant̄.quæ vix iam comparet in bac turba nouo⁹ voluminū. Prædare inquit Brut⁹
teneo qui iſtam turbam voluminū effecerit.Et ego inq̄ intelligo Brute quem dicas:certe em̄ & boni
aliquid attulimus iuuentuti magnificētius q̄ fuerat genus dicendi & ornatius.& nocuimus fortaſ
ſe:q̄ veteres oīones poſt noſtras nō a me quidem:meis enim illas añpono:ſed a plæriſq̄ legi ſunt de
ſitæ.Enūera inquit in plæriſq̄:quanq̄ video mibi multa legenda iam te auctore quæ antea cōtemne
bam.Atqui bæc inq̄ de inceſtu laudata oīo puerilis eſt locis multis de amore de tormentis de rumo
re.loci ſane inanes.verūtamen nōdum tritis nīorum bominū auribus nec erudita ciuitate colera
biles.Scripſit etiam alia nōnulla:& multa dixit:& illuſtris:& in nūero patrono⁹ fuit:vt eū iniret:quū
& vita ſuppeditauiſſet & ſplendor ei nō defuiſſet cōſulem nō fuiſſe.Sed ecce in manibus vir:& præ
ſtantiſſimo ingenio & flagranti ſtudio & ductus a puero.C.Graccbus.Noli em̄ putare quenq̄ Bru
tæ pleniorem:aut vberiorem ad dicendum fuiſſe.Et ille ſic prorſus inquit exiſtimo:atq̄ iſtum de ſu
perioribus pene ſolum lego.immo plane inq̄ Brute:legas cenſeo.Damnū enim illi in maturo interi
tu res Rbomane latinæq̄ litteræ fecerū t.vtinam nō tam fratri pietatem quam patriæ præſtare voluiſ
ſet:quā ille facile tali ingenio diutius ſi vixiſſet:vel paternam eſſet vel auitam gloriam cōſecutus.Elo
quentia quidem neſcio an babuiſſet parem neminem.grandis eſt verbis ſapiens ſentētiis:genere to
to grauis manus extrema nō acceſſit operibus eius prædare inchoata multa perfecta:nō plane legen
dus inq̄ eſt bic orator Brute:ſi quiſq̄ alius iuuentuti.Nō enim ſolum acuere ſed etiam alere ingeni
um pōt.Huic ſucceſſit ætati.P.Galba Seruilius eloquētiſſimi viri filius.P.craſſi eloquentis:& iuriſ
periti gener.Laudabant būc patres noſtri:fauebant etiam ꝓpter patris memoriam:ſed cecidit in cur
ſu.nam rogatiōe Manilia iugurtine cōmutatōis inuidia:quū pro ſeſe ipſe dixiſſet oppreſſus eſt: ex
tat eius oratio:qui epilogus dicit̄.qui tanto in bonore pueris nobis erat vt etiam ediſceremus:bic
qui in collegio ſacerdotum eſſet primus poſt Rbomam cōditam iudicio publico eſt cōdemnatus.P.
Scipio qui eſt in cōſulatu mortuus:nō multum ille quidem nec ſæpe dicebat:ſed & latine loquendo
cuius erat par:& omnes ſale:facetiiſq̄ ſupabat eius collega.L.Beſtia bonis initus orſus tribunatus.
Nam.P.Pupilium vi.c.gracchi expulſum ſua rogatōne reſtituit. Vir & acer & nō indiſertus: triſtis
exitus babuit cōſulatus.Nam inuidioſa lege manilia quæſtio.c.galbam ſacerdotem & quattuor cō
ſulares.L.Beſtiam.c.catbonem.SP.Albinum: ciuemq̄ præſtantiſſimum.L.Opimium Gracchi in
terfectorem a populo abſolutum.quū is cōtra populi ſtudium ſtetiſſet.Graccbum iudices ſuſtuleīt.
buius diſſimilis in tribunatu:reliquaq̄ omni vita cuins improbus.c.Licinius nerua non indiſertus
fuit.C.Fimbria temporibus iiſdem fere:ſed longius ætate prouectus babitus eſt ſane:vt ita dicam lo
culentus patronus:aſperi:maledicus genere toto paulo feruidior atq̄ cōmotior diligentia tamen &
virtute animi atq̄ vita bonus auctor in ſenatu idem tolerabilis patronus nec rudis in iure ciuili: &
quū virtute.tum etiam ipſo oīonis genere liber:cuius oīones pueris legebamus quas iam reperire
vix poſſumus.Atq̄ etiam ingenio & ſermone eleganti: valitudine incōmoda.C. Sextius caluinus
fuit:qui & ſi quum remiſerant dolores pedum.nō deerat in cauſis:tamen id nō ſæpe faciebat. Itaq̄
conſilio eius quum volebant bomines vtebant̄ patrocinio quum licebat: Iiſdem temporibus.M.
Brutus in quo magnum fuit brute decus generi veſtro qui quum tanto nomine eſſet:patremq̄ op
timum virum babuiſſet.& iuriſperitiſſimum accuſationem factitauerit:vt Atbenis Lycurgus.is ma
giſtratus nō petiuit.ſed fuit accuſator vebemens & moleſtus.vt facile cerneres naturale q̄dam ſtir
pis bonum degenerauiſſe vicio deprauatæ volūtatis.Atq̄ eodem tēpore accuſator de plebe.L.ex
ſulenus fuit:quem ego audiui iam ſenem.quum ab.L.Sauelio mulctam lege aquila de iuſticia peti
uiſſet.Non feciſſem bominis pene infimi mentionem,niſi iudicarem qui ſuſpitioſius aut crimino

sius diceret audisse me neminē: doctus etiam græcis. T. Albitius: vel potius pene græcus loquar vt opinor. sed licet ex orationib⁹ iudicare. Fuit autem Athenis adolescens perfectus Epicureus euaserat: minime aptum ad dicendū genus Iamq; Qu. Catullus nō antiquo illo more sed hoc nostro nisi quid fieri potest pfectius eruditius: mulcæ litteræ summæ: nō vite solum atq; naturæ sed oratōnis etiam co mitas incorrupta quædā latini sermonis integritas: quæ perspici quū ex orationib⁹ eius potest: tū fa cillime ex eo libro: quem de consulatu & de rebus gestis suis con'criptū molli & Xenophonteio ge nere sermonis misit: ad A. Iurium poetam familiarem suū qui liber nihilo notior est q̄ illi tres de qui bus ante dixi Scauri libri. Tum Brutus mihi quidem nec iste notus est: nec illi: sed hæc mea culpa est nunq; enim in manus inciderūt. Nūc autē & a te sumam & cōquirā ista post hac curiosius fuit igitur in catullo sermo latinus: quæ laus dicendi nō mediocris ab oratoribus plerisq; neglecta est. Nam & so no vocis & suauitate appellandæ litterarum: qm̄ filium cognouisti: noli expectare quid dicam: quan q̄ filius non fuit in oratoꝝ numero sed non deerat ei tamē in sentētia dicendi: quū prudentia tū ele gans quoddā & eruditū orationis genus. Nec habitus est tamē pater ipse catullus princeps in nume ro patronoꝝ: sed erat talis vt quū quosdā audires qui tum erant præstātes videret esse inferior Quū autē ipm audires sine compatione non modo cōtentus esses sed melius nō quæreres. Qu. Metellus numidicus & eius collega. M. Syllanus dicebant de. r. P. qd esset illis viris: & cōsulari dignitati satis. M. Aurelius Scaurus: non sæpe dicebat sed polite latine vero imprimis est eleganter locutus. q̄ laus eadem in aulo Albinio bene loquendi fuit Nam flamen Albinus etiam in numero est habitus disertoꝝ. Qu etiam Cæpio vir acer & fortis: qui fortuna belli crimini: inuidia populi calamitati fuit. Tum etiam. CL. Mēmii fuerūt oratores mediocres accusatores acres atq; acerbi. Itaq; in iudiciū capitis mlt os vocauerūt: pro reis non sæpe dixerūt SP. Torius satis valuit in populari genere dicendi. is qui agrum publicum viciosa & inutili lege vectigale leuauit M. Marcellus Esernini pater non ille quidē in patronis: sed in promptis tamē & nō exercitatis ad dicēdum fuit vt filius eius. P. Lentulus. L. etiam Cotta prætorius in mediocriū oratoꝝ numero dicendi nō ita multū: laude processerat sed de in dustria quū verbis tum etiā ipso sono quasi sub rustico prosequebatē atq; imitabatē antiquitatem. At q; & ego in hoc ipso Cotta: & in aliis pluribus intelligo me nō ita disertos homies & retulisse in ora toꝝ nūerum & relatuꝝ. Est em̄ propositū colligere eos qui hoc munere in ciuitate functi sunt. vt tene rent oratoꝝ locum quoꝝ quidem quæ fuerit alsensio: & quā in omnib⁹ rebus difficilis optimi perfe ctio atq; absolutio ex eo quod dicam existimari pōt. Q̄multi em̄ iam oratores cōmemorati sunt: & q̄diu in eoꝝ enumeratione versamur. quū tamē spisse atq; vix vt dudum ad Demosthenē: & Hyperi dem: sic nūc ad Antoniū crassumq; puenimus. Nam ego sic existimo bos oratores fuisse maximos: & in his primū cum græcoꝝ gloria: latine dicendi copiam æquatam. Omnia veniebant antbonio in mentē ea que sico quecq; loco vbi plurimū ꝓficere & valere possent: vt ab impatore equites: pedites: leuis armatura: sic ab illo in maxime oportunis oōnis partibus collocabantē. Erat memoria summa nulla meditationis suspitio imperatus semp aggredi ad dicendū videbatē: sed ita erat paratus vt iudi ces illo dicente nōnūq; viderentē nō satis parati ad cauendū fuisse. Verba ipsa nō illa quidem elegātis simo sermone Itaq; diligenter loquendi laude caruit: neq; tamē est admodū inquinate locutus: sed il la quæ proprie laus oōnis est in verbis: nam ipm latine loqui est illud quidem est vt pauloante dixi in magna laude ponendū sed non tam sua sponte: q̄ quod est a plæriscq; neglectū. Non em̄ tam præ clarum est scire latine: q̄ turpe nescire. Neq; tam id mihi oratoris boni: q̄ ciuis rhomani propriū vi detur. sed tamē antbonius in verbis & eligendis: neq; idipm tā leporis causa q̄ ponderis & collocan dis: & cōpressione deuintiendis: nihil nō ad rōnem & tanq; ad artem dirigebat. Verum multomagis hoc idem in sententiaꝝ ornamentis: & cōformationib⁹: quo genere quia præstat oīmibus. Demosthe nes idcirco a doctis oratoꝝ est princeps iudicatus. Scæmata em̄ que vocant græci: ea maxime me or nant oratorem ea quæ nō tam in verbis pingendis habent pondus: q̄ in illuminandis sententiis: sed hæc magna in antbonio: tum actio singularis que si partiēda est in gestū: atq; vocem gestus erat non verba exprimens: sed cum sentētiis cōgruens manus humeri: latera: suppulsio pedis status: incessus: oīmisq; motus cum verbis sentētiisq; consentiēs: vox pmanens: verum sub rauca natura: sed hoc vici um huic vni in bonum cōuertebat. Habebat em̄ flebile quiddam in quæstionibus: aptumq; quū ad fidem faciendam. tum ad misericordiā cōmouēdam: vt verū videret in hoc illud quod Demosthenē ferūt: ei qui quæsiuisset quid primū esset in dicendo actionem: quid secūdum idem: & idem terti um respondisse. Nulla res magis penetrat in animos: eosq; fingit: format flectit: taliscq; oratores videri fa cit quales ipi se videri volūt. Huic alii parem esse dicebant: alii anteponebāt L. crassum illud quidem certe oēs ita iudicabant: neminē esse qui boꝝ alterutro patrono cuiusq; ingenium requireret. Eqdem quanq; antbonio tantū tribuo q̄tum supradixi: tamē Crasso nihil statuo fieri potuisse perfectius erat summa grauitas erat cum grauitate iūctus facetiaꝝ: & vrbanitatis oratorius nō scurrilis lepos: latine loquendi accurata: & sine molestia diligens elegantia: in disserendo mira explicatio: quū de iure ciui li: quū de æquo & bono disputaretē argumentoꝝ: & similitudinū copia. Nam vt antbonius cōiectu ra mouenda: aut sedanda suspitione: aut excitando incredibilem vim habebat: sic in interprætādo: in diffiniendo. in explicanda æquitate nihil erat Crasso copiosius: idq; quū sæpe alias: tum apud centū

uiros M. Curii cā cognitū est. Ita cū multa tū cōtra scriptū pro equo: & bono dixit: vt boiem acutissimum. Qu. Scæuolam: & in iure in quo illa causa versabaē paratissimū obrueret argumentoꝝ: exemplorūq; copia atq; ita tum ab his patronis æqualibus etiam consularibus causa illa dicta est quū vterq; ius ciuile ex contraria parte defenderet: vt eloquentiū iurisperitissimus Crassus iurisperitorum eloquentissimus. Scæuola putaretur. qui quidem quū pacutus esset ad excogitandum quid in iure. aut i æquo verum aut esset: aut nō esset tum verbis erat ad rem summa breuitate mirabiliter aptus. Quare sit nobis orator in boc interpretandi: explicandi: edisserendi genere mirabilis: sicut simile nihil videtur in augendo: in ornando: in refellendo magis existimator metuendus q̄ admirandus orator. Verum ad Crassum reuertamur. Tum Brutus. Etsi satis inquit mihi videbar baberi cognitum Scæuolā: ex bis rebus quas audiebam sæpe ex. C. Rutilio quo vtebaē propter familiaritatē Scæuolæ nostri: tamen ista mihi dicendi tanta laus nota nō erat. Itaq; cœpi voluptatem tam ornatum virum tāq; excellens ingeniū fuisse in nostra rep. Hic ego. Noli inq̄ brute existimare bis duobus quicq̄ fuisse in nostra ciuitate p̄stantius. Nam vt pauloante dixi: cōsultorum alterum disertissimū diserto: alterum consultissimū fuisse. sic in reliquis rebus ita dissimiles erant inter sese statuere: vt tamē nō possis vtrius te malles similiorē: Crassus erat elegantiū parcissimus. Scæuola parcorum elegantissimus. Crassus in summa comitate habebat etiam seueritatis satis. Scæuolæ multa in seueritate: nō deerat tamē comitas licet oīa boc modo: sed vereor ne fingi videanē. Hæc vt dicanē a me quodāmodo res se tamen sic habet quū oīs virtus sit: vt vestra brute vetus academia dixit mediocritas: vterq; borum medium quidda volebat sequi: sed ita cadebat vt alter ex alterius laude partem: vterq; autem suam totā haberet. Tum brutus. Quū ex tua oīone mihi videor inquit bene crassum & Scæuolam cognouisse tum de te & Seruio Sulpitio cogitans esse quandam vobis cū illis similitudinē iudico. Quonā inq̄ istud modo quia mihi & tu videris inquit tantū iuris ciuilis scire voluisse: q̄tum satis esset oratori. & Ser. elōquentiæ tantū assumpsisse vt ius ciuile facile possit tueri. ætatesq; vestre: vt illorum nihil aut non re multum differūt Et ego de me inq̄ dicere nihil est necesse de Seruio autē & tu probe dicis & ego dicam qđ sentio. Non enim facile quem dixerim plus studii q̄ illum: & ad dicendum: & ad omnes bonarum rerum disciplinas adbibuisse. nam & iisdem exercitationibus ineunte ætate fuimus: & Postea vna Rbodū ille etiam profectus est quo melior esset & doctior. & inde vt rediit videtur mihi in secūda arte primus esse maluisse q̄ in prima secūdus. Atq; haud scio an principibus esse potuisset sed fortasse maluit id quod est adeptus longe omniū nō eiusdem modo ætatis: sed eorum etiā qui fuissent in iure ciuili esse princeps. Hic Brutus ain tu inquit etiam ne. Qu. Scæuolæ Seruiū nostrum anteponis. Sic enim inq̄s Brute existimo: iuris ciuilis magnū vsum: & apud Scæuolam & apud multos fuisse artem in boc vno quod nunq̄ effecisset ipsius iuris scientia nisi eam præterea didisset artē quæ doceret rem vniuersam tribuere in partes latentem explicare diffiniendo obscuram explanare interpretando: ambiguam primū videre deinde distinguere postremo babere regulam qua vera & falsa iudicarenē. & quæ quibus propositis eēnt quæq; non eēut consequentia. Hic enim attulit banc artē omniū artium maximam: quasi lucem ad ea quæ confusæ ab aliis aut respondebaē aut agebanē. Dialectica mihi videris diceret inquit. Recte inq̄s intelligis: sed adiunxit etiam & litterarum sciētiam: & loquendi elegantiam quæ ex scriptis eius quorum similia nulla sunt facillime perspici potest Quumq; dicendi causa duobus pentissimis operam dedisset. L. Lucio Balbo C. Aquilio Gallo: Galli bominis acuti & exercitati promptam & paratam in agendo: & in respondendo celeritatem subtilitate diligentiaq; superauit. Balbi docti & eruditi bominis in vtraq; re consideratam tarditatem vicit expeditis conficiendisq; rebus sic & habet quod vterq; eorum babuit: & expleuit quod vtriq; defuit. Itaq; vt Crassus mihi videtur sapientius fecisse q̄s Scæuola: bic enim causas studiose recipiebat: in quibus a Crasso superabatur ille se consuli solebat ne qua in re inferiori esset q̄s Scæuola sic Seruius absentissime quū duo ciuiles artes ac forenses plurimum & laudis baberent & gratiæ perfecit vt altera præstaret omnibus ex altera tantum assumeret quantum esset: & ad tuendum ius ciuile & ad optinēdam consularem dignitatem satis. Tum Brutus ita prorsus inquit & antea putabam Audiui enim nuper eum studiose: & frequenter sumi quū ex eo ius nostrorum pontificium qua ex parte cum iure ciuili cōiunctum esset vellem cognoscere & nūc meum iudicium multo magis confirmo testimonio & iudicio tuo simul illud gaudeo: q; & æqualitas vestra: & pares bonoꝝ gradus & artium studiorūq; qua si finitima vicinitas tantum abest ab obtrectatione inuidiæ quæ solet lacerare plærosq; vt in ea nō modo non exulcerare vestram gratiam: sed etiam conciliare videatur. quali em̄ te erga illum perspitio: tali illum in te voluntate iudicioq; cognoui. Itaq; doleo & illius consilio & tua voce populum rhomanū carere tādiu quod quū p se dolendū est tū multo magis cōsideranti ad quos ista nō translata sint: sed nescio quo pacto deuenerint. Hic atticus dixerā inqt a principio de rep vt sileremus. Itaq; faciamus. Nā si isto mō volum? singulas res desiderare nō mō quærēdi sed ne lugēdi quidē finē repiem?. Pergam? ergo inq̄s ad reliq̄ & institutū ordinē pseq̄mur. Paratus igiē veniebat Crassus expectabaē: audiebaē a principio statim qđ erat apud eum semp accuratū expectatōe dignus videbaē: non multa expectatōe dignus videbaē: nō multa iactatio corporis non indinatio vocis nulla inambulatio non crebra suppositio pedis vebemens & interdum irata & plena iusti doloris oratio multæ & cuꝫ grauita-

te facetiæ quodq; difficile est idem & perornatus & perbreuis iam in altercando inuenit parem nemi-
nem versatus est in omni fere genere causarum mature in locum principium oratorum venit. Accusa-
uit carbonem æloquentissimum bominem admodum adolescens: summam ingenii non laudem mo-
do sed etiam admirationem est consecutus. Defendit postea Licinian virginem: quum annos vigin
ti septem natus esset in eaipsa causa fuit eloquentissimus: orationesq; eius scriptas quasdam in partes
reliquit. Voluit adolescens in colonia Narbonensi causæ popularis aliquid attingere: eamq; coloniã
vt fecit ip e deducere. Extat in eam legem serior vt ita dicam quam ætas illa ferebat oratio. Multe de-
indecausæ: sed ita tacitus tribunatus. vt nisi in eo magistratu cœnauisset apud præconem Granium id-
q; nobis bis narrauisset Lucilius: tri plæ. nesciremus fuisse. Ita prorsus inquit Brutus: sed ne de Scæuo
læquidem tribunatu quicq; audiuisse videor. & eum collegaz Crassi credo fuisse. omnibus quidẽ aliis
inq; magistratibus: sed triæunus anno post fuit eoq; in rostris sedente suasit seruiliam legem Crassus.
Nam censuram sine Scæuola gessit eum enim magistratum nemo vnq; Scæuolarũ petiuit: sed bæc Cras
si quum edita oratio est: quam te sæpe legisse certe scio quatuor & triginta tum habebat annos: totidẽ
q; annis mibi ætate prestabat. His enim consulibus eam legem suasit. quibus nati sumus quum ipse es
set. Qu. Cæpione natus: &. C. Lælio triennio ipso minor q; Antonius. quod iccirco posui: vt dicendi
latine prima maturitas in qua ætate extitisset posset notari & intelligeretur iam ad summum pene esse
perductã: vt eo nibil ferme quisq; addere posset nisi qui a philosophia: & a iure ciuili ab historia fuisset
instructior. Erit inquit. M. Brutus aut iam est iste quem expectas. nescio inq;: Sed ẽ etiam. L. Crassi in
ma censoris oratio qua anno duo de quinquagelimo vsus est. In bis omnibus inest quidam sine vllo
consulatu. pro. Qu. Cæpione defensione iuncta non breuis: vt laudatio: vt oratio autem breuis postre
phuco veritatis color. quin etiam comprebensio & ambitus ille verborum: si sic periodũ appellari pla-
cet. erat apud illum contractus: & breuis: & in membra quædam quæ græci vocãt: dispartiebat
orationem lubentius Hoc loco Brutus quandoquidem tu istos oratores inquit tantopere laudas vel
lem aliquid Antonio præter illum de ratione dicendi: sane exilem libellum: plura Crasso libuisset scri
bere. Quum enim omnibus memoriam sui: tum etiam disciplinam dicendi nobis reliquisset. Nã. Scæ
uolæ dicendi elegantiam satis ex bis orationibus quas reliquit habemus cognitam Et ego mibi qui
dem a pueritia quasi magistra fuit inquam illa in legem Cæpionis oratio in qua & auctoritas ornatur
senatus: quo pro ordine illa dicuntur: & inuidia concitatur in iudicium & in accusatorum factionem:
contra quorum potentiam populariter tum dicendum fuit multa in illa oratione grauiter: multa leni
ter: multa aspere multa facete dicta sunt. plura etiam dicta q; scripta: quod ex quibusdã capitibus expo
sitis: nec explicatis intelligi potest. Ipsa illa censoria contra: C Domitium collegam non est oratio: sed
quasi capita rerum & orationis commentarium paulo plenius Nulla est enim altercatio damoriba vn
q; habita maioribus. Et vero fuit in boc: & popularis dictio excellens Antonii gen? dicendi multo apti
us iudiciis q; contionibus boc loco ipsum Domitium non relinquo. Nã & si non fuit in oratorum nu
mero tamen pono satis in eo fuisse orationis: atq; ingenii: quo & magistratus personam & consularẽ
dignitatem tueretur: quod idem de. C. Cælio dixerim: industriam in eo summam fuisse: summasq; vir
tutes eloquentiæ tantum quod esset in rebus priuatis amicis eius in repu. ipsius dignitatis satis. Eo-
dem tempore. M. Herennius in medio crib? oratorib? latinæ: & diligenter loquentibus numeratus
est. qui tamen summa nobilitate bominem cognatione sodalitate: collegio: summa etiam æloquentia
L. Philippum in consulatus petitione superauit. Eodem tempore. C. Clodius & si propter summam
nobilitatem: & singularem potentiam magnus erat: tamen etiaz eloquentiæ quandam mediocritatẽ
afferebat. Eiusdem fere temporis fuit æques romanus. C. Titius qui meo iudicio eo peruenisse vide-
tur quo potuit fere latinus orator sine græcis litteris: & sine multo vsu peruenire. Huius orationes
videantur. Easdem argutias in trigœdias satis quidem ille acute. sed perum tragice transtulit: quem
tantum argutiarum. tantum exemplorum etiam vrbanitatis habent: vt pene Attico stilo scriptæ esse
studebat imitari. L. Affranius poeta bomo per argutus in fabulis quidem etiam (vt scitis) disertus.
Fuit etiam. Qu. Rubrius Varro qui a senatu bostis cum. C. Merio iudicatus est acer: & vehemens
accusator. In eo genere fane probabilis doctus autem græcis litteris propinquus noster factus ad di
cendum. Ma. Gratidius. M. Antonii perfamiliaris: cuius præfectus quum esset in Cilitia est interse
ctus qui accusauit. C. Fimbriam. M. Marii. Gratidiani patrem: atq; etiam apud socios: & latinos ora-
tores babiti sunt Qu Vectius vectianus e Marsis quem ipse cognoui prudens: vir & i dicẽdo bre-
uis. Qu. D. Sorani vicini & familiares mei non tam in dicendo admirabiles: q; docti & græcis litteris
& latinis. C Rusticellus bononiensis is quidem & exercitatus: & natura volubilis. Omnium autem
eloquentissimus extra banc vrbem. T. Betutius Barrus Asculanus: cuius sunt aliquot orationes As-
culi habite. Illa Romæ contra Cæpionem nobilis fane cui orationi Cæpionis ore respondit Elius: qui
scriptitauit orationes multas: orator ipse nunq; fuit. Apud maiores autem nostros video disertissimum
habitum ex Latio. L. Papyrium Fregallanum T. Gracbi. P. F. fere ætate eius autem oratio ẽ pro Fre
gellanis. coloniscq; latinis habita in senatu. Tum Brutus. Quid igitẽ tu inquit trib? istis externis quasi
oratoribus: quid censes inq; nisi idem quod vrban? præter vnum quod non est eorum vrbanitate
quadam: quasi colorata oratio. Et Brutus: qui est inquit iste tandem vrbanitatis color nescio inq; tan-
tũ esse quendã scio. Id tu Brute iam intelliges quum in Galliam veneris audies tu quidẽ et verba quæ

dam non tria romæ:ſed bæc mutari dediſciq; poſſunt. Illud eſt maius:quod in vocibus noſtrorum ora
torum reciuuit quidam.& reſonat vrbanus. Nec hoc in oratoribus apparet:ſed etiam in cæteris. Ego
memini. T. Tincam placentinum hominem facetiſſimum cum familiari noſtro. Q u Grauio præconæ
dicacitate certare. Eum inquit Brutus:de quo multa Lucilius:iſto ipſo:ſed tincam non minus multa ri
dicule dicentem Granius obruebat. Neſcio quo ſapore vernaculo:vt ego iã non mirer:illud Theophra
ſto accidiſſe.quod dicitur:quum percontaretur ex annicula quadam quanti aliquid venderet:& reſpon
diſſet illa at q; addidiſſet bolpes non pote minoris tuliſſe eum moleſte: ſe non effugere boſpitis ſpeciẽ
quum ætatem ageret Athenis:optimeq; loqueretur. Omnium ſicut opinor in noſtris eſt quidam vrba
norum ſicut ille atticorum ſonus:ſed domum redeas:id eſt ad noſtros reuertamur. Duobus igitur ſum
mis Craſſo & Antonio. L. Philippus proximus accedebat:ſed longo interuallo tamen proximus. Ita
q; eum & ſi nemo intercedebat qui ſe illi anteferret neq; ſecundum tamen:neq; tertiũ dixerim. Nec eñ
in quadrigis eum ſecundum uomerauerim aut tercium qui vix e carceribus exicit quum palmam iam
primus acceperit. nec in oratoribus qui tantum abſit a primo vix in eodem curriculo eſſe videatur:ſed
tamen erant ea in philippo:quæ ſine comparatione illorum ſpectaret:ſatis magna diceret ſumma liber
tas in oratione multæ faceciæ:ſatis creber in reperiendis:ſolutus in explicandis ſententiis erat etiam in
primis vt temporibus illis græcis doctrinis inſtitutus in altercando cum aliquo aculeo:& maledicto fa
cetus. Horum ætati prope coniũctus:L. Cælius non tam vendibilis orator q; vt neſcires quid ei deeſſet
nec enim erat indoctus nec tardus ad excogitandum:nec romanarum rerum immemor:& verbis ſo
lutus ſatis ſed in magnos oratores inciderat eius ætas: multam tamen operam amicis & vtilem prebu
it:atq; ita diu vixit:vt multarum ætatum oratoribus implicaretur:multum etiam in cauſis verſaretur. Iſ
dem fere temporibus. D. Brutus is qui conſul cum Mamerco fuit homo & græcis doctus litteris: & la
tinis Dicebat etiam. L. Scipio non imperite: Cneuſq; Pompeius Sex. F. at quem numerum obtinebat
nam Sextus frater eius præſtantiſſimum ingenium contulerat ad ſummam iuris ciuilis:& ad perfecta
geometriæ rerum ſtoicarum ſcientiam. ita minime. Et ante hoc. M. Brutus:& paulo poſt eum. C. Bilie
nus homo per ſe magnus prope ſimili ratione: ſummus euaſerat:qui conſul factus niſi in marianos con
ſulatus:& in eas petitionis anguſtias incidiſſet. Cn. autem octaui eloquentia quæ fuerat ante conſula
tum ignorata:in conſulato multis concionibus eſt vehementer probata:ſed ab eis qui tantum in dice
tium numero non in oratorum fuerunt. Iam ad oratores reuertamur. Cenſeo inquit Atticus:eloquẽ
tis enim videbare:non ſedulos velle conquirere. Feſtiuit de igitur & facetiis inquam C. Iulius. L. F.
& ſuperioribus:& æqualibus ſuis omnibus preſtitit:orator q; fuit:minime ille quidem vehemẽs:ſed
nemo vnq; vrbanitate:nemo leporẽ:nemo ſuauitate conditor. Sunt eius aliquot orationes: ex quib9
ſicut ex eiuſdẽ tragœdiis leuitas eius ſine neruis perſpici poteſt. Eius æqualis P. Cetheg9: cui de rep.
ſatis ſuppeditabat oratio. Totam enim tenebat eam:penituſq; cognorat. Itaq; in ſenatu conſulariũ au
ctoritatem aſſequebatur:ſed in cauſis publicis nihil priuatis ſatis veterator videbatur. Erant in priua
tis cauſis. Qu. Lucretius viſpillo & acutus & iuris peritus. nam a filia aptior concionibus quã iudicis
prudẽs etiã. D. Annius velina:& in eius generis cauſis orator ſane tollerabilis. In eodẽ genere cauſa
multũ erat Ti. iuuentius. nimis ille quidẽ lentus in dicẽdo:& pene frigidus:ſed & callidus:& in capie
do aduerſario verſutus:& preterea nec indoctus:& magna cũ iuris ciuilis intelligẽtia:cui9 auditor P.
Orbios meus fere æqualis in dicẽdo nõ nimis exercitatus in iure aũt ciuili nõ inferior: q; magiſter fuit
Nã. T. Aufidi9 qui vixit ad ſummã ſenectutẽ volebat eſſe ſimilis borũ:erat q; & bonus vir:& innocẽs
ſed diſcebat parũ. nec ſane plus frater eius M. Vergilius qui tri plæ L. Syllæ imperatori diẽ dixit. Eius
collega. P. Magius in dicẽdo tñ copioſior:& oim oratorũ:ſiue rabularũ:qui & plane indocti:aut inur
bani:aut ruſtici etiã fuerũt:quos quidẽ ego cognouerim ſolutiſſimũ in dicẽdo:& acutiſſimum iudico
noſtri ordinis Qu: Sertorũ equeſtris C. Gorgoniũ. fuit etiã facilis & expolitus ad dicẽdũ:& vite ſplẽ
dore multo:& ingenio ſane probabili. T Lunius. L. filius tribunitius quo accuſante. P. Sexti9. Pr. de
ſignatus:dãnatus eſt ambitus:is proceſſiſſet bonoribus lõgius:niſi ſemper infirma:atq; etiã egravali
tudine fuiſſet. Atq; ego p̃dare intelligo me in eorũ cõmemoratiõe verſari:qui nec habiti ſint oratores
neq; fuerint:prætereaq; a me aliquot ex veteribus cõmemoratione:aut laude dignos: ſed hoc quidẽ
ignoratione. Quid eñ eſt ſuperioris ætatis:quod ſcribi poſſit de iis de quibus nulla monumenta lo
quuntur nec alioruꝫ:nec ipſorũ. De iis aũt quos ipſi vidimus neminẽ fere pretermittimus:eoꝝ quos
aliquãdo dicentes vidimus. Volo eñ ſcire in tanta:& tã vetere r. p. maximis premiis eloquẽtiæ ppo
ſitis:ois cupiſſe dicere:nũ plurimos auſos eſſe potuiſſe paucos. Ego tñ ita de vnoquoq; dicã: vti ne
elegi poſſet:quẽ exiſtimẽ clamatorẽ:quẽ oratorẽ fuiſſe iiſdẽ fere tẽporibus:ætate inferiores Paulo q;
Iulius:ſed æqualis prope modũ fuerunt. C Cotta. P. Sulpitius: Qu. Vari9. Cn. Pomponi9: C Curio
L. fuſius. M. Druſus patricius:nec vlla ætate vberior oratorũ fœtus fuit. Ex his Cotta & Sulpiti9 quũ
meo iuditio:tũ omniũ facile primas tulerunt. Hic Atticus quomodo iſtã diris inquit:quũ tuo iudi
cio tũ oim:ſemper ne in oratore probando aut improbando vulgi iudiciũ:cum intelligentiũ iudicio
cõgruit: An alii probanẽ multitudine:alii autẽ ab iis qui intelliguntur. Recte requiris inquam Attice
ſed audies ex me fortaſſe. quod non omnes probent. An tu inquit laboraſſe huic modo Bruto pro
baturus es. Plane inq; Attice diſputationem bãc de oratore p̃bando aut improbando mlto malim

tibi & bruto placere. eloquentiam autem meam populo ꝓbare velim. Etenim neceſſe eſt qui ita dicat vt a multitudine probetur. eundem doctis probari nam quid in dicendo rectum ſit. aut prauũ ego iudicabo. ſi modo is ſum qui id poſſim. aut ſciam iudicare. qualis vero ſit orator. ex eo quod is dicendo efficiet poterit intelligi. Tria ſunt em̃ vt quidem ego ſentio quæ ſint efficienda dicendo. vt docear is apud quem dicetur. vt delectet. vt moueatur vehementius. quibus virtutibus oratoris bonum quicq̃ efficiatur. aut quibus vitiis orator aut non aſſequatur hæc. aut etiam in his labatur. & cadat. artifex aliquid iudicabit. Efficiatur autem ab oratore necne. vt bi qui audiũt ita afficiãtur. vt orator velit vulgi aſſenſu. & populari approbatione iudicari ſolet. Itaq̃ nũq̃ de bono oratore. aut non bono doctis hominibus cum populo diſſenſio fuit. An cenſes dum illi viguerunt (quos ante dixi) non eoſdem gradus oratorum vulgi iudicio & doctorum fuiſſe. De populo ſiquem ita rogauiſſes quis eſt in hac ciuitate eloquentiſſimus. in Antonio & Craſſo. aut dubitaret. aut hũc alius. illũ alius diceret. nemo ne Philippum tam ſuauem oratorem. tam grauem. tam facetũ his anteferet. quẽ noſmetipſi. qui hæc arte aliqua volumus expendere. proximũ illis fuiſſe diximus. Nemo ꝓfecto (id em̃ ipſm eſt ſummi oratoris) ſummum oratorem populo videri. Quare tibicẽ Antigenidas dixerit diſcipulo ſane frigenti ad populum mihi cane & muſis. Ego huic bruto dicenti vt ſolet apud multitudinem. mihi cane & populo mi brute dixerim. vt qui audient. quid efficiatur ego etiam cur ita efficiat intelligam. Credit his quæ dicũtur qui audit oratorem. vera putat. aſſentitur. probatur fidẽ facit oratio. Tu artifex quid queris amplius. delectatur audiens multitudo. & ducitur oratione. & quaſi voluptate quadam perfunditur. quid habes quod diſputes. gaudet. dolet. ridet. plorat. fauet: odit. contemnit. inuidet. ad miſericordiam inducitur. ad pudendum. ad pigendum iraſcitur. miratur ſperat. timet. hæc pinde accidunt. vt qui eor̃ adſunt mentes. verbis & ſententiis. & actione tractantur. Quid eſt quod expectetur docti alicuius ſententia. quod enim probat multitudo. hoc idem doctis probãdum eſt. deniq̃ hoc ſpecimẽ eſt popularis iudicii. in quo nũq̃ fuit populo cũ doctis intelligentibuſq̃ diſſenſio. Quũ multi eſſent oratores in vario genere dicẽdi. qs vnq̃ ex his excellere iudicatus ẽ vulgi iudicio. qui non idem a doctis probaretur. Quando autem dubiũ fuiſſet apud patres noſtros cli gendi. cui patroni daretur optio. quũ aut Antonium optaret. aut Craſſum. aderant multi alii. tamen vtrum de his potius. dubitaſſet aliquis quin alter̃ nemo. Quid adoleſcẽtibus nobis. cum eſſet Cotta & hortenſius. num quis quo quidem eligendi poteſtas eſſet quãquã bis anteponebat. Tum brutus. Quid tu inquit queris alios. de te ipo. non nequid optarent rei. quid ipe Hortẽſius iudicaret videbamus. qui quũ partiret̃ tecum cauſas. Sæpe em̃ interfui perorandi locum. vbi plurimũ pollet oratio ſemper tibi relinquæbat. Faciebat ille quidem inquã & mihi beniuolẽtia credo ductus tribuebat omnia. Sed ego q̃ de me populi ſit opinio neſcio. de reliquis hoc affirmo. q̃ vulgi opinioe diſertiſſimi habiti ſint. eoſdem intelligentiũ quoq̃ iudicio fuiſſe probatiſſimos. Nec em̃ poſſet idem Demoſthenes dicere. quod dixiſſe antimachum clarũm poetam ferunt qui quũ conuocatis auditoribus legeret eis magnũ illud. quod nouiſtis volumẽ ſuũ. & eum legentem omnes preter platonem reliqſſent. legam inquit nihilominus. Plato em̃ mihi vnus inſtar eſt omniũ: me illum & recte. Poema em̃ recon ditum paucor̃ approbatione oratio popularis aſſenſum vulgi debet moueri. At ſi eũdem hunc Platonem vnũ adiutorem haberet Demoſthenes. quũ eſſet relictus a cæteris verbum facere non poſſet Quid tu Brute poſſes. niſi te vt Curionem quandam concio reliquiſſet. Egovero inquit ille. vt me tibi iudicem in eis etiam cauſis in quibus omnis res nobis cum iudicibus eſt. non cum populo. tamẽ ſi a corona relictus ſim non queam dicere. Ita ſe inquam res habet. Ivt ſi tibiæ inflatæ non referant ſonum abiiciendas eas ſibi tibicem putet. Sic oratori populi aures tanquam tibiæ ſunt. eæ ſi inflatũ non recipiunt. aut ſi auditor omnino tanq̃ equus non facit agitandi finis faciendus eſt. Hoc tamen iutereſt. quod vulgus interdum non probandum oratorem probat. ſed probat ſine comparatione quũ a mediocri. aut etiam a malo delectatur: eo eſt contentus. eſſe melius non ſentit illud quod eſt. qualecũq̃ eſt probat. Tenet enim aures vel mediocres orator modo aliquid in eo. nec res vlla plus apud animos hominum. quã ordo. & ornatus orationis valet. Quare quis ex populo quũ: Qu. Scæuolam pro. M. Coconio dicentem audiſſet in ea cauſa (de qua ante dixi) quicquam politius. aut elegantius. aut omnino melius. aut expectaret. aut poſſe fieri putaret. Quũ is hoc probare vellet. M. Curium quũ ita beres inſtitutus eſſet. ſi pupillus ante mortuus eſſet quam in ſuam tutelam veniſſet pupillo non nato beredem eſſe non poſſe. Quid ille non dixit de teſtamentorum iure de antiqs formulis. quemadmodum ſcribi oportuiſſet. ſi etiam filio non nato beres inſtitueretur. Quam captioſum eſſe populo quod ſcriptum eſſet negligi. & opinione quæri volũtates. & interpretatione diſertorum. ſcripta ſimplicium hominum peruertere. quam ille multa de auctoritate patris ſui. qui ſemper ius illud eſſe defenderat. quam omnino multa de iure ciuili. q̃ quidem omnia cũ perite & ſcienter. tum ita breuiter & ꝓpſe & ſatis ornate. & perelegãter diceret. quis eſſet in populo. qui aut expectaret. aut fieri poſſe quicquã melius putaret. Atuero vt cõtra Craſſus ab adoleſcẽte delicato. qui i littore ãbulans ſcalmũ reperiſſet. ob eãq̃ rẽ ædificare nauem cõcupiuiſſet exorſus ẽ ſimiliter Scæuolam ex vno ſcalmo captionis. centũuirale iudiciũ hereditatis effeciſſe. hoc in illo initio cõſecutis multis eiuſdem generis ſentẽtiis delectauit: aioſq̃ olim qui aderant in hilaritatẽ a ſeueritate traduxit. qd̃ eſt vnum ex tribus q̃ dixi. ab oratore effici debere. deinde hoc voluiſſe eũ qui teſtamẽtũ feciſet hoc ſenſiſſe. quo mo filius non eſſet qui in ſuã tutelã veniſſet ſiue non natus ſiue ante mortuus Curius hæres vt

esset.ita scribere plerosq; & id valere.& valuisse semper.hæc & multa eiusmodi dicens fidem facie-
bat.quod est ex tribus oratoris officiis .alteq; deinde æquũ bonum testamentoq; sententias volũta-
tesq; tutatus est.quanta esset in verbis captio quũ in cæteris rebus.tum in testamentis.si negligeren
tur voluntates.quantam sibi potẽtiam scæuola assumeret.si nemo auderet testamentũ facere postea
nisi de illius sententia.hæc quũ grauiter tum ab exemplis copiose.tum varie.tum etiã ridicule & fa-
cile explicans.eam admirationem.assensionemq; cõmouit.dixisse vt cõtra nemo videretur. hoc erat
oratoris officium partitione.terciũ genere maximũ.hic ille de populo iudex qui sepatim alterum ad
miratus esset idem audito altero iudicium suum contemneret. Atuero intelligens & doctus audiẽs
scæuolam sentiret esset quoddam vberius dicendi genus.& ornatius.ab vtroq; autem causa perora-
ta si q̃retur vter præstaret orator.nunquã profecto sapientis iudiciũ a iudicio vulgi discreparet.Qui
præstat igitur intelligens imperito magna re a difficili.siquidem magnũ est scire quibus rebus effici-
atur.amittaturue dicendo illud quicquid est.quod aut effici dicendo oportet.aut amitti non oportet.
Præstat etiam illo doctus auditor indocto quod sæpe quũ oratores duo aut plures populi iudicio p
bant̃.quod dicendi genus optimũ sit intelligit.Nam illud quod populo non ꝓbatur.ne intelligenti
quidem auditori probari potest. Vt em̃ ex neruoq; sono in fidibus q̃ sciẽter ei pulsi sunt intelligi so-
let.sic ex animoq; motu cernitur.quid tractandis his pficiat orator.Itaq; intelligẽs dicendi existima
tor non assidens.& attente audiens sed vno aspectu & ꝑteriens de oratore sæpe iudicat. Videt osci-
tnatem indicem loquentẽ cum altero.nonunquã etiam circulantem mittentẽ ad boras q̃sitorem. vt
dimittat rogantem.intelligit oratorem in ea causa nõ adesse qui possit animis iudicũ admouere ora-
tionem.tanquã fidibus manũ.Idem si ꝑteriens aspexerit.erectos intuentes iudices.vt aut doceri de
re.idq; etiam vultu ꝓbare videant̃.aut vt auem cantu aliquo.sic illos viderit oratione quasi suspen-
sos teneri.aut id quod maxime opus est misericordia.odio.motu animi aliquo perturbatos esse ve-
hementius.ea si ꝑteriens (vt dixi) aspexerit.si nihil audierit. tamen oratorem versari in illo iudicio.
& opus oratoriũ fieri.aut pfectum iam esse.ꝓfecto intelliget. Quũ hæc deseruissem vterq; assensus
est.& ego tanq; de integro ordinãs:Quãdo igit̃ inquã a Cotta & Sulpitio hæc omnis fluxit oratio.
quũ bos maxime iudicio illoq; hominũ.& illius ætatis dixissem ꝓbatos reuertar ad eosdẽ tum re-
liquos.vt institui deinceps psequar.Quoniã ergo oratoq; bonoq; (bos em̃ q̃rimus) duo genera sunt
Vnũ attenuate ꝑsecq;.Alterum sublate.ampleq; dicentiũ.& si id melius est quod splendidius.& ma
gnificentius.tamen in bonis omnia quæ summa sunt.iure laudant̃.sed cauenda est presso illi oratori
inopia.& ieiunitas:Amplo autem inflatum.& corruptum orationis genus. Inueniebat igitur acute
Cotta dicebat pure.ac solute.& vt ad infirmitatem laterum pscienter contentionẽ omnẽ remiserat.
sic ad viriũ imbecillitatem dicendi accomodabat genus. Nihil erat in eius oratione nisi sinceq; nihil
nisi siccum.atq; sanum.illudq; maximũ qd quũ contentione orationis flectere animos iudicum vix
posset.nec omnino eo genere dicet̃ tractando tamen impellebat vt idem faceret a se commoti.quod
a Sulpitio concitati.Fuit em̃ Sulpitius vel maxime quos qdem ego audiuerim grandis.& vt ita dicã
Tragicus orator. Vox quũ magna.tum suauis & splendida.gestus & motus corporis ita venustus.
vt tamen ad forum nõ ad scenam institutus videret̃.Incitata & volubilis.nec ea redũdans. tamẽ nec
circũfluens oratio.Crassum hic volebat imitari.Cotta malebat antoniũ. sed ad hoc vis aberat anto-
nii Crassi ab illo lapos.O magnã inqt artem brutus.siquid istis quũ summi essent oratores duæ res
maxime altera alteri defuit atq; in his oratoribus illud animaduertendũ posse esse summos. qui iter
se sunt dissimiles.Nihil em̃ tam dissimile quã Cotta Sulpitio & vterq; equalibus suis plurimũ pre-
stitit.Quare hoc doctoris intelligentis est videre quo ferat natura sua quẽq;. & ea duce vtentẽ sic in-
stituere:vt Isocratem in acerrimo ingenio Theopompi.& leuissimo ephori dixisse traditũ est. alteri
se calcaria adhibere.alteri frenos. Sulpitii orones q̃ ferũtur.eas post mortem eius scripsisse.P. Canu
tius putatur equalis meus.homo extra nostrũ ordinem.o meo iudicio disertissimus. Ipsius Sulpitii
nulla oratio est.sepeq; ex eo audiui.quũ se scribere neq; consueuisse.neq; posse diceret. Cotte pro se
lege varria que inscribitur eam.L.aelius scripsit Cotte rogatu. Fuit is omino vir egregius. & eques
romanus.cum primis bonestus. idemq; eruditissimus, & grecis liis & latinis antiqtatisq; nre. & in
inuentis rebus.& in actis scriptoq; veterum litterate penitus quam scientiam varro noster acceptam
ab illo.auctamq; per se.vir ingenio prestans.omniq; doctrina.pluribus & illustrioribus litteris ex-
plicauit.sed idem Aelius stoycus voluit.orator autem.nec studuit vnq̃.nec fuit.scribebat tñ oones
quas alii diceret̃:vt Qu.Metello.F.vt Qu.Cæpione.vt Qu. Pompeio Ruffo.quãq̃ is etiam ipe scri
psit eas.quibus pro se est vsus sed non sine aelio. His em̃ scriptis etiam ipe interfui quũ essem apud
aelium adolescens.eumq; audire perstudiose solerem.Cottam autem miror summũ ipm oratore.mi
nimeq; ineptũ Aelianas leuis oratiunculas voluisse existimari suas. His duobus eiusdem etatis an-
numerabatur nemo tercius sed mihi placebat Pomponius maxime vel dicam minime displicebat.
locus erat omnino in maximis causis ꝑter eos (de quibus supra dixi) nemini ꝓpterea quod Anto-
nius qui maxime expetebat̃ facilis in causis recipiendis erat.fastidiosior Crassus sed tamen recipie-
bat.horum qui neutrum habebat confugiebat ad philippum fere.aut ad cesarem.cotta Sulpitius ex
petebantur.ita ab iis sex patronis cause illustres agebantur.neq; tam multa q̃ nostra etate iudicia fie-
bant.neq; hoc quidem nũc fit.vt cause singule defenderentur a pluribus quo nihil est vitiosius. Re-
spondemus iis quos non audiuimus in quo primũ sepe aliter ẽ dictũ. aliter ad nos relatum. deinde

magni interest coram videre me quemadmodum aduersarius de quaq; re asseueret. maxime autem quemadmodum queq; res audiatur. sed nihil vitiosius. q̄ quū vnum corpus debeat esse defensiois nasci de integro causam quū sit ab altero perorata. Omniū enim causarū. vnum ē naturale principiū vna peroratio. reliquæ ptes. quasi membra suo queq; loco notata suam vim & dignitatē tenēt. Quū autem difficile sit in longa oratione non aliquando aliquid ita dicere. vt sibi ipe non conueniat. quā- to difficilius cauere nequid dicas quod non conueniat eius orationi. qui ante te dixerit. sed qa & la- bor multo maior ē totam causam q̄ partem dicere. Et quia plures ineūtur gratiæ si vno tempore di- cas pro pluribus. iccirco hanc consuetudinem libenter asciuimus. Erant tamen quibus videretur il- lius ætatis tercius Curio. quia splendidioribus fortasse verbis vtebatur. & quia latine non pessime loquebatur. vso credo aliquo domestico. nam litterarum admodum nihil sciebat. sed magni interest. quos quisq; audiat quotidie domi. quibus cum loquatur a puero. quemadmodū patres pedagogi matres etiam loquātur. Legimus epistolas cornelie matris Gracchoꝝ. apparet filios non tam i gre- mio educatos. q̄ in sermone matris. Auditus est nobis læliæ. C. filiæ sæpe sermo. Ergo illā pīs elegā tia tinctam vidimus & filias eius mutias ambas quarū sermo mihi fuit notus & neptes licinias. qs nos quidem ambas. hanc vero Scipionis etiam tu Brute credo aliquando audisti loquētem. Ego ve ro ac lubenter inquit brutus. & eo lubentius q. L. Crassi erat filia. Quid Crassum inq̄ illum censes istius liciniæ filium Crassi tastamento qui fuit adoptatus? summo iste quidem dicitur ingenio fuisse inquit. Et vero hic Scipio collega meus. mihi sane bene & loqui videtur. & dicere. Recte inquam iu- dicas brute. Etenim istius generis est ex ipius sapientiæ stirpe generat. Nam & de duobus auis iam diximus. Scipione & Crasso. & de tribus pauis. Qu. Metello. cuius quatuor filii. P. Scipione qui ex dominatu Ti. Gracchi priuatus in libertatem. r. p. vindicauit. Qu. Scæuola augure. qui peritissimus iuris idemq; percomis ē habitus. Jam duoꝝ abauoꝝ quam ē illustre nomē. P. Scipionis qui bis con sul fuit. qui ē. Corculū dictus. alterius omniū sapientissimi. C. Lælii. O generosam inquit stirpē & tā- quam in vnam arborem plura genera. sic in istam domū multorum insitam. atq; illuminatam sapien tiam. Similiter igitē suspicor vt conferam parua magnis. Curionis. & si pupillus relictus ē. patrio fu- isse instituto puro sermone assuefactam domū & eo magis bociudico q. neminem ex iis quidem q aliquo in numero fuerunt. cognoui in omni genere honestarum artium tam indoctum. tam rudem: nullum ille poetam nouerat. nullum legerat oratorem nullam memoriam antiquitatis collegerat. nō publicū ius. non priuatum & ciuile cognouerat. q̄q̄ id quidem fuit etiam in aliis & magnis quidem oratoribus. quos parum bis instructos artibus vidimus. vt Sulpitiū. & antoniū. Sed ei tame vnum illud habebant dicendi opus elaboratum. idq; quū constaret ex quinq; notissimis partibus. nemo in aliqua parte eaꝝ. omnino nihil poterit. In quacūq; ēm vna plane claudicaret orator esse non posset. sed tamen alius in alia excedebat. magis reperiebat quid dici opus esset. & quomō ꝑparare & quo lo co locari. memoriaq; ea cōprehendebat. Antonius autem excellebat actione. erant ei q̄dam. & bis pa ria cum Crasso. quædam ea etiam superiora. At Crassi magis enitebat oratio nec vero Sulpitio. neq; Cotte dicere possumus. neq; cuiq; bono oratori rem vllam ex illis quinq; partibus plane atq; oīno defuisse. Itaq; in Curione hoc verissime iudicari potest. nulla re vna magis oratorem commendari. quam verborum splendore. & copia: Nam quū tardus in cogitādo. tū in instruendo dissipatus fuit. Reliqua duo sunt. agere. & meminisse in vtroq; Caebinno irridētiū cōmouebat. Motus erat is. quē &. C Lulius in ꝑpetuum notauit: quū ex eo in vtranq; partem toto corpe vacillante quæsiuit. qs lo- quereē e lintre? &. Cn. Sicinius homo impurus. sed admodum ridiculus. neq; aliud in eo oratoris si mile q̄q̄. is quū tr. plæ. Curionē & octauiū cōs. ꝑduxisset. Curioq; mlta dixisset sedēte. Cn. octauio collega. q deuinctus erat fasciis. & multis medicamētis ꝑpter dolorē artuū delibutus. nūquā inquit octauio collegæ tuo gras referes? q nisi se suo more iactauisset hodie te istic muscæ comedissent. Me moria aūt ita fuit nulla. vt aliquoties tria quū ꝑposuisset. aut quartū adderet. aut terciū q̄reret qui in iudicio priuato vl' maximo. quū ego ꝑ Ticinia cotte porauissem: ille cōtra me ꝑ Seruio Neuio dice ret. subito totā cām oblitus ē. idq; veneficiis. & cātionibus Ticinie factū esse dicebat. Magna hæc i- memoris ingenii signa. sed nihil turpius: quā qd etiā i scriptis obliuiscebaē. qd pauloante posuisset. vt in eo libro vōi se exeūtem a senatu. & cū pansa nro. & cū Curinoe filio colloq̄ntem facit. quū sena tum Cesar cons. habuisset. oīq; ille sermo ductus ē pcontatione filii. qd in senatu esset actū. In quo multis verbis quū inueberēt in Cesarē curio. disputatioq; esset inter eos: vt est consuetudo dialogo rum. quū sermo esset institutus senatu misso. quem senatum Cesar cons. habuisset. reprehendit eās res. quas idem Cesar anno post. & deinceps reliquis annis administrauisset in Gallia. tum brutus ad mirans. tantam ne fuisse obliuionem. inquit in scripto presertim vt ne legens qdemvnq; senserit q̄n tum flagitii cōmisisset. Quid aūt inquā brute stultius. q̄ si ea vitupare volebat. que vitupauit. nō eo tempe instituere sermonem. quū illarum rerum iam tempora preteriissent. Sed ita totus errat. vt i eo- dem sermone dicat in senatu se cesare consule non accedere. sed id dicat ipo cons. esiens e senatu. Jā qui hac parte animi. que custos est ceterarum ingenii partium tam debilis esset. vt ne in scripto qui- dem meminisset. qd pauloante posuisset. huic minime miru est. ex tēpore dicenti solitam effluere mē tem. Itaq; quū ei nec officium deesset. & flagraret studio dicēdi ppauce ad eum causæ deferebantur: Orator aūt viuis equalibus eius proximis optimis nūerabaē. ꝑpter verborū bonitatē (vt añ dixi) & expeditā. ac profluentē quodammodo celeritatē. Itaq; eius orationes aspiciendas tamen censeo:

ſunt ille quidem laguidiores. verumtamen poſſunt augere. & quaſi alere id bonum. quod in illo me diocriter fuiſſe concedimus. quod habet tantam vim. vt ſolum ſine aliis in Curione ſpeciem oratoris alicuius effecerit. Sed ad inſtituta redeamus. In eodem igitur numero eiuſdem ætatis. C. Carbonis alicuius effecerit. Sed ad inſtituta redeamus. In eodem igitur numero eiuſdem ætatis. C. Carbo fuit illius eloquentiſſimi viri filius. non ſatis acutus orator. ſed tamē orator numeratus eſt. Erat in verbis grauitas & facile dicebat. & auctoritatem naturalem quandam habebat oratio. Acutior. Qu. Varrius rebus inueniēdis. minus nec verbis expeditus. fortis vero actor & vehemēs. & verbis nec inops. nec abiectus. & quem plane oratorem dicere auderes. Cn. Pomponius lateribus pugnās. incitans animos. acer acribus criminoſus. multū ab iis aberat. L. Fuſius tamen ex accuſatione. M. Aquilii diligentiæ fructum cæperat. Nam. M. Druſum tuū magnum auūculum grauem oratorem ita dū taxat quū de rep. diceret. L. autem Luculū etiam acutum. patremq; tuū brute. iuris quoq; & publici & priuati ſane peritum. M. Lucullum. M. Octauiū. Cn. filios. qui tm̄ auctoritate dicendoq; valuit. vt legem ſemproniā frumentariam populi frequentis ſuffragiis abrogauerit. Cn. Octauiū. M. Fuſium M. Catonē p̄rem. Qu. etiam catullum filiū abducamus ex acie. i. a iudiciis & in p̄ſidiis. r. p. cui facilie ſatisfacere poſſint collocemus. Eodem. Qu. cepionem referrē. niſi nimis equeſtri ordini deditus a ſe conatu diſſediſſet. Cn. carbonē. M. Mariū. & ex eodem genere cōpluris minime dignos. elegantis cōuentus auribus aptiſſimos cognoui. turbulentis contionibus quo in genere vt in iis pturbem ætatum ordinem. nup. L. Quintius fuit aptior. etiam Palicanus auribus imperitor̄. Et qm̄ huius generis facta mentioneſcit. ſeditioſor̄ omniū poſt Gracchos. L. Appuleius ſaturnius eloq̄ntiſſimus viſus eſt. magis ipe tamē & motu. atq; ipo amictu capiebat homines. qui aut dicendi copia. aut mediocrita te prudentiæ. Longe autem poſt natos homines improbiſſimus. C. Seruilius glaucia. ſed pacutus. & callidus cum primiſq; ridiculus. ridiculus is ex ſummis. & fortunæ. & vitæ ſordibus. in ptura cōſ. factus eſſet. ſi ratōnem eius habere licere iudicatū eſſet. Nam & plebem tenebat & æqueſtrem ordinem beneficio legis deuinxerat. Is prætor eodem die quo ſaturnius tri. plæ. Mario: & Flacco conſ. publice ē iuterfectus. homo ſimillimus atheniēſis hyperboli. cuius improbitatē veteres atticorum comediæ notauerūt. quos ſex Titius cōſecutus. homo loquax ſane & ſatis acutus. ſed tam ſolutus & mollis in geſtu. vt ſaltatio quædam naſceretē. cuiſ ſaltationi Titius nomen eſſet. Ita cauendū eſt ne quid in agendo. dicendoue facias. cuius imitatio rideatur. Sed ad paulo ſuperiorē ætatem reuecti ſumus. nūc ad eam de qua aliquātum locuti ſumus reuertamur. Coiunctus igit̄ Sulpitii ætati. p. Antiſtius fuit rabula ſane ꝓbabilis: qui multos quū tacuiſſet annos. neq; conteni ſolū. ſed irrideri etiam ſolitus eſſet. in tribunatu primū contra. C. Iullii illā conſulatus petitōnē extraordinariam veram cauſam agens ē probatus. & eo magis q̄ eandem cauſam quū ageret. eius collega ille ipe Sulpitius. hic plura & acutiora dicebat. Itaq; poſt tribunatum primo multæ ad eum cauſe. deinde oēs maxime q̄ cunq; erāt deferebātur. Rem videbat acute. cōponebat diligenter. memoria valebat. Verbis non ille quidem ornatis vtebat̄ ſed tm̄ non abiectis. Expedita aūt erat. & ꝓfacile currens oratio. & erat eius q dem tanq; habitus nō inurbanus. Actio paulo quū vicio vocis. tū etiā ineptiis claudicabat. Hic temporibus floruit bis qbus inter ꝓfectionē reditumq; L. Syllæ ſine iure fuit. & ſine vlla dignitate reſp. Hoc etiā autē magis ꝓbabat̄. q̄ erat ab oratoribus q̄dam in foro ſolitudo. Sulpitius occiderat. Cota aberat & Curio viuebat. e reliquis patronis eius etatis nemo p̄ter catbonē & pomponiū quorum vtrūq; facile ſupabat. Inferioris autem etatis erat ꝓximus. L. Syſenna doctus vir & ſtudiis optimis deditus bene latine loquens. gnarus reip. nō ſine facetiis ſed neq; laboris multi. nec ſatis verſatus in cauſis. interiectuſq; inter duas etates Hortenſii & Sulpitii. nec maioris conſequi poterat. & minori neceſſe erat cedere. Huius oīs facultas ex hiſtoria ipius pſpici poteſt. q̄ quum facile omnes vincat ſuperiores: tum indicat. tamen quātum abſit a ſummo. q̄q; genus hoc ſcriptionis nondum ſit ſatis latinis litteris illuſtratum: nāq; Hortenſi admodum adoleſcētis ingenium. vt Phidie ſignum ſimul aſpectum. & ꝓbatum eſt. Is. L. craſſo Qu. Sceuola coſ. primum in foro dixit. & apud hoſipos qdem cōſules. & qum eor̄ qui auferunt. tum ipſor̄ conſulum. q oīs intelligentia anteibant. iudico diſceſſit ꝓbatus. Vñ. xx. annos natus erat eo tpe. Eſt. autē. L. Paulo. C. Marcello. conſ. mortuus exquo videmus eum in p̄ſonor̄ numero annos quatuor &. xl. fuiſſe hoc de oratore paulo poſt plura dicem̄. Hoc autem loco volumus ætatem in diſparē oratorū etatē includere. quāq; id quidem omnibus vſu venire neceſſe fuit. quibus paulo lōgior vita cōtigit. vt & qum multo maioribus natu quā eſſent ipſi & cum aliquāto minoribus cōpararentē. vt Accius iiſdem edibus. ait ſe & Pacuuium docuiſſe fabulā. qua ille. xxx. ipe. xxx. annos natus eſſet. Sic Hortenſius nō cum ſuis eq̄libus ſolum ſed & mea cum etate. & cū tua brute. & qum aliq̄nto ſupiore cōiungitur. Siqdem & craſſo viuo dicere ſolebat. & magis iam etiam vigebat. Antonio & cum philippo iam ſene ꝓ Cn. pompei bonis dicente. in illa cauſa adoleſcēs qum eſſet. princeps fuit. & in eor̄ quos ini Sulpitii etate poſui numer̄ facile peruenerat. & ſuos inter equales. M. Piſonē. M. Craſſum. Cn. lentulum. P. Lētulum ſurrā longe p̄ſtitit. & me adoleſcētem nactus octo annis. minorē q̄ erat ipe multos annos in ſtudio eiuſdē laudis exercuit. & tecū ſimul. ſicut ego ꝓ multis. ſic ille ꝓ appio Claudio dixit: pauloante mortē. Vides igit̄ vt ad te oratorē brute peruenerimus. tam multis inter noſtror̄ tuumq; initium dicēdi interpoſitis oratoribus. ex quibus quoniam in hoc ſermone noſtro ſtatui nemiuē eorum q̄ viuerent nominare. ne nos Curio ſuis eligeretis ex me quid de quoq; iudicarē. eos q iam ſunt mortui nominabo. Tum Brutus. Non ē inquit iſta cauſa. quam dicis: quamobrem de iis qui viuunt niibi velis dicere. Quenam igitur inquam

est: vereri te inquit arbitror: ne p nos hic sermo tuus emanet: & ii tibi succenseant quos p̄terieris. Quid vos inquam tacere nō poteritis? Nos quidem inquit facillime: sed tamen te arbitror malle idipsum tacere quam taciturnitatem nostram experiri. Tum ego: vere inquam tibi Brute dicam: nō me existimaui in hoc sermone vsq; ad hanc ætatem esse venturum: sed ita traxit ordo ætatum orationem: vt iam ad minoris etiam puenerim. Interpone igit̄ inquit: si quos vidē: deinde redeamus ad te & ad Hortensium: de me alii dicent si qui volent. Minime vero inquit: nam & si me facile omni tuo sermone tenuisti tñ is mibi longior videtur: quod ꝓpero audire de te: nec vero de tam de virtutibus dicendi tuis: quæ quū omnibus: tum certe mihi notissime sunt: quam q̄ gradus tuos & quasi ꝓcessus dicendi studio cognoscere. Gerē inquam tibi mos: q̄m me nō ingenii p̄dicatorem esse vis sed laboris mei. Verum interponam vt placet alios: & a. M. Crasso qui fuit æqualis Hortensii exordiar. Is igitur mediocriter a doctrina instructus: angustius etiam a natura: labore & industria: & quod adhibebat ad obtinendas causas: curam etiā & gratiam in principibus patronis aliquot annos fuit. In huius oratione sermo latinus erat verba non abiecta. res composite diligenter: nullus flos tamen neq; lumen vllum: animi magna vocis parua cōtentio: omnia ferē vt similiter atq; vno modo dicerentur. Nam huius equalis & inimicus. C. Fimbria nō ita diu iactare se potuit: qui omnia magna voce dicens: verborū sane bonorum: cursu quodam incitato iaciebat tamen: vt mirarere tam alias res agere populum: vt esset insano inter disertos locus. Cn. autem Lentulus multo maiorem opinionem dicendi actione faciebat quam quāta in eo facultas erat: qui quū esset nec pacutus: q̄q̄ & ex facie & ex vultu videbatur: nec abundans verbis: & si fallebat in eo ipso: sic interuallis exclamationibus: voce suam & canora: admirando irridebat: calebat in agendo: vt ea quæ deerant nō desiderarentur. Ita tanq̄ curio: copia nōnulla verborum nullo alio bono tenuit oratorum locū sic Lentulus cæterarū virtutū dicēdi mediocritatē actōe occultauit inquā excellēs fuit. Nec multo secus P. Lentulus: cuius & excogitandi & loquendi tarditatē tegebat fortune dignitas: corporis motus plenus & artis: & venustatis vocis & suauitas & magnitudo: sic in hoc nihil præter actionem fuit. Cætera etiam minora q̄ in superiore. M. Piso quicquid habuit: habuit ex disciplina: maximeq; ex oīibus qui ante fuerunt: græcis doctrinis eruditus fuit. Habuit a natura genus quoddam acuminis quod etiam arte limauerat: qd̄ erat in reꝑhendendis verbis versutū & solers: sed sæpe stomachosum: nonnunq̄ frigidum: interdum etiam facetum. Is laborem quasi cursum forensem diutius nō tulit: q̄ & corpore erat infirmo & hominū ineptias ac stultitias quæ deuorandæ nobis sunt nō ferebat: iracundiusq; respuebat: sic ut morose vt putabatur: siue ingenio liberoq; fastidio. Is quum satis floruisset adolescens: minor habitus est cœptus postea: deinde ex virginum iudicio magnam laudem est adeptus: & eo tempore quasi revocatus incursum tenuit locum tamdiu q̄ ferre potuit laborem postea quantum detraxit & studio: tantum amisit ex gloria. P. Murena mediocri ingenio: sed magno studio rerum veterum litterarum & studiosus & nō imperitus: multæ industrie & magni laboris fuit. C. Censorinus græcis litteris satis doctꝰ quod proposuerat explicans expedite: non inuenustus actor sed iners & inimicus fori. L. Turius pari ingenio: sed multo labore quoquo modo poterat: sæpe dicebat. Itaq; & pauce centurie ad consulatū defuerunt. Cancer auctoritate semper eguit: sed fuit patronus prope modum diligentissimus huius situ vita. si mores: si vultus deniq; non omnem commendationem ingenii euerteret: maius nomen in patronis fuisset non erat abundans nō inops tamen non valde nitens non plane borrida oratio: vox: gestus: & omnis actio sine lepore. at inueniendis: componendisq; rebus mira accuratio. vt facile in vllo diligentiorem maioremq; cognouerim: sed eam vt citius veteratoriam quam oratoriam diceres. hic & si etiam in publicis causis probabatur. tamē in priuatis illustriorem obtinebat locum. C. deinde piso stataríus: & sermonis plenus orator. minime ille quidem tardus in excogitando. verumtamen vultu & simulatione multo etiam acutior quam erat videbatur. Nam eius æqualem. M. Glabriorem bene institututum Scæuole autem diligentia socors ipsius natura: negligensq; tardauerat. Etiam. L. Torquatus elegās in dicēdo: in existimanndo admodum prudens. toto genere perurbanus. Meus autem æqualis. Cn. Pompeius vir ad omnia summa natus: maiorem dicendi gloriam habuisset: nisi eum maioris gloriæ cupiditas ad bellicas laudes abstraxisset: erat oratione satis amplus: rem prudenter videbat. Actio vero eius habebat & invoce magnum splendorem: & in motu summam dignitatem. Noster item equalis. D. Syllanus victricus tuus studii ille quidem habuit non multum: sed acuminis & orationis satis. Q u. Pompeius. A. F. qui Bithynicus dictus est biennio quam nos fortasse maior summo studio dicēdi: multaq; doctrina incredibili labore atq; industria: quod scire possum. Fuit em̄ mecum & cum. M. Pisone: quū amicicia tum studiis: exercitationibusq; coniunctus: huius actio nō satis commendabat orationem: in hac enim satis erat copiæ: in illa autem leporis parum. Erat eius æqualis. P. Antronius voce pacuta atq; magna: nec alia re vlla ꝓbabilis. Et. L. Octauius reatinus: qui quū multas iam causas diceret adolescens est mortuus. is tñ ad dicendum veniebat magis audacter quam parate: &. C. Stasenus qui seipse adoptauerat: & de Staieno Elium fecerat: feruido quodā & petulanti & furioso genere dicendi: quod quia multis gratū erat: & probabatur: ascendisset ad honores nisi in facinore manifesto depræbēsus pœnas legibus: & iudicio dedisset. Eodem tempore. C. L. Cæpasii fratres fuerunt: qui multa opera ignoti homines & repentini quæstores celeriter facti sunt oppidano quodam & incondito genere dicendi. Addamus huc etiam nequem vocalem p̄terisse videamur. C. Cosconium calidanum: qui nullo acumine eam tamen verborū copiam si quam habebat præbebat populo cum multa concursatione magnoq; clamore: quod idem fa-

ciebat Q u. Arrius qui fuit. M. Crassi quasi secundarum. Is omnibus exemplo debet esse quantum in hac vrbe polleat: multorum obedire tempori: multorumq; vel bonori vl' periculo seruire. His em̃ rebus infimo loco natus: & honores & pecuniam & gratiam cõsecutus: etiam in datronorum sine doctrina si ne ingenio aliquem in numerum peruenerat: sed vt pugiles inexercitati etiã si pugnos & plagas olym piorum cupidi ferre possunt: solem tamen sæpe ferre no possunt: sic ille quum omni iam fortuna ꝑpe re functus labores etiam magnos excæpisset: illius iudicialis anni seueritatem quasi solẽ nõ tulit. Tum Atticus. Tu quidem de fece inquit bauris: idq; iam dudum: sed tacebam hoc vero nõ putabam te vsq; ad Staienos & Antronios esse venturũ. Non puto inquam existimare te ambitiõe me labi: quippe de mortuis: sed ordinem sequens in memoriam notam & æqualem necessario incurro. Volo autem hoc ꝑ spici omnibus cõquisitis: qui in multitudine dicere ausi sint: memoria quidem indignos ppaucos. Ve rum qui omnino nomen habuerint: nõ ita multos fuisse: sed ad sermonem institutũ reuertamur. T. Tor quatus. T. filius & doctus vir ex Rhodia disciplina Molonis & a natura ad dicendum satis solutus at q; expeditus: cui si vita suppeditauisset sublato ambitu cõsul factus esset: plus facultatis habuit ad dicẽ dum q̃ voluntatis. Itaq; studio huic nõ satisfecit: officio vero nec in suorum necessariorum causis: nec in sententia senatoria defuit. Etiam. M. Pontidius municeps noster: multas priuatas causas actitauit: celeri ter sane verba voluens nec bebes in causis: vel dicam plus etiam q̃ nõ bebes: sed exferuescens in dicẽdo stomacho sæpe iracundiaq; vehementius vt nõ cum aduersario solum sed etiam quod mirabile est et cũ iudice ipso cuius delinitior esse debet orator: iurgio sæpe contenderet. M. Messala minor natu quã nos nullo modo inops: sed nõ nimis ornatus genere verborum: prudens acutus: minime incautus: patron⁹ in causis cognoscendis cõponẽdisq; diliges magni laboris: multæ opere: acumularũq; causarũ. Duo etiã am Metelli Celer. & nepos nihil in causis versati: nec sine ingenio: nec indocti: hoc erant popularе dicen di genus assecuti. C. autem Lentulus Marcellinus nec vnq̃ indisertus. & in cõsulatu peloquens visus ẽ nõ tardus sententiis: nõ inops verbis: voce canora: facetus satis. C: Mẽmius. L. filius perfectus litteris: sed græcis fastidiosus: sane latinarum argutus orator. verbisq; dulcis: sed fugiens non modo dicendi: ve rumetiam cogitandi laborem: tm̃ sibi de facultate detraxit: quãtum imminuit industriæ. Hoc loco bru tus: quam vellem inquit etiã de his oratoribus qui hodie sunt: tibi dicere luberet & si de aliis minus de duobus tm̃ quos a te scio laudari solere: Cæsare & Marcello: audirem nõ minus lubẽter quam audiui de his qui fuerunt. Cur tandẽ inquã: an expectas quid ego iudicem de istis: qui tibi sunt æque: ac noti mi bi: Mihi mehercule inquit Marcellus est notus. Cæsar autem parum: illum em̃ sæpe audiui: hic quũ ego iudicare iam aliquid possem affuit. Quid igit̃ de illo iudicas quem sæpe audisti: quid censes inquit: ni si id quod habiturus es similem tui: Næ ego inquam si ita est velim tibi eum placare quam maxime. At q; & ita est inquit & vehemẽter placet nec vero sine causa: nam & didicit: & omissis cæteris studiis vnũ id egit: sesq; quotidianis cõmendationibus accerrime exercuit. Itaq; & lectis vtiẽ verbis & frequenti bus & splendore vocis: dignitate motus fit speciosum & illustre quod dicit̃. Omniaq; sic suppetuntvt ei nullam deesse virtutem oratoris putem: maximeq; laudãdus est qui hoc tempore ipso quũ liceat in cõmuni nostro: & quasi fatali malo cõsoleẽ se: quũ cõscientia optime mentis: tum etiam vsurpatione & renouatione doctrinæ. Vidi em̃ Mitylenis nup virum: atq; (vt dixi) vidi plane virum. Itaq; quum eum antea tui similẽ in dicendo viderim: tum vero nunc a doctissimo viro: tibiq; vt intellexi amicissimo Cra tipo instructum omni copia: multo videbam similiorem. Hic ego & si inquã de optimi viri nobisq; ami cissimi laudibus lubenter audio: tm̃ incurro in memoriam cõmuniũ miseriarum: quarũ obliuionem que rens hunc ipm̃ sermonem ꝑduxi longius. Sed de cæsare cupio audire: quid tandem atticus iudicet: Et ille: ꝑclare inquit tibi cõstat vt de his qui nunc sint nihil velis ipse dicere: & berde si sic ageres: vt de his egisti qui iam mortui sunt neminem vt ptermitteres: næ tu in multos Antronios & staienos incurreres Quare siue hãc turbã effugere voluisti: siue verit⁹ ne qs se aut ꝑteritũ aut nõ satis laudatũ q̃ri possit: de Cæsare tm̃ potuisti dicere ꝑsertim cũ & tuũ de illi⁹ ingenio notissimũ iudiciũ eẽt ne illi⁹ de tuo obscurũ. Sed tm̃ Brute inqt Atticus de Cæsare & ipse ita iudico: & de hoc hui⁹ generis acerrimo existimatore sæ pissime audio illũ oim fere oratoꝝ latine loq elegãtissime: nec id solũ domestica cõsuetudie: vt dudũ de Læliorũ & Mutiorũ familiis audiebamus: sed q̃: ꝝ id quoq; credo fuisse tm̃ vt esset pfecta illa bene loq̃n di laus multis litteris: & iis quidem recõditis & exquisitis: summoq; studio & diligẽtia est consecutus quin etiam in maximis occupationibus ad teipsum inquit in me intuens de rõne latine loquendi accu ratissime scripserit: & primo quæ in libro dixerit verborum dilectum originem esse eloquentiæ: tribue ritq; mi Brute huic nostro qui me de illo maluit q̃s se dicere laudem singularem. Nam scripsit bis ver bis quum hunc nomine esset affatus: ac si cogitata ꝑclare eloqui possent: nõnulli studio & vsu elabora uerunt: cuius te pœne principem copiæ atq; inuentorem bene de nomine: ac dignitate populi Romani meritum esse existimare debemus: hunc facile & quotidianum nouisse sermonem: nunc ꝑ relicto est ha bendum. Tum Brutus: Amice hercule inquit: & magnifice te laudatum puto: quem non solum princi pem atq; inuentorem copiæ dixerit: quæ erat magna laus: sed & bene meritum de. p. r. nomine & digni tate: quo em̃ vno vincebamur a victa græcia: id aut ereptum illis est: aut certe nobis cum illis concitatum Hanc autem inquit gloriam: testimoniumq; cæsaris tuæ quidem supplicationi nõ solum: sed triumphis multorum antepono. & recte quidem inquam Brute: modo sit hoc cæsaris iudicii: non beniuolentiæ te stimonium: plus enim certe attulit huic populo dignitatis quisq; est ille si modo aliquis est: qui non il-

lustrauit modo.sed etiam genuit in hac vrbe dicẽdi copiam q̃ illi qui iigurum castella expugnauerũt ex quibus multi sunt vt scitis triũphi. Verum quidem si audire volumus omissis illis diuinis consiliis quibus sæpe constituta ẽ impatorum sapientia.salus ciuitatis.aut belli.aut domi multo magnus orator prestat minutis impatoribus. At ꝑdest plus impator.quis negat.sed tamen nõ metuo ne mibi acclametis.est autem quod sentias dicendi liber locus.Malim mihi.L.crassi vnam ꝑ.M.Curio dictionem.q̃ castellanos triũphos duos. At plus interfuit reipu.castellum capi ligurũ q̃ bene defendi causam.M.curii.credo.Sed athenienſiũ quoq̃ plus interfuit firma tecta in domiciliis habere.q̃ Mineruæ signũ ex ebore pulcerrimũ.tamẽ ego me pbidiam esse mallem quã vel optimũ fabrũ tignariũ quare non quem quisq̃ ꝑfit.sed quãti quisq̃ sit.ponderandũ ẽ.pſertim qum pauci pingere egregie possint.aut fingere.oparii aũt aut bauli deesse non possunt.Sed perge pomponi de Cæsare.& reddere quæ restant.Solũ quidem inquit ille & quasi fundamentũ oratoris vides elocutionem emendatã & latinam.cuius penes quos laus adbuc fuit.non fuit rõnis aut scientie. sed quasi bone consuetudinis.Mitto.C.Lælium.P.Scipionem.ætatis illius ista fuit laus tanq̃ innocentiæ sic latine loq̃ndi nec omniũ tamen.nam illoꝝ æquales Cælium & Pacuuiũ male locutos videmus.sed oẽs tum fere qui nec extra vrbem banc vixerant.nec eos aliqua barbari indomestica infuscauerat recte loquebat̃. sed banc certe rem deteriorem vetustas fecit. & Romæ & in Græcia.Confluxerũt.n.atbenas. & in banc vrbem multi inquinatæ loq̃ntes ex diuersis locis.quo magis expurgãdus ẽ sermo & adbibẽda quã obtrusa rõ.quæ mutari non potest.nec vtendũ prauissima cõsuetudinis regula. T. Flaminiũ. q cum Qu.Metello cõsul fuit.pueri vidimus. Existimabat̃ bene latine. sed litteras nesciebat. Catullus erat ille quidem minime indoctus.vt a te paulo ẽ antedictum sed tamẽ suauitas vocis & lenis appellatio litteraꝝ beneloquẽdi famã confecerat.Cotta quia se valde dilatandis litteris a similitudine græce locutionis abstraxerat.sonabatq̃ cõtrariũ catullo subagreste qddam planeq̃ subrusticum. Alia quidẽ quasi inculta & siluestri via ad eandem laudem puenerat. Sisenna quasi emendator sermonis vsitati qum esse vellet.ne a caio rusio quidem accusatore deterreri potuit.quo minus inusitatis verbis vteret̃.Quidnam istuc est inquit Brutus.aut quis ẽ iste.C.rusius.& ille.fuit accusator inquit vetus quo accusante cbirtiliũ.Sisenna defendẽs dixit quædam eius sputatilica esse criminatũ. C. rusiũ circũuenior inquit iudices nisi subuenitis.Sisenna qd dicat nescio.metu insidias:sputatilica quid ẽ boc.sputa quid sit scio.tilica nescio.maximi risus.sed ille tñ familiaris meus recte loqui putabat esse inusitate loqui.Cæsar aut rõnem adbibens.cõsuetubinẽ vicioſam & corruptam.pura & incorrupta consuetudine emendat.Itaq̃ qum ad banc elegantiã verboꝝ latinoꝝ. quæ etiam si orator non sis. & sis ingenuus ciuis romanus.tñ necessaria est. Adiũgit illa oratoria ornamenta dicendi.tum videtur tanq̃ tabulas bene pictas collocare in bono lumine.banc qum babeat præcipuam laudẽ in cõunibus nõ video cui debeat cedere.splendidam quandam minimeq̃ veteratoriam rationem dicendi tenet voce motu.forma etiam magnifica & generosa quodammodo. Tum Brutus.Orationes quidem eius mibi vebementer probãtur. Compluris autem legi atq̃ etiam commentarios quosdam scripsit rerum suarum.valde quidem inquam probandos mibi eñ sunt recti & venusti omni ornatu orationis tanq̃ veste detracta.sed dum voluit alios babere parata vnde sumerent qui vellent scribere bystoriã interruit.Nibil eñ est in byostoria pura & illustri breuitate dulcius.sed ad eos si placet qui vita excesse runt reuertamur.C.Sicinius igitur. Qũ.Pompei illius qui censor fuit ex filia nepos q̃storius mortuus est.probabilis orator.iam vero etiam probatus. Ex bac inopi ad ornandum sed ad inueniẽdũ expædita Hærmagoræ disciplina.ea dat rationes certas & præcepta dicendi.quæ si minorem babẽt apparatum.sunt em̃ exilia.tamen babent ordinem.& quasdam errare in dicendo non patientes vias bas ille tenens.& paratus ad causas veniens. verborum non exiens ipa illa comparatione disciplina q̃ dicendi.iam in patronorum numerum peruenerat. Erat etiam vir doctus imprimis.C. Visellius. Varro consobrinus meus.qui fuit cum sicinio ætate coniũctus.is qum post cursulem dignitatem iudex quæstionis esset est mortuus.in quo fateor vulgi iudicium a iudicio meo dissensisse. nam populo non erat satis vendibilis.præceps quædam.& qum iccirco obscura.peracuta. tum rapida & celeritate cæcata oratio.sed neq̃ verbis aptiorem cito alium dixerim.neq̃ sententiis crebriorem.Præterea perfectus in litteris iurisq̃ ciuilis iam a patre Aculeone traditam tenuit disciplinam .Reliqui sunt.q mortui sint.L. Torquatus.quem tu non tamcito rbetorem dixisses.& si non deerat oratio.quam vt græci dicunt politicon.Erant in eo plurimæ litteræ.nec eæ vulgares sed interiores quedam.& recondite diuina memoria.summa verborum & grauitas & elegantia.atq̃ bec omnia vite decorabat grauitas & integritas.me quidem admodum delectabat. etiam Triarii in ille ætate plena litteratæ senectutis oratio.quanta seueritas in vultu quãtum pondus in verbis.quam nibil non consideratum ex ore. Tum Brutus Torquati.& Triari mentione cõmotus.vtrũq̃ em̃ eorũ dilexerat Ne ego inquit vt omittam cetera que sunt innumerabilia de istis duobus qum cogito. doleo nibil perpetuã tuam auctoritatem de pace valuisse nam nec istos excellentes viros.nec multos alios prestãtis ciues. r.p.perdidisset.Sileamus inquam brute de istis.ne augeamus dolorem. nam preteritorum recordatio est acerba.& acerbior expectatio reliquorum.Itaq̃ omittamns lugere.& tantũ quid quisq̃ dicendo potuerit.quoniam id querimus predicemus.Sunt etiam ex bis qui eodem bello occiderunt.M. Bibulus qui & scriptitauit accurate.qum presertim non esset orator & egit multa constãter.Appius

clandius ſocer tuus collega & familiaris meus. bic iam & ſatis ſtudioſus. & valde qum doctus. tum etiam exercitatus orator. & qum auguralis. tum omnis publici iuris antiquitatiſq; noſtræ bene peritus fuit. L. Domitius. nulla ille quidem arte ſed latine tamen. & multa cum libertate dicebat. duo p̄terea lentuli conſulares. quorum publius ille noſtrarum iniuriarum vltor. auctor ſalutis quicqd habuit. quātumcūq; fuit. illud totum habuit e diſciplina. Inſtrumenta nature deerant. ſed tantus animi ſplendor. & tanta magnitudo. vt ſi tibi omnia que clarorum virorum eſſent non dubitaret addiſcere. eaq; omni dignitate obtineret. L. autem lentulus ſatis erat fortis orator. ſi modo orator. ſed cogitandi non ferebat laborem. vox canora. verba non horrida ſane. vt plena eſſet animi & horroris oratio. Quæreres in iudiciis fortaſſe melius in. r. p. quod erat iudicares ſatis. Ne Titus quidē poſtbumus contēnendus in dicendo. de rep. vero non minus vehemēs orator quam bellator fuit. Effrenatus & acer nimis. ſed bene iuris publici leges atq; inſtituta cognouerat. Hoc loco Atticus. Putāre te inquit ambitioſum eſſe ſi (vt dixiſti) ii quos iamdiu colligis viuerēt. Omnis. n. cōmemoras. qui aut ſi aliquando ſunt ſtantes loqui. vt mihi imprudens. M. Seruilium p̄teriſſe videare. Non inquā ego iſtuc ignoro Pomponi multos fuiſſe qui verbū nunquā in publico feciſſent qum melius aliquanto poſſent quā iſti oratores quos. colligo dicere. Sed bis cōmemorandis etiā illud aſſequor. vt intelligatis primū ex omni numero q̄s non multi auſi ſint dicere. deinde ex iis ipſis q̄s pauci fuerit laude digni. Itaq; nec bos quidē equites romanos amicos noſtros. qui nuper mortui ſunt. P. Cominiū ſpogni. Itaq; nec bos quidē equites romanos amicos noſtros. qui nuper mortui ſunt. P. Cominiū ſpoſetinū quo accuſante defendi. C. corneliū. in quo & compoſitū dicendi genus. & acre & expeditum fuit. T. Actium piſaurenſem. cuius accuſationi reſpondi pro. A. Cluentio. qui & accurate dicebat & ſatis copioſe. eratq; p̄terea doctus Hermagore p̄ceptis. quibus & ſi ornamēta nō ſatis opima dicendi. tamen vt baſte velitibus amentate. ſic apta quædam & parata ſingulis cauſarum generibus argumenta tradūtur. ſtudio autem neminem nec induſtria maiore cognoui. quamq; ne ingenio quidem qui p̄ſtiterit facile dixerim. C. Piſoni genere meo. nullū tempus illi vnq; vacabat. aut a forenſi dictione. aut a cōmentatione domeſtica. aut a ſcribendo aut a cogitando. itaq; tantos proceſſus efficiebat. vt euolare non excurrere videret. Eratq; verbo⁹ & delectus elegans & apta. & quaſi rotunda conſtructio. qumq; argumenta excogitabant ab eo. multa & firma ad p̄bandum. tum concinnæ acutæq; ſententiæ. geſtuſq; natura ita venuſtus vt ars etiam que nō erat & e diſciplina motus quidā videret accedere. Vereor ne amore videar plura quā fuerint in illo dicere. quod non ita eſt. Aſia em̄ de illo maiora dici poſſunt nam nec continentia nec pietate nec vllo genere virtutis quēquā eiusdē ætatis cum illo conferendum puto. Nec vero. M. Cælium p̄tereūdum arbitror. quæcunq; eius in exitu vel fortuna vel mens fuit. qui q̄diu auctoritati meæ patuit. talis tri. plæ. fuit. vt nemo contra ciuē perditos⁹ popularem. turbulentāq; dementiam a ſenatu & a bonos⁹ cauſa ſteterit conſtantius quam eius actionem. multum tamen ſplendida & grandis & eadem imprimis faceta & purbana commendabat oratio. Grāues eius conciones aliquot fuerūt. acres accuſatōes tres ea. quæ omnes & reipu. contentione ſuſcepte defenſiones (& ſi illa erāt in eo meliora quam dixi). non contēnende tamen. ſa neq; tolerabiles. bic qum ſumma voluntate bonos⁹ ædilis curulis factus eſſet. neſcio quo diſceſſu meo diſceſſit a ſeſe. cecidit q; poſtea quam eos imitari cæpit quos ipe peruerterat. Sed de. M. calidio dicamus aliquid. qui non fuit orator vnus e multis. potius inter multos prope ſingularis fuit. Ita reconditas exquiſitaſq; ſententias mollis. & pellucens veſtiebat oratio. nibil tam tenerum quam illius comprebenſio verborum. nibil tam flexibile. nibil quod magis ipius arbitrio fingeretur. vt nullius oratoris æque in poteſtate fuerit. quæ primū ita pura erat vt nibil liquidius. ita libere fluebat vt nuſq; adbereſceret. nullum niſi loco poſitum. & tanq; in vermiculato emblemate (vt ait lucilius) ſtructū verbum videres. nec vero nullum aut durum aut inſolens aut bumile aut in longius ductum ac non propria verba rerum. ſed pleraq; tranſlata. ſic tamen vt ea non irruiſſe in alienū locū. ſed immigraſſe in ſuam diceres. nec vero bæc ſoluta nec diffluentia ſed aſtricta numeris. non aperte nec eodem modo ſemp ſed varie diſſimulanterq; concluſis. Erant autem & verborum & ſententiarum illa lumina quæ vocant græci ſcemata. quibus tanq; inſignibus in ornatu diſtinguebatur omnis oratio qua de re agitur autem illud quod multis locis in iuriſcōſulto tam includitur formulis. & vbi eſſet videbat. Accedebat ordo rerum plenus artis. actio liberalis. totumq; dicendi placidum & ſanum genus. qd ſi eſt optimū ſuauiter dicere. nibil eſt quod melius boc querendum putes. ſed qum a nobis pauloante dictum ſit tria videri ē quæ orator efficere deberet vt doceret vt delectaret. vt moueret. duo ſumme tenuit. vt & rem illuſtraret diſſerendo. & animos eorum qui audirent deuinciret voluptate. Aberat tercia illa laus. qua permoueret atq; incitaret animos. quam plurimum pollere diximus. nec erat vlla vis atq; contentio ſine conſilio. q̄ eos quorum altior oratio actioq; eſſet ardentius furere & bacchari arbitraretur ſiue q̄ natura non eſſet ita factus ſiue q̄ non conſueſſet ſiue q̄ non poſſet. boc vnum illi ſi nibil vtilitatis habebat fuit. ſi opus erat defuit. quinetiā nemini quū i accuſatoe ſua. Qu. Gallio crimini dediſſet. ſibi eum venenū parauiſſe. idq; a ſe eſſe deprebenſum. leſeq; cbirographa teſtificationes indicia. quæſtiones manifeſtam rem deferre diceret. deq; eo crimine accuratæ & exquiſite diſputauiſſet. me in reſpondendo qum eſſem argumentatus quantum res ferebat. bocp̄um etiam poſſe p̄ argumēto q̄ ille qum peſtem capitis ſui. qum indicia mortis ſe comperiſſe manifeſto & manutenere diceret. tā ſolute egiſſet tam leniter tam oſcitanter. Tu iſtuc. M. Calidi niſi fingeres ſic agebas. p̄ſertim qum iſta eloquētia alienos⁹ bominū picula defendere acerrime ſoles. tuū negligeres. vbi

dolor: vbi ardor animi: qui etiam ex infantium ingeniis elicere voces & querelas ſolet. nulla pertur
batio animi nulla corporis frons non percuſſa non femur pedis (quod minimū eſt) nulla ſupploſio
Itaq; tantū affuit vt inflāmares noſtros animos. ſomnū iſto loco vix tenebamus. ſic nos ſummi ora-
toris vel ſanitate vel vicio pro argumento ad diluendum crimen vſi ſumus. Tum Brutus. Atq; du-
bitamus inquit. vtrum iſta ſanitas fuerit. an vicium: quis em̄ non fateatur: Qum ex omnibus orato
ris laudibus longe iſta ſit maxima inflammare animos audientium. & quocūq; res poſtulet modo
flectere. qui hac virtute caruerit. id ei quod maximum fuerit defuiſſe. Sit ſane ita inq;. ſed redeamus
ad eum (qui iam vnus reſtat) Hortenſium. tum de nobiſmetipis quoniam id etiam Brute poſtulas
pauca dicemus. quāq; facienda mentio eſt vt quidem mihi videtur duoꝝ adoleſcentium. qui ſi diu-
tius vixiſſent magnam eſſent eloquentiæ laudem conſecuti. C. Curionum te inquit brutus &. C. Li
ciniū caluū arbitror dicere. Recte inquit brute arbitraris quoꝝ quidē alter. quod veriſimile dixiſſet
ita facile ſoluteq; verbis voluebat ſatis interdum acutas. crebras quidem certe ſentētias vt nihil poſ-
ſet ornatius eſſe. nihil expeditius. At hic a magiſtris parum inſtitutus naturam habuit admirabilem
ad dicendum. induſtriam non ſum expertus. ſtudium certe fuit. qui ſi me audire voluiſſet vt cœperat
bonores quam opes conſequi maluiſſet. Quidnam eſt inquit iſtuc: & quemadmodum diſtinguis:
Hoc modo inquam qum bonos ſit premiū virtutis iudicio ſtudioq; ciuiū, delatum ad aliquem q eū
ſententiis qui ſuffragiis adeptus eſt. is mihi & boneſtus & bonoratus videtur. Qui autem occaſio-
ne aliqua etiam inuitis ſuis ciuibus nactus eſt imperium vt ille cupiebat hunc nomen bonoris ade-
ptum non bonorem puto. quæ ſi ille audire voluiſſet maxime cum gratia & gloria & ad ſummā am-
plitudinem peruenisſet. aſcendens gradibus magiſtratuum vt pater eius fecerat. vt reliqui clariores
viri. Quæ quidem etiam cum. P. Craſſo. M. F. initio ætatis ad amicitiam ſe meā cōtuliſſe. ſæpe egiſ-
ſem arbitror. qum eum vehemēter hortarer vt eam laudis viam rectiſſimam eſſe duceret. quam ma-
iores eius ei tritam reliquiſſent. Erat em̄ qum inſtitutus optime tum etiā perfecte planeq; eruditus
Ineraq; & ingeniū ſatis acre & orationis non inelegans copia. prætereaq; ſine arrogantia grauis eē
videbat. & ſine ſegnitia verecundus. ſed hūc quoq; abſorbuit æſtus quidam inſolitæ adoleſcētibus
gloriæ. qui quia nauarat miles operam imperatori. imperatorem ſe ſtatim eſſe cupiebat. cui munere
mos maloꝝ ætatem certam ſortem incertam reliquit. Ita grauiſſimo ſuo caſu dum Cyri & Alexādri
ſimilis eſſe voluit. qui ſuū curſum tranſcurrerant. &. L. Craſſi & multoꝝ craſſorum innentus ē diſſi
millimus. Sed ad caluū (is em̄ nobis erat propoſitus) reuertamur. qui orator fuiſſet. quū litteris eru
ditior q; Curio. tum etiam accuratius quoddam dicendi & exquiſitatius afferebat genus. quod q; q;
ſcienter eleganterq; tractabat. nimiū tamem inquirens in ſe atq; ipe ſeſe obſeruans. metuenſq; ne vi
cioſum colligeret etiam verum ſanguinem dependebat. Itaq; eius oratio nimia religione attenuata
doctis & attente audientibus erat illuſtris. multitudine aūt & a foro cui nata eloquentia eſt. deuora-
batur. Tum Brutus. Atticū ſe inquit caluus noſter dici oratorem volebat. inde erat iſta exilitas. quā
ille de induſtria conſequebatur. dicebat inq; ita. ſed ipſe errabat. & alios etiā errare cogebat. Nā ſi qs
eos q nec inepte dicūt nec odioſe nec putide. Attice putat dicere. is recte niſi Atticū probat nemine.
Inſuſſitate em̄ & inſolentiā tanq; inſaniam quandam orationis odit. ſanitatem autem & integritatē
quaſi religionem & verecūdiam oratoris probat. hæc omniū debet oratoꝝ eadem eſſe ſententia. Sin
autem ieiunitatem & ſiccitatem & inopiam dummodo ſit polita. dum vrbana. dum elegans. in atti-
co genere ponit. Hoc recte dumtaxat. ſed quia ſunt in atticis alia meliora videat ne ignoret. & grad⁹
& diſſimilitudines & vim & varietatem atticorum. Atticos inquit volo imitari quos: nec enim eſt
vnum genus. nam quid eſt tam diſſimile. q; Demoſthenes & Lyſias: q; idem & Hiperides. quā om
niū horum Aeſchines quem igitur imitaris ſi aliquem. Cæteri ergo attice non dicebant ſi omnis qs
potes. qum ſint ipſi diſſimillimi inter ſe. In quo illud etiam quæro. Phalereus ille Demetrius attice ne
dixerit. mihi quidem ex illius orationibus redolere ipe a Athene videntur. At eſt floridior (vt ita di
cam) quā Hyperides. quā Lyſias. natura quedam aut voluntas ita dicendi fuit. Et quidē duo fuerūt
per idem tempus diſſimilis inter ſe. ſed attici tamē quorum Chariſius multarum orationū quas ſcri
bebat aliis qum cupere videretur imitari Lyſiam. Demochares autē qui fuit Demoſthenī ſororis fi-
lius & orationes ſcripſit aliquot. & earum rerum biſtoriam quæ erant athenis ipius ætatæ geſtæ. nō
tam biſtorico quā oratorio genere pſcripſit. At Chariſii vult Hegeſias eſſe ſimilis. iſq; ſe ita putat at
ticū. vt veros illos præ ſe pene agreſtis putet. At quid eſt tam fractum. tam minutū. tam in ipa quam
tamen conſequit̄ concinnitate puerile. Atticoꝝ ſimiles eſſe volumus optime. ſunt ne igitur ii attici
oratores. quis negare poteſt. bos imitamur quoquomō. qui ſunt & inter ſe diſſimilis & alioꝝ. Thu
cydidem inquit imitamur. optime ſi biſtoriā ſcribere. non ſi cauſas dicere cogitatis. Thucidides em̄
reꝝ geſtaꝝ pronūciator ſincerus & grandis etiam fuit. hoc forenſe concertatoriū iudiciale non tra-
ctauit genus. Orationes autem quas interpoſuit (multæ em̄ ſunt) eas ego laudare ſoleo imitari neq;
poſſim ſi velim. nec velim fortaſſe ſi poſſim. vt ſi quis phalerno vino delectet. ſed eo nec ita nouo
vt pximis conſulibus natū velit nec nec rurſus ita vetere vt opimiū aut anitiū conſulē q̄rat. At q ex
notæ ſunt optime credo. ſed nimia vetuſtas nec habet eā quā q̄rimus ſuauitatē. nec ē iam ſane tolera
bilis. Num igit̄ qui hoc ſentiat ſi is potare velit de dolio ſibi hauriendū putet. minime. ſed quandā
ſequat̄ ætatē. ſic ego iſtis cenſuerim & nouā iſtā quaſi de muſto. ac lacu feruidā oīonem fugiendam.
nec illā p̄claram Thucididi nimis veterē tanq; anitianam notā pſeq̄ndā. Ipſe. n. Thucidides ſi poſte-

tius fuisset. multo maturior fuisset & mitior. Demosthenem igitur imitemur. O dii boni quid qua-
si nos aliud agimus aut quid aliud optamus? at non assequimur. Isti enim videlicet attici nostri qd vo
lunt assequũtur ne illud quidem intelligunt. non modo ita memoriæ proditum esse sed ita necesse
fuisse. quum demosthenes dicturus esset. vt concursus audiendi causa ex tota græcia fierent. At quin
isti attici dicũt nõ modo a corona. quod ẽ ipsum miserabile sed etiam ab aduocatis relinquũtur. qua
re si anguste & exiliter dicere est atticoꝝ. sint sane attici. sed in comitiũ veniant. ad stantem iudicẽ di-
cant. subsellia grandiorem. & pleniorem vocem desiderant. Volo hoc oratori contingat. vt quum au
ditum sit eum esse dicturum. locus in subselliis occupetur. cõpleatur tribunal. gratiosi scribe sint in
dando & cedendo loco. Corona multiplex. iudex erectus. quum surgit is qui dicturus sit. significet a
corona silentium. deinde crebre assensiones. multæ admiratões. risus quum velit. quum velit fletus.
vt qui hæc procul videat. etiam siquid agatur. nesciat. at placere tamen. & in scæna esse Roscii intelli
gat. Hæc cui contingant. eum cito attice dicere. vt de pericle audimus. vt de Hyperide. vt de aeschine
de ipõ quidem Demosthene maxime. Sin autem acutum prudẽs & idem sincerum & solidum. & ex
siccatum genus orationis probant. nec illo grauiore ornatu oratorio vtũtur. & hoc propriũ esse atti
coꝝ volunt. recte laudant. Est. n. in arte tanta tanqꝫ varia. etiã huic minutæ subtilitati locus. ita fiet. vt
non omnes qui attice iidem bene. sed vt omẽs qui bñ iidem attice etiã dicant. Sed redeamus rursus
ad Hortensium. Sane quidem inquit Brutus. quãquam ista mihi tua fuit iocunda a proposita ora-
tione digressio. Tum atticus. Aliquotiens sum inquit conatus sed interpellare nolui. Nunc quoniã
iam ad porandum spectare videtur sermo tuus dicam opinor quod sentio. Tu vero inquam attice.
Tum ille. Ego inquit ironiam illam quam in Socrate dicũt fuisse. qua ille in platonis & Xenophõ-
tis. & Aeschini libris vtitur facetam & elegantem puto. Est. n. & minime inepti hominis. & eiusdem
etiam faceti quum de sapientia disceptetur. banc sibi ipm detrabere eis tribuere illudentẽ. qui eam si-
bi arrogant. vt apud platonẽ Socrates. in cœlum effert laudibus Protagoram. Hyppiam. Prodicũ.
Gorgiam. cæteros. se aũt omniũ reꝝ inscium fingit. & rudem decet hoc nescio quomõ illũ nec Epy-
curo qui id reprehendit assentior. sed in historia qua tu es vsus in omni sermone. quum qualisquisqꝫ
orator fuisset exponeres. vide quæso inquit ne tam reprehendẽda sit ironia. quã in testimonio. Quor
sus inquã istuc? nõ. n. intelligo. quia primũ inquit ita laudauisti quosdã oratores. vt impitos posses
in errorem inducere. Equidem in quibusdã risum vix tenebã. quum attico Lisiæ Catone nim compa
rabas. magnũ mehercule hominẽ vel potius summũ & singularem virum. nemo dicet secus sed ora-
torem. sed etiam Lisiæ similem. quo nihil potest esse pictius bella ironia si iocaremur. sin asseueram?
vide ne religio nobis tam adhibenda sit quã si testimoniũ diceremus. Ego enim Catonẽ tuũ vt ciuem
vt senatorem vt impatorem vt virum deniqꝫ quum prudentia & diligentia. tum omi virtute excellen-
tem probo. orationes aũt eius vt illis tempibus valde laudo. significant n. quandam formã ingenii.
sed admodum impolitam & plane rudem. Origenes vero cũ omibus oratoris laudibus refertas dice
res. & Catonẽ cũ Philisto & Thucidide cõparares bruto. ne id censebas. an mihi probaturum. quos
em ne e græcis quidem quisquã imitari pot is tu cõpararas hominẽ tusculanũ. nondũ suspicante qle
esset copiose & ornate dicere. Galbam laudas si vt illius ætatis principẽ assentior. sic. n. accepimus.
sin vt oratorẽ. cedo qso orationes sunt. n. & dic hunc. quẽ tu plus qꝫ te amas Brutũ velle te vllo mo
dicere probas Læpidi orationes. Paulũ hic tibi assentior. mõ ita laudes vt antiquas. qd itẽ de Aphri
cano. de Lælio. cuius tu oratõe negas fieri quicqꝫ posse dulcius. addis etiam nescio qd angustius no
mine nos capis summi viri vitæqꝫ elegantissime verissimis laudibus. remoue hæc ne ista dulcis ora
ita sit abiecta vt eam aspicere nemo velit. Carbonẽ in summis oratoribus habitũ scio. sed quum in ce
teris rebus. tũ in dicẽdo semp qm nihil ẽ melius id laudare qualecũqꝫ est solet. Dico idẽ de Gracchis.
& si de eis ea sunt a te dicta qbus ego assentior. omitto cæteros. venis ad eos in quibus iã pfectã pu
tas esse eloqntiã (quos ego audiui) sine cõtrouersia magnos oratores. Crassum & Antoniũ. de bo-
rum laudibus tibi prorsus assentior. sed tñ nõ isto mõ vt Polydeti Dorypboꝝ sibi Lysippus aiebat
sic tu suasionẽ legis seruile tibi mgram fuisse. hæc germana ironia ẽ. cur ita sentiã nõ dicam ne me ti-
bi assentari putes. Omitto igitẽ q de his ipis. q de Cotta. q de Sulpitio. q mõ de Cælio dixeris. ii em
fuerunt certe oratores. quanti autem & quales tu videris. Nam illud minus curo quod confessisti
oparios omis. vt mihi videãtur mori voluisse nonnulli. vt a te oratoꝝ nũeꝝ referrẽtur. Hæc cũ dixis-
set lõgi sermonis initiũ. depulisti inqꝫ attice. remqꝫ cõmouisti noua disputatione dignã. quã i aliud
tempus differamus. Voluendi. n. sunt libri. quum alioꝝ tum imprimis Catonis. intelliges nihil illius
lineamẽtis nisi eoꝝ pigmẽtoꝝ q inuenta nondũ erãt florẽ & colorẽ defuisse. Nã de Crassi oratione
sic existimo. ipm fortasse melius potuisse scribere aliũ vt arbitror neminẽ. nec in hoc ironiã eduxeris
esse. qꝫ eã oõnem mihi mgram fuisse dixerim. Nũ & si vt tu melius existimare videris. de ea si quã
nũc habemus facultatẽ tñ adolescentes quid in latinis potius imitaremur. nõ habebamus. qꝫ autem
plures a nobis noiati sunt. eo ptinuit (vt pauloante dixi) qd intelligi volui in eo cuius oẽs cupidissi-
mi essent quã pauci digni noie euaderẽt. Quare ironia me ne si Aphricanus quidẽ fuit (vt ait in hy-
storia sua) C. Fannius existimari velim. Vt voles inquit atticus. Ego. n. non alienũ a te putabam. qd
& in Aphricano fuisset & in Socrate. tũ brutus de isto postea. sed tu inquit me intuens oratões no
bis veteres explicabis. Vero inquã brute. sed in cumano aut in tusculano aliqñ. si modo licebit. quo-
niam vtroqꝫ in hoc vicini sumus. Sed iã ad id vñ digressi sumus reuertamur. Hortẽsius igitur qum

admodum adolescens ortus esset in foro. dicere celeriter ad maiores causas adhiberi cœptus ē, quā q̄ inciderat in Cotte & Sulpitii ætatem qui annis decem maiores excellēte tum Crasso & Antonio. dem pbilippo. post Iulio. qum iis ipis dicendi gloria comparabaē. Primū memoria tanta quanta in viro cognouisse me arbitror. vt quæ secum cōmentatus esset. ea sine scripto verbis eisdem redderet quibus cogitauisset. hoc adiumento ille tanto sic vtebaē vt sua & cōmentata & scripta. & nullo refe rente omnia. omnia aduersarioꝝ dicta meminisset. Ardebat autem cupiditate sic vt in nullo vnq̄ fla grantius studium viderim. nullum. n. patiebaē esse diem. quin aut in foro diceret aut meditaretur ex tra forum. Sæpissime aūt eodē die vtrūq̄ faciebat. attuleratq̄ minime vulgare genus dicendi. duas qdem res quas nemo alius. ptitiones quibus de rebus dicturus esset & coniunctiones memor. & q̄ essent dicta cōtra. q̄q̄ ipe dixisset. Erat in verboꝝ splendore elegās. cōpositiōe aptus. facultate copi osus. eaq̄ erat qum summo ingenio. tū exercitationibus maximis cōsecutus. rem cōplectebatur me moriter. diuidebat acute nec p̄termittebat fere q̄q̄ qd esset in cā aut ad confirmandū aut ad refellē dum vox canora & suauis. motus & gestus etiā plus artis habebat q̄ erat oratori satis. Hoc igiē flo rescente Crassus ē mortuus. Cotta pulsus. iudicia intermissa bello. nos in foꝝ venimus. Erat Hortē sius in bello primo anno miles. altero tri. militū. Sulpitius legatus aberat. etiā. M. Antonius exerce batur vna lege iudiciū varia. cæteris ppter bellū intermissis. qui frequens aderā. quāq̄ pro se ipi dice bant oratores. non illi quidem principes. L. Mēnius & Qu. Pompeius sed oratores tn̄ teste diserto vterq̄ pbilippo. cuius in testimonio contētio. & vim accusatoris habebat & copiā. Reliqui qui tum principes numerabātur in mgīatibus erāt. quotidieq̄ fere a nobis in cōcionibus audiebantur. Frat eiñ tri plæ. tūc Curio. quāq̄ is quidē silebat vt erat semel a cōcione vniuersa relictus. Qu. Metellus celer nō ille quidē orator. sed tn̄ nō infans. diserti autē Qu. Varius. C. carbo Cn. Pōponius & ii qdē habitabāt in rostris. C. etiam Iulius. ædilis curulis quot die fere cōciones habebat. sed me cupidissi mō audiēdi primus dolor pcussit. Cotta qum ē expulsus. reliquos freqnter audiēs acerrimo studio tenebar. quotidieq̄ & scribens & legēs & cōmentās. tm̄ exercitationibus cōtentus nō erā. Iam cōse quente ano Qu. Varius sua lege damnatus excesserat. Ego aūt iuris ciuilis studio multū ope dabam. Qu. Scæuola. P. F. qui quāq̄ nemini ad docendū dabat. tn̄ cōsulentibus rndendo. studiosos audien di dicebat. Atq̄ huic anno ꝓximus Sylla cōsule. & Pompeio fuit. tum. P. Sulpitii in tribunatu quoti die cōcionantis totū genus dicēdi penitus cognouimus. eodemq̄ tpe qum princeps academiæ pby lo cū atheniēsium optimatibus Mithridatico bello domo ꝓfugisset. Romāq̄ venisset. totum ei me tradidit admirabili quodā ad pbiam studio incitatus. in quo etiam cōmorabar attētius & si reꝝ iparū varietas & magnitudo summa me delectatione retinebat. sed tn̄ sublata iam esse in ppetuum rō iudi ciorum videbaē. Occiderat Sulpitius illo anno. tresq̄ ꝓximo triū ætatum oratores erāt crudelissime interfecti. Qu: Catullus. M. Antonius. C. Iulius. Eode anno etiā Moloni Rhodio Romæ dedimus operam & actori summo causaꝝ & mgro. Hæc & si videtur esse a ꝓposito rone diuersa. tū iccirco a me ꝓferūtur. vt nostrū cursum pspicere q̄m voluisti brute possis. nā attico hæc nota sunt. & videre quē admodū simus in spacio. Qu. Hortē tū ipius vestigiis psecuti Triēniū fere fuit vrbs sine armis. sed oratoꝝ aut interitu aut discessu aut fuga (nā aberāt etiā adolescētes. M. Crassus & Lentuli duo) primas in causis agebat Hortensius. magis magisq̄ quotidie ꝓbabaē Antistius Piso sæpe dicebat: minus sæpe Pomponius raro Carbo. semel aut iteꝝ philippus. Atuero ego hoc tpe omni noctes & dies in omniū doctrinarum meditatone versabar. Eram cum stoyco Diodoro. qui qum habitauisset apud me. qumq̄ vixisset nuper est domi meæ mortuus. a quo qum in aliis rebus. tum studiosissime in dialectica exercebar. quæ quasi contracta & astricta eloquentia putanda est. sine qua etiam tu bru te iudicauisti te illam iustam eloquentiam (quā dialecticam dilatam cē putant) consequi non posse. Huic ego doctori & eius artibus variis atq̄ multis ita eram tamen deditus. vt ab exercitationibus oratoris nullus dies vacuus eēt. Cōmentabar declamitans. sic enim nūc loquūtur sæpe cum. M. Pi sone. & cum Qu. Pompeio. aut cum aliquo quotidie. idq̄ faciebam multū etiam latine sed græce se pius. vel q̄ græca oō plura ornaēta suppeditās. cōsuetudinē similiter latine dicēdi afferebat. vl̄ q̄ a græcis summis doctoribus. nisi grece dicerem neq̄ corrigi possim neq̄ doceri. Tumultus interim recupanda rep. & crudelis interitus oratoꝝ triū Scæuole. Carbonis antistii. reditus Cotte. Curionis Crassi. Lentuloꝝ Pompei. leges & iudicia constituta. recupata respu. ex numero aūt oratoꝝ pompo nius censorinus. Murena sublati. Tū primū nos ad causas & priuatas & publicas adire cœpim9. nō vt in foro disceremus. quod plerique fecerūt. sed vt quantum nos efficere potuissemus docti in forū veniremus. Eodem tempe Moloni dedimus operam. dictatore. n. Sylla legatus ad senatū de Rhodi orum p̄miis venerat. Itaq̄ prima causa publica pro Sexto Roscio dicta tm̄ cōmendationis habui vt non vlla esset q̄ nō nostro digna patrocinio videreē. deinceps inde multæ quas nō diligēter elabora tas etiā q̄s elucubratas afferebamus. nūc q̄m totū me nō næuo aliquo. aut crepūdus. sed corpore oīm videris velle cognoscere. cōplectar nonulla etiam que fortasse videantur minus necessaria. Erat eo tempe in nobis summa gracilitas. & infirmitas corpis. procerum & tenue collū. qui habitus. & que figura non pcul abesse putatur a vite periculo. si accedit labor & laterum magna cōtentio. Eoq̄ ma gis hoc eos quibus eram charus cōmouebar. q̄ omnia sine remissione sine varietate vi summa vo cis & totius corporis contentione dicebam. Itaq̄ qum me & amici & medici hortarentur. vt causas agere desisterem. quod vis potius piculum mihi adeūdum. q̄s a sperata dicendi gloria discedendum

putauit. Sed qum censerem remissione & moderatione vocis. & cōmutato genere dicendi me & periculum vitare posse & temperatius dicere vt consuetudinem dicēdi mutarem. ea causa mihi in Asiā proficiendi fuit. Itaq; qum essem biennium versatus in causis. etiam in foro celebratum meum nomen esset. Roma sum profectus. Qum venissem athenas sex mēses cum antbioco veteris academie nobilissimo & prudentissimo philosopho fui. studiumq; philosophiæ nūq; intermissum a prima adolescentia cultum. & semp acutum. hoc rursus summo auctore & doctore renouaui. Eodem tñ tēpore athenis apud Demetrium Syrum veterem. & non ignobilem dicendi magistrum. studiose exercerī solebam. post a me Asia tota peragrata est. cum summis quidē oratoribus. quibus qum exercebar ipis libentibus. quorum erat princeps Menippius stratonicensis. meo iudicio tota asia illis temporibus diserissimus & si nihil habere molestiarū. & ineptiarū atticorum est. hic orator in illis numerarī recte potest. Assiduissime autem mecum fuit Dyonisius Magnes. erat etiam Aesculus Cnidius. Adramitenus. Xenodes. hi tum in asia rhetorum principes numerabantur. quibus non contētus Rhodum veni. meq; ad eundem quem rome audiueram Molonē applicaui. qum actorem in veris causis. scriptoremq; præstantem. tum in notandis. animaduertendisq; viciis & instituendo docēdoq; prudentissimū. Is dedit operam si modo id consequi potuit. vt nimis redundantes nos & supra fluentes iuuenili quadam dicendi impunitate & licentia reprimeret & quasi extra ripas diffluentem coerceret. Ita recepi me biennio post. non modo exercitatior sed prope mutatus. Nam & contentio nimia vocis reciderat. & quasi referuerat oratio. lateribusq; vires. & corpis mediocris habitus accesserat. duo tum excellebant oratores. qui me imitandi cupiditate incitarent. Cotta & Hortēsius. quorum alter remissus. & lenis. ꝓpriis verbis cōprehendens solute & facile sententiā. alter ornatus. acer & non talis qualem tu cū brute iam defloresentem cognouisti. sed verborū. & actionis genere commotior. Itaq; cū Hortensio mihi magis arbitrabar rē esse: quia & dicendi ardore eram ꝓprior. & etatē coniūctior. Etenim videram in iisdem causis. vt ꝓ. M. manuelio. ꝓ. Cn. Dolobella consulari. qum Cotta princeps adhibitus esset. priores tamen agere ptes. Hortensiū acrem. n. oratorem incensum. & agentem & canorū concursus hominū. foriq; strepitus desiderat. Vnum igitur annū qum rediissemus ex asia causas nobilis egimus. qum q̄sturam nos consulatū cotta ædilitatem peteret. Hortēsius interim me quæstorem Sicilensis excæpit annus. Cotta ex consulatu est ꝓfectus in Galliā princeps & erat & habebat Hortensius. Qum autem anno post e Sicilia me recæpissem. iam videbat illud in me quicquid esset esse perfectum. & habere maturitatem quandam suā. Nimis multa videor de me ipe præsertim: sed omni huic sermoni ꝓpositum est. non vt ingenium & eloquentiam meam perspicias. vnde longe absum. sed vt laborem & industriam. Qum igitur essem in plurimis causis. & i principibus patrouis quinquēniū fere versatus tum in patrocinio siciliensi maxime in certamen veni designatus ædilis. qum designato consule Hortensio. Sed qm̄ omnis hic sermo noster non solum enumerationem oratoriam. verumetiam præcepta quædam desiderat quid tanq; notandum & animaduertendum sit in Hortensio breuiter licet dicere. Nam is post consulatum credo q̄ viderit ex cōsularibus neminem esse secum comparandum negligeret autem eos qui consules nō fuissent. summū illud studiū remisit. quo a puero fuerat intensus. atq; in oim rerū abundantiam voluit beatius: vt ipse putabat remissius certe viuere. primus & secundus annus. & tercius tm̄ q̄si de picture veteris colore detraxerat: quātū nō quiuis vnus ex ꝓplo sed existimator doctus & intelligēs posset magnū scelus Longius autē ꝓcedēs. vt in cæteris eloq̄ntie ptibus. tū maxime in celeritate. & cōcinnatione verborū adbæresces fui dissimilior videbat fieri quotidie. Nos aūt nō desistebamus. qum oīm genere exercitationis. tū maxime stilo. nm̄ illud augere quātūcūq; erat. Atq; (vt multa omittā) in hoc spacio. & in iis post ædilitatē annis & ꝓtor primus. & icredibili ꝓpari volūtate sim factus. Nā qum ꝓ assiduitate i causis. & industriā. tū ꝓp exqsitius. & mime vulgare oīonis genꝰ aios hoīm ad me dicēdi noui tate cōuerteram. Nihil de me dicam. dicā de cæteris. quoꝝ nemo erat q videret exqsitius quā vulgꝰ hoīm studuisse lr̄is. qbus fons pfecte eloq̄ntie cōtinetur. nemo qui phiam cōplexus cēt. mrem oim bñfactoꝝ. bñq; ditorū nemo qui ius ciuile didicisset rem ad priuatas causas. & ad oratoris prudentiam maxime necessariā. nemo qui memoriā rerū romanarū teneret. ex qua si quando opus esset ab inferis locupletissimos testes excitaret. nemo qui breuiter arguteq; inuso aduersario laxare iudicū animos. atq; a se veritate paulisper ad hilaritatem. risumq; traduceret. nemo qui dilatare posset. atq; a propria ac definita disputatione hominis ac temporis comunem quæstionem vniuersi generis oratiōnem traduceret. nemo qui delectandi gratia digredi parumper a causa nemo qui iracundiam magnopere iudicem. nemo qui ad fletum posset adducere. nemo qui animū eius. quod vnum est oratoris maxime propriū quocūq; res pōstularet impelleret. Itaq; qum iā pene euanuisset Hortensius. & ego anno meo. sexto aūt post illū consulē consul factus essem. reuocare se ad industriā cœpit. ne quī pares honore essemus aliqua re superiores videremur. Sic duodecim post meum consulatum ānos in maximis causis. qum ego mihi illū. sibi me ille anteferret cōiunctissime versati sumus. consulatusq; meus qui illum primo leuiter perstrinxerat. idem nos rerum mearum gestarum. quas ille admirabatur laude coniunxerat. Maxime vero perspecta est vtriusq; nostrum exercitatio. pauloante quam perterritum armis hoc studium Brute nostrum cōticuit subito. & omutuit qum lege Pōpeia ternis horis ad dicēdū datis ad causas similimas iter se. vel potius easdē noui veniebam quotidie. qbus q dem causis tu etiam brute presto fuisti. compluriscq; & nobiscum. & solus egisti. vt qui non satis diu

vixerit Hortensius.tamen hunc cursum cõfecerit.annis ante decem causas agere cœpit. quam tu es
natus idem quartoſexageſimo anno perpaucis ante mortem diebus vna tecum ſocerum tuũ defen-
dit Appium:Dicendi autem genus quod fuerit in vtroq; orationes vtriusq; etiã posteris nostris in-
dicabunt.Sed si quærimus cur adoleſcens magis floruerit dicendo.qui senior Hortẽsius causas re-
perimus veriſſimas duas.primum quod genus erat orationis asiaticum.adoleſcentiæ magis cõces-
cum.quam senectuti.Genera autem asiaticæ dictionis duo sunt.Vnum sententioſum.& argutũ sen-
tentiis non tam grauius.& si veris.nunquam concinnis.&venustis.qualis in historia Timeus.in di
vtriusq; orationes sunt imprimis vt asiatico in genere laudabiles.Aliud aũt genus est non tam sen-
sendo autem pueris nobis Hierocles Alabandeus. magis etiam Menedes frater eius fuit.quorum
tentiis frequentatum quam verbis volucre.atq; incitatum.quale est nunc a sita tota.nec flumine so-
lum orationis.sed etiam ex ornato & faceto genere verborum in quo fuit aeſchilus Cnidius.& me-
us equalis Miletius Aeſchines.In iis erat admirabilis orationis cursus.ornata sententiarum cõcin-
nitas non erat.Hæc autem(vt dixi)genera dicendi aptiora sunt adoleſcentibus. in senibus grauita-
tem non habent.Itaq; Hortensius vtroq; genere florens.clamores faciebat adoleſcens.Habebat.n.
& menedium illud studium crebrarum venustarumq; sententiarum.in quibus vt in illo græco.sic in
hoc erant quædam magis venustæ.dulceſq; sententiæ.q; aut neceſſariæ.aut interdum vtiles.Et erat
oratio qum incitata & vibrans.tum etiam accurata.& polita.Non probantur hæc senibus.sæpe vide
bam qum irridentem.tum etiam irascentem.& stomachantem Philippum. sed mirabantur adoleſcẽ
tes.multitudo mouebatur.Erat excellens iudicio vulgi. & facile primas tenebat adoleſcens.Et si.n
genus illud dicendi auctoritatis habebat parum.tame aptum esse ætati videbatur.& certe q; & inge
nii quædam forma lucebat.& exercitatione perfecta erat verborum. eratq; astricta comprehẽsa sum
mam hominũ admirationem excitabat. Sed qum iam honores. & illa senior auctoritas grauius qd-
dam requireret.remanebat idem nec decebat idem.q; exercitationem studiumq; dimiserat. quod
in eo fuerat acerrimũ.concinnitas illa.crebritasq; sententiarũ pristina manebat. sed ea vestitu illo ora
tionis.quo consueuerat ornata non erat.hoc tibi ille brute minus fortaſſe placuit.q; placuiſſet.si illũ
flagrantem studio. & florentem facultate audire potuiſſes. Tum Brutus. Ego vero ista inquit
que dicis video qualia sint & Hortensium magnum oratorem semper putaui.maximeq; probaui.p
Meſſalla dicentem.qum tu affuisti.sic ferunt inq;. Idemq; declarat totidẽ quod dixit(vt aiũt scripta)
verbis oratio.Ergo ille a Craſſo conſule.& scæuola vsq; ad paulum. & Marcellum conſules floruit.
nos in eodem cursu fuimus a Sylla dictatore.ad eosdem fere conſules.Sic.Qu.Hortensii vox extin
cta fato suo est.nostra publico.Melius queso ominare inquit brutus.sit sane vt vis inquam.& id nõ
tam mea causa quam tua.sed fortunatus illius exitus.qui ea non vidit qum fierent que prouidit fu
tura.Sæpe enim inter nos impendentes casus defleuimus. qum belli ciuilis causas in priuatorũ cu-
piditatibus inclusas.pacis spem a publico consilio esse excluſam videremus. sed illum videtur fœli-
citas ipius qua semper est vsus.ab eis miseriis que consecute sunt morte vindicaſſe. Nos aũt Brute
quoniam post Hortensii clariſſimi oratoris mortem orbe eloquẽtiæ.quasi tutores relicti sumus do
mi teneamus eam septem liberali custodia.& bos ignotos.atq; imprudentes procos repudiemus.tu
eamurq; vt adultam virginem caste.& ab armatorum impetu.quantũ possumus probibeamus.Eq-
dem & si doleo.me in vitam paulo serius tanquam in viam ingreſſum priusquam confectum iter sit
in hanc.r.p.noctem incidiſſe tamen ea consolatione sustentor.quã tu mihi brute adbibuisti tuis sua
uiſſimis litteris quibus me forti animo esse oportere censebas.q; ea gesſiſſem.que de me etiam me
tacente ipa loquerentur mortuo viuerẽt;. Que si recte esset saluti reip.sin secus.interitu ipo testimo
niũ meorum de.r.p.consiliorum darent.sed in te intuens Brute doleo.cuius in adoleſcentia per me
dias laudes.quasi quadrigis vehementem transuersa incurrit misera fortuna reipu.hic me dolor tã-
git hec me cura sollicitat.& hunc mecum socium eiusdem.& amoris & iudicii. Tibi fauemus. te tua
frui virtute cupimus.tibi optamus eam rempu.in qua duorum generum ampliſſimorum renouare
memoriam atq; augere possis.Tuum enim forum tuum erat illud curriculũ.tu illuc veneras vnus.
qui non linguam modo acuisses exercitatione dicendi.sed & ipsam eloquẽtiam locupletauiſſes.gra
uiorum artium instrumento & iisdem artibus decus omnem virtutis cum summa eloquentiæ laude
iunxiſſes.Ex te dnplex nos afficit sollicitudo quod & ipe rep.careas.& illa te.Tu tame & si cursum
ingenii tui brute premit hæc importuna clades ciuitatis.contine te in tuis perẽnibus studiis. & effi-
ce id quod iam prope modum.vel plane potius effeceras vt te eripias ex ea quã ego cõgesi in hunc
sermonem turba patronorum. Nec enim decet te ornatum vberrimis artibus quas quũ domo bau
rire non posses accersiuisti ex vrbe ea quæ domus est semper habita doctrinæ numerari in vulgo pa
tronorum.Nam qui te exercuit Pãmenes vir longe eloquentiſſimus græciæ.Quid illa vetus acade
mia atq; eius hæres Hariſtus bospes & familiaris meus.Siquidem similes maioris partis oratorum
futuri sumus nonne cernimus vix singulis ætatibus binos oratores laudabilis constituiſſe. Galba
fuit inter coæquales vnus excellens cui quemadmodum accepimus. & Cato cedebat senior.& qui
temporibus ætate inferiores fuerunt.Lepidus postea deinde Carbo.Nam Gracchi in concionibus
multo faciliore genere & liberiore dicendi quorum tamen iporum ad ætatem laus eloquentiæ per-
fecta nondum fuit.Anto. Craſſus post Cotta Sulpitius Hortensius. nihil dico amplius tm dico.si
mihi accidisset vt numerare in multis.si operosa est concursatio magis opportunorum.

LIBER

Qu. CICERO DE PETITIONE CONSVLATVS AD. M. T. CICERONEM FRATREM SVVM.

TSI TIBI omnia ſuppetuut. que conſequi ingenio. aut vſu. aut diligentia poſſunt tñ ab amore noſtro nō ſum alienū arbitratus ad te perſcribere ea que mibi veniebāt in mētem: dies ac noctes de petitione tua cogitanti. non vt aliquid ex iſs noui adiicerem. ſed vt ea q̄ in re diſperſa atq; infinita videtur eſſe rōe. & diſtributione ſub vno aſpectu ponerentur. quāquā plurimū natura valet tamen videtur in pauco⁹ menſiū negocio poſſe ſimulatio naturam vincere. Ciuitas que ſit cogita. quid petas. qui ſis prope quotidie ad forum tibi deſcendenti meditandū boc ſit. nouus ſum. conſulatum peto Roma eſt nominis nouitatem dicēdi gloria maxime ſubleuabis. ſemp ea res plurimum dignitatis babuit non poteſt qui dignus babetur patronus conſulariū indignus conſulatu putari. Quamobrem quoniam ab bac laude proficiſceris. & quicquid es ex boc es. ita paratus ad dicendum venito. quaſi in ſingulis cauſis iudicium de oīi negocio futu⁹ ſit. Eius facultatis adiumenta quæ ſcio tibi eſſe ſepoſita. vt parata ac prompta ſint cura. & ſæpe que de demoſtbenis ſtudio & exercitatione ſcripſit Demetrius recordare deinde & amico⁹ multitudo. & genera appareant. Habes eīn ea que noui babuerunt. omnes publicanos. totū fere eq̄ſtrem ordinem multa preterea municipia multos abs te defenſos bomines cuiuſq; ordinis aliquot collegia. preterea ſtudio dicendi conciliatos plurimos adoleſcentulos. quotidianam amico⁹ aſſiduitatem & frequentiam. Het cura. & vt teneas cōmendando. & rogando & omni ratione efficiēdo. vt intelligāt qui debent tua cauſa referende gratie & qui volunt obligandi tui tēpus ſibi aliud nullum fore. Etiā boc multū videtur adiuuare poſſe nouū bominē bominū nobiliū voluntas. & maxime cōſularium prodeſt quo⁹ in locum ac numerū ſi peruenire velis ab iis ipſis illo loco. ac numero dignū putari. Ii rogandi oīes ſunt diligenter & ad eos allegandum perſuadēdumq; eſt iſs. Non ſemper cū optimatibus de rep. ſenſiſſe minime populares fuiſſe. ſiquid locuti populariter videmur id nos eo conſilio feciſſe vt nobis. Cn. Pompeium adiūgeremus vt eum qui plurimū poſſet aut amicū in noſtra petitione baberemus aut certe nō aduerſariū. Preterea adoleſcentes nobiles elabora vt babeas. vel teneas ſtudioſos quos babes. multū dignitatis afferent plurimos babes. perfice vt ſciant. quātū in bis putes eſſe ſi adduxeris. vt ii qui non volūt cupiant plurimū quidem ꝓderūt At multū & nouitatem tuā adiuuāt quod eiuſmodi nobiles tecū petunt vt nemo ſit qui audeat dicere plus illis nobilitatem quā tibi virtutem ꝓdeſſe oportere. Iam. P. Galbā. & L. Craſſum ſummo loco natos q̄s eſt qui petere conſulatū putet. Vides igit̄ ex ampliſſimis familiis boīm: qui ſine neruis ſint tibi pares non eſſe At Antonius & Catilina moleſti ſunt immo bomini nouo induſtrio. innocēti diſerto gratioſo apud eos q̄ res indicāt optandi cōpetitores ambo ſiccarii ambo libidinoſi ambo egentes. eo⁹ alterius bona ꝓſcripta vidimus vocē deniq; audiuimus. iurātis ſe Rome iudicio equo. cū boie greco certa re nō poſſe & ex ſenatu eiectū ſcimus. Optima ve eo cenſo⁹ exiſtimatione in ꝑtura cōpetitorē babuimus amico Sabidio. & Pantbera q̄d ad tabulā quos poneret non babeat quo tñ in magiſtratu amicā quā palam domi baberet de machinis emit. In petitione aūt cōſulatus cauponas oīes bic cōpilare ꝑ turpiſſimā legationem maluit quam adeſſe &. p. r. ſupplicare. Alter vero dii boni quo ſplēdore ē: primū nobilitate eadē qua Catilina nū maiore non ſed virtute. Quāobrem quā Manius vmbrā ſuā metuit. būc negliges q̄dem natū in patris egeſtate: educatū in ſororis ſtupris corroboratū in cede ciuiū cuius primus ad. r. p. aditus in eqtibus romanis occidēdis fuit. Nā illis quos memi⁹nimus Gallis q tñ tinio⁹ ac uannio⁹ ac tanuſio⁹ capita demebāt. Sylla vnū Catilinā pfecerat. in quibus ille boiem vnū optimūq; Catullū ſororis ſue virū equidē Ro. nullarūq; ptiū. tuū ſp natura. tum etiā etate iam qa tum ſuis manibus occidit. Qd ego nunc dicā petere cū eo te conſulatū. qui bominē cbariſſimū po. ro. M. Mariū in ſpectāte po. ro. virgis ꝑ totā vrbē ceciderit ad buſtū egerit. ibi omni cruciatu lacerarit viuo ſtatim collū gladio ſua dextra ſecuerit. quū ſiniſtra capillū ei⁹ a vertice teneret caput ſua manu tulerit. quum ĩter digitos ei⁹ riui ſanguis flueret qui poſtea cū iſtrionib⁹. & cū gladiatoribus ita vixit. vt alteros libidins alteros facinoris adiutores baberet. qui nullum in locum tā ſanctum. ac tam religioſum acceſſit. in quo non & ſi in aliis culpa non eſſet. tamen ex ſua nequicia dedecoris ſuſpitionem relinqueret. qui ex curia curioſe. & Annios ab attiis Sapalas & caruilios. ex equeſtri ordine Pompilios & Cneios ſibi amiciſſimos comparauit qui tantum babet audacie. tantum nequicie. tñ deniq; in libidine artis. & efficacitatis. vt prope in parentum gremiis pretextatos liberos conſtrupauerit. Quid ego nnuc tibi de Aprica. Quid de teſtiū dictis ſcribā. nota ſunt. & tu ea ſepius legito. ſed tamen boc mibi non ꝑtermittendum videtur. qui primū ex eo iudicio tam egēs diſceſſit. quā iudices ius ante illud iudiciū fuerūt. deinde tam inuidioſus. vt aliud meū iudiciū quotidie flagitetur. bic ſic ſe babet vt magis timeat etiam ſi quieuerit. quā vt contemnat. ſiquid cōmouerit quāto melior tibi fortuna petitionis data eſt. quam nuper bomini nouo. C. Celio ille cum duobus bominibus ita nobiliſſimus penitebat. vt tamen in iis omnia pluris eſſent quam ipa nobilitas ſumma ingenia. ſummus pudor plurima beneficia. ſumma ratio ac diligentia petendi tamen eorum alterum qum deeſſet. alterū etiā quū mīto eēt iferior genere. ſupior nulla re pene ſupauit. Quare ſi facies ea q̄ tibi natura & ſtudia quibus vſus ſemp largiūtur. quæ tpibus tui ratio deſiderat. que potes. quæ debes non erit difficile certamē iis competitoribus qui nequaquā ſunt tam genere inſignes. quā viciis nobiles. Quis eīn reperiri pōt tam improbus ciuis. qui velit vno ſuffragio duas in rep. ſiccas diſtin-

guere. Quoniam igitur quæ ſubſidia nouitatis haberes: & habere poſſes expoſui. Nunc de magnitudi-
ne petitionis dicendum videtur. Conſulatum petis quo bonore nemo eſt qui te non dignum arbitretur
ſed multi qui inuideant. Petis enim homo ex æqueſtri loco locum ſummum ciuitatis atq; ita ſummum,
vt forti homini: diſerto: innocento multo idem ille bonos plus amplitudinis q̄ cæteris afferat. Noli puta
re eos qui ſunt eo bonore uſi non videre tu quum idem ſis adeptus quid dignitatis habiturus ſis: eos ve
ro qui cōſularibus familiis nati locum maiorum coſecuti non ſunt ſui pigor tibi niſi qui admodū te amāt
inuidere: etiam nouos homines prætorios exiſtimo niſi qui tuo beneficio vincti ſunt nolle abs te ſe bo-
nore ſuperari. Iam in populo q̄ multi inuidi ſunt: q̄ multi conſuetudine horum annorum ab hominib⁹
nouis alienati: venire tibi in mentem certe ſcio eſſe etiā nonnullos tibi iratos ex his cauſis quas egiſti ne
ceſſe eſt. Iam illud tu te circunſpicio. q̄ ad Cn. Pompei gloriam augendam tanto ſtudio te dediſti: num q̄
tibi putes ob eam cauſam eſſe amicos. Q̄obrem quum & ſummum locum ciuitatis petas: & viceas eſſe
ſtudia quæ tibi aduerſentur: adhibeas neceſſe eſt omnem rationem & curam & laborem & diligentiā in
petitione magiſtratuum: quarum altera in amicorū ſtudiis, altera in populari voluntate ponenda ē. Ami
corum ſtudia beneficiis & officiis & vetuſtate & facilitate: ac iocunditate natura parte eſſe optet: ſed boc
nomen amicorum in petitione latius patet q̄ in cætera vita. Quiſquis eſt enim qui oſtendat aliquid in te
voluntatis. qui colat qui domum ventitet is in amicorum numero eſt habendus. Sed tamē qui ſunt ami
ci ex cauſa quæſtoriæ cognationis aut affinitatis aut ſodalitatis aut alicuius neceſſitudinis his earū: ac iu-
cundum eſſe maxime prodeſt deinde vt quiſquis optimus ac domeſticus maxime vt is amet quicq; fide-
liſſimum eſſe te cupiat valde elaborandum puto: vt tribules: vt vicini: vt dientes: vt deniq; liberti poſtre-
mo & ſeruitus. Nam fere omnis ſermo ad forenſem famam a domeſticis emanat auctoribus: deinde ſūt
inſtituendi cuiuſcunq; generis amici ad ſpeciem hominis illuſtris bonore ac nomine qui etiam ſi ſuffra-
gandi ſtudia non nouerint tamen afferunt petitori aliquid dignitatis ad iuſticiam obtinēdam. Magiſtra-
tus ex ciuibus maxime conſules: deinde tribu. plæ. ad conficiendum centurias homines excellenti gratia
qui abs te tribunatum: aut centuriam. aut aliquod beneficium: aut baberent: aut vt habeāt ſperent eos. pr
ſus magnopere compara & confirma: nam per bos annos homines ambitioſi vehementer oīi ſtudio ac
q̄ opere laborarunt: vt poſſent a tribulibus ſuis ea quæ peterent impetrare. bos tu homines quibuſcūq;
rationibus poteris vt ex animo: atq; ex illa ſumma voluntate tui ſtudioſi ſint laborato. Quod ſi ſatis gra
ti homines eſſent: ea omnia parata eſſe debebant: ſicut parata eſſe concerno: nam hoc biennio quatuor ſo
dalitates ciuium ad ambitionem gratioſiſſimorum tibi obligaſti. Furdani. Qu. Galli. C. Cornelii. L. Cor
uini. & horum in cauſis ad te deferendis quid eorum ſodales receperint & confirmarint ſcito. Na; inter-
fui quare hoc tibi faciendum eſt: vt idem ab his quod debent exigas ſæpe commonendo: rogando: con-
firmando: curando: vt intelligant nullum ſe aliud tempus vnq̄ habituros reſtituēdæ gratiæ: profecto bo-
mines & ſpe reliquorum tuorum officiorum etiam recentibus beneficiis ad ſtudium ſeruandum excita-
buntur. Et omnino quoniam eo genere amicitiæ petitio tua maximæ nunciata eſt: quo cauſarum defenſi
onibus adeptus es: fac vt plane in rebus quos deuinctos tenes deſcriptum ac depoſitum ſuum cuiq; mu
nus ſit. Et quemadmodum memini qui nulla in re illis vnq̄ moleſtus fuiſti: ſic cura vt intelligant omnia
te q̄ ab illis tibi deberi putaris ad hoc tempus reſeruaſſe. Sed quoniam trib⁹ rebus homines maxime ad
beniuolentiam aliquam hoc ſuffragandi ſtudia ducuntur beneficio: ſpe: adiunctione animi vel voluntate
animaduertendum eſt quemadmodū cuiq; horum generi ſit inſeruiendum. Minimis beneficiis homies
adducuntur: vt ſatis cauſæ putent ſe ad ſtudium ſuffragationis dediſſe nedum bi quibus ſaluti fuiſti: q̄s
tu habes plurimos: & intelligant ſi hoc tuo tempore tibi non ſatiffecerint: ſe probatos nemini vnq̄ fore:
quod quum ita ſit: tamen rogandi ſunt atq; etiam in hanc opinionem adducēdi: vt qui nobis obligati fu
erint bis viciſſim nos obligari adhuc videamur poſſe. Qui autem ſpe tenētur: quod genus hominū mul
to eſt diligentius atq; officioſius: bis fac vt ꝓpoſitus ac paratum auxilium tuū eſſe videatur: deniq; vt ſpe
ctatorem te ſuorum vel officiorum eſſe intelligant diligentem: vt videre te plane: atq; animaduertere q̄-
tum ab vnoquoq; ꝓficiſcatur appareat. Tertium illud genus eſt ſtudiorum voluntarium quod agendis
gratiis accōmodandis ſermonibus ad eas rationes ꝓpter quas quiſq; ſtudioſus eſſe videbitur: ſignifican
do erga illos parivolūtate adducendam amicitiam in ſpem familia quiſq; poſſit vt ſcias & quemadmodū
inſeruias: & quid a quoq; expectes ac poſtules. Sunt enim quidam homines in ſuis ciuitatibus & muni-
cipiis gratioſi. Sunt diligentes & copioſi qui etiam ſi antea ſtuduerint huic gratiæ tamen ex tempore ela-
borare eius cauſa cui debent aut volunt facile poſſunt. His hominum generibus ſic inſeruiendum eſt vt
ipſi intelligant te videre quid a quoq; expectes: ſentire quid accipias meminiſſe quid acceperis. Sunt au
tem qui aut nihil poſſunt: aut etiam odio ſunt tribulibus ſuis nec habent tantum animi aut facultatis aut
enitātur ex tpe. Hos internoſcas & videto ne ſpe in aliquo maiore poſita præſidii parum comparetur. Et
quā q̄ partis & fundatis amicitiis fretum: ac munitum eſſe oportet tamen in ipſa petitione amicitiæ per-
multæ ac perutiles comparantē. Nam in exteris moleſtiis habet hæc tamē petitio cōmodi poſſis honeſte
q̄ in cætera vita nō queas quoſcūq; velis adiungere ad amicitiā: quibus cū ſi alio tempore agas vt tevtā
tur abſurde facere videare. In petitione aūt niſi id agas: & cū multis & diligēter nullius petitor eē videare
Ego tibi hoc cōfirmo eſſe neminē niſi aliqua neceſſitudine cōpetitorum alicui tuorū ſit adiunctus a quo
no facile ſi contenderis impetrare poſſis vt ſuo beneficio promereatur ſe vt ames: & ſibi vt debeas modo
vt itelligat te magni exiſtimare & animo agere bñ ſe ponere fore ex eo non breuem: & ſuffragatoriā. ſed

firmam & perpetuam amicitiam. Nemo erit mihi crede in quo modo aliquid virtutis sit: qui hoc temp⁹ sibi oblatum amicitiæ tecum constituendæ prætermittat: præsertim quum tibi hoc casus afferat vti tecum petant quorum amicitia aut contemnenda aut fugienda sit: & qui hoc quod ego te hortor: non mō non assequi: sed ne incipere quidem possit. Nam quid incipiat Antonius homines adiūgere atq; imitare ad amiciciam: quos per se suo nomine appellare non possit. Mihi quidē stultius nil videtur q̄ existimare eū studiosum tui quem non noris. Eximiam quandam gloriam ac dignitatem: ac rerum gestarum magnitudinem esse oportet: in eo quem homines ignoti nullis suffragantibus meritis honore afficiant. Nāq; vt homo iners sine officio sine ingenio cum infamia nullis amicis septus hominem plurimorum studio atq; omnium bona existimatione munitum præcurat: sine magna culpa negligentiæ fieri non potest. Q̄obrē omnes centurias multis & variis amicitiis curavt confirmatas habeas: & primum id quod ante oculos ē senatores equitesq; ro. exterorum hominum varios homines & gratiosos complectere. Multi homines vrbani industrii: multi libertini: in foro gratiosi: variiq; versantur. quos per te quos per communes amicos poteris sumere: cura vt tui cupidi sint. elaborato appetito: allegato summo beneficio te afficere ostendito: deinde habe oratores vrbis totius collegium omnium pagorum vicinitatum. Ex iis principes ad amiciciam tuam si adiūxeris: per eos reliquam multitudinem facile tenebis postea totam italiam fac vt in animo & in memoria tibi distributam. compræhensamq; habeas: ne quod municipium: coloniam. præfecturam: locum deniq; italiæ ne quē esse patiare in quo nō habeas firmamenti quod satis esse possit. Perquiras etiam: & inuestiges homines ex omni regione eosq; cognoscas appetas confirmes: cures vt in suis videlicet ciuitatibus tibi aliquos petant: & tua causa quasi candidati sint volent te amicum si suam a te amiciciam expeti videbunt: id vt intelligant oratione quæ ad rationem pertinet consequere homies municipales. & rusticam nomine tantū noti in amicitia se esse arbitrentur. Si vero etiam præsidii se aliquid sibi constituere putant non amittunt occasionem ꝓmerēdi: hos cæteri: & maxime tui competitores ne norunt quidem: tu & nosti: & facile cognoscas: sine quis amicicia esse non potest. neq; id tamen satis est tam etsi magnum est: sed vt consequatur: spes vtilitatis: atq; amicitiæ: ne nomenculator. sed amicus & bonus esse videare. Ita quum & hosipsos propter suam ambitionem qui apud tribules suos plurimū gratia possint: studiosos in centuriis habeas: & cæteros qui apud aliquam partem tribulum ꝓpter municipii: aut ciuitatis: aut collegii rationem valent cupidos tui constitueris in optima spe esse debebis. Iam equitū centuriæ multo facilius mihi diligentia posse teneri videntur. Primū cognoscendi sunt equites: deinde adiscendi: multo enim facilius illa adolescentulorum ad amicitiā ætas adiungitur: deinde habebis tecum iuuentute optimum quēq; & studiosissimum humanitatis tamen equester ordo sequetur illius auctoritatem ordinis si abs te adhibebitur ea diligentia vt non ordinis illius auctoritatē solū voluntate: sed etiā singulorum amicitiis eas centurias confirmatas habeas. Iam studia adolescentulorū in suffragādo: in obeundo in nunciando: in assentando mirifice & magna & honesta sunt: & quoniā assentationis mentio facta est id quoq; curandum est: vt quotidiana cuiusq; generis & ordinis: & ætatis vtare: Nam ex ea ipa copia coniectura fieri poterit quanto sis in ipo campo virium ac facultatis habiturus. Huius autem rei tres partes sunt. vna salutatorum quū domum veniunt. Altera deductorum. Tertia assentatoriū. In salutatoribus qui magis vulgares sunt: & ad hanc consuetudinē quæ nunc est plures veniunt hoc efficiendū est. vt hoc ipsum minimum officium eorum tibi gratissimum esse videatur. Qui domum tuam veniēt. his significato te animaduertere: & eorum amicis qui illis renuncient ostēdito. sæpe ipsius dicito: sic homies sæpe quum obeunt plures competitores: & videāt vnum esse aliquem qui hæc officia maxime animaduertat ei se dedunt deserunt cæteros minutatim ex cōmunibus proprii: ex pbucosis firmi suffragatores euadunt. Iam illud teneto diligenter si eum qui tibi ꝓmiserit pbucum vt dicitur facere velle senseris vt te id audisse aut scire dissimules. Siquis tibi se purgare volet q̄ suspectum esse arbitretur: affirmes te de illius voluntate nunq̄ dubitasse nec debere dubitare. Is. n. qui se non putat satisfacere amicus eē nullo modo potest. Scire autem oportet quo quisq; animo sit: vt & quantū cuiq; confidas constituere possit. Iam deductorum officium quod maius est q̄ salutatorum hoc gratius tibi esse significato atq; ostendito. Et quoad eius fieri poterit cæteris temporibus descēdito. Magnam offert opinionem: magnam dignitatem quotidiana in deducendo frequentia. Tertia est ex hoc genere assidua assentatorū copia in ea quos voluntarios habes. cura vt intelligant te sibi imperpetuum summo beneficio obligari. Qui autem tibi debent ab iis plane hoc minus exige: qui per ætatem ac negociū poterunt sibi tecum vt assidue sint: qui si sectari non poterunt necessarios suos in hoc munere constituant. Valde ego te volo. & ad rem pertinere arbitror semper cum multitudine esse præterea magnam affert laudem: & summam dignitatem si ii teoū erunt qui a te defensi: & qui per te seruati: ac iudiciis liberati sunt. Hæc tu planæ ab iis postulato: vt quoniam nulla impensa per te alii rem honestam: alii salutem ac fortunas omnes obtinuerunt: nec aliud vllus tempus futurum sit: vbi tibi referre gratiam possint hoc te officio remunerēt. Et quoniam in amicorum studiis hæc omnis oratio versatur qui locus in hoc genere cauendus sit: prætermittendum non videtur fraudis: atq; insidiarum & perfidiæ plena sunt omnia. Non est huius temporis admonere. Sūma tua virtus eosdem homines: & simulare tibi esse amicos: & inuidere coegit. Q̄obrem illud teneto nec uos: atq; artus esse sapientiæ non temere credere. Et quum tuorum amicorum studia constitueris: tū etiā obtrectatorum atq; aduersariorum rationes & geuera cognoscito. Hæc tria sunt vnum ex iis quos læsisti alterum qui sine causa non amant: tertium qui competitorum valde amici sunt quos læsisti: quum cōtra

eos pro amico diceres iis te purgato plane necessitudines cõmemorato in spem adducito teni eorũ rebus si se in amicitiã contulerint. pari studio atq; officio futurum spondeto qui sine causa nõ amãt eos aut beneficio aut spe aut significãdo tua erga illos studia futura deliries dans operam. vt de illa animi prauitate deducas quoq; voluntas erit abs te propter competitorũ amicicias alienior. bos quoq; inferui orationi qui superiores. & si probare poteris te in eos ipos competitores tuos beniuolo esse animo oñdito quoniã de amiciciis constituendis satis dictum ẽ dicendũ est de illa altera parte petitionis. quæ in populari rõne versatur. Ea desiderat nomẽ elationem blanditiã assiduitatem benignitatem. rumoq; spem in. r. p. Primũ id quod facis vt homines noris. significa vt appareat. & arripias. deinde id quod natura non habes indue in animũ illa simulandũ esse vt natura facere videare non comitas tibi necesse est ea q̃ bono. ac suaui homine digna sunt sed opus ẽ magnopere blanditia. quæ etiã si uiciosa est & turpis in cætera vita tamẽ in petitione necessaria. Tibi em̃ quem deteriorẽ aliquẽ assentando facit improbus est. quem amiciciorem non tam vitupanda. petitori vero necessaria ẽ cuius & frons. & vultus. & sermo ad eoq; quoscũq; cõuenerit sensus & volũtatem comitandus ẽ. Jam assiduatis nullũ est p̃ceptum verbum ip̃m docet q̃ res sit prodest quidẽ vehementer nusq; dicere sed tñ hic fructus ẽ assiduitatis non solũ esse Romæ atq; in foro sed assidue petere sæpe eos dẽ appellare non cõmittere vt quisquã possit dicere quid eius sit conseq possis si abs te non sit rogatũ & valde ac diligẽter rogatũ: benigni tas autẽ late patet & ẽ in re familiari que q̃q; ad multitudinẽ puenire non potest tñ ab amicis laudatur multitudini grata ẽ. Est in cõiuiis q̃ facere abs te & amicis tuis concelebrentur. & passim & tributim ẽ etiã in opera quã ꝓuulga & cõunica. Cura vt aditus ad te diurni atq; nocturni pateant. neq; solũ foribus ædiũ tuarum. sed etiã & vultu & fronte. quæ ẽ animi ianua. q̃ si significãt volũtatem abditam esse. ac retusam parui refert patere ostiũ. Homines em̃ nõ mõ prompti sibi p̃sertim q̃ a cãdido petant. sed etiã large. ac honorifice ꝓmitti volũt. quare hoc quidẽ facile p̃ceptum ẽ. vt qđ actum sis id significes te studiose. ac libenter esse facturum. Illud difficilius & magis ad tempus q̃q; naturã accomodatũ tuam qđ facere non possis vt iocũde neges quoq; alterũ ẽ boni viri alterum bonitoris. Nam qum id petiẽ quod honeste aut sine detrimento nostro ꝓmittere non possumus quomõ siquis roget vt contra amicũ aliquã causam recipiamus belle negandũ ẽ ostendas necessitudinem demonstres quã molestę feras aliis te id rebus exacturũ esse psuadeas. Audiui hoc dicere q̃ndam de quibusdam oratoribus ad quos causam suã detulisset gratiorẽ sibi orationem fuisse qui negasset quã illius qui recæpisset. sic homines fronte & oratione magis q̃q; ipo beneficio. req; capiunt: Veq; hoc probabile eum. illud alterum subdurum tibi homi planito sed tñ ipi tuo consulam quibus in te ꝓpter aliqđ officiũ necessitudinis affuturum negaris. tñ ii pñt abs te placati. equiq; discere qui bus autẽ iccirco negatus q̃ te impeditum esse dixeris aut amicorũ negociis aut grauioribus causis aut ante susceptis inimici discedunt omnes q̃ hoc animo sunt. vt tibi te mentiri malint. q̃q; negare. Cotta in ambitione artifex dicere solebat se operam suã quod non cõtra officiũ rogaret polliceri solere omnibus impartire iis apud quos optime poni arbitraretur. Ideoq; se negari nemini quo sæpe acciderunt causa. cur is cuius pollicitus esset vacuus foret plusquam putasset. neq; posse domũ eius extremum vt nascatur is cui mendacium dixeris. id si promittas & incertum est & in diem & in paucioribus aut em̃ id neges. statim alienant se & inimicantur. Plures enim multo sunt qui rogãt vti liceat opera alterius quã qui vtantur. Quare satis est ex iis aliquos aliquando in foro tibi nasci. quã omnis continuo domi presertim qum multo magis irascantur iis qui negant quam iis qui inuideãt ea causa impeditum facere quod promittit vt cupiat si vllo modo possit. At ne videar aberrasse a distributione mea qui hæc in hac populi parte petitionis disputem hoc sequor. Hæc omnia nõ tã ad amicorum studia. quam ad popularem famam pertinere. & si ineſt aliquod dictum ex illo genere benigne respondere studiose inseruire negociis amicorum ac periculis. tamẽ hoc loco ea dico quibus multitudine capere possis. vt de nocte domus compleatur vt multi spe tui presidii teneãtur. vt amiciciores abs te discedant quam accesserint. vt quã plurimũ aures optimo sermone cõpleant. Sequit em̃ vt de rumore dicendum sit cui maxime seruiendum est. Sed quæ dicta sunt omni superiori rone eadem ad celebrandum rumorem valent dicendi laus studia publicanorum & equestris ordinis bominũ. ꝙ nobiliũ voluntas adolescentuloq; frequentia eorum qui abs te defensi sunt assiduitas. ex municipiis multitudo eorum quos tua causa venisse appareat. bene homines nosse cõmuniter appellare assidue ac diligenter petere benignum ac liberalem esse. bene loqui existimare domus vt multa nocte compleatur omniũ generum frequentia adsit. satisfiat oratione omnibus re operaq;. multis proficiat in id quod fieri potest laborare & arte ac diligentia. non vt ad populum ab iis omnibus fama perueniat. sed vtin iis studiis populus ipe versetur. Jam vrbanam illam multitudinem & eorum studia qui conciones tenent quæ adeptus est in Pompeio ornando Manilli causa recipiendi Cornelio defendẽdo excitanda nobis sunt quod adbuc babuit nemo. vt simul quidem splendorem bominum volũtateq; baberet. Efficiẽdum etiam est vt sciant omnes. S. Pompei summam erga te esse voluntatem. & vehementer ad illius rationes te id assequi quod petis pertinere. Postremo tota petitio cura vt pompe plena sit vt illustris. vt splendida. vt popularis. vt babeat summã spẽm ac dignitatem vt etiam si quid possit ne cõpetitoribus tuis existat. aut sceleris. aut libidinis. aut largitionis accõmo

data ad eorum mores infamia.atq; etiam in hāc petitionē maxime videndū est vt spes.r.p. bona de te sit.& honesta opinio.Nec tamē in petendo.r.p.capescenda ē neq; in senatu neq; in concione.sed hæc sunt tibi retinēda.vt senatus te existimet ex eo q; ita vixeris defensorē auctoritatis suæ fore. Et equites romani boni & locupletes.& vita acta te studiosum occii atq; req; trāquillarū multitudo ex eo dūtaxat q; oratione in concionibus ac iudicio populari fuisti te a suis cōmodis alienū nō futurū. Hæc mihi veniebat in mentem de duabus cōmotionibus matutinis quo tibi quotidie ad forum de scendenti meditandū esse dixeramus nouus sum.Consulatū peto. Tertiū restat. Roma ē ciuitas ex nationū conuētu constituta.in qua multæ insidiæ.multa facillia multa in omni genere vicia versantē: multoq; arrogantia.multoq; contumacia.multoq; maliuolentia.multoq; supbia.multoq; odiū.ac mo lestia pferenda ē. Video esse magni consilii atq; artis in tot boim cuiusmodi viciis tantisq; versantē vitare offensionē.vitare fabulā vitare insidias.esse vnū boim accōmodatū.ad tantā morū ac sermonū & volūtatum veritatē.Quare etiā atq; etiā perge tenere istā viā.quam instituisti.Excelle dicendo boc.& tenētur rome bomies & allicitūtur. & ab impediendo.ac lædēdo repellūtur.Et quoniā in boc maxime viciosa ē ciuitas q; largitione interposita virtutis & dignitatis obliuisci solet. in boc fac vt te bñ noras vt intelligas eū esse te qui iudicii ac piculi metū maximū competitoribus afferre possis. Facitaq; vt se abs te costodiri,atq; obseruari sciant tū diligentiā tuā tū auctoritatē vimq; dicēdi tū p fecto equestris ordinis erga te studiū ptimescent. Atq; hæc ita te volo illis ꝓponere.vt videare occa sionem nō meditari.sed vt boc terrorē facilius bocip̄m quod agis consequare.& plane sic contende omibus neruis ac facultatibus vt adipiscamur qđ petimus. Video esse nulla comitia tam inquinata largitione.quibus nō gratis aliq; centuriæ renūcient suos maxime necessarios. Quare si aduigilam? ꝓ rei dignitate.& si nostros ad summū studiū beniuolos excitamus. & si bomibus studiosis gratio sisq; nostri suū cuiq; munus describimus.& si competitoribus iudicia ꝓponimus.si equestribus me tum iniicimus diuisores ratōne aliqua coercemus profici potest vt largitio nulla fiat aut nibil valeat Hæc sunt q; putaui non melius scire me q; te sed facilius bis tuis occupationibus colligere vnū in locum posse.& ad te perscripta mittere que tamen & si ita scripta sunt.vt non ad omēs qui bonores petant.sed ad te ꝓprie.& ad banc petitionem tuam valeant.tamē tu siquid mutandum esse videbit. aut omnino tollendum.aut siquid erit præteritum velim mihi boc dicas. Volo.n. boc cōmentarioq; petitionis baberi omni ratione perfectum.

MARCI TVLLII CICERONIS DE OPTIMO GENERE ORATORVM.

RATORVM genera esse dicuntur tanq; poetarum.boc secus est. nam alterum ē multiplex.Poematis em̄ tragici.comici.epici mellici etiam ac dithyrambici. quo magis ē tractatum a latinis suū.quo cuiusq; est diuersum a reliquis.Itaq; & in Tragedia Comicum vicioſum est.& in comœdia tragicū turpe. Et in cæteris est suus cuiusq; certus sonus. & quædam intelligentibus nota vox. Oratorum autem si quis ita numerat plura genera. vt alios grādis aut grauis.aut copiosos alios tenuis aut subtilis aut breuis alios eis interiectos & tā quam medios putet.de bominibus dicet aliquid de re parum.In re em̄ qd optimū sit.in bomine aūt quod dicitur.Itaq; licet dicere Ennium summū.Epicum poetam.sicut ita videtur. & Pacuuiū Tragicum.& Cecilium fortasse comicum.Oratorum genera non diuido.perfectum em̄ quero. Vnū autē est genus perfecti.a quo qui absunt non genere differunt.vt ab Accio Terentius.sed in eodem genere non sunt pares.Optimus est em̄ orator qui dicendo animos audientium & docet & delectat & permouet.Docere debitum est delectare bonorariū. permouere necessarium.boc vt alius magis q; alias faciat concedendum.vere id fit non genere sed gradu.Optimum.n.vnum est & ꝓximum quidem ei simillimū.exquo perspicuū quod optimo dissimillimū sit.id esse deterrimū.Nam q̄m eloquētia constat ex verbis & sententiis perficiendum est vt pure & emendate loquentes qd est latine.Verborum & propriorum & translatorum elegantiam persequamur.in propriis autem aptissima eligamus.in translatis vt similitudinem secuti vtamur alienis.Sententiarū aute tot sunt genera quot dixi esse laudum.Sunt em̄ docendi acute delectandi quasi argute.cōmouendi etiam graues.sed & verborum est structura quædam duas res efficiens numerum & lenitatem. & sententiæ suam compositionem babēt ad rem ꝓbandā accomodatū ordinē.sed eaq; oim rerum vt in ædificioq; memoria ē quasi fundamentum lumen actio.Ea igitur in quo omnia erūt summa erit peritissimus orator in quo mediocris.in quo minima deterrimus.Et appellatur omnes oratores quasi pictores omnes appellantur etiā mali.nec generibus inter se sed facultatibus differunt.Itaq; nemo est orator qui demostbenis similem se esse nolit.at Menander Hōmeri noluit. Genus aūt erat aliud.at id non ē in oratoribus aut etiā si ē vt alius grauitatē sequens subtilitatem fugiat.Contra alius acutiorem se q; ornatiorem.malit etiā si ē in genere tolerabile nō est certe in optimo siquidē quod oēs laudes habet.id ē optimū.Hoc aūt breui? dixi quidē q; res petebat.sed ad id quod agimus non fuit dicendum pluribus. Vnū.n.qum sit genus.id quale sit q̄rimus.Est aūtem tale quale floruit Athenis.exquo oratorū ipa vis ignota est nota gloria nā altesq; multi viderunt vicioſi nibil apud eos esse.altesq; pauci laudabilia multa esse.Est em̄ vicioſum in sententia siquid absurdū aut alienum aut non acutum aut sub insulsum est.In verbis si inquantum si abiectū si no aptū si durum si lōge petitū.bæc vitauerūt fere oēs qui aut attici numeātur aut dictum attice sed quatenus valuerūt.sani dumtaxat sicci babeantur.Sed

de opto gle oratoꝝ

ita vt paleſtræ ſpaciari in xiſto vt liceat non ab olimpiis coronam petāt qui quo modo.& quāuis ca
reant omni vicio nō ſint contenti quaſi bona valitudine.ſed vires lacertos. ſanguinē q̄runt quandā
etiā ſuauitatē coloris eos imitemur ſi poſſumus.ſi minus illos poti⁹ q̄s incorrupta ſanitate ſunt. qđ
ē propriū atticoꝝ quā eos quoꝝ vicioſa abundantia ē quales Aſia multos tulit. qđ quō faciemus
ſi mō idipm aſſeq̄mur eſt quidē permagnū imitemur ſi poſſumus. Lyſiā & eius quidē tenuitatē po
tiſſimū. Eſt multis in locis grandior ſed quia & priuatas ille & pleraſq̄ & caſipas. & alias puaꝝ rerū
dauſulas ſcripſit vt eſſe ieiunior q̄m ſe ipe conſulto ad minutarū genera cauſaꝝ limauerit. Qđq̄ qui
ita faciet ſi cupiat vberior eſſe nō poſſit habeat ſane orator ſed de minoribus magno etiā oratori.il
lo mō ſæpe dicendū ē in tali genere cauſaꝝ. Ita fit vt demoſt. certe poſſit ſummiſſe dicere. elate Lyſi
as fortaſſe nō poſſit. Sed ſi eodē mō putāt exercitu in foro & in oibus templis q̄ circa forū ſunt col
locato dici ꝓ Mdone potuiſſet. vt ſi de re priuata ad mimū iudicē diceremus vim elōq̄ntiæ ſua facul
tate nō rei natura metiūt. Quare nō nulloꝝ ſermo iā increbuerit ptim ſeipos attice dicere ptim nemi
nem nām dicere alteros negligamus. Satis.n.bis res ipa rādet. qum aut nō adhibeatur ad cauſas aut
adhibiti derideāt. nā ſi adhibeaut eſſet idipm atticoꝝ. ſed qui dici a nobis attico more nolūt. ipſi aūt
oratores ſe eſſe nō ꝓfitent. ſ. teretis aures bnt intelligēteſq̄ iudicium tanq̄ ad pictura ꝓbandā. ad
bibētur etiā inſcii faciendi cum aliq̄ ſolertia iudicādi. Sin autē intelligentiam ponunt in audiēdi faſti
dio. neq̄ eos quicq̄ exceſſum magnificumq̄ delectat. Dicāt ſe quida ſubtile politum. vtile graue. or
natūq̄ cotēnere. id vero deſināt. dicerē qui ſubtiliter dicunt. eos ſolos attice dicere. i. q̄ſi ſicce & inte
gre & āple & ornate & copioſe. quō eadē integritate atticoꝝ ē. quid dubium eſt vtꝝ oronem noſtrā
tolerabilem tātum. an etiā admirabilem eē cupiamus. Non.n. q̄rimus iā quid ſit attice dicere. exquo
intelligit q̄m grecoꝝ oratorum pſtantiſſimi ſint. ſ. bi qui fuerunt athenis. eorum autem principes fa
cile Demoſt. hunc ſiquis imitemur eum & attice dicturum. & optime. vt iis q̄m attici nobis ꝓpoſi
ti ſunt ad imitādū. bn dicere id ſit attice dicere ſed quū i eo magnus error ſit. & q̄le eſſet id dicendi gē
nus putaui mihi ſuſcipiendū laborē vtilem ſtudioſis mihi ipi quidem nō neceſſarium. Conuerti em
ex atticis duorum eloq̄ntiſſimorum nobiliſſimas oones inter ſe cōtrarias. Aeſchini & demoſthenis
nec cōuerti vt interpres. ſed vt orator iiſdē ſententiis. & eorū formis tāq̄ figuris verbis ad noſtram
conſuetudinem aptis in quibus nō verbum pro verbo neceſſe habui reddere. ſed genus oim verboꝝ
vimq̄ ſeruaui non tamen ea me annumerare lectori putaui oportere. ſed tanq̄ appendere hic meus
labor aſſeq̄tur vt nīi boies qui ab illis exigāt qui ſe atticos volunt. & ad quā eos q̄ſi formulā dicēdi
reuocent. intelligāt. ſed exorīt. Thucidides. eius.n. quidā eloq̄ntiā admirāt. id quidem recte. ſed nil
ad eum oratorem quem q̄rimus. Aliud.n. eſt explicare res geſtas narrādo aliud argumentando cri
minari crimenue ſoluere. aliud narrantē tenere auditorem aliud cōcionātem. At loquit pulcre non
melius q̄s plato neceſſe eſt tn oratori quem q̄rimus controuerſias explicanti dicandi genere apto ad
docendum ad delectādum pmouendum. Quare ſiquis erit qui thucididis genere cauſas in foro ſe
dicturum ꝓfiteāt is abborrebit etiā ſumptoe eius q̄ verſat in ciuili iure & forenſi qui Thucididem
laudauit ſuæ nīam ſniam quin ipm ſocratem quē diuinus Plato ſuum fere æqualem admirabiliter i
pbedro laudari fecit a ſocrate. quēq̄ omnes dicebāt eſſe doctiſſimum oratorem tn hunc in numero
nō repono. Nō.n. i acie verſat & ferro ſed quaſi rudibus eius erudit oro a me āt quo maximis mini
ma conferā gladiatorum par nobiliſſimum inducitur. Aeſchines tanq̄ æſernius vt ait Lncilius non
ſpurcus homo ſed acer & doctus quō a Pacidiano hoc cōponit optimus longe poſt homies natos.
Nihil.n. illo oratore arbitror poſſe cogitari diuinus. Huic labori nro duo genera repbenſionum ap
ponunt. Vnum hoc verbum melius græcia quo q̄rat & quid poſſint ipi melius q̄s latine alterū quid
iſta potius legā q̄s græcas. iidem Andriā & ſinepbœbos. nec minus Terentium & Cæcilium quam
Menādrum legāt. nec Andromachā. aut antiopā aut epygonos latinus recipiunt. ſed tn Ennium &
Pacuuium & Accium potius q̄s euripydem. & Sopbocłem legunt. Qđ igit eſt eorum i oronibus a
græco conuerſis faſtidium nullum qum ſit inverſibus ſed aggrediemur iam qđ ſuſcepimus ſi prius
expoſuerim quæ cauſa ſit deducta in iudicium: Quoniam eſſet lex Athenis nequis populi faceret
ſcitum vt quiſquā corona donaretur in magiſtratu priuſquā orationem rettuliſſet. & altera lex eos
qui donarentur populo in concione donari debere quia in ſenatu Demoſthenes curator muris refi
ciendis fuit. eoſq̄ ſua refecit pecunia. De hoc igitur Ctheſipbon ſcitum fecit. nullis ab illo rationi
bus relatis. vt corona aurea donaretur. eaq̄ donatio fuit in theatro populo conuocato. qui loc⁹ non
concionis legitime atq̄ ita predicaretur eum donari virtutis gratia beniuolentieq̄ quas is erga po
pulum Atheniēſem haberet. Hunc igitur Ctheſipbontem in iudicium adducit Aeſchines. q̄ con
tra leges ſcripſiſſet vt & rōnibus non relatis corona donaretur. & vt in theatro. & q̄ de virtute ei⁹:
& beniuolentia falſa ſcripſiſſet: quoniam Demoſthenes nec vir bonus eſſet nec beneme ritis de ciui
tate. Cauſa ipa abborreret. illa quidem formula conſuetudinis noſtræ. ſed eſt magna habet em & le
gum interprætationem ſatis acutam in vtranq̄ partem & meritorum in remp. concionem ſane gra
uem itaq̄ cauſa fuit Aeſebini q̄ a Demoſthene eſſet capitis accuſatus. q̄ legationem mentitus eſſet
vt vlciſcendi inimici cauſa nomie Ctheſipbontis iudicium fieret de factis famaq̄ demoſthenis. non
enim tam multa dixit de rationibus non relatis q̄s de eo q̄ ciuis improbus vt optimus laudatus eēt
bāc mulctam Aeſchines a Ctheſipbonte petiit quadriennio ante Philippi macedonis mortem. ſed
iudicium factum eſt aliquod annis poſt alexandrum iam tenentem. Aſiam ad quod iudicium con

curſus dicitur e tota græcia eſſe factus. Quid enim aut tam viſendum aut audiendum fuit quã ſum mo⁹ oratorum in grauiſſima cauſa accurata & inimicicius intenſa contẽtio. Eo⁹ ergo orationes vt ſpero expreſſo virtutibus vtens illorum. i. ſententiis ex earum figuris & rerum ordine verba ꝓſequens eatenus vt non abborrean a more noſtro quæ ſi egregie omnia conuerſa non erunt tamẽ vt generis ſint eiuſdem elaborabimus. Erit regula ad quã eorum dirigant̃ orationes qui attice volunt dicere. ſed de nobis ſatis. Aliquãdo. n. aeſchinẽ ipm audiamus latine dicẽtẽ. Ex dictis Ciceronis apparet tiſſime conſtat orationes aeſchinis. et demoſthenis ꝓ Ctheſipbonte a græco in latinum per ipm conuerſas ſed quia incuria et iniuria tempo⁹ intercidere operepretium fuit illarum orationũ traductionem quam Leonardus aretinus edidit ſubnectere. ne impfectum opus eſſe videretur.

AESCHINIS Contra Ctheſipbontem de Demoſthenis coronatone per Leonardum Aretinũ in latinam Orationem interptata Oratio incipit.

VANTI conatus parenter viri athenienſes ad hoc iudicium oppugnandum. Quantiſcꝫ precibus nitantur quidam circa forum. ne iuſta et cõſueta in ciuitate fiant videtis. Ego aũt confiſus venio. primum diis ſecundũ legibus. et vobis. mihi nullius conatũ plus valituri eſſe quã iura et leges. Vellem igit̃ athenienſes vt ſenatus et contiones ab his qui preſidẽt recte adminiſtrarẽtur. vtcꝫ leges quas tulit Solon de orato⁹ honeſtate ſeruarentur. Vt liceret primũ vticꝫ antiquiſſimo omniũ ciuium quẽadmodum iura precipiũt modeſte pulpitiũ adeũti ſine tumultu et turba ex rerum vſu atcꝫ expientia quæ vtilia forent reip. conſulere. Deinde ab reliquis ciuibus ꝓut cuiuſcꝫ ætas exigit. ſententiæ diceretur. Sic equidem arbitror ciuitas recte gubernaret̃ nec multum iudiciis egeremus. Sed qm̃ cuncta illa q̃ bene et laudabiliter baetenus inſtituta videbant̃. nunc defluxere vt decernũt quidam faciliter contra leges. et aliibæc ipſa decreta confirmant. non dubito mõ prerogatiuã ſortiti ſed ex cõpoſito aſſidentes. et ſiquis alio⁹ ꝑ ſit. ac ſentẽtias ritẽ dici velit. huic qui rẽpu. nõ amplius cõmunẽ ſed ꝓpriam putãt minitant̃ iudicia. diſſoluerũt ſentẽtias ex contẽtione iudicãt. Silet vox illa preconis honeſtiſſima. quis cõſulere vult ex bis qui ſupra quinquageſimũ ſint annũ et rurſus ex aliis gradatim ciuibus. Orato⁹ impudentiã neꝫ leges neꝫ magiſtratus neꝫ tribus prerogatiuã babes neꝫ tribuli ipi cobercere iam pñt. bis ita ſe bñtibus et melius. vna reliq̃ eſt reipu. pars ſi quid ego intelligo. iudicia eo⁹ qui contra leges ſcribunt. quã ſi vos nũc diſſoluetis viri athenie. vel diſſoluentibus aſſentimini. predico vobis apte nullã vos amplius remp. habituros. Scitis eũ viri athenienſes adminiſtrandarum ciuitatum tres eſſe modos. nam aut tyrannus ciuitatẽ occupat. aut potentes aliqui. aut populus eam obtinet: Qum tyrannus. aut potens dominat̃. cuncta ex eorum arbitrio voluntateꝫ gerũtur. Qumvero populus obtinet. tunc leges valent. Nullus ergo noſtrum ignoret. quotiẽs de bis qui contra leges ſcribunt iudicat̃ totiens de libertate veſtra iudicari quãobrem in eo iureiurando quod iudices preſtant. primo loco poſitum eſt ſecundũ leges ſententiam dicturos. Vidit. n. legum lator. quotiẽs leges in ciuitate ſeruãtur. totieus et libertatem ſeruari. Quo⁹ memores odiſſe debetis eos qui contra leges ſcribunt. nec quicꝫ tale comiſſum paruipẽdere. nec ob vllius gr̃am ab huius iudicii ſeueritate recedere. Non prætor⁹ qui iampridem quibuſdam oratoribus additi remp. euerterũt. non boſpitum quo⁹ preces colligunt quidam ad iudicia euitanda. Sed quemadmodum in bello quiſcꝫ noſtrum locũ ſibi cõmiſſum deſerere erubeſceret. ſic nũc eã partẽ reip. cuius cuſtodia bodie vobis cõmiſſa eſt non deſeratis. Conſiderare. n. debetis ciues vios vobis bodie remp. credidiſſe alios adeſſe ad negocia obẽũda. quos veriti et iuriſiurandi et legũ me mores. ſi oñdemus Ctheſipbõtem et contraria legibus et mendacia et inutilia reip. decreuiſſe. reſcindite bmõi decreta cõſeruare libertatem compeſcite eos qui contra leges et cõtra vtilitatẽ reip. gerũt. quod ſi ita animati ea q̃ dicentur audire voletis apte ſcio vos et iuſtam et piam et vtilẽ nobiſmetipſis et buic populo ſententiam laturos. De vniuerſa igitur accuſatione mediocriter mibi dixiſſe videor. de legibus autem contra quas Ctheſipbon ſcripſit pauca dicere volo. Superioribus quidem temporibus gerentes quidam ampliſſimos magiſtratus. et pecunias publicas tractantes. ſuis largitioibus efficiebant vt in ſenatu: et apud populum ab oratoribus laudarent̃ coronaſcꝫ et cõmendationes publice baberent. Itacꝫ poſtea qum ratio adminiſtrato⁹ ab eis repoſceretur tam accuſatores cꝫ iudices ad ſummam difficultatem adducebant̃. Multiſcꝫ in manifeſto furto reprebenſis contingebat abſolui. nec immerito. Abſurdum em̃ credo putabant iudices eũdem bominem in eadem vrbe. ac eodem forte anno reperiri a populo iuſticiæ ac virtutis gratia coronatum. deinde paulopoſt in iudicio furti damnatum. Quare bi qui iudicabant non de ꝓpoſito crimine ſed de verecundia populi ſententiã ferre cogebantur. Hæc igitur legum contemplans legem tulit & nimiũ quidem optimã neminẽ coronari licere. qui ob magiſtratum geſtum reddendis ratõnibus obnoxius eſſet. Sed licet bis cũ oñi diligentia a latore legum præſcriptis tamen reperiũtur contra bæc rationes quædam. quas niſi quis vobis exponat. faciliter deciperemini. Sunt em̃ qui in bmõi decretis mediocritatem quãdam ſequũtur. ſiquid mediocre poteſt eſſe in bis quæ contra legem fiũt. Attamen ſunt aliqui qui ita moderantur ſententiam ſuam vt adiiciant. tũ demũ fore coronandos qum rationem reddiderint. Et ciuitas q̃dem eodem modo iniuriam patitur. Nam anticipat̃ laudibus & coronis examen de eis futurũ illud dumtaxat inter eſt. ꝙ in illa adiectione pudor & modeſtia quædam ſcribentis oſtenditur. Ctheſipbo aũt iſtas leges conculcãs. nec vllũ boneſtatis velamentũ opponẽs. anteꝫ rones redderẽtur. antequã examẽ ſubiret̃ in mgtatu adbuc conſtitutum coronari Demoſthenẽ ſcripſit. Dicẽt cõtra bæc alio mo

asserentes quotiēs electus quis ex decreto quicq̄ gerat.non esse eum magistratum sed ꝓcuratōem ac ministeriū quoddam.Magistratus aūt eos esse qui ex sortitione publica gerunt. & qui suffragiis populi creant vt prætores.vt ꝓfecti equitum vt alii deinceps mgīatus. Alia vero cūcta ꝓcuratores esse.& opa ex decretis cōmissa.Aduersus ista ego legem afferam.quā vos athenienses velut ex proposito tulistis ad hmōi cauillatōnes ꝓpellandas in qua scriptum ē omes magistratus iudicio populi creatos & ꝓfectos publicis opibus. Est autē Demosthnes publico murorū opere ꝓfectus. & omes q tractant aliquid publicum supra trīginta dies.& qui iudicioꝝ potestatē accipiūt. Omes aūt qui publicis opibus presunt iudicioꝝ potestate ferūtur. Non.n.subesse.sed ꝑesse diuitiis lex iubet. Nam qui sorte pueniunt mgīatus nō obscuri sed dari sunt eosq̄ rōnibus reddendis obnoxios .quēadmodū alios magistratus lex facit.Quod autē vera dico.leges ipe vobis ostendent. Recita leges. LEGES. Qn igitur viri athenienses quos lator legū magistratus appellat isti procuratores & ministeria vocabunt.vestrum erit opus meminisse & aduersus eoꝝ impudentiā legem opponere eisq̄ oñdere non esse locum apud nos sophistæ astuto.verborū cauillationibus leges euertere adnitenti.Sed quanto quis eloqntior est tanto is si cōtra legē dicat maiori odio dignū puniri oportet. Debēt.n.viri athenienses vna & eadem vos esse oratoris & legis.Qum aūt aliā lex aliam orator vocē emittit legi assentiendum est non impudentiæ oratoris dicentis. Ad illud autē quod Demosthenes velut fortissimū iactabit pauca dicere volo.Dicet.n.prefectus operi murorū sum fateor.Sed ego centum minas reip. super largitus sum & opus maius ē factum. Quid ergo reddendis rōnibus obnoxius sum. nisi forte ꝓprie liberalitatis rōnem quis reddere obnoxius ē. Ad hæc videtis q̄ iuste rndeam in hac tā exigua.tanq̄ vetusta vrbe.Nemo nō obnoxius ē qui quoquo mō ad remp.se contulerit.Docebo autē primo in bis q̄ quis minime putaret:Sacerdotes tam mares q̄ fœminas obnoxios esse lex iubet.nec singulos solum verūetiam vniuersos.vt eum olopidas.caduceatores.& alios omes.Rursus prætectos nauiū lex obnoxios facit.nō publicas tractantes pecunias.nec vros redditus ministrantes.sed patrimoniū suum ꝓ vobis liberaliter consumentes.Nec solum prefecti nauiū sed maximū oim collegioꝝ calculis iudicium subiiciē. Nam & consiliū Ariopapi apud rōnes sibi lex iubet,& examē vestrum subire. Non ergo coronabit quis ex ariopagi consilio nec patrium illis ē. nec affectāt id quidem.nec satis esse putant si apud eos quis iniuriā non fecerit. sed si delinquat.pœnis afficiunt .At vestri oratores nimia licentia exultāt.Rursus cōsilium quingentoꝝ obnoxiū facit legūm lator. atq̄ ita obnoxius diffidit vt eum qui reddendis rōnibus obnoxius sit.absentem fieri prohibeat.Dū bonī dicet quispiā.an quia magistratū gessi vrbem exire nō potero. Ita ne pecuniis publicis subtractis fuga vtaris:Insup eius patrimonium qui obnoxius sit.dedicarī aut afferri aut alienari vetat. Denīq̄ & vno verbo compbendam substantias eoꝝ qui obnoxii sunt.nō liberas.sed obligatas legūm lator esse voluit quoad rōnem reddiderunt. At est aliquis qui in dignitate constitutus. neq̄ tetigit qē q̄ quicq̄ ex publico neq̄ cōsumpsit nū ergo rōnem is reddet:Ita.n. dicit lex hunc scribere debere se nec accæpisse ex publico neq̄ cōsumpsisse. Sine calculo autē & sine examine nihil relinquiē qd ad remp.spectet.Quod autē vera dico leges ipas audite.LEGES. Qum ergo iactabit se demost.i verbis asserens ꝓpter illa quæ suplargitus ē obnoxium non esse.illud ei subiicere.At oportebat te Dē mosth.sinere patrium illud & legitimū ꝓconium apud rōnales fieri. quis accusare vult. Permitte vt is qui velit ex ciuibus tecum disceptet quod ex multis quæ ab rep. habes pauca in murorū cōfectiōe expendisti.Noli hunc honorē preripe. noli de manibus iudicum calculos extorqre. nec ante leges incedas sed post eas sequaris. Hoc.n.popularis status ciuitatis efflagitat. Aduersus ista cauillationes quibus isti vtunē bucusq̄ mihi rnsum sit.Quod autē tunc obnoxius erat demost quum iste coronam ei decreuit.q̄q̄ ꝓ id tps spectaculoꝝ & muroꝝ faciendoꝝ ꝓfectus erat.Jnec alicuius coꝝ mgīatuum rōem reddiderat hoc ex publicis litteris docere conabor .Lege mihi sup quo prætore. & quo mense.& qua die.& in qua concione demosth.creatus est spectaculoꝝ curator.vt videatis in medio magistratu.decretam sibi a Ctbesiphonte coronā.Lege cōputus dierum.DIERVM.Si.Igitur si nihil vltra hoc ostenderem.iniste Ctbesipbon damnarē.Capiūt em ipsum nō accusatio mea sed publice litteræ.Primū quidem viri Athenienses computator eligi publice consueuit. qui redditus ciuitatis per singulos magistratus populo resignabat.Deinde ꝓpter fidem Eubolo habitam qui spectaculis ꝑerant ante legem.Agemonis computatoris officiū potestatēq̄ exequebātur iidem.& naualium cura gerebant.& siquid opus erat.ad eā rem ædificabant. Erant ꝓterea viarum curatores & fere vniuerse ciuitatis administrationem habebant.Nec repbendens ista dico neq̄ increpans sed illud ostendere volens quod legū lator siquis ꝓ vno minimo magistratu obnoxius sit.eum ante rōnem reddi tam coronari vetant. Demosthni vero omnes simul magistratus athenis gerenti non formidauit. Ctbesipbon coronam decernere.Quod autem & muris faciendis prefectus erat demosthenes. quū hic hmōi decretum de eo perscripsit.q̄q̄ publicas tractauit pecunias. & iudiciorum potestatem acceperat ipm demosthenem ac Ctbesipbontem vobis testem adducam.Cbrūda em pretore secunda die februarii exeuntis qum haberē concio scripsit demosthenes in ea concione conuocandas ē tribus ad terciamdecimā diem marcii.vtq̄ singule tribus curatores eligerent ad opus murorum.vtq̄ super ea re quæstores crearentur.Et recte id quidem vt essent a quibus rationem ciuitas reposceret. Recita mihi illa decreta.DECRETA.Ita sed reclamabat Demosth.statimq̄ cōtendet. se neq̄ ex sortione neq̄ suffragio ppli creatū.& de hoc tā ipe q̄ Ctbesipbō multa facient verba.ego autē ꝓbatōnē

afferam & dilucidam. & istorum artes funditus euertentem cuius gratia pauca premittam. Sunt em̄ viri athenienses magistratuū species tres. Vna eorum qui sortione vel suffragio populi creant̄. Secunda eorum qui aliquid publice administrant supra triginta dies. & eor̄ qui prefecti sunt publicis operibus. Tercia in lege exprimit̄. & siqui alii electi iudicior̄ potestatem accipiant. Qum ergo exāpit quis ex suffragio ac sortione creatos restat quos tribus eligunt. ad publicas pecunias pertractādas eos esse electicios magistratus. Hoc autem fit quotiens vt nūc aliquid tribubus cōmittit̄. veluti vallum facere. aut naues. Quod autem vera dico ex ipis legebus intelligite. LEGES. Mementote igitur eor̄ quæ in lege suprascripta sunt. Lex electos a tribubus magistratū gerere statuit & iudicio rum potestatem habere. Pandionis vero tribus demostben̄ elegit ad muror̄ opus. cuius gra paulo minus q̄ decem talenta ex publico accepit. Altera lex vetat obnoxiū coronari. iudicare fm leges iurati estis. Ctbesipbon scripsit decretū. vt obnoxius coronaretur nec adiūxit qum rōnem reddiderit. Ego contra leges hæc esse scripta ostendi. leges. decreta. & testimonia ipsor̄ aduersarior̄ adducens. Quomō igitur manifestius quis conuici potest? Quod aūt & preconiū ipius corone contra leges fieri decretum est. hoc iam oñdam. Lex manifeste iubet. siquis a senatu coronaret̄ in senatu preconiū fieri. si a populo in concione. Alibi vero nusq̄. Recita mibi ipam legem. LEX. Hæc lex viri athenien̄ses summā habet bonestatē. Non. n. putauit legum lator oratorem ad exteros gloriari oportere sed satis esse si in sua ciuitate bonore potiatur. nec multū in preconiis. iactari legū lator. ita Ctbesipbon autem quomō? Recita eius decretum. DECRETVM. Audite viri athenien̄. lex iubet apud Pincem in concione preconiū fieri siquis a populo coronaretur. alibi aut̄ nusq̄. Ctbesipbō vero in tbeatro non leges solum transgredies verūetiam locū transmutans nec in concione populi sed in certamine tragœdiarum nouarum. nec in conspectu græcor̄ vt videant. s. qualem virū bonoramus. Hic vero q sic manifte contra leges scripsit vna cū demostbene resistens artificiose vos decipe conabūtur. quor̄ astutias iam vobis aperiam. Isti. n. non ꝓbiberi a legibus de eo qui a populo coronaret̄ extra concionem preconiū fieri nūq̄ ostendere poterunt. Adducent tn̄ dyonisiacam legem. & recitabunt partem aliquam nibil ad hoc iudiciū pertinent̄. asserentes esse duas leges scriptas circa p̄conia coronarum. Vnam quā modo recitaui aperte extra concionem fieri ꝓbibent. Alteram huic cōtrariā. quæ tragœdiis fieri licentiā præstat. Secūdum itaq̄ banc vltimā legem dicent Ctbesipbontē scripsisse. Ego aūt cōtra istorum artes leges vestras ꝓducam. quas in tota hac causa diligentissime prosequor. Nam si hoc verum ē. & hic mos ciuitatem vestram irrepsit. vt inualide leges simul cū validis scriptæ reperiātur. & duæ de eadem re sibi ipsis contrariæ. quæn̄ amplius ciuitas ista putanda ē. in qua leges idem fieri iubeāt atq̄ vetent? Sed non ē ita viri athenien̄ses. nec vos vnq̄ in tantā confusionem via rum iegum ꝓcessistis. nec ista pars recip. a vobis neglecta est. Sed p singulos annos diligētissime per viros prudentes ad hoc per populū deputatos examen̄ de legibus habet̄. & siqua lex contraria alteri legi vel abrogata interualidas scripta reperiat̄. aut si de eadem re plures sint leges in tabulis describere eas iubentur & ad populū referre atq̄ ita p suffragia alias tolli leges. alias relinqui & sic de quaq̄ re vna fit nobis lex. & non plures. Recita leges fm quas ista fiunt. LEGES. Si igitur duæ forent leges de preconiis faciendis. altera iam ex necessitate abolita fuisset. Sed qum nibil horū factum sit. manifeste apparet eos non solū falsa dicere verūetiam impossibilia. Vnde autem hoc mendaciū sumant. ego vobis dicam pauca premittens. Qum fierēt certamina tragœdiarū in vrbe preconia in illis fieri cōsueuerant. non ex populi decretis. sed alii a tribubus suis. alii ab aliis priuatim coronabant̄. Erant & qui seruos manumittebāt in cōspectu totius multitudinis. Sed q̄d erat grauissimum hospitalitates & clientelas ciuitatū nacti quidam agebāt. & certaminibus ipis preconia celebrarent̄. ꝓ a Chiis. & Rbodiis aut ab alia quadam ciuitate virtutis gra coronabātur. ex hoc aut̄ fiebāt. vt ludi impedirentur. & bi qui eo mo coronabātur plus bonoris acciperent q̄ si ex decretis vris coronati fuissent. Nam ex populi decreto coronatis in concione nec alibi ꝓnūciare licebat. De bis aut̄ in conspectu omniū græcor̄ preconia fiebant. huius gratia lata est lex nibil pertinens ad eos qui a populo coronantur. neq̄ eam legem dissoluens. neq̄ illi contraria sed ad eos qui a tribubus vel hospitibus aut clientibus coronantur. & ad eos qui seruos manumittunt. Hæc lex manifeste statuit nec manumissionem fieri in tbeatro ne a tribubus. aut ab aliquo quē q̄ coronatum ꝓnunciari. & si contra fiat pœnā aduersus preconē imponi. Qum igitur oñdat lex eos qui a senatu coronātur. in senatu ꝓnūciare debere. eos autem qui a populo in concione. De illis vero qui a tribubus coronantur in tbeatro preconia fieri vetet. ne dedita opera coronas & falsas cōmendationes ꝓcurent. Et adiūgatur in lege neq̄ ab alio præconium fieri posse absente senatu & populo ac tribubus. Qum bec excipiātur. quid reliquū est. præter hospitalitias clientiasq̄ coronas. Quod aut̄ vera dico. magnum vobis argumētum adducam. Ipsam nāq̄ auream coronam de qua in tbeatro preconium fit sacram eē. Palladi lex iubet vt ab eo qui coronatus sit eam aufert. Atqui qs vestrum auderet tantā illiberalitatem athenien̄sis populi arbitraris. Nedum. n. ciuitas. sed neq̄ priuatus quisquā ita generosus reperiretur. vt quam ipe donasset coronam. simulatq̄ preconium fecerit diisq̄ sacrarit. Sed puto ꝙ hospitalicia erat corona consecrationem esse repertam. ne quis extremam beniuolentiam patriæ anteponens deterioris mētis animiq̄ euadat. At coronam illam de qua in concōne preconium fit nemo consecrat. se habere cā licet. vt non sulum ipi sed posteri eius monumentum domi habentes a charitate & beniuolentia populi nūq̄ discedant. & ob hoc adiūctum est in lege ne de aliena corona in tbeatro p̄conium fiat p̄ter

q̄ſi populus decreuerit.vt ſiqua ciuitas velit aliquē de ciuibus noſtris corona donare.miſſis huc le
gatis a populo hoc petat.vt bis qui coronet plus vobis qui preconiū fieri pmiſiſtis.quā coronan ti
bus ipſis ſe debere exiſtimet.Quod autē vera dico leges ipſas audite.LEGES.Quādo igit iſti vox
deci pere volentes dicent aſcriptū eſſe in lege licere preconiū fieri.ſi populus decernat memētote il
lis ubiicere.ita ſi ciuitas alia te coronet.& ſi populus atheniēſis hoc faciat.locus oſtenſus eſt vbi fie
ridebeat. Vetat eñ lex extra concionē preconiū fieri qum dicit alibi aūt nuſq̄. Tota die quā longa
eſt licet dicas nūq̄ oñdere.poteris te fin leges ſcripſiſſe. Reſtat mihi accuſationis pars ad quma ma
xime ꝓpero hæc ē cauſa illa ob quā corona dignū cenſet.Dicit.n.in decreto ſuo preconē ꝓnunciare
in theatro ad græcos ꝙ cororonat ipm athenienſis populus ob probitatē atq̄ virtutem.& precipue
qa pſeuerat dicere & facere optima ipi ppło.ſimplex poſthac mihi oino ſermo erit & vobis audien
tibus iudicare pfacilis. Oportet.n.me vtiq̄ accuſatore vobis oñdere bas demoſt.laudes eē menda
ces.ꝙ nec incipit dicere optima.neq̄ nūc perſeuerat vtilia ppło facere.& ſi hoc oñdero iuſte Ctheſi
phon condēnabit. Oēs vetant leges falſas lras in publicis ſcribi decretis aduerſario aūt cōtra oſten
dendū ē vos aūt vobis iudices eritis. Sic res ē. Ego vitā quidē demoſt. ſingulatim ꝓſequi longioris
narrationis opus ē exiſtimo. Quid.n.nūc quis enarret. aut q̄ ſibi euenerūt in illo iudicio de vulnere
qum Demolitū nepotē ſuū apud ariopagitas detulit.& tonſurā capitis: aut militiam eius apud Ceſi
ſodotum ac nauigatōem in belleſpontū. qn̄ vnus ex prefectis demoſt. pretorē ſuum paternum ami
cum quē in naui portauerat.& cū quo meſa ſit & ſacrificia cōia ſibi fuerat.nō veritus eſt capitali iudi
cio accuſare. Aut Midie accuſationē & alapas quas in orcheſtra acceꝑit.q̄q̄ poſtea cōtumeliā ipſam
& ppli preiudiciū. qui cōtra midiā decreuerat ꝓ.xxx.nūmis vēdidit & dimiſi. Hæc & his ſiſia tran
ſeunda mihi reor nō prodiēs quidē vos neq̄ certamē effugiens ſed illud veritus.ne mihi contingat
vera quidē dicere videri vetuſta tn & nimiū vulga ia. Atq̄ o Ctheſiphō. cuius turpiſſima crimia ita
clara & manifeſta auditoribus ſunt.vt accuſator ea narrādo nō falſa dicere ſed antiqua & nimiū no
ta cōmemorare videat. vtq̄ hic auro coronādus eſt vel cōtumelia afficiēdus.ac te mendacia & contra
leges ſcribere auſum. vos iudices aſpnari. vel pœnas dare ciuitati oportet. Priuatis itaq̄ omiſſis de
bis q̄ in remp. patratus eſt clare dicere aggrediar. Audio.n.ipſum qn̄ ſibi dicendi locus euenerit.res
geſtas ſuas in tria tpa eſſe diuiſuꝝ. Quoꝝ vnū & primū (vt audio) cōputat illud tēpus in quo cōtra
philip. ꝓ amphiboli bellum geſſimus. Hoc aūt tēpus pace & ſocietate illa diffinit cuius philocrates
auctor fuit & iſte ſil cum illo vt ego oñdam. Secūdū tēpus eſſe dicit. qum in pace fuimus vſq̄ ad eā
diem videlicet in qua idē ipſe orator pacē ciuitatis diſſoluit.& bellū decreuit. Tertiū ē tēpus ipſius
belliſq̄ ad calamitatē in cheronia acceptā. Quartum ē pns tēpus. Hæc dinumerās (vt audio) me cō
pellaturus ē aut petiturus qđ hoꝝ tēpoꝝ accuſem.& qn̄ ipſum in rep. nō optime verſatum ē dicā.
At niſi rn̄deam. ſed inuolutus abeā ſe relatuꝝ eſſe dicit. & ad ſuggeſtum reductuꝝ coacturūq̄ vt ſi
bi rn̄deam. Ne igit vtaris vi demoſthenis iam tibi rn̄debo in conſpectu iudicū & alioꝝ ciuiū. q̄ cir
cūſtant.& in conſpectu græcoꝝ qui huic iudicio adeſſe voluerunt. Video aūt nō paucos ſed quot
nun.q̄ antea publico alicui iudicio affuerunt. Reſpondeo me oim trium tempoꝝ quæ tu diffinis res
geſtas tuas accuſare. ac ſi dii velint & iudices æque nos audiant. & ego illa q̄ ego noui a te facta me
morare valeam ꝓbatuꝝ me eſſe confido. ſalutis quidem noſtræ deos immortales cauſam fuiſſe. &
eos qui rebus ciuitatis humaniter vſi ſunt calamitatum vero oim te cauſam fuiſſe. Vtar eodē ordie
quo iſtum audio vſurum. vt primū de primo tempe. ſecundū de ſecundo. terciū de tercio. quarto de
patribus dicam. Ac iam ad pacem reuertar. cuius tu vna cū philocrate auctores fuiſtis. Vobis.n. lice
bat athenienſes anteriorē illā pacem vna cū græcoꝝ cōi conuentu facere ſi pmiſiſſent. Vos quidem le
gationes quas eo tempe per græciā miſeratis ad cōem ſocietatem contra Philippū ſuadendā expe
ctare.& ꝓcedente tempe a volentibus græcis principatū accipere borumq̄ per Demoſt.& Philocra
tem ac ꝙ eoꝝ corruptelas priuati fuiſtis. Quod ſicui forte veſtrum nūc primū audienti incredibile vi
deā Demoſt. philocrati ſocium fuiſſe contra remp. ꝓ philippo. is audire velle me debet. Nam veluti
qum pecuniarum iampridem expenſarum ſedentes ratōnem inſpicimus. ſi falſam de illis opinionē
domo attulimus tamen poſito calculo nullus veſtrum adeo peruerſus eſt vt rationi non acquieſcat.
& verūetiam fateatur. Sic & nunc ſiquis veſtrum banc opinionem habuerit. ac ea credulitate in iudi
cium venerit vtputet Demoſthenem nunq̄ aliquid pro Philippo vna cum Philocrate geſſiſſe. quiſ
quis ita putat neq̄ damnet neq̄ abſoluat. priuſq̄ audierit. Non enim æquū. Sed ſi me breuiter illa
tempora recenſentem ac decretum quod Demoſthenes vna cum Philocrate ſcripſit recitantem au
dire voluerit. ſi rationis calculos oſtendet multa cū Philocrate de pace & ſocietate illa Demoſthen ē
ſcripſiſſe vt ſupra modum aſſentatorem fuiſſe philippi: nec expectaſſe legatos ſed cauſam fuiſſe ne
ciuitas cum græcorum conuentu pacem faceret. Cerſoblecten vero Thraciæ regem faciū atq̄ ami
cum populi Athenienſis Philippo prodidiſſe. Si hæc vobis clare oſtendam rogabo vos mediocrē
rogationem vt mihi per deos annuatis. primū illud tempus non bene Demoſt. in republica verſatū.
dicā aūt vn vos maxie aſſeq poſſe exiſtiabo. philo. ſcripſit decretū licere philippo caduceatores & le
gatos huc mittere pro pace & ſocietate. ob hoc decretū accuſat ē q̄ cōtra leges ſcripſiſſet. Venerūt
iudicii tempora. Accuſabat Lyci. reſpondebat Philocrates poſthæc Themiſtocles factus eſt pretor.
Eo tpe Demoſthenes, in cōciliū recipit. nō ſortōe aliq̄. ſed ex cōpoſito loco illū mercatus. vt cuncta

p̄ philocrate mīstraret quod res ipa postea oñdit. Vicit.n. aliud decretū Philocrates. in quo decem legatos censebat mittendos ad philippum petituros vt legatos suos cū ptāte huc mitteret pro pace firmanda. Hoꝝ vnus erat demost. qui inde reuersus pacis fuit laudator. & legatis eā aliis laudarent suadebat. ac solus ex senatoribus decretū scripsit de pace firmāda. secutus philocratē. Nā illā facultatem dedit philippi legatis ac caduceatoribus huc veniēdi. hic firmandā ee pacē cū illis qui venerāt cū sua sentētia decreuit (attentōne mihi opus ē ad illa q̄ sequūt̄) facta sunt. n. nō cū cæteris legatis. q̄ magnā postea calūniā habuerūt ex mutatone demost. sed cū demostb. ipo atq̄ philocrate. Et merito quidē qum sil' legationes obirent sil'q̄ decreta scriberēt. Primū. n. data ē opa ne reditum legatoꝝ ad concitādas ciuitates græciæ contra philipa vobis missoꝝ expectaretis. vt nō vna cū aliis græcis. sed priuatim pacē faceritis deinde vt non solū pax sed societas etiā cū philippo vobis esset. vt si quis fiduciā in vra potentia habebant. spem atq̄ aīm otio deponerēt. cernētes vos foris qdem alios ad bellum cohortari. domi aūt nō solū pacē. verūetiā societatē feciss̄e. Terciū ne Cersoblectes thraciæ rex includeret̄ in fœdere neq̄ societatis cū philip. pticeps esset. Erat. n. iam cōtra illū inductus exercitus. Et philip. quidē in hoc emendo nil turpe faciebat. añ. n. pacem firmatā licebat ei. q̄ in ré suā foret effi cere. Sed qui vendebāt in vires ciuitatis p̄dibāt magno supplicio digni sunt existimādi. Qui. n. nūc alexandri & añ philippi inimicum se p̄fitet̄ demostb. & qui bospitalitatē alexandri mibi tanq̄ p̄brū obiectat. decretū scribit ad tpa ciuitatis p̄deunda. vt concio. xviii. die decembris haberetur. qua die erant Aesculapii sacra. hoc factū esse antea nullus meminerat. Sed q̄ attulit cām bui⁹ dici vt si assint inq̄ legati populus celerrime deliberare possit de legatis ad philippū mittēdis citra legatoꝝ p̄ntiam. Quo facto concionē p̄occupauit. & tpa nīa p̄perando p̄cidit. vt no cum aliis græcis reuersis legatis nostris sed soli pacē faceretis. Post hæc a philip. legati nīi aūt aberāt ad ciuitates in philippū concitādas. hoc tpe aliud decretū demost. obtinet. in quo scripsit non solū de pace. sed etiā de societate philippi ad pp̄m referri. & hoc statim post bacbanalia. xix. die mēsis nō expectato reditu legatoꝝ nīoꝝ Qđ aūt vera dico audite ipa decreta. DECRETA. Qum igit̄ viri athe. bacbanalia pacta fuissent conciones sunt habitæ in quaꝝ prima lecta ē sentētia socioꝝ cuius capita breuitervobis expono primū eā censebāt solū de pace mentionē hābam societatis aūt nomē omiserāt. nō obliuione. sed quia pacem ipam plus necessitatis q̄ honestatis hre existimabāt. Deinde optime obvitā demost. corruptelæ censentes licere cuicūq̄ græcoꝝ infra tres mēses si velit in ea pace vna cū atheniēsibus ascribi. & conuentoꝝ p̄ticipem fieri duo maxima p̄uidentes. primū tpus trimestre satis longū græcis legatōnibus esse arbitrantes deinde cōem græcoꝝ beniuolentiā acquirētes. vt si cōparar̄etur fœdera. nō soli atq̄ deserti bellare cogeremur. qđ postea demostb. opante euenit. Qđ aūt vera dico ex ipa sentētia intelligetis. SENTENTIA. Socioꝝ. Huius sentētiæ me suasoꝝ fuisse confiteor. & omes qui in prima concione verba fecerūt. & populus cū hac discessit opinione. vt pax quidē fieret. de societate āt melius foret vt tacereť. nox in medio postridie in concione aderamus. hic demost. suggestum præoccupans nec cuiq̄ alioꝝ locū dicendi relinq̄ns. nullā vtilitatem besternoꝝ sermonū esse inq̄. nisi legatis philippi idē suadeať. nec se quidē intelligere posse. q̄nam pax futura sit philip. nisi insup societate iungatur. Non. n. oportet inq̄ nā verbi etiā quo vsus ē memini pp insolentiā dicētis & verbi abrūpere societatē a pace neq̄ dilatones græcoꝝ expectare. sed an p̄ nosipos bellū gerere. an seorsum pace firmare. Tādeq̄ antipatro ad suggestū vocato rōem fecit cuius rūsionē prius ipse docuerat. demū via populo hoc extorquet ipo quidē suadēte. Philocrate aūt decretū scribēte. Qđ aūt ipis restabat Cersoblectē vt thraciæ locū p̄ditum facere. hoc etiā fecerūt sexta die exeūte decembri. añq̄ demost. secundam legatōem ad recipiendū iusiurādum abiret. Nā hic orator qui alexan. atq̄ philip. onsorem p̄fitet̄. bis in macedoniam legatus p̄fectus ē. dum liceret sibi ne simul quidē p̄ficisci. qui nunc macedonas detestari iubet in concione ex cōposito sedēs cōsultor Cersoblectē vna cū philocrate p̄ditum fecit philocrates. n. decreto suo inter alia multa ascripsit vt iurisiurandū legatis philip. allegatis socioꝝ ea die prestaret̄. demost. hoc ip̄m decretum philocratis sua snia confirmauit. Res primo nō fuit animaduersa nā a Cersoblecte nullus aderat legatus. Qui vero scripserat legatos socioꝝ q aderant iuramentū prestare Cersoblectē. quia non aderat eius legatus iureiurādo excluſit. Quod autem vera dico. lege mihi quis hæc scripsit. & quis ea confirmauit. DECRETA. Cōsultores. Predara oviri athenienses predara est publicarum rerum custodia. Nam firma & immobilis est. neq̄ cum illis qui velut transfugæ sunt simul mutatur. Sed licet populo quandocunq̄ voluerint eas discernere. qui olim quidem mali fuerunt. postea vero mutati bonos existimari volunt. Restat mihi eius adulatōem ostendere. Demostbenes qum per annū in concilium fuisset. nullam vnq̄ legationem in superiorem concessum vocanit preter philippi legatos quorum gratia locū ornauit & vestes punicas circūstrauit. atq̄ prima luce legatos in theatrum induxit. pro qua in decenti adulatōne exibilatus est. & quando thebas profecti sunt tria iuga mulina illis conduxit legatosq̄ comitatus ē contra decus ciuitatis. vt autē in subiecto permaneā. cape decretū quo ipsos legatos in concessum vocauit. DECRETVM. Hic ergo viri Aebenienses adulator eximius. qum per Caridemi speculatores mortem philippi primus notuisset turpi mendacio somuiū deorū finxit sibi quasi nō Caridemus. sed Iuppiter & Minerua hoc sibi nūciassent. q̄s postera die piurans secū loq̄ p̄ noctē. & futura p̄dicere affirmauit ac septa die p⁹ mortē filiæ vilissim⁹ iste añ luct⁹ ipletos. añ iusta fecisset coroa. & alba veste assūpta imolas imolauit. qū illā amisisset q̄ pria & sola p̄em ip̄m nūcupabat. nec ifortuniū obiicio sed mores discutio. q.

em̄ filios odit. & malus ē pater. nūq; bonus gubernator populi esse pōt. Nec is qui charissima & familiarissima corpa non gliscit & fouet: nūq; nos alienos pluris existimabit. Nec qui priuatim ē malus. nūq; publice bonus esse pōt. Nec qui domi ē improbus. i macedonia atq; legatone ꝓbus foret. Nō. n. mores sed locū mutauit. Vn̄ igit̄ postea mutatus ē. Hoc. n. fm ē tēpus & q̄obrem ex eisdem actionibus i rep. pbilocrates quidē exul ē factus demost. vero aliis p̄fuit accusator. Et quō sceleſtus iste i calamitates vos iniecit. Hoc. n. maxime dignū est cognitu. Qum pbilip. pylas ingressus Phocidis vrbes euertisset. ac thebanos cōtra nos vt tūc putauimus corroborasset vos i magna formidine cōstituti. legatos qui ꝓ pace missi fuerāt ad pbilip. maximis rumoribus agitabatis sed p̄cipue philocratem & demost. q; bi nō solū legati fuerāt. sed etiā decreta de pace cōscripserāt. Contingit aūt p id tp̄s aliq̄ esse dissensionē inter demost. & phil. de bis ferme rebus. de qbus & vosipi suspicaremini. q̄ orta discordia cū innatis sibi viciis timiditatis & iuidiæ & largitionū cōtra philocratē seorsum cōsultare cœpit. ratus si eo; qui secū in legatōe fuerāt. & pbilip. accusator apperet. forte vt philo. manifeste interiret. & alii legati in piculo ponerētur. ipe vero magnus euaderet. ac ꝓditor socio; & iprobus fidē apud ppl'm nāciscerē. Hoc itaq; intuēres quidā belli cupidi. ip̄m leti ad suggestū vocābant solū incorruptū. solū integrū vocitātes. Hic aūt assurgēs principia belli & turbatōis illis p̄stabat. Hic ē. n. viri athe. q prim? setriū & doriscū. & ergiscē. & myrgiscē & gami. & gauida loca repiit q̄; ne noia quidē prius audiueramus. atq; ad hoc res deduxit. vt si non mitteret pbilip. legatos cotemnere ciuitatē. Si mitteret speculatores nō legatos mississe diceret. Si ad alicuius ciuitatis arbitriū cōtroversias decidi volebat. non eē illā æquā nobis & philippo asseuerabat. Allonesum nobis dabat hic nō accipere si daret. sed si redderet suadebat de syllabis disceptans tandē Aristodemo & aliis qui cōtra ius fœderis in thessalos & magnesios exercitū duxerāt coronā decernēs. pacē fregit bellū & captiuitatē induxit. Eniuero ferreis & adamātinis. & ip̄e inq; muris athicā circūstruxit thebanor; & euboie socie etate. At in bis o viri Athe. tres maxias iniurias ppessi fuistis ꝓperans de maxia thebanor; & euboie socite loqui premittā de euboia dicere. Vos o viri Athe. multas & iusignes passi amnesarcho chalcidēsi callie & Thauroscbenis p̄e. quos iste accepta mercede atbenienses scribere audet. ac rursus a themistocle cretensi. qui p pacē Oropū vobis abstulit. eor; sponte obliti qum thebani Euboiā inuaserunt. vt ciuitates sibi subditas faceret in quinq; dier; spacio auxiliū tulistis. & maritimis & terrestribus copiis. & anteq; xxx. dies trāsierint. victis thebanis & Enboie dn̄ium nacti ciuitates & libertatem illis reddidistis. & merito. nō. n. putauistis esse iustum. vt iniuriar; memoriā seruaretis i eo tpe. in quo illi nobis se credidissent. Ac ipsi tāto bn̄ficio a vobis accepto nō sil'es vobis gr̄as reddiderunt. Sed quū celerrime trāsiuissetis in euboiā Plutarcho auxilium ferētes licet primū se amicos nobis onderet. tn̄ & primū in Tamynas venistis & Cotyleon mōetm trāsiuistis. callias q; pecunia accepta tutat̄. cernēs castra nostra difficillimis locis posita. vn̄ nemo nisi victor euadere poterat. neq; terra aut mari consilium habere contractis tōtius euboie copiis & a pbilip. adiutus. ac frater eius Thauroscbenes. qui nūc vos oēs cōpellat & salutat pbocēsibus traductis militibus castra nostra inuaserunt putantes se cūctos deleturos. Ac nisi primū deo; aliquis castra nr̄a seruassl et deinde milites nostri pedites & eq tes viri ꝓbi fuissent ac vicissent periculum fuisset. ne summū dedecus pateremur. Nō. n. calamitatē i ꝓpessi cathie reconciliati veniam dedistis. Sed ille paulopost ad naturam suam reuersus verbo q̄dem euboie conuētum in chalcide ordinauit. Reuera aut̄ euboiā contra nos instruxit sibi aūt tyrannidē parauit. Atq; huius rei adiutorē sibi pbilip. fore sperans abiit in macedoniā. & circuibat cū pbilippo atq; vnus amico; eius noiabat̄. sed paulopost iniuria pbilip. illata inde ꝓfugus seip̄m thebanis subiecit. deinde illis quoq; relictis qum plures euolutones q̄ euripus ipse apud quē bitabat fecisset. incidit in thebano; ac pbilip. inimicicias. Nescius ergo quid ageret indicto iam contra eum exercitu. vnā p̄spexit salutis spem sibi relinqui. vt atheniēsis populus sibi noiato socio auxiliū ferre sibi iurando cogeret̄. siquis contra eū veniret. q̄d perspicuū erat futurum. nisi vos ꝓbiberetis. Hoc igit̄ meditatus legatos mittit glācerā & empodena & odiodo; ferētes quidem populo vanas spes Demostheni vero argentū. tria erāt q̄ sil' emit. Primū vt societate nr̄a potiret̄. nullū. n. erat sibi remediū. si populus memor iniuriarum suar; societatē eius repudiasset. sed aut Chalcidē relinq̄re. aut i ea persistens. in ea interire cogebat̄ tāte contra ip̄m copie parabātur thebano; atq; pbilippi. Secundū mercedem tradidit illi qui decreuisset ne chalcidēses athenis in cōuentu adesse tenerēt. Tertium ne onera subirent atq; harum rerum nulla non potitus est Callias. Sed Demosthe. iste qui tyrannos odit. vt ipse fingit & Ctbesiphon optima dicere affirmat. ꝓdidit ciuitatis tempora. & in societate perscripsit nos Chalcidensibus auxilium ferrre verbo dumtaxat declinato. vt aliquid appareret Chalcidienses auxilium ferre. siquis contra athenienses veniret. Munera autem ex quibus ad bellum conferebat̄ funditus sustulit. speciosis vocabulis res turpissimas complectens. & vos per speciem bonestatis decipiens. oportere dictitans ciuitatem nostram primo de auxilio ferendo indigentibus græcis. secundo de societate vtilitateq; cogitare. Vt autem videatis me vera dicere cape Calliæ scripturam & societatē & recita decretū meū. DECRETVM. Nōdū est graue boc q; tpa ciuitatis adeo oportuna q; cōuētu & mūere vēdita sunt. Sed illud grauissimū videbit̄. q̄d dictur? sum in tm̄. n. ꝓcessere callias q̄dē petulātiæ. demost. vero (quē laudat Ctbesi) corruptelæ vt. x. talēta q oreite & cretrienses ad bellū coferebāt. vidētib? itelligētib? ꝓspicientib? nobis subtraberēt atq; citates ex cōuētu nro atq; athēis in chalcidē & euboicū trāsferēt couentū. Quēadmodū aut̄ & p qs fraudes boc fecerint. id iā opēp̄ciū

fuerit audiuisse. Ferē.n. ad nos nō amplius p oratores sed p seipm callias qui in concionē veniens verba narrauit a demost. sibi cōpositā. Dixit.n. se nuprime ex peloponeso redire ibi centū talētorum tributū cōtra pbilippū ordiasse ac narrauit q̄ qnq̄ cōtribuere oporteret. Achęos quidē oēs & Megarēses. lx. talenta ciuitates āt Eupoie ciuitas quadragita ex quib⁹ pecuniis maritimas & terrestres copias pari posse. Esse p̄teraa multos alios qui cōtribuere cupiant. Itaq̄ neq̄ pecunias. neq̄ milites ad bellū defuturos. Hoc apte dixit ēt si res quasdā arcbanas bre. & eas ēē quosda cōscios ex ciuib⁹ vris. Tandē cōpellato demost. vt sibi testarē rogauit. Hic āt cū magna grauitate suggestū adiēs caliam maxis laudibus psecutus ē. & arcbanū illud se scire finxit. legatoem aūt suā in Pelopō. & arcbananiā se referre velle dixit. Sūma verbor⁹ fuit. oēs pelo. oēs arcbananias ad mūera belli cōtra philip. suscipiēda dispositos. esse āt nūer⁹ pecuniar⁹ ordinatar⁹ ad iplendas centū veloces naues. & ad pedītum. x. milia. & equites mille fore isup vrbanas copias ex pelopon. quidem sup duo milia armator⁹. ex arcbanania vero alios totidē tradi nobis ab oibus istis principatū. Futura āt bic nō p̄t lōgū tp̄us. sed. xvi. die mē. Noīndictū eē ciuitatibus oēs cōuenire debere atbenis i plenilunio. Et.n. demostb. boc p̄cipuū bēt. Nā alii qñ mentiūt. obscura & idetermiata dicere conāt redargutionē formidantes Demost. vero qñ mētit primū cū iureiu. mētit sibi euersioue impcatus. deiñ q̄ clare scit nūq̄ eē futura ea asseuerare audet. dinumerās dies & tp̄a. & quor⁹ corpa nūq̄ vidit. eor⁹ noia enarrat. & mutans eos q veritatē dicūt. Quāobrē maxio ē dignus odio q̄ iprobus qum sit bonorū signa corrūpit. His dictis decretū scribet legendū tradit. plixius quidē iliade vanius āt q̄ verba q̄ dicere consueuit. & q̄ vita eius. plenū spe rer⁹ nūq̄ futurar⁹. & exercituū nūq̄ deligēdorū. Abactis itaq̄ nobis lōge a furto suo. & p vanas spes suspēsis scribit decretū vt legati in eretriā mittant rogaturi cretrienses (nimiū. n. rogatoe indigebāt) ne āplius nobis cōtribuerēt qnq̄ talēta. sed calliæ ac rursus alii legati i oreū rogaturi vt eandē hostē & amicū cū atbenien̄sibus putaret. deiñ ascripsit decreto. vt qnq̄ talēta nō vobis pēderet. sed calliæ. qd aūt vera dico pompa & triremibus & vanitate decreti omissa recita decretū. & furtū tange. quod scelestus & insanus iste cōmisit. quē Ctbesiphon ēt in boc decreto pseuerare in dicendo ac faciēdo optima pp̄o atbenien̄. pscripsit. DECRETVM. Ergo triremes & exercitū & plenilunioū & conuētū verbo audistis tributa vero decē talētor⁹ q̄ socii cōferebāt reuera pdidistis. Reliquū mihi ē dicere quō demost. accæpta mercede triū talētor⁹ ista scripsit. talentū ex chalcide a callia. talētū ex eretria a Clitarcho tyrāno talētū ex oreo: qđ qa pp̄lariter viuūt. & cūcta deliberatoe publica gerūt rem detexit & latere nō pmisit. Fatigati.n. philip. bello oreitæ qum nescirēt quo se verterēt mittunt ad demost Gnosidemū caligeni filiū eius qui aliqñ in oreo plurimū potuit. postulātes vt talentū ciuitati dimittat. ac pollicētes æreā statuā sibi i oreo posituros. Hic āt rn̄dit se puo ære nullatenus idigere talētum p callia exactu⁹. Necessitate g adducti oreitæ cū inopia publice laborarēt assignauerūt sibi p talento publicos redditus. & vsuras demost. soluerūt largitois suæ mēse quolibet dragmā vnā miæ. donec talētum exsoluerēt. & bæc acta sunt publico decreto. qđ cape & recita. DECRETVM. Orcitar⁹. Hoc decretū o viri atbenie. dedecus ē ciuitatis vīe redargutio āt nō pua re⁹ a demost. i rep. gestar⁹. Manifesta vero Ctbesipbōtis dānatio. Qui.n. sic turpiter largitōibus corruptus ē. vir bonus fuisse nō p̄t q̄ iste in suo decreto ausus ē dicere. Sequit iam terciū tps imo amarissima oim tēpestas in qua demost. res græciæ nāsq̄ subuertit: sacrilegio in delpbico tēplo cōmisso. & societate tbebāorum nequa q̄ vobis æqua p iniuriā inita. Incipiā vero ab bis q̄ in deos ppetrauit. Est viri atbenien̄ses ager cirrbeus. & portus qui nunc nefastus & execratus vocitat. Hāc regionē babuerūt olim cirrbei & acragallide genus boim audax ac facinorosum qui templū delpbicū spoliabāt. & amphitōnibus infesti erāt. Indigne ergo id passi primū (vt ferē) maiores nostri. dainde alii amphitonides ab oraculo q̄siuerunt q̄ pœna illos affici oporterēt. & rūsum accipiūt. bellū pseq̄ cirrbeos & acragallidas. oīes dies & omnes noctes. ac vastis agris & bomibus in seruitutem adactis dedicare appollini pythio & dianæ & latonæ. Minerue ꝓuide. & banc regionem neq̄ ipsos colere neq̄ alium pmittere. Accepto itaq̄ oraculo amphitōnes decreuerūt Solone atbenien̄si sententiā dicēte. viro legū ferēdar⁹ docto. & in poetica pbīaq̄ enutrito exercitū contra nefarios boies ducere fm appollinis oraculū. Sic itaq̄ cōpiis cōtractis bomines in captiuitatē adegerunt. portum impleuerūt vrbem eor⁹ diruerunt & regionē fm oraculum sacrauerunt. p̄stito sup boc iureiu. fortissimo nec ipsos sacram terram culturos nec alteri pmissuros. sed auxiliū laturos deo & sacre terre manu & pede & oipotētia. Nec satis fuit eis boc iusiu. sed execrationē grauissimā p bis rebus fecerūt. Scriptū ē. n. in ea siquis illa trāsgrediatur vel ciuitas vel priuatus vel gens nefarios ac pollutos esse appollinis. dianæ. latonæ & minerue ꝓuide. Et adiicitur nec agros eorum fructus ꝓducere. neq̄ vxores filios parere similes parentibus sed monstra. neq̄ pecora fm naturā pullos facere esse illis calamitatem belli iudicio⁹ & fori dispgi ipos & domos & genera eor⁹ nec vnq̄ appolli nec dianæ neq̄ latonæ neq̄ Mineruæ ꝓuide rite sacrificare posse. neq̄ eorum sacra recipi. quod aūt vera dico. lege oraculum audite execrationem memineritis iusiu. quod maiores nostri cum amphitōnibus iurauerunt. ORACVLVM. iusiurandum execratio. Hmōi execratōe & iureiu. & oraculo etiā nunc in lr̄is extātibus Locri Amphisei. immo principes eor⁹ viri audacissimi agrū colebāt. & portum illū nefastum & execratū iurauerant atq̄ inbabitauerāt & ab bis qui nauigabant portoria exigebant. quosdā etiam ex amphitionibus pecuniis corruperāt quorum vnus erat demosth. Creatus ēm a vobis Pylagoras accæpit mille dragmas. ne aliquā mentionē de ipis apud amphitōnes inferret. pacti isup erāt singul' ānis sibi. Athenis mittere mias viginti ex illis ꝓfanis execratisq̄ pecuniis vt bic eos defenderet. Vn magis q̄ prius sibi euenit. quemcunq̄

attingere siue priuatū siue in dignitate cōstitutum. siue ciuitatē eoꝝ singulos i maximas calamitates mittere. cōsiderabitis eñ siue demoniū siue fortunā q̄ ex impietate lucroꝝ effluxit theophrasto p̄to re Pilagoras elegistis Midiā ānagyrasium: quē multis de causis vt viuerūt optarē. & thrasilea lesbiū ac ticium cū istis me. Contingit aūt priusq̄ i delphos pueniſſemus diognetum sacratorē febricitare. Hoc idē accidit Midiæ. Alii vero amphitoes cōsedebamus. Nūciabat at nobis ab his q̄ beniuolētiā ciuitati oñdere nolebāt amphisēos tota mēte i thebanos cōuersos decretum fecisse cōtra ciuitatem nr̄am. in quo atheniēsem ppl'm. L. talētis cōdemnabāt q̄ aureos clypeos ad nouū tēplū posueramus añq̄ tēplum absolueret addito decenti titulo. atheniēses a Medis & thebanis. qñ cōtra græcos pugnauerunt. Vocatus ḡ a sacratore in cōcessu & aliq̄d p̄ ciuitate dicere iussus. qum ad dicendum me parē. ac pmptius quodamō cōcessum itrassem. vociferās qdā amphisēus vir scelestus (ac vt mihi videbatur) nulla doctrina ībutus fortasse ēt demonio quodāīpm trabente. principio inq̄ o viri græci si sani fuissetis. ne nomē quidē atheniēs ppl'i p̄ bosce dies noiare debuistis. sed tanq̄ nefarios atq̄ pollutos tēplo exludere. Et sil' societatē phocensiū. q̄ erobilus ille scripsit memorauit. & alia mlta & grauia cōtra ciuitatē nr̄am iuectus ē. q̄ ego neq̄ tūc potui. neq̄ nūc sine molestia memīsse. Audiēs vero ita cōmotus sum. vt nūq̄ magis i mea vita fuerim irritatus. & alia quidē verba trāsgrediar. Venit āt mihi i mentē sacræ terræ. quā amphisei cōtra fas colebāt. Atq̄ ibi exñs oñdi amphictioibus Cirrheū agꝝ subiacet. n. tēplo. ac totus oculis patet. Aspicite inq̄ o viri amphitoes agꝝ ab āphisēis cultū. Videtis domos inædificatas cernitis oculis ne fastū & execratū portum muro circūdatū. Scitis vosipsi nec aliis testibus idigetis amphisēos portoria exigere. & pecunias ex sacro portu accipe deiñ recita em p̄ pplo atheniēsī p̄ me p̄ filiis. atq̄ domo mea auxilium ferre deo. & sacræ terre. manu. pede. voce. & oipotentia. ac vrbe vtam q̄tum ad hoc attinet. apud deos expiare. Vos āt inq̄ p̄ vobis cōsiliū capite adstāt sacra altaribus priuatim & publice deos bona p̄caturi estis. Cosiderate ḡ q̄ voce q̄ mēte quibus oculis. & q̄ fiducia vota faciatis. si bos nefarios & execratōnibus obnoxios īpune dimittatis nō. n. obscure sed apte scriptum ē. q̄ pati oporteat tā improbos illos & scelestos. q̄ eos q̄ pmiserint. tandē in execratōe exprimit nunq̄ rite sacra facere. q non p̄bibuerit. neq̄ appollini neq̄ dianæ neq̄ latone. neq̄ minerue p̄uide eoꝝ sacra nō recipi. Hæc & alia multa locutus qum finē dicendi aliq̄n fecissem. clamor plurimus & strepitus secutus est āphictionē. nec āplius de clypeis a vobis suspēsis. sed de pœna amphisēoꝝ fmo bēbat. Iam itaq̄ magna diei pte trāsacta p̄fectus p̄co edixit oibus. qui in tis nr̄æ. Tandē decretum fuit sacratores p̄xima Pylea p̄ficisci in Pylas cum dogmate. & āphisei pœnas darēt p̄ his que i deum & sacrā terra & amphitoes ppetrauerāt. qd āt vera dico scripta vobis decretum illud recitabit. DECRETVM. Hoc dogmate prmiū i cōcilio. deiñ apud populū a nobis expositō. qum ciuitas optime sentiret. ac pie facere vellet demost. qui scelus amphi. defendere conabatur. & a me palam refutatus fuerat. postq̄ vidit secreta via nihil p̄ficere posse. curiam ingressus ē. ac ibi priuatis exclusis sentētiam protulit circūueniens impietatem illius qui scripsit. Hoc idem pscripsit decretum eē a populo in cōcione. licet populus iam surrexerat. & ego abierā. nō. n. cōcessissem vnq̄ si affuissem. Summa decreti fuit. sacratorē atheniē. & Pylagoras qui ppetuo fuerint p̄ficisci debere i Pylas & in Del. debitis tpibus fm ordinatōem maioꝝ nostroꝝ. Speciosa quidem verba. sed turpissima opera. Vetat. n. in cōuentu apud pylas adesse. qui necessario an illud tēpus baberi debeat. Et rursus in codē decreto manifestius & acerbius scri. sacratorē athe. & Pylagoras qui ppetuo fuerint. nō fieri pticeps eiꝰ cōuētus. neq̄ verboꝝ. neq̄ opeꝝ decretoꝝ. neq̄ rei cuiusq̄. nō eē āt pticipes. quid tā dē est. vtꝝ veraloquar. an ad voluptatē audietium verba faciā: loquar equidē vera. nā verba ad voluptatē audietiū facta. sic ciuitatē nr̄am disponere. Non sinit memisse iusiu. q̄d maiores nr̄i iurauerit: neq̄ oraculi. nos itaq̄ pp boc decretum nibil egimus. alii vero amphitoes in pylis cōuenerunt p̄ter vnam ciuitatem. cuius ego neq̄ nomen proferrem. neq̄ eius calamitates quēq̄ græcoꝝ attingāt. Ibi decreuerunt contra amphisēos exercitum. ducemq̄ elegerunt cottyphum farsalium. Non erat tunc in Macedonia philip. neq̄ in græ. sed longe apud Scytas exercitum ductabat. Quem statim demost. affirmare audebit contra grecos a me inductum fuisse. profecti igitur primo exercitum amphi. valde humaniter amphisēos tractauerunt. Pro maximis em̄ delictis pecunia mulctauerunt prescriptis tēpibus deo exoluendam. pollutos vero & auctores maloꝝ expulerunt. alios vero qui deum veriti aufugerāt. reduxerūt. Sed qum postea nec pecuniā soluerēt. & pollutos illos reduxissent. bonosq̄ ab amphitonibus pauloante restitutos expellerēt. rursus contra eos exercitus ducit. reuerso iampridē Phi. ab expeditione Scithica. diis nobis principatū tradentibus pietatis suæ. Demost. āt corruptela impediēte quomin? eū pricipatū accipem?. at nōne p̄dixerē: nōne significaueret nobis dii q̄si būana voce vt caueremus: Nullam vnq̄ ciuitatem vidi magis a diis immortalibus seruatam. magis a ciuibus

euersam. Nō satis erat signū mysteriis habitu. vates predixit cauendū eē. & mittēdū in Del. ad scīsci
tandū quid agi oporteret. Vex demost. se opposuit. & pythiā sectari ptes philippi cauillatus est. Vir
vtiq; indoctus. & plen⁹ nimia licētia sibi a nobis cōcessa. nōne phibetibus sacris exercitum misit in
piculū manifestū? Atqui nup ausus ē dicere philippū ea de cā in atbicā nō venisse. q̄ litare non pote-
rat. q̄ igit̄ pœna dign⁹ es o græciæ clades. si victor nō venit in eos qui victi erant agrū q̄ sacra sibi ñ
fieret. tu indubio martis dis crimine añq; litares exercitū misisti. Vt⁹ coronare in calamitatibus nris
vel extermiare te oportet? Vex. n. nō qđ tpibus nris nō accidit ex bis q̄ nec spare. nec expectare qsq;
debuit. Non. n. boim vitā iuissimus. sed ad stupor̄ poster⁹ nati fuimus. Nonne psar⁹ rex qui Atbū
pfodit. qui bellespontū cōiunxit. qui terrā & aquā a græcis postulauit. qui in eplis ausus ē scribere
se dūm cūcto⁹ boim ab ortu solis vsq; ad occasum. nūc non de impio. sed iam de sui corpis vita de-
certat? Ac eos dē videmus & huius gl'iæ & principatus in psas dignatos qui rēplū delphicū libera-
rūt. Thebæ nō vrbs nobis ꝓpinqua vna die ex medio græciæ abrepte sunt Lacedemonii miseri qui
principatū græciæ dudū habuerāt p contagiū eius templi ruentes nūc obsides tradūt ad alexandrū
transmittēdos. boc passuri ipi & ciuitas eor̄ quē victori libuerit. Nostra aūt ciuitas cōe græcor̄ refu
giū ad quā legationes olim ex tota græcia venire solebāt salutem a vobis postulātes no amplius de
principatu greco⁹. sed iam de paterno solo retinēdo laborat. Et bæc vobis euenerūt post̄q demost.
ad rēp. se cotulit. Recte. n. de bis Hesiodus poeta oñdit. Dicit. n. quodā loco dicēs populos & conci
liū prebēs ciuitatibus ne malos gubernatores accipiāt. dicā vobis carmina ob boc puto vos in pue-
ricia cōstitutos poetas addiscere vt viri facti eor̄ sentētiis fruami. CARMINA. Si remoto carmie
sniam cōsiderabitis. puto viri vobis nō esse bæc besiodi poemata? sed oraculū in demost. Eteñ naua
les terrestres q̄ copie funditus euerse sunt ex huius actionibus. Sed puto ne Frinondas. neq; euriba
tes. neq; alius quisq; ex illis antiqs pessimis viris talis incātator & magus vnq; fuit. q o terra & dii
& demones & boies. quicūq; vera audire curatis dicere ausus ē aspicies in ora vīa Thebanos socie-
tatē nobiscū inisse non tpis cā. non ob timorē eis ipēdentē. sed pp suas or̄ones. Atq; multi legati añ
būc ad thebanos ꝓfecti sunt ex bis qui maxie familiares illis videbāt. Primus bic Thrasibulus vir
thebanis acceptissim⁹ deinde thraso. qui cū thebanis bospitiū habet. Leodamas Acharneas nō i
ferior demost. in eloq̄ntia (sed vt mibi vr) in dicēdo suauior. Archidamus iste vir facūdus. & magna
ꝓpter thebanos picula ppessus. aristophon etiā qui longo tpe apud nos ꝓpter thebanos in suspitō
ne fuit. Pirādus qui adbuc & viuit. Sed tñ nullus vnq; couertere illos ad nram amicitiā valuit. Cām
equidē scio. sed ꝓpter eor̄ calamitates dicere omitto. At puto qum Phi. metā illis ablatam thessalis
reddidisset. & bellū qđ prius ex Boetia deleuerat. itex reduceret. ac tandē Elaciā occupasset. tūc iam
in summo piculo constituti vos vocauerūt. & vos pedestribus eq̄stribusq; copiis egressi thebas ad-
iuuistis añq; de societatis vel vna quidē syllaba a demost. scriberet. Ducebat aūt vos thebas tpus &
metus & societatis cōmoditas. non aūt demost. Nā in bis quidē rebus tria maxime a demosth. cotra
vos gesta sunt. Primū q̄ phi: noie quidē contra vos bellū gerēte aūt multo magis thebanis infesto.
vt res ipa oñdit. Et quid opus ē verbis bæc demost. occultauit. fingēs aūt societatē esse futurā non
tpis cā. sed ꝓpter legatōes eius ppl'o suasit non eē laborandū. quibus conditionibus societas fieret
dūmodo fieret. Quo quidē facto vniuersam Boe. thebanis ꝓditā fecit. scribēs in decreto. siq; defici-
at ciuitas a thebanis. athenie. auxiliū ferre. deinde pecuniarū quibus erit opus ad bellū. duas partes
vobis imposuit. a quibus lōgius aberāt picula. terciā partem thebanis in singulis largitōne corrupit
Et principatū rei maritime coem fecit cū thebanis. sumptus aūt ꝓprios vros terrestris nō rei si vera
fateri volumus totū cōcessit thebanis. vt nec postea facultatē babuit Stratocles dux nr̄ de salute mili
tū ex sua sentētia ꝓuidēdi. Et bæc nō ego solus accuso. sed oēs & vos conscii estis. qui p bis rebus
iram q̄ndā tunc suscæpistis. Sed accidit iam vobis ita crebro malefacta demost. audire. vt nullā admi
ratōem de eo suscipiatis. Sed non ē ita faciēdū. imo grauiter ferre. ac si reliq̄ saluā eē vultis. pœna affi
cere debetis. Secūdū multo magis q̄ libertatē ppl'i athenie. funditus sustulit. & trāstulit in thebanos
p cōicationē rex thebanis cōcessam. in quo tantā sibiipi potentiā circūdedit. vt dicere postea auderet
ad ppl'm se legatū abitur⁹. quotiēs sibi videret. etiā si vos nō mitteretis. Et si quis eidē cōtradiceret
ex ducibus vris mgr̄atus sibi pere. & nibil cōtradicere assuefaciēt. cedere inqt debere arma suggesto
Pl'a nāq; boa nos accepisse ab ipo ex suggesto q̄ a ducib⁹ ex re militari: Milites vero cōduces & pe-
cunias subtrabēs militares mille ex illis me reclamāte āphisteis cōcessit pic'm ciuitati supinduces ex
copia⁹ diminutōe. qd. n. putatis phlip. p id tps optasse nōne supari copias vras vt ñ sil' cū oibus. sed
seorsum i ampbisa cōtra milites conductos. seorsum alibi cōtra vrbanas copias dimicaret? & magna
plaga iā añ pcussos græcos nimis alacres i plio repire. Tāto⁹ malo⁹ cā demost. ñ bñ secū actū putat
si penā nō dederit sed nisi aurea corona coronet̄ grauate fert. Neq; satis ē sibi in cōspectu nostro p-
conium fieri. sed nisi in conspectu grecorum fiat dedignatur. Sicut vt videtur peruersa natura ma-
gnæ licentie assumptæ publicas calamitates inducit. Tercium & supradictorum omniū maximū est
quod dicturus sum. Qum em̄ Philippus non contēneret græcos neq; ignoraret. non em̄ erat deci-
piens se. in breui vnius diei pericula de omnibus simul rebus ceterarum & ob boc pacem affectaret.
& legationes mittere decreuisset. qumq; magistratus thebani periculum belli borrerent. & merito.
nō em̄ orator rei militaris iperitus ac desertor ordinis illos mouebat. sed phocēse bellū p decē ānos
agitatum indebilem doctrinam ipis pbebat. quū itaq; sic res eēnt. intelliges ista demost. ac magistra-

tus thebanoꝝ per ſe pacem facere. & aurum a philippo accipe ſuſpicatus indigne ferens. ſi ipe quoꝝ largitione careret. in contionē ꝓſiluit. nemine de facienda. aut non facieda. pace cum Phi. mentionem faciēte. ſed quaſi ꝑconio indiceret ptes largitionū ſibi referri oportere. iurauit per mineruam cꝫ (vt videt) phidias non ſolū admirationem intuentiū. ſed etiā pro deieratione demoſthenis opatus eſt. ſiquis diceret pacem cū phi. eſſe faciendā. eum crimibus captū i carcerē tractuꝝ. Cleophontē imitato. qui peloponneſiaco bello per hunc modum ciuitatē euertit. Veꝝ poſtꝫ iſta contempſerūt magiſtratus ac milites nūos remiſerūt vt de pace conſulerent. Hic oīno amens facto ſuggeſtum aſcendit. & ꝓditores græcoꝝ eos appellauit. At iſte qui nūꝫ boſtes aſpexit ſe auctore petituros vos incꝫ ꝓlegatos veſtros a thebanis vt ſaltem militibus veſtris trāſitum concederēt cōtra Philippū ꝓfecturis. quare veriti magiſtratus. ne ꝓditores viderētur pacem omiſerunt. ad ꝑlium ſe compararūt. Quo in loco meminiſſe dignum ē. optimoꝝ viroꝝ quos iſte nō confectis ſacris in manifeſtum periculum a ſe miſſos auſus ē poſtea publico funere laudare. ac pulpitum aſcendere fugacibus illis & fugitiuis pedibus. cum quibus acie ipam deſeruit: in qua illi ceciderunt. quoꝝ virtutē cōmendabat. O ad magnas quidē & prælaras res agendas oim boim ignauiſſime. ad verboꝝ aūt audaciā obſtupende. dicere cōfeſtim audebis cōſpiciens iſtorum vultus te in calamitatis ciuitatibus coronari oportere. qđ ſi iſte dicat viri athenienſes ac vos dicentem feratis. mortui ſimul cum illis nos & noſtra memoria vidimini. Adhibete mihi parūper cogitationē veſtrā non ad iudicium. ſed ad theatrū. Ponite vobis ante oculos præconē adeūtē. & ꝑconium illud qđ ex decreto ē ꝓnunciandū. ac vobiſcū ſtatuite. vtrū putetis domeſticos eoꝝ qui in ꝑlio ceciderunt plures lacrimas emiſſuros eſſe in tragœdiis ac heroicis fabulis. que poſtea agent. aut ꝓ ingratitudinē ciuitatis. Nā quis non doleat græcus. aut liberaliter eruditus recordatus ꝓ id tempus quū ciuitas iſta floreret. & melioribus gubernatoribus vteret. conſueniſſe ea die ꝑconem in theatro adoleſcētes. quoꝝ patres in prælio ceciderāt aſſiſtere ac pronū ciare preconiū illud pulcerrimū & virtutis maximū incitamentum: eos. ſ. adoleſcentes. quoꝝ patres viri probi in acie ceciderunt pubertatem aduſcꝫ educatos ꝓ populum nūc armatos oibus armis fœliciter dimitti ad proprios lares ac ad honores publicos vocari. Tunc præco hæc ꝓnunciabat. nūc vero aſſiſtens eū qui orbitatis cauſa ē pueris quid tandē ꝓnunciabit: aut quid dicet: Etem illa narrabit quæ decretū Ctheſiphon iubet ſed veritatis turpitudo tacebit quæ cōtra vocē ipſam ꝑconis reclamare videbit. exclamās hunc virum (ſi tn iſte vir ē) coronari a populo athenienſi gra virtutis. quí peſſimus eſt. gra fortitudinis. qui ignauiſſimus & deſertor acíei. Non ita ꝓ iouem & alios deos. obſecro vos athenienſes ne de vobis ipis tropheum in dyoniſii orcheſtra ſtatuatis. neue in conſpectu græcoꝝ tantam demētiam oſtendatis. neꝫ miſeros The. quos in vrbe recepiſtis. quoꝝ iſte ſacra libros & ſepulcra ſuis largitionibus & regio auro ſubuertit. in memoriam ſuaꝝ calamitatum reducatis. Sed licet corporibus abſentes. attn eoꝝ dades noſtris mētibus intueamur: ponite vobis aī oculos vrbem captam ab boſtibus. ruinas muroꝝ. ædium incendia. duci mulieres & filios in ſeruitutē. ſenes viros & anus fœminas ſero tandē amiſſa libertate ſeruire dicētes. plorātes. vociferātes. inuocātes nos & irati nō aduerſus eum. qui afflixit. ſed aduerſus calamitatum auctores nullo mō euerſorē græciæ coronetis. ſed demoniū & fortunā qui hunc aſſequi caueatis. Neꝫ ciuitas. n. neꝫ priuatus quiſpiā bn vnꝫ euaſit. quæ demoſt. conſilio vteret. Vos autē o viri athenie. non pudet ſup eos quidē q in ſalamina vebunt lege cauiſſe: ſiquis eoꝝ inuitus nauem ſubuertit. qui huic nō licere iteꝝ vectori eſſe. ne ei rurſus pmittere rerump. tractationem. Vt autē dicam & de quanto tempe. ac de rebus q̄ nunc ſunt illud memorare nolo: cꝫ demoſthe. non ſolum aciem in caſtris. verumetiā ordinē in ciuitate deſeruit Acceꝑta triremi & græcis ad tributum coactis per inſperatā ſalutem in vrbem reductus pria illa tpa trepidus & ſemimortuus ſuggeſtū adibat. & cuſtodie pacis. vt ſe eligeretis obſecrabat. Sed vos ꝓ ea tpa viri athe. ne nomē quidē demoſt. i decretis atꝫ ſentētiis ſcribi pmittebatis. Nauſidi data ē opa. vt ꝓ illo ſe ſcriberet. nūc aūt vt coronari ſe iubet. Mortuo deinde philip. & Alexā. in regno cōſtituto rurſus iſte portēta meditatus ſacra pauſanie fundauit. & ſenatū i crimē gratulatois ꝓ fœliciter nūciatis cōiecit. Cognomentū alexā. deſidi impoſuit. auſus ē affirmare illum nūꝫ macedonia exituꝝ. nā bn ſecum putare actū. ſi in pella ſpacieť. & in teſtina cuſtodiat. Hæc ſe dicere nō ex coniectura aliqua. ſed ex certa ſcientia. quia virtus cruore acquiritť. ipe aūt cruorē nō habet. Alexandrū metitus non ex alexā. natura. ſed ex ꝓpria timiditate. Iam vero quū Theſſali cōtra nos copias pararēt. & adoleſcēs merito iratus thebis caſtra admouiſſet. miſſus a nobis legatus demoſt. ad alex. ex medio citherone. retroceſſit: neꝫ in pace. neꝫ in bello. ſe vtilē ꝓſtitit. Et qđ oim grauiſſimū ē. vos hunc non pdidiſtis: neꝫ iudicari pmiſiſtis in coi græcoꝝ conuētu: Hic aute nūc vos pdidit. ſi vera ſunt q̄ ferunt. Nā (vt aiūt maritimi homies atꝫ legati. qui ab alex. reueniūt. & res fide digna) quidā Ariſtio plataicus ariſto. Farmacobole filius ſi forte quiſꝫ vīm illum cognoſcit. Hic aliqn adoleſcens ꝑcipua forma multo tpe apud demoſth. in domo eius habitauit. quid autē facies aut quid patiēs crimē eſt ambiguū. & mihi dicere nō ſatis boneſtū. Hic (vt audio) de cuius vita ac moribus dubitat. apud alex. nunc ē. illiꝫ inberet. & aliquid apud eum pōt. Per hunc demoſt. lris ad alex. miſſis. illiꝫ blanditus in gram ē receptо. qđ ex eo intelligere poteſtis. nam ſi inimico eſſet aio in alex (vt ipe ꝑdicat) tria ſibi pulcerrima oblata ſunt tpa. quoꝝ nullo vſus fuiſſe apparet. Vnū & primū qn in regno nup cōſtituto alex. nōdū ſuis rebus ſatis compoſitis in Aſiā trāſiuit. Florebatꝫ tunc ꝓſarum rex pecuniis terreſtribus mariti

miſq; copiis. cupide aũt nos in ſocietatem recæpiſſet ob pericula ſibi imminentia. Tum demoſth. an verbum aliqd de hmõi ſocietate feciſti? an extat aliqd decretum de hmõi re a te pſcriptũ. Vis ponã te metuiſſe. ac more tuo vſum. Atqui publicũ tẽpus rhetoricã timiditatẽ nõ tolerat. Sed quũ darius omnibus copiis deſcẽdiſſet. Alexãder vero omniũ reꝝ inops in cilicia (vt tu aiebas) circũuentus ſtatim ab equitatu pſaꝝ (vt erat ſermo tuus) cõculcando eſſet. ac petulãtuam ciuitas capere nõ poterat quam epl'as digitis pẽdulãs circũferres. ac facie meã turbatã & ſemianimem oſtẽderes, coronã te ſumpturum affirmares. ſi aliqd aduerſi alex. contigeret. nec. tunc qdem aliquid egiſti. ſed in aliud tps cõmodius diſtuliſti. ꝓteries igitur hec oia de pñti eoꝝ conditione loquar. Lacædemonii & milites cõducti pugnantes aduerſus corragũ eius copias deleuerũt. Elii tulerũt auxiliũ. & achei oẽs ꝓter pelleneos. & arcbadia ois ꝓter Megalipolim: ipa vero obſidebaẽ ac de die in diem capi ſperabaẽ. Alexãder vero extra arctum & extra omnẽ fere mundũ abierat. Antipater multo tpe exercitũ duxerat. quid futurum eſſet incertum erat. Hic tu nobis oſtende demoſt. qd vnq; feceris. aut qd vnq; dixeris. aut ſi vis cõcedam tibi pulpitu donec ad iſta rñdeas. Sed qꝝ taceas veniã tibi, babeo. q̃ vero tũc dicebas. nũc dicam. Meminiſtis viri athenienſes illoꝝ deteſtandoꝝ & abſurdoꝝ verboꝝ. q̃ nos ferri boies tũc audire ſuſtinuiſtis: qñ aſſurgẽs demoſth. inquit, vinitant quidã: ciuitatẽ amputarunt. ſcalas populi cecidere. vocẽ neruos, ꝑpellimur. in arcta tanq; diuidũt. Hæc impudẽtiſſime cuius ſunt verba. immo cuius monſtra. & rurſus qum ſeipm inſinuãs circa pulpitũ inquit fateor lacones concitaſſe. fateor theſſalos ac prenos ad defectionẽ impuliſſe. Tu theſſalos ad defectionẽ moueas. Tu nõ ſolum advrbem aliquã. ſed ad domũ vbi ſit aliquid piculi accedas? Sicubi pecuniæ numerentẽ, ꝓmptiſſime illic aſſiſteres. actionẽ viri nũq; faceres. Sed ſi aliquid forte eueniat te auctorẽ fingeres. tibiq; vix dũ factũ aſcriberes. Si metus ſupueniat illinc fugeres Si nõ ſit metus, ꝓmiũ poſtulabis. & aureis coronis coronari voles. Atuero popularis ẽ. Si ad verba reſpiciatis viri athenienſes decipiemini. Eqiudem vna voce ſcũ examinare volo. q̃ populari & modeſto viro adeſſe conuenit. ac rurſus qualem eẽ cõueniat eũ qui improbus ſit. & ſup alios potentiã affectet. Vos aũt hæc vtraq; opponẽtes conſiderabitis nõ q̃lis demoſth. in verbis ſit. ſed qualis in vita. Puto igiẽ vos oẽs conſentire hæc populari viro adeſſe oportere. Primũ vt parentibus ingenuis ortus ſit. ne ꝓpter infortuniũ generis legibus ſit infenſus. q̃ populareẽ ſtatũ ciuitatis conſeruãt. Secundũ vt aliqd bñficiũ maioꝝ ſuoꝝ in ꝑplm extet. vel ſaltem vt nullũ ſibi erga ꝑplm ex cõditõne maioꝝ odiũ relinq̃tur. ne bis de cauſis ciuitatẽ turbare q̃rat. Tertium vt in quotidiana vita modicus ſit. ne magnitudine ſumptus ad largitiones declinet. Quartum vt bone mentis ſit. ac dicendi habeat facultatẽ. pulcrũ eſt eñ optima eligere. Eruditio aũt dicentis autoritas quoq; ad iſta cõuertit. Bonitas tñ mentis ſemp ꝓferenda ẽ facultati dicẽdi. Quintũ vt ſit magni animi. ne in ſummis piculis difficillimiſq; tpibus ob timiditatẽ ꝑplm deſerat. Hæc populari viro adeſſe cõuenit. Qui aũt ſup alios potentiã in ciuitate affectat cõtra hæc oia. nec opus ẽ illa repetere. Conſiderate igiẽ q̃ demoſthẽni aſſint. & ſit mihi p oẽia iuſtũ examẽ. Huic pr̃ fuit Demoſth. penicus. vir ingenuus quidẽ. nõ. n. mentiri decet. ſed a mre atq; materno auo qualis iſte ſit vobis dicã. Gylon fuit ceramcus. bic nympbeo ponti oppido p proditionẽ boſtibus tradito. quem ꝑplm athenienſis tunc oppidũ illud teneret. ob hoc exulauit. non expectata pena iudicii. q̃ contra eum parabatur fugiens itaq; ex vrbe in Boſpboꝝ abiit. ac ibi domũ a tyrannis ortos nobiles & vxorẽ accꝑpit. multarem diuitẽ ſane & auꝝ non modicũ afferentẽ. ſed genere ſcythiã. Ex ea naſcũtur ſibi filiæ duæ. quas ille multis cũ pecuniis huc miſſas cõiugauit. alterã taceo. vt ne plures offendã. alteram accꝑpit neglectis legibus ciuitatis pr̃ demoſth. ex qua iſte genitus ẽ: Quãobrem a materno auo quidẽ inimicicia & offenſio ẽ ſibi in ꝑplm. Capitis nãq; ꝓgenitorẽ eius cõdemnaſtis a matre ſcytba ẽ barbarus natura. græcus voce. ex quo fit vt improbitas eius longe aliena ſit a moribus nr̃is. In quotidiana autẽ vita qualis ex ꝓfecto nauali ſcriptor orationũ repẽte factus pr̃imoniũ ridicule conſumpſit. orones aduerſariis in iudicio contẽdentibus efferẽs ad ſuggeſtũ, ꝓſiluit. pecunias ingentes ex publico accepit Modicæ ſupſunt. Nũc regiũ auꝝ domeſticã eius ruinã occultat. nec id qdẽ ſatis. Nullæ. n. diuitiæ ſatis magnæ eſſe pñt corruptis moribus. Deniq; nõ ex ꝓpriis facultatibus vitam ducit. ſed ex piculis noſtris. de bonitate aũt mentis & dicẽdi facultate illud affirmare poſſum. Natura demoſth. hoc habet vt bñ loquaẽ male viuat. Sic eñ vixit. vt vitam eius recenſere ꝓpudeat. Iam. n. vidi boies infenſos fieri aduerſus eos. qui vicia alioꝝ nimis apte explanant. deinde qd euenit. leges ciuitatis optime. ſunt facta aũt peſſima de fortitudine vero breuis mihi relinquiẽ ſermo. nam ſi negaret ſe ignauũ & timidum. ac vos hoc neſciretis. cõmemotatõem mihi locus iſte ꝑberet. Sed qum ipe confiteaẽ in concionibus. ac vos ſciatis. reſtat vt leges cõmemoreẽ de hac re ſcriptas. Solon ille antiquus eadẽ pœna afficiendum putauit eũ qui militare nollet. & eũ qui aciẽ deſereret. & eũ qui timidus & ignauus eẽt. Ac ſunt timiditatis iudicia accuſationeſq; . q̃q; mirabiliter quiſq; ꝑſuã naturã accuſare poſſe. Sed pot. Cuius gratia vt quiſq; vĩm pœnas legum magis formidãdas magis q̃ boſtes fortius ꝓ ꝑria depugnet. Legiſlator ꝙ eũ qui militare ſubterfugiat & timidũ & deſertorẽ foro excludit. neq; coronari ꝑmittit. ne q; templa publica intrare. Tu aũt qui legibus coronari vetaris. eũ coronari iubes. ac illũ in templũ dyoniſii accerſis. qui templa vrbis ꝓpter timiditatẽ boſtibus ꝑdidit. Ne aũt longius vos ꝓtrabam. qn iſte ſe populareẽ dicet memineritis vitã eius. nõ verba nec quẽ ipe ſe affirmet. ſed quis ipe ſit conſiderare. qm̃ vero in coronarũ ac donoꝝ mentionẽ incidi. donec memini pauca adiiciã. Si hæc dona viri Athenienſes tam multa. ac tam leuibus de cauſis tradita non cõpeſcitis. ꝑdico vobis neq; illi qui donantur. gr̃am vobis habebũt neq; reſp. aliq; vtilitatẽ ꝓcipiat. nã improbos qdẽ nunq; meliores facie

tis.probos aũt in ſummã deſperationem adducetis.quod aũt vera dico. magna vobis ſigna oſtẽdã
Si.n.quis ro get vtꝝ gloria huiusvrbis noſtra ætate.an nr̃oꝝ maiorꝝ magis floruerit.oẽs fatebimin
ætate maiorꝝ plus glorie habuiſſe. Viri aũt meliores vtꝝ tunc an tempe nro.tũc egrægia virtute nũci
valde inferiores.dona vero coronæ præconia & ſtipẽdia publica vtrum tunc plura. annũc. tũc rara.
virtutis nomẽ in precio erat.nunc iam vileſcit.& cõrone ex conſuetudine.non ex merito traduntur.
Sic ergo diſcurrentibus pabſurde fit.vt dona nũc plures.tunc reſp.melior. Viri nũc priores tũc me-
liores repiantur. Ego aũt quãobrem id eueniat docere conabor. Putatis viri atheniẽſes.vel ad olym
picum.vel ad aliud certamen vbi corone donenẽ.ſe exercere,velle aliquos.ſi corone ipe non præſtã
tiſſimo.ſed illi qui ꝓcuraret & quæreret.traderenẽ:Nunc aũt puto ꝓpter victoriæ gloriã cupiũt hõ
mines magnos labores tolerare.& ſe in periculo ponere. Putatis igitẽ vos præmia ponere ciuilis vi
ctoriæ.atꝙ illud cogitate.ſi dona paucis & merentibus concedetis multos habebitis. qui de virtute
certabunt:Sin vero optanti atꝙ ꝓcuranti p gratiam cõcedetis.etiã bonos corrũpetis. quod autẽ re-
cte dico paulo,manifeſtius docere pergam. Vtꝝ vobis ꝓſtantior vir videtur fuiſſe Themiſtocles il-
le quo duce nauali prælio perſas viciſtis.an Demoſthenes:Præterea vtrum illi viri qui populum re-
duxerunt.vtrum ariſtides ille iuſtus contrariã Demoſtheni cognominationẽ hñs. an demoſthenes
Ac ego nec eiſdem quidem diebus,memorandã cenſeo hanc beſtiam.in qbus illi memorãtur:Oſtẽ-
dat igitẽ demoſthenes ſi poteſt extare in litteris aliquem iſtoꝝ hominũ fuiſſe coronatum.An ingra-
tus ergo populus:non.ſed magni animi.nõ.n.oportere exiſtimabat in litteris bonorẽ præſtare.ſed
in memoria eoꝝ.q beneficiũ acceperant.quæ vſqꝙ ad hanc diem immortalis ꝓmanet. Dona vero tũc
ac cæpta opere precium intueri.Quidã multo tempe grandia pericula apud Strymonẽ fluuiũ perpe-
ſi.tandem pugnãtes medos vicerũt.bi reuerſi in vrbem donũ poſtularunt.populus magnos bono
res(vt tunqviſum ẽ)illis tribuit.tres ymagines lapideas in porticu ymaginario poni cũ hac acceptõ
ne.ne iporum nomia illic ſcriberenẽ.vt populi viderenẽ eſſe:non illoꝝ virorꝝ.Hoc aũt ex verſib9 ibi
ſcriptis apparere põt.quos recita. VERSVS. Eſt illic nomẽ illoꝝ alicubi expreſſum nequaqꝙ ſed po
puli. Quid in porticu varia,nam oim pulcerrimaꝝ reꝝ memoriã in foro habetis. Quid ergo ẽ.i hoc
Sed nomẽ eius ſcriptum ibi non ẽ.Quare nõ petiit hoc.ſed populus non cõceſſit.Sed ꝓ nomine de
dit illi.vt ante omnes pingeretur ipe milites.ad pugnam cohortans.quid in matroo.qui eſt apud cu
riam in bonorem eorum qui populũ reduxerunt.Decreuit populus ad ſacrificium mille dragmas.
boc eſt minus qꝙ decem dragme in ſingula capita. Deinde eos donauit frondea corona: non aurea
Tunc em frondea corona in honore fuit,nunc autem etiam aurum faſtidio habetur.Datẽ ſenatui ex-
amen diſcernendi eos qui obſeſſi fueruut a Lacedemoniis. non eos qui aciem deſeruerũt in chero-
nia.Quod autem vera dico.decretum legetur. DECRETVM. Lege nunc decretum Cthesipbontis
in bonorem demoſthenis maximarũ calamitatum auctoris. DECRETVM. Hoc decreto obſcuratẽ
bonor eorum qui populum reduxerunt. Aut ſi illi digne bonorati fuerunt. hic indigne coronatẽ.at-
qui audio ipm eſſe dictuꝝ me iniuſte facere ꝙ maiores illos cũ eo comparẽ. Neqꝙ em pbilamona pu
gilem ideo coronari in olympia:ꝙ Glaucũ antiquũ illum pugilẽ.ſed ꝙ ſui tpis pugiles ſuparit.Quã
ſi vero nõ ignoretis pugilibus inter ſe eſſe certamẽ.qui aũt coronas querũt ad ipam virtutẽ certant.
cuius gra coronantur. Oportet.n.pconẽ q in theatro ꝓnũciat.non ee mendacẽ.Non ergo qa meli-
us patatione in rep.verſatus:nobis enarra.ſed ꝙ magna fuerit virtus tua nobis oñde. & ſic præmiũ
poſtula.Sed ne longius vos ꝓtrabã legeẽ vobis epigrama eoꝝ qui populũ reduxerunt. EPIGRA
MA. Quia eos qui contra leges dãnabanẽ depoſuerũt.bonorari dicit. In ore omniũ erat tũc ppl'm
fuiſſe coculcatũ.quũ aliqui accuſatores eoꝝ q contra leges qd decreuerãt. ſuſtulerũt. Etem vt ego a
pre meo.q nonagintaqnqꝙ annis vixit,ac oim laboꝝ publicoꝝ ꝓticeps fuit audiui. Solebat em quũ ſi-
bi erat ociũ mibi narrare p id tempus quo populus reſtitutus ẽ.ſi qs qd contra leges decreuiſſet ac-
cuſabatẽ.fuiſſe verbũ & factũ. Quid em magis impiũ quã cõtra leges agere. aut decernere. nec eodẽ
mõ iudices(vt nũc)ſed erãt valde infeſtiores aduerſus reos.qꝙ ipe accuſator. Sæpe etiã ſcribã reuoca
bãt.ac leges & decretũ recitari iubebãt. Dãnabãt aũt reos nõ ſi oẽs ſimul leges.ſed ſi vnã dũtaxat ſyl
labam traſgreſſi fuiſſent. Qd aũt nũc fit.pluſqꝙ ridiculũ ẽ.Scriba legit delationẽ. iudices tanqꝙ cãtile-
nam aliquã audietes.alias cogitatones mente reuoluũt. Jam vero ex demoſth.artibus improbã con-
ſuetudinẽ in iudiciis recepiſtis. Quippe puerſis iuribus accuſatori minæ obiiciũtur. Reus accuſat.iu
dices interdũ neſciunt qꝙ reꝝ iudices ſunt.ſed de bis q ad iudiciũ eoꝝ nõ ptinẽt iudicare coguntẽ. di
cit reus nõ ſecũdum leges a ſe ſcriptũ.ſed ſiquis talia añ ſcribens abſolutus ẽ.in quo nũc valde confi
dere.ac vos cõtemnere audio Cthesipbontẽ. Etem Ariſtophon ille manicus aliqn gloriari apud vos
auſus ẽ:ꝙ nonageſieſqnquies accuſatus ſp euaſerit. At no Cephalus ille antiquus. qui maxie popu
laris habitus ẽ.ſed cõtra gloriabatẽ.ꝙ quũ plura decreta qꝙ vllus alter ſui tpis orator ſcripſiſſet. nũqꝙ
fuerit accuſatus.ꝙ cõtra leges decreuerit. Et merito quidẽ gloriabatẽ. Accuſabãt.n. ſe de boc crimie
nõ illi qui in rep. verſabanẽ.ſed amici amicos.qd ex hoc intelligere poteſtis. Archinus ille qui vnus
fuit ex populi reductoribus diẽ Thraſybulo dixit.qui ſocius ſibi fuerat in ppl'o reducẽdo.ac dãnari
ſũ fecit paulopoſt pmia eis decreta. Nec ea res iudices tardauit. Putabãt.n.quẽadmodũ reducti fue
rãt añ a Thraſybulo.ſic tunc expelli p decretũ illud cõtra leges ſcriptũ. Nũc aũt cõtra fit milites boni
& qui aliquid memorabile ꝓ rep.geſſerunt depcationẽ in iudicio ponũt. quos merito ingratos pu-

tare debetis. Nam si quis in populari statu bonoratus. quem statū dei ac leges seruant. postea cōtra legem scribēti fauere audet. statum ipm ciuitatis oppugnat. p quē bonores suscepit. Que igitur defendendi ratio esset potest viro iusto. ac modesto aduocato. ego dicā. In pres tres diuidiē dies qum de hoc crimine in iudicio agiē. Prima infundiē aqua accusatori. & legibus ac libertati ciuitatis. Secū da reo aduocatisq; eius. deinde si primis sententiis non absoluiē reus. tunc iam tercia datē ad pœnā delicti constituendā & ad magnitudinē iræ vestræ. Quisquis ergo in pœnā deprecatē. iram vram deprecatur. Qui aūt primo loco sententiā petit iusiurādū petit. quoꝝ nihil petere fas ē. neq; petenti cōcedere. Jubete igitur eos sinere primā sententiā ferri. deinde pœnā deprecentē. Equidem viri athenienses affirmare ausim cōtinire. vt lege cauereē. ne in hmōi crimine liceat actori neq; reo aduocatos habere. Nō. n. hoc iudiciū in disceptatione iuris cōsistit: sed dare patēt leges. Quēadmodū i architectura qum discernere volumus rectū sit aliquid necne. regulā adducimus p quā dignoscē. sic i his causis regula ē iusti vel iniusti tabella hæc & hoc decretū ac leges iuxta scriptæ. hæc nō inter se discrepare ostendas. & descende. Quid opus est demosthenē aduocare? Nam quū iustā excusationē pteriēs statutum hoiem. & verboꝝ artificem aduocas. decipe nos q̄ris. ciuitatē lædis. libertatē offendis. Sed quō vos aduersus banc iniustam defensionem resistetis iudices. iam vobis dicam. Qum in hoc loco constitutus Ctbesipbon proemiū sibi a demosthene dictatū narrauerit. ac deinde pristet in causa. neq; se excusabit. iubete ipm sine aliquo tumultu capere tabulā ac leges iuxta ipum decretū legere. Qđ si fingat non audire. neq; vos ipm audiatis. Non em̄ ideo consedistis iudices. vt iniustas excusatōes audiretis. sed vt audiretis eos q iuste se excusare vellent. Sin aūt omissis ceteris demosthenē aduocabit. potissimū esset. ne malum hoiem verboꝝ cauillationibus leges oppugnantem. audiretis neq; ad virtutem quisquā hoc illi ascribat. Qđ si vobis audire placeat demosthene. iubete ipm eundem ordinem excusando seruare. quē ego in accusando. Non em̄ vitam demost. prius discussi. neq; publica eius crimina (q̄q; vberem ad dicendum haberē materiā) enudaui. Sed primo leges ostendi vetātes eum coronari. quibus reddendis rōnibus publice administratoꝝ obnoxius esset. deinde Ctbesiphō tem decreuisse coronā demosthenī. de hoc ipō obnoxio redargui. nec ascripsisse qum ratōnem reddiderit. sed vos ac leges omnino paruipendisse. futuras etiam cauillationes aduersus ista dicendas refutaui. quarum vt memineritis oro. Secūdum vobis narraui leges de preconiis faciendis quib⁹ apte cauetur. ne is qui a populo coronatur extra concionem pronūcietur. Ctbesipbon aūt nō lege solū transgressus. sed tempus & locum precomii faciendi. non in concione. sed in theatro. neq; dum concio haberetur. sed dum tragedie agerētur. pnūciari coronatum decreuit. Post hæc pauca de priuatis criminibus. multa de publicis locutus sum. Eodem igitur ordine respōdere demosthenem iubeatis. Ad legem quæ de obnoxiis est primū. de preconis secundum. tercium & maximū quo dono sit dignus. Quod si a vobis petat: vt alio dicendi ordine vti sibi permittatis. ac in fine oratiōis suæ responsurum se legibus promittat. non concedatis. neq; ignoretis banc esse artem quandā ad iudiciū euertendum. Non enim quia tunc respondere velit. sed quia non habet quid respondeat aliarum rerum iniectione vos in obliuionem legum & criminis conatur abducere. Vt ergo in gymnicis certaminibus videtis pugiles de loco inter se certare. sic vos vniuersam diem pro repu. ac pro ordine oratiōis cum demosthene certetis. neq; permittatis extra accusationem vagari. sed assiduitate ac diligētia audiendi fugas eius custodiatis. & in accusationem reducatis. Sed quæ vobis euenient si per hunc modum illum audietis. hæc vobis prædicere debeo. Adducet enim illum veneficum Marsupioꝝ incisorem qui rēpu. indicit. Hic plorat facilius quam alii rident. periurat promptissime omniū hominū. neq; admirarer si in istos qui circūstant conversus eis malediceret. ac potentes ad accusationes populares ad subsellia rei venisse affirmaret. At hæc factiosa eius verba. si ista dicet. ita respondeatis. Si tibi similes fuissent o Demosthenes illi qui populum restituerūt. nunq; popularis status in hac vrbe viguisset. Sed illi difficillimis temporibus ciuitatem seruauerunt prolato illo pulcerrimo verbo. neq; preteritorum facinorum reminisceretur. Tu aurem orationes meditaris. & verba quotidiana plus tibi sunt curæ quam ciuitatis salus. Quando autem periurans pro fide iurisiurandi Jouem appellabit illud ei subiiciatis. qui sæpe mentiatur. ac semp in iureiurando adbiberi sibi fidem postulet. duoꝝ alterum. quorum neutrum huic est. aut deos esse vanos aut auditores non eosdem. De lachrimis autē ac labore vocis cum a vobis queret dicens quo me conferam viri Athenienses circūscripsistis me in rep. non est ad quem amplius confugiā. subiicite. Atuero populus athenienſis quo iam se cōfert demosthenes. aut ad quem confugiet? Quid tu pro populo vnq; fecisti. nāq; pro teipo feceris omēs videmus. Deseruisti vrbem. nec in pyræo habitas. sed ex vrbe euadis pecunias tibi cōparasti ex regio auro. & ex publicis corruptelis. Tandem quid iste lacrime. quid hæc vociferatio. quid raucedo ista vocis sibi postulat. Reus est in hoc iudicio Ctbesipbon. Tu neq; de vita. neq; de patrimonio certas. omne tuū certamen est de aureis coronis. ac de preconio in theatro faciēdo qui deberes si hic populus male sanus ac sui oblitus. tam alieno tempore coronare te vellet. būc honorem p teipso deprecari dicens. Non enim decet viri atbenienses pro quibus rebus ciuitas luxit. ac sordidata fuit pro illis me coronari. At puto ista diceret vir. qui reuera cum virtute vixisset. Quæ vero tu dices. diceret mostrum aliquod. qui virtuti obtrectaretur. Nullus verum formidet iudices. ne Demosthenes vir fortis ac celsi animi si corona nō potiat. sibi ipi domū reuerso mortem conscisçat. quivsq; adeo gloriam paruifecit. vt detestabile illud ac obnoxium caput quod iste contra leges coronandum censuit milies

totonderit.atq; bos mercedem acceperit vulnus ac alapas ita vt nūc etiam plagarum extent vestigia. Hic aūt homo non caput: sed redditum possidet. De Ctbesipbpoote autē qui decretū scripsit. pauca dicam. multa transgrediar. vt videar si vos egregie malos homines (etiā si nullus dicat) cognoscere valeatis. Quod vero est cōe amboꝝ. circūeunt illi foꝝ. veras de seipis opiniōes bntes. nec verba mē tiūtur. Ctbesipbon non p se timere dicit. sperare quippe se ideo tam quēdam videri. sed Demosthenis corruptelas in rep. ac ignauiā & secordiā eius terrorē sibi afferre. Demosthenes vero in se aspiciens bene sperare dicit. Ctbesipbōtis improbitates lenociniaq; formidare. Eos ergo qui sic adinuicē se condemnāt. vos cōmunes iudices nūq; absoluatis. de maledictis aūt q̄ aduersus me iactabant pauca volo pdicere. Audio em̄ domosthenē. dictuꝝ multa ab eo cōmoda rēp. suscepisse. multa vero incōmoda a me. & pbilippū & alexandrū. & eoꝝ causas in me esse relaturū: Sic. n. vt videt in dicēdo astutus est verboꝝ artifex. vt nō satis illi sit siquid ego apud vos in rep. gessi. aut si aliquid dixi. accusare verūetiam quietē meā carpit. ac silentiū meū accusat. ne quis sibi locus vacuus calūnia relinquat. Improbat etiā meas exercitationes in gymnasiis cū iunioribus & in hac causa statim dicet (me non grā reip. accusasse) sed vt p eius inimiciciam me Alexandro ostenderē. atq; a me q̄siturus ē (vt audio) q̄obrem summā reꝝ a se gestaꝝ in rep. nūc reprebēdo Singula aūt dū agebant. nō improbauerim neq; accusauerim. sed illa transgressus. & paꝝ freq̄nter in rep. versatus. distulerim accusationē. Ego aūt neq; demosth. exercitationes emulor. neq; meaꝝ me piget. neq; verba q̄ interdū apud vos feci infecta esse velim. neq; si ita vt demosth. verba fecissem mihi viuendū existimarē. Taciturnitatē aūt meā demosth. mediocritas mea pepit. Parua mihi satis sunt. ac maiora turpiter q̄rere nō opto. Itaq; & sileo & loquor arbitrio meo no coactus aliqua moꝝ necessitate. Tu accepta pecunia silentiū agis. cōsumpta vero exclamas. Verba aūt facis non q̄n bn̄ tibi videt. neq; arbitrio tuo. sed arbitrio illorum qui mercedē tibi dant. Non erubescis mentiri. neq; redarguitionē formidas. Accusationē vero istā quā nō reip. gra. sed vt alexandro me ostēdam introduxisse dicis. ego viuēte adhuc pbilippo eam suscepi. anteq; alexander in regno constitutus esset. nōdū Pausaniæ somnio a teviso. neq; te ad Mineruam & Iouem p noctē locuto. Quo igitur ego causam hāc introduxissem. vt alexandro me ostēderem. nisi forte eadem somnia ego & demosth. vidissemus. Quod autē non continue. sed interdū adsis qui potens est accusat. In libera aūt ciuitate is qui vult. & q̄n sibi videt. Quinetiam intermissio ad populū dicendi signum ē viri. qui tempus & vtilitatē reip. consideret & obseruet. Nullam autē diē intermittere. signum ē hominis cūcta p mercede loquentis atq; agentis. Quod autē dictitas te nūq; accusatū a me fuisse aut auditores obiuios putas aut teipm decipis. Nam sacrilegia qdem p amphictiones ac Euboiæ corruptelas. quia tempa longe transierunt. p quæ a me redargutus fuisti fortasse speras populū non meminisse. sed tuas circa rem naualē rapinas. quod vnq; tempus obscurate valebit. quum tu lege lata de tercētis nauibus sperasti athenienſem populū vniuerse classi te pfecturū. At ego ostendit te sexaginta quinq; nauiū velociū pfectos sustulisse. ac plus meminisse rem naualē. q̄ quum athenienses apud Naxum nauali plio lacædemonios & vrbē vicerunt. Sic aūt tibi p alienas calūnias prouidisti. vt non audaciæ tuæ. sed illis qui contra obuiaret piculum immineret. Multum quidē alexandrum. multum vero pbilippum in calūniis ferens. & quosdam ciuitatis tempora impedire accusans. semper p̄sentia corrumpes. ac futura promittes. tandem qum diem tibi dicturus essem depbendisionem Anaxini qui merces olympiadi emebat. reperisti. ac cum depbēsum. & tuis manibus ad tormenta positum morte ipm tua sententia condemnasti. apud quem nuper in borreo māseras. ac ex eadem mensa cibum potumq; assumpseras. dexteramq; illi iniecerās. bospitem & amicū effeceras. eum postea occidisti de quibus rebus in conspectu populi a me conuictus. ac bospiticida vocatus. non factum negasti. sed respondisti te ciuitatis sales pluris fecisse. q̄ bospitis mensam. super quo responso ciues. pegrinicq; qui in concione aderant reclamarūt. Taceo falsas epistolas. captos speculatores. tormenta falsis de causis inflicta. qum me & quosdam alios nouas res in vrbe moliri falso criminabaris. deinde a me quæsiturus est. vt audio. qualis foret medicus. qui egrotanti nihil consulat. mortuo autem eo. narret ad pximos quæ si fecisset. sanitatē recupasset. A te autem nō quæris. qualis eēt populi ductor. qui populo quidem adularetur. tempora autem in quibus seruari resp. valebat. quam obrem tunc ipm errare non pbibuerunt. neq; accusauerunt. Respondebitur vero tandem quia post cōmissam pugnam occupati in legatōnibus p reip. salute ocium non habuimus ad te puniendū. Sed qum non sufficit tibi pœnam non dedisse. verum insuper dona postules. ac in derisionem græcorū ciuitatem ponis. in hoc surrexi. ac nomen detuli. Audio insuper demosthenem (quod per deos gratiuate dicam) vocem meam sirenibus compare velle. Etenim vt ab illis non mulcētur homines. sed pdunt. ex quo fit vt earum musica nō adametur. Sic dicendi facultatē meam fuisse ad calamitatē. audientiū dicet. Atqui ego memini conueuire puto vt de me hmōi similitudine abutatur. q̄ sicui conueniret hic sermo certe non demosthenī. Hoc. n. dicendū esset a viro forti ac rei militaris pito. qui multa pro rep. gessisset que ipe dicere ac verbis ondere nesciret. & ob hoc aduersarioꝝ naturā miraretur q̄ sibi cōscius esset impotētiæ in dicēdo suæ. Accusatorē aūt videret ea facūdia p̄ditū. vt nō solū res a se gestas añ oculos audientiū poneret. vegetiā ea q̄ nunq; gessisset. At qum vir totus ex verbis cōpactus atq; bis vehemētibus & supflue laboratis simplicitatem simulet: quis ferre possit? cuius gulam siquis auferat instar fistulaꝝ nihil reliquū erit. Miror equidem o viri athenienses & audire cupio:

quonã respectu ream absolueritis: vtq; qa decretũ legitime scriptũ ẽ? At nullũ vnq̃ magis cõtra leges fuit. An q auctor eius decreti pœnam nõ meret? At non sunt apud vos moꝝ censurꝫ. si hũc impune dimittatis. Illud vero nõ molestũ. q prius implebat orchestra aureis coronis. quibus ppl'us coronabat. q externis coronis hæc dices assignata ẽ. Ex demosth. vero actionibus vos coronis & præconiis caretis hic aũt habebit? Et siquis poeta faceret Thersitẽ a græcis coronari. nullus vestrũ id ferret. quia ignauus & calũniator fuisse dr. Ipi aũt qum hunc virum coronabitis. non putatis opinione ac sententia grecoꝝ exsibilari? Maiores nostri p̃dara ac splendida facta ppl'o tribuebãt indigna vero atq; abiecta in oratores malos referebãt. Cthesiphon aũt censet infamiã a demosthe. oblatã ppl'o tribuendam. Predicatis vos fortunatos esse. vt certe estis. deinde vobis fortunã defuisse. demosthenẽ vero bñ consuluisse decernetis. Et qđ ẽ olim absurdissimũ de largitione condẽnatos infames esse statuistis. quẽ vero p mercede in rep. cũcta gessisse nouistis coronabitis? Iudices qui nõ recte choreas dionisii iudicãt. mulctatis. vos autẽ iudices nõ circuloꝝ & choreaꝝ theatraliũ sed legũ & ciuilis virtutis constituti dona fm leges. neq; paucis & dignis. sed procuranti conceditis. Deinde exiit ex iudicio iudex. qum se quidẽ ipsum imbecillẽ: oratore vero potentẽ sua sententia effecerit. Cius. n. priuatus in libera ciuitate lege & calculo regnat. quos si alteri concedat. suam ipe potentiã dissoluit. Insup iudicii piarium ipsum sequit. ac stimulat. gra vero incerta est. nam calculus secreto reddit. Videmini aũt mihi o viri athenienses & fœliciter euasisse. & in piculum venisse paꝝ consulte. Nã q multi paucis nimiã potentiã concessistis nõ laudo. Qđ aũt non fuit ætate vra malosq; atq; audaciũ viroꝝ ferocitas. hæc ego fœlicitati vre ascribo. Superioribus. n. tpibus talia resp. ingenia ptulit. q̃ facile potentã populi p hũc modũ sustulerũt. Gaudebat. n. ppl's adulationibus. Itaq; posteat euenit. vt nõ illi quos populus formidabat. sed illi ipi quibus sese crediderat. eum euerterẽt. Tales quippe aliqui ex trigin ta tyrannis fuerũt q plures q̃ mille & quingẽtos ciues indẽnatos necauerũt. Neq; pmittebãt necessarios defunctoꝝ funeribus adesse. Nõ igit sub vobis eos qui in rep. versant cõtinebitis. nõ super bos humiliabitis. atq; deiicietis. Nõ memineritis nullũ vnq̃ prius euertere libertatẽ aggressum fuisse. quã ipe in ciuitate plus posset. quã leges ac iudicia. Libẽter eqdẽ o viri athenienses in cõspectu nro cũ reo discuterẽ ob q̃ bñficia demosth. putat coronã mereri. Si. n. dices vñ principiũ decreti tui fecisti. q muros & agros bñ muniuit. valde equidẽ admiror: Nã causam fuisse vt istis indigeremus plus reprehensionis bret. quã illa laudis. Non. n. decet ciuẽ dona petere. q vallũ aut fossam aut muꝝ effecerit. sed q alicuius boni cã fuerit reip. Si vero ibis ad secundã tui decreti ptem in qua scribere ausus es. q vir bonus. & optima ppl'o athenienſi dicere opa ac facere pseuerat sublata. iactatõne & adulatoe verboꝝ opa ipsa tange. Onde nobis quid dicas. Amphiseos & Euboiæ corruptellas omitto. Thebanæ societatis causam demost. attribuis. in quo ignaros quidẽ decipis. scientes vero & sentientes angis. Taces. n. occasionẽ & tẽpus p q̃ illa societas inita ẽ. ac ciuitatis dignitatem Demosthenem ascribis. Qualis vero sit hæc tua iactatio ego vno exemplo docere conabor. Persaꝝ rex nõ multo tpe añ transitum alexandri in asiã. ppl'o athenienſi epl'am misit. barbarã nimiũ ac supbam. in qua & alia multa indocte ruditerq; disseruit. & in fine ita scripsit. Ego vobis auꝝ nõ dabo. nõ me petatis. nõ. n. habebitis. Hic tñ idem magnus nunc piculis circũuentus. nõ petentibus vobis. sed sponte sua tricenta talẽta populo misit. q̃ vos merito accipe noluistis. Ferebat autẽ vobis auꝝ illud tẽpus. & metus & indigentia societatis. Hæc ipsa thebanã societatẽ induxerũt. Tu demosth. nomẽ thebanoꝝ & infœlicissimam illã societatẽ auribus nris semp inculcas. Talenta vero septuaginta subtices. q̃ ex regio auro p̃ capta nõ reddidisti. Nõne defectu pecuniaꝝ q̃ quoq; talẽta illis tradita nõ sunt milites conducti arce thebanis nõ tradiderũt. Non p nouẽ talenta res archadiæ infecta remansit. ppl's iam egressis. ac ducibus iam auxilium ferre paratis. At tu locuples factus es. & cupiditatibus tuis indulges. Et vt sum matim dicam. auꝝ regiũ apud te remãsit. pícula vero apud nos. Dignũ ẽ etiam viri athenienses istoꝝ ignorantiã conspicere. Si. n. audebit Cthesipbon demosth. in defensionẽ adducere. At ipse assurges seipsum laudabit. grauius erit hoc audire. quã opa ipsa quæ fecit sustinuisse. Quin. n. viros strenuos quos multa & preclara gessisse constat. seipsos laudantes nõ feramus. quis tandẽ hoiem qui decus ciuitatis fuerit. si seipsum laudet audire sustinebit. Tu itaq; si sapis ab impudentissima re abstinebis. ac p teipsum o Cthesipbõ rñdebis. Non. n. dicere vtiq; potes te facultatem dicẽdi non hre. Esset quippe absurdũ. si nup ad Cleopatrã philippi filiã ad cõdolẽdũ p interitu alexandri. Molosoꝝ regis legatus ire suscepisti. nũc aũt dicẽdi facultate hre te negabis. An alienã mulierẽ viduã cõsolari poteste aũt ipsum in iudicio defendere nõ potes? Vel talis ẽ. quẽ coronam dũ censuisti. vt nullo dicente abbis quibus ille bñfecit nõ cognoscat. Quære a iudicibus si cognouerũt Chabriã & Iphicratẽ & Timotheũ & cognosce ab eis quare dona illis nõ dederũt statuas posuerũt. Omes tibi rñdebunt. Chabriæ pp nauale pugnã circa naxum. Iphicrati q sortẽ lacedæmonioꝝ pemit. Timotheo q circa Corcyram nauigauit. & ob alia multa. q̃ ipsoꝝ quisq; in bello gesserat. Demost. aũt siquis petat quare nõ dabitis? quia largitõnibus corrupt? quia timidus & ignauus. quia aciẽ deseruit. Vtrũ hũc honorabitis an vos ipsos inbonorabitis? ac eos sil' qui p̃ vobis in acie ceciderunt quos putetis intueri mœstos ac moleste ferentes si iste coronabit. Etẽm graue esset o viri Athenienses si ligna & lapides & ferrum res multas & sensu carẽtes. si casu quẽ occiderint. exterminamus. ac si quis necauerit seipsum manũ quæ hoc pegit. abscindimus & sepatim a corpe sepelim⁹. Demosth. vero qui exiciabilis exit⁹ auctor fuit. & postea milites p̃didit honorabitis. No cõtumelia afficient defuncti. viuẽtes aũt spem omnẽ amittẽt cernẽtes premiũ virtutis mortẽ cẽ mẽoriã vero eos deficere. Qđ si q̃rãt a vobis iuniores ad

qđ exemplū eoꝝ vitā dirigere oporteat. qđ illis nō debitis. Scitis em̄ qa neq; paleſtræ. neq; ſcholæ. neq; muſica ſolū inſtruūt iuuenes. ſed multo magis publica p̄conia. Pronūciaē i theatro quis coronari virtutis gīa. hō corruptæ vitæ & ſordidæ. Iuuenis hæc aſpiciēs corrūpit. Pœnā dedit iprobus leno. vt Ctheſiphō ē alii emendātur. Cōtra boneſtatē & iuſticiā quis decreuit. deinde domū reuerſus filiū monet. Ille merito nō audit. Sed hæc monitio iuſte moleſtia appellari pōt. Vt g̃ non ſolū iudices. ſed contēplatores hag; reꝝ. ſic ſniam feratis. vt ſniæ vītæ rōem ciuib9 vīis qum illa repetēt. reddere poſſi tis. Scitis. n. o viri athenīē. talē videri ciuitatē q̄lis ē qui p̄nūciaē Eſt ā turpiſſimū vos nō maioribus vīis. ſed demoſt. timiditati ignauieq; ſiles velle videri. Quō igit̄ hāc infamiā quis aufugiat. ſi boies ſuſpectis moribus & būanis verbis caueatis. Nā bonitas & pplare nomē in medio iacet. ad ea cōfugiūt quidā verbis. qui factis lōge abſunt. Qum g̃ repiatis oratorē externaꝝ coronaꝝ. & preconioꝝ cupidū. pbatōes verboꝝ ex vita & morib9 ei9 exigatis. Cui hæc nō atteſtāt̄. nō p̄bāt̄ eius laudes. Et libertatis curā bētis. qui iam abiit a vobis. An nō graue vobis eē vī. cꝝ iudicia & pplus cōtemnitur. Epl'æ atq; legatōes, in priuatas domos veniūt. nō ab hoc vel illo boie. ſed a principibus aſiæ atq; europæ. Et q̄ꝝ reꝝ mors ē pœna ex legib9 cōſtituta. has quidā nō negāt facere. ſed in cōſpectu ppli fatētur. ac epiſtolas iter legūt. Alii vt eos itueami velut cuſtodes libertatis vſe iubent. Alii dona poſtulant. vt prie ſeruatores. Populus āt abiectus & q̄ſi cōfectus ſenio. ac delirus nomē dumtaxat liberta tis retinet. Facta vero aliis cōceſſit. Poſtea bitis ex concionib9 nō conſiliis a vobis traditis. ſed tanq̄ reliquis reip. diuiſis. id eſſe verū inde cog̃ſcere poteſtis. Fuit quidā (doleo equidē tam ſæpe calamitates vīas comemorans) Fuit vir quidā plæbeius q nauigare in ſamū qum vellet. tanq̄ p̄ditor p̄riæ coprehenſus a cōcilio Ariopagi morte dānatus ē. Alter quidā plæbeius ex Rhodo reuerſus. quia ñ conſtanter metū ferebat. in iudiciū vocatus pares ſentētias excæpit. q̄rū ſi vna defuiſſet. aut mortem aut exiliū erat ſibi ſubeundū. Apponamus qđ nunc fit. Orator oim malorū cā. aciem in caſtris deſeruit. aufugit ex vrbe. hic poſtulat ſe corona donari ac p̄nūciari in theatro nō reiicietis hominē tanq̄ cōem græcorum calamitatē vel depbenſum tanq̄ piratam ſub noie reip. nauigātem pœnis afficiētis. Non tempus conſiderabitis in quo ſententiā fertis. propediem futura ſunt appollinis ſacra & græcorum conuentus. Eſt autem calūnia contra ciuitatem noſtram per hæc tempora ex Demoſthe. actionibus iuducta: Si hunc coronabitis. conſentire videbimini pacis tranſgreſſoribus. Si cōtra facietis populum excuſabitis. Non ergo vt pro aliena. ſed pro re veſtra cōſulite. nec honores diuidatis. ſed iudicetis & in preſtantiores viros conferatis. Nec ſolum corporibus. ſed oculis voſipſos inſpiciatis. Conſiderate demoſthenis fautores. vtrum ſunt venationū. aut palæſtrarum in adoleſcentia ſocii. Aut per Iouem non apros venatus ē. neq; corporis habitudinem exercuit. ſed artes meditatus ē contra pecuniarū poſſeſſores. Vanam inſuper eius arrogantiā intelligatis qum dicet ſe legatum ex manibus pbilippi biſantiū abſtuliſſe. Acarnanas ad defectionē concitaſſe. Thebanos dicendo cōteruiſſe. Putat em̄ vos ita faciles vt credatis non calūniatorē. ſed ſuadelā in ciuitate aluiſſe. Qum vero in fine oīonis ſocios corruptelarū aduocabit. putetis intueri in hoc ſuggeſto. in quo nunc ſiſto. viros ampliſſimos. quorum maxima beneficia in populum extant. contra illorum ſcelus reſidentes. Solonem cum ſuis pulcerrimis legibus virum pbiloſopbum. & legiferum optimum gratuite (vt ſibi cōuenit) vos rogantem. ne demoſthenis verba pluris faciatis. q̄ iuſiurādum & leges. Ariſtidem illum iuſtum. qui tributum græcis ordinauit. cuius defuncti filiæ a populo nuptæ ſunt. mœſtum & ſeipm affligentem ob iuſticiæ repuſam ac a nobis querentem. an non erubeſcatis ſi maiores veſtri Artinium Selitem. qui aurum ex medis huc tulit. qum eſſet huius ciuitatis boſpes exilio mulctauerunt. & quaſi necauerunt. Vos autem demoſthenem non ferentem aurum ex medis: ſed ex largitionibus corum habentem. aurea corona donaturi eſtis. Themiſtoclem & eos qui in maratone ceciderunt. & qui in plateis. & ipſa maiorum ſepulcra non putatis gemiſcere. ſi hic qui cum barbaris cōtra græcos ſenſiſſe fatet̄ coronabit̄ Ego quidem ergo o terra. & ſol & virtus. & intelligentia. & doctrina p quā bonesta & turpia dignoſcimus. auxiliatus ſum & dixi. Si bñ ac p̄ dignitate facinoris accuſaui. dixi. vt volui. Si minus. vt potui. Vos autem ex dictis & omiſſis iuſte p̄ rep. decernatis.

Aeſchinis in Ctheſiphontem oratio explicit.

Aduerſus phīppū macedōiæ regē. græcie dñatū ſibi vindicātē reſtiterūt athenīē. & p ſua atq; cōi græcoꝝ libertate cōplures ānos pugnauerīt. Demū tñ & ipi ſupati ſunt. & reliq; oīs græcia i phīppi ptātē cōceſſit. Subactis itaq; athenis potētia qđe demoſt. q ipe imprimis auctore phīppo reſiſtendi fuerat ceſſauit. gīa tñ ac beniuolentia ei9 apud ciues ſuos non ceſſauit. ſed in quātācunq; ſubacta ciuitate & in reliquis ipſis reip. q̄cūq; agenda erāt. ea ferme oīa p demoſth. gerebāt̄. Creat9 ergo ad repanda mœnia curator. magnā eius opis ptē ex ſuo p̄monio p̄fecit ob quā liberalitatē motus Ctheſiphon ad populū tulit vt demoſt. ob preſtātem aim & egrēgiā voluntatem per quam & beneficia olim reip. multa contulerat. & conferre paratus erat virtutis gīa corona aurea donaret̄. celebraretur̄q; eius coronatio in theatro. Hunc demoſthenis bonorem indigne ferens Aeſchines Ctheſiphontem accuſauit q is contra leges huiuſmodi bonorem decreuiſſet. Primo quia nulla eſſent Demoſthenis merita in rēp. ſed cōtra pernicies & clades. quum auctor & cā fuerit malorū oīm. q̄ p id tps athenīēſes ptulerāt. Deide quia leges eū qui publice qđ admiſtraſſet, ornari vetarent priuſq; rationem admiſtratorū reddiderit. fuiſſe autem demoſthenem publico murorum operi p̄fectum. nec rōne ad illam diem reddidiſſe. Tercio quia in theatro coronationē celebrari

leges ꝓhiberent hæc erant accusationis capita demost. Ctbesipbontē defendit. vera de se scripsisse ꝙ bat. criminibus rndet. lascescentēq; accusausatorem ꝓ maledictis vlciscit. in his tota consistit oratio. quam si trite & accurate leges nibil ornatius. nibil elegantius. nibil copiosius te vnq; legisse. aut audisse confiteberis.

Rimū quidem viri Athenienses. deos atq; deas omnis p̄cor. vt quantū beniuolentiæ ipsæ semp habui. & erga banc vrbem. & erga vos. tm̄ mibi nūc a vobis præstet in p̄nti certamie. Deinde vt quod maxime in re vestra futuꝝ sit. & ꝓ vestra pietate atq; gloria. id vobis dii in animo ponant. Nō aūt vt inimico meo parcatis. quemadmodū me audire oporteat admonenti. nam acerbū quidē id esset. sed legibus atq; iureiurando. in quo p̄ cæteris multis. boc quoq; iustissime scriptū ē: vt ambos piter audire debeatis. Id autem est non solum nibil ex p̄sumptione cōtra quemquā iudicare. nec pare beniuolentiā vtrisq; impartiri. veꝝ vt quē ordinē & quod genus defensionis quisq; decerrantiū elegerit. eo vos suo arbitrio vti pmittatis. Multa sunt igit̄ in quibus ego deriori loco sum. q̄s aescbines in hac cā. sed præcipue duo eaq; permagna. Primū q̄ non de æquali re nobis certamē est. neq; em̄ est par nūc mibi vestra beniuolentia priuari. & buic in hac sua accusatōne non obtinere. Sed mibi qdem nolo autem quicq; triste dicere in principio oronis meæ. Hic vero ex supabundantia quadā ad accusandū accedit. Scdm q̄ bominibus cūctis natura inest. vt crimina ac maledicta in alios libenter audiant. eos vero qui se laudant pmoleste ferāt. Horū itaq; qd voluptatē quādam in se babere videtur penes bunc est. quod aūt vniuersos (vt ita dicam) conturbat id mibi relinquit. Et si boc caues. ea quæ a me gesta sunt reticebo. nibil habere videor. quod accusatori respondere queam. ne quas ob res me bonore dignum ostendere. Sin autem ea referam. sæpe mibi de me ipo dicam necesse est. Conabor vero quā modeste id facere. Quod autem res ipa ac necessitas cogit. buic merito imputare debebitis. qui hmōi causam introduxit. Reor equidem iudices vos plane confiteri cōmunē esse mibi banc causam cum Ctbesipbonte. nec minoris oīno curæ mibi esse debere. Nam omnibus quidē spoliari durum ē. atq; acerbum. maxime autem si ab inimico boc fiat: p̄sertim vero beninolentia atq; charitate vestra. cuius potiri permaximum est. Cum eiusmodi igitur causa sit. vos oro atq; obsecro iudices. vt me accusatori respondentem quemadmodum leges p̄cipiūt. audiatis. q̄s is q̄ a principio illas cōdidit Solon vir studiosus vīi. maxieq; ppr̄is nō solū ꝓmulgatiōe atq; scriptura firmādas esse censuit. veꝝetiā iureiurādo eoꝝ q̄ iudicaturi forēt. Non qa arbitraret vobis fidē deesse. sed qa crimia ac calūnias ab eo q̄ peiori loco dicit assertas nullo mō reus effugere posset. nisi qlibet vestrum indices religionē erga deos cōseruans. eū qui postremo loco. dicit beniuole audiat. atq; ita se æquū cōmunēq; vtrisq; pbens summā totius rei diligenter inspiciat. quū aūt & totꝰ priuate vite & coꝝ q̄ in rep. gessi rō (vt dixi videt) bodierno die a me reddēda sit volo quemadmodum a principio feci. ita nūc rursus deos inuocare. & in p̄ntia vestra præcor. Primū vt quātū beniuolentiæ ꝙ habui erga bāc vrbem. & erga vos oēs. tm̄ nūc mibi a vobis in bac cā p̄stet. Deinde vt qd vobis ꝓfuturū sit. & ad gloriā cōiter oibus. & ad religionē singulis vīm. boc dii vt decernatis effuant. Si igit̄ ea dūtaxat q̄ accusatorio iure pseqbat. accusauisset aescbines. ego etiā ad ea ipsa singulatim rndissem. Veꝝ quū ipe nō pauciora verba in aliis rebus cōsumpserit. multaq; cōtra me metitus sit. iustū sil' ac necessariū ee arbitror. pauca de bis p̄mittere. ne forte qs veꝝ illius verbis seductus. ea q̄ ipe dicā paꝝ beniuole suscipiat. At ea igit̄ q̄ in priuatā vitā meā cōtumeliose iactauit. videte q̄s planissime iusteq; rndeam. Si vos me talē esse cognoscitis. qualem ipe affirmat (Neq; n. alibi ego vixi. quā apud vos) nulla sit mora. etiā si remp. plusq; optime gesserim. quominus me vīis sentētiis condatis. Sinaūt mlto meliorē quā iustū. ac ex meliorib⁹ ortū. & vt nibil modesti⁹ dicā. mediocrib⁹ ciuibus. me ac meos nibil deteriores ee putatis. atq; cognoscitis. buic ne i aliis qdē fidē adbibete. Constat em̄ ipm oia eodē mō ee mentitū. Mibi vero quā oi tpe beniuolētiā i multis certamib⁹ p̄stitis eandem nūc p̄stetis. Tu flagitiose aescbies stulte nimiū putasti. me iis q̄ in rep. gesserim relictis ad tua maledicta totū cōuerti. Non faciam certe id. non ita tumeo. Sed publica prius perscrutabor. quę tu falso calūniatus es. de maledictis autē tuis impudentissimis. si istis placebit. postea dicem⁹. Crimia igit̄ mlta sunt & grauia. & quoꝝ pleraq; leges magnis atq; vltimis vindicāt pœnis. Hæc aūt accusatio eiusmodi ē. vt aduersarii cōtumeliā. pcacitatē. petulantiā. atq; eiusmodi sil' oia cōtineat. Horꝝ tm̄ si maxie vera sunt. nō liceat reip. dignā pœnā accipe. Nō. n. decet auferri ius ppl'm adeūdi nec in odii ac maliuolentiæ loco istud ponere. No. n. rectū nec iustū nec ciuile ē fieri atbenienses. Sed si ita pestifere in rep. uersatus sum. vt iste nūc damitabat. legitimas pœnas ascribere debuit. si delatōe digna feciſſe me cognouerat. deferendo. si aliqd cōtra leges decreuisse. de boc ipo crimine accusando. & boc mō in iudiciū me ipsum vocare. Neq; n. Ctbesipbōtē accusare debuit ꝓ me. Me āt si accusare posse arbitraret illū nūq; i iudiciū vocasset. Atq; siquid ex bis q̄ nūc tot verbis narrabat. me feciſſe itelligebat. i oibus quidē iudicia sunt atq; leges. q̄ magnas ac ꝓprias statuunt pœnas. q̄ꝝ oim postulare me reū poterat. qd si faceret. n̄ occulta eet aduersus me accusatio. Nūc aute recta atq; legitima via relicta. & iuxta res ipas examīe de industria vitato. tot iam elapsis temporibus cōuicia & iurgia colliges. me quidē accusat. būc aūt sentētiis iudicū subiicit. & qum in tota bac causa inimiciciā meam præ se ferat. mibi tm̄ ipsi obuiare n̄ vult. sed aliū q̄rit. quē pœna afficiat. Profecto iudices p̄ter cætera. q̄ quis ꝓ Ctbesipbōte dicere p̄ot. boc in primis attēdendū ē. cp inimiciciæ nr̄æ par fuerat. ipos inter nos piculū facere. nō aūt omissa inter nos cōtentione aliū q̄rere quem malo afficeremus. Ex bis igitur quæ dicta sunt facile intelligi potest. vniuersa bæc crimina nec iuste. nec vere consistere. Volo autem singulatim ad

vnꝰquodꝙ eorum reſpondere. maximeꝙ ad illa quæ de pace ac legatione mentitus eſt. quæ ipſe cum pbilocrate patratus eſt. mihi aſcribens. Eſt vero neceſſe viri athenienſes. qui tũc eſſet rerum ſtatus memorare. vt ad conditionẽ temporis cuncta referatis. Phocenſibus aduerſus Thebanos bellũ gerentibus. non me quidem auctore. nondum enim eram tunc in rep. verſabar. vos athenienſes ſic eratis animati. vt Phocenſium quidem rebus. quibus iniuſte pugnantium ſtuderetis. Thebanorum autẽ quibuſcũꝙ aduerſis lætaremini. Nec vos immerito id facere videbamini. nã victoria ꝑ in Leuctris poti erant non modeſte vtebantur. Peloponneſus vero omnis diuiſa erat. nec ii qui Lacædemonios oderant. ita valebant vt eos euertere poſſent. nec qui antea propter illos potentes fuerant. dominabantur. ſed erat apud bos atꝙ cæteros omnes dubium quoddam & ambiguum certamẽ. Hæc autem attendẽs pbilippus (neꝙ enim erant obſcura) ſingularum ciuitatum proditoribus pecunia corruptis adinuicem eos collidebat omnes conturbabat. ac deinde ipe paratus hoc obſeruans in turbationibus atꝙ calamitatibus aliorũ ſemper ipe ſuboriebatur. Vt vero longitudine belli afflictos. tũc quidem ſuperbos. nunc autem miſeros thebanos. manifeſtum erat ad nos cõfugituros eſſe. ne hoc fieret. neue hæ duæ ciuitates iũgerentur nobis pacem. thebanis auxilium pbilippus pollicet. Quid ergo illi ſuffragatũ ẽ ad nos ſponte fere noſtros decipiendos? Ceterorum grecorũ ſiue oportet maliciam ſiue ignauiam ſiue vtrũꝙ ſimul dicere. qui longum ac graue bellum gerentibus vobis. idꝙ ꝓ vtilitate comuni. vt omnes intelligebant facientibus. neꝙ milites neꝙ pecuniam neꝙ vllum oĩno auxilium preſtiterant. quibus vos merito infenſi. pacem pbilippo non inuiti conceſſiſtis. Fuit igitẽ pax tunc conceſſa iſtis de cauſis non auctore quidem me (vt iſte narrauit) ſed borum dona atꝙ corruptelas in ipſa pace. ſi quis recte conſideraret preſentium malorum cauſam eſſe comperiet. vt paulopoſt veriſſime oſtendam. Quod ſi maxime in facienda pace aliquid fraudis interueniſſe videatur nihil certe ad me id attinet. Nam primus eius auctor fuit Ariſtodemus promptiſſime ſecutus eſt. & ſeipm addixit Philocrates agnuſius. tuus o aeſchines ſodalis non meus nec ſi diſrũparis. id mẽtior ꝙ. Fauerãt autem vobis (qua tandem de cauſa dicere omitto) Eubolus & Cteſipbon ego autẽ nequaquã. Verumtamen qum ita ſit. qũꝙ veritas borum ita pateat. in id impudentiæ proceſſit vt dicere auderet. meꝙ præterꝙ ꝙ pacis faciende cum pbilippo auctor fuerim. etiam probibuiſſe ciuitatẽ. quo minus in comuni collegio græcorum foret. Deinde o. Quid autem ſi dixerit quiſpiam recte te appellabit. an tu aliquo loco? qum me eiuſmodi ſocietatem tam oportunam impedientem videres. grauiter tuliſti. aut nũꝙ conqueſtus es? aut quæ nũc accuſas. tunc oſtendiſti. Atqui ſi ego corruptus a pbilippo banc ſocietatem impediebam. tibi nõ ſilere reliquũ fuit. ſed clamare atꝙ atteſtari. & id ciuitati palam facere. quod nũꝙ feciſti nec te vnꝙ dicentẽ de bis rebus audiuit quiſquã. Nec vero tũc aberat vlla legatio ad quemquã græcorum miſſa. ſed iampridem omes redierant. nec in boc quicquã ſincerí narrauit. Et preterea aduerſus ciuitatem calũniam maximã inducit. falſam tamẽ. Nam ſi vno ac eodem tempore cæteros quidem græcos ad bellum prouocabatis. vos autem legatos veſtros pacis firmandæ gratia ad pbilippum mittebatis. Eurybatis id erat facinus. non ciuitatis. nec bonorum virorum Sed non eſt ita. non eſt. Nam quam ob cauſam in eo tempore vocauiſſetis ad pacem. At erat omnibus ad bellum. At ipi de pace conſilium cœperatis. Ergo nec vt principio fieret pax. dux. aut auctor fuiſſe reperior. nec cætera in quibus me calũniatus eſt. vera eẽ apparent. Poſt pacem vero cũ pbilippo factã. videte quid vterꝙ nim ſibi ſumpſerit agendũ. Ex boc. n. intelligetis. qs fuerit pbilippi fautor ad omnia pficienda. & quis ꝓ vobis atꝙ cõmodis vris oĩa gerebat. Ego igitur ſententia mea tũc decreui. vt legati celeriter ad ea loca nauigarẽt. in quibus pbilippũ fore audiret. ac iuſiurãdũ ab eo reciperent. Hi aũt nec quũ me auctore decretũ eſſet facere voluerũt. Quid vero id refert iudices. ego oſtendã. pbilippo quidã cõducebat. quãplurimũ tpis mediũ fore anteꝙ iuſiurandũ pſtaret. nobis aũt vt quãbreuiſſimũ eſſet. Quãobrem. qa vos qdẽ nõ ſolũ exquo iurauiſſetis ſed exquo ſpauiſſetis pacẽ eſſe faciẽdã oẽm apparatũ belli diſſoluiſtis. ille vero oi tpe boc vel maxie captauit. putãs id qd erat veriſſimũ quæcũꝙ ex noſtris cæpiſſet. priuſꝙ iuſiurandũ preſtaret. ea omnia ſe eſſe retenturum. nec ob id pacem violatã dici poſſe. Qd ego ꝓſpiciens atꝙ conſiderans ſentẽtia mea decreui vt legati ad pbilippũ celeriter nauigãtes iuſiurandũ acciperẽt. vt bntibus ſociis nris Thraciæ loca q iſte nunc ſubtraxit. Serriũ videlicet & Myrgiũ & Ergyſcã. iuſiurandũ recipet: nec anticiparet ille i lo cis maxime oportunis ad bellum gerendũ occupandis. neue inde pecuniarũ ac militũ copiã nãciſceret ad cætera euertẽda. Sed bæc nõ memorat aeſchines. nec decretũ boc recitat. Si vero legatos Pbilippi recipiendos cenſui boc repbendit. Quid agere debui. an decernere ne recipent ii q ea de cã venerant vt nobiſcũ loqrent. aut ne architectus locũ eis in theatro daret. At ꝓ duobus nummis id ſibi cõparaſſent ſi nõ decreuiſſem. ea. ſ. quæ paruã vtilitatẽ reip. afferebãt curare me oportuit. vniuerſa vero quẽadmodũ iſti venalia habere. nequaquã. Recita igitẽ decretũ boc. qd iſte ſciens prudẽſꝙ prætiriit. DECRETVM: Hoc me tũc decernentẽ. & vtilitatẽ reip. nõ pbilippi ſeqntẽ. contẽnentes iſti boni legati tres meſes totos in macedonia deſiderũt quoad rediret pbilippus oĩbus in Thracia locis ꝓ vim occupatis dũ liceret eis a principio decẽ diebus. immo aũt tribus aut quatuor in Helleſpontũ profectis iuſiurandũ accipere & loca illa ab omni periculo liberare. Neꝙ ei ea tetigiſſet preſentibus nobis pbilippus. aut iuſiurandũ nõ recepiſſemus. Itaꝙ nec vtrũꝙ ſimul haberet & pacem & oppida Prima igitẽ in ipa legatõne pbilippi quidẽ fraus. corruptela aũt peſſimoꝝ boim bmõi fuit. cuius gratia & tũc & nũc & ſp. me iſtis ꝓſiteor inimicũ. Aliud deiceps ẽt maiꝰ & grauius facinus aiaduertite.

Postq̄ iusiurādū pstitit philippus.amissa prius thracia isto⁹ culpa.qui meo decreto parere noluerūt rursus emit ab istis ne ante macedonia decedant quam exercitum contra Phocēses parauisset: ne ea re huc nūciata.& consilio eius cognitō. vos intra pylas nauigātes (vt prius feci stis) aditum claude retis sed audiretis ipm Pylas ingressum:qum iam nihil impedire valeretis. Verum quia timebat ne pylis etiam occupatis anteq̄ phocenses euerteret.auxilium mitteretis atq̄ ita res ipm frustraret.rursus istum mercede conducit.non iam vna cum cæteris.sed sepatim.vt ea vobis nunciaret.per q̄ omia periere. Obsecro viri athenienses.vt in tota hac causa meminetis q⁹ si nihil vagatus fuisset Aeschines extra terminos accusationis suæ.nec ego verbū de aliis rebus fecissem.Sed cum maledictis aduersus me omnifariam sit vsus.necesse est mihi quoq̄ ad vnūquodq̄ pauca respondere.Quæ igitur fuerunt uerba quæ tūc ab isto dicta omnia subuerterunt.non esse ob id trepidandum. quia philipp⁹ pylas intrauerit.Nam omnia euentura esse que cuperetis si quietem ageretis. Audituros enim duobus ant tribus diebus.quibus vt hostis venerit philippus eisdem amicū factum.quibus vero vt amicus hostem.Non enim verba firmare amicicias inquit.sed idem conferre.Conferre autem tam philippo quam phocensibus quam vobis.vt insolentia ac petulantia. Thebanorum comprimeret. hoc multi læto animo audiuerunt.propter eam quæ tunc nobis erat cum Thebanis dissensio.Sed quid paulopost euenit.Miseri phocenses deleti sunt.eorumq̄ vrbes euersæ. Vos autem hoc auctore atq̄ suasore quietem agentes.ex agris omnia reportare.& in tutum conferre necessitatem habuistis.hic vero autem accæpit.& præterea inimicicia aduersus thebanos nobis remāsit.gratiam vero horū factorum philippus adeptus est. Vt autem ita fuisse videatis.recita mihi Calistbenis decretum.ac Philippi epistolam.Nam ex his duobus omnia erūt nobis manifesta. Dic DECRETVM. An ad hoc pacem feci stis viri athenienses.an hoc vobis mercennarius iste nūciauit.Recita nūc epistolam.quam postea Philippus huc scripsit.EPISTOLA.Audite q̄ manifeste in hac epistola sociis suis ostendit, se hæc inuitis ac dolentibus vobis effeciss e.Quamobrem si recte sapiant thebani & thessali. hos inimicos putare debent.Mihi autem credere.quæ licet non iisdem verbis scribat.eandem tamen habet sententiam. Itaq̄ sic eos sibi obnoxios fecit.vt nihil posthac suspitionis aduersus eū susciperent.sed sese illi credere non veterentur.omiaq̄ eius fidei permittere. Ex quo factum est vt miseri thebani in præsentes inciderint calamitates. Hic vero qui fautor & adiutor fuit Philippi. qui falsa renūciando vos decæpit.ipe nunc thebanorum calamitates deplorat.eorumq̄ exitū vt miserabilem enarrat.quū ipe thebanis & phocensibus.& ceteris grecis causa fuerit malorum omnium. Te videlicet aeschines thebanorum angit casus.eorumq̄ te miseret.qui possessiones & bona habes. ipsorūq̄ agros colis. Ego vero gaudeo qui confestim postulatus sum ab eo qui ista perfecit. Sed in eiusmodi verba incidi.quæ paulopost fortasse magis conuenient. Itaq̄ redeo ad id quod incœperam ostendere. Horum scelera atq̄ corruptelas presentium malorum causam fuisse. Nam vobis per huiuscemodi homines qui inlegationibus corrupti. nihil sani renunciabāt.deceptis. Deceptis etiam miseris Phocensibus eorumq̄ vrbibus euersis.statim factum est.vt detestabiles thessali.& amentes Thebani.amsum patronum.& bene de se meritum philippum nūcuparent.omniaq̄ in illo vno ponerent. nec vocem cuiusq̄ audirent.qui contra monere vellet. Vos autem hæc inspicientes (q̄q̄ grauiter ferretis) pacem nihilominus seruabatis.Soli enim nihil facere posse videbamini: Et cæteri græci eodem modo ipsi quoq̄ decæpti.& spe illorum quæ crediderant destituti.pacem itidem libenter agebant iā antea quo dammodo a philippo superati. Nam qum Illyrios & triuallos. & nonnullos etiam græco⁹ subegit philippus.& ingentes copias sibi parauit.& quidam ex ciuitatibus græciæ sub pacis licentia illū adeuntes (quo⁹ iste vnus fuit) corrūpebātur.tunc oēs contra quos ista ppabat.oppugnabantur.Qd si nō intelligebant.alius hic ē sermo.nec ad me quidē attinet.Nam ego pdixi & ptestatus sum & apud vos & apud omnes.ad quos legatus sum missus.sed ciuitates ipe variis morbis laborabant.Nā & ii qui rēpu.gerebāt.pecunia erāt corrupti & priuati ac multitudines ptim nō intelligebāt.ptim quotidiana quiete facilitateq̄ allecti.quū hic eēt cōmunis morbus. nec tn vllus putaret hoc malum sibi potissimū euēturum.sed ceteroq̄ piculis sua in tuto fore arbitrarētur tandē cuenit vt populi ipsi ac multitudines ,p breui quiete libertatē pderent. Principes vero qum alios vendere putaret.se an oēs venditos agnoscerent nam pro bospitibus & amicis qui tūc notabant qum munera capiebāt.assentatores & scelesti & cetera hmōi (quēadmodū decet) appellari se audiūt. Nemo.n.pecuniā dando pditoris q̄rit vtilitatē.nec qum ea⁹ re⁹ qua⁹ gratia pecuniā tradebat potitus ē.in ceteris rebus agendis ,pditoris consilio vtiē (nihil.n. ,pditore eēt fœlicius. sed nō est ita.nō ē) At qum ille q dñari quærebat.rem perfecit.ipius quoq̄ ,pditoris dñs factus. ac improbitatē eius cognoscens. illum odit ac reiicit. Considerate em̄ (nam & si re⁹ ipa⁹ tps prætériit.intelligēdi tn atq̄ cognoscēdi semp ē tpus sapienti) Eousq̄ Laschenes amicus philippi vocabatur. donec Olynthum tradidit. Eousq̄ timolaus. donec thebas euertit. Eousq̄ Eudicus & Simus Larisei. quousq̄ thessaliam Philippo subiecerunt. Sed postea expulsi atq̄ abiecti & summis incommodis affecti. vniuersum orbem proditoribus impleuerunt. Quid Aristratus in Sycione. Quid perilaus in Megaris. nōne & ipi eodem modo despecti. Exquo manifeste intelligi potest.illum qui maxime patriam tuet suam. & se istis plurimū opponit.eū esse qui vobis aeschines ,pditoribus mercede corruptis prestat accipiēdi pecuniā facultate & beneficio eo⁹ q vestris cōsiliis aduersant salutē simul ac lucrum retinetis. Nam quantum in vobis est:iamdudum perissetis. Ac de his quæ tunc gesta sunt (q̄q̄ multa præterea dicere possem) finem

facio:putãs etiã plura q̃ satis est a me dicta fuisse.Cuius tñ rei iste eã ẽ.q tanq̃ sentinã aliquã viciorũ suorum in me iupuerit.quæ necesse fuit iuniorum causa refelli.Nã vobis cæteris fortasse tedio fui quibus prius etiam quã vobis quicq̃ dicerem.nota fuerat huius mercennaria locatio.Quamquam ipse quidem amiciciam & bospitalitatem ip̃am appellat.& nuper quodã loco ait, me bospitalitatem alexandri tanq̃ probrũ sibi obiicere. Ego tibi bospitalitatẽ alexandri. Vñ.aut quomodo illã cõsecutor:nec te philippi bospitem.nec alexandri amicum nũcuparem vnquam. non ita desipio. Nisi forte messores ac cæteri operii qui pecunia conducũtur.amici atq̃ bospites nũcupandi sunt. Sed non est ita:non est. At te philippi primo & nũc alexandri mercennariũ appello.nec solum ego sed isti omes de quo si forte dubitas interroga. Immo ipe ego id p̃ te faciam. Vtrum vobis o viri athenienses videtur.mercennarius an bospes alexandri esset aeschines. Audis quid rñdent. volo igit iam ad ip̃am accusationẽ p̃ficisci.& res a me gestas memorare.vt licet sciens aeschines.audiat tñ.quenam illa sint ob que is quæ nunc decreti mihi sunt honores,ac etiã maioribus me dignũ esse ducam. Recita mihi accusationem ip̃am. ACCVSATIO. Hæc sunt viri athenienses. q̃ accusator p̃sequitur. Ego autẽ sequens scripture ordinem.ad singula deinceps respõdebo. nec quicq̃ eorũ sponte mea præteribo. Qã igitur scripsit meverbo & ope semp athenienſi populo profuisse paratũq̃ eẽ bñfacere:atq̃ ea de causa me esse laudandũ. Hoc examen in publicis rebus esse arbitror. His.n.discussis.vera ne an falsa sint quæ. Ctbesipbon de me scripsit.apparebit. Quod vero nõ adiunxit.demum qum rationẽ publice administratorum reddiderim.tunc fore coronandum me q̃q̃ in theatro coronationem faciendam esse censuit.pertinere & boc puto ad ea q̃ in repu.gessi. an dignus sim corona. & theatrali præconio.nec ne. Leges etiam ostendendevidentur.per quas buic ea scribere licuerit. Per hunc equidẽ modum viri athenienses iuste atq̃ recte accusatori respõdere statui. Pergo itaq̃ ad illa quæ ipse gessi Nec tamen quisq̃ putet me;ab accusatione ipsa sermonem distrabere. si in res grecoq̃ incidero. Nã qui.eam prosequitur.in qua scriptum fuit meverbo & ope benefacere.is necessitatem mihi imponit buiusmodi res a me gestas referendi. Deinde qum multe sint partes. & quasi membra reipu. ego eã partem mihi assumpsi.que ad res grecorumpertinebat.quare ex eis ipsis p̃bationes me facere conuenit. Quæ igitur philippus anteq̃ ego ad rempublicam me conferrem occuparat.omitto. Nibil.n. id ad me spectare arbitror. Que vero exquo die in boc loco constitutus sum.p̃bibitus est. bæc ego referam & eorum rõnem reddam:boc tamen præmisso.Magnum adiumentum viri;athenienses teporum conditio philippo attulit.Non em̃ apud bos vel illos.sed p vniuersam simul græciam: tanta proditorum ac malorum bominũ copia boc tempore fuit.quanta nemo vnq̃ prius recordaꝫ fuisse. quibus fautoribus & ministris vsus philippus.græcie populos iam ãtea baud quaquam adinuicem pacatos nec tranquillos.etiam magis turbauit & bos decipiendo.illis donando. quosdam vero penitus corrumpendo in multas partes discidit.qum vna cũctorum esset vtilitas.obstare.s. ne ille magnus fieret. In boc itaq̃ statu rerum.atq̃ in bac ignoratione nascentis atq̃ crescentis grecorum oim dadis considerandum a nobis est viri Atbenienses quid bæc ciuitas facere quidue eligere debuit ac buiusce deliberationis a me ratio postulanda. Nam ego bas partes reipu.mibi assumpseram gerendas. Vtrum debeat Aeschines dignitate sua omissa.instar tbessalorum atq̃ delopum philippo auxilium præstare ad græciam subigendam:& sic maiorum res gestas gloriamq̃ perimere. an vero boc quidem non facere.nam nimis id certe graue.sed quæ ventura cernebat.si nemo p̃biberet bæc qualiacunq̃ forent negligere:At equidem abeo qui maxime consilium tunc sumptum repræbendit. libẽter nunc peterem.cuius partis vellet banc ciuitatem fuisse. Vtrum eius quæ philippo coniũcta præsentium malorum causa fuit:cuius partis tbessali & eorum complices dici possunt. An eius q̃ p̃pria commoditatis spe neglexit bæc cuentura.in qua arcbades Messenios & argiuos poneremns. At borum plerisq̃ immo vero omnes grauiora quam vos perpessi sunt. Etenim si simulatq̃ vicerat philippus .e vestigio abisset & postea quietem egisset.nulli nec sociorum nec ceterorum molestus. tamen esset aduersus eos qui se illi non opposuerunt.querela quedam atq̃ reprebensio. Sin pariter omnibus dignitatem.imperium libertatem ademit.ciuitates etiã quãtum potuit destruxisset.cur nõ optimum a nobis consilium sumptum fuisse me auctore atq̃ adbortatore confitendum est. Sed illuc redeo:Quid bunc populum Aeschines facere decuit.qum cerneret philippum.dominationem atq̃ tyrannidem sibi in græcia comparantem.aut quid me ciuem & cõsultorem atbenis.nam id quidẽ plurimum refert decernere.qui sciebam ex omni tempore vsq̃ ad illam diem.in qua ego suggestũ ascẽdi.semper de principatu.de bonore:de gloria patriam certauisse.pluresq̃ & viros.& pecunias consumpsisse pro dignitate & cõmuni græcorum vtilitate.q̃s reliqui omnes greci pro seipsis cõsumpserint. Videbam insuper philippum ipsum.cum quo nobis erat certamen pro dominatu atq̃ potẽtia oculo altero perfosso.facto bumero.manu atq̃ crure debilitatis.quãcũq̃ corporis p̃tẽ abiicere libenter paratum.vt reliqum tempus cum bonore atq̃ gloria viueret.Atqui nemo vnquam dicere auderet.buic quidem in pelle loco tunc ignobili ac paruo educato. tantam magnitudinem animi conuenisse.vt græcorum dominatũ affectaret & boc in mente sua poneret. Vobis autẽ atbenienſibus qui quotidie in cũctis sermonibus.cũctisq̃ spectaculis monumẽta virtutis maiorũ viorũq̃ intueremi tãta ignauiam adesse debuisse. vt grætie libertatẽ spõte vestra philippo abiiceretis. Nemo certe ista dice-

ret.Reliquū erat ergo omnibus quæ cōtra vos ille per iniuriam faciebat. iuste repugnare. Hoc vos quidem ab initio recte atq; ordine feciſtis.Ego autem dum in rep. verſarer. boc idem ſuaſi. fateor id quidem.Sed quid oportebat me facere.iam em̄ abs te peto cætera omittens amphipolim. Pydnam Potydeam. Almuſiam omniū bor̄ obliuiſcor.Ferrium atq; Doriſcum. & Peraritbi direptionem.ac alias bmōi iniurias p̄tereo. nec ſi vnquam fuerit ſcio. Quāquam tu modo aſſeruiſti me iſta dicētem bos in bellum coniecisſe.cum Euboli & Ariſtophontis & diopitis ſint iſta decreta non mea.O quē cunq; cupis faciliter aſſerens.nec tamē in præſentia de bis loquar. ſed qui Euboia occupata. oppugnaculum aduerſus atbicam inſtituerat.qui megaram tentarat.qui Oreon occupauerat. qui porthmum diruerat.qui in Oreo pbiliſtidem.in Eretria Clytarchum tyrannos poſuerat. qui Helleſpontū tentarat.qui Biſantium obſederat.qui vrbes græcie alias euertebat. in aliis exules reducebat. Vtrū quū iſta faceret:iuſiurandum contemnebat & pacem rumpebat.an nō. Et vtrum boc probibere quē quam græcorum oportuit.an non.Si nullum oportuit. ſed miſerorum (vt aiunt) præda fuit græcia concedenda viuis atbenienſibus atq; extantibus ſuperuacue fuerunt meæ curæ.ſuperuacua etiā ciuitatis opera.quæ mibi aſſenſa ē.Omnia bæc meæ culpæ.atq; meo errori aſcribantur. Sinautem oportuit,quēquam bis ſe opponere.quem alium quā atbenienſium populum magis decebat. Horū igit ego tunc auctor fui.& aduerſus illius impetum quo cunctos mortales in ſeruitutē rapiebat. ipe reſtiti.ſemper admonens: atq; obteſtans boc pbilippo nequaquā eſſe concedendum. pacem tamen ipſe rupit.naues capiendo.non ciuitas aeſchines.Affer decreta ipa.& pbilippi epiſtolam. & per ordinem recita.nam ex eorum cognitione quis cuiuſq; rei cauſa fuerit.manifeſte apparebit.DECRETVM Huius igitur decreti Eubolus auctor fuit.no ego proximi vero Ariſtophō.deinde Egeſippus.poſtea rurſus ariſtophon.poſtea pbilocrates.poſtea Sepbiſophon.poſtea oīes alii. ego autem nequaquam.Recita id decretum.DECRETVM. Vt ego igitur bæc decreta oſtendo.ſic tu Aeſchines aliquod meum decretum oſtende.per quod ego videar belli cauſa fuiſſe: Sed nō potes.Si enim poſſes nibil prius attuliſſes. Atqui nec pbilippus ipſe de boc bello me accuſat.qum cæteris ſuccenſeat.Recita epl̄am pbilippi.EPISTOLA.Hic Demoſthenis nulla mentio nec aliquo mō me in crimine adducit.Cur igit alios increpans.me nō cōmemorat: quia ſibi ipi conſcius verebat. ne ſi me p litteras ſuas laceſſiſſet.ego eius iniurias nudarem. Nā probe illas tenebā ſibiq; me opposueram .Primū em gationē in Peloponeſum decreui.quū ipe primo in Peloponeſum fubiui.deinde aliā euboiā cū ille Euboiā attigit.deinde in Oreon.nō iam legationē ſed auxiliū vrbanarū copiarum. deinde in eretriā cum ille tyrannos in bis vrbibus conſtituit.deinde oīes claſſes miſi. p quas & Cherroneſus & Byſantium atq; cæteri ſocii noſtri ab illius conatibus fuerūt defenſi. Ob q̄ vos o viri atbenienſes laudē gloriā.bonores.gr̄as.coronas ab illis qui bñficia acceperūt.adepti eſtis. Hi vero qui opprimebātur ſeruati ſunt q vobis crediderunt. Qui aūt aſpernati ſunt ea tulerūt.q̄ vos ſæpenumero eiſdem p̄dixeratis.intellexerūtq; vos non ſolū beniuolos erga ſe fuiſſe verūetiam prudentes & venturi præſcios. quū omnia euenisſent vt antea dixeratis. Atqui cp magnā pecuniā dediſſet pbiliſtides.vt oreon baberet.magnā Clitarchus:vt eretriā.magnā ipe pbilippus vt bæc contra vos ipe poſſideret. & i aliis nō.argueret nec audirētur eius facinora.nemo penitus ignorat.& tu maxime oim aeſchines.qui legatos Clytarchi atq; pbiliſtidis buc miſſos domi tuæ babuiſti:quos vt boſtes atq; iniqua poſtulātes ciuitas repulit.tibi erāt boſpites atq; amici. Non igitur bor̄ quicq̄ ē factum o improbe caluniator. qui mea pecunia recepta ſilere dicis.ſed quū abſumpta ē tunc rurſus damare. At non tu quidē ita ſed clamas quū acceperis.nec vnq̄ ceſſas niſi te bodie damnatum iſti ceſſare faciāt. Qum me igit tunc borum gr̄a coronaretis:qum eaſdem ſyllabas tunc Ariſtonicus decreto ſuo quas nunc Cbeſipbon pſcripſiſſet:qum in in tbeatro bmōi coronatio p̄ præconē publicaret.nō contradixit eſchines nec ilſum qui tunc auctor fuerat.accuſauit.Cape boc decretum & recita. DECRETVM. Eſt igit quiſq; vīm qui ſciat verecundiā aliq; reip.ob boc decretum eueniſſe aut ſubſannationem vel riſum. vt iſte nunc futurum p̄dicabat ſi corona donaret? Atqui qum recētes ſunt res.atq; oībus notæ. tunc ſi recte ſunt.gratia ſi aliter pœna ſolent potiri. Ego vero (vt apparet) gratia tunc potitus ſum. nō aūt pœna aut repbenſione. Igit vſq; ad illa tempora in quibus bæc geſta ſunt. ſemp recte feciſſe videor. & vincendo in conſultationibus.qum de rep. conſuleret.& perfectione rerum ex quibus etiam coronarum bonores & ciuitati & mibi.& vobis oībus euenerunt.& p rebus proſpere geſtis ſupplicationes decrete.Qum igitur pbilippus ex euboia pulſus eſt.armis quidem a nobis. conſiliis aut atq; decretis.& ſi iſti diſrumpantur a me.aliud contra banc vrbem oppugnaculum queſiuit. Nam videns nos vltra omnes bomines frumento importato vti. atq; cupiens tranſmiſſionem buiuſmodi in ſuam poteſtatem redigere.in Tbratiam profectus ab biſantiis.qui per id tempus ſibi erant ſocii, poſtulauit.vt vna ſecum vobis bellum inferrent.quod qum illi negarent.nec ea de cauſa ſodetatem coiſſe dicerent machinis inſtructis.vallo q̄ circūdato Biſantium obſedit. Quæ qum ita eſſent quid vobis agere deceret.non amplius percontabor.nam id quidē manifeſtum.Sed quis Biſantiis auxilium tulit? quia ipos ſeruauit.quis Helleſpontum retinuit. Vos quidem viri atbenienſes laudē dico.ciuitatem.quis autem bec in republi.conſuluit.decreuit.& ſeſe in bis rebus totum ſine vlla exceptione dedit.Ego bec vero quantum vtilitatis attulerunt. verbis probandum non ē. qum re ſitis experti.Nam preter gloriam quā aſſecuti fuiſtis.vilitas annone maior in illo bello fu.itquā nunc in preſenti pace.quam iſti boni viri contra patriam quadam ſpe ducti conſeruant. que ſpes eos fallat.

nec fiant eoꝝ compotes q̄ vos a diis immortalibus optatis. nec vos experiri sinãt que illi exoptant
Recita Bizancioꝝ. & Perinthioꝝ coronas. quibus banc ciuitatem donauerunt. DECRETVM BI
ZANCIORVM ET PERINTHIORAM. Recita & eas coronas. quæ ex Cherroneso missæ
sunt. DECRETVM CHERRONESORVM. Non solũ ergo vt Bizantiũ Perinthiaq̄ seruare
tur. nec vt Hellespontũ ex faucibus pbilippi eriperet. & bonores pro iis rebus meo cõsilio gestis ci
uitati haberet. mea opa factũ ẽ. verũetiã cũctis mortalibus ostensum q̄ esset buius ciuitatis virtus. &
pbilippi fraus. Ille. n. Bizancios amicos ac socios palã obsidebat. quo nibil turpius ac sceleratius fie
ri potuit. Vos aũt qum multa iuste succensere eisdẽ haberetis. q̄ contra vos ingrate cõmiserãt oblití
iniuriaꝝ eos pire non pmisistis sed manifeste seruauistis ex quibus gloriã & beniuolentiã apud oẽs
vobis cõparastis. Atqui q̄ multos iã ex ciuibus coronauistis manifestũ ẽ. Qđ autẽ p aliũ ciuitas ipa
coronata fuerit consultorẽ dico & oratorẽ præter quã p me dici põt. Vt igitur maledicta q̄ aduersus
euboios ac bizancios iacuit siquid durius ab illis cõtra vos factũ erat memorando non solum falsa
oñdam nã id quidẽ vos intelligere arbitror verũetiã si maxime vera essent ita vt ego decreui in bis
rebus faciendũ fuisse. Vnũ aut duo de bis q̄ prædare maiores vestri gesserũt breuissime cõmemora-
re volo. Nam & priuatim singuli & publice vniuersi ad exemplum eoꝝ q̄ bene & laudabiliter gesta
sunt cætera oñi conatu ꝓsequi debet. Vos igitẽ viri Athe. lacedemoniis terra mariq̄ dñantibus at
q̄ oñia circa aticã suis magistratibus p̄sidiisq̄ tenẽtibus euboiã tanagram boetiã totã megarẽ aegi-
nam eona. aliasq̄ insulas qum nec naues nec mœnia bæc ciuitas bẽnt in Aliarcum existiũ. Et baud
multo post rursus i Corinthũ qum & thebanis & Corinthiis merito posset nã ciuitas succensere ꝓ
bis q̄ in derelicto bello vtriq̄ effecerant sed nequaq̄ ita fecerũt. Hæc ergo aeschines tũc nec ꝓ bene-
merẽtis gessere nec sine piculo esse videbãt. Sed nequaq̄ ea de cã supplices ad se fugiẽtes abiecerũt
sed ꝓ gloria & bonore res arduas sponte susceperũt recte atq̄ boneste cõsulentes. Nam cũctoꝝ qui
dem boim finis ẽ mors etiã si in cubiculo qs seip̄m iududes cõseruet. Decet vero ꝓbos viros semp
res magnas & p̄claras aggredi bonãq̄ sibi spem p̄ponere. Quẽcũq̄ aũt euentũ deus dederit genero
se pferre. Hoc maiores nostri fecerũt q lacedemonios non amicos non bene merentes qui magnis
iniuriis bunc populũ affecerant qum thebani post victoriã in leuctris partã eos delere pgerẽt se op-
ponentes seruauerũt nõ potentia formidãtes nec reputantes q̄ fuissent opa eoꝝ ꝓ quibus pericula
susceperũt. Veꝝ. n. vero cuncte græciæ ostenderunt q̄ q̄q̄ vos quis iniuriis effecerit si illi seruitutis
aut excidii periculum immineat in boc tempe iniuriaꝝ accæptarũ non meministis sed iram vestrã ad
alia reseruatis. Nec in bis solum eiusmodi fuistis sed rursus qum thebani euboiam inuaderent non
despexistis nec illoꝝ quæ a themisone ac theodoro apud oropbon contravos facta erãt meministis
sed auxilium tulistis præfectis nauiũ quorũ vnus ego fui tũc primũ voluntarie ꝓfitentibus. Sed nõ
dum de bis. Atqui preclarum fuit insulam illam seruare p̄clarius tamen q̄ qum & homines & vrbes
eius insule in potestatẽ vestram puenissent illis qui vobis iniuriati erãt sine vlla controuersia reddi
distis nulla iniuriarum rõne babita in quibus vobis se crediderãt. Multa p̄tereo q̄ cõmemorare pos-
sem pungnas nauales terestes exercitus bella & superiori tempe & nostra ætate ab bac ciuitate susce
pta ob libertatem ac salutem cæteroꝝ græcoꝝ. Ego igitur qui videbam in tantis ac tam arduis rebus
ꝓ alienis cõmodis populũ atbenienssem certauisse qum de ꝓpriis ipius quomõ consuletur quid de
cernere mea sententia debui. An insensus esse aduersus eos qui ad vos confugiebat & causam q̄re-
re per quem omnia pderent. Et quis me iuste non necasset si gloriam buius vrbis vel verbo solum
deturpare conatus essent Nam re quidẽ ipa vos certe scio non feciss̃etis. Si. n. voluissetis quid ob-
stabat an non licebat an non erãt isti qui boc vobis suadẽrent. Volo igitur redire ad ea quæ in repu.
gessi & rursus in bis considerate quid ciuitati conducebat. Nam qum viderem viri atbenienses re na
ualem vestrã plurimũ dissolutam & locupletes quidem pœne immunes esse mediocres aũt egenos
ita onerari vt perire cogerentur & ob boc nibil suo tempe in bac vrbe fieri legem tuli per quã locu-
pletes iusta facere coegi paupes vero ab iniquo onere liberaui. Et quod reipu. vtilissimũ erat res vt
suo tpe firi posset dispolui. Qua de re cũ dies mibi diceret q̄ contra leges scripsissem ad vos confu
giens euasi nec quintã ptem sentẽtiaꝝ accusator reportauit. Ad quã multã pecuniã principes simo
niarũ aut secũdos & tercios putatis mibi daturos fuisse ne bmõi a me promulgaret vel vt saltem eã
ꝓmulgatam deseruissem. Tantã viri atbenienses quantam equidem referre vobis non audeo. Nec
immerito id facere videbãtur. Nam ex prioribus legibus sedecim simul munus subibant sed ipi q-
dem nibil vel parum soluentes egenos ciues suo onere ꝓmebant. Ex me autẽ lege factum est vt qsq̄
fm vires patrimonii contribueret. Et qui prius sextus & decimus contributor vnius fuerat ex mea
lege duarum nauium prefecturas subiuit. Antea eñ non præfecti appellabantur sed contributores
Qnare vt dissolueret lex nec ipi iustum onus subire cogerẽtur nibil est quod non dedissent. Recita
mibi primũ decretum ipum ob cuius causam dies est mibi dicta. Deinde catalogum. tũ ex priori lege
tum postea ex mea. DECRETVM. Recita catalogũ illũ præclarum. CATALOGVS. Recita nũc
ex mea lege catalogũ. CATALOGVS. an parum vobis pauperibus opem tulisse videor. an pau-
ca diuites fuisse daturos putatis ne bæc lex ferretur non igitur ob id solum gloriari mibi licet q̄ nõ
obmisi nec q̄ accusatus euasi verumetiam q̄ vtilem tuli legem vt experimento docui. Nam cum du
rante bello semper classe reip. vteretur nec deprecationem posuit præfectus quisq̄ nec nauis vlla in
portu relicta qum nauigare non posset nec in nauigando amissa quæ fm priores lege sæpenumero

eueniebant pauperibus ſua munera obire neq̃ntibus. Ego ex inopibus hæc onera traduxi exquo oīa vt decēs erat proceſſerunt.atq; ea de cauſa me laude dignū duco cp̃ hmōi rerū ſemp auctor fui ex quibus gloria honor & potentia ciuitatis creuit.Malignitas obtrectatio aut acerbitas in rebus a me geſtis nunquā repitur nec abiectum aliquid aut rep. indignū.eandēq; mentē in repu. noſtra atq; in comunibus omniū græcoꝝ rebus ſeruari. Neq;.n.i hac vrbe locupletū hominū gratia plus apud me valuit quā reipu. comoda neq; in rebus cōmunibus dona aut boſpitiū pbilippi vniuerſæ græcie cōmoditatibus ante tuli.Reliquū eſſe arbitror.vt de p̃conio ac rōnibus reddēdis dicā.Nam hn̄ geſ- ſiſſe in rep.& beniuolū fuiſſe promptumq; hn̄facere ſatis abūde ſuperius demonſtratum puto q̃q; maximā p̃tem reꝝ a me geſtarum p̃terierim qum quia deinceps accuſatori rn̄dere volo tum qa & ſi nihil de reliquis rebus geſtis meis dicā tn̄ quiſq; veſtrū ſimile propoſitum in illis concipere debet Quæ igit̃ iſte ſurſum deorſumq; diſſeruit de legibus contra quas ſcriptū eſſe a Ctheſipbonte aſſerit nec vos reor intellexiſſe nec ego magna ex pte ea aſſequi potui. Simpliciter igit̃ & recta via de viri- bus diſputandū tn̄.n.abeſt vt me obnoxiū legibus eſſe negē quod nūc iſte dictitabat vt etiā p omnē vitam me obnoxiū illis fore.p̃fitear p bis rebus quas vel adminiſtraui vel in rep.geſſi. Eoꝝ tn̄ quæ ex proprio patrimonio ipſe populo donaui rōnem nullam a me reddi oportere dico nec p illis vllā diem eſſe obnoxiū. Audis aeſchines nec aliū quēq; nomē magiſtratibus quicūq; is ſit. Quæ em̄ lex tam iniuſta ac tam inhumana reperiri poteſt q̃ eum qui ex ſuo patrimonio liberaliter donauit nō ſo- lum oīni gratia priuet verūetiam accuſatoꝝ calūniis ſubiiciat coputiſq; & calculis donatorē obnoxi- um faciat? Nulla certe quod ſi negas oīde ego acquieſcā atq; tacebo. Sed nulla ē hmōi lex viri Athe nienſes. Laudauit inqt illū ſenatus rōnibus reddēdis obnoxiū. Nam de illis quidē ob q̃ noxius erā ſed de iis quæ inſuper donauerā calūniator.at muroꝝ vrbis curator fuiſti inqt.at ob hoc ipm merito laudatus ſum cp̃ de meo expendi nec computaui. Rō.n.datoꝝ & acceptoꝝ examē requirit donatio vero laude atq; gratia potiri debet quāobrem hæc iſte de me ſcripſit. Et hoc ita eſſe ac non ſolū ex le gibus verūtiam ex vtis maioribus ita diſponi ego facile oīdam. Nam & Nauſides prætor ob ea q̃ ex proprio cōſumpſerat pluries apud vos coronatus fuit & Dyotimos qum ſcuta donauit & poſt eum Caridemus ea de cauſa coronati fuerunt poſt bos iſte Neoptolemus qum multis rebus geren dis p̃fuiſſet p bis q̃ donauit honore potitus ē. Eteīn abſurdum eſſet atq; impiū ſi hominī mgratum aliquē gerenti aut donare p magiſtratū non licebit aut p gratia ob liberalitatē hn̄da ad rōnē donato rum reddendā cōpellatur.& vt hæc q̃ dixi.vera eſſe intelligatis recita mihi decreta de bis rebus facta DECRETA.Hoꝝ quiſq; Aeſchines magiſtratus quē geſſit rōnem reddere tenebaī corū vero ob quoꝝ gratiam coronatus fuit non tenebatur. Nec ego igitur eodemmō eidem.n.ius in me qd in ce teris eſt donaui laudor ea de cauſa nec teneor coꝝ quæ donaui rōnem reddere.Magiſtratū geſſi bu- ius geſtionis rōnem reddidi non coꝝ q̃ donaui at male geſſiſti.Quare igit̃ qum publice examen de me factum eſt.tu p̃ſens non accuſaſti. Vt igitur intelligatis hoc mihi teſtimonium ferre ex qbus re- bus rōnem reddere non teneor me nunc coronari cape decretum hoc pro me ſcriptum & totum re- cita q̃ em̄ accuſare omiſit in iis illa quæ p̃ſequit̃ falſo criminatus apparebit Recita. DECRETVM. Ergo de iis quæ ipe donaui nihil perſequeris quæ vero mihi a ſenatu eorum gratia decreta ſunt ea perſequeris. Accipere quidem liberalitatem legitimū ſtatius gratiam vero p accæptis referre cōtra legem putas. Homo pditus & impius & malignus obtrectator eiuſmodi eſſet p deos immortales non hmōi. De præconio autem in theatro faciēdo mille millies fuiſſe cōceſſum p̃termitto.& pluries ipm corona prius fuiſſe donatum.ſed p deos aeſchines vſq; adeo rudis & inſenſatus es vt non in telligas coronam eundem honorem afferre vbicūq; publicē ſed gratia eorum qui coronātur in the atro fieri vt ii.ſ.qui præconium audiunt ad virtutem incendantur. Vbi qui gratias referant plus lau dantur quam ipi coronati. Ea de cauſa lex hæc facta eſt quam cape & recita. LEX. Audis Aeſchines legem dicentem p̃ter quam ſi populus aut ſenatus decernat nam tū preconiū fieri debere. Quid er- go miſer calūniaris quid verba fingis quid teipm belleboro non purgas non erubeſcis aeſchines in uidiæ cuiuſquā accuſare & legum verba partim cōmutare ptim abſcondere quas totas recitare opor tuit.vt qui iurati iudicaturi ſunt ſententiam recte ferre poſſent. Deinde qum hæc feceris cōmemo- ras ea quæ populari viro ad eſſe conuenit tanquā per deſcriptionē effingens quæ qum non habeat ea quæ debet illa q̃ deſunt ex libello reportat quaſi non rebus nec vita populares ſed verbo cogno- ſcantur. Vociferas dicenda. & reticenda quaſi ex rbeda proferens ea quæ tibi ac generi tuo aſſunt, non mihi. Atqui viri atbenienſes ego iurgium ab accuſatione hoc differre arbitror. cp̃ accuſatio cri- mina continet quorum in legibus pœne ſcriptæ ſunt. Iurgium vero maledicta quæ inimici adinuicē iactant. Arbitror etiam maiores noſtros hæc iudictia ædificaſſe non vt in illis conuenientes ob pri- uatas ſimultates male adinuicem diceremus ſed vt redargueremus eos qui publice quid mali feci- ſent. Hoc & ſi non ignoraret.aeſchines tamē me laceſcere maledictis quam accuſare maluit in quib9 ipe melioris conditionis eſſe non debet nec minus quam maledixerat male audire ad quod ia per- gam tn̄ antea præcontatus. Vtrum te quis aeſchines reip.boſtem.an meum putare debet? Meum vi ddicet. Cur ergo cum liceret tibi per leges me accuſare & ſi deliquerim pœnis ſubiicere in reddēdis rationibus inferendis ſententiis in aliis iudiciis dudum omiſiſti? nunc autem qum ſim legibus tem- pore præiudicio redarguitione veſtra qui ſæpe me accuſantes nihil omnino a me improbe factum. probare potuiſtis liberatus ciuitati ad quam rerum publice geſtarum gloria ptinet obuiare conar.s.

Vide ne borum quidem boſtis ſis meumvero te fingas. Quum igitur pia ac iuſta ſententia omnibus oſtenſa ſit, oportet me iam videtur licet minime procacem. pro multis ac falſo in me dictis quantum neceſſitas cogit pauca de ipo dicere & quis ipe. & ex quibus ortus ſit. ex quibus facile initiũ maledicendi fecit. & verba ita magnifice iactat oſtendere. Si. n. Eacus aut Rhadamantus. aut Minos cet accuſator noſter. ac nõ fabula & tritura fori. & viliſſimus ſcriba aut equidẽ reor grandiora dixiſſe nec rigidiora verba protuliſſe velut in tragœdia exclamans. O terra o ſol. o virtus & hmõi cetera. Et rurſus. o intelligẽtia atq doctrina. per quam boneſta atq turpia dignoſcũtur. Hæc vos ipſum audiſtis dicentem. Tibi pollute quicqua cum virtute aut boneſtorum. aut tupium vlla cognitio. Vnde aut quomodo? Qui tibi fas eſt diſciplinam cõmemorare? q̃ qui prediti ſunt, nedum talia de ſeipis profiterentur, verumetiam alio dicente erubeſcerent. Qui vero alieni ſunt vt tu, ſimulant quidem ob ſtulticiam. & audientibus moleſti ſunt. Sed qum quid de te ac de tuis dicẽdum ſit minime ignoro tamẽ vnde ſit incipiendum. Vtrum ne vt pater tuus Tromes Elpie ſeruiuit ei. qui apud theſei templum litteras docebat compedes ferens & baculum? An vt mater tua in clauſtro apud calamitum quotidianis nuptiis te pulcerrimã ſtatuam & ſummũ pugilem terciarũ partium educauit? an vt Phormio tybicẽ Dionis Phreane ſeruus ab boc predaro queſtu eam abduxit. Per Iouem & deos alios vere or nedum te digna dicam me indigna proferam verba. Itaq bãc relinquo. & a te ac a vita tua incipiã Non erat vt quiuis. ſed vt ii quos populus deteſtatur. Sero. n. tandem ſero autem. immo vero beri atq pridie ciuis ſimul & orator factus duabus additis ſyllabis p Tromite attromitum patrem. matrem vero Glaucotheam nominauit. quam omnes enipuſam ſciunt prius nũcupatam. ex eo videlicet q̃ omnia faceret ac pateretur. Vñ em alias. Sed tamen vſq adeo ingratus ac prauus es. vt ex seruo liber. & ex inope locuplex borum beneficio factus nedum nullam gratiam habens. ſed mercedẽ accepta contra eos omnes geras. & de quibus ambiguitas quedam eſſe poteſt omitto. que autẽ prorum naualia noſtra philippo pollicitus in vrbem venit quem in pyreo latitãtem. qum ego cepiſſem & in concionem traxiſſem clamando iſte & vociferando me in libera ciuitate. rem facere intolerabilem. q̃ calamitoſos. ciues pſequerer. & domos alienas ſine ſenatus decreto audirem. vt dimitteret effecit. & niſi conſilium ariopagi re audita & populi ignoratione cognita hominẽ queſiuiſſet. & rurſus captum ad vos reduxiſſet. ille pœnas nũq dediſſet ſed p huius operã euaſiſſet. quem poſtea tormentis confectum extremo ſupplicio affeciſtis vt iſte etiam vna ſecum merebatur. Itaq poſtea quũ vos iſtum in delum eadem ignoratione ducti. qua multa perierũt. ſyndicum elegiſtis vt ariopagitis teſtatem eius rei dediſtis cor ſeſtim bunc vt pditorem remouerũt. & Hyperidem in eius loco poſuerũt. Hoc fecit ſenatus ariopagitarum ab ipa ara ferens ſententiam. quo in loco nullus inuentus ẽ qui bunc ſceleſtum remouendum non cenſeret. & q̃ bec vera ſint teſtes cita. TESTES. Qum igit bũc ad dicendum electum ſenatus remouit. alteriq comiſit. tũc pditorem & inimicũ veſtrũ iudicauit Hoc vnũ ab iſto forti viro in rẽp. geſtum nequaq iis ſimile eſt. de quibus me criminatur. alterius autem vos meminiſtis. Nam qum Pytho Bizantius & legati omniũ ſocioꝝ a Philippo miſſi huc venilſent. vt ciuitati verecũdiam inſererent arguerentq eius iniuriam ego tũc Pythoni maxime elato plurimũq aduerſus vos fluenti non ceſſi neq effugi ſed ſurgent reſtiti & iura ciuitatis non pdidi. Immo iniurras philippi ſic nudaui ac patefeci vt ipius ſocii eas fateri cogerentur. Iſte vero pythonẽ adiuuit. & contra patriã teſtimoniũ tulit. & falſum quidem nec ſatis id fuit. Sed poſtea cum anaſino ſpeculatori ſe coniũxiſſe in thraſonis depbenſus ẽ domo. at quiſquis ſpeculatori ab boſtibus miſſo ſolus ſolo congreditur. & colloquia habet is natura ſpeculator atq boſtis patrie exiſtit. Harum rerũ mihi teſtes voca. TESTES. Multa inſup de iſto referre poſſum que ptermitto etem ſic res. Multa em referendi habeo facultatem. quæ iſte p id tpus boſtibus obſequendo & me pſequendo molitus eſt. Sed non reſident iſta in memoria veſtra diligẽter. nec quod decebat odiũ horum gratia concepiſtis. Sed mala quadam conſuetudine magnã licentiã preſtitiſtis cuicũq velit reip. ac veſtris cõmodis ſtudentẽ ſupplantare atq calũniari. voluptatem contentionũ ac maledictoꝝ pro vtilitate reip. cõmutantes. Itaq ſemp facilius ac tutius fuit inimicis obſequentem mercedẽ capere quã pro vtilitate vña centantem in rep. verſari. Et fauiſſe quidem philippo anteq aperte eſſet boſtis. q̃q ſit graue. Nam quid aliud dici poteſt aduerſus patriam. tamẽ date huic ſi vultis. date veniam huius. Sed palam nubus ſubtractis. Cherroneſo populata. cum iam athica inuaderetur. nec ambiguũ erat bellum quid vnq pro vobis a ſe factum. peſſimus iſte memorare poteſt. Nullum. n. decretum. nec maius. nec minus pro vtilitate reip. auctore aeſchine eſt factum vel ſi quod eſſe dicit in me oſtendat aqua. Sed nõ eſt vllum. Atqui alterutrũ neceſſe eſt. aut q̃ ea quæ per id tempus a me gerebantur. nullo modo repbendere poterat. nihil aliud decreuiſſe. aut q̃ boſtium vtilitati ſtudebat cõmoda patriæ tacuiſſe. nec in medium protuliſſe. Atuero quemadmodum nihil ſententia ſua decernebat. ſic etiam qum aduerſus remp. dicendum erat. nihil loquebatur. immo nulli ad dicendum relinquebat locum. Verum cætera quidem quæ erant obſcuriora ferre poterat reſp. vnum autem patratus eſt tale viri athenienſes quod omnibus prioribus finem impoſuit. Cum multis verbis amphiſeorũ dogmata narrauit quaſi contra veritatem facta. Hoc certe huiuſmodi non eſt. Vnde quomodo? nequaq. Nunq exterges maculam illic contractam aeſchines nũq tm dices. Voco aũt omnes deos qui regionem incolunt. & appollinem Pythium qui huic vrbi præſidet atq pariter omnes oro. ſi vera ſunt quæ dicam. quæq

tunc apud populum dixi.statim qum ſenſi huc ſceleſtum talia moliri cognoui enim ſceleriter cogno
ui mihi fortunam proſperam & ſalutem præſtēt.Si vero aut priuate diſſenſionis. aut ſimultatis cau
ſa crimen aduerſus ipſum falſum induco.cunctorum bonorum expertem me faciāt. Quid ergo iſta
ſic extuli.ac vehementer oſtendi?Quia & qum litteras habeam publice ſcriptas.ex quibus iſta clare
probare poſſum.& vos iſtorum ſciam meminiſſe.tamen vereor ne iſte impar tantis facinoribus vi-
deatur.nūc̄ tanta mala efficere potuiſſe quod antea euenit.qum miſeros Phocenſes ſua opera euer
tit falſa huc renūciando.Amphiſei enim belli per quod in elatiam venit philippus & per quod dux
amphitionū electus vniuerſam græciā ſubuertit.Hic fuit auctor. & oīm maximo⁹ malo⁹ hic vnus
eſt cauſa.De qua re qum tunc apud populum verba facerem. atq; eum planiſſime atteſtarer bellum
aeſchines in athicam inducis.bellum inquam amphitionicum. Alii ex compoſito aſſidentes nō per
mittebant me dicere.Alii admirabantur.& propter ſimultatem quæ inter nos erat. vanum a me cri-
men confingi exiſtimabant.Quales vero fuerint huiuſmodi res. & cuius gratia ordinatæ & quēad-
modum geſtæ nūc demum audite quoniam tunc impediti fuiſtis. Videbitis facinus bene compoſi-
tum.eritq; vobis vtile ad noticiam rerum publi.& quanta callidtas fuerit philippi cognoſcetis bel
lum aduerſus nos conficere nullo modo poterat philippus nec finem quem cupiebat imponere.ni
ſi thebanos & theſſalos inimicos nobis feciſſet Sed q̄ſq; prætoribus noſtris contra illū male pugnā
tibus.tamen & latronibus & bello ipo multis incōmodis afficiebatur. Nihil em̄ ex regionibus eius
aſportari poterat nec ea importari quibus indigebat.nec mari preualebat nec in athicam venire po-
terat. Theſſalis non ſequentibus.nec thebanis vna euntibus.Fiebat autem natura ipa loci.& rerum
vtrinq; exiſtentium.vt etiam ipſos duces ſuperante omitto quales tamen magnis incōmodis affice-
retur.Si ergo ſui cauſa.aut theſſalos.aut thebanos ſibi coniūgeret non putabat fore.vt ex animo ſe
cum perſeuerarent.Si vero eorum cauſa dux eligeretur partim decipere partim ſuadere poſſe arbi-
tratus eſt.Quid ergo molitur. Videbitis quā aſtute. Bellum excitat in amphitionibus. & circa pyleā
tumultum. Hoc enim facto videbat illos ſtatim ſui indigere. Si ergo hoc ab aliquo ſociorū factum
eſſet putauit fore vt res ab eo compoſita animaduerteretur.& thebani ac theſſali ac cæteri omnes ca
uerent.Si vero a vobis aduerſariis fieret faciliter ſe id quod cupiebat conſecuturum putauit.qd qui
dem euenit.Quo ergo pacto id agit.hūc mercede data conducit.qui nullo rem obſeruante nec ſuſpi
cante quidem quemadmodum conſueuit apud vos plæraq; eiuſmodi fieri prærogatiuam nactus &
a tribus vel a quatuor per ſuffragiū ſubleuatus.Pytagoras eligitur. Vt igitur auctoritate publica ac
cæpta in amphitionas peruenit cæteris omnibus poſt habitis.ea perfecit. pro quibus mercedem ac
cæperat.At verba collocata fabulaſq; vt Cirrhea regio dedicata fuit enarrans. hominibus inſuetis ver
borum.& futurum minime proſpicientibus ſuadet.vt eam regionem quam amphiſei ceu propriam
colebant inuadant.Atq; eo quidem tempore qum nihil omnino aduerſus nos Locri molirētur. qd
hinc intelligere poteſtis.non poterant Locri ſine vocatione quicquā aduerſus nos facere.Quis igi
tur vos vocauit.aut quando.nomina aliquem conſcium. Oſtende ſi potes.at non potes.ſed falſam
cauſam mentiendo adducis.Circūeuntibus ergo amphitionibus regionem.vt iſte ſuaſerat.inſurgē-
tes contra eos Locri vniuerſos pene confunderunt quoſdam etiam ex ſacrificolis arripuerūt. Vtue
ro cauſe odiorum iam ſuberant ac bellum aduerſus amphiſeos gerebatur primus Cotyphus exerci-
tuū dux amphitionū copias delegit. Verum vt alii quidem non venerunt.alii venientes nihil profe
cerunt.In ſecūdo conuentu corrupti quidam homines ex Theſalia.aliiſq; ciuitatibus (vt antea com
poſuerant) Philippum vocandum cenſuerunt.affirmantes.aut ab ipis conferēdum eſſe pecunias &
conductum militem nutriendum. pœnaq; afficiendum eos. qui hæc facere recuſarent. aut illum eſſe
eligendum.Quid opus eſt verbis.eligitur dux hoc mō. & confeſtim de lectu habito copiiſq; in vnū
coactis quaſi Cyrrheam adiens ,pfectus diſſimulato itinere.& Cirrheis.& Locris relictis. Elatiā vr-
bem occupat. Et niſi thebani re cognita confeſtim vobis adhæſiſſent tanquam torrens in hanc vrbē
tunc philippus incidiſſet.At eius impetum thebani compeſcuerunt idq; fecerunt maxime propter
alicuius dei erga nos benignitatem deinde quantum advnum hominē attinet propter me.Da mihi
decreta & tempora in quibus hec facta ſunt. vt videatis quanta mala hoc deteſtabile caput opatū pœ
nas non dedit.DECRETA Amphitionum.Recita etiam tempora.ſunt.n. qum iſte munus publi-
cum in pylis gerebat.TEMPORA.Da mihi epiſtolam.quam poſtq; thebani parebant.in peloponne
ſum ad ſocios ſcripſit Philippus.vt intelligere poſſitis illum contra græciam contra thebanos.cō
tra nos egiſſe.Finxiſſe autē ſe ex cōmunibus amphitionum decretis agere. Iſte vero occaſiones ac
facultates eiuſmodi ſibi miniſtrabat.Recita epiſtolam.ERISTOLA. Videtis quā fugiat priuatas
cauſas & in amphitiones confugiat.Quis ergo illum adiuuit?quis occaſiones prebuit. quis omniū
malorum cauſa fuit.Nonne iſte?Non dicatis ergo viri athenienſes vniuerſam græciam ab vno ho-
mine tanta mala perpeſſam fuiſſe.Non em̄ ab vno hoc factū eſt.ſed a multis apud quos licet impro
bis atq; corruptis.quorum hic eſt vnus. quem ſi dici fas ſit nō dubitem equidem comunem peſtem
omniū appellare hoim locorum vrbiū.Nā qui ſemen p̄buit.is naſcentium cauſa eſt.Itaq; patientiam
veſtram magnopere admiror.q̄ non confeſtim ſurgētes illum laceratis.Sed veritas apud vos obſcu
ra eſt.& quaſi tenebris quibuſdam prepeditur.Euenit aūt mihi dū ea quæ iſti contra patriā feciſſent
referrem.in eorum que contra eos ipe geſſi mentionem incidere.quæ multis ex cauſis æquū eſt vos
audire velle maxime quia turpe eſt viri athenienſes. ſi ego quidem res ipſas pro vobis toleraui.vos

autem ne verba quidem eorum sustineatis. Nam qum animaduerterē thebanos. vos etiā quodāmō ab iis qui res pro philippo gerebant decæptos. quod erat vtrisq; formidandum. & diligētissime cauendum philippum augeri negligentes nec vlla in re id obseruātes. sed inimice sese adinuicem labefactare cupientes nec hoc fieret. operam ac studiū meū interposui. nec id solū ex me sententia. sed aristophontis atq; Euboli quos sciebam omni tpe cupiuisse hāc amicitiā firmare. Et qum in cæteris rebus ibiipis persæpe dissentirent in hoc tn vno idem semp sensisse quos tu viuentes assentando impudentissime seqbare mortuos vero non dubitas criminari. Nam quæ tu mihi de thebanis succēses illis magis quam mihi succenses a quibus ante me hæc societas fuerat comprobata. Sed illuc redeo. Qum bellum amphisseū ab isto conflactum fuisset ab aliis vero eius auditoribus inimicitia aduersus thebanos esset inducta. euenit vt philippus nos inuaderet cuius rei gratia iste ciuitates adinuicē colligerant. Quemadmodū vero res erant ex his decretis rnsionibusq; cognoscetis. q̄ mihi recita. DECRETA. Recita & rnsiones. RESPONSA. Qum per istoꝝ operam Philippus ciuitates sic adinuicem disposuisset. eiusmodi decretis responsisq; elatus putansq; fieri nullo modo posse vt quū thebanis postbac conspiraretis. pfectus cum suis copiis elatiam occupauit. Qua re huc nūciata quāta trepidatio in vrbe fuerit. licet pleriq; meministis tn ex me pauca q̄ necessitas exigit. audiatis. Vesper quidē erat. qum huc nunciatum ē elatiam a philippo captā. cuius rei nūcio exciti magistratus. Alii ex scæna surgentes. scænas in foro positas disturbant. igneq; immisso cremant alii prætores in foꝝ cogūt. tybicinemq; vocant tota vrbs tumultu. ac trepidatione impleē. Mane autē facto mgīatus in curiā senatum vocant. Vos autē in concionē frequentes iuistis & priusq; senatus quicq; decerneret vniuersus populus in gradibus theatri consedit. deinde vt senatus venit. & q̄ nunciata fuissent exposuit. nunciusq; ipe corā adductus eadem ipsa retulit rogare cœpit præco quis consulere vellet nullus tamē surgebat. Qum oēs quidē ptores oēsq; oratores adessent vocante comuni patriæ voce. vt de sua salute cōsuleretur. Nam quā pco fin leges vocem emittit hāc esse cōmunē patrie uocē putandū est. Atqui si eos qui remp. saluā esse vellēt assurgere oportuit vos oēs & cæteri athenienses assurgere debuistis. Cūcti. n. vt bn scio patriæ salutem volebatis. Si ditissimos eos qui trecenti appellantē. Si & beniuolos & locupletes qui deiecto magna tributa pendūt nam & charitate & diuitiis hoc agunt. Sed vt videē tempus illud atq; illa dies non beniuolū & locupletē ciuem dūtaxat flagitabat. sed qui ab initio rem cōsecutus iam preuidisset. cuius rei gratia hæc facta essent a philippo & quid ipe sibi vellet. Nam qui hæc iam antea non diligē ter præmeditatus esset q̄ ꝫ beniuolus & locuples nihil magis quid agendū foret cognosceret. aut vobis consilium afferre potuisset. Ego igit in ea die hmōi apparui. & assurgēs illa dixi quæ vos durarent. in rebus arduis aduersisq; temp̄ibus nūq̄ charitatem patrie omisse. sed dicēdo & decernendo ea quæ vtilia forent perquisisse. deinde q̄ pro paruo tempe ad reliqua reip. negocia multo eritis periti ores dixi ergo illos qui formidabant. Thebanorum cum philippo initam societatem statum ipm rē rum penitus ignorare. Nam si hoc esset iam ipsum non in elantia sed in nostris finibus audiremus esse me tamen putare ac pro certo habere illa de causa illuc venisse philippum vt thebanoꝝ mentes quemadmodū cupit disponat. Nā quoscunq; thebanos aut decæpisse aut pecunia corrupisse potuit sibi iampridem asciuisse. Esse vero quosdam quos in sentētiam suam trahere nondū potuit ea nunc de causa Elatiam occupasse vt copias ostentando. & arma ꝓprius admouēdo. qum suos extollat & alacriores faciat tum aduersarios deterreat. vt sic vel concedant ea q̄ adhuc recusauerūt vel certe compellauē. Si igit & nos inquā volumus si qua in re molesti fuerūt vnq̄ nobis Thebani eius rei nunc meminisse. nec illis vllo mō credere primū ea faciemus quæ maxime cupit philippus. deinde illud vereor. ne mutatis iis qui nūc aduersantē. atq; vnanimiter cūctis in Philippū cōuersis ambo simul atbitis. me viam ostensurū arbitror. p quā hoc imminēs reip. periculū dissoluat. Quid ergo dico. Primum istū timorē esse deponendū. & mutata mēte ꝓ thebanis suscipiendū qui huic periculo sunt viciniores deinde ab oibus qui ætate sunt militari in eleusinam exeundū & cū armis sese ostētandū vt ii qui nobiscum sentiūt thebanoꝝ æq̄ cōsidere possint. videtes eodē mō vos sibi ꝓ libertate certantibus opē ferre paratos quēadmodū iis qui priam philippo vendūt. adest in elatia auxiliū copiaꝝ post hæc elegendos esse cēseo legatos dece. iisq; ptātem vna cū ptoribus dandā. & exeūdi & ꝓficiscendi illuc q̄n eis videat. Qum vero thebas adierint legati qd obseruare debeāt diligentissime aduertite. Nihil a thebanis suppliciter postulare debēt nō. n. conuenit tempi. sed ꝓmittere vos auxiliū laturos. si ipi postulabūt. qum ipsi sint extremo in periculo cōstituti. nos vero meliori cōiectura qd futuꝝ esset ꝓuiderimus. Vt si hoc recipiāt & nobis assentiātur simul & q̄ cupiūt cōsequantur & ꝓ dignitate huius populi hæc sint gesta. Si vero ꝓficere neq̄amus ipsi sibi imputent errata sua. A nobis vero nihil turpiter aut abiecte factū dici possit. Hæc & bis sīlia qum dixissem. cōsedi laudantibus oibus nullo cōtradicē te. Nec dixi quidē hæc. nō aūt decreui: Nec decreui. nō aūt legatus abii: Nec legatus abii. nō aute persuasi thebanis Sed de primo ad vltimū cūcta pfeci. in nulllo mihi ipi pces. qum tāta picula vrbē circūdaret. Da mihi decretū tūc factū. Ad quē vis me aeschines. & quē te illa die fuisse ponā: Vis me pona eū quē tu p cōtumeliā appellare soles batulū: Te vero Heroa quendā egregiū Crephontam. aut

Creontē aut quē tu ſæpe male egiſti enomaon. Tūc igitur in illo tpe ego Peanicus Batulus te enomao cotbocbidie vtilior fui patriæ. Nā tu nulla in re vtilis fuiſti ego in oībus q̄ decent bonū ciuem. Recita boc decretum. DECRETVM. Hoc priucipiū amicicie cū tbebanis fuit qum ante ſp odium inimiciciæq̄ iſtis auctoribus viguiſſent. Hoc decretū id piculū qđ tūc reip. imminebat tanq̄ nubem aliquā diſſipauit erat boni ciuis tūc oñdiſſe oībus. ſiquid bis laberet vtilius. nō boc tandē tpe rēpbendere. Calūniator ēm atq̄ cōſultos q̄q̄ nullā in re cōueniāt in boc tñ vno plurimū differūt. q̄ conſultor añ rem geſtam ſententiā ſuā oñdit. & fortunæ atq̄ tpis ſeſe apud eos quibus ſuadet obnoxiū præſtat. Alter vero qum opus ē cōſilio. ſilentiū agit. Siquid aduerſi acciderit. malignæ repbēdit. Erat i ſiē vt ego dicebā tps illud viri boni & patriæ amatoris. iuſtorūq̄ verboꝝ ego aūt tñ ſupadiungovt ſi vel nūc oſtēdere quiſq̄ poſſit. quod illo ſit melius aut oino aliqđ vltra id qđ tunc pſuaſi. mei ciimi ne eſſe cōfitear. Siqđ ē q̄ aliquis nūc faciendū fuiſſe viderit. q̄ tunc factū non ſit boc ego dico me latere non debuiſſe. At ſi nō ē nec dici pōt etiā bodie quid oportebat cōſultoꝝ facere? nonne qui videbant optima potiſſimaq̄ eligere? Hæc ego aeſcbines feci præcone flagitāte. quis cōſulere vellet. nō quis accuſare pterita. aut diuinare futura vellet. Te cum ſilentio p illud tps in cōcionibus ſedēte ego ſurgens cōſuli. Sed qm̄ tūc conſiliū tuū non oñdiſti ſaltē nunc onde. Dic quā rōnem inire tunc oportuit. aut quod tēpus a me ſit prætermiſſum. q̄ ſocietas q̄ res agēda. atq̄ prætēritū ſemp apud oīnes relinquit. & nemo boc in conſultationē ponit. futurū aut pñs conſiliū poſtulat. Tunc ego ptim boꝝ q̄ futura erant. vt nunc videmus ptim iam aderāt. in quibus vide. quid ipe conſilii capiedū cenſuerim. nec ea quæ euenerūt intorqueas. Nam finis reꝝ oim vt fortunæ libuit imponit electio vero conſulentis ingeniū oñdit. Noli mibi boc crimē obiectare. ſi euenit vt pbilippus in plio vicerit. Nam i dei id erat. non in mea ptate. Sed q̄ nō cuncta fm bumani ingenii capta iuſte ſimulatq̄ diligenter puidi. & cum ſummo labore effeci aut q̄ nō boneſta p reip. dignitate cōſuli. Hoc mibi nō obiecta. atq̄ oſtēde ſi potes. Si vero boc fulmē. atq̄ bic æſtus. non ſolum nosveꝝ cæteros quoq̄ græcos vebemētius inuaſit. quid ē agendū. Velut ſiqs nautā. qui oīa p ſalute nauigantiū diligētiſſime cōpauerit. & oībus naue inſtruxerit. q̄ ad ſalutē videbātur expedire. deinde fluctibus agitātibus armis fatigatis aut confractis naufragii accuſet. At nō eram gubernator inquiet vt nec ego dux exercitus fui nec fortunæ dñs. ſed ipa fortuna oim. Voꝝ illud vide atq̄ attē de. ſi vna cum tbebanis pugnātes ſupati ſumus quid illis pbilippo cōiunctis putandū ē fuiſſe euētuꝝ p quibus tūc pbilippus tāto emiſit clamores Etſi nunc pugna trium dieꝝ iter pcul ab atbica cōmiſſa tm̄ piculū ac terrore buic vrbi attulit. quid expectādum fuit ſic vbi intra fines nros boc eueniſſet. Conſiſtendi. n. & reſpirādi ac multa de ſalute noſtra puidēdi. vnus duo tres dies nobis ſpaciū dederūt. tunc autē nec referenda qdem ſunt illa q̄ nec experiri nos pmiſit deoꝝ benignitas. & puiſio ſocietatis buius quā iſte calūniator. Hæc autē oīa ad vos iudices rñdendo. & ad illos qui circūſtant atq̄ audiūt. Nam q̄tum ad iſtum ſceleſtum attinet breuis ac plana ſatiſfacit oīo. Si tu ſolus aeſcbines bæc puidebas tūc palam facere debuiſti. qum ciuitas de bis rebus cōſultabat. Si nō prævidebas eidem cum aliis ignorationi obnoxius es. Itaq̄ qđ tu magis de biſce rebus mei accuſandi ius babes. quā ego tui. Ego certe in boc ipo melior; quā tu fui ciuis in boc dico nec dum de aliis dixero q̄ ego me ad illa contuli. q̄ vtilia fore videbātur. nullius mei piculi rōnem bns. At tu nec meliora inueniſti. non. n. bæ ſecuti eſſent. nec ad bæc ipa te vtilē quoquo mō præſtitiſti. Qđ vero improbiſſimus ac inimiciſſimus buius vrbis feciſſet. boc tu feciſſe in bis q̄ euenerunt cōprobaris. Et ſimul Ariſtratus in Naxo. & Ariſtolaus in Thaſo. buius vrbis inimiciſſimi amicos atheniēſium pſequūtur. & aeſcbines atbenis demoſtbenem accuſat. Atqui cui infortunia græcoꝝ ſplendori ſunt periſſe dignior ē quā alium accuſare & cui tpa eadem q̄ boſtibus ciuitatis vtilia ſunt is pñe amator eſſe nullo mō pōt. Cōſtat vero ex iis q̄ dicis ac facis. quæq̄ in rep: geris & rurſus q̄ non geris. agiē quid ex iis q̄ pfutura videant. Mutus aeſcbines. offendit quippiā. & fuit quale non oportuit. Adeſt aeſcbines. velut cōtracta atq̄ diſiecta cum malum qđ corpus babet tūc & ipſa mouentur. Sed qum euētibus maxime inberat volo aliquid dicere incredibile. & nulli. p deos miraculo ſit. ſed id qđ dico beniuole recipiat. ſi cūctis ea q̄ euenerūt manifeſta fuiſſent oēsq̄ puidiſſent. & tu pdiceres atq̄ atteſtareris clamando ac vociferando qui nibil oino dixiſti nec ita qdem bæc ciuitas aliter facere debuit. vel ſi gloriæ. vel ſi dignitatis maioꝝ aut futuri ſeculi rō ē bñda. Nūc. n. non proceſſiſſe res. quod cunctis mortalibus cōe qn deo videat. Tunc autē qum digna principatu baberet ciuitas ſibiipi defeciſſe. & pbili. cōceſſiſſe ac oēs p. diſſe argueret. ſi ipſa ſine vllo certamine abieciſſet p quibus maiores nullū vnq̄ piculū recuſarūt. Quis te non abominaret? nō. n. remp. nec me quibus oculis venientes in banc vrbē aſpiceremus ſi res vt nūc ſunt eſſent. Dux vero & dns factus eet pbilippus. & cæteri græci ne id fieret pter nos reſtitiſſent. Quāq̄ bæc ciuitas nūq̄ ante boc tps glorioſo piculo ſecuritatē in gloriā añpoſuit. Nam quis græcoꝝ. quis barbaroꝝ ignorat. & tbebanos. & Lacedæmonios prius. ac pſarum regē libentiſſime cōceſſuros fuiſſe. vt bæc ciuitas ſuis oībus retentis. & aliis inſup q̄ vellet acceptis iuſtum feciſſet cōceſſiſſetq̄ alteri græciæ principatū. Sed non erāt bæc atheniēſibus pacta. nec tolerabilia. nec cōueniētia. nec potuit bic populus vnq̄ adduci. vt dominantibus iniuſte cōiunctus ſecure ſeruire vellet. Sed oīne tps de primitiis de gloria. de bonore certare non deſtitit. Hec vos & boneſta. & veſtris maioribus cōſentanea iudicaſtis. vt maiores qui bec fecerunt. maximis laudibus perſequamini. nec immerito. Quis. n. non amet virtutem illoꝝ qui & regione & vrbe deſerta naues ingreſſi ſunt. ne impata cuiuſq̄ reciperēt. eūq̄ qui bec ſuaſerat Tbemiſt. ducē ſi-

bi elegerũt. Et qui repugnabat nec parere decreto volebat Cyrſilum nõ ſolum ipi ipm. ſed & vxores illoꝝ illius vxorẽ lapidibus obruerũt nec q̃ ſiuerũt tũc athenienſes oratorẽ nec ducem p quẽ ſeruirent fortunate. Sed nec viuere quidẽ ſine libertate voluerunt putabat. n. eoꝝ quiſq; ſe nõ parentibus ſolum eſſe natũ verũetiã patrie. Intereſt aũt boc. q; is q dũtaxat parẽtibus ſe natum arbitratẽ. fatalẽ atq; ſpontaneũ vitæ exitũ expectat. Atqui ſe etiã patriæ natũ putat ne illã ſeruire videat morti ſe obiiciet contumeliãq; & infamiã quã in patria ſeruienti tolerare neceſſe ẽ magis formidabit quã mortẽ. Si g vos a me inductos dicam. vt ea q̃ digna foret maioribus vris faceretis. nullus ẽ qui me iuſte repben- deret. Sed ego vras mentes eiuſmodi fuiſſe oñdo doceoq; etiã ante me bmoi ꝓpoſitũ buius popũ- li fuiſſe miniſterii tñ per ſingula tempa geſtoꝝ me principe fuiſſe dico. Hic aũt aeſchines me cauſam fuiſſe omniũ affirmãs. & vos mibi infenſos facere nitens. quaſi omniũ formidinũ piculorũq; auctori me quidẽ pñti bonore vos aũt ꝓpetua gloria per oẽm tp̃us ſpoliare q̃rit. Si. n. improbatis rebus in rep. geſtis meis bũc damnabitis erraſſe quidẽ videbimini nõ fortune vitio bæc ptuliſſe. Sed non eſt cauſa cur erretis viri Athenienſes. p libertate & ſalute oĩm pericula ſubeuntes. Non p eos qui in plateis in acie ſteterunt, pgenitores & qui in artemiſio & multos alios p̃claros viros quoꝝ in publicis annalibus extat memoria quos bæc ciuitas ſimili dignata bonore ſepelit aeſchines nõ illos dũtaxat qui victores fuerũt ſed oẽs nec immerito. Nam q̃ fuerat bonoꝝ ciuiũ opus oẽs fecerũt. Fortuna vero ſic vſi ſunt vt fatum prepauit. Deinde me bonore & gr̃a apud bos priuare q̃rens tropbea pugnãs & antiquas res geſtas comemoras quaꝝ cõmemoratione pns certamẽ nequaq; indigebat. Me autẽ de principatu reip. conſulentẽ quã mentẽ inducere oportuit an eoꝝ qui indigna buius populi cenſebant iuſte me bercule interiſſem. Prætereа nec vos o viri athenienſes. publicas & priuatas cauſas eadem mente iudicare debetis ſed cõſilia priuataꝝ reꝝ priuatis legibus actionibuſq; metiri publica vero ad dignitatẽ maiorũ referre. Et quiſq; vñm quem ea iudicant ſimul cũ tabella mentem ciuitatis inducere Sed in maioꝝ mentionẽ lapſus nonnulla decreta ac res geſtas p̃termiſi. Redire g volo illuc vnde digreſſus ſum. Poſtq; th bas puenimus offendimus ibi pbilippi & tbeſſaloꝝ & aliꝝ ſociorũ legatos & noſtros quidem amicos metu perpulſos. illius vero alacres atq; erectos. & vt bæc me dicere tẽpis cauſa videatis. Recita mibi epiſtolam quam tunc legati ſcripſimus. atqui iſte eo calũniæ ꝓuebitur. vt ſiquid bene geſtum fuerit tempori tribuat non mibi quæ autem aliter euenerunt. eorum fortunã me am dicat cauſam fuiſſe. Et vt videtur conſultor ego atq; orator eorum q̃ verbo atq; conſilio bene geſta ſunt nullo modo videor particeps eorum vero q̃ armis & exercitatu infœliciter ꝓceſſerunt ſolus cauſa videor ſibi fuiſſe. Qui acerbior calũniator reperiri põt aut deteſtabilior. Recita epiſtolam. EPISTOLA. Qum ergo concionem aduocauiſſent tbebani illos prius introduxerũt ꝓpter ſocietatem qui adeuntes verba fecerunt multa pro pbilippo multa contra nos dicẽtes. & q̃cunq; feceratis vnq; contra tbebanos cõmemorantes. Summa dicendi bæc fuit. vt p beneficiis a pbilippo accæptis amitteres aut vna ſecum atbicam irrũpentes. Addiderũt etiã ex bis quæ ipi ſuadebant fore. vt omnis generis præda ex atbica in Boetiã traduceret. Ex bis vero q̃ nos eſſemus dicturi. & pecora & boies. & cetera bona ex Boetia auferri. Alia p̃terea multa in banc ſententẽtiam diſſeruerũt. Cõtra bæc quid nos dixerimus. ſingula quidẽ ſic libenter referrem vt ꝓ ipſis referendis vitã pacíſcerer. Sed vereor ne p̃teritum tẽpus tanq; diluuiũ aliquod barũ reꝝ memoriã ita diluerit vt moleſtus ac ſupuacuus bic ſermo videat. Quæ tñ nos perſuaſimus. & q̃ nobis illi rñſa dederunt audite. RESPONSIO THEBANORVM. Poſt bæc igit illis vocantibus vos exiſtis auxiliũ tuliſtis. & nedum media omittam ſic familiariter vos ſuſceperũt. vt qum ipſoꝝ pedeſtres equæſtreſq; copiæ foris eſſent intra vrbẽ atq; domos inrer liberos atq; cõiuges. & cætera chariſſima exercitũ vñm receperũt. Atqui de tribus p̃dariſſimis rebus illa die nos apud oẽs bomines tbebani cõmendauerũt de fortitudine. de iuſticia. de modeſtia. Nam bellum eligẽdo potius vna nobiſcũ q̃s aduerſus nos gerere fortiores eſſe & iuſtiorẽ babere cauſam quã pbilippũ iudicauerũt. Et que apud cæteros plurimæ cuſtodiæ. liberos & cõiuges nobis credẽdo tpantiæ fiduciã de nobis ſe babere oñderunt. De quibus oĩbus viri atbenienſes quantum in nobis fuit recte eos exiſtimaſſe apparuit. Nam tanto exercitu tbebas ingreſſo. nullus aduerſus quemquã vñm ne iniuſte quidem quæſtus ẽ. ita vos modeſtos p̃ſtitiſtis. Et bis cũ boſte congreſſi prioribus pugnis. vna ſup fluuio altera apud cbimerã non ſolum fortes viri verumetiam mirabiles apparuiſtis ornatu ſtructura audacia. Ex quibus ab aliis quidẽ vobis laudes. a vobis autem ſupplicationes atq; pompe diis immortalibus fuerũt. at equidem libenttr peterẽ. qum ꝓ iis rebus geſtis gaudio ac gratulatione vrbis erat referta vtrum in ſacrificiis & leticia vnã cum populo erat aeſchines an triſtis & bonis publicis infenſus domi manens affligebatur. Si aderat. & vna cum cæteris particeps fuit indigne facit immo impie ſi illa quoꝝ vt ꝓſpere geſtoꝝ deos teſtes vocauit a vobis nũc improbanba cenſet qui deos iurati eſtis. Si non affuit quomo perire dignus eſt nec ſemel nec plures. ſi de quibus alii læticiam ſuſcæperunt ipſe mœſticia afficiebatur. Recita bæc decreta. DECRETA. Nos itaq; tunc infeſtis eramus. Tbebani vero ſe a nobis ſalutem accepiſſe arbitrabant. & factum erat vt bi qui auxilio indigere videbantur. ipſi mibi aſſentiendo aliis auxilium ferrent. at quas nunc voces emiſit pbilippus. & in quibus fuerit turbationibus iſtorum gratia. declarãt eius epiſtole in Peloponeſum miſſe quas nũc mibi recita vt uideatis quid aſſiduitas & labores & legatiões & decreta mea que nũc iſte vituperat ꝓfecerũt. atqui complures apud vos viri atbenienſes oratores ante me p̃clari

fuerãt. Calliſtratus ille ariſtophon. Cæphalus. thraſibulus. Alii multi nullus tñ iſtoꝝ ſe omnino totã reip. tradidit ſed alter decernebat non legationes obibat. alter legationes obibat non autem decerne bat. Relinq̃bat. n. ſibi quiſq; ptim facilitatẽ partim refugium ſiquid forte accidiſſet. Quid ergo dicet quiſpiã. tuuſq; adeo cũctis & magnitudine animi & viribus ãcellis vt vnus oĩa exequaris. Non di co hoc. Sed tanta mihi videbat̃ piculi magnitudo quod tũc imminebat. vt exiſtimarem nullam pro prie ſalutis habendã eſſe rõnem & bene actũ putari ſi nihil omittẽdo ea que agenda forẽt ageretur. Perſuaſeram etiã mihi ſtulte fortaſſe attñ pſuaſerã neq; ſniam dicendo quẽq; melius decreturũ eſſe nec legatõnes obeũdo diligentius quẽq; id agere ea de cã me oĩbus expoſui. Recita epl̃as Philippi. EPISTOLAE. In hoc coniecit philippũ opa mea. Hanc ille vocẽ emiſit ꝓpter me. multa & acerba prius contra vrbẽ minitatus. ob quas quidem res iuſte coronatus tunc fui. pnte & nõ repugnãte q̃ dem te. Dyondas qui tũc repugnabat quintã ptem ſentẽtiaꝝ non reportauit. Recita mihi decreta q̃ tunc in accuſatione deducta. non tñ ab iſto attẽtata euaſerũt. DECRETA. Hæc decreta viri athenie ſes eaſdẽ bñt ſyllabas atq; eadem verba q̃ prius ariſtonicus. & nũc Ctheſiphon ſcripſit. & hæc aeſchi nes ipſe nõ accuſauit. nec accuſanti fuit ſubſcriptor. Atqui tũc Demomeles qui hæc decreuit. & hype ridem. magis iuſte q̃ bũc perſequi licebat. Quãobrem? Quia nũc iſte ad illos ſe referre & res iudica tas. & iſtum nõ accuſauiſſe. quum alii tunc accuſarent & leges non pmittere. id de quo actum ẽ agi. & multa alia allegare põt. Tũc autẽ res ipa p ſe iudicabat̃ anteq; præiudicium fieret. Sed nõ licebat opi nor tunc facere q̃ nũc facit. Ex antiquis vetuſtiſq; decretis multa colligere quæ nec ꝑuidere quiſquã poterat nec opinari. ab iſto bodie referri. calũniari & tempibus tranſpoſitis & falſis cauſis pro veris inductis aſſerere. Non licebat tũc iſta facere. ſed ſub ipa veritate quæ recẽs erat. vobis res ipas geſtas memoria tenentibus. & quaſi in manibus ſingula bñtibus. omnia eius verba nota fuiſſent. Quapro pter redargutiones iuxta res ipas fugiens. poſt tot elapſis tempibus venit. rhetoꝝ certamẽ (vt mihi videt̃) non reꝝ geſtarum examẽ. & iudiciũ verboꝝ non vtilitatis cuiuſq; reip. inducens. Deinde vos perſtringere volens ait. quã opinionẽ de nobis domo attuliſtis. eam in iudicio eſſe attendẽdã. Quẽ admodũ. n. inquit quum pecuniam alicui ſupereſſe putatis ſi poſito diligẽter calculo. nihil ſibi deberi reperiatur. conceditis. ſic nũc iis quæ rõ oſtendit inberendũ eſſe. videbitis quã fragile ſit oĩe quod ẽ a iuſticia ſciũctum. Nam ex hoc ſapienti eius exemplo planiſſime confitet̃ vos intelligere me pro patria certauiſſe. ipum aũt pro philippo. Non. n. diſſuadere quæreret. ni taliſ de vtroq; eſſet opinio. Quod tamẽ nõ iuſte quærit banc opinionẽ remouere. ego oñdam non poſitione calculoꝝ (nõ. n. hec eſt reꝝ rõcinatio). ſed cõmemoratione breui reꝝ a me geſtaꝝ. calculatoribus ſimul & teſtibus vobis audientibus vtens. Mea opera quã iſte criminat̃. quum Thebani vna cum philippo atbicam inuaſuri forent. vt nobiſcũq; coniũgerent̃ ac illum ꝓhiberẽt effecit. quum bellũ in atbica futuꝝ eſſet. vt ſeptua ginta ſtadiis procul ab vrbe in finibus Boetie gereret̃. quum Latrones ex euboia prædaturi nos fo rent. vt maritima regio omni tempe belli pacata fuerit. quum belleſpontum occupaturus eſſet philip pus bizantio capto. vt nobiſcũ aduerſus illum bizancii pugnarẽt. An tibi inſtar calculi videt̃ hæc reꝝ cõmemoratio? An borum memoriã cenſes tolli oportere. ac non potius vt in omne tẽpus firma ſit cogitare? Illud non addo q̃ crudelitatẽ quam videre licet in bis quoꝝ philippus dominus eſt conſti tutus. alios experiri contingit. hũanitatis vero quã p cæteris captandis erga vos ſimulauit. vos nec improbe fructum conſecuti eſtis. Sed hæc omitto. Nec illud dicere verebor. q̃ ſiquis oratorem velit iuſte ſine calũnia intueri. non qualia tu nũc referebas accuſaret. exempla fingẽs & verba. atq; geſtus velut in ſcæna cõponens. Valde nimirũ vt videtur. res græciæ piclitauerunt. ſi ego hoc verbũ ac non hoc ꝓtuli. Aut ſi hoc non illuc manũ traduxi. Sed hæc conſideraret q̃s vires habebat ciuitas. quæue auxilia. quum ad rempu. me contuli & que poſt hæc ipe compaui. Qualeſq; forent tunc hoſtium res. Ac deinde ſi ego minui has copias. me accuſare. ſi auxi non obtrectare debuiſti. Quum ergo tu hoc facere nolueris. ipſe faciam. Et animaduertite ſi iuſto vtar ſermone. Potentiam ciuitas habebat. inſu lares non tamen omnes ſed imbecilliores. Non. n. Chius nec Rhodus nec Corcyra nobiſcũ erãt. pe cuniarum vero ordinationẽ ad quinq; & quadraginta talenta. & hæc iam prius erant abſumpta. pe ditem vero aut equitem ꝑter domeſticos nullum. Quod autem deterrimũ erat & maxime hoſtibus accõmodũ. iſti vicinos oĩs ſic diſpoſuerant. vt inimici proprius eſſent quam amici. Megarenſes. the banos. euboios. Hic erat tunc noſtrarum rerum ſtatus. nec aliud præter hæc dicere quiſquã poterat. Phi lippi autem cum quo nobis erat certamen. quemadmodum res erant conſiderate. Primũ eorum qui ſequebantur. dominabat̃. ipſe ſuo arbitrio eorum que ad bellum pertinent moderator. quod maxi mũ eſt omniũ rerum. Deinde iſti arma ſemper habebant in manibus. pecuniis affluebat. ex ſua ſentẽ tia res gerebat non prædicens in conſiliis nec in aperto quod agendum foret diſcæptans. nec obtre ctantibus aut iudiciis ſubiacens. nec cauſas fugiens. nec obnoxius cuiquam. ſed ipſe dñs dux. impa tor omniũ. Ego vero qui illis oppoſitus eram (nam hæc examinari conuenit) cuius eram dominus. nullius certe. Nam hoc ipm dicere ad populũ. quod ſolum in me fuit. vna cum iſtis. qui mercede cor rupti erant. cõmune mihi feceratis. Et in quibus iſti ſupabant. quod ſæpe accidit. qua tandem ex cau ſa omitto. hæc vos ꝓ hoſtibus decernebatis. Attamen ex hmõi iniquitate reꝝ ego ſociosvobis feci. Euboios. achæos. Corinthios. Thebenos. Megarenſes. Leucadios. Corcireos. a quibus quindecim milia peditũ. abſq; vrbanis eorũdem ex auxiliis cõgregaui. pecuniaꝝ vero q̃tum potui maximũ nu meꝝ diſpoſui. Si vero aut thebanoꝝ. aut Bizancioꝝ. aut Euboioꝝ fœdera comemoras. aut de æqui-

tice nūc contendis. Primo quidē ignoras & ante quā pro salute græcoꝝ pugnatum ē. ex trecentis nauibus (tot. n. pugnauerūt) ducentas athenienſiū fuiſſe. Nam putauit tunc populus athenienſis ius ſuū minui nec diem illis dixit. qui huius conſilii fuerūt auctores. nec vnq̄ ſup bis conquæſtus ē. nā turpe id quidē. Sed diis gr̄as habuit. ſi in cōi græcoꝝ piculo ipe plus q̄ omes reliqui ad ſalutem con tribuit. Quāquā vanas bis gr̄as præſtas. in me accuſando. Quid. n. nūc tandem mones? quid tūc fue rit faciendū. ac non tūc quū eſſes in vrbe. hæc tua ſententia decreuiſti. ſiquidem id tempa patiebanē emeret. & qui eos quos nos reiiceremus. ſibi ꝓmptiſſime aſciſſeret pecuniaſq̄ ſupadderet. Quod ſi nūc accuſor. quid putatis. ſi me frigide ac parce incedente receſſiſſent ii populi & pbilippo ſe cōiun xiſſent. & ſimul euboie & thebarum. & bizancii dominiū nactus eſſet. bos impios homies fuiſſe di ćturos? Nōne ꝓditos? nōne repulſos fuiſſe illos qui nobiſcum eſſe cupiebāt. atq̄ ita Helleſpōtum & tranſmiſſione frumenti indictionē pbilippi pueniſſe. Bellum vicinū & graue ꝓpter Thebanos in athicā introductū. Mare propter euboiam nauigari nequiuiſſe. Nonne hec & multa alia diceret. Ma la o viri athenienſ. mala res eſt obtrectatio ſemp & vbiq̄ calūnias. Hic etiā natura impudens ē. nihil vn q̄ liberale nihil laudabile opatus. Tragica Simia. ruſticus Enomaus. abſurdus orator. Quid. n. elo quentia tua vſui vnquā fuit reipublice. Nūc dicis nobis de rebus ꝑteritis. Velut ſi medicus quiſpiā egrotantes adiens nihil adinueniat. neq̄ oñdat quo morbū effugere quæāt. Deinde mortuo eoꝝ ali quo quū buſta eidem fiāt ad monumentū ſecutus dicat. Si hoc & hoc feciſſet bō iſte. non eſſet mor tuus. Atconite nūc tandē hoc ais. Non ergo nec conflictū illū ſup quo lætitia exultas. quum ſuſpira re deberes quantū ad me attinet. ciuitati eueniſſe repies. Sic. n. conſiderate. Nullo ex loco ad quem miſſus a vobis legatus fui. victus receſſi a pbilippi legatis. Non ex theſſalia nō ex ambracbia. nō ex Illyriis. nō a thracie regibus. nō ex bizancio. nō aliūde vnq̄. nō tandē nuperrime ex thebis: ſed in q bus legati eius ſupabantur dicendo. ipe armis fretus ſupabat. Hoc igit̄ a me efflagitas. nec te pudet cui molliciē obiicias. ab eodē vt pbilippi copias ſolus ꝓtigaret requirere. & id verbis dūtaxat. Nam cuius alterius habeā ptātem (no. n. animi cuiuſq̄) nec eoꝝ qui in acie ſteterūt. nec belli gerēdi. cuius a me rōem repoſcis. At oia q̄ ſpectāt ad oratorē ſcrutare diligenter. eoꝝ examen ſubire non recuſo Que ergo ſunt illa. videre res inceptas & præſentire & p̄dicere. Hæc a me facta ſunt. & inſup in oīm bus rebus agendis tarditatem. pigritiam. ignorationē. contentiones. quæ cōmunia ciuitatum & ne ceſſaria ſunt vicia. quantum poteſt cōpeſcere & concordiam. amicitiā. & ad illa que agenda ſunt ani mationem inducere. hæc omnia a me facta ſunt nec reperietur quicq̄ a me eſſe pretermiſſum. Siquis ergo petat quibus rebus pbilippus potiſſimū res confecerit. omnes dicent exercitu & largitione at q̄ corruptela eorum qui rebus præerāt. Ego nec copiarum dominus eram nec dux. Itaq̄ nihil boc ad me. In largitione vero & corruptione ipe pbilippum ſupaui. Vt. n. qui pecuniam dat vincit eum qui accæpit. ſic qui non accipit nec corrūpi ſe permittit. victor eſt pollicentis. Quare victrix ē ciuitas quo ad me. Quæ igitur a me geſta ſunt ob q̄ hic iſte de me illa ſcribere potuit. hæc ſunt & eiuſmodi multa. Quæ vos omnes nouiſtis. ea iam dicam. Poſt pugnam ſtatim. quum populus Athenienſis oīa quæ ego feciſſem cognoſceret in ipa formidine & grauiſſimis temporibus. quo in tempore non in gratos erga me fuiſſe multitudinis animos. mirandū videt. Primū quidem circa tutelam ad defenſi onē vrbis. meas ſuias ſecutus ē. & q̄cūq̄ ad cuſtodiā facta ſunt. deputatio cuſtodum. foſſe atq̄ agge res. repatio muroꝝ. meis decretis ſunt facta. Deinde quū virū ad rem frumētariā deputaturus eſſet me ex oibus elegit. & poſt hæc quū maliuoli mei in vnū coacti accuſatōes. delatōes multifariā aduer ſus me iduxiſſent. non p ſe ab initio ſed p eos p quos latere exiſtimabāt. Scitis. n. ac memiſtis. primis illis tpib? ſingulis fere diebus ad iudiciū me traxiſſe. nec ſoſidei amētiā. nec Philocratis calūniā. nec Dyonde Meſaniq̄ inſaniā aduerſus me intētatā reliqſſe. In qbus oibus maxime deoꝝ. deiñ etiā vō acreliquoꝝ athenienſiū bñficio incolumis euaſi. Iuſte. hoc. n. veꝝ ē & p iuratis & p iuramēta ipa ag ſcentibus iudicibus. Quum g̃ accuſatū me abſoluiſtis. & qntā ptē ſententiaꝝ accuſatoribus nō dediſtis tūc iudicaſtis me optime rēpu. geſſiſſe. In quibus vero ipe accuſatus euaſi. iuſta me & ſuadere & de cernere oñdiſtis. In qbus aūt poſitis calculis liberaſtis. iuſte ac incorrupte me in publicis rebus verſa tū cōfeſſi eſtis. Quæ quum ita ſint. q̄ rebus a me geſtis nomē imponere debuit Ctbeſipbon. nonne id qđ pplm videbat impoſuiſſe. non id qđ iurati iudices. non id quod veritatem apud omnes certam. Itainquit. Veꝝ illud Cæpbali illud p̄claꝝ nūq̄ accuſatū fuiſſe. & fortunatū certe. Sed tū is qui ſæpe accuſatus. nunq̄ conuictus fuit. quid ob eam rem magis repræbendi poteſt. Et ſi q̄tum ad hunc atti net viri. viri athenienſ. inſtar Cæpbali mibi gloriari licet. nūq̄. n. ab iſto accuſatus ſum. itaq̄ quantum in te eſt nibilo deterior ego ciuis quā Cæpbalus. Multifariā vero buius amentiā & calūniā videre li cet. maxime tū in iis que de fortuna diſſeruit. Mibi aūt qcunq̄ bō boi fortunā obiectat. deſipere vī. Nā quum iis q optimo ſtatu ſe putat & ꝓſperam habere fortunā. nibil exploratum habeat. an vſq̄ ad veſpas talis fortuna ſit q̄ rone de ea loq aut alteri obiectare pōt. Quum itaq̄ iſte p̄ter alia multa de bis quoq̄ ſupbe locutus ſit. videte & animaduertite quāto verius & humanius a me diceē. Ego quidē fortunā buius vrbis bonā eſſe arbitror. & boc video & p Dodoneū & p appollinis pythii oraculum nobis eē rūſum. oīm tū boim in boc tpe durā atq̄ graue eē dico. Nā quis græcoꝝ aut quis barbaro rū nō multis ꝑmiē calamitatibus. Quod g̃ conſiliū cœpimus laudabile. qđq̄ melius nobiſcū actum ſitq̄ cum aliis græcis. qui ſi nos deſertos atq̄ abiectos relinquærent ſe b_atos fore arbitrabantur.

bonæ fortunæ huius vrbis imputo. Quod vero aliquid aduersi passi fuimus. nec omnia que optaui-
mus. nobis euenerunt cōmunis fortune omniū partem aliquā hunc populū suscepisse reor. Priuatā
vero meā & vniuscuiusq; vestrum fortunā in priuatis rebus considerādam censeo. Hec mihi de for-
tuna videntur & iuste quidē (vt opinor) q̄ vos quoq; sentire credo. at iste priuatam fortunā meā pu-
blica ciuitatis fortuna validiorē esset dicit. paruam atq; tenuē magna atq; potenti. Quomō hoc fieri
potest: atqui si protinus fortunā meam examinare vis aeschines. cū tua ipam compara. & si tuam re-
peries inferiorem. mihi meā ne obiicias. Vide igitur statim ab initio etatis. nec me p deum quisq; le-
uitatis accuset. Nam mihi quidē nec ob paupertatē quis vituparādus videt. nec ob diuitias extollē-
dus. Verum huius maledicta atq; calūniæ me cogunt in hmōi sermones deuenire. quibus quantum
potero tempate vtar. Mihi ergo contigit aeschines in puericia quidē constituto ad magistros (vt cō-
gruebat) pficisci. & cūcta habere q̄ habēda sunt ei. qui nihil turpe facturus sit ꝓpter egestatem. Post
puericiam vero consequēter apparatus ludoꝝ. prefecturas nauiū pbere. nullo honesto munere nec
publice nec priuatim carere sed & reipu. & amicis vtilem esse. Deinde qum ad remp. me contuli. eius-
modi partes eligere. atq; ita me gerere. vt & a ciuibus & a ceteris sæpe sim corona donatus. nec vos
inimici ausi fuistis mea facta vt nō recta accusare. Hec mihi fortuna fuit. & qum multa pterea dicere
possim. ptermitto. veritus ne cōmemoratio hmōi reꝝ aliquid inuidie contrahat. At tu gloriose vir q
ceteros sic insolenter fastidis. compara cum his fortunā tuam. Puer summa cū egestate educatus es
vna cū patre. ludo litterato assidens. atramentū terens. subsellia purgans. pedagogū exornans. serui
instar non liberalis adolescētis. Vir deinde factus matri initianti codices lectitabas. & in aliis hmōi
auxiliū prebebas. per noctem neruis & carceribus intentus. eos qui initiabant lustrabas. pilis abster
gens. ac dicere illos iubens effugi malum. inueni melius. Qua in re nullum vnq̄ pclarius vlulasse glo
riari solebas. quod ego veꝝ arbitror. Non. n. existimetis ipm ita grande ploqui. vlulasse aūt nō im-
mensum. Die vero pulcros thyasos p vicos agebas. Maratho & Papio coronatos agnos cōtectās
& super caput extollēs damnansq; cuisaui. & salutans hyis attis. attis hyis. dux princeps edifer & lu
cernifer ab aniculis appellatus. mercedem pro iis capiēs entbrypta & neilata. inquis fortunā tuā re-
cte beatam dicet. Qum vero inter populares scriptus es. quoquo modo id fuerit. nam hoc pretereo
Sed qum scriptus confestim predarum opus tibi assumpsisti. scribam esse ac ministrum magistratuū
Vtuero tandem ab hoc quoq; emersisti. omnia de quibus alios accusas. ipse operatus nihil priorum
deturpasti posteriori vita. at Simido & Socrati bistrionibus quos raucos appellabant. locatus. terti-
as partes fabularum agebas. ficus. vuas. oliuas ex alienis fundis colligens. plura accipiens vulnera.
quam cum de vita & sanguine certatur. Erat enim bellum vobis cum spectantibus infectum a q̄bus
qum plura acceperis vulnera. recte eos qui insueti sunt huiusmodi periculorum veluti ignauos timi
doq; contemnis. Sed relictis que de paupertate dici possunt. ad crimina eodem ordine. quo tu nup
proficiscor. Tales enim partes reipubli. tibi assumpsisti. qum tandem ea tibi quoq; euenit. per quas
florente quidem patria. & incolumi repu. instar leporis tibi erat viuendum. timide. trepide. semp ex-
pectando plagas pro iis que conscius tibi eras nefarie perpetrasse. Euersis autem ceteris. alacrem te
ostēdisti. Atqui quisq; mille ciuibus necatis. fiduciam assumpsit. quid ab illis qui supsunt dignus ē
pati. Multa pretereo que referre possum. Non enim cūctas sordes istius quas ostēdere valeo. diceu
das esse reor. sed eas dūtaxat que sine verecundia mea referre possum.. Compara igitur tuam ac me
am vitam benigne & sine acerbitate aeschines. deinde ab istis pete vtrius fortunam mallent. Docui-
sti litteras: ego didici. Initiasti. ego initiatus fui. Saltasti in choreis. ego choream dedi. Fuisti scriba.
ego magistratum gessi. Fuisti actor. ego spectator. Cecidisti. ego exibilaui. Pro bostibus omnia ges-
sisti in repu. ego pro patria gessi. Omitto alia. at nunc hodie de corona certo. quod est nihil per iniu-
riā vnq̄ feciſſe. Tu vero Sycophanta nūc qdē appares. Sed vtꝝ de cetero id tibi facere liceat. vt omi
no non liceat. periclitaris. predare nimirum fortune vir. meam vt improbam accusat. age nunc mihi
recita numerum meorum testimoniorum. que ipe subii. affer tu nūc aeschines carmina que disperde
bas. Adsum a mortuoꝝ latebris. & tenebraꝝ portis. Et scis me nūciū nolle afferre malū. Te malū ma
le pdāt. potissimū dii. deide isti oēs reprobū ciuē. ac pīiæ ꝓditorē. Recita testimonia. TESTIMO-
NIA. In publicis quidē hmōi fui viri atbeniē. in priuatis aūt si nō oēs scitis me būanū. & indigenti
bus me liberalē fuisse. sileo. nec q̄q̄ dicerē aut testimoniū vllū sup hoc afferrē nec siquos ab bostib⁹
mea pecunia redemi. nec si q̄busdā dotes cōtuli ad filias nubēdas. nec aliud q̄q̄ tale. nā ego sic puta
ui ac puto bñficioꝝ memoriā illū p oēm tps obseruare debere q accipit. eū aūt q cōtulit statim obliui
sci. si velit hic boni viri. ille non pui animi opus efficere. Proprioꝝ. n. bñficiorū cōmemoratio paꝝ ab
impropatōe. Non g̃ faciā tale quicq̄ nec̄ adducar. sed q̄liscūq; sit de his opinio. satis ē. Volo autem
priuatis omissis pauca insup de publicis referre. Sed potes aeschinē sub sole noiate. qui sine offensi-
one aliq̄ euaseris. pri⁹ a pbilippi. nūc ab alexādri potētia aut græcū aut barbaꝝ concedā tibi meā siue
fortunā siue infortuniū appellare maius. oim malorꝝ causam fuisse. Sin aūt ex his qui me nūq̄ vide-
runt nec vocē meā audiuerūt vnq̄ multi multa ac grauia fuerūt perpessi. nec solum homines. verum
etiā vrbes & nationes. qnāto iustius & verius cōem omniū fortunā. & tempestatem quādam aduer
sam conuenit causam putari. Tu ergo his omissis me qui apud bos in repu. versatus fuerim accusa.
& si intelligis si non totū ptem huiusce criminis ad oēs & ad te maxie ptinere. nam si ego dux atq;
impator ex me ipso consiliū rerū agēdarum cepissem. posses vos ceteri oratores me iuste accusare.

Si vero in concionibus semp aderatis & respu.efflagitabat. vt cōmunis vtilitas in consultationibus queratur & hæc omnibus vtilia visa sunt. & tibi maxime qui non beniuolentia aliqua erga me. mi bi gloriam & honorem concessistis que omnia in bis aderant.que per me tunc gerebantur.Sedveri tate ipsa conuictus.quin nibil ostendere posses vtilius.quāta nunc tua iniuria est in illis reprebēden dis.quibus nibil melius tunc excogitare potuisti.Apud ceteros omes video bec quodammodo de finita & ordinata esse.Deliquit quis sua sponte volensq;.ita & pœna aduersus ipsum. Errauit quis i uitus venia pro pœna aduersus ipsum.Nec deliquit.nec enarrauit.sed quinvtilitatem sequeret.vna cum omnibus assequi non potuit nec rem(vt cupiebat) perficere nec improperandum est huic nec obiurgandum sed condolendum.Hec manifesta sunt nec legibus dūtaxat. verumetiam natura ipsa non scriptis legibus humanis moribus diffiniuit.Aeschinesvero cunctos legibus homines crudeli tate atq; ealūnia vsq; adeo superauit.vt de bis etiam que ipse vt infortunia comemorat. me accusare non vereatur.Et preter cetera quasi ipse simpliciter & cum beniuolentia cuncta dixisset.cauere & ob seruare monet.ne vos decipiam aut subducam.astutum magnum & sophistam & hmōi appellās.Ve lut siquis primus quod sibi cū alio sit dicēs nolit amplius perquiri qs sit ipe qui talia narrauit. Ego autem scio vobis omnibus istum probe esse notum.atq; intelligere multo magis ipsi. quā mihi ista conuenire.Et simul illud scio.meum ingenium(siquod est) quamq; ego video dicendi vim atq; ro bur maxime in bis qui audiūt consistere.nam vt vos beniuoli estis. vtq; verba cuiusq; suscipitis. ita is qui dicit sapere videtur.Sed tamen si penes me facultas est aliqna.banc inuenietis publicisvestris comodis semper intentam fuisse.contra vos autem nūq;.nec priuatim quidem. bunc vero non solū bostibus fauisse.verumetiam siquis in aliquo vnq; offendit.aduersus eum vim suam exercuisse.nō enim iuste nec vt cōmodum est reipu.ea vtitur.nam neq; iram nec inimiciciam nec aliud quicq; eius modi bonus ciuis obicere debet iudicibus nec borum gratia vos audire sed ab hmōi perturbationi bus vacuum se prestare.Si vero fieri non potest.quietem ac tolerantiam babere.In quibus ergo ve bementem se prestare bonum ciuem & oratorem decet.inquibus periculum reipu.versatur.in qui bus quid cum aduersariis reipu. controuersie est. Hec & generosi & boni sunt ciuis.nullius aūt pu blici criminis.nec etiam priuati.pœnas a me exigere.nec reipu.causa nec sua.sed corone ac laudis ac cusationem inducere.& tm̄ studium in boc ponere.priuatæ inimiciciæ.& inuidie.& pusillanimitatis signum est.Quod vero omisso contra me certamine buic dicm dixit. mirabilem babet improbitatē. Mibi quidem videris aeschines ea de causa boc certamen induxisse. vt contētionem vocis & clamo ris induceres.non vt cuiusq; delicti reum postulares.Est autem nō vox neq; tonus in oratore lauda bilis.sed idem velle quod ciues sui.& eosdem diligere atq; eosdem odio babere quos patria sua.Nā qui sic animatus est.per beniuolentiam cuncta exequetur.Qui vero illis quos patria timet. obsequi do adberet.non idem sentit cum populo.itaq; nec idem ad securitatem suam expectat.Sedvides me idem voluisse atq; idem in cūctis quæsisse cum istis.Non igitur & tu idem fecisti.& qua rone.q con festim post pugnam legatus pfectus es ad Philippum qui auctor per id tempus fuerat cladium no strarum.qum supiori tempore semper negasses quicq; tibi cum illo esse vt omnes norūt. Quis ē de ceptor patrie.an non is qui ea non dicit que sentit:Cui preco rite maledicit.nōne buic ipsi:Quid tur pius oratori potest obiici quam non eadem sentire ac proferre:At tu eiusmodi reperiris.Deinde bi sce audes.aut borum ora vultusq; aspicere. An non putas istos cognoscere quis tu sis. An tm̄ som num obliuionemq; cepisse.vt non repetant verba que in cuncionem apud populum fecisti obsecran do atq; abiurando. nibil te negocii cum pbillippo habere.sed me banc aduersus te calūniam ob pri uatam simultatem falso induxisse.Deinde vt de conflictu renūciatum est.nibil omnino veritus ami ciciam ac bospitalitatem pbilippi apertissime fatebare.ad mercedem & locationem bec nomia tradu cēs. Nā ex q̄ iusta & honesta causa aesebini Leucothee Timpanistrie filio.bospes aut notus amicus aut notus erat pbilippus. Equidem non video. At mercede corruptus illi obsequebare .Sed q̄q̄ sic aperte in illis que acciderunt deprebensus proditor & contra seipsum deprecatns. mibi illa obiicit. quoq; causam magis apud oēs q̄.apud me fuisse reperietis. Multa & egregia bec ciuitas Aeschines me auctore suscepit pfecitq;.p quibus nō ingratā se pstitisse binc intelligi pot q̄ quum eligeret a po pulo qui eos.qui in acie ceciderant.laudaret non te elegit.quāq; sonora voce. nec Demadē qui nup fuerat auctor pacis.neq; Agemona.nec alium quēq; vestrum sed me .Quo in tempore qum tu atq; Pytocleus impudenter atq; acerbe contra me niteremini. & hæc eadem obiiceretis .etiam magis me tunc populus elegit. Cuius rei causam nō ignoras tu quidem attamen.dicam. Ambo.n.nouerāt bo mines.meam.s.beniuolentiam ac diligentiam.quam in rebus agendis prospexerāt. & vīam prauita tem.Quæ.n.iurati incolumi repu.negauistis.bæc in aduersis tempibus fatebamini. Qui ergo in cō muni calamitate audaciam sumebant.ea quæ sentirent profitendi.bostes quidem iam antea. sed tūc demū manifestos putauerunt.Deinde congruū illis visum est. eum qui defunctos laudaturus esset. nec domesticū nec complicē eoq; cū quibus pugnauerāt fuisse.nequi illic lætati festum super cōmuni græcoq; calamitate cum interfectoribus celebrassent.boc reuersi bonorem baberēt.Nec qui ficta vo ce illoq; fatum.sed qui reuera condolerent. Næc.n.cernebant in se atq; in me esse.in vobis aūt neq; q̄q̄ Ea de causa me elegerunt non vos.Nec populus quidem ita.Defunctoq; aūt parētes fratresq; a po pulo funeri pfecti aliter cēsuerūt.Sed quū epulū daturi eēnt.qd apud maxie necessariū defunctoq; fi eri consucuit,id apud me fieri voluernnt.merito id qdē.Nam genere singuli coq; singulis erant pro

pinqores q̄ ego. Cōiter vero oībus neīno erat ꝓpinqor. Cui. n. maxīme illos vincere conducebat. is
maiorem dolorem pro eo⁹ indigno casu suscipiebat. Recita epigrāma. quod publice hæc ciuitas tūc
inscribi iussit. vt videas aeschines te in hocipso ingratum atq; improbum & sceleſtum esse. Dic. EPI
GRAMMA. Audis aeschines in hocipo epigrāmate oīa pficere. & in nullo falli deo⁹ ē. nec in co
sultore aut pugnantibus vincendi. aut perficiendi esse potestatē sed in diis ipīs. Quid ergo pessime
mihi obiicis. quid ais? quæ in tuum ac tuorum caput dii conuertant. Sed qum multa aduersus me p
calūniam mentitus sit. vnū tamē imprimis admiror. cp de casibus reip. mentionē faciens non vt beni
uolum. nec vt iustum decuit ciuem. mentem seruauit nec lacrimas emisit. nec animo commotus ē sed
vocem extollens & fauces aperiens/dum me accusare putat. se palam fecit in grauibus reipu. casibus
nequaq; vt cæteros ciues afflictum fuisse. Atqui eum qui se ꝓfiteat legum ac reip. curam bre (vt istæ
nunc facit) & si nihil aliud at certe hoc habere cōuenit. vt iisdem rebus gaudeat. iisdemq; doleat qui-
bus & ciuitas. Nec in rep. sentire cum hostibus. quod te feciſſe manifeitū est. me accusans. ac ꝓpter
me asserens ciuitatem in has incidisse calamitates. licet antea q̄ ego ad rēpu. me conferrem. auxilium
pstare græciæ cœperatis. Qum si hoc mihi a vobis tribuerē per me factū fuisse. vt aduersus domina
tum. qui in græcis instituebat. vos opponeretis. maius mihi munus concederetis. q̄ vllis vnq̄ con
cessistis. Sed nec ego hoc dicerem iniuriam. n. vobis facerem. nec vos. vt puto concederetis. Hi autē
si recte facere voluiſſent. gratia inimiciciæ meæ p̄clariſſimā partem gloriæ vestræ non detraxiſſet. Sed
quid ista rebendo? qum alia longe duriora mentiri aduersus me ausus sit. Qui me ptes philippi. o
terra. & dei. secutū esset affirmat. Quid iste iam non affirmaret? Sed p Iouem & deos oīes si conten
tionibus & calūniis de medio sublatis recte considerare volumus. qui sunt ii quibus merito & iuste
istarum re⁹ que euenerūt. causam vniuersi ascriberent. in qualibet ciuitate huius similes. non mei re-
rietis. qui qum res philippi parue atq; infirme essent. sepe p̄dicentibus nobis & cohortantibus atq;
monētibus. gratia priuati lucri cōia comoda abiecerūt ciues suos decipiēdo atq; corrūpendo. quoad
seruos efficerent Thessalos. Diocbus. Cyneas. Thrasilaus. Arcbades. Cercida Hieronymus. Eucā-
pida. Argiuos Nirtis. Telodaus. Niciasseus. Clienses. Euxitheus. Cleotimus aristechimus. Nessa-
nios. Neo & Thrasylochus filiade scelesti filii. Sicinios aristratus Epicares. Corinthios. Dinarchus
Megarenses. Pisiodorus. Elixus. Perilaus. Theobanos. Timolaus. Theogiton. Onometa. Eubo-
ios. Hipparchus. Clytarchus. Dies me certe deficeret. ꝓdito⁹ nomina referentem. Hi oīes sunt vi-
ri athenienses. corūdem in suis ciuitatibus cōsilio⁹. quo⁹ isti apud vos. homines scelesti atq; nefarii.
euersores re⁹ publica⁹. libertatis ꝓditores. primū Philippo nūc alexandro subiicientes. qui ventre
ac turpissimis voluptatibus fœlicitatem diffiniūt. qui libertatē & nemini subesse. qui prioribus grę-
cis finis atq; norma erat bono⁹. euerterūt. Huius igit fœdissimæ atq; infamis conspiratōnis. immo
vero viri athenienses ꝓditionis. si vera fateri volumus greco⁹ libertatis. & hec ciuitas apud oīes ex
pers fuit. meis consiliis freta. & ego apud vos. Deinde petis ob quā virtutē me ducam honore dignū
Ego iam tibi dico. cp iis qui in rebus publicis greco⁹ versabant vniuersis a te incipiendo corruptis
ante a philippo. nūc ab alexandro. me neq; tempus. neq; humanitas verbo⁹. nec pollicitationum ma
gnitudo. nec spes. nec metus. nec aliud quicq; adduxit vnq̄. vt ea q̄ recta forēt. & vtilia reip. arbitra-
rer. omittere. Nec instar vestrū quemadmodū statera ad eam partem. vnde capit inclinans consului
sed omnia integre sine vlla animi corruptela peregi. & in maximis etatis mee rebus versatus. iuste &
incorrupte me gessi. Ho⁹ gratia me honore dignor. Nam muralis ista opa. quā tu calūniari nisus es
& agger ē. & ipla quidem (vt arbitror) digna grecie atq; laudis. nec aliter dici potest. Res tamen a me
in repub. gestas longe antepono. Non. n. lapidibus vrbē. nec lateribus muniui. nec hoc magnifacio.
Sed si meā munitōem pscrutari vis. repies arma. vrbes. loca. portus. naues. equos. & milites ꝑ bis
pugnantes. His ego presidiis athicā muniui. quantū humano consilio possibile fuit. Hoc ego mu-
ro regionē firmaui non pyrei dūtaxat. neq; vrbis ambitū. neq; consiliis philippi supatus sum. neq; ap
paratu belli. sed socio⁹ duces atq; copie fortuna supati sunt. vt clare & manifeste oīdam. Nā sic con
siderate. Quid oportuit bonū ciuē facere. qd eū qui cū oīni studio diligentia industria ꝑ vtilitate pa
trie vigilaret. Nonne a mari quidē euboiā q̄si p̄sidiū athice firmare a meditaranea vero regione boe
tiam. ab ea rursus pte. q̄ in peloponnesum spectat ea loca q̄ sunt cōfinia. Nō sic ꝓuidere vt importa-
tio frumēti nō impediret. sed vsq; pyreum ptute deuebi posset nō alia monēdo decernēdo. auxilia
mittēdo cōseruare. vt Proconnesum. Cherronesum. Tenedū alia ad soci tatē amiciciamq; inducere.
vt Bizantiū. abidū facta sunt decretis meis. q̄ siqs sine inuidia cōsiderare velit repiet summa cū iusti
cia gesta. & cuiusq; rei gerēde tp̄s nec relictū. nec ignoratū. nec ꝓditū a me fuisse & quātū in vni⁹ bo-
minis vim atq; ingeniū cadit. nihil omissum. Si vero aut dei cuiusdā aut fortune vis. aut ducū igna-
uia. at ꝓdito⁹ malignitas aut hæc simul oia obstiterūt. & cūcta euerterūt. quæna aduersis demosthe.
rēbensio. aut iusta q̄rela esse pōt. Si q̄lis ego athenis talis in vnaquaq; ciuitate sui ordinis vnus vir
fuisset immo si vnū thessalia vnū arcbadia idē mecū sentientē habuissent nullus græco⁹ nec intra py
las. nec extra in p̄tes calamitates icidisset sed oēs liberi & beati & sine vlla molestia. suas q̄sq; p̄tas
colerēt. Huius tanti ac tam ampli doni vobis athenien̄sibus gr̄as b̄ntes ꝓpter me. Vt aūt videatis me
ꝑ magnitudine rerum gestarum vt declinē inuidiā ptius verbis vti capeista & lege numen auxilio.
cum ex meis decretis. AVXILIA. Hæc facere aeschines bonū ciuē oportet quibus fœliciter cōfe-
ctis primarius i ciuitate merito ee possit. alter vero ꝓcedētibns. laudem tamē assequatur. cp ea gessit

q̄ nemo p̄ot reꝑbendere. ſed fortunā accuſare. q̄ ſic res turbet humanas. Non me hercule commoda publica prætereūtem. & ſe hoſtibus mercedē adiacentē. tꝑibus inſeruire atq; aduerſus eū q̄ꝑ dignita te ciuitatis monēdo & ſcribēdo inſiſtat. Hoꝝ gr̄a obtrectare. ac ſiqs in aliquo priuatim offendat me moriter id obſeruare. Nec ociū agere indignū atq; infenſum. vt tu ꝑlerūq; facis. Eſt. n. ociū iuſtū atq; vtile rei. q̄d multi vīm viri athenie. agūt. ſed nequaq̄ iſte bmōi agit quietē. At quādolibet ab rep. ſe diſiūgens freq̄nter aūt id libet obſeruat. quū vos alicuius ſatietas habet aut aduerſi q̄d acciderit mꝭ ta vero ſunt būana. Deinde in boc tꝑe ſubito rhetor ex qete velut ꝓcella q̄dā apparet. & voce exerci tata. verbiſq; ex meditatione collectis. claro & infracto ſpū oīonem extollit inutilē quidē. atq; infru ctuoſam ſed ad infortuniū alicuius priuatim & ad publicā ignominiā. atq; buiuſce meditatois diligē tiæ q̄ aeſchines ſiquidē iuſte. & ꝓ repu. ſuſciperes fructus vberrimos. atq; boneſtos extare oporte bat ſocietates vrbiū redditus pecuniarū cōſtitutionē fori poſitionē vtiliū legum. impedimēta cōtra eos q̄ hoſtes ſunt iudicati. Hæc oīa ſupioribus tꝑibus eſſlagitabanē. Dediq; ꝑteritū tꝑs multas ꝓba tiones. & quaſi teſtimonia viro bono. in quibus tu nullatenus fuiſſe appares. nō primus. non ſecun dus. nō tercius. nō quartus. nō quintus. no ſextus. nō quotuſcūq;. Nā q̄ ciuitatis potentia ꝓ te creuit q̄ ſocietas opa tua facta ē. Quod auxiliū gloria. quæ legatio. q̄d opus ꝓ q̄d ciuitas ſit bonorē aliquē cōſecuta. Quid ex oīnibus quibus p̄fuiſti domi. vel foris ꝓ te cōmendatū. q̄ nauis. q̄ tela. q̄ naualia. q̄ muroꝝ cōfectio. q̄ equæſtres copiæ. quid deniq; ex omnibus per te vtiliter factū. Quod auxiliū pau peribus aut locupletibus ad cōtributionē pecuniarū attuliſti. Nullū ꝓfecto. At ſi nihil boꝝ. ſaltē ſtu dium & beniuolentiā. Vbi q̄n. quī o cūctoꝝ ſtagitioſiſſime cæteris quicūq; vnq; pulpitiū aſcenderūt ad ſalutem largientibus & nouiſſime ariſtonico coactam pecuniā in multis. nec tūc quidē adeſſe nec quicq̄ largiri voluiſti. Q̄d vt facias nequaq̄ inopia adduceris. qui vltra quinq; talenta ex Philonis hæreditate duo vero talenta a principibus tribuū accꝑiſti. vt ꝓ ea mercede legem nauali ꝑfecture cuerteres. Sed ne verbū ex verbo trabens ex p̄nti me auferam iſta relinquā. quod tamen nō propter egeſtatē nō dediſti manifeſtum ē ſed quia voluiſti quicq̄ a te contrariū fieri iis in repu. negocium fa ceſſis. Quibus igit̄ in rebus & q̄n promptus atq; inſignis es. Quoties aduerſus iſtos quid ē dicen dum. Tūc ſplendidiſſime vocis. ſummæ memoriæ. optimus biſtrio tragicus theocrines. Ac etiā da roꝝ viroꝝ mentionē facis. & recte quidē. Non tn̄ æquū ē viri athenienſes me nūc viuentē cū illis cō ferri qui mortui ſunt. quibus beniuolētiā affecti eſtis. Quis. n. ignorat aduerſus oīes qui viuūt eſſe aliquid. aut maioris. aut minoris inuidiæ. Defunctos vero nec inimici quidē iam oderūt. Qum igit̄ ita ſit natura reꝝ. cū illis qui añ me fuerunt. ego cōparer. atq; inſpiciar. Nequaq̄. Non. n. inſtum aut æquū Aeſchines ſed tecū & cum quouis eoꝝ qui te ſectant̄ viuentiū. Et ſimul illud cōſidera. vtrum præſtet ob ſuperiorum excellētia merita q̄ ſupra modum ſunt nec ſatis de eoꝝ magnitudine dici po teſt. p̄ſentis temporis merita aſpernari. An omnibus qui beniuole quid agunt humanitatem & bo norem impartiri. Quod ſi boc quoq; dicendum ē. mea opera & voluntas in rep. ſi quidē recte inſpi ciatur. eiuſdē propoſiti cū illis ſummis viris reperiet̄. Tua vero ſimilis & idem ſentiēs cū iis. qui bis p̄ſtantibus viris tunc obtrectabant. Conſtat n. & illis tꝑibus fuiſſe aliquos detractores. qui tūc viuē tes rep̄bē debāt. & ſupiores laudabāt. idē q̄d tu nūc ꝓ inuidiā facientes. Poſt bæc dicis me illis nequa q̄ ſimilē eſſe. Tu vero ſimilis aeſchines. vel frater tuus aut alius quiſquā oratoꝝ. Eqdem nullum eē puto. Sed qum bis qui viuūt bone vir. ne aliud dicam viuentē compara. & cū iis qui eiuſdem ætatis ſunt. vt poetas & choros. vt pugiles. & cætera oīa. Philemon. non quia Glauco Cariſti filio. & qui buſdā aliis ſupioris tēpis athletis infirmior erat. incoronatus ex olympia abibat. ſed q̄ oīm qui ſecū congreſſi fuerant optime pugnauerat coronabat̄ & victor ꝓnunciabatur. Et tu eodē mō ad eos qui nūc ſunt oratores me inſpice. At te. Ad quēlibet oīm. nemini. n. cedo quoꝝ tūc qum ciuitas ſuo arbi trio de rep. cōſultabat. & caritas p̄riæ certatim excitare debebat optima dicere videbar meis decretis meis legibus meis legatoibus cūcta gerebātur. vīm autē nullus apparebat. niſi qum quid cōtra iſtos agendū erat. Poſtq; vero euenerūt q̄ nūq; euenire debuerūt. nec conſultoribus iam opus erat. ſed ſa tellitibus. ꝑceptis obtpantibus. & contra patriā ꝓ mercede ſe locantibus. & aſſentandi erat certamē tunc tu & iſtorū quiſq; magnus & clarus ego aūt impotēs fateor. ſed magis beniuolus bis quā vos Duo bæc viri athenie. habere oportet mediocrem ciuē. Sic. n. de me meipo ſine inuidia dicere poſſe videor vt in ptāte quidē generoſi ac principis aim. in oīm aūt tꝑe. oīmiſq; actione beniuolentiā i rep. cōſeruet. Huius. n. natura dna ē potentiæ vero atq; opū alia. Hanc apud me ſp fuiſſe repietis. Vide te me nec poſtulatū. nec ambitionicis cauſis aduerſus me inductis. nec minis. nec delationibus. nec ab iſtis impiis tanq; a beſtiis quibuſdā impetitum amorē & charitatē erga rempu. abieciſſe. Ab ipſo em̄ initio rectā viā iuſtamq; delegi. bonori potētiæ dignitati patriæ ſtudere. illas augere. qum bis eē, Nō in alioꝝ ptāte lætus atq; alacer. foꝝ pambulo. illis me oſtentās. quos puto illuc relaturos nec pa triæ cōmoda ꝓborreſco. & qum nūciant̄ vultū deiicio. ſuſpirās vt iſti impii qui patriā oppugnāt q̄ſi nō ſcipos oppugnēt q foras aſpiciētes. in qb9 ꝓ calamitatē græcoꝝ alter floruit. ea laudant. & vt ſp couſeruētur prouidēdum eſſe monēt. Non ita o dii oīes. Nullus vīm boc annuat. Sed iſtis potius ſi fieri p̄ot ſaniorem mētem animūq; concedite. Si vero inſanabiles ſunt ipos quidē p ſe mari terra q̄ diſpdite. nobis autē reliquis liberationē impendētis metus. & ſalutem indubiā præſtare.

Demoſthenis oratio in Aeſchinem fœliciter explicit
per Leonardum Aretinum in latinum conuerſa.

ORATIO

Senatui populoq; Athenienſi Salutem Aeſchines dicit.

GO me ad rempu. contuli triceſimotercio ætatis anno. non me hercule ex ſcæna vt aiebat Demoſthenes ſed & liberaliter ſcribere doctus. & ſtudiis bonarum artiū mediocriter eruditus, atq; ita in dicendo exercitatus. vt me athenis loqui non dedeceret. Nec ego reperiar vnquam facultatem dicendi meam ad alicuius calūniam meditatus. neq; iudicium p pecunia deſeruiſſe. nec accæptas contumelias vendicaſſe. Sed nec omnino contumeliā paſſus ſum nec occaſionem præſtiti. cur contemni deberem. Nec quēquam ciuium iudicio ſubieci præter vnum Timarcum. Nec ſane apud nos glorior q; multa accæpiſſe dū mihi liceret accæperim. Poſtea vero cū ſipbontem multa ab eo ppeſſus multa etiam a Demoſthene in iudiciū vocaui iuſtiſſima dii immortales accuſatione ſed admirandum non eſt ſi & veſtrarum legum & meorum verborum Demoſthenis eloquentia victtix fuit. Dixi equidem alio loco qum forte grauioribus criminibus quā iſtis propter quæ nūc cæcidi a Demoſthene accuſarer non paruam probationem apud vos eſſe d bere integritatis meæ. q; neq; Demoſthene accuſante fuerim cōdemnatus. Poſt banc aūt calamitatem & euerſionem meam. nedum vobis ſed omnibus græcis manifeſtum feciſſe reor. Quis. n. ignorat bomines ſi cdefunctos. & ciuitatibus eiectos tunc maxime quibus fuerint moribus apparere ſolere. Nam q̄ ip ſorū occultabat præſentia remotis ipis perſpicua fiūt. Quiſquis. n. tunc maxime eos accuſat qum dicere contra non poſſunt. Qui vero ob eas cauſas a ciuitatibus exulant q; cum boſtibus ſenſiſſe dicantur ii. & quos mores. & quas mentes erga remp. habuerint pœnitus manifeſtat. Nam & quemadmodum aduerſam erūnam ferant. & quemadmodum erga patriam animati ſint. clare conſpicitur An eſto ipe qui & proditor patriæ fuiſſe. & tanta miſericordia in legione cōmiſiſſe. vt videlicet Macedonibus placerem confeſtim vt in exilio miſſus ſum ad alexandrum me contuli gratiam eoꝝ quæ patratus fueram & mercedem exilii accæpturus. Nec ſane me latent boetiæ diuerſoria. & agrum iugorum viginti. & aureas pbialas Demade babere. Egēmenonem uero & Calimedontem alterum in pelle alteri viberia & ampliſſimis donis. & clararū mulierum nuptiis boneſtatos. Atqui neq; ad thebanos neq; ad theſſalos confugi neq; ad alios quoſpiā apud quos mihi neceſſe foret aut patriā meā vituparе. & vituperātibus aures pbere. Sed Rbodum veni ciuitatem nec vobis ſane infeſtā nec alioquin odioſam. Turpiter. n. patriæ incūbere delirantiū in calamitate mihi videt potiuſq; amantium ciuitatem. Nam qui ex animo ciuitatem ſuam amat. longius abire oportet ne quid p̄ oculis quod mentem perturbet habeat. Equidem nec in Rbodo conſtiti. ſed in arida caſtellum quoddam eligēs a minori. Ibi mercatus prædium ſum talentis duobus quanta videlicet expendere decebāt. Philippi primo deinde alexandri mercennariū qui & pbocidē & græcorum libertatem Macedonibus prodiderit. In eo nunc perſiſto cum ſeptem miniſtris. & duobus familiaribus. & cum matre quæ ad tertiū & ſeptuageſimū prouecta annū mecū nauigauit. particeps calamitatis mihi p vos inflictæ. & cū vxore quæ comes exilii eſſe voluit licet pater vetaret. & leges fortaſſe manere eam iuberent. Mores ciuitatis magis quam leges ſciebat & cum tribus filiis ne cum quidem ſatis fortunam ſuam. nec qualē ſibi deus dederit patriam intelligentibus. Et alii quidemvt videt filios eorū ſiue in Boetia. ſiue in Aetolia natos athenas mittunt eruditionis cauſa. quibus vero a natura boc datum eſt nec Plæbeio pfe nec ob turpē cauſam pulſo natis ii exulant infantes. & alūtur egeni. in ſolitudine & exilio paterno. Et de Licurgi quidem filiis Demoſthenes recte faciens vobis ſcribit. & vt paterna mulcta eis remittatur ſuadet. Vos autem ſecuti ciuitatis morem & miſericordia fretim. nihil aliud quam atheniēſiū opus feciſtis. Nam vobis mos eſt faciliter quidem iraſci. ac rurſus miſereri. Ego autem pro meis filiis non pſuaderē rogando ne mihi tm̄ in orbitate nutriantur. ſed orbati ſimul & exules qum nec mali quicq̄ fecerint in puericia conſtituti. nec vllo modo damnati. ſed cūcta que damnati ſolent ppeſſi. Poſtea defuncti memineritis mei. & preces admittatis. Sed agetis viri Athenienſes. ac flectemini p. conſuetudine veſtra. Non. n. puto mores veſtros deſeretis. nec diſſoluetis ciuitatis gloriam. q̄ boni tate & bumanitate p̄ cunctis excelluit. Nec plus viriū habebit Malanopus ab bumanitate & pbitate vos abſterendo. cq̄ ad eam prouocando modo aeſchines. Non per deos immortales nō. n. ydoneus nec fortunatus ego ſuadere patrie meæ preſertim boc tempore. & qum rem meam agere videar. ſed ciuitatis conſuetudo. & veſtrum ſolitum nomen. & maiorum exemplum. cui neceſſarium eſt magis quam Malanopo contra vos roganti annuere.

Vniuerſi operis ab Anthonio koberger impræſſi Anno a Natiuitate domini Milleſimo quadringenteſimo nonageſimoſeptimo finis. Die. xxvi. Marcii.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg